Therapeutice specialis ad febres periodicas perniciosas.

Contributors

Torti, Francesco, 1658-1741

Publication/Creation

Venetiis : Apud Laurentium Basilium, 1732.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/j6hhqpth

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

B8.

Bibliothecæ
M. Hyacinthi Theodori Baron,
Antiqui Facultatis Medicinæ
Parisiensis Decani, nec non
Castrorum Regis et Exercituum
Protomedici.

10.4
nº 100 | X 3
51773/B
L. XVI. Qui

AVIA PERVIA
FRANCISCUS TORTI MUTINEN. PHIL. & MED. DOCT.
F.M. Francia inciđ. Bonon.

55300

FRANCISCI
TORTI
Philoſophiæ, & Medicinæ Doctoris Mutinenſis;
IN PATRIO LYCEO
Profeſſoris Primarii;
SERENISSIMI RAYNALDI I.
MUTINÆ, REGII, MIRANDULÆ &c. DUCIS
MEDICI;
A Conſiliis QUATUORVIRORUM Publicæ Valetudinis; & Societatis
Regiæ Londinenſis Sodalis:

THERAPEUTICE SPECIALIS
Ad Febres Periodicas Pernicioſas.

EDITIO TERTIA AUCTIOR, CUI SUBNECTUNTUR
Ejuſdem Auctoris Reſponſiones Jatro-Apologeticæ ad
Clariſſimum Ramazzinum.

VENETIIS,
APUD LAURENTIUM BASILIUM.

ANNO MDCCXXXII.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

FRANCISCI

TORTI

Philosophiæ, & Medicinæ Doctoris Mutinensis;

IN PATRIO LYCEO

Professoris Primarii;

SERENISSIMI RAYNALDI I.

Mutinæ, Regii, Mirandulæ &c. Ducis

MEDICI;

A Consiliis Conferentiarum Publicæ Valetudinis; & Sodalitatis

Regiæ Londinensis Sodalis

THERAPEUTICE SPECIALIS

Ad Febres Periodicas Perniciosas.

EDITIO TERTIA AUCTIOR, CUM SUBJECTUNTUR

Epistolæ Medicæ Responsoriæ Istro-Apologeticæ ad

Clarissimum Ramazzinum.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

VENETIIS

APUD LAURENTIUM BASILIUM.

ANNO MDCCXXII.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

LECTORI TYPOGRAPHUS.

CLariſſimi Viri Franciſci Torti Opera tibi ſiſtimus, Lector Benevole: Therapeuticen quidem Specialem tertio editam, Reſponſiones verò Jatro-Apologeticas ad Cl. Ramazzinum ſecundo. Editionem ſecundam Mutinenſem Therapeutices hìc illic ab Auctore locupletatam in hac noſtra ſecuti ſumus, adjectis ſolummodo Epiſtola Dedicatoria, & Præfatione, ex prima impreſſione anni 1712. deſumptis, quibus te carere noluimus, cum eas citet Auctor in ſua Proluſione ad Reſponſ. Jatro-Apologeticas. Utilitati inſuper tuæ ac commodo ſtudentes ubicumque Cl. Auctor in ſuis reſponſionibus primam ſuæ Therapeutices editionem notatis paginis, ac Hiſtoriis proferebat, ad hanc noſtram accommodavimus. Vale.

VIRO. CELEBERRIMO.
ÆQUEAC. DOCTISSIMO.
RERUM. NATURALIUM. SOLLERTISSIMO.
SCRUTATORI. ET. CONQUISITORI. INCLYTO.
FAUTORI. BONARUM. ARTIUM.
MUNIFICENTISSIMO.

ILLUSTRISSIMO. DOMINO.

HANS. SLOANE.

BARONETTO.
COLLEGII. REGALIS. MEDICORUM. LONDINENSIUM.
ET REGIÆ. SOCIETATIS.
AMPLISSIMO. PRÆSIDI.
POTENTISSIMI.
MAGNÆ. BRITANNIÆ. REGIS.

GEORGII. II.

ARCHIATRO.
REGIÆ. SCIENTIARUM. ACADEMIÆ.
PARISIENSIS. ET. BEROLINENSIS. SOCIO.
SUIS. SCRIPTIS. ÆTERNUM. VICTURO.

OPUS. HOC.

EXIMIÆ. IN. ARTE. MEDICA. UTILITATIS.
AB. AUCTORE.
REGIÆ. LONDINENSIS. SOCIETATIS. SODALI.
NOVISSIME. AUCTUM.

OBSEQUENTISSIMUS. VOVET. ET. DICAT.

TYPOGRAPHUS MUTINENSIS,

AU-

AUCTOR
LECTORI SUO.

Habe iterum, ac ea denuo, qua primo uſus es, excipe humanitate Specialem *hanc* Therapeuticen *meam, Lector benevole. Cum ſuum de illa rurſus edenda conſilium mihi aperiret Bibliopola, eidem mox ſciſcitanti, num quicquam haberem, quod adderem; me plura potius habere quæ delerem reſpondi: quippe qui ſupervacanea prænoſcebam, tædioque poſthac futura legentibus tot, quæ ad vendicandam ab effœtis Humoriſtarum oppoſitionibus febrifugam, innoxiamque virtutem* Peruviani Corticis *modo nemini ſuſpectam, aut dubiam, prolixius olim ſum perſequutus: neque meliorem ſortem probabiliter obventuram Theoreticis quoque meis, quotquot ſunt, ibidem aggeſtis, mihique ipſi (ut ſum faſſus vel tum cum protuli) parum acceptis; quorum ſupellex verſicolor, & ruditer conſarcinata, merx quædam eſt jam obſoleſcere incipiens, ut proinde in recentioris, ac ſpecioſioris concurſu paucos hodie apta ſit ad ſe licitatores allicere, ac ferme nullos emptores. His de cauſſis, atque ut ſimul qui ſeveriorum oculis, non minus quam humaniorum rurſum exponendus eſt Liber, non ſuperinducta quidem ulla venuſtatis, ſed quadam ſaltem depoſita vetuſtatis ſpecie in novam lucem prodiret, quicquid in eo extra nudæ praxeos pomeria vagatur, videturque quodammodo ſuperfluere, illud omne reſecare optaſſem, ac penitus amovere. Aſt tantum inde molis ſine pari ad pondus ſupplemento detrahi minime paſſus eſt idem Bibliopola, Librum, ut ajebat, mutilum iiſdem Typis detrectans recudere, quibus olim cuderat integrum, maxime cum memetipſum æque detrectantem audiret nova condere, quæ veteribus ſubſtituerem, ſelectioris ordinis ſuccedanea. Qualem ergo Scriptionem meam, quantacunque illa fuit, antea tuliſti, talem & modo, quin & nonnullis hic illic appoſitis additamentis paullo auctiorem, æquum eſt ut pariter feras. Sed & aliud quippiam tibi ultra ferendum ſupereſt: exigit ſiquidem abs te condecens inſtitutio tua, quiſquis indiges plenius inſtitui, omnemque tum uſum admittendum, tum abuſum vitandum* Peruviani Febrifugi *perfecte callere, exigit inquam, non modo ut Tractatum hunc, etſi ſublimibus meditationibus caſſum, vel ex aſſe integro, vel ſaltem quatenus circa praxim (verſatur autem & ſparſim ubi agit aliud) non renuas attente pervolvere; ſed & inſuper exigit, ut meas quoque non graveris expendere* Reſponſiones Jatro-apologeticas (*) *ad criticam, quæ illis membratim inſerta viſitur,* Diſſertationem Cl. Ramazzini *de uſu recto Chinæ Chinæ nimis ſtricte, de Abuſu nimis late ſentientis. Neque vero laborem iſtiuſmodi te pigeat ſuſcipere, cujus poſtmodum ſuſcepti te, ut reor, non pœnitebit. Haud equidem vana ulla me tangit elati animi affectio, cujus ſtimulis actus mea perlegi tam ſollicite inculcem, quaſi hucuſque idem hoc Opus, minus forte quam par*

 fuerit,

(*) Quas ideo ad calcem Therapeutices, ſcilicet pag. 391, in hac editione adjungere viſum eſt non incongruum.

fuerit, minusve saltem quam mea tulissent vota, de Medica Republica benemerens fuerit habitum, vel re ipsa neglectum; cum potius ex adverso supra expectationem quoque meam illud noverim plenis statim ulnis ab ingenuis exceptum humaniter, viderimque subinde ad metam universalis approbationis feliciter vela faciens, etsi ventis tunc undique adversis medico pelago recens commissum; sed tantum me movet rationalis metus, ne quanta forsitan opus erat ad circumspectam Methodum capessendam, habita fuerit a plurimis illius ratio. Arrisit quippe magis, fervidæ præsertim Iuventuti (cujus ausis nequivit sæpe non respondere, saltem prima fronte, felix eventus) arrisit, inquam, magis ea pars, quæ admirandam, & ex se innocuam Chinæ Chinæ virtutem late complectitur, quam ea, quæ animadversiones, & cautiones omnes pro usu illius recto, tempestivo, & tuto particulatim indigitat, simulque noxas, quas Pharmacum hoc, suapte cæteroqui natura saluberrimum, & innocens, inconsulte vero, ac intempestive adhibitum, nonnunquam valet inferre. Ædepol putassem numquam, id me vivente eventurum, quod seris tantum nepotibus Lib. tertio *ad calcem* cap. 5. *fueram vaticinatus; nempe, Remedio huic olim rejecto, atque proscripto, mox vero cunctis sensim placituro, suam ipsam tandem obfuturam esse, deprehensa cum fuerit, efficaciam, atque in despectionem abiturum usum illius, quippe promiscuum nimis, & ultra leges artis intemperantem. Sane quicunque incedit hac via, non plus sapit, quam sapiat quævis è trivio lippiens Anicula, emergitque interim a tumultuaria, & inconsulta hujusmodi praxi, modo præpropere, modo præposterè, adeoque sæpe inutiliter, aut præter rem, nonnunquam & damnose exercita, egregii remedii immane proluvium, cui posthac, ni male conjicio, vix suffectura est tota Quiterſis Regio. Ut huic dispendio parum laudabili, atque in dies crescenti sufflamen aliquod, priusquam ultima fata subeam, pro viribus coner imponere, te monitum velim, prudens Lector, ut postquam Methodum ad sanandas copiosa, & celeri* Peruviani Corticis *oblatione Febres Periodicas vere* Pernicioſas, *& plane lethales, etiam cum mors præ foribus est (dummodo postridie tantum Ægri cubiculum ingressura) postquam, inquam, Methodum illam exacte perspexeris, & curationem illarum dignoveris in iis circumstantiis, ut loqui mos est, omnino* Coactam, *ad ea etiam, quæ de administratione ejusdem Remedii in aliis quoque febribus toto Tractatu abunde prostant, animum diligenter advertas, & præcipue ad cautiones, quibus eodem utendum pluries indicavi ad istarum quoque rationale, ac prudens regimen; quod sane secundum varia præsertim illarum tempora, & secundum variam ipsarum naturam, diversasque habitudines, varie admodum debet institui. Harum porro cautionum non pauca specimina me prodidisse scio, tum olim* Lib. 1. cap. 3. 8. & 10. & Lib. 4. cap. 5. *tum nuper in hac postrema editione* Lib. 5. cap. ult. *Verum hæc omnia incassum, Amice Lector, nisi simul naturam, species, & differentias febrium curandarum probe dignoscas, & ab invicem per sua signa discrimines: item nisi particularia earum tempora, in nonnullis breviora, in aliis longiora futura præsnoscas, & ad normam præexistentis Fluidorum apparatus per sua stadia metiaris: tandemque nisi Symptomatum pondus æqua lance, justa videlicet, ac prudenti æstimatione perpendas. In hoc Studio tibi primus impendendus labor; tum vero rectam, & rationalem, non mere empiricam,* Peruviani Corticis *administrationem ex hujus Operis lectione percipies; sin minus de tuo profectu actum est. Vale.*

EPI-

EPISTOLA DEDICATORIA,

Et Auctoris Proœmium, quæ leguntur in Prima Editione anni 1712.

SERENISSIMO,

ET EXCELSO PRINCIPI,

RAYNALDO I.

MUTINÆ, REGII, MIRANDULÆ &c.

DUCI,

DOMINO SUO CLEMENTISSIMO,

Franciſcus Tortus Felicitatem.

QUandoquidem ea Famulatus mei auſpicatiſſimi ſors eſt, ea clementiſſimi animi TUI lenitas, ea comitas Majeſtatis, DUX SERENISSIME, ut planè aſſidua nolis exigere a me Aulici cultus officia, quemadmodum, & Magnitudinem TUAM, & obſequium meum cæteroqui deceret, ſed liberaliter annuis, ut, iiſdem remiſſiùs præſtitis, tum Exedræ publicæ, tum quotidianæ Praxeos exequar munia, otium propterea, quodcumque eſt mihi (ſi quodpiam eſt) nonniſi donum gratuitum dixerim, a largitate, ac munificentia TUA mihi conceſſum. Hoc ipſum verò, quod uni Clementiæ TUÆ acceptum refero, beneficium, me ſuadet intimè, ut quidquid ab exantlatis laboribus in publicam utilitatem ſubſecivis horis valui colligere, curiſque meis ſurripere, illud omne SERENISSIMÆ CELSITUDINI TUÆ, quæ mihi *fecit hæc otia*, ſacratum velim. Una hæc potiſſima ratio alacrem cunctanti animum addit, quò fidentiùs ſpecie debiti, & in teſſeram reverentiæ, tenue hoc Opus Excelſo TUO illuſtratum No-

mine, TUO quoquè voveam patrocinio. Nimiæ nihilominus audaciæ fortaſſe quiſpiam inſimulare me poterit, qui, vel materiæ humilitatem, vel levitatem munuſculi, ſeveriore ſupercilio reſpiciat. Verùm is mirari deſinet, meique auſus animoſitatem redarguere, cùm noverit, rudem hunc incultæ Palladis fœtum, nativis alioqui latibulis, quò comptior nonnihil fieret, diutiùs deſtinatum, ex ipſius SERENISSIMÆ TUÆ CELSITUDINIS nutu (quo nil glorioſius mihi) in lucem prodire, nec propterea ſibi quærendam aliunde tutelam, niſi unde juſſus eſt palam vivere, ſeque ſpectandum præbere. Sed & inſuper ipſius dignitatem materiæ, Remedii nempe, cujus uſum ſcriptis hiſce peculiariter promovendum ſuſcepi, idunum tueri potis eſt, quòd illud a longo jam tempore cœperit per Aulas, perque ora Magnatum circumferri, eorumque identidem ſanatione inſigniri, imò quòd de eodem ipſam SERENISSIMAM CELSITUDINEM TUAM in colloquiis humanioribus verba facientem, & curationibus meis, præter communem aliquando expectationem, ejus ope feliciter geſtis, pro innata benignitate plaudentem, ipſe non ſemel rubore perfuſus audierim. Tenuitatem verò muneris, Operis videlicet æquè parum culti, ac parum compti, id forſan poterit Magnanimitati TUÆ acceptam reddere, quòd in eodem arduum de ſervanda, nec rarò, nec ſorte ancipiti, pereuntis Hominis vita negotium agatur, abſolvaturque: qua equidem in re graviſſima, cum plurimum ponderis habeat quidquid probabile, nil levitatis poteſt habere quod certum. Tanta autem me nunquam teneret fiducia, ut Excelſo Nomini TUO auderem quicquam vovere, aut Orbi ſpondere, quod verum centies conſtanti experientia non antea comperiſſem. Maxima idcirco me ſpes ſolatur, ſuadetque, fore, ut benigno, quo aſſoles, vultu digneris excipere, quod Tuarum in primis, necnon aliarum quoquè Gentium proſpicit incolumitati, ut qui Politico non minùs Regimini, quàm Pietatis, & Religionis cultui inceſſanter addictus, bonas Artes benefica in dies humanitate amplexaris, foves, ac protegis. TU namque, INCLYTE PRINCEPS, ille idem jugiter es, qui, dudum depulſis hoſtibus, & ſubtractis alieno jugo Subditis Urbibus, atque Provinciis, mox rebus Belli, Paciſque ſatis compoſitis, refectis, quas ipſe expugnaveras, Arcibus, revocatis ad ſuos alveos, & intrà novos aggeres vi coercitis deviis Fluminibus, Annona propriis ſumptibus pluries inſtaurata, ampliatoque tandem novi Ducatus acceſſione Dominio, Populorum felicitatem æquè, ac propriæ Magnitudinis incrementum, & Gloriam, indefeſſa noctu & interdiu vigilantia, ſemper exquiris. Sic CELSITUDINEM TUAM SERENISSIMAM ad majora diutiſſimè ſoſpitet Deus, & continuata Regni, ac Nepotum propagatione, mea, & communia amantiſſimorum Subditorum vota ultro fortunet.

Mutinæ Pridie Nonas Auguſti MDCCXII.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO.

QUisquis hujuſce Tractatus molem cum præmiſſa illius Synopſi, potioremve Tituli partem cum adnexis comparas additamentis, vereor, ne luſu in oppoſitum verſo, Horatianum illud obtrudas,

—— Amphora cœpit
Inſtitui, currente rota cur Urceus exit?

Mihi namque Urceus, quem cœperam inſtituere, currente rota excrevit in Amphoram; nec tantùm fortuitò quidem, ſed & conſultò: ut indè ſcilicet commodiùs imbui poſſent, quibus præcipuè ac ferme unicè ſcribo, Artis Medicæ Candidati. Neque enim, ut fatear, reſectam hanc a ſuo Toto adhuc indigeſto, & informi, univerſalioris Therapeutices Partem, Pyretologica ſimplicioris ordinis immixta ſupellectile, connexaque Hiſtoriarum congerie (utinam non ſupra modum) pinguefactam, ſtyloque humili, ac plano, in morem ſcholaſticum exaratam, auſim exponere niſi Tyronibus. Stetiſſem autem promiſſis, illamque ante biennium circiter ediditſem, prout exigere videbatur, quæ anno 1709. præceſſit, ejuſdem Synopſis, in Italicis non modò, verùm & in Trevoltienſibus, ac Lipſienſibus Ephemeridibus ſubinde evulgata, ni Typographi mora, Operis jamdudum inchoati complementum, interpoſita non ſemel plurium, ac plurium menſium interſtitione, in hanc uſque diem protraxiſſet: quò ſanè temporis tractu, quantum veritatis, a crebriore experimento petitæ, in dies acceſſit eidem Operi, tantundem novitatis demptum videtur.

Ideam hujuſmodi condendi Tractatus indidit quondam menti meæ, præter publicam utilitatem fidenter præſumptam, monitum quoquè Sapientiſſimi Baconi 4. de Augm. Scient. Cap. 2. dicentis, Plurimum referre, ſi Medici aliqui (*loquebatur ille quidem de aliis a me*) opus aliquod conficiant de Medicinis probatis, & experimentalibus ad morbos particulares; *cenſebat enim Vir Magnus, Therapeuticen hanc particularem, & deſiderari adhuc in Arte Medica, & ipſi Arti fore perutilem: quandoquidem, ajebat ille*, Medici hujuſce ætatis particulares Medicinas, quæ ad curationem morborum proprietate quadam ſpectant, aut non bene norunt, aut non religiosè obſervant, experientiæ ſcilicet non ſatis tribuentes, judicio plus nimis. *Cum itaque noſtris quoquè temporibus, quibus ſanè plurimus eſt, cum luxus in opinando, tum cultus in ſcribendo, aliquis tamen, ſi fas eſt dicere, ſit rerum practicarum neglectus, intantum, ut earum tractandarum ratio in quamdam veluti deſuetudinem abire cœperit, ipſe, declinatis plerumque abditioris Doctrinæ Theoreticæ, ac penitioris Eruditionis receſſibus, poſthabitoque ſimul omni, qui materiam minimè deceret, verborum fuco, hanc Medicinæ partem quadantenus, & pro modo virium, illuſtrandam, ac promovendam ſuſcepi, ſelectaque ad id dogmatica, vulgari, & fuſa, quæ Tyrones erudire valeat, ſcribendi forma, malui utilitate elegantiam, quàm elegantia utilitatem ſupplere. Quòd ſi quid incomptum moroſis Cenſoribus carpendum occurrat, omnem rudioris culturæ notam æquo animo feram, ubi ex hujus, etſi minimè perpoliti, Tractatus evulgatione vel unum tantùm hominem, cæteroqui periturum, aliquando ſervatum ſciam, qui plurimos jam pereuntes, vixque alia, quàm quæ hìc proſtat, Methodo ſanabiles, favente Deo ſervatos novi: id, quod ſuo loco fideliter deſcriptæ, luculenter patefacient Hiſtoriæ.*

Impulit quoquè animum meum ad hanc ipſam minùs tritam Methodum aperiendam (quam pro ſumma Operis reputo, & quæ circa ſpecialem Peruviani Corticis oblationem in Perniciosis quibuſdam Febribus verſatur) firma credulitas, me rem prolaturum, ut pleriſque non ante obviam, ita ſcitu neceſſariam, Reique idcirco publicæ non

parum,

parum proficuam. Quamvis enim ea Collegis quoquè meis, ſaltem nonnullis, quibus pluries, vel in conſultationibus propoſui, vel in colloquiis communicavi, vel in praxi oculis ſubjeci, nota ſit, & uſu jam capta; cum tamen illorum non paucos etiamnum lateat, imo forſitan ſit quibuſdam, alio ſenſu præoccupatis, minùs accepta, quibuſdam aliis, haud ſatis appoſitè utentibus, ſuſpecta, illam ideo publici juris facere libenter decrevi, ut ſic Concivibus ſaltem meis, ſi non Alienigenis, proſim: eo ſcilicet animi candore, eaque boni exitus ſecuritate pandens, quæ ſum centies, ac centies expertus, ut nullus ſanè hinc mihi ſit metus ſubeundi notam fœdiſſimam, quam ſui ævi Medicis Plinius inuſſit, eos nempe famam novitate aliqua aucupantes, animas ſtatim noſtras negotiari.

Sed quoniam ægrè poterat Methodus hæc, pro varia caſuum exigentia, ſecundùm circumſtantias omnes congruenter tradi, niſi Febrium, ea mediante curandarum, graphica præmittebatur deſcriptio, hoc ideo quoquè penſum pro virili parte abſolvendum ſuſcepi. Qua tamen in re, ſi Pernicioſarum Intermittentium deſcriptionem reſpiciamus, cum unus eminuerit Ludovicus Mercatus, *Practicus ſui ævi Celeberrimus: ſi verò reſpiciamus earum curationem, ope Chinæ Chinæ inſtitutam, excelluerit* Richardus Morton, *Profeſſor Londinenſis Experientiſſimus, Primi proinde Auctoris* Tractatulum *integrum, Secundi verò ſingulare quoddam* Caput, *ab eorum ſcriptis excerpta, ac recuſa, & Scholiis quibuſdam meis interpoſitis explanata, huic ipſi Tractatui libuit inſerere: mox, utroque lumine prævio, propriam quoquè earumdem Febrium, ad peculiares ſpecies redactarum, deſcriptionem aggredi, ſimulque curationem, media China China abſolvendam, tradere: ac tandem Methodum ipſam ſpecialem exponere, ſtrenuum iſtud Febrifugum aptè, ac utiliter in iiſdem adminiſtrandi.*

Pariter, cum non deſint adhuc meticuloſi quidam, vel præjudiciis imbuti (pauci ſint licèt) quibus, generaliter loquendo, ſuſpectus redditur uſus Chinæ Chinæ vel in ipſis benignis, diuturniſque Intermittentibus, non abs re cenſui, medicaminis ipſius innocentiam, operandi modum, & proportionem illius cum Febrium quarumlibet Intermittentium Cauſis, tam ſecundùm Veterum, quàm ſecundùm Recentiorum principia conſideratis, examinare, illiuſque, in iiſdem benignioribus Intermittentibus tempeſtivè exhibendi, tum cautiones opportunas, tum formulas vulgatiores præmittere, priuſquam peculiarem illius uſum in Pernicioſis, non modò Intermittentibus, ſed & Subcontinuis, deſcribere aggrederer.

Denique, cum nimia ſit ex adverſo apud alios ejuſdem medicaminis æſtimatio, tantaque interdum, ut illud cæteris quoquè indiſcriminatim Febrium generibus, plurimiſque aliis Morbis, præſertim periodicè recurrentibus, inſigniter proficuum cenſeant: propterea his quoquè, in proprio ſenſu nimiùm abundantibus, poſt ſtatutam in Pernicioſis Methodum, occurrendum cenſui. Quamobrem, quaſi Corollarii loco, ſingulas ſeorſim Febrium cujuſcumque generis ſpecies, alioſque inſuper, ſed compendioſius, morbos libuit perpendere, & quibus China China rationabiliter conveniat, vel non conveniat, prælucente ſimul experientia, decernere: ne ſcilicet Tyronibus erudiendis ulla deſit circa remedii hujus rectam adminiſtrationem notitia.

Febrifugum equidem iſtud, quantum ex ſe, vulgatiſſimum eſt, uſitatiſſimum, ſimpliciſſimum, & in prima inventione ſua merè Empiricum, Arboris nempe cujuſdam Indicæ, Gannaperide *nuncupatæ,* Liber, *ſeu* Cortex, *quem* Chinam Chinam *dicimus; ejus tamen* peculiarem *in* peculiaribus *Caſuum planè deploratorum* Circumſtantiis *adminiſtrationem, neque ſimpliciter Empiricam cenſeo, neque vulgarem, ſed ſelectiora inter Artis præſidia reponendam, quam ſcilicet ratio quondam dictavit, ſuaſit analogiſmus, & conſtans experientia feliciter confirmavit; atque ita quidem,*

ut vi

ut vi illius intrà paucas horas datum sit, Ægrotantes non paucos ab Orci faucibus facilè eripere, & pristinæ, dictum factum, incolumitati restituere.

Glorioſiore forſitan, quàm par sit, vocabulo uti videar, Methodum istam identidem Meam appellans; ſed haud indecenter hoc me mihi tribuisse crediderim, probè gnarus, me, præeunte nemine, illam in recensitis Casibus, ac Circumstantiis propria tantùm observatione, ac experientia comperisse, eamque non semel, favente Deo, vel minùs credulis suspiciendam præstitisse. Hinc, veritate rei palam cogente, factum est, ut ipse, qui cæteroqui remediis plurimis communiter receptis (quibus nihilominus utor) sæpe non multum tribuere consuevi, usu tamen istius certo Loco, Modò, & Tempore adhibiti, plurimos constanter credam absolutè servatos, mortique imminenti subtractos, per curationem scilicet huic uni remedio sic administrato, non verò soli Naturæ, aut prægressis auxiliis, ut in morbis tardioris motus, & lentioris periculi frequenter assolet, adscribendam.

Quid in hujusmodi casibus extra Civitatem nostram agatur, præcisè non novi. In finitimis certè Urbibus, iis etiam, quibus plurimi usus est China China, Methodum hanc exerceri, saltem ut eam fama circumferat, etsi quæsierim, non audio: an quisquam privatim teneat, ignoro. Cum longinquioribus haud satis intercedit commercii, ut probè exploratum hoc habeam. Non me quidem latet, Scripta quamplurima eruditissima circa actionem, usumque Peruviani Corticis, & a remotis, & a propinquis Provinciis, ac Urbibus (inter quas & nostra) etiam dum hæc scriberem, imò post editam Synopsim Tractatus mei, in lucem prodiisse: ut sileam, ante paucos quoquè dies me subaudisse, hujusce ordinis quidpiam fuisse recenter editum a Transalpino quodam Viro Celebri; cujus tamen rei nullam usque adhuc, sive in Exteris, sive in Nostratibus Diariis, mentionem reperi. Hæ autem Illustrium Virorum Lucubrationes omnes, vel earum plurimæ, saltem quas mihi videre contigit, in id præcipuè collineant, ut Corticem ipsum, & vulgatiores illum exhibendi formulas ad omne indiscriminatim Febrium genus, præter Intermittentes, absque peculiari Specierum earumdem, vel Methodi in illis usurpandæ delectu, ampliare conentur. Pro omnibus stet Febrifugi Anglici ante annos 32. circiter promulgatio in Gallia, cujus remedii usus hodie ibidem est ferè promiscuus in quibusvis Febribus, & cujus tota vis in uno Cortice Peruviano, larva quondam imposita nunc spoliato, planè consistit. Sed, ut verum fatear, plura, quæ de ipso a pluribus prædicantur circa Febrium Continuarum Continentium, Acutarum, Inflammatoriarum, & Malignarum a primordiis, aliorumque insuper Morborum longè disparatorum, curationem, nisi magna cum limitatione intelligantur, partim apertè falsa in usu practico, partim dubia admodum deprehendi. Et propterea, ut supra monui, ne quis error obrepat in hac non levi materia, ad complementum Tractatus, singulas etiam aliarum Febrium species (præter Perniciosas pro scopo primario constitutas) placuit examinare, & quibus utilis sit, quibusque frustraneus Cortex, innuere.

Quod autem Scriptores Febribus quoquè Malignis Remedium istud generice, nec proinde semper cum utilitate, accommodantes, minimè loquantur, aut possint intelligi de Febribus illis Malignis, de quibus impræsentiarum ego, vel exinde constare videtur, quòd illorum Methodus lenta nimiùm, enervis, ac languida, vel per solam Corticis percolatam infusionem, vel per illius quidem substantiam; sed non satis larga dosi, nec satis apta distributione oblatam, par non sit, teste experientia, extinguendis illicò, prout sæpe necessitas exigit, hujuscemodi Febribus: adeoque, vel de his verè locuti non sunt, vel adæquatam curationem earum non omninò calluerunt, vel, si calluere, haud satis perspicuè docuerunt.

Unus,

Unus, quòd sciam, rem prope attigit, meque, insçium licèt, quodque nondum promulgatum erat sciendi incapacem, in hac materia præivit, citatus Morton, *nunquam satis laudatus. Hujus Auctoris Scripta, quorum non pauca est cum meis circa hoc symboleitas, licèt ante duodecim circiter annos ad manus meas pervenerint, non priùs tamen, quàm ante triennium attentè pervolvi, eo nimirum Tractatu, ubi Methodum videtur indicare, a mea non longè dissimilem. Neque alio nomine Pyretologiam illius percurrere sum aggressus, nisi ut, priusquam hæc, quæ tunc scriptitabam, publicæ luci exponerem, omnes, quotquot possem, hac de re Scriptores, consulerem. Cum autem Viri istius Accuratissimi Opera (saltem, quæ apud me extant) impressa fuerint Genevæ anno* 1696. *ego autem Methodum meam in Febribus Pernicioſis anno* 1695. *plurima cum notione exercuerim, nullus, apud nos saltem, suspicioni locus esse potest, quòd Actorum meorum regulam a* Mortono (*quamvis id mihi non indecorum foret*) *vel ab ullo alio Scriptorum desumpserim. Sed quorsum hæc? Neque enim gloriolam inventionis hujusce, quantulacumque illa sit, aucupor apud universam Rempublicam Medicam, eique sponte nuncium remitto, quam assequi datum foret apud Nostrates. Tantùm mihimetipsi gratulor, quòd cogitatis, aut inventis meis, Viri Famigeratissimi auctoritas robur adjungat, & gratulor eidem, quòd illius inventa, & cogitata, nimiùm fortè hucusq; neglecta, mea (qualiscumq; ego sim) fidelis experientia confirmet.*

Hanc ergo Febres hujusmodi Pernicioſas curandi Methodum (sive mea tantùm dicatur, sive alteri cuipiam communis) hanc, inquam, Tyrones doceo, eosque omnes, qui doceri apti sunt: Infulatis verò Professoribus per transennam indigito, paratus ego cæteroqui doceri ab omnibus. Id unum interim stat, quòd, omni, & quolibet, sive Mortoni, sive aliorum Scriptorum præeunte lumine, qualecumque illud sit, adhuc in tenebris non exigua pars Medicorum versatur; quodque magis dolendum, propemodum inermis visitur, pro repellendo, cùm maximè oporteret, præcipiti hujusmodi Febrium Pernicioſarum periculo: & egomet video passim, nimiùmque video, dum Ægrotantes Methodo mox declaranda curati (ignoscas mihi, Lector, de me ipso aliquid prædicanti, *ajebat* Tullius) *alacres surgunt, video, inquam, alios, iisdem planè correptos morbis, sed eodem remedio, eademve Methodo destitutos, pretioſiore licèt, aut etiam sæviore medicamentorum apparatu instructos, inevitabili Fato succumbere. Sanè istiusmodi comparatio haud minimo mihi incitamento fuit, ut hunc facilè Tractatum ederem seorsum a reliqua, rudi quidem, atq; confusa, cæterorum, quos condere tunc meditabar, nunc abs me seponere cogor, materia: præcipuè cum plura in dies de hoc Remedio, modò nimis humilia, & restricta, modo nimis elata, & expansa, ad modulum scilicet Scribentium Ideæ, impetusve illorum ingenii, minimè verò ad normam solidæ praxeos constituta, non sinè veritatis, & publicæ utilitatis detrimento, videam promulgari.*

An ipse pro voto scopum attigerim, & an meus hic labor omnibus acceptus futurus sit, adhuc ignoro; hoc ipsum tamen, quod ignoro juvat sperare. Etenim, si penes Medicam Rempublicam non malè meruit Talbotius, *tumultuariam, ut sic dicam, licèt non prorsus inutilem, Methodum exhibendi Peruvianum Corticem, callida quadam, ac mercenaria olim liberalitate, tradens: cur mihi, longè utilioris, ut reor, magisque ingenuæ Methodi Oblatori gratuito, gratia quædam non erit ineunda? Id verò si apud omnes non liceat assequi, liceat saltem apud Te, Lector Amice, quem a cæteris fortè segregat comitas major. Tu ergo, quem præ aliis mihi benevolum spondeo, pro tua erga bonarum Artium Cultores, Promotoresve facilitate, hosce conatus meos, qualescumque, fore ut humaniter excipias, confido, si non alio titulo, saltem, ne ulteriora molienti (si quando manum, quam plura interim retrahunt, Operi rursus admovere datum sit) quam indidisti fidentiam, eripias. Vale.*

ELEN-

ELENCHUS
Librorum, & Capitum.

LIBER PRIMUS

Præſtantiam, ac vim Peruviani Corticis adverſus Febres Intermittentes, & earum Cauſſas, illius pariter tutelam, uſumque methodicum in iiſdem Intermittentibus, ſaltem vulgatioribus, aliaque hujuſcemodi comprehendens.

CAPUT PRIMUM. *Hiſtoria primum invecti apud Mutinenſes* Chinæ Chinæ *uſus. Innocuum illa, præſtanſque Febrifugum. Recurſus Febrium poſt eam parcius aſſumptam contingens, exadverſo perperam allegatus. Pro uſu illius, præter Experientiam, & Rationem, Auctoritas multiplex.* Pag. 1.

CAP. II. *Pervicax Antipathia, qua nonnulli abhorrent ab uſu* Peruviani Corticis, *illumq; proſcribunt. Ratio recurſui Febrium tempeſtive occurendi.* 10.

CAP. III. *Princeps oppoſitio in* Chinæ Chinæ *uſum ex carentia ſenſibilis evacuationis poſt eandem aſſumptam petita, diluitur: Experimenta quædam, tentata ad explorandam illius vim Febrifugam, exponuntur.* 16.

CAP. IV. *Ad placita Humoriſtarum, & Galenicorum accommodata evacuationum prædictarum ſenſibilium carentia.* 28.

CAP. V. *Perpenſis circa Febrium Intermittentium Cauſſas placitis Neotericorum profitentium Fluidorum Syſtema, decernitur, ab aſſumpta* China China *nullam ſenſibilem evacuationem fieri debere. Idem multo magis aſſeritur in Solidorum Syſtemate, de quo, & de nonnullis eidem cohærentibus pauca obiter.* 35.

CAP. VI. *Theoremata ex diverſarum Opinionum examine, aliaque Cogitata circa Intermittentium originem. Inde uſus* Chinæ Chinæ *ſtabilitur, abſque ulla neceſſitate inſignis evacuationis.* 46.

CAP. VII. *Uſus methodicus* Chinæ Chinæ *in vulgaribus Intermittentibus diuturnioribus, variæque illam præſcribendi formulæ.* 61.

CAP. VIII. *Diligentior inveſtigatio, an liceat in principio quoque earundem Vulgarium Intermittentium* Chinam Chinam *exhibere.* 68.

CAP. IX. *An* Chinæ Chinæ *oblationem præcedere debeat Purgatio, aut Venæ ſectio.* 76.

CAP. X. *Doctrina præcedens de* Cortice, *modo propinando, & modo non, in principiis Intermittentium, variis confirmatur Curationum Hiſtoriis.* 82.

LIBER SECUNDUS

Febrium Perniciosarum Intermittentium [ſaltem ab ortu] deſcriptionem, & curationem continens, ex aliorum Auctorum obſervatione, additis Scholiis materiam hanc magis illuſtrantibus.

CAPUT PRIMUM. *Malignus mos, & prava in univerſum Febrium hujuſmodi Perniciosarum Natura indicatur. Accurati circa hanc materiam Auctores perpauci. Vis* Peruviani Corticis *adverſus eas eximia.* 97.

CAP. II. *De Tertiana Perniciosa, ex* LUDOVICO MERCATO, *Scholiis aliquot inſuper adjectis.* 100.

CAP. III. *Prima Tertianæ Perniciosæ differentia, ex eodem* MERCATO, *additis, ut ſupra, Scholiis.* 103.

CAP. IV. *De Tertiana Perniciosa ob tenuis humoris putredinem, ex* LUDOVICO MERCATO, *cum iiſdem pariter Scholiis.* 108.

CAP. V. *De Tertiana Perniciosa ex prava humorum natura, ex eodem* MERCATO,

CATO, *cum Scholiis, ut supra.* 112.
CAP. VI. *De Tertiana Perniciosa ex miscella crassorum humorum cum serosis, & tenuibus, ex* LUDOVICO MERCATO, *adjunctis itidem Scholiis.* 115.
CAP. VII. *De Perniciosa Tertiana ob aliquod accidens, quod succrescit, ex eodem* MERCATO, *cum iisdem Scholiis.* 120.
CAP. VIII. *Prava rursus Perniciosarum Febrium Intermittentium natura innuitur, ex descriptione* RICHARDI MORTON, *adjunctis pariter ad claritatem fusioribus Scholiis.* 123.

LIBER TERTIUS

Continens Febrium omnium Perniciosarum, tum plane Intermittentium, tum etiam Subcontinuarum descriptionem ex propria observatione, illarumque Curationem, media peculiari Methodo Chinam Chinam in iisdem administrandi.

CAPUT PRIMUM. *Febrium omnium Perniciosarum Periodicarum Natura, Differentiæ, Diagnosis, atque Prognosis, singillatim exponuntur.* 134.
CAP. II. *Periodicarum Febrium pernicioſus character generaliter expenditur in ſua Cauſſa. Varia illarum pravitas, & actio diverſa in triplicem noſtri Corporis regionem. Earundem* China China *curandarum Idea quædam practica generalis.* 145.
CAP. III. *Methodus exhibendi valide, atque feliciter* Peruvianum Corticem, *adverſus ſingulas recenſitas Febrium Perniciosarum ſpecies, etiam in caſibus ferme deploratis.* 156.
CAP. IV. *Dilucidatur Methodus expoſita, examinatur, & defenditur a male feriatorum dicteriis. Porro circunſtantiæ, in quibus ea locum habet, & in quibus non, indicantur.* 168.
CAP. V. *Evitare Cenſuram Vulgi difficile, ſi aliquando Æger hac Methodo curatus occumbat. Recenſentur ideo fideliter Caſus omnes lethales, in quibus culpatus eſt inſons* Cortex, *etſi non oblatus, ut & ii, in quibus vere oblatus non profuit, iique inſimul, in quibus nec profuit, nec poterat prodeſſe.* 178.
CAP. VI *Hiſtoria peculiaris, quæ primam occaſionem inventioni Methodi traditæ auſpicatiſſime præbuit.* 186.

LIBER QUARTUS

Curationes inſignes quamplurimas exhibens omnium ſpecierum Febrium Perniciosarum, aliàs recenſitarum, Methodo jam deſcripta abſolutas, una cum gravi circa hanc materiam Praxeos Problemate.

CAPUT PRIMUM. *Hiſtoriæ inſignes Intermittentium Perniciosarum, in primam præcipue Corporis Regionem ſævientium noſtra methodo jugulatarum. Harum ſpecies ſunt,* Primò *Cholerica, & Dyſenterica,* Secundò *Subcruenta, & Atrabilaris,* Tertiò *Cardiaca.* 194.
CAP. II. *Hiſtoriæ mirabiles Perniciosarum agentium lethaliter in ſecundam præſertim Corporis Regionem, curatarem eadem Methodo. Harum differentiæ ſunt,* Primò *Diaphoretica,* Secundò *Syncopalis,* Tertiò *Algida,* Quartò *Subcontinua Malignans.* 205.
CAP. III. *Hiſtoriæ memorabiles Intermittentium Perniciosarum, agentium ferociter in tertiam primario corporis regionem, eodem quoque ritu ſanatarum. Harum ſpecies* unica *eſt Lethargica.* 227.
CAP. IV. *Aliæ inſignes Hiſtoriæ, ab Amicis communicatæ, variarum ſpecierum Febrium Perniciosarum, curatarum ope* Chinæ Chinæ *noſtra Methodo adminiſtratæ.* 240.
CAP. V. *Utrum, quando Perniciosæ ſecundi Ordinis, ſive octavæ Speciei, nempe Subcontinuæ malignantes, continuitatem eſſentialem, & acutam affectant citiſſime, hoc eſt, in ipſo ſtatim principio, expediat illico, aut liceat* Corti-

Corticem *administrare*, *Febrisque cursum intercipere*. *Id*, *etsi probabiliter sæpe liceat*, *non tamen indiscriminatim videtur semper licere*. 262.
CAP. VI. *Exempla nonnulla felicia citæ oblationis* Chinæ Chinæ *in principio Periodicarum Pernicioſarum*, *greſſu celerrimo ad Continuas eſſentialiter*, *atque Malignas vergentium*. *Ea tamen nonniſi cautam circa hoc*, *circumſpectamque fiduciam prudenti Medico videntur præbere*. 278.

LIBER QUINTUS

Febrium omnium Continuarum, necnon aliorum quorundam Morborum, præſertim recurrentium, examen continens, docenſque, in quibuſnam earum, eorumve poſſit eſſe proficuus Cortex: item, quænam illius utilitas ad Prægnantium, ac Puerperarum Febres, & quæ vis ejuſdem in Clyſteribus, ac Epicarpiis adhibiti.

CAPUT PRIMUM. *Generalis præmittitur Febrium diviſio materiæ de qua agitur congruenter aptabilis*. 287.
CAP. II. Peruvianus Cortex *inutiliter exhibetur in Febribus Continuis Continentibus*, *ſeu non Remittentibus*, *tam ſimplicibus* [*ut vocant*] *quam Putridis*, *atque his quidem*, *tum Symptomaticis*, *tum Eſſentialibus*, *tum Solitariis*, *tum Comitatis*, *ſive Malignæ fuerint*, *ſive Acutæ ſimpliciter*. Mortoni *Praxis in hoc caſtigatior detegitur*, *ac vulgo ſit credita*; *non tamen plane recipitur*. 293.
CAP. III. *Explicatur adhuc* Mortonus: *mox ſtatuitur*, Chinam Chinam *utilem eſſe in Febribus Continuis per ſubingreſſum Paroxyſmorum*, Subintrantibus *appellatis*, *non ita in ſimpliciter Remittentibus*, *quarum peculiaris natura deſcribitur*. *In Remittentibus autem periodice*, *ſive Proportionatis*, *quæ generali Continuarum nomine ſolent donari*, *diſtinguitur*. *Diſſenſus & hic aliquis a Praxi* Mortoni. 301.
CAP. IV. *Allata nuperrime diſtinctio de* Cortice *in quibuſdam Proportionatis utili*, *& in quibuſdam inutili*, *illuſtratur quoad hanc poſtremam partem* [*de prima enim jam ſatis alias*] *nonnullis exemplis*. 310.
CAP. V. *Proficuus aſſeritur* Peruvianus Cortex, primò *ad Febres Complicatas vulgatiores*, *puta* Hemitritæos *&c.*, ſecundò *ad Lentas*, *præſertim Puerorum*, Hecticas *abuſive dictas*. *Confirmatur exemplis poſtrema hæc aſſertio*. *Demum ad Febres ſingulas indigitandas*, *quibus utilis eſt* China China, *& quibus non*, *univerſalis earum Categoria*, *& varia inſimul metamorphoſis*, Corticem *modo admittens*, *& modo reſpuens*, *iconice exprimitur*, *ac explicatur*. 316.
CAP. VI. *Enodantur nonnulla Quæſita variis titulis comprehenſa circa uſum etiam ulteriorem* Peruviani Corticis: *Et* Primò *Quæritur*, *an ille conveniat aliis Morbis*, *præſertim periodicis*, *præter Febres*; *nec niſi cunctanter creditur*, *ſpectatis exemplis*. 329.
Quæritur Secundò, *An*, *ubi* Cortex *vere indicatur*, *liceat ratione Subjecti illum adminiſtrare citra periculum Mulieribus* Gravidis, Puerperis, Abortum paſſis, *aut* Menſtruas *purgationes actu patientibus*: *& incunctanter aſſeritur*, *experientia duce*. 345.
Quæritur Tertiò, *An ex eo*, *quod* China China *ſit Remedium ſuapte natura innocens*, *liceat eam tentandi gratia indiſcriminatim uſurpare in quibuslibet Febribus*, *& Morbis*, *iis etiam*, *in quibus communiter deprehendi ſolet inutilis*: *& negatur*. 348.
Quæritur Quartò, *An* Cortex Peruvianus *per Clyſteres injectus*, *aut Carpis appoſitus*, *quicquam curationi Febrium conferre valeat*. *Primus modus*, *utut imbecillus*, *non plane rejicitur*. *Secundus nil prope præbet fiduciæ*, *languida illinc*, *hinc inani reſpondente experientia*. 356.

Multa

Multa in Modo *rei*, *&* Circumſtantiis *ejus nova ſunt*, *quæ in* Genere *ipſo nova non ſunt: qui autem ad obſervandum adjiciet animum*, *ei etiam in rebus*, *quæ vulgares videntur*, *multa obſervatu digna occurrent.*

BACONUS Lib. 4. de Aug. Scientiarum, & ſpeciatim Medicinæ Cap. 2.

NOI REFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, e Approbazione del *P. Fra Tommaſo Maria Gennari Inquiſitore*, nel Libro intitolato, in due Tomi il Primo *Franciſci Torti Philoſophiæ*, *& Medicinæ Doctoris Therapeutices Specialis ad Febres Periodicas perniciosas*, il Secondo *ad Criticam Diſſertationem de uſu Chinæ Chinæ Reſponſiones &c.* non v' eſſer cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per atteſtato del Segretario Noſtro, niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concediamo Licenza a *Lorenzo Baſeggio*, Stampatore, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venezia, e di Padova.
Data 18. Novembre 1730.

(Andrea Soranzo Proc. Reform.

(Gio: Piero Paſqualigo Reform.

(

Agoſtino Gadaldini Segretario.

Adi 2. Agoſto 1731.

Regiſtrato nel Magiſtrato degl'Illuſtriſſimi ed Eccellentiſſimi Signori Eſecutori contro la Beſtemmia.

Angelo Legrenzi Segretario.

THE-

THERAPEUTICES SPECIALIS *LIBER PRIMUS.*

PRÆSTANTIAM, AC VIM PERUVIANI CORTICIS Adverſus Febres Intermittentes, & earum Cauſſas, illius pariter tutelam, uſumque methodicum in iiſdem Intermittentibus, ſaltem vulgatioribus, aliaque hujuſcemodi comprehendens.

CAPUT PRIMUM.

Hiſtoria primum invecti apud Mutinenſes Chinæ Chinæ *uſus. Innocuum illa præſtanſque Febrifugum. Recurſus Febrium poſt eam parcius aſſumptam contingens, ex adverſo perperam allegatus. Pro uſu illius, præter Experientiam, & Rationem, Auctoritas multiplex.*

QUAM olim ſponte impolitam edidi, talem etiamnum recudi ſum paſſus, nonnullis tantum hic illic additamentis appoſitis, peculiarem Methodum à ſeptem jam luſtris mihi perſpectam, exhibendi Peruvianum Corticem, vulgo *China China*, vel *China Chinæ*, aliis Gallico more *Quinquina*, ſeu *Kinkina* appellatum, pro curandis Malignis quibuſdam febribus ſubdolis æque ac exitialibus, adverſus quas, poſtquam etiam hominis vitam in extremum diſcrimen adduxerint, eximiis illum pollere viribus, animadverſum antea non fuerat apud Noſtrates. Priuſquam tamen rem propius aggrediar, operæ pretium me facturum puto, ſi ad ſternendam mihi planiorem viam, nonnulla communiorem Febrifugi hujus uſum in *Benignis* tantum, & diuturnis Intermittentibus reſpicientia præmittam. Licet autem hæc, & plura iſtiuſmodi, quæ toto ferme hoc primo Libro perſequi lubet, ſupervacanea forte cuipiam videri poſſint, ea tamen, ſi probe ſpectentur, ad intentum facere, atque ad innuendam congruam, ut decet, completamque egregii hujuſce medicaminis adminiſtrationem non parum conducere, poterit, ut reor, haud difficulter dignoſci. Etenim, vindicato ab oppoſitionibus fieri ſolitis tam ſalubri remedio, nec non inquiſita proportione, quam poteſt habere cum Febrium expugnandarum cauſſis multifariam conſideratis, ſenſim ducemur ad tutam, &

rationalem Methodum eodem utendi in iisdem Intermittentibus, saltem *benignioribus* (quod gradum faciet ad Methodum quoque, quam pro *Malignarum* curatione spopondi, suo loco pandendam) & ad seligendas è vulgatioribus utiliores ipsum præscribendi formulas, dignoscendamque insimul opportunitatem tempestivæ oblationis illius.

Non tamen ideo hìc est in animo historiam sive originis, sive inventionis, sive translationis Chinæ Chinæ in Europam à primordio repetere; Id enim cum sollertissimus Vir *Sebastianus Badus* jam luculenter præstiterit peculiari Libro Anno 1663. Genuæ impresso, genesim universam remedii, tunc Orbi nostro nascentis, legere potest curiosus quilibet, tum apud eundem, tum apud alios, qui vel mediate postmodum, vel immediate Facti seriem decerpserunt à Bado. Neque pariter mihi mens est ineffabilem saluberrimi hujusce pharmaci virtutem febrifugam, ac operandi modum, sicut nec abditas Febrium Intermittentium causas, per eandem depressas, ex professo, atque intimius ad unguem usque rimari; arduum siquidem opus hoc cum omnes hactenus incassum tentarint, non minus inaniter & ipse tentarem. Sat fuerit suo loco, ubi nodus iste plane intactus relinqui non poterit, tenuia quædam abstrusæ utriusque rei specimina, sive generaliores quasdam considerationes tantum non oscitanter proferre. Impræsentiarum vero liceat historiam omnem Chinæ Chinæ ab ingressu, atq; progressu illius intra Urbem dumtaxat nostram, pro exercita a me in rebus Medicis praxi, obiter auspicari, ne vel a notione intra spatium temporis valde modicum acquisita, vel a parciore, quam par sit, successuum numero animadversiones meas sumpsisse credar.

Ex quo innotuit Europæ Cortex Peruvianus (cujus Planta integra prope *Loxam*, seu *Lojam* humili proceritate abunde succrescens, ab Incolis *Gannapride*, seu *Guananepide*, *Chinanepide*, vel *Guananegide* dicitur) ex quo inquam *Liber* istius Arboris innotuit Europæis regionibus, Hispaniæ videlicet primum, mox Italiæ, opera quidem, & pietate Eminentissimi Card. de Lugo, aliorumque Patrum Inclytæ Societatis Jesu, de utroque Orbe plurimis certe nominibus, sed insuper ob hoc ipsum de nostro optime meritæ, statim excellentia novi Febrifugi, certo, ac multiplici apud Exteros experimento comprobata, sedulitatem allexit Præstantissimi Viri *Antonii Frassoni*, Præceptoris quondam mei dilectissimi, ut illud pro bono publico, & pro breviori, certiorique Ægrorum curatione in usum deduceret. Et sane recensendus ille inter primos Corticis receptores, cujus rei testimonium exhibet idem Cl. *Badus* in citato Libro, cui titulus — *Anastasis Corticis Peruviæ*, ubi Epistolam *Frassoni* ipsius inserit sibi inscriptam sub Anno 1656. in qua idem *Frassonus* refert, se ante annos aliquot de Cortice felix periculum feciſſe in pluribus, ac signate in splendido Viro D. Comite Alexandro Eminentissimi Card. Facchenetti fratre. Cum ergo circa Annum 1649. translatum fuerit è Regione *Quitensi* in Hesperiam Remedium, nemo neget, quin inter primos, qui illud admiserint, vere sit connumerandus *Frassonus*.

Cœpit ille uti China China (quam etiam *Gentianam Indicam*, *Antiquartium Peruvianum*, *Pulverem Comitissæ*, *Pulverem Card. de Lugo*, *vel Jesuiticum pulverem* vocitarunt nonnulli) post administrata præsidia universalia, & particularia, in Quartanis ultra provectis, quo tempore tum Ægri, tum Medici tœdio affecti ad remedia quælibet Empirica, atque etiam anilia solent confugere. Cumque illi curationes ex voto succederent, ad Tertianas quoque Spurias, ut ajunt, tum simplices, tum duplices, benignas tamen, seu saltem non perniciales, nec non ad alias quascumque Febres Intermittentes (diuturniores scilicet) curandas, pari successu transitum fecit, fretus auctoritate *Badi* ante memorati, aliorumque ævi sui Illustrium Medicorum, quorum testimoniis quamplurimis, iisque gravissimis,

Badus

Badus ipſe Opus ſuum pro tutela Peruviani Corticis roboravit. Reluctabantur interim, &, quoad vixit idem *Fraſſonus*, ſemper obſtrepuere omnes ferè Civitatis Medici, adeo ut ad evitandum ſeverum eorumdem tribunal, profugus, & exul Cortex non auſus fuerit in Pharmacopœas introire, ſed quaſi clam intra Clauſtra quarumdam Monialium fuerit coactus ſeſe recipere, unde poſtea illum petebat Vir ſollertiſſimus, ut Ægris ſibi commiſſis ſubminiſtraret.

Dabat autem adultis initio Paroxyſmi, quemadmodum tunc ſolenne erat, ex præſcripto Romanæ Schedulæ, *drachmas duas* Corticis in ſubtiliſſimum pulverem redacti, doſim vero exiliorem natu minoribus, habita ætatis ratione, ſive deinde in forma hauſtus, ut plurimum quidem in Vino, modo tenuiore, modo generoſiore, ad *uncias quinque*, plus minus, facta, vel etiam omiſſa prævia infuſione (quod perinde eſt) ſive in forma boli, ſive alio conſimili artis ritu, ſuperepoto pariter Vini momento. Hac methodo a primo adventu Corticis, ut dictum eſt, in Italiam, uſque ad annum 1677. (quo tempore ad Praxim ſub Ipſo addiſcendam me contuli) Febres omnes Intermittentes longiuſculas ſupprimebat, iiſdemque non raro, ut mos eſt, redivivis, repetito ſemel, aut bis Febrifugo finem imponebat. Quod millies ac millies ſine ullo unquam ſiniſtro eventu ſibi contigiſſe, mihi pluries aſſeruit Vir ille fide digniſſimus, ac omni exceptione major. Et egomet poſtmodum, teſtis de viſu, id ipſum illi perpetuo accidiſſe deprehendi uſque ad annum 1680. (nec enim quiſpiam, niſi plane vitilitigator, adverſetur ob ſingularem caſum, de quo infra *Cap.* x. *Hiſt.* xiii.) quo nempe anno diem ſuum obiit, lacrymabili ſane jactura, Vir experientiſſimus, ac de Urbe noſtra admodum benemeritus, qui vel moriens & in hoc profuit, quod eo extincto, extinctæ cum eodem, vel ſaltem ſopitæ fuerint Noſtratium fere omnium, qui tunc aderant, Medicorum in Corticem inimicitiæ; plures enim ex iis Chinæ Chinæ antea oſores, ac hoſtes, eadem paullo poſt, ſemotis cavillationibus, uti cœperunt. Quæ ſors nonnullis quoque aliis peculiaribus obtigit poſt ejus obitum *Fraſſoni* remediis, dum viveret, improbatis; ea namque communibus ſenſim ſuffragiis fuere ſubinde adeo recepta, ut ipſo etiamnum *Fraſſoni* nomine inſignita circumferantur. Atque hiſce incidenter occurrentibus liceat amantiſſimi *Præceptoris* Manibus parentaſſe.

Ab eo autem tempore cœpit adeo clareſcere in dies hujuſce fama Febrifugi, ut jam noſtro ævo nil notius ſit in Medicina, nil certius, quam Febres Intermittentes China China depelli. Communis iſte mos eſt omnibus ferme Europæ Nationibus, quod innumera undique ſcripta luculenter teſtantur. Hinc eſt, quod ex tam liberali illius impendio detur anſa pravis hominibus, iniquum de corio humano lucrum facientibus, eandem adulterandi, de quo paſſim jure merito (quandoquidem verum ſit) conqueruntur Auctores, ut proinde alicubi in publicis Noſocomiis in locum genuini Corticis jam prope deficientis, ſuffectus fuerit pulvis ex Nucibus, aut ex Corticibus Cupreſſi, & Malorum aureorum dulcium, item ex radicibus arboris Perſicæ, Fraxini, Gentianæ, & hujuſmodi, referente præ aliis Eruditiſſimo *Luca Tozzi*: quibus remediis ter exhibitis, ait quandoque tolli Febres, quæ cæteroqui unica tantum oblatione Cortici Peruviano ſemper cedere conſueverunt.

Enimvero ſuccedanea quævis, ſive naturalia illa ſint, ſive artificialia, nimium diſtant viribus ab hoc Cortice, ut qui inter omnia hucuſque nota, Febrifugum præſtantiſſimum eſt, ac ſumme innocens. Præſtans equidem præ omnibus, quia præ omnibus infallibiliter, & celerrime Febres omnes Intermittentes abigit, dummodo nulla partis alicujus ſolidæ læſio organica ſit morbi fomes. Inde fit, ut propinatis ſemel cuilibet Quartanario, aut Tertianario *drachmis duabus* Corticis, more ma-

re maxime vulgari, in principio, vel declinatione Febrilis Acceſſus, poſſit Medicus abſque ulla hæſitatione ſpondere, ultimum fore paroxyſmum illum, nec rediturum alterum. Quid citius? quid certius? Veritatem hujus aſſerti, ſi quis, cui notum non ſit quod notum eſt omnibus, habeat ſuſpectam, provoco ad experimentum; nec alium Teſtem, aut Judicem volo, niſi qui contra hucuſque ſenſerit. Ad me quod attinet, teſtari poſſum de experientia quinquaginta circiter annorum, quo temporis tractu ſemel tantum, vel bis, quod memor ſim, in caſu Febris Quartanæ (abſque ullo tamen Ægri detrimento) expectationem meam fefellit Cortex, ſiquidem ille genuinus fuerit, quod nihilominus credere non recuſo. Sed quid tum? Quandoque per accidens materiam combuſtibilem non comburit ignis: numquid propterea non erit idoneus ad comburendam, cum millies combuſſerit? Quod vero innocuus, & inſons ille ſit, experientia pariter mihi ſatis demonſtraſſe videtur. Quidquid enim aliis contigerit, cum non teneat de facto alieno, loquor de proprio, teſtorque coram Deo, & hominibus (quod & plures teſtantur de ſuis Ægrotis graviſſimi Scriptores) nullum unquam ex meis Ægrotantibus periiſſe, quod ſciam, ob uſum Corticis, neque in morbum graviorem, ſed in leviorem fere ſemper, etiam cum reciderit, incidiſſe; idque pariter mecum perpetuo animadverterunt quotquot ſub me Praxim Medicam exercuere, & propria dein experientia ſejunctim noverunt. Si quid vero unquam incommodi accidiſſe fortuito viſum ſit, ut in nonnullis hiſtoriis referam; id certe non culpâ remedii tunc contigit, ſuapte natura inſontis; ſed ob intempeſtivam ſuppreſſionem febrium plane ſalubrium, & depurativarum, culpa videlicet Medici, remedium febrifugum, ubi progreſſus febrium ſtabat remedii loco, incaute offerentis. Quod de ſubſtantia Corticis ſemper innoxia a me deprehenſa tam fidenter aſſero, haud ita facile proferre poſſem de ullo alio Medicamento uſitatiore, præſertim in linea Solventium, quorum tamen tanta eſſe ſolet apud Oſores Corticis æſtimatio.

Si qua nihilominus alicunde quærenda ſit, ac opponenda Cortici criminatio, ea petenda eſt a *Recidivis* (utor hoc vocabulo ad ſenſum Artis, aliiſque utar in progreſſu minus excultis) poſt fugatas ab eodem Febres identidem recurrentibus. Neque hìc ego inficias ibo, ut inficiantur quamplurimi, omnem culpam in errata convaleſcentium, nec ſemper immerito, refundentes, quin ultro fatebor, exhibito ſemel, ac unica tantum doſi, Peruviano Cortice, Febrem ſæpeſæpius redire. Niſi hoc unum obſtaret, Arborem Vitæ in China China ſuperſtitem divina Clementia crediderim. Adhuc tamen fidenter reſpondeo (plura circa hoc alibi prolaturus) primò, quod non ſemper recidunt Ægri ab aſſumpto Cortice, ut experientia conſtat, ſi præſertim rite, ac per repetitas juſto ordine vices exhibeatur. Secundò, quod ex oppoſito ſæpiſſime recidunt ter, quater, & quinquies, etſi Corticem nunquam aſſumpſerint, ſed alia methodo medica fuerint curati, unde poſſet contra talem methodum retorqueri eadem cenſura. Sed revera ſolutis etiam ſponte, nullius omnino remedii interventu, ſed ſolius Naturæ ope, quandoque Febribus, in eaſdem denuo, citra ullius culpam, relabuntur Ægri Quid tunc dicendum? Loquamur ingenue. Recidunt Ægri ſumpto, & non ſumpto Cortice, frequenter Autumno, qua tempeſtate contumaciores ſunt Febres. Recidunt raro ſumpto, & non ſumpto Cortice, tempore Veris, & in principio Æſtatis, quibus tempeſtatibus quælibet methodus, felix eſt, cum Febres tunc temporis etiam ſuo Marte cito ſolvantur. *Non igitur Medicamentum* (inquit egregie *Mortonus* hæc omnia complexus in reſponſione ſua ad objectionem a Recidivis petitam) *ſed Febris indoles in culpa eſt, ſi à perenni humorum fonte enutriatur, necnon ab aere, aut alio accidente externo. Sive enim*

natu-

natura, ſive arte quavis ſanetur, ad revireſcentiam valde proclivis eſt. Multa enim experientia fretus (perpendantur quæſo verba hæc digna conſideratione Practicorum, immo & eorum aſſenſu) *fidenter affirmare audeo, Febrem a Corticis uſu fugatam, & demum recidivantem, licet quacumque alia methodo, vel Febrifugo, vel viribus naturæ ſubacta fuiſſet, nihilo ſecius redituram fuiſſe.* Neque minus nervoſe ſimilia protulerat ante Mortonum *Reſtaurandus* in Præfatione Tractatus ſui, cui titulus — *Hippocrates De uſu Chinæ Chinæ — Quid enim iniquius* (inquit ille) *quam à China China extorquere, ut nequaquam ab ea aſſumpta revertantur Febres? Numne ſæpeſæpius animadvertitur illarum reditus, poſtquam fuerint curatæ, ab aſſumptis catharticis, aliiſque remediis? Præterea, an China China tenetur prohibere, ne qui reduce fruitur valetudine, errata in diæta committat, ne cauſſæ externæ, & animi pathemata Febrim exulem revocent? &c. Nonne quid ſimile accidere videmus ab efficacia Solſtitii hyberni, ſi quando eo tempore Febris aliqua remiſit: namque unus, vel alter paroxyſmus in Vere redivivus eſt, ni prius revocata fuerit, præſertim per cathartica? Sed interim in medium prodeat remedium pari efficacia Febres profligans, qua China China. Nullum certe ſuppetit.* Dico tertiò, quod quando contingit ab aſſumpto Febrifugo recidiva, non ſemper accidit vitio ipſius Febrifugi, fermentum febrile imbecilliter, aut imperfecte ſubigentis, ſed ſæpe etiam, ſi non ſemper, culpa convaleſcentium ſibi nimis fidentium. Quartò, quod quoties recidunt, etſi Febris nonnunquam de ſimplici poſſit fieri duplex, ſemper debilior illa eſt: idque fere perpetuum obſervavi, ut idcirco raro vocetur Medicus pro tali curanda recidiva, adeo levis Illa eſt, & ſponte evaneſcens. Quintò denique, quod per repetitam, & opportunam Corticis oblationem poteſt eadem recidiva non modo ſemper curari cum venerit, ſed, quod magis eſt (dummodo congruum id cenſeatur) etiam priuſquam adveniat, penitus, ut in progreſſu videbimus, præcaveri. Propterea cum ſit utplurimum in poteſtate noſtra malum iſtud pro libito avertere, ferè nonniſi volentes afficere poteſt hujuſmodi objectio.

Soluta, ut reor, hiſce reſponſionibus potiore difficultate, cui & alibi valide occurram, non eſt cur hìc inutiliter tempus teram in refellendo, quod Nebulones quidam ſcurriliter blaterant, ad territandum popellum, nempe quod Corticem potantes, intra annum, vel, quod magis ridiculum eſt, intra ſeptem annos moriantur, ſopito videlicet, & poſtea ferocius recrudeſcente eodem, vel alio pejore morbo: item quod Chinæ Chinæ pinguibus obſit, & tantum graciles ſanet, aliaque hujuſmodi prorſus exſibilanda. Nam præterquamquod nullus Medicus, quod ſciam, quibuslibet adhibitis in Curatione remediis, cuiquam per annum, multoque minus per ſeptennium, ſanationem ratam facit (quaſi teneatur ad tempus de manutenenda Ægri ſalute, ut Faber Murarius de conſiſtentia Domus conſtructæ) facillimum inſuper eſt, experientia ipſa impoſtores iſtos mendacii convincere. Plures etenim (quos ob digniorem cauſſam alias ſum relaturus) ac præterea plus centum alios, & pingues, & macilentos, per Corticem curatos a decem, & quindecim retro annis, hucuſque tamen incolumes, poſſem adducere: quin memetipſum, qui anno 1696. epotis uno hauſtu ſex drachmis illius, à morte imminente illico evaſi, & etiamnum vivo, & etiamnum ſcribo. Aſt hanc Zizaniam nullius ponderis ab ullo, qui Medici, nomen mereatur, ſatam, vix adducor, ut credam.

Sed præter experientiam, quæ ſola ſufficit ad oſtendendum Corticis uſum prorſus innocuum, id ipſum etiam, vel nuda ratione ſpectata, evincitur ex eo, quod nullam vere, quà poſſit nocere, vim in ſe contineat Cortex, ſive de primis illius, ut ajunt, qualitatibus,

ſive de ſecundis, ſive etiam de occultis ſit ſermo. *Calidus* enim *ex. gr.* & *ſiccus* eſt? Calidiora ſunt, atque ſicciora Zinziber, Piper, Semen Sinapi, Mithridatium, Theriaca &c. *Amarus* eſt? Amariora ſunt Abſynthium, Ruta, Gentiana, Chamedrys, Fumaria, Centaurium minus &c. *Stipticus* nonnihil eſt? Stipticiora ſunt Nucum putamina, Nuces, Cupreſſus, Verbena, Aurantiorum Cortices &c. quæ ſunt uſitatiora, nec prorſus contemnenda Febrifuga, intercedente tamen inter illa, & Corticem hoc uno diſcrimine, quod illa, etſi utplurimum calidiora, ac proinde magis ſuſpecta, Febrim vix unquam tollant, & Cortex ſemper. Quoad occultas vero facultates, nullam in eo reperire datum eſt, niſi antifebrilem. Neque enim ullam *Narcoſim* præſefert, cum nullum ſoporem, quin potius vigilantiam, & mentis alacritatem, etiam copioſe aſſumptus, inducat: unde, ſecundum plurimos, Opii conſortium facile admittit, quod ſecus fieri deberet, ſi Cortex ipſe eadem polleret narcotica facultate, qua Opium; rationabilis quippe ſubeſſet de nimio ſopore incutiendo ſuſpicio. Inſuper ſi China China (ut clare demonſtrabimus in hiſtoriis) ſoporoſas Febres, atque *Lethargicas* momento temporis ſolvit, & cum illis ſubmovet ſoporem adjunctum, ſatis patenter conſtat, illam vi potius pollere contraria: tantum abeſt, ut Cauſſam Febrilem hypnotico veluti vinculo obſtringat, præſertim ad tot hebdomadas, quot ſunt induciæ inter morbum & recidivam, quotieſcumque iſta contingat, cum, ne per horam quidem, nodum hujuſmodi narcoticum injiciat ſpiritibus. Quod ſi contendatur, illam exercere narcoſim, & quidem diuturniorem, adverſus ſolum Fermentum febrile, hæc, ut patet, dici nequit vera narcoſis, ſed potius abſorptio, illaqueatio, aut retuſio fermenti, vel quid his analogum, in quo facile conveniemus, quippe in re ſemper innocua. Ad hæc, nullas Cortex intra viſcera, vel intra fluida excitat turbas, nullum cit vomitum, ſeceſſum nullum (quod illi perperam vitio vertitur) non ſudores prolicit per vim expreſſos, non urinas immodicas, non ullam aliam ſenſibilem, ſaltem utplurimum, promovet evacuationem, quarum tamen aliquam ſi quando (quod haud infrequenter accidit) habeat adjunctam, placida illa eſt, modica, Ægro facilis, ac ſaluberrima. Uno verbo, China China citra omnem moleſtiam, excepto deglutitionis incommodo, materiam febrilem, quæcumque illa ſit, undecumque procedat, quocumque tendat, aut ubicumque moretur, materiam inquam febrilem directe petit, corripit, intercipit, aut ſubigit, eodemque temporis momento celebrem illam, ut ajunt, humorum coctionem, diu, ſæpe tamen fruſtra, quæſitam, & à plurimis pro dextero uſu cujuſcumque Febrifugi requiri creditam, quotieſcumque non præextiterit, ipſa facit, vel ſaltem ut fiat efficit, correcto fermento Febrili, vel ſublato illius affluxu, quæ concoctio ſtatim in Urinis altera ipſa die ab illius aſſumptione manifeſtatur, eſtque phænomenon perpetuum, ſicuti ſumma dignum obſervatione, ita & facillime obſervabile; Ut propterea in hac re, quæ non de *conjectura*, ſed de *facto* eſt, & cuilibet obvia, diutius immorari non liceat.

Quod ſi quiſpiam de arcana iſta Corticis facultate, de qua tamen plura in progreſſu, adhuc ulteriora quærat, ut ea fidentius utatur, is quærat potius ab expertis, quid illa præſtare conſueverit, quemadmodum de Febrifugis, ſive Alexipyretis hujuſmodi faciendum monet Doctiſſimus *Mercurialis* — *De præſidiis* (inquit) *operantibus arcana qualitate minime loquendum eſt; ſiquidem, ut ſcribit Galenus, medicamenta hæc cum ſola experientia ſint inventa, cogimur fidem iis adhibere, qui longa, & debita experientia teſtantur ſeſe ipſa cum fructu uſurpaſſe.* Quid autem dicant, qui millies uſurparunt, jam proxime diſquirendum. Sex idcirco in medium prodeant, univerſalem totius Reipublicæ Medicæ approbationem ſecum trahentes, Teſtes eximii,

eximii, experti, ac omni exceptione majores, videlicet laudatus *Badus*, *Reſtaurandus*, *Monginot*, *D' Acquin*, *Sydenham*, & *Morton*, qui omnes præ cæteris mihi dehinc in hac materia ſemper erunt Anteſignani.

Badus Corticis innocentiam teſtatus — *Sancte* (inquit) *id juro coram Deo meo*; *Nec niſi aliunde damna reſciſcam, profecto ego neſcio quid unquam, uſpiamve attulerit detrimenti*: *Scio immo ſemper egregiam operam navaſſe, & reportatis trophæis inclytum, & manubiis admirandum fuiſſe, & glorioſum*. Hæc ille non minus ingenue, quam cum ibidem fatetur Corticem *ter, quaterve illum fefelliſſe, in quibuſdam ſcilicet Tertianariis, quibus tamen copulati alii morbi, Gallicis potiſſimum, & Tabidis*, quod eſt extra activitatem illius. Auctoritas unius *Badi* fœcunda eſt inſuper plurimis Celeberrimorum Virorum teſtimoniis ab eodem adductis, quos inter eminet Doctiſſimus *Conygius*, ſive *Honoratus Fabri*. Hic Auctor, paullo poſt primum Corticis adventum in Europam, peculiari Libro ſuo teſtatus eſt, *Romæ*, ubi moram trahebat, *intra annum aliquot hominum millia pulverem Peruvianum adhibuiſſe, & non modo innoxium, ſed ſaluberrimum quoq; fuiſſe probatum*. Noſtris temporibus, eadem Orbis jam pene univerſi aſſertio eſt.

Reſtaurandus poſt plurima enucleata Peruviani Corticis præclara facinora — *Id vero* (inquit) *addidero, me nunquam hoc remedium citra ſucceſſum exhibuiſſe, hoc eſt ejus ope ſemper curatas fuiſſe Febres*: *ac maximam partem me ad ejus uſum confugiſſe in illarum pertinacia, aut cum ſymptomata verenda comitarentur*. Clarius vero ipſam ſecuritatem remedii antecedenter teſtatus — *Ad illud auxilium* (dixerat) *citra ullum periculi metum confugiendum eſt, nec permittendum, ut vivi comburantur Ægri, ac diſcerpantur*.

Primarius pariter Regis Chriſtianiſſimi Medicus Cl. *D' Acquin* de remedio Anglico, cujus baſis China China eſt, ſic ſcriptum reliquit — *Nulli unquam remedio potiori jure ſpecifici remedii nomen, quam prædicto adſcriptum eſt*; *nec enim hactenus ullum nobis innotuit, quod Febres pari celeritate, & ſecuritate profligaverit*. *Revera Quinquina, quæ illius eſt baſis &c.* Et inferius ad oſtendendam innocuam operationem remedii — *Locus non eſt* (ſubdit) *ut credam ab illius uſu imminere diſcrimen aliquod*: *œconomiæ naturali nullam vim infert, cum, non ſecus ac cætera remedia amara temperata, nihil noxium corpori humano inurere valeat*.

Monginotius quoque de præſtantia Corticis verba faciens, remedium hoc talis eſſe indolis aſſeverat, ut — *Nullum hactenus* (ſunt ejus verba) *præſtantius fuerit à natura productum*; ac de eodem in aliis quoque morbis, in quibus nondum uſurpatum eſt, periculum eſſe faciendum incunctanter inſinuat — *Quandoquidem* (ait) *extra omnem damni aleam uſurpari poteſt medicamentum qualitatis noxiæ omnino expers*.

Sydenham autem hæc habet de Cortice — *Vere affirmare poſſum, non obſtante tam vulgi, quam perpaucorum è doctis præjudicio, me nihil mali Ægris accidiſſe ab ejus uſu vidiſſe unquam, vel cum ratione ſuſpicari potuiſſe*. Paullo vero poſt — *Et profecto, ſi tam effectorum durationem, quam Corticis hujus innocentiam, exploratam haberem, principem illi locum inter omnia, quotquot ſunt remedia, deferre nullus dubitarem, cum non tantum in hoc morbo inſignium eſſe virium deprehendatur, ſed & in Uteri, & Ventriculi etiam affectibus*: *Tantum abeſt, ut de ejus inſalubritate merito quis conqueratur*. Addamus & acrem hujuſce Magni Viri querelam in *Diſſertatione Epiſtolari* ad *Cole*, petentem eos præcipue (ſi qui tunc fuerint in ea regione) qui Cortice pro ſe, & domeſticis ſuis utebantur, & interim eos pigebat (quod & per extenſum confirmat *Mortonus* teſtis de auditu) eos, inquam, pigebat idem remedium aliis Ægrotantibus præſcribere, quin & ipſum Corticem ibidem innoteſcere. Quam querimoniam prodit his verbis Vir iſte Clariſſimus — *Quam-*

vis vero in Febrium Intermittentium curatione egregia præstet, ne dicam miracula, dictus Cortex, atque eodem tum ipsi nos libenter utamur, tum Uxoribus, Liberisque usurpandum imperemus, quoties res postulet (en testimonium innocentiæ remedii) *sunt tamen quibus haud minus jam displicet, quod tam certo, subitoque morbos expugnet, quam olim displicebat, quod non nisi nuper his terrarum oris innotuerat.*

Mortonus denique — *Me quod attinet* (inquit) *ego fidenter dico, idque postquam jam ad 25. annos quotidiano usu ejus vires explorando expertus sum, me nunquam noviſſe aliquid mali ab usu Corticis cuiquam eveniſſe, præter surditatem aliqualem* (quod tamen ego, hisce nostris in regionibus saltem, non sum expertus) *quam sponte illico a morbo evicto, vel pulveris omissione cessare semper observavi. Me hujus remedii nunquam pœnituit, nunquam aliquem Cachecticum, Tabidum, aut quocumque alio morbo affectum, multo minus quasi toxico interfectum novi. Atque ter tantum* (ut olim innui) *optato eventu, in Febre Intermittente ope ejus sananda, destitutus sum.* Alibi quoque hæc eadem nervosius repetit his verbis — *Ego sane, qui jam ad quatuor lustra, & quod excurrit, hoc Polychrestum remedium fere quotidie præscripsi, vix aliquid incommodi Ægrotantibus ortum inde observavi* (*quidquid clamose, atque falso oggerant male feriati quidam, atque Ignorantes*) *quin etiam non nisi ter, uti sincero animo prius asserui, in Febribus Intermittentibus spem meam frustratus est. Utinam idem dicere licuisset de quoquam alio, quantumvis celebri remedio, in cæteris humani Corporis affectibus debellandis decantato.* Quibus assertionibus nondum contentus, sed universali insuper approbatione munitus, in hæc alibi tandem prorumpit. *Suffragio jam Professorum pene universali in censum medicaminum salubrium, & maxime efficacium adoptatus est Cortex. Nec de suo jure apud Doctos, & probos Viros decedet ante consummationem seculorum, ut ut ex astutia, malitia, temeritate, aut ignorantia non desinant aliqui hucusque obstrepere, & oggannire.*

Demonstrata jam satis secundum experientiam, rationem, & auctoritatem præstantia Peruvianæ Corticis, nocendi nesciæ, supereſſet adhuc ex mente citati *Mercurialis* hanc ipsam experientiam ulterioribus, præter adducta, gravissimorum Auctorum China China utentium Testimoniis confirmare. Sed cum ex una parte plusquam quinquaginta Illustrium Medicorum attestationes, ut dictum est, circa hoc olim protulerit *Badus*, quibus modo universa subscribit Respublica Medica, sive Italiam respicias, sive Galliam, sive Angliam, sive Germaniam, sive Hispaniam, sive aliam quamvis (ut verbo tandem dicam) Mundi, saltem politioris, Regionem: ex alia vero parte, cum ego Tractatum hunc, animadversiones tantummodo meas, præsertim practicas, continentem, quovis tum philologico, tum affectatæ auctoritatis ornatu destitutum, ut & toto semper margine lævigatum velim, ideo ab enumeratione Scriptorum Chinam Chinam totis ulnis amplexantium (quorum series numerosa late ultra plurium existimationem extenderetur) lubens abstineo, eosdem doctis Viris satis superque notos jam sciens, aliis vero, si velint, inventu faciles. Non enim apud *Garamantas, & Indos* hujusmodi notitiam quærere est opus, quandoquidem nullus ab inventione Remedii fuit hucusque, qui de Febribus scribens, siluerit de Cortice. Sed & eandem notitiam, si non integram, saltem luculentam, atque præcipuam colligere quisque poterit ex Notis Clarissimi *Nigrisoli* Professoris Ferrariensis in editione per eundem repetita Opusculorum *De Blegny*, *Monginot*, *Restaurandi*, & *Sponii*, ex Zodiaco *Medico Gallico* excerptorum, & ab eo in unum congestorum in Libro, cui titulus — *Febris China China expugnata* — ubi, præter non vulgarem ipsius eruditionem, solidam insuper praxim in usu talis remedii, & observationes summe veras, ac utiles, meisque

(expe-

(experientia utrinque teſte) omnino conſonas, deprehendere eſt: ut propterea Virum iſtum inter ſaniores, & magis expertos hujuſce Remedii Patronos jure merito lubeat referre.

Id unum monitos velim Oſores Corticis, ut priuſquam eundem damnent, quid de ipſo ſcriptum ſit, quid ab expertis aſſertum, legere non recuſent: neque enim æqui Iudicis munere fungi poteſt, qui antequam judicium ferat, integram Rei cauſam, aut defenſionem renuit audire. Huic, quæſo, quem facile pro Tribunali ſedentes exercere queunt, ne parcant labori, ut labori crurum non parcunt ad ſupervacue palpandos Ægros, quibus ſæpenumero acceptior eſt ſanatione blandimentis caſſa, officioſa jugulatio.

Liberum hunc loquendi modum, quem in decurſu quoque identidem offendet Lector, & a quo cæteroqui cavere mihi religio eſt, ne quis mihi vitio plane vertat, is attendat velim, procedere hoc ipſum, non ex dicacitate, aut malitia, ſed ex ipſius neceſſitate materiæ, ad Apologeticam nonnihil vergentis; quippe crimen iſtud (ſi vera hæc pandere crimen reputatur) familiare eſt Auctoribus omnibus, quotquot ſunt, qui de hoc Remedio ſcripſerunt experti, & non tantummodo per conjecturas, aut ex aliorum relatu: ii namque, ut obvium eſt cernere, temperare nequeunt a laudibus, neque a tutela fervidiore tanti medicaminis, ſicut nec ab amara, & acri querela, neminem tamen ſpecialiter impetente, quod ei tot futiles objectiones, tot ſomnia, totque figmenta frequenter opponantur: ſignum evidens, quod hujuſmodi Scriptores referentes ex intima conſcientia, quæ vera ſunt, & experta ſibi, ſine querimonia, & indignatione quadam ferre nequeunt vanas, & aperte falſas hujuſmodi Hominum inexpertorum, fallacique idea præoccupatorum cavillationes, dato etiam quod nonnulli Corticis Patroni, in illius uſu minus temperantes, abundent aliquo exceſſu credulitatis, orto nihilominus ex admirabili, & innocua, quam pluries deprehenderunt, illius virtute.

Ob eandem cauſſam, veniam aliquam me aſſequuturum facile credam, etſi trita nimis interdum inculcem circa uſum hujuſce Remedii, quæ cæteroqui puderet efferre in doctorum conſpectu, quorum oculis vulgaria quædam fortaſſe vileſcent; ſed qui luſtrabit Hiſtorias meas, in iiſque, non modo inexpertorum incredulitatem, & tergiverſantium diffidentiam, ſed & identidem Adverſantium animoſitatem, mucidarumque rationum, ac doctrinarum oppoſitionem animadvertet, parcet inſimul impugnationi minus conquiſitæ, triviali, & Minervæ Repugnantium accommodatæ. Quo pacto enim, quæſo, dabitur mihi, uſum validum, & liberalem Chinæ Chinæ in Febribus quibuſdam exitialibus ſuadere iis, qui vel in benignis illam abdicant, atque proſcribunt, ex indelebili inanium principiorum præventione, niſi illis, data etiam eorumdem rancidorum principiorum poſitione (quæ refellere nimis tœdioſum foret, ac tandem inutile) oſtendam innocentiam Remedii junctam infallibilitati felicis eventus?

Sunt namque & hodie (pudet ferè hoc in propatulo ponere, licet ita ſentientes nec pudeat, nec pigeat palam profiteri) ſunt, inquam, vel apud nos, qui contra totius Orbis experientiam, atque conſenſum, damnant Peruvianum Corticem, æque ac ſi Arſenicum foret, aut Sublimatum; neque uſque adhuc ſibi ſuadere poſſunt, illum Febres Intermittentes fugare, vel id innoxie ſaltem præſtare, neque norunt (etſi plura norint altioris indaginis) quà doſi præciſe ad ipſas abigendas vulgo uſurpetur: adeo ſcilicet exoſum illis eſt nomen Corticis, & gravis ipſa cogitatio de eodem; creſcitque in dies illorum averſatio ea proportione, qua creſcit ex præclaris operibus fama Remedii. Quod autem in hac Regione contigit, Viris cæteroqui doctiſſimis, eruditiſſimis, & ingenuis Profeſſoribus abunde referta, puto rationabiliter contingere poſſe & in aliis.

aliis. Liceât itaque minus doctos ad modulum captus eorum erudire, salva integra Eruditorum existimatione: etenim (ut alias sum protestatus) Tyronibus scribo, iisque tantum, qui Tyronibus æquiparari merentur, non maturis, doctisque Professoribus, quibus peculiarem tantummodo Chinæ Chinæ administrationem in arduis quibusdam Casibus, meamque simul experientiam in historiis expressam, fidenter exhibeo, ut eam fugaci saltem, humanoque intuitu, donare non dedignentur. Cætera, si lubet, ad lusum percurrant, & jocum.

CAPUT II.

Pervicax Antipathia, qua nonnulli abhorrent abusu Peruviani Corticis, *illumque proscribunt. Ratio recursui Febrium tempestive occurrendi.*

SUNT igitur hodie nonnulli (perpauci licet) præjudiciis vetustioris Pathologiæ nondum exuti, qui reluctantibus insimul experimento, ratione, atque Orbe toto, adhuc male sentiunt de Cortice, &, quod turpius est, crimen istud tangit præcipue nos Italos, cum tamen omnem ferme, quam intra totius Europæ confinia nactus est famam, ab Italis Scriptoribus primum traxerit Cortex; ut proinde stupidus exclamet Auctor quidam Anonymus (*Helvetius* creditur) in Libello gallice conscripto, cui titulus — *Les admirables Qualitez du KinKina* — nobisque exprobret, quod in Italia, unde antiquiorem meliorem-que deduxit China China nominis sui propagationem, ibi pauciores, quam alibi, inveniat patronos, cum in Gallia, ubi serius apparuit, tantam existimationem, etiam propter Italorum testimonia, sit assecuta. Illius ideo verba huc referre non piget — *C'est une chose assez surprenante, que le KinKina, qui fait aujourdhuy tant de bruit en France, par la gueriſon d'un nombre infini de perſonnes, auſquelles il a rendu la ſanté, trouve ſi peu de partiſans en Italie, où il commença à paroître, il y a près de quarante ans, ſous le nom de la poudre du Cardinal de Lugo Eſpagnol, & qu'on n'y peut encore croire qu'il ſoit un remede ſpecifique pour toutes ſortes de fièvres.* Quæ quidem querela justissima est, dummodo plurimum restringatur, neque credulitatem nostram extensam velit ad omnes æqualiter Febrium, etiam Continuarum, species, in quam exceptionem alibi consentire videtur idem Auctor; quandoquidem, Febres Intermittentes (& quæcumque, subdo ego, ab initio tales fuere, necdum omnino a sua natura desciverunt) esse verum objectum actionis Peruvianæ Corticis, asseverat dum inquit — *Les plus admirables effets de ce Fèbrifuge paroiſsent dans toutes les fièvres intermittentes, qui en ſont le veritable objet.* Quod vero etiam in istis perpetuo ablegetur a quibusdam idem remedium, sane, si non in Fatum quoddam, non in aliud, quam in ingenitam quandam eorum antipathiam potest refundi; Sed & hanc ipsam satis mirari nequeo, quoties hæc, quæ cogitanti occurrunt sæpius, mecum ipse revolvo.

A prima Medicinæ origine ad hæc usque tempora, maxima fuit Medicorum solicitudo, longo sæculorum tractu incessanter exculta, ut Febrifugum aliquod invenirent, ad sistendos Febrium Intermittentium Paroxysmos. Nil intentatum reliquit illorum sollertia, triplex regnum Naturæ, Animale scilicet, Vegetabile, ac Minerale, susque-deque volventium, ut vel aliquid naturale ad hoc aptum detegerent, vel artis adminiculo redderent tale. Usque eo devenit Artis tentamen audax, ut ad Dracones, ut vocant, mitigatos, hoc est ad ipsa venena præparata, & nonnihil retusa, experiunda confugerit. Hinc Antimonium, & Mercurius (quæ, ut notum est, nocentiora sæpius sunt præparata, quam cruda) Arsenicum ipsum, Vitriolum, Scammonium, Colocynthis, & hujusce farinæ sexcenta alia, paullo ante accessionem exhibita, crebro in usu fuere. Ex his, & similibus

fabre-

fabrefacta ſunt Febrifugâ *Riverii*, *Muſcoſchii*, & *De Clos*, Hercules *Bovii*, Arcanum duplicatum *Mynſichti*, pulvis *Algorethi*, *Cornacchini*, & id genus alia, nomen veri Febrifugi nequaquam merentia, quorum omnium valde periculoſorum, ut & aliorum mitioris ordinis, ſed plane inutilium, ſi vellem Catalogum texere, Tractatus iſte in amplum volumen excreſceret.

De prioribus ergo tantum, ſcilicet de energeticis loquendo, ſi ea bis, ter, vel quater fuiſſent exhibita, fama erat, quod periodus febrilis tandem inhibebatur. Interim vomitus immanes, enormes ſeceſſus, tormina, cruciatus, anxietates Ægrum torquebant, quandoque non ſine vitæ diſcrimine, &, quod pejus eſt, ſæpeſæpius (dato quod nonnunquam res ex voto ceſſerit) Febris pari paſſu, ſi non etiam pejore, progrediebatur, cum inſigni interim virium jactura, & vitalis œconomiæ detrimento. Proponebantur nihilominus, atque ultro propinabantur, etſi ſpem pluries fefellerint, conſtanter, & abſque ulla trepidatione aliis Ægrotantibus, quibus poſtmodum ſi febris de more inexpugnata proceſſiſſet, ſat erat dixiſſe, eos ſaltem à pravis humoribus eſſe purgatos (verius dictum foret melioribus deſtitutos) quos niſi Febrifugum illud adeo ſtrenue, licet cum aliquo incommodo, evacuaſſet, maligna, lethaliſque illis Ægritudo imminebat. Sed tandem a Medicis ſanioribus, ac ingenuis, immo vel ab Ægrotantibus ipſis cognita proprio ſumptu fallacia, ab hujuſmodi remediis feriari cœperunt.

Cum vero hanc ipſam auxiliorum penuriam male ferrent utrique, Clinici vero eandem ſupplere pro virili contenderent, idcirco, incaſſum licet, *In varias abiere vias*, quas inter peculiari mentione digna videtur Methodus propinandi paucis ante acceſſiones horis medicamentum conflatum ex diaphoreticis calidioribus, ſudore inſimul externis adminiculis provocato, mox offerendi hora paroxyſmi Catharticum, miſtura quadam ſpirituoſa, & diaphoretica ſolutum, vi quorum remediorum, in medio Febris impetu, omnes illæ oppoſitæ ſimul coinciderent operationes, ut nimirum Æger jam algens ſudare, & e lecto ſurgere ad alvum deponendam cogeretur; ſicque Paroxyſmi progreſſus confunderetur, atque interturbaretur. Cujus animoſæ methodi, quæ paucos habuit ſequaces, auctor fuit Celeberrimus Practicus Londinenſis *Thomas Sydenham* ad curandas Tertianas Intermittentes, priuſquam in iiſdem vires Corticis, quas in Quartana tantum noverat, experiretur. Perſpecta namque paullo poſt integra illius virtute, de eodem tam bene ſenſit, ut purgationibus, cæteriſque evacuationibus plane poſthabitis, nullum aliud remedium illi æquiparandum duxerit, quoad tutum uſum, ac effectus promptitudinem, ut nuper vidimus.

Irreparabili itaque deprehenſo utilium Febrifugorum, vel Methodi cujuſpiam certæ, tutæque defectu, factum eſt, ut magna pars Medicorum, arti conſuetæ, pluſquam par ſit, fortaſſe fidentium, Quartanas Febres, & Tertianas diuturniores, crebris, ac uſualibus purgationibus, ſanguinis miſſionibus pluries repetitis, julapiis, juſculis, pulveribus ad nihilum, niſi ad Ægri nauſeam, tœdiumque facientibus, pertinaci uſu curare tentaverit; quibus demum nil proficientibus, ad ſimplicia vegetabilia, Febrifuga reputata, ut Centaurium minus, Camedrym, Gentianam &c. item ad alia Specifica, ſic dicta, carpis appoſita, vel digitis alligata, ad Amuleta de collo ſuſpenſa, tandemque ad puerilia, & plane ridicula confugere cogebatur. Quod ſi beneficio temporis in horum remediorum adminiſtratione inaniter conſumpti, ſponte naturæ non convaleſcebat Æger, ad aeris, tempeſtatis, vel regionis mutationem relegabatur. Altera vero pars Medicorum magis ſincera, & Arti fidens tantummodo quantum decet, vel Febres contumaciores nullo pacto attingebat, vel adminiſtratis potioribus remediis, & tentatis rationabilioribus, præſcri-

ptoque

ptoque congruo victus regimine, eaſdem aliquantulum enervatas ſoli demum naturæ curandas, præmiſſo tantum ingenuo de diuturnitate prognoſtico, relinquebat.

Affulſit interea beneficum lumen cœcutientibus, detecto Peruviano Cortice, in quo vis illa Febrifuga, tot diu quæſita laboribus, eminenter emicuit. Sed (mirum dictu) reperitur ex voto Remedium omnis omnino pravitatis expers, Febres momento temporis fugans, nullos in Corpore tumultus excitans, nullam penitus moleſtiam pariens, ac ſi nihil ſumpſiſſet Æger, & ſtatim repertum rejicitur, immo cæteris jamdudum rejectis, noxiis, ac inutilibus, quaſi deterius foret, poſtponitur. Numquid forte illud audax quidam Chymjater ex Antimonio, vel ex Mercurio ſublimatis eleganti periculo fabrefecit? Minime gentium. Non alium Opificem habuit China China, quam Deum, & à ſolo Deo omnem, quam nacta eſt, febrifugam virtutem recepit. Anne ergo Deus illa utitur in humanum genus ſpecie juvaminis in ultionem Peccatorum? Cur illi tantam vim indidit, ut ea demum deluderemur, ut ea nos perderet? Abſit hæc a nobis ingrati animi blaſphemia. Si reliquis Plantis, & earum cuilibet injunxit Creator virtutem ſuam, qua poſtmodum à nobis detecta, ſi ſalubris appareat, fidenter utimur, quare virtute Corticis febrifuga eidem impreſſa, & à nobis evidenter detecta, pari fiducia non erit utendum? Aſt quid dixi, Medicos fidenter uti conſuetos, herbis, & rebus, quarum virtutem perſpectam habeant? Quin iis utuntur utplurimum in fide Parentum, de quarum natura, & viribus, nullam, niſi confuſam, incertamque habent notitiam. Illis tantummodo, velut egregiis utuntur, quia ſemper utuntur inutiliter; Cortice vero, cujus virtus perſpicua eſt, & incomparabilis, quandoquidem cum fructu adhibetur, uti piaculum eſt.

Viguit perpetuo (liceat paululum digredi, & ſerio ridere, ſiquidem quandoque

—— ridentem dicere verum
Quid vetat?) ——

viguit, inquam, perpetuo immortalis; & cavilloſa garrulitas inter Pharmacopolas non modo, verum & inter Medicos quoſdam Pharmacopolarum more philoſophantes, acriterque diſputantes, an res quamplurimæ refrigerent, an calefaciant. Vetus Theorema eſt, Acida omnia refrigerare, Amara calefacere. Dubitatur tamen, an Acetum, aut Spiritus Vitrioli in linea Acidorum refrigeret, & an Cichorium, in linea licet Amarorum, ullo pacto calefaciat. Recentior modo diſſenſus eſt inter Neotericos, an voluptuoſæ quædam nuper in Orbem noſtrum, mox & in uſum Medicum invectæ Potiones, quicquam ſanitati, generaliter loquendo, conferant, an detrahant, ut potus Chocolatæ, Thè, Coffee, ſimiliave

Pocula, ab Odriſio multum laudata Tyranno,

Laudant promiſcue inter Medicos ii quorum palato nova hæc, & exotica arrident: improbant, qui iiſdem minime oblectantur, *Juris* antiqui ſeguaces. Laudo Ego, quia ſaltem ſorbillantibus antea Vini ſpiritum, potiones hujuſmodi in illius locum ſuffectæ, gravius delinquendi anſam præcidunt. Pariter diviſa ſunt vota, an Camphora, ut ſemen extinguere credita, frigefaciat intenſe, an, ut facillime inflammabilis, impenſe calefaciat. Idem pari contentione quæri ſolet de Opio, de Vipera, ac de mille aliis rebus maximi ponderis in praxi, quarum ſcilicet uſus præpoſterus inſigniter poteſt obeſſe, ut oblatio *v. gr.* Purgantium in principio, aut fine morborum, præſertim acutorum, nunquam ſatis damnata, ſed nondum ſatis ab uſu ſepoſita, & hujuſmodi. Medicus ergo quilibet, pro captu ingenii ſui, prædictis omnibus utitur, unus quidem ad calefaciendum, alter vero ad refrigerandum &c. Sed veritas una eſt: Cichorium, Acetum, Spiritus Vitrioli, Camphora, Opium, Vipera, vel refrigerant, vel non refrigerant. Alter de duobus Medicis infal-

infallibiliter errat, Æger vero pœnas luit:

Delirant Reges, plectuntur Achivi; Neuter tamen culpatur, etiamsi error, qui in alterutro est certus, sit in materia quandoque gravi, ut in Opio stupefaciente (neque enim semper in solo calore, vel frigore, vel in solo Cichorio, aut Aceto consistit, quod parum referret) neuter, inquam, culpatur, quia in materia incerta, sua quisque ductus ratione, & sua fultus auctoritate, conscius licet de opposita opinione, & de errandi probabilitate, operatur. Culpabitur forte tamquam de crimine, si Chinam Chinæ offerat, quia virtus illius certissima est, & indubia, nec potest controverti, an febrem tollat, nec ne. Dixi, errorem sæpe contingere in materia gravi, quia sæpe in materia gravi gravissimæ sunt controversiæ, & nihilominus lubricæ determinationes. Quænam, quæso, non vigent Quæstiones circa generalem usum *Phlebotomiæ*, quæ à pluribus doctis Medicis, nostri etiam seculi, fere perpetuo ablegatur? Quænam non leguntur dissidia circa usum illius particularem in Variolis, Morbillis, Peticulis, & hujusmodi? Quænam lites non sunt, ut nuper ajebam, circa usum *Purgantium* in Acutis, & in illorum principiis? Hoc non obstante, quotidie præscribitur fidenter utrumque, aut alterutrum, cum scientia contrariæ sententiæ (quæ, si vera foret, proh quantùm noxia foret, nostra præscriptio!) licet pro alterutra parte, quantumvis probabiliore, nulla constans stet, aut indubia experientia, ut in usu Corticis certo febrifugi, & nihilominus adhuc pro suspeto habiti.

Procedamus ulterius. Non modo in rebus incertis hallucinantur aliquot saltem Medici, sed ultro errant (donetur veritati hæc libertas, parum fortasse cauta, quippe nimis ingenua) errant, inquam, etiam scienter, si modo velint animadvertere, se nonnullis uti rebus, quibus vel invalidam, vel nullam inesse virtutem, pro obtinendo fine, in quem usurpantur, mille antea experimentis (quidquid in contrarium scripserint vafri quidam, vel nimium credùli) luce clarius deprehenderunt. An graviter peccent, sive ob imperitiam id fiat, sive ob socordiam, palatum simul, & crumenam Ægrorum, quandoque pauperum, male multando, videant Theologi. Ego sane remedium, quod pro me ipso non usurparem, alteri nunquam præscribam. Non hìc præcisè loquor de tot Confectionibus Cardiacis, de tot pretiosis Medicamentis inutilibus, quibus abutuntur nonnulli, fortasse Corticem improbantes, ac illiusmodi Medicamenta inertia Cortici activo perperam, & frustranea impensa anteponentes, quos proinde incurrere in Legem *Repetundarum* autumat *Badus*. Neque sermo mihi est de celeberrimo Lapide Bezoartico a Medicis potius Ægrorum sudores frustra expectantibus, quam ab Ægris ipsis sudores eliciente, cujus nihilominus (etsi spem millies fruſtraverit) tam creber, tamque inanis est usus, absque eo quod, illo etiam nil operante, quidquam metuant, qui præscripserint; sed de abusu loquor magis vulgari, minus forsan notato, & maxime universali.

Atque, ut cum assumpta hactenus comparatione procedam, nonne illi iidem Medici, quibus tantum est curæ, ne tractu temporis noceat Cortex, quem cæteroqui vident statim prodesse, præbent pro curanda *verb. gr.* Scabie, post repetitas supervacaneas purgationes, & phlebotomias, tantum succi Cichorii crudi, quantum vix Uter caperet, tantum Seri lactis, quantum vix Labrum, tantum pulveris ex testaceis, quantum vix admitteret Bulga, licet post longam experientiam certo didicerint, hujusmodi remediis vix unquam Scabiem sanari, quam cæteroqui sanant Viperata intus, & Sulphur extus, tempore idoneo, & cum regimine adhibita? Neque tamen, ex tam copiosa succi illius ingurgitatione, ullam metuunt cruditatem in stomacho; cum ex adverso illud idem Cichorium in Acetariis, Oleo,

leo, Sale, & modico Aceto correctum, ac conditum, a paſtibus religioſe proſcribant: neque ullam a tanta feri aceſcibilis, aut corruptibilis illuvie læſionem, ullamve a tot pulveribus terreis, cruſta quadam Ventriculum, ac inteſtina obducentibus, obſtructionem reformidant, cum cæteroqui ſciant terrea hujuſmodi ingeſta Chloroſim, & malum habitum inducere, præbeantque incunctanter, licet de non curanda intra annum hiſce remediis Scabie moralem habeant certitudinem. Non eſt tamen, quod plane improbem enarrata remedia, quibus, defectu meliorum, utor & ipſe, moderamine tamen, atque fiducia viribus eorum ſatis perſpectis correſpondente; ſed dico, ridiculum eſſe, quod illis tam fidenter utamur, China China vero tam trepidanter, cum illinc irritus utplurimum, hinc fauſtus ſemper ſuccedat eventus.

Dicam amplius. Nedum remediis, quorum virtus incerta eſt, & iis, de quibus certum eſt, quod non ſanant, utuntur Medici, Corticem tanto horrore metuentes, ſed & inſuper aliis, quorum noxa præſens certiſſima eſt, incertiſſimum vero futurum levamen. Exemplo ſint Cucurbitulæ, remedium pro Ruſticis, ac Bajulis ob aſſuetudinem, & Veſſicantia pro Cappuccinis ob amorem Crucis, quemadmodum dicere conſueverat, cum viveret, noſtræ nunquam memoriæ moriturus *Malpighius*: quorum Epiſpaſticorum acrimonia dolorifica ex Cantharidibus, Euphorbio &c. præter partes externas, ad internas uſque, dyſuria teſte, progreditur; & tamen de illorum juvamine res adeo controverſa eſt, ut ab innumeris Auctoribus, tum Antiquis, tum Recentioribus, velut abſolute, ac perpetuo noxia damnentur. Hæc, inquam, quæ Sanis febrem inducere apta ſunt, Febricitantibus graviter decumbentibus affiguntur ab iis identidem Medicis (quos tamen non ob id ſemper damno) qui leviter Febricitantibus renuunt prœſcribere Corticem, cujus juvamen præſens certum eſt; incommodum vero, quod ex Febrium ſuppreſſione ominantur, ſomniatum, & ab expertis millies nunquam deprehenſum.

Hujuſmodi equidem terriculamenta imaginaria circa uſum Corticis, facile condonarim, *Chifletio*, *Plempio*, *Serponto*, *Magneno*, *Paravicino*, *Caſato &c.* ſicuti nimiam forte circumſpectionem ſuam cenſeo condonandam *Jo: Forti*, ſuam, ut leviſſimam, cunctationem *Villiſio*, ſuam cautelam *Malpighio*, omnemque tandem trepidationem aliis quibuſcumque Magnis Viris, qui vel tempore tantum primi adventus, & naſcentis uſus hujuſce Febrifugi floruerunt, vel ſaltem nondum plenam experimentorum illius notionem habuere. Æquum enim tunc erat novitatem remedii examinare, diſcutere, ac de inuſitato eventu, fauſto licet, nonnihil dubitare: nec ipſe quidem tunc egiſſem aliter, donec prima paucorum experimenta longior tandem uſus comprobaſſet. At poſtquam diuturna, & crebra Medentum experientia, votoque unanimi recepta eſt, ceu utilis, ac innocens illius operatio, nec conſenſu minus univerſali rejecta eſt Scholarum Humoriſtarum doctrina, cui præcipue innitebantur quotquot inventa fuere contra Corticem Machinamenta, nullus profecto amplius trepidationi, aut hæſitantiæ locus poteſt ſupereſſe, niſi larvata ſub ſpecie panici timoris lateat pervicacia.

Atque his poſitis equidem fateor, me intelligere non poſſe, cur China Chinæ improbetur, niſi forte eo ſolum nomine improbetur, quod proſit; reliqua vero approbentur, eo quod non proſint. Memet explico. Adeo aſſueti ſunt Medici uti remediis, quorum Virtus creditur potius, atque ſupponitur, quam dignoſcitur, ut de hoc, cujus virtutem in omni ſexu, ætate, temperamento, ac climate ſenſibiliter tangunt, præ admiratione metuant (quaſi foret aliquid in Natura præſtigioſum) ne quid mali, vel doli ſubſit. Revera qui Chinam Chinæ pro fugandis Febribus Intermittentibus reſpuunt, utuntur conſtanter, etſi ſemper fruſtra, Abſynthio, Centaurio,

taurio, Chamædryo, Gentiana, Fraxini Cortice, & hujuſmodi, quærentes ſanationem à plantis, quæ nequeunt illam præſtare, & ab ea, quæ præſtare valet, nanciſci nolentes. At Bone Deus! Cortex Fraxini pro Febrifugo proponitur ab Antiquis, à quibus Peruvianus Cortex proponi nequibat, utpote nondum notus. Cortex Peruvianus, detectus poſtmodum, proponitur à Neotericis. Uterque eſt *Liber* Arboris à Deo datæ; Uterque dicitur Febres fugare, & quidem uterque ſine ulla ſenſibili evacuatione. Cortex tamen Fraxini, dum exhibetur, ſemper, aut fere ſemper, exhibetur incaſſum; Cortex vero Peruvianus nunquam, aut fere nunquam. Quid? Ille laudatur adhuc, & uſurpatur; Iſte damnatur adhuc, atque rejicitur. Quænam quæſo cœcitas eſt iſthæc? Forſitan ſi in Fraxini Cortice parem Medentes virtuti noſtri Corticis reperirent virtutem, illam pariter haberent ſuſpectam, adeoque fallant eos remedia neceſſe eſt, ut illis adhibeant fidem.

Si vero Chinæ Chinæ eandem denegent, quia illius aſſumptio, Febre depulſa, relinquat homines in recidivam pronos, præter ea, quæ ſuperius dixi, addo fidenter, quod etiamſi ſoli Chinæ Chinæ imputare velimus recidivas, quæ à tot aliis occaſionibus pendere poſſunt, & frequenter pendent, adhuc tamen non poſſet eadem culpari, niſi ob imperfectam Morbi judicationem, nequaquam vero ob noxam; Quod equidem incommodum, quacumque alia etiam Methodo ſanentur Ægri, ſæpiſſime ſolet contingere, immo etiamſi ſanentur ſponte, nulloque remedio prorſus adhibito. Duplici autem modo poſſumus his recidivis occurrere, ut alias tetigi, ſcilicet vel eas ocyſſime iterum curando, quoties redierint (quemadmodum in omnibus aliis Recidivis independenter a Cortice contingentibus conamur facere) vel eaſdem in totum, ſi velimus, præcavendo, quorum tamen neutrum tam facile vulgari medendi Methodo valemus aſſequi. Appoſui conditionem — *Si velimus* — tam levis enim eſt ſæpeſæpius acceſſionum recurſus, ut nonnunquam expediat febrilis fermenti reliquias ipſi effervescentiæ Febrili duobus, vel tribus acceſſibus diſſipandas relinquere, quo demum non rite ſuccedente, ad artis miniſterium fas eſt denuo confugere.

Pro curanda itaque Febre iterum recurrente, quemadmodum Cortice non utentibus mos eſt iterum atque iterum eaſdem plebotomias, & purgationes, eoſdem Syrupos, & pulveres, cum quibus morbus antea fuerat imperfecte judicatus, repetere, cum eventus etiam diuturnioris incertitudine, cur non poterit eadem de cauſſa, præmiſſa etiam, quotieſcumque redierit febris, ſi cui lubeat, aliqua ventris expiatione, iterum atque iterum repeti oblatio Corticis, uſque ad perfectam judicationem, cum certitudine, & promptitudine eventus? Sane in pluribus Morbis, ut Dyſenteria, Colica, Nephritide, aliiſque doloribus præſcribuntur remedia Narcotica, eaque identidem repetuntur, ad impetrandas tantum inducias, cum certitudine recrudeſcentiæ fortioris, cauſaque morbi non modo ſuperſtite, ſed & ſæpius ob id ipſum contumaciore reddita; Cur ergo tutius non poterit adhiberi Cortex in eundem, vel potiorem finem, eodem jure, quo cum diſcrimine in aliis morbis uſurpantur Narcotica?

Pro inhibendo autem etiam penitus, priuſquam ingruat, Febris recurſu, in promptu eſt modus, iſque tutiſſimus, facillimus, atque urplurimum certus, repetendo ſcilicet, Febre ſtatim fugata, & per plures poſtmodum dies continuando, immo, poſt aliquod temporis intervallum, iterum ad aliquot dies renovando lentum uſum ejuſdem Corticis, ſive mavis Extracti illius, juxta præparationem, quam *Charas* inſtituit, per quam ſpoliato (ſi Auctori ſit adhibenda fides) partibus inutilibus, & febrifugarum activitatem remorantibus, aut infringentibus, remedio, adeo efficax illud redditur, ut, eo congruenter

ter assumpto, omnis omnino recidivæ tollatur occasio; qua de re idem, si placet, consulatur Auctor. Potest ne leviore incommodo, minore impendio redimi hoc infortunium? Qui Cortice non utuntur in Febribus, nonne præscribunt Syrupos ad Septimanas, & Menses, ut sensim per viam alterationis, ut ajunt, Morbum expugnent? Nonne passim in Febre quavis periodica lentiore, Apozematis per Epicrasim purgantibus per hebdomadas pariter Ægrum fatigant, & sæpius incassum? Nonne in aliis casibus extra febres usurpant decocta aliorum Lignorum, & Corticum, eamdemque protrahunt ad quadraginta, & sexaginta dies, immo illa quotannis repetunt, ut in curatione Luis Venereæ, post plures prophylaxes iterum atque iterum facile reviviscentis? Cur ergo Cortex Peruvianus, qui tam strenuum Alterans, tamvespecificum Absorbens est, ut quam cito febrile Fermentum componat, ac tandem domet, non debebit, aut poterit, pro totali Febris eradicatione, ad aliquot dies, ut alia omnia alterantia, repetitis vicibus usurpari? Sane *judicio nostro* (inquit egregie *Baconus*) *opinio fuerit magis blanda, quam vera, si quis existimet, Medicamentum aliquod tam potens, aut felix fieri posse, ut usus ejus simplex curationi alicui grandiori sufficiat*, subditque paullo post. *Quæ in natura eximie possunt, ac pollent, sunt, Ordo, Prosecutio, Series, & Vicissitudo artificiosa.* Qua igitur ratione Cortex debebit sanare perpetuo, dum semel tantum offerretur? Anne cætera febrifuga vegetabilia offeruntur semel? Offeratur ut reliqua, & sanabit longe certius, ac reliqua. Numquid illi soli onus incumbit, una, vel altera oblatione tollendi febres, & inhibendi recidivas, cum aliis remediis concessum sit per menses Ægrum torquere, angere, & expectationem deludere? Discant ergo prius Corticem exhibere qui damnant; rite experiantur, & damnent.

CAPUT III.

Princeps oppositio in Chinæ Chinæ *usum, ex carentia sensibilis evacuationis post eandem assumptam petita, diluitur: Experimenta quædam tentata ad explorandam illius vim Febrifugam exponuntur.*

UNA supereſt tollenda difficultas plurimi habita, & obtrudi solita contra usum Peruvianæ Corticis, in cujus objectionis examine paulisper immorari necesse est. Id autem duplici ratione, quia nempe hujusmodi objectio multa, & varia simul complectitur, & quia omnia, quæ ex illius solutione resultant, ac facere possunt pro usu innocuo Chinæ Chinæ, generaliter loquendo, multo magis facere poterunt pro eodem, loquendo in particulari, nempe in casibus, in quibus nullum aliud Asylum suppetit, quod est intentum meum, in cujus gratiam cuncta, quæ dicta sunt, & plura, quæ mox dicentur, placet præmittere.

Opponitur itaque, quod ab assumpto Cortice nulla sequatur sensibilis evacuatio, adeoque causſa Febris, illiusve fermentum figatur, & intus detineatur pro recidiva, vel alio pejore morbo inde imminente.

Vulgatissima hæc oppositio gratis supponens ab usu Chinæ Chinæ intus coercitas jugulatarum Intermittentium Caussas, æque gratis supponit, eas pro curatione semper indicare evacuationem, non vero solam absorptionem, aut correctionem sui. Fundatur insuper illa in absona satis illatione, quandoquidem ab incertissimis Febrium caussis (de quibus nil certius habemus, quam quod sunt incertæ) ad impugnandam certissimam Corticis operationem procedit: oppositis enim plane gressibus est incedendum, ab infallibili videlicet, ac uniformi ejusdem actione, in varias Febrium species sine manifestis evacuationibus exercita, ad rimandam occultam, & molis sæpius inconspicuæ,

earum-

eatumdem cauſſam, ſemper æqualiter expugnatam; ne ſcilicet ab ignoto ad confundendum notum, ſed ut a noto ad detegendum ignotum ordinata methodo convertamur. Hanc methodum philoſophandi, in hac ſpeciatim re, diſcere nos non pudeat à Celeberrimo *Jo: Alphonſo Borello*, Matheſeos Profeſſore, qui de Febris, & de fermenti, ſeu Cauſſæ febrilis extinctione verba faciens, & ab hoc opere ſenſibiliores evacuationes excludens, ſuum aſſertum ex actione Peruviani Corticis confirmat his verbis — *Hinc deduci poſſe videtur, quod Febres nunquam, aut raro curari queunt ob copioſas humorum purgationes, & ejectiones, cum fermentum febrile exiguæ molis eſſe ſoleat; quod evincitur ex curatione Febrium cum rigore advenientium à Cortice febrifuga, ab India nuper advecta, quæ abſque ulla ejectione, aut per alvum, aut per ſudores, vel per urinas, Febrem tollit.*

Non tamen univerſaliter certum eſt quod *Borellus* primis hujuſce remedii temporibus facile conceſſit, & quod nimium ſupponitur ab Opponentibus, nempe quod nulla unquam poſt epotam Chinam Chinæ ſequatur evacuatio ſenſibilis, cum nonnunquam aliquæ per ſudores, per urinas, & per ſeceſſum obſerventur, ut indicabo in hiſtoriis, inſignes evacuationes, licet [quod ingenue fateor] utplurimum non ſuccedant. Sed ſi non ſuccedunt inſignes, nonne adſunt evacuationes conſuetæ, poſt debellatas per Corticem Febres inſigniter mutatæ, quæ poſſunt ſufficere? Nonne alvi fæces ſunt manifeſta Corticis tinctura infectæ? Nonne Urina ſemper copioſior nonnihil redditur, croceo utplurimum, vel alio quovis morboſo colore in citrinum converſo, & craſſa, vel tenui conſiſtentia in mediocrem, cum ſignis coctionis, ſtatim mutata? Numquid ſub iſtis ſolis evacuationibus, etſi conſuetis, latere non poterit Fermentum febrile, vel portio ſaltem illius activior a Cortice abſorpta, vel quomodolibet ſecreta, ac inde cum reliquis quotidie excernibilibus more ſolito foras detruſa? De evacuatione, ſeu diſſipatione inſenſili, quæ haud improbabiliter cum Cl. *D' Acquin*, & aliis poſſet in medium afferri, ne verbum quidem hìc facio, ne videar latibula quærere, ac diverticula. Iſtam tamen non adeſſe, vix ullus impugnator probare poſſet.

Sed demus, quod uti ſæpe non adeſt ſenſibilis copioſa, ita nunquam adſit ulla, vel ſenſibilis, vel inſenſibilis evacuatio. Demus inſuper, quod Cauſſa Febrium debilitata tantummodo, non debellata intus remaneat, ſitque veluti portio fermenti reſtitans quaſi ſopita, ut iterum reviviſcat. Quid tum? Anne ſemina Peponum aſſervata gignent Cucurbitas? Sic & ſemina Tertianæ, vel Quartanæ reſidua, ſi per incuriam, dimiſſo curationis progreſſu, ſibi ſinantur, ad ſummum Tertianam iterum, vel Quartanam reproducent. Neque enim, ſi res examinetur, quicquam deterius ſuccedere conſueviſſe demonſtrant ipſæ, quæ nonnunquam ſubſequi ſolent, Recidivæ conſimiles, ut ut Hydropes, Cachexias, Apoplexias, & mille alia infortunia, poſt ſeculum adventura, inde præſagiant, reclamante licet quotidiana experientia, nonnulli Vaniloqui.

Vaniloquos appello hujuſmodi Homines, qui hæc, & ſimilia effutiunt de Cortice, tanquam de re ab intrinſeco noxia, nec niſi pravos effectus, poſtquam febriles paroxyſmos inhibuit, producere apta. Non tamen ideo plane negaverim, ex illius quoque [non ſecus ac ex cujuſvis alterius ſelecti medicaminis, cibive ipſius] incongrua, aut intempeſtiva oblatione, inopportunaque inde ſecuta febrium ſuppreſſione, ſuboriri forſitan nonnunquam poſſe quidpiam incommodi, ut *Cap.* 8. *&* 10. *hujuſce Libri*, *&* *Cap.* 5. *Lib.* 4. ſerio perpendemus. Neque enim ſemper hoc remedio, quantumvis egregio, indiſcriminatim, & abſque methodo, ſeu cœca quadam libidine Febres illicito quomodolibet ſupprimendi, quovis earum tempore, & in quavis cir-

cumſtantia forſitan uti licet: ſed tantummodo ad certas leges, & regulas toto hoc Tractatu in hunc finem deſcriptas, extra quas, ſi illud prorſus empirice præſcriptum, videlicet præter tempus, & ordinem ſibi debitum, optato, & bono careat ſucceſſu, id illi minime vitio vertendum, ſed inconſultæ, aut intempeſtivæ oblationi, ut ſuis locis peculiariter adnotabimus.

Cæterum, ut redeamus in viam, per hoc etiam quod depulſa tempore idoneo per uſum Corticis febre, aliquod forſan illius ſemen intus remaneat, nil aliud tandem probatur, etſi totum, quod opponitur, concedatur, niſi quod, vel ante oblationem Corticis debeat prius Corpus exacte purgari, quod fidentibus purgationi permittitur, vel ad ſummum, quod a Cortice ſemel tantum exhibito, nec ſatis prius purgato corpore, immineat ejuſdem morbi recidiva, quod nequaquam negatur. Hæc ipſa vero quam levis in tali caſu regulariter eſſe ſoleat, & ſua radice mitior, quam cito iterum curari valeat, impetratis interim languenti robori induciis, quam facile denique poſſit etiam penitus præcaveri, & portio reliqua Fermenti febrilis, ſeu cauſſæ morbificæ radicitus averruncari, jam ſatis, ut reor, præcedenti Capite demonſtravimus.

Quoniam vero de Cauſſa iſta Febrium Intermittentium eliminanda tanta eſt anxietas, liceat de eadem, quæcumque illa ſit [de quo fuſius infra] generaliter quærere, an ſermo ſit de cauſſa, ut ajunt, Conjuncta, quæ ſcilicet paroxyſmum præſentem actu producit, an de Antecedente, quæ futuros eſt productura, &, vel ſecundum paucos univerſæ maſſæ ſanguineæ intime confuſa eſt, vel ſecundum plures alicubi latet in corpore veluti in ſua Fodina, ut ſtatis periodis affundatur ſanguini, illumque in motum efferveſcentiæ febrilis ad tempus cieat, ut ab eo poſtmodum media tali efferveſcentia illum deſpumante ſegregetur, & hac ipſa arte foras per conſequens eliminetur. Si itaque de cauſſa Conjuncta protrudenda ſit ſermo, cum acceſſio quælibet ſit particularis judicatio, cui regulariter ſponte naturæ ſubſequitur particularis aliqua, ſive inſenſibilis, ſive ſenſilis evacuatio, aut criſis, per ſudores utplurimum, vel per urinas (undo paroxyſmus actu ſolvitur) non eſt cur a China China id optemus, quod jam nobis Natura ipſa fermentationis, aut ebullitionis miniſterio ſponte largitur. Si vero loquamur de cauſſa Antecedente, cum iſta, ut verbo Antiquorum utar, nec ſit, nec poſſit eſſe in ſuo Foco concocta (ſive dicatur minus probabiliter in ſanguine diſperſa, illique citra tumultum confuſa, ſive probabilius in alio loco diſtincto congeſta, concluſa, nec adhuc excarcerationi, aut excretioni matura) cum, inquam, non ſit concocta intra quamcumque, ut ajunt, Mineram, nec queat concoqui, uſquequo non ſubjacet fermentationi ſanguinis: item cum non lædat, niſi quatenus cum illo ebullit, aut efferveſcit, nec, niſi quatenus ebullit, aut efferveſcit, queat ſegregari, hinc eſt, quod nulla utilis exigi poſſit citra fermentationem, aut efferveſcentiam febrilem ejuſdem evacuatio.

Porro ea ipſa medicamenta arte parata, evacuantia per ſeceſſum, per vomitum, aut etiam per ſudores, quæ, perperam licet, Febrifugi nomine ſolent audire, paullo ante paroxyſmum exhibita, ſi plus expellant, quam ſit pro illo paroxyſmo congeſtum, atque excretioni jam ſponte diſpoſitum, tantum abeſt, ut proſint, quin potius abſolute noceant, & morbum augeant [ſintque hodie idcirco fere obſoleta] agitando videlicet, confundendo, irritando, ac perturbando quod quieſcens adhuc, & inconſpicuum, ut verbo *Hippocratis* utar, nondum lædebat. Id ipſum, quod a medicamentis materiæ incoctæ vim inferentibus dictum eſt fieri, quotidie pariter obſervamus [quæ nobis eſt regula infallibilis a Natura conſtituta, ne crudos adhuc ſuccos exagitemus]

temus] in ſpontaneis illis excretionibus, quæ per vomitum, & per ſeceſſum in Acceſſionum principio, & per ſudorem, vel per urinam in fine, copia nonnihil exuberante contingunt. Ab illis namque profuſis evacuationibus, non modo in principio, ſed in ipſo etiam paroxyſmorum fine ſubortis, nonniſi longos morbos, aut difficulter ſolubiles, omnes, quotquot ſunt, Practici experientia docti ominantur.

Cum ergo qui Febres Intermittentes curare aggreditur, nil aliud poſſit intendere, niſi ſubmovere paroxyſmos, & ad coctionem [verbo iterum uſitato ſit venia] cauſſam perducere: & cum poſtremum iſtud per viam evacuationis, ut notum eſt, nequeat obtineri, reliquum eſt tantummodo, ut, ſublatis per Chinam Chinæ acceſſionibus, ipſa demum antecedens cauſſa, quæcumque ſit, ad inteſtinam ſecretionem, & inde ſecuturam ſpontaneam excretionem paulatim diſponatur, per viam alterationis, in ipſa quoque minera, ut ajunt, vel foco ſuo, ne lædat, cum ſanguini advenerit; quod ab eadem China China diutius uſurpata haud infirme præſtari, dummodo congrua ſervetur proportio inter vim, aut copiam peccantis materiæ, & remedii doſim, cuilibet in hac palæſtra, vel mediocriter exercitato quotidie fit obvium.

Si ergo Febrifugum, ſive Alexipyretum iſtud de genere alterantium eſt, vel, ſi mavis, medicamentorum agentium, ut ajebant Antiqui, a tota ſubſtantia, & ex ſpecifica proprietate, cur ab eo quærimus evacuationem, quam a nullo alio quærimus, aut quærere poſſumus Alterante, a nullo alio Specifico, a nullo denique alio ſimplici Febrifugo etiam imperfectius agente? Quid, quæſo, evacuant celeberrima illa Febrifuga unanimi tot ſeculorum conſenſu ex claſſe vegetabilium petita, & alias memorata, Centaurium nempe, Imperatoria, Camædrys, Pentaphyllus, Gentiana &c. quid earundem Plantarum ſales, quid Theriaca ante acceſſiones exhibita, quid cor Leporis comeſtum, quid Animalcula de collo ſuſpenſa, quid tot alia carpis appoſita, à quibus nihilominus citra ullam evacuationem ſubita paroxyſmorum faſcinatio, fruſtra licet, ſperatur? Cur igitur uni Cortici Peruvianæ imputatur febrilium Acceſſionum ſuppreſſio cum nulla ſenſibili evacuatione conjuncta, quando cætera quoque Febrifuga non modo ſolventia non ſunt, aut ullo pacto ſenſibiliter vacuantia, ſed maxima etiam ex parte adſtrictoria, & ſtiptica, ut vidimus?

Minus inveriſimiliter forſitan nonnulli, cenſentes cum *Frider. Hoffmanno* fieri a China China præcipitationem quandam Materiæ febrilis, objiciunt poſtea carentiam ſucceſſivæ evacuationis illius: qui equidem operandi modus, ſcilicet per præcipitationem, ab ipſis Antiquis fuit tributus Febrifugis quoque ſuis ſpecificis, inter quę numerabatur *Pulvis e Cochlearum teſtis a Crollio* deſcriptus, *e Conchis Margaritiferis, ſeu matre perlarum calcinata, ex oculis Cancrorum &c.* Quæ Medicamenta *præcipitatione quadam vim illam efferveſcendi, & paroxyſmum excitandi ab humoribus tollere poſſe* [*ut Cereviſiæ aceſcenti creta injecta adimitur aciditas*] vel ipſe explicare conatus eſt verbis modo relatis, ſuo tempore, *Daniel Sennertus*, quem nec latuit *efferveſcentia Acidi, & Alcali*, nec *Fermenti Febrilis* nomenclatura.

Sed neque iſta fortaſſe præcipitatio [quæ phyſice explicata, ut abſorptioni ſuccedanea, contemnenda non eſt] neque, inquam, ipſa inducit neceſſitatem inſignis, atque conpicuæ evacuationis. Etenim, ſi hujuſmodi præcipitatio ſupponatur fieri intra Sanguinem, ea non poterit attingere materiam antecedentem, quæ probabiliter nondum ſanguini confuſa eſt, nec cum eo efferveſcit, ſed ſolummodo illam portiunculam, quæ eidem pro uno tantum paroxyſmo eſt mixta, ſiquidem partitis tantum vicibus cenſenda eſt fieri hæc qualiſcumque affuſio novi fermenti, & ſic non alia requiritur evacuatio, præter illam ordinariam, quam Acceſſio

quælibet, dum ſolvitur, ſecum ferre ſolet, & quæ revera contingit. Si vero talis præcipitatio, ad hoc ut tollere poſſit materiam plurium paroxyſmorum, qui per Chinam Chinæ inhibentur, ſupponatur contingere in ipſa (ut vocant) Minera, ſeu Foco extra Sanguinem, quatenus materia Febrilis ibidem veluti congeſta, ob immediatum remedii illuc pertingentis contactum, cum eodem remedio efferveſcat, inde uniatur, ac poſtmodum præcipitetur, quandocumque etiam hoc fieret, quod non abſolute negatur, id ipſum abſque alia tunc facta ſenſibili evacuatione, ſaltem ſupra conſuetas (intra quas, ut vidimus, latere poteſt hoſtis depulſus) id ipſum, inquam, plane ſufficeret. Neque enim quidquam amplius ab Arte, vel a Natura extorquemus per viam alterationis, atque coctionis in ſuccis febriliter efferveſcentibus [immo & in non efferveſcentibus, ut in Acido Venereo per uſitatas decoctiones abſorpto, & ſucceſſive præcipitato] dum defæcationem eorum promovemus, media ſecretione particularum ſubſidentium, & præcipitatarum, quæ reſpectu totius fluidi ſunt molis admodum exiguæ, illarum poſtea excretionem ſerius nonnihil, ſed tutius a Natura expectantes, quam Arte tentantes, ſæpeſæpius quò Natura ipſa vergat incerti. Quod idem prorſus faciendum eſt, curatis per Chinam Chinæ Febribus, ne materia Febrilis [ſi ita etiam lubeat] præcipitata, nec adhuc excreta, intempeſtive iterum commota exaltetur potius, quam educatur, ut luculenter teſtatur experientia.

Multo minus [ut & hoc obitet tangam] aſſentiri poſſum cenſentibus, quod eadem China China Febrilem cauſſam, in tota ſua latitudine ſumptam, præciſe figendo, ſuccos nempe efferveſcentes una cum Fermento febrili, ipſumque ſimul cruorem conſtipando, vel ex oppoſito eoſdem nimium ſtrictos, aut ad ſtagnandum diſpoſitos præciſe rarefaciendo, vel dilatando, ſuum munus abſolvat, in quo nobiſcum quoque ſentit *Villiſius* clare inquiens — *Annotetur, quod hoc remedium, non quemadmodum vulgaria febrifuga ſanguinem figendo, aut etiam fundendo, acceſſiones febriles ſiſtit*. Nam, præterquamquod non eſt cur China China dicatur cauſſam Febris potius figere, quam ſolvere cum *Conygio*, vel eandem retundendo tantum, aut aliter ſubigendo, enervare, ac tandem devincere, male inſuper infertur ex eo, quod illa Fermentum febrile abſorbeat, aut præcipitet, & hoc nomine, ſi ſic lubeat, etiam figat (quod in hoc ſenſu eſt totum id, quod exquiritur ab arte) male, inquam, infertur, quod alios etiam figat, aut vitioſe conſtipet humores, ipſumque cruorem, qui ejuſdem extranei fermenti accidentale, & inſons ſubjectum eſt. Novi etenim per experientiam, quod, ſi uni Febricitanti pulſus ſit magnus, & plurimum elatus, ac efferveſcentia febrilis æqualiter expanſa, cum vaporoſo undique calore, alteri vero ſit parvus, atque omnino depreſſus in ipſo etiam febris vigore, quæ proinde ſepultam habeat efferveſcentiam, & calorem abſconditum, utrique nihilominus propinata China China pulſum in naturalem mediocritatem, fugata æqualiter febre, illico reſtituit, illi quidem arteriam nimis elatam veluti deprimendo, ac fluidum contentum conſtipando, iſti vero illam nimis depreſſam elevando, contentumque Cruorem veluti rarefaciendo: ut fileam, quod illa tam Febres [uti videbimus ſuo loco] quæ ſunt de genere Colliquativo, quam quæ ſunt de genere Coagulativo, indiſcriminatim ſanat. Qui duo effectus oppoſiti nequeunt directe præſtari ab una, & eadem China Chinæ uniformiter agente, niſi quatenus illa abſorbendo Cauſſam febrilem, quæ pro diverſa fluidorum diſpoſitione modo unum, modo alterum effectum producit, eoſdem pariter, licet oppoſitos, indirecte, & alternatim producit effectus.

Hinc eſt, quod illa nihil intra corpus noſtrum ſenſibiliter innovando, præter

expul-

expulsionem febris, ejusque symptomatum, sicuti nullas sensibiles excitare solet, ita nec ullas soleat cohibere evacuationes *criticas* inchoatas, sive per secessum illæ sint, sive per aliam quamlibet viam: supprimat vero *symptomaticas* tantum, & a Febribus demum sublatis antea pendentes, supprimatque præcise per hoc, quod Febrem illarum productricem deleat, non quia illas vi quadam adstrictoria cohibeat. Ob id Gravidis non modo, sed & Puerperis, vel Menstruas purgationes patientibus tuto exhibetur; neque tamen Menstrua, vel Lochia naturaliter fluentia sistit, aut nimium promovet, ut videbimus in historiis — *Quo pacto ergo* (inquit *Mortonus*) *pharmacum, quod in* Puerperio *salubriter ministratur inter* Obstruentia *numerari potest? Veteres isti Philosophastri, qui Ætiologiam omnium morborum ex humoribus & manifestis qualitatibus petendam esse duxerunt, ubi sine aliqua evacuatione sensibili, febriles fermentationes illico à justa dosi* Corticis *exhibita, sopitas viderunt, inde experientia reclamante, & rei ipsius natura, nescio quam omnipotentem* Constringendi, & Obstruendi *facultatem Pharmaco huic inesse commenti sunt. At sane* Cortex *febriles fermentationes neque facultate obstruente, neque deobstruente sistit, verum vi sua* Alexipharmaca, *qua eximie præpollet. Quocirca non est, quod quisquam hisce terriculamentis, insomniis, & deliramentis Philosophicis ab usu Polychresti hujus Pharmaci terreatur.*

Quoniam verò hæc suspicio, aut opinio, quod China China suum munus cohibendi febres exerceat per hoc, quod figat illarum caussam, admodum communis est in ore Medicorum quorumdam, non secus ac in ore Vulgi, ut propterea hinc recidivas graviores, & mille mala ominentur, lubet idcirco opinionem istam nonnihil examinare, & (semotis etiam plurium Auctorum tali sententiæ ex diametro oppositorum validis rationibus, quas referre supersedeo) illam blandiuscule excipere in bono sensu, non in eo videlicet, in quo intelligitur ab opponentibus, sed in eo in quo congruenter potest intelligi, & in quo verosimiliter puto eam esse veram, & admittendam, utpote effectus Chinæ Chinæ satis naturaliter explicantem.

Recolligendo itaque hìc, quæ sparsim dicta, & dicenda sunt, extra dubium est, Chinam Chinam non agere in fluida, ut ea in universum figat, neque hoc ab ullo asseri posse; sed ad summum, quod figat Caussam febrilem fluida ipsa perturbantem, & efferveſcere facientem. Non figi sanguinem, aliosque succos utiles, ostendit perfectio actionum naturalium, vitalium, ac animalium statim a febre depulsa ope Corticis. Ostendit idem, ut modo dicebam, criticarum evacuationum cujuscumque generis inchoatarum continuatus progressus a China China assumpta, pulsus solutus, ac liber, cum prius depressus esset, atque concluſus, evanescentia fixationum ipsarum, seu tumorum Lienis, aut Hepatis a febribus productorum & mille alia, quæ circulationem perfectam, & inculpatam fluiditatem succorum evidenter patefaciunt, non modo conservatam assumpto Cortice, si antecedenter adfuit, verum & restitutam, si defuit.

Ad solam itaque caussam, seu materiam febrilem, humores nostros, ante mixtionem talis materiæ cæteroqui bene se habentes, agitantem, perturbantem, & efferveſcere facientem, tota contrahitur decantata fixatio. Sed ecquis certo novit materiam illam, quæ Fermenti Febrilis nomen sortitur, non esse aliquid in sanguine, vel alio quolibet succo nimis exaltatum, aut a vinculo mixtionis solutum, quod figi idcirco debeat, ac deprimi? Hoc sane a probabilitate non multum abludit. Verum, quoniam ignota natura talis fermenti, nequit circa hoc quidquam præcise determinari, fas sit pro nunc indeterminate tantum, sed simul valde verosimiliter sic ratiocinari.

Hæc Caussa febrilis nobis incognita, ubicumque deliteſcat, & quantacumque

sit, non erit, saltem utplurimum, molis, aut quantitatis insignis, immo, sepositis jam, atque exsibilatis humoribus imaginariis Antiquorum, fas est credere cum Doctissimo *Borello*, quod sit succus, vel humor quidam molis sæpius exiguæ, quem fortasse cochlear unum caperet, per intervalla sanguini affusus, illumque in motum febrilem concitare aptus. Qui enim quandoque exeunt copiose per vomitum, aut per secessum, humores, præsertim in Tertianarum principio, non sunt veræ febrium Caussæ, illis enim exeuntibus febris vel solveretur, vel saltem mitesceret, cum tamen contra potius augeatur, ac exacerbetur; sed sunt effectus Caussæ febrilis, molis, ut ajebam, exiguæ, ut ut tumultum illum, & immaturas excretiones inducentis. Certe quicumque perfecte sanus, & bonis humoribus scatens comedat ova piscis Barbi, vel Fungos noxios, vel Emeticum vehemens, aut Catharticum, paullo post copiosissimos per vomitum, & per secessum effunder humores. An propterea exigua non fuit moles Caussæ suscitantis tantam evacuationem humorum minime peccantium, sed a violenta irritatione expressorum, & ab assumpto tantum pravo cibo, vel pharmacó corruptorum? Ad vitiandam magnam molem fluidi sani, sufficit immixta exigua moles fluidi vitiosi. Una Vini mucidi, acidi, aut inclinantis pinta potis est inficere, aut corrumpere dolium integrum Vini meraci. Portiuncula spiritus Vitrioli injecta in phialam olei Therebintinæ totum liquorem effervescere facit. Cur & totum sanguinem non poterit inficere, ac in effervescentiam ciere immixtus illi paucus liquor febrilis?

Hoc rationabiliter posito, supponamus hujusmodi succum febrilem (quem præ activitate magna in parvitate molis nomine Fermenti donarunt Auctores) a China China vere defigi, sed simul examinemus quo pacto vere defigi possit. Non profecto per veram narcosim, ut vidimus, ut patet experientia, & ut patere cuique potest ratione. Non ergo alia via, nisi per modum illaqueationis, & vinculi, seu per coalitum, & coaptationem particularum Fermenti cum particulis Febrifugi, hoc est per ingressum illarum intra poros istius, eo pacto, quo Acida Alchalinorum porositates subeunt, ut *Lemeryo* placet: uno verbo, per absorptionem fermenti factam a Cortice illud *combibente*, *absorbente*, atque hoc pacto a reliquis humoribus, quos inquinabat, vel inquinaturus erat, *separante*, & in hoc tantummodo sensu, si loqui sic lubeat, *figente*.

Sed hoc est unice quod quæritur a Medico, hæc est intentio primaria, quam adimplere studemus cæteris omnibus Febrifugis specificis in curatione Febrium Intermittentium, omnibus Alexipharmacis in curatione Malignarum, omnibus Antidotis in correctione Venenorum, omnibus Chalybeatis in refermentatione succorum stagnantium, omnibus Antivenereis, Antiepilepticis, & Antiscorbuticis in medela talium affectionum, omnibus denique generaliter Alchalicis in absorptione quorumvis Acidorum. Istiusmodi ergo fixatio, seu potius separatio, & specifica castigatio febrilis fermenti tantum abest, ut prava sit, quin potius sit omne id, quod ab Arte potest exquiri, ut notum est, pro curatione ipsarum Febrium. Et sicuti in Morbis antedictis non sumus soliciti de successiva evacuatione Caussæ peccantis absorptæ, molisque pariter perexiguæ, sed illam committimus Naturæ, eandem Caussam sic absorptam, vel perfecte subigenti, vel per consuetas ut plurimum excretiones, sive sensibiliter, sive insensibiliter evacuanti, ita pariter non est cur major sit in casu depulsarum febrium nostra solicitudo, maxime, cum quotidie videamus febres gravissimas, & periculosissimas sponte sine ulla sensibili evacuatione per viam coctionis, ut ajunt, ab ipsa Natura integre, ac perfecte sanatas.

Et sicuti etiam quandoque contingit in prædictis Morbis, ut tractu temporis il-

ris illorum Cauſſa, etſi antecedenter abſorpta, per accidens reviviſcat, vel quod vitio viſcerum, aut fluidorum univerſali iterum regeneretur, ſicque Chloroſis, Scorbutus, Lues Celtica, & hujuſmodi ſæpius repullulaſcant, quo fit, ut eodem Chalybe, Cochlearia, Guajaco &c. rurſus curentur, abſque eo quod iſtis medicamentis imputetur vitium de *fixata nec evacuata* Cauſſa illorum productrice, deque inde ſecuturis recidivis, aliiſve morbis deterioribus: ita etiamſi fermentum febrile ſemel abſorptum aliquando reviviſcat, ac veluti a Cortice illaqueante iterum diſſocietur, ac ſejungatur, vitio vel naturæ diutius illud foventis, nec prompte ſubigentis, aut expellentis, vel alimentorum fermenteſcibilium ingeſtorum, vel aeris, vel tempeſtatis &c. quæ omnia illud rurſus exaltare valent (ut ope ſolius aeris vim emeticam iterum reſumit Stibium diaphoreticum) aut ſi vitio Viſcerum, fluidorumque univerſali idem fermentum denuo reproducatur, non propterea culpandus eſt Cortex de *fixata*, ac veluti in Viſceribus ſequeſtro poſita, ſine ulla retuſione, Cauſſa febrili, vel de eadem inſimul *non evacuata*, vel de cruore *conſtipato* pariter, atq; *fixato*, ut perperam intelligunt, blaterantque nonnulli opponentes. Atque hic, meo judicio, eſt probabilior modus agendi Peruvianæ Corticis, ſeu generalior, ac craſſior, congruentior tamen illius explicatio. Non enim ſuppetit animus perſcrutandi penitius modum plane admirabilem, quo præciſe Febrifugum iſtud agit in fluida, vel in reconditas Febrium Intermittentium Cauſſas, cum me imparem agnoſcam intimæ explicationi ſenſibiliori, qualem noſtri ſeculi eruditio, & ſolida ejuſdem, non verbalis, philoſophandi conſuetudo exigeret.

Haud inficior, me aliquando tentaſſe experimentum aliquod, vi cujus poſſem Chinæ Chinæ actionem in varia fluida a longe ſaltem ſubolfacere, ſed incaſſum; neque enim quicquam ſupra id, quod retuli, licuit deducere. Dicam tamen quod contigit. Illam ſuperinjeci diverſis liquoribus, modo ſejunctis, modo conjunctis, puta ſuccis Limonum, ac Aurantiorum, Aceto, Aquæ, tum dulci, tum ſalſæ, Oleo, Bili bovinæ, Lymphæ caninæ, Urinæ humanæ, Salivæ &c. Parum autem, ac fere nihil alterari ab immixto Cortice talium liquorum ſapores dignovere, qui guſtaverunt, niſi quantum adjuncta illius amarities, atque ſtypticitas ferebat, perinde ac quodlibet aliud Amarum, & ſtypticum, minime tamen febrifugum, iiſdem confuſum, tuliſſet. Pariter ſapor Corticis, poſtquam liquores illos abſorpſit, iterum exſiccati non magis alteratus eſt, quam par fuerit, habito ad liquorum abſorptorum ſapores adjunctos reſpectu; quod cuilibet ſimiliter Amaro, & ſtyptico non febrifugo illis immixto contigiſſet.

Sed quia non ſatis actum videbatur, explorando quid ageret Cortex immixtus fluidis Brutorum Animalium, quæ Febribus Intermittentibus non videntur obnoxia, ut Homines (fortaſſe ob maximam victus illorum diverſitatem, quæ maximam quoque diverſitatem ſuccorum procul dubio producit) placuit ideo eandem Corticis commixtionem inſtituere cum aliquot ſuccis humanis præter jam dictos & præcipue cum Sanguine, ac Bile. Quoad primum, videlicet Sanguinem, nihil animadverſione dignum datum fuit intueri, neque verum id reperire, quod ab aliquibus traditur, Chinam Chinam nempe ſanguini recenter educto commixtam, illius coagulationem impedire. Haud diffiteor, quod diviſo intra quatuor vitrea vaſa *ſani* hominis ſanguine per unam phlebotomiam extracto, tardiuſcule concrevit portio, cui Cortex Peruvianus inerat, quam duæ portiones, quibus ille non inerat; Sed hoc ipſum procedere a ruptione fibrarum facta per agitationem ſanguinis, requiſitam ad commixtionem illius cum Cortice, nec non ab ipſa pulverea materia (idem enim præſtitiſſet alius quivis pulvis injectus) quæ fibrarum earundem diſtractionem, pro-

pter ſui intermixtionem producit, me ſatis certum reddidit idem phænomenon, quod in alia portione ſanguinis æque obſervavi, in qua videlicet Mali arboris corticem pulveratum immiſeram, quæque tardius etiam concrevit, & concreta flaccidior apparuit ac portio, quæ Chinam Chinam admiſerat. Ob id etiam tenacius adhærebant parietibus Vaſorum portiones ſanguinis impermixti, quam portiones utroque pulvere ſcatentes.

Quoad ſecundum vero, nempe quoad Bilem humanam, idem quodammodo mihi ſum viſus obſervaſſe, ac in bubula, hoc uno excepto, quod abſorptio bilis humanæ Cyſticæ, nequaquam morboſæ, inſtituta per infuſionem Corticis, & deſcenſus iſtius intra eam, longe lentior, & obſervatu difficilior apparuit, ac intra bubulam, quia longe craſſior, opacior, ac denſior eſt bilis humana cyſtica (ſaltem quæ fuit ad manus, & quam alias etiam licuit inſpicere) quam bubula pariter cyſtica. Quod igitur obſervabilius mihi viſum eſt in Cortice reſpective ad bilem bovinam (humana pro nunc ſepoſita) & reſpectu habito ad alios liquores eadem bile tenuiores, fuit modus, quo inæqualiter diverſos liquores iſtos abſorbebat ipſe Cortex in pulverem redactus. Cum enim ille acida omnia, item aquam, & dulcem, & ſalitam, urinam &c. ægre admodum abſorberet, bilem tamen celeriter combibebat, adeo ut in reliquis illis liquoribus bile minus craſſis, minuſque ponderoſis, ſiquidem bilis eadem illis immixta ſubſidebat, pulvis Chinæ Chinæ, ut mos eſt, diu innataret, cum in bile craſſiore, atque graviore mergeretur, ac fundum peteret, celeritate non multum abſimili, licet non tanta, ac ſubſidebat in oleo omnibus illis fluidis longe leviore. Eadem vero China China impoſita bili cum aceto mixtæ, immo etiam mixtæ cum aceto ſimul & ſaliva [quæ duo fluida a bile ſejuncta ægre combibebantur a Cortice] viſa eſt celerius adhuc, vel ſaltem æqualiter mixturam illam abſorbere, ac ſolitariam bilem. Sed iſtæ quaſcumque obſervatiunculæ vix aliquid effatu dignum ſuggerunt, pro explicatione etiam remota, operationis admirandæ Peruviani Corticis in Febrium Cauſſas, tum quia idem ſpectaculum modo parum abſimili, licet non plane eodem, obſevabatur in corticibus pulveratis aliarum plurium Arborum, & Fruticum, aquæ, aceto &c. diu innatantibus, in bile vero celeriter ſubſidentibus [levi tantum inter illorum, & Chinæ Chinæ deſcenſum intercedente diſcrimine] tum quia parum refert obſervare quid China China operetur intra bilem qualemcumque, cum nos lateat quinam ſit, vel eſſe poſſit ad cauſſam Intermittentium conſtituendam bilis concurſus. Interim tentamen meum, etſi irritum, fas ſit curioſioribus retuliſſe.

Si quid autem ex his licet arguere, illud eſt fortaſſis, quod China China [& ad illius normam aliarum proportionaliter Arborum cortices] intra ſuas poroſitates facilius admittat minimas humoris bilioſi particulas, illaſque promptius combibat, & abſorbeat, quam particulas minimas aquæ, aceti &c. quod conſtare videtur ex faciliori illius intra bilem ponderoſiorem, atque craſſiorem deſcenſu, quam intra aquam minus ponderoſam bile, minuſque craſſam. Suppono etenim, ſeu potius ex re ipſa deduco, nudam Corticis, ut & aliorum lignorum materiam, ſemotis omnibus intercluſis poroſitatibus, eſſe ſpecifice graviorem tum aqua, tum bile ſuis adhuc poris, ſi quos habet, ſcatente, omnemque intra eadem fluida innatandi vim, quam ſuapte natura habent omnia fere ligna [quæ proinde ſpecificam gravitatem, talium fluidorum gravitate minorem, data ſcilicet paritate molis, habere dicuntur] procedere ex multitudine, atque amplitudine eorumdem pororum intra ipſa ligna copioſiſſime latitantium; ſive hujuſmodi poros vacuos dicamus, ſive aere, aliaque ſubtiliore materia repletos, quod parum refert: adeoque quo laxior eſt lignorum com-

compages, illa eo facilius emergunt, difficilius vero, quo ſtrictiorem habent texturam, ut in Ilice, aliiſque lignis denſioribus obſervare eſt, ſi mergantur, fundum petentibus. Hoc ſuppoſito, dicendum eſt, quod Chinæ Chinæ pulvis poroſus impoſitus tum bili, tum aquæ, in utroque liquore ideo ſenſim mergatur, & fundum petat, inquantum intra illius poroſitates tantum bilis, & tantum aquæ ſubintrat [præſtante id potiſſimum circumambientis aeris preſſione) quantum ſufficit ad tollendam levitatem, non quidem abſolutam, quam nulla obtinent corpora, ſed reſpectivam, quam ſcilicet nudis ejuſdem Chinæ Chinæ particulis adjungebant interſperſa ſpatiola, ſive inania, ſive aere tantum referta, aliave quavis materia leviore, tum bile, tum aqua ſubingredientibus. Et licet gravitas adjuncta particularum ſubintrantium non ſit major gravitate ſpecifica ſuorum liquorum, quibus impoſita eſt China China, ſed æqualis: cum tamen ſit major gravitate materiæ intra Corticis poros præexiſtentis, & ab iiſdem excluſæ, adeoque juncta nudæ Corticis materiæ, quæ aqua, & bile gravior eſt, componat novam gravitatem, mole nequaquam adaucta, majorem ſpecifica gravitate ſubjectorum fluidorum, hinc eſt, quod in utroq; liquore China China deſcendit, atque ſubmergitur, ut in aqua mergitur Navis per ingreſſum ipſius aquæ intra cavitatem illius. Cum itaque facilius, atque celerius id fiat in bile, licet graviore, ac fiat in aqua, licet minus gravi, concludendum eſt omnino, quod facilius, & citius abſorbeatur a Cortice bilis, quam aqua, adeoque quod pori Corticis habeant figuram magis diſpoſitam, & aptam ad ſuſcipiendas minimas bilis, quam aquæ particulas.

Quænam vero individualiter ſit iſta proportio, quam habent particulæ bilem conſtituentes, magis ac habeant particulæ componentes aquam, acetum &c. cum poris Peruviano Cortici inexiſtentibus, arduum eſt definire, ignota nobis genuina talium particularum, ut & pororum hujuſmodi particulas admittentium, figura. Præſcindendo tamen ab hac ſpecifica determinatione, videtur iſta major facilitas poſſe refundi in illam, quam bilis (præſertim bubula, in qua experimentum clarius emicuit) manifeſte præſefert unguinoſæ oleoſitatis ſpeciem, quæ analogam quodammodo Bilis, & Olei ſtructuram videtur indicare, licet Olei, & Bilis tam diverſum ſit pondus, ut olim mihi hæc, & ſimilia curioſe inquirenti, non injucundum ſpectaculum licuerit obſervare. Immiſſis intra vitreum tubum æquis circiter portionibus primò Bilis humanæ craſſioris, denſioris, fuſcoque, ut dictum eſt, colore prædictæ: ſecundò Bilis Bovinæ longe minus craſſæ, minuſque fuſcæ: tertiò Aquæ: quartò tandem Olei, omnes illi liquores ſedem ſibi a primordio, ordineque antedicto aſſignatam retinuere. Concuſſo poſtmodum, & moto ſuſquedeque Tubo, ac proinde confuſis omnibus, quilibet liquor paulatim ſuam ſedem ſponte repetiit, ibique ſubſtitit, humana ſcilicet bile immediate ſupra Tubi fundum, bile bubula ſupra humanam, Aqua ſupra bilem bubulam, & Oleo ſupra Aquam locum tenente. Cum ergo, ut ſupra retuli, fere æque facile mergatur Cortex intra Bilem longe graviorem Oleo, ac mergatur intra Oleum ipſum: mergatur vero difficillime intra Aquam, Oleo quidem graviorem, ſed leviorem Bile, ſatis patet id præciſe non pendere a majori, vel minori gravitate illorum fluidorum comparative ad gravitatem Corticis, ſed a faciliori, vel difficiliori ingreſſu particularum cujuſcumque fluidi intra poros illius, unde facilius redditur augmentum ponderis ejuſdem Corticis, ac proinde etiam facilior illius ſubmerſio in Bile graviore, quam in Aqua minus gravi. Itaque, cum ſubmerſio hujuſmodi fere æque facilis ſit in Bile, ac in Oleo, Bilis autem, & Olei plurimum analoga ſit ſtructura, licet utriuſque fluidi plurimum diverſa ſit gravitas, hinc eſt, quod Bilis poteſt habere majorem proportionem

cum

cum poris Corticis, ut eos subintret, ac habeat Aqua; & consequenter hujusmodi proportio potest haud irrationabiliter refundi in quasi oleagineam Bilis structuram poris Corticis fere æque facile aptabilem, ac sit iisdem aptabilis structura Olei.

Hanc Bilis, & Olei similitudinem in structura plurimi suadent effectus utrimque similes. Sic licet fatear cum *Glissonio*, Bilem non minus quam Aquam extinguere ignem, neque flammam facile concipere, æque tamen certo expertus assero cum *Ettmullero*, & aliis, eam, si vehementiori igne urgeatur, absumpta aquea humiditate, plurimum unguinis exhibere, inflammabilis olei adinstar. Pariter ab Oleo, & a Bile alvus redditur lubrica, & ab utroque liquore solvuntur colores. Denique sicuti gutta olei supra pannum *v. gr.* laneum decidua, illum statim pervadit; ita gutta bilis eundem penetrat, sed paullo segnius, gutta vero aquæ hæret globuli ad instar in ejusdem panni superficie, nec illum pervadit; unde quod levius est in hoc casu citius penetrat, penetrat paululum tardiuscule quod gravius, nullo pacto penetrat quod medio modo se habet inter utrumque in genere gravitatis. Non ergo varia præcise liquorum gravitas, sed varia partium illos componentium figura, variaque illarum in casu nostro cum poris Chinæ Chinæ proportio faciliorem, vel difficiliorem reddit illorum absorptionem, & consequenter submersionem ejusdem Chinæ Chinæ, quæ proinde fere æque facile mergitur in bile, etsi graviore, ac mergatur in oleo leviore, minime vero facile in Aqua, Aceto &c. licet liquores isti sint ut graviores oleo, ita bile leviores. Symboleitas autem nonnullarum partium bilis cum oleo sicuti fortasse sufficit ad hoc, ut bilis admixta Aceto, Salivæ &c. reddat liquores illos, utpote sibi arcte implicatos, facilius aptabiles poris Corticis, cum cæteroqui sejuncti a bile ægre admittantur ab eodem: ita ex adverso non sufficit ad tribuendam bili nec levitatem, nec promptam inflammabilitatem olei, propter consortium aliarum partium conjunctarum, & illam integrantium, puta terrestrium, aquearum &c. quæ id tandem efficiunt, ut bilis, quantumvis quoad apparentiam plurimum, & quoad substantiam non parum oleaginea, nullatenus tamen sit Oleum, sed Bilis.

Quod de bile, & oleo constat per experientiam, potest fortasse per conjecturam credi de Fermento febrili, sive ad illud constituendum bilis concurrat, sive aliud fluidum oleosæ forsitan naturæ particeps. Potest enim contingere, quod tale fermentum æque facile, & forte facilius absorbeatur a Cortice, saltem quoad particulas magis noxias, & febrilis tumultus reas, ac ab eo absorbetur ipsa bilis, effæta postmodum, ac enervi remanente ejusdem fermenti sic retusi portione superstite: sicuti contra potest minus feliciter exerceri talis actio in idem febrile fermentum ab aliis Corticibus, atque pulveribus Febres infirmius pellentibus, quemadmodum illi iidem pulveres bilem ipsam, oleumque nonnihil diversimode absorbent, ac illam absorbeat Cortex noster, etsi in illa non longe absimiliter submergantur, atque præcipitentur. Ratio autem tam insignis diversitatis inter actionem Peruviani Corticis, & actionem aliorum Corticum, non admodum insigni diversitate bilem ipsam absorbentium, videtur aliquo modo elici posse ex ipsa partium Chinam Chinam componentium analysi, & notabili ejusdem ab aliis Corticibus diversitate: siquidem [admisso quod asserunt Artifices fide digni] China China, præter alias peculiares suæ texturæ prærogativas, habet hanc insuper, ut quadruplum circiter Salis contineat, exhibeatque comparative ad aliarum Arborum Cortices. In qua fortassis etiam Salis copia, simul ac peculiari configuratione, ea potest eminenter contineri Virtus febrifuga, quæ in aliis Corticibus minori Salis, etiam debilioris, quantitate præditis, infirmior est, ad

hoc,

hoc, ut febrile fermentum ab iisdem salibus retundi possit, atque dulcescere.

Et hac occasione nequeo plane subscribere doctissimo *Fabri* ex inclyta Societate Jesu Viro Celeberrimo, qui sub nomine *Antymi Conygii* Chinam Chinam propugnaturus, inquit, illam componi ex minimis talem determinatam figuram habentibus, quæ porositates Fermenti febrilis per vim, & cunei adinstar pervadens, ac ipsum triturans (non absimili ritu, ac ferrum solvit Aqua Stygia) reddit illud, & impotens ut lædat, & dispositum ut excernatur. Potius enim ob rationes dictas crediderim, fluidas fermenti particulas ingredi (saltem sensibilius) poros Corticis, sicque a Cortice absorptas illaqueari, & infringi, quam particulas Corticis ingredi poros fermenti, ea præsertim vi, quæ valeat illius texturam nervose solvere, licet ingressum etiam reciprocum particularum Corticis in porositates fermenti nequaquam rejiciam, cum non minus a Cortice, quoad maximam licet sui partem præcipitato, saporem aliquem mutuentur fluida, ac humectationem pariter, & saporem a fluidis Cortex infusus. Utcumque, sive absorptum dicatur, sive distractum febrile fermentum, facile postea est intelligere, quomodo, si opus sit, possit illud foras protrudi: id siquidem nullo negotio fieri poterit, ut alias diximus, per ordinarias Naturæ vias, per alvum scilicet, per urinam, per sudorem, aut per insensibilem transpirationem, non quidem critica, copiosa, & repentina semper evacuatione [id enim paucula sæpe illius moles non exigit] sed modica, & sensim, sub velamine scilicet consuetarum excretionum, non quantitate notabiliter adaucta, sed qualitate tantum mutata, licet vix dignoscibili, mox prodeuntium.

Et in hoc solo sensu concedere non renuo, aliquam quandoque exigi posse, & probabiliter etiam sæpe contingere, caussæ morbificæ evacuationem ab assumpto Cortice; hanc ipsam tamen absolute necessariam esse, non æque concederem. Posse enim per solam variationem texturæ partium, liquores plurimos a sua Crasi desciscere, & per novam earundem partium coaptationem in pristinum restitui, absque eo quod ab illis quicquam dematur, aut sensibiliter separetur, satis ostendunt Vina æstate morbida facta, & fugientia, autumno vero nonnunquam sponte redeuntia; idemque confirmat Urina a solo frigore corruptionem patiens, per calorem vero iterum clarescens, ac restituta, & alia id genus, mutata scilicet in iis sola particularum componentium textura, & situ. Quod idem, data proportione, succo, aut humori febrili, per contactum intimum Chinæ Chinæ posse quandoque accidere, citra ullam omnino illius evacuationem, non est cur absolute negemus.

Huic opinioni non parum videtur favere *Borellus* alias citatus, qui pro Febrium curatione solam salium fermenti febrilis retusionem, edulcationem, & contemperationem requirit, mediante commixtione salium diversæ naturæ, qualia sunt, quæ in China China delitescunt. *Potius igitur* (inquit) *eo quod salium separatio ab humoribus, & expulsio frustra speratur* [& hic notetur insperata salium morbosorum extractio, & eductio] *prædicti sales contemperari, & dulcorari possunt, vel admiscendo fluida Menstrua appropriata, vel adhibendo Salia contraria, ut experimur in Aqua forti, quæ acredine salina Vitrioli, & Aluminis componitur adeo valida, ut possit argentum corrodere, & dissolvere in Atomos minutissimas. Huic vero Aquæ forti si addantur Sales ammoniaci multo magis acres, quam sint Vitriolum, & Alumen, nedum vim majorem corrodendi non acquirit, sed e contra eam vim, quam habebat, amittit; adeo enim retunditur, & debilitatur, ut nequeat amplius argentum corrodere. Similiter mistura Salis nitri, & Sulphuri accensibilis est, & addito Sale ammoniaci, accendi nequit. Alibi postea Sal prunellæ ex eisdem Nitro, & Sulhpure combustis compositum, inflammationes*

tollit,

tollit, & fusionem succorum coagulatorum promovet. Sal quoque, & pulvis Cornu Cervi, & Cancrorum, acredinem acidissimam retundunt, & tollunt: & ipsum acetum distillatum plumbo affusum, dulcedinem Saccharo similem acquirit. Ex his ergo, & ex aliis exemplis, quæ adduci possunt, constat acredinem salinam fermenti febrilis retundi, dulcificari, & destrui omnino posse ab aliis Salibus admistis contrariæ naturæ. Sed jam satis concessimus hisce minutulis disquisitionibus, ex quibus nihilominus obvium est conjicere non modo quam difficilis, & dubia sit explicatio ulterior modi individualis [de genericis enim notionibus quilibet novit loqui] quo Alexipyretum istud agat in caussam febrilem; verum etiam quam parum consistens sit Eorum opinio, qui ut a Cortice reportatam de Febribus credant victoriam, opima evacuationum spolia ostentanda requirunt.

CAPUT IV.

Ad placita Humoristarum, & Galenicorum accommodata evacuationum prædictarum sensibilium carentia.

RESTITANTE adhuc intra caligines mirabili agendi modo Peruvianæ Corticis, iterum monuisse non erit inutile, quod, quemadmodum nulla, ut vidimus, potest adduci congrua explicatio actionis illius, nisi dilucida habeatur cognitio Caussarum Febres Intermittentes materialiter, ac efficienter producentium, ita sine eadem dilucida cognitione, nulla contra illam potest adduci nervosa oppositio. Cum vero omnes, quotquot circa Intermittentium naturam, & causas circumferuntur, hypotheses [si candide velimus fateri] nondum scopum attigerint, quælibet objectio proinde contra certam operationem Corticis perpetuo laborat suppositione quapiam fundata supra hypothesim aliquam saltem incertam, immo probabiliter falsam. Sic difficultas, quæ tanti fit de carentia evacuationis post assumptum Corticem; supponit, quod caussa Febrium sit aliquid, quod debeat absolute *sensibiliter* eliminari, non solummodo temperari, aut retundi, non aliquid stagnans, quod tantum egeat moveri, non aliquid fixum, quod expetat exaltari, non quicquam exaltatum, quod exigat deprimi, non quid intempestive influens, quod debeat inhiberi, non quid obstructum, quod indicet reserari &c. quæ tamen omnes, & similes hypotheses, nullius sensibilis evacuationis necessitatem inferentes, sua nequaquam carent probabilitate. Sane caussas aliorum plurium Morborum periodice recurrentium, ut Asthmatis, Arthritidis, Epilepsiæ, & hujusmodi, præmissis [ut loqui consuetum est] universalibus, non evacuatione semper sensibili, sed alterantibus, temperantibus, edulcantibus, decoctis exsiccantibus &c. radicitus extirpare pro viribus artis conamur, pensum postea evacuationis materiæ dispositæ uni Naturæ linquentes.

Exemplo sit inter vulgaria, sed maxime proficua medicamenta, Aqua Stibiata *Pomponacii*, ex Antimonio crudo, lapide Pumice, Salsa parilla, & Viſco Querno infusis, atque decoctis confecta, quæ ad morbos innumeros, eosque gravissimos, tum venereos, tum alterius analogæ, contumaciſque naturæ curandos, quam felicissime solet usurpari. Nonne illa, licet quandoque notabiles excretiones habeat adjunctas, sæpius tamen absque ulla insigni evacuatione, immo fæcibus, & urinis, aquæ epotæ quoad quantitatem vix correspondentibus, humorem Ischiadicum *v. gr.* absumit, ulcera sanat, scabiem pustulosam emendat, cachexiam tollit &c. refloreſcente quam cito vivido faciei colore, & matureſcente simul fructu optimæ renutritionis? Et tamen sæpius, ut dixi, vel nil excernitur, vel, si quid excernitur, id fit non raro per modicam succi alicujus prava qualitate peccantis quantitatem, qui sub consuetis evacuationibus, quoad apparentiam vix immutatis, deliteſcens, cum reliqua excremen-

crementorum turba indiſcriminatim foras abigitur.

Nollem itaque ſuſpicari, allatam objectionem, adhuc inniti mucidæ ſuppoſitioni a Scholis jamdudum exſibilatæ, ac exploſæ, de celebri quaternario Humorum, tum alibilium, ut vocabant, tum excrementitiorum numero, quibus putreſcentibus attribuebantur Febrium Cauſſæ, Bilioſum ſcilicet humorem Tertianæ aſſignando, Pituitoſum Quotidianæ, Melancholicum Quartanæ &c. quod figmentum anteactis ſeculis vix condonandum. Sat ſit eos humores admittere, quos cernimus, & quibus humectamur, non quos per metaphyſicas abſtractiones imaginabantur Antiqui. Sunt autem iſti, Chylus, Sanguis ipſe, & ab eo ſecreti liquores, iique, ſive in uſus digniores reſervati, ſive ut inutiles foras protruſi, ſive poſt longa itinera in eundem reduces, quorum generum diverſorum ſunt Latex nerveus, ſeu mavis ſpirituum animalium continuatum ſyntagma, Serum ipſius ſanguinis, Lympha eundem Cruorem duplici flumine perluens, Pinguedo, cæterique peculiares ſucci, ut Pancreaticus, Salivaris, Stomachicus, Bilioſus, aliique complures, tum a Conglobatis, tum a Conglomeratis Glandulis prodeuntes, quorum Catalogus hujus loci non eſt, & quorum nihilominus compoſitio, ac integralis conſtructio ab innumeris Salibus pendet, ex quorum varia combinatione, tum ſaporis alteratio, tum motus eorum inordinatio, tum denique actionum, & naturalis œconomiæ læſio paulatim emergit. In his ergo humoribus alteratis, & vitiata illorum craſi, ſeu mavis ſtructura, compage, & motu quærendæ ſunt Febrium Cauſſæ, non in fictitiis, & imaginariis.

Talia quidem commenta etiamnum amplectentes, abſit, ut aggrediar refellere; Nam, præterquamquod hodie ſine ſtomacho nequit audiri hujuſmodi controverſia, illud præterea certum eſt, quod prorſus incaſſum hanc Provinciam adornandam ſuſciperem. Neque enim ſperare fas eſſet, quod hujuſce Tractatus, vel lectioni vacare vellent, vel rudi admonitione reſipiſcere, qui tot graviſſimorum Scriptorum Opera, ex quibus propriæ hallucinationis medelam addiſcerent, vel legere neglexerunt, vel iiſdem præoccupato jam animo inſpectis, nondum reſipuere. Sane iſtos, omnia per conſequens Artis Medicæ recentiora incrementa, quantumvis certa, quantumvis utilia, cœco quodam, ac irrationabili inſtinctu reſpuentes, haud leviter peccare crediderim, ut qui plurimos Antiquorum errores craſſos, atque palpabiles, quibus nonnunquam curationes morborum innixæ ſunt, adhuc retinent, adhuc ſectantur: cum tamen ubique proſtent apud Neotericos tot Experimenta, & Dogmata inconcuſſa, ex quibus hujuſmodi errorum correctio, ſaniorque proinde medendi methodus, a verioribus *Hippocratis* præſertim, immo & ipſius *Galeni* placitis nequaquam aliena, ſtatim emergeret. Scrutetur Medicus neceſſe eſt, & examinet quidquid, ſaltem cum plauſu, & cum aliqua non contemnendæ novitatis fama, ſcriptum eſt hinc illinc, facitque ad majus complementum Artis, quod Priſci Medicinæ Patres integre præſtare non potuerunt, licet innumera æternum venerabilia præſtiterint, plura fortaſſe daturi, quam ii, a quibus nihilominus corriguntur, ſi diutius vixiſſent. Si quid autem certum, ac evidens, ſive ex Antiquis, ſive ex Recentioribus noverit quiſpiam depromere, id alacriter ſeligat; ſi quid vero in alterutris, vel in utriuſque rationi, aut experientiæ minus conſonum repererit, id totum animoſe reſpuat; prius tamen expendat, ac trutinet, antequam judicet. Niſi hoc pacto ſe gerat Medicus, vereor, ne ſibi, ac conſcientiæ ſuæ inexcuſabili defectu deſit; neque enim id peragit, quod ab eo ſtricte conſuevit exigere quiſquis ſe illi committit, ut nempe recte pro viribus penſitet quidquid bonæ valetudini conſervandæ conducit. Talis autem omiſſio, ut patet, eſt de re admodum gravi, tum ratione ſubjecti, tum ratione rei ipſius,

cum

cum ex vi talis omissionis Medicus quandoque terat iter, oculo ipso judice, omnino fallax, a quo tamen, si quæ Scriptis undique tradita sunt probe calleret, procul dubio deflecteret. Sed hæc Tyronibus tantum. Jam vero claudamus hos rivos,

— *sat prata biberunt.*

Quandocumque igitur veteri Doctrinæ de Humoribus superstructa sit objectio Corticem culpans de sensibilis evacuationis defectu in Febrium expulsione, licet hoc nomine audienda non sit, lubet tamen, data etiam tali hypothesi, respondere, quod Febrium, ut & aliorum plurium Morborum solutio dupliciter, ut ajunt ipsi Humoristæ, solet contingere, scilicet, vel per *Crisim*, cui de more adjuncta est aliqua evidens evacuatio, vel per *Pepasmum*, per quem absque ulla evacuatione solvitur Morbus. Atque postremus iste modus est admodum frequens, & consistit secundum *Galenum* in quadam vel *maturatione*, *vel deductione in mediocrem temperiem*, quam idem Galenus *Coctionem* vocat, seu *Pepsim*, eamque docet, ut modo dicebam, *in sola succorum alteratione* consistere. Hujusce doctrinæ semina prius jecit in *lib. de Affect.* Magnus *Hippocrates*, eamque insuper remediis antifebrilibus, nil evacuantibus, adaptavit, dicens — *Ea vim habere in his Febribus* [loquitur de Tertianis, ac de Quartanis] *ut pota corpus conservent in consueta caliditate, ac frigiditate, & neque præter naturam calefiat, neque frigefiat.* Quid obstat ergo, quo minus dicatur China Chinæ istam succorum moderationem, istam deductionem in mediocrem temperiem, istam corporis in consueta caliditate, ac frigiditate, quam diebus a paroxysmo vacuis sortitur, conservationem inducere, seu mavis illam bilem, vel melancholiam, in quibus putrescentibus causa Febrium somniatur, a putredine vindicare?

Forte obstat celeritas illa, qua momento temporis jugulatur Febris, cum cæteroqui *Pepasmus* lentiorem consuescat habere progressum? At cur vitio vertere volumus Peruvianæ Cortici ipsam celeritatem, & energiam operandi, humoresque tumultuantes cito compescendi, quam in omnibus aliis specificis adeo quærimus, & commendamus? Denique, si nimia illi virtus obest, in promptu est remedium. Cortex sanat æque, si lubeat, illico, ac per longiusculas moras. Una dosis Paroxysmos sistit, & pluries paulatim repetita eosdem præcavet: eadem vero diminute ab initio, ac sensim exhibita, diutius non nihil humorum coctionem, & morbi solutionem protrahit. Sic qui metuit Torrenti e directo aggerem opponere, eodem oblique, ac sensim oppositio impetum illius infringit, ut cursum paulatim deflectat. En ergo, quo pacto per Chinam Chinæ lentam humorum alterationem, præparationem, ac *Pepsim* assequi possumus. Huc forte respiciens acerrimus Humorista, & ipsius Circulationis Sanguinis injurius osor *Restaurandus*, etsi *bilem* a reliquis humoribus *secretam* pro Febrium Causa conetur statuminare, attamen loco evacuationis [quam experientia ductus, ut mox videbimus, maxime improbat, Chinam Chinam ideo impurgatis Ægris præscribens] loco, inquam, evacuationis, id potius a Peruviano Cortice quærit, & assequi semper gloriatur, nempe, ut *talis humor*, ex vi remedii, *massam iterum subeat, qua secessum fecerat, unde temperetur, ac nutritioni aptus evadat, non secus ac Aqua Deserti* [sunt illius verba] *in Mara dulcis facta fuit a ligno, quod Moyses injecit ex mandato Dei ad alendos Israelitas.* Hæc Auctor ille de China Chinæ experientissimus, qui idcirco illius usum *Hippocratis* doctrinæ summe consonum demonstrare contendit Tractatu peculiari in hunc finem edito.

Hanc ipsam succorum attemperationem absque sensibili evacuatione multo magis admittit, atque tuetur in China China *Monginotius*, qui licet immunis a præjudiciis Humoristarum data nihilominus eorum suppositione, ait — *Sæpe fieri, ut pauca subsit materia evacuanda, id*

da, id quod illi ſupponunt, deferente humorum æſtu, maximam illorum partem contemperari, & ad idoneum ſtatum a natura deduci, quæ in rectum uſum remedium adaptavit, — affertque in confirmationem exempla eorum, qui *paroxyſmos experti vehementiſſimos, nullis uſi remediis, nullaque manifeſta naturali, aut artificiali humorum excluſione, febre tamen ſubito defunguntur, nullo inde ſecuto verendo ſymptomate.* Cui proinde textui appoſitas haſce notas ſubdit Cl. *Nigriſolus in lib.* alias citato. *Nonne pepaſmo mitificantur humores? Nonne, juxta D. Præceptoris effata, libro de Veteri Medicina, concentratione, & permixtione meliora, ac mitiora omnia fiunt in Homine? Cur etiam Acidum febrile ſuperſtes in ſanguine mortificari ſimiliter, ac dulcificari concentratione non poterit?* Idem quoque dixerat Cl. *D' Acquin*, qui dans pariter per modum conceſſionis, aliquid reſtitare in corpore, & vaſis poſt depulſas ope Corticis febres, ſubjunxit. *At vero, etſi reliquia quædam in corpore deliteſcerent, illæ hujus* [nempe Corticis] *ope temperantur, ac Naturæ gratiam recipiunt, vel ſaltem per reiteratas, & continuas digeſtiones concoquuntur, maturantur, & diſcutiuntur.*

Quod ſi nihilominus hujuſmodi temperationi, ſive coctioni ſuccedentem quis optet evacuationem, is ſciat, eam non poſſe cum fructu, quantum novi, per artem tentari, ſed neceſſe eſſe, quod illam moliatur, atque perficiat Natura. Quorſum enim vergendum eſt, ut cauſſa morbifica expellatur? An per vomitum, vel per ſeceſſum? At, ſi Fermentum febrile ſæpeſæpius emeticum eſt, atque catharticum, ut experientia teſtatur, & ob id ipſum contumacius: item, ſi fugatis per Corticem Febribus, quodlibet Catharticum, vel Leniens, ut ut leve, febrem revocat, quo jure ſperanda eſt expulſio cauſſæ morbificæ a medicamentis eidem Cauſſæ analogis, & morbum eundem prius depulſo certo certius revocantibus? Deinde, ſi humor peculiaris, qui Febres Intermittentes gignere creditur, ſtabularetur intra cavitates Inteſtinorum immediate, aut Stomachi, quaſi iiſdem vel innatans, vel adhærens, unde purus, & impermixtus citra opus ſecretionis poſſet educi; atque inſuper a tali ſuppoſitione non multum abluderet experientia, in tali profecto caſu aliquis rationabilior, primo aſpectu Purgantibus, vel Emeticis locus eſſe poſſet: quemadmodum iiſdem, ſaltem levioribus, locus eſt, illiſque identidem utimur ad educendum noxium, venenatumve cibum ingeſtum, priuſquam ille Lactearum valvulas prætergrediatur. Sed jam clare dignoſcimus rem aliter ſe habere, hoc eſt, vel Fermentum febrile in talibus cavitatibus vere non eſſe, vel ſaltem ab iis per hujuſmodi medicamenta, & tentamina de more nequaquam educi: conſtat enim experientia, neque a Natura per repetitas vomitiones, aut alvi dejectiones in paroxyſmis Febrium ſæpiſſime contingentes, neque ab Arte cuncta hæc provocante, Febrium cauſam vel tantillum ſubmoveri; quinimmo ſepæſæpius fortiorem, & contumaciorem reddi. Cum itaque probabiliter hinc deducamus, vel idem Fermentum longe altiores radices habere, ſaltem quoad ſcaturiginem ſuam, licet adhuc occultam, vel illud alteratione potius, atque attemperatione ſola demulcendum eſſe, quam irrita expulſione tentandum, non eſt ideo, cur hujuſmodi fidamus evacuationibus, eaſve a China China, per ſolam alterationem febrifuga pertinaciter velimus exquirere.

Dicant ingenue, ſi velint, ipſimet, qui opponunt, quot Quartanas, quot Tertianas *Autumnales* [de *Vernis* enim non loquor, qualibet Methodo, etiam minus recta, ſicut multo melius ſi ſibi relinquantur, cito ſolubilibus] per repetitas purgationes ſanaverint; vel, ſi renuant ipſi fateri, dicant tot Scriptores, a crebro Catharticorum uſu ſpirituum diſſolutionem, ſuccorum perturbationem, ac viſcerum enervationem, loco ſanationis ſuccedere clamitantes. Inter hos unus audiatur iterum *Monginotius*, qui Purgantium effectus cum effectibus Chinæ Chinæ conferens, hæc

habet

habet — *Ab his*) loquitur de Purgantibus) *atteri vires, robur Ventriculi, aliarumque partium infringi, concoctiones imperfecte obiri, hinc perennem pravorum humorum generationem* (inquit generationem, non extirpationem) *subsequi, experientia patet. Quamobrem febres ab illis potius sæpenumero foventur, quam abolentur, cum ex oppositio, si in usum ducatur hoc remedium*, videlicet Cortex, *sæpe uno ictu declinantur accidentia ab aliorum usu plerumque metuenda*. Super quo textu dignæ sunt, ut per extensum lustrentur solidæ, doctæque animadversiones citati *Nigrisoli*.

An ergo per urinam tandem, vel per sudorem solicitanda erit humoris peccantis expulsio? At per istas vias soli humores, qui sunt in sanguine, atque in coctione subacti solent excerni. Quo pacto ergo materia antecedens (conjuncta enim quolibet paroxysmo subigitur, & expellitur) quæ vel sanguini citra ullam secretionem confusa est, vel probabilius eidem nondum immixta, sed adhuc extra illum degens in loco particulari, poterit per glandulas renales, vel per cutaneas evacuari? Sed frustra est, quod diutius de postremis hisce excretionibus verba faciam, pro quibus obtinendis, quandocumque etiam possent prodesse, Ars est remediorum inops, & effectuum incerta. Tota fiducia, jam scio, reposita est in Catharticis, quæ tamen, quantum observare licuit, vix aliud unquam Ægrotantibus præstare novi, quam quod illis præstaret Fungorum noxiorum esus. An & istos pro Intermittentium medela loco Peruvianæ Corticis malimus præscribere? Claudamus hoc Caput textibus duorum, vel trium Auctorum satis appositis, quos etsi prolixiores, contra quod proposueram, non piget transcribere.

Nemo miretur (inquit *Morton* de Intermittentibus verba faciens) *veteres Medicos futilem, atque inanem operam navasse huic morbo debellando: Sensibus enim magis quam par est confisi, humores in receptaculis nescio quibus stagnantes fomitem morbi fuisse somniarunt, indeque toto cœlo errantes, utramque curationis paginam longo apparatu medicaminum* Deobstruentium, & Evacuantium *impleverunt, idque methodice, licet absque certa aliqua indicatione a natura rei ipsius desumpta, sed in propriis ipsorum Musæis excogitata. Cumque morbificum hunc fomitem penitus eradicari impossibile crederent, absque sensibili humorum evacuatione, copia medicaminum* Incidentium *humores præparabant, ut Remediis evacuantibus magis obsequentes fierent. At hos ipsos Medicos appello, noverint ne unquam, nisi fortuito, hac methodo, utut diutius protracta, quemquam perfecte sanatum? Me quod attinet, ego simplicem* Tertianam, *eamque admodum benignam, & legitimam inde non raro in* Hemitritæam, *vel* Quartanam *mutatam esse, cum* Hydropisi, *aliisque durisymptomatis sociatam observasse memini, Natura hisce Venæ sectionibus, & purgationibus incassum lacessita. Hujus malæ, & infelicis praxeos (quæ per multa secula cum magno Ægrotantium incommodo inter nostræ Artis professores invaluit) πρῶτον ψεῦδος est falsa Ætiologia: Non enim, nisi ex accidenti, ut in* Plethora, Cachexia *insigni &c. (de quibus posthac dicetur) ulla omnino evacuatio indicatur; Verum utplurimum istæ evacuationes, Naturam inaniter lacessendo, veræ curationi multum officiunt, saltem copiam Antidoti* (videlicet Chinæ Chinæ) *admodum ingratæ multo majorem necessario requiri faciunt*. Hæc Ille philosophica libertate, nimiane, an nimium veridica?

Neque ab eodem dissentit Experientissimus *Sydenham*, qui licet post solutas [& quidem sine ope Corticis] Autumnales, & diuturnas Intermittentes, aliquam purgationem admittat per epicrasim institutam, *morbo tamen* (quod palam inculcat) *penitus depulso, eo nimirum tempore, quo*, ut ait, *non tantum paroxysmi perceptibiles, sed etiam alteratio ista, qualis qualis ea fuerit, quæ diebus illis, in quos Paroxysmus incidere debuerat, persentiscitur, omnino evanuerit, atque unus insuper mensis fuerit*

elapsus:

elapſus : eandem tamen purgationem, durante vel inſenſibiliter febrium motu, prorſus abdicat. Ea ſiquidem tunc temporis inſtituta — *Id tantum*, inquit, *lucri a purgatione fecerimus, ut morbus contumacior evadat*, ſubditque: *Quotidiana id nos docent eorum exempla, qui in morbi παραχμῇ, ut Theoriæ iſti morem gerant, quæ in tollendis obſtructionibus, & evacuando humore melancholico* (loquitur enim præcipue de Quartana) *qui mali fons, & origo vulgo habetur, curationis ſpem omnem ponit, repetitis purgationibus miſere plectuntur; quibus ſane quicquid id demum eſt humorum, quod a corpore divellitur, atque eliminatur, compertiſſimum eſt nobis, Febrem altiores exinde radices agere, & pertinacius ſtationem ſuam tueri, quam ſi non fuerit proritata. Quapropter religio mihi eſt Catharticum propinare* &c. additque tandem, quod, etſi poſt elapſos a fine morbi duos, vel tres menſes, potionem aliquam identidem *ex lenitivis vulgaribus* conſueſcat præſcribere, ſingulis tamen vicibus hauſtulum aliquem paregoricum hora ſomni aſſumendum, finita jam medicamenti operatione, ſucceſſive porrigit, *ut nempe*, inquit, *Paroxyſmoſe de novo ingerendi* (etiam poſt tam inſigne ſpatium temporis) *anſam præſcindamus, quam aliter forte arriperet ex occaſione tumultus, atque orgaſmi, quos vel mitiſſima excitant Cathartica.*

Idipſum confirmat alias citatus *Reſtaurandus* Monſpelienſis Univerſitatis Profeſſor, qui licet, uti Galenicorum principiis imbutus, Cauſſam Febrilem reponat, ut diximus, in *bile* a reliquis humoribus *ſecreta*, & intra venas *accenſa*, adeoque licet in ipſius peccantis, & ſecretæ bilis purgationem videatur eſſe debere propenſus, nihilominus ſola ductus obſervatione experimentali candide inquit — *Experientia quotidiana conſtat, ſi Febris Intermittens deſinat, nulla prægreſſa purgatione* (*id quod ſæpenumero contingit, præſertim in Febribus tertianis*) *convaleſcenti autem Catharticum datum fuerit, eadem die febrem reſurgere*. Quia vero locum aliquem ipſi nonnunquam purgationi reſervare vellet, en, dum aliquod quærit latibulum, quo ſe condat, en, inquam, quomodo ineluctabili convictus experientia, eidem purgationi ipſam rurſus anteponat omiſſionem purgationis hoc alio textu — *Nec tamen purgationem improbaverim, ſi modo ejus indicans, Cacochymia, adfuerit, ac Febris character nullus omnino ſuperſit* (obſerventur, quæſo hæ conditiones). *Porro id ut ſecurius ſuccedat, concedendum eſt aliquod temporis ſpatium præterire, immo die uno, vel altero ante uſum Cathartici, & die ſubſequente, utile eſt infuſionem Chinæ Chinæ aſſumpſiſſe in aqua frigida factam, quod niſi factum fuerit, poſtliminio redit febris: quare ſatius ſit abſtinuiſſe, quam periculo Ægrum expoſuiſſe: ſatis fuerint phlebotomia, enemata refrigerantia, & proba diæta, quæ illis præferenda.* Videant ergo, qui tantum fidunt Solventibus in Febrium curatione, quid teſtentur ab experientia coacti Auctores ipſi a purgatione minus alieni, in ipſa Febrium Intermittentium (ex quibus illatio fiat a fortiori de eo, quod dicendum eſt in Acutis) diuturniorum medela. Qua igitur ratione accuſatur Cortex, Intermittentes hujuſmodi fugans, eo quod non pollet purganti, aut alia inſigniter evacuante virtute, cui Febrium earundem poſſit adſcribi ſanatio?

Revera quo pacto ſanitas Hominis febricitantis, ſanguinemque proinde (quęcumque hujuſce rei ſit cauſſa) immodice tumultuantem habentis, poterit obtineri abullo remedio vim purgandi, majoreſque idcirco tumultus excitandi poſſidente? Mucet jam, fœtetque in Scholis commentitius putreſcentium humorum, & in Latrinas ablegandorum, Quatuorviratus, cujus auctoritate jam penitus collabeſcente, corruit pariter, quæ illi famulabatur, Purgatio. Satis norunt omnes, Cathartica, etiam *Minorativa* dicta, immo & quæ *Lenientia* vulgo appellantur, omnia ſecundum magis & minus acria eſſe, & irritan-

tia, mediamque quodammodo rationem habere inter Alimentum, & Venenum, pluſque accedere ad iſtius, quam ad illius naturam; & propterea id, quod ab illis expellitur, de more excerni per expreſſionem violentam, & immaturam ſuccorum ſæpius utilium, fere ac ſi veneficum poculum quis ſive ſanus, ſive febricitans aſſumpſiſſet, unde noxa plurima, levamen nullum poteſt emergere. Norunt pariter pharmaca iſta *corruptiva* ingeſta, quæ primam vim ſuam in fibras Solidorum exercent, ſecundum aliquam ſaltem portionem ſui, neceſſario Lacteas ingredi, & maſſam ſanguineam ſubire, cum illis non minus, ac aliis eſculentis pateat indeſinenter hujuſmodi aditus. Quinam autem inde tumultus, quænam confuſio, & agitatio ſanguinis, nemo non videt. Neque enim imaginaria illa ſympatica attractio, quæ ipſi hodie denegatur Magneti, poteſt amplius ſuſtineri, præſertim cum tormina, teneſmi, convulſiones, & alia hujuſmodi, quæ difficilem non raro purgationem comitantur, manifeſte ſuadeant oppoſitum. Norunt tandem, quod ad utiles, *conferentes, & facile tolerabiles* inſtituendas evacuationes, neceſſaria eſt prævia inteſtina ſecretio, maturitas, atque concoctio. Harum nullam (ſiquidem differant inter ſe) nullum poteſt efficere, niſi ea præextiterit, ſolvens medicamentum. Si præextiterit, nullo negotio, vel levi adjuta clyſmatis uſu, quæ ſecretionem fecit, faciet & expulſionem Natura. Uſus in contrarium ſiquis fuit, præſertim vero in *Acutis*, ut abuſus delendus & abolendus.

Non hæc ſane docuit, niſi per vim trahatur ad id, quod vere non docuit, Magnus *Hippocrates*, immo auſim dicere, nec *Galenus* ipſe, qui licet Aphoriſmum primæ Sectionis *Hippocratis* vigeſimum quartum exponens, purgationem quodammodo admittat in Acutorum principiis (in ſolo tamen caſu *materiæ turgentis*) dum verba nihilominus tanti Præceptoris perpendit, videlicet * *In Acutis paſſionibus raro, & in principiis medicinis purgantibus uti, & hoc cum præmeditatione faciendum* * — *Per hæc verba*, inquit, *quantum hujuſcemodi vereatur purgationes, manifeſtat Hippocrates. Neque enim*: ſubdit idem Galenus: *minimum periculum eſt in Morbo acuto uti purgante medicamento, cum omnia id genus medicamenta ſint potentia calida; Febris vero, quatenus febris eſt, & ſui ratione, non calefacientibus, atque exſiccantibus, ſed potius contrariis, hoc eſt humectantibus, & refrigerantibus egeat. Non igitur ob igneam febris caliditatem purgationem adhibemus* (*hanc enim ſcimus ſui ratione nocituram*) *ſed propter humores illam efficientes. Quare majorem oportet ex noxiorum humorum evacuatione fieri utilitatem, quam id, quod neceſſario conſequitur ex purgantibus medicamentis, detrimentum*. Ut autem iſta ſubſequi poſſit utilitas major, quam noxa, tot tantaſque ſubjungit *Galenus* cautiones, ut fere impoſſibilis ſit caſus, in quo liceat, juxta hujuſmodi regulas, inſtituere Purgationem. Cum itaque *detrimentum*, & *periculum* ex Purgatione in Febribus, tanquam duo mala certa, fateatur *Galenus*, ſtetque etiam in Febribus non Acutis: quæ tamen facile in Acutas migrare poſſunt, ac ſolent: firma ea ratio, præter tot alias longe potiores, quod Purgantia omnia, ut calida, Febri cuilibet, ut calidæ, & igneæ, male congruant; addo ego, quod non in Fluida immediate, ut perperam cenſet imperitorum vulgus, ſed in Solida, ſeu fibras agant: & cum ex alia parte ceſſet noſtro hoc ſeculo ratiocinatio oppoſita de humoribus putreſcentibus evacuandis, ut ceſſavere tot alia non minus erronea, non aliud ſupereſt dicendum, niſi, quod mens *Hippocratis*, & ipſius *Galeni* (qui ſuis quoque temporibus Purgationem vix trepidanter admittebant, in conſpectu majoris, quod falſo imaginabantur, mali) niſi, inquam, quod mens eorum ſit, quoties malum illud, quod timetur, timeri non debeat, toties ab omni purgatione, in Febribus quoque non Acutis, eſſe abſtinendum, vel ſaltem ea, quotieſcumque aliunde indicetur,

cetur, nonnisi summa cautione, atque circumspectione nobis utendum.

CAPUT V.

Perpensis circa Febrium Intermittentium Causas placitis Neotericorum profitentium Fluidorum Systema, decernitur, ab assumpta China China *nullam sensibilem evacuationem fieri debere. Idem multo magis asseritur in Solidorum Systemate, de quo, & de nonnullis eidem cohærentibus pauca obiter.*

QUEMADMODUM, ut nuperrime vidimus, nulla, secundum principia Humoristarum, expectanda est, vel expetenda insignis evacuatio post Corticem exhibitum, ad hoc, ut per eum Febres credantur cum ratione sublatæ, ita nec ulla talis exigi debet ad normam aliarum Thesium, saltem magis famigeratarum, quæ circa Febrium Intermittentium causam, & earum genesim frequentius resonant in Recentiorum Scholis. Has ideo quoque sententias, saltem plurimas, cursim recensere operæ pretium est, ut ad modulum earumdem Corticis actionem successive metiamur.

Primo igitur, si cum *Villisio* hujusmodi causa refundatur in diathesim, vel acrem, vel acidam Sanguinis, succum nutritium, seu Chymum non rite subigentis, sed in materiam periodice, citius quidem, aut tardius, fermentescibilem convertentis, sat erit, quod China Chinæ absque ulla excretione talem diathesim emendet, cruoremque in nativam *crasim* quasi dulcorando reducat, sive ut eidem Auctori placet, in novam quamdam fermentationem compellat.

Si secundò cum *Sylvio* Succus Pancreaticus, ob moram in ductibus Pancreatis lateralibus obstructis nimium acescens, obice demum perforato, intra tenue Intestinum, vitiose cum bile illuc confluente effervescat, cruorique per viam Chyli periodice instillatus paroxysmos Febriles producat, sufficiet, quod China China, postlhabitis evacuationibus, eidem succo Pancreatico nimiam adimat aciditatem, vel motum ei naturalem reddat, viscidam forsitan pituitam in ductibus Pancreatis lateralibus incidendo, ad hoc, ut idem succus libere fluens, ac blande cum bile effervescens, blandam quoque, & naturalem in sanguine foveat fermentationem.

Si denique cum *Borello* Intermittentium causa ex nervoso potius, quam ex arterioso genere petita, reponatur in glandulis obstructis ad apices nervorum appensis, unde succo nerveo, a materia aliqua viscida ibidem detento, aciditas, vel alia quævis acrimonia accedat, vi cujus idem fermentescens, Cerebro prius, mox & fibris Cordis motricibus irritationem communicet, & excandescentiam febrilem successive producat, illud a Cortice præstandum erit tantummodo, quod Auctor ipse pro curatione Febrium exposcit, nempe quod referentur Glandulæ, attenuata crassa materia obstruente, & temperetur, seu diluatur fermentum, ut a Natura ipsa vel per sudores, vel per insensibilem, ut idem innuit, transpirationem, penitus dissipetur.

Tres istæ sunt potiores circa hanc materiam Sententiæ, quarum prima causam Febris agnoscit intra ipsum Sanguinem, altera extra illum in succis aliquot eidem refundendis, tertia denique in latice nervoso ab eodem dissito. Sed præter illas, sunt aliæ complures, quæ iisdem, veluti Matribus, videntur subordinari, & quarum, utpote non nihil diversarum, aliqua obiter habenda est ratio, ut illis quoque operationem Corticis ordinariam demonstremus congruere.

Sic opinioni *Borelli*, ut ordine inverso suas unicuique consentaneas referamus, affines sunt Hypotheses *Mundii*, & *Cole*, Febrium Intermittentium causas in nervoso pariter Systemate, diversa licet nonnihil via, quærentium; sed actum agere pergam, si hujusmodi placitis accommodare coner actionem Corticis citra ullam evacuationem Febres fugantis, cum ipse *Cole* peculiari Capite — *De Corticis Peruviani, circa*

Febres Intermittentes ſiſtendas, facultate, hanc quoque circumſtantiam minutim examinando, rem totam plane confecerit, immo ab ipſa evacuationum ſenſibilium carentia hypotheſim ſuam confirmare ſategerit, ut ideo ſupervacaneum ſit hic idem repetere.

Sylvianæ autem hypotheſi, cujus exemplar retroactis ſeculis velut in nube, delineare viſus eſt Perſpicaciſſimus inter Humoriſtas *Fernelius*, cum in Meſenterio, Pancreate, reliquiſque imi ventris viſceribus, eorumque peculiari ſucco Intermittentium Foeum agnoverit, quodammodo divinando, utpote veris Anatomes luminibus deſtitutus [nondum enim ductum Pancreatis *Virſungus* detexerat, ſicut nec Lacteas inferiores *Aſellius*, multoque minus Thoracicam *Pecquetus*, laticemve Lymphaticum *Rudbechius*, *Bartholinus*, aut alius quiſpiam] Sylvianæ inquam hypotheſi, cui ſubſcribit *Graaf*, & alii, conſonant, immo & eandem ampliando, magis illuſtrant opiniones *Nigriſoli*, & *Tozzi*, quorum primus in glandulis omnibus ſuccos ſuos ſanguini, ſive mediate, ſive immediate ſuggerentibus, Febrium Intermittentium Mineram reponit: Alter vero in ſuccis pariter omnibus aſtruit, ad tenuia inteſtina confluentibus, iiſque vitiatis, ac incongrue miſtis, quin & in aliis fluidis, qui a glandulis lumbaribus, ac meſentericis prodeunt, & chylo, atque allabenti lymphæ commiſcentur; tandemque concludit Febrium fermenta, non modo ab his, quæ dictæ ſunt partibus, ſed ab innumeris pene aliis ſuggeri poſſe. Hujuſmodi autem ſententiis quam bene quadret operatio Corticis ſine evacuatione contingens, vel exinde patet, quod idem *Nigriſolus* uſque contendat, per actionem remedii febrile fermentum, abſque eo quod per vim illud extrahere tentemus, tum in ipſo ſanguine, quatenus jam eidem acceſſerit, tum in ſuo ipſo Foco, extra, vel ultra ſanguinem extingui, ſive nempe fermentum illud in Ventriculo, & Inteſtinis, ſive in Glandulis remotioribus hoſpiteretur.

Hypotheſi vero Villiſianæ, quæ plures habuit plaudentes, quam aſſeclas, haud parum conformis videtur opinio *Sydenhamii*, qui totam ponit in ſanguine, ſeu in illius particulis non probe aſſimilatis, Febrium Intermittentium, ut & Continuarum cauſſam, licet non mutuatis a Chymo recenti, ſed ab ipſa Minera ſanguinea pro nova acceſſione ſuppetiis. Eidem quoque quadantenus videtur accedere ea, quam protulit *Jones*, quatenus & ipſe, ſi non puri Sanguinis dyſcraſiam, ſaltem particularum aliquot intra ipſum degentium, & ægre cum ipſo circulantium pravam habitudinem, nec non improportionem Chymi, partiumve illius crudiorum, nec bene ſubactarum, ſed accreſcentium, & cum ſulphureis Sanguinis tumultuantium, pro cauſſa Intermittentium accuſat: mutuato tamen ex alia parte modulo ſuæ opinionis ab Antiquis, eandem cauſſam in Corporis habitu collocantibus, quatenus & ille ſupradictum febrile Fermentum in eodem Corporis habitu, ſive in arteriarum extremitatibus hærere, atque accreſcere ſtatuit; illincque poſtea partibus ſenſilibus primam vellicationem inferre, ut dein febrilem commotionem Sanguini imprimat univerſo. Ad eandem Villiſianam propius adhuc accedit opinio *Sponii*, qui ex improportionata itidem Chyli cum Sanguine miſtura, & fermentatione, Febrium cauſſam deducit, licet radicem talis improportionis non in ipſo Sanguine collocet, ut *Villis*, ſed in Chylo, propter aciditatem eidem impreſſam a ſucco Glandularum tunicæ Pannoſæ Ventriculi, atq; Inteſtinorum, nec non a latice Salivari, & Pancreatico (circa quod cum *Sylvio* coincidit) intra quas Glandulas primariam Fermento febrili ſedem aſſignat. In quibus ſane Sententiis pro Febrium curatione, nil aliud a China Chinæ expetendum erit, niſi, ſi de prima ſit ſermo, ut, ſemotis evacuationibus, vel ſanguini univerſo robur addat, unde facilius particulas minus aſſimilatas poſſit ille ſubigere, vel ut eaſdem haud ſatis

ſub-

ſubactas ad talem recipiendam actionem, ſive coctionem diſponat. Si vero ſermo ſit de ſecunda, ſat erit, ſi Chyloſim juvet, ac particulas ejuſdem Chyli crudiores, & ad motum ſegniores, quæ in extremis hærent, atque aceſcunt arteriis, ab acore contracto vindicet, & pari cum aliis velocitate circulationi reſtituat. Si denique ſermo ſit de tertia opinione, ſufficiet, quod China Chinæ eandem Chyli aciditatem retundat, vel impediat, correcto Glandularum Ventriculi, & Inteſtinorum fermento, ob nimium pariter acorem peccante. Quæ omnia ſine ſenſibili evacuatione obtineri facile poſſunt, ut fuſius videre eſt apud eoſdem Auctores, Peruviani Corticis etiam Patronos.

A vitiata pariter digeſtione, ſive id fiat culpa aſſumptorum, ſive Fermenti digeſtivi, remotiorem Intermittentium cauſſam in Stomacho fabricari putat *Etmullerus*, qui poſtea ſenſim in Sylvianam Sententiam deſcendere non refragatur, licet nec eam voto ſatisfacientem exiſtimet, ut qui ordinatos Febrium recurſus inexplicabiles cenſet, illorumque rationem ſe prorſus neſcire, ingenua, & magno Viro digna confeſſione fatetur. Si ergo prima tantum ex allatis Cauſſa ſpectetur, ſuas in curatione Febrium partes ſatis abſolvet China Chinæ, ſi abſque ulla evacuatione digeſtionem ſimpliciter corrigat, & fermentum ipſum Stomachi digeſtivum reſtauret. Quod ſi ſpectentur cauſſæ magis propinquæ ad mentem *Sylvii*, de his jam ſupra facta eſt mentio, quantum opus eſt, & difficultas ſublata.

Huic ſententiæ affinis eſt alia, quam tradit *Monginotius*, Fermentum febrile acidum adſtruens, a pravo Chylo, vel alimentis aſſumptis ſuppeditatum: ex qua ſuppoſitione poſtea deducit, Chinam Chinæ directe pravum ejuſmodi fermentum in Febribus alterare, alienam illi naturam imprimere, illudve deſtruere, & in nihilum redigere, ac etiam inſenſibiliter, ſi non ſenſibiliter, e corpore eliminare.

Ita quoque *D' Acquin*, aliud acidum febrile ſtatuens in ſanguineis particulis, ab ipſis acquiſitum in Vena Portæ, intra quam, velut intra amnem, lentius excurrant, in ſolo ſale fixo Chinæ Chinæ verum ejuſmodi acidi correctivum agnoſcit, nulla poſtmodum inde quæſita ſenſibili evacuatione: quam quoque multo minus in ſuo Syſtemate exigit *Blegnyus*, quippe qui autumat Peruvianum Corticem ſtypticitate, & adſtrictione ſua, ſanguini juſtam particularum cohæſionem, quadam veluti conſtipatione, redintegrare.

Sed & ex præcipuis ſaltem hactenus allatis opinionibus, earumque veluti combinatione, ac commixtione, ſuam peculiarem condidit Cl. *Sacchus*, fermenti Febrilis radices conſtituens in obſtructione tali Viſcerum imi Ventris, facta ab humore viſcido, & lento, quæ valeat Sanguini per obſtructam partem tranſitum ad tempus impedire, donec, ſuperato obice a niſu ipſius cruoris, propter ſui occluſionem effervescentis, idem viciſſim recurrat, & ſuperetur impedimentum, & in hoc quoque caſu totum Corticis Peruviani penſum erit, vel craſſum illum humorem vaſa obſtruentem, & impulſui ſanguinis validiori cedere ſolitum, immediate attenuare, atque diſſolvere, vel ipſi cruori tantam volatilitatem, & penetrationem iniungere, quanta par eſt ad perterebrandum, ſuperandum, vel omnino tollendum illud obſtaculum.

Sententiam quodammodo huic oppoſitam viſus eſt prius protuliſſe *Barbette*, inquantum, non in alicubi præpedita, ut *Sacchus*, ſed in aucta per omnes Corporis partes ſanguinis circulatione, Febrium eſſentiam generaliter conſtituit. Sed ex alia parte, cum Intermittentium cauſſam fundet in prava Chyli crudioris, Bilis, & Succi Pancreatici miſtura, & inde orta ejuſdem bilis regurgitatione per Cavam ad Cor, patet, eum non longe diſtare a *Sylvii* placitis; adeoque ſat eſſe, ſi China Chinæ tollat improportionem, quam ii ſucci inter ſe habent, ut dictum eſt: quapropter neque in iſta, ſicut neque in ſu-

periore ſententia, ulla evacuatione eſt opus ad amovendam cauſſam febris.

Multo minus eadem eſt opus in ſententia *Dolæi*; licet enim in quacumque parte Corporis ſolida, etiam in digito, Febrium Intermittentium fomitem exiſtere poſſe contendat, ordinaria tamen lege, ab obſtructione ductuum Chyliferorum, & ſtagnatione ipſius Chyli, eaſdem Intermittentes oriri decernit. Quo caſu in promptu eſt dicere, ſat eſſe, quod China Chinæ in expugnatione Febrium, abſque eo quod quidquam ſenſibiliter excernat, ductuum Chyliferorum obſtructiones ſimpliciter aperiat, & eidem Chylo, ne in poſterum ſtagnet, occaſionem tollat; ut propterea vanum ſit, & amethodicum, velle ad fugandam ſimul Febrem, & evacuandam cauſſam illius, eidem Chinæ Chinæ, quam cæteroqui ſumme commendat hic Auctor, purgans aliquod admiſcere, ut ipſe nonnunquam, vim illius infringendo potius, quam roborando, commiſcet; ſiquidem experientia teſtatur, per repetitam Chinæ Chinæ ſolventibus aſſociatæ oblationem, vel nullatenus Febres depelli, niſi per accidens actio diuturna febrifugi prævaleat viribus enervantis adjuncti, vel ſeriorem ſaltem, debilioremque ſubſequi curationem, niſi ea per ſimplicem tandem impermixti Cortici exhibitionem abſolvatur, ut præmiſſis ſejunctim de more purgationibus ſolet contingere. Neque tamen in mitioribus Intermittentibus hujuſmodi methodum plane improbarem, ſi quid boni a Solventibus Solitariis cæteroqui obſervaſſem. Utcumque ſit, ubi Morbi benignitas det inducias, quilibet ad modulum ſuæ credulitatis poteſt hac in re ſequi methodum, quæ ſibi magis arrideat; non ſic in caſu arduo, ac præcipiti febrium Pernicioſarum, de quibus *Libro Tertio* ſumus acturi.

Nullius denique ſenſibilis evacuationis neceſſitatem a China China excitandæ infert ingenioſa ſententia Famigeratiſſimi *Bellini*, ut quæ lentorem alicujus viſcidi, ſive ingeniti, ſive adventitii ſanguinem inquinantis, pro cauſſa Intermittentium ſtatuit: hoc ſiquidem pariter caſu ſufficiet, ut eadem China China ſola vi ſua abſterſiva lentorem illum, ſeu viſcidum lenteſcens incidat, abſtergat, & ultro urgeat, illudque ſic fluxile redditum motui ſanguinis univerſali, ac æquabili ſenſim reſtituat, nulla ſenſibili facta ſupra ordinarias illius evacuatione.

Omnium vero expeditiſſimam, & operationi Corticis facillime adaptabilem, ſed intellectui diſcendi cupido minus acceptabilem hypotheſim prodidit Experientiſſimus *Morton*, Vir longe felicior in uſu remedii, quàm in explicanda illius actione, vel abdita Febrium expugnatarum cauſſa. Putat hic [præeuntibus quodammodo *Bado*, *Protoſpatario*, & *Joſepho Donzello*] Chinam Chinæ eſſe veram Antidotum, adeoque ſine ulla ſenſibili evacuatione Fermentum febrile corrigere, ſeu mavis extinguere: quo nomine ſpecioſo occultam vere, ac admirandam illius virtutem deſignare contendit. Ab Antidoto, de quo nequit reddi ratio præter experientiam, progreditur ad ſtatuendum, febrile Fermentum eſſe verum ſui generis Venenum, ſeu, ut inquit, *Deleterium quid in Spirituum Syſtemate deliteſcens, quod fermenti adinſtar eos adoriens, atque œſtro primum exagitans, deinde humoribus, ſecundo quaſi momento, varias mutationes, atque qualitates morboſas, nobis ſenſibiles impertit*. Qua explicatione, obſcuriore adhuc re ipſa explicata, vix ulla pariter poteſt reddi ratio eſſentiæ ipſarum Febrium, vel periodorum, vel cauſſarum earumdem. Subjectum autem talis Veneni, ut dictum eſt, ſolos Spiritus eſſe aſſeverat, & hanc ipſam aſſertionem lætatur in uno *Protoſpatario* ſe reperiſſe, quin & in eandem ſententiam conatur alicubi *Badum* trahere, eo quod nomine Antidoti utentem videat, licet plane adverſantem in re videre potuerit, quin & aſſerta *Protoſpatarii* ſic opinantis expreſſe refellentem. Revera tamen in hac parte *Protoſpatarium* ipſum *Campanella* præceſſit, Cauſſam videlicet cujuſcumque Febris primam, &

ante-

antecedentem esse quærendam, non in humoribus, inquiens, sed in spiritibus accendentibus, & agitantibus humores.

Quod vero iidem spiritus miasmate quopiam venefico inficiantur in Febribus Intermittentibus, etiam *benignis*, singularis, quod sciam, est opinio *Mortoni*, atque, si lubeat, etiam *Protospatarii* [siquidem Iste nomen *miasmatis* pro vero Veneno, & non pro quacumque spirituum, minime quidem vitalium, sed Mixto cuilibet nullatenus etiam viventi, inexistentium excandescentia, morbosam massæ sanguineæ fermentationem suscitare apta, usurparit, quemadmodum, ex dicto ipsius *Protospatarii*, *Donzellus* explicat] ni velimus Illis adjungere eundem quoque *Josephum Donzellum*, *Protospatario* quodammodo subscribentem, necnon etiam *Talbotium*, qui, referente *Anonymo* quodam alias citato, dicere consueverat, Corticem Peruvianum operari adversus Febrem, ut Antidota adversus Venena — *Ayant reconnu*, sunt illius verba, *par les experiences innombrables, qu'il avoit faites en Angleterre, & en France, qu' il operoit*, videlicet China China, *sur les Fievres ainsi que sont les Antidotes contre les Venins, lorsqu'ils sont donnez à temps*: quod quidem verum est, quoad effectum clarum in se, sed obscurum in causa, & productionis modo. *Mortonus* tamen, dato quod obscurius, aut infirmius [ut & alii eundem prægressi] Febrium causam exposuerit, satis tamen viriliter supra eos utilissimam illarum curationem, per usum animosiorem, atque methodicum Peruviani Corticis, indigitavit, ut suo loco videbimus. Pro nunc ex ista Hypothesi, non secus ac ex cæteris omnibus hucusque recensitis, sufficiat colligere cum illius Auctoribus, nullam requiri pro Fermenti, aut Miasmatis, ut vocant, febrilis extinctione evacuationem, quemadmodum in omnium Antidotorum, & communium Alexipharmacorum usu, pro edomando malignarum Febrium veneno, sicut & in administratione reliquorum Febrifugorum vegetabilium, quæ dicuntur specifica, pro eodem vincendo Intermittentium fermento, qualecumque illud sit, quotidie succedit.

Nec aliter quidem potest evenire; nec aliter quoque potest Medicus se gerere in praxi. Etenim, si ulli unquam Specifico Febrifugo locus est [loquor de quovis communiter recepto] semper adversus eum militare poterit ratio, quod Causam Febris non evacuet, sed intus detineat. Licet enim plures præmissæ fuerint purgationes, aliæve evacuationes artificialiter institutæ; quando tamen post eas omnes Febris perseverat, itaut pro sui depulsione aliquo Specifico indigeat, semper stat, quod Causa Febris perseverantis perseveret & ipsa, & consequenter, quod a Specifico illo nil evacuante non expellatur, sed intus detineatur. Si ergo aliquando non tenet hujusmodi ratio, quando scilicet alia præscribuntur specifica, sive id dicatur non officere, eo quia sufficienter jam purgatus sit Patiens (cum tamen haud ita purgatus sit, quin adhuc febriciter, causa videlicet Febris nondum educta) sive ob aliam quamvis emendicatam excusationem, quare sub iisdem excusationibus eadem ratio seponi non poterit, ut citra culpam Peruvianum Specificum efficaciissimum possit exhiberi, quemadmodum alia citra culpam quotidie exhibentur imbecilliora, & inania sæpe Specifica? Satius ergo sit, evacuationes nil proficientes dimittere, utpote parum congruentes cum experientia, & minime cum allatis opinionibus vulgatiorum hujusce materiæ Scriptorum.

Vulgatiores consulto dixi post Galenicam sectam, quos nuper retuli de hac materia Scriptores; cæteros, utut doctissimos, sed vel minus notos, vel minus acceptos, libenter prætergressus. Non ideo cum Paracelsistis, aut Helmontianis hic mihi res est; quorum tamen Ideis apprime congrueret actio Corticis sine sensibili evacuatione exercita, sive illa dicatur Sulphur, & Nitrum peccans corrigere, sive Archæi indignationem compescere, sive alio si-

mili modo turbas febriles componere. Eos namque præciſe ſelegi, qui ab exoleta Humoriſtarum ſchola deflectentes, uſque tamen in perturbata, vel aſſidue ex principiis intrinſecis, vel periodice extranei cujuſpiam laticis affluentis culpa, particularum ſanguinem integrantium diſpoſitione, ac textura, & in vitiato proinde multifariam earundem motu, ſolidis ſecundario tantum affectis, Febres omnes, quas eſſentiales vocant, & conjunctam illarum Cauſſam, ſeu Fermentum ipſum febrile mecum reponunt. Supervacaneum quippe credidi, pro eadem actione Corticis nil nos cogentis excernere, in noviſſimo *Solidorum*, ut vocant, *Syſtemate* Apologiam texere; tum quia hujuſmodi remedium unanimi conſenſu amplexantur in Febribus antedicti Syſtematis Conditores primi, eorumque ſequaces: tum quia revera ſufficit in eorum ſententia, quod Cortex, abſque eo quod quicquam ſenſibiliter deturbet e corpore, congruas vaſorum Oſcillationes, vel mediate, vel immediate reſtituat, eiſque adnexum fluidorum æquilibrium, & harmonicam circulationem.

Neque vero miretur quiſpiam, qui me a vacuis quibuſcumque vocabulis, rem minime declarantibus, cæteroqui alienum ſciens, in deſignanda tamen Intermittentium cauſſa, metaphorico *Fermenti* nomine etiamnum utentem videt: quo certe nomine nil hodie magis exoſum Mechanicis, iis præſertim, qui antedictum *Solidorum* Syſtema profitentur, cujuſmodi ſunt famigeratiſſimi viri, *Pitcarnius*, & *Boerhaavius*, necnon doctiſſimus *Hecquetus*, mihi plurimis humanitatis, ac benevolentiæ ſuæ argumentis ſemper colendus, aliique non pauci, tum Tranſalpini, tum Ciſalpini Scriptores, quibus omnibus præclaro ſuorum Theorematum lumine prę-ivit (ipſis quidem non diffitentibus) celeberrimus Italus noſter *Laurentius Bellinus*. Ne inquam præmature nimis quiſpiam miretur de ſervata hucuſque a me, & in poſterum etiam ſervanda *Fermenti* nomenclatura; ſciatque idcirco, malle me inſcitiam meam ingenue prodere, dum vocem *Fermenti*, quidpiam mihi reapſe ignotum connotantis, uſurpo, quam Provinciam novam ſuſcipere, cui plene adminiſtrandæ ſim impar; non quidem quod Syſtema hujuſmodi planum non ſit, & captu facile vel iis ipſis, qui Geometricen vix a limine ſalutarunt; ſed quia per illud, etiam uſquequaque adoptatum, nondum ſatis doceor, ut explicandis ſufficiam *ordinatis* Intermittentium *periodis*; quo ſane defectu laborat & illud ſyſtema non minus quam cætera. Cum ergo per illud reddi ſatis nequeat, aut explicari ratio periodi, conſequens eſt, ut neque ſatis explicari queat ratio Cauſſæ, quæ cum obſcura, & inexplicata remaneat, æque poteſt appellari *Fermenti* nomine, ac quovis alio, dummodo eo nomine cauſſam eandem nos indicare tantum, non explicare fateamur. Inſuper cum Cauſſa hujuſmodi, ſeu primum principium motus febrilis, quodcumque illud ſit, a Fluidis primario affectis de more, ut ſupra, petendum putem, non autem a Solidis, niſi forſan in Symptomaticis febribus; idcirco Syſtemati *Fluidorum* inhærere ſatius duxi, quam *Solidorum*, etſi hoc ipſum (quotieſcumque per illud peculiari quoque fluidorum texturæ quidpiam activitatis tribuatur, ut a Scriptoribus Medico-mechanicis potius, quam Mechanico-medicis, ſolet attribui) laude non modica dignum cenſeam, illique in ſenſibili explicatione rerum vere ſenſibiliter explicabilium, quoad plurima libenter aſſentiar.

Caveat nihilominus (ſiquidem in hanc meſſem datum ſit quaſi furtim, & curſim obrepere) caveat, inquam, qui Artem vere Medicam ſatagit exercere, ne ad lectulum Ægrotantis accedat Mathematicus nimium, ſeu Mathematicus magis, quam Medicus, ni forte ſibi glorioſius putet, meliorem in medicina facienda Mathematicum dici, quam Medicum. Rationalis equidem Medicinæ Profeſſorem omnis eſſe Matheſeos ex-

per-

pertem, nedum indecorum cenſeo; ſed & hominem ejuſmodi, niſi acri admodum polleat ingenio, facile dixerim ad rite capeſſendas omnes phyſico-mechanicas Artis notiones haud ſufficienter diſpoſitum. Alium tamen interim univerſa inſtructum Matheſi, ſive junior ille ſit, ſive in virili etiam conſtitutus ætate, monitum velim, ne niſi poſt exercitam aſſidue quadragenariam in rebus medicis praxim, crebramque, ac ſedulam inſtitutam ſine præoccupatione obſervationem, rationali Medicinæ Matheſin applicet; ſiquidem una tantum ex his conditionibus deficiente, res nullatenus ex voto ſuccedet. Hinc fit, ut paſſim præ Medico plus mathematicis, quam medicis diſciplinis imbuto, excellat rudior: ſed in operibus Artis magis verſatus, diagnoſimque, prognoſim, & curationem morborum per triviales indicationes; ex ipſa rei natura, & obſervatione depromptas, præ illo felicius abſolvat, etſi eorundem cauſſas, & productionis modum ad regulas geometricas nequeat explanare: quod ex adverſo ingenioſiſſime præſtabit bonus Geometra. Hic ipſe tamen, utut elegantiorem reddere ſit aptior rationem eorum, quæ evenere poſtquam evenerint, & quæ profuere, aut obfuere, poſtquam profuerint, aut obfuerint; incertiſſimam nihilominus fateatur neceſſe eſt præcognitionem a priori, & præordinationem eorum, quæ ſunt eventura, profutura, vel obfutura: quo facile eveniet, ut forte medelam morbi (utinam ſatis cogniti) per indicationes a remotiſſimis ſuæ Matheſeos fontibus conquiſitas tentet abſolvere, ad quas tandem implendas, vel media deficient, vel ſi præſto ſint, fæpeſæpius aberrabunt a ſcopo. Ob id ipſum (ſi exemplo rem liceat illuſtrare) in ſanandis infirmis cujuſpiam Torrentis aggeribus, vel dirigendis tortuoſis ejuſdem fluctibus, præ Viro Mathematicis diſciplinis imbuto nonnunquam præſtat rudis Homuncio omni jejunus Matheſi, ſed ad ripas fluminis natus, & diutinus illius loci incola, qui nempe ſollertem obſervationem adhibuerit ad cuncta, quæ fiunt varie tumeſcentibus, & varie detumeſcentibus aquis. Id equidem (fateor) non accidit ob ineptitudinem principiorum Viri Mathematici; hæc enim in ſe ipſis vera ſunt, & infallibilia; ſed ob applicationem eorum haud ſatis appoſite inſtitutam, ſeu mavis ob implexam, nec ſatis dignoſcibilem rei, cui applicantur, materiam, & ob diverſas, incertaſque circumſtantias concurrentes in facto: neque enim Mathematicus, quantumvis peritiſſimus, miſtos, reflexos, repercuſſos, & interciſos aquarum fluentium motus, ac impetus, fluctuſve ipſos interiores diverſis lineis ſe decuſſantes, & interſecantes, poteſt ad leges mechanicas exacte metiri, ſicut nec reſiſtentias lateralis ſoli hic illic varias, multoque minus inæquales hic illic alvei inclinationes; propter quas circumſtantias haud ſatis patentes, factumque ipſum occulte variantes, Torrens ipſe per artem nonnunquam coactus recta progredi, veteremque alveum deſerere, haud longo temporis tractu per abſconditas, ac ferme imperſcrutabiles, ſed veras Hydroſtaticæ leges, obliquo, ac tortuoſo curſu ſponte redit ad conſuetum iter, argilla, & ſabulo illud idem Incile ſenſim opplens, ac obruens, quod planum, rectum, declive, & amplum illi non multo ante Mathematica aperuerat induſtria; quem ſane eventum expectationi contrarium a rudi homine per ſolam experientiam docto tempeſtive prævifum, conſanterque prænunciatum ipſemet non ſemel vidi, nec ſine mea admiratione, alienoque dedecore ipſa re comprobatum. Proprerea tamen nequaquam inficiabor, quin data utrinque paritate obſervationis per diutinam experientiam comparatæ, rudi quovis Homine, utut experto, rem longe melius ſit confecturus bonus Geometra.

Idem data proportione dicas de re Clinica; plura quippe ſunt in Phyſiologicis etiam ſenſibilioribus, quin & in ipſo architectonico humani corporis ædificio, nedum Mathematicis omnibus, verum & Anatomicis ipſis etiamnum incomper-

comperta, & ex compertis obſcura non pauca; plurima in Pathologicis circa morbos, eorumque ſymptomata, & cauſſas ferme incomprehenſibilia; innumera in Semejoticis, iis præſertim, quæ ex *Hippocratis* obſervatione præſagia reſpiciunt, admirabilia potius, quam perſcrutabilia; infinita propemodum in Therapeuticis, nempe in Remediorum Inventione, & Compoſitione incerta, ſive materiam eorum conſideres, ſive uſum ipſum, propter circumſtantias etiam identidem diverſas, ancipitem: circa quæ profecto omnia expertiſſimus Mathematicus ſine conſummata in rebus medicis praxi, non poteſt quin ingenioſe nugetur. Cuncta hæc ergo prius experiatur, expendatque exacte prudens Medicus Matheſi inſtructus; dein ſobrie, temperanter, & caute, quantum fert Artis incertitudo, & obſervatio phænomenorum illius, Rationali Medicinæ Matheſin applicet.

Certe animadverſiones iſtiuſmodi ex diuturna Naturæ, Artiſque obſervatione prognatæ, impulere me non parum, ut Syſtemati fluidorum ſemper adhærerem in praxi: ubi enim contendatur, quod in hydraulico-pneumatica humani corporis machina, cui præter vectes, Trochleas, Funes, Tubos, Fiſtulas, Incernicula, Cola, & organa hujuſmodi, inſunt inſuper diverſi generis fluida, quibus intercluditur ſpiritus ſumme activus, capaxque tribuere illis omnibus momentum, & vim ad exercendas functiones ſuas idoneam, ubi inquam contendatur, quod in Machina ſic conformata eadem Solida primario ex ſe ipſis ſe ipſa moveant, ac exerceant, & ab ipſo exordio ſe movere cœperint, ac exercere, ſintque ea tantummodo, quæ fluida urgeant, triturent, ac pinſitent; neque quicquam fere aliud præſtent fluida ipſa, niſi ſuum eſſe fluxile, & fluxile quidem a ſola Solidorum vi quaqua verſus motum, & actum, plura pro certis in hac Hypotheſi ſupponere neceſſe eſt, quæ talia fortaſſe non ſunt; quæque tamen niſi pro certis aſſumantur, Matheſis nequit per Medicinam univerſam tam late ſpatiari, ut eam architectonice regat, efficiatque, ut conjecturalis hæc Ars, quæ ſimplici eſt ut plurimum probabilitate, & nonnunquam divinatione contenta, ſepoſitis, neglectiſve humilioribus conjecturis, quas longus uſus ad cujuſpiam certitudinis gradum evexit, valeat pari paſſu cum Matheſi procedere, illive arcte ſemper inhærere, aut ancillari quaſi pediſequa: etenim ſi vinculum hujuſmodi nimium ſit, ac ferme individuum, res facile inauſpicato finietur prope lectulum Ægrotantis, etſi in exortu ſuo ſpeciem prætulerit magiſtrali e Cathedra auſpicatiſſimam. Ubi vero Solidorum motus a liquido Fluidorum elatere dicatur emanare, & ab eodem primitus emanaſſe, ita ut eadem fluida non mere paſſive ſe habeant, meliuſve, aut infirmius operentur præciſe per hoc, quod magis, vel minus fluxilia ſint, ſed radicitus, & principaliter per hoc, quod talem, vel talem ſortiantur texturam, intimamque compagem, latior Rei medicæ campus patet, tam pro intelligendis ordinariis, quam pro corrigendis extraordinariis Naturæ phænomenis. Licet enim ſecundum congruam, vel incongruam ſanguinis, aliorumque laticum fluxibilitatem, & ſecundum proportionatum, vel improportionatum eorundem motum, exerceantur immediate ſecundum Naturam, vel præter Naturam ſolidorum actiones; attamen proportio, vel improportio iſthæc a juſta, vel alterata Craſi, ſeu mavis determinata compage, ac textura ipſorum Fluidorum radicitus pendet; ad quorum proinde alterationem, ac reſtitutionem in priſtinum ſtatum, ſi ab eodem deflexerint, tota convertitur Medicinæ intentio, & opera, cum non niſi media Fluidorum correctione poſſint medelam ſuſcipere ipſæmet Solidorum alteratorum fibræ. Qua dubio procul in re feliciter peragenda, opus eſt ut Matheſis Arti medicæ quodammodo famulari non renuat, ut revera quadantenus decet, nec niſi uſque ad certos progrediatur limites, ſubſiſtens deinde nonnihil, ac

locum

locum conjecturis concedens, ubi progressui vere scientifico, ipsique adeo Mathesi non est, ut sic dicam, commensurabilis proteiformis materia.

Non tamen ideo sibi quisquam persuadeat, me nullam in ipsis Fluidis, & naturalibus eorum motibus mechanicen admittere, quin potius eam elegantissimam in iisdem suppono, sed nobis inexplicabilem, ob varias, & multiplices particularum fluida nostra, præcipue vero sanguinem, naturaliter componentium, & mole, figura, ac pondere differentium, combinationes, multoque magis ob diversos, & mistos earundem motus in unum æquabilem conspirantes. Longe minus ad regulas mechanicas explicabilis est vitiata in febribus, ac interrupta earundem particularum dispositio, ac textura: cum enim tunc sanguis præcipue, ob errores in rebus, quas non-naturales vocant, & ob præpeditas subinde secretiones, confundi incipiat, ac tumultuari, simulque alicubi lentescere, vel torpescere, alicubi exorbitare, & inflari, dubio procul præposteri hujusmodi motus certis regulis nostræ Mechanices non sunt determinate explicabiles, sed indeterminate solummodo, ac generaliter, quippe non a Solidis primario affectis, sed a Fluidis intestino tumultu commotis pendentes, a Fluidis, inquam, ipsorum tunc Solidorum vim vi propria superantibus, ac in usum ab officio suo sæpius alienum cogentibus. Cæterum in statu naturali mechanicam sanguinis, & succorum præcipue alibilium, dispositionem, occultam licet, talis elegantiæ, ordinis, ac dignitatis reputo, ut in uno *vitalium Fluidorum* Mechanemate intimo, nobis abscondito, latere credam principium illius Mechanices, quæ solis adscribitur Solidis, inquantum scilicet solis *vitalibus* Fluidis æthere, & aere turgidis, radicitus saltem, & primitus inesse reor Principium illud Viventibus omnibus insitum, quod negari æque, ac explicari non potest, & ab Hippocrate dicitur *Impetum faciens*; quodque per participationem intimam a Fluidis derivatur in Solida, ut in solidas Molendini rotas derivatur motus ab aqua jugiter influente: qui sane Molendini motus æque diceretur illius rotis communicatus ab eadem aqua, aliunde licet perenne adveniente, si Molendinum talibus organis instructum foret, quæ valerent vi sibi ab aqua motrice, principaliter saltem, impressa, eandem aquam ultro pellere eo nisu, qui potis esset illam reduci gressu in ipsum Molendinum artificiosa circulatione referre. Machinæ humani Corporis Hydraulico-pneumaticæ, cui fert suppetias assiduas inspiratus aer, & affluens Chylus, haud longe dispar est ratio: eandem siquidem vim, quam ratione suæ gravitatis, majus semper in descensu momentum adeptæ, pro movendis solidis Molendini partibus habet aqua, per apertos, ac liberos canales excurrens, eam habet sanguis intestino spiritu pollens, ac intra canales undique clausos coercitus, assiduoque torrentis insequentis appulsu ultra venarum valvulas, regressum vetantes, adactus, ut medio spiritu in nervos transfuso, ipsi demum Cordi eundem sanguinem impulsuro, quam a principio vim dare cœpit, indesinenter pergat suppeditare. Ad normam itaque collationis hujus, aliarumve elegantiorum, quas subministrare possent tot hydraulica, & pneumatica simul, quæ passim visuntur in aquis artificiose ludentibus, ingeniosa spectacula, quibus quoque continuatus, hinc flatus immissi, illinc aquæ subeuntis influxus, eam quodammodo diuturnitatem posset impertiri, quam machinæ nostri corporis impertiuntur hinc indesinens aeris, illinc repetita alimentorum ingestio; ad normam inquam crassiorum hujusmodi artefactorum facile dixerim, proportione hinc inde habita, omnem vim suam motricem, suumque intimum elaterem a solis Fluidis vivifico spiritu imbutis mutuari [anima quidem immortali, nunc jubente, nunc etiam inscia, etsi jugiter informante] Fibras ipsas oscillantium Vasorum, & contractilitate ab ipsis fluidis medullitus recepta, fluida eadem ulterius urgentium;

tium ; non autem fluida [ſi recte conjicio] in circulum acta mere paſſive ſe habere, ut a ſolis Solidis, tanquam a Motoribus ſibi prorſus extrinſecis, primam originem ſui motus agnoſcant.

Haud equidem diffiteor, mutuam dari inter Solida, & Fluida actionem, & reactionem, & a juſta proportione impulſus, & reſiſtentiæ inter utraque, emergere congruam naturalium actionum habitudinem, ab æquilibrio virium, & potentiarum hujuſmodi reſultantem, ut ab earundem virium improportione reſultant actiones morboſæ, ac læſæ; nihilominus, quamvis ad eas concurrant mutuo tum Solida, tum Fluida, atque idcirco non tam facile videatur in ſimultaneo hoc, & utrinque neceſſario concurſu decernere, cui debeantur primæ; ferme non dubito, quin intra corpoream Animalium machinam principium motus ſit petendum a fluidis primò actuantibus ſolida, a quibus deinde ſic actis *diuturnitatem* ſui motus ipſa fluida recognoſcant, & ſic deinceps viciſſitudinario utrinque ſubſidio : intelligendo ſemper nomine *Fluidi* quidquid actu fluit, vel aptum eſt fluere ; cum cæteroqui me non lateat, prima ipſorum fluidorum componentia ſolida eſſe; quod tamen veræ fluidorum denominationi nil detrahit, quemadmodum nil officit veræ Solidorum appellationi, quod Solida ex fluidis ſic compoſitis fuerint a principio ſuo coagmentata: notum eſt quippe, Solidiores quaſque humani Corporis partes ab exordio fuiſſe in Embryone molliſſimas, mucoſas, & fluxiles; cumque in adulto nutriantur illæ, & conſerventur aſſidue in ſuo vigore a fluidis, ex illis quoque credendum eſt fuiſſe conflatas, primamque ſuam vim ſyſtalticam, & occillatoriam a Fluidis recepiſſe, eandemque ab illis per influxum perennem jugiter mutuari, anima ſemper, quandiu corpori jugatur, mechanicos illius motus, ſaltem quos ipſa imperat, modo ineffabili per ſpiritus exercente. Hunc ergo ordinem in movenda univerſaliter humani Corporis machina libenter dixerim a Natura aſſumptum, & conſtanter ſervatum a prima ipſa humani cujuſcumque Fœtus conformatione uſque ad interitum illius, ſive deinde prima hæc conformatio dicatur fuiſſe coæva Mundo a principio creationis illius, & nova tantummodo quotidie nobis apparens per ſolam *evolutionem*, ſive *explicationem* partium jam conſtructarum, latentium in Ovo muliebri, latente pariter cum Prædeceſſoribus omnibus, & cum tota Poſteritate naſcitura æque ac non naſcitura in primæ Parentis Ovo, ſpecie integra etiam poſſibili turgido, ut poſt *Malebranchium* opinantur Neoterici non pauci, iique doctiſſimi; ſive revera in quocumque humano conceptu fabrefiat de novo ſtructura ejuſdem corporis, magiſterio quidem haud plane explicabili, ſed tamen mechanico, & vero, ut ego libentius opinor, utque magis cohærenter fert, quod nuper innui, Fluidorum Syſtema, cui ſuperſtructam volui Therapeuticen hanc meam ad Febres Intermittentes, ut & aliam compendiariam, quam præ manibus habeo ad Continuas; ſiquidem hanc ad umbilicum perducere ſinant Vires, quæque pluries ab opere manum dimovit lubrica nimium, & labilis valetudo.

Cæterum etſi vulgato *Fluidorum* potius, quam *Solidorum* Syſtemati adhæream, iterum fateri non renuo, plura in poſtremo quoque reperiri, tum laudabilia, tum ingenuorum aſſenſum promerentia: uſquequo enim poſſumus ſenſibiliter, & mechanice progredi, dubio procul faciendum, dummodo caveamus, ne Machinam aliter ac ea eſt, conſtructam, vel motam nobis fingamus, eamque ideo noſtris aptemus regulis, non regulas ipſi Machinæ, ut omnino oporteret. Sic exempli gratia dum in eo Syſtemate ablegantur *Fermenta* [quæ re, & uſu vere ſint talia] ab opere naturalium ſecretionum, quotieſcumque ſine huiuſmodi fermentis, per ſolam ſecernentium organorum, & liquidorum ſecernendorum diſpoſitionem, eædem ſecretiones commode queant explicari, profecto hæc opinio alteri anteferenda,

quippe

quippe magis conſona ſimplicitati Naturæ. Quod ſi forte hujuſcemodi ſecretionum opus magiſterio, vel analyſi fieret veluti chymica, cui præter diſpoſitionem inſtrumentorum, ſuis, ut ſic dicam, opus eſſet igniculis reſolutoriis, ſaltem occultis, eo caſu parum differret a Fermentiſtarum Hypotheſi mechanica hæc explicatio; ſiquidem ipſi fermento piſtorio ſuos igniculos, ipſiſque igniculis peculiarem ſuam mechanicen ineſſe nullus dubito, quæ videlicet panis maſſam, ejuſque particulas ſibi arctius invicem adhærentes a nimio contactu liberat, atque diſponit, quo facilius in ſtomacho ſubigantur, & vertantur in Chylum.

Atque in hoc quidem opere, quod digeſtionis eſt, non ſecretionis, eſto quod minus recte uſurpetur *Fermenti* nomen, cui melius ſubſtituitur vox *Menſtrui;* attamen quidpiam aliud ad hoc munus peragendum requiri præter Ventriculi, & Viſcerum circumprementium motum, cibos triturantem, pinſitantem, & comminuentem, rationi conſentaneum videtur. Certe ſola Saliva in maſticationis actu cibos ſolidos vix dentibus contritos ita diſſolvit, ut eos non æque diſſolveret, inerti quopiam liquore madidos, piſtillum ullum in ullo mortario; quamobrem Salivam ſaltem, & probaliter alios Latices ſalivæ congeneres in ventriculum influos, & Menſtrui cujuſdam gerentes munus, eandem diſſolutionem principaliter efficere, & promovere crediderim, ut Leguminum coctionem faciliorem reddit non tam leguminum eorundem in Lebete fervention, ac ſuſdeque actorum tumultuaria agitatio, quam prævia eorum maceratio in lixivio dulci: quidpiam namque lixivio analogum ineſſe Salivæ, aliiſque ſuccis exiſtentibus in ventriculo, & intenſtinis, præſertim tenuibus, pro ciborum chylificatione, perſuaſum habeo; vixque quicquam ad hoc præſtare autumo actionem viſcerum circumprementium; quam tamen minime inficior, conferre nonnihil ad ulteriorem Chyli jam elaborati attenuationem, primaſque tenere in adjuvanda, & promovenda protruſione illius in proximas lacteas. Vix enim adduci poſſum, ut credam, prædicta Legumina integra cum corticibus deglutita ab Animalibus pennatis, ne dicam lapillos, & Limaces, ipſumque adeo Ferrum, poſſe per ſimplicem Ventriculi, & adjacentium viſcerum comprenſſionem, ac motum in Chylum redigi abſque Menſtrui alicujus concurſu, quod actione ſua in cunei morem exercita, intimam earum rerum ſolutionem efficiat, ſaltem ut ſolutionem colorum efficit bilis, quæ craſſiora ipſius Chyli recrementa naturaliter ſolet fluxiliora reddere. Hujuſmodi *Menſtrui* ſublato ſubſidio, difficile eſt, intra ventriculum debitam Chylificationem fieri, quantacunque vis extrinſecus premens per potentias mechanicas, in corpore noſtro cæteroqui validiſſimas, ac admirabiles, ſuperpoſitis muſculis, & circumpoſitis viſceribus tribuatur. Pari ratione difficulter crediderim, ab eadem *mollium Solidorum* actione, & motu, poſſe peragi in Ventriculo hominis diſſolutionem, & Chylificationem Ovi gallinacei ad duritiem cocti, & detracto tantum putamine, ac inveſtiente, quippe aſperiore, pellicula, integri deglutiti [quod ab Helluonibus nonnullis joci gratia non ſemel peractum vidi] niſi diſſolvens aliquod *Menſtruum* in potiorem cauſſam hujuſmodi effectus vocetur. Cujus profecto rei conjecturam augent retrimenta ipſa, & fœces per alvum excretæ, nihilque propemodum de manſo cibo referentes, tam in Volucribus, & Quadrupedibus, quam in Hominibus. Idipſum, inverſa regula, videntur confirmare alimenta, quæ in Lienteria, & Cœliaca paſſione, immo & in nonnullis quandoque febribus inconcocta redduntur, etſi motus molarius Ventriculi, & actio pinſintantium Viſcerum, ac prementium muſculorum in ſuo vigore maneant, vixque, quoad ſolida, trahi poſſit in partem culpæ, fibrarum Pyloro inſervientium laxitas quædam; niſi ab omnimoda illarum paralyſi velimus harum ægritudinum

num cauſſam gratis emendicare. Cuncta tamen hæc, & quotquot ex antedictis Phyſiologiam reſpiciunt, nolim ita Lector accipiat, ut me illis plane acquieſcentem putet: non enim tam facile mihi prætereunda eſt plurium illuſtrium Virorum, & Geometrarum aliter ſentientium auctoritas; in quorum tamen caſtra me nondum ſinunt deſcendere, donec melius erudiar, non modo aliorum plurium in Phyſicis, & Mathematicis haud minus illuſtrium Virorum mihi faventium auctoritates; verum & plurimæ, neſcio an rationes naturales dicam, an præocupationes intellectus mei, quas aliquando forſan in medium proferam, dummodo vita, & otium ſuppetat, eaſque vel refellam ipſe, ſi a probabilitate alienas agnoverim, vel, ſi judicii tantum ancipitis, ſanioribus expendendas, & ne hiſcens quidem, caſtigandas dabo. Jam vero de his ſatis, quæ hujus loci non ſunt, niſi quatenus *Fermenti* nomen a me in Febribus metaphorice uſurpatum, & cæteroqui ubi non bene ſonat, aut ubi ſuperfluit, rejectum, longiuſculæ huic digreſſioni occaſionem præbuit.

CAPUT VI.

Theoremata ex diverſarum Opinionum examine, aliaque Cogitata circa Intermittentium originem. Inde uſus Chinæ Chinæ ſtabilitur abſque ulla neceſſitate inſignis evacuationis.

EX collatione vulgatiorum Opinionum hactenus allatarum idem dicendum de ſimilibus, quæ poſſent afferri: quarum unicuique quædam plus minus ineſt veritatis portiuncula, licet earum nulla rem integre complectatur, crediderim, erui poſſe Generalia quædam Aſſerta ſat probabilia, quæ Peruviani Corticis uſui plurimum conferre, illiuſque actioni apprime reſpondere videntur: Hæc autem, ſpectatis phœnomenis, quæ Febres omnes Intermittentes, & ſingulas earum ſpecies, a principio ad finem comitari ſolent, ſunt, quæ ſequuntur.

Primò, quemadmodum Febrium Continuarum Continentium radix ſtationem ſuam agere videtur in ſanguine potius, quam in quolibet alio fluido, ita Fermentum Intermittentium conſideratum, ac ſumptum, ut ſcholaſtice loquar, in ſuo eſſe completo, ut proxime aptum ad excitandam Febrem, non vero reſpectu habito ad remotam materiam illius, videtur pariter eſſe aliquid, quod ſanguini potius vel accedat, vel inſit, quam alteri ſucco, *v. gr.* Nerveo, quandoquidem talis ſuccus [bona venia Opinantium aliter] eſt potius terminus, *ad quem* quandoque progreditur prava Febrium diſpoſitio, quam terminus, *a quo* proxime ſoleant, ut reor, ipſæmet exordium capere.

Secundò, quemadmodum in Continuis memorata radix in ſanguine pullulat ab intrinſeco, ſeu ab ipſius particulis conſtitutivis, ſed incongruis, olimque ſua alterius amici laticis larva, puta chyli, lymphæ, aeris &c. introductis, ac poſt diutinam tantum moram fermenteſcentibus: ita in Intermittentibus fermentum illud ſanguini probabiliter advenit immediate ab extrinſeco, velut aliquid extraneum, quod ſtatim lædit, per totum nempe tempus tam Exhorreſcentiæ, quam Efferveſcentiæ febrilis, donec per tempus deſpumationis ſubigatur, ac ſecernatur.

Tertiò, ſicuti in illis, videlicet Continuis, materia febrilis ſenſim, ac ſenſim, lentaque aggregatione congeritur in ſanguine (cum quo ſecundum minima integraliter coit, circulaturque, etſi ſegnius) illique tam arcte miſcetur, ut non ſecuta, per conſuetas cribrorum naturalium filtrationes, debita ejuſdem materiæ ſecretione, tandem ob illius heterogeneitatem haud diutius ſociabilem, ſuſcitetur febrilis efferveſcentia, qua mediante ſenſim pariter, lentoque progreſſu eadem materia ab ipſo ſanguine ſubigatur, & intra tempus deſpumationi neceſſarium ſecernatur: ita ex oppoſito in iſtis, videlicet Intermitten-

tenti-

rentibus, Fermentum febrile videtur eſſe aliquid, quod alicubi aggeſtum, affatim potius, ſucceſſivi torrentis adinſtar, ſanguini adveniat, illique quolibet paroxyſmo per commixtionem minus intimam veluti confundatur, quam quod paulatim tempore intermiſſionis aliunde ſtillans, ibidem ad turgentiam colligatur viciſſim, & viciſſim pariter diſſipetur. Adeoque principium paroxyſmi potius haberi crediderim *ab extra*, in actu primi ingreſſus materiæ febrilis in ſanguinem, quam *ab intra*, in actu turgeſcentiæ ejuſdem materiæ, ſenſim antecedenter aggeſtæ, etſi ab extrinſeco, ut dictum eſt, pariter procedentis.

Quartò, cum in ſanguinem latex nullus conſpicuus ſoleat introduci, qui non deferatur per viam Ductuum Lacteorum, vel Lymphaticorum ſeſe tandem mutuo concurſu exonerantium in Subclaviam, non per alia Vaſa, niſi per iſta poſſumus, ratione aliqua præeunte, aſſerere, quod Fermentum febrile devehatur in ipſum ſanguinem, & conſequenter quod vel intra aliqua ex iſtis Vaſis, Glanduliſve, quas ipſa Vaſa pervadunt, congeratur, ibidemque ad tempus ſtagnet, & ad tempus ab iiſdem excarceretur, vel quod cum illis (etſi extra ſitum) aliquo ſaltem modo communicet, ut per intervalla poſſit in eadem inſinuari. Etenim (ne vel hoc intactum relinquam) introductionem lentam, rariuſculam, & indeterminatam rei cujuſpiam exoticæ in torrentem ſanguineum derivatæ ab interſtitiis, ſi ſint, extremarum arteriarum, atque venarum, & ab iiſdem venis potius, quam a lymphaticis cum ſanguine refluo abſorptæ, de nihilo eſſe ferme crediderim; quantum ſit pro aſſignanda plana, ut requiritur, ac regulari fermenti febres Intermittentes gignentis ſemita, & ſcaturigine, ac pro celeri explicanda, ut opus eſt, illius irruptione, etſi hac forte via Pus *v. gr.* Ulceris alicujus abſorptum, & ſanguini affuſum, accidentalis, ac vagæ cujuſpiam febris cauſſam eſſe poſſe, minime inficier. Semota ergo poſtrema hac Fermenti febrilis in ſanguinem refluum, Venis mediantibus, introductione, remanet, quod illud per Vaſa tantum Lactea, vel Lymphatica, uno ex duobus recenſitis modis introducatur; nempe, vel quia intra eadem Vaſa, Glandulaſque interpoſitas ſtabuletur, vel quia cum illis, etſi extra eadem poſitum, aliquo modo communicet.

Si itaque fermentum iſtud ſe habeat primo modo, ſitque ſitum *ad intra*, nullus aptior locus collectioni illius, etiam temporaneæ, neque magis obſtructionum facile ſolubilium, & renovabilium capax intra totum tractum Lymphaticorum, & Lacteorum reperitur, quam Glandulæ in Meſenterio ſitæ, ubi Chyli, & Lymphæ fit inæqualis concurſus, & mutua commixtio. Neque ullum foret Theatrum magis accommodatum ad explicandam ſcenam ſymptomatum, non modo horroris, rigoris, & frigoris, ſed & reliquorum omnium, quæ in Tertianis præſertim, exercetur in Regione Gaſtrica, Epigaſtrica, Hypogaſtrica, Lumbari, atque Dorſali: ſi nempe concluſum in Meſentericis Glandulis idem Fermentum, primo vim faciens, ut ſua acrimonia, ſuoque niſu viam ſibi paret, poſtmodum ſic furens, excluſum, & per propinqua loca, Canalemque tandem Thoracicum excurrens, ac ſucceſſive in ſanguinem repens, conſideretur.

Si vero ſit ſitum *ad extra*, ita ut cum iiſdem Vaſis communicet, eademque ſtato tempore ſubeat, non alibi poſſumus Fodinam, ſeu Focum illius conſtituere, niſi in locis, unde repleri incipiunt, oſculiſque ſuis hiant eadem Lactea, vel Lymphatica. Et ſic vel reſpectu priorum ab Inteſtinis exordium ducentium, dicendum erit, coacervari in Ventriculo, & Inteſtinis ipſis, vel in illa ſaltem confluere Fermentum febrile, ſive immediate ab eorum Glandulis ſtillans, ſive mediate a propinquis partibus, puta Pancreate, aut Folliculo fellis ſubminiſtratum: vel reſpectu poſteriorum credendum erit, ipſum latitare in parti-

partibus omnibus, artubus extremis, atque viſceribus, unde oriuntur lymphatica. Atque in utroque caſu eandem æque facile, ac ſuperius diximus, explicarentur ſymptomata. Si enim loquamur de primo, cum parum diſtent a Meſenterio Inteſtina, idem idcirco, quin immo magis extenſum in tali ſuppoſitione eſſet iter Fermenti febrilis per Lacteas tum primi, tum ſecundi ordinis. Si vero loquamur de ſecundo caſu, facilius adhuc explicarentur horror, rigor, ac frigus Intermittentium per confluxum fermenti ab omnibus, extremiſque partibus, & glandulis conglobatis univerſi corporis: reliqua autem ſymptomata fere æque facile; quatenus tandem eoſdem Ductus Chylolymphicos, ſeu Lacteas ſecundi ordinis, Receptaculum nempe Lumbare, Lacteamque Thoracicam pari paſſu (maxima ſaltem ex parte) ſubiret idem fermentum. Sola periodus, ſeu viciſſitudinaria iſta concluſio, & excluſio, intromiſſio, & extromiſſio, generatio, & extinctio Fermenti febrilis nodum maximum præſefert, ac difficulter ſolubilem.

Quintò, licet ex omnibus locis in antecedenti Theoremate recenſitis, & conſideratis ut talibus, ut in iis probabiliter deliteſcere poſſit Fermentum febrile, nullus a me determinate approbetur, nec ullus pariter determinate excludatur; dico tamen, durum nonnihil videri, quod materia febrilis, vel in Inteſtinis, tanquam in ſua ſede cumuletur, vel per ipſa in Lacteas primi ordinis excurrat in acceſſionum principio, per modum laticis tranſeuntis, ſive a Pancreate, ſive a Veſſica fellea, ſive ab alia quavis, ſi qua eſt, parte perculiariter cum Inteſtinis communicante, ſuppeditati.

Hanc dubitationem ſuggerit crebra experientia, qua videmus, nunquam, aut fere nunquam, ut alibi dictum eſt, ſive diſtante, ſive inſtante, ſive invadente Febrium Intermittentium paroxyſmo, materiam febrilem egredi, vel educi per copioſas, & repetitas vomitiones, ac dejectiones, ſive a Natura, ſive ab Arte inſtitutas: quod ſecus ſemper, aut fere ſemper fieri deberet, ſi talis materia in cavitatibus Inteſtinorum intermiſſionis tempore cumularetur, ibidemque pacifice otiaretur (quod pariter arduum intellectu, nempe quod ibi ſubſideat quovis tempore, nec irritet, ſurſumve, aut deorſum exeat, niſi fingamus in Inteſtino cæco *v. gr.* recondi) vel ſi in eadem Inteſtina, inſtante acceſſione, per Ductum Pancreaticum, aut Choledocum antecedenter obſtructos, mox reſeratos, irrumperet ſuccus febrilis. Et hæc ratio non a fallacibus ſpeculationibus, ſed ab experimento petita, una eſt ex fortioribus, propter quas etiam in hiſce febribus tam religioſe abſtineo a purgantibus, & emeticis: quæ tamen, fateor, ſi in ullis unquam febribus poſſunt convenire, in Intermittentibus potiſſimum, nuda quadam, & ſuperficiali ſpectata ratione, convenire videntur; illiſque ſicuti olim in gratiam talis indicationis inaniter ſum uſus, & blandioribus etiamnum (raro licet, & cautius, aliiſque ſolum motus indicationibus) utor, ita ſemper uterer, niſi oppoſitum mea, & aliena infelicior me docuiſſet experientia.

Sed & alterum experimentum dat anſam huic dubitationi, nempe quod intra cavitates Inteſtinorum nec ſtabuletur, nec forte percurrat ab aliis procedens partibus Fermentum febrile, cæteroqui per Lacteas ſecundi ſaltem ordinis, & per Lymphaticas, in cruorem delatum. Iſtud autem petitum eſt ab uſu Peruviani Corticis, qui, quocumque modo agat, & Fermentum febrile corrigat, illud profecto melius, & facilius corrigeret quatuor, aut quinque horis ante febrilem acceſſum exhibitus (quo tempore corriperet omni ſua vi idem fermentum proxime ingreſſurum in Lacteas) quam aliis temporibus a paroxyſmo diſtantibus, quod tamen ſecus contingit: conſtat enim experientia, Chinam Chinam exigere pro ſua operatione tempus utplurimum horarum vigintiquatuor, ante adventum paroxyſmi inhibendi. Cum ergo China China

etiam

etiam valide administrata, neque instante, neque invadente, bene vero distante, ut supra, paroxysmo, suam exerat operationem, neque agat in materiam futuræ accessionis, nisi post horas longe plures, ac exigat correctio rei existentis in cavitatibus Ventriculi, aut Instentinorum, signum est, ab illa non corripi eandem materiam intra Intestina, sed ab ea quæri in locis penitioribus, hoc est saltem intra Ductus Chyliferos secundi generis, vel altius; & consequenter, quod in illis potius, vel alibi, quam in cavitatibus Ventriculi, & Intestinorum lateat Fermentum febrile.

Hac in re si paritate aliqua uti liceat, subit observare, quod si in Ventriculo, & Intestinis, sive ad modicum, sive ad breve aliquod tempus moraretur succus febrilis benignarum Intermittentium [de malignis enim alibi] vitiosus quidem, sed non venenatus, adeoque solum quadantenus, & cum detractione, suscitaturus turbas, quas suscitare solet Chylus aliquis veneno extrinsecus propinato infectus, idem quadantenus in Curatione illi accidere deberet, quod isti. Sicuti itaque Venenum assumptum, quamdiu est intra cavitatem Ventriculi, & intestinorum (nisi sit summe deleterium) obsequitur utplurimum vomitoriis, etiam mitioribus, & oleosis, sicuti & mollioribus laxantibus alvum, eoque sic educto, statim solvitur omnis molestia; secus vero, si ultra primarum Lactearum valvulas sit intrusum, adeoque irrevocabile: ita Fermentum febrile benignarum Intermittentium, pravum quidem, sed non venenosum, quamdiu in illis cavitatibus degeret, & non ultra [quod profecto, instante saltem accessione, infallibiliter certum foret ob imminentem ingressum in Lacteas] deberet obsequi Emeticis, atque Catharticis, sive mitioribus, sive fortioribus, & extrahi e corpore, & sic imminens saltem Accessus inhiberi. Pariter, sicuti Venenum propinatum longe felicius, ac citius corrigitur a sua specifica Antidoto statim ab epoto Veneno, vel paullo ante ipsum epotum assumpta, quamdiu scilicet eadem Antidotus immediato contactu intra Ventriculum, & Intestina potest illud infringere, quam si in penitiores Chyli vias idem sese insinuarit: ita materia febrilis imminentis paroxysmi, noxia saltem, ni venenata, longe fortius, ac melius corrigi deberet a specifico Febrifugo Peruviano, si istud exhiberetur tempore illo, quo in dictis jam cavitatibus eadem materia est integre cumulata, & Lacteas ingressura, adeoque parata ad suscipiendam immediato contactu illius actionem, quam si alio tempore propinaretur, dum eadem materia in Pancreatico, vel Choledoco ductu adhuc obstructis, intime recondereretur, & forte in ipsis Pancreatis, aut Hepatis glandulis, tamquam in sua scaturigine, esset quærenda. Et tamen, ut diximus, aliter evenit, meliusque inhibetur quo magis distat, quam quo propinquior est paroxysmus.

Non est tamen ideo, quod excludam Ventriculum, Intestina, & Lacteas primi ordinis ab omni suspicione, quod præbeant vel sedem, vel semitam materiæ febrili in sanguinem deferendæ, quia nempe neque per purgationes, neque per vomitiones, aut spontaneas, aut artificiales illa educatur: cum me non lateat, etiam venena in Ventriculo existentia neque per vomitum ab iisdem excitatum, neque per solventia, aut emetica propinata *semper* extrahi, aut impediri, ne migrent in lacteas; immo ab iisdem, si fortiora sint, & acrioris naturæ, ipsum Venenum acui, & deterius reddi. Quare potius ex hoc deducitur, quod febrilis quoque materia, etiam in primis latitans viis [cum ex se ipsa sæpe emetica, atque cathartica sit, etiam cum benigna est] tantum abest, ut ab emeticis, & catharticis educatur, quin potius, tamquam a similibus, ad nocendum adjuvetur: &, siquidem per eas vias sit educenda, potius tendandum id sit blandioribus remediis, ut oleo amygdalarum, sero lactis, & hujusmodi, quam irritantibus,

ut in venenorum eductione facere consueſcimus: potius, inquam, infertur hoc, quam quod ullo pacto ibi non lateat talis materia.

Sed adhuc poſito abſolute, quod eadem ibi hoſpitetur, ſive per modum permanentis, ſive per modum tranſeuntis, immo poſito, quod illa mediis ſolventibus, aut vomitoriis, educi non modo poſſit, ſed & revera educatur; datoque per conſequens, quod materia illa, quæ in exordio acceſſionis per vomitum exit, quæque, ſoluta acceſſione, poſtridie per catharticum educitur, non ſit aliquid diverſum a materia febrili, per vim expreſſum, & a quolibet ſano homine, cui emeticum, vel catharticum [ſæpius cum damno] propinetur, facile educibile, ſed ſit ipſa materia febrilis acceſſionem proximam productura: cum tamen eandem acceſſionem vere non tollat, aut remoretur, quin potius intendat, ac augeat, ſignum eſt ſaltem, quod loco materiæ eductæ nova jugiter ex perenni aliquo fonte ſuccreſcit [ut demonſtrat irrita quævis, etiam epicratica purgatio] nova pariter gignens incommoda. Quamobrem his ſtantibus cuique non præoccupato ſat obviis, inferendum videtur, ſuccum febrilem, etiamſi in Ventriculo, & Inteſtinis ſedem teneat, nec poſſe radicitus a remotiore aliqua ſcaturigine ſua, Inteſtinalem ipſam mineram inſtaurante, nec debere, etiamſi poſſet, educi. Eſt enim ille probabiliter ſuccus quidam naturalis, ſuumque circulum, & peculiariter, & cum univerſaliore ſanguinis circulo, junctis invicem fluminibus, agens, qui tantum per accidens a ſua craſi deſciſcit, & deſciſcit totus [ſive acida, ſive alius generis ſit illius dyſcraſia, & ſive ex intrinſecorum principiorum vitio, ſive ex heterogenearum, & alienigenarum particularum intima commixtione illa procedat] adeoque non evacuari, non agitari, non exaſperari; ſed leniri, corrigi, & alterari tantum indiget, ſive per viam abſorptionis, ſive alio quolibet attemperationis modo, ut ſtrenue a China China fieri videmus, quotieſcumque conſtans eſt illius uſus, nec maxime refractaria (quod in quibuslibet morbis nonnunquam contingit) totius ſucci peccantis, viſceramque illum perperam elaborantium, dyſcraſia. Poſito itaque, ut redeamus in viam, non repugnare abſolute, quod fermentum febrile in ipſo quoque Ventriculo, & Inteſtinis ſtabuletur: omnes propterea, quotquot ſunt, primas vias comprehendemus inter loca, quæ probabiliter ſedem, aut ſemitam præbent eidem fermento febrili in ſanguinem ingreſſuro. Interim conjecturas, quæ favent illius ingreſſui per lymphaticas, & per lacteas ſecundi potius, quam primi generis, retuliſſe non pœnitet.

Sextò, cum intra Vaſa Chylifera, Chylo-lymphica [quo nomine Lacteas ſecundi ordinis donare lubet] atque Lymphatica, & intra Glandulas iiſdem Vaſis interpoſitas, atque utriſque communicationem præbentes, non alii latices admittantur, quam Lympha, & Chylus (forſan & adeps) dein cum Chylo conjuncti, quin & ab eodem diſjuncti, Succus Bilioſus, Pancreaticus, Salivaris, & quotquot a Glandulis Inteſtinalibus, quas *Peyerianas* vocitant, proficiſcuntur: in iſtis porro ſuccis, vel omnibus, vel quibuſdam præternaturaliter alteratis, aceſcentibus, ſtagnantibus, fermenteſcentibus, aut alio quovis pacto vitiatis, periodice autem, ac regulariter (typo ſcilicet variis febribus correſpondente) influentibus, proxima Intermittentium materia videtur probabiliter debere conſtitui. Quod ſi verum foret, quod ſupra ſuſpicati ſumus, nempe fermentum febrile, ne per modum quidem tranſeuntis, perluere cavitates Inteſtinorum, atque Ventriculi, in tali caſu vix ullus locus eſſet imputandi cauſſam febris aliis ſuccis, quam Chylo, & Lymphæ, iiſque intra penitiora tantum vaſa vitiatis. Alios nihilominus ſuccos modo recenſitos plurimum conferre ad vitiandum ipſum Chylum, & Lympham, & conſequenter ad acuendum ipſum febrile fermentum, quin & ad multiplicanda, atque inſigniter inten-

intendenda febrilia ſymptomata ultro crediderim.

Cum vero ſucci fermentum conſtituentes, quicumque ſint, non videantur poſſe ad tempus inhiberi, ne influant in ſanguinem, niſi per interpoſitam obſtructionem, neque in libertatem priſtinam pluries vindicari, niſi per ejuſdem obſtructionis temporaneam ſublationem, aut apertionem; hinc eſt, quod vitium peculiare iſtorum fluidorum, & præ reliquis aliis magis certum, videatur eſſe *Stagnatio* eorundem, eaque *temporanea*, eſto quod poſtrema hæc qualitas, aut conditio adjuncta, quæ regularem ipſius ſtagnationis periodum includit, difficillime ſit explicabilis.

Septimò denique, ex ſententiis omnibus diverſorum Auctorum Capite antecedente relatis, deducitur quidem veluti corollarium quoddam, Mineram Intermittentium, ſeu congeſtionem febrilis fermenti latere in aliqua ex tribus hiſce Regionibus, nempe vel *citra* ſanguinem, vel *intra* ſanguinem, vel *ultra* ſanguinem; ſed ex Propoſitionibus a nobis hucuſque præmiſſis potius videtur, in altera ex duabus tantum regionibus enumeratis, eandem Fodinam eſſe conſtituendam, videlicet, vel *citra* ſanguinem, vel *ultra* ſanguinem, non autem *in ipſo* ſanguine; licet poſtremum iſtud, ut minus veriſimile tantum, nequaquam vero ut abſolute falſum, hìc excludatur.

Ex una itaque parte, vel intra totum tractum Vaſorum Lacteorum, & Chylo-lymphaticorum in ſanguinem tendentium, ſed alicubi forte obſtructorum, ſive in loco aliquo prope Lactearum oſcula conſito, & cum iiſdem communicante, hujuſmodi Minera ſtatuenda erit: vel ex alia parte, in puris Lymphaticis, ab arterioſo, quin & nervoſo probabiliter genere jam inebriatis, atque in ipſum denuo ſanguinem refluis, ſive in eorum remota ſcaturigine, glanduliſve longe diſſitis, erit quærenda. Si tamen poſtremum iſtud ſeligatur, id ſaltem oportet admittere, quod, etſi a principio tam longinquo derivetur febrilis materia, maxima nihilominus ex parte, in memorata jam Chylo-lymphica influat, citra ſanguinem poſita, ut iiſdem mediis in ipſum tandem ſanguinem aſportetur, in quem cæteroqui minore dumtaxat ex parte, a membris ſuperioribus immediate poteſt influere. Ultra hos limites progredi non audeo; licet me non lateat, quantum ad rectum uſum Peruviani Corticis, & ad definiendam litem inſtituendarum, vel omittendarum evacuationum, pro Febrium Intermittentium curatione, conferre poſſit ultima inquiſitio Cauſſarum febres hujuſmodi producentium. Immo fateor, me quondam hac de cauſſa, prævìis iiſdem Theorematis, quæ ſupra expoſui, altiorem hujuſce rei tentaſſe indaginem, Icario tamen auſu, nec ſorte multum abſimili. Utcumque, incertos, aereoſque, ut ſic dicam, mentis volatus, in medio demum itinere collabeſcentes, qualitercumque referre non piget.

Illuſit itaque mihi aliquando phantaſma quoddam, quo, mecum ipſe conſiderans, ab ulcere, vel abſceſſu glandularum Meſenterii Febres lentas, & continuas fieri, quæ prius glandulis iiſdem tumentibus tantum, & obſtructis intermittentes fuere: item animadvertens, quod tuberculo in pede ſuborto, & tumefacta ſubinde glandula in Inguine, diaria febris exoritur, quæ dubio procul periodica fieret, ſi periodice recurreret ejuſdem glandulæ tumor: ad conſimilia poſtmodum conficienda ratiocinia circa Febrium Intermittentium Cauſſas, per analogiſmum quemdam tranſitum feci, hæc quæ mox ſubdam, commentus. Si aliqua viſcida, & glutinoſa materia ex ipſis Chyli, & Lymphæ particulis crudioribus, & improportionatis genita, intra loculos earumdem glandularum Meſenterii ita *laxe* condenſaretur, ut illac tranſitum omnem, vel fere omnem, tum Chylo, tum Lymphæ impediret quidem ad tempus aliquod, ſed tamen, accedente majore fluidorum momento, liberiorem progreſſum eiſdem concederet, non ita, ut ab illis fluidis

penitus ablueretur [id namque non sineret illius visciditas, nisi repetito pluries eodem opere] sed ita, ut simpliciter perforaretur, transitum scilicet pleniori torrenti concedens, eundemque negans exiliori rivulo, aut stillicidio: si, inquam, positio hujusmodi, quam in Pancreate olim *Sylvius* adstruxit, ad glandulas aliquas Mesenterii insigniores posset transferri, profecto longe facilior, & clarior foret hic, quam ibi, tum symptomatum omnium etiam infrequentiorum, tum ipsorum etiam Circuituum explicandorum ratio.

Enimvero quod glandulæ omnes, quæ Chylum a vasis suis *deferentibus*, idest a Lacteis primi generis, & Lymham a solitariis Lymphaticis recipiunt, ut liquorem utrumque simul mistum, quin & in iis adauctum, per Lacteas secundi generis, seu per vasa Chylo-lymphica *efferentia*, ultro promoveant ad Receptaculum commune, & inde ad Canalem Thoracicum, facile possint infarciri, & obstrui quadam veluti mucositate, glutine, aut pulte, inficiabitur nemo, qui utriusque laticis inæqualitatem tum absolutam, tum respectivam animadvertat. Chylus siquidem ex diversis, & disparatis eduliis confectus, & ex pluribus succis Intestinalibus illum integrantibus coagmentatus, lentorem facile contrahit, atque crassitiem, quæ illum intra sua vasa, & successive intra glandulas Mesentericas stagnantem potest efficere: Lympha vero mille ob caussas vel crassior, vel acidior reddita, non modo eundem effectum producere potis est, sed & a Chylo productum augere, adjungendo scilicet eidem Chylo concretionem ulteriorem, eo pacto, quo ulteriorem crassitiem aptus est adjungere Lymphæ idemmet Chylus: unde non modo sibi succus quilibet, sed & alter alteri, motum intra glandulæ loculos valet præpedire, visciditatemque, ac stagnationem mutuam, ubi simul coeunt, impertiri. Adde tandem, ab ipsis succis, Bilioso, Pancreatico [fortassis etiam Adiposo] & glandularum Intestinalium, solitarie quoque aliquando influentibus per Chyli vias, eandem, si aliquo peccent lentore, aliave ad simul concrescendum dispositione, in glandulis Mesentericis obstructionem posse produci.

Quod vero hujusmodi obstructioni, aut infarctui aliquæ peculiariter ex illis Glandulis, & quidem officio insigniores, ac notatu dignæ, sint magis obnoxiæ reliquis, magisque dispositæ, sive ob intimæ structuræ compositionem, sive ob aptitudinem situs, sive ob exercitii majorem, vel minorem usum, sive ob succorum affluentium copiam pleniorem, aut parciorem, sive aliam quamvis ob caussam, facile concedet, qui observarit, Strumas frequentius oriri in Collo, quam in Inguine, Obstructiones in glandulis Lienis potius, quam Hepatis, Inflammationem Pleuræ faciliorem esse, quam Peritonæi, Paraplegiam sæpius in sinistra, quam in dextera Corporis parte contingere, & similia, quorum ratio mechanica non est hujus loci.

Quod denique Æstate potius, & Autumno, quam aliis temporibus, ut facilis est Febrium Intermittentium generatio, ita facilis sit hujusmodi Glandularum infarctus, & obstructio, suadent coctiones stomachi imbecilliores, ob enervata universaliter fermenta Chylificationis, & dispositio succorum acescibilium, quales sunt Chylus, & Lympha, ad ulteriorem acorem contrahendum, ut illum facile per eas tempestates contrahunt Vina. Adde & hic concursum aliorum succorum Intestinalium, aptiorum tunc temporis [etiam ratione ambientis externi, in nativa temperie inæqualiter excedentis] ad augendam in iisdem Glandulis Chyli, & Lymphæ improportionem, unde & facilior in utroque latice ad vitiosas ibidem fermentationes excitandas, & successivas præcipitationes, hinc & ad obstructiones gignendas dispositio.

Pro glutinosæ autem obstructionis hujusmodi *alterna* reclusione, atque occlusione, obvium est animadvertere, idipsum sæpiuscule [irregulariter licet] obser-

obſervari in Ictero ab obſtructis bilariis ductibus procedente, ubi ſcilicet concluſæ bili aliquis nonnunquam reſeratur aditus, atque iterum clauditur; perforata videlicet quandoque obſtructione ab ejuſdem bilis impulſu, eademque obſtructione iterum coaleſcente, quod fæces modo flavæ, modo cinereæ, colorque faciei, & oculorum, modo minus, modo magis citrinus ſatis patefaciunt. Periodicæ vero, ut ſic dicam, occluſionis, & recluſionis ipſius lymphæ a ſuis Vaſis, & Glandulis, ſpecimen aliquod nobis exhibent nonnulli Coryza, vel Rheumate laborantes, qui e naribus affatim, & e pectore inſignem Lymphæ copiam emunguut, vel expuunt, quaſi illam intra capſulam aliquam coacervatam haberent, idque ſtatis horis, puta matutinis, aut veſpertinis: ut ſileam ſimilia fieri conſtanti ritu non modo in vaſis, & glandulis infarctis, ſed & in amplis quoque cavitatibus. Sic, etſi in plurimis inæqualis admodum ſit modus, quantitas, & hora aſſumendi alimenti, tamen in iiſdem regularis admodum eſt hora alvum deponendi, ſive quotidie, ſive alternis diebus, item hora eſuriendi, ſitiendi, mingendi &c. intantum, ut & dormientes ob idipſum expergiſcantur, licet idipſum non exigat ulla neceſſitas, ſed quædam potius Naturæ conſuetudo, ad certas tamen quamvis occultas Mechanices leges exercita. Sic pariter menſtruam Mulierum excretionem integro Lunæ ſpatio, quaſi alicubi congeſtam, parum gnari ſuſpicimus; eandem vero [quod magis eſt] quolibet menſe per os inſtitutam, & apud alios legimus, & in duabus Fœminis ipſe vidi, quarum altera Phthyſi tandem confecta obiit. Admodum ergo mirum forte non erit in caſu noſtro, quod aperiatur, & viciſſim claudatur mollior, recenſque obſtructio Glandulæ meſentericæ, Ductuſve chylolymphici, quando hoc idem, vel ſimile phænomenon in aliis caſibus obſervamus; ſicut nec adeo mirum erit, quod hoc ad regulam quandam fiat, quotieſcumque hujuſce regulæ mechanicum artificium, vel mechanici artificii probabilitas aliqua conſtare poſſit, ut infra.

His præmiſſis, ponamus, dicebam tunc [modo vero dico, fingamus] aliquam ex memoratis Glandulis meſentericis inſignioribus ita infarctam eſſe viſcido illo, quod diximus, glutine, ut omnem, vel fere omnem Chylo, & Lymphæ illac fluentibus ultra ſe Ciſternam verſus, progreſſum inhibeat. In hoc caſu totum Vas Lacteum [ſive autem unum ſit, ſive multiplex, parum refert] quod ab Inteſtinis ad glandulam protrahitur, Chylo ſtagnante replebitur; pariterque Lymphaticum *inferens* integrum, quod in eandem inſeritur, ab exortu ſuo uſque ad eundem terminum, lympha ſua ſimiliter ſtagnante, utpote exitum non inveniente, ſenſim repleri neceſſe erit.

Cum autem Chylus iſte ſic ſtagnans aſſidue non urgeatur ab alio Chylo, quippe inæqualiter, & per interruptas vices influente, & cum influit habente alios ductus patentes, per quos nullo negotio poteſt inſinuari, nullum idcirco patitur conatum [excepto eo levi, quem poteſt recipere a compreſſione Viſcerum propinquorum, & a Valvulis, tunc tamen feriantibus, Vaſis obſtructi] nullum, inquam, patitur conatum, vi cujus poſſit ultro promoveri ad ſuperandum obicem in glandula exiſtentem. Neceſſe eſt ergo, totam vim ad hoc opus requiſitam exerceri ab humore lymphatico, tum fluidiore, tum valentius, atque velocius, ratione validioris impellentis, tum etiam perenne influente. Hoc facile intelligetur, ſi conſideremus, quod Vas hujuſmodi lymphaticum, ut ſupra obturatum, naturaliter quidem ſemper irrigatur liquore ſuo, ſed non ita, ut patiatur repletionem, aut diſtenſionem notabilem, qualem patietur, ſi per injectam ligaturam ſtranguletur, aut obſtruatur. Itaque ſi Vas iſtud tale quidpiam quodammodo patiatur intra glandulam [quantum ſit pro intercipiendo illius liquore] quale patitur ab injecto extrinſecus vinculo, neceſſe erit, quod paulatim totum Vas, ſcili-

ſcilicet interſtitium omne, quod intercipitur a primo illius exortu, uſque ad inſertionem in glandulam, lympha indeſinenter influente diſtendatur uſque ad turgentiam inſignem ejuſdem Vaſis, ſeu uſquequo capax illud eſt diſtenſionis: cum rivuli, ſi qui ſint, per anaſtomoſim, vel aliter cum eodem Vaſe communicantes non poſſint ſupplere omnem defectum cauſſa obſtructionis illius reſultantem. Et quoniam, repleto Vaſe, ceſſat quidem introductio liquoris in illud, ſed non ceſſat, quin potius augetur circa primam illius originem conatus primi impellentis [arteriarum videlicet, ac ſi lubeat, etiam nervorum ibi ſeſe exonerantium] aſſiduam lymphæ ſecretionem, & introductionem in idem lymphaticum molientis, adeoque ſecretam antecedenter, & in ipſo præexiſtentem lympham urgentis, ac indeſinenter prementis, accedente etiam aliquatenus valvularum officio, & circumſitorum muſculorum motu: hinc eſt, quod multiplicato per repetitas vices hujuſmodi potentiarum niſu, brevi cedat mucoſum obſtaculum in glandula lenteſcens adhuc, nec ſatis ſolidum, tranſitumque idcirco prementi, atque acrimonia quoque ſua perterebranti liquori concedat, uſquequo durat illius impetus, atque vis perforans, & non ultra.

Cum itaque regularis, & continua ſit ſecretio lymphæ ab arteriis [dicamus & nervis] fieri ſolita, item determinata, plus minus quantitas liquoris ſecerni ſoliti, & determinata pariter capacitas Vaſis liquorem excipientis, ſequitur per conſequens, quotieſcumque fiat, renoveturque hujuſmodi ſumma diſtenſio, determinatum quoque, & fere æquale ſemper eſſe debere tempus, quod requiritur tum ad ſumme diſtendendum, replendumque ipſum Vas, tum etiam ad ſuperandam reſiſtentiam obſtaculi extrema illius infarcientis: ſumendo hoc tempus determinatum in aliqua latitudine, prout ſcilicet magis, vel minus viſcida eſt materia obſtruens, & conſequenter prout citius, aut celerius communicatur extremo liquori glandulam intime attingenti vis, atque preſſio in prima Vaſis origine indeſinenter exercita, ubi videlicet impeditam ob incapacitatem Vaſis incaſſum moliuntur arteriæ lymphæ ſecretionem, conamine ſemper fortiore, quo diutius repetito, & fruſtra tentato.

Iſtud autem tempus determinatum intercedens a puncto tranſitus inhibiti ipſius lymphæ uſque ad tempus ſummæ repletionis, ſeu ad tempus ſuperati obicis, quod idem eſt ac dicere totum tempus morboſæ collectionis lymphæ fermentum febrile principaliter conſtituentis, uſque ad tempus excluſionis illius e ſuo carcere, longius, aut brevius eſſe debebit, prout major, vel minor erit capacitas ipſius Vaſis, ſpectato diametro, & longitudine illius, & prout magis, vel minus reſiſtens erit viſcida materia Glandulæ impacta, quæ liquorem in extremo vaſe remorabitur.

Poteſt autem contingere, quod inter plurimas Glandulas, quæ huic vitio peculiariter ſunt obnoxiæ, aliquæ [& quidem numeroſiores] appendantur tali lymphatico, pro cujus extrema plenitudine, & ſucceſſiva contenti liquoris excarceratione mechanice, ut ſupra, facienda, requiratur ſpatium temporis 48. circiter horis circumſcriptum, aliæ vero [minus quidem frequentes] Vas aliud poſſideant, ſive longius protenſum, remotiuſque derivatum, ſive recipiens parcius lymphæ ſecretæ ſtillicidium in ſuo principio, cui ideo pro eodem opere, ſummæ videlicet repletionis, &, quod magis eſt, ſucceſſivæ recluſionis, ob majorem primi impellentis diſtantiam, vel ob illius minorem niſum forte difficilioris, neceſſarium ſit intervallum horarum circiter 72. & aliæ denique ſint [nec ipſæ quidem numero plurimæ] quarum Vas ad idem opus non exigat plus quam horas 24. Et ſic periodus Tertianæ febris cæteris frequentioris, Quartanæ minus frequentis, & Quotidianæ pariter rarioris, poterit haud difficulter intelligi. Quod ſi duæ Glandulæ ſuſtinentes obſtructionem horarum

rum 48. ſeorſim ſucceſſive obſtruantur, ita ut una hodie, altera cras idem vitium capiat, Tertiana duplex duplicem habens Focum emerget. Si duæ, aut tres Glandulæ ex iis, quæ ſuſtinent ſuum, ut ſic dicam, infarctum ad horas 72. diverſis ſucceſſive diebus infarctum ſimilem ſuſcipiant, Quartana duplex, aut triplex orietur; & hac proportione fient Hemitritæi, aliæquæ Febres Complicatæ. Non tamen abſolute negaverim, pro varia glutinis obſtruentis viſciditate, & conſiſtentia, itemque pro varia humoris gluten ipſum perterebrantis acie, diverſas Febrium Intermittentium ſpecies ab una forſan, & eadem inſigniore Glandula obſtructa poſſe pendere, ſicut & varias forſan ejuſdem ſpeciei, aut generis Febrium differentias.

Hæc Idea, qualiſcumque ſit, primam Febris generationem complectens, circuitum pariter illius ob oculos ponet, ſi perpendamus, quod ſuperato per vim ut ſupra diximus, obice, extremum Vaſis intra Glandulam obturante, liquor quidem excarceratus per viam recenter apertam facile dilabitur, nec ſinit iterum gluten illud coaleſcere, quouſque durat illius impetus, quin potius ipſi Chylo intra Lacteum ſimiliter occluſum ſtagnanti aditum referat per eandem Glandulam, ut eum ſecum rapiat, & per Chylo-lymphicos *efferentes* Ductus eum eodem ad Ciſternam properet, & dein in ſanguinem delabatur: attamen cum brevis, & temporaneus ſit hujuſmodi torrentis etiam lentioris affluxus, neceſſe eſt, quod conniventibus denuo iiſdem Vaſis, Lacteo videlicet, atque Lymphatico, idem mucus tum ipſi Glandulæ, tum Vaſis lymphatici antecedenter obſtructi oris extremis adhærens, ad novam concretionem diſponatur, ceſſante, ut dictum eſt, impetu illum perforante ſolum, non abluente, vel abſtergente, & ſuccedente, loco torrentis lymphatici jam jam exhauſti, lento tantum, ac enervi lymphæ recenter ſecretæ ſtillicidio, novam perforati antea glutinis concretionem nequaquam impedire, aut ſuperare valente. Et quoniam idem vitium nativum, vel craſſitiei, vel acoris in lympha a primitivis ſuis cauſſis adhuc fovetur, ſicut fovetur in Chylo [præſertim tempore morbi] eadem ac antea prava diſpoſitio multoque magis in fermentis, & ſuccis ipſum Chylum actuantibus, & ex parte integrantibus: hinc eſt, quod conceſſo per vim tranſitu liquori urgenti, & perforanti, paullo poſt idem facile recurrat impedimentum, & vitium, remanente ſcilicet in parte obſtructa portione adhuc maxima Cauſſæ conjunctæ, integroque etiamnum ſuperſtite in fluidis Cauſſæ antecedentis vigore. Cum itaque ſtato tempore, ut ſupra, eandem fieri collectionem, & ſucceſſivam effuſionem febrilis Fermenti neceſſe ſit, ſtato quoque tempore renovari opus erit febrilem Circuitum. Hujuſce rei rude quoddam ſpecimen in Ictericis, in Rheumate affectis &c. paſſim obſervari jam ſupra notavimus.

Quo pacto vero lympha aliquo modo jam peccans, poſtmodum diu detenta, item Chylus tot ſuccis fermenteſcibilibus [quales ſunt in primis Bilis, & ſuccus Pancreatis) imbutus, diutius ſtagnans: quantulacumque ſit illius portio: adeoque, dum ſtagnat, ferme corruptus, poſſint, dum Chylo-lymphica pervadunt, Receptaculum commune, & Canalem Thoracicum, incommoda omnia producere, quæ Febrem incipientem comitari ſolent, qualia ſunt Horror, Rigor, Frigus, Dolor dorſi, & lumborum, Vomitus bilioſi, alvi Fluxus &c. quilibet ex ſe facile poteſt conjicere.

In ſanguinem vero ſuapte etiam fortaſſe natura tunc male conſtitutum, delata hæc omnia, quomodo in eo effervescentiam febrilem excitare valeant, tandiu duraturam, quandiu ſuccus febrilis ſubigatur, & redigatur ad Naturæ leges, extraneis jam ſalibus ſpoliatus, per diaphoreſim, diureſim, aut alia quavis via excernibilibus, optime novit quilibet ex pauxilla puris portione, ab ulceribus etiam externis in ſanguinem abſorpta, Febres quandam quo-

que periodi ſpeciem habentes identidem ſuſcitari obſervavit. Sed de his adhuc aliquid Capite octavo.

Hæc, & alia plurima, Sylvianam quodammodo hypotheſim a Pancreaticis ad Meſentericas Glandulas transferentia, menti quondam meæ obverſabantur, quibus modo, cum nimiam compoſitionem ſapere, nec ſatis ſimplicitati Naturæ etiam errantis, reſpondere videantur, nequaquam acquieſco; ſed illa, ut manca tantum, & imperfecta profero. Sat ſit eadem adumbraſſe, ut, ſi rudem aliquam, ac indigeſtam veritatis ſpeciem in illis quiſpiam reperiat, ulteriori cultura ad meliorem frugem reducat.

Poſſet equidem fortaſſis adhuc ambigere nonnemo, ut alias tetigi, an Febrile Intermittentium Fermentum ſit quid *exoticum* a partibus, vel quibuſdam, vel omnibus proficiſcens, *& a Venis* cum ſanguine refluo potius, quam a *lymphaticis* abſorptum, atque ad corporis interiora delatum: quod, licet ægre crediderim, aliquo tamen pacto congrueret cum iis, quæ dixi, & mox dicturus ſum de probabili quoque illius ſede in aliis Glandulis, etiam circa corporis ambitum, & viſcera conſitis, cum diſcrepantia tantum circa vias, per quas inde transferatur in ſanguinem. Poſſet quoque ſuſpicari quiſpiam alius, an Fermentum hujuſmodi ſit ſuccus quidam perculiaris nobis adhuc *ignotus*, qui vel per ſemitas ordinarias Chyli, & lymphæ *per vim*, *ac præter naturam* intrudatur, vel per *occultas*, & *nondum patentes* (quandoquidem ſunt, ut reor, in corpore noſtro ſucci adhuc ignoti, & ignotæ viæ) ut exinde pariter deferatur in ſanguinem. Sed hoc eſſet explicare ignotum per ignotius. Quamobrem, ſepoſitis iis, quæ nondum patent, ſi revera illius natura, & exiſtentia *in ſuccis*, *& locis notis* ſit quærenda, præter ea, quæ ſupra retulimus, non plane quoque diſpliceret materiam febrilem, cujus germanam indolem deſignare arduum quammaxime ſemper erit, ab univerſo corporis ambitu in centrum ejuſdem per vaſa lymphatica derivare; hoc eſt a Glandulis conglobatis, ſive omnibus, ſive ſaltem aliquibus univerſi corporis, & viſcerum illius, unde prima lymphaticorum origo: ut per hujuſmodi ſemitas, ab eadem corporis, & viſcerum peripheria, in ipſum ſanguinem, quaſi in centrum, ſimultaneo quopiam, & periodico confluxu, difficulter tamen explicabili, adduceretur, immediate quidem reſpective ad lymphatica ſuperiora, mediate vero per Ductus omnes Chylolymphicos, reſpective ad inferiora, & media. Sic ſaltem congrua haberi poſſet explicatio illarum Febrium mitioris indolis, quæ cum rigore, & frigore, ſine ullo alio inteſtino tumultu ſolent invadere, & univerſali demum ſudore facile ſolvi. Sed, ſi cui non ſatisfaceret pro explicandis Symptomatis Tertianarum in infimo Ventre maxime obſervabilibus ea, quæ poſſet adduci, irritatio facta a fermento febrili in Ciſterna Chyli, aliiſque Lacteis ſecundi ordinis, is ad ſalvandos enormes vomitus, motumque Ventriculi inverſum, & Inteſtinorum antiperiſtalticum explanandum, a Lacteis primi ordinis, & a ſuccis omnibus inteſtinalibus illac fluentibus, præſertim vero a bilioſo, adjumentum quærat.

Si vero de explicandis perſpicue hujuſmodi ſymptomatis in prima paroxyſmorum invaſione fere perpetuis, & circa infimi Ventris confinia valde conſpicuis, ſit minus ſolicitus, influxum ſuci febrilis in ſanguinem, quem nos acervatim fieri poſuimus, ipſe paulatim factum (cæteroqui non improbabiliter) ſtatuat, ſuccumque ipſum febrilem a quavis affecta corporis glandula, modo hac, modo illa, modo una, modo pluribus, cum Auctoribus non paucis derivet, ſtillicidio quidem aſſiduo, ſed cruoris excandeſcentiam periodicam, noxiæque materiæ ſenſim congeſtæ expulſivam non inferente, niſi donec ſuccus peccans fuerit intra cruorem ipſum ad turgentiam collectus. Quod quidem pro diverſitate loci, ſeu Glandulæ ſuppeditantis, & pro varia liquoris, pari poſt-

ri poſtmodum proportione in ſanguinem influentis, quantitate, modo per breviora, modo per longiora, ſemper tamen ab invicem æquidiſtantia, temporis intervalla, repetitis ſubinde vicibus, poſſe contingere, haud arduum erit intellectu.

Pro reddenda autem ratione ſaltem aliqua ſymptomatum in infimo præſertim Ventre, lociſque propinquis invadente paroxyſmo apparentium, poterit is fortaſſe dicere, ſanguinem tunc præter naturam fermenteſcere incipientem, in primo illo conatu ita turgeſcere intra ſua vaſa, ut valeat obſiſtere novo fucco febrili, ſive per Lacteam thoracicam, ſive per ſolitaria lymphatica perenne affluenti, prohibendo ſcilicet, ne tunc temporis ſuccus iſte recenter adveniens ſuperare poſſit obſtantem valvulam, ad oſtium Canalis thoracici in Subclaviam tendentis appoſitam, vel aliam quamcumque excipiendo lymphaticorum tributo deſtinatam, atque ab eodem fermenteſcente, & contranitente cruore compreſſam. Sic Padus tumens, furens, & ad latera premens nec Gabelli, nec Scultennæ conſuetum facile admittit vectigal, ſed illud repercutit. Sicuti autem minora illa flumina intra aggeres ſuos repulſa, & detenta, plurimas in circumſitis locis excitant turbas, ita & ſuccus febrilis ſit repercuſſus, & intra occluſum Canalem Thoracicum, Chylique Lacunam, vel intra quævis ſolitaria lymphatica per vim coercitus, cum neque ultro propter inhibitum illius progreſſum, ut ſupra diximus, neque retro propter inferiorem portionem ſurſum urgentem, & propter obſtaculum valvularum regreſſum prohibentium, viam ſibi parare queat, interimque a ſtagnatione ſua ulteriorem acrimoniam adipiſcatur, potis erit ſuſcitare in præcordiis, ſtomacho, & alibi, angores, vomitus, irritationes, aliaque incommoda, quæ in iiſdem locis tunc temporis obſervantur. Enimvero tumultus non longe minores immo illis non parum analogos ob eandem fortaſſe rationem, nonunquam excitare ibidem ſolet ſimplex Chylus, ſi quando ex cibo paullo ante Acceſſionem exhibito contingat intempeſtiva protruſio illius in Sanguinem, fermenteſcere, ut ſupra, atq; tumeſcere incipientem, ipſique propterea Chylo, quo minus libere poſſit ingredi, aditum præcludentem. In univerſa hac rerum ſerie, atque congerie, Veteribus ipſis, cæteroqui caligantibus, non prorſus ignota, tota ratio Intermittentium poſita videtur; & hanc perſequi fortaſſe non foret inutile, ſi omnium humorum peculiarem motum, ſtatumque tempus Circuitus particularis eorundem diſtinctius noſceremus: inde namque explicandæ quoque periodi modus forſitan aliquis plauſibilior eluceſceret. Sed hic eſt Scopulus, ad quem infeliciter allidunt omnium Opinantium Naves in hoc Mari vela facientium.

Retenta itaque pro nunc hypotheſi probabiliore, & univerſaliore, ſcilicet, quod humor febrilem efferveſcentiam periodice inducens, ſit ſuccus aliquis per accidens tantum vitiatus, & vel prævia ſtagnatione per intervalla *ſtatim* ſanguini affuſus, vel congeſtione *paulatim* aliunde ſuppeditata, per intervalla pariter in eodem turgeſcens, qui propterea ſuam ſedem, aut ſemitam habeat, vel citra ipſum ſanguinem, hoc eſt circa pylorum, inteſtina, & lacteas utriuſque generis (ut omnia primæ regionis loca indiſcriminatim comprehendamus) vel ultra eundem ſanguinem, hoc eſt in Glandulis, Vaſiſque lymphaticis, haud difficile erit conjicere, quomodo China China poſſit (quod eſt intentum noſtrum) materiam febrilem, vel alterare, ac emendare in ipſo ſuo Foco, vel intercipere, atque corripere in medio itinere, priuſquam in ſanguinem deferatur, nulla ſenſibili præter conſuetas facta illius evacuatione.

In primo ſiquidem caſu, cum China China diutius immoretur intra cavitates Ventriculi, & Inteſtinorum: quod ſegnior ramentorum illius excretio, & fæcum tinctura ſatis patefacit: item, cum ductibus omnibus Cyliferis ſecundum

dum minimas ſui particulas adhæreat, eoſque lentius pervadat, poterit nullo negotio febrilem laticem ibidem conditum infringere, combibere, retundere, & ad naturalem craſim reducere, vias ipſas, Glandulaſque Chylo-lymphicas abſtergere, ac reſerare, aliaque hujuſmodi diuturno uſu præſtare, quæ materiam, & occaſionem febrilem, nec non *ipſius* quandoque *occaſionis initium*, ut verbo *Hippocratis* utar, ſine ulla excretione admodum ſenſibiliter adaucta, valeant ſubmovere.

In ſecundo vero caſu, ubi Fermentum febrile ſupponatur radicari ultra ſanguinem, videlicet in glanduloſo, lymphaticoque Syſtemate, cum iſtud e ſua, ut ajunt, Minera dupliciter poſſit in ſanguinem influere, nempe, vel mediate [& quidem magis abunde] per Chyli vias ſecundarias, vel immediate (& parcius) per ipſa lymphatica, ſtatim in eundem ſanguinem ſe exonerantia, dupliciter quoque poterit ſuſcipere extra ipſum ſanguinem actionem Corticis, & ab eo debitam alterationem recipere, uno nempe loco intra Receptaculum chyli; cæteroſque illius ductus lymphæ communes in ſanguinem tendentes, in quibus idoneam pariter, ut in primo caſu, poteſt recipere a Cortice alterationem: & ſiquidem Minera ipſa remotior non plane attingatur, correcta tamen aſſidue per continuationem remedii nova fermenti illuc affluentis portione, a glandulis etiam longinquis ſubminiſtrata, ipſa demum corrigi poteſt, aut exhauriri remota ſcaturigo. Altero vero loco correctionem ſuam poteſt a Cortice ſortiri febrile fermentum ultra ſanguinem ſtabulans, videlicet in ipſis glandulis, viſcerum, & corporis ambitum, aliumve quemvis locum occupantibus, unde lymphaticorum origo, vel propagatio: quandoquidem ad extremam hujuſmodi glanduloſam provinciam poteſt pertingere ipſa tenuior ſubſtantia, tinctura, & actio Corticis, mediantibus arteriis in glandulas deſinentibus, quæ arteriæ ipſum forſitan febrile fermentum [non excluſo, ſi cui lubeat nervorum miniſterio] iiſdem glandulis antea ſubminiſtrarunt. Facile namque concipere poſſumus, non modo, quod materia lymphatica in ſanguine [majore ſaltem ex parte] reſidens, quæ febrilis quoque fermenti glandulis imprimendi materia futura eſt, per Corticem alteretur, atque demulceatur: verum etiam poſſumus intelligere (quod mihi quidem magis arridet) quomodo eædem minimæ Corticis particulæ, ſub chyloſo vehiculo etiamnum integræ, ſuaque virtute pollentes, ſanguinem tranſmeent, illo intacto, videlicet eum notabiliter non immutando, ſuamque vim integram ſoli fermento imprimant ultra ipſum ſanguinem, ſive in glandulis, ſive ubivis exiſtenti, atque ibidem per eas abſorpto. Quod ſi etiam ipſi ſanguini taliter impreſſam quis velit Corticis virtutem, ut illum balſamico quopiam robore muniat adverſus fermentum ab extrinſeco undelibet adventurum, is, licet me plane conſentientem non habeat, actioni tamen Corticis citra ſenſibilem evacuationem febrifugæ plane favebit. Et hæc quo ad virtutem Corticis agentem contra fermentum, ſuum Focum, ſive, ut ajunt, ſuam Mineram agnoſcens, vel citra, vel ultra Provinciam ſanguineam.

Quotieſcumque vero intra ipſum cruorem immediate *orta* ſimul, atque *congeſta* ad turgentiam credatur, quouſque efferveſcat, febrilis Intermittentium materia (etſi hoc minus veriſimile reputem) adhuc facilior erit explicatio actionis Chinæ Chinæ in ipſum cruorem, nulla ſenſibili evacuatione ſubſequente; ſive id fiat per hoc tantummodo, quod illa Fermentum febrile combibat, ac abſorbeat, ſive illud juxta *Conygium* diſgreget, atque diſpergat, ut Aquæ ſalſæ retundit aciem Aqua dulcis affuſa [quo pacto non inepte fortaſſis explicaretur diſpoſitio cruoris ad remorbeſcendum, quatenus ſcilicet eadem facile renoverur, ni impediatur per continuationem Remedii, ſalium febrilium coacervatio, priorque unio] ſive alio quovis modo ejuſdem fermenti ener-

ti energiam reprimat; quæ res, cum multifariam possit contingere, difficile est definire quo pacto præcise contingat, interque varias probabilitates veritatem, quæ una est, exacte seligere.

Cum tamen aliquo ex prædictis modis se habere fermentum febrile certum videatur, æque certum per consequens est, aliquo ex iisdem modis haberi correctionem illius a Peruviano Cortice. Cumque vitiosus latex, qui tale fermentum constituit, vel in se continet, debeat redigi ad naturæ leges, vel per effervescentiam febrilem [restitante plurima illius portione utili, secreta vero inutili] vel per alterationem medicamentosam, quæ ipsam portionem inutilem magna ex parte rectificet per solam contrariarum qualitatum alterationem, seu per vim occultam, provenientem a tota substantia, ut ajebant Antiqui, sive denique, ut sensibilius loquamur, per variationem texturæ particularum minimarum febrile fermentum componentium, habitam quomodolibet a commixtione particularum minimarum Corticis; hinc est, quod nulla, vel pauca evacuatione sit opus. Etenim, quandocumque etiam ad correctionem fermenti aliqua requiratur particularum ejus absorptio, præcipitatio, & excretio, bene possunt hæc omnia integre haberi a China China; cum enim malitia fermenti febrilis consistat in pauca mole (quod bene novit, qui novit, quam pauca sint magnorum etiam morborum semina) potest ultro excerni, quod excernendum est per illas evacuationes, modo sudoris modici, modo alvinæ dejectionis, modo (quod frequentius est) urinæ notabiliter adauctæ, & immutatæ, quæ post depulsas ope Corticis febres quotidie observatur. Sane postrema hæc evacuatio, lotii scilicet sensibiliter aucti, atque concocti, evidens est, ac perpetua, sanguinisque defervescentiam, atque defæcationem aperte testatur; non quidem fortasse quia China China agat immediate intra ipsum sanguinem, sed quia agit intra Ductus Chylo-lymphicos, quorum latices dum corrigit, & primam sic coctionem juvat, mediate saltem juvat & alteram, quemadmodum videmus ex sola fermenti stomachici correctione debitam statim urinarum coctionem subsequi. Quod eo facilius in hoc casu succedit, quoniam, impedita per Chinam Chinam nova sanguinis conspurcatione, ille facilius se se expedit ab inquinamentis antea susceptis, unde urinarum concoctio, earumque uberior proventus emergit. Quid ergo de aliis copiosis excretionibus, quæ secundum *Hippocratem — non multitudine sunt æstimandæ —* sumus soliciti, cum, quid illæ per Artem institutæ conferre possint ad curationem Intermittentium, plane ignoremus?

Propterea [iterum repeto] nunquam mirari desinam, quomodo in tanta rerum, & opinionum caligine circa Intermittentium causas, earumque sedem, quomodo, inquam, Virtus Febrifuga Corticis per experientiam clara, tuta, certa, & evidens, quibusdam suspecta reddatur, eo quia nihil insigniter evacuando, doctrinæ Febrium, causarumque earundem non satis videatur quadrare. Hoc sane nonnisi ex defectu experientiæ potest procedere, & ex defectu fidei erga experientiam alienam, ne dicam etiam ex carentia peritiæ in administratione remedii, si quando illud, vel unica tantum vice, vel bis ad summum, vel pluries quidem, sed parcius quam par sit, præscribant, vel si exhibeant admixtum Catharticis, ad evacuandam, ut opinantur, simul & semel materiam morbificam, vel si eadem Cathartica propinent postridie, aut paucis elapsis diebus ab exhibito Cortice: signum evidens infirmioris experientiæ, tum in illis, tum in Auctoribus omnibus, qui talem Methodum docent, utpote qua nil certius ad revocandam febrem, ut alias diximus, utque luculenter testatur *Rostaurandus* his verbis — *Si nonnulli Chinam Chinam usurpantes, ejus ope febres non expugnant, id illorum imperitiæ adscribendum est. Hodie Chinam Chinam exhibent, postridie purgans porrigunt. Qua die illa data est,*

ta est, febris desinit; purgans autem de novo paroxysmum accersit: adeo sibi invicem adversantur. Ego illam absque successu nunquam exhibui. Si cæteri Medici voto exciderint, procul dubio id illorum culpa contigit. Si non hanc culpam, saltem cautelam abstinendi a quocumque solvente vel levi post usum Corticis, fassus est *Sydenham* ipse, purgationi quondam addictus, in postremis suis Epistolis clara ista protestatione — *Advertendum autem, quod, cum de Febribus Intermittentibus olim agens, Ægrum sublato morbo sedulo purgatum iri admonuerim, hoc intelligi velim de iis solum febribus* [rectius forsan de nullis] *quæ, vel sponte sua, vel alio, sive medicamento, sive methodo, præter Corticem Peruvianum, erant debellatæ. Etenim curatio, cum huic remedio, de quo jam loquor, innitatur, purgatione nec eget, nec eandem plane fert. Ita potenter dictus Cortex sine ope Catharticorum non solum paroxysmis, sed & dyscrasiæ, quam corpori iidem inflixerunt, subvenit. Vitandæ itaque ante omnia evacuationes qualescumque, cum vel blandissima catharsis, quinimmo Enema e lacte saccharato* [hæc autem cautela est nimia] *in morbi discrimen certissime, forte in morbum ipsum, denuo Ægrum conjiciet.*

Quod si nihilominus quispiam contenderet, succum febrilem Lacteas alicubi subeuntem non esse liquorem per accidens tantummodo vitiatum, solitumque in statu naturali illac cæteroqui confluere, cujus proinde crasis solum indigeat alterari, illiusque elaboratio, secretio, aut motus redigi ad Naturæ leges; sed potius vellet, illum esse aliquid plane præternaturale, vel mere excrementitium, insuperque tale, quod omnino debeat, ac possit affatim e corpore, & *elective* ut ajunt, educi, etsi illius extractionem e Minera irritam experiantur quotquot Catharticis, vel aliter evacuantibus medicamentis, Quartanarum *v. gr.* [idem dic data proportione de Tertianis, ac Quotidianis] curationem tentant: in hoc casu, unicuique mordicus ita sentienti, relinquendo in primis Methodum suam positam in manu consilii sui, luberet tandem palpum obtrudere, & ad dirimendam litem cum eodem mitius deinceps agere. Quamobrem in rejectam hucusque sententiam per modum concessionis quodammodo descendendo, Antagonistam hujusmodi, si quis forte esset, sic alloquerer. Estne purgandum? Eja, purgemus. Mittendus etiam est sanguis? Mittamus. Omnifariam evacuandum adhuc est? Evacuemus, extenuemus, excarnificemus [non sic forsan supra corium suum luderet Antagonista] At post tot lanienas, saltem incassum, ni cum detrimento patratas, quando tandem Rutam, Serpillum, Verbenam, Chamædrym, quando Mithridatium, aut Theriacam, aliave Febrifuga Specifica, invalida tamen, & inertia comparative ad Corticem, præscribimus, quando carpis Bursam Pastoris, vel Auriculam Muris contusam, quando telas Aranearum, vel Ovi pelliculas digitis admovemus, quando denique Animalcula insontia Ægrorum collo suspendi jubemus, & alias hujusmodi, vel aniles, vel dolorificas nugas, ante Chinæ Chinæ adventum jam familiares [quarum tamen nullæ materiam febrilem evacuant] usurpamus, tunc saltem, nisi citius, exhibeamus Corticem, ut sollemne erat vel ipsis meticulosis Auctoribus, qui tantum superficie tenus Chinam Chinam noverunt, Orbi nostro primum nascentem: exhibeamus, inquam, tunc Corticem, si non alio titulo, certe ob remediorum inopiam; quoniam non sine pudore fateri cogimur, ad conterendas, ni sponte solvantur, diuturnas Intermittentes, si Corticem demamus, Artem prope deficere.

CAPUT

CAPUT VII.

Usus methodicus Chinæ Chinæ *in vulgaribus Intermittentibus diuturnioribus, variæque illam præscribendi formulæ.*

STATUTO in antecedentibus Peruviani Corticis usu, tanquam innocuo, utili, & nonnunquam necessario ad profligandas Febres Intermittentes, consequens est, ut vulgatiores, selectioresque illum præscribendi formulas methodice prosequamur, in gratiam saltem Candidatorum Artis: cum cæteroqui satis notæ sint, prostentque ubique variæ, ac multiplices eundem præparandi, ac propinandi Regulæ.

Atque, ut a primæva Praxi mea exordium ducam, ipse quidem, statim ac per obitum Præceptoris evasi mei juris in Arte Medica, Methodum, quam didiceram, præcise prout didiceram, & prout a Romana Schieda docebar, sæpissime in usum deduxi. Itaque, præmissis omnibus ex Arte præmittendis, pro certa subinde Febrium adhuc vigentium curatione, dosim integram *duarum drachmarum* Corticis, ex Vino, ut mos erat, exhibebam hora ingruentis Paroxismi, & quidem die vehementioris insultus, si Febris *v. gr.* Tertiana, duplex erat; quippe observaram, quod si die minoris Cortex fuisset exhibitus, correspondens tantum Paroxysmus, levior videlicet, inhibebatur, graviore superstite, ac Tertiana duplici in simplicem mutata: si vero die gravioris accessus propinatus fuerat, minor quidem immediate subsequebatur paroxysmus, gravior autem correspondens, non modo supprimebatur, sed & post illum alter minor; nec ullus alius deinceps visebatur. Quod si eadem Tertiana, aliave Febris Intermittens simplex erat, nulla animadversioni huic erat occasio.

Quia vero, fugatis Febribus, frequentes Recidivas, quæ suboriri consueverant, ægre ferebam, easdem quodammodo mihi reputans indecoras, de iisdem quoque præcavendis, serio, ac solicite intra memetipsum cogitare cœpi. Quamobrem ad repellendum pro viribus Febrium reditum, per octo circiter subsequentes dies, omni mane *Semidrachmam* pulveris exhibebam per modum alterantis cujuspiam, ratus, me probabiliter inter paucos dies consecuturum a Cortice illam humorum, ut ajebant, præparationem, quam alias per plures menses a centum Julapiis, & jusculis frustra quæsieram; immo, quo certior fierem de prohibenda recidiva, elapsis iterum quindecim, plus minus, diebus, ut ut optime convalesceret Æger, per per alios saltem sex dies *scrupulum unum* ejusdem Corticis singulo mane sumi jubebam, qua repetitione, juxta exigentiam casuum, quandoque etiam pluries instituta ante reditum Febris omnem fomitem, ac omne fermentum pro recidiva superstes non raro penitus tollebam. Et hac methodo etiamnum utor, si quando Febres Intermittentes longiusculas per Chinam Chinam curare aggredior.

Non absimili admodum via incedunt hodie cautiores quamplurimi, qui ad tollendam sensim, nec uno quasi ictu comprimendam febrilem effervescentiam, ipsum Corticem exhibent a principio per modum levioris alterantis, imminuta scilicet semper, ac parca dosi [puta ad *Semidrachmam*, vel circiter] idque semel tantum in die, tempore, quo Accessio deferbuit, vel omnino cessavit, sive in forma solida, sive in aqua etiam aliqua stillatitia, puta Card. b., Scorzoneræ &c. potius, quam in Vino; quam dosim semper æqualiter ad plures, & plures dies protrahunt, usquequo nempe Febris extincta sit, ac ultra etiam, ut præcaveatur regressus. Atque hanc quoque methodum in naturis, palatisve delicatulis, & *in debiliorum Febrium diuturnitate* haud infrequenter, & ipse teneo.

Sed si causa Febrium valida sit, uberior, & contumax, ob metum vero imminentium symptomatum, vel ob aliam justam rationem congruum videatur,

Febrem

Febrem longas admodum moras non admittentem, supprimere, tunc satius est prius exhibere dosim integram *duarum drachmarum*, postea sensim imminuta dosi procedere; sic namque citius, & infallibilius effectum consequimur. Neque enim *sex scrupuli v. gr.* pulveris, per sex successivos dies assumpti, æquivalent activitati, licet æquivaleant ponderi duarum drachmarum uno haustu assumptarum; quod, ut maxime verum est, ita & maxime notandum in praxi. Hinc est, quod unus Medicus, cum *drachmis sex*, vel cum *unc. j.* Chinæ Chinæ, quamlibet Febrem Intermittentem diuturniorem sanet, & recidivam etiam præcaveat: alter vero cum *unc. iij.* vel *iiij.* vix, ac ne vix quidem, id assequatur; si videlicet primus *drachmas duas* prima vice porrigat [quibus solis Febrem immediate supprimit] dein post unam, vel alteram diem, *drachmam unam* iterum propinet, ac sequenti die alteram similiter *drachmam*, demumque interposito octo circiter dierum spatio, *semidrachmam* quotidie per alios octo dies continuos exhibeat, qua methodo omnis fere semper inhibetur recidiva: alter vero *tres uncias* integras ad *scrupulum unum* quotidie (prope inutiliter) impendat. Sane una tantum libra aquæ affatim effusa par est extinguendo ignitorum carbonum cumulo; duæ vero libræ guttatim, & longiusculis intervallis stillantes tractu temporis difficile idem præstant. Sic purgatio per epicrasim instituta, quamquam persæpe tutior sit, ac utilior purgatione mediocriter valida, non est tamen citior, aut certior, quoad obtinendum finem evacuationis. Idem dicendum prorsus de Dosi congrua, & integra Chinæ Chinæ, quoad effectum certiorem pellendi Febres, cæteris paribus.

Practicæ hujus veritatis ope decerni quoque posse videtur de usu liberaliori, prudenti tamen, omnium ferme Alterantium. Horum sane doses nostris temporibus sunt adeo diminutæ, & in dies diminuuntur, propter nescio quandam scrupulositatem magnorum etiam Virorum, minus tamen Practicæ addictorum, ut sæpius fortasse cunctationi huic imputari possit felicium successuum carentia frequentior, & fraudatio expectationis nostræ, quam jure merito nobis indidit longa Patrum experientia, & auctoritas, sed nimia nostri seculi in usu practico fefellit cautela. Ad hanc superstitiosam, ut ita dicam, medendi rationem referri quoque potest austeritas nonnullorum Vini usum pro Chinæ Chinæ infusione, ac assumptione reprobantium, cum tamen illud, pro complendo hoc opere, cæteris quibuscumque liquoribus sine ulla suspicione præferri possit. Neque enim ab illo, etsi nonnunquam generosiore, per infusum tamen Corticem aliquo modo enervato, quicquam detrimenti unquam evenisse dignovi, sicuti nec interesse, album ne illud sit, an rubellum, austerum, an dulce &c. ut proinde liceat innoxie uti eodem, vel in Febribus plurimum intensis, teste experientia, & *Sydenhamii* auctoritate, quem inter cæteros lubet seligere — *Neque enim* (inquit ille) *mihi unquam contigit, ut viderem, Vinum, in quo propinatur Cortex* (*quod jure quis possit suspicari*) *febricitanti obfuisse; e contra vero calor, sitis, cæteraque Febris symptomata ut plurimum, post assumptam hujus remedii quantitatem sufficientem, mox evanescent, Vina haud obstanti.*

Aliis itidem imitatoribus Methodi, quam sub Arcani nomine tanti vendidit in Gallia *Talbotius* Anglus, in usu est solam Corticis percolatam infusionem ex Vino, rejecta ipsius Corticis substantia (ne videlicet stomachum gravet) ad *unc. v.*, vel *vj.* propinare, idque assidue repetere, interposito quatuor scilicet horarum intervallo, incipiendo a remissione cujuslibet paroxysmi (nequaquam vero a principio) usque ad alterius adventum, & sic primo ad plures, & plures dies, deinde mane tantum, & sero, tandemque semel tantum in die, ad plures usque hebdomadas sensim procedendo, Febre etiam sublata.

Sed,

Sed, ut verum fatear, licet hanc præparationem absolute non improbem, sua quippe præstantia nequaquam carentem, ea tamen minus arridet, non quidem ratione temporis exhibendi Febrifugi, quod potius cum aliis commendo, cum tutius sit hostem fugientem, Febrim nempe, insequi a tergo, quam venientem aggredi a fronte: sed primo, quia debilis admodum est hujusmodi modus, & tardioris effectus, immo etiam incerti; secundo, quia sic fieri solet inutilis consumptio remedii præstantissimi, ac in urgentissimos casus solicite potius servandi, cum pro tali infusione necessaria sit magna quantitas Chinæ Chinæ, ad uncias nempe sex, vel octo, ut ipsi fatentur Auctores Galli, pro uno tantum Ægro perfecte sanando. Accedit, quod hujusmodi infusio, partitis etiam vicibus instituta, nonnisi in pluribus Vini libris, longa postmodum mora vappescentis, potest instituí: siquidem cuilibet unciæ Chinæ Chinæ, una saltem Vini Pinta Parisiensis, continens *uncias xxxij*, immo, secundum *Lemerym*, duæ Pintæ solent affundi. Quod sane impendium Corticis ad excessum usque producitur pro morbo vulgari, qui cum exigua cæteroqui Corticis, & liquoris mole curari potuisset. Et revera solo Cortice tali infusioni superstite, rejectoque jam ut effœto, ac inutili, plures Ægrotantes pauperes sanatos novi, cum tamen pro uno ditiore vix tota, quanta erat, infusio suffecerit. Tanta est substantiæ Corticis etiam per infusionem præcedentem enervati activitas, & tam debilis est activitas simplicis infusionis illius, etiamsi vegeti. Hanc nihilominus Methodum amplexa est Gallia fere universa, postquam ea usi sunt omnes Regii sanguinis Principes, & Sacra ipsa Regis Persona, cui tamen vere profuit ipsa Corticis epoti substantia. Edita proinde est, ac promulgata eadem Methodus cum approbatione Aulicorum Medicorum, scilicet Clarissimorum *D' Acquin*, *Fagon*, *Le Bel*, & *Du Chesne*, accedente universali aliorum totius Regni Medicorum usu.

Laudabilior tamen meo judicio est mos eorum, qui facta dilutiori, ut supra, infusione unciarum duarum, vel trium Chinæ Chinæ, eandem non *percolatam*, sed nonnihil *turbidam*, eadem pariter, ut supra, dosi, iisdemque temporibus, cum non absimilibus intervallis præbent; qua demum prope absumpta, reliquæ portioni Chinæ Chinæ in fundo subsidentis, novum Vinum, quin etiam tantillum novi Corticis (ut & factitabat *Talbotius*) affundunt usque ad veteris, & novi pulveris absumptionem: sic enim citius, & certius sortiuntur intentum. Sed neque hoc plane satisfacit, quatenus pro occasione nimis levi nimium pariter fit Chinæ Chinæ proluvium, nimisque diu vexantur Ægri nauseosa, & frequenter repetita ingrati medicaminis oblatione. Si ferat nihilominus Ægri stomachus, nec eum pigeat expensæ supervacaneæ, hujusmodi methodum improbare non audeo.

Sunt aliæ plures China China utendi formulæ, singulæ suo robore præditæ: ex ea siquidem parantur Tincturæ admodum efficaces, Extracta pariter non parum activa (plus minus tamen pro ratione menstrui, ac modi eandem conficiendi) quæ sicut simplicem Corticis substantiam superant quadam jucunditate saporis, efficiuntque ideo, ut assumantur facilius, ita ambigo, nec sine caussa, an æquent virtute, ac energia operandi, ut quandoque opus esset, præsertim si hujusmodi artefacta diutius asserventur, immo nisi sunt valde recentia. Quod si auctoritati Famigeratissimi *Malpighii*, & aliorum in hoc velimus subscribere, sane tincturæ potius, quam substantiæ, quippe ligneæ, ac proinde gravioris, sicut & administrationis paulatim potius, quam cumulatim institutæ, usum tutiorem reputabimus. Ego vero solicitus de certitudine, & promptitudine eventus, ubi præsertim aliqua urgeat necessitas, circa primum caput, meum adhuc votum suspendo, etsi satis felicem sæpiuscule [haud diffiteor] Extracti pariter, ac Tincturæ experientiam nactus. *Mortonus* tamen in admini-

miniſtrando Cortice exercitatiſſimus, dum Tincturam ſuam ſatis elegantem, neque cum Vini ſpiritu [quii aliorum mos eſt] extractam commendat, eidem nihilominus aliquot drachmas pulveris in ſubſtantia præmittit pro fundamento Curationis. De Doſi autem, quod ſecundum eſt, quid ſentiam, jam dixi ſuperius: nec majorem requiri quantitatem in Caſibus *vulgarium* Intermittentium, ac tunc edixerim, reor, ut ut idem *Mortonus* doſim augere ſoleat, non alio nomine, niſi quia ſpurium, & effœtum Corticem genuino, & integro copioſe mixtum, noſtris temporibus ſuſpicatur. *In Schedula Romana*, inquit ille, *doſis drach. ij preciſe adultis præſcripta erat: Jam autem quia Cortex adulterinus eſt, coacti ſumus ſaltem unc. j. nonnunquam duas, vel tres ingerere, priuſquam ſcopum attingere poſſimus Drachmas duas vix jam ſufficere Infantium, ac puerulorum Febribus fugandis, cuilibet in Medicina exercitato notum eſt.* Sic ille. Hujuſmodi autem fraudem in Cortice apud nos Ego, ut verum fatear, nondum deprehendi, eundem nimirum effectum, ac primis temporibus, a conſueta doſi etiamnum reportans.

Pariter cum Conſervis Roſarum, Abſynthii, Violarum &c. admixta China Chinæ, ſpeciei Opiatæ, vel Electuarii utiliter exhibetur; item, quod commodius eſt, cum Syrupo de Abſynth., de Cortice Citri &c. vel cum ſolutione Tragacanthi, in formam boli redigitur, vel cum ſaccharo, & idoneo liquore coquitur ad conſiſtentiam Syrupi. Sic ego ſæpius tinctura ejuſdem forti in Julapium redacta pueros, quibus amarum ingratum eſt, ni fallantur ſpecie dulcedinis, curare conſuevi. En mea illius deſcriptio.

℞ *Chinæ Chinæ in tenuiſſimum pollinem redactæ unc. j. Irroretur Vini ſpiritu quouſque humeſcat tota, mox infundatur in unc. xvj. Vini albi generoſi. Digeratur in B. M. tepido per biduum, vel triduum, agitando Vas pluries in die, deinfacta per linteum valde rarum colatura, cum forti expreſſione (ut portio ſaltem tenuior ſubſtantiæ Cortici traiiciatur) adde Sacchari albi clarif. unc. viij. Et in Vaſe fictili coquatur lento igne ad conſiſtentiam Syr. Doſis unc. j. unc. j. ſs. unc. ji., & ultra, ſi lubeat.* Julapium iſtud eo efficacius erit, quo turbidius, & ſubſtantia Corticis magis impregnatum, ſecus vero quo magis perſpicuum. Poterit autem in tali caſu, vel ſi adultis ſit præſcribendum, acui, & roborari additione ſubſtantiæ Corticis ad *ſcrup. j.* vel ad *drach. ſs.* pro qualibet unica, quæ commixtio tempore oblationis valde utilis eſſe poteſt, nec multum incommoda.

Omnibus hiſce modis, quorum unicuique ſua vis ineſt, exhibitus debita, continuata doſi, tum in Paroxyſmo, ut olim, tum extra Paroxyſmum, ut modo, & quidem partitis vicibus, Peruvianus Cortex, in tenuiſſimum pollinem (quod ungue notandum eſt) probe redactus, Febres omnes Intermittentes fugat, modo citius, modo tardiuſcule, prout magis, vel minus valida, copioſa, aut frequens fuerit illius oblatio. Harum tamen Formularum nulla ex relatis promptiorem ſortitur effectum, quam ea, quæ primum fuit inventa, exhibendo videlicet *drachmas duas* Chinæ Chinæ per aliquot horas (quod tamen minime neceſſarium) in Vino antecedenter infuſæ; invadente Paroxyſmo, vel, ſi mavis, eodem declinante: ſiquidem in principio acceſſionis metus eſt, ne vomitu tunc temporis facili rejiciatur; illo enim paroxyſmo tranſacto, certo certius non redit alter. Et ſi conſtanter, ac opportune repetatur remedium modo ad *drachmam*, modo ad *ſemidrachmam* ad plures dies, ſemelque tantum, vel bis in die, prout opus videbitur, videlicet priuſquam ſemiconfoſſus hoſtis vires reſumat, præcavetur etiam recidiva. De reliquo non eſt, cur ſimus admodum ſoliciti de eleganti illius præparatione, niſi id fiat guſtus gratia, vel ob difficultatem aſſumptionis ex parte Ægrorum; tunc enim Tincturas tantum, vel Extracta, aliaſve Remedii contractiones, per infuſionem, decoctionem, expreſſionem &c. cogimur

mur anteponere ſubſtantiæ illius. Extra hujuſmodi occaſionem abſque ullo fuco exhibeatur Cortex; quandoquidem, quocumque modo offeratur, noſtram ſemper expectationem implet, eo fortior, quo ſimplicior.

In hanc rem audiatur *Mortonus*, qui de Chinæ Chinæ Tincturis, Extractis &c. verba faciens, concludit — *Audeo palam affirmare, multa, ac diuturna experientia fretus, Chinam Chinam ſimplicem, & in ſubſtantia exhibitam (modo in pollinem ſeu Alcobol arte prius redacta fuerit &c.) certius, ac compendioſius vires ſuas exercere, atque finem optatum attingere, quam ſi multa ante, aut igne torqueatur, ac nativis viribus ſpoliata, more pompoſiſſimo, exhibeatur; adeo ut in iſtis præparationibus oleum, & opera perdatur. Neque cuiquam auctor ero, ut nugas hujuſmodi captando, atque reapſe nihil efficiendo, temporis pretioſiſſimi jacturam faciat.* Alibi pariter idem inculcat, ſic inquiens — *Febres ſane Subſtantia Corticis citius, ac certius, quam quacumque ſpecioſiſſima ejus Tinctura, Extracto, vel Elixire fugari, atque fugatas ad recidivationem minus aptas eſſe, certo certius conſtat.* Quod idem paucioribus his dixerat *Blegnyus* — *Porro, me judice, ſimpliciſſimæ præparationes, & quæ minus artificium redolent, omnibus præferendæ ſunt.*

Neque tamen primos Chinæ Chinæ Fautores latuere iſtæ, quæ recentiores vulgo reputantur, illam præparandi formulæ; ſiquidem de ipſis expreſſam mentionem facit laudatus *Badus*, qui non modo Extracta, & Tincturas (quas inter celebris eſt, quam profert ex deſcriptione *Jo: Gregorii a Glantz* Medici Cæſarei] ſed etiam Sales, & Spiritus ejuſdem, immo & Aquam ſtillatitiam, vel tunc fabrefactam indigitat, de cujus tamen viribus nollem inexpertus quicquam ſpondere.

Sed tanto luxuriantium præparationum apparatu nondum contenta oſtentatio Medica cogitavit adhuc de adjungenda huic Achilli, qui ſibi ſolus ſufficit, aliorum Medicaminum inutilium (utinam non contrariorum) ſocietate, ſi non titulo expugnandæ Febris, ſaltem leniendorum ſymptomatum: quo nomine Laudanum opiatum, ubi præſertim ſymptomatica diarrhæa, vomituſve frequens febribus adjungatur, communiter (nec tamen male) ſolet Cortici commiſceri. At licet injuria cæteroqui annectatur Chinæ Chinæ conſortium cujuſcumque remedii (ubi enim ea convenit, convenit ſola) cum omnia Febrium Symptomata quantumvis gravia, devictis per Corticem Febribus, tollantur penitus; attamen, ſi cui lubeat eadem addere, non ſine plurimorum Scriptorum auctoritate, addat, licet utplurimum ſupervacue.

Id unice admittere nequeo, etſi eorum nonnulli facile admittant, aut ſuadeant, nempe quod Cortici ulla Cathartica, utut levia, admiſceantur, vel poſt eam oblatam propinentur; per ſolos enim Clyſteres repetitos ſatius eſt negotium abſolvere. Uſu namque ſatis didici (quod & a Scriptoribus magis expertis eſt animadverſum) ea ipſa familiaria Remedia, quæ vix, ac ne vix quidem, naturam alimenti tranſcendunt, ſuntque convaleſcentibus uſui ordinario ad alvum lubricam ſervandam, ea inquam ipſa, poſt aſſumptum Corticem Febres iterum ſuſcitare. Quamobrem ea certitudine, qua Febris per Chinam Chinam expellitur, eadem pariter per Cathartica revocatur. Quod diutina obſervatione adeo conſtans reperi, ac adeo perpetuum reputo, ut olim Quartanario cuidam bimeſtri, per Corticem curato, & adhuc nihilominus querulo, quod plura mala ex iſtiuſmodi curatione metueret, quam ex Febre non ſatis diu [ut ajebat] geſtata, impatiens reſponderim, quod ſi tanti Febrim ſuam faceret, ut, ea ſublata, re meliore per me ſpoliatum ſe crederet, paratus eram illico Febrim ipſam illi medio Cathartico reſtituere. Melius conſultus renuit, & vixit incolumis.

Quoad modum diætandi Ægros tempore Febrifugi oblati, ego [quidquid aliis placeat] eandem ſervari jubeo vi-

ctus rationem, qualem pro ratione Febris ante Corticis usum præscripseram, servato congruo semper intervallo inter cibum, atque remedium, quemadmodum in aliis quoque casibus mos est, ut scilicet purior, quantum fieri potest, ac impermixta deferatur quo tendit substantia remedii. Neque ex hac praxi ullum unquam incommodum in stomacho Ægrotantium, quale describitur ab iis, qui ventriculum jejunum nolunt, sed cibis refertum, ut melius Corticem ferat, contigisse memini. Forsitan id illis accidit, qui quarta quaque hora plures uncicas infusionis Chinæ Chinæ stomachum inundantis, assumunt. Non sic certe in præscriptione mihi familiari. Ingurgitationem idcirco, ac frequentem Ciborum præsertim solidorum oblationem, quæ nonnullis arridet, in hac saltem Regione laudare nequeo.

Intra hos cancellos vulgo subsistit usus frequentior Peruviani Corticis, tum quo ad dosim, tempus, & modum offerendi remedii, tum quo ad Febres, quæ pro scopo activitatis illius communiter designantur. Innumeras equidem alias Chinæ Chinæ præparationes, atque illius ante infusionem prævias irrorationes, commixtiones &c. ex plurimis Auctoribus huc afferre possem longiori ordine, sed crambem millies recoctam abnuo recoquere: nonnullas tamen ex iis, quæ præstantiores creduntur, in gratiam Tyronum tantummodo minime gravabor transcribere. Interim, antequam pergam, mihi generaliter dixisse sufficiat, *drachmas duas* genuini pulveris, sive solitarii, sive aliis Febrifugis associati, & quomodolibet, una vice, tempore idoneo exhibiti sive in forma liquida, sive solida, sive in Aquis stillatitiis, sive in Vino (quod Ego, præsertim si tenuius sit, cæteris liquoribus antepono) quamlibet Intermittentem fugare: eundem vero pulverem pro arbitrio, & pro morbi exigentia, parciore dosi ad plures dies similiter exhibitum, ac subinde etiam repetitum, ejusdem Febris reditum utplurimum prohibere. Ne tamen sicco pede aliorum præscriptiones transigere videar, vel negligere elegantiores, ut spopondi, nonnullorum formulas hic apponam.

Sydenham in *Observationibus Medicis* simpliciorem hanc habet. ℞ *Peruviani Cort. sub. pul. unc. j. Conf. Ros. rubr. unc. ij. M. Capiat Æger quantitatem nucis mosch. majoris, mane & sero quotidie, diebus a genuino paroxysmo vacuis, donec totam confectionem absumpserit. Repetatur porro ad tres alias vices, interjectis semper diebus quatuordecim.* In Epistolis postmodum ab eodem conscriptis, postquam experientia profecerat, unciam unam pariter ejusdem Corticis Syrupo Caryoph., aut de Rosis siccis commixtam, vel duabus Vini libris infusam exhibet, duodecim partitis vicibus, singulo quadrihorio, tempore intermissionis; ea scilicet porportione, ut intra duos tantum dies tota quantitas absumatur, atque octo tantum interjectis diebus, remedium repetit, idque ter, vel quater renovat ad arcendas recidivas.

Idem Auctor pro Infantibus sequens (ut inquit) Julapium solet conficere ℞ *Aq. Cerasi. nigr. Vini Rhenani an. unc. ij. Corticis Peruviani subt. pul. drach. iij. Syr. Caryoph. drach. j. M. f. Julapium. Capiat cochleare unum, alterumve, pro ratione ætatis, quarta quaque hora. donec paroxysmi non amplius discrucient, instillando alternis dosibus (si diarrhæa adfuerit) Laudani liquidi gut. j. vel. ij.* Limpidam autem ex diligenti percolatione infusionem Corticis, quam pro delicatulis præscribit, nullius fere roboris esse, plurima fretus experientia pro certo habeo. Claris hujusmodi infusionibus, exigua Corticis virtute imbutis, anteponerem potius Vinum *Monginotii* (cujus tamen nullum mihi fuit unquam experimentum in praxi) paratum tempore vindemiarum ex China China immixta, in pulverem redacta, illiusque probabiliter viribus media fermentatione validiuscule impregnatum.

Mortonus autem Corticis strenuus administrator illum exhibet per octo, decem, vel duodecim vices ad *drach. j.* singulo trihorio, vel quadrihorio, tempore

pore abſentis paroxyſmi, modo in forma potus, modo in forma boli, vel pillularum. Quæ quidem doſis ſic repetita, quemadmodum excedere ſolet exigentiam Intermittentium *benigniorum*, ita nonnunquam non æquat, ut ſuo loco videbimus, exigentiam quarumdam *Pernicioſarum*, utut Methodos aliorum efficacia ſuperet. Formulæ autem illius ſunt ſequentes. ℞ *Aq. Card. b. unc. ij. Aq. Epid. Syr. Caryoph. an. drach. ij. Chinæ Chinæ elect. ſubt. pulv. drach. j. M. f. hauſtus, qui abſente paroxyſmo illico propinetur, repetaturque tertia, vel quarta quaque hora ad viij., x., vel xij. vices.* Vel

℞ *Cort. Peruviani elect. in ſubtiliſs. pollinem redacti drach. j. Syr. Caryoph. q. ſ. M. f. bolus ſumendus. ut ſupra.* Vel

℞ *Pul. Peruviani ſubtiliſs. triti unc. j. vel unc. j. ſs. Syr. e Rub. Idæ q. ſ. Balſami Peruv. ſcrup. j. vel drach. ſs. M. f. Elect., de quo ſumat Æger quantitatem nucis moſch. tertia, vel quarta quaque hora extra paroxyſmum.* Vel

℞ *Pul. febrifug. elect. & ſubtil. triti unc. j. vel unc. j. ſs. Mucilag. Gum. Tragacanthi Aq. Plantag. extract. q. ſ. M. f. Pill. mediocres deaur., quarum viij. x. vel xij. quarta quaque hora intermiſſionis deglutiat.*

Pro iis autem, qui ægre ferunt ſubſtantiam Corticis, poſt doſim aliquot drachmarum illius pro fundamento curationis prius propinatarum hac tinctura utitur ad perficiendam curationem. ℞ *Cort. Peruviani craſſe pul. unc. iij. Coque leniter in Aquæ fontis lib. j. ad medietatis conſumptionem: deinde f. Colatura, atque reliquias Decocti, eadem Aq. quantitate recens affuſa, coque, & cola iterum, hoc modo repetendo operationem ad tertiam vicem, vel donec tota Corticis amarities fuerit extracta. Denuo omnes colaturas commiſce, & adde Aq. Epidem. Syr. Caryoph. an. unc. iv. vel v. M. f. Apozema, ſive Tinctura, de qua ſumat Æger unc. iiij. v. vj. quarta quaque hora extra paroxyſmum, vel ſæpius ad libitum.*

Ex *Zodiaco Medico-Gallico* præter *Remedium Anglicum*, ſeu præparationem *Talbotii*, de qua infra, & alias præparationes aliorum, habemus ſpecialiter hanc Opiatam non inelegantem. ℞ *Quinquinæ pul. Fol. aut Flor. Centaurii min. ſub. pul. Theriaces an. part. æqual. Confice ex his Opiatam, de qua ſumat Æger bis in die drach. j. ſs. ſex dierum ſpatio, ſuperbibendo hauſtum Vini rubelli optimi, & Aq. Plantag., vel Bugloſſi.* Eandem, meo judicio, efficaciorem (quippe Chinæ Chinæ plus admittentem) reddit *Cl. Nigriſolus* immutans hoc pacto. ℞. *Chinæ Chinæ pul. unc. ſs. Fol. Centaur. min. pul. Mithridat. opt. an. drach. ij. M. & cum Syr. de Abſynthio, vel de Cort. Citri, vel Aurantiorum f. pill.* (non præſcribit molem, aut pondus ſingularum, ſed facile eſt id cuique determinare) *quarum ſex, vel ſaltem quatuor aſſumat Æger quotidie, ſuperhauſto cyatho Vini generoſi, vel Aq. Card. b., aut Sonchi &c. continuando uſum talis Opiatæ per aliquot dies, etiam ſublata Febre, ad recidivæ præcautionem.*

Ex eodem denique *Zodiaco*, & ex ipſo *Nigriſolo* innuere ſolum juvat, minime vero tranſcribere celebrem præparationem *Talbotii*, utpote ſatis notam, ſcitu facilem, relatu operoſam, & a vulgari infuſione parum diſcrepantem. Me tamen vade, ea per ſe imbecillis eſt; quidquid enim roboris eidem ineſt, illud a crebra tantummodo, & diuturna ejuſdem oblatione procedit. Cæterum excellentia, quæ illi a nonnullis tribuitur, eo quia virtutem nudam Corticis in ſe contineat extractam a craſſiore ſubſtantia, quæ proinde rejicitur (ſed perperam) ut effœta, tanta revera haud eſt, quanta creditur: & plane verſute id factum ad velandum remedium cognitu nimis facile, ut ſcilicet pro arcano poſſet venditari. Id unum expedit animadvertere, quod quotieſcumque ſimplici infuſione uti velimus, idque ſinat morbi benignitas, opus eſt doſim ſaltem duplicare, & macerationem duorum, vel trium dierum præmittere, ac ſæpiuſcule vas liquoris concutere: ut ſic liquore, quantum fieri poteſt, im-

prægnato, probabilem sortiamur effectum ab infusione duplicatæ dosis, quem a substantia dimidiæ certum consequeremur. Qui magis elaboratas expetit hujusce Remedii præparationes, illiusve Tincturas, Extracta &c. adeat *Badum*, *Sturmium*, *Rolfinchium*, *Lemerynm*, *Donzellum*, *Dolæum*, *Monginotium*, *Talbotium* modo memoratum, seu potius *Blegnyum* pandentem arcana *Talbotii*, *Helvetium*, *Charas*, & alios, quorum plurimos etiam reperiet in uno Antidotario Mediolanensi acervatim citatos.

Similiter cum Confectionibus Cardiacis, ut de Hyacintho, Alchermes &c. solet a nonnullis simpliciore apparatu, & retenta illius substantia, misceri Cortex, supervacanea quidem impensa, sed eventu nihilominus æquali, dummodo illius sit dosis, ususque sufficiens, cujusmodi exempla passim videre est apud Auctores fere omnes Cortice utentes. Mixturis autem hujuscemodi, præsertim vero Opiatis amaricantibus paullo supra relatis, uti possunt ii præcipue, quibus occasio est Corticem velandi, vel quia Ægrotantes panico terrore perculsi renuant assumere, vel quia ipsi erubescant palam offerre, eo quod alias incaute nimis, aut studiis propriis ducti, illum damnaverint: odor enim, & sapor Theriaces satis notus, simulque amarities Centaurii saporem Chinæ Chinæ celabunt, ac obruent. Quod reliquum est, ut ingenue loquamur, cum quidquid illi commiscetur (etsi simpliciter bonum) eadem sit imperfectius, non est cur moles remedii augeatur adjuncto aliquo imbecilliore, quod a sola China China efficaciam fere totam debet mutuari. Satis appositè in hanc rem ajebat Doctissimus *Sydenham* — *Qui aliquid Cortici adjiciunt, præter vehiculum eidem in ventriculum transmittendo necessarium, aut ex ignorantia peccant, ut mihi videtur, aut dolo malo, a quo Vir probus ex animo abhorrebit.*

Extensionem vero Remedii istius ad alias Febres expugnandas, puta Continuas, Malignas &c. a nonnullis propositam, vel usurpatam: item ejusdem injectionem per Clysteres ab *Hadriano Helvetio* descriptam, & a me quoque aliquando institutam, varioque illius usus ad alias Ægritudines, hìc loci, ubi de usu tantum vulgari ejusdem in Intermittentibus agitur, examinare supersedeo, cum ex professo de his omnibus suo loco sim plura dicturus.

CAPUT VIII.

Diligentior investigatio, an liceat in principio quoque earundem Vulgarium Intermittentium Chinam Chinam *exhibere.*

QUÆ diximus hactenus de tuta, cita, ac certa actione Peruvianæ Corticis in diuturniore Febrium Intermittentium *progressu* exhibitæ, & quæ de Caussis ipsarum Intermittentium superficie tenus tetigimus, omnem locum videntur surripere propositæ quæstioni, an scilicet illam etiam in *principio* earundem liceat offerre; quandoquidem omnibus temporibus: & quo citius, eo melius: morbum semper tolli debere, si possibile sit, extra dubium videtur. Sed non est plane ita; Aliud namque quærendum est prius, quod magis refert, nempe an vere hujusmodi Febres ab initio liceat supprimere (quod & circa usum suorum Alexipyretorum adnotarunt Antiqui) præscindendo, an id mediante Cortice, vel alio quovis Febrifugo tentare expediat: nam quotiescumque id facere congruum censeatur, nil profecto melius Cortice in hunc finem occurret. Sed non est res parvi momenti decernere, an congruat tempori.

Pro hujusce nodi solutione lubet aliqua ex parte convenire cum *Sydenhamio* admonente — *Curandum esse ante omnia, ne præmature nimis hic Cortex ingeratur, ante scilicet quam morbus suo se marte aliquantisper protriverit, nisi collabescentes, & jam fractæ Ægri vires* (virium autem collapsus in morbi princi-

principio nequit contingere, nisi ob ingravescentiam Symptomatum, quam ideo satius fuisset exprimere) *eundem temporius suggerendum esse dictaverint* — Sed quia ratio illius innititur suppositioni, quod causſa Intermittentium, æque ac Continuarum tota deliteſcat in ſanguine, alia idcirco nobis, hac de re diverſimode ſentientibus terenda eſt via, ut nihilominus, etſi diſcordes in ratiocinio, fere coincidamus in Praxi. Jamque in hanc rem præſto eſt quædam *Avicennæ*, aliorumque plurium Scriptorum diſtinctio ipſi quoque *Sydenhamio* accepta, qua uti ſolebant pro regula practica curandi Febres, inſignem aliquam cutaneam eruptionem, *v. gr.* Variolarum, vel Morbillorum ſecum ferentes, quas ſi vere pro *Depurativis* (ſic dictis) ſeu *Perfectivis* habebant, neque ſanguinis miſſionem, neque ullam aliam opus illud inturbare valentem, celebrabant operationem: ſed totum negotium committebant Naturæ ſanguinis depurationem ſuo tempore media ejuſdem ebullitione maturanti. Si vero *Corruptivas*; talis erat illarum nomenclatura: reputabant ejuſmodi Febres, illas totis viribus artis ſtatim aggredi, moderari, ac tandem expugnare conabantur. Hæc eadem itaque ſit nobis norma, & diſtinctio in reſolutione allati Problematis; ſi nempe Febris Intermittens *Depurativa* ſanguinis, aliorumve ſuccorum rationabiliter cenſeatur, ea uti expers periculi, & facile tolerabilis, vel nonnihil diutius, vel etiam omnino ſinenda eſt, vel vulgaribus tantum remediis, cum circumſpectione tamen, tractanda. At ſi ejuſdem ſanguinis, vel viſceris alicujus læſiva, ac veluti *Corruptiva* videatur, tunc ab ipſo *exordio* per Corticem ſupprimi poterit.

Pro hujuſmodi autem diſtinctionis ulteriori explicatione, & practica utriuſque caſus dignotione, huc iterum revocanda ſunt in gratiam Tyronum, quæ de Febribus adnotavimus Capite præcedenti: ex duobus ſiquidem, vel tribus Theorematis generalibus ibidem relatis tota pendet ſolutio Problematis, & varia, rationaliſque adminiſtratio remedii.

Suppono itaque ex jam dictis, Febres tam Continuas (eas ſaltem, quas putridas appellarunt Antiqui) quam Intermittentes in hoc convenire, quod illarum ſcena intra ſanguinem peragatur: idque vel perpetuo, vel ſaltem ut plurimum, ob rei alicujus non exacte miſcibilis, aut in probum cruorem convertibilis, copia vero, aut activitate ſupra modum luxuriantis, heterogeneitatem. Suppono pariter, eaſdem Continuas, & Intermittentes in eo ipſo, in quo diximus convenire, ab invicem diſcriminari per hoc, quod illud incongruum, nec probe miſcibile, quod Continuas parit, illarumque Fermentum appellari poteſt, ſit aliquid ipſum ſanguinem integraliter conſtituens cum ipſo ſpecie cruoris aſſidue, licet forte imperfectius circulum agens, & cum Chylo, lympha, aere &c. longo temporis tractu inſenſibiliter aggeſtum; ſed nec unquam poſt diutinos labores eidem cruori aſſimilatum, vel aſſimilabile, neque per repetitas circulationes in naturalibus viſcerum Cribris ſecretum, aut expulſum. Quare facto ſenſim determinato illius cumulo, qui non amplius a reliqua utili ſanguinis maſſa dilui, ferri, aut abſcondi queat, eam neceſſe eſt, levi qualibet accedente occaſione, inſurgere luctam, & inteſtinam diſcordiam, quæ Febrilem efferveſcentiam, aut ebullitionem conſtituit. Hujuſmodi autem efferveſcentia plurium dierum curriculo pari paſſu procedens, nec interrupta, ſed æquali vigens duratione, unius acceſſionis adinſtar (aliquam tamen etiam obſcuram exacerbationem non excludentis) vel integram ſanguinis depurationem ab inteſtino inquinamento, vel ejuſdem integram pariter conſpurcationem, corruptionem, aut inflammatoriam ſtagnationem aſciſcit, unde diſpar exitus aut ſalutis, aut mortis.

Intermittentium vero Fermentum, ut reor, eſt aliquid, quod ſanguini con-

fuſum potius, quam mixtum, eundem cruorem nequaquam vere conſtituit, neque adhuc in eo ſpecie liquoris aſſimilabilis deliteſcit, ſed illi accedit omnino ab extrinſeco, velut aliquid ab eodem plane diverſum, quod periodice aliunde ſuggeritur, tanquam e Fodina peculiari, a ſanguine diſſita, ut eandem ebullitionis [periodicæ tamen, non aſſiduæ ut ſupra] ſcenam intra ipſum cruorem exerceat. Sed & hic idem ſucci extranei ingreſſus in ſanguinem, ſeu illius intra iſtum confuſio dupliciter poteſt contingere, nempe, vel quatenus intra breve temporis intervallum [quantum videlicet intercedit inter unum & alterum paroxyſmum] ſuccus hujuſmodi paulatim congeratur, & intra idem intermiſſionis tempus ſenſim ad turgentiam, mox & efferveſcentiam pertingat, vel quatenus affatim, & unico appulſu [ſucceſſive tamen ad breve aliquot temporis ſpatium continuato] cruorem invadat, illumque ſtatim perturbet, ac in febrilem efferveſcentiam cieat. Circa hoc haud diffiteor, quod licet primo modo facilior reddatur propoſitæ quæſtionis ſolutio, & explicatio actionis Corticis non tam in correctionem ſucci vitioſi affluentis, quam in ſubſidium, & adjumentum cruoris recipientis; ſecundus tamen modus, ut jam diximus, magis arridet, tanquam phœnomenis Intermittentium omnibus, præcipue vero quæ in invaſione contingunt, explanandis, magis conſentaneus.

Crediderim itaque haud improbabiliter, in exordio paroxyſmi Febrium Intermittentium ſuccum febriferum Lacteas ſtatim Venas, ſive omnes, ſive ſecundi tantum ordinis, undelibet ille iiſdem acceſſerit, pervadere, eo quidem pacto, quo Chylus per eaſdem delabitur: in quo itinere mirum non eſt, ſi peregrinus humor ille eaſdem excitet turbas angoris ſtomachi, vomitus, & alvi fluxus, quas etiam excitare ſolet Chylus ipſe ex re aliqua prava, ne dicam venenata, aut confectus, aut ſaltem infectus, ut proinde analogia quadam venenoſus quoque aliquando dici poſſit ſuccus ille Chyli venenoſi vices quodammodo gerens, ut alibi dicemus. Quo forſitan nomine excuſandus foret alias citatus *Mortonus*, ſi Venenum ſuum Febrile hoc pacto intelligeret, ſed revera ſe aliter explicare videtur. Ad ipſum vero cruorem jam jam pertingens in axillari latex antedictus, a ſcaturigine ſua fervidiore longe dimotus, non modo ratione naturæ ſuæ, tunc cum ſanguine non ſociabilis, ſed forſan ratione ſuæ actualis frigiditatis (reſpective ſcilicet ad naturalem fervorem ſanguinis ob partium heterogeneitatem aſſidue fermenteſcentis) facile eſt intelligere, quo pacto poſtquam rigorem, & horrorem excitavit in regione Lumbari, in Dorſo, & Scapulis, utpote locis, per quæ excurrunt lacteæ inſigniores, & Canalis ipſe Thoracicus tali tunc ſucco ſcatens, facile inquam eſt intelligere, quo pacto idem Febrilis latex ſanguinem ipſum, cui pleno gurgite infunditur, quodammodo frigefaciat, ſaltem uſquequo moram trahit citra Cor, intra Axillarem & Cavam, ſuumque illi motum tam fermentativum, quam circularem interturbet, ac ad tempus retardet. Indicio ſunt pulſus arteriarum depreſſus, ac ferme abolitus, extremorum perfrigeratio, labia pallida, facies univerſa inſigniter immutata, & hujuſmodi. Sed & conjecturam hanc auget vulgata liquorum artificialium in Vaſa ſanguifera Viventium Brutorum per Syringam injectio, ex qua eadem ſuboriri ſymptomata, cuique obvium eſt experiri. Tandiu autem durat hæc Scena, quandiu durat extranei ſucci intra cruorem ingreſſus: quo abſoluto, ac ſubinde acquiſita ab eodem Succo intra utrumque ſucceſſive Cordis ſinum intimiori quadam cum ſanguine commixtione, majorique calore, ac ad efferveſcendum diſpoſitione, factaque idcirco primum tumultuaria utriuſque ſucci confuſione, mox lucta, ſenſim quod intruſum eſt, ab ipſo præpollente ſanguine quodam quaſi attritu comminuitur. Demum ſuſcitata per mechani-

cam

cam neceſſitatem cuique ſenſato ſat notam, ſucci utriuſque ebullitione, ordinata ſubſequitur partium miſcibilium ſocietas, & immiſcibilium ſecretio; unde paroxyſmus media heterogenei facile ſeparabilis [quippe confuſi potius, quam mixti] excluſione, vel ſubactione qualicumque, omnimode ſolvitur.

In hoc opere viciſſitudinario per repetitos novi Succi febrilis acceſſus exercito, illud Lampadi noſtræ vitali, ſanguine, velut oleoſo pabulo, ſuſtentatæ (ſi metaphorice ſaltem, ni phyſice ſic loqui liceat) illud, inquam videtur accidere, quod veræ lucernæ accideret, ſi per intervalla, & regulato ſtillicidio ſupra ellychnium ea parte, quæ oleum inter & flammam mediat, aquæ guttula una, vel altera concideret. Aqua etenim recenter affluens, oleoque intra ellychnium præexiſtenti confuſa, ſtatim ac ad flammam, quæ debet ali (ita cum vulgo potius, quam cum Philoſophis loquor, ut expeditius me explicem) pertingit, flammulam eandem ſubinde langueſcere cogit, ac prope emori. Sed paullo poſt reſumptis viribus ipſa flamma oleoſis particulis adjuta certamen init, & excitato crepitu tandiu durat lucta, quandiu præpollentes olei particulæ, illiſque inhærentes igneæ, aqueas peſſundant, ſubigunt, ac explodunt.

Hæc collectanea potius hinc inde excerpta, quam mea, ſeu ex aliorum opinionibus reſultantia, & per tranſennam tantum oculis eruditorum oblata, ſerio meditantibus, non longe forte diſtare a probabilitate reperientur. Quidquid tamen ſit, ea probare mei nunc inſtituti non eſt; Sat erit, ſi aſſenſum aliquem ab ingenuis aſſequar in re abſcondita, cujus principium verax nos latet. Id ſolum fidenter audeam proferre, nempe, per iſtam ſucci febrilis coacervationem extra ſanguinem, & dein ſubitaneam (ſucceſſivam tamen, ut ſupra) eidem affuſionem, dummodo ea non aliunde repugnet, longe melius explicari, ut modo innuebam, Intermittentium phœnomena, quam per lentam, & paulatim factam congeſtionem intra ipſum ſanguinem, ſive hæc dicatur abſoluta plane ante febres, plenoque acervo in ſingulas poſtmodum Acceſſiones dividendo, ſive tempore ipſarum Febrium, partitis tantum portionibus, quolibet intervallo repetitis, aut reproductis, non quidem ab extrinſeco, ſed ab ipſo ſanguine, velut ex radice, prodeuntibus; Quod pariter mihi dari, ſi licet, citra probationem peto. Probari autem maxime poſſet ex ipſa Peruvianæ Corticis actione, quæ impedit preciſe febriles Intermittentium acceſſus, antequam fiant, & ſolas Paroxyſmorum ſeſe mutuo excipientium periodicas renovationes, in Febribus Subintrantibus, ſeu per ſubingreſſum Continuis, nequaquam vero ſuffocat ipſam, qua Cortex offertur (ſi ſit inchoata, vel imminens) earundem Intermittentium acceſſionem, neque tollit Febres eſſentialiter Continuas, ſicut neque illam accidentalem, quæ Continuis per ſubingreſſum quandoque ſupereſt, ſublata periodo, continuitatem. Hæc enim, quæ uni jam ſanguini inhæret, non tollitur per Corticem, ut per eum tollitur ſtatim periodus, ſed ſponte abſumitur inſenſibiliter, inquantum nulla amplius ab extrinſeco accedit copia auxiliatia novi Fermenti febrilis, quæ ſuppetias ferat, utpote per Corticem impedita.

Ex hoc patet, Chinam Chinæ aſſumptam forſitan relinquere ſanguinem in eo ſtatu, in quo eumdem reperit, ut dicebamus Capite antecedenti, illique tantum occaſionem præbere, ut a materia heterogenea propriis viribus ſe ipſum expediat, mediante præconcepta efferveſcentia. Quod quidem opus, ut ab eodem ſanguine citra impedimentum peragi poſſit, ipſa China China occurrit Fermento febrili adventuro, & ne vel influat, vel ſaltem nonniſi correctum, valide obſiſtit; atque ita non in Febrem (quæ non corrigitur facta, ſed præcavetur ne fiat) neque in ſanguinem directe agit, ſed in ſolam cauſſam Febris aliunde illuc tendentem. Et hæc obſervatio non eſt parvi momenti in pra-

xi; ſiquidem ducit nos in cognitionem, quod ſymptomata Febrium, quantumvis gravia, dummodo ab iiſdem Febribus producta, atque pendentia, nullo indigent poſt ſublatas Febres directo remedio; ſed ſufficit, ut per Corticem pugnemus adhuc adverſus cauſſam Febrilem, ut eædem certius avertantur Febres, a quibus produci ſolent, atque foveri talia ſymptomata, contra quæ cæteroqui, quoties pendeant ab alio vitio ſanguinis non periodice febrili, vel facta ſint idiopathica, nil valet Cortex.

Iſtæ, & aliæ non abſimiles obſervationes practicæ me trahunt in ſententiam, quod hujuſmodi remedium parum agat in ſanguinem, repurgando illum a febrili miaſmate præconcepto, aut eundem firmando contra miaſma ſenſim acceſſurum intermiſſionis tempore; ſed potius agat immediate in ipſum Fermentum febrile, priuſquam ſanguini immiſceatur: ſive poſtea illius influxum dicatur avertere, aut quomodolibet impedire, ſive illud (influxu non impedito, ut probabilius videtur) corrigere, ac emendare. Quod dictum intelligo, etiamſi fermentum non modo in primis viis ſtabuletur, vel ad eas quomodolibet pertingat, verum etiam ſi degat in glandulis remotis, & in ipſo corporis habitu, quo dubio procul China China, ejuſve tinctura, a fluidis noſtris extracta poteſt pertingere, tanquam ad Mineram, prætergrediendo ſanguinem, atque intra illum tranſitorie vagando, altius tendens, ſi altior ſit Minera fermenti: prætergrediendo, inquam, ipſum ſanguinem habentem in ſe (ſi quidem in ſe tunc habeat) miaſmata febrilia diſgregata, & diſperſa tantum, atque confuſa, agendo vero contactu immediato in nudum fermentum, ubicumque illud lateat. Intra iſtas conjecturas lubens ſubſiſto, nec ulterius tranſcendere ſuppetit animus, eaſque expono uti tantum probabiles: neque tamen ullam ipſarum adopto.

Sed ſi res ita ſe habet, dicet quiſpiam, allata nuper diſtinctio Febrium Intermittentium in *Depuratorias* & *Corruptivas* (in cujus diſtinctionis gratiam cuncta hæc fuere præmiſſa) corruit omnino; ſiquidem nunquam ut depurativa cruoris conſiderari poterit ulla Febris Intermittens, quæ ſuum Focum non habet in Sanguine: neque is proinde dici poterit unquam peccare, niſi quatenus periodice conſpurcatur a ſucco febrili, a quo cæteroqui per ſe ipſum immunis eſt: adeoque Febris Intermittens ſemper erit Corruptiva, nunquam vero Depurativa ſanguinis, niſi ex ſuppoſitione, quod eadem ipſum antecedenter infecerit. Quapropter una corruet ipſa Praxis ex adducta diſtinctione reſultans, quo ad uſum Peruviani Corticis, qui proinde nulla potius interpoſita mora, ut ſentiunt Auctores quamplurimi, ſtatim ab initio præſcribendus erit, prohibendo ſcilicet, quam primum fieri poteſt, ne ſanguis inficiatur. Vanum eſt enim velle illum, qui per ſe purus eſt, depurari per Febrem; quod idem eſt ac expectare, quod impurus fiat, ut poſtmodum depuretur.

Si hoc ductus ratiocinio controverſam exhibitionem Corticis in principio Intermittentium benigniorum indiſcriminatim ſuaderem, non aliud profecto agerem, niſi quod ante me Graviſſimi Scriptores egere, & quod Practici Celeberrimi adhuc agunt, & agi debere non ſine ſolida ratione contendunt: poteſt enim revera bene fieri utrumque, etſi forſan non æque bene. Quia tamen ego in hac materia forte ſum delicatior, & cautior, ac ſibi quiſpam perſuadeat, ideo non tam facile, ut vulgo creditur, in hanc ſententiam delabor. Dico itaque, ſanguinem vere in Intermittentibus per ſe non peccare, nec, quantum eſt ex hoc Capite, depuratione indigere, cum ſe habeat mere paſſive, ad recipiendam conſpurcationem ab extrinſeco. Adhuc tamen, ſi non indiget depurari ſanguis, indiget depurari Corpus univerſum a vitioſo ſucco ſanguinem inficiente, vel indiget idem ſuccus depurari ab iis, quæ præternaturaliter ipſum alterant, inficiunt,

ciunt, & vitioſum, ſeu ſtagnantem reddunt. Cum autem experientia conſtet, raro per naturales, & fere nunquam per artificiales evacuationes ante ipſam Corticis oblationem in principio inſtitutas, Corpus a tali ſucco, ſeu Fermento febrili radicitus expurgari: inſuper, cum talis ſucci congrua alteratio, correctio, vel purificatio per Chinam Chinæ quomodolibet obtenta (detur ſemper locus veritati, maxime vero cum agitur de hominum vita) relinquat nos incertos de modo genuino, quo ejuſmodi attemperationem conſequamur, ſpectata quoque incertitudine opinionum circa ipſas Intermittentium Cauſſas, quæ opiniones omnes, & ſingulæ, non plus quam par ſit faciendæ ſunt in praxi, cum ſecuritate ſemper ubicumque liceat inſtituenda: propterea non ſine aliqua præmeditatione, aut limitatione decernendus eſt in principio hujuſmodi Febrium uſus Corticis, ne forſan ſupra explicatam depurationem aliquo modo impediat, aut remoretur, eamve ſaltem nimis imbecilliter præſtet. Adde, quod cum Febrifugum iſtum, etſi optimum inter cætera, totam tamen radicem, vel ſcaturiginem haud ſemper perfecte tollat, aut attingat (quod crebriores Recidivæ oblationi præmaturæ Corticis, ubi cauſſa Febrium valida ſit, pertinaciter ſuccedentes nonnumquam videntur teſtari) nec alius proinde ſuppetat modus ſuccum illum certo abſumendi, vel corrigendi, quam finere, ut partitis vicibus, atque portionibus transferatur in ſanguinem, ut ibidem ope Febrilis efferveſcentiæ, partim aſſimiletur cruori [ſi ſit quid capax] partim vero, vel etiam in totum [ſiquidem ſit quid omnino diſſymbolum] foras eliminetur: idcirco etiam pro ſupprimendis univerſaliter hiſce Febribus in earundem principio per præcocem Corticis oblationem, haud ita facile, aut indiſcriminatim calculum meum appono.

Sed & alia circa hoc ipſum adhuc occurrunt animadverſione digna, priuſquam propoſitum quæſitum integre reſolvatur. Nam ex una parte, non modo ex curſu Febrium aliquandiu ſibi relicto, nec ſtatim præpedito, id commodum ſequitur, quod hac via per repetitas ſucci febrilis aſportationes in ſanguinem, & per repetitas pariter utriuſque laticis ebullitiones idem ſuccus ſecundum partem ſaltem vitiatam per vices ſenſim abſumatur, unde ſpontanea plerumque Intermittentium ſolutio; ſed hac eadem occaſione poteſt inſuper contingere, quod idem ſanguis aliis ingenitis impuritatibus ſcatens, licet nondum lædentibus, media efferveſcentia febrili iiſdem quoque paulatim repurgetur, atque hoc etiam nomine Febrem ſinere tantiſper expediat, nec ſtatim ſupprimere. Ex alia vero parte poteſt æque contingere, quod idem ſanguis, per ſe forſitan non bene diſpoſitus, ab influente inſuper vitioſo ſucco ultro inficiatur, ac labem majorem contrahat, impotens eo magis hoſtem advenientem integre ſuperare. Sive poteſt contingere, quod, etſi ſit probe diſpoſitus, ab energia tamen, copia, vel pravitate ſucci affluentis adeo obruatur, ut nequeat ab eodem ſe penitus expedire, ſed aliquid ſubinde non ſubactum remaneat, quod vel acceſſiones protrahere, vel Febrem continuam inducere ſit potis. Sive denique contingere poteſt, quod, licet benignioris naturæ, facilioriſque ſubactionis ſit ſuccus febrilis, ſanguis item ſat validæ conſtitutionis ad ipſum ſubigendum; adhuc tamen, ſi diutius protrahatur Febrium duratio, tandem idem cruor per crebras, & diutinas deflagrationes paulatim enervetur, ac vappidus fiat: unde, vel eodem in Viſceribus minus volatiliſato gignantur obſtructiones, vel in minera ipſa febrili facilior reddatur novi ſucci morboſi generatio, ejuſdemque (facta ſcilicet circulari noxa) pro nova ſemper periodi repetitione proventus. Atque ita pro diverſa habitudine tum cruoris, tum extranei fermenti, Febris Intermittens modo Depurativa dici poterit, modo Corruptiva. Quod maxime verum reperitur in praxi; quandoquidem non raro Intermittentes diuturnæ,

velut

velut ignis Naturæ purgator [ut ajebat *Hoffmanus*) a pluribus aliis morbis ſanant, & ad longum tempus ab iiſdem præcavent: ut ideo quandoque ſit optabilis hujuſmodi occaſio, quæ cujuſpiam quaſi lixivii loco ſordes omnes univerſaliter abluat, quas nulla forſan medica prophylaxis valeret abluere. Nonnunquam vero ex oppoſito eædem Intermittentes, puta Quartanæ, vel etiam Tertianæ longiores ſanguinem adeo, & viſcera infarciunt, ac lædunt, ut ex earum vel diuturnitate, vel pravitate, pravus item habitus, cachexia, aut hydrops haud infrequenter ſuboriatur.

Quamobrem, ut totum tandem negotium ad praxim contraham, ea Febris Intermittens Depuratoria cenſenda erit, ordine habito tam ad univerſum Corpus, quam ad ipſum cruorem, ſaltem data occaſione, ac eo, quo explicuimus modo, quæ tantumdem ſucci febrilis qualibet acceſſione maturat, & expellit, quantum fuit introductum in ſanguinem, nullis pravis reſtitantibus ejuſdem reliquiis; immo aliis, ſi quæ inibi præextiterint, cum eodem depulſis. Itaque in tali Febre genuina ſit neceſſe eſt, & plane inculpabilis intermiſſio, vividus Naturæ vigor, & facilis ſymptomatum tolerantia: eademque ſymptomata, etiamſi alicujus ſint intenſionis, non tamen modum excedant, habito reſpectu morbi, temporis particularis ejuſdem (alia ſiquidem debet eſſe intenſio ſymptomatum in principio, alia in augmento, & ſtatu) ſubjecti ægrotantis, regionis, & tempeſtatis. Item ſint vel ſigna, vel ſaltem rudimenta coctionis, excretiones moderatæ, & congruæ, morbo itidem reſpondentes, aliaque Practicis ſufficienter nota. Et in tali caſu, licet Chinæ Chinæ uſum non improbem, immo forte proficuum fore minime inficier, attamen tutior mihi videtur via uſu illius aliquantiſper ſupersedere, tum ob rationes ſuperius allatas, tum etiam quia, ſi quando ex ſuppreſſione Febrium vix inchoatarum contingat, aliquam Fermenti febrilis reliquiam in ſuo foco non integre extingui, ſitque inde poſſibilis [quod incertum eſt adhuc] alicujus alterius morbi generatio, in quem commutentur Febres præmature ſuppreſſæ (quemadmodum ex intempeſtiva ſuppreſſione Scabiei nonnunquam depurativæ, Ulceris antiqui, Fiſtulæ, Fonticuli &c. gravior quandoque pullulat morbus) ſatius fuiſſet, illas prius tuliſſe pauliſper, in nullum tutiorem morbum commutabiles, vel eas vulgari tantum, cauta tamen, & prudenti methodo tractaſſe, vel denique ipſi Naturæ induſtrioſæ morborum medicatrici prorſus curandas reliquiſſe. Induſtrioſam morborum medicatricem cum *Hippocrate* Naturam voco; ſed propterea nollem (& hoc ſemel monuiſſe ſufficiat) *Naturæ* nomine intelligi quandam veluti Rectricem imaginariam, quæ corpus architectonice gubernet, ſed mechanicam ipſam noſtri corporis diſpoſitionem a ſummo Opifice conditam, cum Solidorum, & Fluidorum viciſſitudinario ad invicem motu reciprocantium proportione tali, ut ea mediante (anima vero immortali eminenter agente) motiones omnes, coctiones, ſecretiones, excretiones &c. organis Hydraulico-pneumaticis, aliiſque ad regulas præſertim ſtaticas, abſolvantur.

Corruptiva vero dicenda erit ea Intermittens, quæ oppoſito modo ſe habebit, ac ſupra deſcripſimus: videlicet, quæ ſuccum febrilem haud integra ſubigit, aut expellit, ſed potius eidem alias adjungit a ſe ipſa commotas impuritates, cujuſque ideo ſymptomata graviora ſunt, quam par ſit pro ratione morbi, cæteroqui cum facilitate, & utilitate ſolubilis. Quod quidem ex duplici capite poteſt procedere, nempe vel ex pravitate quadam Cauſſæ febrilis, vel ex ipſarum Febrium nimia diuturnitate. In primo caſu vitium rurſus ſe poteſt tenere, vel principaliter ex parte Succi febrilis, ſive copia, ſive qualitate, ſive inæquali, & irregulari [etiam intra eandem acceſſionem] influxu peccantis, vel minus principaliter ex parte ipſius Sanguinis antea etiam male diſpoſiti,

vel

vel ex parte utriuſque. Quomodocumque autem hæc fiant, quæ pluribus ſane modis fieri poſſe videntur, certum eſt ſaltem, hinc emergere identidem ſuſpectam paroxyſmorum extenſionem, quæ ad continuitatem gradum facit, pariterque acceſſionum inæqualitatem, immodicam intenſionem, irregularemque in ipſa acceſſionis declinatione, nedum in principio, recrudeſcentiam: item ſæpenumero emergere ſymptomata gravia, ut ſtagnationes fluidorum intra viſcera, deliria, comatoſos affectus, & hujuſmodi, quæ adhuc magis metuenda ſunt, ſi cum ſignis cruditatis appareant. In ſecundo vero caſu vitium fere omne ſe tenere videtur ex parte ipſarum Febrium, quæ licet benignæ ſint, in ſymptomatis moderatæ, & a miti cauſſa (contumaci tamen) pendentes, tantam nihilominus ſortiuntur longitudinem durationis, ut ſanguis ex toties repetita efferveſcentia, & ut ita dicam, luctа defatigatus, exhauſtus, ac ſpiritibus depauperatus, tum pigeri in circulo, tum torpidus in fermentatione, tum refractarius in ſecretionibus, tum viſcidus alicubi, tum alicubi ſeroſior, & fibrarum inops evadat; indeque mille trahat morborum ſemina, niſi aliquæ ſaltem eidem impetrentur induciæ, ut tantiſper reſurgat, fortius dein, ſi opus ſit, pugnaturus. Et in utroque caſu, quolibet corruptivæ Intermittentis tempore (ipſo non excluſo, ubi hæc poſſint coire, morbi principio) expedit Corticem exhibere, & Febrem ſupprimere modis omnibus, & formulis luculenter jam recenſitis.

Quia vero & in hoc aliquis poteſt utiliter haberi delectus, e re fore putarim, ſi præ ſola Febrium diuturnitate præſcribenda ſit China Chinæ (& hoc ſit ultra Quæſitum de oblatione in principio) eam epicratice, ac imminuta doſi propinare, ut ſcilicet vel in hoc imitemur Naturam, lento quodam gradu in eodem opere pro viribus abſolvendo procedentem. Si vero præ gravitate ſymptomatum ſit uſurpanda, id fiat magis viriliter, ea ſcilicet proportione, quæ ipſi exigentiæ reſpondeat, quemadmodum ſumus dicturi tum alibi, tum maxime *Capite* 5. *Libri* 4., ubi Quæſtionem eandem de ancipiti oblatione Corticis in *principio quarundam Intermittentium Perniciоſarum* potiore jure inſtituemus. Prout enim citius, vel tardius opus eſt Febres ſupprimere, plus etiam, vel minus Corticis eſt offerendum, idque crebrius repetendum, vel rarius: quandoquidem in noſtra omnino poteſtate eſt Febrem ſiſtere eo præciſe, quo volumus tempore, ſi in Cortice exhibendo ſimus verſati, dummodo congruens detur, breve licet, temporis ſpatium, ut fuſius pariter alibi dicturi ſumus. Fateor equidem, quod cum character Febris Corruptivæ ſupra deſcriptus raro benignis Intermittentibus accidat, vel poſſit accidere in illarum principiis, quoniam neque diuturnitas combinari poteſt, ut patet, cum illarum principio, neque pariter cum eo ferocia ſympt omatum, ut quæ in Intermittentibus non Perniciоſis nonniſi poſt plures periodos poteſt apparere, tollentes jam rationem principii ab iiſdem Intermittentibus, ſi Quartanam excipias, cujus principium videlicet late ſatis extenſum hujuſmodi characteris eſt capax: fateor, inquam, quod penes me vix locum habere ſolet in earundem *Intermittentium benignarum principio* Chinæ Chinæ uſus. Immo ultro lubens edico (licet tanta, tantiſque rationibus de virtute, ac præſtantia ejuſdem hucuſque prædicaverim) me fere nunquam in illis etſi diuturnioribus conſueviſſe Corticem exhibere, niſi vel ſupervenientia gravia ſymptomata, vel Ægrorum tædio affectorum preces me cogant. Mihi namque ſollemne eſt, ſaltem per totum Ver, & per primam Æſtatem [quibus tempeſtatibus benigniores utplurimum ſunt, & *depurativæ*, etiam cum diuturniores ſunt Febres] quaſi perpetuo feriari ab exhibitione ejuſdem Corticis, quem in uſus longe digniores ampla manu profuſurus reſervo.

Neque etiam diffiteor, eſſe quandoque, rariſſime licet, quaſdam pervicaces

ces Intermittentes, quibus curandis præfertim ab initio ſit impar Cortex, quibuſque alia idcirco medela conveniat. In iis etenim, etſi Fermentum febrile per Corticem copioſe, vel diutius aſſumptum abſorbeatur, remanere tamen poteſt in Viſceribus ferax, & fixa radix aſſidue reproductiva novi fermenti conſimilis, vel materiæ illius ſaltem remotæ, quæ potius Toti proſpiciendum eſſe ſuadeat per alia remedia, quam ipſi Fermento per ſola febrifuga. Memini ſiquidem, me obſervaſſe nonnunquam Febres hujuſmodi Intermittentes benignas, adeo refractarias, ut ea facilitate, qua pluries redibant ante uſum Corticis, eadem quoque recurrerent, etiam dum actu ille ad prophylaxim aſſumebatur, etſi ope illius fuerint antea pluries depulſæ. Hujuſce naturæ fuit Tertiana modo ſimplex, modo duplex, quæ Nobilem Virum, Patritiumque Lucenſem, Præfectum Aulæ Sereniſs. Principum Mutinæ, *Dominum Marchionem Nicolaum Lucheſinum* corripuit. Hic an. 1709. dum Corrigii decumberet, cujus Urbis Gubernatoris munere tunc fungebatur, circa morbi initia (nec tamen prima) morem, ut inquit, Patriæ ſuæ ſecutus, Corticem ſumpſit ſuo marte, vix conſcio Medico. Sed poſtmodum tota Æſtate, Autumnoque anni illius, mox Hyeme, ac Vere anni ſubſequentis forſan duodecies recidit, duos identidem, vel tres, quatuor, vel quinque Tertianæ pariter nunc ſimplicis, nunc duplicis paroxyſmos patiens: ad nihilum valente, pro impedienda Recidiva, repetita Soli mutatione, vel diuturno uſu Corticis, modo meo, modo aliorum Medicorum conſilio, modo proprio marte, modo Amicorum ſuaſu, & quidem diverſis formulis, ac Methodis etiam Tranſalpinis, aſſumpti; qui tamen Cortex pro iiſdem Febribus qualibet vice ablegandis conſuetum munus egregie præſtabat. Sed & ſponte quoque pluries abiit Febris, abiitque pariter aliis ſine Cortice curata remediis; redibat tamen æque ſponte ſoluta, ac aliis remediis; depulſa. Et ſicuti Cortex ad præſervationem aſſumptus eam minime arcebat; ita nec cæteræ prophylaxes ſedulo inſtitutæ illam remorabantur tantillum, ſive ſermo ſit de Purgantibus epicraticis, ſive de deobſtruentibus, atque omnifariam alterantibus Remediis, ſive etiam de iis, quæ loco Febrifugorum habentur.

Licet autem hæc monſtra raro contingant, neque rarius contingere ſoleant ubi Febres abſque Cortice curatæ ſunt, nihilominus me quodammodo retrahunt, efficiuntque quo minus Febres iſtas, ubi nulla ſuadeat neceſſitas, vel notabilis earum diuturnitas, per hujuſmodi remedium curare aggrediar. Unde ſubit mirari, quomodo Obtrectatorum Corticis adeo me tangat magiſtralis Scutica, ut non ſemel contigerit, quoſdam Ægrotantes ab iiſdem aliquando deceptos, ne dicam ſeductos, priuſquam ſe mihi committerent, voluiſſe mecum paciſci; ne Corticem [quaſi in hoc ſim nimius] illis unquam præſcriberem, mori potius ſine illo, quam ope illius ſanari, ut ajebant, contenti. Quod ſane eo magis ridiculum mihi viſum eſt, quo certior ſum, inter Medicos Cortice utentes neminem in Curatione *Benignarum* Intermittentium, quas ſæpe pro *Depurativis* habeo, me parciorem eſſe, magiſve ſobrium circa uſum illius.

CAPUT IX.

An Chinæ Chinæ *oblationem præcedere debeat Purgatio, aut Venæ ſectio.*

REMANET adhuc alia ſolvenda quæſtio, quæ Scriptorum vota diviſit, an ſcilicet quocumque Febris Intermittentis tempore offeratur Cortex, debeat prius Corpus purgari.

Si hac quoque vice vellemus, ut maximo jure poſſemus, ſubſcribere *Sydenhamio*, in promptu eſſet reſolutio Problematis, dicendo nempe cum ipſo, quod — *Neque Catharſi, multo minus Venæ ſectione ſubducenda eſt materiæ febrilis*

brilis pars aliqua, quo liberius Cortex ſuo fungatur munere: Cum enim [inquit ipſe] *ab utraque labefactetur quadantenus œconomia Corporis, eo promptius, certiuſque recrudeſcent Paroxyſmi, evaneſcente ſemel pulveris vi;* quod & paullo inferius confirmat ſubdens — *Quod ſi Medicamenta purgantia ſubinde adhibeas* [*adhiberi ſcilicet ſolent eo prætextu, ut obſtructiones expediantur, atque humores in primis viis ſtabulantes exturbentur*] *vel ſi, quod præcipuum eſt, in conſtitutione epidemica venæ ſectio celebretur, fiet, ut morbus in longiſſimum tempus procurrat, atque interim, ut Ægri mille ſymptomatis, iiſque periculoſiſſimis exponantur* — Hæc Sydenham.

Sed ut illius, aliorumque ſepoſita auctoritate, dicam paucis quod ſentio, & mitius agam, quam credar, reſpondeo, facile eſſe ex alibi dictis colligere, me quidem a purgantibus in hoc quoque caſu parum, vel nihil commodi unquam ſperare, immo potius profiteri, ſi non abſolute debere cum *Sydenhamio*, poſſe ſaltem præſcribi in Intermittentibus Chinam Chinæ non modo impune, ſed cum ratione, & cum felici ſucceſſu, ut ſum non ſemel expertus, cum idoneum tempus adfuerit, nulla purgatione præmiſſa; nihilominus ex alia parte ad evitandam calumniam, & ad aliquam Corporis expiationem, dummodo cautam, quin & ad meliorem forſan diſpoſitionem pro ſuſcipienda Febrifugi actione, poſſe prius alvum leniri, & venam ſecari; immo utrumque præſidium de more congruere nequaquam diffitebor, quippe hoc ipſum mihi quoque ferme ſollemne eſt.

Haud equidem tanti facio cautelam iſtam, quin ſæpeſæpius vel alterutrum, vel utrumque ex dictis præſidiis æque bene omitti poſſe ſim certus, maxime cum neutrum, & præſertim purgatio, de qua principaliter procedit quæſtio, nec ratione Febris, nec ratione cauſſæ indicetur; immo & ratione Febris, ſi ſit plurimum intenſa, & ratione cauſſæ, ſi ſit facile agitabilis, potius prohibeatur, eoque fortaſſe magis, quoniam curatio, ut ſupponimus, eſt Cortice peragenda: ſiquidem, ut adnotat *Reſtaurandus* — *Revera huic medicamento nihil magis repugnat, quam cathartica: quamobrem* [ſubdit] *id remedium in uſum duxi majori emolumento impurgatis meis Ægris, præmiſſa ſolum phlebotomia, injectis clyſteribus, exhibitiſque juſculis refrigerantibus* — Sed purgationem circumſpectam, & levem, quæ ſæpius etiam uno, vel altero Clyſtere injecto [& quidem tutius] poteſt ſuppleri, non rejicio, quin & admitto; ſed ſolum admitto, inquantum ea exigatur ab aliis peculiaribus corporis ægrotantis diſpoſitionibus, neque ab ipſa Febre prohibeatur; non vero inquantum directe indicetur a Febre, vel a cauſſa immediata ejuſdem Febris. Huc forſan reſpiciens *Hippocrates de Affectionibus* in curatione Tertianæ, & Quartanæ Febris incipientium, non legem imponit de inſtituenda univerſaliter ante uſum Specificorum ſui temporis purgatione, ſed conditionaliter loquitur in utroque caſu, ſuadetque pharmacum dari tantummodo — *ſiquidem Æger impurgatus ſinuerit* — *ſiquidem videbitur tibi non purgatus eſſe* — ſignum evidens, purgationem in prædictis Febribus & abſolute, & ante uſum Specificorum omitti poſſe, eamque, ubi opportuna cenſeatur, ſolummodo inſtituendam eſſe occaſione aliarum præexiſtentium corporis diſpoſitionum, quæ Febrium hujuſmodi curationem per Antifebrilia abſolvendam (ubi vere illæ adfuerint) poſſent remorari.

Quia tamen non pari ſemper paſſu, ſive in quibuſvis Corporibus, ſive in quibuſvis Anni temporibus incedendum eſt, priuſquam de eadem purgatione, vel ſanguinis miſſione inſtituenda ſpecialius judicium feratur, iterum cum *Sydenhamio* diſtinguere oportet (quod non parvi eſt in praxi momenti) inter Febres Intermittentes, Vernas, Æſtivas, & Autumnales; de Hybernis enim non loquor, quippe quod tali tempeſtate incipiant fere nullæ, vixque ullæ ſoleant occurrere, niſi earum

aliqua,

aliqua, ut Quartana, Æstate, vel Autumno orta, in Hyemem protrahatur. Alius ergo est status sanguinis, & fluidorum Vere, alius Æstate, & alius Autumno, quemadmodum diversus est status liquoris cujuspiam, qui fermentatur, qui fervet, & qui deferbuit. Vere siquidem succi omnes corporis nostri, non secus ac succi Vegetabilium, spiritu turgent per Hyemem compresso, & vivifico Anni juvenescentis, Solisve calore perfusi, quaquaversum alacriter expanduntur, suntque ideo facile in fermentationes depurativas, & utiles secretiones proni. Æstate vero iidem succi nimio fervore acti facile fusiones patiuntur, dissipantur, ac sensibili, & insensibili transpiratione evaporant. Autumno denique ex prægressa Æstatis deflagratione spirituum inopes, & enerves redditi, vappescunt ut Vina, aut acorem contrahunt, unde in lentores, stagnationes, concretiones, atque, his quodammodo oppositas, dissolutiones, ac corruptiones (aucto scilicet ad excessum ipsius concretionis gradu) haud difficulter aguntur.

His stantibus, si pro Febris Intermittentis curatione Verno tempore China Chinæ uti contingat (raro tamen tunc ob Febrium brevitatem, facilemque earum solutionem hujusmodi occasio solet contingere) suasor sum, ut tali tempestate, quæ *Hippocrati* quoque pro instituenda, ubi conveniat, purgatione, & Venæ sectione, videtur accommoda, levis aliqua præmittatur corporis expiatio, & concurrente vel modica plenitudine, ætate congrua &c. etiam sanguinis missio. Neque vere obstat usui circumspecto Solventium ante oblationem Chinæ Chinæ ea, quæ inter hanc, & illa intercedit dissymboleitas supra allata ex *Restaurando*, & propterea ut fatear, non æque cavendum ab iisdem Solventibus ante, ac post exhibitum Corticem: quandoquidem in primo casu non impeditur, ut usus satis me docuit, futura illius actio, sicuti in secundo deletur prægressa. Sint tamen ex usu ad majorem cautelam Solventia tantum mitiora, *v. gr.* Cassia sola ad *unciam* circiter, vel cum *drachma una*, aut altera Cremoris Tartari admixta, sive Cremor ipse Tartari ad *unciam* pariter, sive Syrupus aureus ad *uncias tres*, vel *quatuor*, cui superbibatur serum lactis, vel aqua Nuceriana ad *libras tres*, vel *quatuor*, sive aliud simile diluens, & sine ulla quantum fieri potest irritatione alvum leniens medicamentum.

Si autem China Chinæ utendum sit Æstivo tempore, tunc in purgandis Corporibus, & sanguine mittendo cautius est incedendum; siquidem cum alvus tunc temporis soleat utplurimum esse lubrica, bile scilicet magis fluxili, & validius illam vellicante, sat erit pro eadem alvo abluenda potius, quam solicitanda, Serum Lactis simpliciter ad libras aliquot absque ullo, vel saltem cum leviſſimo vehiculo (puta pauco Cremore Tartari) propinare, vel Oleum amygdalarum dulcium sine igne recenter expressum, & tantillo juris dilutum, ad *uncias quatuor* circiter, maxime si notabilis succorum acrimonia Ventriculi, & Intestinorum tunicas vellicet, cum inani, & sicca, vel etiam humida vomiturition. Phlebotomia pariter, vel parca sit, vel etiam omittatur, diebus præsertim canicularibus, nisi fervor quidam sanguinis, ejusve quasi turgentia, Ætas vegeta, plenus habitus, & vasorum distensio id plane suadeant; experientia etenim clare comperimus, sæpe tali tempestate, eadem ipsa phlebotomiæ, aut purgationis die, febrem ex simplici duplicem fieri, quod tamen etiam haud raro sponte contingere, etsi nil tale Medicus præscripserit, nequaquam inficiabor.

Denique, si Autumno pro curatione Intermittentium, præscribendus sit Peruvianus Cortex [minori, generaliter loquendo, adhibita religione in purgando, quam in sanguine mittendo, præsertim si Febris curanda Quartana fuerit, quarum Febrium feracior est illa tempestas] ipsum Cremorem Tartari ad *unciam unam*, vel Electuarium lenitivum,

vum, vel Caſſiam, eadem doſi [admixto etiam, ſi lubeat, tantillo Rhabarbari] vel quid antedictis analogum, pro alvo lenienda, ex uſu eſſe poſſe cenſuerim, ſuperepoto juris potius tenuioris, vel hordeacei, ſi aeris temperies ad frigidiorem inclinet, quam Seri, largiore hauſtu. Sanguinis vero miſſionem parca ſemper manu, & nonniſi validis ſuadentibus indicationibus [quæ in Intermittentibus tunc maxime vix poſſunt adeſſe, niſi ingraveſcant ſymptomata] eſſe inſtituendam, ex jam deſcripta ipſius ſanguinis diatheſi videtur ſatis conſtare.

Exinde patet, quod quo minor eſt Febrium, atque Symptomatum intenſio, eo liberalior eſſe poteſt Solventium moderatorum uſus; & contra parcior, quo major eſt & Febrium, & Symptomatum vigor. Hinc in febribus Lentis, & Chronicis, vel ad Chronicas ſaltem tendentibus (Intermittentibus tamen) tutior cenſenda eſt levis purgatio, etiam epicratice inſtituta, ante oblationem Corticis, quam in aliis nonnihil fortioribus, in quibus, ut dictum eſt, pro ratione majoris, aut minoris intenſionis ipſarum, nec non Symptomatum earundem, plus vel minus indulgendum eſt purgationi ab aliis caſuum ſingularium circumſtantiis indicatæ, dummodo Febris ipſa intenſa nimis non omnino prohibeat; quo caſu prorſus eſt abſtinendum ab omni Solvente, & tota Inteſtinorum expiatio Clyſteribus abſolvenda.

Neque inconſulte conditionem iſtam rurſus appoſui in uſu Solventium, nempe illa poſſe adhiberi, ſi ab aliis circumſtantiis exigantur, nec prohibeantur a Febre. Præter enim id, quod pluries tetigimus, & præter noxam, quam ſuapte natura certo ſcimus ſemper inferre Purgantia etiam mitiora, niſi ſumma cum cautione uſurpentur (non hìc loquor de morbis acutis, in quibus Cane pejus, & Angue vitanda eſſe, clamat Auctoritas, Ratio, & Experientia) præter, inquam, hæc, & alia innumera, quæ hujus loci non ſunt, poſſum teſtari fortuito quidem experimento, ſed non fortuita animadverſione, me Æſtate, & Autumno Anni ſpecialiter 1707. peculiari ſolertia in id totum fuiſſe, ut obſervarem quid præſtarent in Intermittentibus, quarum ferax fuit annus ille, evacuationes tum ſpontaneæ, tum artificiales. Id quod ſine ullo Ægrotantium diſcrimine licuit experiri, cum magna pars eorum ab aliis primitus Medicis curaretur, ut Cortici averſis, ita purgationi facile indulgentibus: pars alia, etſi mihi uni commiſſa, illum potare renuerit: & alia denique me parum proclivem ad eum præſcribendum invenerit. Iſtis autem Ægrotantibus vel ſine Cortice, vel eo ſolum tardius aſſumpto curatis, cum plurimæ, etiam ſponte ſua, obtingerint dejectiones, hac arrepta occaſione potui melius memetipſum examinare, num ex vi alicujus præjudicatæ opinionis, plus quam par eſſet, a Solventium uſu diſtraherer. Ut rem paucis perſtringam, & Caput claudam, aliquem tantummodo caſum ſubnectam obiter.

I. Domina *Barbara Cattanea*, Sereniſſimæ Duciſſæ Mutinæ glorioſæ recordationis Cubicularia primaria, duplici Tertiana laborabat circa initia ſua ſatis forti. Hanc cum Doctiſſimus Amicus, atque Collega, Sereniſſimique pariter Ducis Medicus, *D. Davinius*, & Ego inſimul curaremus, eamque a principio ad finem morbi aſſumptioni Chinæ Chinæ, ut pluries [modeſte quidem] edixit, repugnantem agnoſceremus, ab illius propterea oblatione toto morbi decurſu abſtinuimus. Riguit illa, ſudavit, & alſit, ac præterea [quod unice notari velim] contumaci, copioſaque diarrhæa ſpontanea ad plures hebdomadas vexata fuit. Febris tamen, vix moderato primorum acceſſuum impetu, uſque perſeverabat. Suppreſſa eſt diarrhæa; at Febris nihilominus pari paſſu proceſſit. Rediit denuo eadem diarrhæa ad tempus non breve; Febris vero interim adhuc eadem. Iterum diarrhæa ſuppreſſa eſt omnino, & Febris minime immutata: nil proficientibus videlicet repe-

repetitis Venæ sectionibus, nec jusculis alterantibus, nec Febrifugis amaris vulgaribus, nec aliis quibuscumque remediis, quorum enumeratio nimia hìc esset. Tandem cum Febris videretur declinationi propinquior, remissa scilicet vi, sed perseverante jugiter contumacia, præscriptum est a Collega [neque enim semper conveniebamus] Apozema solvens ad plures dies, Ægra, ut reor, instante, meque mox non dissentiente, quippe qui Doctissimo Collegæ potius, quam mihi fidens, posse credidi ad istius quoque experimenti incudem soliditatem meæ opinionis examinari. Sed cum exinde potius augeri Febrem, quam imminui dignosceremus, dimisso Apozemate, curationem Naturæ commisimus, & Tempori. Revera a solo tempore emersit medela morbi. Febris namque prima die Septembris orta, omnibus evacuationibus irritis, ultra Brumale Solstitium perseveravit, tandemque sponte, ac post feriationem omnimodam a remediis paulatim evanuit.

II. *Monialis quædam Carmelita Excalceata*, habitus gracilioris, valetudinaria, & Tertianis æstivis obnoxia eodem pariter anno ex simplici Tertiana decubuit. Quadam intermissionis die Serum Vaccinum depuratum ad libras aliquot bibendum præscripsi: ex quo tot biliosæ dejectiones cum tolerantia subsecutæ sunt, ut idem remedium altera intermissionis die propinare non dubitaverim. Dejectiones adhuc plures, & faciles; idemque contigit aliis vicibus, repetito Sero. Febris de Tertiana simplici facta est duplex; sed accessiones mitiores ambæ, ac veluti ex divisione unius fortioris resultantes. Alternis idcirco diebus [de aliis remediis nullam mentionem facio, cum non sit opus] idem Serum offero, & semper cum pari successu dejectionum copiosarum, summe biliosarum, spumosarum, & facile excretarum; Febres tamen semper æquales. Substiti ab usu Seri ad aliquod tempus; sed Febres non substitere. Cum vero alvus non flueret, Serum rursus, Ægra poscente, alternis diebus potari permisi. Sumpsit forsan vigesies toto morbi decursu. Mirum quot, & quanta dejecerit sine fructu. Stupidus fere, eo quod nunquam Serum simplex, ut assolet in progressu, sed semper dejectionibus acerimis (non tamen plane humoralibus) infectum redderet, usum illius nihilominus interdixi. Post aliquot dies Febris adeo immutata est, ut prope evanescere visa sit: recruduit tamen paullo post. Iterum ad aliquot dies Serum exhibitum pari exitu. Tandem perseverante pertinaciter Febre, dimissis evacuationibus, Peruviano Cortice particulatim assumpto, eodemque in recidiva, quæ post mensem contigit, repetito, curata est.

III. Unus ex tenerioribus Ephœbis Serenis. Ducis nostri *D. Marchio Joachimus Salviati* Florentinus, simplici Tertiana Intermittente correptus, materiam porraceam plane humoralem, olei adinstar, adeo copiose per vomitum excernebat (respondente paullo post non absimiliter alvo) ut vix credibile videatur, habita ætatis ratione; vomitus siquidem solus quatuor librarum pondus facile superabat. Perseveravit sic per plures accessiones Febris semper intensa, sed plane intermittens, & copioso semper sudore soluta. Tractu temporis imminutæ sunt excretiones, sed durantibus Febribus per artem sunt evocatæ. Exhibitum scilicet est aliquoties Oleum Amygdalarum, Serum Vaccinum modo simplex, modo Syr. ros. aur. associatum, unde faciles, & copiosæ dejectiones, sed irritæ. Post mensem Febris dedit inducias; at paullo post revixit ferox, ut prius iisdemque copiosis comitata vomitibus. Iterum purgatus est Æger, præscriptaque sunt, præter Jusculà alterantia [non omissa suo tempore Venæ sectione] salia etiam Vegetabilium Febrifugorum, quoniam Æger ob saporem Corticis ingratum erat ei omnimode adversus, quidquid ex Patria sua identidem audiret adversus repugnantiam hanc puerilem. Procedebat nihilominus Febris, institutæque insuper per repetitam Rhabarbari infusionem epicraticæ purgationi ne-

ni nequaquam cedebat. Uno verbo, ſepties ſaltem recidit, ſemperque graviter, Febre modo ſimplicis, modo duplicis Tertianæ typum ſervante: & ſæpeſæpius cum videretur imminui tam quoad intenſionem, quam quoad extenſionem, ſtatim nulla occaſione recrudeſcebat ferocior, & primis perpetuo conjuncta vomitibus. Poſt duos tandem menſes cæpit Æger tædio victus, nec ullis ſublevatus evacuationibus, Corticem aſſumere per modum alterantis cum levamine notabili, ſed non prout expectaveram. Aucta eſt idcirco nonnihil doſis Corticis; ſed eodem pariter tempore aucta eſt Febris, ut conſueverat ſtatim ac cœperat imminui. Suſpicatus ſum de effœta ſubſtantia Remedii, de cujus infirma qualitate aliquod antecedens indicium habueram. Eo itaque rejecto, ſubſtitutus eſt melior Cortex, exhibituſque doſi modica tunc, cum Febres incrementum ſuum validius capiebant. Statim uno ictu ſuppreſſæ ſunt, & cum illis ſymptomaticæ excretiones: continuatoque leviter, ac repetito per aliquot dies remedio perfecte ſanatus eſt Æger, unam tantum poſt menſem Febrem paſſus, quæ intra horas quadraginta ſudore ſponte ſoluta nullo ulteriore indiguit Corticis auxilio, aliove remediorum apparatu.

IV. *D. Viennam Mellinam*, canoram Scultennæ noſtri Sirenem, ultra bimeſtre ſpatium Tertiana duplici affectam nulla purgatio (prout illi ſpondebat, quoties præſcriberet, Medicus ſenior, & oſor Corticis) unquam ſanavit. Hanc ſine alia evacuatione illico ſanavit oblatus Cortex, & recidivam leviorem repetitus ſuſtulit.

V. *Tres filiolos D. Comitis Sorræ* Tertiana duplici intermittente per æſtatem correptos, Syrupo de Cichorio cum Rhabarbaro quotidie utentes, & quotidie pariter copioſe alvum exonerantes, exacta ſemper victus ratione ſervata, tumidos tamen, & inflatos per tres menſes, & ultra aſſidue decumbentes vidi, donec Hyemmale Solſtitium ope aliquam, Vernale vero Æquinoctium [nonniſi tamen poſt plures, ac plures recidivas] integram valetudinem attulerit.

VI. Idem omnino *tribus aliis* contigit *filiis D.* quondam *Joſeph Galliani de Coccapanis*, Mutinenſis Patritii, quorum neque Febribus, neque inflationi ventris quicquam profuit diuturna, leviſque purgatio, ſicut nec torminoſa, quæ uni eorum contigit diarrhæa ſpontanea. Hos omnes procul dubio, tranſacta aliquot tantum dierum epicratica purgatione, citius, & certius ſanaſſet Cortex. At minime ſolus ipſe Curæ incumbebam (illos enim majore aſſiduitate inviſebat de more *D. Candrinus*) neque in Febribus exitus cæteroqui ſalutaris, neque in ſubjectis puerilibus facile illas ferentibus, magna erat in me ipſo ad eum proponendum proclivitas.

Plurimos caſus haud abſimiles Ægrotantium ab aliis præſertim Medicis purgationi liberalius indulgentibus curatorum, ad quos inviſendos accerſitus fui, quoſque nullæ purgationes, ſed ſolus tandem Cortex liberavit, non afferam, ne longior ſim. Paucos inter tot, qui poſſent adduci, retuliſſe ſufficiat, ut quam parum conferant purgationes, etiam benignius inſtitutæ, in Intermittentibus [iis ſaltem, quibus altiores radices ſunt] palam fiat: ut ideo parum interſit, etiamſi illæ non ſemper religioſe præmittantur oblationi Corticis, præcipue ſi non ob morbi diuturnitatem, ſed ob ſupervenientiam ſymptomatum [quæ duo in praxi ſunt valde diſtinguenda] offeratur remedium. Sed jam illius adminiſtrandi ſors varia tam in principio, quam in progreſſu vulgarium Intermittentium, ad leges ſcilicet, & normam cautionum tum in hoc, tum maxime in præcedenti Capite expoſitarum, ex ſequentibus Hiſtoriis clarius apparebit.

CAPUT X.

Doctrina præcedens de Cortice *modo propinando, & modo non in principiis Intermittentium, variis confirmatur Curationum Historiis.*

ETSI ad Febrium *Corruptivarum* categoriam revocaverimus eas etiam Intermittentes, quæ sola *diuturnitate* nostri Corporis œconomiam notabiliter pervertunt, earum tamen curationes per Chinam Chinæ feliciter absolutas non lubet referre; cum hujusmodi casuum tanta suppetat copia, ut quilibet Medicus in usu hujusce remedii vel mediocriter versatus centenas facile Historias istius generis possit congerere. Ea propter nonnullas tantummodo in medium proferam, in quibus aliquid occurrat ad rem nostram notatu dignum, quod nimirum respiciat vel oblationem Corticis in Intermittentium benigniorum *principiis* vario cum successu administratam, vel eandem usurpatam tantum in illarum *progressu* ob supervenientiam graviorum symptomatum; eorum tamen, quæ remotum solummodo periculum a longe minantur, non quæ proximum, & præceps afferunt; quandoquidem de hisce postremis specialior suo loco habenda est consideratio. Ut ergo ab iis exordiar Casibus, in quibus præcox contigit exhibitio Corticis, nullo prævio examine, an Febris curanda *Depurativa* fuerit, an *Corruptiva*, progrediendo postmodum ad eos, in quibus Corticis oblatio fuit maturior [Febribus scilicet jam ad *Corruptivas* vergentibus] in promptum sunt qui sequuntur.

I. *D. Flaminia*, Uxor Clarissimi quondam Viri, *D. Nicolai postea Comitis de Sanctis*, a Secretis, & Status Consiliarii Serenis. Ducis nostri, dum Lauretum pergeret, in medio circiter itinere sub die ipsa Æquinoctii Autumnalis anni 1704. correpta est simplici Quartana Intermittente, adeo quidem levi, ut cum vespertinis tantum horis recurreret Ægra somnum placidum traheret per noctem, & mane vegetior surgeret, ac ante morbum: idque sibi perpetuo accidisse quandiu viguit Quartana, pluries asseruit. Post paucos dies ab invasione Febris in Patriam redux, in medio pariter itinere, mihi unde illa discesserat proficiscenti occurrens narrat quæ sibi contigerant. Suasor sum, ut bene se regat in itinere, remedia postea, si opus fuerit, administraturus in Patria cum illuc appulerim. His auditis, iter prosequitur: cumque alia de caussa Bononiæ per duos, vel tres dies moram trahere cogeretur, jussu vigilantissimi Conjugis eximios aliquot inclyti illius Archilycæi Professores consuluit, qui habito forsan gracilioris constitutionis, ætatisque paululum inclinantis respectu, vi quorum imparem diuturno morbo ferendo fortassis Ægram sunt suspicati, Extractum quoddam Chinæ Chinæ (ut mihi relatum fuit) satis blandum, partitis, & parcis dosibus assumendum statim præscripsere. Annuit iis libenter amantissimus Conjux, qui mirandas quondam noverat, me præscribente, in lethali ægritudine Filii sui unici Corticis vires: illiusque proinde Extracti sufficientem quantitatem Ægra secum detulit Mutinam, ubi cœptum Bononiæ usum prosecuta est cum notabili paroxysmorum imminutione. Mihi interim in Patriam restituto narrantur quæ acta sunt, Ægra tamen submurmurante, se quodammodo gravius habere, & quandam veluti majorem lassitudinem percipere post imminutas accessiones, ac antea. Culpatur tamen iter: ast ego subdo, quod libenter illi adstitissem, cum Professores Bononienses consuluit, ut nonnullas animadversiones meas circa Ægræ statum ex notione rerum jamdudum prægressarum petitas, iisdem minime conscius potuissem exponere, executurus postea quidquid illis placuisset, re clarius intellecta. Dixissem nempe, illam ex gravibus prægressis animi pathematis [occasione præsertim gravissimarum ægritudinum Conjugis, & Filii] etsi nunquam complete ægrotantem, valetudinariam tamen

men

men perpetuo fuiſſe, ac in Cachexiam, vel pectoris hydropem, quandoque proclivem, ſuadente id diuturna modica licet pedum, ac tibiarum intumeſcentia, ſcabiei cujuſdam retroceſſione &c., quibus pravis diſpoſitionibus adhuc latentibus in una lance poſitis, & levibus Quartanæ adeo mitis acceſſibus in altera, cenſuiſſem Viros illos doctiſſimos, rem totam Naturæ concredituros fuiſſe, ut ego dubio procul inſtitiſſem, reſervato uſu Corticis in caſu tantummodo gravioris recrudeſcentiæ. Ad hæc inſtabat amantiſſimus Conjux, progreſſum remedii ſuſpendi, ſi mihi de rebus prægreſſis optime conſcio illius uſus non arrideret. Huic tamen reſpondi, me quidem dubitare, an feliciorem partem elegerint Magni illi Viri; ſed non proinde mihi conſtare de oppoſito, neque conjecturas meas eſſe tanti ponderis, ut eorum placita infirmare valerent: meque ſolum optaſſe, poſſe illas tunc iiſdem exponere, eſto forte ſuper illis idem quoque potuerit cum ratione decerni, quod decretum jam fuerat. Tandem omnem hæſitationem reſecui concludens hæc omnia fortaſſe locum habere potuiſſe re integra, non cum jam remedium magna ex parte Febres ſuſtulerat: neque ideo ſuſpiciones meas, forſitan vanas, effectum jam prope completum debere, aut opportune poſſe impedire. Et revera, paucis vix elapſis diebus, Febris in totum evanuit. Paullo poſt laſſitudo cœpit ad articulos determinari, & ſenſim in arthritidem univerſalem, ac dolorificam, cui nunquam Ægra obnoxia fuerat, commutari. Quid multis? Duravit ad longum tempus arthritica affectio non ſine aliqua pulſus perturbatione. Invocabatur tamquam Numen aliquod denuo Quartana Febris, ut accederet, quemadmodum colebatur antiquitus, ut procul abeſſet. Acceſſit, & nonnihil levaminis attulit; non tamen affectionem ſuſtulit: immo Ægra & Febre, & arthritidis cruciatibus longa viciſſitudine alternatim torquebatur. Poſt plures tamen, & plures menſes, repetitis ſudoribus, in acceſſionum declinatione, medio etiam diaphoreticorum uſu, promotis, tandem convaluit; reſtitante ſolum diuturna in partibus affectis imbecillitate, de qua etiamnum, humidioribus præſertim tempeſtatibus, quandoque conqueritur.

Ex hujuſmodi caſu poſſet forte illuſtrari Theoria conſtituentium cauſſas Intermittentium in Nervoſo ſyſtemate. Sed, ſi illum ad leges in antecedentibus ſancitas fas ſit revocare, dicendum erit, ob inhibitum influxum fermenti Quartanarii (quodcumque ſit illud) in ſanguinem, vel ſaltem eodem, priuſquam influat correcto, atque retuſo, ceſſaſſe quidem febrilem efferveſcentiam, per quam depurabatur ſanguis, non modo a ſupradicto affluente fermento, ſed & data occaſione, ab aliis quoque impuritatibus non febrilibus intra illum præexiſtentibus; veruntamen remanſiſſe ſuperſtitem in eodem cruore, velut in Mari, ſedata licet procella adhuc turbato, motum quemdam, vel diſpoſitionem irrequietam ad facile fermenteſcendum, illi impreſſam a prægreſſa efferveſcentia, ſeu ab humore, qui efferveſcentiam hujuſmodi ſuſcitavit. Hinc particulæ ſanguinis ſuopte jam ingenio non bene diſpoſitæ fluctuantes adhuc, atque tumultuantes, neque ſibi placide cohærentes amplius, ut cohærebant in ſtatu ſano, loco febrilis ebullitionis clandeſtinam, & occultam potius iniere fermentationem, ac inde imperfectam ſecretionem, vi cujus impuritates ejuſdem Cruoris antecedenter aggeſtæ decubuere ad articulos, necnon etiam ad univerſalem corporis habitum, quaſi Rheumatiſmi adinſtar. Et hoc caſu locum habere videtur, quod non ſemel ſe obſervaſſe refert *Sydenham* [ſubdens tamen hoc eſſe unicum incommodum, quod a Cortice allatum noverit unquam] nempe, quod qui pluries Chinam Chinam aſſumpſerint, Rheumatiſmo fiant ad breve tempus nonnunquam obnoxii: quo tamen mihi, ut verum fatear, alias nunquam videre contigit, hoc, & ſequenti caſu excepto, ubi quoque uſus Chinæ Chinæ diutinus aut

exuberans non fuit, ſed fortaſſe potius immaturus.

Itaque a poſteriori videtur conſtare, quod ſatius fuiſſet, vel Febrem, quæ *depurativa* erat, ſinere, quouſque talis manſiſſet, nec Corticem exhibere, vel ſaltem priuſquam exhiberetur, ſanguinem ab inquinamentis ſuis mundare, ſive remediis diaphoreticis occaſione deferveſcentiæ febrilis facile in actum reducibilibus, ſive diureticis, aliiſve ſimilibus, præmiſſa etiam blandiori ventris expiatione, quin & parca forſitan (quam Ægra facillime, non obſtantibus iis quæ diximus, ferre conſueverat) ſanguinis detractione: ut ſic purus, & fluxilis, quantum fieri potuiſſet, redditus idem Cruor, inhibitæ poſtmodum Febris commodo tutius, atque tranquillius perfrui valuiſſet.

II. Haud longe abſimiliter contigit *D. Pegault* Obſtetrici olim Aulicæ, habitu corporis valde obeſo præditæ, atque a toto tempore ſuæ manſionis in Italia [quippe, quæ Pariſienſis erat] variis ægritudinis obnoxiæ, fluxui ſcilicet immodico ſanguinis ab utero, efflureſcentiæ cuidam cutaneæ acerrimæ per ſingulas Æſtates, aliiſque diverſis incommodis, quæ robuſtam licet, ſæpius perturbare conſueverunt. Hæc anno 1700. dum appropinquaret, immo immineret partus Sereniſſimæ Duciſſæ Mutinæ, correpta eſt Tertiana ſimplici Intermittente ſatis valida, & non modicæ diuturnitatis ſigna præbente ob copioſos vomitus, & alvi dejectiones, profuſoſque in ipſo Febris augmento ſine levamine ſudores. Quapropter, cum ei admodum curæ eſſet excipere partum Dominæ tum ſuæ, tum meæ, rogavit me, ut Febrim quam cito vellem ſupprimere ſaltem, ſi penitus extinguere datum non eſſet. Tertio itaque vix elapſo paroxyſmo, præmiſſaque diebus antecedentibus phlebotomia, & Clyſterum adminiſtratione, Corticem propinavi, cujus uſu opportune continuato, impetratæ ſunt induciæ Febri, quantum exigebat opus illud, quod propterea ad ultimum uſque terminum feliciter perduxit. Poſt menſem circiter recidit, & curata eſt methodice, purgata ſcilicet, aliiſque conſuetis omnibus adjutа remediis. Sed neque plane profecit hæc methodus: ſiquidem alias recidit, nec ſemel; quamobrem nova Corticis oblatione, quam efficaciter imploravit, iterum eſt ſanata. Sed [quod adnotavit *Sydenham*, ut ſupra diximus, & quod forſan Tranſalpinæ magis, quam Ciſalpinæ genti eſt familiare] non multo poſt vagos in regione præſertim lumbari paſſa eſt dolores, a Rheumatiſmo non longe abſimiles: ac demum, iiſdem flexuræ genuum pertinaciter infixis, non ſine incommodo deſcenſum ſcalarum, & ſtationem ipſam ad aliquod tempus valuit exercere, nec niſi ſerius in priſtinum reſtitui. Illud inſuper de illa notandum, quod quotieſcumque ſumebat Corticem (ſumpſit autem pluries, ac pluries per modum alterantis) toties illi alvus copioſe fluebat, ferme ac ſi ſolvens aliquod ea ſumpſiſſet, quod & aliquando ſe obſervaſſe *Mortonus* aſſerit, & *Sydenhamius* — *ob peculiarem*, ut inquit, *quorundam corporum temperiem, atque idioſyncraſiam* — iique proinde Auctores in tali caſu Laudanum miſcent cum Cortice; neque tamen per hoc admodum feliciter ea curabatur, ut retuli: iiſque diebus, quibus feriabatur ab aſſumptione Corticis [ut pluries mihi placuit experiri] illis eiſdem alvus in ſtatum naturalem redibat. Quod ſane in ulla alia perſona mihi nequaquam contigit obſervare; cum in Italis Ægris aliquam potius alvi ſtipticitatem, quam lubricitatem, utpote — *operationem tam ſuæ naturæ* [eodem *Sydenhamio* judice] *quam morbo plane contrariam* — conſueſcat inducere.

Atque hi duo caſus reſpiciunt oblationem Corticis haud ſatis felicem in Intermittentium principio, ubi ſanguis depurari indigeat non modo a fermento febrili, verum & ab aliis inquinamentis in eo præexiſtentibus: nunc duos alios ſubdam longe minus felices, & notatu dignos, quos mihi nuper tantum, ſexdecim videlicet annis a prima

hujuſce

hujuſce Tractatus editione mihi contigit obſervare, commonſtrantes eandem oblationem ne ſemper quidem tutam in ipſo febrium intermittentium, plane tamen depurativarum progreſſu.

III. Eſtate Anni 1728. dum Ruri agerem, Nobilis quidam Adoleſcens a Villa mea mille paſſus diſtans corripiebatur leviſſima intermittente Tertiana, primum ſimplici, mox duplici, ſed quæ intra paucas horas copioſo ſudore integre ſolvebatur, remanente per totum tempus intermedium omnimoda actionum alacritate. Perſeverante jugiter hujuſmodi ſtatu, nil prorſus faciendum duxi, ſed totum negotium Naturæ relinquendum ad excoquenda per ignem febrilem tam blandum quæcumque fluidorum vitia, quæ ob prægreſſos errores, præſertim in potu, inſolatione, & nimio corporis exercitio commiſſos, potuiſſent in ægrotante latere. Jamque vigeſimus tertius præterierat acceſſus, cum ab importunis precibus Adoleſcentis alias a me rejectis tandem commotus, illi more gerendum cenſui, Peruvianum ſcilicet Corticem doſi ſaltem paulatina eidem præſcribens, præcipue cum ille clam domum meam ob idipſum pedibus veniſſet, mihique aſſeveraſſet, ſed falſo, nullo amplius, aut ferme nullo ſudore paroxyſmos leviſſimos, nec ultra tres, vel quatuor horas protractos, ſolvi conſueviſſe. Præſcripſi ergo *tres drachmas* Corticis in ſex partes diviſas, & intra ſex pariter dies omni mane ſumendas. Aſſumpſit ille, & circa tertiam, vel quartam diem febris evanuit. Cumque vero duas alias portiones ſuperſtites duobus diebus ſubſequentibus ad præcautionem potaſſet, prima poſt abſolutum medicamen die, ex improviſo correptus eſt paroxyſmo, quem Oppidanus Chirurgus epilepticum reputavit, cui tamen morbo Adoleſcens ille nunquam antea fuerat obnoxius. Nunciata mihi per eundem Chirurgum eventus ſerie, ſtatim venam ſecari juſſi; quæ tamen operatio, nonniſi poſt horas quinque, vel ſex fuit celebrata: ab ea vero motus convulſivi, ſeu jactationes Corporis cœpere quidem, ut fuit relatum, illico imminui, ſed eos excepit profundus ſopor, vi cujus Æger ferme exanimis videbatur: qua de re novam iterum venæ ſectionem præcepi, & perſeverante jugiter ſopore, ac oppreſſione mentis, veſſicantia quoque brachiis, & cruribus affigenda propoſui. Hæc tamen omnia cum incaſſum acta intellexerim, mane ſequenti Ægrum mihi inviſendum omnino credidi; quem cum deprehendiſſem obmuteſcentem, ac veluti obdormientem, ſed nonnullos nihilominus motus, quos per evulſionem capillorum ipſe excitaveram, facile edentem, eoſque tunc obſervaſſem ſopiti potius, atque ſubdeliri, quam Epileptici hominis proprios, ſecuritatem omnimodam Matri ſum pollicitus, ut revera contigit, etſi nonniſi poſt horas 38. per novæ, ac unicæ febriculæ ſupervenientiam ab ejuſmodi paroxyſmo integre liber evaſerit. Evaſit tamen, neque amplius uſque adhuc quidquam ſimile, vel ullum aliud incommodum paſſus eſt, optimam quippe, ac firmam valetudinem Deo dante aſſequutus. Una remanſerat adverſus Corticem Parentum querela, quam tamen ego ſtatim ſuſtuli, aſſeverans febrifugum ex ſe inſons fuiſſe, ac ſtrenue ſuo munere functum; me potius haud ſatis cautum in conceſſione mea, & ſubdolo Adoleſcentis relatui nimis credulum ingenue confeſſus.

IV. Inclinante Autumno ejuſdem Anni Urbi reſtitutus in conſilium vocabar pro Aulico Equite noſtro florentis ætatis, qui dum Viennæ Auſtriacæ hyberno tempore moram traheret, levi Tertiana duplici intermittente, & copioſo ſudore ſolvi conſueta, fuit ibidem correptus. Eam tamen ad decimam ſextam uſque diem protractam cum diutius ferre ob impatientiam detrectaret, Medicus, etſi quodammodo invitus, fervidis petitionibus illius tandem indulgens, Chinam Chinam frequenti hauſtu, per brevia videlicet intervalla potandam præbuit; quo factum eſt, ut ſequenti die febris nullatenus apparuerit, ſed ejus loco ſucceſſerit perturbatio quædam Ventris

tris infimi, tremor Viscerum, evaporatio ad caput, & dein manuum, ac digitorum convulsiva contractio; itaut affectio isthæc ab Epileptica parum abludere visa esset, nisi mentis, & sensuum omnium usus integer aliud suasisset. Injecto statim Clystere, sedata sunt omnia; noctu tamen bis, aut ter, etsi levior rediit insultus, qui postmodum irregulariter se se exerere non desiit. Progressu temporis supervenere iterum febres, quæ per sexaginta dies, & ultra, modo Tertianæ, modo Quartanæ typum referebant, modo nonnisi erraticarum more invadebant; iisque etiam vigentibus recurrebat identidem insultus ipse, quamvis debilior. Febribus tandem per amara depulsis, remansit nihilominus larva quædam transitoria ejusdem insultus, quæ a primariis Urbis illius Medicis pro mera hypochondriaca affectione fuit habita consensu unanimi. Cum tamen ea post epotas etiam quasdam Thermales aquas recurrere, quamvis imbecillius, nequaquam cessasset, reditus ad nativum aerem pro medela fuit Ægrotanti præscriptus. In Italiam itaque reduci meo suasu secta est vena prope hyemale solstitium, non neglectis familiaribus quibusdam remediis, quæ Medicus illius ordinarius præscripserat, quibus extenuata quidem remansit hujusmodi affectio, non tamen plane sublata; illius namque eradicationem ad Vernum Æquinoctium differre fuit opus, martialibus tandem remediis absolvendam.

Hi duo itaque Casus satis clare videntur ostendere, non quod Cortex in se, vel ex se sit unquam noxius, quemadmodum quispiam male feriatus posset opponere. Cortex enim hisce Casibus febrim intercipiens non aliud præstitit, nisi quod debebat, & quod solet etiam tunc cum pereuntis hominis vitam ab imminente vindicat morte; sed solum videntur ostendere, quod Medicus debeat summa cautela procedere in suprimendis quocunque vero specifico febrifugo (si quid aliud sit præter Corticem) Febribus depuratoriis, non modo in earum principio, verum etiam in earundem progressu, quando nulla id exigunt symptomata, sed potius oppositum suadet facilis Ægrotantis tolerantia: potest enim nonnunquam contingere, raro licet, quod non modo saburra in sanguine præexistens, & latens; sed & ipsum fermentum febrile a Febrifugo absorptum non integre subigatur a Natura, itaut possit vel insensibiliter dissipari, vel per ruinæ vias, uti frequentius mos est, vel per alias æquivalentes excerni; sed feratur per Metastasim infrequentem quidem, sed tamen possibilem, ut in duobus hisce casibus, ad caput, vel alio, ibique non contemnenda producat phænomena, quamvis millies in similibus Casibus id non acciderit. Quamobrem Medicos monitos velim, ne febrium omnino depurativarum, & plane salutarium, etsi nonnihil provectarum, ullo vero febrifugo suppressionem etiam paulatinam tam fidenter, ut sæpe assolet, tentent, nisi earum diuturnitas sensibilia quæpiam gignat incommoda, quorum ratione Febres hujusmodi ob solam diuturnitatem suam videantur jam Naturam nonnihil corruptivam adipisci: quod non prius quam ultra quadragesimam diem solet de more contingere. Interim tamen sicut nimiam fidentiam in animosioribus per exempla isthæc temperandam credidi, ita ne nimiam trepidationem pavidioribus incutiam, ad feliciora exempla oblationis Chinæ Chinæ in ipso Intermittentium principio progredior.

V. *Matrem meam*, tunc prope octogenariam, adhuc tamen robustam pro ratione ætatis, & sanguine satis vegeto etiamnum refertam, querulam licet, mense Novembris anni 1706. Quartana Febris adorta est. Tribus elapsis accessionibus mediocris intensionis, cum non satis fiderem virium nonnihil prostratarum robori, in tam provecta ætate facile resolubili, & cum nihil incongruum intra illius sanguinem præexistens agnoscerem, quod occasione febrilis incendii indigeret absumi; sed contra metue-

rem

rem potius ejuſdem cruoris conſpurcationem a Fermento febrili (quod tractu temporis non ſemper perfecte ſubigi ſolet) vel ſaltem enervationem ipſius ſanguinis a modici etiam temporis lucta, ſeu effervescentia, ad ejuſdem fermenti ſubactionem requiſita; idcirco ab ipſo initio ſuflamen aliquod paroxyſmis imponendum duxi, ne nimium excurrerent. Quapropter ſtatim Corticem ad *ſcrup. j.* quotidie mane propinavi, per modum ſcilicet levioris alterantis, ratus me forte intra decem, vel duodecim dies febriles acceſſus ad ſummam extenuationem, vel ad totalem abolitionem paulatim deducturum. Sed mea me fefellit opinio; ſiquidem tertia die aſſumpti remedii, qua die quarta acceſſio expectabatur, vix ea ſenſibilis fuit: quare continuato ad duos alios tantum dies, eadem quoque doſi, eodem medicamine, Febris penitus abiit contra expectationem meam. Subſtiti proinde ab uſu Corticis expectans poſt aliquot dies reditum Febris, quam nonnihil finere decreveram; ſed ea non amplius reverſa eſt. Immo, cum poſt aliquod tempus occaſione cujuſdam errati in victu, vomitum nocturnum paſſa eſſet Ægra, cui ſe adjunxit incaleſcentia febrilis, hæc nihilominus pari velocitate ſponte abiit, ac advenerat. Neque ab eo tempore uſque ad ejus obitum ullum inſultum febrilem experta eſt Genitrix mea, quæ Deo favente deinceps vixit incolumis.

VI. *D. Margaritam de Marcheſiis* 76. annos natam, & alioqui ſanam, Hyeme Anni 1708. Febris Quartana corripuit. Tribus elapſis paroxyſmis, Filius Chirurgus domum meam petit, conſilium capturus an Corticem Matri debeat offerre, nec ne. Abſente me ab Urbe, Juniorem Medicum, quem tunc inſtituebam in Praxi, allocutus eſt, votum illius ſaltem excerpturus. Cautus Adoleſcens ſe præbet ancipitem; ſubdit tamen ſibi notum eſſe, quod Matrem meam in principio Quartanæ eo remedio feliciter ipſe curaverim. Hac notitia contentus Chirurgus, nec quicquam ultra quærens, ſtatim prima die vacua, poſt tertium paroxyſmum exhibet Matri ſuæ *drach. j.* Corticis: altera die pariter vacua, alteram ſimiliter Corticis *drachmam*, & die quarti futuri paroxyſmi *drach. ij.*; quibus epotis, idem quartus paroxyſmus minime apparuit, nec ullus alius deinceps: immo nec recidiva, nec ullum amplius (quod unice notandum occurrit) ex ſuppreſſa cito Quartana ſucceſſit incommodum, ſed integra plane, conſtans, & inculpata valetudo.

VII. *Filiolus* bimus, unicuſque *D. Petri Joannis de Pedronis*, cæteroqui vividus, ac probe valens, Febre Quartana duplici ex improviſo corripitur, quæ illum intra paucos dies plurimum extenuat, angit, atque debilitat. Huic præmiſſis aliquoties intermiſſionis tempore nonnullis cochlearibus *Syr. de Cichorio* cum *Rhabarbaro*, qui alvum vix tantillum ſubduxit, exhibitum eſt ſtatim Extractum Peruviani Corticis, pauco *Syr.* ex Corticibus Citri edulcatum, paucaque ſimiliter aqua ex ejuſdem Floribus aromatizatum: quo per aliquot dies exhibito, ſublata penitus eſt Febris, cui ſucceſſit nullo interturbata incommodo perfecta ſanitas.

Ex tribus hiſce poſtremis exemplis cum pateat ex adverſo adhibitum eſſe feliciter in ipſo Intermittentium principio Peruvianum Corticem, videtur inferri poſſe, quod ubi nil purgandum in ſanguine præexiſtit, ſed ſolum peccat in ipſo fermentum febrile adveniens ab extra, capax tamen tractu temporis, ſi paulatim reſtitet, febrim naturæ ancipitis in corruptivam convertere, non ab re ſit eodem nonnunquam in ipſo pariter principio, caute tamen, ac prudenter uti. Modo tranſitum faciamus ad alias recenſendas hiſtorias itidem felices citæ oblationis Chinæ Chinæ in febribus corruptivam naturam nondum quidem adeptis, ſed tamen ad eam acquirendam non longe diſpoſitis.

VIII. *Amita mea Monialis* 78. annum agens, inſultum apoplecticum ante tres circiter annos paſſa, atque ex

eo hebes jam, immemor, ac ferme ſtupida reddita, anno demum 1708. capitur Tertiana duplici ſuapte natura Intermittente, cum paroxyſmis tamen ſeſe invicem excipientibus. Vix elapſis primis diebus, quibus præſidia medica conſueta, & poſſibilia uſurpata fuerant, eo devenit ſtupiditatis, ut nec cibum capere, nec urinam reddere, neque aliud quidpiam ſciens, aut volens, exercere potis eſſet, durante acceſſione, præſertim potiore, vel ſaltem nonniſi circa extremam declinationem ejuſdem, cui poſtea fere immediate ſubſequebatur altera cum rigore paullo minore. In hoc ſtatu dixi Monialibus aſſidentibus [quoniam Ægrotans eo paſſu ad obitum tendebat intra paucos dies, non tam ratione Febris, quam ratione adjunctorum] non aliunde quicquam ſpei ſupereſſe niſi forſitan ex tentamine Chinæ Chinæ, ſi eam aliqua hora minoris ſtupiditatis deglutire valeret: cujus tamen remedii adminiſtrationem, utpote in tali ſtatu difficilem, & probabiliter inanem, earum arbitrio relinquebam, ut ſolum ſi luberet, tentarent. Faciles ſe præbuere Moniales: & quoniam intra Clauſtra Pharmacopolium uſuale habent, ſtatim attulere remedium, quod ſumma caritate, & induſtria adminiſtratum fuit, & quaſi vi illata, ab Ægra deglutitum ad *ſemidrachmam*. Veſpere repetitum eſt eadem doſi, & facilius hauſtum, quoniam declinabat jam fortior acceſſio. Mane ſequenti oblatum eſt ad *drachmam unam* (ſemper enim facilius potabat) & veſperi ad *ſemidrachmam* cum debito intervallo, & congrua ab alimento diſtantia. Altera die, propinato ad *ſemidrachmam* pariter mane, & ſero eodem remedio, vix tantillum Febris apparuit, quæ brevi poſtmodum, continuato pauliſper medicaminis uſu, diſparuit omnino. Hoc autem mihi nequaquam mirum. Illud potius miratus ſum, & etiamnum miror, quod ſoluta Febre, ſtatim Ægrotans adeo vegeta, prompta, & memor evaſerit, ut vix talis fuerit ante inſultum apoplecticum, nedum ante Febrem. An vero phænomenon iſtud plane mirandum Cortici adſcribendum ſit, an acerbo & continuo tumentium hæmorrhoidum dolori [quod ſymptoma ſublatæ pariter Febri ſtatim ſupervenit] anceps hæreo. Eventum tamen non abſimilem ab uſu Corticis refert de ſuo Avunculo *Morton*, *Hiſtoria* 26. *De Proteiformi Febr. Intermitt. genio*. Perſeveravit ad aliquot hebdomadas, paucas tamen, Ægra in hoc ſtatu, ſolo hæmorrhoidum dolore vexata, & adjuncta alvi ſtipticitate, Clyſterum uſum ægre admittente. Tandem ſive propter hoc, ſive ob intermiſſum præmature nimis, nec diu continuatum, aut repetitum Corticis [metu ſcilicet, ne ab illius actione emerſerit in hoc uno caſu hæmorrhoidum tumor, ac dolor] Febris rediit, & cum ea mentis, ac ſenſuum torpor conſuetus, quin etiam major. Aberam forte tunc ab Urbe, neque Ægram inviſi, niſi poſt tertiam diem, quo tempore vix percipiebat, quæ circa eam fierent, aut dicerentur, meque ipſum vix dignoſcebat. Quinta die cum eſſet nonnihil vegeta, ſibi, ut ajebat, brevi morituræ inſtitit miniſtrari Sacramenta Eccleſiæ, quibus integre munita, redeunte ſtatim acceſſione, quæ vehementer invaſit, fere lethargica facta eſt, & deglutiendi impotens: ac propterea de China China propinanda ne cogitandi quidem fuit locus; quamobrem nullo perturbata remediorum incommodo, ſeptima circiter die animam Deo reddidit. Ex hoc caſu, ſi non aliud in rem noſtram, ſaltem efficaciam remedii in ſubjecto conſtitutionis jam deſcriptæ, veterum affectionum temporaneam correctionem, & vitæ ipſius, laborioſæ licet, protractionem ab adminiſtrato, neceſſitate cogente, circa initia remedio, ſubit animadvertere.

IX. *Aliam Monialem* ex ordine Carmelitarum Excalceatarum, anno 76. natam, habitu corporis a multis jam annis cachectico, & ſquallore faciei cadavericum prope æmulante refertam, ſuffuſione oculi utriuſque fere obcœcatam, antiquoque inſuper, & continuo aſthmate laborantem, ita ut unum, vel

alte-

alterum greſſum movere non poſſet, quin anhelitu graviſſimo ipſam loquelam præpediente corriperetur, Autumno anni 1707. invaſit Tertiana duplex Intermittens, nec admodum fortis. Roganti, ut præmiſſo leniente leviſſimo, phlebotomiam jamdiu intermiſſam, antiquitus vero pro minuenda ſpirandi difficultate, ſibi [etſi ex tunc etiam cachecticæ] familiarem æque ac proficuam permitterem, annui limitata ad tres, vel quatuor uncias ſanguinis detractione: ex qua facilime tolerata nullum ſive commodum, ſive incommodum ſubſequi dignoſcere potui. Proceſſit Febris de more nonnihil intenſior in augmento morbi. Cumque in quinto Paroxyſmo, quintaque pariter die non parum ſomniculoſa videretur, licet quo ad alia non plus gravaretur, quam par eſſet: perfectis, quæ illi aliunde imminebant periculis, ſi Febris vel tantillum ingraveſceret, vel modice protraheretur, præſcripſi *ſcrup. j.* Extracti Chinæ Chinæ quotidie mane aſſumendum: quo bis tantum adhibito ſeptima die vix umbra Febris ſe prodidit. Continuato deinceps, Febre licet jam extincta, ad alios tres dies eodem remedio, Ægra integre convaluit, & (quod magis refert) ſine ulla penitus recidiva.

X. *Alia pariter Monialis*, degens in Cœnobio S. Claræ ſenex gracilis, & valetudinaria, inclinante Æſtate anni 1709. corripitur Quartana ſimplici intermittente. Hæc ante quatuor circiter menſes paſſa erat inſultum levis Apoplexiæ, ſtatim ſolutum per decubitum materiæ ad nervos partis ſiniſtræ [unde ejuſdem partis ſtupor univerſalis] nec non ad nervos opticos, & linguæ motorios, unde hæſitatio ſermonis in iſta, in oculis vero feneſtratorum objectorum repræſentatio, & tandem ſtabilis caligatio. Superveniente Quartana credidiſſem, auctoritate *Hippocratis*, materiam in nervos tum deturbatam, tum influere valentem, poſſe attenuari digeri, atque reſolvi; ſed fortaſſis ætas, & debilis conſtitutionis languor obſtiterunt. Quamobrem, licet Febris primis inſultibus non admodum gravis videretur; cum tamen paullopoſt ſumpſerit incrementum, & robur, metum aliquem incuſſit tum Ægræ, tum mihi, ne ſcilicet Ea ſuapte natura debilis pluribus acceſſibus veleret diu ſufficicere. Eapropter cum potius debilitari, quam refici partes affectas, & precipue viſionem, quotidie noſcerem: in ipſo etiam morbi *principio*, videlicet circa quintum [ni fallor] Paroxyſmum, vel eo vix tranſacto, cœpi Corticem offerre ad *drach. ſs.* ſingulo mane. Subſtitit Febris etſi valida poſt ſex circiter oblationes, nihilominus continuatum eſt remedium uſque ad dies 14.; poſtea, quiete duarum plus minus hebdomadarum interpoſita, iterum exhibitum eſt ad *drach. j.* quotidie per tres dies. Immo ad majorem præcautionem altero ſimili intervallo poſito, circa Æquinoctium Autumnale rurſus exhibita eſt quotidie *drach. j.* Corticis per alios tres dies; unde ſtabilis ſanatio, & præſervatio abſque ullo alio incommodo; immo potius cum levamine. & alacritate ad motum, ſola oculorum caligatione ſuperſtite: a qua nihilominus nequaquam impedita eſt, quin ſola, & ſine adminiculis etiam poſt biennium quaquaverſum vagaretur, & conſueta munia mediocriter exerceret.

Atque Caſus iſtos circa oblationem Corticis bono ſucceſſu inſtitutam in principio Intermittentium, *corruptivam* nondum naturam vere adeptarum, ſed tamen in eandem proclivium, retuliſſe ſufficiat. Modo nonnullos alios circa eandem oblationem præ urgentia ſymptomatum adminiſtratam, Febre ſcilicet in deterius labente, recenſeamus.

XI. Honeſtus Juvenis *Franciſcus Degoli*, ſtructura corporis univerſa ad Tabem apprime diſpoſita donatus, cujuſque Frater jam tabidus, & Mater peripneumonica obierant, correptus eſt Anno 1699. circa medium Auguſtum Quartana ſimplici, quæ paullo poſt duplex eſt facta, illique adjuncta Tuſſis importuna noctu, & interdiu præcipue vero toto acceſſionis etiam declinantis tem-

pore

pore Ægrotantem concutiens, cum plurimo ſputo materiæ ſpumoſæ inſipidæ. Hunc a principio hortatus ſum, ut Febres ferret, opem poſtea idoneo tempore laturus, & citius etiam, ſi Tuſſis admodum increbreſceret. Tulit ille tacitus Quartanam duplicem per duos Menſes, tuſſimque contumaciſſimam, & moleſtiſſimam, qua ad maraſmum uſque deductus eſt, cum tanta ſputi ſpumoſi copia, ut quanta fuerit, vix credi poſſit. Deerat a ſputo omnis purulentia, non omnis tamen deerat intermiſſionis (qualiſcumque) die febrilis incaleſcentia; cætera Tabidum conſumptum referebat. Rurſus accitus Ego, ac prædicta omnia conſiderans, ſtatim, paucis præmiſſis, exhibui Corticem ad *drachmas duas* in Vino, ingruente Paroxyſmo graviore, & confeſtim utraque jugulata eſt Quartana, tuſſiſque inde manifeſte imminuta, ipſumque adeo ſputum. Per octo dies aſſumpſit *ſemidrachmam* ejuſdem pulveris, & interim ſedata eſt Tuſſis, Febre jam ante depulſa. Hinc ad duos Menſes abfuit æque Febris ac Tuſſis; ſed circa brumale Solſtitium utraque reverſa eſt, & utraque repetito pulvere iterum fugata. Quia tamen Quartana modo duplex, modo ſimplex, levior licet, irregulariter nonnunquam redibat, & cum eadem Tuſſis acerrima, ſputumque ſuſpectum, ideo Æger coactus fuit pluries idem Remedium parca doſi haurire, donec prope Solſtitium Æſtivum Anni 1700. a Febre, Tuſſi, & Macie, cui in dies ſuccedebat proba nutritio, perfecte ſeſe extricavit, nullum amplius morbum ab eo tempore paſſus ad Annum uſque 1727., quo tempore e vivis ſublatus eſt.

XII. *D. Carolo Antonio de Agnanis* Sacerdoti, Tertiana ſimplex Intermittens, quæ illum die 26. Julii 1707. adorta eſt, poſt ſeptem leviores circuitus duplex eſt facta, æque tamen adhuc intermittens, ac levis. Curata eſt methodice; ſed loco levaminis, potius paulatim exacerbata eſt Febris, quæ ouſque proceſſit, ut rigoribus, tremoribus, ac concuſſionibus intolerabilibus in invaſione Ægrum vexaret, ſuccedente dein plurima in ſomnum proclivitate, cum torpore mentis ſat gravi, & poſtmodum delirio: quæ tamen omnia ſymptomata copioſus tandem ſudor una cum Febre ſolvebat. Inſtabat Mater, ut Chinam Chinam præſcriberem, Natum imparem oneri morboſo credens. Renuebam tunc ego, ut qui vigeſimam ſaltem diem jam prope imminentem expectare decreveram; vires enim erant ferendo. Tranſacta vigeſima, Febris fit fortior, illiuſque ſimul ingraveſcunt ſymptomata; inſuper urina craſſa eſt, pauca, & impenſe rubra. Renovantur querelæ de Cortice non adhuc propinato. Cunctabundus hærebam, videns morbum in ſummo vigore, quem proinde tunc veluti ſuffocare minime audebam, certus (ut opinabar) de recidiva longiore, cum tamen Febris adhuc intermittens ſecuritatem cum diuturnitate polliceretur. Augebatur interim nonnihil qualibet acceſſione ſopor, atque delirium. Et licet ſolveretur utrumque, ſoluta Febre; cum tamen relinqueret aliquod veſtigium ſui, inſtante viriliter Matre (mihi dubio procul infortunia quæ accidiſſent, exprobratura) Corticem præſcripſi ad *ſemidrachmam* tantum mane ante Febrem, & ſero declinante Febre. Sed cum poſtremus acceſſus iiſdem non modo ſymptomatis, ſed & ultra morem gravioribus fuerit comitatus, ſequenti die doſim duplicavi, ut & die tertia. Statim Febris abiit; Urinæ factæ ſunt concoctæ, & omnia tranquilla. Sumpſit Corticem iterum ad *drachmam ſemis*, ſemel tantum in die ad modicum tempus: quo elapſo, Rus adiit, ubi paullo poſt, ſpontanea diarrhæa ſuperveniente, perfecte convaluit, duos vel tres tantummodo Tertianæ paroxyſmos poſt Æquinoctium Vernum anni 1708. iterum paſſus.

XIII. Generoſum Virum, Supremum Domeſticæ Ducalis Rei Præfectum, *D. Comitem Ludovicum de Marſciano*, Quartanæ prope bimeſtris, ni fallor, qua tenebatur (contigit id anno 1696.) ad nauſeam uſque tædebat. Curabat illum de more *D. Davinius*, meque tunc pro-

propter ægritudinem impedito, & cæteroqui in consilium vocari solito, socius illi jungebatur in curatione Vir Scriptis suis, & multifaria eruditione Clarissimus, ac Orbi notus, *D. Bernardinus Ramazzinus*, Comprofessor quondam meus, summopere colendus in Lycæo Mutinensi, postea suspiciendus in Patavino, ubi Primariam merito occupavit Pract. Med. Cathedram. In morbi progressu accitus sum & Ego, ut qui meam jam cœperam circumferre convalescentiam. Nobis itaque omnibus in consilium vocatis, suum Æger de sumendo Cortice desiderium ardens exposuit. Jam Lien illi cœperat nonnihil intumescere, ac propterea ne ultro, ut mos est, durantibus Febribus intumesceret, instabat easdemillico supprimi. Me autem præ cæteris mirabatur cunctantem, quem faciliorem sibi persuaserat, quippe tunc a morbo gravissimo Corticis ope convalescentem. Ponderato symptomate, & iis omnibus, quæ contra usum Corticis adduci potuissent [quatenus metuendum foret, ne plus ob suppressam hoc pacto Febrem augeretur lienis tumor, quam si illius curatio vel omitteretur, vel remediis consuetis absolveretur] decretum fuit, paucis præmissis, esse annuendum votis Ægri, qui propterea statim sumpto Remedio eodemque modis jam dictis continuato, tum a Febre, tum a Splenis tumore absque ulla recidiva liberatus est: nisi forte Morosus quispiam recidivam morbi illius appellare velit lethalem Ejusdem ægritudinem post septennium a causa evidenti productam, Febrem videlicet acutam, ex suppressa cutanea quadam habituali affectione oriundam, & intra 14. dies per abscessum ad anum imperfecte judicatam; quo demum abscessu prius in Gangrænam converso, mox difficulter curato, translatoque interim Ægro in aerem paluſtrem, Febris erratica subsecuta est, quæ tractu temporis lienis tumorem ascivit, dein Icterum, mox Hydropem, & mortem.

XIV. Gracilis *Uxor D. Francisci Guicciardi* Cantoris egregii anno 1708. duplici Tertiana Intermittente laborans, intra paucos dies, accessionibus sese mutuo excipientibus, eo devenit, ut jam versaretur in non levi discrimine, testante id pulsu exili, motibusque manuum, & linguæ tremulis, cum subsultibus tendinum, & hujusmodi gravibus symptomatis, ratione quorum Viatico Eucharistico fuit munita. In Consilium vocor; & quoniam reliqua remedia ex arte præscripta fuerant, & Febris adhuc motum sensibilem suæ invasionis servabat, priusquam iste obliteraretur, statim Corticem Peruvianum proposui. Obstabat, vel videbatur obstare insignis, & amplus lienis tumor tempore morbi, brevi licet, genitus, qui *D. Floranum* Medicum curantem, Doctum, ætateque magis provectum, nonnihil hæsitantem reddebat. Cunctantem nihilominus hortatus sum, ne in gravi periculo præsentaneum, quod spondebam, Corticis auxilium ommitteret ob suspicionem augendi lienis tumorem, quem tractu temporis postea Ægra superstite curare poterat, nisi, sublata per Corticem Febre, sponte evanesceret: quod pluries mihi contigisse asseverabam. Annuit ille; & oblatis in remissione Febris *duabus drachmis* Chinæ Chinæ, & *drachma una* quotidie per duos sequentes dies, Febris omnimode depulsa est. Præscribitur tamen ad majorem cautelam alia *semuncia* in octo partes dividenda, qua ad impediendam recidivam assumpta, præter illius expectationem Splenis tumor evanescit in totum: & sic eodem fere tempore a Febre simul, & a tumore lienis curata est absque ulla penitus recidiva. Plures Casus istiusmodi, nempe de Febribus Intermittentibus, præsertim Quartanis, tumore Viscerum infimi Ventris comitatis, & per Corticem una cum tali symptomate sanatis, afferre possem, quos tamen, utpote triviales, & passim obvios, satius est silentio prætorire.

XV. Non æque tamen silentio præteream (ne scilicet meæ nunquam desim ingenuitati) Casum singularem inter tot felices minus faustum, qui non mihi qui-

hi quidem, ſed meo quondam Præceptori contigit, dum viveret; quamquam nec illum inter meos connumerem, neque Cortici imputandum credam, ut ei fortaſſe imputarunt muſſitantes quidam Cynici illius temporis. Referam tamen, ut alii judicent.

Meus itaque colendæ ſemper memoriæ Præceptor, *Fraſſonus*, Nobili cuidam Viro Quartana Febre per menſem circiter detento, & ſupra modum vexato, cum notabili anhelitus difficultate, atque œdematoſo pedum tumore, ante Febrem exortis, & cum ea in dies creſcentibus, Chinam Chinam exhibuit, & Febrem ſuſtulit. Poſt aliquot alios ſucceſſive dies tumor œdematoſus ſuapte natura in incrementum pronus major eſt factus ad tibias, & crura ſenſim procedens Ventre non immuni; atque ita, increbreſcente anhelitus difficultate, intra paucos tandem menſes a ſeroſa colluvie univerſaliter obrutus Æger Fato ceſſit, Hydropicus Abdominis ſimul, & Pectoris.

Si Caſum hunc juſta lance obiter penſitare velimus, pro Corticis idemnitate ſubit animadvertere, non modo ante illius oblationem, verum & ante Febrem inchoata jam eſſe utriuſque Hydropis rudimenta, cui Cauſſæ quoque prægreſſæ [quas modo recenſere non vacat] plurimum contulerunt: unde ex præexiſtente diſpoſitione in actum jam partim deducta potius quam ex ſuppreſſione Febrium, quibus non ſolum vigentibus, ſed & ante eas, ab alia cauſſa ortum duxerat, Hydrops ille accerſendus videtur, quemadmodum egregie diſtinguit *Raymundus Reſtaurandus* — *Vel enim* [inquit ipſe] *Hydropem præcedunt Febres, præſertim Quartanæ, ſicuti Celſus adnotavit, vel hæ ſubſequuntur Hydropem. Poſterioribus his inutiliter exhibetur China Chinæ; quandoquidem ſunt productum cauſſæ, utplurimum curationem reſpuentis. Id remedium aliquando a me uſurpatum eſt in gratiam Ægrorum illud efflagitantium, ſolatium aliquod illis quæſituro: deſinebat revera Febris, ſed paucis poſt diebus revertens, vel ſaltem Hydropi nihil detrahens, utplurimum lethali* — Quod & confirmat propria experientia Cl. *Nigriſolus* in Scholio ad hunc Textum — *Non eadem eſt ratio* [ſequitur Reſtaurandus, celebris licet Humoriſta] *ſi Febres antecedunt Hydropem: nam non admodum difficulter curantur, nam ſæpenumero Hydrops recedit, dummodo omnia convenienter accedant, præſertim in catharticorum uſu, quæ eadem die Febres revocantia, hoc pacto Hydropi augmentum, & fomentum præbent.*

Sed etiam præter hoc, quod maxime verum obſervatur in Praxi, certum eſt ex adverſo, & omnibus notum, plurimos ex Quartanis per Chinam Chinam nequaquam depulſis ſponte ſua in Hydropem labi. Immo Æſtate anni ſpecialiter 1707. non paucos vidi in Urbe noſtra ex Tertianis ſimplicibus, atque duplicibus, quibus Cortex adminiſtratus non fuerat, intra paucos dies tumidos factos, ac veluti Anaſarca [rectius pectoris Hydrope] correptos obiiſſe, inter quos Puerula *D. Comitis Sorræ*, tres circiter annos nata, Parentum ſuorum antea deliciæ, mox luctus. Contra, eodem tempore Germanus quidam ex ignobiliore famulatu Sereniſſimæ Duciſſæ Brunſvicenſis Dominæ meæ, Quartana triplici laborans, cum univerſali Corporis, præcipue vero Abdominis intumeſcentia, itaut jam Hydropicus conclamaretur, curatus eſt a *D. Clerici*, me tunc abſente, vocato, per Chinam Chinæ: per quam fugatis Febribus, fere ſponte, vel ſaltem pauciſſimis, atque leviſſimis adminiculantibus remediis, Hydrops ille, plus quam incipiens, utpote Febrium vel ſoboles, vel comes prorſus evanuit. Immo, dum hæc actu conſcriberem, Quartanarium *Sacerdotem Eccleſiæ S. Viti Rectorem* China China ipſe curavi, cui Quartana ſimplex in duplicem converſa pedum, tibiarum, crurum, nec non ipſius abdominis intumeſcentiam intulerat, cum reſpiratione difficili, & ad quemcumque corporis motum valde anheloſa. Huic ergo, ſublatis ope Chinæ Chinæ

Febri-

Febribus (ſimplici tantum leniente præmiſſo) parres omnes antea turgidæ, ſponte, ac brevi detumuerunt, & reſpiratio in ſtatum omnino naturalem rediit, itaut libere ambulare, ac ipſi venationi indulgere facile potuerit. Et licet mox recidivam ſit paſſus quoad Febres, non tamen ullam paſſus eſt intumeſcentiam, aut anhelitus difficultatem; unde nullo negotio, poſt modicum temporis repetito remedii uſu, prorſus convaluit.

Si ergo ex una parte ſine uſu Chinæ Chinæ Quartanæ Febres ſæpius Hydropem accerſunt: ex alia vero parte, ſi ope illius evaneſcit cum Quartanis Hydrops inde productus, ut modo retuli, cur in caſu unico, ubi, fugatis per eandem Febribus, proceſſit ultro jam inchoatus Hydrops, adſcribendus erit ille ipſi Chinæ Chinæ, non vero antecedenti diſpoſitioni poſt depulſas Febres adhuc ſuperſtiti? Exempla Febricitantium, quibus Hydrops adjungebatur, curatorum ope Chinæ Chinæ, ſunt adeo in Praxi obvia, adeoque familiaris eſt hujuſmodi curatio utentibus Peruviano Cortice, ut minime hæſitarit idem *Reſtaurandus* peculiare Caput inſcribere — *De Hydropis ſuccedentis Febribus Curatione ope Chinæ Chinæ*: ubi plures adducit hiſtorias hujuſce generis notatu digniſſimas. Idem vide apud *Monginotium*, *Joneſium*, *Blegnyum*, *D'Acquin*, *Badum*, *Glantzium*, & alios; quod Lectori lubet indicare, ne unum tantum uni Caſui videar opponere, cum proſtent mille favorabiles.

His ſtantibus, decernat modo pro libito quicumque vult ſuper eodem Caſu infauſto ſuperius allato, intra annos triginta unico, quantum novi, videatque, an tanta illum teneat fiducia, ut Corticem propterea velut abſolute noxium valeat damnare. Ad me quod attinet, crediderim, illum non ſuffeciſſe quidem curationi Hydropis a Febre nequaquam pendentis, ut ſuffecit curationi ipſius Febris; minime vero putarim ulli eorum obfuiſſe: cujus rei exemplum non abſimile afferam ipſe *Lib.* 3. *Cap.* 5. *Hiſt.* 5. Quod ſi vere obfuiſſe contendatur, id ſaltem præcipitanter non imputetur Remedio ſuapte natura inſonti, ſed inopportunæ forſitan, aut præmaturæ illius oblationi. Hanc ob cauſſam conſtitutæ a nobis ſunt, quæ in antecedentibus exſtant, pro congruo illius uſu Regulæ, ac Exceptiones: quibus cum hoc Caſu collatis ſatis patet, ſuſpectam de inani eventu quo ad ſublationem Hydropis eſſe potuiſſe ab initio oblationem Febrifugi. Quandoquidem, etſi vere Depurativa non erat Febris adjuncta, itaut Corticem abſolute reſpueret, neque tamen erat vere Corruptiva, itaut plane eundem admitteret, quippe Hydropem illum ante ipſam ſponte ortum nequaquam producens. Notum eſt autem, quodvis Remedium, utut innocuum, ſæpe non prodeſſe, & nonnunquam etiam obeſſe, ſi minus tempeſtive adminiſtretur — *Sed hoc eſt peccatum temporis* (inquit *Badus*) *non eſt Medicinæ peccatum*.

XVI. Eo ipſo tempore, quo curabam *D. Comitem Nogarolam* a Quartana ſimplici in *Pernicialem* converſa, inſignemque illius curationem ſpecialiter deſcribendam *Cap.* 6. *Lib.* 3., trahebam feliciſſime media valida methodo tunc primo a me excogitata offerendi Chinam Chinam in caſibus hujuſmodi, eodem quoque tempore habebam præ manibus *D. Geminianum Levizzanum*, Virum Patricium, decumbentem ex Tertiana Intermittente primo ſimplici, mox duplici, tandemque naturam *ſubcontinuam*, & *corruptricem* adepta. Circa morbi initia, cum errata in victu prægreſſa, & repletionem Ventriculi fateretur Æger, oblatum eſt vacua die, nempe 13. menſis Septembris anni 1695. Elect. lenitivum ad *unc. j.*, mox altera die vacua correſpondente celebrata eſt phlebotomia, & in progreſſu adminiſtrata ſunt ex arte conſueta remedia. Cum hæc nihil proficerent, ſed Febris quotidie magis invaleſceret, vocatus eſt in conſilium *D. Ramazzinus*, cujus ſuaſu exhibitus eſt 23. Septembris die inter reliqua Cardiaca Lapis Bezoarticus,

cus, & die 25. affixa ſunt femoribus veſſicantia, ob motus artuum convulſivos, gravemque totius nervoſi ſyſtematis affectionem. Quia vero morbus in deterius labebatur, & qualibet acceſſione pulſus fiebat humilior, ac abolitioni proximus, algorque feralis artus omnes univerſaliter detinebat ad plures & plures horas: ideo metuentes ambo, ne una, vel altera acceſſione ſuperveniente Æger occumberet, de antevertendo totis viribus paroxyſmo eramus ſoliciti; idque ſperabamus quidem unanimiter a China China, ſed cum hoc diſcrimine, quod *D. Ramazzinus* ei non ſatis fideret in tali caſu ad exitium tendente (eſto quod periodi adhuc non obſcure ſe proderent) Ego vero certam illi fiduciam adhiberem, eo quod inſignes ejus vires in caſu longe graviore, & morti proximo, nempe in memorato *Comite Nogarola* actu experirer. Cum autem die 27. illius menſis Corticem exhibuiſſem eidem *Comiti*, & mane diei 28. eum jam morti ereptum, ut referam ſuo loco, inveniſſem, eadem die 28. Septembris enarrans *D. Ramazzino* caſum, & exitum felicem, omnem ab eo hæſitantiam ſubmovi circa oblationem Chinæ Chinæ in hoc quoque caſu magis vulgari, etſi graviſſimo. Quamobrem ea ipſa die 28., qua mirus effectus Corticis die prægreſſa oblati *D. Comiti Nogarolæ* jam per Urbem celebrabatur, illum obtulimus D. quoque *Levizzano*, ſed methodo tantum vulgari, ut vulgaris adhuc quodammodo dici poterat (quantumvis graviſſima, ſed tamen inducias aliquas adhuc præbens) morbi conditio. Oblatus ergo eſt Cortex ad *drachmas* tantum *duas* juxta morem; quoniam ſufficiens erat a futuro paroxyſmo diſtantia, ut vis remedii juſta doſi exhibiti in actum deduceretur. Repetitus eſt dein illius uſus die ejuſdem menſis 30. ad *drach. j.* & per quinque dies ſic continuatus: unde celer, & integra Febris quondam *benignæ*, mox naturam *corruptivam* ſenſim adeptæ, ſolutio.

XVII. *D. Carolo Tamburino*, præclaro, & egregiæ indolis Adoleſcenti, poſtea Caſſinenſi Monacho, Quartana correpto, in tertio Paroxyſmo ſupervenit ex improviſo cœcitas fere omnimoda cum dilatatione pupillæ utriuſque oculi. Symptoma hoc viſus abolitionem minitans uno, vel altero repetito Febris acceſſu *D. Candrinum* illi aſſidentem impulit, ut de Febre graviſſimi hujuſmodi affectus productrice ſupprimenda cogitaret. Super hac re tamen me privatim conſuluit, & annuentem habuit; dein conſilio inito cum *D. Ramazzino* (ſic exigente Ægrotante) ſancitum fuit inter ipſos, Corticem nulla mora interpoſita eſſe propinandum: quo facto, ſtatim ſubſtitit Febris, nec amplius rediit, viſuſque ſenſim cæpit in priſtinum ſtatum reduci, mediantibus etiam aliis remediis materiæ jam parti infixæ diſcuſſionem promoventibus: quod egregie præſtitum fuit, remanente tantummodo ea viſus imbecillitate, quæ pro acutiore, ac minutiore obtutu, opem Specillorum expoſcit.

XVIII. Pro Coronide caſum hunc addam, qui meo quondam *Præceptori* pariter contigit, & qui ſignate adnotetur velim, cum ſuper hoc uno fundata primo fuerit Praxis mea circa uſum meliorem Corticis, translatum ſcilicet, atque promotum ad curandas Febres Exitiales, de quibus tum Libro ſequenti, tum præſertim tertio. Caſus autem fuit hujuſmodi.

Patritius quondam Vir *D. Octavius Maſellus* quinquagenarius, habituſque Corporis ſummopere obeſi, corripitur Febre Quartana ſimplici Intermittente circa annum 1678. Poſt aliquot Paroxyſmos incipiunt acceſſiones fieri aliquantulum fortiores, & in ſua duratione protrahi. Obſervantur tractu temporis in vigore febrilis effervescentiæ aliqui motus tremuli, & ſubſultus tendinum, lingua fit ſcabra, urinæ imminutæ, ac craſſæ, menſque non omnino conſtans: ſoluta tamen acceſſione, ſolvuntur omnia. Quia vero quolibet Paroxyſmo gradatim intenduntur eadem ſymptomata, & paroxyſmi iidem majo-

rem

rem extenſionem acquirunt, de propinando celeriter Cortice, priuſquam Febris reddatur Continua, decernit *Experientiſſimus Fraſſonus* curans. Et quoniam eundem Ægrotantem amicitiæ ergo inviſere ſolebat alter Medicus majoris auctoritatis, & gradus, licet nec majoris eruditionis, nec æqualis experientiæ, huic quoque communicari *Fraſſoni* conſilium, congruum viſum eſt aſſidentibus. Horruit hic, iis auditis, mala innumera Ægro ominatus, ſi China China oblata fuiſſet, cui potius remedia Cardiaca, & Bezoartica ſubſtituenda eſſe clamabat, repetita inſimul, quæ paullo ante luculenter celebrata fuerat, Venæ ſectione, hirudinum quoque, & cucurbitularum appoſitione inſtituta, & aliis hujuſmodi. Hæc *Fraſſono* relata impedimento fuere, ne Corticem offerret; proteſtabatur tamen, quod cuncta male ceſſura erant Amico Ægrotanti, neglecto uſu Corticis opportuno. Differi in alteram ſaltem acceſſionem hujuſmodi remedium inſtabant Conſanguinei Ægrotantis. Periculum eſſe in mora, reſpondebat *Fraſſonus*: ſe tamen nolle, altero Medico non approbante, immo palam improbante, Corticem exhibere. Interim non obſtantibus, quotquot præſcriberentur, Cardiacis, aliiſque præſidiis, novus de more Paroxyſmus acceſſit, iiſdem, ſed longe intenſioribus ſtipatus ſymptomatis, quibus inſuper ſingultus frequens, atque importunus addebatur. Neque evanuere brevi, ut antea, eadem ſymptomata, ſed tantum imminuta fuere cum proportione aliqua ad decrementum Febris, quæ tamen protrahi cœpit uſque ad alterum paroxyſmum, remiſſionem tantummodo modicam paſſa loco conſuetæ intermiſſionis. Intra duas, vel tres acceſſiones mortem futuram non ſine lacrymis ominabatur *Fraſſonus*, omiſſionem culpans ex una parte, & ex alia gratias Deo reddens, eo quod ſors veluti quædam obſtiterit oblationi Corticis, quem fortaſſis inaniter, & cum calumniæ periculo tentatum (quandoquidem tentatus foret) ex iis, quæ ſubſequuta erant, ſuſpicabatur. Clamabat contra alter Medicus, optimum conſilium fuiſſe, abſtinuiſſe a Cortice, quippe remedio ſemper quidem ſuſpecto, maxime vero in hac Febre, occultam prius, mox remediorum methodicorum ope develatam, malignitatem præſeferente. Clariſſimus interim J. C., Philologus eximius, & Mathematicus Sereniſs. Ducis, D. quondam *Jo. Baptiſta Boccabadatus*, Amicus Ægrotantis amantiſſimus, *Fraſſonum* privatim interpellavit, ſuaſitque, ut Corticem vellet exhibere, poſthabitis alterius Medici in Curam nequaquam vocati ſophiſmatis, quotieſcumque eo remedio Ægrum ſanari poſſe haud improbabiliter crederet, quem cæteroqui ad exitium properantem, ipſe clare dignoſcebat: ſubdens inſuper, æquum non eſſe, ut propter Medicas cavillationes, vel politicas cautelas, vel vana officia periret homo, intentato remedio probabiliter profuturo. Ad hæc reſpondebat *Fraſſonus*, occaſionem ſuapte natura præcipitem jam lapſam eſſe, Febrem jam, nedum Continuam (etſi remittentem) ſed & malignam eſſe redditam, & conſequenter Cortice inexpugnabilem. Interroganti vero, num ſaltem ſine damno poſſet remedium tentari, ultro reſpondebat, ſe credere Corticem in hoc caſu æque inſontem, ac invalidum: nolle tamen proinde dubio tentamine illum Ægrotanti præſcribere, *nec ſubire ſpeciem ejus ut occiſi, quem brevi ſors ipſius erat peremptura*. Si res ſic habet, ſubjunxit alter: offeram ipſe; nec refert, ſi Virum mihi amiciſſimum, cæteroqui moriturum jugulaſſe dicar, quem interea forte ſervare per remedium tutum in periculo certo, & in occaſione ancipiti, extra ſpem non eſt. Hoc dicto, abiit ſtatim, *Drachmas duas* pulveris Chinæ Chinæ a Monialibus emptas ſecum detulit, eaſque ex Vino, ut mos erat, Ægro potandas dedit ingruente paroxyſmo: quo non ſine magno diſcrimine tandem tranſacto, novus non rediit. Inſcius rei geſtæ alter Medicus triumphum canebat, reportatam de morbo victoriam Cardiacis adſcribens. *Fraſ-*

ſonus

ſonus vero totius ſucceſſus conſcius jam factus, dolo laudabili, eundem Corticem adhuc præſcribebat ad *ſemidrachmam* ſingulo mane in forma boli, ſub nomine Confectionis Alchermes, & de Hyacintho. Hac pia fraude citra aliud pharmacum Æger a reliquiis febrilibus, a motibus convulſivis, ſingultu &c. intra paucos dies feliciter evaſit, nullam omnino dein recidivam paſſus.

Hujus eventus menti meæ tunc valide impreſſi crebra poſtmodum reminiſcentia quemadmodum mihi occaſionem prębuit olim excogitandi Methodum efficaciorem China China utendi pro Febrium Pernicioſarum tum Intermittentium, tum Subcontinuarum medela, ut nuper innui: ita poſtea fidentius animum addidit pro faciliore, vulgarique illius uſu in quibuslibet Intermittentibus non plane quidem *Perniciojis*, ſed ob adjuncta in progreſſu gravia ſymptomata naturam *valde corruptricem* nactis. Sic nuper [ut unum, alterumve hujuſmodi exemplum curſim ſubnectam] tenellam Virginem, Neptem ipſius Præceptoris mei *Fraſſoni*, Tertiana duplici primum Intermittente, mox Subcontinua cum præexiſtente Chloroſi, ac Cachexia detentam, dum tranſacta decimaſeptima morbi die Febris in Acutam jam ſenſim degenerantis indicia ſe proderent cum notabili periodorum obſcuratione, China China bis in die parca doſi propinata ſatis laudabiliter curavit: Chloroſi quidem pro tunc ſuperſtite, ſed & ea quoque propriis remediis opportuniori demum tempore ſublata. Aliam denique (ne longior ſim) Adoleſcentulam, Infectoris cujuſdam filiam antiqua item Chloroſi, tuſſi moleſtiſſima, diuturnaque ſimul Tertiana duplici Subcontinua, quæ acuta palam ſymptomata tandem aſciverat, laborantem, unde illi vel Vitæ periculum proxime imminebat, vel tranſmutatio Febris in habitualem [id quod macies inſignis cum calore ad tactum acerrimo, tuſſis contumax, & ſymptomatica indeſinens ſudatiuncula ſatis indicabant] exhibitus in his circumſtantiis Cortex, idemque ad diutinum tempus continuatus, ac repetitus, perfecte ſanavit.

Atque has tandem Hiſtorias, quarum ferme quælibet rationalem, & cautam Chinæ Chinæ adminiſtrationem oſtendit in Febribus Intermittentibus, ſuapte quidem natura *benignis*, ſed quopiam ſui progreſſus tempore ob ſuperventum graviorum ſymptomatum naturam *corruptricem* adeptis, placuit recenſere: immo & aliquam ex iis inſerere, in quibus Febris neque Perfectiva quidem, ſed neque ex ſe plane Corruptiva, alicui morbo etiam inſanabili præorto, vel ſaltem præconcepto, ſupervenit, qualem *num.* xv. ſupra retulimus. Quæ ſane omnia non alio nomine hic fuimus complexi, niſi ut multifariæ oblationis Peruviani Febrifugi in quibuſlibet Intermittentibus non Perniciojis, ut & in quibuſvis illarum circumſtantiis, & quolibet pariter ipſarum tempore inſtitutæ, exemplum aliquod proſtaret modo magis, modo minus felix, ad illuſtranda ſecundum praxim, confirmandaque cuncta, quæ antea ſtatuimus, & ad complementum integrum primi hujuſce Libri: cui propterea, omnibus jam, quæ in eo proponere contigit, abſolutis, Deo dante, finem imponimus.

THE-

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER SECUNDUS.

Febrium Pernicioſarum Intermittentium (ſaltem ab ortu) deſcriptionem, & curationem continens, ex aliorum Auctorum obſervatione, additis Scholiis materiam hanc magis illuſtrantibus.

CAPUT PRIMUM.

Malignus mos, & prava in univerſum Febrium hujuſmodi Pernicioſarum Natura indicatur. Accurati circa hanc materiam Auctores perpauci. Vis Peruviani Corticis *adverſus eas eximia.*

IAM vero poſtquam latiuſcule ſpatiati ſumus, fas eſt paululum vela contrahere, & recta deinceps terminum petere, in quem ab exordio, toroque pariter primi Libri decurſu ſaltem indirecte collimavimus. Etſi autem, quæ hactenus tradidi, reputem talia, ut cum ſubſequentibus, licet longe certioribus, non male cohæreant, quippe nec in ſemetipſis vana, nec in praxi abſona, vel contemnenda: ſi cui tamen ea non prorſus arrideant, liberum ſit ei ſentire quod velit in rebus identidem tam incertis, ac dubiis, me quidem hìc loci minime reluctante. Quamobrem mutata in totum priore ſcena, fingere ſaltem non renuo, fallaces fuiſſe uſque adhuc omnes ratiocinationes meas. Atque hac fictione ſuppoſita, do lubenter cuicumque (nec piget) Chinam Chinæ in benignis Intermittentibus, etſi fuerint diuturnioris, aut difficilioris judicationis, non adeo liberaliter eſſe uſurpandam: do, quod ignoto nobis modo intimiore operationis illius, quaſi agentis incantamenti adinſtar, detur anſa ſuſpicandi, quod cauſſa Febris intus detineatur, quod Febris ipſa conſopiatur potius, quam ſanetur, poſt repetitam quandoque pluries, ac pluries remedii oblationem nihilominus reverſura. Hæc, inquam, omnia do cuicumque contra Febrifugum iſtud pertinacem etiamnum antipathiam foventi; immo fateor, quod hæc ipſa qualiſcumque nonnullorum conſtans averſatio, quantumvis vana, non poteſt, quin mihimetipſi, oppoſitum licet palpanti, ſed de imbecillitate mea, ut par eſt, demiſſe ſentienti, quidpiam vel demat, vel ſaltem enervet fiduciæ meæ: ut propterea Peruvianum Corticem rariuſcule in iiſdem Intermittentibus *benignis*, quæ ſcilicet non raro *depuratoriæ* ſunt, niſi aliqua inde emergens urgeat neceſſitas, conſueſcam præſcribere, ut alias edixi. Quod forte haud facile credidiſſet quiſquam ex iis, qui me pro hujuſmodi remedio in antecedentibus quaſi declamantem (neque tamen dicti me pœnitet) ac veluti pro aris, & focis dimicantem legerit.

Revera minime ex animi proclivitate ingenita erga illud, remedium iſtud tueor, vel opiniones meas, vel dicta mea, quæ parvi facio: ſed miſeros tantum Ægrotantes ſtudeo tueri ab exitio, cæteroqui nonnunquam irreparabili, quomodocumque illos & prompte, & certo tueri valeam. Neque enim refert in

præcipiti casu, & instante morte quærere, utrum tollatur omnino, an solum consopiatur, vel figatur Caussa Febris, sicuti neque, an Curatio sit quodammodo Palliativa, & an metus sit Recidivæ. Qui enim jam prope moritur, quoquo modo sanari queat, sanetur saltem ad tempus, ut iterum possit ægrotare, ut in posterum, dummodo serius, possit occumbere. Hoc unum si sponderem, non quid minimum sane sponderem. Quid si integram, favente Deo, incolumitatem pollicear? Cum ergo istam & firmam, & tutam opportuno Peruviani Corticis usu in quibusdam Casibus, etiam ferme deploratis, obtineri posse plurimo usu compererim: ideo, posthabitis Theoriis omnibus, quæ fallaces esse possunt, & fortasse utplurimum sunt, certam tantummodo sanationem in certo periculo ostendam; quod est potissimum totius nostri Tractatus argumentum.

Contingit itaque aliquoties, ut Intermittens Febris quælibet, maxime vero Tertiana tum Æstiva, tum Autumnalis, tantam præseferat pravitatem, eamque primis paroxysmis adeo occultam, adeo latentem, ut quantumvis Medicus (nisi admodum cautus sit, & expertus) nil tale metuat, illa tamen inopinato tertia, quarta, vel quinta accessione Ægrum tollat de medio, omnibus artis conatibus plane irritis, excepto Peruviano Cortice: cui uni, si valide usurpetur, indita fuit a Deo facultas, hominem in extremo periculo constitutum præsentaneo auxilio ab Orci faucibus eripiendi, dummodo ad vigintiquatuor horas circiter victurus sit, quatenus scilicet per totidem distet a nova accessione ipsum proxime inreremptura. Priusquam tamen certam Methodum prodam ducendi in usum strenuum istud Medicamentum in hujusmodi casibus, in quibus posse illud proficere, ne per somnium quidem ante me (absit a verbo veritatis jactantia) cogitaverat quisquam apud nos, necesse est, casus ipsos, seu Febres illas peculiares, atque exitiosas, in quibus specialiter convenit, exacte describere: maxime cum istiusmodi Febres constituant intra genus Intermittentium speciem suam determinatam, in varias etiam differentias, seu subalternas species divisibilem. Neque enim illæ, licet non admodum frequentes sint comparative ad Intermittentes benignas, sunt adeo infrequentes, ut quolibet anno aliquas saltem earum cuilibet Medico Ægros plurimos invisenti non contingat observare; immo audeam asserere, illas in quibusdam constitutionibus præsertim fervidioribus, & prope dies in primis caniculares, necnon etiam ultra Autumnale Æquinoctium, adeo familiariter nonnunquam grassari, ut nescio quid, fere dixerim, Epidemici redolere videantur. Atque ideo non parum forte præstitero, neque Monstri cujuspiam in Medicina perrari jugulationem tradidero, sed morbi ferocissimi, & passim obvii, suamque, ut dictum est, speciem apud Medicos saltem accuratiores obtinentis, si Febrium harum prius Naturam, aut morem describam, ut possint dignosci; mox Methodum exhibendi in iisdem Peruvianum Corticem proferam, ut possint expugnari.

Ne tamen videar affectare novitatem, ubi ea vere non est, palam profiteor, in ore Medicorum identidem subaudiri illarum nomenclaturam, easque vulgo *Perniciosas* appellari. Sed id fere tantum dici consuevit, cum jam hominem interfecere: quasi Medicus eo casu non ultra teneatur pro sui tutela, nisi de aperiendo post obitum Ægrotantis nomine Morbi inopinato lethalis facti, sitque satis, si re infeliciter gesta stupidus exclamet, ac terrefactus — *Quis unquam credidisset?* Neque plane reprehensibilis hucusque fuit hujusmodi excusatio: cum retroactis temporibus vix tantillum luminis prostaret Medicis pro tempestiva fraudulenti hujusce Morbi dignotione, aut curatione. Etenim nulla fere apud Auctores (exceptis infra recensendis) facta reperitur nisi per transennam mentio Intermittentium *Perniciosarum*: & siquidem reperitur; nulla tamen peculiaris

liaris earundem præscribitur cura, sed oscitanter prætermittitur: dum ex adverso *Benignarum* sola periodo se prodentium, & septeno utplurimum circuitu sponte cessantium, graphica traditur descriptio, & copiosissimus instituitur pro ipsarum curatione remediorum apparatus.

Unus inter Antiquos excipitur, ut qui utrumque egregie præstitit, *Ludovicus Mercatus*, Vir celeberrimus suorum temporum, & duorum Hispaniæ Regum, Philippi Secundi, & Tertii Protomedicus, qui Tertianarum Intermittentium Pernicioſarum descriptionem æque ac curationem distinctam pro viribus Artis illius seculi incomparabili sedulitate complexus est. Illius deinde animadversiones Diagnosticas tantum, atque Prognosticas in fide Auctoris potius, quam ex propria observatione retulit, ac in epilogum satis luculenter contraxit *Daniel Sennertus*, omissa tamen multifaria primi Auctoris curatione, singulis Pernicioſarum speciebus, aut differentiis ab ipso constitutis, ac commodata. Et quasi nil de hac re possit ipse testari, priusquam sensa *Mercati* referre aggrediatur, hanc veluti protestationem partes tantummodo relatoris agens præmittit — *Verum, licet Tertianas Febres Intermittentes omnium Putridarum breviſſimas, & ſecuriſſimas eſſe vulgo tradatur: quia tamen Ludovicus Mercatus* lib. de febr. 6. *experientia ſibi compertum ſcribit, etiam tertianas nonnunquam periculo non carere, & febres etiam Intermittentes inopinato Ægros non paucos perdidiſſe, breviter complecti libet, quæ ille adnotavit* — Reliqua vide apud eundem *Sennertum* suo loco. Alii quoque Auctores (quod & alibi sum dicturus) Pernicioſas Intermittentes dari scripserunt, aut docuerunt: exemplis, sed obiter; nemo autem, quod sciam, Spartam hanc, ut *Mercatus*, adornandam suscepit.

Inter Recentiores vero *Richardus Morton* Practicus Londinensis feliciſſimus Intermittentis Pernicioſæ descriptionem sub aliorum potius Morborum nomine, quam sub nomine ipsius Febris (cujus tamen iidem morbi sive veri, sive crediti, sunt mera symptomata) aggressus est: & quod magis refert, illius Curationem ope Chinæ Chinæ (mihi quoque, antequam ipse sua ederet scripta, Urbe mea teste compertam) auspicato attigit, & experientia multiplici confirmavit; licet apud nos, nescio quo Fato, perexiguam, ac fere nullam visus sit fidem obtinuisse; forte quia, vel quæ protulit de suo Veneno Febrili, & de actione Peruvianæ Antidoti in illud, communiter parum arriserint, vel quia larva illa Proteiformis, quam ipse Febribus Intermittentibus imposuit (easdem sub aliorum morborum specie, omni suppressa Febris signatura, latere asseverans) illas adeo velarit, ut potius Morbos illos, quam Febres velle curare per Chinam Chinam sit creditus. Quod equidem, sicuti in his terminis falsum esset, ita sic intellectum pro falso forte reputatum est; licet Auctor omni laude, omnique fide digniſſimus, si attente legatur, vere aliter sentiat.

Cum itaque contra Methodo clariſſima in Pernicioſarum Intermittentium descriptione procedat *Mercatus*, Illi propterea, utpote Primo Observatori, concedenda est in præeundo dignitas ordinis. Et quoniam tam dilucide scripsit, ut non facile fas sit æquali claritate, ac ordine idem præstare, liceat potius, quam vel id intentare, vel Lectorem illuc relegare cum incommodo, liceat, inquam, quæ ipse exaravit, transcribere ad literam, prout jacent in Codice meo, & brevibus tantummodo Scholiis appositis, a veteris Doctrinæ Zizania tantillum purgare. His absolutis, *Mortoni* postmodum sensa lubet adjicere in subsequentibus, ad hoc, ut Lector commode possit utramque descriptionem ob oculos positam, cum utilitate simul conferre: ut demum, tantis toto secundo hoc Libro præmiſſis luminibus, clarius quæ ex observatione mea, & diutina praxi, ipse tandem sum prolaturus in tertio, valeant intelligi,

credi, & in communem usum adoptari.

CAPUT II.

De Tertiana Pernicioſa ex *Ludovico Mercato*, Scholiis aliquot insuper adjectis.

IN eo febrium genere, quod febres complectitur tertio die exacerbationem efficientes, pernicioſa hæc, neque ſatis vulgata, aut cognita tertianæ ſpecies, non ſine magno laborantium exitio, & Medicorum admiratione reperitur. Quæ ſane ut rarius accidit, ita difficilius noſcitur, graviuſque ob id invadit, & ob ignorationem, majorem infert terrorem, & admirationem; & quod pernicioſius eſt, negligentius curatur. Quis enim credet uſquam, tertianam febrem poſſe lethalem fieri, eo maxime cum ab Hippocrate dictum ſit: Quocunque modo intermiſerit, periculum abeſſe ſignificat, *& mille aliis in locis tertianam breviſſimam, ſecuriſſimamque eſſe. Sed mirari jam deſinat quiſque, cum experimento non admodum raro conſtet, febres multis modis intermittentes inopinato laborantes non paucos perdidiſſe, decepiſſeve Medicos, vel doctiſſimos. Quamobrem quod experimento mihi in hac re habeo compertum, hoc uno capite patefacere ſtudui.*

SCHOLIUM I.

Auctor reapſe ad Pernicioſæ Febris genus ſolas tantum Tertianas cum ſimplices, tum duplices refert; quod quidem frequentius, & infortunio magis præcipiti ſolet contingere: nihilominus etiam Quartanis Intermittentibus tam ſimplicibus, quam duplicibus, aut triplicibus eundem characterem (rarius licet, ac lentius) nonnunquam accedere, ſatis oſtendunt Hiſtoria ultima Libri antecedentis, aliequę in ſubſequentibus exponendæ. Idem quoque videre eſt apud *Donatum*, *Mortonum*, & *Horſtium*. Idque ipſum pariter Intermittentibus quibuſvis quandoque accidere poſſe, nullus dubito. Pravam autem hujuſmodi Febrium naturam ſatis aperte in ipſa definitione patefacit, ubi eas *lethalium* nomine ſtatim deſignat.

Eſt itaque pernicioſa tertiana febris quædam, quæ ſimulata tertiani circuitus effigie, lethalis, & mille accidentibus periculoſiſſimis implicata exiſtit. Tertianæ tamen vocabulo, & ſimplicem, & duplicem ſubaudiendam eſſe diximus, cum utramque pernicioſam eſſe haud raro mihi, & multis compertum ſit.

Fieri quidem pernicioſam aliquam tertianam, contingit uno e ſex modis: Primò *quidem, occaſione membri alicujus præcipui, in quod decumbat humor, quem natura a vaſis ad eorum extrema tranſmittit: nam cum membrum ex præcipuis ſit, dubium non eſt, vitæ periculum impendere ex læſione quavis in ipſum illata, haud ſecus quam in turgentibus humoribus, a quibus factam affectionem ob id periculoſam arbitramur, quod vereamur, ne humor turgidus in aliquod membrum princeps irruat.* Secundò *talis efficitur, quia humor, qui a venis ad prædicta extrema ejicitur, tenuis admodum ſit, & ſumme putridus, qualis cenſetur tenuiſſima bilis copioſo ichore plena: quo fit, ut qui hac febre laborant, frequentiſſime ſyncope corripiantur, & eo, quod facillime exolvantur, inanitione periclitentur, ſudore enim pernicioſo diſſipantur, quod ex humoris vitio, ſpirituum, & alituræ ſubſtantiæ plurimum cum ſudore habeat.* Tertiò *ab humoris* (non putredinem quidem) *ſed ſummam pravitatem, vi pravorum alimentorum contractam, cujus conſtat meminiſſe Hipporcratem 7. popul. tex. 81. referentem cauſſas, & occaſionem choleræ morbi, quem in has febres commigrare plerumque refert, ut optime intellexit Valleſius: aut prodeunt ſic vitioſi ob uſtionem, & peculiare vitium, quale ſortiuntur* bilis vitellina, praſſina, æruginoſa, *& quæ in confinio eſt atræ bilis, quippe cum tanta ſit horum humorum pernicies, ſi accedat inſuper putredinoſus calor, eoſdem adeo excitat, & deterrimos reddit, ut quocunque ierint, pernicioſiſſima inferant, & lethalia accidentia. Multi vero ex barbaris Medicis arbitrati ſunt, impoſſibile eſſe, ex prædictis humoribus febres fieri, cujus cenſus fuere* Iſaac, &

Raſius,

Raſius, Avic. Serapio, & Halia, *eo quod humores ejuſmodi*, ut Averro. 7. collig. *ſcripſit, de natura eſſent veneni: quos protinus in quovis affectu natura per vomitum trudit, licet lethaliter ſæpius: & nituntur probare ſuum dogma ex Ariſt.* qui 4. meteor. *profert, ignem, & quæ ignea ſunt, putreſcere non poſſe. Verum ſi quis rem ipſam, & auctores penitius conſulat, reperiet, hos humores, & febres, & alios etiam affectus excitaſſe: nam primo eorum meminit* Galen. lib. 12. method *in exemplo de juvene febriente, qui æruginoſam evomuit choleram, & ob id convulſione correptus. Zoarus etiam expreſſe* 3. theiſir *febrium reminiſcitur, quæ ex his humoribus concitantur, dicens*: Febris, quæ fit de genere tranſitionis febris ephemeræ ad febrem cholericam, ſi fuerit de genere praſſinæ, aut eruginoſæ, habebit accidentia magis fraudulenta. *Item dicit*: Febris ex cholera, quæ in ultima caliditate, ac ſiccitate exiſtit, cum ſubſtantia denſa, & craſſa, ſicut eſt cholera vitellina, praſſina, & æruginoſa, febres perniciolas gignit, & *Aver.* 4. *collig. ſcripſit etiam in confirmationem hujus veritatis*. Pejor ſpecierum cauſonis eſt illa, quæ fit ex cholera zinaria, vel praſſina, & tertiana inſanabilis. *In tanta autem Auctorum controverſia cenſeo primos ſenſiſſe, non poſſe fieri febrem ſalubrem ex prædictis humoribus, non autem ex toto negaſſe ejus* generationem. *Quinimmo ex eorum rationibus ego colligo, non raro poſſe ſuccreſcere febrem interpolatam, nam ut Iſaac ſcribit, tantum eſt odium, quod natura habet cum cholera praſſina, & æruginoſa, quod non patitur ejus malitiam in venis: quo fit, ut certius ſit ab hoc humore febrem interpolatam fieri, quam continuam; quam ſane fore graviſſimam, & malignam, nemo dubitabit*. Quartò, *tertiana efficitur perniciosa, ob humoris crudi, & inæqualis craſſitiei, ac tenuitatis maximam copiam: cujus ratione more febris ſyncopalis humoroſæ tertiana etiam talis efficitur, unde non raro, ſicut illa cordis calorem, ita hæc totius corporis calorem extinguere nititur, & ob id periculoſiſſima exiſtit*. Quintò *non minus pernicioſa efficitur ex adjuncto aliquo accidenti; nimirum ob aliquem defluxum, quem calor febrilis mox a principio concitat, cujus ratione thorax, pulmo, & cor non raro, aut ventriculi os anxietate, difficili reſpiratione, & pulſus interceptione, mille modis periclitantur. Quod etiam & longe gravius accidere conſpicimus, ſi uterus, aut uteri aliquod vitium febrilis caloris vehementia in conſortium trahatur*. Sextò *vero & ultimo pernicioſior efficitur tertiana ob venenoſam, ac peſtilentem, & contagioſam aliquam humoris, qui e vaſis ejaculatur conditionem, qui ſane eo quod moveatur, longe graviora efficit accidentia. Quinimmo die intermedio latitans, & quieſcens, ac humoribus aliis adjunctus videtur nil mali efficere, neque corpus laborare, poſt vero in acceſſione propriam naturam, ac venenoſam conditionem, non ſine magno laborantis malo oſtendit. Hæ ſunt in univerſum, optime Lector, cauſſæ hujus pernicioſi mali, quas hucuſque adinvenire valui, quarum omnium ſeorſum meminiſſe opus erit, ut cujuſque conſtent natura, ſigna, & medendi ratio, ſi prius omnis tertianæ pernicioſæ in communi ſigna, & præſagium ſcripſero.*

SCHOLIUM II.

Cum notabilem in his Febribus diverſitatem noverit Auctor tum ratione ſævitiei, & pravitatis iiſdem veluti intrinſecæ, tum ratione celeritatis motus, tum ratione ſymptomatum variæ conditionis, pluſque, vel minus intenſorum, tum denique ratione aliorum adjunctorum, indolis etiam, atque ſpeciei diverſæ, mirum eſt, quam ingenioſe conatus ſit, cunctas hujuſmodi differentias diſtinguere per ſuas cauſſas, labantibus licet innixus ſui ſeculi fundamentis. Negari idcirco non poteſt, quin ipſis in tenebris aliquod cæſpitanti lumen affulſerit, vi cujus nonnunquam abſtruſam hujuſce materiæ veritatem a longe ſaltem ſalutarit. Sic & Philoſophi Ethnici, innumeris licet erroribus involuti, in veritates quandoque orthodoxas inſcii impegerunt. Si vixiſſent Atavi noſtri

ſtri in hæc uſque tempora, fortaſſis & ſupra nos profeciſſent. Ob id ſemper colendi, & ſuſpiciendi, dummodo non eo uſque, ut nos ab ulterioribus inquirendis avertant, aut remorentur: unde quis merito nobis exprobret cum *Tacito* ſocordiam noſtram — *dum vetera extollimus, recentium incurioſi.*

Monſtrant quidem tertianam fore pernicioſam gravia quædam & pernicioſa accidentia, quæ ſtatim primo acceſſu neceſſum eſt hæſitabundum reddant Medicum. Hujus naturæ eſt laborantis vultus, *prima acceſſione* cadaveroſus, *aut nimis* tumidus, *cum pulſus inæqualitate, parvitate, debilitate, aut interceptione, vel aſphyxia. Urina nimis craſſa, & pravi coloris, inquietudo inſolita, anxietas, ſyncopis, animi deliquium, exſolutio, & frigidi ſudores, vel toto acceſſionis tempore inordinati rigores, difficiles reſpirationes, deliria, aut ſomni profunditas, vomitus etiam æruginoſus, paucus, cum gravi nauſea: & qui non confert. Alvi fluxus pinguis, dyſentericus, variegatus, aut ſynceri humores, ingens totius corporis gravitas, aut inquietudo, & ſitis quæ nullo potu ſedatur. Sed præcipue tertianam pernicioſam eſſe oſtendunt hæc ſigna, & alia, quæ cæteris tertianis ſunt communia, cum ab eis nondum ex toto in die quietis liber evadit laborans: ſic etenim malum portendit delirium aut ſomnus, qui uſque in diem quietis protrahuntur: item eadem die languidos, inquietos, anxios, & ſiticuloſos ſupereſſe laborantes, aut alio quovis accidenti oppreſſos, quantumvis febris, vel leviſſima, vel nulla appareat, Sic rigorem vigente febre ſupereſſe pernicioſum cenſemus: aut rigoris tempore corpus ſudare, vel ſudando frigere, animo linqui, & plurimum vexari. Quæ ſane omnia diligenti animo expendat Medicus oportet, ut diſcat primo acceſſu quantum mali affectio minari poſſit.*

SCHOLIUM III.

Diagnoſis in univerſum completa eſt, & Medici practici conſideratione digniſſima, quia omnia ſigna generaliter comprehendit. Sæpe quidem ex iſtis pauca concurrunt, ac quandoque vix unum tantum; quod tamen, ſi vehemens ſit, & ex deterioribus, plurimi faciendum eſt. Nec ideo fraudulentæ quieti ſubſequentis intermiſſionis nimium fidendum, ſicut ex oppoſito neque nimis metuenda afflictio, qualitercumque gravis. Et in hoc *judicium difficile*; quod, ut maxime oporteret, ita maxime nequit doceri.

Atqui licet prædictas tertianarum ſpecies pernicioſas eſſe conſtet, non ſubinde exiſtimandum eſt, omnes fore lethales: quædam enim pernicioſæ, & timore plenæ ſunt, aliæ in alios morbos migraturas ſe oſtendunt: nonnullæ in diutinos affectus, & plerique licet ſæviſſimis accidentibus inſigniantur, non omnino lethales exiſtunt. Sic profecto quæ ex defluxu ad membrum aliquod princeps fiunt, plerumque pernicioſæ ſunt, & lethales, ſed ex his quædam magis, & quædam minus: quæ autem ad cerebrum tendunt, lethales fiunt, ſi in lethargum, aut phrenitidem commigrent: quæ vero in cor irruunt, ſive ex oppreſſione, ſive ex humoris vitio, omnes lethales ſunt. Inter quas hæc eſt differentia, quod hæ, quæ ex oppreſſione fiunt, in principio acceſſionis interficiunt, quæ vero ex humoris vitio, non niſi in declinatione, ob virtutis, & caloris vitalis diſpendium. At ſi in os ventris humores irruant, partim fiunt lethales, & partim ſecus: nam ſi ex ventre per vomitum fiat copioſa, & ſpontanea vacuatio, conjectabile eſt conferre, ſi laborans toleraverit; ſin aliter, minime: verum, ſi plurimum laborans conqueratur, & nihil notatu dignum excreverit, vereri oportet, ne præ nimio dolore ſuccumbat virtus, & morbo non ſufficiat. Item ſi ſyncopis frequenter accidat, mortem ocyſſime venturam commonſtrat; ſin aliter, minime, ſed morbum fore gravem: Quod ſi in jecur malum incumbat, vel morbi diuturnitatem, vel hydropem pertimeſcere oportet. Et tandem in his omnibus malignam, & continuam febrem poſſe ſubſequi exiſtimandum eſt; ſic profecto ex his, qui ex putredine tenuium humorum exſolvuntur, vel ſubitum

bitum virtutum casum, vel hecticam febrem vereri oportet: hoc quidem consumptis tenuibus solidorum membrorum humiditatibus, illud quidem nimium resolutis spiritibus. Qui vero ex crudorum, & inæqualium succorum copia laborant, plerumque suffocatione periclitantur, & maxime ineunte accessione: vel saltem febris in diuturnissimum commigrat affectum. Item qui ex humoribus adustis, & omnino pernicioſis infirmantur, vel in causonem, vel in hecticam febrem, vel in gravem dysenteriam degenerant. At qui fluxu alicujus humoris simul cum febre interpolata detinentur, vel suffocantur catarrho (ut ajunt) *suffocativo vi accessionis evocato, vel cessante tertiana, difficulter deinceps respirant, aut tale symptoma patiuntur, quale fuerit membrum, in quod defluxus prolabitur. Cæterum, qui veneficо, & pestilenti humore abundant, licet interpolata febre corripiantur, non ob id in minori periculo versantur, quam qui pestilenti alia febre laborant, sed forsan majori, quod in die accessionis venenficus ille humor valde moveatur, quod solet in pestiferis morbis pernicioſissimum esse, & sic non raro conspicimus, subita morte quam plurimos inopinato interiisse.*

SCHOLIUM IV.

Prognoſis pariter undequaque abſoluta, tam hic, ubi generaliter inſtituitur, quam infra, ubi inſtituitur ſpecialiter, quamlibet Pernicioſarum differentiam reſpiciens. Digna ideo ubique, ut diligenter perpendatur ſicut Diagnoſis, ita & Prognoſis Auctoris, quarum poſtrema eo verior, quo funeſtior. Febres namque vere Pernicioſæ Ægrum interimunt ſæpius (niſi illis cito, & valide Cortice opitulemur) quam in diuturnos morbos commigrent. Nonnullas equidem, antequam in iiſdem curandis Cortice uterer, etiam ſine illo ſanatas vidi; at paucas, & difficillime. Sed eheu! quot vidi contra iiſdem ſublatos, quos vix dubitem fuiſſe ſanabiles, Cortice exhibito, ſi tunc virtutem illius integram, validamque (quod ſeriuſcule comperi) ejuſdem adminiſtrandi methodum perſpectam habuiſſem.

His habitis opus erit, uniuſcujuſque prædictarum cauſſarum ſeorſum meminiſſe, ut cujuſque conſtent peculiaria ſigna, præſagium, & propria, ac genuina curandi ratio.

CAPUT III.

Prima Tertianæ Pernicioſæ differentia ex eodem *Mercato*, additis, ut ſupra, Scholiis.

EFFICITUR *quidem pernicioſæ tertianæ ſors, & differentia, quod humores tranſmittat natura errans, aut impotens in partes, & extrema vaſorum membri alicujus cordi, vel alteri membro principi vicini. Accidit profecto hoc mali genus his corporibus, quibus adeo totius corporis vaſa, vel obſtructa, vel carne, aut pinguedine oppreſſa ſunt, quod ad extimas vaſorum propagines, & eas quæ degenerant in carnoſas partes ſeſe natura exonerare minime poſſit, vel quod ipſa nimis languida, & impotens ſit. Quo fit, ut cum e vaſis majoribus primum ſe nitatur exonerare, humorem ad partes internas per vaſa ſibi proxima ſtudeat tranſmittere; qua in re conjectabile eſt, neceſſario humorem tranſmiſſum prope aliquod membrum princeps prolapſurum. Occaſio autem tranſmittendi humores communis naturæ eſt cum reliquis febribus interpolatis, nimirum copia, aut vitium irritationi naturæ ſufficiens, ſed in hac febre non æque valens, quod longe a partibus præcipuis non poſſit pellere, vel impedita, ut dictum eſt, ſi id ſua ſponte poſſit.*

SCHOLIUM I.

Quod inquit Auctor, fieri per affluxum humorum decumbentium in partes, mediantibus venis illuc eoſdem propellentibus, intelligere facile poſſumus, fieri per ſtagnationem eorundem, mediis arteriis illuc delatorum, nec pari facilitate abſorptorum a venis, ſive ſanguiferis, ſive lymphaticis. Reliqua fundata ſupra vanas hypotheſes de Natura tranſmittente in partes internas, & viſcera, cum non poſſit, ſive propter imbecillitatem propriam, ſive propter impedimentum ali-

quod, transmittere ad remotas, & externas, corrigantur mechanice, & rediganturad eundem modulum.

Verum licet in hac febris sorte hæc sint communia, nihilominus tamen duplex ex hac causſa suboritur febris conditiò, duplicia, & varia accidentia, & longe diversa signa, ac ex consequenti varia præsagiendi, & curandi via, quæ omnia specialius expendisse oportet.

Ad primum igitur accedendo, conjectandum est, transmissum humorem ad extrema vasorum membri præcipui, aut juxta ipsum, vel esse copiosum, vel malignum: quippe ex hac varietate reliqua, quæ sequuntur necessum est insigniri. Verum potissima varietatis ratio ex membri, prope quod incumbit humor, natura, & præstantia petenda est; si vero in venulas juxta cor vitiosus humor illabatur, tunc procul dubio syncopem, pulsus parvitatem, frequentiam, inæqualitatem, & aliquando omnimodam asphyxiam sequi necessum est. Quæ omnia accidere solent, cum faciei rubore, sudore, & oculorum cavitate ob impensam spirituum vitalium resolutionem, ex quo subitum virium casum, & inopinatam mortem vereri oportet, ac plerumque in accessionum inclinatione, vigore vitali simul cum febrili calore solutis. Quod si humorum crassities potius quam malitia prope idem etiam membrum causſam præstiterit, tunc quidem pulsus magna inæqualitate inter magnitudinem, & parvitatem pollet, ubi parvitas elucet magis, & intercadens nonnunquam efficitur, ac non raro myurus deficiens. Torpet laborans, fronte exsudat, & maxime frigidum, suspiriosus est, & nesciens referre quid sentiat, plerumque angore premitur, & impotens ad motum, quasi gravi onere pressus efficitur. Ex qua sane affectione laborantes, vel cum frigido sudore, & pulsu formicante, aut omnino deficiente, tertia, aut quinta accessione pereunt, vel si has effugerint, gravi febre, eaque continua, & plerumque de malignarum sorte, corripiuntur.

Si tamen ad vasorum extrema, quæ ad ventris os terminantur, vel juxta ipsum projectus e vasis humor profluant; ibidemque diu immoretur, dolorem orisque ventriculi morsus sequi est necessum, nec non & cardiacum affectum, cum biliosis, æruginosis, aut nimis crassis, aut viscidis vomitibus, cæterum minutis, aut præcedenti ingenti nausea, utpote humore penitus in carnis venulis imbibito (nam in reliquis tertianis licet copiosior in ventrem confluat bilis, non quidem ad carnem oris ventriculi, & per venas alimenti, sed ad cavitatem per communes canales) *quod quidem monstrat anxietas, inquietudo, exsolutio pulsus, vel ingentissima frequentia, & parvitas, vel raritas, maxime si prope syncopim fuerit laborans, ut multis videatur febre carere, adest & frigidus prope frontem sudor, faciei pallor, oculorum grandis cavitas, & calor. In quo quidem vereri oportet* (ni cito præveniatur, potissime si frequentior succrescat syncopis) *mortem quinta accessione, aut ante, nisi affectus factus fuerit continuus, in quo jam nihil transmittitur in os ventris, utpote cessantibus accessionibus, & humoribus intra vasa manentibus, licet ob id laborantes non omnino videantur periculo carere, verum præbet expectandi inducias, quod accidentia majori ex parte cessaverint.*

SCHOLIUM II.

Quæ dicuntur in ambobus hisce locis de translatione febrilis humoris per vasa alimentum deferentia (quæ pariter, non pro Venis, quæ revehunt, sed pro Arteriis, quæ deferunt, sunt habenda) ad Cor, & ad os ventriculi, non sunt omnino extra probabilitatem inquantum Fermentum febrile sanguini affusum, per omnes Arteriolas, &, si cui lubeat, etiam per Nervos, (inquinato eadem occasione illorum succo) ad ea viscera tendentes potest dispergi. Probabilius tamen crediderim, Cor ipsum ab affluente intra suos sinus una cum sanguine eodem febrili latice, molestiam fere omnem, quem patitur, posse recipere; Ventriculum vero eam mordicationem pati, non modo a succis intestinalibus, motu inverso in eum assurgentibus, propter irritationem factam a

Fer-

Fermento febrili in ductibus Chyliferis, & partibus circumjacentibus (unde & tunicarum, nervorumque ſtomachicorum conſenſus) verum etiam a ſucco glandularum ipſius ventriculi, aut depravato, aut immaturo, & per violentam expreſſionem ab iiſdem ſtillante, illius ſenſile orificium ſpamodice vellicante, portionemque febrilis fermenti forſitan conſtituente. Quæ omnia, & ſingula ſuis temporibus Auctor noſſe non poterat. Animadverſione deniq; dignum eſt, quod legitur Cap. *Si tamen* ec. prope finem, nempe Febrem hujuſmodi Cardialgia comitatam quarta, vel quinta acceſſione mortem minari, *niſi affectus factus fuerit continuus*. Revera etenim obſervatione didici, rem ita ſe habere: ac proinde pejoris conditionis eſſe hanc Febrem, ſi ſit Intermittens, quam ſi fiat Continua; ſiquidem tunc ceſſet, ut aſſolet, ſymptoma ferox lethalis Cardialgiæ: ſicuti æque verum eſt, quod ex hujuſmodi tranſmutatione Febris Intermittentis in Continuam impetrantur quidem induciæ, non tàmen aufertur periculum; ſed ſaltem differtur.

Verum ſi vel ad capitis vicinam partem mutatur humor, vel ad ipſum caput, aut omnino ex humore vapores conſcendant, in gravem ſomnum laborantem delabi, vel in gravem aliam ex ſoporiferis affectionibus conſpicies, maxime ſi caliginoſus, & ex craſſa materia ortus prodeat vapor: ſicut dum acris eſt, & mordax, in paraphrenitidem migrat affectio, ceſſat tamen in die quietis. Cæterum ſi humoris aliquid errabunda natura illuc miſerit, non omnino ad antiquum ſtatum laborantem redire conſpicies: ac pertimeſcendum eſt, ne tertia, aut quarta acceſſione iterum in ipſum caput novo humore irruente omnino eſſentiale fiat malum. Quod ſane oſtendit dies intermedia, in qua laborans non omnino reſipiſcit, ſi vel dormierat, vel phrenitico aliquo affectu laborabat.

SCHOLIUM III.

In Capite Tragœdiam fieri, vel propter ſtagnationem ſucci febrilis, per arterias cum ſanguine ad Cerebrum, & meninges delati, vel propter illius adhuc vividi tranſmiſſionem in nervorum principia, ſuperatis glandulis corticalibus ejuſdem Cerebri, certum videtur, nedum probabile.

Præterea ſi in jecur humores irruant, minus quidem periculi eſt, ſed affectio mox continua fiet, & morbus diuturnior ob ingentes obſtructiones, & magnam jecoris imbecillitatem. Cujus occaſione in hydropem ſic affecti non raro deciderunt, quod noſces ex majoribus pulſibus, majorique febre, dolore ipſius hepatis, cum gravitate, & difficili reſpiratione, donec febris ſolvatur. In pleriſque enim ex his qui hac occaſione laborant, tuſſicula quædam in principio acceſſionum reperitur, ſicca quidem, & cum ipſius jecoris ponderoſo dolore, præludium quidem futuræ in ipſo inflammationis.

SCHOLIUM IV.

Hepar affici periodice, ut periodice afficitur Cor, Ventriculus, & Caput, in Intermittentibus Perniciosis præciſe non novi; nec ob id fortaſſe illas (quippe, ut fatetur Auctor, minus periculoſas, & potius diuturnas) *Perniciosarum* nomen proprie mereri crediderim, ut qui hunc characterem adſcribo Febribus Intermittentibus citatioris motus, & inuſitatæ ſævitiei. Quæ de Diagnoſi vero, ac de Prognoſi dicuntur in caſibus enunciatis, ut & quæ dicentur in ſubſequentibus, nulla indigent limitatione, aut additione, quippe quæ ſunt exactiſſima; quod ſemel tantum hic monuiſſe ſufficiat.

Utcunque, & ad quodvis membrum humor irruat, diligentiſſime cognita, & accepta occaſione curationem aggredi oportebit: quippe ſi in his malis differas, periculum ocyſſime accerſes: procraſtinatio enim in his nunquam non fuit perniciosa. Commune autem præceptum ſit, ſive in cor, ſive in cerebrum, ſive in ventrem irruat humor, maxime ſi vitioſus ſit, protinus expurganti medicamento uti, haud ſecus quam in quavis alia humoris turgentia facies, præcavens, ne in membrum princeps agitati humores irruant: verum expurgantia medicamenta non tenentur traſcendere rhabarbari vires. Itaque cognita ex prædictis ſignis acceſſionis

prava

prava conditione, mox ſequenti die citra cunctationem corpus purgabis manna, vel caſſia fiſtula, cum infuſo rhabarbari, vel ſyrupo ex novem infuſionibus. *Cui uſui cenſeo proficuum fore dilutum* drach. j. rhabarbari, cum unc. ij. & ſs. mannæ electæ, vel pulpæ caſſiæ fiſtulæ drach. vj. ſuperbibitis unc. iij. & ſs. ſyrupi ſolutivi roſarum. *Item* drach. v. catholici, cum drach. j. rhabarbari. *Quo facto, ſi ſequens acceſſio par afferat periculum, & æque gravia ſymptomata, pronunciato prius diſcrimine, & viribus conſtantibus, ſanguinem detrahes ex* dextra baſilica. *Verum ſi vires ex purgatione, & acceſſionum gravitate lapſæ ſint, ex ſalvatella, vel talo cenſeo plus commodi laborantes ſuſcepturos. Quibus factis pro virium robore, & enematis alvo laxiori facta, & aliquando irritata, his, quæ acria ſint, victu utendum erit copioſioris nutrimenti, ſed facili, ea lege, quam* cap. de tertiana exquiſita *adduximus: ſi tamen acceſſionis periculum ex humoris copia ſuboriatur, conſultius te facturum arbitror, ſi mox a principio ſanguinem miſeris, maxime viribus robuſtis exiſtentibus, & urina aliquo modo id poſcente, idque prima, aut ſecunda quietis die, præſertim ſi ſymptomata non accidant vitio oris ventriculi, quo tempore a ſanguinis detractione abſtinendum eſſe, fere omnes conſulunt Auctores; nec diſplicet in hoc tertianarum genere vel a poplitis, vel a manus dextræ, vel ſiniſtræ venis ſanguinem fundere, quo longius a partibus affectis, & quarum ratione periculum ſuccreſcit, humorem diſtrahas: quo facto, ante quintam acceſſionem, ſi fieri poteſt, Ægrum purgato aliquo ex prædictis pharmacis. Poſtea autem curandum eſt, omni arte ad extimas partes, & carnoſum genus humores evocare duriuſculis frictionibus, & linteis odorato aliquo ſuffumigatis, extremas partes ligare, aut plurimas, & minutas cucurbitulas toti corpori affigere, quibus extremæ, & extimæ corporis partes patentiores ſint, & ob caloris in eis revocationem humores ad ipſas natura pellat: quo forſan a periculo ſuffocationis liberabis, & accidentium immanitatem compeſces. Servabis tamen hanc legem in adhibendis cucurbitulis, frictionibus, & ligaturis, quod in his acceſſionibus, in quibus periculum ſuffocationis imminet, eis uteris parum ante acceſſionem, & ipſa adhuc incipiente, quo ad extimas motum a natura humorem evoces: in reliquis vero, quibus ob diſſipationem caloris periculum incumbit, cenſeo tutius eſſe in die quietis naturam ad extima evocare, ut diſſueſcat a conſuetudine mittendi ad interiora, quam dum laborantes diſſipantur humoris malitia, his auxiliis ulterius ſpiritum, & calorem diſſipare. Sed ad peculiaria cujuſque membri affecti auxilia tempeſtivum eſt devenire.*

SCHOLIUM V.

Curationem, tam modo, quam in poſterum ſicco pede ſemper tranſigam, ne a propoſito nimium aberrem. Univerſaliter tantum dico, eam eſſe prompte, & quam cito in hiſce caſibus inſtituendam; *quippe* (ut inquit Auctor, *ſi in his malis differas, periculum ocyſſime accerſes: procraſtinatio enim in his nunquam non fuit pernicioſa*; quod maxime locum habet, ubi negligatur Methodus apta ad inhibendos paroxyſmos lethales, qualis eſt ea, quam proponemus Libro ſequenti. Interim Methodus curandi ab Auctore adducta, licet non ſit notionibus noſtri ſeculi omnino cohærens, ac proinde non levi caſtigatione indigeat, circumſpecta tamen admodum, & prudens eſt pro ratione illorum temporum, adeoque admittenda etiamnum, & in pluribus uſurpanda, dummodo in Purgationis uſu, quam tantopere metuit Auctor, mitius adhuc, & timidus procedamus, ac præſcripſerit ipſe, potius ex conſuetudine, quam ex voluntate nonnihil delinquens. Cæterum illius religio, atque cautela in tractando leniter, ut decet, effero hoc Morbo, vel ex eo patet, quod, etiam ubi ſoporoſi affectus lethaliter ingruant, Veſicantia nihilominus, indiſcriminatim in hiſce caſibus Medicis vulgaribus adeo familiaria, ſibi vero (ut ex hoc ſatis patere videtur) ſuſpecta, nuſquam propoſuerit.

Præmiſſis igitur his, quæ generalia, & omnibus membris communia ſunt, cordi, ſi in

ſi in hac affectione patiatur, providendum eſt, non quidem frigidis epithematis, ne penitius in ſeipſum ſeſe inſerant, & inſinuent humores, quinimmo ante acceſſionem unguento naphthæ, *aut* ejus oleo cum pulveribus electuarii de gemmis vel diamargaritonis frigidi, & granæ: *In acceſſione vero, quia opus eſt, quod juxta exiſtit reſolvere* [antea enim non reſolvere, ſed roborare ſolum expediet] oleo Matthioli, & electuario de gemmis, aut de hyacintho *ipſius regionem inunges: &* oleo *etiam* Angelicæ, *quod in diſcutiendis, & evocandis ad cutem humoribus miram habet efficaciam. Item hæc eadem adjicies* oleo, & unguento naphthæ *cum prædictis pulveribus, aut aquam ſtillatitiam ex* cinnamomo *cum guttis odoratiſſimi vini; interius tamen ea porriges, quæ & flatus cor irruentes diſcutiant, & longe ab ipſo, ſi quid ibidem moratur, pellant, ac rurſus ipſum roborent, velut ſunt* tabellæ diamargaritonis frigidi, aut electuarii de gemmis, & modico diamuſco confectæ vino, aut aqua ſtillatitia cinnamomi. *Verum quod efficacius eſſe arbitror, eſt electuarium* de hyacintho miris encomiis *a pleriſque commendatum. Ante acceſſionem tamen cucurbitulis uteris, & in die acceſſionis rarius, & in hypochondrio ſiniſtro: ac in dorſo e regione cordis, ſi forſan cogaris adhibere, ſcito opus eſſe aliquam ſcarificare, ne plus quam evoces extra, intus magis allicias.*

Quod ſi caput periclitari, & pati videatur, præmiſſis diſtractionibus, crurum lavacris, & evacuationibus, quæ ſatis ſint, oxyrrhodino *utendum eſt, maxime in quietis die. Quod ſi ea die accidentis alicujus, ſive delirii, ſive profundioris ſomni aliquid ſupererit, vel ſanguinem detrahes ex vena cephalica juxta carpum manus, vel cucurbitulas in brachiis ſcarificabis; quas ſi parum ante acceſſionem adhibueris, magis ex uſu facies: nam in die quietis eas affigere oportet a cruribus ad nates, in die vero acceſſionis a cervice ad nates per dorſum. Providendum etiam eſt, ut laborans acetum roſaceum olfaciat, aquam roſaceam, & alia frigida odoramenta, quæ latius ſcripta reperies* libro *hujus operis 7. in correctione accidentium, quæ febribus ſuccreſcere ſolent.*

Si tamen ventriculi os pati in hac febre compertum ſit, præterquam quod mox ſanguinem mittere recuſabis (ſunt enim hujus viſceris accidentia, maxime dolor, ex his quæ ſummopere vires labefactant, non ſolum ut ſanguinis detractionem non ferant, ſi acceſſio præceſſit, & vereamur talem fururam quæ ſequitur, verum neque morbum adhuc ipſum, niſi vires poſt acceſſionem iterum robuſtæ appareant, maxime ſi conſtiterit jecur in os ventris bilem rejicere: quo tempore tutiſſimum erit ex dextra baſilica, aut ſalvatella ſanguinem mittere: nam ſi vires in die acceſſionis etiam languidæ ſuperſint, cavendum eſt ab hoc auxilio) *protinus aliquo ex prædictis pharmacis, quæ purgationi idonea eſſe diximus, utendum eſt. Ac ſi vires adeo eſſe dejectas conſtiterit per epicraſim purgabis ſingulis diebus intermediis, pauxillulum purgantis exhibens cum* ſyrupo acetoſo, *aut* cichorii, & violarum. *Et a purgatione ventrem roborabis* oleo melino, roſarum, & omphacino, ſparſiſque deſuper pulveribus coralli, roſarum, ſantalorum, & diarrhodonis. *Cataplaſma etiam conficies ex* toſto pane, vino rubro madefacto, cum prædictis pulveribus, & oleis, vel ex eo quod ex furfure, vino, & ejuſdem pulviſculis conficitur. *Cui etiam* (gratia vitandi animi deliquium) *modicum aceti addere poteris: tandem omni arte curandum eſt, aut roborare, aut quodammodo adſtringere, ut vel non recipiat venter, vel ſi quid receptum habet, ocyſſime pellat. Quod ſi id fieri ſit difficile, ſtudendum eſt, humorem in os ventriculi jam fluxum compeſcere, & attemperare, vel* aquæ calidæ potibus, vel ſucco granatorum, agreſtæ, papaveris, aut de portulaca, vel potu aquæ frigidæ, vel (*ut etiam vires roborentur, & ſpiritus reficiantur*) vini albi, & optimi modico hauſtu. *Cæterum quod ſatius eſſe frequenti experimento comperimus, eſt vel ante acceſſionem*

clyſte-

clyſtere aliquo, quo laborans aliquid purget, uti: vel ſaltem vomere, maxime ſi id ventriculus tentaverit, & in ejus cavitate aliquid immorari conſtiterit, non tamen inſtante acceſſione, ne vomitoriis motibus, & auxiliis plus bilis ad ventrem ipſum evocetur. Curandum quidem eſt in hac febre, ſi his quæ diximus non cedat, correctionem, & præparationem humoris moliri, ut vel copioſius purgetur, vel natura promptius ipſum devincat. Quod ſi in alterius naturæ febrem tertiana hæc migraverit, longe ſalubrius fore exiſtimato.

CAPUT IV.

De Tertiana Pernicioſa ob tenuis humoris putredinem ex *Ludovico Mercato*, cum iiſdem pariter Scholiis.

EFFICIT *non minus pernicioſam Tertianam tenuis, ſeu bilioſus humor plurimo, & copioſo ichore permixtus, ſecretuſque, & ſeparatus ab aliorum humorum conſortio, & in extrema vaſorum projectus, ubi ſummam nanciſcitur putredinem: tum quod ipſe ſit vitioſæ naturæ, tum quod aliis non temperetur, tum etiam quod locus ſit arctus, & concluſus. Quibus etiam accedit, ut affectus gravior fiat, corpus eſſe raræ contexturæ, & poroſum, & maxime excalfactum, ita ut poſſint partes extimæ, & extrema vaſorum facile ſuſceptare prædictos ſuccos. Quem ſane affectum etiam accidere comperimus his, qui plurimos horarios fructus ingeſſerunt*, ut Hippocrat. 7. popul. tex. 81. de cholera morbo recenſet, *qua parte etiam in malignos morbos, & ut* Valleſius *exponit, in febres intermittentes degenerare refert; qui ſane ſuccus cum putreſcit, quocunque loco ſit, adeo eſt pernicioſus, ut graviſſimam, & pernicioſam non raro efficiat tertianam, maxime ſi laborans raræ ſit contexturæ, & facilis reſolutionis. Quo profecto fit, ut ex ingenti illa putredine, quam ſtatim illius ſucci conditio, & peculiaris natura contrahit, & ex prædicta hominis contextura, facile qui ſic afficitur, reſolutione, & anxietate animo liquat, aut ſyncopi, & mille aliis accidentibus prematur. Quippe tales ſucci adeo malefica qualitate ſunt affecti, ut ex motione, vel levi eorum agitatione laborantes ocyſſime prædictis ſymptomatis corripiantur, affectio quidem ſyncopali minutæ*, ut refert Avicen. ſen. 1. 4. tractat. 2. cap. 53. *perſimilis, nomine tantum febris* ſyncopalis minutæ, *in qua ſane diſpendium ſit immodicum ſpiritus ob ſanguinis attenuationem, atque etiam ob expultricem facultatem immoderatius in toto corpore concitatam: quod etiam ex imbecillitate retentricis plerunque accidere monet* Galenus 12. method. cap. 6. *ut paullo inferius latius ſum probaturus. Hujuſmodi enim humores quam citiſſime exhalant, quia tenuiores a febrili calore redduntur, in iis maxime quorum retentrix imbecilla exiſtit, qua ratione diaphoreticis ſudoribus ſic affecti exſolvuntur. Quapropter tria neceſſaria in hoc affectu reperiuntur, nimirum* humorum tenuiſſimorum in ventriculo, & univerſo corpore copia: *ſecundum* virium imbecillitas: *tertium vero* vitiata meatuum, & venarum in laxitate compoſitio, *a quibus procul dubio neceſſum eſt ſubſequi immodicam reſolutionem, & ſubitum virium lapſum.*

SCHOLIUM I.

Totum hoc Caput dignum eſt, ut attente legatur, illiuſque omnia fere dogmata ducantur in uſum. Theoria ipſa non paucam laudem meretur; in ea ſiquidem elucet perſpicacia Auctoris, adjungentis bili ab iis, quæ illam temperare valent, ſecretæ, conſortium copioſi ichoris, ulteriorem labem incongrua miſtura ſua illi communicantis. Si Auctoris innotuiſſet via, qua iſti humores in ſanguinem poſſent vehi, nonne Sylvianam hypotheſim fere attigiſſet, permutato tantum ichore illo in ſuccum Pancreaticum, tunc temporis nondum detectum? Curatio quoque iſta peculiaris eſt ſumme cauta, pauciſque modificatis, aut ſemotis recipienda, præſertim ab initio, cum ſcilicet occaſio, vel opportunitas exhibendi Corticem nondum adfuerit.

In hoc Capite, cum iterum recenſeat Auctor

Auctor elegantem *Hippocratis* Textum, quem & primo Capite attulerat, simulque Doctissimi *Vallesii* expositionem, utrumque lubet huc transferre, ut a *Divino* etiam *Sene* notatas videamus hujusmodi Pernicioſas Febres, vel aliquam saltem illarum speciem. Inquit itaque *Hippocrates* loco citato, juxta interpretationem Eruditissimi *Mercurialis* — *Cholericæ affectiones magis in Æstate fiunt, & Febres Intermittentes, & quibus horrores accedunt. Hæ quandoque malignæ fiunt, & ad morbos acutos perveniunt. Verum cavere oportet. Judicat autem tales morbos maxime quinta, & septima, & nona dies. Melius tamen est cavere usque ad decimamquartam.* Juxta *Vallesium* vero sic habet Textus — *Cholerica præcipue in Æstate, & Febres Intermittentes, & quibus rigores accedunt; hæ aliquando malignæ fiunt, & ad morbos acutos perveniunt; sed cavere oportet. Maxime autem tales morbos arguit quinta, septima, aut nona; melius autem usque ad quatuordecimam observare.* Hunc ergo *Hippocratis* Textum sic exponit idem *Vallesius* — *Dicit* * *Cholerica* * — *ideſt Choleras morbos fieri præcipue in Æstate &c. Addit* — * *& Febres Intermittentes, & quibus rigores accedunt,* * — *quæ periphrasis significat Febres Tertianas precipue, deinde vero & Quartanas &c. Addit nunc Hippocrates, has Febres in Æstate ortas aliquando malignas fieri, & in Febres continuas, & acutas mutari; ac proinde cavere oportere, ideſt timere, & curare caute* (sunt verba aurea) *neque quippiam erroris committere, etsi principio exiguus prorsus morbus, & contemptibilis esse videatur &c.* & paullo post subdit, quod *suspectos semper habeamus morbos, qui alioqui ob propriam figuram videantur esse securi*; tandemque concludit — *Hippocratem nolle, nos ab Intermittentibus Æstivalibus securos esse, usque dum præteriisse quatuordecimam periodum* (an potius diem?) *viderimus, neque fieri continuas.* Quæ interpretatio, ut patet, restringit sententiam *Hippocratis*, saltem ad genus illud pravarum Intermittentium, quæ in Continuas, Acutasque degenerant. Istæ autem in linea Pernicioſarum, etsi admodum periculoſæ, sunt minus formidabiles [reliquis, vel saltem longiusculas, etiam cum interemerint, præbent inducias, ut supra diximus. Si ergo in his tantopere metuendum est ex *Vallesio*, quanto magis erit metuendum de terribilibus illis, quæ Intermittentes adhuc manentes, quarta, vel quinta acceſſione, post doloſam intermiſſionis quietem hominem jugulant?

Quamobrem qui sic laborant, vel levi corporis motione animo deficiunt, faciliter citra levamen sudant, pulsum habent parvum, debilem, ac frequentissimum, urgent vigiliæ, caput vaporibus infectatur, adest vomitio, aut inanis nausea, quam antecedit oris amaritudo, inappetentia, & tenebroſa vertigo, ut Hippoc. refert 4. aphor. 17. *ac mox sequitur syncopis. Vultum etiam, qui sic affecti sunt, Hippocr. habent quam simillimum, ob ingentem resolutionem citra dolorem in aliquo signato loco. Tandem loquens* Avicenn. citato capite de febre *ex hujusmodi humore oborta, profert eam esse acutam, & quandoque non sufficere in ea virtutem usque ad quartum: quo fit, ut jure optimo inter lethales numeranda sit.*

Curationem autem hujus febris longe aliter institues quam reliquarum: quippe in hac præter levem quandam purgationem, quam pari ratione a principio mali, & antequam vires labantur, institues, omni arte cutis coarctanda est, & humores densandi. Sic profecto, quo citius possibile fuerit, corpus purgabis syrupo solutivo e roſis Hiſpanis, cum decocto corticum myrobalanorum citrinorum, vel cum unc. ij. mannæ, & eodem decocto, vel pulveribus earundem corticum, cum pulpa cassiæ fistulæ, vel rhabarbari infuso largiori cum syrupo roſarum. *Deinceps tamen humorem compesces ante acceſſionem* syrupo roſarum siccarum, & violarum, ana unc. ſs. syrupi roſarum unc. j. aquæ deauratæ unc. iij. *cui adde pulveris* diamargaritonis, aut coralli, aut electuarii de gemmis gr. vij. *quibus humores densiores fiunt, & longe melius coquuntur. Sed humores amplius densabis, ineptioresque ad fluxum, & putrefactionem reddes his, quæ intus sumuntur, qualis naturæ est* syrupus roſarum siccarum, de malis punicis, de portulaca, & papavere, cum aquis, aut decoctis roſarum, portulacæ, oxalidis, cum aqua ferrata, aut deaurata. *Cæterum prodesse non parum*

rum comperies, abluere in aliqua prædictarum aquarum boli Armeni, aut terræ ſigillatæ ſcrup. j. aut drach. ſs. cum modico ſyrupo papaveris, aut agreſtæ: *hoc ſane medicamentum, præterquam quod humores denſat, & corpus comprimit, inhibet quoque putredinem, & viſcera roborat, ac præcavet. Confert etiam id,* q. ℞ pulveris triaſantali, & roſatæ novellæ, ana drach. j. ſuccini ſcrup. j. ſacchari roſati ſoluti in aqua roſacea, *quod ſufficiat, ut fiat electuarium in rotulis, cujus ſumat laborans* drach. j. & ſs. cum hauſtu frigidæ aquæ, aut alicujus ex dictis. *Utiliſſimum quoque eſt aliud,* q. ℞ conſervæ roſarum unc. ij. pulveris electuarii de gemmis, aut diamargaritonis frigidi drach. ſs. confectionis Alchermes, vel de hyacintho ſcrup. j. ſuccini, oſſis de corde cervi, pulveris granæ ana ſcrup. ſs. *miſce, & fiat conditum: Cordi præterea, ac cerebro roborantibus providebis,* ut Galen. conſulit lib. 12. method. cap. 6. *Sic quidem primo facies attemperanda eſt frequenter* aq. roſarum, myrtillorum, & plantaginis cum modico aceto roſaceo. *Cujus indicationis gratia involvitur etiam Æger linteo* aqua roſarum madente, *aut conſpergitur multo* roſarum rubearum pulvere, vel myrtillorum. *Verum ut ex toto ſyncopticis acceſſionibus, & ſudoribus ſubveniamus, adhibere oportet epithema fœminarum mammis, aut virorum teſtibus,* q. ℞ aquæ roſarum unc. x. aquæ oxalidis, & bugloſſæ, ana unc. j. & ſs. vini optimi unc. ij. aceti roſati unc. ſs. pulveris margaritarum, ſantalorum, coralli, ſeminis acetoſæ, ſuccini, ana unc. ſs.

SCHOLIUM II.

Potiſſima indicatio, quam pro curatione elicit Auctor, eſt, ut humor denſetur, a fluxu, & putrefactione prohibeatur, &, quantum fieri poteſt, ante acceſſionem compeſcatur. Quæ quidem indicatio maximi eſt momenti, illamque nonnunquam mihi contigit cum fructu adimplere, priuſquam vires Peruviani Corticis plane noſſem in hiſce Febribus, bolo iſto, duabus, vel tribus ante acceſſionem horis exhibito, quo etiamnum utor in caſibus non extreme periculoſis, & in quibus nondum placeat ad Corticem devenire. ℞. *Theriaca rec., Conf. Hyacinth., Salis Abſynth.* (vel, pro re nata, *Cryſtall. Mont. præp.*) *ana ſcrup. j. Laudani opiati gr.* j. vel ad ſummum *gr. ij. M. f. h. ſumendus, ut ſupra, ſuperepoto Vini rubelli momento, vel hauſtu modico Aquæ Plantag., Bugloſſi, vel totius Citri, prout magis placuerit.* Quod remedium eximie confert, præſertim ubi evacuationes immanes, & quaſi Cholericæ Paroxyſmum ingruentem ſolent comitari, atque ideo valde gravem, ac tandem pernicioſum reddere.

Aer, quomodo & cutis, attemperetur, refrigereturque frigidis aſperginibus, ſparſis humi floribus, & foliis roſarum, pampinorum vitis, ſalicis, cannarum, & myrti, ſuperſparſa aqua roſacea cum modico aceto: *item eundem aerem flabellabis linteo aliquo madido aqua frigidiſſima, aut roſaceo cum modico aceto. Præſtat quoque cordis regionem inungere unguento,* q. ℞ pulveris electuarii de gemmis, & diamargaritonis frigidi, ana drach. j. lapidis Bezoar. gr. xv. pulveris granæ drach. ſs. olei foliorum nymphææ luteæ, aut olei roſarum omphacini unc. ij. ceræ albæ, quod ſufficiat, ut fiat linimentum molle: *item prædictos pulveres unguento roſaceo excipies, addeſque* terræ ſigillatæ drach. ſs. raſuræ eboris, & cornu monocerotis ſcrup. j. *& eandem partem inunges. Thoracem etiam, & abdomen illinies hoc unguento,* q. ℞ olei roſati omphacini, & myrti unc. ij. olei melini unc. j. bulliant cum unc. ij. aquæ roſarum ad conſumptionem aquæ, & adde pulveris roſarum rubearum drach. j. ſantalorum omnium, ana drach. ſs. ceræ q. ſ. ut fiat unguentum. *Hepati etiam, ac fronti gratia inhibendæ diſſipationis, adhibebis præſidium,* q. ℞ mucaginis tragacanthi, & ſeminis pſyllii, & citonorium unc. 6. albumina duorum ovorum, *miſce, & prædictas partes illine, ſpargeque deſuper pulverem,* q. ℞ ſantalorum omnium, roſarum, ſeminis arnogloſſæ, an. drach. j. *Quibus*

pro-

profecto & ſudoris impetum, & virium reſolutionem compeſces: id tamen prudenter, & paulatim facito, ne ex cutis denſitate intenſior fiat febrilis calor. Securiſſimum tamen eſt, & utile jecur illinire oleo roſaceo omphacino cum pulveribus ſantalorum, poſitis deſuper pannis aqua intybi madidis, vel ſucco agreſtæ, & aqua plantaginis, roſarum, & ſolatri. *Maximi etiam ſunt momenti, cerebri adhuc roborandi gratia, odorata omnia tum naribus, temporibus, ac pulſibus adhibita, tum ſuper faciem roris modo inſperſa, cujus cenſus eſt id, q.* ℞. roſarum, ſantalorum omnium, Spodii, ana ſcrup. ij. ambræ gr. iij. moſchi, & camphoræ, ana gr. ij. aquæ myrti unc. j. aquæ roſarum unc. iiij. *miſce: ad cujus penſum odorata omnia frigida prodeſſe poſſunt.*

SCHOLIUM III.

Quantum ad morborum curationem conferat bene diſpoſita Aeris temperies, ſatis patefacit varia locorum, & tempeſtatum ſalubriorum, vel inſalubriorum conſtitutio, varias quoque gignens nonnunquam conſtitutiones morborum, ob id modo facilius, modo difficilius ſanabilium: ut ſileam, quæ de hac re per ſe nota, tum ſparſim, tum cumulate in Libris peculiaribus olim ſcripſit *Hippocrates*, & quæ plurima eruditione, ac doctrina, plurimoque ſtyli nitore edidit Doctiſſimus *Lanciſius* Pontificius Archjater — *De nativis, deque adventitiis Romani Cœli qualitatibus*, & de emendanda accidentali Aeris illius inſalubritate.

Certe noſtro Seculo, quo Aer non modo Thermometrorum, verum & Barometrorum, Hygrometrorum, & Anemometrorum examen ſubire coactus eſt, atque ita, media Fiſtula Torricelliana, Staticæ quoque judicium ſuſtinere, quin & mirabili Scloppi Pneumatici artificio, propriæ elaſticitatis vim dimetiendam exhibere, non ſecus ac violento Machinæ Boylianæ tormento, pati dimotionem e ſede ſua, vacuis tandem relictis, quæ antea tam pertinaciter occupaverat, latibulis, inanitionem ſui ſtupentibus quidem, ſed tamen ferentibus, Ars quoque Medica his inventis ditior facta, Aeris ipſius, quo nil ad Vitam magis neceſſarium, penitius cogniti uſuram meliorem cœpit inſtituere. Hinc Eruditiſſimus *Ramazzinus* Libro ſuo jam edito — *De Principum valetudine tuenda*, — ſano conſilio monet, non negligendum eſſe varium Aeris pondus, quod nobis exhibet aſſidua inſpectio Barometri, qua facta animadverſione, quemadmodum Sanorum valetudinem tueri, ita & Ægrotantium caſus dignoſcere, præcavere, necnon iis opportune ſubvenire valebimus. Idque eo magis cum plauſu, & utilitate eximia poterimus aſſequi, quo remotior eſt a vulgari cenſu cognitio, quam medio Barometro acquiſivimus, de vario variis temporibus Aeris pondere: ut proinde aſſertione, cæteroqui propemodum paradoxa, liceat ſtatuere, Barometro judice, Aerem nebuloſum, pluvioſum, ac turbidum, contra id, quod cenſuit Famigeratiſſimus *Borellus* (quem tamen fortaſſe fefellit magis obſervatio circa experimentum minus exacte inſtituta, quam ratiocinium inde elicitum) leviorem eſſe Aere ſereno, ſicco, & perſpicuo: pariterque eundem Aerem leviorem eſſe in Auſtrali, quam in Boreali conſtitutione, licet hujuſce phæno meni nondum a quopiam ſatis dilucidati difficilima ſit explanatio; ut ideo tam famoſi Problematis adhuc germana ſolutio deſideretur.

Neque enim ipſe inficiabor (ut hoc quoque innuam, perfunctorie licet) ea, quæ anno 1695. Academico potius luſu, quam philoſophice, ac ſerio circa hanc materiam conſcripſi in peculiari Diſſertatione mea, *Ephemeridibus Barometricis* Cl. *Ramazzini* adnexa, ad tutamen aliquod ipſius Borelli, minus forſitan, ac fuerit creditum, hac occaſione decepti, rem minime tetigiſſe: ſicut neque negaverim, id a me ne poſtea quidem fuiſſe præſtitum iis omnibus, quæ in altera Tricipiti Diſſertatione iterum edidi anno 1698. In ea ſiquidem, licet non plane improbabilia cenſeam, quæ Viris Doctiſſimis *Rodulpho Jacobo Camerario* Medico Profeſs. Tubing., & *P. D. Cajetano Fontana* Mutinen. repoſui: immo, licet reputem abſolute vera, & demonſtrabilia ea ſaltem, quæ adverſus hypotheſim alterius Cl. Viri *Guntheri Chriſtophori Schelhameri* Prof. Medici kilon. haud hæſitanter ibidem adſtruxi, nihilominus neque hinc ſolidam Problematis ſolutionem emerſiſſe, lubens admitto. Aliud eſt enim aliorum hallucinationes, aliud rei ipſius naturam detegere.

Quod

Quod ea non hoc, vel illo modo ſe habeat, facile eſt aſſequi: quo vero præciſe ſe habeat, difficile. Interim neque diffitebor, ea, quæ adverſus *Schelhamerum* protulit eodem tempore, quo illius hypotheſim ipſe rejeci, Clariſſimus *Ramazzinus*, eaque pariter, quæ contra repetitos ejuſdem *Schelhameri* conatus recenter adduxit Vir Perſpicaciſſimus *Jacobus Placentinus*, eaque tandem, quæ pro ſolutione completa controverſi Problematis, nupera ad Celeberrimum Scroekium Epiſtola, ex eleganti hydroſtatico Famigeratiſſimi *Leibnitii* experimento, typis tradidit idem *Ramazzinus*, illuſtravitque demum laudatus *Placentinus*, plurimum ſaltem luminis contuliſſe, ad dilucidandam hanc rem, cæteroqui ſatis obſcuram. An ea nihilominus ſit proinde plane confecta, adhuc ambigo. Sed quæcumque ſit ratio phænomeni, certe experimentum ipſum accuratis Medicis, pro utili Ægrotantium regimine, juxta varium Aeris ſtatum, aliquid opis afferre poſſe, extra dubium videtur: quemadmodum extra dubium eſt, eundem Aeris ſtatum, ſiquidem mediantibus hujuſmodi obſervationibus, non bene diſpoſitus pro Ægrorum ſalute deprehendatur, artificialis alicujus correctionis eſſe ſuſceptibilem, eorumque indigentiæ aliquo modo aptari poſſe, ut multiplici induſtria hoc loco conatus eſt facere noſter Auctor, in iis tantum ungendis nimis induſtrius.

Victu etiam ſubvenire his oportet paullo ante acceſſionem, vel in ipſius acceſſionis principio, ſit autem ex his, qui citiſſime nutriunt, & modice adſtringunt, ſint carnes aſſæ, & elixi gallorum teſtes, & qui auſteris condiantur; vinum ſit rubrum modice acerbum, dilutum aqua frigida, aut decocto hordei, vel radicis buglоſſæ. Præterea cum linquunt animo, vino mali punici acidi *pane excepto, item renutriendus eſt Æger crebris, & minutis cibationibus ejus alimenti, quod non ocyſſime diſſolvatur, velut eſt* caro perdicum, caponum, vituli, *& ejus aliquod ex his confectum cum pane* loto, *&* ſaccharo: *fructus item acerbi, & putredini reſiſtentes. Potus ſit ex vino rubro*, ut dictum eſt, *aqua ferrata, aut deaurata diluto. Quod ſi morbus præſtiterit exſpectandi inducias, & vires ad meliorem ſtatum redierint, urinaque rubicundior apparuerit, non erit ab rè ex ſalvatella dextra manus modicum ſanguinem extrahere, aut iterum aliquo ex prædictis pharmacis per epicraſim purgare, donec affectionem mitiorem eſſe factam comperiamus.*

CAPUT V.

De Tertiana pernicioſa ex prava humorum natura, ex eodem *Mercato*, cum Scholiis, ut ſupra.

ADEO *ſunt pernicioſæ naturæ, & conditionis* bilis vitellina, praſſina, & æruginoſa, *ut dubitatum ſit quemadmodum antea diximus, inter Arabes Medicos, poſſintne ex eis febres ſuccendi: cum hoc tamen præter adductam Auctorum mentem, nos etiam ex his nonnullas vidimus, quarum natura adeo fuit pernicioſa, ut peſtilentem affectum æmulari viderentur: fiunt autem ex his humoribus hac lege, & ratione.*

Media Æſtate ob ingentem reſolutionem propriæ humiditatis humorum, aut nimiam exuſtionem, & maxime ſi ſubito frigus occurſaverit his corporibus, quæ improba, & bilioſa nimis uſa fuere victus inſtitutione, aduſtam bilem, praſſinam, æruginoſam, & in confinio atræ bilis exiſtentem ſuccreſcere non raro viſum eſt: præſertim ſi homo ira, furore, aut aliis vehementibus animi pathematis percitus fuerit. Quo quidem tempore mirum non eſt, ſi febre corripiatur, eam fore periculoſam, etiamſi Tertiana fuerit. Quippe ſi vires non admodum dejectæ ſint, ſi humorum copia non grandis, certum eſt, naturam poſſe, quod intra venas moleſtum fore perſentit, aut deguſtat, pellere. Quod ſi ad emunctoria, & corporis canales pellere non poſſit, poterit quidem prope partes ſentientes ſenſim, & paulatim projicere, ut facile vel præmiſſa ſuccenſione diſſolvatur: quo fit, ut more ſolito tertio quoque die id efficiat, quia ſic humoris conditio poſtulat.

Dignoſces quidem hanc febrem tertianam ab humoribus pravis ortam ex vehemen-

ferventissimis horroribus (quod humor sit mordacior) *& qui diutius protrahuntur ob humoris crassitiem: quippe synceri sunt, & citra nativam humiditatem. Febris mox a rigore vehementer crescit, quod humor suapte natura siccissimus, & exurentissimus sit, sicut crassissimus: nam illi haud secus accidit, quam pici, & resinæ, dum succenduntur, quæ licet crassam habeant compagem, ocyssime inflammantur. Mox vero ab inflammatione sitis, & linguæ asperitas, nigredo & ingentissima siccitas succrescit. Oculi ob magnam spirituum resolutionem cavantur, & coloratior universa facies* (licet cadaverosa) *efficitur, anxius, inquietus, & universo corpore compunctus, ac veluti exulceratus Æger hinc inde vagatur; qui neque potu, neque ventilatione, neque respiratione subsidium susceptat. Urina ignea, ac veluti lixivium apparet, pauca, & cum cinericio, vel furfuraceo sedimine, aut cum pinguedine supernatante: pulsus mediocris magnitudinis, non admodum debilis, dum viget febris; cæterum frequentissimus, & celerrimus, die autem quietis parvus, debilis, durus, & creber subest, quod vires ex accessione abierint, respiratio crebra, alvi dejectiones opimæ, pingues, aut bilis vitellinæ, porraceæ, aut æruginosæ naturam referentes, plerunque dysenteriam efficientes. Vomitus quandoque alicujus dictorum humorum substantiam, & colorem æmulatur, cum angore maximo, & animi deliquio. Laborantes parum aut nihil sudant, quod crassior & sine humiditate sit materia, nisi prope mortem cum diaphoreticus erumpit.*

SCHOLIUM I.

Quæcunque sit, & qualiumcunque succorum mixtura, quæ bili dat denominationem prasinæ, æruginosæ &c., certum est, ut inquit Auctor, hujusmodi humores acerrimos media Æstate, & ferventissimis potissimum tempestatibus observari. Æque certum est, quod eorundem humorum excretio sive syncera, sive variegata, magnum semper facessit negotium: & quotiescunque apparuerit, dat semper ansam suspicandi aliquam pravitatem subesse, quæ morbum reddit non contemptibilem, etiamsi alioqui mitem, quod & *Hippocrates* docuit.

Quod sane malum mille pericula afferre solet, ac multis modis pernicioſum efficitur, nam cujusvis prædictorum humorum talis est natura, & conditio, ut etiam citra putrefactionem, aut succensionem, quamcunque partem inierint, vel erodant, aut gravius aliud malum machinentur, ne dum cum in extremis vasorum, & prope partes sentientes jam putrescunt, initio etiam putredinis a vasis majoribus sumpto. Quo profecto tempore certum est, ipsam febrem mediante validissima virium exsolutione, laborantem, aut interimere in febris ipsius inclinatione, aut ocyssime labefactata natura in causonem, vel gravissimam aliam febrem migraturam, & quod certius est, ni arte, aut diligentia præveniatur, in habitualem febrem. Tanta enim est primarum humiditatum, & substantiæ membrorum, in quibus hi humores putrescunt, resolutio, ut non ultra quartam accessionem visum sit laborantem in hecticam migrasse, maxime si gracilis sit, juvenilis ætatis, & suapte conditione rari habitus, & contexturæ.

SCHOLIUM II.

In Prognosi occurrit animadversione dignum, quod ista pernicioſæ Tertianæ species *ultra quartam accessionem* non extendatur, seu, ut ait in fine Capitis, *quintam ad summum accessionem* non transcendat; sed vel intra hos terminos necare soleat, vel in Causonem, aliamve gravissimam Febrem, ac tandem certius in Habitualem commutari. En ergo quantum teneamur Divinæ bonitati, quæ præsentaneum remedium dedit, vi cujus & ab ocyssima morte, & ab aliis periculis eandem longiore afflictione tandem inferentibus, certo possimus evadere.

Non fert maligna, & atrocissima hujus morbi conditio in exhibendis auxiliis moram ullam: nam cum certum sit, hujusmodi humores nullum posse beneficium

gratiam, aut coctionem a natura recipere (*immo* ut inquit Averroes 3. collect. *corrumpant formam ſpecificam illius*) *procul dubio neceſſum eſt, protinus humorem purgare, maxime ſi in convenientem regionem incumbat ipſe ſua ſponte. Quippe ſi in ſuperiorem ventrem irruat, vomitibus, cum acceſſio inſtat* [quo facilius excernatur] *& venter nauſeabundus apparet, minuendus eſt. Servabis tamen hoc præceptum in ejus eductione, ut maxime ipſum admiſceas humectioribus cibariis, & copioſo potu, tum ut facilius venter evomat: tum vero ut ſine noxa; gravis enim, & periculo plenus eſt hujuſmodi humoris contactus, & ob ipſum humidis præſidiis compeſcere, & attemperare opus eſt. Quod ſi in inferiorem ventrem humorem irruere perſenſeris, aut ſaltem ad nullam aliam ſe partem inclinare, per ipſum expurgabis; id quod caute facies: ſive enim purges, ſive ſecus, periculo res non caret: quippe ſcimus, vel leviſſimis pharmacis graviſſimas accerſiri dyſenterias, quod ſi has effugias, contabeſcet laborans, quo fit, ut prudentia, & maturo conſilio opus aggredi, aut ab eo ſubſiſtere tenearis. Sic profecto in hujuſmodi humoris purgatione, blandioribus, verum ſeligentibus pharmacis admixtis rem ages: illud quidem ne nimis exacerbetur humor, hoc vero, ut peccans ſuccus citra aliorum agitationem excernatur: id quidem facies* caſſia fiſtula ſuperbibito lactis ſero, in quo prius rhabarbari drach. j. maceraveris, aut ipſo diluto copioſiore facto, vel ſyrupo ex jx. infuſionibus violarum, cum infuſo ſcrup. iv. rhabarbari, vel hordei cremore cum prædicto rhabarbari infuſo. *Item* confectione Hamech ſimplici, *ſuperbibito copioſo hauſtu* aquæ hordei cum ſaccharo, aut ſeri lactis, vel decoctionis violarum, & ſeminis malvarum. *Præſtat* & manna diſſoluta in aqua hordei, vel violarum, *ſed robuſta corpora optime ferre poterunt* drach. j. & ſs. electuarii de pſyllio, vel catholici drach. iv. cum copioſa aqua oxalidis, vel hordei. *Quo etenim ſemel facto, non licet plurimum inniti in ſanguine extrahendo: quippe prædicti humores, neque corpus eiſdem ſcatens id plurimum expoſtulant, neque innoxie ferunt, plerunque a ſanguinis miſſione continua evadit febris, quod impotens, ſanguine detracto, natura ad pellendum a vaſis nocivum ſuperſit. Verum ſi vel ſimul ſanguinem aliquo modo redundare* (quod raro exuſtis humoribus accidit) *vel opus eſſe comperias, id quidem ex ſalvatella manus dextræ facito. Poſtmodum vero humores, & univerſum corporis habitum, ac viſcera etiam humectare, curabis plurimum, & modice refrigerare, puſillus enim calor nativus, qualem hæc corpora habent, nec evacuationem, nec refrigerationem innoxie ferunt, ſed* ut Galen. 12. method. *in doloribus ab erodentibus ſuccis ortis conſulit, paulatim & ſenſim lenire, ſic ſequenti die a pharmaco copioſam aquam hordei cum ſyrupo* violarum, aut ſaccharo roſaceo, vel decoctum violarum *bibendum dare oportet, quo & vis medicamenti, & humorum acrimonia retundantur, abluanturque: Clyſmatis præterea utendum eſt, maxime cum laborans dormiturus eſt: quæ ſane conficito* ex decocto hordei, vel violarum, aut ſeminis malvarum, & papaveris, cum ſaccharo, & oleo roſarum, violarum, & vitellis ovorum *Præterea ſummo mane, aut prope ſomnum, laboranti porriges* aquæ hordei, acetoſæ, violarum, ſcorcioneræ, vel per mortarium lapideum excolatæ unc. vj. ſyrupi acetoſæ, de ſucco limonum, roſarum, aut violarum unc. j. *Confert & ſaccharum roſaceum, ſed violaceum magis, quibus admiſce roborandarum virium gratia* margaritarum præparatarum, aut electuarii de gemmis ſcrup. j. *Præſtat* & diacorallium cum mucilagine ſeminis citoniorum, & pſyllii pondere drach. j. *Ejuſdem uſus eſt, quod ex his omnibus conficitur forma boli, & pondere duarum drach. ſummo mane exhibitum. Sed ferunt non contemnendi Auctores, & Conciliator etiam adſtruit, alexipharmacum nullum reperiri in arte medica his humoribus pretioſius, quam cryſtallum, cujus drach. j. in ſubtilem pulverem redacta, & aqua diſſoluta, mire*

opitu-

opituletur: ego autem arbitror, id forsan occulta quadam proprietate illi accidere. Verum si dysenteria ex prædictis humoribus prodeat, vi sua adstringente extra omnem expectationem prodesse comperimus: censeo tamen admiscendum fore aliquod ex prædictis pharmacis. Exterius vero corpus refrigerante Galeni, *aut* rosaceo, *vel unguento ex* cucurbitulis *juxta dorsum inunges, aut cordi epithemata appones, ea lege, qua capite de Tertiana exquisita scripsimus.*

SCHOLIUM III.

Quam vana spe autem id expectare liceat ab aliis remediis, ostendit curatio. Magna Remedia, ex mente Auctoris, hic nullum fere locum habent; etenim, si de purgatione sit sermo — *Caute id facies* (inquit ipse) *sive enim purges, sive secus, periculo res non caret &c.* Si vero de sanguinis missione loquamur, — *Ægrotantes hujusmodi* (subdit ille) *tale præsidium non innoxie ferunt, & plerunque a sanguinis missione continua evadit febris.* Magnis ergo Remediis fere proscriptis, quid sperandum supereſt a levioribus, & nullius ferme vigoris, saltem respectu habito ad tantam indigentiam, ut norunt Practici? De crystallo quidem non contemnendam mentionem facit Auctor (selecta fere semper remedia indigitans) pro corrigendis pravis illis humoribus recensitis; & ego quoque experientia fretus eidem remedio in mitioribus saltem casibus, ut paullo ante innui, non parum tribuo. Sed furente jam, sparsis quaquaversum fluctibus, Torrente, frustra infirmioribus hisce instructus

Pugnat in adversas ire Natator aquas.

In hac sane procella si quis consuluisset *Mercatum*, jure merito contremiscentem, quærens, an liceret Lignum Corticis amplecti, certum plane pro naufragio evitando refugium, videlicet Specificum certum pro mansuefaciendis efferis hujusmodi humoribus, *nullum exteroqui beneficium, gratiam, aut coctionem* (ut omnimoda certitudine affirmat Auctor) *a Natura recipere aptis*, quid, quæso, respondisset? Mussitasset ne, aut hæsitasset?

Quod tamen majoris momenti arbitror, est victum summe humectantem, & facilis, atque copiosioris alimenti instituere: ob id jura caponum, *&* carnes pullorum ex lacte, aut hordeo nutritorum *ex usu esse comperimus, & ex* oleribus decoctam lactucam, aut scariolam, & borraginem: *tandem potus sit hordei aqua, vel purissima cum saccharo. Quod si vires laborantis labi videantur, consultissimum est, vinum tenue, album, & maxime dilutum præbere: tandem si affectionem perstare adhuc contingat, existimandum est, jam in alterius naturam commigrasse, nam ex prædictis humoribus non transcendit quintam accessionem: quamobrem juxta naturam ejus, in quam degeneravit, curationem institues.*

CAPUT VI.

De Tertiana Pernicioſa ex miſcella craſſorum humorum cum ſeroſis, & tenuibus ex *Ludovico Mercato*, adjunctis itidem Scholiis.

CUM *in humanis corporibus intra venas humores abundant ea copia, quæ naturam irritet ad ſeſe deonerandam; cæterum quæ non adeo gravet, quod ad extrema vaſorum pellere non poſſit, fit quidem, ut humorem pellat ipſa tertio quoque die: ſed quod frequentius eſt, more duplicis tertianæ ſingulis diebus, maxime prope noctem ad extrema vaſorum, & præcipue juxta os ventriculi humorem tranſmittat, quo febri ſyncopali humoroſæ ſimillima exiſtit. Quo fit, ut ob ejus copiam, quæ ſui reſpectu major eſt, quam fuit reſpectu majorum vaſorum, a quibus pellit natura, procul dubio adeo graventur, & offendantur univerſi corporis partes, ut hac ſola ratione tertiana, quæ ſui natura ſalubris foret, pernicioſa efficiatur: cui accedit, humorem eſſe mixtum ex tenui bilioſo, & craſſo, cujus craſſitiem veluti ex congelatione, & condenſatione factam arbitramur. In cujus febris natura expendendum primo eſt,* qua ratione hi humores gravent naturam in extremis vaſorum, cum intra majora non adeo graves exſtiterint. *Secundo,* qua ratione ob id pernicioſa exiſtat.

ſtat. *Circa primum conjectandum eſt, humorem hunc concretum, quem ſecum movet bilioſus, & tenuis humor, qui in acceſſionem prorumpit, cum ad extrema venarum funditur, non protinus, aut ſimul ad dicta loca tranſmitti, nec ſimul incaleſcere, ſed paulatim projicitur, ac ſuccenditur; tum quod copioſus ſit, tum quod inæqualis. Quo fit, ut tenuior pars primo ſuccendatur, & ex craſſioribus, quæ primo tranſmittitur, & reliquæ ſic ſucceſſive, ut natura pellit. Præterea cum mox tenues partes ſuccendantur, quæ craſſæ ſunt, ſimul incaleſcunt, gravioreſque & rariores fiunt, eo quod ex calore, quod craſſum eſt, ocyſſime fundatur, & liquetur. Quo fit, ut ea humorum copia, quæ vaſis majoribus non erat magna, nunc in extremis vaſorum liquata, & fuſa maxima fiat, gravis, & ponderoſa, ex quo procul dubio ſequitur, perniciosam, & periculo plenam efficere febrem, cum vereri oporteat, ne univerſi corporis calor ex copioſo illo humore ſuffocetur, extinguaturque, aut laborans ſyncopi frequenter corripiatur. Finitima quidem eſt hæc febris conditio ei, quam Medici* ſyncopalem humoroſam *vocant, cujus Galen.* 12. method. *meminit nomine febris cum redundantia crudorum ſuccorum, licet ex continuarum fiat genere, tranſactis primis acceſſionibus, quod impotens ſit natura longe a cordis vaſis humores illos craſſos, & copioſos pellere, hæc vero intermittens.*

SCHOLIUM I.

Torquet in hoc Capite ſe ipſum Auctor, ut explicet modum, quo detrudi ſupponit ad extrema vaſorum, ibique ſuccendi inæqualiter craſſos, & tenues humores. Ignorato fluidorum motu tunc temporis occulto, mirum non eſt, ſi in tot figmenta ſæpius labebantur Prædeceſſores noſtri etiam Doctiſſimi. Quæ nihilominus ille adſtruit de inæquali craſſitie, ac tenuitate humorum irregulariter effervescentium, ſive, ut loquitur, ſuccenſorum, omnino locum habent in iſto caſu, ſi modo ſenſibiliore explicentur. Quæ pariter addit de condenſatione, congelatione, ac concretione eorundem humorum craſſorum, commixtorum cum bilioſis, & tenuibus, videntur nonnihil congruere cum iis, quæ ex principiis *Acidi*, & *Alchali* hodie deducunt quamplurimi. Quocunque tandem modo meliore hæc explicentur (quod Theoreticis relinquo) certum eſt ſaltem, vi hujuſce Febris, ſeu Cauſſæ illius immediatæ, inæqualem ebullitionem intra ſanguinem ſuſcitatis, ſive deinde id fiat ob heterogeneitatem particularum præexiſtentium in ipſo ſanguine, illumque ex parte conſtituentium, ſive ob peculiarem, inæqualemque diſpoſitionem, aut compoſitionem febrilis Fermenti in ſanguinem influentis, ſive propter utrunque.

Verum ob id gravis, licet procul a partibus cordi, & ventriculo, aut jecori vicinis eoſdem valeat pellere; e quo vereri oportet univerſi corporis caloris extinctionem, & ob id differunt etiam hæ febres ex occaſione periculi, nam in illa vereri oportet, ne humorum pondere, & copia cordis calor exſtinguatur, quod prope ipſum exiſtat plenitudo, in hac vero ne totius corporis calor pereat, præterquamquod [ut dictum eſt] *aliqua humorum craſſorum portio prope viſcera tranſmittatur, licet in utraque ob vitium, & damnum ventriculo illatum laborantes periclitentur. Triplex igitur cauſſa neceſſaria eſt hujus febris generationi, crudorum nimirum humorum copia ventriculum & carnoſum, ac arterioſum genus opprimens, virium infirmitas, quæ caloris paucitatem ſequitur, & vitiata anguſtorum meatuum, & venarum compoſitio.*

Cognoſces autem hanc febrem ab his humoribus inæqualiter craſſis, & copioſis provenire, quod lente, & cum diuturno, ac moroſo rigore incipiat, quem nonnunquam interrumpit calor quidam, veluti flamma exurgens, quem iterum rigor compeſcit, ita ut per intervalla rigeant, & incaleſcant qui ſic affecti ſunt. Quod ſymptoma illis ſuccreſcere cenſeo, quia humor copioſior eſt, & craſſior [potius profecto] *quam quod ſimul totus poſſit a natura pelli, & ſi pellatur, ſimul ſuccendi. Quo fit, ut pars poſt partem ſuccendatur, & primo quæ in eo tenuior eſt, poſt vero quæ craſſior. Dignoſces etiam*

jam id, quod laborantes tarde incaleſcant, ex toto, & quod calor diu duret, & non admodum ſit extenſus, ſed per aliquod intervallum flammea in corpore compareat caliditas, ſed mox ceſſet, & mitis appareat calor: quod licet ita ſit, anxium reddit laborantem ob preſſuram, & gravitatem arteriarum, & muſculorum totius corporis, quam fuſi, & copioſi præſtant humores. Impotens etiam toto febris tempore efficitur laborans, & cum anxius ſit, ſeſe movere nequit, quo fit, ut moleſtius ferat, & veluti obtuſus ſenſibus exiſtat. Calore videtur carere, & ſiti plerumque premitur, & a potu gravius ſe habet, præcordio in principio inflato, corpus totum ampliori mole, quam pro naturæ modo, tumens, color omnino vitiatus, aliiſque albidior, quam pro naturali habitu, & aqua inter cutem laborantibus perſimilis, vel lividus. Urina copioſa ſubalbida, copioſo ſedimento, & craſſo plena apparet. Pulſus ex parvitate, & magnitudine inæqualis, aliquando interceptus, & quo magis creſcit febris, evidentiores fiunt prædictæ differentiæ, quod eo tempore rarior fiat humor, & vehementius naturam premat; celeritas tamen & crebritas non plurimum a natura diſſident, ita ut pleriſque videatur febre carere. Sæpe etiam animo deficiunt, & aquæ potu non levantur, neque aſperſione aquæ ſupra faciem, quinimmo frictionibus, & vinculis melius ſe habent: reſpiratio frequens eſt, & ſuſpirioſa: in febris autem inclinatione laborantes maxima cum inquietudine ab umbilico ad caput exſudant, & aliquantulum liberari videntur, & licet febre carere appareant, adhuc accidentia aliquot ſuperſunt, quibus conſtat nimio pondere laborantes confringi: tandem hoc eſt in hujuſmodi febribus tanquam pathognomonicum ſignum, nimirum, nec augmentum, nec ſtatum, nec declinationem æqualiter fieri, ſed in augmento aliquando inclinat febris, deluditque Medicos, & potu exhibito, aut citra ipſum iterum increſcit, in ſtatu vere plerumque novum incrementum, & aliquando declinationem, & poſtea aliud incrementum ſuſceptat, quod pari penſu in declinatione cernimus. Præter id hoc habet proprium, & peculiare, quod accidentia, quæ propria ſunt principiis reliquarum febrium, ſibi vehementiora ſint, & majora prope ſtatum, quam in principio: quo fit, ut eo tempore inæqualitates pulſus, laborantis ſuffocatio, & periculum ſine dubio ſint majora: ratio eſt, quia cum hæc mala in hoc affectu ex arteriarum compreſſione, & caloris ſuffocatione prodeant, & hæc eo tempore commodius fiant, in quo major fuerit plenitudo, & hæc major ſit prope ſtatum, quia in hac febre uſque ad id tempus ſemper a vaſis aliquid pellat natura ad minora, & quod pellit magis attenuetur prope ſtatum, fit profecto, ut eo tempore accidentia principii eluceant magis.

SCHOLIUM II.

Ob id, ſignum Febris hujuſce ſpeciei quaſi *Pathognomonicum* eſſe dicit Auctor, quod nec augmentum, nec ſtatus, nec declinatio æqualiter fit; ſed in augmento aliquando inclinat Febris, deluditque Medicos, dum potu exhibito, aut etiam eo non exhibito, iterum increſcit, idemque non raro repetit in ſtatu, aut etiam in ipſa declinatione; quod maxime verum eſt in Praxi: & ideo ſumme pariter obſervabile ad plurimos errores vitandos.

Verendum profecto eſt in hac febre, ne unum e tribus malis laboranti ſuccreſcat, primum *ne laborans in augmento ipſius febris, cum jam incaleſcere cœpit univerſum corpus, antequam ex toto incaleſcat, ſuffocetur. Quippe eo tempore rarior efficitur materia ob fervorem, quem contrahere incipit, quo fit, ut compreſſione vaſorum, & extinctione caloris in toto corpore, vel in ſyncopem gravem, & periculoſam, vel in mortem prolabatur Æger; quod ſi quis quæſierit, qua ratione in hac febre, quæ ſuffocatione interficit, laborantes pereant in ſtatu, & prope ipſum, cum in reliquis quæ hoc modo interficiunt, in principio laborantes ſuffocatione periclitentur; dicendum eſt, hoc eſſe principium hujus febris, quatenus ad eam portionem attinet, eo quod natura non tranſmittat ſimul humores a vaſis,*

ſed paulatim uſque ad ſtatum : quo fit, ut eo tempore [præterquamquod funduntur, & efferveſcunt, & liquantur] copioſiores utraque ratione ſint, quam in principio, & ob id eo tempore calorem ſuffocent magis. Secundum, *ſi forte natura ſeſe a ſyncopi tueatur, pertimeſcere oportet gravem, & diuturnum aliquem affectum ſubſequuturum ; nam cum tertiana hæc plerunque ſit nimis extenſa, facile continua efficitur, vel ſaltem ſub ingreſſum duarum tertianarum. Quarum occaſione non raro ſuccreſcere ſolet* tertium *malum, nimirum malus corporis habitus : quippe cum calor in dies impotens reddatur, procul dubio verendum eſt, ne etiam bonum ſanguinem conficere non poſſit, ac ſubinde neque corpus probe nutriri, & malum habitum ex conſequenti ſubſequi.*

Videtur profecto poſſe hanc febrem curationem ſuſcipere ſimillimam ei, quam febribus ſyncopalibus humoroſis proficuam eſſe Auctores ſcribunt, ſiquidem in omnibus fere æquales exiſtunt : in qua re non in parvam dubitationem incidimus, ſiquidem Galen. *non ſatis aperte monſtrat*, an liceat in hujuſmodi febribus ſanguinem mittere, aut expurgare, *cum ſolum frictionibus utendum eſſe conſulat, nec immerito quidem, cum in hac febre crudorum humorum maxima copia ſubſit, præcipue juxta ventriculi os, quæ ſanguinis detractionem plerunque intercidit, nec rurſus expurganti pharmaco videtur eſſe a principio utendum, cum corpus plenum ſit, & ob id non ceſſurum medicamentis : quo profecto fit, ut in dubium vertendum ſit, quid agere oporteat. Quippe ſolum uti frictionibus, inſufficiens eſt tanto malo, nec licet corpore exiſtente pleno*, quod Galen. *interdixerat* 4. de ſanit. tuend. *Quamobrem cenſeo* Averroem *a* Galen. *diſſenſiſſe* 7. collig. *qui non eſſe ſolum agendum frictionibus ſcripſit, cui favet* Trallian. *qui neque mediam, neque multam frictionem ſufficere docet*, Raſius *etiam* 6. conti. *cum* Trallian. *purgantia protinus conſulit. Verum ſi quis rem hanc diligenter expendat, reperiet procul dubio, hujuſmodi febris longe diverſam eſſe medendi rationem a curatione febris ſyncopalis humoroſæ, & continuæ. Nam præterquamquod in* Galen. *doctrina non expreſſe conſtat hujus febris notitia, ejus, quæ illi aſſimilatur,* 12. method. *non diſſimilis eſt curandi ratio. Sed dato, quod verendum ſit ſanguinem mittere, aut expurgare in illa, in hac vero ambo auxilia prærequiruntur, & utrique ſupereſt a principio commodiſſima occaſio. Primum quidem eo, quod plenitudo illa, quæ in hac febre ſubeſt, non ſit adeo copioſa intra vaſa, quia tantum eſt plenitudo in potentia, quæ in extremis vaſorum efficitur actu, certum eſt ſubeſſe locum expurgationi : ac ſi cum ſanguinis præſentia adſit copia illorum humorum, quos & craſſos, & tenues eſſe diximus, ob id credendum eſt, non deeſſe occaſionem mittendi ſanguinem. Quapropter cum in hac febre periculum ſit, ne in acceſſionis principio, aut ſtatu, ex humoris efferveſcentia, & plenitudine, calor univerſi corporis ſuffocetur, ob id, ſi ſanguinem præeſſe ſimul compertum fuerit, vel occaſionem malo præſtiterit ſanguinolentæ evacuationis ſuppreſſio, demendus ſanguis eſt, vena baſilica dextri brachii ſciſſa, idque ſemel, aut bis pro virium robore : ſin aliter, cavendum eſt a ſanguinis detractione tanquam a magno malo : Namplerunque ſic affecti calore, & viribus carent. Verum ſi prædictos humores tantum dominari conſtet, a purgatione, & ſeligenti pharmaco facta, principium curationis auſpicari oportet ex* ſyrupo ſolutivo roſarum, cum infuſione foliorum ſenæ, aut cum expreſſione agarici, vel carthami. *Prodeſt &* diacatholicon, in decocto ſenæ dilutum, vel diaphœniconis modicum cum confectione Hamech ſimplici. *Poſt hanc vero purgationem ſanguis demendus eſt, quod ſi opus fuerit magis probo, quam ante purgationem, & coctionem, ſi antea miſſus non fuerit. His tamen factis, omni arte curandum eſt corporis calorem evocare, atque excitare, quod facilius poſſit copiam humoris diſcutere, quippe in hoc malo frictionibus, & ligaturis, aut cucurbitis, licet utamur, non quidem ut evocemus humorem ad extimas par-*

tes,

tes, ut in reliquis dictum est, cum potissima ratio periculi sit copiosior humor, aut caliginosus, & frigidus halitus in partibus carneis, sed ut solum calorem ipsum sopitum excitemus, evocemusque ad easdem. Quod sane facies leviusculis, sed longioribus frictionibus, quibus, quod facilius evocari ad cutim possit, facile sequatur, & cum is sit calor, & spiritus, is procul dubio succrescit. Item parvis, & frequentibus cucurbitis, quibus ablatis, universum corpus suffumigabis, & perfricabis calidis linteis, quod sane facies parum ante accessionem, aut in ipsa, & per vices, & intervalla in ipso augmenti tempore, ut per carneas partes aliquid ejus, quod ibidem moratur, antequam calorem offendat, evanescat, aut calor, qui id conterat, excitetur. Curandum etiam est, ut die quietis laborantes per alvum dejiciant clysmatis, & suppositoriis acrioribus, vel vomant, quod profecto grandi diligentia exsequendum est. Quod si his omnibus factis animo linquant, etiam incipiente accessione modicum panis vino madefactum *porrigere oportebit, qui etiam odoramentis reficiendi sunt: quod secundo, aut tertio iterabis, donec incalescere corpus, & calorem conspicue excitari comperias. Ac si eo pulsus parvitas devenire videatur, quod efficacioribus auxiliis opus sit, porriges* cum modico vino *pulverem*, q. ℞. aromatici rosati drach. j. margaritarum præparatarum scrup. ij. pulveris electuarii de gemmis scrup. j. pulveris ossis de corde cervi drach. j. rasuræ cornu monocerotis unc. ſs. misce, & cum melle rosaceo fiat bolus, cujus porrige scrup. j. *Quo facto, cor, & dorsum inunges unguento*, q. ℞. olei liliorum, & de semine Angelicæ, ana unc. j. olei cinnamomi drach. ij. pulveris cariophyllorum, & naphthæ, ana scrup. j. diambræ gr. j. pulveris florum rosmarini drach. j. croci scrup. j. *bulliant cum odorato vino in duplici vase, & facta expressione prædicti partes inunge. Ventriculo etiam providebis unguento*, q. ℞ olei nardini, & nucis muscatæ, & absynthii, ana unc. ſs. cariophyllorum drach. j. galliæ muscatæ gr. x. ceræ q. ſ. ut fiat unguentum. *Mammis vero fœminarum, & virorum testibus adhibebis, quæ odorata sint, & calorem concilient, velut est* vinum calidum cum aqua melissæ, & pulvere aromatici rosati, & diacymini.

SCHOLIUM III.

Difficultatem curationis demonstrat controversia de sanguine mittendo, & de instituenda purgatione, licet utrunque præsidium tandem Auctor admittat. Neque enim hæc Febris species revera est adeo exitiosa inter reliquas, ut aliquam Curationem, ut ajunt, Methodicam saltem circa initia non patiatur.

His factis in die accessionis, studendum est in diebus quietis humorum copiam minuere, & cruditatem, & crassitiem moderari, quod facies addito oxymelite, *vel* syrupo de corticibus citri, ac modico syrupo de duabus radicibus cum aquis cinnamomi, anici, fœniculi, Angelicæ, vel de radice Chinæ, *ac procedente affectu non recusarem*, oxymellitis scyllitici *modicum adjicere. Post quam præparationem si coctio apparenter eluceat, plenius corpus purgabis his, quæ superius diximus, aut* pilulis aggregativis, *vel* de agarico. *Verum si lentius naturam concoquere constet, satius esse duxi, per epicrasim corpus purgare pilulis ex* mastiche, rhabarbaro, & agarico, aut pilulis ex hiera Galen. & agarico, vel prunis Damascenis ex decocto senæ conditis, aut infuso rhabarbari, & agarici, vel carthami decocto: *Formidare enim in his oportet copiosas purgationes, ne humore copiosius in ventriculum irruente, citius in irreparabilem syncopen concidant. Præterea sive purgent, sive opus aliquod agere velint, e lecto non surgant, ne commoti humores citius syncopem excitent. Interim tamen providendum est* hæmorrhoidibus, & mensibus: *tandem post prædictas purgationes*, theriaca cum modico vino utendum est, *aut* aromatico rosaceo, & vino passulato, vel diacymino.

SCHOLIUM IV.

Circumſpectionem tamen ſuam in purgando ſatis oſtendit idem Auctor verbis illis — *Formidare in his oportet copioſas purgationes*, rectiuſque forſan dixiſſet, etiam *modicas*. Sat ergo fuiſſet ſuperius dixiſſe — *Curandum eſt, ut die quietis laborantes per alvum dejiciant clyſmatis, & ſuppoſitoriis*.

In hac ſane febre, & ſomno, & vigilia opus habemus: quippe ſomnus concoquit, & vigilia digerit. Item opus eſt victum inſtituere extenuantem, & parcum, ac ſæpius, aut ex longis intervallis; vinum *fere his omnibus ex uſu eſt, ſi non dormierit laborans, noctu, ſin aliter, diu. Providendum etiam eſt, ut laborans quam minime turbetur, diſtrahaturve aliquo animi pathemate, quod ſic affectis ſummopere noceat.*

CAPUT VII.

De Pernicioſa Tertiana ob aliquod accidens, quod ſuccreſcit, ex eodem *Mercato*, cum iiſdem Scholiis.

EST itaque quinta pernicioſæ tertianæ ſpecies ea, quæ non ex propria conditione, & natura talis efficitur, ſed ex aliquo accidenti, quod illi ſuccreſcit, cujus ratione ipſa periculoſa efficitur, quantumvis ſuo more ſalubris, & ſignis firmata ſecuriſſimis exiſtat. Sic profecto hac lege uno e duobus modis aliquam tertianam periculoſam fieri conſpicimus: Primo, *quando creſcente calore in acceſſione ipſa pituitoſus, aut craſſus ob contractam fuſionem, & tenuitatem ab ipſo calore præſtitam, inſtillat, decumbitque in aliquam partem, ac velut ſuffocativum* (ut ajunt) *catarrhum, ſi ex capite; vel difficilem reſpirationem, aut orthopnœam, ſi ex thorace; vel articulares, & graviſſimos dolores concitat, ſi in articulos prædictus humor prolabatur; quippe certum eſt, non raro contingere his, qui caput habent catarrhoſum, humidum, & fluxionibus obnoxium, ſi febre tertiana corripiantur, tempore acceſſionis ob calorem tantam defluere pituitæ fluxilis copiam, quod in graviſſimam ſuffocationem, aut lateralem dolorem pleuritico dolori perſimilem ocyſſime periclitari videantur, ſicut his, qui aſthmate laborant ob craſſos, & viſcidos humores, thoracis vaſa, & partes obſidentes ab eodem calore liquari, & moveri, excitareque difficillimam reſpirationem, & graviſſimam orthopnœam. Ita prorſus his contigiſſe ſcimus, qui articularem morbum pati ſunt aſſueti, quibus vi caloris fuſis humoribus, tenuior quædam pars in articulos migravit, qua quidem graviſſime, & moleſtiſſimæ fiunt tertianæ acceſſiones. Quæ omnia finita acceſſione protinus aliquando ceſſant, eo quod calor, qui humores liquavit, eoſdem diſcutere valuit, aliquando vero ejuſdem mali, quod excitavit, aliquid adhuc ſupereſt, quod moleſtam, & non raro periculoſam minatur fore venturam acceſſionem, ſi malum malo ſuccreſcat.* Secunda quidem *hujus tertianæ ſpecies ſuboritur, cum febrilis calor uterum in conſenſum allicit, commovens corruptos vitioſoſque ibidem morantes ſuccos, quibus motis, accidentia ſuccreſcunt, tota acceſſionis duratione æque gravia, ac periculoſa, his quæ hyſtericis fœminis accidere aſſolent.*

Signis profecto in hujuſmodi tertianis non plurimum opus habemus, cum conſtet, prædicta accidentia, quæ illi ſuccreſcunt, non accidere ob caloris febrilis, aut humoris peccantis, vel membri, in quo humor febrilis incumbit, vitium, ſed accidentia longe diverſa eſſe a natura prædictorum, eſſeque ſymptomata, quæ aliis humoribus ab his, quæ tertianam efficiunt, diverſis propria ſunt. Quippe affici catarrho, aut difficulter reſpirare, vel articulos dolere certum eſt, diſtinctum quid eſſe, & accidentale a natura febris tertianæ: & ob id cum hæc accidentia ſuccreſcunt, conjicies tertianam fieri pernicioſam ex accidenti, & non ex nativa ſorte.

SCHO-

SCHOLIUM I.

Circa universum hoc Caput dico, quod si accidentia, quæ succrescunt Febribus, vere sint talia, ut nullam habeant cum Febre communionem Causſæ, vix potest peculiaris species Febris Pernicioſæ exinde constitui; nam hoc nomine Pernicioſa etiam dici posset Ephemera, si illi grave aliquod accidens superveniret. Oportet itaque diligenter animadvertere, an succrescentia accidentia omnino sequantur Periodum Febris, itaut ea invadente invadant, & ea cessante cessent. In tali enim casu potius censenda sunt symptomata Febris, quam alterius naturæ, etiamsi motus febrilis, tantum data occasione, ea susciture videatur: secus, si non sequantur Periodum, motumque febrilem. Sic, si Mulieri semper in accessione superveniat passio aliqua, Hysterica dicta, quæ non alio tempore invadat, & soluta Febre, semper solvatur, reputanda erit soboles Fermenti febrilis (licet tantum per accidens) in subjecto dispositio, & intra ejusdem fluida turbas illas susciteantis: idemque dicendum crediderim de Colica, de Vertigine, ac de ipsa nonnunquam affectione Epileptica, una cum febrilibus Paroxysmis recurrente in subjecto assueto. Fateor equidem, accidentia pernicioſa hic ab Auctore enumerata, nempe *Catarrhum suffocativum, dolorem Pleuritico similem, Asthmaticum affectum, & Arthriticos dolores*, quæ cuncta illi forte sæpiuscule videre contigit, mihi rarius, ac fere nunquam in Pernicioſis videre contigisse, quin potius alia frequentius observasse perniciem inferentia, quæ ipse nominatim non recensset, & quæ ego specialiter recensebo *Capite primo Libri sequentis*.

Verendum quidem est in his tertianis, ne aliquod ex prædictis malis, quæ calore accessionis fiunt, vel laborantem suffocet, vel si iterum revertatur, essentiale fiat, & proprium: Quapropter sic affectos in die quietis præcavere oportet, ne iterum revertatur malum, & in accessionibus periclitentur.

Curandi ratio in hac affectione peculiares sibi præscribit considerationes, quas maximi esse momenti censeo. Prima *sane est, quod in ipsa accessione, ubi majus imminet periculum, id præcaveamus juxta symptomatis, quod succrescit, naturam: In die vero quietis curandum est, ne iterum revertatur. Namque in curatione ipsius tertianæ nil novi agendum est præter id, quod in reliquis tertianis salubribus ex usu esse diximus: præterquamquod hæc paullo celerius, atque diligentius expostulat curari: ne si diutius protrahantur accessiones, & frequentius repetant, aliquo ex prædictis modis laborans in ipsis periclitetur. Sic profecto urgente fluxionis periculo, sive ad fauces, sive ad thoracem, sive cum dolore, aut secus, vel cum difficili respiratione, & orthopnœa, omni arte curandum est fluxum a capite ad alias partes divertere, quod facies brachiis vehementer fricatis, aut ligatis, vel si ipsis cucurbitas apposueris, bis in singulis horis, quod fluxio illuc evocetur. At si grande periculum immineat, ipsas scarificare oportebit, & postmodum scapulis iterum alias affigere, quo flatus a thorace discutiantur, & aer partibus dilatatis commodius recipi possit. Quod si lateralis eluceat dolor, brachiis sat est ipsas apponere, & discutientibus, ac siccis præsidiis prope partem dolentem uti*, ut sacculis ex milio, & furfure, chamæmelo, & sale: *Nam si inunctionibus, aut evaporatoriis utaris, laxiore facta parte copiosius ipsa recipiet, & fluxionem evocabis. Sic profecto utero providebis juxta affectionis, quæ succrescit, indigentiam, ut* Lib. nostro *de Mulierum affectionibus abunde dictum est. Podagricis, aut quibusvis aliis articulorum doloribus nihil adhibebis, ne, si frigidum sit, ad principalius membrum repellas; si vero calidius, plus ad affectas dolore partes attrahas, sed blandioribus auxiliis curandum est, laborantem ab accessionis sævitia eruere, quod leges fusius libro nostro* de arte medendi morb. intern. proprio capite. *Cessante vero accessione, providendum est, ne iterum præcedens symptoma revertatur, quod facies eisdem præsidiis, quibus si præsens fuisset, curasses: hoc uno in considerationem adhibito, quod si fieri possit, uno & eodem præsidio febri, & symptomati provideas,*

videas, sive sanguis mittendus sit, sive corpus purgandum. Verum, si id complicationis conditio non ferat, symptoma auferendum est, ac si sanguinem miseris, ex ea parte, & vena facito, quæ vel capiti mandanti, vel thoraci, a quo malum oritur, e directo respondeat: aut a jecore, & venis majoribus, si articulosum membrorum genus pati videatur: vel ex talo, si aut menses, aut hæmorrhoides deficiant, vel uterum compati constiterit. Quod quidem pari beneficio proderit febri, & accidenti haud secus, quam expurgans medicamentum, si eadem lege præstiteris: quippe ea adhibebis primo, quæ materiam accidentis respiciant; postea vero quæ febrem, licet aliquando mixta adhibere oporteat medicamenta, utrunque nimirum respicientia. Verum si ex prædictis accidentibus aliquod jam firmatum esse constet, quod liquido cernes, eo quod die etiam quietis adhuc perseverat, non omnino posthabita febris curatione, ipsi ex toto innitendum est, quod facies juxta naturam mali, quod supererit, idque quæres proprio ejus capite, ut & universalia, & particularia auxilia probe administrare possis. Verum si morbus præstiterit expectandi inducias, majori diligentia studendum est tertianam febrem curare, siquidem illa vicem caussæ moventis gerit, & ea curata facile accidentia delitescunt.

SCHOLIUM II.

Cum ergo in hisce casibus ex mente Auctoris — *sic affectos præcavere oporteat, ne iterum revertatur malum, & in accessionibus periclitentur*, suppositio quod malum hujusmodi sequatur accessionem, velut umbra Corpus, soli idcirco Paroxysmorum præcautioni (quoniam facile hodie possumus) per usum Chinæ Chinæ insistendum esse, nullus dubito, omissis tot medicamentorum catervis, quæ ad tollendos hujusmodi affectus solent usurpari: pro quibus in tali casu submovendis unus cæteroqui sufficit Cortex, ut constat etiam ex *Historiis* XI., & XVII. *Cap.* X. *Libri primi* relatis, de Tussi Tabem minante, & de visus Obcœcatione, per Quartanam inductis, & per Chinam Chinam curatis. Quoties enim strenuum istud Febrifugum conveniat (ut in similibus casibus, si graves sint, profecto convenit) non est, cur de tot aliis remediis infirmioribus æque ac superfluis simus solliciti. Cardo Praxeos versatur non in multiplicitate, sed in electione remediorum, simulque in opportunitate noscenda, & captanda occasione. In iisdem propterea circumstantiis idem morbus remediis iisdem ab uno Medico tollitur: ab alio non ita. Ordo quippe, seu tempus peculiare administrati remedii exitus varietatem parit. Ars quævis Mechanica paucis Instrumentis perficitur, eademque iisdem a duplici Artifice inæqualiter exercetur, parium Instrumentorum usu dispari diversitatem faciente. Haud aliter modicus medicamentorum apparatus (quem in numero satis parco vere consistere, & nihilominus sufficere, aliquando forsan ostendam) in manu periti Medici, Morbis fere quibuslibet sanabilibus sanandis par est. Octo tantummodo voces Musicæ, si rythmice disponantur, concentibus omnibus, utut diversis, edendis sunt satis: inconcinne vero, vel intempestive prolatæ, & dissonant, & harmoniam perturbant. In regenda sanitate, quæ in fluidorum, & solidorum harmonia consistit, analogismi par ratio. At de hoc satis.

De Tertiana Perniciosa ob humoris venenositatem, quæ necessaria ad curationem, & notitiam existunt, reperies libro &c.

SCHOLIUM III.

De eo denique, quod innuit Auctor circa *Sextam* speciem Tertianæ Perniciosæ tum dignoscendam, tum curandam, nil dico, cum eam ad commune Febrium Malignarum, & Pestilentium genus reducat, communemque cum illis Diagnosim, Prognosim, atque Medelam alibi instituat; quod hujus loci non est.

CAPUT

CAPUT VIII.

Prava rursus Pernicioſarum Febrium Intermittentium natura innuitur ex deſcriptione Ricardi Morton, *adjunctis pariter ad claritatem fuſioribus Scholiis.*

VARIAS Pernicioſæ Intermittentis icones hactenus nobis exhibuit *Mercatus*: modo verſicolorem illius imaginem, diverſos, ut ait, morbos mentientem pingat *Mortonus*, ſimulque vim eximiam Peruviani Corticis pro tanto hoſte debellando teſtetur. Teſtetur, inquam, ipſe, me aſſeverante, ſeu [quod dignius eſt] ipſe doceat, me ſolum teſtante. Æquum eſt enim, ut quemadmodum ille ante me inſignia Corticis experimenta in caſibus admodum arduis, & nonnunquam in Pernicioſis Febribus, de quibus impræſentiarum eſt ſermo, tentavit, ac feliciter abſolvit [quod Hiſtoriæ ab eo deſcriptæ ſatis oſtendunt] ita in earundem Febrium deſcriptione, ipſarumque per Corticem curatione tradenda, primas teneat: ego vero ad confirmanda illius aſſerta tantummodo calculum addam ex propria, & multiplici experientia petitum. Ingenue tamen repeto, quod & olim Lectori præfatus ſum, me nempe circa hoc nihil, ne analogice quidem, deſumpſiſſe a *Mortono*, cujus Opera, quæ penes me exiſtunt, tempore, quo primum, ſatiſque notum in Urbe mea tentamen inii (permittentibus id ipſum quamvis ſpe nulla aliis Comprofeſſoribus tum Noſtratibus, tum Exteris) nondum erant cuſa, nedum mihi nota. Et licet in ipſis admoneat a Bibliopola, Tractatum Pyretologicum ſejunctim prius impreſſum fuiſſe, illius profecto nullam unquam ne per famam quidem notitiam habui. Sed hoc nil intereſt. Si de oppoſito quis velit, valeatve ſuſpicari, ſciat, majorem mihi fore laudem, ac gloriam, ſi Viri Clariſſimi potius, quam meo fretus conſilio, prima experimenta (utut rationabilia) dicar tentaſſe. Utcunque, ego de hac noſtra in Methodum non longe abſimilem, ſed tamen diverſam, coincidentia adeo mihi complacui tunc, cum *Mortoni* Pyretologiam luſtravi, antea [fateor] ferme neglectam, ut, jus promeritum Eidem redditurus, parum quidem abfuerit, quin Tractatum ipſum integrum reimprimi curarim [quem tamen a fronte ad calcem attente a cunctis conſiderari velim] illique meas obſervationes, caſuumque conſimilium Hiſtorias adnexerim. Id autem aggreſſus eſſem, ut quamplurimas veritates practicas inibi exiſtentes, ſed vel non ſatis patentes, vel non ſatis perſpectas, & fortaſſe minime creditas in propatulo ponerem. Iis etenim alicubi dilucidatis, & ab aliquo identidem exceſſu [ſi fas ſit dicere] caſtigatis, melior forſitan ſors acceſſiſſet, majorque itidem perlegentibus utilitas. Sed ex alia parte, cum quidquid in eo Tractatu propius videtur reſpicere *Pernicioſas* Intermittentes, erui poſſit partim quidem ex Capitibus, ubi de ſignis Intermittentis Febris tum Diagnoſticis, tum Prognoſticis, ſed præcipue ex Capite ſpeciali, ubi de Genio Intermittentium verſatili, alioſque morbos etiam acutiſſimos ſimulante, ſermonem habet; idcirco hoc unum ſaltem *Caput* ad unguem tranſcriptum hìc inſerere lubens decrevi. Ne vero cum *Mortono* aliter agerem, ac egerim cum *Mercato*, congruum duxi illius quoque ſenſa perpendere, nonnulliſque animadverſionibus tantillum augere, propriam ſubinde, & apertam Pernicioſarum Periodicarum Deſcriptionem, ac Curationem promulgaturus, Peruviano Cortice valide adminiſtrato feliciter abſolvendam. Quod quidem intelligendum eſt, ut tunc dicturus ſum, non modo de eadem Febre ſuos adhuc typos, etſi crudeliter, patenter tamen ſervante; ſed de ipſa etiam jam in *Continuam* converſa, & obſcuratis, nondum tamen plane abolitis periodis ad exitium properante, cum nempe jam frigefactus univerſaliter Ægrotans cum minutulis ſudatiunculis fere ſine pulſu jacet, moribundo ſimilis, dummodo uſque

que in alteram Exacerbationem [a qua per diem naturalem circiter distet] valeat sufficere. Priusquam ergo ista propius aggrediar, mihi interim præludat —

RICARDUS MORTON

De Proteiformi Intermittentis Febris Genio.

EXEMPLA *Febrium Intermittentium* Cortice Peruviano *curatarum adjungere, irritum plane atque inutile esset, postquam Cl.* Badus, Sturmius, *cæterique Remedii hujus Polychresti Fautores hanc Provinciam jamdudum susceperint: Et nemo hodie* [*quod scio*] *de viribus hujus Remedii Febrifugie dubius hæreat. Quandoquidem autem ob vehementiam Symptomatum, ubi Natura fere integra acrius stimulatur ad luctam cum veneno hostili instituendam, hæ Febres haud raro plerosque alios Morbos, eosque acutissimos simulare soleant,* Corticis *tamen viribus cedant, & si* Cortex *non exhibeatur, sæpius funestæ evadant; operæ pretium duxi Exempla aliquot hujusmodi Febrium, quas nuperrime observavi, seligere, scriptis mandare, atque publici juris facere. Atque equidem hoc pensum eo lubentius aggredior, quia Nemo adhuc (quantum scio) hoc subjectum tractavit, cujus cultura ad Praxim Medicinalem promovendam maximi momenti mihi esse videtur. Siquidem inter innumera illa symptomata hasce Febres comitari solita, nullum est quod non aliquando adeo vehementer sæviat, ut vita Ægri inde in præsens discrimen adducatur, &* Typus *Febris in variis suis stadiis* Algoris, Caloris, *&* Sudoris *abscondatur penitus, & opprimatur, itaut neque ex Urina, Temperie, Pulsu, vel alio quoque solito modo distingui possit; nempe sub larva* Algoris *funesti,* Vomitionis *indesinentis,* Diarrhœæ *terminosæ,* Choleræ *morbi,* Colicæ *ventriculi,* Hemicraniæ *periodicæ,* Apoplexiæ, Syncopes, Rheumatismi, Spasmi *universalis,* Pleuritidis, Peripneumoniæ, Doloris lateris punctorii, *vel alterius Morbi secure delitescens, Medicum a scopo suo non raro abducat. Symptoma quidem interea Remediis propriis, sed incassum, tentatur; Nam, posthabito Fermento Febrili, proxima effervescentiæ periodo, priora, aut deteriora symptomata inexpectato recrudescunt, Medicus Sysiphi saxum volvit, atque Æger vitæ dulcissimæ dispendio, aut saltem magno sumptu, ignorantiæ vel incuriæ Medici pœnas sero luit.*

SCHOLIUM I.

Supervacaneum jure merito reputat Cl. Auctor, hisce temporibus scribere curationes Intermittentium vulgarium ope Chinæ Chinæ absolutas; sed ex adverso æque merito necessarium censet, ac opportunum recensere curationes earum Intermittentium Pernicialium, quæ hominem in maximum vitæ discrimen adducentes, Cortice nihilominus rite oblato æque prompte curantur ac benigniores. Hanc itaque praxim illustrare maxime interest, præcipue cum ea extendatur ad Febres ipsas recentem continuitatem adeptas, dummodo fuerint Intermittentes ab ortu, & post acquisitam continuitatem, consuetas adhuc incrementi, & decrementi vicissitudines, atque periodos servent. Illas enim considerandas esse ut Intermittentes, & ut tales Cortice pariter certo curari, nos docet præter *Mortonum* Doctissimus *Sydenham* in Epistola ad *Bradyum*, ut videbimus tum *Cap.* 5. *Libri* 4., tum *Cap.* 3. *Libri* 5. Nos itaque in hac Praxeos Medicinalis parte promovenda *Mortoni* morem secuti, post statutam Methodum nostram offerendi Corticem in hujusmodi Febribus, cæteroqui lethalibus, complementum ejusdem methodi ab exemplis suo loco subnectendis mutuabimur.

Non sine magna ratione hoc remedium hic, & alibi ab Auctore *Polychrestum* dicitur, quippe vere ad multa, & magna perutile in linea Alexipyretorum. Utinam ad alios morbos similia possideremus; sed paucis demptis, quorum virtus certa est, & utilitas evidens, Ars nostra Medicamentis superfluis alioqui ditissima, bonis, certisque, quæ innotuerint, caret: immo forsitan ob hoc ipsum est inops, quia inutilibus, dubiisque superfluit. Obruit

nem-

nempe vel ipſum Medicum ſupervacanea Pharmacorum copia: quandoquidem ægre nimium e mille figmentis una, quæ forte vix eſt, practica veritas poteſt ſecerni. Deme (audeo dicere) ab Arte Medica Phlebotomiam, Purgationem, Chalybem, Chinam Chinam, Ipecacuanham, Opium, Thermas, Viperam, Mercurium, diverſaque Antivenerea, Lac, Serum, aliaque non multa, & ferme nudam reddes. De Chirurgia, quod eſt ad remedia quædam, non abſimile ſit Judicium. Perita namque manus ſæpe ſola, vel ferro prudenter, vel igne caute, vel faſciis eleganter, & cum regimine inſtructa, quamplurima præſtat. Contrectatio vulnerum crebrior, & medicaminum multiplex appoſitio, vana ſæpe, immo plerunque noxia Artis oſtentatio eſt. Super hac re ſatis diſerte ſuis temporibus *Cæſar Magatus*, illumque ſecutus *Septalius* (quodcunque ſit, quod de utroque fert judicium *Sennertus*) noſtris vero temporibus *D. Bellot* ejuſdem *Magati* Sectator noviſſimus, ſive deinde hujus cum illo conformitas fortuito tantum contigerit, quod non repugnat, ſive potius de induſtria, ut in peculiari Epiſtola notat, & in pinguiori, quod meditabatur Opere, ſe oſtenſurum fore videbatur Accuratiſſimus *Sancaſſanus*. Utcunque, Inventum primum raræ ſolutionis vulnerum, *Romanis Chirurgis*: morem vero ablegandarum turundarum, *Apparicio* cuidam Vaſconi, mox & *Lemoſio* tribuit ingenue *Jo: Baptiſta Magatus*, *Cæſaris* Frater: Methodum autem hujuſmodi praxeos rationalem ipſi *Cæſari*, quem fuſe, docteque tuetur in ſuis *Conſiderationibus Medicis Tom.* 1. *Partis* 3. At hoc nihil ad nos. Sicuti ergo pauca Chirurgo remedia, ita & non multa ſufficiunt Clinico. Inter ea locum ſane non infimum tenet China China, immo auſim dicere, quod omnibus palmam præripiat. Magnorum equidem remediorum nomina ſibi vindicant antonomaſtice Venæ ſectio tantum, atque Purgatio; ſed iſtiuſmodi privilegium illis quandoque competit, quandoque non. Ego Magna voco quæcunque ſanant: & eo majora, quo melius.

En quomodo Pernicioſas Febres deſcribit Auctor, quaſi ſub aliorum morborum acutiſſimorum larva deliteſcentes, nec proinde in propria ſpecie cognoſcibiles (adeo obſcurari putat earum naturam) ſed exitiales interim, atque funeſtas, niſi Cortice ſtatim domentur. Ex quo potiſſimum effectu debellatæ jam Febris eſſentiam, veluti a poſteriori, deducit, aut aliunde deductam confirmat.

Fallitur hic Auctor, dum ſe iſtarum Febrium primum Obſervatorem, aut Relatorem credit, etſi a ſemetipſo tantum didicerit. Vidimus jam quid ſcripſerit de iis, & quam luculenter *Mercatus*, qui *Valleſium*, *Zoarum*, & *Averroem* quoque hujuſmodi Febrium non omnino ignaros cenſet, ut ex eorum textibus ab ipſo *Mercato* allatis, & de *inſanabili Tertiana* mentionem facientibus, videtur poſſe deduci. Vidimus pariter, aut ſaltem enunciavimus, quomodo Lucubrationem ipſam *Mercati* per compendium denuo tranſcripſerit *Daniel Sennertus*. Ab ullo quidem alio peculiarem inſtitutum fuiſſe Tractatum, peculiaremve Curationem non novi; a pluribus tamen aliquam obiter, infructuoſam licet, ac ſterilem factam fuiſſe mentionem, facile eſt palam facere. Sic *Lazarus Riverius* Practicus Celeberrimus Tertianarum Intermittentium prognoſim deſignans — *Prognoſis*, inquit, *deſumitur ab Hippocrate Aphoriſmo* 59. *ſect.* 4. — * *Tertiana exquiſita ſeptem circuitibus ad ſummum judicatur*. * — *Et Aphoriſmo* 43. *ejuſdem ſectionis*. — * *Febres quocunque modo interm ſerint, periculum abeſſe ſignificant*. * — *Quod tamen intelligendum eſt*, ſubdit idem *Riverius*, *de Tertianis Febribus omnis malignitatis expertibus*. *Dantur enim Tertianæ Malignæ, quæ quamvis evidentes habeant intermiſſiones, Ægrotantes tamen non raro de medio tollunt. Præterea multa Febri Tertianæ poſſunt ſupervenire, quæ vitæ periculum inferre poſſunt, quamvis Febris ex ſe periculoſa non ſit*. Clarius autem pravam Tertianarum pernicioſarum naturam exprimit, ubi de Febribus peſtilentialibus agens, ait, tales eſſe quandoque Febres Intermittentes, his verbis — *Quamvis dixerit Hippocrates, febres Intermittentes periculo carere, quomodocunque intermiſerint, id tantum intelligendum eſt de iis, quæ nullius ſunt malignitatis participes. Videmus enim ſingulis fere annis, in hac ſaltem regione, Febres tertianas intermittentes, quæ ſummæ malignitatis ſunt participes, tertia, vel quarta acceſſione Ægros de medio tollere: alias, quæ eos in graviſſimum vitæ diſcrimen conjiciunt, maxima ſymptomatum ſævitia* — cujuſmodi etiam exempla refert in Centuriis ſuarum Obſervationum. *Hieronymus Mercurialis* de Tertiana inter mit-

tente.

tente verba faciens habet hæc incidenter — *Tertiana, quæ fit a bile aruginea, non ſolum periculoſa, verum etiam exitioſa eſt* — agenſque poſtmodum de Tertiana notha, idem raptim confirmat ex ſententia *Avenzoar*. Unius itidem Caſus pernicioſi huiuſce generis, quaſi prodigii cujuſdam meminit *Hercules Saxonia*, hæc de Tertiana craſſiuſculo ſermone conſcribens — *dico, ex ſe eſſe ſalutarem* (intellige Tertianam) *quia ratione motus materia non admodum ſalutaris; ſi moveatur maximo cum impetu ad os ventriculi, qui habent os valde ſenſibile ventriculi, fit cardialgia talis, quæ deſinit in ſyncopem, & mortem: quale exemplum memini me vidiſſe, dum eſſem Junior*. *Pompejus* quoque *Sacchus* Cardialgiam conſiderans, ut Febrium ſymptoma, eam leviter adumbrare videtur Tertianæ Pernicioſæ ſpeciem, quæ propter adjunctam Cardialgiam fit talis, inquiens obiter — *Cardialgia Febricitantes, etiam ex Intermittente Febre, ad extremum vitæ ducit, & multoties perimit, bile morſu oris ventriculi cum ſummo dolore vires reſolvente, cum perverſione Cerebri, & Cordis, cum quibus prædictum orificium ſummam habet connexionem*.

Alii inſuper, quos ſummatim præſtat, quam operoſe recenſere, de iiſdem Pernicioſis Intermittentibus, perfunctorie licet, locuti ſunt, inter quos *Epiphanius*, *Donatus*, *Horſtius*, *Rhodius*, *Reſtaurandus*, *Sydenham*, *Salmuth*, *Sylvius*, *Ettmulerus* &c. ut propterea opinioni, quam de ſe uno *Mortonus* habuit, locus non detur. Quia vero omnes hucuſque recenſiti Scriptores, *Mercato* excepto, nec non, ſi velis, *Reſtaurando* etiam, & *Sydenhamio*, ut infra, Praxim Medicam ſuis luminibus vix tantillum in hac linea promoverunt, *Mortonus* vero nervoſam, certamque curationem viriliter docuit: ideo non injuria plurimum ſibi tribuit, ſi non quo ad deſcriptionem morbi, ſaltem quo ad curationem; quamobrem non modo excuſationem meretur, verum & laudem. Me quoque reputabam Ego Methodi quondam meæ in *Pernicioſis* Inventorem unicum; cum tamen Methodum non valde abſimilem ad eaſdem jam tum quoque, & ante me, ut teſtantur illius Scripta, in regione ſua exerceret *Mortonus*. Immo cum in ipſa Italia, Senis nempe, Florentiæ, in Regno Neapolis, & Romæ, referente *Bado*, adhiberi cœperit, fere ſtatim ac innotuit Cortex, Miſcellaneas ad Febres, ut ajunt, & Hemitritæos (cujus Febris miram curationem ope Chinæ Chinæ a ſe abſolutam in quodam Sacerdote ex Capuccinorum familia idem *Badus* per extenſum deſcribit) quin & ad Continuas ſimpliciter profligandas: ulterius, cum poſtremis hiſce temporibus, ſub Cœlo præſertim Romano, ac Hetruſco, prout indicare videntur Opuſcula inde profecta, in uſu ſit idem remedium, non ſecus ac in Gallia, ad omnes parit Febres, quas humorales vocant (utinam ſemper cum fructu) & ſignate ad eas, quæ præcipiti periculo mortem minantur, non poteſt, quin inter illas, ſaltem fortuito, etiam Intermittentes Pernicioſæ quoquo modo comprehendantur.

Teſtem expertum jam mihi ſe præbuit hujuſce rei laudatus nuper Doctiſſimus *Lanciſius* nitidiſſima Epiſtola ſua, quam quidem, utpote ratione elegantiæ ſuæ publica luce digniſſimam, hic placuiſſet inſerere, niſi uberior erga me Auctoris humanitas, & laudum minime promeritarum copia, mihimet mecum habitanti, curtamque ſupellectilem meam ſatis noſcenti, ſufflamen impoſuiſſet, ne incaute foras excurrerem. Paragraphum tamen unicum, rem perſtringens, ex tota liceat excerpere Epiſtola. *Opus tuum* (ita Vir Ampliſſimus) *de Febribus Pernicioſis Cortice Chinæ Chinæ potiſſimum ſubactis, plura ſunt, quæ mihi, cunctiſque Artis noſtræ Profeſſoribus expectatiſſimum efficiunt: illud tamen maxime deſiderium meum excitat, quod Romæ obſervaverim in epidemica iſtiuſmodi Febrium conſtitutione, anno* 1695. *ex Aquis ſtagnantibus orta, Corticem illum ſpecificum Antidotum fuiſſe. Quamobrem, cum ſtudia noſtra in ſolam veritatem quærendam dirrecta ſint, futurum confido, ut obſervationes meæ tuis animadverſionibus, & commentariis accuratiſſimis ſint plurimum illuſtrandæ*. Cum autem nuperrime tantum, ac proinde ſera hæc ad me notitia pervenerit (provecta ſcilicet nimis jam Preli opera) obſtiteritque anguſtia temporis, ne Cl. Viri Obſervationes, ſiquidem illas, ut videtur innuere, typis ediderit, mihi tempeſtive parare potuerim, congruum duxi, incidenti hac ejuſdem aſſertione, id ipſum, quod paullo ante generaliter conjeci, ſpecialius in præſentia, validiuſque confirmare.

Ut ad *Mortonum* redeam ſe reputantem Obſervatorem unicum Intermittentium Pernicioſarum, minime ſilentio

præ-

prætereundum videtur, quod, cum *Reſtaurandus*, ut ſupra innuebam, deſcripſerit, atque illuſtrarit hiſtoriis Curationem Febrium Syncopalium, Cardiacarum, Diaphoreticarum, Hepaticarum, Hemitritæorum &c. ope Chinæ Chinæ, etſi cæſpitanter, ac methodo languidiore, ſatis patet, aliquam ſaltem Pernicioſarum quarundam curationem per uſum Chinæ Chinæ innotuiſſe huic Auctori. Immo cum Scripta ſua pluries poſtmodum recuſa jam olim primo evulgarit Auctor iſte, aliqua facile poterat, ſi non debuerat (neque enim tenetur noſſe quilibet, quod ſcripſit quiſque) *Mortono* poſterius, ut mihi videtur, ſcribenti præluxiſſe notitia, quod non ſibi ſoli, verum & *Reſtaurando* obſervatæ fuerint nonnullæ exitiales Intermittentes, & quod ipſe *Reſtaurandus* per oblationem Corticis eas curaverit, aliiſque eodem remedio, per vulgatam tamen tantummodo illius infuſionem, curandas propoſuerit. *Sydenham* pariter in Epiſtola reſponſoria ad *Bradium* ſibi ſcribentem anno 1670. in peculiari paragrapho mentionem facit Intermittentium quarundam (quas nos *Lethargicas* appellabimus) in quarum principio, loco ſymptomatum conſuetorum, veræ potius Apoplexiæ ſymptomata apparebant, ut mox videbimus; quas tamen Febres ſolo interim Cortice ſanabiles cenſet. Hæc quidem obiter quoque *Sydenham*. Quod vero ſpecialiter, & forte a reliquis valde diſtincta, in arduis quibuſvis, ac multifariis Pernicioſarum Intermittentium circumſtantiis, ac differentiis, extremiſque Ægrorum anguſtiis uſurpetur Cortex (quo indiſcriminatim, ut ajebam, utendum eſſe in omnibus Febribus, haud facile aſſentiar) ſeu, quod uſurpetur modo peculiari, quo opus eſt, doſique, ac Methodo determinata ad rite obtinendum effectum, hoc eſt, quod non adeo tritum adhuc cenſeo, & quod uni forte *Mortono* mecum innotuiſſe credideriim.

Progreditur nunc Auctor ad recenſendos morbos (melius dixiſſet gravia ſymptomata aliorum cæteroqui Morborum potius, quam Febris Intermittentis propria) ſub quibus abditam latere Intermittentem Febrem, conatur probare ex periodico eorundem ſymptomatum recurſu, & ex medela per Corticem afferri apta Ægrotantibus hujuſmodi, *alioqui quaſi de repente*, ut inferius inquit, *animam efflaturis, nullaque alia arte ſanabilibus*. Quam tamen Febrem adeo abſconditam ſtatuit, & omni veræ Febris charactere deſtitutam, ut *neque ex urina, temperie, pulſu, vel alio quoque ſolito modo, aut indicio diſtingui poſſit, aut accuratiſſimo Obſervatori ſe prodat*. Ego vero fateor, me talem obſcuritatem nunquam obſervaſſe, niſi cum jam tertia, vel quarta acceſſio Ægrum ad extrema fere deduxerit. Cæterum primis acceſſibus manifeſtiſſimam ſemper, & non raro blandam Febrem Intermittentem deprehendi: &, ſi forte aliquando ſero vocatus ſim, poſtquam res in præceps ruerit, facillime pariter ex Aſſtantium, aut Ægrotantis relatu, de præcedentibus paroxyſmis, atque periodis conſcius factus, Pernicioſam Febrem (utut algidus, ac ſine pulſu appareret Æger) ſemper dignovi, & quemlibet Medicum facile dixerim ad hujuſmodi dignotionem teneri. Sic illas omnes palam dignovit, atque diſtinxit *Mercatus*, ut videre eſt apud illum, ubi de ſimulato dolore Pleuritico, Catarrho ſuffocativo, Aſthmate, Rheumatiſmo &c. mentionem facit. Iſta autem omnia, non ut morbos, ſed ut accidentia Febris Periodicæ patentis, non vero abſconditæ conſiderat. Iterum equidem fateor, enumerata nuperrime accidentia, a *Mercato*, atque *Mortono* in Pernicioſis obſervata, mihi perraro occurriſſe, quemadmodum alia nonnulla mihi cum *Mortono* comperta forte non obſervavit *Mercatus*, ut jam adnotavi in Scholiis ad ipſum *Mercatum Cap. 7. Schol. 1.* & ut dicturus ſum de Differentiis Pernicioſarum ex obſervatione mea, *Libro ſequenti, Cap. primo*.

Sed præter *Mercatum*, *Sydenham* quoque hujuſmodi Febrium Pernicioſarum accidentia alios morbos ſimulantia, pro meris earundem ſimptomatis expreſſe dignovit, atque ut pro talibus tantum haberentur, monuit his verbis in citata nuper ad *Bradyum* Epiſtola — *Hic autem commemorare libet, quod ſub primos hujus Conſtitutionis annos ſymptoma quoddam inſigne Febribus Intermittentibus quandoque ſupervenerit. Nempe earum Paroxyſmi non cum rigore, & horrore, quos poſtea Febris excipit, invadebant, ſed Æger iiſdem plane ſymptomatis tentabatur, ac ſi Apoplexia vera laboraſſet, quæ tamen nihil aliud erat, utcunque hunc affectum æmularetur, quam ipſa Febris caput impetens &c. Hoc autem in caſu, quantumlibet evacuationes omnes, cujuſcumque demum generis ſint, indicari viden-*

videntur, ad revellendos scilicet ex cerebro humores, ut in Apoplexia primaria fieri solet; eadem tamen omnino omittenda sunt, utpote quæ originariæ hujus symptomatis causæ, Febri nempe Intermittenti, prorsus adversentur, ac proinde mortem accersant; quod & ipse novi. At e contra expectandum, donec paroxysmus sponte sua evanuerit, quo tempore Cortex, modo citius idem ingeri non poterit, quam primum est exhibendus, & in Intervallis ab hujusmodi accessionibus liberis idem sedulo repetendus, usque dum perfecte convaluerit Æger.

Sic ubi, præ gradu Veneni summe Deleterio, Spiritus adeo perculsi sunt, ut a primo ictu sese iterum nullatenus expandere valeant, Algor, *qui primum horum paroxysmorum insultum, ex instituto Naturæ, comitari solet, eousque protrahitur, donec Æger* Deliquiis *frequenter recurrentibus confectus, tandem Fatis cedat. Interea Remedia intus, vel extra ad flammam vitalem resuscitandam incassum applicantur, Febris autem nullo indicio ex Urina, Temperie, vel Pulsu, accuratissimo Observatori sese prodit.*

SCHOLIUM II.

Quæ passim obtrudit Auctor de veneno febrili spirituum expansionem plus, aut minus impediente, ordinem habent ad illius Hypothesim, qua considerando Corticem Peruvianum ut Antidotum, Fermentum febrile ut Venenum respexit. Equidem Peruvianum Corticem, sive Antidotum vocites, sive Absorbens specificum, Febribus præsertim Intermittentibus addictum, parum refert; in quo sensu non male quis Chalybem appellaret Antidotum Chlorosis, Sulphur Antidotum scabiei, & sic de pluribus aliis remediis ad alios morbos. Pariter Caussam Febrium, sive Fermentum dicas, sive Venenum, nisi aliud addas, res æque obscura est, & tota fere discrepantia videtur consistere in vocibus; nihilominus communis acceptio utriusque termini aliquid in re valde diversum solet importare. Quid per *Fermentum febrile* soleat intelligi a plurimis Auctoribus in explicanda Intermittentium caussa, & quid intelligam ipse, generaliter saltem, atque confuse, vidimus alias: statuimusque ad minimum, illud esse succum aliquem incongruum, ac heterogeneum, cum sanguine non probe miscibilem, adeoque illum in morbosam fermentationem, seu mavis effervescentiam concitare aptum, donec ab eo secernatur, & expellatur: cui succo sensibili, atque, aut ajunt Scholæ, quantitativo, peculiarem in Corpore nostro sedem habenti, velut vero, & palpabili Fermento, si posset determinari, accidentalis postea sit varia, & modo minor, modo major, modo maxima, & incomprehensibilis activitas, aut acrimonia, quæ proinde nonnumquam maligna, & venenata per nostrum debilem intelligendi modum queat appellari. Cum enim vitiosa succi hujusmodi dispositio non in universa consistat illius quantitate, sed tantum in salibus aliquot parvæ molis, & peculiaris naturæ, aut configurationis in ipso existentibus, quibus retusis, vel solutis, aut quomodolibet enervatis, restituitur debita crasis eidem succo peccanti: quod omnibus universaliter competit nostri corporis humoribus quoque modo vitiatis: hinc est, quod sales hujusmodi, dum talis naturæ sunt, ut vulgarem tantum, ac benigniorem excitent effervescentiam, etsi simul quoque afficiant spiritus, sintque molis, ut diximus, inconspicuæ, verum tamen veneni nomen nequaquam mereantur: mereantur vero cum talis naturæ sunt, ut vere deleterium, ac ineffabilis, effæræque pravitatis præseferant characterem in ipsorum præsertim textura exotica, & sapore abominabili inde procedente repositum. Quid ergo per *Venenum* generaliter quoque, ac indistincte debeat, aut soleat intelligi, ex his ipsis, quæ modo per transennam diximus, sufficienter potest dignosci: satisque liquet, characterem hujusmodi febrilibus succis nonnunquam quidem accedere posse; sed tamen utplurimum non accedere.

Mortonus autem simplex, nudumque Venenum deleteria vi præditum esse contendit id omne, quod Febrem gignit, & quod dici consuevit in solis *Malignis*, ac *Pestilentibus* Febribus de Veneno ingenito, explicari solito relative ad duo venenorum genera, quorum alterum figit, alterum dissolvit humores, ac pessundat spiritus, ipse ad omnes etiam *Benigniores* Intermittentes absque notabili distinctione, nisi pro diverso majoris, vel minoris intensionis gradu, traducit. Cumque Ficus Febriferas, quas *Pharaonis* vocant,

in Sar-

in Sardinia naſcentes, & Tertianam Febrem cauſſantes (ut ex *Conciliatore*, & *Cardano* refert *Badus*, & ex *Bado* ipſo *Mortonus*) iiſdem manifeſtis qualitatibus pollere credat ac Cortex eandem Tertianam fugans, viſum propterea eſt Illi in duobus hiſce quo ad effecta contrariis, & quo ad ſenſibiles qualitates ſimilibus, eam ſtatuendam eſſe abditam oppoſitionem, quæ inter Venenum intercedit, & Antidotum. Quod ſi quis ab eo quæreret, non quidem plane quid ſit, & quale Venenum febrile, ſed ſaltem ubinam, aut unde generetur, cuinam ſubjecto primitus inhæreat, a quo poſtmodum imprimatur in ſpiritus, cum in illis immediate gigni non poſſit; item quo pacto ſit aliquando tam mite, cum tamen ſit ſemper Venenum, quomodo per intervalla vel reproductum, vel motum, & alia hujuſmodi: etſi plurimæ ex his inſtantiis omnes torqueant in quocunque philoſophandi ſyſtemate, vereor tamen, ne Ille, pluſquam cæteri, tandem cogeretur reſpondere, ſe potius metaphorice, & per analogiſmum quemdam, quam ſtricte, & proprie Veneni nomen uſurpaſſe. Et ſic in aſſignando hujuſce Veneni vehiculo quantitativo, primave illius ſcaturigine, cum aliis fortaſſe coincideret.

Neque ſatis eidem ſuffragari videtur ingenua confeſſio, quam ſponte profert, ad evitandam difficultatem explicationis ſuæ Hypotheſeos: ſe neſcire ſcilicet Venenorum æque ac Antidotorum naturam, ſicuti & naturam ſpirituum, in quos Venena primario agunt, & Antidota, *ſatiuſque eſſe, Philoſophum modeſtam Philoſophiam profeſſum, ſana mente quadam ignorare, quam inſane nugari, & delirare.* Ad nihilum, inquam, videtur valere hujuſmodi confeſſio; quia, quemadmodum ineffabilis virulentia Cicutæ, Arſenici, Cantharidum &c., ipſo notante *Mortono*, reapſe latet ſub determinato, & palpabili vehiculo ſubſtantiæ quantitativæ talium Plantarum, Mineralium, Animalium &c. (rectius forſitan ſub determinata combinatione ſalium eſſentialium, ſeu particularum illas componentium, talem, ac talem determinatam figuram habentium) quæ Plantæ, Animalia &c. poſſunt a nobis indigitari, tanquam ſubjecta illius virulentiæ noſtris ſpiritibus communicabilis: ita cum proportione dicendum foret de Veneno febrili; ac propterea munus Auctoris eſſe fluidum aliquod, ſeu ſolidum deſignare, cui, tanquam ſubjecto, inhæreat, ſeu, in cujus ſalium, particularumque figura, atque textura conſiſtat ipſa cæteroqui inexplicabilis virulentia Fermenti febrilis. Sane ſecundum generalem, & indeterminatam Illius appellationem morbos omnes a peculiari Veneno oriri, poſſumus aſſerere, omniaque eorum remedia, quæ Specifica vulgo appellantur, Antidota nuncupare.

Auctorem tamen nonnihil juvat ejuſdem Tractatus, in quo conatur oſtendere quam ſimilia ſint, plus minus, Febrium, ac Venenorum accidentia, quomodo in diverſis Febribns diverſorum pariter nominatim Venenorum obſervetur Character, & ſimilia, quæ in Praxi prorſus contemnenda non ſunt, ſed immo quæ perpendantur digna. Et, ut verum fatear, cum in Febribus ſaltem Perniciosis, adeoque Malignis, accidentia quandoque talia contingant, qualia a Toxico propinato ſolent ſuboriri, nullus dubito, quin tunc ſaltem venenatum dici queat, ſterili quidem nomenclatura, illarum Fermentum. Id propterea a *Mortono* unice peroptaſſem, ut loco talis Veneni vehiculum potius aliquod ſenſibile quemadmodum ſupra innuebam venenoſitatem nonnunquam ſuſcipiendi capax, pro cauſſa Febrium ordinaria attuliſſet, ſeu ſuccum aliquem, ſæpius quidem, vel ſemper incongruum, non vero ſemper venenatum; ſed aliquando talem, & aliquando non: hoc eſt ſuccum vitioſa quidem, ſed benigniore dyſcraſia utplurimum præditum, nonnunquam vero etiam ſylveſtri, ac exotica, ſive (quemadmodum loqui mos eſt) venenata, ut nonnihil fuſius ſuo loco videbimus. Aſt vehementi, quam præconceperat, tenaciter adhærens ideæ, quod Cortex Intermittentes benignas æque ac malignas vincens, eſſet ubique vera Antidotus ſecundum rigoroſam, obſcuramque per conſequens hujuſce termini ſignificationem, omnes indiſcriminatim Febres ab ipſo devictas, veri quoque veneni, obſcuri pariter, ac ignoti, ſobolem eſſe, ſibi haud difficulter perſuaſit; quod tamen in hiſce terminis nonniſi difficulter poterit aliis forſan ſuadere.

Ad modulum autem ſuæ hypotheſeos cuncta per affectionem ſpirituum a veneno varie perculſorum explicare conatur per totum Caput, ubi ſemper nomine diverſorum Morborum graviſſima Pernicioſa-

cioſarum ſymptomata deſignat, iiſdem Febribus, ſecundum ipſum, omnimode abſconditis. Utilis nihilominus eſt ad praxim illius deſcriptio, quam ideo ad calcem uſque Capitis legenti conſiderare expediet: quamvis in ea non modo Pernicioſas Febres a *Mercato* deſcriptas, verum & alias antiquas, ac confirmatas affectiones, alioſque morbos quandam forte periodum præſeferentes, ſub ſpecie Febris quodammodo latentis identidem pingat. Qua in re, cum *Morbos* eſſentiales cum *Symptomatis* Febrium videatur quaſi confundere, poſſitque idcirco Auctor noſter vel in præſcribendo Cortice notari de exceſſu, vel de defectu in deſcribenda Febre, hinc fortaſſe eſt, quod minor, quam par fuiſſet, illi a plurimis ſit adhibita fides, dum tamen in iis, quæ ad Pernicioſas Intermittentes revera trahi poſſunt (quæ ubique in toto Capite ſunt permulta) fidem omnimodam mereatur.

Parili modo, ubi in primo Stadio Paroxyſmi, Fomes Venenatus Spiritus tantum opprimat, ut non ultra ſolitam Sphæram ſeſe poſſint expandere, abſque indiciis Febris *præſentis*, de Nauſea, Ægritudine, & Vomitione *Æger unice conqueritur, donec Veneno a* Cortice Peruviano, *vel alia Antidoto ſubacto, Spiritus in nativum ſtatum reſtituantur.*

Nonnunquam Venenum Febrile ſub initium Paroxyſmi glandulas Inteſtinorum petit, & Fluxum Alvi *torminoſum, vel Dyſenteriam excitat. At, cum Spiritus diu uno tenore opprimuntur, hæc ſymptomata utut continua, ſtatis Periodis exacerbantur, & periodica evadunt, ſine Febris indiciis manifeſtis, & vires* Opiatorum, *&* Adſtringentium *longe ſuperant, donec a* Cortice Peruviano *cum* Laudano *commixto, Cauſſa, ſc.* Fermentum *Febrile, Maſſam colliquans, æque ac Symptomata inde orta auferantur.*

Ubi Venenum Emeticam *ſimul ac* Catharticam *naturam participat, Æger frequenti vomitione & dejectione detinetur; & niſi Spiritus in primo Paroxyſmi Stadio expanſione legitima virulentiam excutiant, formatur inde* Cholera *morbus, Febre neque per Pulſum, Urinam, vel Temperiem ſe manifeſtante. Ventriculo interea, aut Inteſtinis, aut utriſque ſimul ab acrimonia Humorum intenſiſſime venenata Sphacelatis, Æger brevi Fatis cedere cogitur, aut ſaltem poſt Inducias infidas datas, a veneno, proximo Paroxyſmo recrudeſcente, Symptomata eadem crudelia & funeſta revireſcunt, niſi a tempeſtiva* Antidoti *Febrifugæ exhibitione antevertantur.*

A parili gradu Veneni non raro obſervavi Ægros, præſertim antiqua, & confirmata hujuſmodi Febre laceſſitos, denuo (typo Febris legitimæ amiſſo) perpetua Nauſea, Ægritudine, Vomitione, Sudore colliquativo, Suffocationibus Hyſtericis, *cæteriſque id genus Symptomatis in genere Nervoſo pene confectos, atque Animam quaſi derepente efflaturos, quos debita Doſi* Corticis [*nulla alia arte ſanabiles*] *illico reſtitui.*

SCHOLIUM III.

Quod de antiquis, & confirmatis Febribus hic inquit Auctor, locum magis habere videtur in Recentibus Pernicioſis tunc, cum (ut videbimus in deſcriptione, & in hiſtoriis ſpecialibus earundem) Æger poſt tertiam, vel quartam acceſſionem algidus factus, & ſine pulſu, *typo jam legitimæ Febris amiſſo, confectus jacet, quaſi de repente animam efflaturus, quem tamen nulla alia arte ſanabilem debita doſis Corticis illico reſtituit.* Profecto verba iſta ſunt aurea; complectuntur ſiquidem deſcriptionem Ægrotantis vere ad extrema redacti, nec Febrem amplius ſuam tactui Medico exhibere potentis, deficiente ſcilicet Calore, & Pulſu: quod quidem pluribus Pernicioſis familiare eſt, ut videbimus ſuo loco. Complectuntur pariter mirandam virtutem Corticis, Ægrotantes hujuſmodi *illico* reſtituendi, quod veriſſimum eſt, ſi *debita*, ut inquit, *doſi* adminiſtretur, Quænam autem ſit doſis debita, ſuo loco dicemus, & quidem regula certiore, diſpoſitioneque elegantiore, & magis ordinata, ac doceat ipſe *Mortonus*. Tandem complectuntur Prognoſim (heu nimis certam!) de morte hujuſmodi Ægrorum, ſi Corticis auxilio ſint deſtituti. Funeſtum hunc eventum ſatis oſtendit crebra experientia, ſatiſque illum patefecere lethalia prognoſtica Diligentiſſimi *Mercati*, incaſſum a Veteri Medicina præſidia quærentis; ut proinde

nullus

nullus sit locus invidæ, malignæve assertioni, quod hujusmodi Febres in tali statu Cortice statim, intra unum videlicet, aut alterum diem, jugulatæ, sine ipso etiam, & tutius sanatæ fuissent, vel quod sponte simpliciter sua sanatæ sint. Loquamur aperte, & vel invita, ac refractaria ore tenus, intime tamen, & in corde suo assentiatur fremens pervicacia. Obeunt non oblato Cortice fere omnes in eo statu; & si quis inter centum servatur, nonnisi longa, & difficili judicatione convalescit. Contra oblato congrue Cortice servantur fere omnes, & (quod illi uni inter remedia naturalia competit) servantur *illico*. Hujusce asserti veritatem melius patefaciet Methodus nostra, & evincent Exempla Curationum satis numerosa, & insignia.

Unicuique etiam in Medicina versato notum est, horrendos Dolores (& iis, qui a Toxico propinato proveniunt non minores) Lumbos, & Crura spasmodice lancinantes, non raro primos insultus Febrium Intermittentium *legitimarum, præsertim* Quartanarum *comitari solere, durante* Algore, *&* Rigore, *donec Spiritus multo nisu expansi, ac agitati pares sint Veneno activo eliminando. Flamma autem inde accensa,* Spasmi *dolorifici sensim cessant: Verum, ubi Spiritus vi veneni non tantum deprimantur, sed etiam in statum Explosivum universim adigantur, nonnunquam deprehendi totum Corporis Systema inde perpetuo algens, idque diu, ac sine ulla Febris nota; totam autem Machinam interea Spasmis universalibus, iisque horrendis, & versatilibus hinc inde vellicatam, & lancinatam. Nec mirum est, si Æger perpetua Ægritudine, Vomitione, atque deliquiis inde confectus (ut fieri solet) brevi Mortem oppetat, nisi Ars tempestive Naturæ languenti succurrat.*

Haud raro etiam Spiritus a nativa sua debilitate, vel obstructione, atque præsertim a Frigore percepto, vel alia quavis caussa evidenti ansam præbente, in statum Explosivum adiguntur; unde partes aliquæ singulares, præsertim Thoracicæ, Pulmones *scil.*, Pleura, Diaphragma, *aut* Ventriculus, *ac* Intestina *vellicantur, & Spasmis lancinantur. Æger præ atroci dolore perpetuo algeat, atque* Deliquiis *frequentibus,* Suffocationibus, *&* Vomitionibus *fatigatur, sine aliqua nota Febris evidenti; Urinam claram reddit, & sine Pulsu Moribundus jacet, quousque Spiritus veneno icti Arte, vel Natura expansi flammam in Massa denuo excitarint: Morbus autem a* Cholera *morbo,* Pleuritide, *seu* Peripneumonia, *duntaxat ex* Tussis *&* Pulsus *defectu,* Vomitionis, *&* Doloris *excessu,* Deliquiis, *& extremorum* Frigiditate *dignoscendus est.*

Sæpe etiam Ægros de dolore lateris unius, aut alterius punctorio conquerentes novi, in quibus tamen Febris κρίσιμα deprehendere non potui per plures dies, nisi quod Pulsus paullo justo celerior erat. Postquam autem Venæ sectione, *&* usu Laudani *cum* Alexipharmacis *commixti, isti* Spasmi *mitigabantur, atque inde vis Spirituum Elastica nativa aucta fuit, signa flammæ in Massa accensæ, quam citissime sese prodiderunt.* Urina *tincta est, & turbata.* Pulsui *fortitudo, ac celeritas pari passu accessit.* Temperies *universim incaluit, sitis clamosa evasit,* Aphthæ *linguam, atque Os cooperuerunt. At ad Flammæ, & doloris Exacerbationem statis periodis recurrentem semper, quasi ad Cynosuram, auspicato cursum meum dirigens, Copia* Corticis Peruviani *cum* Laudano *commixti, & intervallis Paroxysmorum exhibiti, Venenum subegi, & Ægrotantes a Febri, ac dolore penitus liberavi.*

Præter cætera omnia mihi pluries mirari contigit, post subactionem Veneni Febrilis ab Expansione Spirituum quadantenus effectam, cum ex Pulsu *forti, ac celeri,* Urina *intense rubra, ac turbata,* Temperie *calida, cæterisque indiciis, Febris sese palam ostendat, Artus hisce Doloribus spasmodicis, statis periodis recurrentibus, & more Rheumatismi versatilibus esse affectos, cum Tumore, & Ardore partium laborantium a nisu Spirituum in his partibus sese expandere satagentium. At hosce* Dolores, *adhibita* Venæ sectione *debita, usu* Cor-

ticis Peruviani *copioso extra Paroxysmum ministrato feliciter semper profligavi*.

Denique Cerebrum, primo insultu Febris legitimæ affici non tantum Vertigine, *a Spiritibus veneno Activo oppressis, ac turbatis, verum etiam Dolore* Acuto, *vel* Gravativo, *a nisu Spirituum in membranis sese expandere satagentium, cuivis Medico notum est. Nonnunquam autem Spiritus hoc Tempore Febris adeo opprimuntur & turbantur, ut Ægrotans more Apoplecticorum, durante toto Paroxysmo, sine Febris indiciis Mortuo similis jaceat, & eadem Symptomata simul cum Paroxysmo subsequenti sæpe recrudescant: Quibus Symptomatis utut* Venæ sectione, Vesicatoriis, *cæterisque ejusmodi* Apoplexiæ *veræ Remediis jure merito succurrendum sit, Revirescentia tamen eorum sine* Cortice *præcaveri nequit*.

SCHOLIUM IV.

Notandum hìc est, quod de gravibus symptomatis repetit (pluries enim idem superius dixerat) illa scilicet propriis remediis esse curanda. Circa hoc constanter assero, non improbanda quidem esse remedia, quæ possunt vel minuere, vel tollere gravia illa symptomata, quæ mortem videntur minari. Dico tamen, eadem remedia, præcipue si Ægrotanti onerosa sint, vel dolorifica, post Chinam Chinam valide oblatam adhibenda non esse, quotiescunque adsit moralis certitudo, ipsum Ægrotantem ab illa saltem accessione esse evasurum: ea enim superata, & altera per Corticem impedita, cessant sponte symptomata. Hanc vero moralem certitudinem habebimus, si jam Paroxysmus cœperit de suo vigore, & symptomata illius de sua intensione remitti; asperiora enim remedia, quæ tollendis nonnunquam hujusmodi symptomatis apta creduntur, officere potius, quam proficere ipsi Febri, nuper vidimus ex *Sydenhamio Schol.* 1. Pariter dico, nulla esse adhibenda conquisita remedia ad præcautionem; sed solum sufficere purum Corticem offerre, illumque omnium aliorum remediorum jure merito exulantium loco (Clysteribus, si sit opus, exceptis) justa, & assidua dosi repetere. Assertioni meæ de successiva symptomatum quorumlibet evanescentia, post depulsas ope Corticis Febres, prout etiam tetigimus *Cap.* 8. *Libri primi*, plene astipulatur *Monginotius* inquiens — *Observandum venit, quod crebra experientia edoctus dico, id præterea illi* (videlicet Chinæ Chinæ) *peculiare inesse, ut plerunque extinguat maximam partem symptomatum Febres comitantium, ut imi Ventris inflationes, & dolorificas tensiones, jecoris, & lienis, aliarumque partium infarctus, ciborum fastidium, concoctionem læsam, diarrhœam, aliaque accidentia, quæ, cessante Febre, una utplurimum desinunt*.

Atque eo libentius inculco, omittenda esse alia remedia ad correctionem symptomatum, & ad eorundem præcautionem, quoniam non parum asperam in Curatione, quam rationalem vocat, video ab Auctore usurpari Methodum, dum passim ab eo afferuntur in medium, quasi forent artis blanditiæ, Vesicatoria, Cathartica, Emetica, & hujusmodi. Mirum sane a Viro commenta Veterum Theoretica palam reprobante, & notiones per consequens postremo hoc seculo satis obvias possidente, veterem tamen praxim minime castigatam adhuc retineri. Et tamen, si attendamus illationes, quæ ex Recentiorum inventis cohærenter traduntur, longe humaniorem, saltem utplurimum (neque enim remedia nonnunquam rigidiora ab usu plane Medico, ubi ea vere indicentur, ausim proscribere) simpliciorem, ac utiliorem, esto minus magnificam medendi methodum, etiam præciso Cortice, profitebimur. Sed hanc veritatem, quam præjuditiis forsan consuetudinis præoccupatus haud satis videtur dignoscere in curatione symptomatum, satis luculenter fatetur in curationem Febrium, ubi de Methodo rationali verba faciens — *Quantum dedecet*: inquit: *probum, ac misericordem Medicum adeo in Corio humano ludere, Artem nostram in Lanienam frequenti Epispasticorum applicatione convertere, atque tandem Ægrotantis vitam incertis, atque hallucinantibus ratiocinationibus nostris temere subjicere, quarum pœnas Æger crumena, ac vita sua dispendio non raro luit*.

Hemicraniam *Periodicam etiam observavi a nisu Spirituum in membranis Cerebri sese expandere conantium, quam spatiobidui*, Venæ sectione, *& usu* Corticis *penitus sustuli; licet in hujus Symptomatis*

ptomatis Curatione, Venæ ſectio, Veſicatoria, Emetica, Cathartica, Errhina, Maſticatoria *ad hebdomadas aliquot ſpem meam deceperant.*

SCHOLIUM V.

Caſus iſte, quem Hiſtoria 27. de ſe ipſo conſcripta confirmat Auctor, ſatis oſtendit (quod & in aliis ejuſdem Hiſtoriis videre eſt) Illum, non modo Febribus Intermittentibus, gravi aliquo ſymptomate alium morbum veluti ſimulante, comitatis, mederi Cortice; ſed & aliis vere morbis, periodice quodammodo recurrentibus, in quibus, ſicuti nulla omnino Febris indicia adeſſe conſtanter affirmat, ita illam nihilominus latenter foveri, gratis omnino videtur aſſerere, quaſi ſub tali prætextu affectet uſum Peruvianæ Antidoti: pro qua tamen in hiſce quoque caſibus rationabiliter adhibenda, quotieſcunque eventus feliciter reſponderet, ſupervacaneum foret ad reddendum legitimum illius uſum præſentiam Febris mendicare, ubi ea non eſt. Sed revera de conſtanti eventu, & Chinæ Chinæ conſtanter adſcribendo in hujuſmodi caſibus, plurimum dubito; neque proinde tantum virium Peruviano Cortici ineſſe reputarim, neque tantundem beneficii ab ipſo auſim exigere.

Quo genius Verſatilis morbi hujus Proteiformis ad vivum depictus dignoſcatur, & ut inde ſciatur, quo pacto Naturæ hiſce Symptomatis laboranti tempeſtive ſuccurri poſſit, Hiſtorias *huc ſpectantes hic ſubnectam, quibus unam Hiſtoriam admodum raram ſubjicere non pigebit* Febris *a dolore* Nephritico *ortæ, Symptomatis horrendis ſpaſmodicis ſtipatæ, & Cortice curatæ; uti & efficaciæ noſtri* Febrifugi *prius memorati, ubi vires Corticis ob diutinam aſſuefactionem, vel peculiarem Ægri diſpoſitionem defecerant.*

SCHOLIUM VI.

Hiſtorias tandem, quas hìc recenſet Auctor, utile erit apud eundem videre. Ex illis, fateor, non omne id, quod expectabam, accepi. Pernicioſas Febres haud ſatis expreſſas video; ſed tamen aliquas earum ibidem deſcribi, atque curari extra dubium eſt: Alias quoque, ut modo retuli, noſtrum negotium minime tangentes identidem afferri, eſt æque certum: idque ordine relativo ad ea, quæ in hoc Capite (quod propterea eſt veluti illius Hiſtoriarum Elenchus (firmat de variis Morbis, latentem Intermittentem velantibus. Cum ergo hujuſmodi Hiſtoriæ, ac Dogmata Curationem Febrium per uſum Chinæ Chinæ nonnihil tumultuariam exhibeant, & forte Remedium transferant, ut diximus, nonnihil extra limites ſuæ activitatis (ita abundamus omnes in ſenſu noſtro) propterea minutiori aliquantulum, diſtinctaque indagine opportunum erit in decurſu hujuſce Tractatus quærere, quænam ſint Febres, præter Intermittentes benignas, de quibus jam *Lib. primo*, in quibus Cortex conveniat, & in quibus non: itemque quomodo ubi conveniat ſit uſurpandus, qua nempe fortiore Methodo, ſeu qua doſi, quo tempore, & ordine, ad hoc, ut cum inſigni Ægrotantium, cæteroqui ſummopere periclitantium, utilitate, & cum non tenui Medici præſcribentis laude, queat adminiſtrari. Quod juxta experientiam meam qualemcunque, ſequenti Libro ſum proxime præſtiturus, ubi ad Pernicioſas protinus Febres, hucuſque ex aliorum tantummodo deſcriptione relatas, ſermonem meum ſpecialiter convertam.

THERAPEUTICES SPECIALIS LIBER TERTIUS.

Continens Febrium omnium Pernicioſarum, tum plane Intermittentium, tum etiam Subcontinuarum deſcriptionem ex propria obſervatione, illarumque Curationem, media peculiari Methodo Chinam Chinam in iiſdem adminiſtrandi.

CAPUT PRIMUM.

Febrium omnium Pernicioſarum Periodicarum Naturæ, Differentiæ, Diagnoſis, atque Prognoſis ſingillatim exponuntur.

ABSUMPTO jam toto Libro antecedente in tranſcribendis, & dilucidandis aliorum placitis circa Pernicioſas Intermittentes, æquum eſt in præſenti, ut ſecundum obſervationes noſtras earum deſcriptionem, diviſionem, ac dignotionem, ipſamque tandem, media Peruviani Corticis oblatione, Curationem proſequamur, *noſtram* videlicet *Methodum* exponendo, defendendo, & curationum hiſtoriis, ut par eſt, confirmando.

Febris ergo Periodica Pernicioſa (præ cæteris autem Tertiana cum ſimplex, tum duplex) ea eſt, ut vidimus ex *Mercato — Quæ, ſimulata Circuitus effigie, lethalis, & mille accidentibus periculoſiſſimis implicata exiſtit.* Haud equidem, proprie loquendo, *ſimulatam* ipſe dixerim *effigiem Circuitus*, cum hunc, & verum præſeferat, & manifeſtum; ſed potius *ſimulatam* dixerim, *ex vi Circuitus, effigiem benignitatis*; atque ideo illius Malitia *ex mille accidentibus periculoſiſſimis, quibus implicata exiſtit*, nobis principaliter depromenda videtur, & ſecundum illorum præcipuam diverſitatem in varias claſſes diſtinguenda. Porro generaliter Febris hæc Periodica Pernicialis vel talis eſt, ut perſeveranter intermittat, efferamque naturam ſuam tantum prodat immani quopiam, & peculiari ſymptomate febrilem Paroxyſmum comitante, cujus ferociam exitialem minime tollit intermedia quies, quæ cæteroqui ſecuritarem ex *Hippocrate* pollicetur: vel talis eſt, ut, intermiſſione paulatim deperdita, ad Continuam, & Acutam, ſæpius quidem lente, nonnunquam & feſtinanter tendat, cum extenſione gravium quorundam, variorumque ſymptomatum ad tempus ipſum turbulentæ quietis. Utroque modo Pernicioſum characterem induit, diverſimode adhuc in utraque linea ſeſe prodentem.

In prima itaque linea, ubi Febris Periodum etiamnum ſuam cum intermedia apyrexia regulariter ſervat (ſaltem uſquequo, rebus omnibus in præceps actis, cuncta, ut mos eſt, obſcurentur, ac confundantur) ſeptem utplurimum modis præcipuis ſolet interimere, quorum quilibet a funeſto quopiam, & peculiari ſymptomate Febrem comitante, cæteriſque ferociæ palmam præripiente, dependet; unde a diverſitate primarii, lethaliſque ſymptomatis diverſæ Febris hujuſmodi Intermittentis emergunt

gunt differentiæ, potius a ſenſibilibus accidentibus, ut nuperrime diximus, quam ab ignota illarum intima eſſentia, vel ab obſcuris earundem cauſſis petitæ: Illa autem ſymptomata ſunt *I.* Vomitus, & Alvi fluxus vehemens, *Cholerico* utplurimum, nonnunquam & *Dyſenterico* ſimilis. *II.* alter Ventris fluor ſimilis fluxui, ſæpius (ut ajunt) *Hepatico*, quandoque etiam *Atrabilari*. *III.* Cardialgia. *IV.* Sudor frigidus, ac *Diaphoreticus*. *V.* Syncope. *VI.* Algor indeſinens, quem nec calor ullus, nec ſudor excipit. *VII.* Soporoſus affectus gravis, & ab Apoplexia parum diſtans. Et hæ ſunt differentiæ Febris Periodicæ Pernicioſæ in prima linea conſtitutæ, nempe veram adhuc intermiſſionem ſervantis. In ſecunda vero linea, ubi Febris Intermittens ſemetipſam mutare affectat, & continuitatem acquirere, unam tantum, quæ in ordine *Octava* eſt, differentiam ſortitur, hanc ipſam videlicet, quod ad Continuam, & Acutam vergat, licet pluribus modis, varioque ſymptomatum præeunte, & comitante apparatu, in hunc unum ſcopum collimet.

Quod ſi lubeat melioris ordinis gratia haſce varias Pernicioſarum Febrium differentias ad terminos Scholarum, & ad peculiarem Categoriam reducere, in promptu erit, ſuppoſita generali Intermittentium omnium tum ſimplicium, tum duplicium, tum triplicium diviſione in Benignas, & Malignas, iſtas iterum ſubdividere in *Comitatas* ferali aliquo ſymptomate verum morbum ſimulante, immo & æquante, adhuc tamen Intermittentes, & in *Solitarias*, ſeu nullo peculiari ſymptomate, ſed potius multiplici, & vario comitatas, & ex diſpoſitione intima in Continuitatem, atque, ut vocant, Acutiem quammaxime proclives. Comitatas adhuc Intermittentes rurſus ſubdividemus, habito reſpectu ad conjunctum ſymptoma, in Colliquativas, & Coagulativas, ut Continuarum etiam Malignarum mos eſt. Ad Colliquativas erunt referendæ quatuor priores ſpecies enumeratæ, quas mutuato nomine ab ipſo ſymptomate vocabimus I. *Cholericam*, vel *Dyſentericam*. II. *Subcruentam*, vel *Atrabilarem*. III. *Cardiacam*. IV. *Diaphoreticam*: ſiquidem hanc ad Colliquativas referre velimus, cum forte etiam ad Coagulativas poſſit quandoque pertinere. Ad eaſdem vero Coagulativas revocabimus tres poſteriores ſpecies, videlicet I. *Syncopalem*. II. *Algidam*. III. *Lethargicam*. Et ſic primum membrum propoſitæ diviſionis explebimus. Quo ad aliud vero membrum ejuſdem diviſionis, in quo collocavimus Intermittentem nullo peculiari, diſtinctoque ſymptomate comitatam (quam idcirco *Solitariam* diximus) ſed ex natura ſua in Continuitatem, atque acutiem valde proclivem, hanc ſub una tantum ſpecie reponemus, cujus tota ratio erit hæc ipſa, quod ad Continuam eſſentialiter, & acutam tendat, licet inde in innumeras differentias accidentales [quotquot ſcilicet ſunt accidentales omnes Febrium Continuarum differentiæ] poſſit ſubdividi, & *Subcontinuam* ſimpliciter nuncupabimus: eamque, utpote differentiarum omnium, etiam inter ſe oppoſitarum, facile ſuſceptibilem, ad nullum determinatum genus ſive *Colliquationis*, ſive *Concretionis* alligabimus, cum modo ad unum, modo ad alterum, frequentius tamen ad Coagulativum ſoleat pertinere.

Omnes ergo iſtas differentias, quæ ſunt potiores a me obſervatæ, & ſub quibus alias congeneres lubuit complecti, fas eſt exponere, ſi non quantum exigit pondus materiæ, ſaltem quantum ſat eſt, ut eædem valeant probe dignoſci, Lectorem plura cupientem relegando ad deſcriptionem, quam ex *Mercato* tranſcripſimus Libro præcedenti, ut ideo fruſtraneum ſit omnino alibi actum rurſus agere. Exordiendo itaque a differentiis prioris ordinis, & ſpecialiter ab iis, quæ ſpectant ad genus Colliquativum, hæc earum ſit ſeries.

Primo necat hominem Pernicioſa Intermittens, potiſſimum Tertiana (Quartana etenim, aliave Intermittens rariuſcule in primo membro noſtræ diviſionis locum habere ſolet, ſæpius vero in

ſecundo, ubi ad continuitatem vergat, & ad acquirendam acutiem) necat, inquam, Tertiana Perniciosa, quando circa Paroxyſmi initium, cui de more vomitus bilioſus, ſæpe etiam nonnihil copioſus, ſimiliſque dejectio ſolet aſſociari, vehemens contingit, violentaque, ac ſimultanea excretio ſurſum, atque deorſum humorum vitioſorum, prava inſimul qualitate, atque immodica quantitate peccantium, ſive ſinceri illi ſint, ſive variegati, & bile utplurimum praſſina, vel æruginoſa referti: quibus nonnunquam vomitibus, ac dejectionibus copioſis, & crebris, ſingultus adjungitur, vox [ut ajunt] clangoſa, aut rauca, oculorum concavitas, angor ſtomachi, ſudatiuncula minuta circa frontem, pulſus exilis, extremorum perfrigeratio, aut livor: uno verbo, omnia accidentia, quæ Choleram morbum comitari ſolent, a quo tamen diſtinguenda eſt hæc affectio quaſi Cholerica, inquantum eſt merum ſymptoma Febris ſupra conſuetam intenſionem adauctum, & Febris ipſius periodum, ac motum ſubſequens, velut umbra corpus. Hæc quocunque tempore appareant, etiamſi non omnia, immo etiamſi extremæ ſemper non ſint intenſionis modo deſcriptæ, hanc tamen ſequenti periodo certo minantur, ac mortem, intermedia quiete ad nihilum ſuffragante, præſertim ſi morbus adhuc fuerit, ut plerunque aſſolet, in augmento.

Contingit alias, ut affectio, fere dixerim, Semidyſenterica potius, quam Cholerica invadentem Paroxyſmum concomitetur, quatenus humores in primis bilioſi, & alius etiam naturæ, tam acres, ac erodentes excernuntur, ut poſt ipſos mucus cruentus exeat tam ſurſum, quam deorſum, cum teneſmo, & torminibus, ſtomachique dolore, perinde ac ſi illius membranæ divellerentur, & excoriarentur, ut revera œſophagum excoriari intuemur in humoris excreti tranſitu, & vomendi conatu. Hujuſmodi excretionem cruentam, & dolorificam minus periculi ſecum trahere, ſæpius obſervavi, quam ſupra deſcriptam. Et licet Febris in hoc caſu videatur intenſior, eſt tamen magis expanſa; nec ſecum fert funeſtam illam perfrigerationem, angorem, ac ſudatiunculam, etſi ſingultum admittat, jactationem irrequietam, urinarum croceam rubedinem, linguæ ſcabritiem &c. unde facile in Continuam migrat, aut inflammationem aliquam minatur: ac proinde non parum & ipſa portendit periculi.

Secundum peculiare ſymptoma funeſtum, peculiarem pariter Perniciosæ Intermittentis differentiam conſtituens, eſt quidam alvi fluxus loturæ carnium ſimilis, qualem Veteres fluxum dictum Hepaticum deſcripſere. Iſtud autem ſymptoma, licet aliquando ab Hominibus obeſis præcipue viderim tolerari, nec illis mortem inferre, ſed potius, ſuperata procella, morbi diuturnitatem: utplurimum tamen funeſtum obſervavi, atque exitiale, priuſquam noſſem modum prohibendi Febrem cum annexo ſymptomate. Solet ergo nonnunquam vel invadente, vel etiam declinante acceſſione ſuboriri placida quædam, frequenſque, ac copioſa dejectio, quæ intra paucas horas nullo fere ſenſibili Ægrotantis incommodo ad magnam molem, & pondus excreſcit. Materia iſta plane ſeroſa videtur, ſed ſubcruenta, Ægrumque primo nil tale timentem brevi deducit ad ſummam virium imbecillitatem cum pulſu minuto, ac exili, & extremorum notabili perfrigeratione; vox attenuatur nonnihil, oculique concamerationem contrahunt. Cæterum ſitis non moleſtat, mens eſt vegeta, nec de alia re conqueritur patiens, niſi de ſumma virium proſtratione, ac proclivitate in lipothymiam, quæ facile quoque, ſi e lecto ſurgere velit, ſolet ſuccedere. Evaneſcente Febre ſenſim ſedatur tumultus, qui raro diem Interminſionis occupat, ſi vero occupet, vel die ſequenti! Cum autem recurrente acceſſione idem recurrat alvi fluxus, augeaturque & ipſe circa morbi ſtatum [incrementum tunc ſuſcipientibus acceſſionibus] vix fieri poteſt, quin intra duos, vel tres ab invaſione ſymptomatis Pa-

tis Paroxyſmos Æger ſuccumbat.

Hoc idem certius etiam, ac citius evenit, ſi alia quædam fiat excretio non materiæ loturæ carnium ſimilis, ſed ſanguinis atri, ac nigricantis modo concreti, modo diſſoluti, modo ex utroque mixti: quæ dejectio (cujus ſæpe mentionem facit *Hippocrates*, & quam forte Antiqui Atrabilarem vocitarunt) ſi copioſa ſit, & ad libras aſcendat, ut aſſolet, ſupra memorata ſymptomata facile infert, & ſucceſſivam ſub ſpecie placidæ cujuſdam defectionis celeriter mortem.

Tertium ſymptoma, quod mortem haud raro ſolet accerſere eſt Cardialgia. Contingit hæc, quoties invadente Paroxyſmo Febris Tertianæ, dum adhuc rigor, & horror Ægrum infeſtat, ſive etiam dum idem Æger incipit incaleſcere, illum ſimul corripit acerrimus morſus oris ventriculi [cujus orificium ſuperius Antiqui Cor vocavere, illiuſque morſum ſymptoma malignum appellavit *Hippocrates*] cum pauca utplurimum, vel inani vomituritione. Si ergo in Febre Intermittente, præcipue vero, ac forſan unice in Tertiana, contingat hujuſmodi morſus, comitemque habeat, ut aſſolet, frequentem animi defectionem, ratione cujus hæc affectio a nonnullis ſyncope ſtomachica nuncupatur, cum pulſu exili, facie Hippocratica, luctuoſis ſuſpiriis &c., ſitque dolor ille, ſeu mordicatio tam ferox, ut quandoque pro expiratione reddantur clangores, & ululatus [non enim quilibet ſtomachi dolor, etſi ſenſibilis, utpote in Tertiana familiaris, pro vera Cardialgia habendus eſt, atque ut læthalis metuendus] ſive brevia deinde ſint hujuſmodi accidentia, & tantummodo torqueant Ægrum in principio acceſſionis, ſive uſque ad ſtatum ejuſdem protrahantur (quo tamen diutius, eo pejus) vita eſt in diſcrimine; & quocunque Paroxyſmo, ſive ſecundo, ſive tertio [raro enim in prima invaſione id accidit] appareant, metuendum eſt, ne uno adhuc, vel altero ingruente paroxyſmo, de vita ſit actum: quandoquidem vix quintam acceſſionem morbus iſte cum tali circumſtantia ſolet tranſcendere.

Quarto fraudulentior eſt ea Febris, quæ nullo præcedente pravitatis indicio Ægrum invadit more ſolito cum horrore, rigore, & frigore, cui ſuccedit calor, & ſtatim ſudor aliquantulum præcox, qui equidem Febrem videtur primo aſpectu alleviare, ſed revera poſt illum potius intenditur Febris, quam remittitur; immo eo fortior videtur fieri, quo copioſior eſt ſudor. At iſte non eſt terminus occultæ fraudis, hinc enim potius longitudo morbi ſignificatur, quam mors. Quod pejus eſt, frigeſit paulatim ſudor, & in diaphoreticum ſenſim degenerat. Sudat perpetuo Ægrotans, & deffluit undequaque frigido ſudore perfuſus: ſicque perpetuo algens, & ſudans, ſicut cera liquatur, diſſolvitur, & deficit. Pulſus celer eſt, minutus, ac debilis, reſpiratio fit anheloſa, & frequens, diſſipantur ſpiritus, & virtus univerſaliter languet. Mens ſola lucidiſſima eſt, & ſentit homo, ſe paulatim mori. Niſi autem hoc illa ipſa acceſſione ſuccedat, in proxime futuram tantum protrahitur.

Alia etiam via nonnihil diverſa algidum ſudando fieri, & occumbere Ægrotantem aliquando novi, quem cæteroqui in ſimilibus circumſtantiis jure quis diceret cum ſuſpicione tantum longitudinis evaſurum. Occumbit ille tamen inopinato, inquantum tranſacta feliciter tota fere acceſſione ſolummodo circa tempus declinationi proximum incipit minuto, frigidoque ſudore perfundi, frigiduſque & ipſe fieri, ut marmor: licet ſudor paucus ſit, & viſcidus, ac prope declinationem tantum apparere incipiens, adeout in tali caſu (rariore quidem) videatur loco declinationis ſuccedere mors, quam facies Hippocratica illico facta, & paullo ante præmonſtrat, & paullo poſt ſecum trahit. Atque iſtæ ſunt quatuor priores Pernicioſarum Intermittentium differentiæ de genere Colliquativo, videlicet *Cholerica*, vel *Dyſenterica*, *Subcruenta*,

vel

vel *Atrabilaris*, *Cardiaca*, & *Diaphoretica*. De Coagulativo autem genere sunt tres, quæ sequuntur, *Syncopalis* nempe, *Algida*, & *Lethargica*. Continuando itaq; ordine successivo seriem assumptam.

Quinto funestos reddit, quos comitatur nonnunquam, Tertianæ Intermittentis paroxysmos Syncope vera, non solum cum ea fuerit Cardialgiæ, ut crebro assolet, succedanea; verum etiam cum primaria fuerit, simplex, & solitaria: vi nempe cujus Æger nullo licet dolore perculsus frequenter, graviter, & absque causa manifesta languet, exolvitur, & animo deficit, sive de latere in latus se velit convertere, sive solummodo brachium, aut manum tentet loco movere. Concurrit & hic pulsus depressio, & vicissitudinaria ejusdem defectio cum parvitate, & celeritate, sudores minuti circa collum, & frontem, oculorum cavitas, caligatio, & languor, ac denique universalis virium collapsus, ut continuis odoribus, & irrorationibus Æger recreari indigeat, ne deliquium, quod nihilominus patitur, crebrius patiatur. Si hæc sint durante augmento, vel statu accessionis accidentia, quantumvis tranquilla subsequatur intermissio, res Ægrotantis male agitur, nisi provida Medici cautela futuras accessiones mature præcaveat; si etenim sibimetipsi blandiatur Medicus, vel quia minus gravem reputaverit prægressam afflictionem, vel quia transactæ procellæ memoriam infida obliteret malacia, facile est, quod brevi pereunte Ægro impingat in turpe illud — *Non putaram*, eique postmodum exprobretur illud aliud *Hippocratis* de Leonidæ filia — *Medicus non intellexit: puella mortua est*.

Sexto modo Tertiana Pernicioſa hominem jugulat, cum Frigus quoddam mortiferum incipienti Paroxysmo jungitur, quod non, ut assolet in Benignis, paulatim evanescit, ut illud sensim calor excipiat; sed protrahitur, & protrahitur, maximamq; partem paroxysmi occupat, itaut nec pulsus resurgat, nec calor ad tactum conspicuus erumpat: quamobrem post horas & horas Ægrotantem adhuc in principio accessionis diceres. Siticulosus est propterea, gemebundus, anxius, cadaverosus. Si in ipsa accessione, qua primo se prodit symptoma istud ferox, Æger satis non cedat, ægre saltem, & nonnisi post longum tempus incipit tantillum incalescere, & pulsus antea absconditus sese nonnihil exerere, itaut tamen parum frequentiæ, aut celeritatis supra statum naturalem ostendat, sitque adhuc non parum depressus, cum miti ad tactum calore, voce tamen paululum clangosa, & lingua nonnunquam scabra, urina vero vel copiosa simul, ac tenui, vel pauca, ac impense rubra. In hoc statu durat Æger per totum tempus Intermissionis, quo ad alia satis bene se habens, sed subsequente accessione utplurimum moriturus. Sin autem symptoma istud Algoris protracti sit mitius, & subsequens reviviscentia pulsus tantillum vegetior, calorque aliquantulum vaporosus, diuturnioris potius morbi, quam mortis erit præsagium. Sed ista vix aliud quam usus potest sufficienter docere.

Septimum denique lethale symptoma Pernicioſæ cuilibet Intermittenti, non uni Tertianæ familiare, est gravis affectus soporosus, seu profundus Lethargus, qui paroxysmos febriles sæpesæpius comitari consuevit. Contingit iste quandoque in principio accessionis, quandoq; in augmento: & crescente Febre, servata proportione, cum eadem crescit, quemadmodum ea declinante paulatim declinare solet: restitante tamen utplurimum aliqua in soporem propensione, etiam tempore Intermissionis, quæ affectum paulatim radicari, & ad Idiopathicum tendere satis admonet. Proinde si negligatur, nec inhibeatur progressus, Lethargum una, vel altera accessione mortiferum, ac omni arte invincibilem, fortis Apoplexiæ instar, fere dixerim certo portendit. Cum hujusmodi affectus incipit, Æger primo est in soporem pronus, a quo excitatus, statim in somnum relabitur; paullo post fit immemor rerum immediate

ante

ante gestarum, unde non raro matulam poscit, deinde mingere oblivisci-tur, atque interim dormitat; nonnunquam obloquitur, nec suos conceptus valet exprimere; & licet sui erroris sit compos, se tamen nequit corrigere, aut continere: immo quandoque balbutiens, vel verba mutilat, vel unum pro alio profert, non secus ac si levi Apoplexia in linguæ paralysim degenerante foret detentus. Ingravescente tandem sopore omnino jacet, ac stertit naribus, neque ulla voce, ulla vi, frictione, ligatura, cucurbitularum, aut vesicantium appositione, immo nec igne quandoque actuali valet excuti; & siquidem excutiatur aliquantisper, statim in eundem soporem, immo in profundiorem recidit, nec nisi declinante accessione incipit expergisci. Quod si una, vel altera vice resipiscat quidem, sed semper paullo difficilius, aut si soporosæ affectioni adjungatur singultus, tertia ad summum, vel quarta accessione, inevitabili fato succumbit.

Sunt istæ septem differentiæ magis conspicuæ Pernicioſarum Intermittentium *Comitatarum*, quæ naturam etiamnum suam perfecte, vel quasi perfecte Intermittentem servantes, in aliquo accessu valent, atque consuescunt inopinato hominem de medio tollere. Harum plurimas complexus est *Mercatus* sub prima tantum Tertianæ Pernicioſæ differentia; reliquas vero saltem implicite sub titulo *De eadem Pernicioſa ob aliquod accidens, quod succrescit*, ubi nihilominus (ut quod est fatear) diversas potius alias recenset explicite, quas quoque *Mortonus* indicat, quam istas. Cum tamen quas recenset Ille, rarius, ac fere nunquam mihi observare contigerit, quemadmodum ipsi *Mercato* forte non contigit observare nonnullas ex iis, quas recensui ego, ideo data opera easdem subticui, frequentioribus tantum mihi compertis contentus. Non est tamen ideo, quod ab aliis allatas excludam, cum mille sint viæ, quibus ad Stygem itur; sed eas inter infrequentiores tantum connumero. Omnes nihilominus, quotquot sunt, quæ Vitæ periculum inferunt ex quovis adjuncto symptomate, sive de genere Colliquativo illud sit, sive de Coagulativo, tacite comprehensas volo, eademque simul methodo dico curandas.

Licet autem in enunciatis Intermittentibus Pernicioſis nonnunquam accidat, ut Ægrotans lethalem alioqui accessionem, ægre licet, ac difficillime sustineat, vitamque protrahat usque ad tempus subsequentis accessus, totoque hoc tempore intermedio vere febriciter, esto sit algidus, sine pulsu, ac moribundo similis; attamen adhuc Febrem hujusmodi Intermittentem appello, vel saltem ad Intermittentes refero cum *Sydenhamio*. Cujus rei ratio mihi est, tum quia Febris hæc orta est Intermittens, & talis conservata usque ad extremum exitium, in cujus latitudine confusis omnibus, mirum non est, quod ipsa obscuretur periodus, tum quia etiam in extrema illa rerum angustia eadem Febris, utut recentem continuitatem referens per violentam extensionem sui [cito tamen, & infauste finiendam] Cortici nihilominus rite, & celeriter administrato fere æque facile cedere consuevit, ac si primis accessibus manifeste Intermittentibus ille fuisset exhibitus. Cæterum proprie, ac stricte loquendo, quando Intermittens Pernicioſa hominem non interimit repente in eo accessu, in quo manifeste tentat interimere, sed eum constituit in eo statu deplorabili, quem supra retulimus, tunc non amplius vere Intermittens dici potest, cum jam sit Continua: uti pariter talis est, quando octavam differentiam infra describendam nanciscitur, retenta tantum in utroque casu obscura quadam specie primævi circuitus, vi cujus adhuc Intermittentem placuit appellare, habito respectu ad originariam illius dispositionem. Et hoc est quidpiam peculiare; quod supra communem existimationem tradere intendo de actione Corticis adversus Febres hasce, tandem vere Continuas, Malignas, & Exitiales, sed Intermittentes ab ortu, vel

vel Intermittentibus saltem analogas.

Omnes ergo in prima linea recensitæ Febrium Pernicioſarum differentiæ ſuam denominationem, ut patet, deſumunt principaliter, ac fere unice ab inſigni aliquo, feralique ſymptomate, quod ſe ſolo perniciem videtur inferre; ſive aliud ab humorum violenta diſſolutione, ac colliquatione, ſive ab eorundem concretione, ac coagulatione procedat. Hoc autem præceps ſymptoma nonnunquam tam inexpectatum ſupervenit, ut veluti totum ſimul, unoque ictu minime præmonſtrato erumpat; & tunc non prius ſe prodit, ac hominem interimat. Sed hoc rarum eſt: neque poteſt accidens hujuſmodi cadere ſub dignotione, aut curatione medica. Immo neque ſolet tale ſymptoma in prima ſui invaſione tantæ intenſionis eſſe, quantam illi in ſingulari uniuſcujuſque deſcriptione ſupra aſſignavimus, neque univerſo aliorum accidentium inibi expoſitorum ſatellitio ſtipari; cum enim res eo devenit, jam clara eſt, & unicuique nota. Quamobrem ſuperius relata totam Tragœdiam fere exactam oſtendunt, non imminentem tantum, aut incipientem.

Pro magis tempeſtiva itaque dignotione, ac præcautione periculi animadvertendum eſt, magnum illud, feroxque ſymptoma [qualecunque ſit ex recenſitis] quod Febri Intermittenti Pernicioſum imprimit characterem, in primo ſui exortu, ordinaria Naturæ lege eſſe nonnihil mite, tolerabile, ac, ut ita dicam, in parvo contractum, ita tamen, ut pravum eſſe non deſinat: quemadmodum fœtus Tigridis ſua non caret ferocia, etſi recens editus: cujus pravitatem ſufficienter demonſtrant alia ſigna enumerata inſimul apparentia, etſi nec ſemper omnia, nec ab initio tam ſæva. Progrediente vero parumper morbo, cuncta cito intenſionem acquirunt, & grandiora fiunt, adeout altero ab invaſione primarii ſymptomatis paroxyſmo haud difficile ſit certo de malitia morbi decernere, & de ingruente periculo. Quapropter cautus ſit oportet, oculatus, & expertus Medicus in omnibus ſimul conferendis, conſiderandis, ac ponderandis, quotieſcunque pernicioſi ſymptomatis præſentia appareat, aut ſaltem illius ſuſpicio non levis. Etenim in negligendo, aut temere contemnendo quæ contemnenda non ſunt, ſicut & in formidando quæ non ſunt formidanda, expertos quandoque Medicos hallucinari certum eſt. Utrunque equidem malum; ſed primum pejus.

Ut vero monitum iſtud illuſtretur ex praxi, ſit hoc exemplum. In aliquo Febris Intermittentis paroxyſmo ſymptoma quodpiam grave ex ſupra relatis ſe prodat, ſed non adeo clare, quin Medicum relinquat adhuc ancipitem, an vere pernicioſum ſit, an benignæ quoque Febris, ſed intenſioris proprium, ut oris Ventriculi mordax dolor, vel vomitus ſimul, & alvi fluxus ſat validus in principio Febris Tertianæ, vel importuna in ſomnum proclivitas &c. quæ ſingula poſtmodum miteſcant declinante Febre, & evaneſcente evaneſcant. Cum ergo omnia hæc ſigna ſint nonnihil æquivoca, ac inter benignum, & malignum quodammodo media, ſolumque pro ratione minoris, vel majoris intenſionis ſuæ, aut diverſæ impreſſionis in ſubjectum patiens, modo pro trivialibus, modo pro pernicioſis habenda, quippe modo cum ſalutari, modo cum intermittente Febre conjuncta, neceſſe erit recurrere ad alia ſigna concomitantia, quæ ſupra enumeravimus, ex quorum varia ſyndrome, ac collectione, & præcipue ex illorum incohærentia cum morbo, facile occultam malitiam licebit ſuſpicari. Sic ſi abſoluto paroxyſmo quodam ob grave aliquod ſymptoma, & ob alia etiam ſigna ſuſpecto, quædam remaneat die Intermiſſionis linguæ ſiccitas, nedum ſcabrities, ſive inſolita Ægri nec febricitantis, nec de quopiam certo dolentis jactatio, inquietudo, vel ſuſpiriorum ad quoddam levamen emiſſorum frequens eruptio, vel inanis identidem, nullaque occaſione concita vomiturition, vel alvi dejectio ſincera, vel intempeſtiva in ſomnum propenſio, vel alia hujuſmodi a perito Medico facile obſer-

obſervabilia, in tali caſu (niſi ab affectione hypochondriaca, aliave cauſſa manifeſta procedant) metuendum eſt, ne ſubſequente acceſſu vera Cardialgia, aut affectio quaſi Cholerica, aut Lethargus fere inexpugnabilis palam fiat, unde conſtituatur Æger in ſummo diſcrimine. Cavere etiam oportet, ne illa eadem exceptio, quam in parentheſi appoſui, nobis imponat, ne ſcilicet nomine affectus hypochondriaci perniciofos ſymptomatum characteres donemus, eo quod Patiens Hypochondriacus eſſe ſoleat, vel credatur talis; ideoque minuta, & delicatiſſima, prudenti tamen, non nugatoria opus eſt diſquiſitione, atque animadverſione in hiſce caſibus, in quibus

——— *ſæpe exiguus Mus*
Augurium tibi triſte dabit.

Præ cæteris autem id, quod certius Pernicioſum Characterem in ſuſpecto primario ſymptomate patefacit, inter ſigna concomitantia eſt Pulſus, loquendo tamen de primis ſex Pernicioſarum Intermittentium differentiis; ſeptima enim differentia non a Pulſu, ſed potius a reſpiratione, immo a ſimplici, & ſolitario ſymptomate ſoporis (cujus intenſionis gradus ex ſe facile eſt menſurabilis) ſolet dignoſci. In illis itaque hoc perpetuum eſt, ut ſemper Pulſus toto afflictionis tempore, atque illo etiam elapſo, notabiliter deprimatur plus minus, pro ratione majoris, vel minoris intenſionis pernicioſi ſymptomatis: cum ex adverſo, ubi ſymptoma vulgare eſt, etſi alioqui oneroſum, pulſus conſueſcat reſiſtere, oppreſſuſve ſtatim reſurgere. Ut ergo certam quandam regulam habeant Tyrones pro diſtinguendo ſymptomate pernicioſo ab eo, quod, licet ſimile ſit, pernicioſum non eſt, tanquam ad Lydium lapidem [niſi illud ſe ſolo ſe prodat] recurrant ad Pulſum, ſciantque in Febribus Intermittentibus, quæ vel I. affectione quaſi *Cholerica*, aut *Dyſenterica*, vel II. fluxu *Subcruento Hepatico* dicto, aut *Atrabilari*, vel III. *Cardialgia*, vel IV. Sudore *Diaphoretico* vel V. *Syncope*, vel VI. *Algore* funeſto adjunctis necare ſolent, ſummum, extremumque gradum talium Accidentium eſſe, quando omnimodam Pulſus abolitionem inferunt tactu judice. Ubi enim ad hunc ſtatum deventum eſt, univerſalis ſubſequitur, ni prius apparuerit, totius corporis, præcipue vero extremorum frigiditas, aut livor, facies hippocratica, indeque mors. Et licet nonnunquam ad duos, vel tres dies etiam in eo ſtatu protrahatur vita, certum tamen fere ſemper ſubſequitur exitium; niſi illud tempeſtive reparet rite oblatus Peruvianus Cortex. Atque propter hanc aſphyxiam, & algorem funeſtum Ægrotantes hujuſmodi non alio titulo pro Febricitantibus habendos, aut dignoſcendos eſſe autumat *Mortonus*, ut vidimus, *typo jam* [ut inquit] *legitimæ Febris amiſſo*, niſi quia Cortice Peruviano ſanantur: Febre videlicet Intermittente ſub larva aliorum Morborum deliteſcente, & occulta, ſeu mavis ſecundum *Mercatum*, & ſecundum nos manifeſta, variiſque illiuſmodi pernicioſis ſymptomatis comitata. Cum itaque gradus extremæ intenſionis ſymptomatis pernicioſi Pulſus abolitionem, in ſex ſpeciebus nuper expoſitis, ſoleat inferre, menſura congrua illius erit exacte obſervare quantum afficiatur, deprimatur, ac langueat Pulſus præſente ſymptomate, quantum illo ſuperato deſiſcat a validitate ſibi debita, quantum ſingulis certaminibus deperdat vigoris; uno verbo, quantum diſtet ab extremo gradu ſuæ concentrationis. Quæ ſane omnia in juſta lance poſita, & cum aliis quoque ſignis collata non minimum diligenti, & experto Obſervatori ſuppeditabunt indicium creſcentis periculi, ſimulque argumentum tempeſtivæ præcautionis.

Dixi, Pulſus rationem primas tenere in examine pernicioſorum ſymptomatum, relative tantum ad Sex priores Febrium differentias primi membri noſtræ diviſionis, non vero relative ad *Septimam*, quæ Capitis affectionem ſoporoſam unice reſpicit; in ea liquidem non parvitas, aut imbecillitas Pulſus, ſed potius

tius turgentia quædam, ictusque validitas, qualis in essentiali apoplexia solet percipi, persentiscitur, cum aliqua nonnunquam raritate potius, quam cum insigni frequentia conjuncta. Nascentem tamen, atque paulatim crescentem in Pernicioſis Comatosum affectum, quantum opus est, ut opportune valeat dignosci, jam satis exacte, ordinatimque paullo supra descripsimus.

Supereſt aliud membrum divisionis nuper statutæ, juxta quod *Octava* emergit Pernicioſarum periodicarum Species, quatenus illæ intermissionem suam paulatim amittentes, ad omnimodam Continuitatem, & simul Acutiem latenter, ac malignanter tendunt. Non ergo hic loquor de placida illa, benignaque continuitate accidentali, quam nonnunquam Intermittens Febris acquirit, cum primo de Simplici fit duplex, aut triplex, mox tandem Subintrans, adeoque, presse loquendo, Continua per hoc præcise, quod protrahatur nonnihil duratio levior paroxysmorum, suapte natura (si tempus sineret) perfecte solvendorum, quo sane casu unus paroxysmus, sæpiuscule etiam anticipans, supervenit alteri, priusquam integre solvatur præcedens, sed his non obstantibus sub ista etiam accidentali, & benigna continuitate, adhuc eadem servatur periodus, idem prope invasionis modus, cum sensibili etiamnum rigore, horrore, aut frigore, eademque solutionis saltem dispositio, si non totalis solutio. Ad hæc Patiens Febrem hujusmodi per paroxysmos sese leniter excipientes, & Subintrantes dictos Continuam redditam, fert facilime, ferme ac si ea esset adhuc Intermittens, nullumque grave symptoma patitur præter vulgaria, nisi paullo majorem imbecillitatem virium, a frequentiori luctamine citra consueta intervalla repetito fatigatarum. De his, inquam, Febribus, hujusmodi continuitatem sibi prorsus accidentalem, simulque benignam acquirentibus modo sermo mihi non est; nullum etenim ex se minantur periculum, nec aliter exigunt tractari a perito Medico, ac tractentur veræ Intermittentes, aliqua tantum adjecta circunspectione; adeoque viribus etiam Corticis, ubi illum adhibere velimus, æque facile cedunt ac Intermittentes omnino, ut suo loco repetemus. Non per hoc tamen fit, ut asseram, Febres a primordio Intermittentes simplices, mox duplices, aut triplices, demum Continuas per subingressum factas nequire ad Continuitatem essentialem, atque periculosam, quin & ad summam pravitatem, & malignitatem progredi; hoc enim esset negare quod experientia constat, & cuncta fere destruere, quæ proxime, ac etiam alibi sum prolaturus; sed velim intelligi, quod quotiescunque Intermittens Febris fit Continua per subingressum eo, quo dictum est, & quo sæpe assolet modo, omnique proinde caret gravi, malignoque symptomate, de illa, quippe minime Pernicioſa, impræsentiarum mihi non est sermo; sed de illa tantum, quæ Continuitatem acquirit simul, & Acutiem, ac pravitatem, & tunc tantummodo, quando illam acquirit: sive deinde hoc fiat per viam paroxysmorum subingredientium, sive alia quacunque via, siquidem alia [quod non crediderim] via id possit contingere.

Octava igitur, & ultima Pernicioſarum Periodicarum differentia, seu species est, cum Febris nullo licet præcipiti stipata symptomate, pluribus tamen aliis gravibus, sibique impropriis paulatim afficitur accidentibus, qualibus Febres Acutæ, Malignæque solent utplurimum insigniri: ac propterea & ipsa de Intermittente sensim in Continuam, Acutam, & Malignam migrat. Per hoc autem quod plura, & varia sortiatur accidentia, ut Continuarum mos est, non fit, quod habere quandoque non possit aliqua etiam ex iis, quæ exposuimus in Pernicioſis supra descriptis, ut Lethargum, Cardialgiam, Syncopem &c. sed ea solet habere in gradu remissiore, ut eadem habere solent nonnunquam Continuæ ipsæ primariæ, non vero in immani, tamque conspicua intensione, ut inter cætera quammaxime supere-

peremineant, valeantque idcirco se solis huic Febri & exitium summe præceps, & peculiarem denominationem tribuere, quemadmodum eandem illi primario tribuit acquisita Continuitas. Hæc autem Pernicioſarum Febrium differentia postrema, quam *Subcontinuæ* nomine lubet appellare, absque aliis signis ex ea, quæ paulatim fit, periodorum obscuratione, & successive acquisita continuitate est cognitu facilis. Sed quoniam expedit nosse a principio naturam hujusmodi Febris, ut illi, priusquam nos fallat, possimus obviam ire, eaque opportune præmittere, quæ tempestivo, scilicet neque præcoci, neque nimium dilato usui Corticis viam planiorem, atque methodicam sternere valent: illius ideo morem, atque progressum operæ pretium est fusius explicare, & verisimiliora, frequentioraque ejusdem signa describere. Hæc vero, licet nec omnia, nec semper concurrant, nec eorum quodlibet Pernicioſæ Febris semper sit index, plurimam tamen lucem perito Artifici, eadem pro re nata consideranti, pensitanti, combinanti, & conferenti poterunt afferre: & eo majorem, si illis immisceatur symptoma aliquod nonnihil conspicuum ex iis, quæ Pernicioſarum constanter Intermittentium sunt peculiaria.

Priusquam tamen hujusmodi descriptionem aggrediamur, opportunum erit præmittere, & adnotare, quod octava hæc species [quam unicam constituimus, quia a sola continuitate præter ordinem acquisita omnem pernicioſæ naturæ suæ occasionem nanciscitur] hæc, inquam, una plures differentias accidentales potest suscipere, eas scilicet omnes, quas passim Auctores Continuis Febribus, præsertim Proportionatis, solent tribuere, quales sunt Horrifica, Helodes, Assodes, Hepiala &c. ut proinde *Mortonus* ipse hanc nostram octavam speciem tot differentiarum fœcundam, unoque nihilominus Cortice curabilem, peculiari Capite considerave-rit, quemadmodum videre est apud ipsum *De Proteiformi Febris Continentis Genio*, quamvis a pluribus sub hoc nomine Febrem quoque essentialiter Continuam, atque primariam credatur (& revera alicubi videatur) velle comprehendere, dummodo *Remittentem*, seu *periodum servantem*. Sed cum minutiores hujusmodi differentiæ parum, aut nihil immutent curationem ope Corticis absolvendam, ideo ab hac multiplici subdivisione ad rem nostram inutili hic lubens abstineo. Quia vero ad eandem curationem medio Cortice instituendam facit aliquid varia ipsius Continuitatis habitudo, hoc est diversa celeritas, modus, & tempus, quo Febris ex natura sua Intermittens continuitatem acquirit, ideo hanc ipsam diversam habitudinem in octava hac specie placet considerare, atque distinguere.

Degenerat ergo Intermittens Febris in Continuam vel in morbi progressu, vel in ipso statim principio. Rursus si in progressu, vel hoc fit celeriter, adeout, etiamsi post quartum, vel quintum tantummodo paroxysmum contingat, fiat tamen intra unum, aut alterum circuitum evidenter, ac sensibiliter: vel contingit paulatim, itaut si post quartum item, vel quintum paroxysmum incipiat Febris aliquam continuitatem affectare, non tamen sensibiliter eam sit assequutura, nisi sensim, & post plures adhuc circuitus. Si ergo Continua fiat Febris Intermittens in aliquo sui progressu, sive deinde id celeriter, sive paulatim fiat, curanda est Cortice in ipso actu suæ metamorphoseos, in quo pernicioſum incipit induere characterem: idque agendum methodo ordinatim describenda infra *Cap.* iii. hujusce *Libri*, regulisque in hunc eundem finem ibidem apponendis. Si vero Febris orta Intermittens fiat Continua in ipso fere statim exortu suo, ut non infrequenter accidit, in hoc casu, licet sub octava hac specie Pernicioſa illa contineatur, de ea tamen absolute intelligi non debent, quæ infra dicturi sumus de Cortice in Pernicioſis incunctanter offerendo: cum de oblatione illius in hujusmodi circumstantia maturam consi-

de ratio-

derationem exigente peculiare examen simus instituturi *Cap.v. Libri sequentis*.

Hoc præmisso, transeo jam ad exponenda signa remotiora Febris Intermittentis modo celerius, modo lentius in Continuam Acutam, Malignamque migraturæ. Suspecta itaque ab exordio sui erit, ne in Continuam acutam degeneret ea Intermittens, quæ cum pauco, aut nullo rigore solet invadere, sed potius cum sensu caloris: item quæ prima die leviusculam [dummodo tamen vere febrilem] infert accessionem, altera vero die [non altera periodo] fortiorem, & sic progrediendo motum servat graviorem per dies pares, loquendo per modum exempli de Tertiana duplici ab ortu. Quod si eadem sic orta in Simplicem statim mutetur, etsi hoc laudabile sit, non desinit tamen esse suspectum, si primam accessionem validam debilis, ut supra, immediate præcessit: potest enim facile typus ille mutari, qui ordine inverso potuit incipere. Proximum pariter imminentis Continuitatis indicium est, si in Tertiana, præsertim simplici [idem, servata proportione, intellige de Quartana, quæ, si continua essentialiter fiat, suapte natura utplurimum lethalis est, ut norunt Practici] indicium, inquam, continuitatis est, si quidam appareat intermissionis die mordax ad tactum calor, qui aliquam etiam secum trahat pulsus perturbationem, sitim, aut linguæ siccitatem; quæ omnia incendium universale jamjam disponi præmonstrant. Urina quoque notabiliter pauca, & simul rubra, vel crocea, sicut in omnibus Febribus est semper symptoma summe considerabile, quantum novi, ita in Intermittentibus non parvum facessit negotium, periculumque saltem continuitatis portendit. Assolet etiam in iisdem ad suscipiendam continuitatem dispositis apparere faucium, & gutturis inflammatio quædam ulcerosa cum crusta alba summi tædii præ impeditæ deglutitionis incommodo, quam *Aphtas albas* nonnulli, *Alcholam* alii vocitant. Symptoma istud, utut nonnunquam quasi critice appareat circa finem morbi, quemadmodum etiam [& quidem frequentius] pustulæ circa labia erumpentes; nihilominus utplurimum mali ominis esse consuevit, vel saltem signum difficilis judicationis, & peculiaris pravitatis succorum, mediis glandulis illis a sanguine secretorum, aut consuetorum secerni. Quamobrem quotiescumque visitur hujusmodi crusta, de Febre ad Continuam essentialiter tendente suspicari fas est: immo de eventu siniſtro, si præsertim parvitas Pulsus, vocis clangor, & singultus [qui tamen hic minus, quam alibi timendus, utpote soboles inflammationis hujusmodi] simul concurrant. Denique omnia accidentia, quæ in Continuis malignitatem subesse, quæcunque sit illius indoles, solent ostendere, illa eadem si in Intermittentibus observentur, idem, si non statim, saltem progressu temporis, prænunciant, excepto delirio temporaneo, quod aliquando in statu paroxysmi fervidioris solet accidere, & statim evanescere citra periculum; secus si in febricula mitiore contingat, vel ea etiam declinante perseveret. Facta vero jam Continua essentialiter, ac Pernicioſa Febris suopte se ingenio patefacit. Et licet lentius procedat, interimatque, ac cæteræ Pernicioſæ, maximo tamen, & diutius metuendo non caret periculo, quamvis ab origine fuerit Intermittens. Etenim trahit illa nonnunquam secum sæva quævis symptomata, quæ secum pariter deferunt Malignæ ipsæ Primariæ *v. gr.* parotides, quas non semel in hujusmodi Febribus contingit observare, perpetua deliria, convulsiones, aversiones a cibo, & maxime a quocunque potu, non secus ac si hydrophobia detinerentur Ægri, & similia Febrium summe Malignarum, ac Pestilentium propria, modo ex Colliquativo genere, modo & forsan frequentius ex Coagulativo: quæ omnia unicuique Praxim exercenti se produnt sæpissime. Enimvero tam frequens est hæc una species Febris Pernicioſæ, quæ singula Febrium ab ortu Continuarum, Acutarumque

tumque sensim sibi asciscit symptomata, licet incœperit Intermittens, vel quasi, ut se sola membrum alterum generalioris nostræ divisionis merito impleat, quippe quæ plures differentias Perniciosarum a *Mercato* sub diversis titulis recensitas una comprehendit. Atque idcirco non inutile erit relegare iterum, ut ab initio etiam hujusce Capitis, Lectorem ulterioris instructionis avidum, ad completam descriptionem, quam prodidit idem *Mercatus*, cujus ideo aureum de hisce Febribus Tractatum recusum voluimus, & antecedenti Libro integre insertum.

CAPUT II.

Periodicarum Febrium pernicioſus character generaliter expenditur in ſua Cauſſa. Varia illarum pravitas, & actio diverſa in triplicem noſtri Corporis regionem. Earundem China China *curandarum Idea quædam practica generalis.*

DISTINCTIS penes præcipua symptomata, & progrediendi modum, frequentioribus, magisque observabilibus Perniciosarum Intermittentium differentiis, e re videtur easdem ultro distinguere penes ipsarum Cauſſas internas, si non ultimas, quod difficillimum, saltem generaliores ad normam eorum, quæ *Libro* 1. *Cap.* vi. & viii. protulimus: quod equidem lubet non asseveranter, sed dubitative tantum, & superficie tenus tentare. Cum enim Theoremata, quæ fundamentorum adinstar ibidem jeci, quantumvis probabilia, & ratione suæ universalitatis non facile falsa, incerta tamen in plurimis agnoscam & ipse, non est cur fidenter admodum explicationem Cauſſarum, utut generalium, hujusce rei illis superstruam. Dicam tamen quæ cum praxi, & curatione cohærent; adeoque si quis notionibus istis, saltem pro quopiam veritatis modulo sibi propositis, utatur, non multum, ut reor, a recto curationis scopo aberrabit: non quia Idea hujusmodi indubitanter vera sit, sed quia ad illius exemplar æque bene curatio succedit, ac si vera esset. Ita ad modulum suæ Hypotheseos, quantumvis obscuræ, certissimam istarum Febrium depulsionem per usum Peruviani Corticis fassus est se excogitasse *Mortonus*; quod Illi profecto in praxi non male cessit. Ita pariter Mundi systema, licet Sacrarum Literarum testimoniis, & Decretis Ecclesiæ minus, ut videtur, consonum, ad regulas tamen praxeos Astronomicæ, & ad cœlestia salvanda phœnomena sufficienter dispositum condidit *Copernicus*. Ita quoque materialia suæ Physices principia, non ut vera, & certo talia, qualia depinxit, sed ad explicandos naturales effectus æque apta, ac si vera forent, protulit *Carteſius*, ob ingenuam saltem confessionem suam commendabilis, secundum quam Cogitata sua, suamque Methodum, etsi explorandis Naturæ arcanis satis accommodatam, non magis tamen pro *Historia*, quam pro *Fabula* venditat. Utinam vero Magnus Vir, cum de Pallade sua tam moderate senserit, vel conatus suos ad purioris doctrinæ amussim magis adhuc castigasset, vel nullum pravis præoccupatum affectibus Lectorem nactus esset, quem transversum agere, aut egisse crederetur. Ita multo magis ego de ratiunculis meis Theoreticis sentio, sive Fabulæ sint, sive Historiæ: quod citra contentionem sanioribus omnibus dijudicandum relinquo, *refelli* a cunctis, ut ajebat *Cicero*, si opus sit, *sine iracundia paratus*.

Ratum itaque hic habendo, quod jam alibi statuimus, nempe sanguinem in Febribus Intermittentibus se habere mere passive, principii vero activi rationem habere succum quempiam heterogeneum, per intervalla eidem sanguini affusum, & febrilem in eo fermentationem, sive effervescentiam concitantem, cohærenter sequitur, quod in Perniciosis tota ratio, & tota vis, secundum quam illæ tam immaniter sæviunt, vel omnino, vel saltem principaliter pendeat a tali succo, quicunque ille

ille ſit, peculiarem diatheſim, pravam tamen ſupra conſuetudinem ſuam, atque ſylveſtrem, & ſepticam adepto, per quam tam gravia, tam ferocia, & tam varia producat ſymptomata. Sed cum ignorato hujuſmodi ſucco ejuſdem pariter ignoretur natura, & qualitas omnis tum nativa, tum præternaturalis, cumque de eo vix quicquam fuerimus auſi ſtatuere præter motum, viam, atque ſucceſſivum progreſſum illius in ſanguinem: ideo poſito quod talis liquor Fermenti febrilis ordinariam rationem obtinens, in Perniciosis Intermittentibus neſcio quid majoris ſupra conſuetam pravitatis habeat, ſeu neſcio quid aſcititiæ venenoſitatis, atque malignitatis (prout diximus Libro antecedenti in animadverſionibus ad textum *Mortoni Scol.* ii., & ut fuſius infra ſumus dicturi) præmiſſa, inquam, hujuſmodi poſitione, nil aliud ſupereſt a Cauſæ Morbificæ conſideratione petendum ad diſtinguendas earundem Pernicioſarum differentias, niſi motus, actio, & diſtributio ipſius Materiæ febrilis in triplicem noſtri Corporis regionem, nempe *primo* in primas vias, ſic dictas, *ſecundo* in maſſam ſanguineam, *tertio* denique in principium nervoſi generis: penes quem motum, actionem, & ſucceſſivam propagatione mfebrilis fermenti in varias hiaſce Provincias, ſi illud peculiariter pravum, ac efferum fuerit, illæ eædem, quas ſupra expoſuimus, emergere poſſunt, & nonnihil dilucidari Intermittentium Pernicioſarum differentiæ.

Itaque prout in primam Regionem, Ventriculum nempe, ſi lubet, Inteſtina, Ductuſque omnes Chyliferos repit Fermentum iſtud vehementi quadam, venenata, ac prope arſenicali, erodente videlicet, ac colliquante acrimonia ſive ingenita, ſive aliunde acquiſita imbutum, eoſdem ferme producit effectus, ac Chylus quidam ex eſculentis venenatis confectus, ſeu ex eodem veneno plus, minus infectus, perinde ac ſi Ephemerum Cholchicum quis aſſumpſiſſet. Proinde orificium ſenſile ſtomachi acriter mordens, & vellicans, *Cardialgiam* infert, & per conſenſum comitem lipothymiam. Eundem vero Ventriculum, Inteſtina, & annexos Ductus immaniter pungens, & in ſpaſmos, ac contractiones excretorias provocans, affectionem *Cholericæ* ſimilem gignit. Quod ſi ferocia nonnihil minore ſæviat, quatenus ſuccis viſcidioribus ſit irretitum, adeoque contactum illius etiamnum ferre poſſint, etſi non ſine magna moleſtia affectæ Membranæ, tunc ea ſequitur irritatio, quæ prius lentam abraſionem, mox excoriationem illarum partium, denique ſuccorum omnium illuc confluentium, ipſiuſque ſanguinis illas intime perluentis excretionem inducit: unde vomitus mucoſus, ſimulque cruentus cum conatu dolorifico, alvique fluxus conſimilis, ac *Dyſenterico* analogus, aut *Dejectio* copioſa *loturæ carnium ſimilis*, aut alia quædam *ſanguinem atrum referens*, ſolet emergere. Reſeratis quippe, & abraſis a ſucco illo ſive arſenicali, ſive alius corrodentis naturæ, etſi ſuccis quoque mitioribus, ut dictum eſt, nonnihil implicito, reſeratis, inquam, & abraſis Arteriarum Gaſtricarum, & Inteſtinalium oſculis, immo vel eroſis, vel laceratis excretioriis glandulis ad extrema vaſorum appenſis, non poteſt non egredi, qua data porta contentus cruor, aut ſeroſior ſaltem illius portio. Et ſic fere ſtatim ac excidit e Minera ſua, & in cavitatem Ventriculi (data ſuppoſitione) deinde in Inteſtina, & Chyliferos ductus ſeſe inſinuat Fermentum iſtud non modo vitioſum ab ortu, ſed indolem inſuper Emetico-catharticam in itinere ſuo, utut brevi, propter aliorum ſuccorum miſcellam hinc inde mutuatum, poteſt haud difficulter intelligi, quo pacto nonnullas conſtituat Pernicioſarum differentias: illas videlicet, quæ vel a *Cardialgia*, vel ab affectu quaſi *Cholerico*, vel ab alvi fluxu *Hepatico* dicto, *Dyſenterico*, *Atrabilari*, aut quomodolibet cruento, pernicioſam naturam ſuam ſortiuntur, ſimulque ſecundum nos denominationem *Cardiacæ*, *Cholericæ*, aut

Dyſen-

Dyſenterica, & *Suberuente*, aut *Atrabilaris*. Unde eſt [ut & hoc obiter repetam] quod facile hallucinentur ii, qui ſuppoſita in locis omnibus antedictis Fermenti febrilis præexiſtentia, plurimum fidunt Emeticis, atque Catharticis pro Febrium Intermittentium curatione; cum tamen oſtendat experientia, cui aſtipulatur & ratio, quam facile ſit remediis hujuſmodi cum Fermento febrili maximam ſymboleitatem habentibus: ut conſtat ab effectu utrinque pari: quam facile, inquam, ſit, idem Fermentum potius acuere, & roborare, quam vincere, & debellare. At de hoc jam forte nimium.

Quod ſi a Ventriculo, Inteſtinis, Lacteiſque primi ordinis [ut *Libro primo Cap. vi.* tetigimus] lubeat Fermentum febrile proſcribere, illudque tantum agnoſcere in Lacteis ſecundi ordinis, non ideo minus facilis erit explicatio ſingularum Pernicioſarum in primam Regionem ſævientium, feraliumque ſymptomatum earundem. Malignum ſiquidem Fermentum in ſecundarios Ductus Chyliferos irruens, quaſi e ſuis compedibus excarceratum, tantam in ipſis Ductibus irritationem, moleſtiam, atque ſævitiem exerere potis eſt, quantam exerit venenatus Chylus e Lacteis primi ordinis illuc delatus. Excitata etenim lucta acerrima cum ſuccis quibuslibet ibidem præexiſtentibus, ſimulque mordicatis immaniter tunicis Lactearum, & ſenſibilibus earum fibrillis, eam neceſſe eſt ſequi ſpaſmodicam omnium partium infimi Ventris connexarum contractionem, ac convulſionem, quæ ſuccos acerbos, & nondum excretioni maturos, eoſque propterea ſumme mordaces, & efferos (ut qui etiam ex natura ſua, Æſtivo præſertim, & Autumnali tempore in quibuſdam ſignate corporibus, ſunt tales) quæ, inquam, ſuccos acerbos ex Glandulis omnibus Inteſtinalibus, & ex Canalibus illuc confluentibus, Pancreatico ſcilicet, atque Choledoco, per vim valeat exprimere. Qui equidem ſucci ſic expreſſi, præterquamquod ex ſe ipſis ſummam vellicationem in ſtomacho, & Inteſtinis gignere apti ſunt, & illa in violentas excretiones cogere, abradere, excoriare, & inde cruorem ipſum elicere, ulteriorem etiam noxam inferre valent, quatenus Lacteas ipſas tum primi, tum ſecundi generis permeando, Fermento quoque febrili ſuppetias ferunt, illudque deterius adhuc, & ferocius reddunt adventu, & ſocietate ſua. Addamus fibrarum nervoſarum undequaque divulſarum conſenſum multiplicem, potentem inducere Cardialgiam, Lipothymiam, aliaque hujuſmodi gravia ſymptomata. Addamus tandem, ſi liceat, ex tam violento tumultu, & ex diverſis Vaſorum Lacteorum, Meſenterii, Inteſtinorumque contractionibus ſecundum varias fibrarum directiones excitatis forte fieri poſſe retrogradum a Chyliferis Ductibus in ipſa uſque Inteſtina tenuia Fermentum febrile, ſuperato vi convulſionum valvularum obſtaculo. Ex quo qualis ibidem fieret ſuccorum Inteſtinalium cum Fermento febrili miſcella, qualiſque confuſio, & qualis pariter fluxus, atque refluxus in ipſis Ductibus Chyliferis, eoſdem ſuccos, idemque Fermentum ſuapte natura, ſaltem per alia oſtiola, iterum admittentibus [ſiquidem non plane impoſſibilis, ut reor, ſit talis poſitio] nemo non videt. His, & ſimilibus modis poſſe hujuſmodi malignum Fermentum ſolas Lacteas ſecundi generis occupans, Ventriculo, Inteſtinis, Lacteiſque primi generis antecedenter intactis, ſymptomata omnia Pernicioſarum in primam Regionem ſævientium producere, probabiliter autumo. Indiſcriminatim nihilominus & hic, ut jam loco citato, omnes, quotquot ſunt, primas vias, velut primum limen ipſius maligni Fermenti in ſanguinem ingreſſuri, lubet adhuc conſiderare, & eadem univerſali ſuppoſitione retenta, ut cœptum eſt, deinceps proſequi.

Haud equidem diffiteor, arduum eſſe definire in quonam conſiſtat intrinſece peculiaris illa, & determinata virulentia, quam identidem ſupra conſuetam pravitatem ſuam ſolet acquirere febrile

Fermentum, sive hinc, sive inde illud derivetur, dum singulas producit Pernicioſarum ſpecies: quam pravam diatheſim aſcititiam intantum malignam, & venenatam voco, inquantum eam dilucide nequeo explicare. Pro uſu tamen practico ſat ſit dicere, eam eſſe in caſibus nuperrime recenſitis ubi primarum ſtatim viarum tumultaria ſubverſio ſuboritur, eam, inquam, tunc eſſe febrilis fermenti naturam, qualis plus minus eſt, ut modo dicebamus, indoles vehementiorum Emeticorum, atque Catharticorum, ſeu qualis eſt natura, ut rem propius deſignem, ipſorum ſuccorum noſtri corporis Choleram Morbum producentium. Sane morbus iſte, quantum ex accidentibus patet, cauſſam agnoſcit Veneno ſimilimam: Tertianæ item Pernicioſæ modo memoratæ, ſaltem earum aliquæ, maximam habent ſimilitudinem cum Cholera. Itaque qua ratione lethalis eſſe conſuevit Cholera morbus, eadem quoque ratione lethales ſunt ut plurimum hujuſmodi Febres: eamque ſimilitudinem, quam cum Veneno extrinſeco habent humores, & ſucci Choleram efficientes, illam eandem habet cum eodem Veneno ſuccus febrilis, pro talium Febrium cauſſa receptus. An vero tum illi, tum iſte habeant acrimoniam quandam veneficam prorſus ineffabilem, an talis conditionis, quæ ſemoto etiam obſcuro hoc nomine queat ſenſibilius explicari, præciſe non quæro, iſtamque litem, quæ ad purum nomen ferme reducitur, nec ad praxim conducit, Theoreticis ſubtilioribus ad extremum uſque apicem diſcutiendam relinquo.

Si tamen liceat ſuper hac re per analogiſmum quendam craſſiuſcule ratiocinari; quoniam exactius non poſſumus abſque ſophiſmatum periculo; dicam, illud eſſe data proportione diſcrimen inter ſuccum febrilem, cum Tertianas benignas, & eundem cum Pernicioſas modo deſcriptas excitat, illud, inquam, quod intercedit inter Antimonium uno modo, idemque alio modo præparatum, ſecundum quas diverſas præparationes in linea Emetici, atque Cathartici, modo benignius, modo violentius præſtat utrunque, aut alterutrum, varie videlicet alterata, vel immutata heterogenearum illius particularum textura. Sed, ne longe admodum per remotiores comparationes a fluidis humani Corporis recedamus, nonne videmus quantum diſcrepet a flava bile quo ad acrimoniam, & pravitatem bilis æruginoſa, & glaſtea, ſive utraque ſit idem humor varie alteratus, ſive tertium quid ex diverſorum ſuccorum commixtione reſultans? Nonne pariter plures ſucci ſuapte natura, ſi ſeorſim ſumantur, plane innocentes, evadere poſſunt Naturæ noſtræ infeſti, acerrimi, & erodentes, ſi ſimul miſceantur? Quid, ſi vitiati jam ſint ſeorſim ſinguli, & a craſi ſua deſciſcentes, ut in caſu noſtro, atque inſuper inſimul mixti. In hoc forte uno conſiſtit tota ratio formalis, ut ſcholaſtice loquar, Emetici, atque Cathartici, quæ reperitur in Fermento febrili relate ad illius actionem in primas vias, ratio coagulantis, aut diſſolventis relate ad actionem in Maſſam ſanguineam, & ratio ſtupefacentis, aut aliter lædentis reſpective ad actionem, quam exerit in principia nervoſi generis, concurrente videlicet inſimul cum eo diſpoſitione *medii*, & *termini ad quem*. Hinc tota Malignitas, Venenoſitas tota quarunlibet Pernicioſarum intantum ſolummodo occulta, inquantum occultus latex ipſe febrilis, aliique confluentes ſucci, eorunque varia commixtio, necnon commixtionis eorundem varia proportio. Sic videmus, unam, & eandem Thermalem Aquam (quamcunque velis) ſtatim ac e prima ſcaturigine ſimplex prodit, talem determinatam vim, ſuæ Fodinæ, vel, ut ajunt, Mineræ correſpondentem, ſive bonam, ſive malam ſecum deferre: ſi vero diverſas in progreſſu, & deteriores Mineras perluat, diverſam pariter ac deteriorem pro diverſitate Mineralium, ſive Foſſilium, quorum ſalibus adventitiis impregnatur, ſubinde naturam nanciſci; unde indoles primigenia notabiliter alteratur,

ac de-

ac deterior evadit, necnon quandoque venefica. Idem cum proportione dicendum de Fermento febrili in casu nostro. Est enim, ni fallor, intra confinia maximæ probabilitatis credere, quod Febrium Intermittentium fermentum, seu latex extraneus, qui primo, & principaliter sanguinem in periodicam excandescentiam, aut effervescentiam concitat, sit quidem ex se ipso, statim ac e Minera sua purus putus egreditur, indole quadam peregrina præditus, quæ cum natura cruoris minime conveniat, sitque adhuc deterior, cum Perniciosas, quam cum Benignas Intermittentes gignit: sed neque extra rem est ulterius suspicari, quod ille idem latex febrilis fiat adhuc deterior ratione pravæ, & variæ dispositionis, quam invenit in diversis locis, atque regionibus, per quas transit, vel in quibus hospitatur. Atque ideo, quatenus a termino suæ scaturiginis ad terminum sui confluxus in sanguinem progreditur, & in varios succos morbosos impingit, cum quibus confunditur, ac commiscetur tum intra primas vias, tum intra ipsam cruoris Massam, talem probabiliter ex hujusmodi commixtione acquirit dyscrasiam, quin & virulentiam, atque malignitatem, quæ Febri cæteroqui benignæ, perniciosam naturam, eamque variam pro varietate succorum, quibus diversimode inficitur, valet imprimere. De pravitate illius violenter Emetica, atque Cathartica intra primas vias acquisita, & intra easdem immaniter exercita, variasque idcirco Perniciosarum species constituente, jam satis hactenus. Ad reliqua nunc pergendum.

Prout igitur idemmet febrilis latex succis non quidem vehementer Emeticis, aut Catharticis, ut in primo casu, pravis tamen, & incongruis secum raptis, in secundam Regionem, seu in sanguineam Massam delabitur, venenositatem alius generis, primæque regioni (quam ideo vel innocue transigit, vel magna ex parte declinat) non admodum infensam solet exerere. Hæc in duas utplurimum species potest subdividi, quatenus duplex insigne sanguini damnum solet inferre, ipsum videlicet vel coagulando, vel nimium solvendo concurrente insimul vitiosa aliqua dispositione, aut labe intra eundem sanguinem præexistente, ipsamque pravi Fermenti diathesim ad hanc, vel illam noxam specialius determinante. Proinde talis nonnunquam ex hujusmodi commixtione resultat indoles Fermenti febrilis, ut Venenorum fixantium adinstar [quorum prostat ex Vegetabilibus, Animalibus, & Mineralibus numerosa seges] in sanguineas particulas, & spiritus torporem quemdam inducat, cui primum fermentativi, mox & circularis quoque motus retardatio succedit. Hinc vel *Syncope cardiaca* (constipato potius, quam rarefacto, cum primum appellit ex Cava ad dexterum Cordis sinum, cruore) vel universalis quasi coagulatio, aut congelatio ejusdem cruoris, *Algor* partium indefinens, & abolitio pulsus absque restitutione ulla, vel saltem pauca, & exili subsequi solent. Idque fortasse, ut clarius me explicem, duplici potest ratione contingere. Vel enim succus febrilis diathesim modo enunciatam sortitus statim ac sanguini affunditur, illum plane constipat omnino citra Cor, & citra Pulmones, vel in Pulmonibus, vel intra Cor ipsum. Et in hisce casibus, in quibus vel mortiferam syncopem, vel suffocationem repentinam inducit in ipso accessionis principio, Cor ipsum non prætergreditur, neque per Aortam ultra Cor distribuitur ad inficiendam reliquam cruoris massam, cum statim interimat. Vel pravitatem suam minus immaniter exerit succus ille in ipsum sanguinem, itaut totum iter a Lacteis ad Aortam possit complere, & Accessionem febrilem ad augmentum usque, statumque perducere. Et in hoc casu illam specialiter potest in universo cruore producere effervescentiam, quam *frigidam* vocant, quæque ex puris acidis cum puro sale volatili commixtis solet emergere, ut in plurium liquorum citra manifestum caloris sensum effervescentium com-

commixtione obſervamus. Qua cum ſuis limitationibus poſita paritate, non adeo captu difficile redditur, quomodo talis eſſe poſſit indoles Fermenti febrilis, taliſque ſalium illius cum ſalibus cruori inexiſtentibus proportio, ut conſimilis excitari poſſit efferveſcentia, Febrium *Algidarum*, *Syncopalium*, vel ſimilium, ſi quæ ſint aliæ, productiva, quod ſatis poteſt ſuccedere, cum Fermenti febrilis indoles tum nativa, tum aſcititia, acida peculiariter eſt, & coagulativa.

Contra, quandoque ex ſuccreſcente mixtura, quam diximus, talis reſultat indoles ejuſdem Fermenti, ut Venenorum potius diſſolventium adinſtar [quorum pariter plurimæ ſunt, notæque ſpecies] ipſiuſmet ſanguinis compagem diſcindat cita, ac veluti exploſiva divulſione partium illius fibroſarum, necnon ſeroſiorum fuſione præcipiti, unde ſudores ſtatim colliquativi, frigidi, ac *diaphoretici* emergunt: quamquam hoc etiam a concretione partium ſanguinis fibroſarum, ut ſupra, & inde ſuccedente ſeroſiorum effluxu poſſit procedere. Atque omnibus hiſce pravis conditionibus ſtipatum febrile Fermentum, ſi activum ſit valde, imbecillemque inveniat, atque diſpoſitam ad ſuſcipiendam celeriter aliquam ex prædictis impreſſionibus ſanguinis craſim, eas ſtatim [modo unam, modo aliam] Febrium differentias gignit, quas vel *Syncope*, vel *Algor* funeſtus, vel frigidus, ac *Diaphoreticus ſudor* Pernicioſas, & lethales reddit, quaſque ideo *Syncopales*, *Algidas*, & *Diaphoreticas* dicimus.

Quod ſi alterutram, ut ſupra, ſortitum ſit Fermentum febrile veneficam diatheſim, & præcipue coagulantem, quippe frequentiorem: diſſolvente tamen etiam quandoque minime excluſa: eam vero ſegnius, ac lentius in uſum deducat, ſive quia illam in remiſſiore gradu poſſideat, ſive quia minus diſpoſitam inveniat ſanguinis compagem, ut impreſſionem hujuſcemodi valeat ſuſcipere: tunc ea lento progreſſu introducitur diſpoſitio, quæ Febrem ab ortu Intermittentem ſenſim in *Continuam*, *Acutam*, atque *Malignam* convertit. Cum enim veneficum hujuſmodi Fermentum Coagulans [idem ratione in oppoſitum verſa intellige de Colliquante] non ita facile intra unum paroxyſmum integre ſubigatur, quin aliquas ſui reliquias intra cruorem ſuapte etiam natura male diſpoſitum relinquat: cumque in dies renovatis acceſſibus recens ſemper febrilis hujuſce ſucci renovetur influxus, novaque per conſequens, craſi ſanguinis ſemper imbecilliore reddita, reſtitet illius portio non rite ſubacta, non poteſt, quin ex congeſtis repetito cumulo portionibus talis tandem fiat earum acervus, qualis Febrem eſſentialiter Continuam, Acutam, atque Malignam, ex vitioſa ſanguinis ſtagnatione, aut nimia etiam fuſione gigni conſuetam, ſolet producere. Et hinc ea emergit Pernicioſæ Febris natura, quæ *Octavam* ſecundum nos ſpeciem paſſim obviam, cæteriſque omnibus ampliorem conſtituit, *Subcontinuam* nobis dictam, cujus indoles multiformis tunc cum ſuum complementum eſt aſſequuta, tot & tantis ſolet ſociari ſymptomatis, quot & quanta ſunt ea, quæ Febrem *a primordio* Continuam, atque Malignam comitari conſuevere: cum hac inſuper deteriore additione, ut ultra Continuitatem hìc ſuccreſcat nova Periodus, non quæ obſcuram exacerbationem pluribus Continuis ex natura ſua familiarem imitetur, ſed quæ æmulatur, licet remiſſius, pravam Pernicioſarum Intermittentium acceſſionem, adeoque fatigatas jam vires ultro proſternens, & ob id febrem hujuſmodi reddens ſupra Malignas eſſentialiter, & ab ortu tales, metuendam.

Denique, prout ad prima tertiæ Regionis confinia pertingit, eademve occupat Fermentum febrile, licet pluribus modis Cerebrum, ac principia nervoſi generis poſſit afficere, & vere multifarie nonnunquam afficiat inferendo deliria, motus convulſivos &c., unico tamen graviore modo, cum citiorem infert perniciem, ſolet obeſſe, *Soporoſum* videlicet affectum profundiſſimum inducendo.

cendo. Id autem videtur contingere, quatenus idem Fermentum extraneis, ut dictum est, salibus, aliunde quoque derivatis imbutum, talis naturæ, & gradus venenositatem acquirit, ut Mandragoræ, aliisve soporiferis Venenis analogice respondeat, suamque exerat virtutem non tantum intra Massam sanguineam, verum etiam: & quidem principaliter: in nervosum laticem, seu, quod idem est, in spiritus animales, quibus ab infecto sanguine vel subministratur materia narcotica assiduo appulsu ad glandulas corticales Cerebri pertingens, & inde in nervosum genus diffusa, vel consueta denegatur; nec influit, uti fas esset, pro restaurandis iisdem spiritibus ad obeunda sensus, & motus munia: sanguis enim narcosi infectus forsitan stagnare cogitur in extremis arteriolis pro eorundem spirituum instauratione ad Cerebri Corticem desinentibus. Hinc fit, quod exacto citra omnem tumultum primarum viarum itinere, quin blande, & subdole fascinatis cruoris spiritibus specie tranquillitatis cujusdam torpentibus, sensim ab accessionis initio altius sese insinuet Fermentum febrile. Cum vero plurimam sanguinei Torrentis congelationem nequeat producere, ut in Febribus *Algidis* supra descriptis, particularem saltem in Cerebro stagnationem, & fibrillarum ejus nervosarum relaxationem ob spiritus vel interceptos, vel ex narcotica materia confectos, inducit. Talis autem, tamque vehemens nonnunquam est hujusmodi dispositio a Fermento sanguini confuso introducta, ut ea durante per totam extensionem Augmenti, & status Accessionis febrilis Æger lethargicus jaceat, ac ferme apoplecticus, donec subacto prope declinationem eodem Fermento [ni prius Æger occumbat] dissolutoq; sanguinis torpentis vinculo, & superato ejusdem stagnantis obice, spiritibusque primævæ volatilitati, fibrisque Cerebri primævæ tensioni restitutis, paroxysmus solvatur, & cum paroxysmo ipsum ferale Symptoma soporosi vehementer affectus. Et hinc denique illam Pernicioſæ Intermittentis differentiam, quæ a Comatoso lethali affectu denominationem capit, & *Lethargicam* dicimus, videmus expositam.

Quod autem unum, idemque Fermentum in diversis subjectis, ætatibus, tempestatibus, aliisque circumstantiis possit varias venenositatis tum Colliquativæ, tum Coagulativæ species suscipere tam ob multiplicem plusque, vel minus activam pravitatem suam, quam ob diversam dispositionum habitudinem subjecti, in quod agit, quales requiruntur ad diversarum Pernicioſarum differentias constituendas, facile sibi suadere poterit quicunque ab uno, eodemque veneno, æqualem in se ipso semper acrimoniam servante, prout altiora sensim Corporis penetralia pervadit, diversisque ejusdem Corporis succis sese immiscet, ea omnia, etsi varia, & inter se nonnunquam opposita animadvertat successive produci symptomata, qualia in enarratis Febrium speciebus supra descripsimus; indicio satis conspicuo, longe majorem esse, ac esse videatur, symboleitatem Caussarum accidentia hujusmodi, dissimilia licet, producentium: eamque proinde a nostris humoribus accedente præsertim aliorum mixtura esse facile susceptibilem.

Hisce universis generaliter, & superficie tenus libatis circa variam indolem Fermenti Pernicioſas Intermittentes producentis, obvium est conjicere, quod etsi in diversas species, aut differentias distinximus, *Mercato* præeunte, easdem Pernicioſas Febres, ut quæ tantum distant a benignis Intermittentibus, quantum distat Morbus salutaris a Morbo lethali, & tantum differunt inter se ipsa, quantum fere differunt *v. gr.* Cholera Morbus, & Apoplexia: nihilominus si spectemus Fermentum illas & istas producens, unum ab alio non plus quam accidentaliter videtur differre, quatenus accidentale est uni, quod habeat acrimoniam intensioris gradus, ac habeat aliud, & quod commixtionem salium peregrinorum, & exoticorum aliunde mutuatorum admittat. Quod si alicui rixas Logicas affectanti aliqua in terminis *Generis*, *Speciei*, & *Differentiæ* con-

fusio, aut discrepantia subesse videatur, litem hanc agat cum ipso *Galeno*, & illam componat pro libito, meque, in quamcunque partem trahat, annuentem habebit. Dico igitur, Fermentum Intermittentium tam Salutarium, quam Pernicioſarum idem esse quo ad rem ipsam, sive, ut loquuntur Scholæ, *substantialiter*, habito respectu ad Intermissionem, & ad Periodum; *accidentaliter* vero differre, habito respectu ad malignitatem uni adjunctam, & alteri non: quemadmodum accidentaliter differunt Boleti venenati a non venenatis, flava bilis a bile glastea &c. Sic Antimonium crudum, vel diaphoreticum (ut prosequar comparationem, qua usus sum alias) quo ad substantiam non differt a Vitro, aut Flore Antimonii, quia revera semper Antimonium est, saltem ex radice; differt tamen accidentaliter secundum diversam præparationem, juxta quam in primo casu innocens est, in secundo vero sæpissime noxium, nec carens omni suspicione Veneni.

Uniformem istam utriusque Fermenti naturam (quod est ad principia essentialia) satis patefacit Peruvianus Cortex, & illius actio febrifuga utrinque æqualis, experientia teste; neque enim virtuti illius cedit minus Pernicioſarum, quam Benignarum Intermittentium Fermentum, aucta tantummodo, ubi opus sit, juxta exigentiam dosi Remedii, ut aucta est in maligno Fermento energia fortior nocendi. Quod si illud cæteris succis nocentibus mixtum dicatur aliam a consueta naturam acquirere, & in tertium quid venesicum converti, cui non amplius competat ratio indolis primigeniæ, dico adhuc experientia fretus, quod cum venenum istud tertium ex plurium succorum combinatione, seu potius confusione resultans, habeat pro basi Fermentum febrile Intermittentium proprium, ut ostendit adhuc Intermissio ipsa, atque Periodus: cumque Fermentum illud suapte natura consueſcat cedere actioni Corticis, cedit eidem Cortici etiam tunc, quando evadit pars integralis talis veneni; adeoque ex sola simplicis hujusce Fermenti retusione totius veneni (si modo loqui sic liceat) Pernicioſas producentis infringitur activitas. Sic in præparatione Venenorum usui Medico deservientium, ex sola unius partis activioris refractione integra totius veneni habetur correctio; etsi illud non sit Aggregatum per accidens, ut in casu nostro, sed Mixtum verum ex Mineralium, aut Vegetabilium genere. An vero simili ratione, ut conjeci, & non alia dometur a Cortice Fermentum, quod Pernicioſas gignit, ignoro: quod dometur æque certo, ac Benignarum Fermentum, fere usq; ad extremas angustias, indubitanter asseverο.

Hoc autem, quod diutina fretus experientia, quæ in dubium revocari nequit, affirmo, alia etiam planiore spectata ratione, videtur ita debere contingere. Itaque considerare est, quod, cum diversæ benignarum Intermittentium species, Quotidianæ scilicet, Tertianæ, & Quartanæ ab uno Peruviano Cortice æqualiter expugnentur, necesse est, earum Causas in aliqua ratione præcipua univoce convenire, propter quam earum extinctio uniformiter sequatur, licet specie dicantur differre, spectata dissimili earum natura, periodo, & symptomatum societate. Hæc autem communis Causa, si variam periodum respiciamus, videtur esse posse stagnatio temporanea alicujus succi in sanguinem ingressuri, eaque modo longior, modo brevior quo ad durationem, & forte modo, in remotiore, modo in propinquiore loco succedens: qua sola per Corticem sublata, omnis æqualiter tollitur diversarum Febrium periodus. Et cum in ratione Periodi Intermittens Pernicioſa, *v. gr.* Tertiana, minime differat ab Intermittente Tertiana salutari, hinc est quod utraque, quantum ex hoc capite, per Corticem æqualiter expugnetur.

Si vero respiciamus succum ipsum hìc, & nunc varie, seu per diversa interval. la stagnantem, adeoque diversimode et iam nonnihil se habentem, & constituen-

tuentem Fermenta ipſa diverſas ſalutarium Intermittentium, puta Quartanarum, Tertianarum &c. ſpecies producentia, etſi iſta ob hoc ipſum, & propter diverſitatem ſymptomatum, quæ pariunt, diverſam quoque inter ſe dyſcraſiam habere minime dubitem, adhuc tamen in illis radicalem quandam ſymboleitatem, & uniformitatem ſemper ſervari crediderim, ratione cujus non obſtante aliqua difformitate conveniant univoce in præcipua quadam vitioſa diſpoſitione, ſupra quam cæteroqui fundatur, vel cui accedit diverſa nonnihil hìc, & nunc ipſorum Fermentorum habitudo. Suadet hoc vulgaris experientia, qua conſtat, tam Tertianæ, quam Quartanæ Fermentum ab uno, ut diximus, & eodem Peruviano Cortice æqualiter retundi. Suadet hoc ſuccus ipſe febrilis, qui probabiliter, ut ajebam, ſemper eſt idem latex, vel ſaltem de eodem genere, concluſus, & ſtagnans, & ob longiorem ſolum, vel breviorem ſtagnationem modo hac, vel illa tempeſtate, modo in hoc, vel in illo loco contingentem, nonnihil diverſimode vitiatus. Suadet denique alia experientia, qua notum eſt, quam facilis ſit, & crebra metamorphoſis unius ſpeciei Intermittentis in aliam, quod nonniſi a ſymboleitate Fermentorum poteſt procedere. Si enim toto cælo diverſa, & fere ad invicem contraria ſupponantur Tertianarum *v. gr.*, & Quartanarum Fermenta, arduum erit intelligere non ſolum quomodo contingat hujuſmodi tranſmutatio, verum etiam quo pacto unus & idem Cortex poſſit in illa oppoſita agere, ut agit: niſi velimus totum opus refundere in diverſos Corticis ſapores, ut opinatur *Thomas Donzellus*, vel niſi clarius talem ſupponamus propter hujuſmodi ſapores Chinæ Chinæ conſtitutionem, ut Salium Hermaphroditorum adinſtar oppoſitas etiam inter ſe acrimonias æqualiter temperet, eo pacto, quo data proportione una & eadem ſimplex Aqua acidam *v. gr.* æqualiter, ac ſalſam ſui additione acrimoniam diluit.

Cum itaque minus, quam differant ad invicem Tertiana, & Quartana benignæ, differant inter ſe Tertiana pernicioſa, & Tertiana benigna (iſtæ enim ſunt ejuſdem ſpeciei, teſte eadem periodo, ſecus ac illæ) hinc eſt, quod utriuſque Fermentum æqualiter dometur a Cortice, ut ab eodem domatur æqualiter Fermentum Tertianæ, & Quartanæ benignioris. Cum enim tota diverſitas Tertianæ benignæ, ac malignæ nobis eluceſcat ex ſolo ſymptomate pernicioſo huic adjuncto: & cum tale ſymptoma non differat ab alio ſimili non pernicioſo in Tertiana benigna apparente: ut vomitus *v. gr.* in iſta moderatus, in altera immanis: cum, inquam, non differat niſi ratione majoris intenſionis, ita forte nonniſi ratione majoris intenſionis conſuetæ dyſcraſiæ, aut acrimoniæ ſuæ, quæcunque illa ſit, differt Fermentum Tertianæ pernicioſæ a Fermento Tertianæ non pernicioſæ, adeoque tota illius malignitas, ac venenoſitas, quæ ineffabilis dicitur, non aliud eſt niſi major intenſio activitatis ejuſdem Fermenti febrilis, cujus indoles ſolita cum ignoretur, æque ideo ignoratur intenſior inſolita. Sed quo pacto per Corticem rite adminiſtratum illa corrigitur, eodem quoque corrigitur & iſta, Fermento ſcilicet iſtius æqualiter retuſo, licet in hoc caſu nocentior, quam in alio ejuſdem ſit vis. Sic idem telum æquali niſu vibratum in eandem corporis partem, prout magis, vel minus acutum eſt, modo leve, modo lethale vulnus infligit; ſi vero omni acie ſua, tam quando acutius eſt, quam quando eſt obtuſius, per eandem limam æque ſpolietur, ab infligendo tam lethali, quam leviore vulnere æqualiter prohibetur. At iſtiuſmodi ratiocinationes nodis quamplurimis inextricabilibus implexas, nonniſi ut nutantes velim accipi caligantis intellectus mei cæſpitationes.

Firmiore talo deberet poſſe per hanc arenam incedere, ſi materia ſineret, Medicinæ practicæ bene jugata Matheſis, quæ utinam æque feliciter applicari poſ-

ſet Mor-

ſet Morbis, ut loquebantur Antiqui, Similaribus, ſive in intemperie conſtitutis, adeoque Febribus tam ſimplicibus, quam putridis, ut pariter ajebant, atque malignis, ac applicatur Morbis Organicis. In his certe quoniam Solidorum affectio vel ſolitaria eſt, vel ſaltem prævalet Fluidorum læſioni, locum ſatis amplum poteſt habere Mechanice, anatomicis, chirurgicis, cliniciſque ſimul obſervationibus juncta: id quod in rebus ad Opticen pertinentibus quam maxime eluceſcit. Immo & eandem ingenioſe uſurpatam ad plures alias extendi poſſe nequaquam negaverim Medicinæ provincias, ut luculenter teſtantur tot practica non minus quam ſubtilia, & docta Clariſſimi in dies *Hecqueti*, aliorumque noſtri ævi Scriptorum tum alibi memoratorum, tum etiam non memoratorum Opera Medico-mechanica, in quibus etſi Solidorum ſyſtema pro baſi ſternatur, ſua tamen quoque vis non plane denegatur Fluidis inſito quaquaverſum turgentibus ſpiritu.

Haud æque facile forſan procedit res in explicandis Morbis inorganicis vulgo appellatis, ſeu Similaribus, & ſpecialiter Febribus, quarum abſtruſa, & implicata natura mechanicum utrunque ſyſtema non parum fatigat. Quia vero Ætiologia earundem Febrium, in quibus, ut reor, Fluida per ſe exorbitant, atque orgaſmo ſuo Solida ipſa conſecutive afficiunt, ac lædunt, melius concordare videtur cum obſervationibus Naturæ, ſi fluidorum Syſtemati ſuperſtruatur, quam ſi ſuperſtruatur ſyſtemati ſolidorum; optandum idcirco ſupereſt, ut iidem Celebres Viri, vel iis jam emeritis, alii poſthac mechanicis itidem principiis innixi, poſt ſedulam praxim Medicam a diutino tempore exercitam, conatus ſuos ultro urgeant, ut hanc Spartam adornent per Matheſin fluidis quoque humani corporis, eorumque tum peculiari texturæ, tum motibus inteſtinis, quodauſque licet, applicitam, etiamſi res ardua hæc ſit, ac perdifficilis, maxime cum nondum ſatis compertam habeamus omnium ſingillatim ſuccorum naturam, vim, & ſecretionis modum, immo nec circulos ſatis calleamus eorundem particulares, aut varias velocitates, qua ſinguli circumaguntur, ut ad Circulum univerſalem concurſu redeant inæqualiter æquali. Allaborandum nihilominus æque dixerim hac etiam via; neque tamen, ubi ſic exigat rerum ordo, pigeat quemquam petere principium motus, non immediate quidem a Solidis in prima ſui creatione ſic ineffabiliter conſtitutis, ſed potius a Fluidis ſpiritu ſuo inſito, & elaſtica vi, quantum par eſt, abunde pollentibus, illamque jugiter in Solida transferre valentibus.

Hæc rurſus ſi forte teratur univerſaliter ſemita, quam antehac calcavere tot alii præclari Viri univerſa Matheſi præſtantes, quamvis, ut fatear, theoriam Febrium, præſertim Periodicarum, ut & omnium, quas Malignas vocitamus, aut Peſtilentes nondum ſatis extricarint; nullus tamen dubito, quin improbo, ut dici ſolet, labore adhibito, plurimus ſaltem ſit emerſurus Tyronibus præſertim inſtituendis profectus; eſto quod ob peculiarem conditionem materiæ nimium inæqualis, & variæ, nimiumque irregulariter mobilis, non omnis circa hoc ab Arte ſuapte natura conjecturali demi queat incertitudo. At de his iterum ſatis; univerſalia namque iſthæc innuere ſi forte licet, inculcare amplius non decet, ne iis, qui longe ſupra nos eminent, philoſophandi leges temere videamur velle præſcribere. Reſumptis ergo craſſioribus noſtris ſermocinationibus, ad Methodum curandi Febres Pernicioſas pro ſcopo unico noſtræ ſpecialis Therapeutices aſſumptas, quo cœpimus gradu pergamus.

Munus ergo ſollertis Medici, qui Pernicioſam Intermittentem dignoverit, erit ſtatim paucis præmiſſis, quæ indicationibus univerſalibus, prout e re videbitur, reſpondeant, vel iis omiſſis, ſi occaſio ſit præceps, erit, inquam, munus illius ſtatim ipſi Fermento directe occurrere, ut imminentem paroxyſ-

mum

mum periculo ſæpius, atque terrore plenum antevertat, vel ſaltem imminuat, ac leniat. Conſiderata itaque gradata omnium prægreſſarum, præcipue vero poſtremæ acceſſionis intenſione, & inde elicita conjectura futuri acceſſus, necnon habita menſura diſtantiæ illius, eam plus, aut minus, citius, aut lentius præmittat remedii Febrifugi quantitatem, quæ enervando plus, aut minus, citius, aut tardius, prout opus eſſe videbitur, Fermento adventuro ſit ſatis; adeout vel omnino præcaveatur Paroxyſmus, vel, ſi plane id non liceat, vel forte non libeat, ſaltem leniatur, ut vires ægrotantis ferendo ſint, uſque ad integram paroxyſmorum ſublationem, quæ omnino eſt in arbitrio experti Medici etiam quo ad tempus, & modum.

Hac in re rite gerenda expediet præ oculis habere Theoremata illa generalia Febrium Intermittentium proprietates nonnullas reſpicientia, quæ *Capite* vi., & viii. *primi Libri* protulimus. Nobis ideo congruum eſt, ut ſaltem fingamus pro craſſiore quadam, ſed utili curationis idea, quod illarum Fermentum, etſi in loco peculiari adeo repoſitum, ut viribus Catharticorum, atque Emeticorum ſit utplurimum inacceſſibile, & radicitus inexpugnabile, habeat nihilominus cum primis viis, & ſpecialiter cum Ductibus Chyliferis ſive propinquiorem, ſive remotiorem aliquam communicationem, ad hoc ut poſſit, quandocunque e ſuis loculis proruperit, eaſdem vias ſubire. Quod equidem fieri poterit vel per eadem oſtiola, per quæ Chylus primum ingreditur, vel etiam mediis aliis communicationibus, quæ per totum Lactearum tractum a primo illarum exortu uſque ad locum inſertionis earum in ſanguinem plurimæ ſunt, ut oſtendit lympha Chylum ubique diluens, & Lacteis potiſſimum Meſentericis (Chylo jam per eas in ſanguinem advecto) recenter adveniens, ex obſervatione *Malpighii*, *Nuch*, *Municks*, aliorumque recentiorum Anatomicorum. Ponamus inſuper, Chinam Chinam in tenuiſſimum pollinem redactam, & quomodolibet deglutitam, ſi non ipſam Fermenti Fodinam directe, & immediate petere, ſaltem in Inteſtinis ipſis, & Ductibus Chyliferis ad longiuſculum tempus morari, illiſque ad modicum intervallum adhærere: quod non plane negabit qui animadvertet, res plurimas nutritioni ineptas, etſi ob molem, figuram, & pondus ad ſecedendum ab inteſtinis magis diſpoſitas, ad longum tamen tempus in iiſdem demore deliteſcere, antequam cum Chyli recrementis craſſioribus foras amandentur. Id ipſum autem eidem Chinæ Chinæ non modo poteſt accidere, ſed vere accidit, ut ramenta illius excreta, & fæces alvinæ tinctura ejuſdem infectæ longe ſatis ab illius aſſumptione palam teſtantur. Atque ita actionem Chinæ Chinæ adverſus Fermentum febrile per immediatum etiam utriuſque contactum facile erit intelligere; & eo facilius, ſi præter iter Corticis per Inteſtina conſideremus inſuper neceſſarium progreſſum particularum illius in Lacteas, necnon longiuſculam earum moram in iiſdem Lacteis, in quas ſaltem, & per quas aliquando vehi debet Fermentum febrile ad ſanguinem tendens, quicunque ſit terminus, a quo in eaſdem illud delabatur. Denique ponamus, eandem Chinam Chinam ſi non craſſiore, tenuiore ſaltem ſubſtantia ſua, ſuccis intra Inteſtina hoſpitantibus intime immixta, quod idem eſt ac dicere, virtute ſua iiſdem communicata, & impreſſa, Fermenti adinſtar maſſam aliquam impregnantis, eoſdem ſuccos ita alterare, & ſuis viribus roborare, ut continuato aſſidue illius uſu evadant apti ad præſtandam medelam Fermento febrili, cum quo alicubi ſunt commiſcendi, & ad illud retundendum, quoties eidem commiſcebuntur. Quemadmodum enim, ſi pravi ſint, poſſunt illud deterius reddere, ita ſi virtute polleant Febrifuga ſibi a Peruviano Cortice communicata, non modo illud non acuent, ſed balſamicam, quam quodammodo acquiſierunt, naturam ipſi demum Fermento impriment, pro reſidendo eodem

ad no-

ad nocendum inerti, etiamsi non statim ac retusum est, præcipitetur, sed in ipsam Massam sanguineam se insinuet, dummodo tamen assidua sit, & valida per novam Febrifugi ingestionem illius retusio.

Quod si etiam velimus nobis suadere eandem Chinam Chinam vel sanguinem munire adversus Fermentum adventurum, vel depurare illum, ac abstergere ab eodem Fermento intra eundem, veluti in sua Minera degente (quod alias cæteroqui non sumus lubenter amplexi) immo si velimus, eam altius penetrare ad lustranda remotiora quæque ejusdem Fermenti seminaria, non ideo sub hac hypothesi pro correctione ipsiusmet Fermenti febrilis minus feliciter curationem instituemus. Atque hoc dictum volo, etiamsi metuámus, quod China China nudum Fermentum adorta vel in suo Foco, vel tantum in suo itinere, *Caussam* ejusdem Fermenti *productricem* nequaquam tollat. Neque enim de hoc, quod pro dubio ad summum, ac incerto haberi potest, adeo solliciti esse debemus in casu ocyssime extremo, ut ob id præsens, & certum exitium velimus negligere, maxime cum impetratis induciis, tractu temporis vel Natura ipsa, vel Ars, vel ætas, vel corporis exercitatio, vel anni tempus integram medelam consuescant subministrare. Certe in Cancro serius exitium minitante mos est adhibere Curationem, ut vocant, *Palliativam*, quæ mortem tantummodo protrahit, nec unquam sanat. Quidni ergo in casu præcipiti Febris Pernicioſæ liceat, imminente morte, uti [cum præsto sit] Curatione vera, & satis firma, ubi potiore jure, quam in Cancro, ipsa optabilis esset simplex Palliativa? Denique, si ex *Cornelio Celso-Multa in præcipiti periculo recte fiunt, quæ alias essent omittenda: meliusque est anceps experiri remedium, quam Ægros certo exitio relinquere*, cur in eodem præcipiti, certoque exitio omittendum erit remedium suapte natura tutissimum, & minime anceps, quod vel in morbis periculo carentibus communiter solet administrari? His ergo pro fundamento, aliis vero, quæ præmisimus, pro modulo agendi nobis propositis, facile est, ut juxta exigentiam casuum diversorum in ardua qualibet Febrium Pernicioſarum circumstantia, & temporis angustia, Peruvianum Corticem rite, & cum fructu valeamus offerre; nihilominus, ut firmiore talo in hoc possimus incedere, Methodum ipsam Specialem, certis regulis constitutam, & variis casibus, quæ in Praxi contingunt, accommodam, vel saltem haud difficulter aptabilem, pro Medici videlicet curantis judicio, & pro diversa identidem eorundem casuum exigentia, jamjam aggredior luculenter exponere.

CAPUT III.

Methodus exhibendi valide, atque feliciter Peruvianum Corticem *adversus singulas recensitas Febrium Pernicioſarum species, etiam in casibus ferme deploratis.*

PER hoc, quod Febres Pernicioſas antea descriptas Peruviano Cortice curandas velim, non ideo cætera remedia rejicio, quæ, priusquam ingruat ferox pernicies solo Cortice domabilis, locum habere solent, & vel universalem humorum sensibiliter peccantium alterationem, vel etiam peculiarem (quantum conjectare valemus) Fermenti febrilis correctionem, aut mitigationem respiciunt. Rideo equidem, seu potius doleo, quod iis solis adeo fidamus, ut in eorum usu enervi, & imbecillo teramus assidue, ac inutiliter tempus, & verum, validumque Febrifugum illis posthabeamus: magisque rideo, dum in ea curandi ratione, quam *scrupulosam*, & *superstitiosam* festive appellat *Baconus*, rixas pueriles identidem audio inter — *Tenaces propositi Viros* — sive circa numerum foliorum herbæ cujuspiam domesticæ, puta lactucæ, jusculo incoquendæ, vel amygdalarum emulsioni addendarum, an scilicet quinque sint plures, quatuor vero pauciores, quam

par

par sit, vel circa usum Endiviæ potius, quam Cichorii, eo quod nonnulla certe sit talium Vegetabilium (etsi succedaneorum ad invicem) ut & salium eorundem diversitas: quasi in stomacho, & corpore nostro mille cibariis longe diversis assueto citra sensibilem humorum, aut sanitatis alterationem, quicquam insigniter diversum mediante usu jusculi medicati per quatuor, vel quinque dies assumpti possit efficere Endivia supra Cichorium. Proh quanta est delicatulorum aliquando Medicorum discordia circa delectum herbarum aliquot convivalium, in quarum tamen usu promiscuo tantus est Coquorum non modo, sed & Botanicorum consensus!

Rideo pariter, sed risu Sardonio, cum a nonnullis non ob credulitatem [quod condonandum foret] sed ob garrulitatem, & vanam quandam ostentationem artis, ne dicam sui, pretiosa potius, sæpe inutilia, quam vulgaria, & minus conquisita remedia, meliora tamen (quæ scilicet ex mente *Plinii* — *pauperrimus quisque vœnat*) prescribi video; vel vulgaribus ab alio Medico propter eandem indicationem præscriptis substitui, ad captandum popellum: quasi Concharum, vel Cornu Cervi pulvere, quo ad effectum longe præstaret pulvis Margaritarum; aut efferum Magisterium earundem, magisq; excelleret, ubi indicetur potus ferratus, extinctio (debilior licet) Auri, quam Chalybis candentis, quemadmodum pretio supra Chalybem excellit Aurum. Ostentationes sane ridiculæ, simulque nauseosæ, esto quod ad illarum fulcimentum haud difficile sit nugatorias comminisci ratiunculas, ab ingenuis, cordatisque Viris despiciendas, & minime audiendas. Medicis hujusmodi optima supra cæteros memoria est opus, ne scilicet quod semel ab alio propositum repudiarunt, ut noxium in tali morbo, & subjecto, in eo ipso post annum tanquam utile proponant, affectatæ olim reprobationis obliti: quod aliquando contigisse memini.

Non ergo pro curatione Febrium Pernicioſarum de remediis inutilibus loquor, vel de utilium æquipollentium inutili, nimiumque religioso delectu; sed loquor de congruis omnibus recta, & ingenua Methodo administratis, eaque, quoadusque possunt prodesse, suis loco, & tempore esse usurpanda, ultro concedo. Cum tamen vita Hominis est in discrimine, nec nisi per promptam inhibitionem Paroxysmi Febrilis possumus declinare exitium imminens, tunc saltem, nisi prius, aliis remediis posthabitis ad Peruvianum Corticem debemus confugere; nec, nisi cum nostræ conscientiæ detrimento, perspectis jam illius viribus, possumus, ut reor, hujusmodi auxilium certum æque ac innocuum omittere. Nimium suadet hoc ipsius certitudo mortis, & certitudo remedii illam impedientis; si quod enim est in Medicina certum de morte præsagium, illud est unice in casibus Pernicioſarum septem præsertim priorum specierum, cum illæ jam pulsus abolitionem, algorem universalem, lethargum mortiferum &c. intulerunt. Quæ sane certitudo funesti præsagii tanta nunquam est in moribundis, vel in agone constitutis ex qualibet Febre ab ortu Maligna, ut ipsa evincit experientia. Qui enim ad statum jam memoratum devenit Æger, etsi non statim expiret, sed per diem adhuc tantillum resurgat, accessione tamen correspondente certo perit, ni servetur ope Corticis, de cujus præsentaneo auxilio non minor est, ac esset antea de imminente morte certitudo. Liceat exemplo rem explicare, satis, ut puto, apposite. Si quispiam natandi nescius mergatur in vasto gurgite, nec illi quidquam circumprostet, quod possit prehendere, ut emergat, is profecto, licet semel, aut bis conatu suo naturali, & vi subeuntis aquæ, sursum trusus efferatur nonnihil, cito tamen, & certo suffocabitur, ni illi baculus, vel quid simile porrigatur ab adjutrice manu. In gurgite mergitur Æger ex Pernicioſa Febre algidus factus, & sine pulsu, utut paululum relevari semel, ac iterum videatur. Lignum extrahens e gurgite est Peruvianus Cortex rite

porre-

porrectus. Manus adjutrix est manus Medici, illum methodice, ac opportune porrigentis.

Non una tamen præcise est Methodus in omnibus hisce casibus adhibenda, sed potius duplex, habito respectu ad duplicem ordinem Febrium Pernicioſarum. Rursus utraque adhuc varia evadit nonnihil pro diversitate motus, seu velocitatis ipsius Febris modo magis, modo minus celeriter in præceps ruentis: itemque pro diversitate temporis, quo vocatur Medicus, seu pro longiore, aut breviore intervallo, quod illi supereſt ad agendum, postquam vocatus fuerit pro inhibitione imminentis exitii. Juxta varias igitur hujusmodi circumstantias varia quoque aliquantulum est, nempe modo lenior, modo fortior Methodus exhibendi Corticem, ut mox apparebit.

Et quidem generaliter loquendo, Methodus fortior convenit magis septem prioribus Pernicioſarum speciebus, quas in primo membro latioris nostræ divisionis sumus complexi; & sunt, quando Febris quantunvis Exitialis suam Intermissionem, suumque Circuitum etiamnum servat. Atque eo validior ea esse debet, quo celerior est motus ipsius Febris ad exitium properantis, & quo brevius est intervallum temporis, quo distat Accessio, quodque ad illam inhibendam Medico supereſt. Methodus vero lentior magis convenit octavæ, & ultimæ speciei, quam in postremo membro ejusdem primæ divisionis solitarie collocavimus; & est, quando Febris Intermittens ab ortu ad Continuam essentialiter Acutam, & Malignam tendit. Atque hæc ipsa quoque Methodus, levior licet respective ad Methodum supradictarum, nonnihil fortis aliquando (& quidem magis, vel minus) debet evadere, prout velocior, aut lentior est motus ipsius Febris ad Continuam essentialiter tendentis; proutque majus, vel minus est spatium temporis, quod supereſt Medico vocato ad impediendam continuitatem.

Exordium itaque ducendo a validiore, & quo ad effectum celerem mirabiliore Methodo, septem priores Pernicioſarum Intermittentium differentias respiciente, vel eam, ut dictum est, adhibere contingit, quando Febris minus præceps in suo motu ob graviſſimum symptoma maximum quidem periculum portendit, sed non immediate: verum probabiliter post duos circiter [anteactorum respectu habito] paroxysmos; & tunc etiamsi minus valide usurpetur Cortex, nempe more fere vulgari, adhuc sat est; vel eandem methodum contingit adhibere [quod frequentius accidit] cum jam Febris ferali symptomate, quodcunque fuerit ex recensitis suo loco, Ægrum in tali statu repente constituit, ut vix illam, quam actu patitur, accessionem videatur posse transigere, cum morali certitudine quod alteri non sit futurus superstes, & in tali casu validiſsima opus est Corticis oblatione.

In quocunque autem ex duobus casibus modo recensitis reperiatur Æger, Pernicioſam Intermittentem quamlibet passus ex prioribus septem speciebus, statim ita curandus est, ut quo citius possibile sit, viæ omnes, per quas Fermentum futuræ accessionis transire debet, ut inde elutrietur in sanguinem, Peruviano Cortice abunde conspergantur, omnesque, quotquot sunt, succi in primis viis cum Fermento alteram accessionem producturo commiscibiles, omnes, inquam, eodem pulvere inebrientur; adeoque Ventriculus, Inteſtina, Vasa Chylifera, omnesque succi per eadem Vasa reptare soliti, hoc pulvere Febrifugo copioſe scateant necesse est, ut hospitem efferum sive in illis latentem, sive illis accessurum, excipiant ut par est; illum videlicet enervando, debellando, ac mansuefaciendo, ne ultra pergens, ultra lædat.

Ad hoc opus cito absolvendum de more non minus requiritur, quam quantitas *ſex drachmarum* pulveris, nec plus, quam *uncia una*, ad impediendum scilicet futurum accessum, & *tantundem* circiter postea ad firmandam valetudinem, & inhibendam recidivam. Quæ

quan-

quantitas modo celerius, modo lentius debet absumi, prout magis, vel minus distat imminens paroxysmus, & prout majus, vel minus est imminentis paroxysmi periculum. Sciendum est enim, ut dicebamus *Capite* I. *&* viii. *Libri primi*, ad sistendam Febrem quamlibet Intermittentem sufficere quidem *drachmas duas* pulveris, si uno haustu assumantur longe satis ab accessione futura, nempe vel in principio, vel saltem in fine accessionis antecedentis [loquor de correlativa ad eam, quam intendimus inhibere] sed si talis distantia non adsit, ita ut paroxysmus, qui debet impediri, distet *v. gr.* per xxiv. horas tantummodo, vel etiam minus, & tamen opus sit illum impedire ratione periculi, quod secum laturus est [non loquor de paroxysmo vel jam invadente, vel quam proxime imminente, sive lethalis, sive mitior ille futurus sit, quoniam ad eum curandum pertingere tempestive nequit actio Corticis] in tali casu necesse est, quod copia pulveris suppleat defectum temporis, & quod ipsa quantitas adaucta absumatur ea proportione, & ordine, ut primus haustus, si offeratur in forma liquida, vel prima oblatio, quomodocunque fiat, constet tali quantitate pulveris, ut potis sit probabiliter ipsum paroxysmum vel sistere, vel plurimum enervare: quod facilius assequemur per primam oblationem validam, a paroxysmo inhibendo magis distantem, quam per reliquas, quarum actio serius in actum deducitur. Et hinc est, quod si primo offeratur in pauca dosi, etiamsi postmodum, vel frequenter exhibeatur, ut mos erat *Talbotii*, & aliorum, vel copiose etiam, sed prope accessionem, facile fraudemur fine nostro; secus si longe ab accessione fortius, prope vero accessionem debilius agamus. Utrunque autem ea proportione faciendum, quæ securitati effectus, & casuum exigentiæ modo majori, modo minori apte respondeat.

Hanc autem regulam, & consona proportione dispositam distributionem remedii paullo infra melius determinabimus, atque exemplo illustrabimus, ut vim remedii cum brevitate temporis, quod supereſt ad impediendum futurum accessum, commensurare possimus, & cum prævia cognitione, ac quasi ex certa scientia id assequi in casibus arduis, quod in vulgaribus quasi fortuito nonnunquam contingere observavit *Monginotius* inquiens — *Notandum venit, si infusio* [intellige Corticis] *admodum valida fuerit, aut si crebrius fuerit exhibita, nonnullos a primo etiam paroxysmo liberationem obtinere: unde Medicamento plurimum laudis accedit.* Et licet hanc citam curationem in casibus minime urgentibus, in quibus tantummodo illam observavit, minus firmam censeat, illique propterea anteponat (nec forsitan male) nonnihil lentiorem; in casibus tamen præcipitis exitii, eadem; utpote coacta, hanc exceptionem pati non potest: satius est quippe recidere segnius in Febrem, quam cito mori. Sed & de rara in hisce ipsis casibus recidiva aliquid infra sumus dicturi.

Si itaque Æger in talibus circumstantiis sit constitutus, ut probabiliter duos adhuc *ex. gr.* ferre possit, etiamsi intensiores futuri sint, paroxysmos, quatenus scilicet Febris sit motus non adeo præcipitis, & pernicioſum symptoma habeat adhuc quandam mediocritatem: in hoc casu (siquidem fidendum sit morbo, qui nullam sæpe servat proportionem, adeout non raro post accessum levem sequatur immediate lethalis alter) in hoc, inquam, casu, declinante accessione, vel ea integre soluta sufficiet exhibere *drachmas duas* Corticis, prout de more in Intermittentibus Benignis. Quia tamen Febris Pernicioſa habet nescio quid pravitatis, & pertinaciæ supra Benignam, ideo ad majorem cautelam, si Febris præsertim duplex fuerit (loquor de Tertiana per modum exempli, & de hac semper intelligi velim, quippe magis obvia, & pernicioſo characteri magis obnoxia) ad majorem, inquam, cautelam utile erit sequenti

die,

die, minoris scilicet afflictionis, *unam* adhuc *drachmam* præscribere, ipsoque futuri paroxysmi fortioris die pluribus horis ante accessionem adhuc *alteram*; sic enim dubio procul paroxysmus ille majoris afflictionis non succedet, sicut nec subsequens levior. Quod si, ut dicebam, suspicio de symptomate pernicioso sit minor, & periculum magis distans, Febrisque tantum simplex, possumus etiam solis *drachmis duabus* antecedente paroxysmo exhibitis contenti esse, & observare quid inde sequatur, priusquam Corticem repetamus, cum morali certitudine, quod, etiamsi correspondens paroxysmus adveniat, levior is erit, & longe minoris periculi; adeoque poterimus, si velimus, etiam per *semidrachmas* pulveris vel semel, vel bis in die exhibitas, paulatim accessiones imminuere, & intra paucos dies in totum extinguere. Mihi tamen semper magis probabitur Methodus validiuscula, ubi suspicio perniciei justum fundamentum habeat; tum quia infidus est ordo, & inæquale incrementum accessionum, quæ quandoque nos fallunt; tum quia, cum innocuum semper repererim in quacunque dosi remedium istud, non est cur ubi decernitur necessarium, hæreamus in parva, maxime cum fortius operetur, quo fortius exhibetur: & quo fortius operatur, eo minus sit semper periculum, quod repullulet Febris recisa.

Si vero ob neglectas Febres, nondumque ab ullo Medico curatas, vel ob easdem non satis a curante Medico observatas, aut observabiles propter occultam illarum malitiam, repentinamve, ac præcipitem mutationem, si, inquam, ob has, vel similes causas Æger [quod sæpe contingit] jam ruerit in exitium, sitque ideo in tali statu, ut jam frigidus, anheloſus, ac fere cadaverosus appareat, & quod pejus est, in eodem statu diutius perseveret destiturus auxilio Corticis, Medico videlicet illius restitutionem tentante per sola Alexipharmaca, atque Cardiaca vulgaria: in tali casu, dummodo vita in futuram saltem accessionem protrahi debeat (quæ conditio omnino requiritur ad evitandam calumniam, non vero quia China China obsit, cum nequit prodesse, ut fusius explicabimus sequenti *Capite*; neque enim hominem intra illam ipsam accessionem expiraturum vel Cortex, vel aliud quidquam sanare valet) in tali, inquam, casu, licet res in angusto sit posita, & insuper postridie *v. gr.* adventura sit nova Accessio procul dubio cæteroqui lethalis, nihilominus omni conatu statim tentanda est viriliter introductio liberalis quantitatis Peruviani Febrifugi, posito quod Æger possit illud deglutire; hæc enim difficultas, quæ in lethargicis præsertim facile occurrit, non semel in causſa fuit, ut quispiam remedio destitutus occubuerit, qui fere certo convaluisset, si potuisset assumere.

Ponamus itaque per modum exempli, quod Ægrotans aliquis post duos paroxysmos *v. gr.* Tertianæ simplicis Intermittentis, quorum prior leviſſimus fuerit cum nullo, vel pauco stomachi angore in principio accessionis, & alter nonnihil fortior cum dolore mordaci oris ipsius Ventriculi, tertium patiatur fortissimum cum tali, tantoque morsu ejusdem stomachi, ut primo ejulans, ac ululans, dein clamandi impotens, jactabundus, nauseabundus, animo deficiens, cum pulsu pertinaciter abscondito, oculis concavis, suspiriis luctuosis, sudatiuncula frigida, & hujusmodi, videatur animam efflaturus. Ponamus pariter, quod a Natura, atq; a Remediis adjutus, & recreatus post plures, & plures horas tandem incipiat reviviscere cum levi aliquo ad tactum calore, pulsus, utut minutuli, elevatione, morsusque ventriculi imminutione, adeout Medicus moralem certitudinem habeat de vita in futuram accessionem protrahenda, sed simul æqualem de morte tunc temporis adventura una cum Paroxysmo febrili, qui, quartus cum sit, cæteriſque de more ferocior, quippe cum morbi statu coincidens, & die septima, in hoc certe casu lethalis omnino futurus erit. Ponamus adhuc, quod statim ac appareat ea symptomatum remissio, quæ finit Ægrotantem

tem loquí, ille tum animæ primum, tum rebus deinceps ſuis ſucceſſive conſulat, ad quæ peragenda non parum temporis neceſſario requiritur. Omnibus hiſce tandem peractis, mane ſequenti (quæ dies eſt ab acceſſione vacua) ponamus denique alterum Medicum in conſilium vocari, Ægro aliquantulum quidem, ſed parum reſpective ad dies antecedenter correſpondentes allevato, & quo ad actus externos aliquantulum vegeto, ad motum non ſegni, & ad reſpondendum, licet languidiuſcule, prompto: ſed ex alia parte, remanente pulſu adhuc exili, & nonnihil celeri, ſudatiuncula quadam viſcida cum ſplendore faciei, nauſea, aut apepſia cum quadam ſenſatione moleſta in regione ſtomachi, oculis cavernoſis, voce ſepulta, ſuſpiriis identidem anheloſis, & nonnunquam ſingultuoſis: ita ut de futura acceſſione ſequentis diei, ac per conſequens de futura morte inter Medicos curantes facile conveniat, niſi impediatur paroxyſmus (quod primo loco requiritur) ad impetrandas ſaltem inducias pro iis, quæ ſuperſunt, ſymptomatis ex arte corrigendis, & pro tollenda pulſus celeritate, & frequentia febrili, etiam extra paroxyſmum noviter introducta, quæ tamen nullo negotio etiam ſponte poſt inhibitum paroxyſmum cum reliquis ſymptomatis ſolet evaneſcere. Cum vero nullum in Medicina remedium ſit, a quo poſſimus promptam inhibitionem paroxyſmi ſperare, niſi a Cortice Peruviano rite adminiſtrato, iſte propterea in hoc ſtatu, quin & in pejore [in quo ne ipſi quidem Medici cæteroqui Cortice utentes, illum poſſe proficere quondam credidiſſent) nulla mora, vel cunctatione interpoſita, proponendus eſt a Medico recenter vocato, & nervoſe exhibendus.

Obſtat equidem in hoc caſu brevitas temporis [quæ aliquando etiam major eſt in aliis caſibus] obſtat, inquam, brevitas temporis, quod ſupereſt uſque ad futurum acceſſum. Et certe in tali temporis anguſtia *duæ drachmæ* Corticis, quæ requirunt pro actione ſua totum ſaltem ſpatium, quod intercedit inter unam, & alteram acceſſionem, non ſufficiunt ad impediendum, quin immo neque ad minuendum quantum opus eſt proximum paroxyſmum, qui quoque, etiamſi levior foret, & cardialgia minus feroci comitatus, adhuc tamen hominem viribus jam deſtitutum, qualem ſupra deſcripſimus, dubio procul jugularet. Igitur in hoc caſu neceſſe eſt, ut Æger, quo citius fieri poterit, ſaltem *drachmas ſex* Corticis deglutiat, primo quidem hauſtu *ſemunciam* circiter, & reliquum partitis vicibus, *ex. gr. drachmam unam* poſt horas ſex, vel octo, & poſt ſimile intervallum alteram, habita cautione, ut ultima oblatio, ſi proficua futura eſt pro paroxyſmo proximo, diſtet ab eodem paroxyſmo per horas circiter duodecim; quæ enim China China exhibetur paucis admodum ante acceſſionem horis, ea pro inhibenda acceſſione hujuſmodi nihil valet, niſi forte inquantum præceſſerit horis congruis alia quantitas roborari capax ab hoc adjuncto. Quo nomine etiam expediet in caſibus breviſſimæ a paroxyſmo diſtantiæ, oblata doſi ampla tempore remotiore, aliam portionem repetere etiam non longe a paroxyſmo, licet cæteroqui hujuſmodi oblatio prope Febrem magis influat ad impediendos ſubſequentes paroxyſmos, quam ad avertendum imminentem, tali oblationi nimis immediatum. Quod dictum eſt de *ſex drachmis*, intelligi poteſt de *uncia integra* in caſibus ſumme urgentibus ante paroxyſmi adventum abſumenda, & prudenti partitione diſtribuenda.

Sin autem imminentis paroxyſmi propinquitas ſit talis, ut reddatur dubia quo ad affectum etiam prompta oblatio *trium*, vel *quatuor drachmarum* Corticis ob temporis brevitatem, & Ægrotantis inſtans exitium; ut *v. gr.*, ſi paroxyſmus lethalis per duodecim circiter horas tantummodo diſtet, tunc ad *ſex uſque drachmas* ſimul unica vice (quod pluries feliciter a me, & ab aliis me ſuadente factum eſt) licebit tranſcendere, *duabus*, quæ ſuperſunt, *drachmis*, in duos ſequentes dies reſervatis, ſi Æger tam-

diu ſupervivat: quemadmodum, ſi diſtantia a paroxyſmo ſit plurima, ut in Quartanis, vel etiam Tertianis, Medicuſque ſit præſens poſtremo acceſſui perniciem aperte præmonſtranti, habeatque ideo totum tempus tum declinationis paroxyſmi, tum ſubſequentis intermiſſionis, pro præſcribendo citra tumultum Cortice, ſufficiet prima vice exhibere *drachmas tres*, vel etiam *duas*, ut paullo ante dicebamus, dein *drachmam unam* identidem, & frequenter repetere, ſingulis *v. gr.* ſex horis ante adventum paroxyſmi, aliiſve modis ſupra expoſitis, donec quantitas *ſex drachmarum* circiter ſit abſumpta.

Brevi hac, facili, & valida ſervata Methodo per totum tempus, quod acceſſionem antecedit (ſuppoſito, quod illud ſit horarum plus minus viginti quatuor, ab incœpto uſu remedii uſque ad horam futuri paroxyſmi) idem paroxyſmus vel inhiberi ſolet omnino, vel leviſſimus apparere, vel ſaltem procul dubio non lethalis eſſe; quæ ſors non contingit ulla alia Methodo in uſum ducta, ut, ſi ſolam infuſionem Chinæ Chinæ more *Talbotii*, *Helvetii*, aliorumve quantumvis frequenter uſurpemus, vel ſi alio quocunque modo procedamus, niſi *unciam* circiter, ſi affectus ſit præceps, ejuſdem Chinæ Chinæ in pura ſubſtantia aſſumpſerit Æger, vel tantum ſaltem Extracti recentis, aut validæ tincturæ Corticis, quantum poteſt æquare virtute *unciam unam* ejuſdem ſubſtantiæ ante adventum futuri paroxyſmi; cum animadverſione etiam, quod dimidium integræ doſis Æger jam uno tantum, vel duplici hauſtu habeat aſſumptum duodecim circiter horis, ſi fieri poſſit, longe ab ipſo paroxyſmo: ſiquidem neceſſe eſt, bonam quantitatem intra breve tempus hauſiſſe, & hauſiſſe longe ante horam, quantum fieri poteſt, futuri paroxyſmi.

Propterea qui infuſionem *trium*, vel *quatuor unciarum* Chinæ Chinæ præſcribunt factam in magna liquoris mole, & plurium dierum ſpatio potandam, in caſibus Pernicioſarum Intermittentium moram non admittentibus, invalide utuntur Cortice: cum talis Methodus vix valeat in benignis, atque diuturnis Febribus, minus agente quantitate *quatuor unciarum* parvis doſibus uſurpata, ac agat quantitas *unciæ unius* larga doſi, brevique temporis ſpatio adminiſtratæ, ut diximus *Capite* vii. *Libri* I. Addo inſuper, tantum intereſſe non ſolum Corticem præſcribi in quantitate liberali, intra breve tempus abſumenda, verum etiam talem quantitatem diſtribui ea, quam diximus, proportione, ut data pari quantitate, *v. gr. uncia una* Chinæ Chinæ, eaque intra æquale tempus, *ex. gr.* intra viginti quatuor horas abſumpta, in caſu pari Febris Pernicioſæ, adhuc tamen poteſt ſanari Plato *v. gr.*, & non ſanari Socrates, præciſe ob inæqualem adminiſtrationem remedii quatenus Platoni oblata fuerit primo hauſtu *ſemuncia* Febrifugi, & reliquum ad *drachmam*, & *drachmam*; Socrati vero oblata fuerit *drachma una* ſingulo trihorio *v. gr.* juxta *Mortoni* Methodum, vel aliter. Cum enim ſic, & nimis imbecilliter agatur primis horis, a paroxyſmo futuro magis diſtantibus, in quibus incidit occaſio præceps, ac tota agendi opportunitas, & fere incaſſum agatur ſecundum dimidiam circiter portionem remedii, poſtremis horis inutilibus adminiſtrati, hinc eſt, quod in caſu præcipiti nullus ſequatur effectus, qui ex adverſo ſequetur per oblationem *ſemunciæ* primis horis, cui quidquid diſtributive, & parce poſtmodum ſuppeditatur, ſatis eſt. Et hoc neceſſe eſt, quod ſciant, atque intelligant ii, ſi qui forte ſunt, qui, ut uſui Chinæ Chinæ plaudere videantur, tamquam rei ſibi notiſſimæ, Pſittacorum more, quod minus perſpicue hinc inde excerpſerunt, confuſe repetunt per vicos, & per compita, ſcilicet audendum eſſe, & Chinam Chinam in Febribus quibuſcunque crebro, & liberaliter eſſe propinandam. Hoc enim jactare ſine experientia, & tradere ſine lege, eſt remedium contemptui exponere, & ſemetipſos cenſuræ ob aſſerti nimium late patentis animoſitatem, & ob frequentem carentiam ſucceſſus.

Poſitis

Positis autem in tuto hac stricta Methodo Ægri rebus, ad ulteriorem expugnationem Fermenti febrilis, & ad præcautionem Recidivæ, morbo, ut ita dicam, in medio sui vigoris suffocato, necesse est insistere in usu remedii per plures dies, illudque postquam ad dies aliquot omissum est, ad plures alios denuo repetere; alterna siquidem reciprocatio temporanei usus, & omissionis illius mirifice conducit ad intentum, præstatque ipsi usui non interrupto. Expediet idcirco non semel opus aggredi modis, & formis luculenter expressis *Libro* I. *Cap.* præsertim vii., ut ideo hìc idem repetere non sit opus. Illud addam tantummodo, quod in casibus Pernicioſarum, qualis est, quem attuli paullo supra per modum exempli, satius est primis diebus post fugatum paroxysmum, & præcipue si aliqua febrilis incalescentia, ab ultimo paroxysmo relicta, constanter nonnihil perseveret [quod tamen per duos tantum, vel tres dies solet observari) satius, inquam, est primis diebus, quibus Cortex ad prophylaxim exhiberi solet, illum præscribere nonnihil liberalius, ac in benignis, *ex. gr.* ad *drachmam unam* quotidie per tres circiter dies, dein ad *semidrachmam* bis in die per alios tres dies; unde quemadmodum *sex drachmæ* absumptæ fuerunt paullo ante adventum paroxysmi pro eo impediendo, ita *sex* aliæ postea absumantur pro eodem longius pellendo. Interposita vero quiete sex dierum circiter, *semunciam* adhuc ad *semidrachmam* quotidie sufficiet præscribere pro eodem paroxysmo, si possibile sit, penitus arcendo. Atque ita *duabus unciis* ad summum Chinæ Chinæ in totum absumptis, sed dosi provide inæquali, & quidem intra spatium trium hebdomadarum [comprehendendo quietem intermediam unius hebdomadæ] Pernicioſa Febris jugulatur, hominem cæteroquì statim jugulatura: cum ex adverso apud alios, *unciis quatuor*, vel *quinque* enervi Methodo exhibitis vix pellatur Benigna.

Quod si adhuc radix aliqua febrilis repullulascere videatur, illa vel pauliſper sibi sinatur, sua sponte cessatura, vel postquam cursus aliquis illi permissus est, præmissa, si lubeat, leni aliqua corporis expiatione, vel sanguinis missione, iterum repetatur usus benignior ejusdem Corticis, *v. gr.* ad *semidrachmam*, vel ad *scrupulum unum* quotidie mane per dies duodecim circiter ad impediendam omnem Febris revirescentiam sive in forma potus, sive in forma boli, sive in Extracto, aut Tinctura, sive cum Syrupis, aut Conservis, sive alio quovis modo, quod parum refert, ut fusius citato *Cap.* vii. *Libri* I., ad quod etiam in hoc casu Lectorem remitto. Atque hæc est Methodus valida pro curandis illis Febribus Intermittentibus Pernicioſis, quas in primo membro divisionis genericæ collocavimus, quæ videlicet etiam in sua pravitate nativam adhuc servant intermissionem.

Exponenda supereſt alia Methodus temperatior pro curandis illis, quas collocavimus in secundo membro, & Octavam Pernicioſarum speciem constituunt, scilicet *Subcontinuarum*, earum nempe, quæ ex Intermittentibus ad Continuas, & Acutas tendunt. Ista autem Methodus, quam lentiorem voco, respectu habito ad supra descriptam, non semper adeo lenta est, ut aliquam non exigat celeritatem, neque tam levis, ut validum quandoque non admittat operandi robur, & dosim Corticis liberaliorem. Ab hoc ut cito me expediam, sat erit generaliter dicere, quod pro Medici curantis judicio varianda est dosis Chinæ Chinæ, & repetenda illius oblatio ea proportione, quæ sensim valeat ita enervare paroxysmos ad continuitatem vergentes, ut priusquam adveniat tempus probabile futuræ Continuitatis, atque (ut ajunt) Acutiei, iidem paroxysmi omnino sublati sint, absumpti scilicet intra tale tempus apta distributione *drachmis sex* Peruviani Corticis. Paroxysmis etenim sic inhibitis, seu non recurrente nova accessione mirum est, quam facile ipsa evanescant semina, & rudimenta succrescentis cæteroqui Continuitatis.

Ponamus itaque & in hoc casu, quod transactis quatuor, vel quinque paroxysmis Tertianæ Intermittentis, quos inter aliquis calor, atque siticula mediarit ipsa intermissionis die, & quibus invadentibus minor semper qualibet accessione facta fuerit sensatio frigoris, adeout levis tantum, & brevissima evaserit extremorum perfrigeratio, ponamus, inquam, quod post hujusmodi paroxysmos, longiorem etiam extensionem, majorem semper intensionem, & breviorem, ac obscuriorem intermissionem habentes, subsequatur alter, cui loco intermissionis succedat tantum notabilis remissio, perseverante cum siti etiam linguæ siccitate, inquietudine, jactatione, calore ad tactum acriore, dolore capitis, urinis paucis, rubris, ac crassis, & aliis hujusmodi: adeout Febris de Intermittente jam facta sit Subcontinua, seu Continua per subingressum; non quidem per simplicem mitiorum paroxysmorum extensionem, sed propter violentam intensionem, & validiorem simul extensionem eorundem; unde sub hac proportione palam fiat, quod Continuitas ista, quæ per subingressum paroxysmorum initium sumpsit, minime velit in hac linea subsistere, sed ultra pergere ad Acutiem, atque Malignitatem, simulque ad Continuitatem essentialem, post duos circiter paroxysmos acquirendam, nullaque amplius periodo, vel nonnisi obscurissima distinguendam; in quo statu vel inutilis omnino, vel saltem imbecillus admodum semper est Cortex, ut *Lib.* V. dicemus.

In hoc ergo casu Acutiem proxime, & Perniciem longiuscule præmonstrante, præmissis suo tempore, quæ debebant præmitti, & repetita etiam, si opus sit, paullo ante usum Febrifugi, ut casus quidem ferre videtur, Venæ sectione, vel omissa tali repetitione, si jam antecedenter plenitudini, & exigentiæ sit satisfactum, aut si nova accessio jam prope immineat, vel non admodum distet, danda statim est opera, ut paroxysmus imminens continuitatem majorem allaturus enervetur insigniter, non autem inhibeatur omnino: quoniam cum efferveſcentia febrilis admodum valida sit in hoc casu, in quo intermissio jam evanuit, fortasse minus conveniens est illius repentina, & violenta suppressio, maxime cum nec unus, nec alter paroxysmus mortem sit allaturus, sed solam Acutiem. Enervato siquidem imminente paroxysmo, per repetitum usum Corticis magis enervatur & alter, donec sensim tertius omnino tollatur, & paullo post etiam ipsa cæteroqui invalescens continuitas. Hoc autem citius, vel lentius agendum est, prout magis, vel minus distat primus Accessus, & prout magis, vel minus celer est motus, quo Febris ad continuam vergit, majorve, aut minor ad succumbendum oneri dispositio Ægrotantis.

Redeundo itaque ad casum jam positum, in quo Medicus post elapsum quintum paroxysmum cogitet sequenti die de impedienda continuitate, sexto accessu validius adventura, dico, quod præmissis antea præmittendis, statim poterit exhibere mane *v. gr. Scrupulos quatuor*, vel *drachmam j. ſs.* Corticis, vespere vero *drachmam ſs.*, vel *ſcrupulos duos*. Die autem ipsius Accessus, mane *drachmam unam* solam, vel *duos* tantum pariter *ſcrupulos*, totidemque sero declinante Febre, offerre sufficiet, & sic per duos, vel tres dies continuare, insumendo scilicet quotidie partitis vicibus *ſcrupulos* tantum *quatuor*, vel circiter pulveris: posito quod prima die, primoque hausto liberalior aliquantulum fuerit, ut supra, dosis assumpta. Et quia, ubi agitur de Febre ad Continuitatem, atque Acutiem properante, suspectus cuipiam videri poterit Vini usus, propterea ad majorem cautelam in hac Febris specie expediet Corticem offerre in aliqua aqua stilatitia, puta Cardui benedicti, Scorzoneræ &c., vel eandem Aquam loco Vini ipsi Cortici assumpto in forma boli superbibendam præscribere: quamquam (ut fatear) neque in his circumstantiis Vini, præsertim tenuioris, usum unquam noxium sim expertus.

Subla-

Sublata in hunc modum periodo, & ſucceſſive evaneſcente, quæ ſupererat, Febre, ne facile eadem repullulaſcat, utile erit poſt quietem unius, vel alterius diei, immo etiam trium, vel quatuor, Corticem rurſus offerre ad *drachmam ſs.* modo ſemel, modo bis in die juxta majorem, vel minorem Ægri diſpoſitionem ad recidivam; quod oculato Medico haud difficulter conſtabit. Atque ita pro varia iſta Ægrotantis diſpoſitione, & Febris indole, brevior, aut diuturnior eſſe debet, & citius, aut tardius, crebrius, aut rarius, ac per breviora, aut longiora dierum intervalla reſumi uſus ejuſdem Corticis; hac tamen cautela generali ſemper adhibita, ne ſcilicet uſus crebrior tranſeat in abuſum. Abſumpſiſſe ſiquidem ſatis eſt *duas*, plus minus, *uncias* Chinæ Chinæ in ſubſtantia, quomodolibet id fiat, pro una ægritudine integra; quod enim non præſtat hæc quantitas, nec præſtat major. Immo non ſemel obſervavi pendente ipſo Corticis uſu liberaliore (qui pertinaciter a nonnullis in Benignis Intermittentibus perperàm inſtituitur) Febrem inſimul rediiſſe; illa videlicet cum remedio ſibi familiari reddito aliquod tandem ſocietatis fœdus ineunte.

Quod ſi celerrimo gradu Febris ad Acutiem, & Continuitatem properet, itaut ſtatim ac incipit obſcurari intermiſſio præter indicia ſuperius expoſita, aut illis ſimilia, appareant etiam, ut quandoque aſſolent, alia fortiora, qualia ſunt motus artuum tremuli, aut convulſivi, ſubdelirium non plane intermittens, vox tremula, urina ſubjugalis, ſingultus, aut alia hujuſmodi, tunc gradu pariter velociore debet incedere Medicus in exhibendo Cortice ferme ad regulam Methodi in Perniciosis Comitatis conſtanter Intermittentibus uſurpandæ. Ut enim ſe habet reſpectu illarum imminens exitium, ita ſe habet reſpectu iſtarum imminens Acuties; utrumque magna quidem celeritate impediendum, non tamen omnino pari, quoniam diſpar quo ad tempus eſt extremum utriuſque periculum. In caſu itaque Pernicioſæ poſt aliquot Intermittentes acceſſus motu celerrimo in Continuam degenerantis, expediet prima oblatione (quæ ſemper, ut alias diximus, cæteris longe validior eſſe debet, ut cum fructu efficaces eſſe poſſint leviores, quæ debent ſubſequi) expediet, inquam, prima oblatione *duas* ſaltem, vel etiam *tres drachmas* Corticis exhibere, dein altera die *drachmam unam* mane, & ſero: poſtea ad *drachmam ſemis* tranſcendere modo ſemel, modo bis in die, prout opus erit, donec abſumatur *prima uncia* circiter Corticis: reſervata alia *uncia* vel integra, vel dimidia, diſtribuenda pro prophylaxi eo modo, & ea proportione, quæ Medico curanti videbitur opportuna, ut ſatis, ſuperque jam diximus.

Nec eſt, quod quiſpiam meticuloſus liberaliorem doſim, diuturnamve repetitionem Corticis eo, quo diximus, modo reformidet; præterquam enim quod major quantitas, & diuturnior oblatio ob leviorem cauſſam in uſu jam fuit, & eſt quotidie, diverſa quidem methodo, apud alios, & præſertim in Gallia, nec tamen quidquam detrimenti a tanta, & ſupervacanea Corticis ingurgitatione ad plures videlicet, ac plures illius uncias, ſuboriri intelligimus: addere inſuper poſſum & ego experientiam meam, quæ reſpective ad uſum innocuum Chinæ Chinæ generaliter eſt annorum circiter L., præter experientiam præviam Præceptoris mei, ab ipſo Corticis in Italiam adventu initia ſua ſortitam; reſpective vero ad uſum largiorem in Perniciosis Febribus eſt annorum XL., quod poteſt ſufficere ad firmandam ancipitem puſillorum fidem. Et quoniam Virorum omnium honeſtorum experientiæ, agentium de Corio humano, acquieſcendum eſt, lubet adjicere quoque experientiam *Mortoni* ab annis xxv. petitam, & *Sydenhamii*. *Nunquam* (inquit *Mortonus*) *me pœnituiſſe memini, quod Corticem frequenter, & copioſe exhibuerim; Inde enim ſæpe appetitum magis firmatum, coctionem alimentorum in Ventriculo reſtitutam, generi nervoſo robur adje-*

adjectum, *& Habitum Corporis a ſtatu tabido in Athleticum mutatum obſervavi*. Quæ quidem omnia ſæpiſſimæ mihi quoque obſervare contigit. Immo copioſæ, ac repetitæ Corticis oblationi tantum tribuit citatus Auctor, ut incommoda, quæ aliquando Febres fugaras ſequuntur in aliquibus, qui Cortice ſolum uſi ſunt quantum par fuit ad pellendam Febrem, & non ultra, adſcribat nimis parco Corticis uſui, Fermentum febrile ob idipſum ſupprimentis potius, quam ſubigentis: adeoque ſubdit, hujuſmodi incommoda reſtitantia, quæcunque ſint, *A repetito, & juſto Corticis uſu abſque quacunque alia methodo ſponte ceſſare*: tandenque concludit — *Culpentur ergo Medici, qui ipſum ſatis copioſe non exhibuerunt, aut Ægri, qui ejus repetitionem reſpuebant, non vero pharmacum, quod inſons eſt*. *Sydenham* pariter in Febribus præſertim Continuitatem affectantibus, in quibus cæteroqui magis ſuſpecta videtur eſſe debere copioſa Corticis quantitas, illum liberaliter exhibet in ſubſtantia præciſe ob hoc ipſum, quod Febris ad Continuam diſponitur. *Obſervandum eſt* (inquit ille) *quod quo magis Febris ſive ſponte ſua, ſive regimine calidiori ad continuitatem accedat, eo major Corticis quantitas exhibenda: itaut nonnunquam viderim morbum hunc nonniſi ſeſquiunciæ, vel unciis ejuſdem duabus ceſſiſſe*. Sed de hoc fuſius adhuc *ſequenti Capite*.

Denique pro coronide monendum ſupereſt, quod cum in caſibus Perniciſarum quarunlibet, & præſertim poſtremarum, quæ octavam differentiam conſtituunt; earum ſuppreſſio contingat utplurimum circa ſtatum morbi univerſalem (ſi enim periculum continuitatis in ipſo ſtatim ſe prodat principio, ſuo loco quæremus, an tunc quoque expediat Corticem adminiſtrare) cum, inquam, morbi mutilatio, ut ita dicam, contingat in medio illius curſu, ideoque tunc facilius recurrere poſſe videantur recidivæ, reciſo quidem, ſed non ab omni forſan radice penitus evulſo febrili fermento ob remotam ſcilicet producticem cauſſam, quæcunque fuerit, fortaſſis adhuc vigentem: propterea in hujuſmodi caſibus utile erit, recidivam, ſi contigerit, non ſtatim iterum reprimere, ſed aliquantulum ſinere, quoniam ſemper debilior eſt ac fuerit invaſio prima, ſuamque Febris facilius, ac diutius, quam tunc, ſervat Interміſſionem; atque ideo ſatis eſt efficaciter egiſſe a primordio periculi. Cæterum quæ ſubſequitur levior invaſio vulgaribus tantum, congruiſque, & cautis remediis erit tractanda, donec vel ſponte, vel conſueta Artis Methodo perfecte curetur. Quod ſi his non obſtantibus vel diutius, quam par ſit, protrahatur, vel iterum cum periculo recrudeſcat Febris, vel ad continuitatem eſſentialem tendat, tunc prompte, & ſine ulla cunctatione repetendus eſt Cortex ſive fortius, ſive temperantius, juxta exigentiam caſuum diverſorum, & ſecundum regulam in *Hiſtoriis ſequenti Libro* ſubdendis ſervatam: quod omne pariter faciendum eſt eodem modo, quoties ſive bis, ſive ter, ſive etiam pluries pervicax, & indomitæ fere cervicis Febris valide recruduerit.

De diæta ſervanda eo tempore, quo juxta Methodum utranque remedium in uſum ducitur, nil habeo, quod addam ſupra id, quod obiter dixi de hoc *Cap. vii. Libri primi*: maxime cum facile ſit cuilibet Medico vel mediocriter verſato, alimentum in debita qualitate, quantitate, & temporis diſtantia præſcribere; præſertim ubi vel Methodus curativa lenior, vel mera prophylaxis ſit inſtituta. Ubi vero præ manibus ſit Methodus validior, in qua copioſe, & frequentius exhibetur Cortex, attente magis quo ad partitionem, & caute magis quo ad quantitatem victus eſt offerendus, ne cum eo confudantur intempeſtive remedium. Sed hæc ipſa cautela cito deſinit, cum brevitas unius diei naturalis, qua negotium magna ex parte ſolet abſolvi, difficultatem ullam vix poſſit admittere.

Circa hoc tamen illius non ſum ſententiæ, ut cum nonnullis credam, crebrum, & pleniorem ciborum uſum conferre

ferre Cortice utentibus; immo cum permixtio medicamenti cum cibis apud me ſit ſemper ſuſpecta, quo enim purior, & ſimplicior permeat Chyli vias ſubſtantia Remedii, eo activior eſt, & validior, ſatius duco, quod ea ſervetur victus ratio, quæ congruit naturæ morbi in data poſitione Acuti jam facti; ut propterea ſolliciti admodum eſſe non debeamus, ſaltem in Regione noſtra (ut *Libro* etiam *primo* innuebamus) de cibo offerendo, quaſi in adjumentum Remedii. Atque ideo præter Vinum, in quo frequentius propinatur Febrifugum (eſto quod & in Aquis ſtillatitiis, & in forma ſolida cum fructu æque offeratur) præter Vinum, inquam, quod portionem aliquam alimenti ſupplere poteſt, convenient juſcula carnium, ova ſorbilia, fercula ex illis confecta, panatellæ, emulſiones ex ſeminibus peponum, ex Amygdalis recentibus, & hujuſmodi.

Quo ad intervallum vero inter cibum, & Corticem, ego hanc regulam generalem teneo, ut quando Remedium offertur, Ventriculus ſit a cibo, ſi fieri poteſt, vacuus, vel ſaltem ſit peracta digeſtio: & quando cibus offertur, Remedium pariter, majore ſaltem ſui portione, ſit a Ventriculo ad Chyli vias propulſum. Idcirco quatuor ſaltem horis ante cibum exhibeatur Cortex; elapſis vero quatuor itidem, vel quinque horis ab aſſumpto tenuiore cibo iterum repetatur, & ſic deinceps toto tempore, quo durat frequentior oblatio ejuſdem Corticis. Hanc tamen regulam quandoque variare expedit, ubi urgeat neceſſitas tum nutriendi, tum Febrifugum exhibendi: quo caſu, partito ſingulis ſex horis cibo dilutiore, ac tenui, horis demum intermediis [videlicet tribus elapſis ab aſſumpto juſculo] poteſt exhiberi Cortex, immo etiam paullo poſt, vel paullo ante aſſumptum juſculum, ſi ſit opus; quandoquidem aliquam alimentorum, præſertim liquidorum (forte & ſolidorum) ſocietatem non prorſus excludit remedium iſtud, facile Fermentorum noſtrorum objectis, ut Fermentis ipſis noſtris accommodabile. Quæ itaque pro regula generali circa hoc ſunt prolata, non adeo religoſe intelligenda ſunt, quin variam pro diverſitate caſuum, & Methodi adhibitæ, ampliationem, aut limitationem juxta Medici curantis judicium identidem patiantur.

Hæc ergo eſt Methodus completa curandi Febres Periodicas Pernicioſas per uſum Chinæ Chinæ. Supereſt, ut Methodum eandem hucuſque expoſitam, quæ omnem forte legentis cujuſpiam expectationem [tam facilis illa eſt, & obvia] nondum implevit, licet ſupra plurium expectationem mea ſæpius, & Ægrotantium impleverit vota, *ſequenti Capite* dilucidemus, examinemus, & a præcipuis, quæ obtrudi facile poſſent, objectionibus vindicemus. Jam enim mihi videor audire non paucos dictis meis ſuccenſentes, & palam clamantes

Quid dignum tanto tulit *hic promiſſor hiatu?*

Docuit, inquiet aliquis, curare Febres ſuapte natura Intermittentes mediante *uncia una*, vel *altera* Chinæ Chinæ, quod Lippis jam, atque Tonſoribus notum. Docuit, inquiet alter, experimentum periculoſum, ferme deploratos curare tentans, temeraria affatim, & exuberante Corticis oblatione. Docuit denique, concludent alii, ſive recoxit, quod ante illum docuit præter alios etiam *Mortonus*, ob idipſum a ſanioribus univerſaliter reprobatus. Hæc jam, & ſimilia meis ſcriptis ominor. Etſi vero vel ob inania hujuſmodi præjudicia, vel ob alienam incuriam, vel ob denegatam fidem, vel ob pervicaciam [neque enim unquam crediderim, quod ob nequitiam] in contemptum cadant hæc mea, nullus dubito, quin ipſi contemptores, vel obtrectatores mei, ſi qui futuri ſint, Methodum iſtam, quam palam fortaſſe ſpernent, clanculum tandem uſurpent, vel ſiquidem eam aperte profiteantur, confidenter apud ignaros jactitent, velut ſibi jamdudum compertam, antequam mihi. At hoc parum refert: nullam enim hinc famam quærito, ſed Proximi utilitatem; nec me vana tangit

prurigo garriendi, per quem vivat hac arte ſervatus homo, dummodo vivat. Cum longior autem dies, & diuturnus uſus, iſque dubio procul felix, univerſalem approbationem, ut juvat ſperare, huic Methodo conciliaverit, tunc juſtitiam, quam mihi forte Naſuti complures denegabunt viventi, reddent extincto. *Tempori, Judici æquiſſimo* (ita monere videtur exemplo Celeberrimi *Harvei*, hiſque ferme verbis innuere *Cl. Ramazzinus*) *Cauſſa comittenda, & deſpiciendi Obtrectatorum latratus, neque reſponſo dignandi, donec tandem ferietur livor, qui ut plurimum in vivis paſcitur, ac cineribus parcit.* Sed & iſtud perinde mihi erit ac illud: quippe qui reprobantes audire vivens nolo, approbantes extinctus nequibo.

CAPUT IV.

Dilucidatur Methodus expoſita, examinatur, & defenditur a male feriatorum dicteriis. Porro circumſtantiæ, in quibus ea locum habet, & in quibus non, indicantur.

NE quæſo exiſtimet quiſpiam, eo quia plurimum tribuerim Methodo expoſitæ pro curandis Perniciosis Febribus ſupra deſcriptis, in ardua fere qualibet earundem circumſtantia, extremaque prope Ægrotantium anguſtia, velle me Methodum eandem jactanter venditare pro peregrino quodam Cogitato, aut Invento, quod menti hominum unquam nec occurrerit, nec potuerit occurrere; cum tamen admodum ſimilem ante me excogitarit (me quidem inſcio, cum antequam excogitaſſem, & in uſum duxiſſem, non promulgarit) *Mortonus*, aliique forſitan privatim ſuo Marte tentarint, aut excoluerint, abſque eo quod illam peculiari dignam reputarint hiſtoria. Non ea ſane mihi mens eſt; nec me latet, quam parum diſtet a communi uſu Inventum Iſtud, quippe quod habet pro baſi Remedium vulgatiſſimum, & pro ſcopo Febres Febribus eidem Remedio communiter addictis analogas. Non ergo Methodum hanc propono, ut rem abſtruſæ, atque ſublimis indaginis, ſed ut rem ſummæ, atque admirandæ utilitatis, a cunctis quidem facile excogitabilem, ſed a paucis excogitatam, & a perpaucis excultam, qua mediante ſervantur quamplurimi, cæteroqui perituri, & ſine qua plurimi pereunt, qui certo ſervarentur, pereuntque præciſe per hoc, quod Methodus iſta ſive obvia, ſive recondita, ſive vulgaris, ſive peculiaris, ſive aliena, ſive mea, communiter non noſcitur, nec in uſum ducitur. Quod ſi quis illam ante nos ſe noviſſe jactitet, etſi pudeat pro hac gloriola decertare, adducat in exemplum curationes noſtris, quas ſumus allaturi, æquales pondere, ac priores tempore, & manus vinctas dabimus. Sed aliud eſt decantare, quod pluribus jam Libris nimium liberaliter evulgatum eſt, ex ideali quadam conjectura, Chinam Chinæ omnibus generaliter Febribus, & quolibet earum tempore poſſe convenire, in caſibus autem arduis, ubi vere convenit, neſcire præſcribere pro exigentia affectus curandi: aliud per praxim methodicam, propria obſervatione ſibi comparatam, certiſque regulis conſtituram, prænunciato contra communem expectationem ſucceſſu, utiliſſime adminiſtrare, ſeque vadem eventus præbere in agone rei.

Invento huic qualicunque (ſiquidem Inventi nomine velimus illud dignari) incipit jam prope contingere, quod contigit olim jocoſo Invento ſatis noto de Ovo ſtante, quod poſtquam viderunt, ſciebant omnes, & priuſquam videret, ſciebat nemo. Sciunt autem ex Noſtratibus Medicis ingenui non pauci, qui me præeuntem in hoc ſaltem uno ſecuti ſunt, & imitati; digni tamen, ut illos in longe pluribus ſequar ipſe, ſciunt, inquam, & experiuntur, quot modo ſanantur hac via, qui prius inevitabili ſorte interibant. Sed jam male ſonat [noſco] delicatis auribus repetita pluries hæc cantilena, quam nihilominus vel invito ſæpius extorquet ſinceræ veritatis ſtudium, non inanis jactantia.

Quid-

Quidquid autem ſingulare habet hæc Methodus, ſi quidquam habet, a duobus pendet. Unum ſe tenet ex parte Morbi, alterum ex parte Methodi ipſius. Ex parte Morbi mirabile eſt prorſus, non præciſe quod Febris Intermittens, etſi violenta, per Chinam Chinam depellatur; ſed quod depellatur Febris, quæ licet fuerit Intermittens, jam Continua facta eſt, Maligna, & Exitialis, & quidem in eo ſtatu, in quo Æger lethalibus undique ſtipatus ſymptomatis videtur jam morti proximus cum algore univerſali, frigidove ſudore; pulſuſque ipſe nullam fere amplius Febris habitudinem prodit, cum vix prodat ſe ipſum. In quo equidem ſtatu de nullo fere Remedio cogitare conſueverant Medici, niſi de Cardiacis, ut vocant, & reſtaurantibus vires, quorum tamen pretioſo apparatu inſtructi, ne dicam infarcti, Ægrotantes ditiſſime moriebantur. Ex parte vero Methodi peculiare quidpiam eſt, quod China China eo modo, & ea proportione exhibeatur, ut conſuetam activitatem ſuam valeat tranſcendere non modo curando morbum, qui a nullo amplius remedio videtur curabilis, quippe ferme *deploratus*, & quem propterea *non oporteat attingere*: verum etiam illum curando intra breve temporis intervallum, intra quod Benignam Intermittentem, ſi vulgaris quælibet uſurpetur Methodus, non valet curare, & intra quod, etſi anguſtum, ſi curaret, non curaret amplius, ſi videlicet ſerius actio illius eſſet protrahenda, & priuſquam talis actio ſe poſſet exerere, novus ſe exereret paroxyſmus.

Hæc ſunt, quæ Methodum hanc *Peculiarem* reddunt, atque ſpectabilem, cum cæteroqui ſumma illius in hoc tantum conſiſtat, ut augeatur ſupra vulgatiorem doſis Chinæ Chinæ videlicet *ad drach. vi.*, vel *ad unc. i.*, quod diſtribuatur determinata quadam proportione, ut prima oblatio ſit potis, Febrem non longe diſtantem valido ictu plectere, atque mulctare, & quod hæc doſis ſic adaucta, & ſic diſtributa intra breve ſpatium temporis abſumatur integre, ac etiam, ſi opus ſit, tota ſimul. Quæ omnes circumſtantiæ, ſi ſingillatim conſiderentur, ſunt leves quidem, & quaſi fortuito inventæ, ſicut fere fortuito olim applicitæ (ratione tamen duce) Caſibus quibuſdam, quibus parum, vel nihil profuturæ reputabantur; ſed ſi conſiderentur conjunctæ, ubi agitur de ſervanda pereuntis hominis vita, præſtant effectum [atque frequens equidem eſt occaſio præſtandi] præſtant, inquam, effectum & citum, & certum, & tutum, & admirabilem: uno verbo talem, qualem re vera aſſequi nullus antea Medicinæ Liber, ſive ex Hippocratica, ſive ex Galenica, ſive ex Chymica Schola unquam nos docuit.

Ut magis eluceſcat peculiaris hęc Novitas cordatiorum oculis, ponamus exemplum. Notum eſt omnibus, Pleuritidem copioſa non modo, ac repetita pluries, quantum ſinit virium ſtatus, phlebotomia curari, verum etiam id fieri per Specifica, ut ajunt, propinata, puta Dentem Apri in pulverem redactum, Mandibulam Lucii piſcis, & hujuſmodi. Hac nihilominus apud omnes vigente notitia, quot pereunt quotidie Pleuritici, quibus jam ad extrema redactis inutilia ſunt, nec proinde amplius adminiſtrantur prædicta præſidia? Si ergo Medicus aliquis ratione, & multiplici experientia fretus doceret modum certum ſanandi eos, etiam cum jam ſtertor bronchia pulmonum obſidet, ſuppreſſo ſputo, cum pulſus exiliſſimus, facies Hippocratica, & anhelitus ſublimis mortem præ foribus eſſe, & poſtridie cubiculum ingreſſuram prænunciant: doceret autem id aſſequi per oblationem *copioſiorem*, & intra *breve* ſtatutum tempus *crebro repetitam*, Dentis apri *v. gr.* itaut loco ſcrupuli unius, vel ſemidrachmæ, quæ eſt doſis uſitatior, ſemunciam *v. gr.* affatim offerret, ac ſubinde ſtatis brevibus intervallis oblationem parciorem renovaret, donec uncia una quamprimum eſſet abſumpta, is profecto *peculiarem*, & novam Methodum prodidiſſe, merito diceretur curandi Pleuritidem jam fere deſperatam, licet

reme-

remediis, pro morbo illo curando notissimis id præstaret. Sic *Lazarus Riverius*, eo quia Febrem Malignam Epidemicam intra biduum ab exortu Parotidum Ægros fere omnes, quos corripiebat, necantem curare, & sanare cœperit iterata solum phlebotomia, & purgatione in eo gravi statu administrata, Methodum suam nomine *Insignis Experimenti, quod silentio præterire sit nefas*, donare minime dubitavit *Cap. de Febre pestilenti*. Sicque pariter, qui modo prædicto provectam, ut supra, Pleuritidem sæpius sanaret, *insigne experimentum* se peregisse, & *specialem Methodum* curandi Pleuritidem in eo statu se reperisse, haud immerito gloriaretur, etsi vulgaribus tantum id ageret, notisque remediis: quia videlicet, quos alii sanare nequeunt, ipse sanaret, præcise ob *peculiarem* notorum Medicamentorum administrationem, in quo uno tota sita esset prærogativa talis actionis. Ob id jure maximo ajebat Magnus *Verulamius* hanc materiam egregie suo more pertractans — *Sciant pro certo Medici, posse plura Medicamenta ad morbum aliquem gravem curandum recte præscribi, quæ debito ordine, & debito intervallo sumpta curationem præstent: quorum singula si per se tantum sumerentur, aut si ordo inverteretur, aut si intervallum non servaretur, fuerint prorsus nocitura*: etenim [liceat hic ex eodem auctore alibi dictum repetere] — *Quæ in natura eximie possunt, & pollent, sunt Ordo, Prosecutio, Series, & Vicissitudo artificiosa*. Perfectio rerum consistit in parvo. Excellentem Picturam non reddit præcise congrua colorum electio, sed & consona dispositio. Crassiora quæque lineamenta efformant effigiem. Pauca, & tenuia efficiunt similem.

Sed neque in aucta dosi, & proportionata distributione Chinæ Chinæ mere consistit vis, & utilitas Methodi expositæ. Aliud namque requiritur, quod designari quidem potest aliquo modo, ut jam pro viribus factum est, sed nequit plane communicari. Tria sunt circa Methodi usum scitu necessaria, *Ubi* nempe usurpanda sit, *Quando*, & *Quomodo*. *Ubi* respicit Febres omnes, in quibus potest, aut debet administrari; *Quando* respicit tempus opportunum, & *Quomodo* quantitatem medicaminis, & proportionatam, celeremque distributionem illius. Contra *Ubi* peccatur, quando non dignoscitur natura Febrium, in quibus conveniat, ac profit, & in quibus non, exhibendo *v. gr.* ubi nequit agere, vel omittendo, ubi miranda quandoque præstare posset. Circa hoc autem plura jam hucusque protulimus, & non pauca posthac, præsertim *Lib. V.* sumus prolaturi, ut nempe istud *Ubi*, quod plurimum refert, perspicue dignoscatur. Contra *Quando* peccatur, cum tempore inopportuno exhibetur Cortex, nempe vel procrastinando in occasione præcipiti, & offerendo nimis sero, cum lapsa est occasio, morsque jam proxime imminet, vel exhibendo nimis celeriter ob timorem Panicum: cum cæteroqui satius esset, Febrem vel nonnihil, vel omnino, sinere. Et de hoc pariter actum est, & deinceps agetur. Denique contra *Quomodo* delinquitur, cum quantitatem medicamenti, & illius distributionem non aptamus debita proportione Febri modo majorem affatim, modo minorem Corticis copiam, modo lentiorem, modo citatiorem repetitionem, & modo æqualem, modo inæqualem illius partitionem intra congruum tempus exigenti. Et circa hoc quoque, ut reor, quantum sat est, quid sentiam aperui, speciales cautiones, & observationes meas experimentales candide aperiens.

Haud equidem inficior, hanc ipsam dosim largiorem, atque etiam nonnihil celeriter absumptam in usu esse apud *Mortonum* [idem quodammodo dici posset de *Sydenhamio*, aliisque compluribus Exteris] atque ab eo nonnunquam applicari, seu applicitam fuisse Febribus Perniciosis supradescriptis, ut pariter fuit ab eodem applicita (forte nimis quam par fuerit, sed tamen minus, quam fuerit hactenus creditum, ut videbimus) aliis quibusdam Febribus, ne

dicam

dicam Morbis omnibus aliquid periodici redolentibus. Et propterea falsus sum alibi, atque hìc iterum fateor, Methodum meæ consimilem uni forte *Mortono* ante me innotuisse, ut testantur illius historiæ annum sæpius 1690. quandoque & 1680. connotantes, licet Opera ejusdem serius impressa illam nobis non aperuerint, nisi post cœptum a me meæ Methodi usum, ut Historia peculiaris *Capite* VI. hujusce *Libri* exponenda, & aliæ deinceps *Libro sequenti* manifeste patefacient. Si tamen aliquis chronologiæ hujusmodi fidere nolit, meque velit a *Mortono*, vel aliis Auctoribus instructum, parum refert; hinc enim, ut alibi dixi, plus mihi gloriæ, quam pudoris emerget; emerget siquidem gloria saltem imitationis in melius evectæ, si gloriola qualiscunque inventionis denegetur.

Illud tamen mihi fidenter tribuo, aliisque compertum volo non ob contentionem quidem præeminentiæ, sed ob utiliorem tantum Ægrorum curationem: nempe aliquam, nec prorsus levem esse discrepantiam inter meam, & *Mortoni* Methodum. Ille enim, cum dosim non augeat, nisi ob suspicionem, quod Cortex sit adulterinus, ut videlicet *drachmæ sex* hujus adulterini sortiantur effectum *drachmarum duarum* genuini pulveris, uti vidimus jam *Capite* VII. *Libri primi*, eandem dosim non distribuit proportione satis valida, ut quandoque opus est in casu præcipiti; ideoque in talibus casibus forte fallax erit *Mortoni* Methodus, *sex illas drachmas* præscribentis, & dividentis in sex partes æquales, singulis quatuor horis assumendas, quæ est Methodus illi magis familiaris, nimis languide incipiens, & nimis prope Accessionem inhibendam desinens. Inquit itaque ille differens de Præparatione, Electione, & Exhibitione largiore Corticis — *Nonnunquam vix decimam illius partem in Capsis Mercatorum genuinam deprehendi* — & paullo post subdit — *Corticem, qui prostat in officinis venalis, reapse maxima ex parte esse spurium, effœtum, ac putidum, testes appello Medicos &c. Quin & res ipsa idem clamitat: quare enim dosim sollemnem drachmarum duarum adultis olim præscriptam, hodie in Febribus curandis ad tot uncias augere coacti sumus?* En ergo qua ratione dosim adaugeat. Denique (quod & alibi retulimus) clarius inquit — *Dosis drach. ij. præcise adultis præscripta erat; jam autem, quia Cortex adulterinus est, coacti sumus saltem unc. j., nonnunquam duas, vel tres ingerere, priusquam scopum attingere possimus &c.* Hoc posito, cum finis adauctæ dosis sit solum, ut intra illam totam quantitatem includantur saltem *drach. jj.* germani Corticis, illa pariter distribuitur lento, & æquali progressu, nulla habita Febrium Benignarum, vel Malignarum, lentiorum, aut velociorum, casuumve magis, vel minus urgentium ratione: ac proinde curationes insignes, quas nonnunquam videtur absolvisse *Morton*, absolvit fere fortuito per dosim liberalem in validas quidem, sed non quantum aliquando par esset, portiones distributam, genuini probabiliter Corticis, pro adulterino habiti. En illius generalior præscriptio — *Adultis præscribendus est Cortex, prout plus, vel minus genuinus sit, ab unc. ss. ad drach. vj. unc. j. unc. j. ss. unc. ij. Infantibus, ac Pueris pro ratione ætatis a drach. j. ad ji. iij. iv. Neque tantam molem unica vice ingerere necessarium est, cum satius sit partitis vicibus, drach. j. scilicet, drach. ss., scrup. j. quarta quaque hora, respectu ad ætatem habito ministrare.* Hæc ille.

Ego vero, cum fraudem, ac fucum hujusmodi in Cortice a nostris Pharmacopolis electo, & dispensato, raro, vel nunquam deprehenderim, solisque *drachmis duabus* in ordinario Intermittentium cursu optatum effectum semper sortiti consueverim: idcirco *sex drachmas*, quas in casibus arduis celeriter præscribo, præscribo ut bonas, neque ut æquivalentes duabus tantum, sed ut triplo fortiores quam duæ, immo etiam plus; cum sex conjunctæ, quas aliquan-

quando mihi contigit & assumere, & exhibere, longe plus agant, ac sex sejunctim, & per intervalla absumptæ, ut jam diximus per extensum *Cap.* vii. *Libri primi*. Cum itaque plurimum intersit, ut prima, nonnunquam etiam altera, oblatio sit valida, ubi videlicet præceps imminet periculum, ideo Methodus *Mortoni*, in quibusvis casibus non plus, quam *drachmam unam* Corticis singulis tribus, vel quatuor horis præscribens, etsi præter Auctoris existimationem genuinus ille fuerit, si versemur in præcipiti casu, erit infirma. Et hæc est ratio propter quam Curationes, quas adducit in suis Historiis, licet insignes profecto sint, universaliter tamen non sunt admirabiles: immo propter hanc ipsam rationem censeo, Ægros aliquot gravius affectos, quos refert, quibusque Cortex opitulari nequivit, Methodo forte nostra sanari potuisse, cum plurimos haud absimili modo laborantes, hac eadem Methodo sanatos noverim. Cæterum nunquam satis in hoc laudari potest idem Auctor: omnesque propterea, quotquot sunt, Medicos efficaciter hortor, ut scripta illius circa Febrium Curationem Peruviano Cortice absolutam, ac præsertim Experimenta, & Historias Curationum attente legant, nec negligant, aut contemnant; plurimum enim veritatis hujusmodi Historiis inesse, nullus dubito, in illis etiam iisdem casibus, in quibus videtur esse nimius, ut nonnunquam est, in præscribendo Cortice citatus Auctor, nempe in ipsis Continuis. In his enim consideratis, & sumptis in eo statu, in quo Ille easdem sumit, atque considerat, nempe in statu manifestæ, & periodicæ remissionis, bene potuit, potestque nonnunquam, si non semper, esse proficuus Cortex, quatenus Febres hujusmodi aliquem tunc characterem Intermittentium præseferunt, licet illas sub tali etiam circumstantia nomine Febrium *Continentium* designet præter morem in Scholis usitatiorem. Quod hic obiter monuisse sufficiat; cum hoc idem, quod communi forsan æquivocationi circa illius assertа ansam dedit, exactius ad trutinam revocandum sit *Libro* V.

Haud sum nescius, quod & nuper innui, scrupulosis quibusdam, & in praxi parum versatis, largam nimis videri posse tum quantitatem Corticis universalem, tum dosim particularem a me in Pernicioſis præscribi solitam. Sed de nihilo est cavillatio respiciens generalem quantitatem, ut de hac prius loquar: cum enim ea in uno Ægro non soleat transcendere *unc. j. ſs.*, vel *unc. ij.*, aut saltem cum paullo ultra extendatur pro curanda simul *Febre*, & impedienda *Recidiva*, nullo modo culpari potest hodie: hæc etenim minor est quantitas, quæ impendi consueſcat. Gallia universa Chinam Chinam usurpat ad unc. tres, quatuor, & ultra, ut vidimus *Cap.* vii. *Libri* I. *Sydenham* in Observationibus ad unc. quatuor in substantia *longo*, & repetito usu per modum alterantis ascendit: immo illum in Epistolis serius impressis, in quibus cum *Mortono* ferme concordat, *duas uncias brevi* temporis spatio assumendas, sæpius præscribere consueviſſe, adnotavimus jam *Cap. antecedenti*. *Monginotius* Vir cautissimus, & in usu Chinæ Chinæ versatissimus hanc regulam generalem tradit agens de præparatione Remedii in Zod. Med. Gall. Augusti. 1681., nimirum — *In Curationem unius Individui impendendam esse ſeſquiunciam, vel unc. ij. Quinquinæ, immo aliquando ſuperandam illam quantitatem pro varietate occaſionum*. Quid multis? Prostat experientia *Mortoni* de usu Corticis in substantia usque ad libras duas tractu temporis exhibiti *Exercit.* 1. *hiſt.* 29. Cui dosi liberali adscribit Ille vegetiorem contractum ab assumente Vetula corporis habitum: quod & ipse nonnunquam observavi, ac in historiis retuli *Cap.* x. *Lib.* I.; adeoque balsamicas huic remedio vires inesse, videtur exinde deducere idem *Mortonus*, qui dosim idcirco illius uberiorem semper anteponit parciori.

Quo vero ad dosim particularem, primis

primis præsertim cyathis liberaliorem (in quo consistit major efficacia Methodi nostræ) nullum circa eam video cunctationi locum: quandoquidem æque innoxie Ægris exhibentur, quantum centies expertus sum, *tres*, vel *quatuor* simul *drachmæ* tenuissimi pulveris, ac exhibeantur *duæ* more vetustiori; extracta namque a Fermento ventriculi Corticis tinctura febrifuga, & utili, intrusisque per lacteas particulis tenuioribus, crassior, & lignea substantia per alvum sensibiliter amandatur, quemadmodum sollemne est, oblata etiam cæterorum omnium lignorum substantia, puta Santalorum, Salsæ, Guajaci, & similium. De innocentia Remedii intrinseca jam satis *Capite prim. Lib.* I. De eadem vero etiam in aucta dosi egregie subdit idem *Monginotius* in contextu supracitato, post arbitrariam, & indeterminatam supra uncias duas dosis taxationem — *Cum nihil mihi in animo obversetur, quam ut optimum quodque, & usu probatum adferam, dosim eo usque extuli, ratione, & experientia testibus. Cum ab hujus Remedii usu omne omnino absit periculum, satius est ad majorem quantitatem ascendisse, quam in minori hæsisse, ut Curationis τὸ ἀσφαλὲς sequatur.* Idem plane asserit *Charas*, loquendo de dosi Extracti sui in hunc modum — *Mais il n' est pas necessaire d' être scrupuleux sur la dose de ce remede: car il a cet avantage, que l' augmentation de la dose un peu au de là de l' ordinaire, ny la reiteration des prises ne laissent aucune mauvaise impression, & ne peuvent faire mal a personne*: Ita sentiunt Auctores omnes in præscribenda, & adhibenda China China exercitati. Et hæc quo ad dosim Adultis administrandam, quam, ut frequentiorem, pro modulo plus minus adduxi; ex ea namque facile est perito Medico, proportionem elicere dosis Pueris, & Infantibus præscribendæ pro ratione ætatis eorum: jacto semper fundamento, quod, etsi liberalior nonnihil sit ipsa dosis, agitur de Remedio suapte natura innocuo, & de Absorbente æque inculpabili, ac cætera, quibus assidue utimur, sed magis specifico.

Neque pariter negaverim tam meæ, quam *Mortoni* Methodo objici posse, quod suppressis in ipso Morbi vigore Febrium paroxysmis aliquando recidant Ægri. Sed hoc excellentiæ ipsius Methodi nihil videtur detrahere: nam præterquamquod sæpissime non recidunt, & præsertim quo magis ad extremum fuerint redacti, & præterquamquod recidiva vel inhibetur continuato remedio, vel, si prorsus inhiberi non possit, saltem debilior solet esse radice sua, ut diximus agendo de oblatione Corticis in Benignis Intermittentibus, adhuc tamen, etiamsi recidiva certo recurreret, & si gravis æque foret ac ante [quod profecto non accidit] adhuc, inquam, hoc nihil officeret in nostris casibus, ubi agitur vel de exitio certo, ac imminenti vel de periculo quammaxime impediendo, aut saltem suspendendo. Sicuti enim, si quispiam ex gravi Febre delirans se præcipitem daret in puteum, esset extrahendus e puteo, etiamsi recens emersum eadem Febris *certo* esset interemptura: ita in hisce casibus Æger est subtrahendus naufragio suo per Corticem, qui unicum, certumque remedium est, etiamsi contendatur esse Palliativum, ut sic dicam, aut forte Narcoticum (quorum nempe pro leviori occasione frequens est usus) Caussam Febris consopiens, ac ad tempus figens, ad impetrandas scilicet saltem inducias adversus mortem. Ea enim tunc temporis propulsata potest deinde Medicus, qui Cortici satis non fidat, aliam pro libito Methodum, si quam se putat habere meliorem, eligere pro eradicatione integra Caussæ morbificæ. Caveat tamen, ne remedia, quæ Cortici putat ad prophylaxim substituenda, mortem iterum, quam Cortex propulsavit, accersant. Interim fat sit, si usu illius nostra Methodo administrati protinus vivat Æger, qui cæteroqui proxime moriturus erat, præsertim cum vivat non moriturus paullo serius: quod tamen quis flocci pendat? sed victurus diutius,

suosque

ſuoſque dies naturaliter impleturus. Si tamen, poſtquam intra duos, vel tres dies ab Orci faucibus evidenter ereptus eſt, atque ad infebricitationem omnimodam redactus, obnoxius remaneat uni, vel alteri recidivæ leviori, poſt duas circiter hebdomadas contingenti, id æquo ferat animo. Feret autem, ſi memor fuerit periculi recenter elapſi, & ſi animadvertat, difficulter a remedio naturali reſtitui poſſe ſanitatem fere in inſtanti, uti reſtituitur a Cortice, abſque ulla recidivæ ſuſpicione; hujuſmodi enim modus agendi miraculoſus foret, ſolique Deo reſervatus. Sed revera nonnunquam tranſactæ procellæ obliti Ægrotantes, & ab hominibus male feriatis, cum recidunt, ſeducti facile exclamant quandoque, ſatius fuiſſe Febrem ſinere, a qua fortaſſis evaſiſſent abſque tædio tot recidivarum, quam illa violenter ſuppreſſa diuturniore incommodo præcocis ſanationis pœnas tandem luere. Profecto receptum beneficium non exprobrarent, ſi Febri illos jugulanti relicti fuiſſent; ſed probi Viri eſt, cunctos ſervare, quos poteſt, & ſerere beneficium, etiamſi ſit meſſurus calumniam. Non ſic ajunt poſtea, cum alios cernunt, in ſimilibus circumſtantiis hoc remedio, hacque Methodo deſtitutos perire.

Fateor equidem, quod, quando Febris Acuta jam facta ferri poteſt, nec hominem propterea interimit, ſed ſuum curſum integre, ac feliciter abſolvit cum univerſali tandem, & critica fluidorum depuratione circa finem (dico *integre*, atque *feliciter*: ſæpius enim hoc fit imperfecte, & tunc quoque ex imperfecta judicatione plures recidivæ contingunt) melius, ac tutius quo ad ſuſpicionem recidivæ judicatur morbus, ipſo etiam fatente *Mortono*, quam ſi per Corticem impedito febrilis effervescentiæ progreſſu: etiamſi retuſum ſimul ſit, correctumque ipſum febrile Fermentum: integra impediatur per conſequens eorundem fluidorum, & præcipue ſanguinis deſpumatio; quod circa citam nimis, validamque, ubi opus urgens non ſit, Corticis oblationem obſervavit & *Monginotius*, a nobis ſuper hoc ipſo citatus *Cap. antecedenti*. At non proinde coercetur intus morbi fomes, totis ſuis viribus iterum reſumptis æque revicturus ac antea, ſed longe debilius reſurrecturus; ſiquidem aliqua ſui parte poſſit reſurgere, revivi-ſcere, aut reproduci. Illud namque diſcrimen mihi videtur intercedere inter Febrem ſolutam primo, & reſectam ſecundo modo, quod intercedit inter Arborem radicitus evulſam, & eandem ab imo trunco ſecuri reciſam. In primo caſu ita extirpata eſt Arbor, ut nullum amplius poſſit emittere ſurculum. In ſecundo quoque certe integre reſecta eſt; nihil tamen obſtat, quominus tenuius aliquod a detruncata radice pullulet germen, minima qualibet ſirpicula facile averruncandum. Ita eſt profecto in caſu Febris per Chinam Chinam curatæ. Non modo obtruncatus eſt Paroxyſmus, ſed prope radicem reſectus, abſorpto videlicet, correcto, enervato, ac retuſo Fermento febrili; remotiores tamen, & univerſaliores Cauſſæ, quæ ipſum genuere Fermentum, etſi hac ipſa via enervatæ ſint, non tamen ſunt adeo domitæ, ac radicitus evulſæ, quin novum adhuc Fermentum, licet infirmius, aliquamve iterum illius portionem valeant progignere: qua de re fuſius infra *Lib.* iv. *Cap.* V. Sed quorſum hæc? Objectioni ſiquidem de periculo recidivæ, ubi agitur de impendente morte, nullus eſt locus, ni velimus in re ſeria fabellam renovare, qua fertur ſitientem quendam proxime ſuſpendendum patibulo, Vinum montanum potare renuiſſe, quippe quod ſaxoſo loco genitum tractu temporis Calculum Veſicæ gignere poterat. Ne tamen feſtiva hac tantummodo, valida licet reſponſione velle ſatisfacere videar, ingenue repeto, quod pluries obſervavi, vel ſaltem quod mihi obſervaſſe ſum viſus [quod quidem ex hiſtoriis ſuo loco afferendis poterit quiſque melius conjicere] perraram nempe contingere conſueviſſe recidivam in iis, quibus Methodo valida oblatus eſt Cortex in extremo prorſus eorum periculo; contra vero facilio-

ciliorem, quando periculum aliquantisper ab extremo distabat, ut cum Æger duas adhuc Accessiones, vel unam saltem poterat probabiliter sustinere.

Est & alia Ægrorum non querimonia, sed potius despicientia adversus hanc Methodum, & est hujusmodi. Tam cita est, & tam facilis Illorum sanatio, nulla scilicet concurrente famosa operatione, nullo fere labore, dolore nullo, ut vix noscant, aut credant, etsi videant, se ab insigni liberatos periculo, quasi pretiosa illis non videatur acquisita sanitas, quæ non empta fuerit vel ingenti auri pretio, vel ingenti ipsorum cruciatu. Non ita foret, si copiam Lapidis Bezoartici nil agentis deglutissent, si torminosa, & nauseosa potassent pharmaca, vel si cucurbitulis, aut vessicantibus excarnificati ægre convaluissent. Proh magna innocui, & benigni Remedii calamitas! Eo quod facile est, mansuetum, & minime dolorificum, vilescit. Sed & alia adhuc est ratio, propter quam vilescit sanitas per Corticem adeo mirabiliter acquisita. Ea est, quia Ægri assueti sunt credere, quoties evadunt a morbis, semper evasisse propter illa remedia, quibus sunt usi, licet nullum fuerit sive certum, sive sensibile illorum juvamen: ideoque etiam per Corticem sanati, non illi, vel Medico præscribenti plus tribuunt, ac tribuant aliis remediis, quorum pendente usu alias convaluere, licet sæpius non propter illa convaluerint, sed beneficio Naturæ. Hæc autem exceptio vere Cortici nullatenus competit, quippe qui statim sensibiliter, & semper suum munus absolvit in ardua fere quacunque circumstantia; ei namque uni in tota Medicina datum est privilegium hocce, ut Medicus ante oblationem illius possit spondere subitam, certamque saltem moraliter Salutem, & restituto Ægro possit intra se modeste gloriari, exultare, & sibimetipsi dicere — *Hunc Hominem certo pereuntem hoc uno Remedio vere servavi*. Sed hoc, quod probe dignoscitur a Medicis, minime dignoscitur ab Ægrotantibus; adeoque illis minus conspicua redditur singularis excellentia Remedii, Medicique illud apte, & opportune præscribentis industria. Verum hoc quoque parum refert. Et quoniam in aliis quandoque casibus laudatur a sanato Ægrotante Medicus, cum illius saluti nil fere præstitit, haud ægre ferat, si aliquando non lauderur, cum præstitit plurimum.

Denique illud, quod maxime exponit calumniæ Methodum istam, est necessitas illam quandoq; adhibendi in talibus circumstantiis, ut forte Homini intra tres, vel quatuor horas animam efflaturo, illam contingat inutiliter administrare, & *subire speciem ejus, ut occisi, quem sors ipsius peremit*. Circa hoc oculatus valde sit oportet, cautus, ac peritus Medicus in dignoscendis casibus, ubi sit, vel non sit locus congruens actioni remedii, præsertim *in splendida persona, ne, si non servet, occidisse videatur*. Et ut repetam quod *Capite* antecedenti obiter monui [est enim hæc magni momenti circumstantia] scire oportet, quod, sicuti ad hoc, ut virtus Corticis etiam copiose administrati in actum possit perfecte deduci, requiritur debitum temporis intervallum, XXIV. circiter horis circumscriptum, ita ne inutiliter exhibeatur necesse est, ut per XXIV. circiter horas victurus sit homo, cui debet exhiberi: adeoque oportet, ut ultra paroxysmum atrocem, quem actu patitur, vita illius sit protrahenda saltem in alterum, seu quod in illa Accessione occumbere non debeat, sed ad minimum in proxime sequenti. Caveat idcirco sibi Medicus, ne calumniam subeat, videatque, ac attente perspiciat, si vigente aliquo terribili paroxysmo vocetur, an a tali Accessione evasurus sit Æger (quod haud difficulter dignoscet, si expertus, & peritus sit) priusquam Corticem propinet. Neque enim statim ac vocatur, semper opus est illum immediate præscribere, sed satius est declinationem aliquam etiam hoc nomine expectare. Si enim aliqua symptomatum appareat remissio, & quædam Ægri jam fere morientis reviviscentia, utut ferme

sine

sine pulsus, & cum aliis lethalibus signis idem perserveret, alacriter exhibendus est Cortex cum spe probabili, ne dicam certa de servando homine propter moralem certitudinem, quam habet Medicus de impediendo futuro Accessu.

Quod si res Ægrotantis eo devenerit, ut vita illius etiam intra paucas horas sit in discrimine, sive quia paroxysmus jam inchoatus videatur non posse ad declinationem pertingere, quin prius Æger deficiat, sive quia idem paroxysmus, non inchoatus quidem, sed quam proxime instans, nec proinde per Corticem amplius inhiberi capax, ultimus absolute, lethalisque futurus esse videatur: tunc, licet melius cautum foret famæ Medici non exhibendo Corticem, qui neque paroxysmos ipsos Benignarum Intermittentium vel inchoatos, vel proxime instantes valet coercere, adhuc tamen, ne caritati erga proximum suum ullo modo desit, ut quodammodo videtur deesse, si ob metum calumniæ negligat, vel omittat auxilium in talibus circumstantiis incertum quidem, ac probabiliter inutile, sed nihilominus innocuum, & forte juvandi capax, adhuc, inquam, crediderim, eundem Corticem a Medico misericordi offerri posse, plano tamen prius, & aperto præmisso prognostico, incunctantique protestatione de futura probabiliter inutilitate innocui cæteroqui tentaminis. Id eo magis licet aggredi [si non titulo curandi, saltem titulo indulgendi, atque tentandi, ut dictum est] si tale auxilium ab Assidentibus, vel ab ipso Ægrotante expresse expetatur, quandoquidem fama Remedii paucis ab hinc annis satis perspecta est, & vulgata cuique, dummodo Æger ipse jam fere non agat animam, Febrisque ex natura sua sit capax remedii, & non aliter. Aliud est enim illud tentare in Febre, cui cæteroqui conveniret, ni mors proxime instaret, aliud tentare in ea, cui nunquam, ne antecedenter quidem, convenerat. Illud, quamvis successu careat, condonandum; istud non ita.

Etsi tamen omnes quotquot excogitari possunt cautelæ, frustraneæ quandoque futuræ sint, itaut a male feriatis hominibus nihilominus male audiat Medicus, qui Homini paullo post vita functo Corticem præscripserit, qualiscunque tunc fuerit Ægri status, qualiscunque illius, vel Adstantium efflagitatio, & qualiscunque propria protestatio ante remedii oblationem, non ob id Christianum Medicum decet abstinere prorsus ab usu talis remedii, ubi aliqua congruens ratio id exigat, vel tenuissima quævis non plane irrationabilis spes salutis in longinquo etiam affulgere, aut transpici posse videatur, ut si Ægrotus sit juvenis, & cæteroqui validus. Mihi etenim non semel contigit, licet non semper contigerit, Hominem non modo a lethali paroxysmo futuro parum distantem; sed etiam in eo, quem patiebatur expiraturum creditum; quin & prope expirantem ope Corticis Peruviani copiose, & celeriter ministrati servare, ut ex Historiis posthac afferendis patebit: etsi etiam post restitutam sanitatem, & calumnias Detractorum, & querelas Convalescentium, & beneficii minime cogniti contemptum, & mala cuncta, quæ supra recensui, sim pluries expertus. Quid, si Cortice inutiliter ministrato Ægrotantes ejusmodi occubuissent? Idcirco desperatis omnino nunquam offerendus est, ne sine spe juvaminis infametur. Atque eo magis ab illo abstinendum, vel eo saltem cautissime utendum, si cum circumstantia status Ægri plane deplorati concurrat altera circumstantia temporis, de invadente jam, vel instante quamproxime paroxysmo: quo casu duabus, vel tribus horis ab assumpto Cortice, debet probabiliter Æger proxima jam Fata sua subire. Satius ergo semper est, si fieri possit, remissionem Febris, ut supra diximus, expectare, ne orta ex Morbo calamitas in Remedium refundatur: uti non modo propter horam oblationis intempestivam, paullo videlicet ante paroxysmum, sed forsan [crediderim ego] ob

hanc

hanc ipsam Morbi dispositionem, in Pernicioſis præsertim facilem, aliquando in Anglia quid simile contigisse refert *Sydenham*, subortæ inde cunctationis nebulas dissipans, usumque Corticis, quodammodo tunc fatiscentem, nervose restituens.

Quod dictum est de Cortice non exhibendo deploratis omnino, & citissime morituris, intelligendum est etiam de casibus [rarioribus quidem] in quibus Pernicioſa Febris conjunctam habeat insignem aliquam læsionem organicam Viscerum, supra quam nullam habet dictionem Cortex; quare si a tali potius vitio, quam a consueto Fermento producatur Febris, hæc tolli nequibit a Cortice, qui nil potest adversus hujusmodi Causam. Si vero eadem Febris periodi rationem habeat a Fermento ordinario, læsio vero organica Visceris alicujus, puta Gangræna, Ulcus, Abscessus &c. sit vel quid adjunctum per simultaneam coincidentiam, vel symptoma productum ab ipsa Febre, tanquam effectus a sua causa, in tali quoque casu, etiamsi per Chinam Chinam removeatur periodus, non tamen removebitur Gangræna, Ulcus, Abscessus &c., sicut neque Febris illa Continua, quæ hujusmodi affectiones comitari solet, aut subsequi, & quæ vel citam mortem, vel diuturnitatem morbi, ut plurimum inexpugnabilem, consuevit inferre. Hæc quidem coincidentia in Pernicioſis nostris non est admodum frequens; ubi tamen ea contigerit, frustra est præscribere Corticem: quemadmodum in ipsis diuturnis Intermittentibus, quas Ulcus aliquod internum, externumve profundum foveat, plurimi experti sunt, & fassi ingenui Scriptores; utque ego ipse possum testari, maxime si labes aliqua insignis Thoracem præ cæteris occupaverit; sed de his fusius alibi.

Addamus pro coronide aliam nec levem, nec infrequentem, fere dixerim, calumniam, quam subire solet hæc Methodus: eam videlicet, quam aliæ Methodi curandarum Febrium, seu potius non curandarum, ut suam collabescentem sustineant existimationem, necessitate quadam tutelæ *culpabilis*, huic affigunt. Primo itaque loco nonnulli Chinæ Chinæ infensissimi, soloque illius nomine exhorrescentes, qui scilicet eam nullo examine prævio abusu jam medico proscripsere, mirum est dictu, quot nugas, quot ineptias, quot blaterationes, quot jurgia in illam effutiant. Illorum interim Methodus in curandis Febribus, nostra rejecta, & exsibilata, ea ipsa est, quam lepide describendo deludit Celeberrimus *Lucas Tozzi* peculiari Capite — *De Methodo, qua reguntur nostris temporibus, qui se Galenicos jactant*, ad quod curiosum Lectorem relego. Alii sunt, qui China China vix audent uti in Febribns Intermittentibus Benignioribus, atque diuturnis, postquam videlicet omnes Pharmacopæorum alveolos incassum exinanierunt. Apud istos Methodus nostra male audit; temeraria quippe, Empirica, & phantastica, semel per accidens utilis, pluries vero noxia, reclamantibus licet experientia, & ratione, reputatur. Præter hos nolim facile credere alios quoque reperiri posse, qui Methodo hac quomodolibet excerpta, vel intellecta, neque inutili in praxi reperta, quasi tamen eos pigeat, ipsam, aliamve parum absimilem palam profiteri, pudeatve alienum quodammodo morem sequi, ea clanculum, ut ita dicam, utantur, etsi cæspitanter, atque casu tantum nonnunquam utiliter. Isti, siqui sint, illam identidem, ut opinor, subfrigide, ac quibusdam tantummodo additis limitationibus laudabunt, sive laudabunt quantum sat est, ut ea possint uti sine exprobratione, si deprehendantur in facto, sed simul quantum sat est, ut possint opponere, & cavillationes adducere, eamve nonnihil [parum licet experti] reformare, vel castigare tunc, cum eadem sibi proponitur, vel mussitare saltem, cum ab aliis exercetur. Quod tamen ex his omnibus nemo ex prava intentione peccet, sicuti me certum reddit ipsorum integritas, ita æquum est, ut Le-

ut Lectores reddat æque certos integritas mea, me quoque in decursu totius Operis semper respicere, atque corripere opinionem tantummodo Adversantium, non mores: etsi præter intentionem alicubi forsan, ut & hic, mihi exciderint verba, quæ aliud sonare videantur. Cum itaque ex Opponentibus istis nemo, ut ajebam, peccet ex prava intentione, sed *primi* ex præoccupatione quadam vetusta, *secundi* ex terrore Panico, & stiptica quandam circumspectione, *postremi* vero ex mutila experientia, sophisticis utplurimum ratiociniis coinquinata: ideo pandere hujusmodi Methodum aperte decrevi, ut sublata dubitandi, murmurandive occasione, omnibus indiscriminatim prosim pro viribus, nominique deinceps meo hac spontanea qualicunque oblatione & consulam, & caveam.

CAPUT V.

Evitare Censuram Vulgi difficile, si aliquando Æger hac Methodo curatus occumbat. Recensentur ideo fideliter Casus omnes lethales, in quibus culpatus est insons Cortex, *etsi non oblatus, ut & ii, in quibus vere oblatus non profuit, iique insimul, in quibus nec profuit, nec poterat prodesse.*

CAVEAT tamen sibi quantum velit, & quantum lubeat prudens Medicus, nunquam Censoriam Adversantium virgam declinabit: & quoadusque vivet Ignavorum blaterario, eousque culpabitur Cortex, & qui Corticem præscripsit, si quando unus tantum inter centum, suapte natura patenter jam moriturus, moriatur assumpto Cortice. Sed, bone Deus! aliud est mori sumpto Cortice, aliud est mori propter assumptum Corticem; nihilominus apud homines hujusmodi idem est mori aliquando post eum assumptum, ac propter eum assumptum; cum tamen non propter assumptum Pharmacum, nec propter assumptum Cardiacum, Bezoarticum, aut alia sexcenta dicantur unquam mori toc, qui istis assumptis quotidie moriuntur. Anne soli Cortici injuncta est necessitas vel sanandi etiam deploratos, vel necandi quos sanare non valuerit? An quisquam illum venditavit pro Pharmaco immortalitatis, ut præstet primum? An aliquam habet, ut habent tot alia, quæ passim præscribuntur, noxiam, aut deleteriam qualitatem, ut præstet secundum? Cum vero tam præstans non sit, ut omnes sanet, præsertim in agone constitutos (licet forte sanet ex iis etiam nonnullos) num propterea ut Venenum audiet? Hic sane adamussim quadraret, quod ratione longe minore protulit olim *Botallus*, & ex Botallo nostris temporibus *Sydenham*, quorum uterque cum liberaliorem sanguinis missionem in Febribus Pestilentialibus usurparet, seque culpari resciret, si quando aliquis tali adhibita Methodo occumbebat, *Verum* [inquit] *Nebulones nequissimi, & ignavissimi in id semper culpam convertere satagunt, non quod nocuit, sed quod per nefas a cunctis vituperari exoptant. Aut si id nequitia non faciant, ignorantia tamen efficiunt: utraque certe perniciosa, sed illa magis.*

Non equidem ego in hanc querelam effundor, eo quia mihi, quod memor sim, unquam contigerit casus aliquis, qui alicui etiam in dicacitatem prono potuerit ansam præbere similia effutiendi; sed potius conqueror, quod hæc aliquando ab ignaro vulgo, vel deliris hominibus promulgata sint in Casibus quandoque Illustrium Personarum, quæ obierunt, quibus vere Cortex non fuit oblatus, quibusque utinam oblatus fuisset. Cæterum denuo possum testari coram Deo, & Hominibus, ut alias pariter testatus sum, me nunquam ulli Corticem exhibuisse, cui ille obfuerit, vel potuerit mihi serio meditanti suspicionem ullam incutere de damno illato: excipiendo semper hic, & ubique suspiciones in historiis secundæ huic Editioni additis adumbratas, usumque minus tempestivum pharmaci cæteroqui innocui respicientes. Ne vero alicui intra Urbem nostram conscio de casibus quibusdam

buſdam lethalibus, in quibus aliquando fama mendaci culpatus eſt Cortex, minus candida videatur aſſertio mea, placet hic Caſus ipſos obiter recenſere, & ab iniqua calumnia inſontem Corticem vindicare.

Sed prius circa hoc generaliter velim notari, quod, quando Æger, qui in extrema anguſtia Corticem potavit, vita fungitur ante adventum futuri paroxyſmi, ſcilicet correſpondentis ei, quo pendente oblatus eſt Cortex, non poteſt tunc idem Cortex culpari non modo de damno, ut patet, ſed neque de ineffi-cacia: quandoquidem in tali caſu perit Æger in ipſo paroxyſmo, quo oblatus eſt Cortex, diutius protracto. Effectus autem Corticis eſt, inhibere correſpondentem, ut diximus; adeoque quotieſcunque vivente Ægro uſque ad tale tempus correſpondens paroxyſmus inhibeatur, Cortex jam ſuum munus abſolvit, ſive deinde Æger ſucceſſive ſanetur, ut vere aſſolet, ſive etiam inhibito licet paroxyſmo, adhuc occumbat ob aliquam *v. gr.* labem adjunctam, quæ Febriculam Continuam foveat, ſublata etiam periodo, lethalem, ut in nonnullis Caſibus contigit, immediate infra ſubdendis.

Primo igitur loco fama tulit apud nonnullos, Clariſſimum olim Virum *D. Nicolaum de Sanctis*, A ſecretis, & Status Conſiliarium Sereniſſimi Ducis Noſtri, in poſtrema ægritudine ſua [qua Fato ceſſit] aſſumpto juxta hanc Methodum Cortice obiiſſe; ſed falſum eſt. Sumpſit quidem alia remedia vulgaria, & obiit; Corticem autem vere non ſumpſit: nec obiiſſet fortaſſe, ſi vere ſumpſiſſet. Torquet adhuc animum meum memoria de Cortice non oblato tunc, cum tempus aderat, de non tentato ſaltem etiam tunc, cum præteriit. Quatuor eramus curantes Medici, *D. Candrinus*, *D. Ferrarius*, *D. Davinius*, & ego, qui propter levem quandam invaletudinem, qua paullo ante correptus fueram, poſtremus acceſſi, nec primis, ut alias conſueveram, morbi diebus interfui curationi. In alia difficillima ægritudine ejuſdem Patientis non ſine fructu tale remedium, vix vix indicatum, cum aliis tamen quamplurimis longo temporis tractu præſcripſimus, & ab eo morbo contra ipſam expectationem noſtram evaſit. An Cortex ſimul cum aliis remediis, an ſola Naturæ actio opus illud abſolverit, ignoro. Eadem fiducia propoſitus fuit unanimiter Cortex per modum alterantis in noviſſima ægritudine, tempore congruo, cum videlicet Febris Tertiana duplex, ſat valida, & per ſubingreſſum paroxyſmorum Continua, ſuas adhuc ſervabat periodos; ſed & unanimiter (poſtquam paratus fuit in pyxide, & ſecundum tenuem portiunculam ab eodem libatus) ab ulteriori illius oblatione ſuperſedimus victoriam a ſola Natura ſudatiunculas quaſdam tentante per viam vel criſis, vel lentioris coctionis, concordi voto ſperantes. Sed quid? Non multo poſt intenditur morbus; tandemque irritis Cardiacis, & Bezoarticis ruit in præceps. De tentando Cortice remanet anceps judicium. Creditur inutilis futurus, timetur calumnia, nec offertur; eoque intentato occumbit Æger, ſuperſtite intra pyxidem Cortice: Medici vero ſubeunt calumniam de eodem perperam oblato, dum eos pœnitet non tentaſſe ob calumniæ metum.

Secundo loco Nobiliſſima Matrona *Domna Gertrudis de Sanvitalibus*, Emin. Cardinalis Soror, *Marchioniſſa Rangona*, anno 1707. poſt paucos paroxyſmos duplicis Tertianæ in ſoporem incidit tam gravem, tamque profundum tempore acceſſionis cujuſdam, ut de illius Vita maximopere a curantibus Medicis dubitaretur. Duo erant hi; unus quidem Junior [talem quippe reſpectu alterius licebit illum appellare] alter vero Senior, nempe *Cl. Ramazzinus*, qui durante Patavinorum Studiorum interſtitione Mutinæ agens, ampliſſimæ huic Matronæ operam ſuam, ut quondam conſueverat, in hac quoque ægritudine præſtitit. Applicita ſunt ſtatim, gravi hoc ingruente ſymptomate, ex eorundem curantium Medicorum præſcripto Veſſi-

cantia, aliaque peculiaria remedia; jam enim universalia præcesserant. Tandem advocor & ego tempore, quo sopor nonnihil incipiebat una cum accessione remitti: ipsa namque Patiens paullo post me noscens est alloquuta. Statim Corticem valide administrandum propono ad impediendum paroxysmum correspondentem. Annuit meis motus rationibus, meisque, si fas sit dicere, sibi sat notis experimentis *D. Ramazzinus* in curatione præcipuus (quidquid olim minus favorabiliter in suis *Constitutionibus Epidemicis Mutinensibus* scripserit ille de Cortice in hisce præsertim circumstantiis, aliud scilicet sentiens ante annum 1595. & aliud post) cunctante tamen, nec nisi præ auctoritate ipsius *D. Ramazzini*, pluribus nominibus sibi æstimabili, consentiente altero Medico; quamobrem parata est illico *semuncia* Chinæ Chinæ vestigio potanda, saltem pro medietate; sed inculcante rursus eodem Juniore Medico adesse tempus commodum pro expectanda majori remissione, prima oblatio, quæ a me illico proponebatur, serius [me quoque officiose consentiente] protracta est. Sumpsit itaque Nobilissima Ægrotans tantummodo *drach. j. ss.* circiter pulveris uno haustu circa noctem. Mane diluculo alia similis saltem dosis debebat exhiberi, & repeti post aliquod breve temporis intervallum, prout fert Methodus mea; sed quia constanter asseverabat antedictus Junior, qui permanentius adstabat, accessionem illius diei consuevisse esse parvi ponderis, quod tamen non facile admittebant domestici, nec proinde opus esse tam festina Corticis oblatione, nescio, an Ipsius, an Assidentium deliberatione loco Chinæ Chinæ cibus fuit exhibitus. Cumque paullo post ipse supervenissem, sub fiducia rerum mihi narratarum [maxime cum statim a cibo remedium opportune amplius exhiberi non posset] circa meridiem tantum illud propinari posse censui. Ast inopinato ante tale tempus nova Accessio, quæ debuerat esse minor ex relatu, violenter Ægram corripuit cum tanta mentis hebetudine, ut Chinam Chinam oblatam non valuerit assumere, actum deglutitionis edere nescia; illam enim, postquam ore diutius agitaverat, deglutire credens, expuebat: nec inde potuit ullo modo eam per œsophagum demittere, sed facta omnino lethargica, mane sequenti obiit, annum implens ætatis suæ LIII. Forte tamen, ne dicam certo, non obiisset, si primo haustu *quatuor*, vel *sex drachmas* pulveris, ut facile poterat, assumpsisset.

Tertio D. Candrinus Medicus, qui post receptam Methodum meam (recepit autem statim ac vidit) plures ea mediante perfecerat curationes eximias, in ultima ægritudine sua, cui medebatur, me per accidens absente, *D. Davinius*, paulloque post simultaneo officio medebar pariter superveniens & ipse, sæpius mihi inculcabat, ut memor essem de propinando Cortice more meo, quotiescunque se offerret occasio; noscebat enim, Febrem Continuam cum exacerbationibus obscuris, & irregularibus, qualis erat ea, qua detinebatur, Corticem nondum plane admittere. Levis aliqua remissio circa decimamquartam diem, & sudores inde erumpentes cum facili tolerantia bonum omen tractu temporis videbantur spondere: adeoque, etiamsi aliquis forte tunc locus esse posset usui Corticis, non tamen opportunus admodum, necessariusque videbatur. Interim transacta die xxi. labuntur vires. Circa xxiv. morbus in pejus ruit, *D. Davinio* plura incassum meditante, & agente, mihique post duorum dierum absentiam in Urbem recenter redeunti, proponente, antequam Ægrum inviserem, an novam venæ sectionem, an potius Corticis usum seligerem in hoc casu, in quo nonnisi censuram prævidebat ex utroque remedio, quodcunque eorum inutiliter administraretur. Recta ideo conferimur ad invisendum Ægrum, ut alterutrum seligamus: sed cum jam properantem ad interitum cum gravi anhelitu, & pulsu deficiente reperimus. Et quoniam nul-

lus

lus phlebotomiæ, vel ulli remedio, virium robur exigenti, locus erat, Corticem potius tentari posse credidimus, licet probabiliter sine fructu, ut pleno palam ore protestati sumus. Assumptis ergo prius Ecclesiæ Sacramentis, meliore quo potuit modo, levem Corticis portionem potavit; sed crescente jugiter gravi anhelitu, & pulsu ruente, impotens factus est ullam amplius portionem assumere: immo, etiamsi potuisset, abstinendum præcepimus ab ulteriore oblatione in statu jam evidenter lethali, quo in sequens tantum mane protracto, intra diem xxvii. expiravit, & intra annum ævi sui IL.

Quarto tandem Vir Patricius *D. Joseph Gallianus de Coccapanis* annum agens 64., quem quondam laborantem Tertiana Pernicioſa Cholerica sanaverat Cortex, ut suo loco dicemus, Æstate anni 1708. post superatam in principio Veris gravem ægritudinem Tertiana simplici corripitur, cujus prior Accessus accidentalis creditur ab Ægrotante, atque a cruda repletione pendens ob vomitum adjunctum materiæ inconcoctæ. Accitus ego secunda morbi die, infebricitantem omnino deprehendi, & in omnibus vegetum, Tertianam nihilominus Febrem sequenti die se prodituram, eidem prænuncians. Tertia die mane illudit ille mihi de inani prognostico: adeo sibi fidebat, nil incommodi percipiens. Redit tamen post meridiem Accessio comitata dolore stomachi satis sensibili, & vomitu laborioso, quæ duo symptomata illi semper fuere in Febribus omnibus familiaria. Duravit per quatuor horas vexatio; quæ me vesperi accedente, blandaque remedia præscribente evanescebat. Mane sequenti potat Oleum Amygdalarum dulcium, quo materia biliosa placide per alvum educitur. Optime tolerat, totaque die immunis a Febre Amicos admittit, & cum iisdem amœne confabulatur. Altera die, quæ erat morbi quinta, assumit bolum confectum ex crystallo mont. præp., Conf. de hyacintho, ac tantillo Theriaces recentis; & tranquille se habet per totum mane. Accedo hora suspecta, quæ erat tertia pomeridiana, & invenio illum recenter expergefactum a somno cum vi, & impetu, ratione insomnii cujusdam, in quo sibi visus est expellere Diabolum sub aspectu mulieris ad se accedentem. Narrat somnium istud, aliudque insuper plane festivum; de utroque ridet, & interim præterlabitur hora tertiæ Accessionis. Moror adhuc ibi per aliquod tempus; dumque discessum meditor, inquit ille: *modo non admodum bene me habeo*. Hoc dicto, statim turbatur pulsus, insurgitque angor stomachi, & proclivitas in vomitum. Præscribo jusculum tenue, identidem potandum ad demulcendam humoris acrimoniam, misturam anodynam ex absorbentibus, incrassantibus, & Cardiacis, cochleatim sumendam, fotus externos, aliaque hujusmodi, & abeo quo me trahit statuta hora Consultatio quædam gravis. Post horas quinque circiter redeo [versabamur autem circa secundam noctis horam] & ab Assidentibus, priusquam Ægrum invisam, intelligo, immanem fuisse irritis auxiliis omnibus illius Accessionis Cardialgiam, adeo ut Æger vix loqui valeret interciso sermone, & irrequietus huc illuc assidue jactaretur. Intra memetipsum statim cogitavi de Cortice propinando, metuens exitium in quarto Accessu; sed Ægrum subinde inspiciens, invenienſque in eo statu, ut potius metuendum esset de morte in illa eadem Accessione, quam in altera, mutato consilio abstinui, alia tantum cardiaca remedia substituens: factoque interim funesto prognostico, & præscriptis Ecclesiæ Sacramentis, discessi subdens, quod si forte Accessio illa perveniret ad declinationem, itaut spes esset, vitam posse protrahi in alterum Accessum, mane Corticem exhiberem. Mane igitur quandam sensuum promptitudinem, quam etiam maximam habuit in assumendis Sacramentis, observans, etsi Febris adhuc vigeret, & protraheretur potius intensa, quam ad remissionem vergeret,

cæteraque omnia mortem proximam minarentur, unum hauſtum Corticis ſatis moderatum [hærebam enim non parum] exhibui poſt tres dein horas alterum oblaturus. Sed accedens rurſus, ut hunc exhiberem, novi Ægrum ſemper in deterius labi, nec illam Acceſſionem, quippe nondum declinantem, prætergreſſurum eſſe; ideoque ab ulteriori Corticis oblatione ſuperſedi, illum pro deplorato omnino reputans, ut nimium circa ſecundam noctis horam confirmavit eventus. Atque ita periit Amicus, qui forte non periiſſet, vel ſaltem non periiſſet tunc, ſi illi poſt ſecundum ſtatim paroxyſmum integram Corticis doſim propinaſſem. Sed quis quantumvis oculatus tam præceps exitium in tanta tranquillitate prænoviſſet?

Hæc ſunt, de quibus Medicos moneo in curatione Pernicioſarum, indigus præ aliis, ut admonear ipſe, eſto quod mea nonnunquam præſagia fortunet eventus: quo demum capti popellus, atque plebecula,

Me quoque dicunt
Vatem . . . . ſed non ego credulus illis

ab inopinato identidem ſucceſſu doctus oppoſitum. Mihi tamen in caſu tam repentino, & minime præmonſtrato (præmonſtraverat tamen aliquid Acceſſio ſecunda, licet tam præceps non indicavit exitium) mihi, inquam, in hoc caſu nulla per Urbem objecta eſt omiſſio, quæ vere a nemine mihi poterat objicii niſi a me ipſo, ut qui forſan in perſona minus ſplendida ſtatim Corticem obtuliſſem; forte tamen etiam non. Sed ſi obtuliſſem in hac poſt ſecundum tantum paroxyſmum, qui fuit primus, quem inſpexerim, pluresque poſtea, ut ſuſpicari fas eſt, contigiſſent recidivæ, vel ſi in earum aliqua obiiſſet Æger, quid quæſo dictum foret de Cortice, quid dictum, immo quid non dictum de me? Evitavi tamen Cenſuram, quia obiit vulgari curatus methodo; non evitaſſem, ſi curaſſem feliciter Cortice. Utinam ita egiſſem tunc, ut modo Cenſuram pateter. Videant ergo, quam craſſe hallucinentur ii, qui cenſent (ſi qui ſunt, qui cenſeant) in enarratis Caſibus propinatum fuiſſe toto conatu Corticem, cum vere propinatus non fuerit, vel ſaltem pro non propinato habendus ſit: cujus rei veritatem, ac ſeriem Aſſidentes, & Conſanguinei Defunctorum poſſunt teſtari. Quia vero ingenuitati meæ, vel publicæ fidei nunquam deero, fateor (quod latet Obtrectatores Corticis) in nonnullis Caſibus præter recenſitos fuiſſe a me exhibitum Corticem, & nihilominus Ægrotantes illos æque obiiſſe, ac obiiſſent eo non aſsumpto: adeoque minime inficior, illum aliquando, raro licet, inutilem eſſe, ut ſæpius ſunt quævis remedia; ſed abſolute nego eſse noxium, præſertim ſi methodice adhibeatur.

I. Ita contigit, ne quicquam reticeam, alteri Viro Patritio *D. Antonio de Quatrinis*, cui medebar ego adjuncto mihi in ſocietate *D. Davinio*. Illi itaque pendente curſu ſimplicis Tertianæ addita eſt dyſenteria ferox, & eſsentialis, quæ tunc fere epidemice vagabatur per Urbem. Utroque Æger vexatus morbo, brevi frigidus factus eſt, ſingultuoſus, & fere ſine pulſu. *D. Davinius* tunc me ſciſcitatur, cur Corticem non proponam, ut mihi mos eſt, in tali anguſtia. Reſpondeo, dyſenteriam eſſe eſſentialem, nec ſequi motum Febris, adeoque illam Cortici Febres cum ſuis tantum ſymptomatis tollenti non ſimul ceſſuram. Deſperatis tamen rebus tentandum cenſuimus. Itaque oblato valide remedio, nulla amplius obſervatur febrilis recrudeſcentia horis periodicis, ſed perſeverante pertinaciter dyſenteria cum indiciis ſphacelatæ partis, intra paucos dies Æger vita fungitur. Forte in hoc caſu majorem, quam China China, contuliſſet opem Ipecacuanha tempeſtive oblata, ſi præſto fuiſſet, etſi nec æque certum, nec forſan ſemper æque tutum, innocenſve remedium ſit Ipecacuanha in linea Antidyſentericorum, ac China China in linea Alexipyretorum.

II. *P. Felix de Tagliazucchis* ex ordine Fratrum Minimorum Sancti Franciſci de

ſci de Paula, quem curabat *D. Riccius*, in quodam Tertianæ, non ſum memor an ſimplicis, an duplicis paroxyſmo, ſudoribus diaphoreticis frigidiſſimis abunde diſſluens cum totali aſphyxia, ſenſibus licet vegetus, jam moriebatur. Abſente ab Urbe curante Medico advocor ipſe, ut qui tunc feliciſſimam Curationem in illa vicinia abſolveram in caſu valde conſimili. Anceps ego, an ſuffecturus ſit Æger uſque ad declinationem acceſſionis, quippe inſcius de morbi curſu, & de rebus geſtis, ut nihilominus Amicorum adſtantium petitionibus morem geram, præmiſſo prius prognoſtico de infauſto exitu, adducor, ut Corticem ad *unc. ſs.*, ni fallor, ſtatim præſcribam, ſed incaſſum; nam perſeverantibus iiſdem ſudoribus intra illam eandem Acceſſionem poſt paucas horas e viventium numero deletus eſt.

III. *D. Franciſco de Favalottis*, quem *D. Davinius* curabat, detento duplici Tertiana ob graviſſimum Comatoſum affectum pernicioſa, Corticem more meo propinandum eſſe, conſultus credidi; erat enim meo judicio morbus eo remedio ſanabilis, & opportunum tempus oblationis illius. Sed, neſcio quo Fato, quave infauſta Pharmacopolæ, aut Aſſidentium diligentia, illi percolata tantum infuſio, ſeu potius decoctio *unciæ unius* Chinæ Chinæ exhibetur per ſtatuta intervalla loco ejuſdem Chinæ Chinæ in ſubſtantia, liquori, ut propoſueram, conjungendæ. In hoc æquivoco moramur per duos ferme dies: dumque aliam pyxidem ſimilem paratam video, eidem ſemper innixus credulitati indico, ſatius eſſe pro tunc ſuperſedere ſufficientem jam aſſumpti remedii reputans quantitatem pro impedienda Acceſſione proxime futura. Redit tamen illa eodem forti, lethargicoque comitata ſymptomate. Miror novitatem rei, & melius inſpecta pyxide errorem deprehendo. Cogitavi ſtatim de præſcribendo validius remedio (non enim tunc cum Collega curante illuc conveneram) ſed renui facere ſolus, & tantummodo ſuperaccitus, nec mihimetipſi amplius ſatis fidens in eo rerum ſtatu. Interim Æger fit ſumme lethargicus, & deglutiendi neſcius. Die ſequenti habitus eſt pro expirante; aliquot nihilominus tenues cyathos illius percolatæ decoctionis cochleatim hauſit, vitamque præter multorum expectationem ad tres, vel quatuor dies frigidus, & ſine pulſu, ſimulque ſine exacerbatione protraxit, donec pari paſſu deficiens tandem expirarit, quo forſan remedio nervoſius oblato ſanari potuiſſet.

IV. *D. Ludovicus Cæſar de Carandinis* valetudinarius perpetuo, & in Tabem pronus, diuturna Quartana Ruri detentus, quæ tractu temporis pertinacem diarrhœam, mox & vomitum cum ſumma virium dejectione, & corporis extenuatione ſecum traxit, Urbem transfertur, & *D. Riccio* Medico ſuo ordinario curandus committitur. Invenit is, ut retulit, Quartanam non amplius Intermittentem, ſuos tamen circuitus etiamnum manifeſte ſervantem, & comitatam prædictis ſymptomatis, maxime vero vomitu fere aſſiduo. Cumque Acceſſio quælibet Ægrum fatigaret tali proportione, ut paucis in poſterum ſuffecturus videretur, cogitavit ille de præſcribenda China China ad *drach.* ij. more vulgari. Quia tamen continuitas introducta, quæ ſi eſſentialis fiat, de more lethalis eſſe conſuevit [ut norunt Practici] rationalem aliquam illi ſuſpicionem incutiebat de infructuoſa oblatione, me ideo in conſilium vocavit. Annui ego, atque animum adjeci, eo quia adhuc manifeſta mihi narrabantur ſigna periodi, inter quæ frigus in acceſſione invadens, naturamque Febris Intermittentis etiamnum deſignans in ipſa accidentali, ut ita dicam, & recenti continuitate. Quoniam vero non longe diſtabat paroxyſmus, hunc prius obſervari debere cenſui, antequam plane ſtatueretur oblatio Corticis. Advenit Febris, quæ Ægrum fere ſuſtulit, remanſitque ille cum pulſu vix perceptibili etiam in majore Febris, & ſymptomatum remiſſione. Tunc ſtatim ad *drach.* ij. præſcriptus eſt Cortex, & ſequentibus duobus diebus

ad *drach.* j. mane, & ſero; ſicque Acceſſio die correſpondente non rediit. Continuata eſt ad aliquot alios dies eadem China China, non quidem amplius in ſubſtantia, quia eam nauſeabat Æger, quomodolibet offerretur, ſed in Extracto ad *ſcrup.* j. bis in die. Jamque nullum omnino periodi indicium amplius viſcebatur; ſed nihilominus nec reſurgebat pulſus, nec tollebatur lenta febricula, nec removebantur, licet paululum remitterentur, ſymptomata. Interim Æger languidior fiebat; tandenque diarrhœa ſenſim colliquante, vomituque vix cibum admittente, ſtatimque rejiciente confectus expirabat. In hoc caſu, quin vitium aliquod grave latuerit in partibus ſolidis, nempe in Viſceribus, minime dubito; præſtitit tamen Cortex quod potuit, & vitam, ut reor, ad aliquot dies protraxit.

V. Alium Caſum addam de Pictore quodam, nomine *Dominico de Villanis* a *D. Candrino* curato, qui cum Quartana longiſſima Hydropem ſimul confirmatum patiebatur. Venter illi immaniter turgebat; ſonabat percuſſus, & repercutiebatur Aqua. Facies ſimiliter turgebat, & intra palpebras inflatas, ac diaphanas adeo condebantur, ut vix apparerent oculi. Pedes æque inſigniter intumeſcebant; brachia vero, tibiæ, & crura ſumme gracilia, extenuataque apparebant. Sed mirum! Ipſe maraſmus erat tumor: caſu namque compreſſæ digito partes iſtæ foveam profundam nil tale cogitanti exhibuerunt; quare ſubducto calculo nonniſi oſſa, & pellis arida, ſero ſubcutaneo flaccide turgida, tactui ſe ſe offerebant. Erat inſuper totus ad ſenſum frigidus, identidem ſingultuoſus cum pulſu ſummopere exili, & egre cibum capiebat. Solum mente conſtabat, languide loquebatur, & noſcebat ſe paullatim mori. Ad hæc paroxyſmum Quartanæ ſuæ periodice patiebatur, quo durante ſemper profunde ſomnolentus jacebat, ut mortuus videretur, donec declinante paroxyſmo aliquantulum, ſemper tamen imperfectius reviviſceret. In conſilium vocatus, immo expreſſe accitus, ut tantum inſpicerem, non ut curarem, renuebam ipſe quidquam proponere Homini chronicis jam morbis inſanabilibus ferme confecto, ætatemque inſuper ſexagenariam agente; ſed ab Amicis illius, atque domeſticis poſtmodum rogatus, ut quidquid etiam inutiliter tentari poſſet, vellem tentare, & curanti Medico prompte cuncta exequuturo indicare, auſus ſum Corticem proponere. Uno verbo, Cortex oblatus eſt, & repetitus pluries ſuis temporibus, ſtatimque ſublata eſt periodus, & comatoſa affectio conjuncta. In eum deinde ſtatum devenit, ut per menſem juſculum Viperinum, aliaque remedia reliquas affectiones reſpicientia potuerit aſſumere, Corticis quoque uſum imminuta, & continuata doſi per intervalla repetens. Uſque tamen durabat Hydrops cum extremitatibus maxime excarnibus, & nihilominus maxime tumidis. Revixit ſingultus ſummumque ſimul cibi faſtidium, ſenſimque Æger poſt tres circiter, ni fallor, menſes ab oblato Cortice (quos omnes dubio procul ope Corticis vixit) deceſſit e vivis. Atque hanc hiſtoriam, quam jure merito inter triumphos Corticis numerare poſſem, quia mortem Ægrotantis inevitabilem, & imminentem longe ſerius, quam par erat, protraxit, inter eventus nihilominus infauſtos lubet collocare.

VI. Obiit quoque *D. Flaminia de Ingonis* Matrona ſpectabilis, de cujus ægritudine vix, quantum ſat eſt, ſum memor; memini tamen quæ præcipua ſunt. Ab initio Tertiana ſimplici laboravit ex gravi animi pathemate, & facile remediis ordinariis liberata eſt. Recidit illa, atque iterum ſimiliter ſanata. Recruduit denuo morbus, Febriſque non Intermittens, ut antea, ſed Continua apparuit cum periodicis obſcuriſſimis exacerbationibus. Ingraveſcente morbo *D. Davinius* fit mihi curationis ſocius. Adminiſtrantur quæ ſunt ex arte, ſed irrito ſemper ſucceſſu. Tandem erumpunt duæ Parotides, unaque earum ſatis inſignis. Evaneſcit tamen utraque citra ſuppurationem, ac ſubinde paullo manife-

nifeſtiores videntur fieri Exacerbationes, & Remiſſiones Febris ; verum in ipſis exacerbationibus gravis ſopor ſe prodit cum ſummo virium languore, pulſuque minime conſiſtente . Re in pejus ruente, ambo cupidi prohibendi exacerbationes Febriles, ſoporoſi ſymptomatis mortem portendentis productrices, decernimus de tentando uſu Corticis . Auctor ſum ipſe: conſentit Collega. Prima vice aſſumit illa, ſed difficulter, profundo quippe ſopore oppreſſa: qua de cauſſa potis non eſt remedium repetere, ſicque incœpto inauſpicato opere, dein imperfecto remanente , Ægra paullo poſt lethargica prorſus e vivis ſublata eſt.

VII. VIII. Deceſſere deinqne mihi, abſque eo quod hiſtorias per extenſum referam, nil proficiente uſu Corticis etiam tempeſtive adminiſtrati , duo Religioſi Viri ex Carmelitarum Excalceatorum familia, quorum unus ſeptuagenarius , debilis , & valetudinarius erat , obiitque correptus Tertiana duplici, pernicioſa, & exitiali facta ob continuitatem, & acutiem irrito Cortice progredientem. Alter vero Juvenis erat , qui a Febre primum Acuta , & Continua Proportionata, mox & ab Intermittente, in quam recidit, fuerat ſanatus, & quidem ſemper ſine Cortice. Recidit ille tertio, febriculas iterum Intermittentes longiuſculas paſſus , & Cortice leviter per modum alterantis aſſumpto denuo ſanatus eſt. Recidit quarta vice. Et quia Febres videntur ad acutiem vergere cum tendentia ad ſoporem , præmiſſis ex arte in tali caſu præmittendis, offertur iterum Cortex validiuſcule in formam Opiatæ; ſed incaſſum. Omittitur idcirco illius uſus nondum plane completus, aliaque remedia volatili, & diſſolvente virtute prædita ſubſtituuntur; ſed fruſtra: Juvenis namque cum pulſu raro, & quodammodo , ut videbatur, laudabili, profundum in ſoporem labitur, vix potis cibum capere ; tandemque ſingultuoſus, & anheloſus cum pulſu minuto , & celeri Deo ſuo piam animam reddit.

Sunt hi fideliter Caſus omnes Ægrotantium tractu annorum ferme XL. defunctorum, quorum ſim memor: eorum videlicet, quibus Cortex incaſſum a me propinatus fuerit in Febribus Perniciofis antea deſcriptis, quas cæteroqui idem Cortex eadem methodo , ſed opportuniori tempore, & in circumſtantiis magis propitiis adminiſtratus curare potuiſſet . Nonnullos equidem alios præter hos , paucoſque caſus, in quibus irrito pariter ſucceſſu oblatum eſt remedium iſtud, referam *Lib.* V. Aſt id contigit in Febribus tantum quibuſdam eſſentialiter Continuis , vixque paululum , ac ne vix quidem remittentibus , pro quarum medela cum ſuapte natura anceps ſit actio, & effectus Corticis, ipſa quæ ſubſequuta quandoque eſt, carentia ſucceſſus, nobis eo loco ſuppeditabit fundamentum ſuſpicandi de ipſius inefficacia in Febribus illiuſmodi , in quibus ideo nonniſi certa quadam adhibita diſtinctione ut vere proficuus admittetur . Sed hæc hujuſce loci non ſunt.

Ut vero ad recenſitos nuperrime caſus , in quibus inaniter miniſtratus eſt Cortex, fugaci ſaltem intuitu convertamur , ſtatim animadvertere eſt, eundem Corticem prioribus quatuor Ægrotis proprie non fuiſſe propinatum, vel ſaltem noſtra non ſervata, aut non completa methodo. Iis etenim fere contigit, quod contigit [ne vel minimum quidquam ſupprimam] Patricio Viro, Sereniſſimæ Ducalis Cameræ Generalis Procuratori, *D. Gaſpari de Quattrofratris*, qui anno 1697. ex Tertiana Pernicioſa Diaphoretica irritis omnibus curantis Medici conatibus jam plane confectus, Chinam Chinam potare cœpit quatuor circiter ante obitum horis, unoque tantum, vel altero aſſumpto hauſtu ſpiritum edidit, remanente domi remedio, Pauperi cuipiam levius febricitanti diſpenſando . Idem etiam contigit, & quidem patentius, uni ex ejuſdem Nepotibus, qui vix unica ante obitum hora, dum ſcilicet illi ſuffocans ſtertor jam in bronchiis inflammatorum Pulmonum obſtreperet (occumbebat enim Peripneumonicus) tam enixe Chinam Chinam expetiit, eamque

ſibi

ſibi denegari tam ægre tulit, ut ad ſolamen morientis liquorem aliquem amaricantem ſub ſpecie Chinæ Chinæ eidem offerre decretum fuerit. Cum vero caſu præſto eſſet ibi ipſum remedium, paucula ſtatim illius portio exhibita eſt, quam ſummis vix attigit labiis, cumque id abunde ſufficere, præſens ipſe ſubjunxerim, ſubſtitit ille: & ſic expleta imaginatione ſua poſt horam circiter expiravit.

Hujuſmodi ergo, atque ſimilibus Ægrotantibus nemo profecto jure dixerit, oblatum fuiſſe Corticem. Aliis autem pluribus ex iis, quos recenſui, licet vere oblatus fuerit, id tamen actum fuit deſperatis jam æque rebus, morte quamvis paullo plus diſtante, tentandi ſcilicet ſolum, vel indulgendi cauſſa, pauciſque tantum, ut ex relatu patet, fuit oblatus in circumſtantiis, quæ valeant oſtendere [quod a me non negatur perpetuo] invalidum nonnunquam, incertumve in difficillimis quibuſdam caſibus eſſe poſſe robur remedii, cæteroqui ſaluberrimi, & admirabilis, cui par non eſt, nec unquam fuit in linea Alexipyretorum. Ex oppoſito namque plus centum illuſtres hiſtorias Hominum ab imminente morte ſervatorum poſſem adducere, quarum non paucas ſequenti potiſſimum Libro ſum allaturus: relicta unicuique, qui ſibi os ſtrenue perfricuerit, libertate blaterandi, me donaſſe nomine non potentium ſervari, quotquot China China necavit; nomine vero ſanatorum, quotquot ea nequivit occidere.

Quod ſi aliquibus Cortice perperam vel languidiuſcule, doſique irregulari, aut priuſquam, pluſquamve deceat imminuta utentibus, vel præſcribentibus ubi non conveniat, ut in Febribus eſſentialiter Continuis, & in extremo earum periculo, ille non videatur proficere, non id in medicaminis, vel Methodi meæ vitium verrant, ſed in culpam Methodi ſuæ, ſi quam habent, aut habere credunt: ſi enim huic (quam protuli in eum finem, ut qui eam non ſatis callent, callere poſſint) fidem velint adhibere, eamque integre non renuant amplecti, feliciores procul dubio poſthac curationes abſolvent.

Sed eheu! nimium fortaſſis Methodum hanc amplectentur nonnulli, & indiſcriminatim in uſum ducent, nimiumque forſitan intemperanter tractu temporis illam Medicis ſuggerent importunæ mulierculæ, adeoque in abuſum, & tandem in contemptum, culpa ſcilicet utentium promiſcue, & ſine delectu, cadet Remedium eximium, fietque tandem de Cortice, quod jam perperam factum eſt, ac quotidie fit de Cardiacis, & Bezoarticis. Neque enim legitime mortuus vulgo crederetur homo, cui non ſit prope mortem oblatus Cortex, quæcunque ſit Febris, aut quæcunque affectio, quæ illum jugulet, quemadmodum legitime mortuus vulgo non creditur, qui ventre pretioſis lapidibus, eorumve confectionibus turgido Lethem non tranat. Cumque hoc pacto Remedium alioqui ſaluberrimum ſæpiſſime inutiliter exhibitum fuerit, ac inde fundamentum aliquod acquiſierit Obtrectatorum dicacitas, a communi etiam Saniorum æſtimatione fortaſſe decidet, ac in legitimis quoque caſibus, in quibus vere proficeret, rejicietur. Verum quid angor ſolicitus de futuro, cum ſatis proſtet unde conquerar de præſenti? Sat ſit huic occurrere;

— maneat ſeros ea cura Nepotes.

CAPUT VI.

Hiſtoria peculiaris, quæ primam occaſionem inventioni Methodi traditæ auſpicatiſſime præbuit.

PRÆMISSIS Caſibus omnibus, quos mihi memoria ſuggeſſit, infauſtum eventum ſortitis, licet ſemper ſine crimine Corticis, & ſæpius etiam ſine aſſumptione illius, ſaltem ad leges Methodi expoſitæ, jam tempus eſt, ut plurium inter quamplurimos fauſtorum, &, ſi fas ſit dicere, admirabilium ſeriem ſubnectam. Priuſquam tamen illos certo ordine ad peculiaria redigam capita Libro ſequenti, unum a cæteris lubet

bet ſecernere, & ſeorſim exponere, quippe qui huic Methodo primam dedit originem, mox incrementum, & famam. Fuit autem hujuſmodi.

Vir Generoſus *D. Comes Bailardinus Nogarola*, tunc Præfectus Aulæ Sereniſſimi Ducis noſtri, annum agens LIII., ſanguineo temperamento, habituque corporis carnoſo præditus, & podagricis inſultibus, fluxuique ſanguinis hæmorrhoidalis periodice obnoxius, ſub finem menſis Auguſti 1695., fluente adhuc, nec diminute quidem hæmorrhoidali ſtillicidio, corripitur Febre Quartana ſimplici Intermittente. Accitus ego, invenienſque *Malum bene compoſitum*, ſanguiniſque excretionem, modum Naturæ ſervantem, nil inſigniter agendum, vel movendum duxi: quapropter, præſcripta tantummodo victus ratione, juſculo matutino paucis herbis alterato, nec non emulſione ſem. melon. cum tantillo pul. Cornu Cervi in vigore acceſſionis potanda, clyſteribuſque blandis ad alvum lubricam ſervandam identidem injiciendis, ſuaſor fui, ut Febrem, ſuapte natura, eaque præſertim tempeſtate diuturnam futuram, æquo ferret animo abſque majore remediorum apparatu, dummodo intra conſuetos limites illa ſubſiſteret; me poſtea paratum offerens ad eam Peruviano Cortice fugandam, poſtquam curſum ſuum nonnihil exegiſſet, & poſtquam ego Æquinoctii non longe diſtantis phænomena obſervaſſem, ne ſcilicet ea diutius in Autumnum protracta, auctaque inſimul, quæ jam ſupervenerat, lienis obſtructione, radices ageret non facile per totam Hyemem extirpandas.

Tranſactis ſex Circuitibus, die 18. Septembris (erat autem dies ſeptimam periodum immediate antecedens) Febris extra ordinem Ægrum invadit, repetitque die 19. ut conſueverat. Mane ſequentis diei, nempe die menſis xx. cum protraherentur nonnihil reliquiæ antecedentis acceſſionis, & ſanguinis hæmorrhoidalis fluxus eſſet notabiliter imminutus, ac inſuper Ægrotans aſſereret, ſe perſentiſcere remota quædam indicia, vi quorum horis pomeridianis novam acceſſionem præſtolabatur, ſtatim præmiſſo clyſtere ex lacte, & ſacchato, Venam brachii ſecari juſſi, & ſanguinem detrahi ad *uncias decem*. Poſt meridiem circa horam xx. rediit Acceſſio, ut ſibi prænunciaverat Æger, atque eundem ſervavit motum diebus pariter xxi. & xxii. ſubſequentibus, ut de triplici Quartana nulla poſſet eſſe dubitatio. Quia tamen nativam ea ſervabat intermiſſionem, eſto quod paroxyſmi majorem extenſionem cum aliqua poſtpoſitione acquirerent, ideo iiſdem remediis inhæſi, addendo tantummodo paululum Salis Prunellæ juſculo matutino, propter aliquam ſubortam urinarum imminutionem, ut nempe blandioribus iſtis remediis hoſtem demulcere datum eſſet, abſtinendo a fortioribus illum exaſperare aptis, donec ſaltem Æquinoctialis anomaliæ præterlaberetur influxus.

Die menſis xxiij., quæ ſexta erat a triplicatione Quartanæ, *D. Davinio* urbana forte quædam officia Ægrotanti præſtante, occaſionem arripui illum mihi adjungendi ſocium in curatione. Habita Conſultatione, ſtatuitur methodus fere eadem ac antea, febriſque circa horam xxij. ſuum renovat acceſſum ſub oculis Medicorum conſueto, minore tamen cum frigore invadens. In hoc Paroxyſmo, ſcilicet in vigore ipſius [ut mane retulit Uxor vigilantiſſima] Æger paſſus eſt levem aliquam oblocutionem, quod ſymptoma in nullo alio unquam morbo toto vitæ ſuæ tempore paſſus fuerat, ut & notabilem quendam capitis, & membrorum tremorem cum aliqua etiam rerum ab ipſo paullo ante expetitarum oblivione. Symptoma iſtud magnum mihi timorem incuſſit; quare iterum convocato Collega, nova inita eſt Conſultatio, novaque ſunt præſcripta remedia, aliaque propoſita viciſſim, & viciſſim rejecta, ut in opinabilibus mos eſt.

His non obſtantibus die xxiv. veſpere circa horam 24. rediit acceſſio, in qua nullum quidem ſubdelirium obſervatum eſt,

eſt, ſed loco illius altus ſopor, a quo difficulter admodum excutebatur vocatus Æger, atque concuſſus. Obliviſcebatur bibere, & mingere, poſtquam Scyphum, & Matulam poſtulaſſet; immo utrunque vas facile illi manibus excidebat, poſtquam prehendiſſet.

Die xxv. confeſſus eſt peccata ſua, & poſt meridiem, longe etiam ante acceſſionem (erat enim dies Quartanæ primariæ juxta vetus morbi ſtadium) adaucti ſunt notabiliter motus tremuli membrorum, ipſi Ægrotanti ſenſibiles, quin & illis ſocium ſe adjunxit ſingultus: quæ ſymptomata anſam dedere diſquirendi, an Veſſicantia, aut Emplaſtrum Sinapiſmum apponi poſſent partibus arthritidi obnoxiis; factoque rei examine, ſtatuta fuit Sinapiſmi Emplaſtri appoſitio, & veſpere in uſum deducta. Ingruente poſtmodum circa tertiam noctis horam paroxyſmo cum frigore ſemper minore (uſque tamen ſenſibili) in profundum adeo ſoporem demerſus eſt Æger, ut quibuſvis plane functionibus edendis impar eſſet, perinde ac ſi fuiſſet Cadaver; nec nulla qualibet dolorifica Artis induſtria excuti potuit per multas horas. Non loquebatur, non movebatur, nec oculos aperiebat, ſed tantummodo involuntarie mingebat, nil tale ſentiens. In hoc ſtatu permanſit ad plures & plures horas, tandemque ligaturis, & frictionibus ſumme dolorificis, cucurbitulis tractis, & evulſis, Veſſicantibus ſtatim incunctanter appoſitis, ſpirituque ſalis ammoniaci naribus admoto, & ſale volatili Cornu Cervi in os intruſo, Deo dante, in eum ſtatum ſenſim devenit (appropinquante ſcilicet jam Febris declinatione) ut prope Auroram Venerabile Euchariſtiæ Sacramentum valuerit aſſumere.

Mane vero jam facto, die nempe menſis xxvi., cum conſpicua nonnihil eſſet remiſſio Febris, atque ſymptomatum (omnia tamen, etſi paululum remiſſiora, uſque perſeverabant, ſopor videlicet gravis, ſingultus, & Febris ipſa, quæ jam de Intermittente continua facta per paroxyſmos ſe mutuo excipientes ad Continuam eſſentialiter celerrime properabat) cum, inquam, nonnihil conſpicua eſſet ejuſdem Febris, ſymptomatunque remiſſio, ſtatuta eſt nova ſanguinis miſſio ſat liberalis, videlicet ad libram, partitis tamen vicibus: qua celebrata, & ab Ægro bene tolerata, ſupervenit juſſu Sereniſſimi Ducis (cui ſummopere cordi erat Viri tam egregii vita) Bononia accitus Clariſſimus, & in Patrio Archilycæo Profeſſor quondam eximius *D. Jo: Galeatius Manzius*. Is intellecta facti ſerie, & approbata methodo in uſum ducta, ſaltem inſuper Viperæ, ſpiritumque fuliginis, & ſimilia remedia propoſuit ad precautionem præcipue, & ſublationem ſoporoſi ſymptomatis. Sed & hæc, ut & alia præmiſſa, incaſſum uſurpata fuere: ſiquidem paullo poſt, videlicet longe prius, & longe magis ac conſueviſſet antea, cœpit gravari caput, obmuteſcente nempe Ægrotante, qui paullo ante haud difficulter loquebatur, & in profundum, aſſiduumque ſoporem jam jam labente, nullumque motum edente, excepta ea violenta univerſi corporis concuſſione, quam identidem ſuſcitabat, abſque eo quod illum a ſomno excuteret, importunus, frequenſq; ſingultus. Sic perſeveravit uſque ad horam 23. quo tempore cum nonnihil magis frigefieri viſus eſſet, de invaſione novæ acceſſionis incidit ſuſpicio, præſcriptumque fuit ſpe fere nulla cochlear Julapii gemmati cum pauxillo lapidis Bezoartici, exhibendum tantummodo circa v. noctis horam, ſiquidem Æger quidquam deglutire valuiſſet. Revera tamen non 23. hora diei, ut creditum eſt, ſed ſolum circa quartam noctis advenit acceſſio; id præmonſtrante non tantum levi extremorum prefrigeratione, verum & aliqua pulſus concentratione, majoreque ſymptomatum omnium, & præcipue ſoporis, atque ſingultus intenſione. Tunc ſane talia fuere, tam gravia, tamque funeſta cuncta accidentia, tantaque, & tam patentia proximæ mortis ſigna, ut Parochus Sacramentum extremæ unctionis illi miniſtrans anxie feſtinaverit pro complenda functione, metuens ſcilicet,

ne ex-

ne expiraret Æger, priusquam ille sacrum opus absolveret. Remansit itaque Patiens usque ultra nonam noctis horam quasi in vero mortis agone, quo postmodum tempore perexigua quædam dare cæpit motus, & sensus specimina, ac proinde in sequens mane vitam adhuc, ægre licet, protraxit.

Itaque mane diei XXVII. circa horam 14. a nobis inspectus, vix capax inventus est deglutiendi plurima quoque adhibita industria cochlear illud Julapii gemmati, quod assumpsisse debuerat nocte præcedente, si potis fuisset. Quapropter considerata proportione, qua celeriter, atque vehementer augebatur Febris, & cum Febre lethargus, motus convulsivi, & singultus: item clare inspiciendo hæc omnia jam ad novum incrementum non longe disponi (quod satis præmonstrabant singultus frequentior, subsultus membrorum crebriores, & nictatio assidua, involuntaria, ac pertinax cum intermixto narium stertore) unanimi omnium nostrum voto sancitum est, nil amplius supereſſe spei, futuramque accessionem, quacunque hora invaluisset, fore ultimam Vitæ, etsi juxta calculum Quartanæ simplicis accessio hæc non incideret in diem majoris afflictionis, sed in antecedentem, hoc est in correspondentem diei primæ metamorphoseos. Etenim absque ullo dierum calculo revera impossibile videbatur, posse Ægrotantem ab imminente accessione evadere, etiam ut mortem tantum differret in subsequentem; maxime cum adeo invalescerent quotidie paroxysmi, eorumque symptomata, ut nulla amplius observaretur in illis quartanaria proportio, nec amplius distingui posset accessio gravior, nisi inquantum semper gravior erat novissima. Commissa ergo tantummodo Assidentibus cura Ægrum cochleatim per jusculа refocillandi, si fuerit opportunitas, discedebamus concordes in funesto prognostico, quin & in hora circa circum futuri interitus; quæ hora cum ad summum circa ad mediam noctem designaretur, immo cum eam *D. Manzinus* propiorem adhuc metueret, institit ille deferri statim Serenissimo Duci ferale præsagium, sibique Mutinæ [ut ajebat] inutili quamprimum parari quadrigam, qua vectus posset eadem die Bononiæ restitui. Fuit autem Ille de instante, certaque morte Ægrotantis adeo persuasus, ut, cum in medio itinere a quodam Equite sibi obvio interrogaretur de statu *D. Co: Nogarolæ*, absque ulla hæsitatione responderit (etsi conscius mei tentaminis, quod mox subdam) eum jam probabiliter mortuum esse, vel, siquidem adhuc viveret eo momento, tandiu non esse victurum, ut ille Mutinam petens vivum amplius posset invenire.

Interim dum Quadrigam præstolaremur, simulque ubi conveneramus moraremur pauliſper, *D. Manzio* discessuro urbanitatis officia præstituri *D. Davinius*, & ego; ego, inquam [quem præ familiaritate, mutuoque amore summe pigebat tantum Virum, & amicissimum perire] plurima volutabam mente, plurima meditabar pro eo salvando, quem Febris a primordio Quartana jam jam jugulabat, & quem dosis duarum drachmarum Peruviani Corticis ante paucos dies oblata, ut tunc in usu erat, a tali excidio citra dubitationem præservasset. Præ cæteris autem meæ menti obversabatur casus *D. Octavii Maſelli Lib.* I. *Cap.* X. *Hist.* 18. recensitus, dicebamque intra me. Quantumvis lethalis & esse videatur, & reapse sit status istius Ægrotantis, certe vel viveret, ut vixit *Maſellus* [etsi tunc minus graviter affectus, sed in hunc eundem statum tendens] vel, inquam, viveret, vel saltem serius occumberet, si posset aut inhiberi omnino, aut notabiliter enervari imminens paroxysmus: quo enervato, tantillum temporis lucraremur pro magis semper enervandis, ac paullo post debellandis subsequentibus paroxysmis, ut & symptomatis probabiliter concomitantibus, quemadmodum videram in præcitato casu ante annos 17. circiter mihi forte observato.

Pro

Pro hoc autem opere perficiendo me ſecreto alloquens proſequebar; etiam in caſu Febris, recentem quidem continuitatem adeptæ, quin & Acutæ Malignæ, atque Exitialis jam factæ, ſed nativum adhuc periodi characterem ſervantis, pro hoc, inquam, opere abſolvendo potis eſſet China China, quantum eſt ex intrinſeca virtute illius, ut vidi in recenſito caſu, ſi *tempus* ſufficiens adeſſet, requiſitumque ad opus hujuſmodi, & ſi in Ægrotante adeſſet *capacitas* ad deglutiendam tantam molem remedii. Quo ad *tempus*, non minus tunc requiri cenſebam, aut noveram in Quartanis ſive ſimplicibus, ſive duplicibus, ſive triplicibus, quam totum intervallum, quod eſt inter unam & alteram acceſſionem Quartanaria proportione ſibi reſpondentem, idemque data proportione credideram de Tertianis, ſive ſimplices illæ fuerint, ſive duplices, quod perinde putaram, nec male; ſic namque me docuerat experientia, quoties *duas* tantum *drachmas* Corticis uno hauſtu in principio acceſſionis obtuleram, quibus correſpondentem ſolum acceſſionem, non inter medias, inhiberi obſervaram. Quo ad *impotentiam* vero Ægrotantis, hanc evidenter agnoſcebam in difficili oblatione materiæ cujuſcunque fluidæ, etiam guſtui non ingratæ, cochleatim facta; quid fieret ergo (dicebam contra pariter intra me) ſi offerrem pulverem copioſum, nauſeoſum, & ægre deglutiri aptum in plurimo liquore? Primæ autem difficultati occurrebam ipſe mihimet ſubdens: Forſitan inſignis quædam quantitas Corticis celeriter, ſi fieri poſſet, in ventriculum illius intruſa, efficeret intra breve tempus, quod ſolet efficere intra longiuſculum quantitas modica. Secundæ vero difficultati, quæ aucta remedii mole ſimul creſcebat, ſic reponebam. Fortaſſe ſi ab inſigni, quam meditor, & inſolita Corticis quantitate tantum Tincturæ recentis valido vehiculo extractæ (non quidem nudæ, ſed tenuiore inſimul, optimeque triturata ejuſdem ſubſtantia imprægnatæ) poſſet educi, quantum poſſet in pauca mole æquare virtute *ſex*, vel *octo drachmas* puri pulveris fortaſſis, inquam, & deglutiri intra breve tempus cochleatim poſſet, & intra breve tempus Acceſſionem inſtantem licet, ſaltem infringere, vitamque prorogare in craſtinam diem. Sed ſi ab hodierna in craſtinam, cur non & a craſtina in alteram, & ſic deinceps, continuato congruenter, magiſque poſtea temperanter uſu remedii?

Statuto intra me, quoties conſenſiſſent Collegæ mei, tentamine, ſtatim hæc omnia, qualia cogitaram, combinaram, & ſeriatim deduxeram, palam feci, ampla proteſtatione præmiſſa, me nulla omnino ſpe ductum ea proponere, ſed tantummodo ne mihi ſolicitudo ulla ſupereſſet, extincto Amico, de non communicato conſilio, fruſtraneo quidem forſitan, ac inutili, ſed ſimul innocuo, quod mihi non Ars, quæ ibi locum habere nequibat, ſed cœcus quidam, & inutilia quoque tentaturus amor ſuggeſſerat. Cum autem interrogarer a Collegis, quo pacto hæc omnia generalia, & dictu ſpecioſa in praxim demum, uſumque peculiarem ducere cogitarem, item qualis futura eſſet hæc tinctura Corticis, num ab aliis in hiſce caſibus hæc acta viderim, aut legerim, & ſimilia, reſpondebam: me nondum ſpecialiter cogitaſſe de modo tenendo; aliquem tamen mente revolvere: neque idcirco vidiſſe me, aut legiſſe exempla hujuſmodi; vidiſſe tamen unum aliquo modo ſimile, cum Junior eſſem, in Ægroto ſola *drachmarum duarum* Corticis oblatione ſanato; ſed præſentem Caſum eſſe longe magis præcipitem, & plane deſperatum, neque me proinde quidquam ſperare, ſed votum tantum permiſſivum exquirere, dummodo id rationale, & tutum in talibus circumſtantiis iiſdem videretur, & non aliter. Quotieſcumque enim non ſolum pro inutili, verum & pro temerario, aut damni ſuſpecto ab illis reputaretur tentamen meum, ſumma animi tranquillitate, atque interna quiete abſtinere ab eodem eram paratus, ut qui ab infauſto,

sto, qui præ foribus erat, eventu, si non calumniam, derisionem saltem me reportaturum noscebam.

Annuit illico, qui primus interpellabatur, *D. Manzius*, admisso mecum supposito, quod vere quævis diligentia inutilis futura esset, invalidumque, ac irritum quodlibet, utut conquisitum Artis tentamen. Atque hoc serio tenens, quod res ipsa clamare videbatur, statim discessit. Annuit pariter eadem confirmans de re plane deplorata *D. Davinius*, mihique uni rei totius agendæ pensum denuo concessit; suo tamen æque ac antea continuato, ut spopondit usquequo viveret Æger, ad eundem accessu.

Nulla itaque mora interposita abii; atque ad Pharmacopolam ingressus jussi extrahi celeriter strictam tincturam ab *unc. ss.* Chinæ Chinæ cum vino malvatico in B. M., quæ tinctura cum forti expressione substantiæ Corticis elicita, & ad pauca cochlearia redacta, non sine difficultate ipso mane diei xxvij. circa meridiem propinata fuit Ægrotanti, cui ab initio vi adhibita os apertum est, & aperto injectus liquor. Una plus minus elapsa hora (sive id contigerit ope vini, sive ope remedii) cœpit ille loqui, interciso tamen sermone, quod mihi animum addidit ultra pergendi ad paroxysmum imminentem validius antevertendum. Assumpta itaque *unc. j.* novæ Chinæ Chinæ, & ea Vini spiritu irrorata, mox addita aliqua Vini malvatici portione, novam tincturam extrahi jussi per simplicem infusionem cum expressione validissima, cui admodum saturatæ, & turbidæ adjici curavi modicam quantitatem Vini tenuis; inde evaporato Vini spiritu in B. M. liquorem restringi iterum jussi, cujus majorem portionem per clysterem injectam volui [quod factum ab alio quopiam nondum noveram] minorem vero per os exhibui circa horam 24. Quæ omnia sine difficultate acta sunt, Ægro facilem se præbente, somnolento licet, obtuso, suisque motibus convulsivis, & importuno singultu indesinenter vexato. Nocte autem ipsa, quia expectabatur funestus Paroxysmus circa horam sextam, levis tantummodo, vixque observabilis facta est accessio cum omnium admiratione; quare mane subsequente, nempe xxviij. Septembris potis fuit me ad Lectum illius appropinquantem amabiliter amplecti, & osculari, ut & Consanguineos, ac Amicos intimos, eosque alloqui, & cum iisdem de rebus omnibus alacriter differere cum integro mentis, nec non modico corporis vigore; quod omne ipse jam cernens, vix oculis meis fidebam, mirabarque (quod mirabantur, & alii omnes) mei felicitatem tentaminis, cui simile nemo in hac urbe, ne per somnium quidem, antea peregerat, aut viderat. Atque ita post cursum decem dierum ab inchoata triplicitate Quartanæ intra 24. horas, quin etiam citius in hunc statum devenit, qui mane antecedente derelictus plane fuerat ut conclamatus, & pro tali a cunctis inevitabili Fato habitus, ut & rationabiliter habendus.

Eodem nihilominus mane repetita est oblatio Corticis ad *drach. ji.*, ad arcendum certius paroxysmum illius quoque diei, eo quia in eam diem incidebat Accessio præcipua juxta periodum antiquam Quartanæ simplicis. Cum tamen ea minime apparuerit, statuta deinceps fuit a me pro pluribus diebus sequentibus continuatio Corticis dosi tantummodo diminuta, per modum scilicet levioris alterantis, prius ad *drach. ss.*, postmodum ad *scrup. j.*, donec penitus abolita fuerit quælibet, utut levis umbra periodi.

Sublata in hunc modum quavis periodo, & redacta ad summam exilitatem febricula permanente, sive Continua, quæ postremis angustiæ diebus irrepserat, expugnato lethargo, sedatisque motibus membrorum tremulis, ac convulsivis, unus superaverat singultus, qui pertinaciter perseveravit per undecim dies irritis ante hunc terminum omnibus remediis: erat enim tam vehemens, ut facile audiri posset etiam in

aliqua

aliqua distantia transeuntibus per viam. Exacto nihilominus, ut dictum est, undecim dierum curriculo, cessit tandem, nescio an Cortici, an pluribus aliis remediis tam internis, quam externis constanter adhibitis, & applicitis. Inter hæc mirabilis fuit, quantunvis aspera Vesicantium, & Sinapismi Emplastri tempore procellæ appositorum operatio, quibus remediis petraro cæteroqui, & in quibusdam tantum, quæ non facile simul coeunt, circumstantiis uti consuevi. Ab illorum autem appositione in casu enarrato excitatis vesiculis, & excoriatis genubus, effluxit per mensem, & ultra quantitas incredibilis materiæ putridæ, quæ ipsa sæpius strata, & pulvinaria penetrabat, non sine mea admiratione: qua demum evacuatione completa, easdem, aliasque etiam articulationes corripuit Arthritis, quæ eousque vagata est huc, & illuc, donec illi supervenerit justo moderamine, & stillicidio fluxus hæmorrhoidalis, ultimum tandem universæ Ægritudini finem imponens intra 40. dies ab enunciata triplicitate Quartanæ. Circa brumale equidem Solstitium ejusdem anni 1695. (ut nihil subticeam) cum Tridentum usque profecisset, Sereniſſimi Ducis Sponsam Sereniſſimam glorioſæ etiamnum recordationis excepturus, eique famulaturus in itinere Mutinam usque, leviores aliquot febriculas passus est, quas facile tulit per totum iter, consueta nunquam munia intermittens; ab iisque, priusquam Mutinam pertingeret, nulla ope medica perfecte liber evasit.

Atquæ hæc est ingenua narratio historiæ morbi, & Curationis illius: de cujus narrationis veritate in omnibus, & singulis ejus partibus absque ullo addito fuco non est quod quisquam dubitet; nam præterquamquod non desunt de hac re testes oculati omni exceptione majores, ipse insuper apud me servo universam, & exactam descriptionem Casus, singularumque circumstantiarum illius Italicò conscriptam idiomate, firmatamque, ac roboratam propria manu, & charactere Generosi pariter Viri *D. Comitis Aloysii Nogarolæ* filii Ægrotantis, quam huc non transtuli, eo quia plura continet ad rem nostram minime facientia, variasque sermocinationes singulis Consultationibus habitas, quæ molem historiæ inutiliter augerent. Quæ tamen hìc inserta visuntur, ab ipsa descriptione sunt excerpta, ut cuique curioso non pigebit ostendere.

Alios equidem casus, quos Libro sequenti sum relaturus, etsi non minus insignes sint nuper expositio, immo ipsorum nonnulli sint eodem adhuc mirabiliores, non tamen, ut hunc, ex peculiari quadam descriptione penes me asservata possum colligere; pendente siquidem ægritudine memorati Nobilis Viri otium aliquod mihi suppetebat, quod inde non ita suppetiit; quippe tunc solutus eram recenter nodo aulico per obitum Sereniſſimi Francisci II., necdum obstrictus eo, quo nunc teneor immeritus. Quamobrem cum fere cuncta fidere memoriæ labili fuerim subinde coactus, quotidianam omnium expositionem modo persequi est impossibile; & quandocunque etiam facile id foret, esset tamen nimis prolixum, etsi ex alia parte majoris foret utilitatis. Aliud est enim describere Morbum lethalibus jam symptomatis stipatum, aliud est videre gradatim progressum ipsius Morbi in talem statum pervenientis, ad hoc ut possimus recte noscere, quantum præstiterit remedium in eodem vere ad exitium tendente, non vero propter imminentem fortasse Crisim, vel ob Judicantis imperitiam, aut præoccupationem tali apparente, ac perperam credito. Id tamen fidenter exigam a Lectoribus meis, ut scilicet pro certo habeant, quod licet compendiosius, quæ supersunt, historias sim relaturus, & licet minutas illarum circumstantias, ac seriem ordinatam nequeam exprimere (quod tamen ubi poterit fieri pro modo fiet) attamen, nonnisi quæ certo mihi comperta sunt, scribam, quæ nempe vel ex schedulis impolitis, sed veridicis, apud me loco Adversariorum, aut historiarum servatis, vel ex ipsa

mea

mea indubitata reminiſcentia deprompta ſunt. Neque enim Hiſtrionum more quidquam attollere, ſed caſtigatiſſime, prout Virum candidum decet, cuncta referre mihi lex eſt. Quod tamen ſi non plane quiſpiam admittat, hunc ad Sanatorum, Aſſidentium, Conſanguineorum, & Amicorum eorundem Tribunal appello.

Etſi vero [ut pro coronide repetam quod alias protuli] etſi, inquam, has, & cæteras hujuſce ordinis proteſtationes ſparſim habitas, tam abunde hactenus edidiſſe contigerit, ut eas, fere dixerim, videar jactaſſe: abſit tamen, ut alio id egerim, agamve ſtudio, niſi ut mearum, quotquot ſunt, aſſertionum veritatem, ac ingenuitatem [de utraque enim æque ſum, nec parum, ſollicitus] coner in propatulo ponere, atque hac tandem via, prævio ſcilicet multiplicis, & indubitabilis experientiæ lumine, cunctis pateat, me *pro ingenii modulo* [ſi *Sydenhami* verbis uti liceat] me, inquam, *pro ingenii modulo omnes animi nervos in hoc intendiſſe, ut, ſi quo modo fieri poſſit, Morborum* [dicam ego, *Febrium Perniciosarum, ſaltem Periodicarum*] *medela poſt cineres meos majori cum certitudine adminiſtretur.*

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER QUARTUS.

Curationes insignes quamplurimas exhibens omnium specierum Febrium Pernicioſarum, aliàs recenſitarum, Methodo jam deſcripta abſolutas, una cum gravi circa hanc materiam Praxeos Problemate.

CAPUT PRIMUM.

Hiſtoriæ inſignes Intermittentium Pernicioſarum, in primam præcipue Corporis Regionem ſævientium, noſtra methodo jugulatarum. Harum ſpecies ſunt, Primò *Cholerica, & Dyſenterica,* Secundò *Subcruenta, & Atrabilaris,* Tertiò *Cardiaca.*

UT ORDINE aliquo procedat hiſtoriarum omnium, cæteroqui nonnihil diſparatarum, & octo celebrioribus jam recenſitis Febrium Pernicioſarum ſpeciebus reſpondentium ſeries, congruum hic loci cenſeo commodiorem illam diviſionem ſequi, ſecundum quam Cap. II. Libri III. diſtinximus illas in triplicem ordinem, habito reſpectu ad triplicem noſtri Corporis regionem, in quarum aliquam peculiariter plus quam in aliam nonnullæ ipſarum ſævire ſolent. Qui quoque ordo, ſi bene ſpectetur, ab aliis diviſionibus antea præmiſſis non multum abludit.

Juxta hanc ergo diviſionem ad primum ordinem connotantem primam regionem reducentur ſpecies iſtæ Pernicioſarum, quas alibi jam Sylviano more peculiari donavimus nomenclatura; nempe, Primò *Cholerica, & Dyſenterica,* Secundò *Subcruenta, & Atrabilaris,* Tertiò *Cardiaca.* Et harum Hiſtoriæ primo hoc Capite deſcribentur. Ad ſecundum ordinem connotantem ſecundam Corporis provinciam referentur primò *Diaphoretica,* Secundò *Syncopalis,* Tertiò *Algida,* Quartò *Subcontinua malignans;* Et hiſtoriæ iſtarum ſequenti Capite comprehendentur. Ad tertium denique ordinem reſpicientem tertiam pariter Corporis regionem revocabitur unica ſpecies, nempe *Lethargica.* Atque illius hiſtoriæ ſucceſſivo pariter Capite narrabuntur. Et ſic ſub tribus tantum Capitibus Hiſtorias omnes octo ſpecierum Febrium Pernicioſarum a nobis ſtatutarum, nulla ſervata temporum, aut conditionis perſonarum ratione, ordinate complectemur, quibus poſtquam alias non abſimiles ab Amicis in noſtræ Methodi confirmationem communicatas junxerimus, hunc tandem Librum claudemus arduo quodam in Praxi circa hanc materiam Problemate, cujus dilucidationem aliæ noſtræ non parum promovere poterunt peculiares hiſtoriæ. Cohærenter itaque ad diviſionem ut ſupra admiſſam inter hiſtorias hujuſce Capitis primam ſedem teneant

CHOLERICÆ HUMIDÆ.

I. D. *Joſeph Gallianus de Coccapanis,* cujus obitum præcipitem ex Pernicioſa Cardiaca paullo ante deſcripſimus, laborabat anno 1696. Tertiana ſimplici intermittente, comitata vomitibus bilioſis indeſinentibus, & bilioſa pariter dejectione correſpondente. Cum alias con-

consueviſſet morbo hujuſmodi cum ſymptomatis ſimilibus, præſertim cum copioſo vomitu, corripi, itaut non ſemel conſtitutus fuerit in Vitæ diſcrimine, tuliſſet tamen ſemper, etſi ægre, labores conſuetos, adjutus remediis uſitatioribus, blandiebar ipſe mihi conjectans quod & hunc pariter morbum remediis iiſdem, quæ jam in uſum ducebantur, adhibitis eſſet laturus. Aſt quarta, ni fallor, vel quinta acceſſione tam immanis, tamque ferox, tam frequens, tamque copioſus vomitus ſupervenit cum ſimultanea ſemper, ac per breviſſima intervalla repetita dejectione materiæ, bilioſæ, ſeroſæ, & corruptæ, ut utroq; motu Æger jam fere confectus, univerſaliter perfrigeratus jaceret cum pulſu ferme abolito, oculis cavernoſis, ſingultu, anxio anhelitu, ſupinoque decubitu, quippe jam impotens ſe vel erigere, vel convertere in alterutrum latus, ut vomeret, vel alvum identidem irritatam exoneraret. In hoc ſtatu, in quo dubitabatur, an poſſet quidquam ingratum guſtui deglutire, vel deglutitum, retinere, cum juſcula ægre deglutiret, & deglutita rejiceret; immo in quo Sacri Miniſtri eidem ut abſolute morituro aſſidentes, nec non ego ipſe metuebamus, ne non uſque in craſtinum victurus eſſet, in hoc, inquam, ſtatu auſus ſum cum Cenſuræ periculo præſcribere Corticem (quo mediante paullo ante evaſeram ipſe a morte propinqua) & quidem ampla doſi juxta Methodum antea deſcriptam, remediumque intra horas aliquot congrua proportione repetere, ut jam tradidi *Lib. III. Cap. III.*; neque enim opus eſt eandem crambem pluries recoquere. Hinc factum eſt illico, ut ſubſequens paroxyſmus nequaquam acceſſerit, licet quo ad reliqua adhuc moribundus Æger videretur. Paroxyſmo autem inhibito, & impetratis induciis, pulſus cœpit nonnihil elevari, & Ægrotans, eſto difficulter, atque tardiuſcule incaleſcere; quare, continuato remedio, & liberaliore inſimul facto etiam ultra Medici indulgentiam Vini uſu [vix enim aliud quicquam aſſumere poterat, aut retinere primis præſertim diebus] ſenſim convaluit, intra non multos dies fere a morte revocatus in vitam, quam ad duodecim inde annos ſine ulla recidiva nervoſe protraxit.

II. *Uxor Bartholomæi Giannaſii* binos paſſa cum dolore ventris, vomituque, ac ſeceſſu copioſo in Acceſſionis principio, Tertianæ ſimplicis paroxyſmos, quos pro talibus minime noverat, tertium ferociſſimum ſubit, in quo cum ingenti inteſtinorum, ſtomachique dolore humoralia immodica excernit ſurſum, atque deorſum ſine intermiſſione, unde frigida reddita, & ſine pulſu cum pallore mortali, oculis concavis, acutis naribus, collapſis temporibus, conclamata creditur, & quidem confecta dolore colico. Advocor nihilominus, deſcribiturque mihi ab Ægra vix loqui valente, ut & ab Aſſidentibus ipſis morbus ſub ſpecie doloris inteſtinalis, nulla facta Febris mentione. Carentia fere omnimoda pulſus, & carnium frigiditas non ſinebant me certiorari de Febre, multoque minus de natura, & ſpecie illius. Intelligens tamen non ſine labore, & ex vi interrogationum repetitarum, recurſum alternum cum anticipatione regulari, & cum proportionali augmento intenſionis ſymptomatum ſemper ſimilium, facile ſuſpicatus ſum de Tertiana Pernicioſa abſcondita, ut *Mortonus* loqui conſuevit. Statim itaque ad Corticem confugi, non ea quidem doſi, quæ valeret Febrem plane ſupprimere (quippe adhuc hærebam nonnihil anceps de natura morbi) ſed ea tantum, quæ valeret eandem imminuere, obſervaturus interim melius quod mihi tunc confuſe tantum deſcribebatur. Altera die pulſus revixit, licet minutus, & paululum frequens, carnibus tepor aliquis redditus eſt, cæteraque omnia minus gravia apparuere; quod mihi de Tertiana Cholerica præbuit fortius indicium. Veſperi cum coactus eſſem recedere ab Urbe, noctu vero expectaretur quartus paroxyſmus, aliquam rurſus, ſed levem præſcripſi portionem Corticis in forma boli Cardiaci, me-

que mane reverſurum ſpopondi, ut Ægram curioſus inviſerem, nec operi chriſtiana pietate incœpto ullo pacto deficerem. Cum autem nocte invaſiſſet Febris etiam anticipans, Ægra moræ impatiens præ dolore, vomitu, atque ſeceſſu conſueto, licet tolerabiliore, alium me abſente Medicum ſummo mane accerſiri curavit. Dum iſte varia pro ſolvendo ſtomachi, ventriſque dolore [neque enim alium morbum accuſabat Ægra, neque ex pulſu frigido, ac vix perceptibili poterat Medicus cæteroqui Cortici amicus quidquam aliud conjectare] ipſe ſuperveni, & de periodo certior jam factus, ac de Pernicioſa Tertiana, amicum Medicum monui de vero morbo; ac de inchoato jam uſu Corticis, vi cujus illa acceſſio, utut graviſſima, aliquod nihilominus ſuſceperat moderamen reſpectu prioris. Obſtupuit ille his auditis, mihique incœptam curationem meam abſolvendam conceſſit lubens, & de exitu curioſus. Statim ergo Chinam Chinam præſcripſi valida Methodo, ſtatimque pariter Febribus, vomitibus, torminibus, & dejectionibus modum impoſui, non quia morbus ad declinationem vergeret [ſubſequentes etenim crudeles recidivæ patefecerunt oppoſitum] ſed quia febrifugum larga doſi ſumptum cuncta compoſuit. Perſeveravit ea in uſu ejuſdem febrifugi diminuto, & ſana viſa eſt; paullo poſt tamen Febris eadem, licet parum manifeſta quo ad alias febriles circumſtantias, clare repullulavit quo ad ſymptomata prædicta, & periodica. Quoniam vero hæc minus fortia ſe prodiderunt, curationem primum tentavi Methodo, ut loqui mos eſt, rationali, per uſum ſcilicet Enematum anodynorum, per oblationem *Olei amygdalarum*, *Cryſtall. mont.*, *Salis abſynth. Theriacæ recentis*, *Conf. de hyacinth.*, *Laudani opiati* &c. mox his non proficientibus, Febreque cum dictis ſymptomatis invaleſcente tranſitum feci ad uſum *Syrupi de China China Cap.* VII. *Lib.* I. deſcriptum, cui in progreſſu ipſam Corticis pulverati ſubſtantiam placuit adjungere. Sed cum hæc quoque nihil proficerent, mihique jam metum incuſſiſſet effera quædam, quæ his non obſtantibus ſucceſſit Acceſſio, ne in ſubſequente periret Ægrotans, ad validam Methodum rurſus confugi, unde omnimoda ſtatim Febris, & mentitæ Cholericæ affectionis abolitio. Poſt aliquod tamen diuturnum tempus iterum periodica affectio ſemicholerica alternis diebus ſe prodidit, Febre vix, ac ne vix quidem ſenſibili. Hanc blandis tractavi remediis, & ſine Cortice ſanaſſe ſum viſus. Cum ecce ex improviſo ea iterum caput extulit, ſed alia ſub larva: ſiquidem loco excretionis flavæ, ac viridis, cruenta impenſe, ac nigricans, ut mihi relatum eſt, ſucceſſit dejectio. Huic pariter nondum Cortice, ſed aliis interim remediis, donec materiam altera periodo datum eſſet inſpicere, obviam eundum eſſe cenſui, utut exilitas pulſus quammaxima non levem mihi terrorem incuteret. Cum vero die afflictionis modica, nec ullius pravi coloris fuerit excretio materiæ per ſeceſſum, & nulla per vomitum, ſubſtiti, nec Corticem præſcripſi: ſenſim autem interea morbus inducias dedit. Non multo poſt gravidam quadrimeſtrem mihi notabilem ventris illius intumeſcentiam exploranti ſe prodidit Ægra non ante conſcia; idque ex certis ſignis ante paucos tantum dies ſibi conſtaſſe indubitanter aſſeruit. Dimiſi illam non bene credulus; ſed iterum vomitus, nec levis quidem, ſed nec immodicus, alternis diebus illam torquebat cum febrili tamen incaleſcentia, & cum debita pulſus emicatione: quod per tres ante menſes nunquam deprehenderam. Venam ideo in brachio ſecari juſſi, cum antea præ exuberantia excretionum, & pulſus exilitate non auſus fuerim. Viſa eſt melius habere, reſumptis viribus, carnibus, & modico faciei colore. Aliquam nihilominus fere citra Febrem paſſa eſt vomitus, & bilioſæ dejectionis recrudeſcentiam alternis diebus, typoque adhuc tertianario recurrentem, quæ poſtmodum appropinquante brumali tempeſtate ſenſim diſperiit; unde Ægra ſtadio ſuæ geſtationis

nis satis feliciter exacto partum edidit naturalem, sana jam reddita, & in novæ tantum gestationis recidivam prona.

CHOLERICA SICCA.

III. *Eminianus Campiolus* ætatis annorum XLIX., habitus admodum gracilis, aspectusque squallidi, ac luridi, Tertiana simplici correptus cum inani, sed diuturniore vomiturition, post tres, vel quatuor accessus eo pervenit, ut illi jam continua, ac indesinens fieret in vomitum propensio, vi cujus liquida omnia, & potulenta assumpta statim rejiciebat, tantumque ova sorbilia (quæ tamen, ut & alia quæcunque, admittebat ægre) ad breve aliquod tempus retinebat. Extra vero occasionem cibi assidua erat, ut diximus, in vomitum proclivitas cum nonnulla etiam, parca licet biliosæ materiæ acerrimæ rejectione. Alvus pariter respondebat vomiturition, sæpe scilicet Ægrum sollicitans, paucam vero, seroſamque identidem excretionem pariens. Præscripta sunt remedia ex arte; sed incassum: adeout ingravescentibus paroxysmis, & duplicata jam Febre, augerentur in dies symptomata. Pulsus debilis fiebat, & celer; immo Febris a primordio intermittens post acquisitam duplicitatem, aliquam etiam continuitatem affectare, quin & adipisci videbatur. Jamque res in angusto erat posita, neque illi administrari Sacramentum Eucharistiæ permittebat metus rejectionis. Lingua sicca erat, arida, & scabra; urina pauca, crassa, & rubra: aderat quoque jactatio assidua, virium exsolutio, oculorum concameratio, & tandem singultus. Præscribo Corticem copiosum in plurimos bolos divisum, partitis vicibus cum Vino tenuiore ex cochleari sumendos, si Æger possit assumere. Vi sibi illata nonnullos deglutit, & retinet. Renuit laborem sumendi reliquos. Hortor, suadeo, instо, ut assumat, si illi cæteroqui morituro jucundum est vivere. Annuit tandem, assumit, & retinet. Sic perseverans evadit ab Accessu futuro, qui nempe non advenit. Incipit sedari vomitus, & alvus densari, ac sisti. Perseverat adhuc levis Febricula superstes ad duos dies, quæ continuato usu Corticis cito desinit. Denique per septem, vel octo dies usurpato per modum alterantis remedio, eo solo, clysteribus ex lacte identidem injectis, perfecte sanatus est absque recidiva. Duobus, vel tribus inde annis elapsis, eodem morbo, iisdemque prorsus symptomatis corripitur. Priusquam ad extrema descripta perveniat, circa quartum videlicet, vel quintum paroxysmum, præscribo Corticem dosi modica, terque, vel quater debilius repeto. Sanatur perfecte, pariterque non recidit.

DYSENTERICA.

IV. *Unus* ex famulis Splendidi, ac Nobilis Viri D. Marchionis Camporei duplici Tertiana Intermittente, plurimum tamen intensa, vexatus cum biliosis vomitibus admodum laboriosis, ingruente tertio paroxysmo potiore materiam primo porraceam, & vitellinam vomere cœpit, atque dejicere, mox mucositatem quandam cruentam copiosam, qualem in vera Dysenteria contingit observare; cum hac tamen differentia, quod hujusmodi excretio in Dysenteria per alvum tantummodo fieri solita, in hoc casu fiebat etiam per vomitum, ita ut ex inspectione talis materiæ per vomitum excretæ, quisque illam prodiisse per secessum, indubitanter credidisset. Alia insuper observabatur differentia inter hanc excretionem, & eam, quæ in vera Dysenteria contingit, quod scilicet in hoc casu dolores, atque cruciatus Ventriculum præcise occupabant, non vero Intestina, in quibus tormina nulla persentiebantur, licet ab omni tenesmo non essent immunia. Sævum hoc Symptoma, maximam Ægrotanti jactationem inferebat, linguæ scabritiem, urinarum paucitatem, crassitiem, croceumque impense ruborem; Febris vero tum intensior facta, tum magis extensa, jam ad con-

ad continuam essentialiter tendere conspiciebatur. Repetita est ideo die minoris afflictionis Venæ sectio antea celebrata, & injecti clysteres ex jusculo, cremore hordei, lacte chalybeato &c. item continuatus est usus seri Vaccini antea præscripti, aliaque in usum revocata, quæ humorum omnium fervorem, & acrimoniam temperare, ac retundere apta sunt credita. Quarto nihilominus Paroxysmo graviore, qui motu admodum obscuro, nulloque fere frigore se prodidit, rediit longe violentior ac prius eadem excretio ex muco copioso, & cruore mixta, per alvum quidem abunde, sed satis diminute per vomitum. Irrequietus Æger nesciebat momento temporis stare loco: clamabat, ululabat, sibi erodi, atque divelli stomachum identidem repetens, nil videlicet proficientibus diluentibus, oleosis, incrassantibus, anodynis &c. Non equidem compatiebatur cor, neque pulsus (proinde non erat hæc Cardialgia) sed ferocia nihilominus doloris, Febris intensissima, ardor universalis, vigiliæ pertinaces, concidentia faciei, & carnium repentina extenuatio, vel aliquam inflammationem internam præ foribus esse prænunciabant, vel irreparabilem transitum in Febrem ardentem, hoc adjuncto symptomate facile lethalem. Hærebam hìc (fateor) circa oblationem Corticis; immo proclivior eram in continuationem Methodi incœptæ propter rationes quamplurimas; sed cum plura jam incassum methodice administrassem, nec eventum meliorem ominari fas esset, nisi per promptam inhibitionem paroxysmorum (siquidem hanc amplius licuisset assequi, progrediente jam celeri passu ad continuitatem Febre) idcirco tandem decrevi Corticem offerre, methodo tamen nonnihil leviore, ea videlicet, quæ pro curatione Pernicioſarum Octavæ præsertim speciei descripta est *Lib. III. Cap. III.* Oblata itaque, & repetita temperanter China China in forma boli, eique superbibenda præscripta Aqua Plantaginis, statim subsequentes Paroxysmi vix perceptibiles sunt redditi cum manifesta Febris intermissione, mucosæ, cruentæque excretionis omnimoda suppressione, urinarum coctione, somno modico, & sufficienti linguæ antea arescentis humectatione: adeoque intra tres dies fere sanus visus est, factusque subinde post alios duos, vel tres perfecte talis, nullam expertus recidivam, sed simplicem tantum Ephemeram post menses a caussa procatartica, & evidenti oriundam. Passus & hic est iterum, nescio quo anno, similem morbum cum simili symptomate: & eadem methodo ab ipso anxie expetita citius adhuc sanatus est; nec amplius, quod sciam, ægrotavit.

SUBCRUENTÆ.

V. Pictor quidam nomine *Joseph Cerchiarius* anno 1697. in secundo simplicis; intermittentisque Tertianæ Paroxysmo, serosa quadam, atque subrubra, simulque copiosa dejectione corripitur. Contingit hæc in ipsa Febris invasione, & per modicam quoque accessionis extensionem perseverat: ab ea tamen quicquam incommodi, vel doloris Æger non percipit præter notabilem virium prostrationem. Cumque die subsequente satis leviter se habeat, sitque omnino infebricitans, nondum putat se indigere ope Medici, ac proinde tertium præstolatur Paroxysmum, antequam decernat de implorando auxilio. Succedit itaque tertius Accessus, in cujus principio statim plurimas habet sedes materiæ copiosissimæ subcruentæ, ac loturæ carnium similis, qualis est ea, quam nomine *Fluxus Hepatici* donare consueverunt Veteres. Prodibat hæc tam facile, tamque blande, seu, ut melius loquar, tam subdole, ut Æger inde levamen potius aliquod, quam detrimentum capere sibi videretur saltem ab initio; sed progrediente copiosis, & repetitis vicibus dejectione, tanta sensim, ac talis supervenit virium prostratio, ut non amplius potis esset ullo pacto de lecto surgere ad alvum deponendam, quin & in lecto decumbens frequentem

patie-

patiebatur lipothymiam. Ob id ſtatim advocor; narranturque mihi, quæ ſimiliter, licet longe mitius, contigerant acceſſione antecedente. Inſpicio materiam totam (erat autem plurima) quæ veram loturam carnium referebat, nec quicquam aliud. Intueor Ægrum adhuc frequenter dejicientem, oculis cavernoſis, voce clangorem edente, acutiſque naribus præditum. Pulſus illi exilis, celer, atque minutulus, & ſucceſſive palam deficiens: languet ille, exſolvitur, & frigidus univerſaliter jacet, etſi a pluribus jam horis febriciter, immo etſi in augmento Acceſſionis jam antea incaluerit. Quo ad reliqua, ſatis bene ſe habere videbatur. Non ſitiebat admodum, optime conſtabat mente, nulla tormina, nulloſque patiebatur cruciatus, ac tantummodo, ſe aſſidue deficere, mortemque propero jam gradu accedere ſentiens, ac noſcens aſſeverabat. Præſcribo ſtatim corroborantia, fluxum compeſcentia, & vires inſtaurantia, quantum ſinit anguſtia, & circumſtantia temporis; atque ita ab acceſſione illa paulatim, difficulter licet, evadit. Sequenti mane fluxus ſiſtitur ſponte, ut contigerat etiam poſt ſecundum paroxyſmum: vires tamen, & pulſus notabilem exſolutionem patefaciunt, itaut novæ certo acceſſioni conſimili nequeat Æger ſufficere. Munitur ideo Sanctiſſimo Viatico, deinde aſſumit *unc. ſs. Corticis*. Veſpere *duas* pariter potat ex Vino ejuſdem Corticis *drachmas*. Die ſequenti nulla redit acceſſio, neque pariter ulla dejectio. Diebus aliquot ſequentibus utitur eodem remedio in modum vulgaris alterantis, & perfecte curatus eſt abſque ulla unquam recidiva. Neque hic quiſpiam obtrudat, morbum jam forte cum tali evacuatione fuiſſe ſolutum, neque Cortici adſcribendam curationem; nam *primò* in ſimilibus caſibus, priuſquam Cortice uterer, alium profecto progreſſum, alium exitum obſervabam; *ſecundo* nimium frequens eſt, nimiſque immediata poſt Corticem quolibet morbi tempore propinatum ſanatio, ad hoc ut ſemper ea Naturæ adſcribi poſſit, vel Caſui; *tertio* generaliter advertendum eſt, quippe hoc in plurimis occaſionibus militabit, quod qui ſanantur per Cortitem tertio paroxyſmo periculoſo, ſponte ſanati credi nequeunt; quartus enim ſaltem paroxyſmus, ſi tertius præſertim validus fuerit, de more inevitabilis eſt, ac ſemper intenſior, ut norunt Practici.

VI. Reverenda Monialis *Mater Maria Joanna a Cruce* Carmelita Excalceata, & Monaſterii Rectrix anno 1703. poſt duos Tertianæ ſimplicis Intermittentis paroxyſmos tertium patitur copioſiſſima dejectione loturæ Carnium ſimili comitatum, cujus tanta eſt ferocia, ut Ægram ſemiconfectam, frigidam, pulſu, voceque carentem, & præ nimia evacuatione proſtratam omnino, exſolutam, & jam prope deficientem reddat. Debilis illa conſtitutionis, & valetudinaria habitualiter erat ante. Facile ideo eſt conjectare, cum hoc adjuncto qualis evaſerit. Jam prope mori videbatur, languida, anheloſa, & animo deficiens, illique propterea Sacramenta Eccleſiæ celeriter ſunt miniſtrata. His abſolutis, præſcriptæ ſunt *drach.* vj. Corticis ex Vino potandæ partitis vicibus longe ante horam quarti paroxyſmi; tertium ſiquidem Cardiacis dictis, aliiſque ſpirituoſis remediis, non ſine magna tamen difficultate tranſegit, in ſubſequenti probabiliter defectura: quo remedio ſtatim cohibitus eſt, alioqui futurus acceſſus, & una cum eo ſubcruenta lethalis dejectio. Perſeveravit deinde aliquandiu in uſu remedii ad prophylaxim, vixque levem tractu temporis recidivam, cito, & ſponte ſolutam, paſſa, perfecte convaluit.

ATRABILARES.

VII. Miles quidam præſidiarius Urbis noſtræ in tertio pariter Febris Tertianæ paroxyſmo, quantum colligere licuit ex confuſo illius relatu, dejectionem paſſus eſt impenſe nigricantem, ac veluti ex cruore, partim concreto, & partim diſſoluto conflatam.

Referebat illa nonnihil fluxum copiosum sanguinis hæmorrhoidalis; sed revera color ater, excrementis ipsis mollioris consistentiæ intime, ac exacte permixtus, altiorem illius accusabat originem. Prodibat hæc pariter etiam syncera, & excrementis impermixta, sanguini atro simillima, qualem vocarunt Antiqui *Atrabilarem*. Copiosam valde observare erat, frequentem, & cum impetu erumpentem hujusmodi dejectionem, hominemque insimul facie Hippocratica plane insignitum, frigidum in extremis, ac lividum, totum cadaverosum, pulsuque ferme carentem, & in lacu tetræ hujusce materiæ præ paupertate sepultum potius, quam natantem; ab illa tamen irritis conatibus, & jactatione irrequieta se se expedire tentantem. Præscribuntur idcirco quamcitissime Sacramenta Ecclesiæ omnia, deinde Peruvianus Cortex, valida quidem Methodo, sed spe fere nulla. Mane sequenti manet anceps judicium de invisendo Ægro, ob suspicionem probabilem de morte illius. Vivebat tamen; sed summe prostratus viribus, ac pulsu, atq; adhuc subfrigidus. Renovatur usus medicamenti, ut mos est, leviore dosi; nec aliud quidquam præter hoc, & victum præscribitur. Altera die levissima fit Accessio, in eaque pulsus incipit attolli, & corpus tantillum calefieri, sedata jam, nec redeunte atra dejectione. Eadem proportione singulis postmodum diebus in melius Æger profecit: quare, nulla amplius renovata Accessione, & continuato nihilominus pro prophylaxi ad nonnullos dies remedio, cito, integre, & absque ulla pariter recidiva convaluit.

VIII. Decumbebam adhuc anno 1696. vix convalescere incipiens a Pernicioſa Febre, a qua evaseram ope Corticis copiose epoti, ut referam sequenti *Capite*, cum *D. Cervius* Amicus amaræ simul, suaviſq; memoriæ, mihi tenerrime assidens nunciavit, se habere præ manibus Ægrotantem mihi notum, & alias me quoque socio ab eodem curatum, nempe *D. Antonium Mariam Zanni*, cujus hæc fuit ægritudo. Tulerat ille tam facile aliquot Tertianæ simplicis Intermittentis paroxysmos, ut die vacua potuerit e lecto surgere, consuetoque scribendi muneri vacare. Et revera die ipsa feralem Accessionem mox describendam proxime antecedente, computa gravia suæ administrationis exacte reddiderat, cum die subsequente circa meridiem consueta corripitur Febre; cui repentina copiosa, & immanis adjungitur dejectio materiæ atrosanguineæ. Hujus autem tanta fuit ferocia, ut Ægrum eadem die sine pulsu ferme confectum, universaliter summe frigidum, & carnibus veluti arefactis, ac induratis præditum cum voce clangosa, singultu, aliisque funestis symptomatis, jamjam in agone constituerit. Hac mihi enarrata historia scisscitatus est *D. Cervius*, num in hoc casu locum posset habere Cortex, quem in casu meo mirabilem noverat: metuebat siquidem, ne symptoma expositum immutaret adeo circumstantias, & naturam ipsam morbi, ut res per ullum febrifugum nequiret absolvi. Respondi alacriter, dummodo Æger in crastinum viveret, pulsu, licet perexiguo, restituto, incunctanter statim offerendum esse larga dosi Corticem, quo nempe futurum accessum impediente, impediri quoque, ac inhiberi debere symptoma ipsum dejectionis atrocruentæ ab ipsa plane accessione pendentis, certo censebam. Mea ille confirmatus assertione (erat quippe, uti cautus valde, ita & facile meticulosus) statim Ægrum adiit, eumque inveniens in statu aliquo vitæ sperabilis usque ad novum paroxysmum, pro eodem impediendo Corticem obtulit ad *sex drachmas*, ut a me viderat assumptum. Hoc uno Febri finem imposuit, & cruentæ dejectioni; unde paullopost salus integra subsequuta est: quod miratus idem Medicus, lætabundus statim nunciavit mihi, de reliquis postea neque conscio, neque curioso, quippe iterum paullopost ægroranti. Suasi tantummodo diuturnam Corticis repetionem, quam, an usurparit, ignoro: crediderim tamen. Vixit porro restitutus Æger ille per annos XIII., quibus exactis,

exactis, tumore quodam imi Ventris correptus est fere universali, verumque Hydropem æmulante, sed tamen inflammatorio, & comitato Febre Continua intensiore, quæ tumore sensim decrescente nihilominus magis intendebatur; hisque omnibus brevi confectus, diem suum celeriter obiit.

CARDIACÆ LEGITIMÆ.

IX. D. *Lucretia Vaccaria* Vidua, Tertianis Febribus cum bilioso impense vomitu, & dolore stomachi non contemnendo frequenter obnoxia, a quibus non semel male plecti consuevit, anno 1707. correpta est pariter Tertiana Febre, circa initia quidem naturæ consimilis, sed in progressu longe ferocioris, quippe quæ tertia accessione veram Cardialgiam sibi comitem adscivit, quæ tamen Cardialgia ad duas plus minus horas tantummodo perseveravit, remediisque oleosis, edulcantibus, anodynis, & hujusmodi cessit. Die sequenti Febris præter consuetudinem facta est duplex non sine quopiam ventriculi morsu in ipsa invasione, quod mihi ansam dedit cogitandi de propinando Cortice, priusquam quarta ingrueret fortior accessio. Sed quia sera admodum erat hora, quippe non longe distans hora futuri gravioris accessus in anticipationem proni, & quia denique minus metuebam in subjecto solitum, seu saltem similem laborem fere consueto, ac metuissem in alio minus assueto; ideo supersedi pro tunc a præscriptione Corticis. Sed me facti fere pœnituit altera die; vehemens siquidem per totum principium, augmentum, atque etiam statum accessionis increbruit Cardialgia, vi cujus Ægra sibi erodi, & mordicari a Canibus ajebat orificium stomachi. Ejulabat, dum poterat; sed sæpius intercepta voce deficiebat animo: sicque alternatim ululans, suspiria edens profunda, vomitus inanes tentans, & animo deficiens, subfrigida cum minutis circa frontem sudoribus, cum pulsu exili, & crebro, cum facie semimortuam referente, oculis caligantibus, & temporibus collapsis, animam jam prope reddere videbatur. Quia vero per brevissima intervalla nonnulla identidem prodebat signa reviviscentiæ, pulsusque tunc temporis nonnihil resurgebat, & appropinquante hora declinationis, cætera quoque tantillum remittebantur symptomata, ideo Ægra remediis etiam pro re nata adhibitis adjuta, potuit a tam forti accessione evadere, remanentibus tamen non modicis postremi Paroxysmi reliquiis. Supererat quoque summa stomachi subversio, imbecillitas, & ciborum omnium nauseatio, vox clangosa, jactatio frequens, frequensq; pariter suspiriorum emissio. Quamobrem vel citam, & certam suspicatus mortem in futuro Paroxysmo graviore, si Cardialgia rediisset, vel periculosissimam saltem Febris continuitatem, si ea non rediisset [quæ continuitas eandem quoque mortem, segnius licet, erat æque probabiliter allatura] Corticem valida Methodo statim præscripsi, non tamen validissima, quoniam non pauca intererat adhuc inter prægressum, & futurum Paroxysmum fortiorem temporis distantia. Ope remedii, post leviorem, quæ parum distabat, accessionem, fortior altera vix conspicua fuit, vixque aliquis stomachi leviusculus angor; quapropter, repetito paulatim remedio, intra septem, vel octo dies e lecto surrexit incolumis. Transactis autem aliquot diebus, cum alvus ipsi non satis obediens videretur, meque perraro accedentem non facile posset consulere, suo marte portiunculam Aceti solutivi in condimentum radicum cichorii pro Acetario elixarum assumpsit. Forte paullopost ipse superveni, qui, re intellecta, Febrem altera die reversuram indixi. Sed prognosticum non fuit exacte verax, cum enim altera die ad eam accessissem, intellexi, Febrem jam nocte ipsa immediata ab epoto solvente, etsi leviorem, illam corripuisse. Quia vero Febris ipsa nullum fere laborem intulit, Corticem non amplius exhibui; sed duobus tantum, vel tribus elapsis paroxysmis levioribus,

eadem

eadem sponte substitit: Ægraque perfecte, ac permanenter, nullo amplius per os usa solvente, sanata est.

X. Alteram mulierem nomine *Adamantam*, Ancillam in Domo Camporea, simillima Cardialgia cum duplici pariter Tertiana, quam describere supersedeo, correptam, cui ministrata jam fuerant Ecclesiæ Sacramenta, quippe quæ proxime moritura credebatur, & vere videbatur, id suadentibus assiduis ex vomitu, atq; acerrimo stomachi morsu deliquiis cum abolitione pulsus fere omnimoda, facie hippocratica, frigidis sudoribus, & intercepta loquela, hanc, inquam, mulierem juvenculam (neque tamen hystericam) intra paucos dies sanavit confestim Peruvianus Cortex, descripta jam Methodo oblatus. Recidivamque leviorem leviuscule pariter propinatus in totum sustulit.

CARDIACÆ SPURIÆ.

XI. ANno 1708. *D. Rosam* uxorem *D. de Roncaleis* Doct. Med., Tertiana Intermittente cum stomachi angore, præcordiorum æstu, anxietate, animique defectione aliqua detentam, & auxilium Corticis imploranrem, non satis unanimes erant in voto, ut exaudirent duo curantes Medici, *D. Clericus* videlicet, atque alter Medicus in illius societatem simul vocatus. *D. Clericus* primus in curatione, meæ probe conscius Methodi, meique moris, facile annuebat petenti, eo quia etiam præcedente accessu eadem symptomata non contemnenda observarat. Cumque postremo illo paroxysmo fortior adhuc esset, & diutius perseverans stomachi dolor, secumque frequentiorem traheret animi defectionem, Ægraque se apprime explicaret de sensu mordicationis acerrimæ in ore ventriculi, assereretque Febre declinante, se ferre nequire alium similem paroxysmum, neque hujusmodi affectionem habere quidquam hysterici, sed esse merum, & grave symptoma Febris, justum sibi mortis timorem incutiens, addereteque insuper, Clarissimum *D. Ramazzinum* longe levioribus de caussis Tertianas admodum mitiores usu Corticis alias eidem sustulisse; ideo *D. Clericus* non modo se facilem præbebat, sed & sponte instabat, ut offerretur Cortex, priusquam novus Paroxysmus [erat enim prope statum morbus] funestam Cardialgiam inferret. Contra alter Medicus non plane consentiebat sisti, aut suffocari morbum ad statum tendentem, in quo non adeo urgentem, ut narrabat Ægra, agnoscebat occasionem, reputans angorem illum stomachi non transcendere consuetos benignarum etiam Tertianarum limites, neque adeo male vexari Ægram revera, quantum præ timore præconcepto eadem asseverabat, cuncta (ut ajebat ille) aliquantulum magnificans. Maritus anceps cuinam opinioni calculum suum apponat, advocat me tempore declinationis ipsius accessionis. Exponunt quod sentiunt ambo curantes Medici; neque unus ab altero adeo discrepat, quin uterque sit descensurus in opinionem illius, cui accedam ego. Hæsitavi tantisper & ipse, laudabilem Febris remissionem inveniens, quin & proximam infebricitationem, mulieremque audiens satis alacriter differentem. Sed & hoc ipsum me movit, ut crederem, eam probe noscere, quæ tam exacte referebat; & cum de Affectione, veram Cardialgiam saltem æmulante, ac ab ea parum distante, minime dubitarem, videremque *D. Clericum* alias non facile meticulosum, in hoc casu summe metuentem, tutiorem partem eligere satius duxi, & Corticem expetenti non denegandum credidi. Propinatus autem ille est ipsa jam penitus declinante accessione *ad drach. ij.*, mane sequenti *ad drach. j.*, & similiter *ad drach. j.* vespere: & abolita est statim omnis Febris. Ne vero suspicio incidat, fuisse exhibitum remedium morbo jam sponte evanescente, animadvertendum est, quod Recidivam leviorem non multo post passa est Ægra. Si quod enim certum indicium est, Febres sumpto Cortice fugatas, ab eodem vere fuisse depul-

depulsas, non autem sponte solutas, illud inter cætera est Recidiva post 20. circiter dies levi qualibet de caussa contingens, esto etiam, quod ea non contingente sæpius solutæ visantur ope Corticis Febres cæteroqui lethales, nec sponte solvendæ. Recidivam itaque, ut ajebam, non multo post passa est Ægra; & quia novo simul, leviore licet, dolore stomachi premebatur, eodem iterum remedio curata est integre.

Quod autem eo anno obscurum nonnihil remansit circa hanc Curationem [neque enim status Ægræ ad periculum plane conspicuum adhuc pervenerat] anno sequente dilucidatum est. Cum enim eandem Tertianam insigni, & metuenda [dicamus tamen etiamnum spuria] Cardialgia vere comitatam observassem, eodem curante *D. Clerico*, meque citius ac antea in consilium vocato, sed ulteriorem morbi progressum expectare, & observare volente, coactus sum festinanter, & methodo validiore Corticem propinare, cunctatione cæteroqui mea in grave periculum prope impingens, prius scilicet de eodem nimium certiorari sollicitus.

XII. Non multo post obitum D. Joseph Galliani de Coccapanis, *D. Anna Victoria de Forcirolis Marchionissa* ejus Uxor corripitur Tertiana duplici non plane Intermittente, nulloque cum sensu frigoris invadente. Protrahitur morbus usque ad nonam diem absque ullo gravi symptomate, remediisque vulgaribus caute tractatur. Eo tempore incipit Accessiones comitari dolor, angor, & morsus stomachi non contemnendus, modum tamen non excedens. Crescit in dies symptoma, & cum symptomate Febris. Monet illa me, ut caveam, ne sibi quoque contingat, quod contigit paullo ante Viro suo: se enim magnam in stomacho mordicationem, sævumque dolorem pati, constanter conquerebatur. Ægre tunc expirabat, sed suspiria potius edebat; acuebat vocem, dum clamabat præ dolore, & vicissim obmutescebat, clamare impotens; illam tamen remediis vulgaribus, & bezoarticis (erat quippe in sudorem non negligendum proclivis) usque curabam; ipsa vero mihi quotidie, placide licet, obtrudebat casum defuncti Conjugis, & eadem via eodem se tendere, quamvis segnius, asseverabat. Revera dolorem oris ventriculi in dies majorem fieri constabat, illique adjungebatur inanis, ac dolorifica pariter vomituritio ad horas & horas perseverans, ac lipothymiam secum sæpiuscule trahens. Febris ipsa difficulter se se exerebat: jamque vix amplius dignoscebatur illius accessus, sed sibi constanter æqualis jam prope fiebat; quod ideo majorem mihi in præscribendo Cortice suspicionem incutiebat de successu irrito. Cum tamen de Cardialgia, si non legitima, quæ violentius corripit, & certius interimit, saltem spuria, & nihilominus admodum periculosa, manifeste constaret, insuperque de Febre ad Continuam essentialiter celeri jam gressu tendente, decrevi Corticem exhibere festina, & validiuscula methodo. Quo factum est, ut intra tres, vel quatuor dies [assumptis scilicet primo haustu *drachmis duabus* Corticis, & *drachma una* mane, & sero per duos dies] Febris desierit, continuatoque ad *semidrachmam* quotidie per aliquot dies eodem remedio, Ægra ipsa laudabiliter convaluerit. Cum tamen esset Rus profectura ad aeris mutationem, iterum correpta est Febribus similibus quo ad typum, sed levioribus quo ad intensionem, & quo ad symptomata; quare, iisdem Febribus methodo prius vulgari tractatis, mox sibi relictis, nec tamen cessantibus, fuit opus, Corticem iterum, sed leviter, & per modum lentioris alterantis exhibere, a quo illæ integre depulsæ sunt, Ægraque, superveniente paullopost diarrhœa spontanea, ab omni suspicione recidivæ penitus liberata.

XIII. Inter plane insignes non referam curationem *Uxoris meæ*, Tertiana primum simplici, & Intermittente (Cardiaca tamen Notha) mox duplici, & subcontinua detentæ, usque Corticis haud illaudabiliter sanatæ, non referam,

feram, inquam, inter penitus insignes hujusmodi curationem, licet eam & non vulgarem, & notatu dignam reputarint Amici Professores, mihi, Domuique meæ perpetuo faventes. Gravia equidem fuere morbi accidentia, graviusque præ cæteris acutus stomachi dolor ad plures & plures horas invadente Febre respirationem æque impediens ac vocem. Cum tamen pulsus tunc etiam temporis satis vigeret, me non insignis urgebat metus. Quia vero symptoma istud cœpit occupare plurimam Accessionis partem, Febrisque post quintum Accessum duplex, & subcontinua fieri, ideo, ut abundarem potius, quam deficerem in cautela, Corticem præscripsi, & liberaliter, & fere dixerim præmature. Eadem die assumpti remedii Febris supra expectationem meam visa est subsistere: sed revera, plurimis licet horis postponens, noctu accessit, mitior tamen, & ultima. Continuatus est usus remedii ad aliquot dies pendente convalescentia. Sed cum Ægra etiam vigente sanitate esset obnoxia dolori acerrimo in regione hepatis, vi cujus aliquoties icterica visa est fieri, licet nec complete, nec permanenter in hac quoque convalescentia idem insurrexit dolor, huicque verus successit Icterus, cujus rudimentum fortassis erat dolor ipse Ventriculi in Accessu Tertianæ tam fortiter premens. Curatus autem est Icterus propriis remediis; & licet pertinaciter pluries recurreret cum unico insimul febrili Accessu, cujus statim soboles erat Icterus ipse, continuato tamen vulgarium remediorum usu, omnimode sublatus est. Successit postmodum molesta convalescentia, plurimis incommodis de genere hypocondriaco identidem scatens, quibus circa Solstitium hybernum sopitis (decubuerat autem illa sub finem Ætatis) mox circa Æquinoctium Vernum reviviscentibus, & paullopost in totum extinctis, pristinæ, Deo dante, valetudini est restituta.

XIV. Dum hæc primum disponerentur Prælo, *D. Comes Antonius de Marchettis* Præses Atmorum Civitatis Regii, Patriciusque illius Urbis, decumbebat ex Intermittente Tertiana simplici primum, mox duplici. Jamque septima transierat dies, cum ingruente octavæ diei paroxysmo suapte natura leviore, parumque cæteroqui conspicuo, ab insigni insimul Cardialgia correptus est, vi cujus frequenter animo deficiens cum pulsu exili, & laboriosis sudatiunculis, totam accessionem non sine gravi periculo, & assidentium metu transegit. Gravis hæc accessio cum novo symptomate jugiter conjuncta ansam dedit tribus curantibus, doctisque Medicis conjectandi, eam esse probabiliter accessionem nonæ diei insigniter anticipantem; sed illa vix paululum declinante vera successit potior Accessio cum renovatione ejusdem Cardialgiæ, quæ eousque processit, ut de Vita Egregii illius Viri, de cujus salute Urbs tota erat merito sollicita, non parum metuerent iidem cordati Medici, qui proinde præter medica præsidia subitam quoque Sacrorum administrationem instituisse jussere. Mane sequenti (agebatur jam dies morbi decima) consilio inito, statutum est inter eosdem Medicos tentare paroxysmorum, adjunctique symptomatis mitigationem, & omnimodam paulatim abolitionem per usum Chinæ Chinæ. Quamobrem parata est tinctura levis ex illius *unc. j.* extracta cum *lib.* v., ni fallor, aquæ cujusdam stillatitiæ, cujus percolata infusio exhiberi decernebatur ad *unc.* iv., vel v. singulo trihorio. Et quoniam hujusmodi infusio ipsis præscribentibus Medicis visa est nimium diluta, ideo roborata est additione *semidrachmæ* Corticis in substantia, adjungendæ cuilibet infusionis, seu tincturæ cyatho. Advocor interim & ego Regium Lepidi hac una de causa, annuente ipso, ac tantum non imperante Sereniſſimo Duce; dumque hora ejusdem diei 14. illuc pervenio, video actu exhiberi primum cyathum infusionis cum additione antedicta. Narratur mihi morbi series, periculumque tum prægressum, tum imminens ex Accessione, & Cardialgia, quarum utraque primis horis no-

ris nocturnis expectatur, durante nihilominus, ac tantummodo imminuta Accessione antecedente, Febreque idcirco continua jam reddita. His intellectis, quoniam conveniebamus omnes in Indicatione, & Remedio, nil aliud mihi proponendum superfuit, nisi methodus validior, quam propterea pro viribus inculcavi, eo maxime quia methodus blanda videbatur relinquere Ægrotantem adhuc obnoxium periculo, & Remedium dedecori. Acquievere statim ratiocinio huic Docti illi, & ingenui Professores, unanimiterque vota sua meo qualicunque associavere. Evestigio igitur oblatæ sunt *drachmæ tres* Corticis ex Vino, octoque circiter horis elapsis repetitæ sunt *duæ aliæ drachmæ* pariter ex Vino; alia vero *sesquidrachma* noctu offerenda relicta est. Hac statuta, & magna ex parte impleta jam methodo, discessi hora 21. Mutinam redux, relinquens prognosticum, quod nocte sequente levissima, ac vix perceptibilis futura esset Accessio, & quod continuato *ad drachmas* tantum *duas* altera die remedio, Accessio subsequens (ipsius videlicet undecimæ diei) nullo pacto esset adventura. Ita adamussim evenit, prout literæ curantium Virorum me certum reddidere. Protractus deinde est usus Corticis ad aliquot dies, primo quidem ad *drach.* j., deinde ad *drach. ss.*, eoque post debitum temporis intervallum modice repetito, probe restitutus est Æger, & supra plurium expectationem a vera recidiva servatus immunis, utut liberum vivendi regimen, debilior nativa stomachi constitutio, & habitualis, insigniſque Tibiarum tumor vix tale quidpiam futurum suaderent. Haud tamen inficior, familiaria ipsi incommoda usuque permansisse, de more tamen semper circumgesta, unamve insuper, ac alteram Febriculam, occasione præsertim assumpti suasu Pharmacopolæ Solventis, exacto circiter bimestri spatio illum corripuisse: quæ tamen Febriculæ uni statim venæ sectioni, aliisque levissimis, pauciſque remediis facile, ne dicam sponte, cesserunt.

CAPUT II.

Historiæ mirabiles Perniciosarum Periodicarum agentium lethaliter in secundam præsertim Corporis Regionem, curatarum eadem Methodo. Harum differentiæ sunt: Primò *Diaphoretica*, Secundò *Syncopalis*, Tertiò *Algida*, Quartò *Subcontinua Malignans.*

DIAPHORETICÆ.

I. ANNO 1696. tot, & tam varias experiebar in me molestas, insolitasque sensationes, quas hìc referre non vacat, meque a me ipso tam diversum noscebam, ut lethalem mihi ægritudinem impendere, nisi per quampiam aliam salubrem affectionem Chronicam, puta Quartanam, præservatus forem, pluribus amicis conterraneis ore tenus, exteris vero media literarum communicatione, non semel nunciaverim. Hac de causa ad præcautionem (metuebam etenim violentum aliquid in nervoso genere, vel circa originem illius) plura præter morem meum meditatus sum, & expertus. Ipso namque Januarii Mense bis mihi venam seculi: adventante Vere venas hæmorrhoidales aperui; atque ex ipsa pharmacia alterantia non pauca, præcipue Chalybis Tincturam, aliaque non infimæ notæ deprompsi, & in usum duxi.

His non obstantibus, die septima Julii correptus sum Febre levi, & brevi, cum pauco horrore invadente, & cum modico sudore penitus soluta, ut ideo de correspondente typo probabiliter tertianario, non esset dubitandum. Itaque post unam intermissionis diem rediit Accessio similis, quæ tamen hoc unum habuit peculiare symptoma, ut durante toto tempore augmenti & principio status, plane obsurduerim, quod nihilominus symptoma cum Febre facile evanescente facile pariter evanuit. Sequenti die, Amicorum curantium suasu (erant hi *D. Cervius* tunc vivens, *D. Davinius*,

nius, & *D. Ramazzinus*: adstabat vero praxim tunc mecum observans *D. Clericus*) Amicorum, inquam, curantium suasu, quoniam non magna videbatur mittendi statim sanguinis jam antea pluries educti indicatio, serum vaccinum depuratum ad libras tres, & ultra potavi, a quo serosa pariter, celer, & copiosa est subsequuta dejectio. Cæterum immunis a Febre, hilaris, Amicos libentissime excipiens, & vix decubitum in lecto patiens, totam diem alacriter transegi. Altera autem die tertius de more rediit accessus, in cujus principio potius, quam in augmento, quandam pariter, sed leviorem, atque breviorem passus sum surditatem. Paullopost dum quietus, & sine ulla jactatione consisterem, aliquam ad sudandum propensionem persensi; & licet hæc præcox nonnihil videretur, attamen blandiebar ipse mihi, breviorem fortassis inde ominatus, accessionem. Apparuit itaque statim sudor circa pectus, brachia, collum, & frontem, qui cum perseveraret, nec Febris inde imminueretur, coegit me mutare prognosim, & longam saltem, ni gravem mihi præsagire ægritudinem. Sudorem illum ad aliquod breve tempus bene tuli; sed dum quartum mutarem indusium, mihique adjutricem manum præstaret Chirurgus forte ibidem præsens, visus sum mihi de repente hanc sensationem pati, ut scilicet crura transversim uno ictu mihi obtruncarentur, & veluti semisectus exsolverer: adeoque symptoma, quo premebar, paululum meditatus exclamavi — Sentio aliquid in me, vi cujus vel quam cito morior, vel sensationum mearum compos non sum — Duravit hæc sensatio per aliquod spatium temporis; cum tamen interim motum haberem, & sensum in illis iisdem partibus liberum, ac exquisitum, mentem alacrem, pulsum validum, faciemque, ac oculos (quod in oppositio speculo intuebar) a naturali statu parum, ac fere nihil distantes, ajebam, me vix mei compotem esse posse, cui, dempta Febre, robusto mors tamen proxima videretur; forte igitur hypochondriaca quapiam illusione tentatum me censui. Post hæc paulatim remittitur sensatio illa molestissima; sed sudor notabiliter augetur, & cum sudore ipsa Febris, quę cæteroqui minui debuerat. Agnosco tunc, me colliquari ex continua, & semper adaucta sudoris etiam male tepentis profusione. Pulsus fit parvus, & celer, viresque non parum labefactantur. Superveniunt interea mihi faventes Amici Medici, & stupent novitatem rei; nondum tamen præcipitem exsolutionem, quam ego mei conscius me patenter experiri iisdem inculco, plane approbant. Non dissimulata tamen rei valde gravis veritate, judicium suspendunt ad duas horas, post eas scilicet elapsas me iterum inspecturi, remanente tantummodo apud me præter *D. Clericum* Adstantem *D. Cervio* Collega quondam meo. Redeunt itaque hora statuta *D. Davinius*, & *D. Ramazzinus*; & cum me undequaque sudore frigidiusculo diffluentem inveniant, audiantque ab aliis, & ex pulsu ipso dignoscant, quantum de hora in horam deterior fiat conditio mea, statim præscribunt ea omnia, seu ea pauca, quæ in hisce arduis casibus suppeditare potest curta Medicinæ supellex. Perseverat nihilominus pari passu sudor, intenditurque eo magis Febris: minutus, exilisque fit pulsus, crescit exsolutio virium, maximaque fit mihi angustia, compressio, & flammea sensatio circa præcordia; nihilque mihi magis laboriosum, ac noxium, quam somnus, a quo, statim ac illum cogebar admittere, lassitudine victus illico expergiscebar cum repentino tremore, anxietate, & inexplicabili molestia, ut ideo quietem illam omni cura studerem evitare. Jamque nox erat admodum protracta, nec plus quam per unam, aut alteram horam distabat dies. Cumque mihi celeri passu viderer deficere, scitatus sum *D. Cervium* (qui cum *D. Clerico* insomnem totam noctem ibidem transegit) ut explorato pulsu, & pensitato mature statu meo aperte diceret, quemadmodum nostra ferebat amicitia, an crederet, posse me expectare diurnam

nam lucem pro assumendo Sanctissimo Viatico, ut jam vespere communi consensu sancitum fuerat, an potius periculum esset, ne diem præveniret mors, uti videbar ex sensationibus meis posse suspicari: quo casu omni celeritate mihi ministrari, prout Catholicum decet, Sacramenta omnia enixe precabar. Nequivit tunc lachrymas cohibere tener Amicus [quem in interitu suo paribus lachrymis perlui] præ manibus pulsum meum detinens, diuque contrectans: tandemque post non brevem hæsitantiam, inquit — Tam parum distat dies, ut probabiliter credi possit adhuc tempestiva unius, aut alterius horæ dilatio: interim admonebimus post pauxillum adhuc temporis Parochum, ut cuncta disponat satis prompte, ut solicitudini etiam tuæ morem geramus — Atque ita valde diluculo ex largitate infinita Dei absoluta sunt cuncta, completoque præcipuo Animæ negotio, & condito successive testamento, animum etiam converti ad sanitatis curam. Et cum jam a vigintiquatuor horis febricitarem ex novissima accessione, esseteque nihilominus ea vel tunc longe intensior, ac fuissent antecedentes tempore summi vigoris, sudorque etiamnum protraheretur non tanto quidem profluvio, sed cum difficillima semper tolerantia, clareque cognoscerem, quod etsi illa die sperare possem leviusculam Febris, & colliquativi symptomatis remissionem, vitæque ipsius protractionem, adhuc tamen sequenti die mors mihi inevitabilis imminebat, statim *sex drachmas* Corticis Peruviani in tenuissimum pollinem redacti mihi afferri jussi, quem manibus ipsis meis, tremulis licet, in Vino infundere volui, & asservari in pyxide usque ad adventum reliquorum Medicorum mihi faventium, re prius cum *DD. Cervio*, & *Clerico* communicata.

Accedentibus itaque *DD. Davinio*, & *Ramazzino*, postquam diversa illorum audivi ratiocinia, & proposita hinc inde remedia (circa quæ omnia non paucæ utrinque ambages fuere) consueta inter nos libertate loquendi eosdem obstrinxi, ne gravarentur fateri, quod ego jam optime conscius periculi mei evidenter noscebam: nempe *Primò*, remedia vulgaria, circa quæ plurimas audieram dubitationes, & noveram difficultates, id certi præseferre, ut essent imparia huic morbo sanando: *Secundo*, futuram saltem Accessionem per 24. circiter horas tantum distantem, ab hujusmodi remediis inhiberi non posse: *Tertiò*, eam periodum absolute crastina die futuram esse ultimam vitæ meæ. Judicium hoc absolute prolatum dum cauta tergiversatione modificare tantillum studebat *D. Davinius*, Artis nostræ, & præsagiorum ejus incertitudinem recolens, periculum tamen maximum nequaquam dissimulans, *D. Ramazzinus* in eum conversus — Cum Professore (inquit) sanæ adhuc mentis, suumque statum perspicue dignoscente, ulli officiosæ dissimulationi locus non est. Dein conversus ad me — Ingenue (inquit) vera fateor, quæ dicta sunt de nostrorum remediorum incertitudine, atque imbecillitate; fateor pariter, ab illis crastinam accessionem inhiberi non posse; fateorque insuper eandem, si non absolute inferat mortem, talem saltem illaturam esse perniciem, ut quod cras non contingit, postridie tamen sit eventurum. Sed (subjunxit) quid aliud ex hoc inferre potest vir prudens, nisi quod tentanda sint omnia Artis conamina, eaque, qualiacunque sint, manui Dei adjutrici committenda cum indifferentia ad exitum quemcunque? Suspicabatur siquidem Ille, quod cognito pro irreparabili exitio meo nulli remediorum incommodo me vellem subjicere. Ad hæc itaque respondi: non alia de causa me exquisivisse judicium illud de statu meo, & ingenuam confessionem de inefficacia præsidiorum mihi propositorum, nisi ut remedium majoris spei in casu ferme deplorato ipse quoque proponerem. Corticem idcirco in pyxide asservatum ambobus inspiciendum exhibui: casum *D. Comitis Nogarolæ* anno anteacto sanati *D. Davinio* commemoravi, & casum *D. Levizzani*

pag. 140. descriptum *D. Ramazzino*, aliosque casus non absimiles successive innui: aliquid simile de me ipso, saltem pro tunc hac eadem via nequaquam desperans. Atque ita implorata prius, si iisdem placuisset, dein impetrata permissione, quam illico consequi fuit facillimum, *sex integras* Corticis *drachmas* in Vino paullo ante infusas uno haustu potavi. Quid plura? Tota quidem die Febris perseveravit in eodem fere statu, sed sudores [semper circa frontem, collum, & pectus] satis moderate fluxerunt, noctuque, cum placide nonnihil quievissem, fere omnino fuere suppressi. Mane sequenti remissa notabiliter est Febris, neque hora suspecta quicquam suscepit incrementi; immo conspicua magis declinatione, etsi esset dies afflictioni destinata, semper decrevit; adeout tertia die post assumptum pharmacum ab omni Febre immunis omnino remanserim, atque ab omni symptomate.

Supererat, ut Corticem repeterem ad diutinum tempus; sed quia menti meæ a pluribus jam mensibus, ut dixi, alte infixum erat, indigere me morbo depuratorio ad abluendas, & absumendas meorum fluidorum sordes (quas plurimas esse ex inusitato plurium mensium torpore, segnitie, somnolentia, &c. alias conjeceram) ideo decrevi absolute, velle me Recidivam, quam certo opperiebar, pati potius, quam eandem forte declinando per continuatum usum Corticis fluidorum mei Corporis depurationem forsitan impedire, leviorem interim, ac diuturniorem relapsum in Febres mihimetipsi ominatus. Quodsi, ajebam, contingat, ut recidiva hæc sit pejor (quod non facile tamen credederim) radice sua, vel eidem æqualis, mihi sat sit semel vixisse: neque enim mens est, contra stimulum calcitrare, si sit in Fatis, ut moriar. Per dies undecim Febre vacavi. Octo ex his jam præterierant, ego vero non sine magno labore valebam e cubiculo egredi: adeo namque ponderosas citra tumorem tibias sentiebam, ac si plumbo essent obductæ; indicium mihi manifestum futuri relapsus. Undecima tamen die omni conatu, quem exerere poteram, adhibito, Ecclesiam [inter quam, & domum meam sola media erat Via] adivi, die videlicet 25. Julii, domumque reversus, statim a prandio Febre iterum correptus sum, quæ duplicis Tertianæ Subcontinuæ ab initio typum habuit, nullo sudore, nulloque præcipiti symptomate comitatæ. Cum autem ab illa, remissionem forte sufficientem ut Cortici obtemperaret circa initia saltem servante, curari renuissem per usum repetitum ejusdem remedii ob rationes allatas, acquisivit illa paullopost characterem Febris acutæ, a qua methodice ab iisdem DD. mihi faventibus sedulo curatus sum, superata videlicet opportunorum auxiliorum usu intra undecimam diem acutie, vi cujus in novum grave, sed non tam præceps discrimen adductus eram. Pariter intra vigesimam modificata est quædam, quæ rursus succreverat, recrudescentia, & abolita intra quadragesimam omnis Febris, etsi longam postmodum convalescentiam nocturnis, anomalisque motibus Febrium æmulis interspersam duxerim.

Illud denique non prætereundum (atque hujus historiæ prolixitas nonnullarum brevitatem compenset) quod, etsi aliquot ab hoc morbo præterierint menses, atque ipse Ruri degens satis firmo talo spontaneis laboribus, & assiduæ venationi indulgerem, si quando tamen Rheda vehebar, pedibus, ut mos est, supra Rhedæ pontem impositis, statim eam, vel similem saltem experiebar transversim in mediis cruribus sensationem, quam tertio *Diaphoreticæ pernicioſæ* paroxysmo fueram expertus, adeoque, ne leviuscule saltem animo deficerem, quod prope sentiebam, opus erat, ut tibias horizontaliter collocarem, vel aliquo saltem modo, sive manu, sive aliter suras fortiter comprimerem, tremulo durante Rhedæ motu, quo auxilio adhibito nihil amplius percipiebam incommodi; duravitque sensatio ista ad duos, vel tres menses, ut ideo tunc, quantum licuit, ab usu ipsius Rhedæ abstinere

fuerim

fuerim coactus. Tractu dein temporis non diuturno hoc ipsum qualecunque evanuit incommodum, & ab eo tempore in hanc usque diem mihi [Deo dante] valetudine firmiore ac antea perseveranter uti licuit.

Historiam autem hanc prolixam non ideo per extensum exaravi, quia eam inter insigniores collocem (plures enim graviores, si non quo ad malum exitum utrinque imminentem, saltem quo ad statum actualem Ægrotantium longe majori languore obsitorum, & tantum non expirantium, in subsequentibus strictius sum relaturus) sed quia, cum mihi de cunctis intime conscio omnia phænomena probe innotuerint, eorumque adhuc sim memor, operæ pretium duxi cuncta enarrare ad illustrandam praxim, ut possimus quandoque percipere, quod sæpe Ægrotantes nequeunt se solis, nisi a nobis minute interrogantibus adjumentum capiant, satis dilucide exponere.

II. Vix evaseram ab enunciata ægritudine, nec adhuc convalescentiam meam plane compleveram, cum ob otio ruris accitus fui ad curam Præclarissimi Viri *D. Marchionis Joannis Galliani de Coccapanis* a Secretis, & Status Consiliarii apud Serenissimum Ducem. Is tunc sexagenarius & ultra, gracilis, arthriticus, nephriticus, studiisque, curis, & arduis assidue negotiis defatigatus, in quarto Tertianæ Intermittentis paroxysmo sudorem tam copiosum, & laboriosum passus est, ut ab eo sensim refrigerato, & incrementum Febris loco declinationis inferente, brevi fuerit ad extrema redactus. Decumbebat jam perpetuo supinus sine ullo motu, & anheloſus; sudatiunculam assiduam, frigidam cum carnibus summe frigidis, & extremitatibus impense lividis patiebatur, pulsumque potius nullum, quam formicantem habebat. Non loquebatur sponte; interrogatus tamen respondebat, sed sepulta, & clangorem edente voce. Urina illi mingendi immemori omnino suppressa cum distentione vesicæ, sed absque ulla perceptione stimuli. Lingua nigra erat, & aspera, ductoque hiante ore spiritu arescens. In hoc statu, in quo non amplius distinguebantur temporaneæ paroxysmi vicissitudines, incrementi videlicet, aut decrementi, sed angustia semper majore cuncta ruebant in præceps, Ægerque ad interitum properabat, vix cibum capiens, & sacris jam Ministris plane commissus, peracta prius ope Catheteris meliore, quo licuit, modo lotii extractione, Corticem illi propinare tentavi: quod cum tandem non sine difficultate successerit, cumque methodum meam in actum exerere perfecte potuerim, ille intra paucos dies incalescens, nec ullis deinceps accessionibus prehensus, sensim, paulatimque restitutus est, & post diuturnam, laboriosamque convalescentiam [ratione dysuriæ superstitis] perfecte sanatus, obnoxius tantum consuetæ Arthritidi, atque dysuriæ, quibus periodice duntaxat recurrentibus, ad annos XV. vegetam, activamque Vitam inde protraxit, donec expleto LXXVI. annorum cursu, e vivis decesserit, atroci dysuria confectus, & duplici post obitum reperto Vesicæ Calculo.

III. *D. Comes Andreas de Sanctis* filius unicus Cl. quondam *D. Nicolai* a Secretis pariter, Statusque Consiliarii anno 1705. duos faciles sine tamen frigore invadentes passus paroxysmos Tertianæ simplicis, lato modo loquendo, intermittentis, adeout die vacua ipsam secundam Accessionem subsequente ægre in lecto detineretur, catervas amicorum excipiens, & cum illis tota die amœniter confabulans, tertium subiit paroxysmum sine frigore pariter, simulque sine ullo symptomate invadentem. In augmento Febris sudare cœpit; cumque illi amans Genitor emulsionem ex seminibus melonum confectam circa horam status vellet exhibere, observavit pulsum magis depressum, ac fuerit in principio accessionis. Advocat statim ille me, serius alioquin adventurum, anceps videlicet, an emulsionem ab Ægro avide expetitam offerat. Observo & ego pulsum celerem, minutum, ac insigniter depres-

depressum; observo profusum sudorem, & jactationem irrequietam. Suspendo emulsionis oblationem, & judicium de morbo ad semihoram. Cumque omnia in pejus, & in præceps ruere satis prænoscam, præscriptis pro tunc Cardiacis refrigerantibus, aliisque usitatioribus in simili casu remediis, Corticem primo a Pharmacopola larga dosi parari jubeo, & asservari, dein instо, alium Medicum in consilium vocari. Fuit is *D. Davinius*, cui cuncta narravi; & quia tota metamorphosis intra unam, vel alteram horam initium cœperat, dixi: me Corticem mea methodo exhibendum parasse, si circa vesperam clariora, & certiora forent indicia imminentis, quod metuebam, exitii. Calculum ille suum addidit sententiæ meæ sub conditione perseverantis, aut adaucti periculi, meæ fidens experientiæ quo ad modum exhibendi, non satis adhuc intime, ut paullopost, eidem notum. Vespere itaque iterum inspecto Ægro, sudorem adauctum, & frigefactum comperimus; pulsum vero magis depressum, & celerem, faciem concidentem, oculos languentes, & irrequietam undequaque jactationem cum luctuosis suspiriis. His visis, statim præmisso Eucharistiæ Sacramento, Corticem, ut paratus fuerat, exhibuimus. Nocte perseveravit frigidus sudor cum anhelitu frequenti, ut ideo anceps *D. Ferrarius* Assidens, an ea ipsa hora Extremam Unctionem illi administrari curaret, metuens, ne in crastinum non viveret, me noctu advocari studuit, qui tamen ab extrema hac sacra functione pro tunc supersedendum duxi. Atque ita, cum mane aliquantulum recreatus, & pauco sudore difluens Æger reperiretur, strenue repetitus est Cortex: ex quo quarta inhibita est Accessio, cujus loco brevis, sed copiosa, & celer subsequuta est diarrhœa biliosa, colore Corticis notabiliter infecta. Continuatum est autem ad aliquot dies more consueto remedium, Ægerq; brevi, quippe Juvenis, atque robustus ad pristinam valetudinem redactus est, nulla unquam, ne levi quidem Recidiva interruptam.

SYNCOPALIS.

IV. ANNO 1695. paullopost absolutam non sine plausu (uni quidem Deo sit gloria] *D. Comitis Nogarolæ* curationem, obstrepente adhuc per aures Amicorum fausto hujusmodi curationis rumore, anxie advolavit ad me *D. Candrinus* Medicus, instans, ut cum eo ad invisendum *D. Marcum Martini* Professorem Musices, Amicum suum jam pereuntem in tertio Paroxysmo Syncopalis Tertianæ, me citissime vellem conferre, inspecturus, utrum in hoc casu locum ullum [quod tamen vix sperabat] posset habere peculiaris mea, quam nuperrime audierat, Peruvianum Corticem offerendi ratio. Amico morem gerens, statim cum eodem accedo ad Ægrotantem, invenioque jam sacrum Ministrum Animæ commendationem auribus illius intonantem, & candela accensa ad os apposita, spiritus exitum expectantem. Hoc viso spectaculo, ambo flectimus genua, piæ ceremoniæ complementum præstolantes, spectamusque a longe faciem Ægrotantis cadavericam, colorem plumbeum, oculos semiclausos, albumque tantummodo exhibentes, anhelitum sublimem, supinumque sine motu decubitum. Excusat se Medicus mecum, & veniam poscit asseverans, quod ante tres, vel quatuor horas, Febre scilicet incipiente, non tam cito periturus videbatur Ægrotans. Revera dum ibi aliquantulum moraremur, agnovimus veram Syncopem fuisse in actu tunc cum advenimus, Ægrumque jam sensim ab eadem leviuscule resurgere. Pulsum exploravimus, nec nisi aliquot vix perceptibiles, & cum inæquali pariter intermissione distantes pulsationes observare datum fuit, etsi Febris augmentum jam caperet, & tota, quanta esse poterat, esset remissio ipsius Syncopes. Sic pariter & alia se habebant symptomata, remissa videlicet intantum, ut non amplius in ipso mortis agone esset Æger, prout fuerat paullo ante, sed tamen itaut ad vesperam circi-

circiter (erat autem tunc meridies) esset tantummodo protrahenda Vita, videlicet usque ad statum Accessionis. In hoc prognostico concordes discessimus, dixique ego Assidentibus in eo statu nil ausis exposcere: quod si Æger vespere viveret, vespere illum iterum invisere-mus. Dum perebamus domum, inquit *D. Candrinus* — Si viveret Æger vespere, quid tum? Subjunxi — Si viveret, sique non morituram crederem nisi futura Accessione, tentarem quod peregi in casu *Comitis Nogarolæ*. Sed nec is probabiliter tandiu vivet: frequens enim, & gravis hæc Syncope imminentis jam mortis prænuncia est; neque volo ego sub hujusmodi incertitudine subire calumniam inevitabilem, vel saltem derisionem, qua illudetur mihi, tanquam desperatos omnes uno remedio temere restituere præsumenti. Hoc dicto tantillum substiti, quasi me dicti pœnituisset; atque interrogavi, num Æger ex Pharmacopæa Fratrum ejusdem Medici medicamenta desumeret; & cum respondisset affirmative, hanc fraudem honestam velle me tentare subjunxi, ut scilicet pararetur validissima (qualem præscripsi in casu *Comitis Nogarolæ*) Corticis Tinctura, quæ nomine mistura cardiacæ insigniretur, offerreturque Ægrotanti post duas, vel tres horas, si viveret, nec esset in agone: hoc tamen pacto fideliter inito, ut si sanitatem acquireret, liceret arcanum develare; sed si occumberet, tantum Confectionis de Hyacintho, vel Alchermes, Aqua aliqua cardiaca dissolutæ, describeret in sua tessera Pharmacopæus, quantum par esset pro æquando pretio absumpti Corticis; ne scilicet mihi calumnia inde eveniret, vel saltem derisio. Factum est illico prout edixi. Extracta est Chinæ Chinæ Tinctura fortis, & Ægro malevivo post duas circiter horas oblata, & non multo post repetita. Vixit adhuc, atque ab Accessione illa, Syncopeque simul evasit. Die sequente exhibitus est Cortex in substantia *ad drach. j.* mane, & sero. Altera die, qua expectabatur quartus Paroxysmus, vix apparuit levis umbra Febriculæ. Adhuc tamen nemo illum victurum credebat; adeo languidus, adeo debilis, adeo attonitus, & tantum inconcinne gemebundus apparebat. Sed quid multis? Continuato ad aliquot dies, ac repetito remedio cito sanatus est; & longam licet convalescentiam cum intermixtis levioribus Recidivis, necnon diuturnam virium imbecillitatem passus, perfecte convaluit; & in præsentem usque diem nonagenario major feliciter vivit.

ALGIDÆ.

V. D. *Joseph Barberius* Tertiana Intermittente, primo simplici, mox duplici Ruri detentus (ita tamen ut leviter se haberet, & quotidie potis esset e lecto surgere) ut mihi se committeret, in Urbem delatus est. Eadem sui adventus die, dum solita Accessione corripitur [erat autem dies morbi quinta] adeo perseveranter frigescit, ut nunquam frigori succedat consuetus calor. Jamque plures horæ erant elapsæ ab invasione accessionis; & tamen nec pulsus elevabatur, sed summe depressus, frequens, ac humilis permanebat, qualis videlicet fuerat in ipsa invasione, nec caro ullum calorem externum acquirebat, cum tamen ille intense sitiret, & in se contractus, ac nonnihil hebes de nulla alia re conquereretur. Primo aspectu culpavi illius obesitatem, ratione cujus calor, & pulsus, ut mos est, difficilius sese exererent; sed cum protrahi hunc statum usque in alteram diem cum minima tantum remissione observassem; cumque paroxysmo paullo post subsequente singula intendi vidissem symptomata, Ægrumque jam Algidum universaliter fieri ut marmor, plurimis licet horis elapsis, pulsuque (si fas sit dicere) omnino carere, respirationem augeri, colorem faciei plumbeum, extremaque livida evadere cum aliquo etiam mentis torpore, & funesta tenuium urinarum paucitate, statim Sacramentis Ecclesiæ præmissis Corticem Peruvianum præscripsi valida methodo, quo so-

lo intra triduum ab omni acceſſione, & conſequenter ab omni periculo liberatus eſt: quoniam & calor blandus expanſus eſt per univerſum corpus, & pulſus paulatim elevatus, ac ſimili proportione reſtituta reſpiratio, ut & reſtitutus naturalis faciei color, urinarumque debita cum abundanti ſimul quantitate conſiſtentia. Paucis poſtea elapſis diebus, a pauxilla pariter, & ſine exacerbationibus ſuperſtite Febre immunis evaſit intantum, ut valuerit denuo Rus adire. Ibi tamen leviores aliquot, breveſque Recidivas paſſus eſt; Urbique etiam ipſi reſtitutus per totam hyemem acceſſiones nonnullas irregulares, & erraticas identidem tulit, quas levioribus primo remediis tractavi, mox ſoli Naturæ commiſi, & adventanti Veri; quo nempe ſponte, ac facile evanuerunt.

VI. Strenuus, & ob id celebris Bajulus Urbis noſtræ, *Julius Salviolus* anno 1707. decumbebat Tertiana, ut retulit, (Febre non ſatis novi, an ſimplici, an duplici; curabatur ſiquidem ab alio Medico, cujus nomen libenter ſubticeo) vi cujus Febris ſeptima, ni fallor, morbi die de repente ruit in præceps, conſueta videlicet, ſed ferociore Acceſſione illum inopinato de medio fere tollente. Terrefactus jure merito Medicus de alio non cogitat, niſi de Sacramentis celeriter miniſtrandis, & de vulgaribus Cardiacis. Cumque Ægrum mane ſequenti [erat enim tunc ſero] minime victurum crederet, dixit Adſtantibus, ut retulerunt, quod ſi forte viveret in craſtinum, nunciarent: alias ſe minime rediturum. Funeſto huic præſagio juſtam occaſionem dedit Algor univerſalis Ægrotantis, & perſeverans abolitio pulſus. Cum vero in hoc ſtatu permanſiſſet Æger per totam noctem, mane neſcio quo ſpiritu ductus, inſtitit advocari non Medicum ſuum, ſed me, qui alias in caſibus arduis, & ſignate de vulnere quondam Abdominis penetrante illum feliciter curaveram in Noſocomio. Advocor itaque per internuncium titulo caritatis, ut Hominem jamjam pereuntem velim ſolari ſaltem, ſi non ſit locus curationi, mihique interim ſubtricetur circumſtantia, quod ab alio curetur Medico, cum quo nulli alii facile eſt convenire. Accedo ad Ægrum, illumque intueor a ſe ipſo valde diſſimilem, exhauſtum videlicet, ac ſi a duobus jam menſibus ægrotaſſet; pulſum diligenter perquirens, non percipio; carnem vero univerſi corporis ſentio frigidam, ut marmor, urinamque paucam video, ac impenſe rubram. Cæterum mente alacrem, parum ſiticuloſum, atque oculis adhuc vividis, ſed ſupra conſuetudinem micantibus præditum reperio. Tum inquit ille — Jam noſco, & ſentio me mori. Deo dante munitus ſum Sacramentis, & promptus ad implendam voluntatem Dei. Curabar ab alio Medico, qui me jam mortuum putat, heri ſiquidem ſine pulſu me dereliquit; an modo ſim in eodem ſtatu, ignoro: agnoſco tamen, me ſic diu vivere non poſſe. Nihilominus obſecro te, ut velis curam mei ſuſcipere, & dimiſſis omnibus delicatulis inſpectionibus adjuvare me, ſi ullus (quod vix credam) locus eſt ſaluti meæ — Denique cum me hæſitantem noſſet, ne ſcilicet viderer injurius alteri Medico, cum quo cæteroqui de remedio convenire erat impoſſibile, nil intentatum reliquit, ut me ſuaderet ad opus: recolens, quod ab antiquo Pater ejus fuit famulus Patris mei; quod idem meus Genitor Ægrotantem ipſum ſuſcepit ad Sacrum Baptiſmatis fontem, & ſimilia. Sed mea jam me ſatis ſuadebat conſcientia, ne illum forte ſanabilem deſererem, intentato remedio innocuo, & probabiliter ſalutari, videlicet Cortice, priuſquam nova inſurgeret lipyriam referens, & plane lethalis acceſſio.

Difficultas erat circa modum offerendi remedium, & evitandi calumniam, ſi occubuiſſet Æger, vel cenſuram inurbanitatis, ſi inſcio Medico curante obtuliſſem. Propoſui ideo Febrifugum, ac præſcripſi in ſchedula juxta doſim, & methodum in hiſce caſibus mihi familiarem, dixique Ægro, & Aſſidentibus, ſtatum illius eſſe ſumme periculoſum, ut ipſi

noſce-

noſcebant, non tamen eſſe plane deſperatum: & ſi quidquam eſſet, quod poſſet illum ſanare, eſſe id ſolum, quod in ea ſchedula præſcriptum proſtabat [eo ſiquidem ſolo plures etiam pejus degentes ſanati fuerant] an vero idipſum illi eventurum eſſet, me plane ignorare. Monui idcirco, ut iterum, ac ſtatim advocaretur Medicus curans, illique nomine meo oſtenderetur ea ſchedula; & quandocunque ipſe eam approbaſſet, eadem uterentur: ſin minus, ſequerentur opinionem, quam vellent; neque enim amplius opus erat interventu meo, dum eo remedio uterentur, prout præſcripſeram, multoque minus, ſi non uterentur. At cum mihi obtruderetur [quod & ego certo prævidebam, neque ideo conſcientiæ meæ videbar integre ſatisfeciſſe] hoc eſſe idem, ac nihil agere, ob prævisam indubitabilem rejectionem, & proſcriptionem remedii, intimo quodam impetu motus ſum ad id exequendum, chriſtiana videlicet impellente caritate, quod nunquam peregeram, & quod nunquam poſthac, niſi in ſimilibus circumſtantiis acturus ſum. Spreto metu calumniæ, neglectoque omni officio, Vitæ Ægrotantis infenſo, auxilium ſpopondi, ſtatimque domum meam adii, & Corticem, quem penes me ad domeſticos uſus aſſervo [nil autem aliud medicamentoſum degit domi meæ, neque ipſa Theriace] in Vino diſpoſui partitis doſibus exigentiæ proportionatis.

Et quoniam caſus urgens Nobiliſſimæ Virginis me celeriter advocabat longe ab Urbe, opus plene adimplendum commiſi Juveni praxim ſub me addiſcenti, qui egregie opus ad ſuum complementum provexit; unde redux ego in Urbem inveni Ægrotantem [primus quippe fuit ille præ nobilibus, penes quem fuerim] jam excalefactum, & pulſu aliquo donatum. Cumque nulla amplius ab epoto valide medicamento Acceſſio apparuerit, ſenſim ac ſenſim intra paucos dies integre reſtitutus eſt. Dolui equidem, quod pendente uſu, & actione Corticis, cum Medicus ordinarius nil tale ſciens, & ad Ægrum ſuum inviſendum ſponte reverſus, pretioſa illi medicamenta, ipſamque reſurgente pulſu Salvatellæ ſectionem præſcripſiſſet, Adſtantes ſimulaſſent cuncta fieri, quæ ille quidem præſcripſerat, ſed quæ vere nullatenus fiebant: magiſque doleo, quod dum lætabatur ille de curatione felici, quam lubentiſſime illi conceſſiſſem, rem totam revelaſſent eidem, & in me forte indignationem illius concitaſſent. Sed quis plebeculam novit continere? Uno verbo; me vix bis, aut ter Ægrum inviſente, tota curatio feliciſſime peracta eſt. Et licet ob diuturnitatis impatientiam ad paucos tantum dies paſſus fuerit Æger remedium paulatim aſſumere, & deinceps renuerit illud repetere: immo licet prava victus ratione uteretur, & laboribus, ac ludis nervoſis intemperanter indulgeret, nullam tamen unquam recidivam fuit expertus. Quod magis fortaſſe miratus erit Medicus ordinarius, qui re Corticis intellecta maximum illi timorem incuſſerat de morte nihilominus propter uſum Corticis intra annum inevitabili Fato ſubeunda.

VII. *Jacobus N.* Auriga Sereniſſimæ Duciſſæ Brunſvicenſis Dominæ meæ laborabat Tertiana duplici, illique medicinam faciebat alius a me. Is cum morbum repente fieri prope lethalem noſſet, me accivit, qui, ut teneor ex officio, lubenter acceſſi. Algebat jam a duobus diebus Ægrotans, pulſus erat illi vix perceptibilis, ſudatiuncula frigida collum, frontem, & ſuperiores artus occupabat; Urina craſſa erat, pauca, atque admodum ſaturata, anheloſa reſpiratio, ſupinuſque decubitus. Adhuc tamen manifeſta erant nonnihil ſtatis horis ſubobſcuræ cæteroqui acceſſionis indicia, necnon perceptibile levamen aliquod matutinis horis. Oblatus illi eſt ideo nulla mora interpoſita Peruvianus Cortex methodo mea, atque intra paucos dies ſanatus eſt Æger, novam tamen poſt menſem circiter recidivam paſſus, a qua debiliore quidem, ſed diutius protracta, novo tandem

uſu Corticis perfecte liberatus eſt.

VIII. Ad Algidas referam quoque Febrem, mihi cæteroqui in exortu ſuo ignotam, qua detinebatur *D. Marcus Antonius Origonus* Sacerdos ſeptuagenarius circiter, & in Juventute ſua celebris Cantor. Curabatur ille Febre, ut ajebam, neſcio qua a Medico Chinæ Chinæ penitus adverſo: erat nempe ille idem, qui curabat Bajulum *Salviolum* nuper relatum. Is Febrim carere periculo, ac benignam eſſe, ſemper aſſeveraverat, ut relatum fuit, cum nocte quadam [neſcio quo caſu] Æger ruit in præceps; perfrigeratur repente totus, minuto ſudore circa pectus diffluit, & circa ſuperiores artus; fit ſubinde anheloſus, pulſuque fere abolito languet, ac deficit. Diluculo ſumma celeritate advocatur Medicus, qui re inſpecta inſtitit ſtatim adminiſtrari Ægro feſtinanter deficienti Sacramenta Eccleſiæ, non aliud quicquam agendum ſupereſſe, faſſus. Interrogatus poſtea, unde tam præceps exitium in morbo, quem ultima etiam viſitatione tutum pronunciaverat, reſpondit ea ipſa nocte morbum eundem malignam impenſe naturam adeptum fuiſſe, neque de repentinis hiſce mutationibus prævidendis, aut prohibendis, ſicut nec reparandis, Medicum teneri. His auditis, convocatus eſt alter Medicus, nempe *D. Floranus*, ut caſum inſpiceret, conſultaturus poſtea de remediis cum Medico ordinario, ſi locus fuiſſet. Inſpecto autem Ægrotante, & intellecta rerum ſerie, reſpondit iſte: exitium eſſe irreparabile; deinde ſubdidit, forſitan in hoc caſu locum habere poſſe peculiarem quandam meam methodum exhibendi Chinam Chinam, prout a me in colloquiis familiaribus alias audierat: ideoque hortatus eſt conſaguineos Ægrotantis, ut me potius advocarent, & abiit. Ne vero ego renuerem alienam curationem ſuſcipere ſolus, vel cum Medico Corticem non admiſſuro altercari [abſtinere ſiquidem a curationibus alienis, & ab altercationibus mihi ſumma religio eſt] innuit, optimum conſilium eſſe, ut preces porrigerent Sereniſs. Ducifiæ Brunſvicenſi, ejuſdem Sacerdotis benigniſſimæ Protectrici, ut me ad illum inviſendum, atque curandum mittere dignaretur. Ita ad unguem factum eſt. Accedo itaque juſſus ad Ægrotantem, & invenio in ſtatu ſupra relato. Nil valet ipſe reſpondere præ languore interrogationibus meis, neque ab Aſſidentibus quicquam aliud extorquere poſſum, niſi quod tolerabiliter ſe habere videbatur diebus anteactis, ſed quod nihilominus illum aſſidue febricitantem crediderunt, etſi Medicus bene habentem pronunciaſſet. Tandem protulerunt tanquam rem indubitatam, Illum diebus ſemper imparibus, & alternis pejus notabiliter habuiſſe. Hac una fretus circumſtantia, Corticem illico præſcripſi *ad unciam ſemis*, quam intra tres, vel quatuor horas duplici hauſtu potavit. Die ſequenti pulſus aliquantulum reſurrexit, nec ulla ſenſibilis acceſſio obſervata eſt. Repetitus eſt Cortex *ad drachmam unam* mane, & ſero die ſubſequenti, dein per aliquot ſucceſſivos *ad drach. ſs.* ſemel tantum in die, intra quos diſſipatis lethalibus omnibus ſymptomatis Febris evanuit, remanente tantummodo maxima virium imbecillitate, & recurrente poſt duas, vel tres hebdomadas una, vel altera recidiva leviore, eodem Cortice repetito ſublata, ſed difficili convaleſcentia ſuperſtite: adeout non prius, quam poſt tres menſes, valuerit domo egredi, & ſacrificium offerre. Vixit tamen ad plures annos incolumis, atque vegetior ac antea.

IX. Ambigo, utrum ad Algidas pariter, an potius ad Diaphoreticas (quippe quæ particeps utriuſque naturæ viſa eſt ante inhibitum illius progreſſum) referam Febrim, quia die 17. Februarii anni 1709. correptus eſt Nobiliſſimus Adoleſcens *D. Comes Claudius Rangonus*, robuſto æque, ac obeſo corporis habitu præditus. Curabat illum Medicus, cujus quoque nomen luber ſubticere; non enim cum Opinantibus uſpiam mihi res, ſed tantum cum Opinionibus: utque mihi in exponenda morbi hiſtoria fuit relatum, Febris Ægrotan-

grotantem primo invaſit cum rigore, & obſcuro frigore, diuturno tamen, ita ut nonniſi poſt plures horas pulſus depreſſus, ut tunc temporis aſſolet, ſe ſe extulerit. Frigori fere ſtatim præcox ſucceſſit ſudor in partibus ſuperioribus, quo tum perſeverante, tum mox ceſſante, Acceſſio nihilominus protracta eſt admodum, ac tandem ſoluta. Secunda die bene ſe habuit, non perfecte tamen creditus immunis a Febre. Tertia die rediit Acceſſio ſecunda anticipans cum quadam vomituritione; frigus fuit adhuc minus ſenſibile, ſed longiuſcule protractum: cæteræ Paroxyſmi viciſſitudines, ſudor nempe immaturus, & declinationis protractio, eodem prorſus paſſu proceſſerunt ac antea. Quarta die levius habuit, omni tamen Febre non plane carens, Urinamque reddens turbatam, craſſam, rubram, & paucam; quamobrem a Medico curante præſcripta eſt phlebotomia, clyſtere præmiſſo. Veſpere tamen motu inexpectato novus Paroxyſmus ſupervenit, quo Tertiana de ſimplici facta eſt duplex Continua, ſaltem Spuria, ſive per ſubingreſſum. Die ſequente, morbi videlicet quinta, cum nova, & proportionata anticipatione rediit mane hora 15. Acceſſio ex primariis tertia cum exiguo rigore: adeout pulſus initio Acceſſionis ſe minime concentrarit, ut mos erat; verum etiam poſt duas horas, & ultra ab invaſione Acceſſionis, ſenſibiliter apparuerit. Statim vero, & ex improviſo quædam erupit univerſalis cutanea efflorescentia cum papulis rubris, quæ inſignem Ægrotanti moleſtiam intulit; ſubinde vero pulſus depreſſus eſt, itaut per aliquot horas omnino latuerit, nec ullo tactu potuerit percipi. Ambigebatur tantum, an in ſiniſtro carpo obſcura quædam perciperetur pulſus formicantis imago; ſed hæc eadem credita eſt illuſio ab ipſo Medico curante, vel motus arteriolæ extremorum digitorum tangentis Medici, & valide comprimentis. Jactabatur tunc irrequietus Ægrotans, neſciens momento temporis conſiſtere, potumque impatienter poſcebat inexplebili ſiti vexatus, lingua licet non admodum areſcente. Sudatiunculam interim, evaneſcente jam efflorescentia cutanea, patiebatur circa pectus, & frontem cum anguſtia, & inquietudine uſque creſcente.

Horret Medicus his viſis, & jure pavet, ſociumque in ſubſidium curationis expoſcit. Accedo ego celeriter accitus, & quoniam ſperabile videbatur, pulſum adhuc poſſe reſurgere, febrilemque calorem poſſe ſe ſe exerere, licet ad aliquot jam horas uterque lateret, dedi manus adjutrices, ut ea præſidia adhiberentur tum interius, tum exterius, quæ motum humorum, & ſanguinis promovere credi ſolent [quidquid ſit de veritate rei] atque ideo cucurbitulas ſiccas univerſo corpori affigi conſenſi, frictiones inſimul celebrari, ſtibiumque diaphoreticum ſubinde exhiberi, ſuperepotis liquoribus, qui vim illius qualemcunque adjuvare poſſent: ſubdens inſuper, quod reſurgente, ut ſperabam, pulſu, oportebat tempeſtive cogitare de inhibendo altero Paroxyſmo periculoſiſſimo, ac probabiliter lethali. Adminiſtrata itaque ſunt cuncta, & plures elapſæ horæ ab ipſa adminiſtratione; nec tamen pulſus redire noſcitur, etſi cæteroqui pulſu inſigniter elato, ac turgido dotatus naturaliter ſit Patiens, obeſus licet. Creſcit interim jactatio vorticoſa, ſitiſque nullo potu explebilis; ſudor ardentis pectoris, & colli jam induſia madefacit, ſicco, & vix ſubtepido exiſtente reliquo corpore; manus pariter circa carpum ſudant ſubfrigidæ, frons vero, & capilli copioſo ſudore diffluunt frigido, aut male tepente, necdum umbra pulſus apparet. Admonitus Æger de periculo confitetur peccata ſua, Venerabile Sacramentum Euchariſtiæ mox aſſumpturus. Interim ego a duabus jam horis & ultra inculcabam Medico, neceſſe eſſe ſtatim confugere ad uſum validum Chinæ Chinæ, nec aliud quicquam ſupereſſe, a quo Vita Ægrotantis poſſet ſervari: altera ſiquidem die, dummodo tandiu viveret, novus debebat ingruere ex ſuborta

jam Febris duplicitate Paroxysmus, & subsequente postmodum die valde diluculo gravior alter, atque lethalis. Fatebatur Ille periculum præsens, fatebatur inevitabilem quartam accessionem [& inde consequenter mortem] Febrem tamen, duplicis licet tertianæ typum servanrem, ut jam Continuam, atque Malignam Cortici minime cessuram, mordicus sustinebat, ipsumque idcirco Corticem in illa ullo pacto convenire non posse. Opponebat insuper habitum Corporis obesum, in quo non profuturam Chinam Chinam hariolabatur. Obtrudebat etiam in casu jam pereuntis celebrem caussæ morbificæ, & humorum fixationem, ac inde futuras recidivas. Has ego cum lubenter admitterem, immo & anxie exquirere profiterer, ac tantum inducias morti, subdebat animose, sæpius etiam Ægrotantes obire cum China China in stomacho, meque diversa asserentem esse nonnihil præoccupatum favore hujusce Remedii, neque se idcirco experientiæ meæ acquiescere posse (*Experientia siquidem sine ratione*, confidenter ajebat, *est Navis sine Rectore*) neque in meam sententiam æquo animo esse descensurum, nisi alius quispiam Professor votum decisivum apponeret. Atque ita, licet nonnullas identidem interfereret officiosas protestationes, humaniorum recordationum titulo convalidatas, me tamen propositi sui tenax usque carpebat. Instabat denique, oblationem Remedii prorogari saltem in sequentem diem, substituens interim illi, immo anteponens Lapidem Bezoarticum, non tam ad promovendum sudorem illum symptomaticum, quo durante videbat Ægrum in præceps ruere, quam ad resistendum malignæ, ut ajebat, qualitati, pulsum deprimenti, cujus elevationem China China, ipso judice figens, præstare nequibat.

Ferebam ego patienter hæc omnia, atque ad singula placide respondebam, reponens tantummodo adversus petitam dilationem non modo occasionem præcipitem, sed & Casum funestum, quem *Lib.* 3. *Cap.* 5. *Hist.* 2. rètuli de prædefuncta Genitrice D. Decumbentis, cui ob ejusdem Medici cunctationem nequivit ad complementum Cortex administrari. Tandem mea fretus experientia, ne dicam, quadam supra Auditorem quondam meum auctoritate, stimulante me acriter fervore servandi, quem ob frivolas cavillationes perire noscebam, coactus sum erumpere in hanc animosam propositionem coram præcipuis Equitibus Urbis nostræ, ipso paullo post conscio Serenissimo Duce Domino meo — *Ni Æger iste Chinam Chinam cito hauriat, uti præscribam, illum perendie moriturum prænuncio; si cito hauriat, perendie sanum fore: utrunque autem ea certitudine, qua ignis congrue applicitus comburit stuppam, & non comburit non applicitus* — Cum vero his non obstantibus suæ sententiæ immobiliter adhæreret Medicus curans, nec alter conquisitus reperiretur, laberetur autem occasio præceps, Ægerque jam inciperet sensibilius, atque universaliter perfrigerari, durantibus iisdem symptomatis, & præsertim omnimoda pulsus abolitione, Nobilissimus æque, ac omnifaria eruditione conspicuus D. Decumbentis Frater Primogenitus *D. Marchio Joannes Maria*, qui me uti suum Medicum ad curationem superacciverat, cognito, pro eximio, quo pollet, mentis acumine, parique prudentia, rationum pondere, meæque plurimum fidens imbecillitati, & tribuens experientiæ (quam pro Cymbula cum Rectore humaniter habet) institit ea, qua semper assolet, comitate, ac morum suavitate, ut peragerem libere quidquid eo casu proficuum crederem; asserens, id non ægre laturum Medicum curantem, quem ideo hæc audientem, atque silentio tacite comprobantem, secum adduxerat ab Ægrotante ad me. Suspensa itaque ad breve intervallum temporis, quæ proxime celebranda erat, Sanctissimi Viatici oblatione, præmissa est illi, quippe longiusculum tempus exigenti, celer oblatio Corticis jam parati ad *drachmas tres* ex Vino tenuiore potandas [Medico curante ne

te ne cubiculum quidem intrante, forte ne ſocius criminis videretur] atque eveſtigio celebrata eſt pariter Euchariſtici Sacramenti adminiſtratio, circa horam nempe inclinantis diei vigeſimamtertiam.

Supervenit forte tunc temporis, me vix recedente, *D. Davinius* conquiſitus tempore diſputationis, ut diſſidium componeret, ſed non inventus, qui præterlapſam agnoſcens conſulendi occaſionem circa oblationem remedii, Ægrumque intelligens aliis intentum, abiit illo nequaquam inſpecto. Rediit tamen circa primam noctis horam, quo tempore pulſus incœperat nonnihil ſe exerere, & laborioſus ſudor imminui. Admonitus eſt de rebus diſputatis, & actis, ac de ſuo circa eas judicio requiſitus. Reſpondit ille: Remedium jam eſſe propinatum; nec proinde locum eſſe diſputationi, an eſſet propinandum, nec ne. Interrogatus poſtmodum, quid ipſe ſperaret ab uſu remedii, eidem fortaſſis haud ſatis fidens in tali anguſtia (quippe qui in præcedente, licet longe majore, Ægrum non viderat) reſpondit, Chinam Chinam, ut & alia quoque remedia, habere ſua vigoris, & inefficaciæ tempora, adeoque in quibuſdam Conſtitutionibus mira præſtare, in aliis nequaquam; quod & in ſuis *Conſtitutionibus Epidemicis Mutinenſibus* aſſeruit jam *Cl. Ramazzinus* [licet in illis de Perniciosis *noſtris* nulla ſit mentio] Corticem ſcilicet in calidis, & ſiccis Conſtitutionibus prodeſſe; obeſſe vero in frigidis, & humidis. Cum vero ea tempeſtate, qua nondum Ver advenerat, nullum adhuc periculum factum eſſet de Cortice, in aliis quandoque tempeſtatibus plurima operato, nullum, inquit, eo caſu ferri poſſe de futuro eventu judicium. Subdidit tamen præter alia, ut amicum decet, officioſa verba circa uſum, & opportunitatem hujuſce remedii plurimum tribuendum eſſe peculiari experientiæ meæ; atque his dictis diſceſſit. Eo vix abeunte, ipſe adveni circa primam pariter noctis horam, invenienſque pulſum ſeſe attollentem, & ſudorem ſymptomaticum pari proportione ſeſe imminuentem, alacri animo *drachmas duas* novi Corticis ſimiliter ex Vino potandas circa horam octavam ejuſdem noctis offerri juſſi, mane vero hora 15. *alteram drachmam*.] Atque ita inæquali hac artificioſa partitione, intra horas ſexdecim *drachmæ ſex* Corticis fuerunt abſumptæ.

Inſpecto tunc temporis Ægro, Febrem inveni admodum conſpicuam cum calore univerſim expanſo, & cum pleno, ac valido pulſu, ad quem forte reſpiciens *D. Davinius*, qui mane quoque ſponte Ægrum inviſerat, phlebotomiam (ut mihi mox retulit) ſi ſuperveniſſem, proponere meditabatur; ſed cum non ſupervenerim, urbane dimiſſus receſſit, non rediturus. Accedens autem ego, atque Ægrum inveniens jam univerſaliter excalefactum, pulſuque inſigni præditum, utut non modice febricitantem, tanquam rem habens in vado, nulli alii remedio incerto fidere volui; ſed ſoli Cortici, nullo adjumento indigenti (leviore tantum inde ſervata Methodo) unice inſiſtere. Immediate poſt meridiem, majorem adhuc caloris, & Febris intenſionem percipere mihi ſum viſus cum pulſu inſigniter elato, ac turgido. Veſpere autem notabilem inveni Febris remiſſionem [utut eam exacerbatam eſſe, fuerit falſo prolatum) cum ſudore blando, ac univerſali, modico tamen, nec admodum copioſo, cui ſucceſſit nox tranquilla cum placido, & ſemel tantum interrupto ſomno, occaſione ſcilicet ſumendi *alteram*, quam præſcripſeram, *drachmam* Corticis; qua epota, pacatum iterum ſomnum uſque in ſequens mane Æger protraxit. Erat hæc dies ſuſpecta, morbi nempe ſeptima, qua die circa horam 13. contingere debebat Acceſſio gravior, quarta videlicet, ſupputatis tantum primariis. Aſt cum ego accederem hora 16. (neque enim ulla me angebat ſolicitudo citius accedendi, ob moralem certitudinem de fauſto futuro eventu) inveni Ægrotantem, ut prænunciaveram, in tuto, exigua videlicet Febre detentum, urinam non

amplius

amplius imminutam, rubram, ac craſſam, ſed copioſam, ſubcitrinam, ac diaphanam reddentem cum ſuo encoremate, omnibuſque ſignis coctionis: uno verbo ſanum quo ad ſublatam lethalem periodum, & quo ad omnia, exceptis reliquiis ſenſibilibus Febris jam continuitatem adeptæ, quæ tamen reliquiæ intra duos tantum dies (quibus *ſemidrachmam* Corticis quotidie hauſit Æger ad complendam unciam illius) penitus extinctæ ſunt, nullo alio concurrente remedio. Extirpata celeriter in hunc modum Febre, per ſeptem dies vacavit ab uſu Corticis, & cujuſcunque remedii (quo tempore non parva fuit difficultas in detinendo domi Ægrotante) quibus elapſis iterum ſumpſit primo mane *drach. j. ſs.* Corticis, altero *drach. j.*, & per tres alios ſubſequentes dies *drach. ſs.* pro qualibet vice; & ſic novam *ſemunciam* Corticis ad præcautionem aſſumpſit. Interjecta vero alterius hebdomadæ quiete, aliam rurſus *ſemunciam* in octo partes diviſam intra octo pariter dies [quotidie ſcilicet ad *drach. ſs.*] abſorpſit, remedioque terminum poſuit die ipſa Verni Æquinoctii, nullam inde, Deo dante, recidivam, nullumque incommodum paſſus, utut cauſſam Febris intus detentam, fixatam, coercitam nonnemo diceret, *Furemque domi latentem, necdum expulſum*, nova damna illaturum hariolaretur.

At bone Deus! Etſi recidiſſet, ut ipſe præmiſeram poſſe contingere, quid tum? Nonne is antea, minime expectata recidiva, peribat? Aſt inquiet aliquis, qui rem non vidit: Sanatus eſſet etiam aliis remediis, Lapide ſcilicet Bezoartico, Cardiacis, & hujuſmodi. Effatum hujuſcemodi non tam facile admittent periti Medici, & ingenui. *Mercatus* certe, cui notus non erat Cortex, longe aliam prognoſim inſtituit in talibus circumſtantiis. De *Mortono*, quippe ſuſpecto, etſi veridico, non loquor. Verum concedatur. Nemo tamen ſpondere hoc auſus eſt cum Lapide Bezoartico, ut ego auſus ſum experientia fretus, ſpondere cum Cortice. Tandem hoc ſaltem ſtet: neque tam cito, neque tam blande ullis aliis remediis ſalutem obtineri potuiſſe, ut obtenta eſt uſu Corticis, tot Syrupis, tot Confectionibus, tot Cucurbitulis, tot Veſſicantibus locum ſurripientis. Subdet tamen quiſpiam. Forte tunc erat terminus naturalis morbi. Ita profecto. Febris tertiana duplex continua, & tandem maligna (talem quippe deſcripſit ipſe Medicus curans) cum urinis ab ipſo initio turbidis, & imminutis, cum ſudore frigori Febris ſtatim ſuccedaneo, quæ die quinta conſtantem inferat, omnimodamque pulſus abolitionem cum ſudoribus ſymptomaticis, partialibus, & male tepidis, jactatione irrequieta &c. vere ſolet, dictum factum, ex ſe ſolvi feliciter, & aboleri. Hæc adamuſſim eſt via, qua quotidie ad ſalutem itur, ſed æternam. Miror ſane, quod ante factum nemo hæc tam ſecunda præviderit, cum ego fidenter prædixerim, innixus tamen virtuti Corticis, meæque de ipſo, ac de mea Methodo experientiæ. Sed eſto; demus hæc omnia, ipſique inſimul Soli lucem denegemus. Quid inde? Saltem (infero) Cortex non nocuit, neque obſtitit huic palam advenienti felicitati, vel humores figendo, vel aliud quodpiam crimen patrando. Poteſtne minus tribui remedio tam evidenter admirabili, & pereuntis Hominis liberatori? Sed neque hoc plane concederetur, ſi quindecim ab hinc annis ephemera corripiatur Nobiliſſimus Patiens. Vivit interim perfecte ſanus, vivetque favente Deo. Hoc mihi ſat eſt, etſi forte contendatur, illum aliunde vivere.

X. In genere pariter Algidarum Intermittentium inſignis eſt ea, quam me ſuadente, licet curationi nequaquam præſente, feliciſſime abſolvit *D. Candrinus*, ut ſubinde ab eodem accepi, in ægritudine *D. Sigiſmundæ Nardæ* prope octogenariæ. Hanc itaque in quadam Acceſſione Febris tertianæ univerſaliter frigefactam, nec amplius recaleſcentem, pulſu penitus deſtitutam, & jam pro deplorata communiter habitam (id ſuadente morbi præcipitis violentia, atque ætate

tate decrepita, cum cæteris algoris funesti, & deficientiæ pulsus symptomatis) intra paucos dies integre restituit Peruvianus Cortex post Extremam Unctionem mea Methodo administratus, Ægra ad multos postmodum annos superstite.

SUBCONTINUA MALIGNANS.

INnumeras propemodum Febrium hujusce speciei referre possem historias, & quidem quoad accidentia plurimum dissimiles, in curatione autem simillimas, quatenus omnes jugulatæ sunt uno Cortice Peruviano, modo celerius, modo lentius, modo parcius, modo liberalius, prout opus visum est, administrato. Sufficiat tamen selectiores nonnullas adducere; atque una, vel altera fusius descripta, cæteras strictius, proportione scilicet a peritis facile intelligibili, transigere, quarum nihilominus momentum minime levius est, sed saltem æquale, etsi tale non semper appareat, ut ab Ægrotantibus ipsis satis notis, eorumque Assidentibus potest facile quilibet saltem Nostras certior fieri.

Nolim tamen pusillum aliquem, qui viderit in prægressis, & in subsequentibus Historiis, Sacramentorum administrationem præcessisse fere semper ante administrationem Chinæ Chinæ, sibi suadere id factum in gratiam remedii, quasi illud sit experimentum aliquod periculosum, quod tentare non liceat, ni prius consulatur Animæ; sed sciat, videatque, id factum esse ob exigentiam affectus summe periculosi, & exitii certo imminentis, quoties ob accidens aliquod China China illud remorari potis non fuisset. Quamobrem in illis casibus non aliud actum est in hac linea, nisi quod æque actum foret semoto etiam Chinæ Chinæ usu; actumque est ideo præcise ratione Morbi, non ratione Remedii.

XI. *D. Jacobus de Carrettis* Sacerdos, Sereniſſimi Principis Foresti Estensis Capellanus, duplici Tertiana laborabat, intermittente quidem, sed longas, sibique immediate succedentes accessiones habente. Tractu dierum aliquot, non obstantibus remediis ex arte adhibitis, Febris cœpit quandam continuitatis speciem præseferre, ut & symptomata Febrium acutarum propria; servabat tamen adhuc periodos suas, obscuras quidem, sed aliquo nihilominus brevi rigore, leviſſimaque extremorum perfrigeratione conspicuas. Succedebat autem statim calor maxime mordax, Coma quoddam semper pervigil, urina summopere saturata, & quoad quantitatem admodum imminuta, summaque perpetuo linguæ ariditas, atque scabrities sine siti, immo cum omnimoda non curantia potus. Prosequutus sum nihilominus curationem vulgari methodo, prout incœperam, sed irrito successu: exacerbationibus etenim jam fere abolitis quoad signa exteriora, cæteriſque omnibus in pejus ruentibus, res eo sensim devenit, ut jam de vita illius actum esse pronunciaverim, spiritualibus tantum auxiliis, Sacriſque Miniſtris eundem committens; neque enim alium quempiam videre facile est, signis talibus plane lethalibus, non repente, sed paulatim de die in diem acquisitis stipatum, qui paullopost non occumbat. Jacebat siquidem supinus immobiliter quoad omnia membra, brachiis exceptis, ruebat in pedes, respirabat crebro anhelitu, & ore semiaperto; linguam nigram prorsus habebat, scabramque veluti folium borraginis, quam insuper nequibat exerere, denteſque nigro pariter, ac denso lentore obsitos. Nullum verbum articulate proferebat; submurmurabat tamen assidue, sermone quodam balbutiens minime intelligibili, jactabatque brachia, quasi quidpiam vellet prehendere per aerem, sed tandem tremulis unguibus nil aliud, quam floccos linteorum carpebat, plicas cum eorum fimbriis modo casu conficiens, modo ignarus iterum explicans. Hoc territus spectaculo abii: imumque jam prope attingens januæ vestibulum, conversus ad *D. Franciscum* Fratrem ejus me comitantem, condoleo cum eodem de Fratris jactura. Dum vero sejungor

ab il-

ab illo, remque jam plane desperatam esse inculco iterum, subdo insimul quasi per modum contemptus, posse tantummodo tentari remedium, quod forte potuisset prodesse, si citius fuissem ausus tentare; sed modo neque sperabile esse levamen ullum, neque possibilem in Ægro deglutitionem remedii, ridiculumque esse in tali statu quicquam experiri. Animum tamen mihi addidit sedulus Frater ut præscriberem quidquid luberet, se offerens paratum ad omnem diligentiam, ut Ægro cochleatim remedium ingereret: mecumque pactum iniit de non revelando cuiquam nostro tentamine, ne aliis quidem Fratribus, jam cubitum euntibus, illique curam Ægri corpoream relinquentibus, ne scilicet remedio insonti opprobrium eveniret, aut culpa in casu evidentissime deplorato. Sub hac conditione præscripsi *unc. ss.* Corticis, quo citius fieri posset [siquidem absolute posset fieri] illi offerendam, subdens Fratri, me mane (erat enim nox) si Æger viveret, victurusque esset saltem usque ad tempus novæ obscurissimæ exacerbationis, aliquid ultra præscripturum. Hausit Æger cito, licet particulatim, totam dosim, & mane vixit adhuc; cumque aliquam remissionem leviusculam esset assequutus, prout semper horis matutinis quoquo modo antea consueverat, alacriter *aliam semunciam* Chinæ Chinæ præscripsi satis celeriter absumendam. Hanc pariter assumpsit; & ne longior sim, cœpit vespere, Febre non amplius exacerbata, melius se habere, & melius adhuc deinceps progredi; adeoque consueta methodo ad dies aliquot in usum ducta, repetito videlicet sensim remedio, pristinam tandem sanitatem cum segniore tamen convalescentia recuperavit, nunquam amplius recidens, sed plurimis licet ab eo morbo annis elapsis perfecta perfruens valetudine.

XII. Uxor Aurigæ cujusdam Aulici Tertiana duplici violenti motus, validæque intensionis detinebatur, cujus videlicet Paroxysmum quemlibet vix tantillum remissum, plurimumque a solutione distantem, excipiebat superveniens alter, adeout Febris esset indesinenter Continua; motum tamen sensibilem servans Intermittentis adinstar. Præmissa, & repetita sanguinis missione, aliisque remediis methodicis, quoniam Febris ad gradum æqualis continuitatis properabat, taliaque celeriter acquirebat symptomata, qualia Febribus malignis, atque lethalibus competunt, decrevi Corticem temperanter saltem adhibere. Erat autem Ægra hæc tunc perpetuo vigil, perpetuo siticulosa, arescebant fauces, & lingua, jactabatur assidue, & non semel absque causa manifesta insigniter deficiebat animo. Urinam tenuem substantia reddebat, & quantitate modicam, pulsumque nonnihil quidem resistentem servabat in remissione Febris, sed in augmento, & statu summæ inequalem. Præscripto leviter, scilicet *ad semidrachmam* in forma boli cardiaci, Cortice per duos dies [semel tamen tantum in die] parum profici visum est quoad symptomata, quæ graviora potius fiebant, quatenus aliqua insuper aderat mentis confusio, & torpor; quod symptoma Sacramentorum ministrationem urfit: Febris tamen ipsa ad majorem aliquam remissionem videbatur interim pertingere. Quamobrem eundem Corticem mane, & sero repetendum duxi; quo circa nonam morbi diem peracto, Febris cœpit sensibilius imminui, & perfectam fere intermissionem acquirere; adeoque remedium fidentius continuatum est: sed interim pone unam aurem una Parotis apparuit, & altera die pone alteram altera. Tunc, fateor, non parum hæsitavi circa continuationem Corticis; sed meis motus rationibus, eidem remedio insistendum censui, rursus tamen semel in die, quoniam & Febris parvula facta erat, & Chinæ Chinæ quantitas decens absumpta. Quid plura? Intra decimamquartam morbi diem paulatim evanuere Parotides, & intra decimamseptimam omnimode Febris, convalescente citissime (resumptis quippe facillime viribus] Ægra, nullum inde incommodum, nullamve recidivam passa.

XIII. *D.*

XIII. *D. Catharina Mundatoria* ſeptuagenaria ingruente Hyeme laborabat Tertiana duplici, per ſubingreſſum paroxyſmorum Continua, eamque curabat *D. Candrinus*. Cumque acceſſiones ita inciperent ſe ſe mutuo excipere, ut de Continua eſſentialiter jamjam ille metueret, quod ſymptomata vehementiora inſuper ſuadebant, cogitavit de offerendo Cortice; anceps tamen cum eſſet non parum, me ſtatim in conſilium vocavit. Ego cum remiſſionem laudabilem Febris acceſſu meo inveniſſem, nec ſymptomata reputaſſem adeo vehementia, quin ſolutio morbi via ordinaria ſperari poſſet, idcirco reſervata Corticis oblatione in caſu majoris exigentiæ, pro qua tempus ſufficiens ſupereſſe mihi ſuadebam, ab hujuſmodi oblatione tunc ſuperſedendum duxi. Sed paullopoſt me dicti, & facti ferme pœnituit; altera namque die exacerbatio fere inſenſibiliter, & ſubdole invaſit; in augmento autem, & ſtatu, tota quanta eſſe poteſt in Juvene, & tempore æſtivo, fuit intenſio, & violentia ſymptomatum. Linguæ ariditas, & ſitis nullo potu explebilis, jactatio aſſidua, & integumentorum projectio, urina craſſa, & rubra, anhelitus anxius, calor mordax, pulſus tamen interim exilis, celer, & inæqualis, motus manuum, & linguæ tremuli, ſubſultus tendinum, ardor faucium, & ipſe ſingultus erant accidentia morbi. Sperabam equidem, hæc omnia conſuetæ remiſſionis tempore debere remitti inſigniter; ſed aliud ſucceſſit ab eo, quod expectabam: protracta namque eſt Febris, & protracta pariter ſunt ſymptomata. Quamobrem cum mane ſequenti cuncta adhuc non parum vigerent, licet parumper remiſſa, dubius hærebam, metuens, ne lapſa eſſet occaſio exhibendi Corticem. Cum tamen Venæ ſectio, aliaque valida præſidia ſufficienter adminiſtrata fuiſſent, & periculum eſſet in mora, ſi in leviori bus hæreremus, non modo ad Corticem confugi, ſed quia metuebam imminens exitium in exacerbatione, vel ſequenti, vel ſaltem correſpondente, præmiſſis præcatus urgentia Eccleſiæ Sacramentis, illum validiore aliquantulum methodo uſurpandum, ac mox repetendum duxi; quod illico factum eſt: & (mirum dictu!) ceſſit æque facile Febrifugo Cortici Febris illa jamjam Acuta Continua, ſed indolis a primordio periodicæ, ac ſi prorſus Intermittens fuiſſet. Quamobrem intra paucos dies perfecte libera evaſit Ægra, duas tantum, vel tres leves periodos Tertianæ ſimplicis intermittentis paſſa circa Æquinoctium Vernum.

XIV. Vexabatur anno 1708. Tertiana duplici inſigniter continua *D. Lucretia de Pincettis*, ſeptimum, ni fallor, agens geſtationis menſem, eamque curabat *D. Davinius*. In ipſo morbi ſtatu, abſolutis jam plene remediis generoſioribus, & ingraveſcente nihilominus cum ſuis ſymptomatis Febre, non parum periculi in eo præſertim ſtatu portendente, advocor & ego, qui licet accedam hora majoris remiſſionis, invenio tamen Ægram intenſe admodum febricitantem, aſſerturque mihi, eam vere tunc temporis melius ſe habere, ac alio quovis tempore. Vix credo ego, poſſe in hac Febre obſervari incrementum ſenſibile, licet Adſtantes aſſeverent, Febrem qualibet nocte cum ſenſibili, & extenſo rigore exarcerbari. Redeo mane, narraturque mihi, Exacerbationem illam, quæ admodum intenſa vere obſervabatur, invaſiſſe cum manifeſto rigore, ac frigore Intermittentium more. Huic innixus aſſertioni Corticem propono, ſtatim ac aliqua fiat exacerbationis remiſſio, potandum. Annuit ſubridens *D. Davinius*, & Corticem præſcribit leviuſcule [ſic namque convenerамus] in forma boli. Sed cum Ægra deglutitioni inaſſueta difficulter bolos prima vice aſſumpſiſſet [aſſumpſit tamen] potui autem ſe promptam offerret, ideo *D. Davinius* Chinam Chinam iterum præſcripſit, copioſiorem quidem, ut optabam, ſed, ut illi mos eſt, in dilutiori infuſione; propterea hortatus ſum ego Aſſidentes, ut diligenter agitent Vas, priuſquam remedium

dium exhibeant, ut ſcilicet turbida, quantum fieri poteſt, evadat potio, & Cortice impregnata, repetantque bis in die oblationem. Diſcedimus ambo; dumque mox inter nos familiariter loqueremur, noviſſemque ego *D. Davinium* officioſe potius, quam ex animo conſentientem in uſu Corticis, ſolicitavi, ut ſenſa ſua libere aperiret. Cui inſtantiæ reſpondit, ſe quoque probe memorem effectuum utilium Chinæ Chinæ a me in Caſibus arduis feliciter miniſtratæ, cogitaſſe paullo ante de eadem hìc adhibenda: ſed revera poſt ſerium examen ſe phantaſma hoc rejeciſſe, & modo tantum conſenſiſſe propter me, eam cæteroqui non præſcripturum profecto, ſi curationem egiſſet ſolus: ſubdens ſe non reputare Febrem illam expugnandam Cortice, quam pro Acuta potius, & fere æqualiter Continua noverat, quidquid de nocturno, ac periodico frigore, aut horrore venditarent, vel imaginarentur [niſi ab alia cauſſa id forte penderet] aſſidentes mulierculæ. Mane ſequenti accedo de more ad Ægrotantem, quam die antecedente reliqueram cum Febre vere intenſa, & cum ſymptomatis valde gravibus, Febriumque Acutarum, & ab eſſentia Continuarum propriis: Cumque nondum adveniſſet *D. Davinius*, interim interrogavi diligenter Adſtantes, an ea quoque nocte Ægra conſuetum rigorem paſſa eſſet. Et cum reſpondiſſent affirmative, ac conſtanter confirmaſſent, quod dixerant de noctibus antecedentibus, licet tunc quoque vigeret valide Febris, præſertim quoad frequentiam pulſus [quam tamen ex parte refundebam in geſtationem] neque *D. Davinius* accederet adhuc, hortatus tum Ægram remedium averſantem, ut illud e manibus meis vellet aſsumere, priuſquam diſcederem. Haud difficilem ea ſe præbuit; quamobrem ego aſsumpta pyxide, & effuſo, abjectoque liquore pulveri ſubſidenti ſupernatante, ſubſidentiam illam craſsam, paucoque liquore ſaturatam, indidi copioſe in os illius, quæ cum guſtaſset, deglutiſſetque portionem ſatis inſignem, renuit bibere quod remanſit. Diſcedenti mihi occurrit obviam *D. Davinius*, cui rem geſtam enarro, & inſto, ut hortetur Ægram ad complendum opus. Ille vero ſubjunxit, poſſe nos contentos eſſe hoc Catone; atque, hoc remedio jam pro viribus noſtris adminiſtrato, ad alia progredi, licet cum ſpe perexigua, quæcunque forent, quæ valeremus eligere. Abii ego, adiit Ille, Ægraque ſuperſtitem portionem minime aſsumpſit. Quia tamen aſsumpſerat inſignem, intra duos, vel tres dies, obliteratis ſtatim exacerbationibus, invita, ut ita dicam, ſanata eſt; diſſipatiſque ſenſim paullopoſt minutioribus Febris reliquiis, ad Partum quoque naturalem feliciter perducta.

XV. Alteram mulierem gravidam octimeſtrem ſimiliter curavi, nomine *Lauram de Artiolis*, laborantem Tertiana duplici per ſubingreſsum continua, ſed ad Continuam eſsentialiter, acutamque properante, intenſiſſimis quippe ſymptomatis ſitis, ardoris, vigiliæ, nauſeæ, vomitus, & aliis hujuſmodi comitata, uſque tamen incertis quidem horis, ſed alternis conſtanter diebus nonnihil remittente. Huic præmiſſis remediis methodicis, & repetita præſertim, quæ maxime indicabatur, phlebotomia, cum majus in dies impendere periculum clare cognoſcerem, creſcentibus ſcilicet ſymptomatis, & præcipue delirio fere continuo, non ſine gravi metu imminentis, prout ſigna omnia indicabant, abortus, cœpi Corticem præſcribere per modum alterantis, doſi videlicet perexigua. Jamque vix bis aſsumpſerat, cum nocte quadam in vigore exacerbationis ad remiſſionem vergente, abortum paſſa eſt, ſubſequente pauco lochiorum effluxu. Admoneor de ſucceſſu jam prævio: & quoniam alia magis urgere videntur, ſuperſedeo parumper ab uſu Chinæ Chinæ, ſubſtituoque miſſionem ſanguinis ex pede; incaluerat enim ad intenſum uſque ruborem facies, & mens erat ſubdelira. Viſa ſunt nonnihil augeri puerperia, & tota

illa

illa die leviuſcule ſe habuit; die tamen ſequente [verſabamur circa undecimam, ni fallor; & fere ſemper in omnibus caſibus Subcontinuarum oblatio Corticis peracta eſt inter ſeptimam, & undecimam diem: quod ſemel hic monuiſſe ſufficiat] die, inquam, ſequenti, procedentibus licet nonnihil copioſius lochiis, Febris valde exacerbata eſt, & cum Febre ſymptomata omnia, itaut vita eſſet in non levi diſcrimine, Ægraque ob id Sacramentis Eccleſiæ munita. Pulſus quippe celerrimus erat, minutulus, & minime reſiſtens, linguæ, & faucium ariditas maxima, ſitiſque inexplebilis, vomitus fere aſſiduus materiæ porraceæ, ſumma ciborum averſatio, quædam adhuc alienatio mentis, reſpiratio frequens, infelixque decubitus. Cum vero Febrem hujuſmodi conſideraſſem, ut procedentem a prima radice, ſive a fermento, nullam fere cum partu, vel abortu communionem habente, iterum renovavi uſum Corticis etiam liberaliorem; quo mediante intra duos, vel tres dies, ut mos eſt, ab exacerbationibus, & paullopoſt ſenſim ab omni Febre immunis evaſit, procedentibus ſemper (quod notatu dignum eſt) tempore uſus Corticis, & repetitionis illius tertium renovatæ, rite, & juxta caſus exigentiam puerperiis.

XVI. *Monialis* quædam prope octogenaria, ac ideo jam emerita, & Cœnobio Sanctæ Mariæ Magdalenæ, quod diu gubernaverat, percara, laborabat duplici Tertiana per ſubingreſſum Paroxyſmorum continua, ſuoſque motus ſatis obſcuros habente. *D. Davinio* curanti, quippe Medico illius Monaſterii ordinario, in ſocietatem adjunctus propono uſum Corticis, ſeptima die vix elapſa; Febris enim fere ardens fieri videbatur: tanta erat ſitis, ariditas totius cutis, & ſine quiete jactatio indefinens; quæ morbi, & ſymptomatum intenſio ætati minime congruens magnum faceſſebat negotium, & ſolicitabat auxilia. Cum autem non conveniremus ſemper ſtatis horis, retulere mihi Moniales, *D. Davinium* relinquere arbitrio meo liberam præſcriptionem Corticis, ſi mihi placuiſſet præſcribere, ut & doſim illius. Præſcripſi idcirco *ad drachmam* in forma boli quotidie mane per tres dies, & *ad ſemidrachmam* bis in die ad alios tres dies. Subſtitit Febris; ſed perſeverabat ſitis, non obſtante potu refrigerantium liberaliter permiſſo. Iterum præſcriptus eſt Cortex *ad drach. ſs.* ſemel tantum in die, cujus uſu depulſa jam Febre, melius habuit Ægrotans; non tamen adeo feliciter convaluit, quin opus habuerit identidem repetitione Chinæ Chinæ ob duas ſaltem, quas paſſa eſt, recidivas in diuturna ſua, & difficili convaleſcentia. Morituram certo credidiſſet quiſque intra undecimam ad ſummum, ni per Corticem inhibitus fuiſſet morbi progreſſus. Vixit tamen adhuc ad ſeſquiannum, quo exacto, ut *D. Davinius* retulit, obiit Pleuritica, aut Peripneumonica, vigente extremo frigore algidiſſimi Januarii anni 1709.

XVII. *D. Dominicus de Traeris* inclinante Æſtate anni 1708. corripiebatur ab aliquot jam diebus Tertiana duplici per ſubintrantes Acceſſiones continua, ſemper quidem intenſa, ſed obſcuris exacerbationibus, ac remiſſionibus viciſſim interpucta. Et cum malum in dies augeretur ultra debitam proportionem, non obſtantibus remediis ab alio, qui eidem aſſidebat, præſcriptis, me quoque accivit, qui curationem poſtmodum ſolus exegi ob ſubortam immediate ipſius Curantis ægritudinem. Eo igitur tempore, quo primum ad Ægrum acceſſi, vix diſtinguebantur Exacerbationes, & Remiſſiones: diſtinguebantur tamen; & ab initio morbi longe clarius fuiſſe diſtinctas, certiorabar a cunctis. Lingua illi aridiſſima erat, labiaque præ rubore flammea, & arefacta, urinæ craſſæ, rubræ, ſeu croceæ, ferme ac ſi Æger vero Ictero laboraſſet: manus, & digiti aſſiduo tremore obſidebantur, mens confuſa erat, & difficulter ſe explicans, cum aliqua tamen advertentia, & cognitione; nec ſemel, licet rariuſcule, apparuerunt motus ſingultuoſi. Pulſus tantum validus erat, frequens tamen ſupra modum cum

acer-

acerrimo ad tactum calore . De vehementi aliqua ſuſpicans ego Capitis inſomnis, & ſubdeliri affectione , ſtatim repetita nova præter celebratas ab initio ſanguinis detractione , alvoque per clyſterem ſubducta, & largo , quem tamen Æger, licet areſcens, parum guſtabat, imperato Aquæ, aliorumque refrigerantium potu, Opiatam præſcripſi ex Confectionibus Cardiacis, aliqua ex parte; majore vero ex China China compoſitam, de qua bis, ac ter in die ſumebat quantitatem modicam, itaut Methodum meam pro Subcontinuis Perniciosis deſcriptam impleret ; quo factum eſt, ut intra quatuor circiter dies decremento quotidie manifeſto Febris illa ad Ardentem tendens integre, ac nullo negotio ſublata fuerit ſine ulla penitus recidiva ; ni recidivæ nomine donare velimus ſimplicem Tertianam, qua tum correptus fuit circa Solſtitium Æſtivum anni ſequentis, tum facile inſimul liberatus.

XVIII. Clariſſimus J Ctus. *D. Peregrinus Barberius* Conſiliarius Juſtitiæ Sereniſſimi Ducis , annum agens ætatis ſuæ 59. poſt diuturnam , gravemque ægritudinem , Romæ , ubi a longo jam tempore domicilium ſtatuerat , contractam, poſtque plures Recidivas æque graves inde ſubortas, tandem ope Chinæ Chinæ in eum valetudinis ſtatum devenit , ut valuerit adventante Vere , Roma relicta, fieri redux in Patriam, debilis licet , taloque male firmus. Varia poſt reditum paſſus Mutinæ per totam Æſtatem incommoda , die tandem ſecunda menſis Septembris Febre corripitur, quæ Tertianæ duplicis, Subcontinuæ tamen , typum periodicum ſervat. Accidentia morbi tertia ſtatim ægritudinis die ſatis gravia ſe produnt, ſitis nempe cum linguæ ariditate, jactatio, capitis dolor gravativus , mentis obtuſio quædam, & perexigua morboſi ſui ſtatus dignotio, urinæ impenſo rubore , & quantitate inſigniter imminuta peccantes &c. Matutinis tamen horis tum Febris , tum ſymptomatum omnium ſuccedit quotidie non contemnenda remiſſio. Adminiſtratâ rurſus Venæ ſectione , quæ non longe ante morbum ob non modicum ſanguinis ſputum tuſſi rejectum fuerat celebrata , adhibitiſque aliis pro re nata remediis, qualia methodice præſcribi ſolent, morbus procedebat Acutorum greſſu, ancipitis quidem exitus ſigna jugiter præbens , ſed quinta potiſſimum die majus etiam portendens periculum. Sexta nihilominus tanta, taliſque apparuit prægreſſæ Exacerbationis remiſſio, eaque ſenſim proportione illa proceſſit , ut veſpere nullus fuerit, conſuetæ cæteroqui, quotidianæ Exacerbationis inſultus. Duravit malacia iſthæc uſque ad veſperas ſeptimæ diei: cum ecce ex improviſo tam vehemens ſuccrevit Exacerbatio, ut vita illius in non leve diſcrimen fuerit adducta. Aderant quippe non modo ſymptomata quintæ diei longe intenſiora, ſed & inſuper alia graviora ; delirium ſiquidem ſupervenerat tale, ut nec quicquam ad rem loqueretur , neque Medicum, aut Aſſidentes noſceret, neque de quoquam, eo poſtmodum ſedato, memor eſſet amplius . Delirio ſucceſſit ſoporoſus affectus a Lethargo parum diſtans, vi cujus clamoſe vocatus vix palpebras attollebat. Pulſus hoc caſu exilis erat , inæqualis , parumque conſiſtens, reſpiratio crebra, lingua ſcabra, urina fere nulla, eaque lixivialis. Mane ſequenti nonnulla equidem, ſed paucula obſervata eſt remiſſio Febris , atque ſymptomatum , vi cujus validam oblationem Corticis ſum meditatus; ſed me cunctantem reddebant ſuſpiciones de labe aliqua forſan latente in infimo , vel medio Ventre, quod mihi per literas jam indicaverat Amicus doctiſſimus, ſollerſque Anatomicus *D. Pacchionus* Romæ illi medicinam faciens ; auxeratque poſtmodum ſuſpiciones hujuſmodi diuturna, & difficillima convaleſcentia, prægreſſum ſanguinis ſputum , dolor quinta ipſa morbi hujuſce die inter medii , infimique Ventris confinia ſubortus, & reſpirationem reddens nonnihil difficilem , egeſtio fæcum a longo jam tempore nonnunquam ſanie quadam, vel ichore infecta-

fectarum, cum teneſmo temporaneo, quaſi hæmorrhoides internæ, vel Inteſtina potius (quod ſum ſuſpicatus) cuniculoſo quopiam, aut ſinu oſoulcere obſiderentur &c. Verum his omnibus in gravi, celeriq; periculo tandem ſepoſitis, mane ipſo octavæ diei morbi Corticem propinavi ad *unc. ſs.*, & ſero *ad ſcrup.* iv. Per totam diem Febris ſemper facta eſt remiſſior; ſed noctu hora inſolita, quippe interturbata periodo, iterum exacerbata eſt ſenſibiliter cum pulſu elato, & aliqua ſenſuum hebetudine, necnon cum ſuperveniente ſurditate, ut Acutorum mos eſt, ſive ut morem eſſe Chinæ Chinæ opinatur *Mortonus*. Die tamen nona iterum *ſcrup.* iv. Corticis mane tantum præſcripſi, obſervaturus veſpere quid inde ſuccederet. Cum autem Febris veſpere procederet quidem, ſed non exacerbaretur neque tunc, neque noctu, die decima Venerabilis oblationem, eo mane cæteroqui deſtinatam, ſum remoratus, novi interim Corticis *ſcrup.* iv. iterum exhibens. Hinc veſpere Febris ſenſibiliter remiſſa eſt; ego vero propinata jam intra horas 48. uncia una Chinæ Chinæ ſubſtiti pro tunc. Undecima die Febris facta eſt remiſſior, & longe remiſſior adhuc die duodecima. Cum tamen Æger, dimiſſa jam ſurditate, inciperet conqueri de ſuperſtite mentis ſegnitie, ſibi naturaliter valde prompto omnino inſolita, multumque incommoda, idque inſonti Cortici adſcriberet, inſtitit propterea, ut remedium aliquod Caput roborans illi præſcriberem, quod fungeretur vice Antidoti, Chinam Chinam, ut putabat, hebeteſcere facientem corrigentis. Id ſtatim me præſtiturum ſpopondi; rurſuſque inſcio novam Chinam Chinam ad *drach. ſs.* in forma boli, ut ajebam, Cephalici, bis in die ſumendam veſtigio præſcripſi; cujus uſu cum Caput ſibi in dies roborari aſſereret, ſimulque obliterarentur leviores, noctu identidem obrepentes acceſſiunculæ, recuperata tandem longe firmiore ac antea valetudine, fraudem illi meam revelavi, & riſu unanimi laudata eſt inſons deceptio.

XIX. *Peregrinus Zecchinus* Febre Tertiana duplici, valida, celeriterque Subcontinua facta detentus, cum Exacerbationibus vehementibus æque ac obſcuris, ordinatis tamen, urina ſupra modum rubra, vigiliis gravibus, crudaque, & ad exceſſum vergente alvi lubricitate, tam violenter torquebatur ab hujuſmodi Febre, ut cum jam appropinquaret morbi ſtatus, & fere obliterarentur incrementa, & decrementa acceſſionum, facile decreverim, imminente ſeptima morbi die, offerre modicum Peruviani Corticis, quoniam reliqua remedia præſcripta tam Chirurgica, quam Pharmaceutica, invalida deprehendebantur pro imponendo, ut par fuiſſet, moderamine efferveſcentiæ febrili nimium late furenti. Priuſquam ergo ſeptima invaderet de more fortior Exacerbatio, præſcripſi Corticem ad *drach. j.* in forma boli mane, & ſero ſumendam, cum Aqua Card. bened. ſuperbibenda tum eo die, tum etiam ſequenti, ni prius ipſe ad Ægrum inviſendum rediiſſem. Sumpſit; eaque die, ut ferebat morbi conditio, graviſſime habuit. Immo cum de vita illius prope actum eſſe crederet importuna, loquaxque ejuſdem Soror, acceſſit ea ad me mane ſequenti valde diluculo, ferme increpans, eo quod ad Ægrum proxime morituram, extremiſque Sacris nondum munitum, non adhuc rediiſſem. Uno verbo, adeo læſit patientiam meam gracitans muliercula, ut coactus fuerim primo reſpondere: me certo ſcire, nil damni ex mora mea Ægrotanti emergere vel potuiſſe, vel poſſe, dummodo interim conſtans eſſet uſus jam præſcripti remedii, cujus effectus nondum ſenſibilis eſſe poterat, tandemque ſubjungere, quod, ſi erat illa impatiens moræ, Medicum diligentiorem quæreret, & abiret abs me. Repoſuit illa mihi, ſe id facturam, dummodo ipſe permitterem, nec ægre ferrem; quandoquidem id poſcebat quamprimum valde deterior Ægri ſtatus. Tunc ego conſiderans, poſſe me ſubire cenſuram de caritatis defectu erga Ægrotum pauperem, inſuperque poſſe contingere,

ut in Medicum aliquem Cortici infensum facile Mulier incideret, qui mala saltem succrescentia incœpto Corticis usui posset adscribere, eoque proinde rejecto, inertia substituere, ne dicam noxia, meamque idcirco cessationem ab opere posse per accidens Ægro pernicioſam fieri, & fortasse lethalem, Christiana statim pietate motus, — Redi Mulier, dixi, ad Ægrum tuum, ad quem & ipse mox redibo solo caritatis intuitu, ne scilicet quem servare manibus hisce debilioribus spero, forsan sub valentioribus pereat — Paullopost ad Ægrum accessi, & graviter quidem se habentem, sed non ut suspicabar, inveni. Nil itaque innovando, consuetos tantummodo Corticis bolos cum Aq. Card. bened. continuandos duxi, quorum ope intra triduum a Febre plane liber evasit. Cumque subinde valde copiosa Crisis per urinam, modica insimul comitante diarrhœa, cessisset, absque ulla etiam Recidiva perfecte convaluit.

Non multo ante eadem sorte, eadem methodo, eodemque morbi non absimilis tempore, curaveram *Rev. D. Nicolaum de Septis* Ecclesiæ Albareti Archipresbyterum prope octogenarium, nec proinde morbo tam gravi suffecturum, nisi fuisset Cortice adjutus, quo mediante, a Febre statim evasit sine Recidiva, vitamque ad biennium feliciter protraxit. Illius tamen curationem ordinatim describere supersedeo, ut & postremam mere senilem, cui lente succubuit, ægritudinem, ne longior sim.

XX. Idem *D. Dominicus de Traeris*, paullo ante memoratus, sub initium Autumni 1710. concurrente non una caussa procatartica correptus est Tertiana duplici Subcontinua cum symptomatis non longe absimilibus iis, quæ non multo ante retulimus, sed paululum remissioribus. His adjungebatur oblocutio quædam, & repetita plurium Lumbricorum excretio per vomitum. Transacta die morbi septima, meditatus sum oblationem Corticis, dummodo aliqua, ut consueverat, apparuisset remissio in octavæ principio; metuebam siquidem ex observata obscuratione præcedentis Exacerbationis, Febrem jam in continuam essentialiter degenerasse. Apparuit autem remissio non modo consueta, sed ut verum fatear, etiam major ac consuevisset: cumq; præcessisset nox satis tranquilla, & aliquis in carpis observaretur mador, mihi visus sum prævidere declinationem morbi Cortice non indigentem. Nihilominus nec satis fidens inconstantiæ morbi, nec quicquam metuens ab usu Corticis, quandocunque etiam bona Crisis fuisset imminens, neque inutilem plane reputans Corticem in verminoso apparatu, illum præscripsi in forma Opiatæ *ad semunciam* absumendam pro medietate statim, & pro altera mediate altero mane. Sumpsit ille, ut præscripseram; nec ulla amplius facta est exacerbatio Febris: immo renovata eadem Opiata, intra quatuor successivos dies absumenda, *ad drachmam nempe unam* Corticis quolibet mane, omnis omnino sublata visa est radix Febris, comitante videlicet usum Corticis copiosa, & critica excretione urinæ, illamque subsequente critica pariter, copiosa, & diutius protracta expulsione nocturni sudoris usque ad liberalem pulvinarium humectationem. Verum his non obstantibus post aliquod spatium temporis breviusculam recidivam passus est tribus levioribus Tertianæ Febris accessibus, a quibus tamen statim post salvatellæ apertionem convaluit.

Historiam autem hanc non ideo retuli, quia in ea vires Corticis fuerint eximiæ: puto enim morbum ex se fuisse tunc temporis propensum ad declinationem, & Crisim saltem imperfectam; sed retuli solummodo, ut pateat experientia duce, hujusmodi remedium Crises quoquo modo dispositas vel promovere pro viribus, & pro dispositione materiæ, vel eas saltem non impedire, aut remorari, ut ex Historia etiam hanc præcedente manifeste constat.

Tempore quoque primæ ægritudinis ejusdem *D. de Traeris* Casus alter contigit longe præstantior, ac vere admirabilis de Febre inæqualiter remittente,

sed

ſed maligna, & effera, qua detinebatur *D. Geminianus de Emilianis* Sacerdos, & Ludimagiſter, quem curabat *D. Ferrarius*. Hic deinde me ſocium voluit eo nomine, ut decernerem, an oblatio Corticis more meo, quam meditabatur ipſe probe conſcius methodi, & efficaciæ illius, locum habere poſſet in tali Caſu. Sed Hiſtoriam deſcribere ſupersedeo, quia illam ab ejuſdem relatu paullo infra Lector habebit. Æquum eſt autem, ut illi uni adſcribatur curationis honos, qui me cunctantem prius habuit (fateor) quam conſentientem. Ejuſdem pariter Sacerdotis Matrem eodem tempore ad extrema ferme redactam, & ambobus nobis curantibus ope Corticis reſtitutam deſcribet idem *D. Ferrarius*, ejuſque itidem Hiſtoriam inter communicatas infra reponam.

CAPUT III.

Hiſtoriæ memorabiles Intermittentium Perniciosarum, agentium ferociter in tertiam primario corporis regionem, eodem quoque ritu ſanatarum. Harum ſpecies unica eſt

LETHARGICA.

IN hac Febrium Pernicioſarum ſpecie poſtrema Lector animadvertat velim, eam eſſe graviorem ac eſſe videatur. Et licet in Caſibus infra poſitis non ſemper deſcribantur ſimul accidentia lethalem morboſi ſoporis intenſionem indicantia; ſemper tamen cum *Lethargum profundum* dico, intelligo vere id, quod hoc nomine venit apud Medicos. Neque enim hyperbolice loqui, ſed fideliter morbos deſcribere mihi mens eſt, & quidem diſſimulando potius nonnihil, quam amplificando illorum gravitatem: quod plane factum eſt quoque in antecedentibus omnibus. Si enim exactam Ægrorum hypotypoſim proſequutus eſſem, profecto ſicuti aliqua Hiſtoria, ubi nonnunquam id quoquo modo actum eſt, mirabilis viſitur, ita quælibet alia non minus mirabilis appareret. Cæterum quam gravis ſit hæc ſpecies Lethargicæ Cerebrum lethaliter impetentis (ita ut, qui ſic moriuntur, febricitantes a Medicis parum doctis, vel non parum vafris, non ex Febre, ſed ex Apoplexia caſu ſuborta mortui dicantur) ſatis oſtendit obſervatio, quæ hìc velim conſideretur; nempe quod in Febribus hujuſce ſpeciei fere ſemper contingit Recidiva, ſæpe etiam gravis, ſubſequiturque difficilis convaleſcentia ex difficillima eradicatione cauſſæ ad nervorum uſque principia translatæ, ibique ſecundum aliquas ſui reliquias tenax conturbenium agentis. Sed jam quæ modo dicta ſunt ex re ipſa eluceſcent.

I. Decumbebat duplici Tertiana Intermittente, intenſa tamen, detentus *D. Comes Alphonſus Saxus* in medio curſu floridæ adoleſcentiæ ſuæ, eumque curabat *D. Riccius*. In quodam graviore Paroxyſmo circa decimumquartum morbi diem incidit Ille repente in profundiſſimum ſoporem, a quo difficillime expergiſcebatur. Gravitas ſymptomatis, & extraordinaria Febris intenſio, eo adjuncto manuum tremore, qui bibentem in actione ſua penitus impediebat, amantiſſimos Parentes impulit, ut pro ſervando Primogenito ſuo alterum etiam Medicum conſulerent. Accitus ego verſpertinis horis inveni illum graviſſimo ſomno oppreſſum, non reſpondentem, etſi alta voce vocatum, vixque oculos aperientem, dum valide concuteretur, & dolorificis cruciaretur irritamentis. Appoſuerat ideo ſtatim Veſſicantia, præmiſſis antea venæ ſectionibus, aliiſque remediis Medicus curans. Et quoniam ſudor quidam in illius Acceſſionis progreſſu erumpere videbatur, propoſuit idem Medicus Lapidem Bezoarticum ad hujuſmodi excretionem promovendam; quod remedium lubenter admiſi, ſudoris inde progreſſum, & Febris, ſymptomatiſque pernicioſis remiſſionem ſperans. Redeuntibus autem nobis circa primam noctis horam ſuppreſſum invenimus conſpicuum antea eruptione quadam univerſali ſudorem; cujus loco particularis, & minuta tan-

tum ſupererat circa frontem ſudatiuncula cum majori Febris intenſione, univerſali fere tendinum ſubſultu, & Lethargo inexpugnabili, adjunctoque inſuper narium ſtertore, & ſpiritu ſublimi. Metuens ego, ne in illa ipſa Acceſſione diutius protracta occumberet Æger, non auſus ſum Chinam Chinam proponere, niſi ſub conditione, quod pulſus poſt aliquot horas explorandus ab Aſſidente Juniore Medico mecum praxim obſervante polliceretur ſecuritatem aliquam de protrahenda Vita in alteram ſaltem Acceſſionem. Interea propoſui *grana duo Salis volatilis Viperæ* ſtatim exhibenda ex cochleari cum liquore idoneo, quibus ſuperbibendam præcepi, ſi fieri poſſet, liberalem Aquæ quantitatem; dein Adſtantem monui (*D. Riccio* cunctis, quæ propoſueram, conſentiente) ut adimpleta conditione, quam illi indigitaveram ex pulſu dignoſcenda, in noctis decurſu *drachmas tres* Corticis majori, qua poſſet, celeritate exhiberet Ægrotanti, dummodo is deglutire non prohiberetur a ſomniculoſa ſua ſtupiditate. Deo dante, qua diligentia peracta fuere Animæ negotia in lethargico, eadem quoque fuere abſoluta reliqua morbum reſpicientia per oblationem Corticis: & mane paucula aliqua obſervata eſt Febris remiſſio, ut & aliqua mentis, ac ſenſuum alacritas. Atque ideo cum ea die levior tantum Acceſſio fieri conſueviſſet, ſperavi continuationem remedii poſſe tempeſtive impedire Paroxyſmum graviorem, atque adjunctum ſoporem, tertio quoque die, ut mox intellexi, aliquo modo antea etiam recurrere ſolitum. Sed præter conſuetudinem, & præter expectationem curantis Medici, ea ipſa die afflictionis de more minoris nova, & vehementior adhuc facta eſt Exacerbatio cum motibus convulſivis jugiter apparentibus, & cum lethargo fortiore; itaut nec per capillorum evulſionem, nec per aliam quamcunque dolorificam vim illatam reſponderet, dimoveretur, aut oculos aperiret. Tunc vere credidi, mortem imminere, Cortice ante paucas horas oblato ad eam impediendam haud ſatis idoneo, propter viciniam inſolitam, inſolitamque vehementiam talis acceſſionis: etſi alioqui major Febris accenſio ab epota China China nonnunquam contingens in bonis haberi ſoleat ab Auctoribus; quod & ipſe non ſemel obſervavi, obſervavitque præ omnibus Anonymus alias citatus his verbis — *Ce Febrifuge ſemble encore quelque fois allumer la fievre après la premiere priſe. Mais il ne l' augmente, que pour la mieux combattre, & ce deſordre apparent eſt la marque la plus aſſurèe de ſon triomphe, car plus il a rendu un accès violent, plus on eſt aſſurè qu' il ne ſera pas ſuivi d' un autre* — Sed ego hoc caſu aliud ſum ſuſpicatus ob vehementem intenſionem Febris non modo, ſed & ſimul ſymptomatis. Repetito nihilominus interim Sale Viperino, meliore, quo datum fuit, modo, & juvenili, robuſtaque coadjuvante natura, ſuſtinuit ille revera eandem acceſſionem, in cujus progreſſu aliqua facta eſt profundiſſimi ſoporis diminutio. Propterea ſtatim repetitus eſt Cortex *ad unc. ſs.* duplici hauſtu, Febriſque poſt aliquot horas cœpit remitti (prout de more jam ſuo) & cum Febre lethargus. Cum vero appropinquaſſet hora gravioris acceſſus, qua obitum illius ſibi nunciari metuebat, expectabatque trepidans afflicta Genitrix, loco novæ acceſſionis major apparuit veteris declinatio, intantum, ut ea ipſa die vegetus mentis, ac ſenſuum, & quo ad Febrem ſatis leviter ſe habens, ab omnibus vel rudibus, & famulis, nedum Amicis, atque Nobilibus evidenter cognitus fuerit. Procedente itaque per gradus levamine, & continuato juxta methodum Chinæ Chinæ uſu, brevi remanſit a reliquiis febrilibus liber, ut ſtatim a periodo liber remanſerat, & a ſoporoſo ſymptomate. Febris ſolutionem comitata eſt copioſa prius, ac critica urinarum excretio, mox & diarrhœa ſpontanea non ſine infectione quadam mucoſa, & ſubcruenta, torminibus tamen caſſa, quæ ad aliquot dies moderate, & cum facili tole-

tolerantia proceſſit, clyſteribus tantum ex lacte, & ſaccharo identidem injectis. Sic integram nactus eſt Ille valetudinem ſine ulla recidiva, aliove unquam amplius ſalutis incommodo, excepto pertinaci tendinum ſubſultu, qui ſicuti toto Ægritudinis tempore valide perſeveravit, ita & tempore convaleſcentiæ, immo & poſt ipſam non plane ſubſtitit; ſed ſanum quoque, ac vegetum non modo noctu inter dormiendum, verum & interdiu, dum comederet, biberet, aliudve ageret, per aliquot hebdomadas afflictavit. Aſt tœdio tantum affecit, non noxa; tandemque ſponte penitus evanuit.

II. Eodem fere tempore accerſitus fui ad inviſendum Judæum quemdam, nominem *Lazarum Pacificum*. Is, ut retulit Medicus curans, poſt Febrem primo validam, mox lentiorem, atque diuturnam, inſuper diarrhœam contraxit, quæ poſtmodum in dyſenteriam migravit eadem durante Febricula. Demum dyſenteria rurſus in diarrheam converſa, cœpit ſimul Febris typum manifeſtum acquirere Tertianæ duplicis intenſioris. Tantum ſcilicet valent alvinæ dejectiones ſine coctione, aut ſine prævia inteſtina ſecretione ad abigendas Febres. Hæc autem Febris in invaſione ſua ſoporem ſimul aſcivit admodum profundum, quo circa declinationem Acceſſionis evaneſcente, ſtupidus, attonitus, & immemor ad plures horas Æger remanebat. Cum vero ſymptoma iſtud quotidie creſceret, adeout fieret quaſi continuum, pari pacto, ac tales fiebant, ſe mutuo excipientes paroxyſmi febriles: cumque a principio Acceſſionis uſque ad ſtatum, & ultra, lethargus tam fortis ingrueret, ut jam mortem minaretur intra unam, aut alteram Acceſſionem in Subjecto morbi acutie primum, mox & diuturnitate confecto, Corticem Peruvianum propoſui larga doſi celeriter exhibendum, adducens in exemplum caſum recentem *D. Comitis Saxi*. Et quoniam nondum mihi fuerat occaſio oſtendendi, vel communicandi huic Medico, cujus nomen & hic juvat reticere, quantum in ſimilibus caſibus Cortex valeret (nondum enim mihi cum illo contigerant, quas ſupra innui *Cap.* II. *Hiſt.* 9., circa hujuſce remedii adminiſtrationem altercantiunculæ) ſubdidi, ut curioſus attenderet, viſurus nempe, quæ cæteroqui non tam facile credidiſſet. Annuit ille tunc, meæ morem gerens aſſertioni, etſi non bene credulus (neſcio autem cur non annuerit poſtea in aliis caſibus, cum in hoc efficaciam remedii clare deprehendiſſet) & Corticem præſcripſit, prout Illi indigitaveram. Et ecce ſtatim imminuto paroxyſmo, oblationem validiuſculam Corticis ſubſequente, alteroque prorſus inhibito, ſymptoma ipſum ſoporis ſimul evanuit; quare brevi a Febre, a lethargo, & a diarrhœa liberatus eſt Æger. Tunc ſtupente Medico eidem communicavi plura illi incomperta circa uſum Corticis, monuique ex corde, ne negligeret quæ candide communicaveram, ſi Ægrorum ſuorum ſaluti, & propriæ exiſtimationi optabat prodeſſe. Excepit ille monitum ſatis humaniter; ſed paullopoſt memoria excidit. Recidit autem Æger poſt tres circiter hebdomadas in eaſdem Febres, ſed leviores, aliqua tamen adhuc in ſomnum propenſione comitatas, quibus methodice prius curatis, nec tamen abeuntibus, denuo repetitus eſt Cortex ad *ſemidrachmam* bis in die, cujus ope abſque alio incommdo perfecte convaluit.

III. Eximius JCtus, & Sereniſſimi Ducis a Secretis, & Status Conſiliarius, *D. Gaſpar Jovanardus* Febre corripiebatur Tertiana ſimplici intermittente, cum pauco tamen rigore invadente, cujus duobus jam paroxyſmis elapſis celebrata eſt die vacuo phlebotomia, indicata a plenitudine, & ab urina rubra, craſſa, & pauca. Eo ipſo die circa veſperas leviter incaluit, & aliquam alterationem ſuſcepit, quæ tamen mane ſequenti ſoluta eſt. Circa meridiem redit Acceſſio tertia principalis, qua invadente incipit Æger præter morem nonnihil obloqui, mox difficulter con-

conceptus ſuos exprimere, quod & ipſe noſcebat, impotens tamen ſeſe corrigere, dum unum verbum pro alio identidem proferebat. Tandem dormire cœpit: ſed ſomno tam forti, ut difficulter poſſet ab Adſtantibus excitari, & ſiquidem excitabatur, minime ad rem reſpondebat, iterumque labebatur in ſomnum. In Acceſſionis ſtatu ſopor imminuebatur: principia tamen nervoſi generis in capite graviter affici, demonſtrabant motus tremuli manuum, & ſubſultus tendinum. Declinavit nihilominus ſatis feliciter Paroxyſmus, & mane ſequenti ſatis leviter ſe habuit Ægrotus vix tantillum febricitans. Repetita eſt ideo ſtatim phlebotomia, præmiſſo clyſtere, & acta quæcunque ex arte in hiſce circunſtantiis peragi ſolent. Veſpere, ſexta die, rediit febricula correſpondens quartæ diei: & licet leviuſcula fuerit, aliquem tamen mentis, & loquelæ torporem, mox & ſoporem induxit, quod mihi cæteroqui ancipiti anſam dedit, ut decernerem de miniſtrando celeriter Cortice, priuſquam quarta ingrueret (ſeptima die) fortior Acceſſio. Conſilium ſtatim communicavi *D. Candrino* Aſſidenti, nil tale opinanti, nec exitium tam præceps, ut ego ſuſpicabar, adhuc metuenti. Meis tamen annuens votis, atque rationibus (quas ſcilicet vel ipſis Auditoribus meis, qualis ille fuerat, libenter expono) noctu in remiſſione Febris obtulit Corticem, cujus *drach. vj.* duobus hauſtibus ſejunctis aſſumpſit Patiens octo horis ante quarti fortioris Paroxyſmi adventum. Viſus eſt ille interim bene ſe habere; ſed adventante Acceſſione formidabilia ſupervenere ſymptomata, quæ cæteroqui mitiora ſperaveram, delirium ſcilicet manifeſtum cum manuum, & linguæ tremore, dein lethargus inſuperabilis, & cuilibet refractarius cruciatui, motus convulſivi artuum, & totius corporis, ac inſuper in progreſſu Acceſſionis frequens, importunuſque ſingultus. Vere a Cortice tam prope Acceſſionem oblato inhibitionem Paroxyſmi nequaquam ſperabam; ſed neque illum cæteris majorem fore, immo potius a China China, ut frequentius aſſolet, nonnihil imminuendum, credidiſſem. Quod autem aſſequi tunc datum non fuit, fidenter expectabam de more ſubſequente Acceſſione, deducta videlicet in actum medicaminis activitate; pro cujus eventus ulteriori probabilitate, novum Corticem offerri curavi in graviſſimæ illius Acceſſionis, quam quidem ægre tranſegit, remiſſione: non retardata tamen interim adminiſtratione Sacramentorum. Paullo poſt cœpit ſe exerere virtus recens roborata Febrifugi; quippe nullus amplius rediit Paroxyſmus, nulla oblocutio, ſopor nullus, nec ullum ex iis, quæ antea viſebantur, ſymptomatis. Atque ita intra tres circiter dies ab omni penitus Febre immunis evaſit. Paullo poſt Rus adiit; ubi poſtquam ad aliquot dies permanſit, dum Corticem per modum levioris alterantis aſſumebat, iterum nihilominus correptus eſt Tertiana duplici, quæ tam levis viſa eſt, ut renuerit ipſe in Urbem regredi ad curationem illius. Quinto tamen Acceſſu me illum Ruri inviſente, & redeuntibus iiſdem omnino ſymptomatis, etſi aliquantulum mitioribus, coactus fui valida rurſus methodo Chinam Chinam præſcribere, a cujus uſu ipſum ſuperſedere juſſeram ſtatim ac Febris revixit: qua epota, ſedata ſunt omnia, ſubſequente interim ſudore univerſali, ſed modico, quo reliquiæ Febris diſcuti viſæ ſunt. Recidit ille nihilominus in Febres mitiores, quæ ſine Cortice remediis tantum vulgaribus ſopitæ ſunt: ſed & iterum poſt aliquot dies ſuſcitatæ, ſibique ſolis relictæ, donec tandem beneficio tempeſtatis ſponte evanuerint. Ab eo tempore nullam amplius Febrem paſſus eſt præter Ephemeram tempore Veris, a cauſſa procatartica oriundam. Licet autem cuncta ſui Gradus munia perfecte obiret, non tamen robuſtam valetudinem, qua fruebatur ante morbum, plane reſumpſiſſe videbatur; adeoque nonnunquam uſus eſt remediis domeſticis, puta, Vino abſynthite,

thite, Syrupo de Cichorio cum Rheo, & similibus. Cum vero Autumno sequenti meditarer illi nervosiorem prophylaxim instituere, tincturamque chalybis, præmissis præmittendis, ad aliquod tempus offerre, ex improviso gravissimis actus negotiis Romam migravit, ubi rigidissimo supra morem Hyemis anni 1709. tempore correptus Peripneumonia, ni fallor, ibi tunc temporis Epidemica, intra paucos dies non levi hujus Urbis jactura diem suum obiit.

IV. Nobilissima Matrona *D. Marchionissa Octavia Capraria Montecuccola*, jam proxime octogenaria, Febrem Tertianam patiebatur adeo absconditam, adeoque difficulter explorabilem ex pulsu [quippe summe inæqualis, ac systematico fere semper, præcipue vero tempore Paroxysmi] adeo latentem, inquam, Tertianam patiebatur, ut ea potius ex sopore profundo, de tertio in tertium invadente cum obscura quadam extremorum frigiditate, quam ex ullo alio charactere magis proprio distingueretur. Symptoma istud insigne pro vero Morbo habitum Medicos curantes discordes reddidit de repetenda phlebotomia ab initio jam celebrata, obstabat quippe ætas, & habitus corporis cachecticus reputatus, ac in Hydropem pronus ex recenti quadam infirmitate, quam non multo ante passa erat Bononiæ cum suspicione etiam tum incipientis Hydropis juxta assertionem curantium Medicorum. Ad componendum dissidium advocor & ego, qui ex relatu nondum probe conscius periodi tertianarii, considerans affectionem capitis fere ut morbum essentialem, suspicansque simul quicquam aliud latere ob insignem pulsus inæqualitatem Ægræ, ut asserebatur, etsi ferme octogenariæ, minime familiarem, insuperque observans, habitum illius nil cachectici vere præseferre, calculum apposui pro altera sanguinis missione: qua feliciter peracta, & redeunte nihilominus per circuitum manifestum sopore profundissimo, ac Febre, facile deprehendi naturam soporis lethargici esse aliam ab ea, quam ex relatione conjectaram. Certiorem adhuc de hoc me reddidere Assidentes, qui Circuitum sibi quoque observatum asseverabant, illumque paroxysmum jam tertium esse fatebantur, quo vere sopor parum ab Apoplexia videbatur distare; atque in eam facile forsan degeneraſſet, nisi Accessionis remissio intulisset quoque remissionem symptomatis usque ad eum gradum, ut commodum licuerit Sacramentorum administrationem perficere. Periodo rite intellecta, dignovi statim, confugiendum esse ad Peruvianum Corticem pro inhibendo Lethargo insimul, & Paroxysmo. Sed quia vix a longe, & quasi per modum neglectus memorando Corticem ad impetrandas inducias [cum periodicus esset, & soboles ipsius Febris periodicæ sopor ille mortiferus] quia, inquam, vix Corticem memorando alter e duobus Medicis potior in Cura protinus exhorrescebat, ego ad evitandas fervidiores altercationes, quas semper dedecere duxi Viros maturos, gravemque personam agentes, præsertim in Praxi, & ad servandam insimul via certiore Matronam gravissime, & ocyssime periclitantem, dum Medicus curans Lapidem Bezoarticum constanter proponebat, velut remedium nobile, ut ajebat, & strenuum, hac Arte lepida usus sum, ne dicam fraude insonte.

Lapidem in primis Bezoarticum summis laudibus extuli, eumque esse veram illius morbi antidotum, proclamavi: opportunissimum autem illius usum fore die septima (erat enim illa dies quinta, tertiusve Febris Accessus) ad excitandum probabiliter sudorem universalem, optimum futurum pro morbi solutione. Interim vero subdebam: quærendum esse remedium aliquod tutum, atque canonicum, quod valeret quodammodo Chinæ Chinæ adinstar reprimere, & enervare futurum Paroxysmum, si posset fieri, & cum eodem fortasse symptoma soporis; non vero figere, & supprimere affatim ipsum Paroxysmum, ejusque Caussam, quemadmodum fieri

fertur [ajebam] a China China. Memineram forte tunc, me legiſſe apud *Cl. Lucam Tozzi* [quem Auctorem ſciebam eſſe in debita exiſtimatione apud Medicum curantem] poſt laudatum ab eodem Auctore ad Febres Intermittentes pulverem Corticis Peruviani, poſtque alia ab eo enumerata illius ſuccedanea, memineram, inquam, me legiſſe hæc verba. *Meminit alterius pulveris Bartholinus, de Gannaperide dicti ad eundem uſum*. Corticis autem Peruviani Planta ipſa, ut refert *Badus*, & alii, utque hodie ſatis notum eſt, ab Indis vocatur [præter alia, quibus donatur, nomina] *Gannaperide*, quod dubio procul *Cl. Tozzium* latuit. Hac itaque arrepta occaſione, levem hanc, nulliuſque momenti hallucinationem *Tozzi* ex induſtria ſecutus ſum, quod nempe *Gannaperide* ſit aliquid a China China diverſum: dixique ideo Medico curanti, poſſe nos interim uti *Gannaperide*, quam loco Chinæ Chinæ commendat ex *Bartholino* Lucas *Tozzius*, ſeu ſaltem Extracto illius; non enim tam facile cognitu illud erat, ut Cortex ipſe.

His auditis, Medicus curans nil quærens de natura Plantæ, ne hoſpes in Botanica videretur, licet hujuſce notitiæ carentia Viro docto vere nil detrahat, in fide Celeberrimorum *Bartholini*, & *Tozzi* annuit. Quamobrem præſcriptum eſt ſtatim ad *drach. j.* in forma boli extractum *Gannaperidis*, ſeu [quod ſatis noverat Pharmacopola] Chinæ Chinæ; idque mane, & ſero continuatum. Appropinquabat interim Acceſſio quarta, dieſve ſeptima, qua ex pacto celebrari debebat ſolemnis oblatio Lapidis Bezoartici; ſed interim coactus ex improviſo idem Medicus alio migrare longe ab Urbe, enixe commendavit Aſſidentibus, ut memores eſſent, in illa Acceſſione prædictum Lapidem offerre, ſicut ego hora congrua eram præſcripturus. Quia vero jam *quatuor drachmas Extracti*, quantum ſat erat, recentis aſſumpſerat Nobiliſſima Patiens, Acceſſum Febris ſortita eſt ſatis tolerabilem, & cum breviore, minuſque profundo ſopore conjunctum: quapropter, ut hoſtem fortius inſequerer jam fugere incipientem, loco Lapidis Bezoartici *novum Extractum Chinæ Chinæ* præſcripſi. Et quoniam abſentia Medici illius ab Urbe valde diu erat protrahenda, cœpi ad obtinendum majori certitudine intentum, uti ipſa China China in ſubſtantia, in formam boli redacta; & ſic fere integram alterius Paroxyſmi ſuppreſſionem ſum nactus, ut & ſoporis adjuncti: continuato autem poſt depulſionem Febris ad aliquot dies remedio per modum levioris alterantis, feriatus poſtea ſum diu ab eodem. Interim vero tres alios, vel quatuor paſſa eſt Ægra leviores paroxyſmos, modico tantum ſopore comitatos, quibus rurſum leviſſima Corticis ope depulſis, diuturniorem nonnihil, ſed minime incommodam ſuſtinuit convaleſcentiam, ac inde congruam valetudinem uſque ad annum 83. ætatis ſuæ: quo demum tempore ſenilibus morbis confecta vivere deſiit.

V. Ridebit fortaſſe quiſpiam, quod inter præclara Corticis facinora reponam ſequentem hiſtoriam; plaudet tamen & Cortici, & mihi, qui æqua lance cuncta penſitans, vim exinde medicaminis eximiam, & candorem inſimul meum dignoſcet.

P. Creſcentius ab Angelo Cuſtode Carmelita Excalceatus [in hoc namque Cœnobio frequentius, quam in aliis, Pernicioſas Febres mihi contigit obſervare] tulerat jam, & ordinaria Methodo ſuperaverat Æſtate anni 1708. Tertianam duplicem continuam, vix tantillum remittentem, omneſque acutæ Febris characteres præſeferentem; immo unam & alteram recidivam pariter tranſegerat, bilioſa diarrhœa inutiliter comitatam, lentoque ſemper pepaſmo, vulgaribus tantum remediis promoto, ſine ulla unquam ope Corticis ad bonum exitum perductam. Remanſere tamen perpetuo ſigna imperfectæ judicationis, ac præ cæteris urina pauca, & impenſe rubra, irritis ſemper omnibus conatibus pro perficienda, & complete firmanda valetudine. Deniq; ſub finem tempeſtatis Autumna-

tumnalis correptus est Tertiana simplici intermittente, cujus duos ante adventum meum passus erat Paroxysmos satis leves. Cumque accessissem die vacua secundum Paroxysmum subsequente, & scirem, illum paullo ante pluries, ac per epicrasim etiam sufficienter purgatum remediis ipsi familiaribus, præscripsi modicam sanguinis detractionem, a gravativo præsertim capitis dolore, rubraque urina indicatam, celebrandam tamen post tertium futurum Accessum, altero nempe intermissionis die, ni ego Aulicis tunc curis districtus prius rediissem ad illum invisendum. Advenit itaque sequenti die tertius Paroxysmus, in cujus principio Æger præter morem cœpit balbutire, variaque inconcinne loqui, & obloqui modo cum advertentia, sed impotens sese corrigere, vel coercere, & modo nullatenus compos sui. Post hæc in somnum delapsus est profundissimum Apoplectici adinstar, unde creditus est ab Assidentibus cito expiraturus. Circa vesperas invaserat illum Paroxysmus; jamque nox erat, dum hæc contingerent. Cum vero nec ipse accederem legitime impeditus, nec me invenirent, ut saltem possent alloqui, soliciti Patres me incassum querentes alium Medicum sibi amicum, familiaremque, nempe *D. Roncaleam*, advocarunt, qui viso spectaculo statim in ipso Febris augmento ratione præcipitis symptomatis phlebotomiam, quam pro die sequente ipse præscripseram, celebrandam esse judicavit; nec male. Sed pro sua erga me urbanitate subjunxit: se quidem phlebotomiam illico instituendam minime dubitare; verum si meum super hoc votum vellent, possentque tempestive exquirere, id illi pergratum futurum. Atque his dictis, discessit.

Advolarunt itaq; rursus domum meam anxii Patres, ubi cum non adessem, præstolati sunt adventum meum usque ad sextam circiter noctis horam: neque enim mihi domum citius redire datum fuerat. Re intellecta, exprobravi illis officium urbanitatis, Ægrotanti fortasse noxium, renuique post tot horas elapsas a præscriptione Medici phlebotomiam vel admittere, vel suspendere Ægro non prius inspecto. Quamobrem ipsis licet officiose reluctantibus ad eum accessi, & inveni lethargicum quidem, & stertentem, sed dum clamose vocaretur, oculos aperientem, & submurmurando respondentem: quorum neutrum, ut retulerunt Assidentes, antea ullo pacto præstare potuerat; immo cum tantisper ibidem morarer, illumque variis modis conarer excitare, loqui cœpit, & veniam petere de incommodo mihi illato hora inopportuna, pergens tamen ultra, cœpit obloqui, aliaque effari extra rem, & minime cohærentia, dein in soporem relapsus est, sed minus profundum. Hæc, & alia attente considerans prognosticum istud elicui, nempe, Illum certo evasurum ab ea Accessione, sed certo quoque in altera correspondente periturum, non obstante qualibet phlebotomia, aliove ordinario artis auxilio, nisi per Corticem Paroxysmus ipse venturus prompte inhiberetur. Hoc statuto, Remedium præscripsi valida methodo in sequens mane exhibendum post Sanctissimi Viatici administrationem. Epoto autem Cortice levis facta est ipso intermissionis die insolita Accessio, jam parata pro duplicanda Tertiana, ut magis lethalis evaderet subsequens, suapte natura gravior. Hanc tamen novitatem nihili feci, certus de inhibendo Paroxysmo fortiore, ut omnino contigit. Atque ita fere statim a Febre, a sopore, & mentis segnitie, aliisque symptomatis plane liber evasit: quod Patribus mirabile quidpiam ferme supra Naturæ vires visum est.

Præ cæteris autem peculiari observatione digna fuit insignis mutatio coloris faciei, & urinæ; fere namque per tres menses colorem subcitrinum, palpebrasque subtumidas circumtulerat, urinam vero perpetuo croceam, rubramve, ac imminutam reddiderat: neque diutina diarrhœa spontanea, neque epicraticæ purgationes, neque deobstruentia, aliave similia remedia quicquam pro-

profeceranr. Statim vero ac Corticem assumpsit, adeo bene coloratus, & vividus factus est, urina adeo decenter mutata est, citrina scilicet, palearis, ac concocta constanter reddita, viriumque robur adeo vigorose resumptum, ut fere superfluum reputarit Æger uti novo Cortice ad prophylaxim, ut illi præscripseram. Obsequens fuit nihilominus quo ad hoc, sed nequivit se continere, quin consueta munia tam domi, quam extra exequeretur: quod illi sibi nimium, narratisque signis fidenti, incassum exprobrabam.

Jamque mensis circiter erat exactus, cum quodam die paullo post Brumale Solstitium ante fores Asceterii alia occasione prætergrediens ego vespertinis horis scisscitatus sum aliquid de illius valetudine; responditque Janitor: me opportune adveniisse, Illum namque paullo ante domum reversum, denuo Febre correptum jacere. Accedo ad eum, & modice febricitantem invenio, Accessione a principio ad augmentum progrediente. Nullus illi tunc sopor, obloquutio nulla; sed tantum conqueritur de intenso capitis dolore. Interrogatus, an diebus anteactis ullam Febrem persenserit, respondet negative; subdunt tamen Assidentes, se dubitare, Illum die quoque ad normam tertianarii circuitus correspondente levem aliquem Febris insultum passum fuisse, licet nec decubuerit, nec officia sua, quæ tamen exegit infirmius, intermiserit: quod ipse tandem non amplius negavit, sed umbram Febris, imbecillitatisque appellavit. His auditis, subjunxi — Quoniam modo nullus est metus de ferali sopore, aliove gravi sympromate, quod nos cogat ad Corticem statim confugere, sanguinisque missionem alias præscriptam, & modo a dolore capitis rursus indicatam, omittere, sed nobis suppetit congruum tempus ad omnia, cras mane nulla interposita cunctatione detrahatur sanguis ex brachio ad *uncias octo* — Cætera præscripsi de more, & abii. Mane valde diluculo nunciatur mihi, Ægrotantem nocte in statu Accessionis in profundissimum sopotem incidisse, ut olim, ac proinde quæri, utrum eo ita se habente debeat celebrari phlebotomia, an agi quidquam aliud. Phlebotomiam ego illico celebrandam inculco, accessurus subinde ad alia peragenda, si opus sit. Detracto sanguine accedo, invenioque Ægrotantem sopitum, supinum, stertentem, Apoplectici adinstar. Minime tamen apoplecticum esse deprehendo, quoniam & alta voce vocatus, & varie concussus oculos identidem aperit, se erigere tentat, & voces aliquas edit claras, sed extra rem, & alias interruptas; ut proinde symptoma Febris sit ejusmodi lethargus. Relabitur tamen Æger statim in somnum, & videtur in agone versari, ut propterea nullus sit locus Cortici: adeo vehemens adhuc est Febris, nullatenus in remissionem prona, tamque breve intervallum temporis, quod supereisse videtur ad expirandum. Præscribo interim cucurbitulas siccas partibus inferioribus affigendas, vesicantia vero & inferioribus, & superioribus artubus, liquores spirituosos cochleatim ingerendos, ipsumque tandem Corticem parari jubeo offerendum, si tempus sinat. Sed quid? Jam ruit ad mortem, nec ulla spes salutis affulget. Dimittitur ideo ut deploratus omnino. Cortex ipse paratus nequit exhiberi, nec tempus ullum supereisset illius actioni, etsi exhiberetur; immo secundum portiunculam vi quadam in os ingestus, exit eadem, qua intromittitur, via. Reponitur ideo, ne per lintea effusus subeat nihilominus apud maleferiatos homines calumniam de occiso Ægrotante; ipse autem Æger in vero jam agone constitutus post aliquot horas in illa ipsa Accessione, qua primo decumbit, expirat, comprobans generale præsagium *Mercati*, nempe, quod *Pernicioſæ, quæ ad cerebrum tendunt, lethales fiunt, ſi in lethargum, aut phrenitidem commigrent.*

Vixit ille profecto ope Corticis, ut persuasum habeo, per mensem; quo elapso complevit, quod antea jam complere debuerat, nisi auxilium a Cortice retu-

retuliſſet. Defecit tamen hìc Regula, quam alias univerſalem poſui, Recidivas nempe poſt Corticem aſſumptum eſſe conſueviſſe ſua radice leviores. Sed una exceptio Regulam non tollit. Eſt autem congruum, nonnihil perpendere varia in hoc caſu, notatu digna. *Primò* namque obvium eſt coniicere, quam parum felix, & quam imperfecta fuit pluries ſolutio morbi toties reviviſcentis; licet exacta, diligentique Artis methodo per tres circiter menſes curati, modicaque, ac tolerabili, longa tamen diarrhœa ſpontanea comitati; quin immo leviuſculis purgationibus (diarrhœa videlicet ſubſiſtente) epicratice repetitis, morbus vel perſeverabat vigens, vel ſopitus redibat, intantum ut poſt hæc omnia, poſtque tam longum tempus, valuerit in Tertianam Pernicioſam iterum aſſurgere, mortifero quidem lethargo inſignitam, ſed tamen Corticis actioni illico obſequentem. *Secundo* meditatione noſtra dignum videtur id, quod non ſine ratione ſuſpicati eſſent plurimi, & forſitan ego ipſe, ſi in primo hujuſce difficilis Ægritudinis ortu fuiſſet propinatus Cortex, tunc ſcilicet cum Febris tertiana duplex continua aliquam, præſertim ſtata quadam hora inter levioris Acceſſionis decrementum, & incrementum fortioris media, remiſſionem periodice præſeferat, vi cujus forſitan uſui illius locus aliquis adeſſe poterat: ſi, inquam, ab initio Cortex fuiſſet oblatus, & Febris cohibita, cuncta vero, quæ ſequuta ſunt, æque ſequuta eſſent, tot nempe Recidivæ, & tandem mors, dignum noſtra, ut ajebam, meditatione eſt id, quod in tali caſu de Cortice eſſemus ſuſpicati, non immerito quidem, falſo tamen, ut patet. *Tertio* ſubit animadvertere, & repetere, quod jam dictum eſt, nempe Hominem abſolute morituram altera cæteroqui Acceſſione, ni Corticem aſſumpſiſſet, tunc, cum aſſumpſit, eo tamen mediante vitam vegetiorem ac antea (quod ſane mirandum) protuliſſe ſaltem ad menſem. *Quartò* denique, quod licet Cortex, qui ſemel eripuit a morte, reputari ſoleat a me ita eripuiſſe, ut in Recidivis metus æqualis infortunii remanere non debeat, maxime quoniam nova, & æqualiter valida Corticis aſſumptione, infortunium æquale, ſi redeat, videtur poſſe repelli; attamen nonnunquam, etſi raro, ut in hoc caſu, redire poteſt idem prorſus exitium talique inſuper vehementia, ac impetu, ut prima jugulet Acceſſione, neque ullum vivifico Cortici locum concedat.

VI. Infelicem exitum P. Creſcentii penſabit facile felix, quantumvis laborioſa ſanatio *Monialis cujuſdam* ex eodem Ordine. Hæc anno pariter 1708. Tertianam ſoporoſam ſatis intenſam paſſa eſt, ſine frigore invadentem, & periculum aliquod minitantem; a qua tamen abſque adjumento Corticis ſolis remediis vulgaribus cito ſupra expectationem meam (qui longam ſaltem, ni gravem, ominatus fueram ægritudinem) liberata eſt. Poſt aliquot dies recidit inſigniter, in ſecundo paroxyſmo graviſſimum lethargum paſſa. Proinde ea ipſa die declinante paroxyſmo præſcripſi Corticem *ad drach. j.* veſpere; mane ſequenti *ad drach. j.* pariter; ſero *ad drach. j. ſs.*, & mane alterius diei, qua die expectabatur tertius paroxyſmus, *ad drach. ſs.* Sperabam fore, ut ingeſtis longe ante hunc Acceſſum per horas circiter duodecim *drachmis tribus*, & *ſemis* Corticis, non computata poſtrema oblatione Acceſſioni proxima, Febris inhiberetur; ſed mea me fefellit opinio: rediit namque Acceſſio ſatis gravis, & cum eadem æque gravis ſopor. Quid ſi China China non fuiſſet oblata? Miratus ſum pervicaciam morbi; & quoniam durante illa Acceſſione nil aliud poteram moliri, cucurbitulas dolorificas, & Veſſicans Emplaſtrum cruribus affigi juſſi, non omiſſo internorum remediorum volatilium uſu; atque inter ea præcipue Salis Ammoniaci ſpiritus tum externe, tum interne adhibitus eſt: quibus auxiliis adjuta Ægra evaſit non ſine difficultate a Lethargica illa Acceſſione. Mane ſequenti, præmiſſo Sanctiſſimo Viatico

(erat

(erat quippe adhuc somniculosa valde) exhibui paullopost *drach. ij.* Corticis uno haustu; nec altera die rediit ulla Febris, ullusve sopor, sed vegeta insigniter apparuit. Sumpsit nihilominus per sex continuos dies *drach. ss.* ejusdem Corticis quotidie ad præcautionem; sed tamen non multo post recidit cum sopore. Illo crescente ad eum usque gradum, ut Ægra per horas plurimas supina jaceret vix quicquam sentiens, utut molestum, ac dolorificum, neque proficientibus spirituosis liquoribus, aliisve remediis internis, aut externis, præscribo *drach. vj.* Corticis, quas omnes partitis tamen vicibus intra unum diem, ni fallor, absorbet. Cessat illico Febris, sed non omnino sopor, qui gravis adhuc, etsi minus, periodice recurrit alternis diebus, ut antea recurrebat Febris. Adjuvatur consuetis, novisque volatilibus remediis, ex C.C., ex Vipera, & aliunde petitis; atq; inde levamen aliquod suscipit. Adjungitur tamen nonnunquam sopori periodico periodica quoque Febricula; sed hæc vix dignoscibilis. Tandem post renovatos quavis desinente menstrua purgatione (& quidem pendente cursu trium, aut quatuor mensium) soporis insultus, typo semper tertianario invadentes, sæpius sine Febre, rarius cum ea, sed leviore, tandem, inquam, appropinquante Hyeme desiit utraque affectio, & sanata est Ægra, aliqua tantum superstite, de qua toto etiam morbi tempore graviter conquerebatur, capitis imbecillitate, quæ pariter tractu temporis paulatim evanuit.

VII. Decubuerat diu Venetiis, & quidem, ut ipse retulit, valde graviter, anno 1709. Cubicularius Domini de Prougen, cui nomen *Alexander Landinus*, tandenque ab omni periculo evaserat ope Corticis, quem proinde salibus quibusdam associatum ex curantis Medici præscripto secum tulit in itinere, Mutinam redux, ut pro re nata rursus assumeret. Iter ille suum feliciter transegit, absolvit; sed paullopost diarrhœa bilioſa correptus est, valde copiosa, torminosa, viresque admodum dejiciente per dies duodecim. Accitus ego Serum Vaccinum præscripsi per dies nonnullos, pauciſque aliis remediis, ab altero, qui eidem assidebat, prius oblatis, visus est satis laudabiliter judicari, & convalescere. Paucis tamen diebus elapsis [tantum scilicet evacuatio profecit] iterum labitur in Febrem tertianam intermittentem, primo levem, ut retulit idem Assidens, mox validam, in in cujus videlicet paroxysmo tertio soporem insignem cum aliqua obloquutione passus est. Quarto autem Accessu idem symptoma adeo vehemens increbuit, ut Decumbens ad plures horas immobilis, ac fere Catalepticus jaceret. Advocor rursus, & invenio hominem ab octo jam horis, velut simulacrum quoddam, supino ventre decumbentem. Oculos ille quidem servabat apertos, ac diaphanos, atque ob id tantum a cadavere aspicientibus distinguebatur, eos tamen attonitos, ac immobiles, nec quidpiam cernentes. Concussus, excussus, vellicatus, confricatus nil sentiebat, nec linguam, nec oculos, nec membrum ullum movens, aut retrahens. Diffluebat autem profuso sudore in partibus tantum superioribus, ac maxime circa caput, nondum tamen frigido. Facies subcitrina erat, palloreque infecta mortali. Pulsus solus robur aliquod ostentare videbatur. Ob id Ægrum posse fortassis ab illa Accessione evadere, moriturum tamen altera, cunctanter conjeci. Statim præscripsi clysterem acrem; ori vero salem volatilem Viperinum, ad aliquot grana industrie ingerendum, naribusque spiritum salis Ammoniaci frequenter admovendum curavi, non omissis frictionibus; ligaturis dolorificis, cucurbitulis siccis, & aliis hujusmodi remediis spiritus excitantibus, & ad motus, ac sensus munia obeunda revocantibus: post quorum usum, quandocunque resipiscceret Æger, & deglutire valeret, Corticem tandem *ad semunciam* exhibendum præcepi. Prioribus administratis, visus est tantillum expergisci, ut proinde valuerit assume-

re Sa-

re Sacramentum Eucharistiæ: Febrisque interim suam declinationem noctu sortita est. Mane itaque prout dixeram, nulla mora interposita, rerum omnium ante gestarum prorsus immemori offertur China China pura, quam ex Vino oblatam, quia statim vomitu rejecit, opus fuit repetere in forma boli. Vespere *duæ drachmæ* exhibitæ sunt; atque *totidem* mane sequenti, qua die lethalis paroxysmus expectabatur. Sed dictum factum: incantamenti adinstar [ut de salvatellæ aperitione jure minore ajebat *Galenus*] sublata est Febris, sopor, stupor, & quidquid funesti nudius tertius apparuerat, cum omnium admiratione; neque enim tam insignem mutationem potest facile mente concipere, nisi qui inspexit. Ad præcautionem tamen Corticis usum imminutum continuavit Æger ad paucos dies: unde omnino in pristinum restitutus est. Resumptis ille viribus Bononiam proficiscitur, ibique iterum post tres hebdomadas Febre corripitur, mox revertitur Mutinam, ubi Febris pro Tertiana duplici statim se prodit. Accitus iterum ego die majoris afflictionis Ægrotum invenio obloquentem, atque intense febricitantem. Copiosæ mihi narrantur excretiones diebus anteactis prægressæ, præsertim sudoris immodici; Febris tamen his non obstantibus suscepit increcrementum, & vires. Præscribo Clysterem injiciendum mane sequenti, ac successivam præcipio salvatellæ apertionem, dein post horam Chinam Chinam *ad drachmas duas*. His peractis omnibus, die tertia vix redit umbra Febris; sed loco illius vomitus bilioſus, & consimilis dejectio succedit cum quadam mentis hebetudine. Offertur iterum Cortex *ad drach. j.* & altera quoque die similiter exhibetur. Aboletur Febris omnino; sed perseverat torpor quidam actionum cum capitis dolore. Renovantur clysteres, & simul usus levior Corticis, videlicet *ad drach. ſs.* quotidie per dies quinque cum *gr. ij. Salis volatil. Viper. in forma boli, ſuperhauſto cyatho aquæ betonicæ*. Sublatis reliquis symptomatis, solus superstes manet capitis dolor ad dies quatuor, vel quinque: quibus exactis, superveniente biliosa diarrhœa, & vomitu consimili cum facili tolerantia, solui videtur; sed revera, eadem licet perseverante diarrhœa, & recurrente identidem bilioso vomitu, idem perseverat ad aliquot dies gravativus capitis dolor, qui tandem paullopost sponte evanescit, Ægrumque ab omni prorsus incommodo relinquit incolumem.

VIII. Vir honestus *Jacobus Barianus* decumbens ex Tertiana duplici, Pernicioſa ob adjunctum soporem lethargicum, inferentem grave periculum vitæ, curabatur a *D. Clerico*, qui probe jam versatus in usu congruo Corticis, hunc obtulit Ægrotanti, illumque periculo, ut mos est, statim subtraxit. Unam autem, aut alteram recidivam leviorem, & sopore carentem passus Æger, vulgaribus evadebat remediis; cum ex improviso rursus recidens in secundo Paroxysmo tam insignem lethargum patitur, quem describere supersedeo, ut vix credi possit ab illo evasurus. Tunc & ego in consilium advocor, interimque pendente adventu meo vena secatur; sed affectio soporosa æque perdurat. Supervenio tandem, & Corticis usum validiorem, si Æger alte dormiens, vix oculos aperiens, syllabasque tantum aliquas incohærentes edens, deglutire sit potis, Corticis, inquam, usum validiorem celeriter repetendum censeo. Offertur, assumit Æger; assumitque subinde Sanctissimum Viaticum. Evadit ab illo Accessu; nec alio tentatur, quippe munitus novo Cortice paulatim assumpto. Recidit tamen post aliquod tempus, sed longe minus graviter. Quia vero aliquam non levem prodit in somnum proclivitatem, Cortice iterum modice assumpto, & sensim continuato, integre convalescit. Idem post annum Quartana corripitur, a qua, post aliquod tempus duplici, & mox triplici reddita, lento, sed diuturno Corticis usu iterum liberatur; robustiorque subinde, ac coloratior factus,

quam

quam antea, inculpata fruitur valetudine.

IX. *Filiolus* blandulus, & unicus D. Comitis *Jo: Baptistæ Saxi*, Collegii Nobilium Convictor, detinebatur Tertiana duplici per subingressum paroxysmorum continua, cujus symptomata gravia fuere crebri vomitus porracei, simulque verminosi, dejectiones consimiles, maxima ciborum aversatio, atque hæmorrhagia e naribus frequens, & cum excessu copiosa. Hic dum consueta Artis methodo caute curaretur, incidit in soporem profundissimum, in exacerbatione Febris invadentem, & usque ad remissionem illius perdurantem. Renovabatur symptoma quotidie, Ægerque jam decolor, ab effusione cruoris, & viribus destitutus non erat par ferendo morbo quotidie magis illum oprimente, torpidumque, ac hebetem assidue detinente. Cum ergo ad summum devenisset vitæ periculum, jamque facies illi adeo immutata esset, ut vix vestigia servaret naturalis ideæ, illi Chinam Chinam, dummodo possem, ministrare decrevi. Et cum assumendæ amaræ Corticis potioni, vel bolis deglutiendis imparem cognoscerem, præscripsi remedium in forma Julapii, in quo tamen plurima Corticis latebat, ultroq; addebatur substantia; eoq; copioso pro ratione teneræ ætatis, & frequenter exhibito, paucis clysteribus interjectis, intra paucos dies Febrem omnino sustuli, Lumbricos, & soporosum symptoma adjunctum.

X. *D. Joannes Buzzalinus* post acutam ægritudinem, quam duplex Tertiana Continua intulerat, sat bene compositam, incidit in affectum soporosum, quem delirium, atque convulsio præcesserant, adeo gravem, ut fere Cataleptícus videretur. Pulsus illi erat exilis, vixque tactu perceptibilis, Ipse vero immobilis quoad decubitum: haud difficulter tamen assumebat oblata, etsi cum stupiditate delirus. Notitia habita, quod Febris, quæ huic fero symptomati dedit originem, & quæ adhuc sub ipso, ut inquit *Morronus*, larvata latebat, fuit ab ortu suo periodica, ansam dedit mihi circa decimamquintam morbi diem accito, ut cunctanter proponerem *D. Ferrario* curanti usum Corticis, quotiescunque aperitio Salvatellæ & Vessicantia illico apposita non proficerent. Cum ergo intra dies ea nil profeciissent, ille autem adhuc deglutiendi capax videretur, cum jam Sanctissimum Viaticum assumpsisset, illi celeriter ministratum tanquam proxime morituro; idcirco præscriptus est eidem, statimq; oblatus Peruvianus Cortex methodo modice valida, frequenter scilicet, sed non larga dosi, ut sensim observaretur actio medicaminis: quod cum prodesse nonnihil visum sit, alacriter continuatum est; eoque intra septem circiter dies integre restitutus est Æger ab omni stupiditate, & Febre constanter immunis.

XI. Similis pariter Cataleptico videbatur in quadam Tertianæ duplici Subcontinuæ recidiva *Petrus Pini*, quem a prima ægritudine liberaverat Cortex a *D. Ferrario* illum curante præscriptus. In novo itaque Febris reditu: quæ pariter continuitatem aliquam redolebat ut ante: cum sopor insuper gravissimus eidem adjungeretur, qui etiam tunc cum videbatur remitti, hominem tamen attonitum detinebat, ac ferre immobilem, loquela tantum aliquo modo superstite, & deglutiendi facilitate, cogitavit Medicus de communicando mecum casu, ei, quem supra descripsimus, non multum absimili, ut decernerem, an & hic offerendus esset Cortex, nec ne: quoniam modo major, modo minor ad leges periodi febrilis observabatur intensio symptomatis, caput tamen quotidie gravius obruentis, & præceps periculum minitantis. Accessi ergo ad invisendum Ægrum, cui proinde Corticem exhibendum duxi. Cumque omni, quo posset, modo, repugnantiam suam medicamento ingrato, sibique cognito ostenderet, mortem ego illi severe minatus, ni assumeret, vel invitum sumere, & congrue reassumere coegi: quo auxilio depulsa paullopost, ut assolet, Febre, mentis alacer, ac vegetus factus est, & absque alia recidiva perfecte sanus.

XII. An-

XII. Anno 1707. assidebat Medicus Junior praxim mecum observans Nobilissimæ Virgini decumbenti longe ab Urbe. Ea occasione invisit ille quendam Ægrotantem nomine *Nicolaum Amici*, in Pago Florani degentem, & a Medico illius viciniæ curatum. Detinebatur Æger Tertiana duplici per subingressum continua, suas tamen periodos adhuc non obscure servante. Processerat ad decimamquartam diem Febris, & supervenerat primo delirium, mox sopor gravis, qui singulis accessionibus gravior fiebat. Proponebat Medicus Junior cæteris abunde jam administratis usum Corticis, prout a me usurpari aliquoties viderat; præsertim in *D. Comite Alphunso Saxo*, cui adstiterat; renuebat autem Medicus curans, haud satis conscius de efficacia medicamenti in hisce casibus, multoque minus de methodo mea. Cum ergo inter ipsos non convenisset de remedio, me interpellarunt per literas, sic expresse jubente ipso Loci Domino, D. Marchione Philippo Antonio Coccapano, Aulæ Sereniſſimi Ducis Præfecto, Viro omnium amantissimo, atque omnibus pariter dilectissimo tum propter eximios mores generis nobilitati conjunctor, tum propter summam erga egenos omnes, & præsertim Subditos suos beneficentiam. Statim ac intellexi morbi seriem, & gravitatem symptomatis, facile votum edidi pro valida oblatione Corticis, præsertim si forte cæterorum remediorum incapax fuisset Æger, & manifeste cæteroqui periturus. Interea qui aliquantisper distabat ab extremo statu, in hoc temporis intervallo ad illum devenit, nova accessione, novoque sopore ferocius ingruente, itaut vix Sacramentorum administrationem valuerit admittere. Dum ergo conclamatus credebatur, fuit oblatus Cortex methodo valida, Ægerque præter expectationem servatus. Recidit tamen alias, longamque convalescentiam, & improsperam valetudinem passus, ab omni tandem morbo liber evasit, talisque permansit ultra biennium, quo tempore (ut mox intellexi) Pleuritide correptus vitam cum morte commutavit.

XIII. Inter soporosas quoque Febres enumerare lubet sequentem, licet vere non tam ratione soporis, quam ratione Continuitatis acquisitæ, aliorumque symptomatum periculosa evaserit. Sed quoniam in ea proclivitas in somnum fuit symptoma fere continuum, nec leve, præcessitque Febrem ipsam Comatosus affectus gravis, ideo illius historiam coronidis loco ad hanc soporosarum speciem placuit revocare.

Illustrissimus, & Reverendissimus Episcopus Urbis nostræ D. Ludovicus Comes Masdonus, septuagesimumsextum agens ætatis annum, Nephritidi obnoxius, Rheumati, & Podagræ, post duos insultus levioris Apoplexiæ, in non levem totius sinistri lateris paraplegiam commutatæ, Tertiana subinde correptus est, Intermittente quidem, sed duplici. Cum vero longe ab Urbe degeret, quo se contulerat ad mutandum aerem, neque ibi assiduum plane haberet curantem Medicum e propinquiore Civitate accitum, Virum cæteroqui diligentem, ac Doctum, sed cujus opera se non admodum indigum reputabat, res eo devenit, ut Febris suas quidem patenter servaret Exacerbationis, & Remissionis vicissitudines, sed non perfectam amplius attingeret solutionem. Interim somniculosus ille assidue jacebat, viribus summe destitutus, & summe pariter emaciatus, longe ab habitu suo naturali. Status illius Sereniſſimo Duci relatus movit animum Celsitudinis suæ, ut me mitteret ad invisendum decumbentem Præsulem, quem reperi vix tranſacta decimaquarta morbi die febricitantem intense in vigore Exacerbationis, remisse autem aliis temporibus. Interea tamen præter soporem non quidem profundum, sed fere continuum maximam observavi quovis tempore linguæ ariditatem, quam comitabatur loquela ob id nonnihil difficilis, vox, ut dici solet, clangosa, urina impense rubra, & quantitatis perexiguæ, ac tandem singultus. Imbecillitas Ægri me

pau-

pauliſper detinuit ancipitem, an illum exponerem itineri, ut in Urbem Lectica vectus transferretur. Deo tamen dante ſatis feliciter factus eſt redux; vixque elapſa imminente nocturna Exacerbatione, ſtatim illi oblatus eſt Peruvianus Cortex *ad drach. ß.*, die videlicet 15. Julii 1710. veſpertinis horis. Sequenti die repetitus eſt mane tantum ad *ſcrup. iv.*, cæteris vero diebus *ad ſcrup. ij.*, primò bis in die, deinde ſemel tantum, eo quia prima ſtatim Febrifugi oblatione admodum enervata, & paullopoſt omnino abolita remanſerat Exacerbatio periodica. Quia vero non plane extincta erat Febris, quæ ſecundum tenues ſui reliquias aſſidue perſeverabat, & cum ea rubor, ac paucitas urinarum, linguæ ariditas, & ipſe nonnunquam ſingultus, ideo brevi quiete interpoſita iterum renovatus eſt uſus Remedii *ad ſcrup. ij.* quotidie uſque ad complementum *unciarum duarum* a principio ad finem morbi: quibus abſumptæ quoque ſunt Febris reliquiæ, & fugata connexa ſymptomata, itaut hoc uno auxilio, & interjecto clyſmatum uſu ſine ulla purgatione, aut ſanguinis miſſione [quæ duo notatu digna] non modo ſit reſtitutus in priſtinum ſine ulla recidiva, ſed & adeptus habitum corporis meliorem, atque pleniorem ac antea digniſſimus Antiſtes, cum univerſali totius Civitatis, Gregiſque ſui lætitia, & plauſu.

CAPUT IV.

Aliæ inſignes Hiſtoriæ, ab Amicis communicatæ, variarum ſpecierum Febrium Pernicioſarum, curatarum ope Chinæ Chinæ *noſtra Methodo adminiſtratæ.*

NE FIDEI tantum noſtræ innixa prodeat in apertum veritas eorum, quæ ad oſtendendam efficaciam Chinæ Chinæ noſtra Methodo adminiſtratæ ſummo hucuſque candore protulimus, haud erit incongruens, Hiſtorias aliquot Curationum non minus inſignium, ex aliena quoque fide, ac experientia depromtas, in medium afferre non in vanam quandam ejuſdem Methodi gloriolam, ſed in publicam utilitatem, & in unius teſtimonium multiplex veritatis. Quoniam vero qui præ cæteris talem Methodum amplexi ſunt, & experti perutilem in Febrium Pernicioſarum periodicarum curatione, fuere ii, quos quondam ut Filios amore, & diſciplina colui, modo honore ut Socios, & Collegas [quemadmodum eos pariter colit & Lyceum, & Civitas] illorum propterea hac in re præ multis expertorum, ac omni fide dignorum, Hiſtorias quaſdam mihi humaniter communicatas peculiari hoc, & ſejuncto Capite placuit propriis nuperrime recenſitis adnectere.

Per hoc autem quod duos tantum Profeſſores, Methodum meam, & (quod magis refert) occaſionem, ac opportunitatem eadem utendi in Pernicioſis præſertim Febribus apprime callentes, præ aliis ſelegerim, nolim argui, quod deſint in hac Urbe quamplurimi, qui China China frequenter utantur primæva præcipue Methodo in vulgaribus ſaltem, ac diuturnis Intermittentibus; perpauci enim modo ſunt ii (licet ſint aliqui), quibus plane exoſum ſit iſtud Febrifugum. Immo addam, nec deeſſe quoque Ingenuos aliquot, qui cum viderint, aut intellexerint fauſtos, qui ab anno 1695. in hanc uſque diem mihi pluries obtigerunt eventus ex liberaliore doſi Chinæ. Chinæ in arduis jam memoratis circumſtantiis oblatæ, conſideratis ab eo tempore majori animi contentione, majorique fiducia ac antea iis omnibus, quæ cohærenter ad experimenta mea ſibi viſa reperere apud alios etiam Auctores, Peruviano Cortice viriliter utentes, ſuam tandem ſibi Methodum comparare cœperunt, qua non comtemnendas identidem curationes per Chinam Chinam abſolvunt. Hos inter peculiari, & honorifica mentione dignus occurrit *D. Davinius*, Aulicus Collega meus Eruditiſſimus, qui paullopoſt exactam mihi feliciter anno prædicto 1695., ipſo interveniente, *D.*

re, *D. Comitis Nogarolæ* Curationem *Lib.* 3. *Cap.* 6. descriptam, aliasque plures, illo nedum præsente, sed & concurrente absolutas, quas nuper *Cap.* 2. *hist.* 1. 3. 9. 14., & 16. retuli, Methodum ampliorem, ac profiteretur ante, cœpit amplecti, media scilicet copiosioris Corticis infusione intra copiosum liquorem partitis vicibus absumendum, ut Galli docent, Anglive Auctores: qua Methodo curationes cæteroqui difficiles non sine sua, ut pluries fassus est, admiratione ad bonum exitum postea perduxit. Ab hac deinde Praxi ad Theoreticas considerationes conversus, Lucubrationes quasdam in tutamen hujusce Febrifugi, *Hectoreo* plane robore conflatas, tum Latino idiomate, tum Hetrusco conscripsit, easque proprio velato nomine intra annum 1708. Diario literario, quod tunc sub titulo *Musei Minervæ*, vulgo, *Galleria di Minerva*, Venetiis cudebatur, voluit insertas, meisque etiam experimentis, & Curationibus [meo licet, ut par erat, sicuti & proprio suppresso nomine] corroboratas. Cum tamen nuperrime præclarum aliquem Casum hìc inferendum ab eo expetierim, intentum assequi a modesto Amico nullatenus licuit. Atque ita illius modestia, ni semetipsam laude promerita, meum saltem Tractatum ulteriori auctoritate fraudavit.

Liceat nihilominus vim quodammodo aliquam officiose, prout amicum decet, eidem inferre, & ex iis ipsis Lucubrationibus, quas vere se scripsisse mihi olim fassus est, prostantque sub nomine *Hectoris ex Valle* in antedicti *Diarii Tomo sexto*, quidpiam saltem excerpere, quo mea nedum confirmentur asserta, sed & quædam dissipetur caligo, quam iisdem undequaque veris posset quadantenus offundere involuntarius nescio quis error, sive [ut ipse domesticæ suæ Academiæ morem servans loqui consuevit] *Hallucinatio* quædam, quæ forte eidem de minutulis circumstantiis minus solicito irrepsit, retractis videlicet eo loci ad inferiora tempora meæ Praxeos initiis: quæ sane chronographica variatio communem quodammodo repræsentans eandem praxim meam, plane tunc Mutinæ singularem, & cæteris omnibus incompertam, cum praxi conterraneorum Medicorum illam aperte potius tunc improbantium, non parum mihi facessit negotii, de factorum, dictorumque meorum veritate servanda, omnique delenda contrariæ suspicionis umbra prout hominem probum, honestumque decet, solicito, ne forte turpem notam Nebulonis, aut Impostoris, quasi pro meis aliena venditans, subire pericliter.

Etsi vero leviora hæc persequi speciem quandam garrulitatis præseferat nemini profuturæ; malo tamen, fando quæ vera sunt, delicatulus nimium apud Catones videri, quam silendo mendax apud Momos, & Zoilos. Meæ potius me pœnitet inconsiderantiæ, qua mihimetipsi necessitatem quandam regerendæ hujusmodi Cantilenæ, nil tale prænoscens, imposui tunc cum primam inventionem curandi per Chinam Chinam Febres Periodicas pernicioſas *in Urbe mea*, mihi uni, ut ferebat veritas rei, utque notorium erat apud nos omnes, libere, & candide ascivi, atque ut quid vere meum (quicquid illud erat) in publicam utilitatem proferre, & dono libenter dare ingenua facilitate cordis pluries asserui, in prima scilicet editione hujusce *Therapeutices*, tum præfando ad Lectorem, tum in ipso Tractatus limine, tum denique magis expresse *Cap.* IV. *Lib.* III. Sed quænam quæso gloriola foret isthæc, ut eam reluctante veritate, vana quapiam impotentia animi tunc affectasse credi possim, postquam ibidem apertis literis fassus sum, Methodum meam, quantumvis in Praxi utilissimam, & in successibus sæpe admirabilem, ortum tamen suum traxisse ab experimento fortuito, nulla doctrina, nullaque sublimi perspicacia mentis, sed paucula tantum industria mea comparato, cui etiam experimento similia habuisse subdidi ante me *in Urbe sua* [me quidem patenter inscio] *Richardus Morton?* Quia vero

fuisse me hujusce rei Auctorem primum *in Urbe mea*, effatum est, quod veritati ad amussim consonat, quædam modo me cogit necessitas, ut dubitationes omnes removeam, quas circa hoc scriptis olim suis præter intentionem Amicus cæteroqui favere intendens, nonnullis forsan, ut subaudio, haud satis gnaris potuit incutere, priusquam curationum historias ab aliis Amicis, qui meam tunc Methodum illico sunt amplexi, communicatas subnectam.

In præcitato igitur *Diario* anno 1708. Venetiis impresso series quædam visitur quindecim *Epistolarum* de Chinæ Chinæ viribus, datarum partim sub anno 1696. partim sub anno 1697. Italico idiomate ab eo conscriptarum [*Latinam Dissertationem Academicam* ejusdem Auctoris, & de eadem materia datam *Mutinæ* anno 1699. ibique pariter insertam pag. 119. hic prætergredior] quarum titulus est — *Abbagliamenti Medicinali d' Ettore dalla Valle sopra gli effetti della China China* &c. — In earum itaque prima data sub die 21. Novembris 1696. *pag.* 237. ejusdem Diarii hæc leguntur — *Quest' anno dall' uso della China China qui si sono vedati effetti maravigliosi. Due tra gli altri, ch' avevano Febbri acute ridotti all' estremo con polso smarrito, e freddo esterno universale, che ha durato de' giorni intieri, per mezzo di questo rimedio copiosamente bevuto in vino, si sono tolti quasi di braccio alla Morte. Gli afflitti poi dalla quartana hanno in sì breve tempo ricuperato l' appetito, il sonno, e le forze, che s'io non fossi testimonio di vista, nol crederei. Nella China China pare ritrovato il riparo non solamente alle Febbri croniche, ma quasi alla Morte, e dalla felicità de' successi ha preso tanto di credito appresso li Medici, & Cittadini, che nelle Febbri maligne, vicino all' estrema Unzione, di quella si vagliono, come unica, ed ultima speranza de' disperati* &c. In margine autem ipsius Narrationis ex se indeterminatæ sequentes sunt annotationes peculiares e regione impressæ — *Sig. Conte Nogaroli* — *Sig. Antonio Maria Zani* — *Sig. Conte di Marsciano* — *Padre Lettore de' Cappuccini* &c.

Atque ut a Narratione exordiar, ex ea confirmatur aperte quod nuper retuli, scilicet Medicos hujus Urbis, etsi tum conscios de experimentis meis, & de noviter per illa detectis Chinæ Chinæ viribus, nondum tamen conscios satis fuisse Methodi meæ, nec Febrium specialium, in quibus ea locum haberet: immo neque evasisse conscios tempore, quo impressa fuit Epistola isthæc, sub anno quidem 1696. data, sed anno tantum 1708. in lucem edita, nulla ulteriore addita limitatione, quæ cæteroqui probabiliter fuisset addita, si tunc saltem satis nota extitisset nostratibus Medicis praxis mea. Neque enim in malignis promiscue Febribus, neque in Ægrotis omnibus desperatis, ac morti proximis, ut indicare videtur ipsa narratio, sed solum in iis, quibus ex Pernicioſa quapiam Periodica Febre id contigisset, mihi mos erat China China uti peculiariter administrata: quod satis palam facit Tractatus meus universus, cujus proinde scopus fuit, quemadmodum in prima illius editione pluries sum protestatus, ad tollendas hujusmodi hallucinationes etiam tum [utinam non etiamnum] vigentes circa factum, ejusque modum, Pernicioſas, seu malignas Febres, in quibus China China vere prodest, in suas species dividere, & ab iis, in quibus non prodest, discriminare, methodumque simul tradere Febrifugum hocce specialiter in iisdem administrandi.

Per eandem insuper Narrationem videtur liquere, Medicos Urbis nostræ operum Chinæ (illam me præscribente) tunc Spectatores, usque tamen activitatis illius semper uniformis in praxi, fuisse jejunos, tempori scilicet, aut peculiari Constitutioni identidem adscribentes, quod constanti illius virtuti, & peculiaris administrationis modo, præ cæteris vero noviter detecto lumini tum in conjectanda ulteriore Chinæ Chinæ energia, tum in dijudicandis Febrium omnium eadem curabilium speciebus,

debuis-

debuiſſet adſcribi. Id omne deduci poſſe videtur ex verbis illis — *Quest' anno dall' uſo della China China quì ſi ſono veduti effetti maravigliosi* — operatio ſiquidem Chinæ Chinæ non eſt alligata talibus, vel talibus temporibus, ſed talibus, ac talibus Febribus, & tali, ac tali modo illam in iiſdem exhibendi. Quod ſi frequentius una Conſtitutione ſuccedunt admirabiles illius effectus, quam alia, id accidit præciſe, quia una Conſtitutione magis quam alia regnant febres quædam Periodicæ malignæ, atque præcipites, una China China certo domabiles, eæque ſimul incidunt in manus Medicorum tum earum naturam, tum Febrifugi rectam adminiſtrationem callentium. Cæterum effectus mirabiles, qui tunc fuere Mutinæ obſervati, obſervati quoque fuiſſent antea, ſi antea fuiſſet Mutinæ compertum, quod ejuſmodi febres poſſent China China curari, ſimulque comperta fuiſſet Methodus illam peculiariter pro earundem curatione uſurpandi, ut millies obſervati deinceps ſunt iidem effectus, poſtquam hæc omnia favente Deo ipſe detexi, & pro bono publico promulgavi. Tantum autem abeſt, quod quicquam ex his fuerit Medentibus noſtris compertum, quin potius ipſa vulgarium Intermittentium, puta Quartanarum ec. completa, felixque curatio per Chinam Chinam ordinaria eorum temporum methodo oblatam obtenta, pluribus tunc eſſet admirationi magis quam uſui; quod de ſe ipſo ſincere fatetur Relator ingenuus, cæteroqui in Arte medica verſatiſſimus, & Peruviano Cortice utens, verbis hiſce ob candorem ſuum Cedro digniſſimis — *Gli afflitti poi dalla Quartana hanno in sì breve tempo ricuperato l' appetito, il ſonno, e le forze, che s'io non foſſi teſtimonio di viſta, nol crederei.*

Tandem ex ejuſdem narrationis textibus ſimul collatis eruitur, quod anno 1696. noſtrates Medici nondum aliud perceperant (atque hoc tantum percepiſſe eſt pauculum quidem) niſi quod curationes a me peractæ anno præcedente, quæque in dies peragebantur, & quarum rumor ob inſuetam novitatem in Arte per Urbem univerſam circumferebatur, fiebant a me ſola China China doſi majore ac eſſet in uſu ægris pluribus prope morituris exhibita, nec quicquam amplius, quia nil amplius meæ Schedulæ in Pharmacopoliis cuique proſtantes demonſtrabant; ego vero nedum id Medicis amicis, forſan & non penitus amicis, pro bono publico ſponte, ac ſincere aperiebam; ſed & regulas, & modum rationalem felicis oblationis illius, dummodo Febrium natura ex ſe ferret uſum remedii, in quibuſdam tantum, utut læthalibus, admirandi, in quibuſdam aliis, utut mitioribus, inutilis, & in aliis quibuſdam incerti. Sed quia hæc omnia ſcitu neceſſaria in Conſultationibus, & familiaribus colloquiis a me tam caute, tam urbane, tam comiter declarari nequibant, quin tandem deberent expreſſe doceri; parum diſpoſitos idcirco reperi ad ea attente, ac benigne excipienda promiſſæ barbæ Auditores; adeoque mirum non eſt, quod perperam putarint nonnulli voci publicæ magis auſcultantes, quam meæ, poſſe ſervari per Chinam Chinam tumultuarie, ac ſine lege in vino copioſe epotam omnes fere quibuſvis acutis, malignisve febribus detentos, etſi deploratos, ac morti proximos, idque forſan æque perperam in praxi tentaſſe, quemadmodum videtur innuere citata narratio verbis illis, non aliud, quam copiam Febrifugi pro medela univerſali indicantibus — *per mezzo di queſto Rimedio copioſamente bevuto in vino* — & paullopoſt — *nella China China pare ritrovato il riparo non ſolamente alle febbri Croniche, ma quaſi alla Morte; e dalla felicità de' ſucceſſi ha preſo tanto di credito appreſſo li Medici, e Cittadini, che nelle Febbri maligne vicino all' eſtrema unzione, di quella ſi vagliono, come unica, ed ultima ſperanza de' diſperati* — Ex oppoſito neque mirum eſt, quod nonnulli alii cohærenter ad priorum fallacem conjecturam putantes, me vere indiſcriminatim tunc omnibus Ægrotis ex quacunque acuta, vel

maligna febre ad extrema redactis Chinam Chinam offerre consueviſſe, & quidem perpetuo in vino [cum tamen modo in vino, modo in Aquis ſtillatitiis, modo in forma ſolida conſueverim pro re nata præſcribere] mirum inquam non eſt, quod de praxi mea tunc obmurmurarint, illamque modis variis traducendo tentarint evertere, eo ipſo forſan tempore, quo clam, ſed inconcinne imitantes, optato identidem fraudabantur eventu. Mirum potius eſſet, ne dicam ridiculum, ſi nec hodie eandem ſatis callentes, quia forte non ſatis callentes naturam febrium, poſtquam non potuerunt evertere, nec bene aſſequi, crederentur tamen illius Inventores in hac Urbe primi, taleſve credi affectarent, aut paterentur. Et hæc quo ad ſenſa narrationis non aliud, ſi rite perpendantur, quam dictorum, factorumque meorum confirmationem continentia, nec niſi votis ad favorem propenſis ab Amico, qui primæ Pernicioſarum curationi anno 1695. mihi peractæ ſtupens interfuit, exarata.

Ex notis vero prædictæ narrationi appoſitis confirmatur pariter exitus felix modo memoratus curationis per Chinam Chinam a me primo abſolutæ in generoſo quondam Viro *D. Comite Bailardino Nogarola*, ex triplici Quartana pernicioſa ad extrema redacto: cujus tamen Febris ſymptomata [parcat quæſo Relator certe non ſatis memor] nequaquam fuere *perfrigeratio univerſalis*, *nec pulſus abolitio*: ut in præcitata narratione videtur innui; ſed *profundiſſimus lethargus*, *ſingultuſque violentiſſimus cum motibus per Corpus univerſum tremulis*, *& convulſivis*, quemadmodum ex deſcriptione mea habetur *Lib. III. Cap. VI.* Non tamen negaverim accidentia perfrigerationis univerſalis, & abolitionis pulſus anno vere 1696. (qui fuit annus ſubſequens curationi *D. Co: Nogarolæ*) potuiſſe forſan contingere *Secundo* ex Ægrotis ibidem relatis, ut eo anno contigit aliis pluribus a me deſcriptis, quos inter *D. Marchio Gallianus de Coccapanis*, & *D. Joſeph illius Frater*, immo & *ego ipſe*, ut in hiſtoriis prima, & ſecunda Capitis ſecundi, atque prima Capitis primi hujuſce Libri per extenſum narravi.

Diſcrepantia potior, & gravioris momenti, ut obiter nuperrime tetigi, verſatur circa tempus prædicti experimenti mei in præcitato *Comite Nogarola* primum habiti; eventus ſiquidem ille contigit, non anno 1696. ut contigere alii cum eo acervatim in notis prædictis enunciati, ſed anno 1695. Menſe Septembri, quemadmodum a me relatum fuit in prima editione hujuſce Tractatus *Lib. III. Cap. VI.* excerptumque fideliter ex Scheda originali hiſtoriæ per *D. Co: Aloyſium* ſanati Equitis filium ſubſcripta: cujus præciſi temporis plures extant circumſtantiæ planæ innegabiles, ſcriptæque memoriæ tam in Urbe, quam in Aula facillime petendæ ex iis omnibus, quæ idem *D. Comes Bailardinus* ante, & poſt ægritudinem ſuam palam, publiceque peregit; præterquamquod contemporanea fuit curatio viri Patricii *D. Geminiani Levizzani* deſcripta jam *Lib. I. Cap. X. Hiſt.* XVI. nec non alia longe memorabilior immediate ſubſequuta in *D. Marco Martini*, & relata hujus *Libri Cap. II. hiſt.* IV. eas namque omnes æqualiter ſucceſſiſſe conſtat anno 1695. a quo tempore praxis hæc mea exordium ſumpſit, & ante quod tempus nemo certe *in hac Urbe* Pernicioſarum periodicarum curationem per Chinæ Chinæ adminiſtrationem noverat; nec quemquam adeo perfricatæ frontis reperiri poſſe crediderim, qui audeat oppoſitum effutire. Aliud eſt enim, quod quiſpiam forte apud nos, vel etiam alibi, curaverit media China China aliquam ex hujuſmodi Febribus ante ſeram promulgationem Tractatus mei, nonniſi anno 1712. in lucem editi, ſcilicet poſt exercitam a me publice per annos 17. praxim in eodem Tractatu tardius expoſitam, adeoque aliud eſt, quod curaverit, me centies ac centies viam præmonſtrante; aliud eſt, quod id egerit ante me, nempe ante annum 1695. tunc enim revera vix apud per-

paucos

paucos é noſtris in uſu erat, ut ad Lectorem præfatus ſum olim, Chinam Chinam exhibere, & quidem more vetuſto, ac in diuturnis tantum intermittentibus omni acutie, atque pernicie carentibus; nec enim aliter antea factitabam & ipſe.

Quoad alios caſus in eodem margine annotatos nil habeo quod addam; cum enim anno vere 1696. iidem evenerint, ſemper magis aſſertionum mearum veritatem roborant. Revera caſus *D. Antonii Mariæ Zanni* a me ipſo relatus eſt *Cap. I. hiſt.* viii. *hujuſce Libri*: mihi namque eam curationem aſcivi, quia, ut ibidem retuli, eam *D. Cervio* illum curanti ipſe ſuggeſſi eodem tempore, quo egomet per idem remedium a Pernicioſa Diaphoretica ſupra enunciata evaſeram, ipſo *D. Cervio*, & *DD. Davinio*, *& Ramazzino* mihi faventibus, meoque quod in propria cauſſa molitus eram tentamini, facile annuentibus.

Hiſtoria pariter Febris *D. Comitis Ludovici de Marſciano*, quæ paullopoſt meam convaleſcentiam contigit, *D. Davinio* curante, D. vero *Ramazzino*, *& me* ſuperaccitis, ea inquam ipſa vere contingit anno 1690., & a me deſcripta fuit *Lib. I. Cap. X. hiſt. xiii.* Eam vero Febrim inter benignas intermittentes, cujuſmodi reapſe fuit illa, ſimpliciter retuli, vulgari quippe uſu Corticis facile ſanatam, nec enim in ea quicquam notatu dignum obſervare datum fuit, niſi facilem evaneſcentiam Tumoris in liene, qui depulſa per Corticem Febre ſtatim obliteratus remanſit.

De P. Lectore ex Cappucinorum familia per uſum Corticis anno itidem, ut dicitur, 1696. (forſan nonnihil ſerius) ſanato nullam habeo notitiam certam: ſiquidem eum ipſe nequaquam curavi; ſi tamen is forte fuit quidam *P. Auguſtinus e Corrigio* in Cœnobio Mutinenſi Lector, & mihi cæteroqui notus, eum curavit *D. Davinius* per Chinam Chinam more vulgari exhibitam, a febre Tertiana [ni fallor] duplici, lenta ſolum, atque diuturna; ſi vero fuit ille quiſpiam alius, febriſque ipſa e genere Pernicioſarum, & per Chinam Chinam a quocunque curata, cum id anno pariter 1696. aſſeratur *Mutinæ* contigiſſe, me non potuit non habere prævium quicunque curationem illam peregiſſe dicatur.

Ex his patet, Curationes in prædicto *Diario* adumbratas, quatenus Periodicas Pernicioſas reſpiciunt (de vulgaribus enim nulla mihi ſolicitudo) ad meam methodum ab origine debere referri, quemadmodum ad eandem ſuas, longe licet ante primam editionem mei Tractatus exactas, ingenue referunt Profeſſores immediate infra ſubdendi: quorum tandem Hiſtorias mihi communicatas meis hactenus exaratis annecto.

HISTORIÆ COMMUNICATÆ

Ab Excellentiſſimo *D. Antonio Franciſco Clerico* in Lyceo, & Urbe Mutinenſi Pub. Med. & Chirurg. Prof.

UT *primum mihi occurrit Synopſis Tua de Methodo exhibendi Corticem Peruvianum in Febribus quibuſdam Pernicioſis, incidit in animum, Vir ſumme Colende, nonnullas hujuſce generis Febrium Hiſtorias tuis adjungere, cum earum China China expugnandarum Methodum didicerim a Te jam antea me in Praxim Medicam humaniter inſtruente; & præcipue eo tempore, quo* D. Comiti Bailardino de Nogarola *triplici Quartana Continua laboranti adſtiti, qui tunc ob morbi ferociam ab exteris etiam Medicis pro deplorato habitus, ſolo Peruviano Cortice Tua hac Methodo a Te ſolo feliciter adminiſtrato anno* 1695. *citra expectationem convaluit. Tanti Remedii, illudque propinandi, Methodi nunquam oblitus, quoties tulit occaſio, haſce Febres veluti jugulando, quamplurimos ab Orci faucibus eripui, præcipue anno elapſo, quo tempore, graſſantibus hujuſmodi Febribus, Medicus Xenodochii Militum ſæpeſæpius feliciter tanti Febrifugi vim expertus ſum.*

I. Vir quinquagenarius duplici Tertiana Continua tenebatur invadente cum frigore, & declinante cum ſudore;

Hunc torquebat magnus æstus, & summa jactatio, in Febris vigore sitis inextinguibilis, dolor Capitis, & Cardialgia, quæ per dejectiones bilioſas qualibet vice ſolvebatur. Exhibitis omnibus iis auxiliis, quæ in Tertianarum curatione Ars Medica præſtare valet, & parum proficientibus, Febres iiſdem ſemper ſymptomatibus ſtipatæ vigeſimam uſque quartam diem attigerunt, qua peracta, conſueta Febre correptus eſt, ſed intenſiori, & longiori frigore, & cum fuit circa ſtatum, in tam profundum lethargum incidit, ut adhibitis validioribus cruciatibus, eum ſudore copioſiſſimo perfuſum, ac ſtertentem, nullo modo expergiſcere licuerit. Tota nocte hoc pacto ſe habuit, matutinis vero horis parumper remiſſa eſt cum ſymptomatibus Febris; hinc metu ne altera adveniente acceſſione e medio tolleretur, drach. vj. *Corticis Peruviani in Vino generoſo præſcripſi, quo aſſumpto altera die vix febricitavit, & ſic tertia, & quarta ſequenti, intra quam omnino evanuit Febris; Hoc tamen non obſtante per alios octo dies ejuſdem Corticis* drach. j. *quolibet mane aſſumebat. Circa ſextam ab infebricitatione diem apparuit ad aurem ſiniſtram Parotis, & poſt octavam altera ad dexteram, quibus retroceſſis, denuo irregulares Febriculæ Patientem infeſtarunt, quæ tamen Corticis ejuſdem uſu evanuerunt, & Æger priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt.*

II. Miles *Tertiana ſimplici cum frigore, vomitu, & diarrhœa correptus eſt; quarta die, quæ vacua eſſe debuerat, recurrit Febris, & quinta ſævis adeo ſtipata ſymptomatibus acceſſit, ut ſingultus, pulſus parvus, & frequens, algor in univerſa cute, intus ſummus æſtus, ſudor frigidus, & dilutus uno ictu apparuerint, unde nova recurrente acceſſione Ægrum certo certius moriturum putavi. Cognita ergo Pernicioſa Febris conditione, Corticis Peruviani* unc. ſs. *Ægro propinavi, & per tres ſubſequentes dies* drach. j., *quibus completis, ceſſantibus ſupradictis ſymptomatibus, a morbo omnino evaſit, & quarta poſt Chinam Chinam aſſumptam die per Xenodochium deambulantem inveni. Cum vero alvus eſſet adſtricta, me inſcio, unam ex Pillulis, quam Ægrotantibus ad ſolvendum ventrem, prout neceſſitas poſtulabat, exhibere conſueveram, ab adſtante deſumpſit, & altera die ab aſſumpta Pillula iterum acceſſit Febris cum tanta ſymptomatum vehementia, ut certe moriturus videretur, dum ſine pulſu, frigidum, ſudore diaphoretico madefactum, cum reſpiratione frequenti, & abſque loquela inſpexerim. Iterum Corticis Peruviani* unc. ſs. *exhibui, & per quatuor ſubſequentes dies* ſcrup. ij. *deinde loco alterantis* ſcrup. j. *per octo alios dies, & Æger ab aſſumpto Febrifugo paulatim perfecte ſanitati donatus eſt.*

III. Gibbus *quidam, unus ex Aſſiſtentibus Xenodochii Militum, dum Febres hujus naturæ graſſabantur, Tertiana ſimplici corripiebatur: quinta die de ſtomachi dolore conquerebatur; declinante vero Febre cum ſudore bene ſe habebat. Sexta die, quæ intermiſſionis futura erat, denuo invaſit Febris cum alvi fluxu, & intenſiori ventriculi morſu; hac vero declinante omnia ceſſabant. Septima morbi die tanto impetu recurrit Febris, ut acerrimo dolore ad Ventriculum, & Inteſtina excitato, ſanguinem per ſuperiora, & inferiora ejiciens, frigido, viſcidoque ſudore perfunderetur, & inde vox clangoſa, pulſuſque fere nullus perciperentur. In tam præcipiti Caſu ſtatim Corticis* unc. ſs. *exhibui, quam rejecit; iterum eandem doſim, ſed partitis vicibus propinavi, & poſt hanc vomitus ſedari omnino, ſanguis per inferiora imminui, & æliquantulum refici pulſus videbatur. In noctis progreſſu cætera ſymptomata paulatim remiſſa ſunt, licet ferme cadaver eſſet Æger. His ſtantibus, per ſubſequentes dies* drach. j. *Corticis præſcripſi, & quarta die Febris evanuit; hinc per alios octo dies* ad ſcrup. j. *propinavi, & interim præter quoque mei expectationem integre convaluit.*

IV. Aurifex *Febre Tertiana duplici continua corripiebatur, quæ uſque ad octavam diem regulariter proceſſit; in invaſione enim frigus aderat, magnus æſtus,*

& ſi-

& ſitis in ſtatu, & ſudor in declinatione, licet nunquam ad infebricitationem deveniret. Perpetuam tantum, & tantum contumacem vigiliam, ac corporis agitationem obſervavi, unde his repetita ſanguinis miſſione, & exhibitis iis remediis, quæ Ars ſuggerit, nunquam meæ occurrit menti, fore ut ille nova adveniente Febre de repente periclitaretur. Sed veſpere Ægrotantis cubiculum ingrediens, eum inviſi decubitu ſupinum, convulſum, brachiis contractis, & oculis apertis attonitum. Vocatus non reſpondebat, pulſus erat parvus, & frequens, reſpiratio brevis, & difficilis, & omnia mortem minantia. Dum cucurbitulis, vel frictionibus ſub plantis pedum, vel exhibitione ſpiritus Salis ammoniaci cruciabatur, cervicem attollens, & brachia quaſſando, in clamores tantum erumpebat. Statim unc. ſs. *Corticis præſcripſi, quem ſummo cum labore (expers enim erat mentis, & convulſus ore) propinavi. Totam noctem in tam deplorabili ſtatu tranſegit; mane declinante Febre ſupradicta ſymptomata parumper declinarunt, Ægerque mentis compos Adſtantes cœpit cognoſcere: unde denuo pro tribus vicibus* drachmam *Corticis præſcripſi, dein ſucceſſive* drachmam ſemis *per aliquot dies, & tunc temporis ceſſante Febre una cum omnibus ſymptomatibus, a morbo lento pede ſeſe reſtituens, optime convaluit.*

V. Miles *poſt triduum ab invaſione Febris deferebatur ad Xenodochium, quem dum inviſi, ante veſperas obiturum certe credebam. Interrogatus agre reſpondit: quartam eſſe ſui morbi diem, & Febrem primam, & ſecundam acceſſiſſe cum frigore, pariterque cum ſudore evanuiſſe; tertia vero die denuo correptum ſe a Febre cum frigore tamen minori, pauco calore ad exteriora, ſed maximo ad interiora, & poſt octo, aut decem horas ab acceſſione apparuiſſe ſudorem copioſius emanantem. De quarta vero Febre, qua tunc laborabat, ſe nihil ſcire ajebat, niſi quod peſſime habebat. Tunc ego pulſum tangens, quomodo haberet neſcivi, cum ne primam quidem pulſationem enumerare potuerim: carpum enim tractans glaciem tangere mihi ſum viſus. Talis erat Ægrotantis ſtatus; jacebat nempe ille ſine pulſu, ſudore frigidiſſimo, & copioſo per totum corpus perfuſus, & tanta ſingultus frequentia irritatus, ut vix verba facere poſſet. Cardialgia, & Ventris torminibus cruciabatur, dejectiones nigricantes, ac ſanguine immixtas reddebat, eaque die pluſquam quinquaginta ſedes habuerat. Totum corpus puſtulis lividis, & nigricantibus coopertum, facies cadaveroſa, lingua arida, ſitis inextinguibilis, urinæ nullæ, ſumma jactatio: uno verbo, tanta erat ſymptomatum congeries, & ferocia, ut abſque dubio brevi moriturus cunctis videretur Ægrotus. Interim quid agendum dubitavi, cum deeſſe tempus exhibendi Remedii metuerem, eo raptim ad mortem properante: nihilominus de Corticis innocentia certus, ſtatim ejus* drach. vj. *in Vino generoſo infuſas propinavi, & iterum veſpere* drach. j. *Mane de eventu curioſus ad Xenodochium me contuli, & Ægrotantem aliquantulum calefactum, cum aliquo, licet exiguo, pulſu inveni, & ſudorem, ſingultum, dejectiones ſanguineas, & omnia ſupradicta ſymptomata remiſiſſe comperii: unde continuato Febrifugi uſu* ad drach. j. *ſingulis ſubſequentibus diebus, intra paucos dies omnino a Febre evaſit. Sexta die ad anum tumor apparuit, qui ſuppuratus, & expurgatus cicatricem admiſit, & Patiens priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt, nulliamque paſſus eſt Recidivam.*

Quamplurimas alias harum Febrium Hiſtorias Tibi communicandas haberem, Vir Egregie, quas lubens omitto, ne pagina ſuccreſcens locum Obſervationibus tuis eripiat, quæ miram hujus Remedii methodice, ut Tibi mos eſt, atque efficaciter adminiſtrati, vim abſque aliorum calculis ſatis ſuperque evincent.

HISTORIÆ COMMUNICATÆ

Ab Excellentiſs. *D. Ferrante Ferrario* Mutinen. Prof. Eruditiſs. & in Exedra publica meas vices ſupplente.

POSTULAS *a me, Clariſſime, ac Humaniſſime Vir, Caſus aliquos, quos China China utenti obſervaſſe mihi contigerit in Praxi, & jam libentiſſime obedio. Verum tui quoque ſunt, quos nunc ſcribo; Horum enim alios Te conſulente, alios, Te Methodum tuam mihi jam antea communicante, curavi. Debet Tibi Urbs noſtra felix hoc de Peruviano Cortice periculum, cum pro Febribus Perniciosis expugnandis mirum hunc, certumque Remedii modum apud nos antea tentaverit nemo. Debeo Ego Tibi quidquid debent cæteri; Cum tamen id, quod publici juris jam fecerat Curationum tuarum felicitas, intimius mihi amor, & ingenuitas tua aperuerit, in communi beneficio fortiori præ cæteris vinculo obſtrictus ſum Tibi. En ergo Caſus aliquos ex iis, quos in uſu Corticis, pro Febribus quibuſdam Perniciosis curandis, mihi datum eſt obſervare.*

1. Anna Compagnoni *mulier valetudinaria, & doloribus uterinis ſæpeſæpius obnoxia Menſe Julii Anno* 1706. *Febre corripiebatur cum rigore, & vomitu. Vocatus poſtera die, ut curarem, bene habentem inveni, nempe omnino ſine Febre, cum pulſu valido, hilarem, & nil de incæpto morbo ſolicitam. Tota eadem die, quæ morbi erat ſecunda, ita ſe habuit; unde ex iis, quæ evenerant, facile fuit de Tertiana Intermittente judicium ferre. Poſtero mane circa meridiem Febris iterum invaſit cum aliquo ventriculi morſu, & vomitu bilioſo, licet perpauco, durante tamen per plures horas irrito vomendi conatu. Pulſus in longum tempus parvus; attamen circa veſperam omnino elevatus, Febre per ſudorem univerſalem optime remittente. Præſcripſi pro venturo mane leviſſimum medicamentum ſolvens, paratum nempe* ex Olei amygd. dul. rec. expreſſi unc. iij., Mannæ elec. unc. ij. & decoc. cordial. ſol. q. ſ. *ex quo aliqua ſequuta eſt alvi dejectio, & melior, Ægra referente, ſtomachi ſtatus. Tota eadem dies ſine Febre acta eſt. Mane tribus ante meridiem horis invaſit iterum, cum levi quidem rigore, & vomitu fere nullo, ſed maxima cum agitatione, & per horas plurimas minutiſſimo pulſu. Creſcente veſpere, & magis increſcente nocte pulſus ſolutus eſt, & cætera remiſſa ſunt ſymptomata. Cardiaca pro tunc præſcribebantur Remedia, & mane dum omnia forent placida, miſſus eſt ſanguis ex pede, Ægra nil morbum ſuum timente, me tamen de eodem ſatis incerto. Ejuſdem diei veſpere febricitavit aliquantulum, jactabunda fuit, & tota nocte inſomnis. Mane dum inviſebam, cum pulſu ſatis celeri inveniebam, cum magna faciei mutatione, & virium detrimento. Suſpicatus tunc Perniciem Febris, timui mecum ipſe feram, quæ deinde inſurrexit, tragœdiam; cumque circa meridiem redirem, tactu valde frigidam, cum pulſu minutiſſimo, & vix perceptibili, cum anxietate magna, & frequentibus deliquiis, facile tamen per Aquam Cardiacam, quam præſcripſeram, repreſſis, inveni. Duabus elapſis horis redii iterum, & univerſo corpore algidam, diaphoretico ſudore perfuſam, ſine pulſu omnino, anhelam, & facie cadaveroſa, lugentibus Marito, & filiabus, morituram comperii. Territus omnino, de miniſtrandis Sacramentis tantummodo ſolicitus fui, propinaturus poſt hæc, licet citra ſpem, Febrifugum. His adminiſtratis, illico hauriendam exhibui Chinæ Chinæ* ſemunciam *ex Vino; deinde facta alterius* ſemunciæ *infuſione, ejus poſt horas quatuor dimidiam portionem, & poſt alias quatuor alteram dimidiam propinavi. Vixit præter ſpem omnium, & meam quoque uſque ad horam noctis ſextam morienti ſimilis. Ex eo tempore melius habere cœpit inſurgente pulſu, & viribus reſtauratis. Mane viſa eſt reviviſcere, & increſcente die magis convaluit; idcirco, repetito poſtmodum per plures dies Febrifugo, omnino curata eſt. Alterum intra Menſem Recidivam duplicis Tertianæ paſſa eſt, qua brevi per*

com-

communem Methodum liberata est, & vixit perfectissime sana.

II. D. Catharina Zanni *annorum LXV. Mense Augusti anno* 1706. *Febre correpta est. Invaserat hæc cum frigore, & vomitu, cumque per diem protraheretur, credita fuit a Domesticis Febris quædam, ut ajebant, Catarrhalis, qua affici alias consueverat. Cum tamen tertia die repeteret, vocatus valida Febre laborantem inveni. Mane altero cum non adhuc omnino remitteretur, præmisso Clystere, sanguis ex brachio detractus est. Recruduit eadem die post meridiem Febris, cumque postera dies majoris futura esse afflictionis videretur, cum de tertio in tertium fortiores, & magis præcoces fierent accessus, nil aliud præter cibum, & mature quidem, oblatum est. Rediit paullo post Febris cum frigore, deinde cum mordaci ad tactum calore, & aliqua interdum bilis per superiora excretione. Cardiaca tunc Remedia, & pulveres testacei præscribebantur, & pro venturo mane potus* ex oleo amygdalarum dulcium *paratus. Exinde Febris per subingressum Continua fiebat, servata tamen aliqua declinatione, sed amissa penitus apyrexia. His ita se habentibus optimum duxi,* sero vaccino depurato *Stomachum, & Intestina diluere, ideoque* ad libras duas *mane propinabatur; sed Febre majorem in dies vim sumente missus est denuo sanguis ex pede, & hoc factum est octava morbi die. Processit ea fortior semper, servato tamen periodico, licet obscuriori quodam augmenti circuitu. Undecima morbi die cum Febris consuetos motus tentaret, oris contorsione aliqua laborantem, & verba non bene ferentem observavi. Terruit me novitas rei, sed appropriatis Remediis evanuit hæc prorsus. Decimatertia morbi die, dum ante Auroram augeretur Febris, eadem oris obliquitate, & loquendi impedimento, cum gravi insuper sopore tenebatur, unde crescente jam die hirudines Hæmorrhoidibus apponendas curavi, sed spem omnem de restituenda sanitate amisi. Hac nova sanguinis missione, vel potius consueta Febris, licet tunc pauca, subsequente declinatione, melius haberi visa est, & tentatis jam antea Bezoharticis, & aliis Diaphoreticis validioribus sudor aliquis decimaquarta morbi die moveri observatus est. At decimaquinta die cum Febris augeretur, Apoplexia correpta est Ægra, quæ in Paralysim lateris totius dexteri degeneravit. Tenebatur sopore gravi; vocata tamen respondebat, quin declinante die mente melius constare cœpit. Ut hæc vidi, ratus fieri omnia ratione, & motu Febris, de hac supprimenda, si per tempus licuisset, consilium cœpi; quapropter, licet jam certe apoplecticam in futuris Paroxysmis morituram putarem, non omissis cæteris Remediis, Chinam Chinam exhibui* ad drachmas duas, *deinde singulo mane* ad drachmam unam *per sex dies. Testor Deum! cœpit sedari Febris, ac sensim restitui Partis amissæ motus, ac sensus, secuta postmodum sudorum, ac urinarum copiosa, ac critica evacuatione. Institi ego tunc in usu Remedii, vi cujus præter spem omnium a mortis imminenti periculo erepta est, & exinde post dies quadraginta motui adeo restituta, ut sine baculo gressum domi movere potuerit.*

III. D. Joannes Buzzalini *Mense Julio Anno* 1707. *Febre correptus est cum pauco frigoris sensu, sed magno capitis dolore. Remisit ea fere omnino in noctis progressu, postera vero die iterum invasit; hinc vocatus, ut curarem, duplicem Tertianam facile judicavi. Cum peteret Æger ut, si mitti sanguis deberet, potius cucurbitulis scarificatis, quam vena secta prius educeretur, genio indulsi, & quantum fuit opus, detractus est. Eadem die invasit iterum Febris cum modico pariter frigoris sensu, sed anticipato per horas aliquot accessu, & aucta intensione, atque etiam in diem crastinam extensione. Cum aliqua bilis excretio per vomitum fieret, largum seri vaccini depurati potum præscripsi, ex quo sequuta est magna ejusdem bilis quasi sinceræ per inferiora expulsio. Interim Febris magis intensa, & anticipatis in dies accessibus fiebat per subingressum Continua. Missus est iterum sanguis ex bra-*

chio

chio, non omissis interim Cardiacis temperatis, decoctionibus refrigerantibus, Gelatina ex Cornu Cervi de more parata, & seri vaccini minus largis potionibus. Cum hæc fierent, augebatur morbus, & levi aliquo per noctem adjuncto subdelirio, nec non observatis adhuc plenitudinis in sanguine signis, quippe quod Adolescens erat Æger, & ex anteactis meri potionibus, malaque victus ratione plenus satis, nulla coctionis intuens signa, sanguinem iterum ex pede detraxi. Die morbi undecima sudor aliquis, licet tenuis, apparuit; quapropter auxilio per Diaphoretica dato, duodecima, ac tertiadecima die universalis factus est, atque modice copiosus, auctis etiam interim, & melioribus, quoad omnia, factis urinis. His omnibus plurimum remittebat Febris. Quartadecima die minus sudavit Æger, sed copiosius minxit, pulsu interim magis elevato, atque æquali reddito. Dum hæc erant, nocte decimamquintam diem præcedente sudor omnino, ac urinæ evanuerunt, & de repente facta est ad cerebrum metastasis, ex qua delirium, ac artuum terribilis citra expectationem sequuta est convulsio, ac pessima pulsus concentratio. Terruerunt hæc me valde: cumque in auxilium vocaveris, nova celebrata est phlebotomia, & post appositas cucurbitulas repetitas affixa Vessicantia. Pulsus interim profundior, convulsio major, artus frigidiores, & facies cadaverosa fiebat, ex quibus moriturus jam certe videbatur. Tota eadem die, atque etiam nocte ita se habuit. Mane, dum mature inviserem, pulsum aliquantisper elevatiorem, sed tamen convulsum inveni, & Ægrum, licet non omnino, mente tamen adeo constantem, ut Viaticum sumere potuerit. Non amissa est tunc occasio, & aliquo symptomatum decremento, nec non Febre ab sui initio periodica simul collatis, statim propinata est, Te consulente, Chinæ Chinæ portio in forma boli, quam cum iterum supervenire incœpisset delirium, satis difficulter assumpsit deglutiendi nescius, sed tamen assumpsit. Tota eadem die pessime habuit, convulsione fortiore facta, & pulsu fere penitus amisso. Iterum sub vespere, licet extreme delirans, deceptus est Æger, cum biberet, nova Chinæ Chinæ in potu oblatione. Mane melius aliquantulum habebat in omnibus, quapropter alteram Febrifugi portionem suscepit, & parum eadem die deliravit, pulsusque aliquantisper invaluit. Sequentibus diebus drachmam unam Chinæ Chinæ ter, aut quater suscepit, & circa vigesimamquintam morbi diem optima sudorum, ac urinarum subsequente Crisi, Febris sensim evanuit, ac brevi perfectissime præter expectationem omnium sanatus est.

IV. D. Joseph Guldonus *Mense Septembris Anni* 1707. Febre correptus est cum rigore, & vomitu. Remisit hæc omnino in noctis progressu, sed cum tertia die iterum invaderet, vocabar, ut opem ferrem. Cum de simplici Tertiana certior fierem, in id mentem intendi, ut perpenderem, utrum aliquem Perniciosæ characterem reperirem, cum talis constitutio jam antea mihi innotuisset. Nil tunc invenire potui, quod suspicionem aliquam posset inferre; nec enim frigoris extensionem, quam par erat, longiorem, nec vomitum nimium, aut pravæ qualitatis, nec diuturniorem durationem observaveram. Postera die præmisso Clystere celebrata est phlebothomia ex brachio satis abunde; præcesserat enim in Ægro ex more copiosior meri potio. Adfuit tertia accessio valida nimis, sed tamen nullo feralis novi alicujus symptomatis juncta comitatu. Mane sequenti vacuus omnino a Febre fuit Æger, & copiosa seri vaccini hausta quantitate plurimum, & cum optima tolerantia dejecit. Nocte nihil obdormivit, & circa subsequentis diei meridiem en repente frequens vomendi impulsus cum pauco partium extremarum frigore. Successere mox inquietudo maxima, stomachi angor, deliquia, dein vera Cardialgia. Pulsu penitus caruit, frigidi facti sunt artus, & brevi frigidissimus sudor abunde per totum corpus effusus est. Territi sunt jure merito Domestici ejus, quippe quod eodem penitus modo, ut mihi referebant, Frater alter paucos ante annos occubuerat. Aderam ego

tunc,

tunc, & dum miniſtrabantur Sacra, infuſionem ex Chinæ Chinæ drachmis ſex e vino paravi, cujus portionem ſtatim, alteram vero quatuor horarum interpoſita mora, & alteram aliarum quinque in noctis progreſſu propinavi. Algidus ſine pulſu, ac moriturus uſque mane ſemper fuit. Creſcente die percipi cœpit pulſus, & aliquantulum incaleſcere; quapropter continuato Remedii uſu melius in dies habuit, & veluti renaſci, ut ipſemet ajebat, cum omnium admiratione viſus eſt.

V. D. Joſeph Monici, *cum Menſe Auguſti Anni* 1708. *Febre corriperetur cum frigore, dolore ſtomachi intenſo, & vomendi irritamento, opem meam implorabat. Tertia die invaſit iterum Febris iiſdem propemodum, ſed fortioribus ſtipata ſymptomatis. Præ cæteris mordax urgebat ſtomachi dolor, & frequens vomendi, irritus tamen ſemper conatus, ex quo maxima primum totius corporis agitatio, inde repetiti animi defectus ſubſequebantur. Pulſus durus erat, & inæqualis; hinc* Cardiacis ex mixtura Sylviana *pro tunc præſcriptis in veſperam judicium de Febre trahebam. Cum iterum inviſerem, aliquo perfuſum ſudore inveni, ſed querulum, & licet plurimum remitteretur Febris, adhuc magis laborantem. Cum temperamenti gracilis omnino foret, & ante annos aliquot quaſi in tabem pulmonum proclivis, ſtatui præmiſſo Clyſtere mittendum eſſe die craſtina parca doſi ſanguinem ex brachio, quod factum eſt me præſente, & Ægro penitus a Febre immuni. Inclinante die cum iterum inviſerem, inveni irrequietum ſatis, & ſtare loco neſcientem, cum ſiti, & pulſu frequentiori. Hæc omnia ſuſpecta mihi erant valde; hinc cum in craſtinum exeundum mihi foret ab Urbe, & alte hæreret animo ſuſpicio de hac Febre, D. Franciſco Mariæ Monici Chirurgo Fratri Ægrotantis ſcriptum reliqui, quod ſi Febris diris iiſdem ſymptomatibus incrudeſceret, Chinam Chinam* ad ſemunciæ pondus *in vino more ſolito, ut ipſe in aliis caſibus a me factum viderat, exhiberet; nam de Fratris vita in quarta periodo dubitabam. Invaſit Febris, quæ fuit tertia, efferis adeo juncta accidentibus, ut moriturus jam certe crederetur. Præ cæteris immanis aderat Cardialgia, hinc labiorum tremor, & convulſio, inde frequentiora deliquia, pulſus minutiſſimus, concentratus, & per intervalla affatim latens, atque demum funeſta corporis perfrigeratio. Territus jure merito his omnibus Frater, monito, quod præſcripſeram, bene utens, ſtatim Chinæ Chinæ* drachmas tres *e vino exhibuit; cumque ſub veſperam redirem, iis omnibus, quæ mox narrabantur, ſymptomatibus adeo male multatum inveni, ut bene arreptum conſilium meum judicaverim, quinimmo in noctis progreſſu* drachmam alteram *ſumendam decrevi. Remiſerunt mediam circa noctem ſymptomata; mane præſcripſi* drachmas *iterum* duas *Corticis interpoſitis moris ſumendas; non enim fidere tunc poteram Febri, quam intus foveri adhuc ſentiebam. Nocte tota irrequietus fuit, & ſequenti die, qua acceſſio quarta futura erat, non adfuit quidem hæc, ſed motus tot, tamque inæquales in Ægri pulſu, & ſtatu obſervati ſunt, ut multoties de ejus adventu dubitaverimus. Diem tamen totam hoc modo evaſimus, & continuato Remedii uſu, Deo dante, morti ereptus eſt, & maximo quidem cum labore, necnon intercurrentibus poſtmodum pluribus Recidivis ſanitati tandem reſtitutus eſt.*

VI. D. Geminianus Miliani *Sacerdos, cum ruri degeret, prima Octobris die anno* 1708. *Febre correptus eſt cum pauco frigore, ſed ingenti vomitu, nec non totius corporis circa articulos dolore. Cum parum diebus anteactis dejeciſſet, ratus totam in alvi defectu Febris cauſſam delituiſſe Medicamentum purgans, quin & Catharticum ſuo marte aſſumpſit, ex quo maxima ſequuta eſt purgatio, & exinde major Febris intenſio. Quarta morbi die cum a me pro ægrotante Filio conſilium peteret Pater, inſtiti, ut ſtatim adduceretur in Urbem, quod factum fuit quinta morbi die duabus ante meridiem horis. Monitus de Ægrotantis adventu illico ipſius domum adivi, & ut primum pedem intra cubiculum movi, horrui lu-*

ridam

ridam ejus faciem, oculos micantes, acutas nares, incertam, tremulamque vocem, ſtomachi anguſtiam, paucam, ac turbidam urinam, & quod præ cæteris peſſimum, pulſum minutiſſimum, atque convulſum. Territus tali rerum funeſtarum ſyndrome, ſtatim de Sacramento Confeſſionis ſolicitus fui, quippe qui imminens delirium (nec enim magna res erat dignoſcere) prævideram. Interea cum ſtomachi affectio prope Cardialgiam urgeret, ratus particulas adhuc epoti Cathartici Ventriculum, & Inteſtina irritare, Olei amygdalarum dulc. rec. expreſſi uncias quinque *præſcripſi, non omiſſis interim, quæ in tam præcipiti caſu opportuna videbantur, Cardiacis pretioſioribus. Tota die ita ſe habuit, & ſub veſperam, cum levis ſequeretur dejectio, melius aliquantulum haberi viſus eſt de ſtomacho, peſſimo tamen durante pulſu, & aliquo ſubſequente delirio. Urgebam interim, ut pro ſequenti mane ſocius mihi jungeretur Medicus, ut me hæſitantem circa ſanguinis miſſionem confirmaret, quæ utut neceſſaria, tamen a pulſu peſſimo in dubium vocari videbatur. Mane in conſilium vocatus es Tu, Domine mi, qui, penſitatis omnibus, calculum tuum meo addidiſti de ſanguine mittendo, parce quidem, & ex manu ſiniſtra. Tota eadem die, quæ morbi erat ſexta, ita ſe habuit, ſed circa veſperam peſſime habentem invenimus; algidus enim erat, & ſubdelirans, & vix poterat ob motus manuum convulſivos percipi pulſus. Crevit mox adeo delirium, ut in lecto ſedens exercitio Literariæ Paleſtræ, cui olim incubuerat, vacaret cum admiratione ſimul, & commiſeratione adſtantium. Tunc ego (licet parum profutura opinarer) Veſſicantia apponi, & repetitas affigi Cucurbitulas curavi, quod magna difficultate factum ob Ægrotantis contranitentis conatum. Totam noctem ſic tranſegit, ſed quamvis mentis expers foret, quotieſcunque labiis apponeretur, aquam copioſe ingurgitabat. Mane inveni non adeo delirum, ſed potius attonitum, adhuc tamen copioſo ſudore frigido perfuſum, pulſu omnino deſtitutum, & more ſolito convulſum. Bibebat quidquid offerebatur; quapropter perfecto aliquo ſymptomatum decremento, de China China propinanda mecum ipſe reputans, ſtatim me contuli ad Te, ut de eadem conſilium ferres. Ut me vidiſti petebas, utrum deceſſiſſet Ægrotus noſter, ſed cum reſponderem vivere adhuc, & cogitatum meum de Cortice prolaturus forem, præveniſti ipſe me ſubridens, & inquiens: Lubet etiamnum tibi offerre Corticem? Non abnuo; at ignoro, quis in hoc Caſu ſperari poſſit eventus. Quod obſervandum eſt, ut nedum Plebis, ſed & Medicorum quorundam evitemus dicteria, ſub forma Cardiaci Remedii propinandus eſt, ne ulla, utut ridicula, in nos deferatur culpa de hominis morte jam perituri. His dictis, quamvis ab Urbe diſceſſurus fores, mecum te contuliſti ad Ægrum, & ſtatim Chinæ.* Chinæ drachmas tres *ſub forma Cardiaci Remedii, nempe mixtura facta* ex Confec. hyacinth. & Syr. de cortic. Citri, *propinavimus. Mixturam totam aſſumpſit Æger, & cum hoc vidiſſem, alteram non abſimilem paravi, ſed cum propinare poſt meridiem tentarem, jam adeo urgebat delirium, ut totam deglutiendi compos haud fuerit. Ea tamen, quam ſumpſerat, contentus eram, quippe quidem ſuffectura [ſi per tempus licuiſſet] pro imminuenda ſaltem, ſi non ſupprimenda futura acceſſione. Tota eadem nocte deliravit, frigidus, & ſine pulſu ſemper fuit, ſed mane ſub aurora quievit, & cum inviſerem, inveni aliquantiſper calefactum, mente ſaniorem, licet attonitum, & aliqua pulſus reviviſcentia præditum. Inexpectatum admiratus donum, ſtatim de Sacramento Euchariſtiæ ſolicitus fui, deinde infuſionem ex Chinæ Chinæ* uncia una *paravi in Vino, & copioſam portionem hauriendam tradidi. Hac ſervata per aliquot dies methodo cœpit paulatim inſurgere pulſus, & cætera evaneſcere ſymptomata; hinc copioſiſſimis effluentibus Urinis præter omnium expectationem, ac noſtrum quoque, revixit, & poſt breves aliquas Recidivas optimæ, Deo dante, ſaluti reſtitutus vivit. Tunc temporis* Mater ejuſdem

jam

jam ſeptuagenaria Febre tertiana ſimplici, mox in duplicem, inde in continuam citiſſime mutata torquebatur cum maxima virium jactura, ſtomachi angore, ac dolore intenſo, deliquiis, & pulſu adeo exili, ut vix perciperetur; demum jam fere ad extremum redacta ejuſdem Remedii uſu per plures dies ad drach. j. *exhibiti a Febre tam dira, cæteriſque ſymptomatibus paulatim liberata eſt, morti una cum filio, cujus funeri eodem tempore jungenda videbatur, feliciſſime erepta.*

VII. Mirandum præ cæteris omnibus ratione ætatis, & felicitate ſucceſſus Caſum, quem tandem obſervare datum fuit, lubet ſubnectere. D. Dominicus Ferrari, *toti Urbi ob ætatem ad nonageſimumquartum annum ſtrenue productam notiſſimus, die decima Aprilis anni* 1710. *incidit in Febrem cum copioſa, & frequenti diarrhœa. Accitus ſtatim adeo male multatum inveni, ut brevi moriturum judicarim; Febre enim intenſa, & frequentiſſimis dejectionibus modo bilioſis, modo nigricantibus laborabat. Secunda morbi die Febris, & diarrhœa adeo fortiores fiebant, & eæ, quæ in homine tam ſene eſſe poterant, tam fractæ vires, ut ne verbum facere quidem poſſet; quapropter Sacris Myſteriis rite firmato, nil aliud tunc Arte Medica præſtitum, quam Enematum breviorum ex lacte chalybeato, & Cardiacorum pretioſorum, aliorumque Medicamentorum tam interne, quam externe ad roborandum ventriculum ſedula adminiſtratio. Nil hæc prodeſſe videbantur, niſi quod qui tertia, aut quarta die mori credebatur, ad ſextam uſque morbi diem præpter omnium expectationem devectus eſt, qua die cum mane inviſerem, inveni minus oppreſſum, quippe a media tunc nocte parum a diarrhœa vexatum. Hora ejuſdem diei vigeſima rediit hæc copioſiſſima, ac frequentiſſima, quin aliquo frigoris ſenſu in extremis corporis partibus affici obſervatus eſt. Deſtitit aliquantulum in noctis progreſſu diarrhœa, & mane vivebat adhuc, licet vere miſerrimus. Poſt hujus diei meridiem, quæ morbi erat ſeptima, en iterum immanis dejectio, en totius corporis univerſa perfrigeratio, & aliquis in pectore catarrhi ſonus. Spem omnem tunc amiſi; nihilominus motum ultimum diarrhœæ, atque etiam Febris aliquo modo periodicum mecum ipſe conſiderans, Chinæ Chinæ uſus in animo venit, opinatus fore ut, ſi non Febri, ſaltem roborando ventriculo conferre poſſet: cum non deſint Auctores, qui ob id eam commendent, & Praxis hoc ipſum confirmet. Hoc clam agere decrevi, & (annuente Te quoque, cui forte per viam occurrens quid facturus eram communicavi) ſtatim tincturam ex Chinæ Chinæ* ſemuncia, & drachma una Salis abſynthii *cum Vino per ignem paravi, quam addito* Syrupo de corticibus Citri *dulcoravi; hinc* ſcrupulum unum *ejuſdem Corticis in forma boli, & tincturæ* uncias quatuor *Ægroto ſub veſperam propinavi. Hora noctis ſexta* altera unciarum trium ejuſdem tincturæ portio *exhibita eſt, & exinde ſubſtitit diarrhœa, cumque mane inviſerem, vivum inveni, ſed adhuc peſſime habentem. Eadem die parum dejecit, ſed valde febricitavit. Sub veſperam aucta eſt iterum diarrhœa, & Febris, ſed utraque minor, propinatus eſt* ſcrupulus alter *Corticis, & eadem tinctura* ad uncias tres. *Sequenti nocte parum dejecit, & altera die melius habuit: ſub veſperam Corticis* ſcrupulum, & tincturæ parum *aſſumpſit; noctem bene tranſegit, mane mutatus omnino eſt, adeo ut mirarentur mecum Domeſtici actionem Remedii; ſed Remedium ignorabant omnes. Vegetus, alacris, & more ſuo lepidus factus eſt, & quod mirum, ſublata omnino diarrhœa, & imminuta ad ſtuporem Febris. Deſtiti ego tunc ab uſu Remedii, cum omnia bene cedere proſpicerem; ſed quatuor intra dies en iterum invaſit maxima Febris cum diarrhœa, & copioſo ad pectus catarrho. Deſperavi tunc vere omnino, & pœnituit a Remedio deſtitiſſe: novum tamen animum induens* drachmam ſemis *Corticis* cum unciis quatuor, *quæ ſupererant,* anteactæ tincturæ *propinavi. Evaſit ab hac quoque Febre, hinc per alios ſubſequentes duos dies* drachmam

ſemis

ſemis *Corticis aſſumpſit, deinde de tertia in tertiam diem* alteram ſemidrachmam *per duas vices deglutivit, ex quibus a Febre liberatus eſt. Poſt tres alios dies iterum* drachmam ſemis *Febrifugi ſumpſit, & ſane aſſerere poſſum, Ægrum diebus a China China vacuis pejus ſemper habuiſſe, quam dum Cortex propinabatur; tunc enim temporis alacrior erat, vegetiorque; quin pulcherrima res erat cernere Senem nonagesimoſecundo anno confectum, vitam hoc uno Remedio protrahentem. Per quatuor alios dies a China China abſtinui, ratus ſuffecturam, quam interpoſitis moris exhibueram. Sed ſexta Maji die, qua morbi erat vigeſimaſexta, en iterum Febre correptus eſt cum frigore, & diarrhœa, quarum tamen utraque modum non exceſſit: tunc tamen* drachmam ſemis *Corticis ſub veſpere, & alteram* ſemidrachmam *media nocte ſumendas præſcripſi. Evanuit Febris hæc ſequenti mane, & exinde bene adeo in dies habuit, ut jam a morbo reſtitutus non ſolum e lecto propriis viribus valuerit ſurgere, ac vegetus per Urbem incedere, ſed & Rus pergens, delicatioribus quibuſdam ſuis plantulis ſedulus Cultor cum omnium admiratione incumbere.* Idem *poſt biennium Tertiana duplici, ſubobſcuris motibus invadente, iterum correptus, ſanguinis miſſionem e brachio ad uncias ſex bene tulit, inde eodem Cortice* ad ſcrupulum unum *per plures dies exhibito rurſus curatus eſt; & prout ætas tam diuturna ferre potuit, ſatis incolumis redditus, certiorem me ſemper de vi mira Remedii faciens, cujus non exiguum quidem donum Homini tam ſeni fuiſſet vel unius tantum diei inducias impetraſſe.*

Poſſem Ægros alios quamplurimos ſubnectere ſimili methodo curatos, ut D. Annam Monici *prædicti D. Joſephi Matrem a Tertiana Pernicioſa cum Cardialgia, & ſudore diaphoretico,* D. Monicam *ejus Nurum gravidam ſeptimeſtrem, & abortum ob horrendos vomitus, & deliquia cæteroqui paſſuram, a Tertiana ſimplici, mox duplici, inde continua liberatas. Sic Puella quedam de Malavoſiis* Angela *nomine a duplici Tertiana, in cujus acceſſione ſingula immanes patiebatur Epilepticos inſultus, tinctura Corticis curata eſt. Sic* Marius Benaſſi *a ſimplici Tertiana, cujus in ſecundo, & tertio acceſſu dejectio decoloris ſanguinis, fluxus Hepatici adinſtar, & diaphoretici ſudores mortem inferebant, evaſit. Sic* D. Herculi Rebucci *prope Mirandulam degenti Tertiana duplex uſque ad acceſſum decimumſeptimum protracta, & eo uſque redacta, ut is in acceſſionibus gravi ſopore in lethargum proxime tranſituro opprimeretur, ſumma cum Uxoris, filiorumque jam fere amiſſum lugentium lætitia, feliciter ſuppreſſa eſt. Sic* Angela Toni *a Tertiana in quarto acceſſu diarrhœam biliosam, mox diaphoreticum ſudorem inducente,* Angella Colli *octogenaria a Diaphoretica,* Urſula Chiapponi, Anna Bacciolani *gravida ſeptimeſtris a Cardialgica liberatæ ſunt. Quin poſtrema hæc Mulier iterum paucis diebus a partu prioris naturæ Febribus tentata, quæ lochiorum inſuper ſuppreſſionem induxerant, repetito Corticis uſu ſtatim fluentibus iterum puerperiis, optime convaluit. Sic denique* D. Mario Zuccati, *Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Præſulis noſtri Co: Maſdoni Domeſtico, Tertiana primum intermittente, mox ſubcontinua detento, qua pulſus carentiam, ſudorem diaphoreticum, graviſſimum ſoporem, ideoque immixens, certumque mortis periculum induxerat, hoc uno Remedio properanter, & valida doſi exhibito, indeque continuato, ſalus reſtituta eſt. Sed ne nimius ſim, hos, & alios caſus quamplurimos omitto. Tibi vera, Vir humaniſſime, & Orbi toti juramento teſtor, hæc a me, parum quidem culte, ſed minutim, ac fideliter depoſita; Puderet quippe Conſcientiam meam, & Fidem publicam Peruviano Cortici partibus nimis ſtudens devovere.*

PEculiarem ſane ſibi vindicat animadverſionem unaquæque ex ſuperioribus Hiſtoriis, quas nobis uterque Profeſſor hìc inſerendas tradidit; præterquam enim quod in illis omnes fere obſervantur Febrium Pernicioſarum a nobis

bis descriptarum characteres, ac differentiæ, eximia insuper elucet Corticis Peruviani virtus in iisdem curandis, etsi illæ extremam jam ferme perniciem intulerint. Licet autem singulæ singulari quoque sint considerationedignæ: attamen, quæ in iisdem occurrunt speciatim magis notanda, lubet Lectori obiter innuere.

Ex secunda itaque Historia, communicata a *D. Clerico*, patet, quam periculosum sit, Homini ex Febribus per Chinam Chinam curato Cathartico exhibere. An utile sit exhibere adhuc Febricitanti, vel per aliam Methodum a Febre liberato, judicet quisque. Quarta Historia graphice pingens Febricitantem Catalepticum, convulsum, ac sine loquela ululantem, & nihilominus Cortice sanatum, non exigui ponderis est, cum hujusmodi accidentia & raro apparere soleant in Febribus, & fere semper, cum apparuerint, soleant interimere. Tertia pariter, & quinta, excretiones immanes atro-sanguineas, & nigricantes Febribus associatas exponunt cum symptomatis vere funestissimis, quæ vix unquam a morte queunt sejungi, ni sejungantur ope Corticis.

Inter Historias autem *D. Ferrarii* insignis admodum videtur secunda, quæ Apoplecticum insultum qualibet Accessione periodice recurrentem, & in Paraplegiam tandem commutatum, describit. Sanatio per Chinam Chinam obtenta satis ostendit, Remedium istud fluida humani corporis nequaquam figere, neque suppressionem Febrium illius assumptioni subsequentem, inducere Apoplexias, aut alia ejusmodi mala, quæ immerito reformidant inexperti. Idem quoque testantur Lethargus, & aliæ soporosæ affectiones, quæ in iisdem Historiis curatæ visuntur, curatis per Corticem Febribus. Neque minus evincunt oppositum, nullam scilicet inesse Chinæ Chinæ humores fundendi vim, aliæ, quæ ibidem prostant, Curationes Febrium ab immodica humorum fusione, aut colliquatione pendentium. Tertia Historia est illa eadem, quam ipse retuli nuper *Cap. III. num. x.* Uniformitas narrationis uniformitatem veritatis luculenter indicat. Sexta pariter, quam ipse innui per transennam supra *Cap. II.* insignis est, quia non modo Subcontinuæ Febris acutiem, ac malignitatem adeptæ, sed veræ Continuæ Proportionatæ Malignæ curationem eximiam, ope Corticis absolutam, ponit ad oculos. Distinctam autem præ omnibus considerationem meretur Historia septima, quæ Senem nonagesimosecundo circiter ætatis anno Subcontinua Febre longiore, simul & diarrhœa correptum, ac subinde sanatum, robustæque valetudini restitutum, quin & post biennium iterum pari ratione curatum exhibet ope Corticis pluries oblati. Historiam quoque similem habet *Badus* de Sene nonagesimumsecundum ætatis annum agente, Tertiana notha detento, per Chinam Chinam curato, & post biennium adhuc vivente. Corruit hinc vana eorum suspicio, qui pro reducenda in actum Chinæ Chinæ virtute, virium, & floridæ ætatis robur requiri, autumant. Sane China China longe melius ac Cardiaca quævis sic appellata, Febricitantibus quibusvis, utut debilibus, robur addit, cum Febres submoveat naturale robur exhaurientes; quod illa vere nequeunt præstare. Cessat pariter ex aliis Casibus acervatim ab eodem *D. Ferrario* recensitis occasio dubitandi, num Fœminis *Utero gerentibus*, aut *Puerperis*, possit utiliter exhiberi Cortex, cum utriusque felicis Curationis ibidem prostet exemplum duplex non aspernabile.

APPENDIX.

PEtierat a me Bibliopola, arrepta occasione hujusce novæ Editionis, ut cum non paucis auxerim suadente ipso Tractatum meum additamentis, novas itidem non gravarer addere insignium curationum historias, quarum, certe non exigua mihi suppeteret, si eas liberet persequi, copia. Sed ut fatear, morem

rem

rem illi gerere in hoc supervacaneum censui ; tum quia satis jam fidei, ni fallor, assequuta sunt apud Rempublicam Medicam effata mea, quibus communis astipulatur hodie Medicorum praxis ; tum quia pluralitas casuum inter se valde conformium, quos possem inserere, nonnisi eandem quodammodo crambem eodem fere semper modo recoctam jugiter exhiberet ; tum denique quia præter recensitas a me in hoc ipso Tractatu historias vere memorabiles, plures alias ejusdem ordinis olim edidi in *Responsionibus meis Jatro-apologeticis ad Clarissimum Ramazzinum*, ubi rem omnem confeciſſe mihi sum visus, praximque meam satis illustrasse, & a quibusvis oppositionibus integre vindicasse. Ne tamen repetitis petitionibus ejusdem Bibliopolæ plane refractarius viderer, quod ipse facere detrectavi, fieri saltem ab Amico favere assueto, scilicet ab eodem *D. Ferrario* libenter curavi : quod ille quidem peregit suo more nimis humaniter, hæc ad me novissime scribens.

HISTORIÆ NOVITER Communicatæ ab Excellentiſs. *D. Ferrante Ferrario* Mutinen. Prof. Eruditiſs., & in Exedra publica meas vices supplente.

JURE *quidem merito demandas aliis, Vir Præclarissime, ulteriorem evulgationem Successuum semper felicium, quos hucusque peperit, & in dies pariet in Periodicarum Febrium Pernicioſarum curatione celebris Methodus, Praxisque tua, qua certe nil utilius inventum hactenus, aut excogitatum in Medicina universa. Quid enim allaborandum Tibi, ut tua ulterius comprobes dogmata, cum tota jam huic operi allaboret, ac plaudat Respublica Medica? Nonne Urbs nostra, quæ Te hac in re legislatorem nedum primum, sed unicum late fatetur, quotidianas curationes hujusce ordinis a nostratibus Medicis feliciter gestas Tibi uni, vel tunc, cum agis alibi, receptas refert? Utere igitur citra ullam solicitudinem per totum hoc fervidum, ut assoles, anni tempus, Febrium licet Periodicarum supra morem ferax, utere, inquam liberaliter, quo melius valetudinem tuam firmes, atque unde etiam prodesse non cessas, honestissimo Ruris otio, cum abunde jam dederis unde Febres activas fere omnes etiam graviores, & periculo plenas certo sanemus. Manu tua medemur omnes a Te uno in hac manuducti. Utinam vero Methodum tuam omnes exacte teneamus in China China rite, opportune, ac, ubi tantum convenit, & prout convenit, administranda, Febresque [quod præcipuum est] dignoscamus a Febribus, tempus a tempore, & modum a modo, quæ omnia utut dilucide a Te tradita fuerint, ac explanata, a cunctis nihilominus haud æque clare sunt forsan percepta, unde identidem abusus emergit, nonnunquam vero & neglectus. Veniam tamen det minus expertis, siqui sint in nimietate peccantes, humanitas tua ; viam namque nimis lubricam sternunt ad errorem hinc metus exitii, illinc fallacitas curationis ; idque tandem firmum, ratumque habeas, quod nostrum nemo leges æquissimas a Te constitutas, ut par est, impleturus, quantumvis acutus & sagax, in ipso tamen opere, ubi præsertim sit nonnihil anceps usus Remedii, sollertiam, aut perspicaciam tuam unquam æquabit. An eas ego saltem, qui Praxim medicam, & profecto jam diuturnam incessanter exerceo in hac Urbe, satis impleverim, ubi Peruvianum Corticem contigit viriliter adhibere in his, quas recens ad Te mitto, novarum Curationum historiis, Tu Judex esto : an impleverim ubi ab eodem contigit abstinere, memetipsum mihi constituo Judicem, quippe satis conscius quanta sit mihi religio, ne hoc insigni, atque insonti Febrifugo damnose abutar : illud namque fere nunquam exhibere consuevi, & consuesco, nisi in Febribus vere Pernicioſis a Te descriptis, nec nisi præ urgentia symptomatum, in aliis Periodicis protracta etiam, quo diutius licet, illius oblatione, minime vero in* Depurativis, *neque in primis statim Febrium cum aliquo etiam impetu erumpentium insultibus, sed ad normam cautionum*

tionum a Te prudenter præscriptarum, citra circunstantias prædictas ab exhibitione ejusdem Corticis feriari ut plurimum soleo, quem (*ut tuis utar ipsius verbis*) in usus longe digniores ampla manu profusurus reservo.

I. Dominus Franciscus Belleardi *Nobilis Mutinensis annum nunc agens septuagesimum quartum, adhuc, Deo favente, satis vegetus, licet Podraga quandoque corripiatur, duobus ab hinc annis Tertiana Febre simplici tenebatur, quæ cum invaderet, soporem non levem inducebat; ideoq; aliqua, prout ætas ferre poterat, administrabantur remedia. Quartus accedens Paroxysmus in soporem veluti lethargicum impulerat Ægrotantem. Pulsus per horas plurimas fere nullus, membra tenui sudore frigido madefacta; facies tetra, supinum corpus. Quid in Homine jam sene tunc nisi mors proxime metuenda? Circa tamen noctis horam tertiam aliquantulum expergefactus, dum appositam labiis aquam biberet, ebibit Chinæ Chinæ* drachmas duas, *quas prompte paraveram; per noctis decursum* alias duas, *mane vero circa meridiem* alias duas, *cum tunc temporis melius longe haberet. Sudavit per totam diem, febrisque abiit, nec rediit amplius ut antea, sævitiem suam post aliquot hebdomadas in breves podagricos insultus tantummodo exonerans.*

II. Domina Catharina Ceretti *Genitrix* Domini in Medicina Doctoris Petri Ceretti, *Adolescentis non exiguæ expectationis, Praxinque medicam etiamnum mecum exercentis, Tertiana Febre simplici quatuor ab hinc annis correpta est. In primæ, & alterius Febris paroxismo, nec non earundem progressu, de dolore Stomachi conquerebatur intenso, pro quo congrua præscribebantur remedia. Accessit tertia Febris, & Cardialgiam passa est Ægrotans non levem cum magna virium jactura, & deliquiis quamplurimis, ita ut ob Matris periculum desperaret Filius. Cum vero non admodum deficeret tunc temporis pulsus, Domesticorum, Nati, & Ægrotantis solicitudinem abduxi, Febris ferociam me domiturum pollicitus. Eam vero non omnino supprimere, sed quodammodo cohibere statutum est, idcirco* duas *tantum* Chinæ Chinæ drachmas *præscripsimus. Rediit postera die Febris, minoribus tamen comitata symptomatibus, ideoque totam prosequi tali pacto curationem decretum est, ut quotiescunque vires exereret Hostis, oblato Remedio frangeretur. Ita actum est. Res pro votis successit. Propinabatur juxta exigentiam China China, & hac methodo incessit quidem, sed pro lubitu, Febris, & feliciter curata est optima, & benemerita Mulier, quæ etiamnum, Deo dante, vivit incolumis.*

III. Franciscus Bonettini *annum nunc agens octavum supra octuagesimum, & his jam antea Apoplexiam, quæ in Paraplegiam degeneraverat, passus, Tertiana Febre simplici tribus ab hinc annis corripiebatur. In unoquoque Febrium accessu magno sopore tenebatur; ast, dum quartus accederet, ita Capite opprimebatur, ut per diem integrum Apoplexia vere detentus videretur, & animam certo certius proxime efflaturus putaretur. Pulsus per horas quamplurimas parvus, & tardus dein, celerior & febrilis factus est. Vespere aliquantulum expergefactus est, ita ut, cum extreme sitiret, Chinæ Chinæ portiunculam ebibere sensim potuerit, & paucis ab illinc horis portionem prima majorem. Postera die, dum melius haberet, & omnia a Febre oriri mala dignoscerentur, dosim pro more integra Remedii superhausit, ita ut adveniente die, qua recurrere Febris debuerat, parva omnino supervenerit, & brevi subinde fuerit sanatus. Hoc eodem Anno 1729. Quartana simplici correptus, & non multum dissimili Capitis symptomate, quo supracitato anno tenebatur, gravatus, China China evasit, vivitque decrepitus, ambulatque per Urbem. An audiendi sint qui Chinam Chinam nunquam esse Sanis propinandam, & ab eadem metuendam esse Apoplexiam autumant, huic me verissimæ Historiæ, uti & non paucis aliis hujusce generis practicis observationibus committo.*

IV. Dominum Bartholomæum Cotti, *Virum probitate, morumque integritate*

præclarum, & Sereniſſimi Franciſci Mutinæ Principis *Cubicularium emeritum, Febris Tertiana ſimplex invaſerat, cujus exordia, nedum progreſſum, ſudores effuſi cum magna virium, & animi jactura excipiebant. A quarto ſuperveniente Paroxyſmo peſſime mulctatus eſt, nihilominus Cardiacis remediis ſuffultus evaſit, ita ut poſtero mane morbi impetum declinaſſe videretur. Aſt quinta adfuit Febris, quæ ſudorem frigidum a mevidie per totam uſque noctem comitem habuit; ideoque, cum diutius fidere audacia foret nimia, habita non tantum morbi, ſed Hominis cæteroqui non juvenis ratione, propinata eſt, & repetita conſueto more China China. Domita eſt Febris, & ſuperveniente hæmorrhoidum familiari ſtillicidio convaluit. Poſt menſem erraticas nonnullas Febres iterum paſſus eſt, quæ mox evanuerunt, & vivit extunc alacer, atque præproſpere. Eodem modo a non diſſimili Febre poſt aliquod tempus* Domina ejus Uxor, *nomine* Margarita, *correpta curata eſt, quæ fere nullam exinde paſſa eſt Recidivam, & vivit floridiſſima.*

V. Illuſtriſſimi D. Michaelis Torretti Sereniſs. Ducis Mutinæ Conſultoris, *non impari modo curationem aggreſſus ſum, dum duobus ab hinc annis Febre, quæ Tertianæ continuæ ſpeciem præſeferebat, cum intenſiſſimo capitis dolore laboraret. Eo proterva ejus Febris die ſeptima devenerat, ut, tunc cum aliquantulum declinare nocturnis horis debuiſſet, gravior mane ſucceſſerit, & tantum Capiti gravamen, & dolorem intulerit, ut motus fere convulſivos excitaverit, funeſtumque ipſi Capiti majorem decubitum proxime comminaretur. Ut deterior, quæ pro more dierum expectari debebat futura nocte, Febris aliquantiſper cohiberetur, de propinanda China China animus mox ſuppeditavit; aſt cum de ſplendida, & nedum* Sereniſs. Duci, *ſed toti Urbi percara Perſona ageretur, ne mihi nimium fiſus viderer, Te, Excellentiſſime* Torti, *Ruri degentem conſulere volui, ideoque Nuncio miſſo, & habito voto, exhibitum eſt horis aliquot ante meridiem* ad drachmas tres, *& poſt meridiem uſque ad veſperam* ad alias tres *partitis vicibus Remedium. Protracta eſt uſque mane Febris exacerbatio, quæ nullatenus adfuit, ſed minoribus ſtipata ſymptomatibus; dolor namque Capitis, & cætera omnia admodum fuerunt mitiora. De actione Corticis, de quo dubitabatur, certior tunc factus, ejus uſum proſequutus ſum, ad exigentiam tantummodo propinando. Mirum dictu, & magis mirum viſu! Ingraveſcebat quandoque Febris; exhibebatur portio aliqua Febrifugi, & cedebat ita, ut ſimilis Equo indomito videretur, cui cohibendo lupatum fortius perſtringeretur. Curſum integrum hoc pacto peregit morbus, ſed tandem urinæ, & ſudoris ſuperveniente conſtante Criſi ſanatus eſt Vir egregius, qui integra ſatis, prout indefeſſum muneris ſui exercitium ferre poteſt, valetudine pro bono publico perfruitur.*

VI. Illuſtriſs. Domina D. Laura de Foſſano *Nobilis Matrona Mediolanenſis, dum Sanctam Lauretanam Domum pergens Mutinam pertranſiret, quadam de repente Capitis ſtupiditate correpta eſt, a qua ita male habuit, ut in apoplexiam incidiſſe credita fuerit. Vocatus fuerat* Dominus Leonellus *Medicus Mutinenſis, a quo plura adminiſtrata fuerunt remedia, ut morbus tolleretur. De facto convaluit aliquantulum; aſt altera ſuperveniente die, cum iterum laboraret, ut antea, adjungebatur* D. Carocciius *Medicus pariter, &* Lithotomus *Mutinenſis, qui dum febricitantem inveniret, putavit totam a ſola Febre, quæ alios fortaſſis habuiſſet acceſſus, ortum duxiſſe tragœdiam; Nihilominus cum res eſſet in ancipiti, Cardiacis, & Cephalicis protunc allaboratum eſt Remediis; & ſubſequenti mane, dum adhuc ſtupore Capitis aliquo gravaretur, celebrata eſt iterum ſanguinis miſſio. Tota die melius habuit; altera vero ſuperveniente en iterum ſub meridiem apoplectica, & vere moritura viſa eſt, ſed clariori, atque fortiori invaſione Febrem acceſſiſſe compertum eſt. Fortiora in uſum revocata ſunt remedia, ut Capite levaretur, & de China China propinanda mens fuit,*

quin

quin a ſupradicto D. Caroccio *eo modo, quo poterat*, ad drachmas duas *fuit exhibita. Superaccitus tunc temporis fui Ego quoque, & cum nullus dubitationi locus eſſet, quin omnia a Febre evenirent mala, majori propinandam eſſe Chinam Chinam doſi arbitratus ſum, quod in noctis progreſſu actum eſt. Mane melius habuit, ut ita Teſtamentum condere, & Sacramentis muniri potuerit. Exinde, licet Ægrotans, uti nil tranſactarum rerum conſcia, renueret, adſtantium tamen, necnon noſtris precibus commota, portionem alteram Febrifugi aſſumpſit, & ſub veſpere potavit alteram. Ceſſit omnino ea, quæ inſurgere die poſtera debuerat, Febris, & poſt paucos dies Mediolanum Cortice munita reverſa eſt, quamvis invita, dum Sanctum Iter perficere anhelaret.*

VII. Uxor Leandri Cavallieri, Ruralis Procuratoris *Illuſtriſſimi Domini Marchionis Levizzani Equitis Mutinenſis, nomine* Liberata, *menſe Julio hujus anni* 1729. *Tertiana Febre ſimplici corripiebatur, quæ non extra Benignioris leges ad ſextum uſque terminum progrediebatur. Cum vero invaderet iſte, magna Stomachi angaſtia, deinde Diarrhœa, nec non ſubalgido ſudore tenebatur. Cum pro more Benignæ Tertianæ fuiſſet antea curata, & uſque tunc fauſte omnia contigiſſent, commutationem Febris obſtupui; ratus tamen id fortuito, aut propter erratum aliquod eveniſſe, non ultra fui ſolicitus. Aſt altero ſuperveniente Paroxyſmo eo impetus Febris, & citata ſymptomata devenere, ut Ægrotans vita valde fuerit periclitata. Putavi ſupprimendam illico Febrem, cujus pertinaciam magna, & repetita Chinæ Chinæ doſis tandem edomuit felicisſimo cum Ægrotantis ſucceſſu, quæ poſt menſem irregularium Febricularum acceſſus aliquot paſſa, ſanitati demum reſtituta eſt.*

VIII. Admodum Reverendus F. D. Petrus Magelli *Eccleſiæ Sancti Joannis Baptiſtæ Mutinæ* Parochus Titularis, *nec non* Sacræ Hjeroſolymitanæ Religionis Capellanus, *Febre Tertiana duplici continua decumbebat. Huic gravia ſymptomata, Capitis nempe gravedo, Stomachi, & Inteſtinorum irritamenta, ſudores effuſi, atque intempeſtivi, pulſus debiles, & magna virium jactura jungebantur. Nihilominus cuncta hæc in morbi decurſu remittebantur ita, ut circa diem decimamquartam a Febre evaſurus, aut ſaltem bene habiturus videretur. Aſt, poſtquam omnia ex Chirurgia, & Pharmacia convenientia remedia fuere adminiſtrata, comite, quin potius Duce Excellentiſſimo, & ter ſemper a me ob ſapientiam, & ætatem colendo* D. Doctore Davini, *Febris repente ita increvit, ut tunc temporis, quo declinare debuiſſet, ſub veſperam ſupradictæ diei quartædecimæ in Lethargum fere impulerit Ægrotantem, qui & fæces, & urinas inſcius per totam fere noctem ejecit, & ſudore frigido cum pulſu exiliſſimo fuit perfuſus. Mane cum aliquantulum mentis fieret compos, oblata eſt valida doſi, & ſubinde per plures dies repetita China China, quæ morbum non modo edomuit ſtatim, ſed futuras Febres inhibuit, & vita periclitantem meritiſſimum Virum cæteroqui ſenem extremo forſitan imminenti Fato abduxit, qui tandem, dum Ruri degeret, pauca febricula, paucaque Diarrhœa correptus, febrile cenſum perſolvens optima nunc perfruitur ſanitate.*

IX. Dominicus Carolus Zironi Nobilis Mutinenſis, *robuſtuſque, & egregius Adoleſcens, dum hoc eodem anno* 1729. *Ruris amœnitate venando præcipue perfruebatur, Febre correptus eſt, & illico, ut manu medica commodius juvaretur, ad Urbem transferri ſe juſſit, ubi a* D. Doctore Monturſio *primi ordinis Medico digniſſimo opem poſtulavit. Febris in Tertianam per ſubingreſſum fere continuam abierat, & non parvis jungebatur ſymptomatibus, dolori nempe Capitis intenſo, nec non Ventriculi, & Inteſtinorum conatibus. Cum in tertia acceſſione male multaretur, & vomendi, atque dejiciendi neceſſitate quamplurima non modo urgeretur, ſed pulſu languido, & virium jactura deficere videretur, vocatus fui Ego quoque, ut graviſſimæ præſtantiſſimi Juvenis indigentiæ*

digitum apponerem. Peſſime habentem vere inveni, ſive pulſus exilitas, vultus languor, viriumque proſtratio ſpectaretur. Cum plura antea in uſum revocata fuiſſent præſidia, Cardiacis pro tunc Remediis pugnatum eſt. Poſtero mane, dum adhuc peſſima Ægrotantis eſſet ſors, & de eventu anceps nimis fierem, meam ſupradicto D. Monturſio *opinionem aperui de propinanda portione aliqua Chinæ Chinæ, qua non omnino ſupprimi poſſet Febris, ſed ſaltem in futuro Paroxyſmo timendum non foret exitium, & de ejuſdem Febris natura redderemur certiores. Annuit ille, &* tres Febrifugi drachmæ *fuerunt exhibitæ. Mirum dictu quos conatus, quam luctam exercuerit die poſtera Febris, quæ ſe ferocem præ foribus oſtendit, & caput non parum efferens, modo vomendi, modo dejiciendi conamina cum magna Ægrotantis agitatione inſinxit. Cum ab ungue, ut dici ſolet, Leonem apte tunc dignoſceremus, fortiori, & continuata Remedii doſi fractæ illi ſunt vires, & a periculo deinde eductus eſt egregius Adoleſcens, qui ſenſim convaluit, & Rus iterum poſt menſem peregit, ubi, etiam dum pro præſervatione Chinam Chinam quandoque reſumeret, Febribus irregularibus captus eſt denuo, a quibus tandem liber priſtinæ valetudini reſtitutus eſt.*

X. Petrus Antonius Criſpi, *Valetudinario Collegii Nobilium Mutinæ Famulus aſſignatus, Febre Tertiana ſimplici laboraverat, a qua poſt paucos acceſſus jam evaſerat. Poſt menſem, & poſt aliqua in victu errata iterum Tertiana Febre ſimplici correptus eſt, cujus prior, & altera acceſſio graviores Stomachi comites habuit affectiones. Dum tertius invaderet febrilis Paroxyſmus animo delinquebat, & vomitu magno torquebatur, cui ſubinde acceſſit Diarrhœa non modo, ſed identidem ſanguinis ſincera quaſi dejectio. Vocatus illico adfui, & vere moriturum Hominem deprehendi; magna quippe virium erat jactura, pulſus exilitas, & totius corporis perfrigeratio. De propinanda ſtatim China China conſilium in arena captum eſt, cum omnia hæc a ſola Febre oriri mala clariſſime dignoſcerem. Hærebam tamen an ab imminenti naufragio foret evaſurus, nullatenus non omittendum eſſe Remedium ſatius putavi. Exhibitum itaque fuit ſtatim, & per noctem doſi valida repetitum. Ab hoc ſedata non modo fuerunt ſupradicta omnia mala, ſed ita jugulata eſt Febris, ut fuerit extunc perfecte ſanatus, & ſuo nunc miniſterio nervoſe incumbat nulla exinde Morbi Recidiva, aut infimi Ventris moleſtia vexatus.*

XI. Admodum Reverendus D. Nicolaus Mundatori Sacerdos, *Filius* D. Catharinæ Mundatori, *quam in Hiſtoriis tuis Hiſtoria decimatertia retuliſti, Vir digniſſimus, & Conſortialium Eccleſiæ Cathedralis Mutinæ* Maſſarius *meritiſſimus, ætatis ultra ſexageſimum annum, & mole corporis athletica præditus, Tertiana Febre ſimplici Menſe Auguſto hujuſmet anni ſupradicti correptus eſt, cujus primum, & alterum quoque Paroxyſmum alacriter, & aliqua in victu errata committens tranſegit. Adfuit tertia Febris, quam pariter parum ipſe pertimuit, ſed cum ab amantiſſimo Nepote ſuo male habere dignoſceretur, dum ſiti magna, & linguæ ariditate extrema, nec non ſopore deinde gravi teneretur, nec bene mente conſtare videretur, vocatus ſum ſub veſperam, & aliqua præſcripta ſunt remedia. Sequenti mane facta eſt per cucurbitulas larga ſanguinis eductio; optavit enim Æger hoc modo potius, quam per venam ſectam inſtitui. Parum adhuc morbi ſui timidus, & e lecto ſurgens diem totam hilaris peregit; aſt de quarta futura Febre ſollicitum reddidi, cum nec exacta pulſus quiete perfrueretur, & maxima linguæ ariditate torqueretur, nec integra Capitis firmitate valeret. Noctem ſupervenientem inſomnem omnino traduxit, & hora diei tertiadecima cœpit magis Capite gravari, pulſus ſenſim imminui, dein ſopore graviori detineri. Eo res devenit, ut circa meridiem ſopitus profunde, & ſine pulſu perfuſus fuerit frigidiſſimo ſudore. Vocatus non reſpondebat, & frequenti anhelitu tamquam proxime moriturus*

turus ſupinus decumbebat. Ad horam uſque noctis primam ita ſe geſſit, qua excuſſus aliquantiſper expergiſcebatur, & appoſitam aquam exarſo ore hauriebat. Offerri tunc incœpta eſt China China, cujus drachmas duas ebibit in vino. In noctis decurſu aliquantulum calefactus eſt, & menti reſtitutus. Sub Aurora iterum drachmas duas Febrifugi, & ante veſperam aliàs duas aſſumpſit. Remiſit fere omnino Febris, & mutata ſunt omnia; hinc putavi rem in tuto poſitam, & ſi non integre jugulatum, ſaltem ita edomitum morbum, ut talem neutiquam pariturus eſſet impoſterum tragœdiam. Aſt ſequenti mane circa meridiem en nova, & inexcogitata adfuit Febris acceſſio, quæ Ægrotantem pari modo, ut antea, dejecit. Inefficaciam Corticis, quippe non pauca ejus doſi uſus fueram, vel nimiam meam confidentiam tunc obſtupui, & e medio tollendum meritiſſimum Virum magno mei mœrore arbitratus ſum. Cum vero fortiſſimus ille eſſet, & temperamento, ut innui, athleticus, ferociam Febris ſuſtinuit, & circa ſecundam noctis horam potuit iterum Chinæ Chinæ, quam ab alio Seplaſiario petitam, & mihi magis expertam conferri juſſi, unciæ dimidium ebibere potuit, & ſequenti mane alterum dimidium, ex quo (vel quia antecedenter adhibitus Cortex non omnino perfectus, aut quia, habita ratione moli corporis athleticæ, largior doſis foret adhibenda) non modo a deſcripta Febre liber evaſit Æger, ſed debitum uſum, ut par erat, proſequendo, a nulla alia uſque modo vexatus eſt, nullamque paſſus uſque adhuc Recidivam, Ruris tranquilliſſimo perfruens otio floridæ ſui Corporis ſorti reſtitutus eſt.

XII. Monialis *quædam in nobili S.* Marci Mutinæ *Cœnobio nomine* Soror Anna Maria Lazarini *annum agens ſexageſimumquintum, tumorem Uteri veluti ſcyrroſum pluribus ab hinc annis, citra tamen magnam moleſtiam ferens, circa finem Auguſti hujus ſupradicti anni Febre tenebatur, cujus varios acceſſus muneribus ſuis operam navans ſuſtinuerat. Cum vero de die in diem magis gravaretur, tandem opem medicam imploravit. Continua Febre laborare deprehenſa eſt, cujus tamen (ipſa referente) plures cum frigore paſſa erat acceſſiones. Habita maturiori indagine, cum de quarta in quartam diem fortior invaderet Febris, Quartanam deſignare haud fuit difficile, quam inſuper infimi Ventris dolores, & frequentes ſeceſſus, Stomachique angores comitabantur. Convenientia adminiſtrabantur remedia, & die magis opportuna celebrata eſt Phlebotomia, cum ad tollendam plenitudinem huic infra annum ſæpius etiam Ægra fuiſſet aſſueta. Febris interea ita invaluit, ut de quarta in quartam diem ſymptomata acriter augerentur, donec tandem, cum ſeptimus invaderet Paroxyſmus, Diarrhœa bilioſa, & vomendi conatibus cum magno Ventris dolore, & lipothymia, pulſu languido, atque ſudore ſubalgido torquebatur, & de ejus vita actum ſubinde videbatur. Periclitanti hoc modo benemerenti Moniali æquum duxi Chinam Chinam congrua doſi exhibere, & repetere, ne ſupervenientibus novis Febribus occumberet. Ab oblatione Remedii mire ſanata fuit a Febre, nec ulla alia illi ſubſequuta eſt, nec facta uſque adhuc Tumoris immutatio, aut augmentum, ſed priſtina ſua, quæ nunquam vere tranquilla fuit antea, ſalutis ſorte perfungitur.*

Et en, quos religioſe quidem deſcriptos, referre placuit Caſus, quibus alios addere poſſem quamplures interrupta, cui per annos multos incumbo, Praxi obſervatos, & infallibili hoc in uſus mirabiles tantum, quibus perficiendis unice eſt idoneum, a me ſemper ſervato Remedio ſanatos.

His ergo hiſtoriis omnibus ſufficienter, ut reor, illuſtrata eſt praxis Methodi noſtræ pro curatione Febrium Perniciosarum tum Intermittentium, tum Subcontinuarum, mediante uſu Peruviani Corticis. Quia vero hæ poſtremæ modo citius, modo tardius, ſeu modo in ipſo exortu, modo in progeſſu tantum ad Acutiem, & Malignitatem vergunt, neque tamen utriuſque circunſtan-

tiæ eadem videtur esse ratio; ideo statuta in præcedentibus Corticis oblatione, ubi Febris Intermittens, sive Subintrans in *lentiore* progressu suo essentialem continuitatem affectet, considerandum supereſt, an idem agendum sit, ubi pariter idem contigit in ipso *principio*; quod jam sequenti Capite peculiariter disquiretur, cum arduum sit hoc, magnique ponderis, ac utilitatis Problema, cujus sicuti frequens occasio occurrit in Praxi, ita exactum necesse est, ut præeat, accurataque indagine instituatur scrutinium.

CAPUT V.

Utrum, quando Perniciosæ secundi Ordinis, sive octavæ Speciei, nempe Subcontinuæ malignantes, continuitatem essentialem, & acutam affectant citissime, hoc est in ipso statim principio, expediat illico, aut liceat, Corticem *administrare, Febrisque cursum intercipere. Id etsi probabiliter sæpe liceat, non tamen indiscriminatim videtur semper licere.*

FAUSTITAS Casuum recensitorum, aliorumque plurium, quos lubens subticeo, ob usum Corticis Peruviani tempestive exhibiti, & nonnullorum infelicitas ob ejusdem remedii vel omissam, vel debiliorem, vel nimis seram administrationem, præbet occasionem non levem arduo Problemati: an scilicet in ipso statim principio nonnullarum Febrium Perniciosarum, in quibus non aliud, quam hoc, suppetit opportunum tempus pro utili Corticis oblatione, liceat nulla mora interposita ipsum Corticem ministrare, & nascentem Anguem in ipso exortu confringere, priusquam Hominem interimat: quod equidem modo quæritur ordine habito ad id, quod quærebatur pariter in principio vulgarium Intermittentium, ut vidimus *Lib. I. Cap. VIII.* Hoc autem Quæsitum, quod in septem speciebus Perniciosarum primi ordinis, nempe *Comitatarum*, quæ naturæ perpetuo *Corruptivæ* sunt, locum non habet, cum apparente clare peculiari symptomate pernicioso, certum exitium inferente, quocunque morbi tempore illud appareat, statim deveniendum sit ad Corticem modo una, modo altera methodo jam descripta offerendum, locum habet quammaxime in solis Perniciosis *Solitariis* (quarum tamen in praxi valde frequens est numerus) in solis, inquam, Perniciosis Solitariis, nempe octavæ Speciei, seu secundi Ordinis, quas *Subcontinuas* appellavimus, tunc cum non pedetentim, ut sæpius assolent, sed illico, ac celerrime ab ipso primodio ad Continuas acutas, & malignas properant cum magno Vitæ discrimine, quod impediri utplurimum potest usu ejusdem Corticis, si statim exhibeatur, secus vero, si protrahatur illius oblatio, & Febris interim æqualem, essentialemve continuitatem acquirat. Cum ergo alias dixerimus, Corticem offerendum esse in hisce Febribus in principio continuitatis earundem, locuti tunc fuimus de continuitate, in progressu tantum illarum incipere solita. Modo autem quæritur, quid agendum, si principium continuitatis cum ipso ferme coincidat Morbi principio.

Ut melius intelligatur a Junioribus status Quæstionis, quam analytice lubet pertractare, ponamus exemplum. Sit Febris Tertiana duplex, quæ prima die invadat matutino tempore cum frigore modico, & nausea quadam, cæterisque consuetis symptomatis. Subsequatur calor ad tactum valde mordax, sitis, & linguæ ariditas non facile humectabilis. Protrahatur diutius Accessio; & cum pauco, nec universali sudore remittatur quidem notabiliter, sed non solvatur perfecte. Sequenti die post meridiem nondum soluta prima Accessione fiat nova exacerbatio cum rigore leviſſimo, breviſſimo, vixque perceptibili, cui succedat paullopost calor, & reliqua febrilia symptomata, intensionem plus quam modicam præseferentia. Nocte sequente male habeat Ægrotans, & tantummodo antelucanis horis somnum capiat, vi cujus mador-

rem

rem quidem universalem, sed sudorem quoque particularem circa frontem patiatur, & ad apyrexiam tandem deveniat, sed vix talem. Superveniat interim sudore nondum completo novum frigus brevissimum cum brevi pariter pulsus contractione, quæ accessionem inferat tertia die cæteris graviorem, longiorem, iisdem symptomatis, sed fortioribus, aliisque etiam, si lubeat, comitatam. Perseveret hæc satis intensa usque in sequens mane, quartæ videlicet diei. Aliqua postmodum se prodente illius remissione, eodem mane, præmisso clystere, Vena secetur, ni prius secunda die id factum fuerit: immo si factum fuerit, sed iterum indicetur, quarta hac, ut dictum est, die repetatur ante exacerbationem tali die accessioni veteri superventuram, ipsa veteri nequaquam soluta. Succedat Exacerbatio de more, & inde nova remissio, ad aliquam quoque intermissionem vergens, sed obscurius adhuc, ac vice antecedenter correspondente. Tempore hujusce remissionis quæritur: an Cortex possit exhiberi aliquo pacto, non quidem ad inhibendum instantem Paroxysmum quintæ diei (quod neq; posset obtineri tam cito) sed ad eum infringendum nonnihil, si possibile sit; adeout continuato modica vicissim, & vicissim pusilla dosi remedio, sperabile sit, quod Febris coerceatur tali fræno, ut nec libere debacchetur, augeaturve, quantum cæteroqui ferret illius apparatus, nec repente prorsus supprimatur, sed intra quatuor tantum, vel quinque dies sistatur penitus, & aboleatur non sine suspicione recidivæ, vel diuturnæ convalescentiæ, loco longioris, ac judicatu difficilis ægritudinis, vel mortis ipsius: quorum alterutrum jam videtur minari violenta, ultroque celeriter pergens Febris incipientis natura, non amplius Cortice domabilis, si ad essentialem, quæ prope imminet, continuitatem pertingat.

Ob hanc equidem rationem, & ob hoc grave periculum nullus videtur locus proposito Problemati; rem enim, quo citius fieri potest, esse ponendam in tuto, nemo non dicet: immo ex nostris principiis *Cap. VIII. Libri I.* jam constitutis non aliud posse dici videtur. Cum enim ibi statutum fuerit, Febres Intermittentes etiam benigniores, eo ipso quod naturam *Corruptivam* fuerint adeptæ (quod præcipue ex symptomatis gravioribus deducebatur) esse quovis earum tempore curandas per usum Chinæ Chinæ ulteriorem illarum progressum inhibentis, idem multo magis dicendum videtur in istis Pernicioſis longe periculosioribus, quippe gressu celerrimo ad acutam continuitatem, ac malignitatem tendentibus, & consequenter naturam *Corruptivam*, ut videtur patere, statim acquirentibus. Sed hoc idem principium, cui etiamnum insistendum est, si attente perpendatur, videtur aliquo modo obstare, & impedimento esse, quominus in opinionem de offerendo in hisce circunstantiis celeriter Cortice, præcipiti statim voto descendamus.

Enimvero juxta id, quod obiter tetigimus *Cap. II. Lib. III.* cum in hujusmodi Febribus præter Fermentum febrile sanguinem inquinans, & effervescere faciens, videatur suapte natura, & ex principiis intrinsecis peccare ipsemet sanguis, qui propterea nec fermentum affusum subigit prompte, nec prompte secernit, multoque minus defæcat se ipsum media ebullitione, sed potius nativas, & collectitias suas impuritates ipsi fermento influenti mutuo quodam fœdere conjungit: idcirco etiamsi per celerem oblationem Corticis obtineatur absorptio specifica, seu individualis Fermenti febrilis, non propterea obtinebitur correctio massæ sanguineæ, in hoc casu ab origine simul peccantis, & peculiari depuratione certo indigentis, ad differentiam Febrium non modo Intermittentium, sed & Subcontinuarum *benignarum*, seu talium per subintrantes tantum Accessus, ac proinde *Subintrantium* appellatarum, in quarum postremis sanguis pariter non plus, vel paullo plus peccat ac in benignis Intermittentibus, ut *Libro* V. videbimus.

Neque ſatis nervoſe videtur ex hoc poſſe deduci, quod ſaltem de duobus principiis febrilibus, quorum unum advenit, & alterum ineſt ipſi cruori, de duobus, inquam, corrigatur unum, videlicet ab extrinſeco adveniens, & ſic, quod cauſſa morbifica ſaltem pro medietate dometur; nam hæc ipſa ſubactio Fermenti febrilis, quæ tollit quidem a ſanguine efferveſcentiam, quin & efferveſcendi occaſionem, ſed non tollit impuritates, quibus rationabiliter in hoc caſu ſcatere creditur, ob hoc ipſum, quod efferveſcentiam inhibet, tollit de medio inſtrumentum fortius depurationis ejuſdem ſanguinis, quod eſt ipſa efferveſcentia. Quamobrem, licet dempto uno principio de duobus activiore videatur, & ſit correcta, ſive abſorpta pro dimidio Cauſſa morbifica, quæ tamen remanet, illius portio contumacior poteſt evadere, & apta forſan tractu temporis, torpidior licet, ad plura ſuſcitanda mala; quod ſecus fortaſſe fieret, ſi relicto alio principio agente per efferveſcentiam febrilem abſumeretur. Sed per circulum jam revertimur, unde diſceſſimus. Vel enim iſta efferveſcentia evaſura eſt depurativa ſanguinis, vel corruptiva. Si primum, non eſt opus Cortice; contra, ſi ſecundum. Corruptivam quidem videtur oſtendere gradus celerrimus ad Continuitatem, & Acutiem: attamen res aliter poteſt ſe habere ac videatur; & tunc minus congruenter forſan uſurparetur Cortex, cum in hoc caſu vere agnoſcatur neceſſitas depurationis in ſanguine, quæ non agnoſcitur immediate in benignis Intermittentibus, ut vidimus *Cap. VIII. Libri I.* nec in ſimpliciter Subintrantibus, ut modo dicebamus. Quamobrem hic creſcit cautela de non impedienda fermentatione, vel ebullitione cruoris depurativa, quotieſcunque talis ea ſit, vel vere ſit futura, licet ab exordio corruptiva videri potuerit.

Jamque ad apicem difficultatis devenimus, & conſiſtit in hoc, quod non æque facile in principio dignoſcere poſſumus, ut in progreſſu, an Fermentatio, vel Effeverveſcentia febrilis Depurativa ſit, an Corruptiva; ſæpe etenim, quæ Depurativa eſſe videtur, aut eſſe futura, tractu temporis præter expectationem noſtram fit Corruptiva, & e converſo. Et niſi ab ipſo exordio in hiſce Febribus celerrimi motus dignoſcat Medicus, an ad depurationem tendant, an ad corruptionem, & niſi Corticem, ubi corruptiva ſit Febris, ſtatim exhibeat, actum eſt quantum ſit pro uſurpando utiliter Cortice; quoniam abolita paullopoſt omni periodo, ac permutata in Continuam eſſentialiter Febre, irrita eſt, & fruſtranea oblatio Febrifugi, & quod pejus eſt, etiam non raro cujuſvis alterius remedii. Atque hic duplex eſt ſcopulus, in quorum alterum facile eſt impingere, nempe vel omittendo oblationem Corticis, dum tempus opportunum eſt, poteſtque inhiberi in ipſo principio, aut etiam in augmento ſuo progreſſus morbi, qui ex tali omiſſione (in hoc caſu graviſſima) ad mortem fortaſſe poſtmodum terminabitur, vel exhibendo ipſum Corticem in principio, aut augmento morbi, qui cæteroqui ſalubriter, & fortaſſe tutius terminaretur.

Si res iſta ſpectetur a priori, ſeu ante factum, contra uſum Corticis facit: *primò*, quod etiamſi Febris hujuſmodi ab exordio Corruptiva videatur, tamen aliquando talis non eſt in progreſſu, ſed poſt primum impetum, quo violenter erumpit, nonnunquam ſenſim miteſcit, & majorem, veramque intermiſſionem acquirit vel ſponte, vel ordinariis prudenter curata remediis. Contra eſt *ſecundò*, quod, etſi Corruptiva non modo videatur, ſed talis revera ſit Febris, hominemque tandem deducat ad periculum etiam extremum, ut Malignarum, Acutarumque ab exordio mos eſt, nihilominus exitium verum adeo certum, & præceps non eſt, ut in Perniciosis *Comitatis*, ſeptem videlicet reliquarum ſpecierum; adeoque in iſtis Febribus *Solitariis*, ac *Subcontinuis* ſemper uſque ad extremum vitæ ſperabilis eſt aliquo modo ſalus vel a Natura,

vel

vel ab Arte ſine uſu Corticis, in extremis hiſce circunſtantiis nequaquam proficiente, ut in aliis memoratis ſpeciebus. Et hæc pro oſtendenda carentia neceſſitatis abſolutæ offerendi Corticem. Sed & pro innuenda illius inefficacia, incertitudine, atque inſimul noxa (habito ſcilicet ad præcocem oblationem, non ad ipſam innocui cæteroqui medicaminis ſubſtantiam reſpectu) contra inſuper eſt *tertiò*, quod, ſi in hiſce caſibus valetudine quoquo modo recepta finiendis offeratur Cortex in principio, & morbi curſus vix cœptus ſiſtatur, id fit minus laudabiliter, minuſque congruenter, quam ſi expleto naturali curſu ſubſiſtat. Etenim vel Febris, quæ Corruptiva videbatur, nec tamen erat, prohibetur quominus integram cruoris deſpumationem, atque defæcationem abſolvat, difficulter, vel ſaltem cum aliqua incertitudine a Natura poſtmodum abſque febrili effervescentia ſperabilem: vel, ſi Corruptiva quidem erat Febris in prima eruptione, ſed non talis permanſura, ut ſupponimus, impeditur pariter ea naturalis inteſtina ſecretio, ebullitioni tandem paulatim ſucceſſura, quæ dicitur *Coctio*, quæq; utut difficulter fiat, fit tamen, quomodocunq; ſuperſtes ſit Æger; eſto etiam quod nonnunquam ex hujuſmodi difficilibus, atque identidem imperfectis judicationibus, a Natura, vel Arte ſine Corticis uſu peractis, adeo male plectantur homines, tonuſque viſcerum, & craſis humorum adeo labefactetur, ut pejor ſic ſanato ſuperſit diſpoſitio, vitæ brevitatem, incommodumve notabile, aut habituale inducens, quam ſi in principio fuerit quomodolibet Febris illa ſuppreſſa. Contra denique eſt *quartò*, quod licet ſemper, ubi adeſt aliqua Intermiſſio, Febris quælibet quocunque tempore, certo ſaltem, ſi non plane tuto ſiſti conſuescat, non tamen certo ſemper impeditur pertinax, & repetitus illius recurſus, ſi in impetu ſuæ eruptionis ſuppreſſa fuerit; immo nec ſemper æque certo ac in aliis caſibus ea ſiſtitur in hoc, ubi nempe *ſtatim* cœperit aliquam continuitatem acquirere ab eſſentiali parum diſtantem, licet utplurimum, ac fere ſemper ſiſtatur: ut propterea ex dictis hucuſque (quæ incunctanter propono, & admitto, ut rationabilia, & vera) nec ſemper tuta, nec ſemper utilis, nec perpetuo certa de conſueto effectu eſſe videatur oblatio Corticis circa initia Subcontinuæ Pernicioſæ, ut in caſu propoſito. Qua olim de cauſſa egomet poſt curatam in memetipſo ope illius Tertianam Pernicioſam, ut *Hiſt. I. Cap. II. hujuſce Lib.* tradidi, neque Recidivam præcavere per continuationem Remedii, neque eam typo Tertianæ duplicis denuo invadentem curare volui, me ſcilicet inſigni ſanguinis depuratione indigentem reputans, nec ideo ſatis apte curatum credens, ſi Febris rurſus me graviter impetens ſtatim fuiſſet ſuppreſſa; quidquid ſit, an de me ipſo recte tunc judicaverim. Atque hæc eſt facies rei ſpectatæ a priori, & ante factum.

Sed ſi res eadem ſpectetur a poſteriori (& hoc eſt, quod animum meum torquet, ac pluries torſit) ſi, inquam, ſpectetur res ex alia facie, cum videlicet Æger, qui ab initio paſſus eſt Febrem per aliquod breve ſpatium temporis Intermittentem omnino, vel ſaltem quaſi intermittentem, adeoque tunc temporis Cortice ferme citra dubium ſanabilem, tractu dierum aliquot occumbit, de quo certo quodammodo dici poteſt poſt obitum — *Hic Homo poſt quatuordecim morbi dies defunctus, ſi ante dies decem Cortice fuiſſet uſus, vere nunc viveret*, — fateor, quod talem intra memetipſum experior ſolicitudinem de non oblato ſtatim Febrifugo, ut me non ſolum pœniteat non obtuliſſe, ſed & pigeat vel ob vana erga alios Medicos officia, vel ob metum calumniæ, ſi recidiſſet, vel ſerius etiam occubuiſſet, omiſiſſe, utut etiam propter recenſitas ante rationes ſimul abſtinuerim. Nec minus ferme contriſtor, dum recordor, quot mihi quondam periere ex Pernicioſis Intermittentibus *Comitatis* Ægrotantes, priuſquam noſſem

noſſem Methodum meam, licet nulla tunc fuerit in me, vel eſſe potuerit omiſſionis culpa, quam cæteroqui dubio procul modo ſubirem, ſi methodum ipſam in rationabilibus circunſtantiis omitterem ſatis conſcius de efficacia, & innocentia illius. In caſibus enim Pernicioſarum Comitatarum offerens Corticem haud vereor dicere cum *Mortono — Id facio conſcientiæ cauſſa, utut ex præconcepta opinione reclament Amici, Medici, vel ipſi Ægrotantes —* Et hæc eſt ratio ingenua, propter, quam mordicus eo caſu quandoque ſuſtineo in Conſultationibus, offerendum eſſe Corticem non propter gloriolam præminentiæ in conſulendo, vel in ſanando, in caſu, inquam, certi, & præcipitis exitii, ex Comitatis Intermittentibus reſultantis, non in caſu ancipiti Subcontinuæ ſolitariæ incipientis, in qua vel ipſe ſæpius hæreo, & ſæpius abſtineo. Cæterum, ubi agitur de Remedio Febrim alioqui plane lethalem certo tollente, Vitamque hominis ſtatim perituri ſtatim ſervante, hìc eſt, ubi nequeo connivere, ne deſim, ut modo ajebam, conſcientiæ propriæ, mea maxime fretus experientia, in pluribus ſæpenumero opponentibus deſiderata, & per nugatoria tantum ſophiſmata reluctantibus. Quamobrem ab una Pernicioſæ Febris differentia ad aliam facto per rationem tranſitu, in Subcontinuis quoque Solitariis malignantibus curandis, ne fruſtra poſt factum doleam, operam do, ut ante factum, dum tempus eſt, ſerio penſitem intra memetipſum inquiens — *Hic homo, qui fortaſſis poſt aliquot dies periturus eſt ex hac Febre, quam cæteroqui ſtatim cohibere poſſum, debetne modo poni in tuto cum levi aliqua ſcrupuloſitate ſuperſtite, an incerto Fato relinqui.*

At hìc iterum fit reditus ad primum Problema, explicatum tantummodo hucuſque, nec tamen adhuc ſolutum, quin etiamnum ſub clarioribus terminis repetendum: An ſcilicet penſitatis hinc inde, & admiſſis omnibus, quæ ſupra retulimus, adhuc nihilominus expediat in principio, aut etiam in augmento Febris deſcriptæ hominem probabiliter (non tamen æque certo, ac in aliis Pernicioſarum ſpeciebus) intra paucos dies periturum, certo ſervare cum ſuſpicione intempeſtivę ſuppreſſionis morbi, recidivæ frequentioris, vel diuturnioris male firmæ habitudinis, forſitan contrahendæ ob impeditam depurationem fluidorum, media febrili effervescentia cæteroqui probabiliter ſubſequuturam, ſi abſque uſu Corticis idem homo minus celeriter, & per viam Criſeos, aut etiam Coctionis, ut ajunt, convaleſceret; An Illum periculoſæ incertudini ſub ſpe firmioris valetudinis obnoxium relinquere, & conſueta tantum methodo eidem mederi ſine adjumento Corticis, nonniſi circa morbi initia hìc profuturi.

Ad hoſce terminos redacta Quæſtio, claritatem quamdam videtur jam preſeferre pro ſolutione ſui ipſius, ſaltem aliqua, ſi non integra, & omnimoda. Quoniam tamen agitur hìc de re graviſſima, & in praxi frequenter obvia, donari velim negotio tanti ponderis diſquiſitionem ulteriorem, & prolixius adhuc examen, etſi jam — *bis, terque recoctum*. Haud equidem fuiſſet difficile paucioribus rem totam complecti, minuſque cunctanter, aut minus cæſpitanter de eadem decernere; ſed brevitas, hoc ſaltem loco, in minorem Tyronum utilitatem ceſſiſſet, minus vero cunctabunda dicendi forma, in arrogantiam quamdam, qua veluti ex *Tripode* certa nimis dediſſem reſponſa in re, circa quam in praxi vere non ſemel hæreo. Quia vero plurimum conferre poteſt ad ſolutionem Problematis, vel ad partem illius alterutram ſeligendam, ingenua prius, & ſeveriore nonnihil indagine quærere, quid vere agat China China in Febres, cum illas ſiſtit; & ſpecialiter perpendere, quodnam intercedat diſcrimen inter curationem ipſarum Febrium vulgaribus tantum remediis, vel etiam ſponte Naturæ abſolutam, & inter eam, quam Corticis oblatione conſequimur; idcirco in hac con-

conſideratione parumper immorari nunc libet, priuſquam ulterius procedamus in materia, quæ modo controverſiam patitur, ut ſcilicet, ſi quicquam decernimus, quid vere decernamus, appareat, pateatque quid ſperandum ſit, quidve metuendum ex cita ſuppreſſione Febrium exitus cæteroqui ancipitis, ab adminiſtrato circa initia Cortice coercitarum.

Ante omnia tamquam Theorema non alienum prorſus a veritate illud præmitti, & admitti quodammodo poſſe videtur, quod olim prodidit *Thomas Campanella*, Febrem ſcilicet ſuapte natura ſimpliciter morbum non eſſe, ſed potius Remedium contra morbum, cum reapſe, ſi modum ſervet, evadat tandem remedium Cauſſæ, immo quodammodo & remedium ſui ipſius. Atque id ſaltem ut verum poteſt admitti, ubi Febris depurativa fuerit, ut pluries diximus; ubi vero fuerit corruptiva, licet hoc nomine veluti per accidens morbi naturam induat; attamen, cum ex inſtituto ipſius Naturæ excitari videatur ad hoc, ut cauſſam morbificam maturet, ac concoquat (ut verbis Antiquorum utar) hoc alio nomine, ſpectata, ut ſic dicam intentione Naturæ, non immerito etiam Remedium poteſt audire, quemadmodum eam ab *Hoffmanno* vocari *Ignem Naturæ purgatorem*, diximus alias. Efferveſcentia enim febrilis, quæ ab heterogeneis particulis, ſalibuſve diſſymbolis ſive originariis, ſive adventitiis, intra humani Corporis fluida ad turgentiam congeſtis, vel aſſidue, vel per intervalla excitatur, eo tendit, ut hujuſmodi particularum ſubactionem, aut ſecretionem moliatur, atque hac via ipſorum fluidorum depurationem, & nativæ illorum Craſis reſtitutionem producat. Per accidens autem videtur contingere, quod vel immodica ſit, & immanis ſuccorum efferveſcentium, ob Cauſſæ ſcilicet vehementiam, vel copiam, excandeſcentia, vel quod eadem efferveſcentia ſit debilior, quam par ſit, pro obtinendo fine depurationis, adeoque in neutro caſu (ob rationes quidem oppoſitas) obtineri queat tentata cæteroqui fluidorum defæcatio. Per accidens pariter eſt, quod ex improportione particularum agentium, & patientium, moventium, & commotarum, vel nimia fiat fluidorum fixatio, unde ſtagnationes, & inflammationes, vel quod peccantium particularum congeries, atque ſaburra tanta ſit, ac talis, ut mole, vel activitate partes utiliores ſuperet, adeoque nativam fluidorum texturam plane diſſolvat, pervertat, corrumpat, vel ipſa continentia Vaſa per vim aperiat, aut etiam diſrumpat, atque omnibus hiſce modis inferat mortem. Cum vero hoc, quod per accidens fieri dicimus, non raro fiat, ſitque accidens, cum contingit, inter contingentia maximum: ideo cum Febrem acutæ naturæ participem præ manibus habemus, eam veluti morbum, & quidem naturæ ancipitis, conſiderare conſuevimus, & ut talem curandam ſuſcipere.

Duplici autem via, ut alibi jam vidimus, cum ad ſalutem terminatur, ſolvi ſolet eadem Febris (ſive per curationem Artis, ut vocant, Methodicam, ſive ſponte Naturæ ſolvatur) videlicet vel per *Criſim*, vel per ſolam, ut ajunt, *Coctionem*, ſive *Pepaſmum*: atque utroque modo vel perfecte, ac omnino, itaut non recurrat morbus; vel imperfecte, & cum ſuſpicione aliqua Recidivæ, quæ proinde morbo tam per Criſim, quam per ſolam Coctionem ſoluto, & tam in ſpontanea, quam in artificiali curatione, non raro ſuccedit juxta plura Hippocratis effata, qualia ſunt — *Quæ relinquuntur in morbis poſt judicationem, recidivas facere conſueverunt* — *Iis, qui non ob juſtam Cauſſam levius ſe habent, fidere non oportet* — *Qui morbi diebus paribus judicantur, male judicantur, ac lubenter repetunt &c.* — propter quas obſervationes practicas optamus quandoque, ut Febris, quantum par eſt, protrahatur, neque ſua ſponte tam cito ſubſiſtat: ſecus ex ipſa ſpontanea, ſed præcoci ſuppreſſione, Recidivam metuimus, atque ominamur.

Cum ergo Methodi vulgaris ope exercetur

cetur curatio, Medicus nil aliud agit, quam removere impedimenta, quæ ſanationem vel per Criſim, vel per Coctionem poſſent remorari, eaque pro viribus conatur adminiſtrare, quæ eandem Coctionem, aut Criſim adjuvare poſſe creduntur; adeoque non aliud efficit, quam efferveſcentiam fluidorum, & præſertim ſanguinis, moderari, ſcilicet vel promovere tantillum, ſi opus videatur, vel, quod frequentius eſt, ſufflaminare, ut ſic redacta, quantum licet, ad opportunam mediocritatem ebullitione, poſſit deinde a Natura ſponte fieri, quod faciendum eſt pro requiſita eorundem humorum deſpumatione. Atque hac in re Medicus, ut Inſpector morbi, & ut Naturæ Miniſter, adjutorque ſe gerit, eidem Naturæ deſerviendo, & laborantem adjuvando, ut morbum vincat: eo pacto, quo Chirurgus cavi Vulneris, aut Ulceris repletionem promovet, non quidem carnem ipſam; quæ ope Naturæ ſuccreſcit, regenerando, ſed removendo impedimenta, ulcus ſcilicet abſtergendo, faſciiſque, ac ſpleniis conſolidationem adjuvando, a ſola Natura ſic adjuta vere abſolvendam.

Cum vero Chinæ Chinæ uſu curatio Febrium perficitur, ipſa directe extinguitur febrilis efferveſcentia, illiuſque inhibetur progreſſus, & noxa quævis inde emerſura. Atque ita Medicus ſe gerit ut Dominus, & Arbiter morbi, & ut Inſtaurator Naturæ, morbum ſcilicet Remedio illum ſubigente repellens, ac vincens, Naturamque ipſa vel labentem, vel lapſam, non ad ſe erigendum blandimentis invitans, aut irritamentis ſtimulans, ſed totis viribus ſuis ſuſtentans, ac erigens: eo pacto, quo Chirurgus, dum membri alicujus luxati repoſitionem, vel fracti oſſis coaptationem abſolvit, morbum ipſum directe tollit, Naturamq; propriis viribus impotentem ſe reſtaurare manibus ipſis ſuis ſublevat, & in priſtinum reſtituit. Equus indomitus, & effrænis [ut rem eandem pluribus explanem exemplis] Equus, inquam, indomitus, quandoque eſt Febris. Ab eo Vita hominis trahitur, velut Currus, quo Fata ſinunt. Medicus moderator eſt, Aurigæ inſtar, lora tenens. Si vulgari utatur hic methodo in curatione Febris, id aget tantum, vel ſtudebit agere, ut medium furens Equus teneat iter, ne in foveas hinc inde paratas obliquus feratur, Currumque, vel Hominem perdat; non vero impediet, quin curſum ſuum Equus expleat, uſquequo illi ſuppetunt vires, & furor, non ſine gravi metu, quod dum

Fertur equis Auriga, nec audit curribus habenas,

offendat ille tandem ad obicem aliquem, ad quem alliſa male conſiſtens facile frangatur machina. Quod ſi China China utatur Medicus, id aget, ac ſi retracto magiſtra manu convenienter fræno, Equum vi ſiſtat, aut retrogradum faciat, & hoc pacto totius incerti curſus declinet pericula.

Hæc quidem, quæ tantam præſeferunt ſpeciem, vera ſunt pro ſtatu præſenti. Inquirendum ſupereſt, an eandem retineant ſpeciem pro ſtatu futuro, cui quoque neceſſe eſt, ut proſpiciat providus, & prudens Medicus. Ut hoc felicius aſſequamur, non abs re erit aliam inſtituere comparationem, qua examinemus, quodnam adhuc intercedat diſcrimen, generaliter loquendo, inter curationem Febrium tum abſque uſu Corticis, tum medio Cortice peractam, & curationem aliorum morborum nequaquam Febrilium, ac præſertim Chronicorum; hinc enim non parum luminis forſan emerget ad id, quod quæritur, clarius explanandum. Et ut a curatione Febrium ſine uſu Corticis, ideſt vel a Natura tantum, vel ab Arte remediis, ut ajunt methodicis inſtituta exordiamur, ea inter hujuſmodi curationem, & curationem aliorum morborum, præſertim diuturniorum, eſt diſcrepantia, ut Febres ſic curatæ, vel etiam ſponte ſolutæ per ſe ipſas, & ex ſe ipſis, videlicet per ipſam efferveſcentiam ſuam continuatam, vel repetitam, & rite, atque cum moderamine ſemper protractam, ſolvantur, ut ignis accenſus extinguitur tandem per ipſam pabu-

pabuli sui consumptionem; atque hac via sunt remedium, ut diximus, non tantum suæ Caussæ, suique Fermenti, verum & quodammodo sui ipsius: quandoquidem ipsum febrire, utut utile nonnunquam futurum sit, incommodum tamen, ac proinde quoquo modo morbosum semper est. Morbi vero Chronici, saltem quamplurimi, qui citra ullam effervescentiam, aut ebullitionem & fiunt, & sanantur, sæpissime saltem, ne dicam, semper, curantur per depressionem, aut absorptionem ipsius Caussæ morbificæ, seu principii cujusdam salini peccantis, per hujusmodi absorptionem inconspicui redditi, nec amplius lædentis: qua ratione pet usum Salsæ parillæ *v. gr.*, alteriusve similis alterantis, corrigi quotidie dicitur humorum dyscrasia multiplex in morbis quamplurimis diuturnioribus.

Hac posita diversitate, videtur id subsequi, quod Curatio Febris, quæ per defervescentiam ipsam febrilem rite, feliciterque perductam, atque *integre*, ac perfecte solutam, seu *judicatam*, absolvitur, ita defæcat eo casu succos effervescentes, & ita segregat per despumationem quamdam fermentum peccans, ut difficilima sit amplius ejusdem reviviscentia, aut cum succis jam depuratis nova commixtio, præsertim cum non minima illius portio tempore defervescentiæ secerni non solum, sed & excerni consuescat. Ex oppositio curatio morborum Chronicorum nequaquam febrilium, quæ per absorptionem solam principii peccantis peragitur, ita principium illud deprimit, illaqueat, ac abscondit, ut rationabilis superstit suspicio, quod tractu aliquo temporis possit illud, levi quapiam data occasione, rursus sui juris fieri, exaltari, conspicuum reddi, & in libertatem rursus aliquam vindicari, nisi provida Natura illud, priusquam denuo exaltetur, excernat. Et ob hanc rationem morbi hujusmodi Chronici, nonnunquam etiam Herculei, longe felicius curantur per supervenientem Febrem validam, quæ completo cursu *perfecte* postmodum *judicetur*, quam per quamlibet Curationem artificialem, per absorbentia, & specifica: ut & per evacuantia quævis [quæ vi *excretoria* tantum, sed non *secretoria* pollent] absolutam; secus vero contingit, si Febris morbo Chronico superveniens judicetur *imperfecte*, ut sæpe assolet; tunc enim ex imperfecta Febris judicatione, & ex morbo adhuc superstite, geminatur incommodum. Atque hæc est differentia, quæ intercedit inter Curationem Febrium, ut ajunt, Methodicam, aut etiam spontaneam, & inter aliorum plurium morborum minime febrilium curationem.

Hæc autem ipsa curatio, quæ competit morbis, ab humorum effervescentia minime genitis [ut aliam partem assumptæ comparationis prosequamur] ea, inquam, ipsa est, quæ Febribus adhibetur, quando curantur ope Corticis; eo enim, & fermentum febrile absorbetur, & occasio effervescendi non minus, quam effervescentia ipsa demitur ab humoribus. Quamobrem Medicus Cortice utens, ubi vere Febrem, seu effervescentiam ipsam curare expediat, illique validum sufflamen imponere [cujus rei opportunitas modo controversa est] vere dici potest mederi Febri, illiusque Caussæ: utens vero vulgari methodo, dici potest potius eidem Febri blandiri, litare, & sacra facere, tantum ne noceat, ut blandiri mos est Equo furenti, ne potiatur fræno, cum nequit eodem cohiberi; ni fortassis illam violentioribus remediis irritando ad nocendum lacessat, ut acriori regimine furentem Equum exasperando, petulantior ille redditur, aut magis refractarius.

Hujusmodi ergo curatio, quæ per Corticem peragitur, & fit per absorptionem principii peccantis, hoc pacto depressi, & inconspicui redditi, vere fit per *Coctionem* sui generis *peculiarem*, ut tetigimus *Lib. I.*, non eam scilicet, quæ Naturæ patienti competit, sed quæ competit Arti agenti, qualis est, quæ pari ratione fit in Morbis febrili effervescentia carentibus. Hæc tamen curatio per absorptionem facta, seu per *artificia-*

ficialem Coctionem, præsertim in morbi principio, obnoxia pariter est nonnunquam, & aliqua saltem ex parte, novæ reviviscentiæ principii absorpti, ni tractu temporis illud a Natura subigatur perfecte, aut e corpore eliminetur, vel nisi ab Arte ipsa pessundetur penitus per diuturnam, & per intervalla repetitam oblationem remedii. Quæ conditiones cum sint incertæ, ipse alias Corticis usum in Intermittentium *Benignarum* principio proscripsi *Lib. I. Cap. VIII.* nisi illæ fuerint manifeste *Corruptivæ*; nisi enim tales sint, nulla est necessitas statim confugiendi ad Corticem neque ex parte morbi suapte natura salutaris, neque ex parte Remedii, etiamsi administretur serius, semper nihilominus etiam tunc profuturi. In curatione itaque Febrium facta per solam absorptionem, aut depressionem Febrilis fermenti, & præcipue in illarum principio, locum pariter videntur habere posse suspiciones *Hippocratis* suprarecensitæ de facili Febrium imperfecte judicatarum recursu, quemadmodum locum habet eadem suspicio Recidivarum, & æque militat in curatione non absimili, ad alios Morbos non febriles communiter adhibita, ut non raro eventus patefacit, utque notavimus jam *Lib. I.*, & paullo supra confirmavimus.

Cum tamen hæc eadem suspicio minime remoretur Medicos a curationibus tot morborum per remedia sales humorum peccantes absorbentia, vel, si magis placeat, disgregantia, aut quovis alio modo corrigentia, quotidie exercitis; quinimmo cum suspicionem hujusmodi infringat spes, quod Natura resumptis viribus depressum jam, devinctum, & detentum compedibus hostem per consueta excretionum loca vel sensibiliter excernat: eadem idcirco spes in concursu ejusdem suspicionis videtur eo magis fidentes posse nos reddere in hujusmodi quoque curatione Febribus adhibenda, quo majus est in hoc morbo, quam in illis periculum, & quo major est in hoc remedio, quam in illis certitudo effectus. Et sicuti in curationibus, quæ ad Chirurgiam pertinent, quasque supra tetigimus per modum exempli, ut in coaptatione partium Ossis fracti, vel in occludendis statim omni arte periculosis, amplis, & penetrantibus Abdominis vulneribus, obvii tantummodo Morbi citam sublationem, subitamque, quantum licet, Naturæ, & membrorum redintegrationem quærimus, difficillimam deinceps, viisque naturalibus sæpe carentem, saniei, puris, vel cruoris excretionem uni Naturæ industriosæ absque magna solicitudine relinquentes: ita, suppressa statim, ut sic dicam, per Chinam Chinam Febre periculum minitante, non videtur attendenda plurimum solicitudo de sensibili aut insensibili expulsione pauculæ materiæ absorptę, a Natura jam victrice facile instituenda per tot naturales, & amplas, quæ hinc illinc prostant, patentque vias.

Denique quoniam curatio Febrium, quæ fit ab Arte ope vulgaris methodi, ut & ea, quæ sponte fit a Natura (& hæc quidem non est exigui ponderis consideratio) illarum judicationem sortitur modo bonam, atque perfectam, nempe ad salutem, modo imperfectam, nempe ad alios morbos, aut Recidivas, modo malam, nempe ad mortem: curatio vero, quæ fit per Corticem, semper sortitur judicationem saltem imperfectam, & non raro etiam perfectam, ac optimam; hinc est, quod ad excludendum usum Corticis in principio Febrium exitus cæteroqui ancipitis, opus esset, ut Medicus haberet certitudinem de futura Recidiva, & quidem graviore ex usu Corticis, & judicatione perfecta, & salutari, abstinendo a Cortice, vulgaremque tantum methodum usurpando. At revera vulgaris Methodus non vere sibi, sed ipsi innititur, ut vidimus, efferveścentiæ febrili, quæ aut Crisēos, aut *naturalis Coctionis* instrumentum est. Hæc autem ipsa efferveścentia, cum simul sit instrumentum modo depurationis fluidorum, modo depravationis, & corruptionis eorum, non tantum pugnat adversus Caussam morbificam, verum etiam (vel tunc cum proficit) adver-

verſus Ægrum, quem mille cruciatibus torquet: cum Cortex ex oppoſito contra ſolam nervoſe pugnet ſine ullo tamen tumultu Cauſſam Febris.

Non tamen ideo inficias ibo, quin iterum fateor, & quod fatetur *Mortonus* ipſe, meliorem eſſe curationem, quæ fit per deflagrationem febrilis efferveſcentiæ, quando *perfecte* ſuccedit, ac ſit ea, quæ fit medio Cortice per inhibitionem progreſſus ipſius efferveſcentiæ febrilis: prior ſiquidem, ignis adinſtar, eſt Remedium ſui quaſi per abſumptionem, & conſumptionem Cauſſæ: Cortex vero per ſolam illius abſorptionem; vi cujus ita compeſcit fluidorum turbas, ut aliquis forte tumultus queat iterum ſuſcitari. Etſi enim hoc remedio non ſola (quod perperam quiſpiam credat) tollitur efferveſcentia, ſed ipſa ſimul, ut diximus, occaſio efferveſcendi: attamen occaſio iſthæc non æque tollitur uſu Corticis abſorbentis, ac tollatur ope incendii febrilis, fermentum ipſum, quod efferveſcendi occaſio eſt, veluti comburentis, quando *integre*, atque *perfecte* hujuſmodi opus abſolvit. Proinde (ut redeamus ad nos) pars alterutra noſtri Problematis in Praxi non eſt caſu, ſed ſumma cum animadverſione, & prævia conſideratione eligenda. Cum enim, ſi ſubſequutura eſſet mors, idque nobis certo ab exordio morbi innoteſceret, procul dubio offerendus eſſet Cortex: & ſi ſubſequutura eſſet ſalus per criſim perfectam, aut per perfectam coctionem, idque nobis ſimiliter conſtaret, ſatius eſſet, meo judicio, circa initia hujuſmodi Febris abſtinere a Cortice; ideo utroque hoc ſcopo nobis propoſito æquum eſt, cum ſe ſe offert agendi occaſio, examinare diligenter conditionem rei, ut tutiorem inſimul, & prudentiorem partem eligamus in caſu utrinque nonnihil, cum diſparitate tamen, ancipiti.

Dubium interim non eſt, quod ſi in æqua lance ponatur utraque Problematis pars, non præponderet ea, quæ ſuadet oblationem Corticis, cum longe majus ſit, quod imminet ex illius omiſſione, quam ex oblatione periculum, poſſitque inſuper iſtud facilius, & probabilius evitari, Natura videlicet ipſa, etiam præciſa efferveſcentia febrili, per mitiorem fermentationem morboſas particulas in ſanguine reſtitantes ſecernente, & tractu temporis per loca idonea expellente ſecundum eam ſaltem portionem, quam non valet plane ſubigere. Sane ſi imminentes datum eſſet prævidere, ac præcavere hujuſmodi Febres, ſive illæ *Corruptivæ* futuræ eſſent, ſive etiam *Depurativæ*, quod nobis prorſus occultum, adeoque ſi foret in poteſtate noſtra

—— *venienti occurrere morbo*,

procul dubio omnibus, quibus poſſemus, remediis præcautionem febrilis efferveſcentiæ tentaremus, etiamſi impedita hujuſmodi efferveſcentia, quotieſcunque ea depurativa futura eſſet, ipſa pariter præpediretur cruoris depuratio. Quia enim tunc eſſet incerta futura hæc depuratio, certus vero morbus, & conſequenter incerta ſalus, eſſet autem ſperabile quoquo modo depurationis opus tum a remediis ipſis Febrem prævenientibus, ac impedientibus, tum ab aliis ſucceſſive adhibendis, tum a Diæta, tum ab ipſa Natura ſuarum ſecretionum, excretionumque nequaquam oblita: ideo cum ratione inſtitueretur Prophylaxis pro inhibenda imminente Febre, fortaſſis Hominem interemptura, vel in morbos Chronicos, & inſanabiles, vel in ſtatum valetudinarium, Vitæque brevitatem deductura, & fortaſſis ex oppoſito etiam profutura. Quidni ergo, ſi Febrem imminentem licet (utinam æque fieri poſſet, ac liceret) impedire, ne adveniat, quidni, inquam, liceat impedire, ne progrediatur?

Quamvis autem hæc valde præponderent alteri Problematis parti, magiſque adhuc præponderent, ſi celeritas, qua Febris ad Continuam properat, pendeat, ut nonnunquam poteſt pendere, non tam a prava præexiſtente ſanguinis diatheſi, quam ab influxu copioſo, ac celeri ipſius Fermenti redundantis, & per copioſum proinde, ac celerem Corticis

uſum

uſum procul dubio reprimendi: non tamen ideo contemnendæ ſunt ſuſpiciones haud irrationabiles in contrarium, quod nempe aliquando ſaltem ſatius ſit, propoſitas Febres ſinere progredi, quam ſtatim ſupprimere; & conſequenter congruum erit videre, ubinam talis ſuſpicio poſſit habere locum probabilem, vel ſaltem ubi non poſſit habere. Statutis etenim circunſtantiis, in quibus animoſe poſſit, debeatve Cortex offerri in iſtarum Febrium principio, ſpreto ſcilicet in conſpectu gravioris, evidentiſque periculi, metu malorum, quæ forſitan ſuboriri poſſunt, & forſitan non, facile erit prudenti Medico ſe ipſum hic & nunc determinare ad hanc, vel ad illam partem, prout magis, vel minus indicari videbit Febrium ſuppreſſionem, ſcilicet, prout magis, vel minus accedunt ad eas, de quibus ratione adjunctorum, & circunſtantiarum, minime dubitandum eſt, quin ſint ſtatim ſiſtendæ, tanquam vere Corruptivæ, ut infra.

Si ergo Febris orta Intermittens, ſtatim vero *Subcontinua* reddita, & ad Continuam eſſentialiter citiſſime progrediens, qualem a principio deſcripſimus per modum exempli, ſi, inquam, iſta, præter enunciata ibi, vel ſimilia ſymptomata, habeat peculiariter ab exordio ſui ſymptoma aliquod ex iis, quæ Febrem Intermittentem Pernicioſam reddunt, puta *Lethargum*, *Syncopem*, *Cardialgiam* &c. non quidem in eadem præcipiti intenſione (tunc enim uti Comitata denominaretur ab illo ſymptomate Pernicioſa, non a Continuitate) ſed neque in gradu plane vulgari, hoc eſt, cum diſtincto aliquantulum charactere non modici ponderis: eo caſu Febris abſolute pro *Corruptiva* habenda eſt, & ad exitium non multo poſt terminanda; ſiquidem præter imminentem Continuitatem, & Acutiem, habet inſimul neſcio quid præcipitis in adjuncto peculiari ſymptomate intenſo, quod certam perniciem præmonſtrat. Vix enim fieri poteſt, quod poſt principium hujuſmodi grave, mors non ſubſequatur in ſtatu, in quo cuncta fortiora futura ſunt: adeoque in talibus circunſtantiis minime hæſitandum eſt circa oblationem Corticis in ipſo principio, priuſquam eſſentialis Continuitas, brevi ſuperveniens, occaſionem tollat cito labilem. Porrigendus autem eſt Cortex Methodo placidiore, ne uno ictu ſuffocetur Febris; eo tamen vigore porrigatur, qui potis ſit ſtatim eandem Febrem valide plectere, & enevare, exhibendo *v. gr. drachmam unam mane, & ſero per tres, aut quatuor dies*, vel *drach. j. ſs. prima vice*, & ſemel tantum ea die; mox *drach. unam mane, & ſero* ſecunda die, *ſemidrachmam* vero tantum bis in die per tres, vel quatuor ſequentes dies. Uno verbo, ea proportione incedendum eſt, quam exigit motus Febris lentius, vel citatius ad continuam tendentis, cum ſufficiat nobis eo paſſu, & eo motu progredi, qui apte ſufficiat ad prohibendam Continuitatem eſſentialem. Hoc poſito in tuto, quo blandius operamur in cohibenda Febre, eo melius. In iſtis caſibus, ubi alicui in uſu remedii non ſatis verſato, & neſcienti exacte metiri proportionem inter activitatem Febrifugi, & extenuationem Febris, obſcuritatem aliquam, aut confuſionem offundant antedicta, is poterit uti laudabiliter, & cum fructu *Mortoni*. methodo æqualiter Chinam Chinam diſtribuentis, *drachmam unam* videlicet ſingulo quadrihorio uſque ad extinctionem Febris, licet talis methodus facta collectione ſit nonnihil ſuperabundans in doſi, nimiſque fortaſſe celeriter hoc loco Febrem ſuffocet. Nihilominus ſatius eſt ſic agere cum aliquo exceſſu, quam nimis imbecilliter, cum deeſt notitia debitæ proportionis: ne ſcilicet ſi Æger, non ſubacta per Corticem nimis parce exhibitum Febre, naturali ferociæ morbi ſuccumbat, dicatur culpa Corticis obiiſſe, & ipſe demum Cortex *videatur occidiſſe, cum non ſervaverit*. Qui vero talem proportionem rite noſcit, longe melius finem aſſequitur, immo eo præciſe tempore, quo vult aſſequi, impendendo longe minorem Corticis quantitatem,

tatem, ſed doſim modo largiorem, modo parciorem alternando, ſuſpendendo, & crebrius, vel rarius repetendo pro morbi exigentia, & pro complemento propriæ intentionis. Illud tantummodo animadvertendum, quod ſi ſymptoma grave perniciem minitans eam minitetur cito, vel cito pariter immineat, & ſine intervallo temporis eſſentialis Continuitas, tunc ſtatuta jam ut neceſſaria oblatione Corticis opus eſt uti ea ipſa methodo, quam deſcripſimus *Cap. III. Libri* antecedentis pro curandis Perniciosis iſtis ad Continuas Acutas tendentibus in ſuo progreſſu. Quod enim dictum eſt fieri debere in progreſſu, faciendum ſimiliter eſt in principio, ſi eadem ſuadeat neceſſitas; adeoque & in hoc caſu *duæ*, vel *tres drachmæ* Corticis, ſi opus ſit, prima vice poterunt exhiberi. Sedata autem Febre, Recidiva erit præcavenda modis iiſdem, vel ſimilibus, qui eodem *Cap. III. citati Libri*, & alibi fuere propoſiti, quoſque hìc repetere ſupervacaneum foret.

Inventa jam circunſtantia aliqua certa, in qua valde opportunum eſt, aut neceſſarium exhibere Corticem in deſcriptarum Febrium principio, cum proportione poſſumus ſine determinata tamen regula uti hoc exemplari pro dignoſcendis cæteris circunſtantiis, in quibus rationabiliter liceat idem aggredi. Quo magis ergo Febris Subcontinua in ſuo principio ad Continuam Acutam celeriter vergens juxta indicia ſuorum ſymptomatum accedet ad naturam pernicioſam, Intermittentibus veris, ſeu Comitatis familiarem, adeoque valde præcipitem, etſi peculiare aliquod ſymptoma pernicioſum non plane eluceſcat, eo magis fidenter tentare poterimus ſuum Corticis. Quo vero minus accedet ad talem naturam, ſed potius nonnihil benignioris, lentioriſque progeſſus habebit ad Acutiem, & ad Continuitatem, etſi & a principio illuc tendat, eo cautius, & temperantius utendum erit ipſo Cortice, illum videlicet vel plane omittendo, vel ſaltem minus celeriter exhibendo, procraſtinando ſcilicet eadem ſegnitie, qua movetur Acutiem, & Continuitatem verſus ipſa Febris, cum advertentia tamen ne occaſio interim præterlabatur. Atque in hiſce Febribus quandoque contingit uti cum maxima ſecuritate Febrifugo circa earum augmentum, aliquot paucis nempe tranſactis diebus, in quibus nonnulla facta eſt ignis febrilis diffiatio, acceditque illarum motus ad motum uſitatiorem reliquarum Subcontinuarum Malignantium, quarum exempla protulimus in Hiſtoriis, quaſque jam diximus Cortice curandas in ipſarum progreſſu, & tranſmutatione.

Tota difficultas reducitur ad primos dies, in quibus aliquando non prius Intermittens eſt Febris, ac in Continuam migret, qui caſus non infrequens eſt in praxi: immo ſæpiſſime plures Acutæ Febres ſic incipere conſueverunt [neque enim ſemper oriuntur Continuæ eſſentialiter, neque ſemper tales paullopoſt deprehenduntur] idque præſertim contingit iis tempeſtatibus, & Conſtitutionibus, quibus Intermittentes Febres ſolent vigere, puta Æſtate, Autumno, aut Vere, rarius vero Hyeme, quo tempore Febris Continua utplurimum vere Continua oritur, & ſibi ſemper, ſi non æqualis, ſaltem valde ſimilis: ſecus aliis temporibus, ut dicebam, quibus potius videtur, quod Febres ſuapte natura oriantur Intermittentes, nec niſi per accidens, etſi quamcito, in Continuas degenerent; de qua diverſorum generum continuitate fuſius verba facturi ſumus *Libro V.*, ubi *Subintrantium*, *Proportionatarum*, & ſimpliciter *Remittentium* Febrium variam indolem declarabimus.

Inhærendo itaque arcte Problemati reſtricto ad primum iſtud principium Febrium propoſitarum, & ſtatuto, quod Cortex ſtatim in illis propinandus ſit, ſi aliquod ſymptoma Pernicioſo analogum ſimul appareat, immo etiam quod idem faciendum ſit, porportione adhibita, in caſibus peculiari quidem, & valde gravi ſymptomate vacuis, ſed nihilominus ad naturam pernicioſam accedenti-

dentibus, hoc est de futuro tandem exitio valde probabiliter suspectis, non aliud mihi dicendum supereſt proclariori, magisve specifica determinatione, nisi quod posito hoc scopo, quilibet in illum collimare debet pro ratione sui captus, sui metus, suæ spei, & suæ credulitatis. Mihi sane non alia mensura est, nisi metus meus modo major, modo minor, modo nullus, tam pro determinatione exhibendi, vel non exhibendi Corticem, quam pro electione modi, methodive illum modo citius, modo tardius, modo lentius, modo celerius, modo crebrius, modo rarius, modo parcius, modo plenius offerendi: quibus omnibus in casibus pro re nata utor arbitrio meo, sinens, ut & alii utantur suo. Felix, quem nulla præoccupat intempestivæ animositatis, aut formidinis vehemens affectio, sed quæ sunt metuenda metuit, quæ spernenda spernit, & quæ speranda sperat. Ast & hic vere

—— *Pauci quos æquus amavit*
Juppiter, —— quos inter nec ego sane.

Ubi vero rationabilis metus prudentem, & expertum Professorem ab initio merito occupaverit; cumque sit res maximi momenti non servare periclitantem, cum possis; sed sinere in discrimine, ac tandem perire, quem certo sanare posses; hinc est, quod in valde ancipiti tutior pars eligenda videatur, & quocunque morbi tempore valde periclitetur hominis vita, ea sit omni, quo datum est, conatu statim ponenda in tuto, saltem pro imminente periculo, non neglecta prævisione futuri. Facit pro hac determinatione consideratio, quod in casibus istis res non se habet, ut in Intermittentibus vulgaribus, in quibus si congruum non censeatur Corticem offerre in principio, potest ille pro libito offerri in progressu; ast hic si non offeratur statim, occasio prætervolat jactura irreparabili: facirque magis paritas inde a fortiori deducta, nempe quod sicuti in principio Intermittentium benignarum, a quibus abest omne periculum, potest secundum plurimos impune offerri Cortex, ita & multo magis id fieri poterit in principio Subcontinuarum Pernicioſarum, cum quibus non leve conjungitur, & ex quibus semper majus impendet periculum. Facit pariter alia consideratio, quod sicuti in Pernicioſis Intermittentibus Comitatis, *ex gr.* Tertianis, tuto semper, & non raro sine ulla recidiva, ut retulimus in Historiis, offertur, Cortex in fine tertiæ sæpesæpius Accessionis, hoc est die morbi quinta, ita videtur æque tuto, & simili cum sorte offerri die quarta in istis: neque enim citius possumus noscere Circuitum febrilem, & intermediam apyrexiam; utut brevissimam, & fugacem, quæ oblationi Corticis fundamentum præbet. Discrepantia autem unius, aut alterius diei parum immutare videtur conditionem hujusce rei. Immutat tamen aliquo pacto, quia cum Subcontinuæ istæ Solitariæ sint de genere Febrium Acutarum simpliciter; Intermittentes vero Pernicioſæ, seu Comitatæ sint de genere Peracutarum, & nonnunquam etiam Acutissimarum, quinta *v. gr.* dies, quæ in Pernicioſa Solitaria habet rationem Principii, in Comitata potest habere rationem Status, quo tempore minor est difficultas in coercendo impetu Febris, præsertim exitium certum afferentis, quam in principio istius anceps insuper periculum tantummodo minitantis. Sed & hanc difficultatem nonnihil enervare videtur alia practica consideratio in contrarium, qua constat, quod æquali cum fructu, & securitate exhibetur Cortex, ut pariter vidimus, in his ipsis Subcontinuis Malignantibus, *tardiuscule* tantum Continuitatem suam acquirentibus, puta die octava, aut nona: ut proinde æque bene fieri posse censendum sit in *Principio* eadem cogente necessitate, quod non male actum reputatur, ac reperitur in *Statu*, immo & in *Augmento* ipso, quemadmodum etiam in Historiis *sequenti Capite* describendis patefiet.

Discrimen tamen aliquod (ut nihil subticeam) adhuc intercedit inter suppressionem Intermittentis Comitatæ,

Sub-

Subcontinuæque Solitariæ, ſed *tardigradæ*, ex una parte, & inter ſuppreſſionem ejuſdem Subcontinuæ, ſed *velocioris*, ex alia. In Perniciosis ſiquidem Intermittentibus Comitatis tota, vel fere tota malitia ſe tenet ex parte fermenti Cortice domabilis, pauca, vel nulla infectione ſuperſtite in ſanguine. Item in ipſis Perniciosis Subcontinuis, ſed tendentibus *pedetentim*, ac lentiore progreſſu ad Continuas eſſentialiter, vitium videtur pariter ſe tenere, præcipue ſaltem, ex parte ejuſdem fermenti, ſeu portionis illius reſtitantis, nec quolibet Acceſſu integre ſubactæ, fere ut in Subcontinuis benignis, ſeu mere *Subintrantibus*, ſecundario vero tantum ex parte ſanguinis: & propterea in ipſis quoque ſic progredientibus locus congruens videtur inhibitioni progreſſus ulterioris abſque ulla gravi ſuſpicione, in iiſdem autem ad Continuas *celeriter* tendentibus vitium magna ex parte etiam a cruore pendere, jam ſumus ſupra ſuſpicati, ut proinde non pari forſan paſſu, aut certitudine proceſſura ſit contra iſtas actio Corticis. Poteſt tamen adhuc ex alia parte hic conjici, quod alias conjecimus, quodque etiamnum diligenter perpendendum videtur, nempe quod iſtæ quoque pendere poſſunt principaliter ex Fermento ipſo vel *copioſiore*, vel *crebrius influente*; & in hoc caſu, de quo non pauca eſt probabilitas, ampla eſſet, ut patet, offerendi ſtatim, & copioſe Corticem occaſio, atque libertas.

Hæc tamen rurſus hæſitanter, & data opera tantum problematice prolata, melius examinent, experianturve prudenter cordatiores Viri; neque enim ſemper auſus ſum exercere, quod modo videor ſuadere, ſive id factum ſit ob diuturnam conſuetudinem in contrarium, ſive ob præjudicia quædam in mea forſitan mente adhuc latitantia. Quod autem a me actum eſt, aut obſervatum, tum paullo infra, tum ſequenti præſertim Capite fideliter deſcribam, ut cæteris, ſi qui ſint, minus expertis pro modulo valeat deſervire. Interim in hunc finem lubet præmittere practicam obſervationem *Mortoni*; ſiquidem ex ea, quænam ſit (ipſo referente) diverſitas inter oblatum, & non oblatum quandoque Corticem in harum, aliarumque etiam graviorum Febrium *principio*, valde notabiliter videtur eluceſcere — *Nuperrime*: inquit ille de Febribus Continuis in genere: *in familia Vicini mei Domini Man (ubi octo ad minimum ſimul decumbebant uno, eodemque modo primum correpti) ſex quos inviſi ante tertium diem morbi, ſcilicet priuſquam venenum* [ſubintellige febrile] *ex mora exaltaretur, mera Corticis exhibitione, cum, vel ſine Venæ ſectione, pro ratione ſymptomatum, ſpatio bidui, vel tridui integre reſtitui: Dominum vero ipſum, atque ejus Conjugem (qui opem medicam ad ſeptimum, vel octavum diem diſtulerunt) ex Orci faucibus non niſi ſpatio Lunæ integræ difficulter admodum, uſu frequentium Veſicatoriorum, Alexipharmacorum, cæterorumque ejuſmodi Antipeſtilentium remediorum liberare potui. Cortex hìc nihil valebat. Delirabant enim, lipothymia, ſubſultibus tendinum, cæteriſque diris in genere nervoſo ſymptomatis afficiebantur Patientes, petechiis etiam, atque eruptione miliari quaquaverſum interſperſa notabantur.* Hæc *Mortonus*, cujus obſervatio experimentalis non parum afferre poteſt fiduciæ pro exhibendo in Subcontinuarum malignantium principiis Cortice vel utiliter, vel ſaltem innoxie. Ulteriorem adhuc fiduciam poteſt addere *Sydenhamii* auctoritas in Epiſtola ad *Bradyum*, ubi hæc habet, quæ Lector attente perpendat velim — *At vero Tertianæ, Quotidianæque, etſi poſt unum, alterumve paroxyſmum omnino videantur intermittere, tamen non ita raro (quod & a me ante eſt notatum) poſtea ad Continuarum fere ſpeciem vergunt, & ad remiſſionem tantum, etiam diebus, quæ intermiſſionem pollicebantur, accedunt, præſertim ubi Æger lecto defixus, regimine juſto calidiori, aut medicamentis Febri per ſudores ejiciendæ dicatis, fuerit multatus. Hoc in caſu, a remiſſione quantumlibet exigua* [*id enim mihi unum ſupereſt*] *anſam arripiens, pulverem* (in-

tellige Chinæ Chinæ) *quamproxime a paroxyſmo* (*quantum conjectura valeo*) *ingerendum propino*. Immo nedum in hoc, ſed & in Paragrapho immediate ſubſequenti magis aperte idem profitetur, inquiens: Febres quaſdam ex *Intermittentium* genere nonnunquam graſſari, *quæ poſt ſecundum, tertiumve paroxyſmum reponere ſe in claſſem Continuarum nituntur*: ſubditque, *nulla mihi eſt religio, Corticem vel in maxime Continuis hujus ſpeciei ſumendum proponere, qui ad apyrexiam certo ægrum perducet, modo aſſiduus Lectuli calor, & intempeſtivus Cardiacorum uſus Continuitatem Febri non conciliaverint: quo in caſu Peruvianum Corticem nihil quicquam profeciſſe plus ſemel obſervavi*. Ex quibus omnibus patet, Auctores iſtos minime vereri Corticem offerre in Subcontinuarum Pernicioſarum principio, videlicet *ante tertium morbi diem*, vel *poſt unum, alterumve paroxyſmum*, vel paullopoſt.

Animadvertendum eſt autem, quod aliquando, licet rariſſime, Febres hujuſmodi tali vigore, impetu, & celeritate ad Continuas Continentes tendunt, ut nequeat ullo pacto impediri a Cortice etiam circa initia propinato illarum progreſſus: quo fit, ut illum inutiliter quandoque adminiſtrari contingat, quod & *Sydenhamius* adnotavit, procedente videlicet hujuſmodi habitudine Febris non tantum *a regimine calidiori, & ab intempeſtivo Cardiacorum uſu, aut ab aſſiduo Lectuli calore*, ut inquit idem Auctor, verumetiam, & quidem principaliter [ubi præſertim Cauſſæ iſte procatharticæ non adfuerint] a copioſis impuritatibus præexiſtentibus in ſanguine, & ab influxu parcioris fermenti commotis; atque iterum potius ab his, quam ab ipſo copioſo fermento, modicas, aut exiguas ſanguinis impuritates agitante. In hujuſmodi caſu facile eſt rem dignoſcere ſaltem a poſteriori. Cum enim effectus boni Corticis ſit citus, certus, ſtatimque ſenſibilis, eo ipſo, quod ſemel validiuſcule, ſeu bis, ac ter modice adminiſtratus nil profit ſenſibiliter, certum eſt, Febrem, etſi obſcure periodum quandam ſervantem, a fermento Intermittentium proprio nequaquam pendere: & tunc vel ab uſu Corticis ceſſandum eſt, vel ſaltem non illi uni fidendum, ſed aliis remediis tractanda Febris, non quidem quia nocuus [quod ſciam, aut unquam noverim] poſſit eſſe Peruvianus Cortex, cum non proficit, poſito quod congruenter ſit adhibitus; ſed ſolum ne inutiliter adminiſtretur. Privilegium enim, quod competit ex jure præſcriptionis immemorabilis reliquis remediis, quod ſcilicet iis utamur credentes, quod inſenſibiliter tractu temporis proſint, contulerintque ſaluti intra 14. vel 20. dies acquiſitæ (intra quos ſanantur & ruſtici qualibet Medicina deſtituti) non competit Cortici; neque illud huic concedendum eſſe præſumpſerim, quippe Remedio poſt annos 60. apud nos adhuc recenti, ac impuberi, nec mucida, & ſeculari, ut res exigit, barba inſignito.

Difficultas itaque, ſi qua eſt, non conſiſtit in hoc, quod exhibitus Cortex fortaſſe non proſit, ſeu Febrem non tollat in caſu noſtri Problematis; ſed conſiſtit in hoc, quod proſit nimis cito, Febremq; ſubmoveat intempeſtive, cum fortaſſis expediret ſinere eam vel aliquantiſper, vel omnimode progredi. Et circa hoc tandem, non obſtantibus iis, quæ ſupra retuli pro illius uſu in Febrium deſignatarum principio, iiſque pariter, quæ ſequenti Capite ſum allaturus ex propria experientia, lubet nihilominus patefacere, quæ in contrarium mihi viſus ſum obſervaſſe, ſi non experientia mea (quam cum cautela proportionata arduo Vitæ humanæ negotio ſemper inſtituere, & exercere ſtudui, ut Virum probum, & honeſtum decet) ſaltem fortuito ex aliena experientia, animoſioribus, minuſque peritis ratiociniis, ſive mavis inconſideratis præjudiciis innixa. Non hæc loquor de Profeſſoribus veris, quos ſemper colam: loquor de Chirurgis quibuſdam (non omnibus) audacibus æque ac imperitis, & ſuperficiali quadam inconcinnæ Theorices tinctura infectis, quos ex Gallia huc

huc advexerunt bellicæ Cohortes, ac Turmæ, tunc cum vasti Torrentis ad instar Sereniſſimi hujuſce Dominii ditionem ferme univerſam, Urbeſque omnes, ac præcipue noſtram, quippe cæterarum Matricem, occupavere, donec Germanis, Noſtratibuſque ſimul armis, & Copiis depellerentur. Celticarum itaque Legionum Chirurgi non pauci (cæteris ſua ſit laus, ſitque major tot Viris Illuſtribus floridiſſimi illius Regni, Academiarumque, ac Univerſitatum illius) in principio quarunvis Febrium, quoquo modo periodum habentium, dilutam infuſionem aliquot unciarum Chinæ Chinæ ſuis Ægrotantibus ſine ulla ferme methodo propinabant: quo fiebat, ut perſæpe advocarer tractu temporis ad eos inviſendos; quoniam & inde plures, contumaceſque recidivas, & malum corporis habitum, & nonnunquam acutas Ægritudines contrahebant. Quæ mala cum pluribus accidiſſe obſervarim [licet plurimis etiam res ex voto ſucceſſerit, aliiſque eadem infortunia contigerint Cortice nequaquam curatis] aliena impenſa, alienoque periculo didici, aut mihi didiciſſe ſum viſus, Corticem Peruvianum indiſcriminatim in omnium Febrium etiam periodicarum principiis fortaſſe non ſemper tuto exhiberi. Inter hos memorabilis mihi viſus eſt caſus *D. de Beauxendroits*, Honeſtiſſimi Viri, & Gallicæ Militiæ Præfecti, quamvis hic fortaſſe minus, quam alii alibi, errarit Chirurgus curans, ſive potius Pharmacopola; utroque enim ille munere fungebatur.

Laborabat Vir iſte Nobilis Tertiana duplici, ad Continuam Acutam celerrime properante, cum accerrimo inter cętera ſymptomata capitis dolore, levem quandam mentis alienationem ipſi dignoſcenti inferente. Illi ſtatim obtulit valde perperam Pharmacopola Tartarum Emeticum, deinde Chinam Chinam paravit, & ex Vino bibendam præcepit, vel ſaltem infuſionem illius [Chinæ Chinæ ſubſtantia quoad majorem partem in fundo remanente] ad cyathos plures, ſtatis horis ſumendos. Aſſumit ille, & Febris incipit miteſcere; dolor tamen capitis acutus perſeverat. Accitus ego ſanguinis miſſionem præcipio, & de continuando uſu Chinæ Chinæ ambigo anceps. Expetit tamen Æger continuationem remedii, illique animum adjicit ignarus Pharmacopola. Sino ego utrunque [neque enim aliud agere in mea poteſtate erat] in manu conſilii ſui. Proſequitur Æger uſum Corticis, & a Febre paullopoſt liber evadit. Sed licet infebricitans, non tamen bene ſe habet. Dormit parum, ſibique ipſi videtur noctu non plane mente conſtare, medio quaſi inter ſomnum, & vigiliam ſtatu ſe habens, accuſanſque dolorem capitis gravativum fere continuum. Suadeo illi novam ſanguinis miſſionem, frequentemque clyſmatum injectionem cum circumſpecto, & parco victus regimine. Cuncta renuit; operaturque, & vivit ſuo marte. Redeunt Febres; repetitque uſum Corticis, me nequaquam vocato: illiſque fugatis dum me per Urbem fortuito offendit, narrat quæ geſta ſunt; conqueriturque graviter de contumaci capitis dolore. Et quoniam intra Arcem, cui præerat, proxime ſe recepturus erat ob imminentem Urbis expugnationem, noſtramque per conſequens liberationem, ſuaſi ſaltem ex officio meo, ut ſibi quammaxime caveret, & curam diligentem adhiberet. Sed paucis elapſis diebus, cum laborioſam, irregularemque noctu, & interdiu vitam traheret, imminente prandio repente Apoplecticus factus eſt, ſtatimque vita functus, me quidem illum vix vivum, ac jam expirantem (quod poſt unam, vel alteram horam contigit) reperiente. Certe mihi incongrua, & intempeſtiva viſa eſt Emetici, ac Febrifugi oblatio; nihilominus fortaſſe idem contigiſſet, ſi aliter fuiſſet curatus: præſtititque non parum funeſto eventui & prava diſpoſitio, & præpoſterum regimen victus. Sed & repentina rapidæ Febris ſuppreſſio aliquam hic ſibi vindicat ſuſpicionem.

Contra in Perniciosis Intermittentibus ſeptem priorum ſpecierum, videlicet pernicioſo ſymptomate *Comitatis*, cum

cum repentinus inopinato contingebat morbi prolapsus in exitium, stupidi, attonitique curantes Chirurgi, & ipsi Medici, ne per somnium quidem cogitabant de porrigendo Cortice, cum tamen tunc temporis tempestivus fuisset illius usus. Hujusce generis infortunium obrigit infelici Principi, *D. Duci de Lesdiguieres*, ex Optimatibus Regni, & Nobilissimæ suæ Familiæ Unico, ac Ultimo. Cum laboraret Ille Tertiana duplici, sibi comparata ob laboriosam Expeditionem Tyrolensem: & cum post usum immodicum, diuturnumque Syrupi de Papavere, lethargicum repente soporem in quodam paroxysmo contraxisset, Medicus autem terrore perculsus statim Tartarum Emeticum larga dosi exhibuisset; superaccitus ego interrogavi, num Febris periodum aliquam antea servasset, & num diebus anteactis aliqua in accessionis initio observata fuerint soporis indicia; sed responsum retuli a Medico curante, symptoma illud esse plane novum, & quid distinctum a Febre, quæ nihilominus satis intensa observabatur periodicæ adinstar in suo vigore constitutæ; Æger vero quasi Apoplecticus jacebat. Erumpente non multo post Emetici operatione, ab acrioribus etiam clysteribus inferius proritata, & subsequente postmodum noctu accessionis remissione, mane statim plura proposui, Cortice nequaquam excepto, quippe qui conjectabam, Febrem obscure admodum mihi descriptam esse vere periodicam. Sed nil ex iis, quæ proponebam, admittebatur. Dabantur mihi a Medico officiosa verba, prætereaque nihil. Venæ sectio tantummodo communi suffragio sancita jam fuerat, & celebrata non sine aliquo etiam levamine. Tandem cum Laudanum opiatum mihi proponi non sine horrore audissem, eo scilicet nomine, ut diaphoresim promoveret ad solvendum penitus morbum, qui jam semiconfossus credebatur vi Emetici, palam edixi: feriandum prorsus esse a Narcoticis, neque fidendum ei mentis alacritati, quam Generosus Princeps adhuc conabatur ostendere, cunctos benigne excipiens, meque ipsum non antea visum prompte, ac humaniter alloquens; immo cum expresse prædixissem Assidentibus, posse subsequente forsitan die renovati, quod contigerat antecedente, tanquam funestus Haruspex male audii a quodam de Familia, qui prognosticum longe diversum, ac longe felicius a curante Medico acceperat. Itaque neglectis omnibus monitis meis, altera die lethargo consimili correptus infortunatus Princeps diem suum obiit, remediis omnibus, etiam asperioribus, quotquot a Medico suo, & a Primario Chirurgo Serenissimi D. Ducis de Vandomo superaccersito (quibus invicem acriter altercantibus Ægrum reliqui) excogitari potuere, incassum adhibitis; cum tamen Cortex valide administratus Accessionem, atque Lethargum mortiferum probabiliter inhibere potuisset. Atque his ex Gallorum aliquot Castrensium Chirurgorum abusu (doctissimos cæteroqui, ac eximios tam Chirurgos, quam Medicos politissimæ Nationis illius iterum excipio) circa oblationem Chinæ Chinæ in omnium fere Febrium Periodicarum principio, & circa omissionem illius in Pernicioſarum curatione, incidenter excerptis, Caput hoc lubet claudere, reservatis in subsequens Historiis ex nostra Praxi, & observatione depromptis.

CAPUT VI.

Exempla nonnulla felicia citæ oblationis Chinæ Chinæ *in principio Periodicarum Pernicioſarum, greſſu celerrimo ad Continuas eſſentialiter, atque Malignas vergentium. Ea tamen nonniſi cautam circa hoc, circumſpectamque fiduciam prudenti Medico videntur præbere.*

NON OMNES equidem curationes, quas modo sum relaturus, Febrium Subcontinuarum Malignantium absolutæ sunt oblatione Chinæ Chinæ in primo præcise morbi principio, sed tan-

tum nonnullæ. Aliæ vero ſunt abſolutæ vel in augmento ipſius morbi, vel ſolum in principio, ſumpto ſecundum majorem ſuam latitudinem, & extenſionem. Nullæ autem in principio tam ſtricte ſumpto tentatæ ſunt, quin tertia ſaltem morbi dies vel præterierit, vel inclinarit; cum in prima morbi invaſione, immo nec altera die, poſſimus eſſe ſatis certi de Idea Febris, multoque minus de periodo: quod tamen omnino neceſſe eſt pro congrua exhibitione Corticis. Cum ergo primi principii, & primi progreſſus morbi parum diſpar ſit ratio, ubi præſertim principium ipſum latitudinem aliquam, nempe ad tres ſaltem dies, neceſſario admittit, hinc eſt, quod Hiſtoriis invicem haud exacte ſimilibus animadverſiones Capite antecedenti præmiſſas, in præſenti corroborare aggredimur, ab iis incipiendo, in quibus ab ipſo ſtatim initio oblatus eſt Cortex, & progrediendo ad eas, in quibus oblatus eſt in augmento, vel circiter. Hoc igitur ordine ſervato.

I. *D. Joſeph Carrocius*, e Nurſia, *Lithotomus* Urbis noſtræ peritiſſimus, anno 1707. corripiebatur Febre, cujus ortus, atque progreſſus fuit hujuſmodi. Prima die cum levi horrore Ægrum invaſit. Poſtridie mane vocatus *D. Candrinus* invenit illum Febre carentem: proinde non rediit amplius ea die ad ipſum inviſendum. Medico vix recedente, iterum acceſſit Febris, qua vix tantillum remiſſa, inſignis noctu facta eſt exacerbatio, tertiam diem præpropera anticipatione præveniens. Vehemens ultra modum fuit hæc tum ratione intenſionis, tum ratione ſymptomatum, inter quæ ſignate ſoporoſus affectus eminuit. Jacebat Æger ſomniculoſus perpetuo, ſtupidus, interrogantibuſq; vix, atque confuſe reſpondens, vixque pariter mingendi memor. Urina illi pauca, ac impenſe rubra, vomituritio frequens, ſed fere inanis cum ſenſu gravativo in regione ventriculi, anxietas, & præcordiorum æſtus. Accito mane tertiæ diei celeriter Medico, eodemque mirante morbi faciem adeo diverſam redditam pendente curſu horarum 24., vix audet ille clyſterem præſcribere, meque interim in conſilium vocari inſtat enixe. Accedo & ego, hauſtumque *olei amygdalarum dulcium ſine igne recenter expreſſum*, ſtatim ut exhibeatur, ſuadeo, cujus blanda operatio per vomitum, perque ſeceſſum ſubſequuta, incidit, ut meditatus fueram, in horas cujuſpiam leviuſculæ remiſſionis. Veſpere accedens ſolus, cum ulteriorem adhuc venturo mane ſperarem Febris remiſſionem, non obſtante valida etiamnum eorundem ſymptomatum duratione, præcipio adſtantibus, indici curanti Medico ſtata hora ſequentis diei conventum noſtrum; mihi namque mentem eſſe mittendi ſanguinem, & ſubinde ſtatim Corticem exhibendi, haud obſcure iiſdem aperui. Contigit forte, ut viciniæ, & & amicitiæ cauſſa Ægrum inviſerit *Cl. D. Ramazzinus*, Mutinæ caſu moram trahens, qui penſitato illius ſtatu, & intellecta intentione mea, ſciſcitatus eſt primum, num ante plures horas Ægrum inſpexerim; & cum reſponſum retulerit, me vix tunc diſceſſiſſe, ſubjunxit humaniter, ut illi mos eſt, ſe quidem plurimam exiſtimationem habere pro aſſerto meo, attamen non agnoſcere locum ullum, neque tunc, neque (& quidem multo minus) in craſtinum conſultationibus Medici, ulliſve remediis, ſed rem Sacerdotibus potius, quam Clinicis eſſe committendam. Adeo gravis erat in ipſa incipiente remiſſione ſtatus Ægrotantis. Quarta nihilominus, quæ ſubſequuta eſt, die, cum remiſſio eſſet mane, ut conjectaram, non parum conſpicua, ſtatim Venam ſecari juſſi, Medico ordinario facile annuente, & ſatis liberaliter ſanguinem detrahi. Erat hæc hora correſpondens horæ matutinæ ſecundæ diei, qua Medicus infebricitantem Ægrum deprehenderat. Cumque eadem periodi proportione paullopoſt expectanda eſſet acceſſio nova, & mox ipſa adhuc vigente nova ferox exacerbatio, tum continuitatem eſſentialem illatura, tum fortem

ſoporoſum affectum gravem : propterea credens Ægrum his omnibus diu non ſuffecturum, habita ratione principii adeo vehementis, ad Corticem ſtatim confugiendum duxi, durante adhuc aliqua periodi ſpecie, priuſquam ea integre obliteraretur. Præſcripſi idcirco Corticem in forma boli *aa ſcrupulos tantum duos*, una hora, vel altera a miſſione ſanguinis expectans, an vere, qui credebatur imminere, appareret Acceſſus longe gravioris ſuperventuri prodromus. Et revera non multo poſt ille ſe prodidit; quare veſpere hora incipientis (qualiſcunque) remiſſionis, Corticem iterum præſcripſi, ſed *ad ſcrupulos quatuor*. Noctu valide exacerbata eſt Febris, cum minore tamen ſymptomatum, præſertim vero ſoporis apparatu: quamobrem Febrifugum quinta die *ad ſcrupulos duos* mane, & ſero repetendum duxi, & ſic deinceps; unde maxima morbi imminutio ſexta die; ſeptima vero omnimoda Febris ſolutio.

Obtenta Febris expulſione, per duos vel tres dies feriatus ſum a Corticis oblatione, & clyſteribus frequentibus uſus ſum ad alvum ſubducendam, atque iterum per intervalla reſumpto uſu Corticis modo *ad drachmam*, *modo ad ſemidrachmam*, modo per longiora, modo per breviora intervalla, prout metus recidivæ, aut ejus indicia plus, vel minus mentem meam torquebant, Decumbentem neque ſanum, neque ægrotantem, ſed medio quodam valetudinario modo ſe habentem, perduxi ad diem vigeſimamprimam: qua die motu Naturæ ſpontaneo plura vomuit cum tolerantia, & notabili ſubinde levamine; unde critica morbi ſolutio ea reputata eſt. Sed neque id plane evenit. Melius quidem habuit, vireſque antea fractas reſumpſit; ſed nocturnas identidem, leveſque Febriculas nullum typum ſervantes pertulit, a quibus ſolo victus regimine, ſolaque patientia liber evaſit, intra quadrageſimam diem perfecte convaleſcens.

II. Eodem fere tempore *D. Antonius Pacchionus Sacerdos*, *& Phonaſcus* Eccleſiæ Cathedralis, Vicinuſque meus, correptus eſt Tertiana duplici, non admodum quidem intenſa, ſpectato calore ad tactum blando, & modica pulſus frequentia, ſed per paroxyſmos ſeſe mutuo excipientes ſtatim Continua. Pulſus illi parvus, atque depreſſus ab initio, linguaque admodum ſcabra, & arida ſine ulla appetentia potus, urina tenuis, mens hebes, tarda, & querelis vacua. Tertia die cum ſponte, nullo tunc aſſidente, nullaque occaſione ſolus e lecto ſurrexiſſet, in terram procidit pronus, ubi quaſi obdormiens paullopoſt repertus eſt, dicens: ſe propriam rectionem exinde minime tentaſſe, etſi potens, quoniam grata illi ibidem obvenerat poſt caſum quies. Quarta pariter die, cum abſentibus itidem aſſidentibus ad alvum deponendam in remotiorem locum ſe contuliſſet ſolus, novum caſum paſſus eſt, nec niſi poſt dimidiam horam deprehenſus humi jacens longe a cubiculo, vere dormiens, ac ſtertens. Expergefactus narrat iter, & itineris occaſionem, immemor tamen, an alvum exoneraſſet, nec ne: etſi reduci potius, quam eunti caſum ſibi obtigiſſe, aſſeveraret. Ajebat interim, ſe licet rei non bene conſcium placide obdormiiſſe, quaſi ægre ferens ſe ab eo loco dimotum fuiſſe, rem tamen quodammodo ſtupens, ſed nihil curans. Repetitum iſtud haud leve phænomenon reliquis adjunctum acutiei ſignis, inter quæ inſignis fuit mutatio, ac extenuatio celer faciei, me impulit (peracta jam ſanguinis miſſione, aliiſque paucis remediis, morbo incipienti poſſibilibus) impulit, inquam, confugere ad Corticem, quoniam aliquo adhuc horrore interpuncta obſervabatur periodus Febris. Metuens igitur ego, ne in ſtatu tantæ cruditatis, properantis acutiei, & latentis inſidiæ, funeſti aliquid, vel ſiniſtri ſaltem, cui non facile mox eſſet occurrere, cito ſuperveniret Ægrotanti, Corticem illico, quarta ipſa videlicet die, cœpi præſcribere *ad ſcrupulos quatuor* in forma boli. Quinta die *drachmam j. ſs.* aſſumpſit partitis vicibus, & *tantundem* ſexta: ſe-

ta: ſeptima *drachmam tantum*, & obliterata eſt Febris. Subſtiti tunc ab uſu remedii, Ægerque bene habuit ad paucos dies, perſeverante tantummodo eadem, ipſi minime connaturali pulſus exilitate, atque concentratione, virium-que languore, cum appetentia tamen ciborum. Rediit poſt aliquot dies Febricula (feriante me ſemper ab uſu Corticis) quæ duplicis pariter Tertianæ Subcontinuæ typum habuit. Donec ea placide proceſſit, remediis methodicis caute per aliquot dies ipſam tractavi; ſed cum ſuperveniſſet mentis hebetudo, atque balbuties vera, cum impotentia, ſeu difficultate in exprimendis conceptibus ſuis, ſtatim iterum eadem, quin & validiuſcula methodo Corticem præſcripſi, & Febris cum ſymptomate ſublata eſt. Diuturnam nonnihil convaleſcentiam nihilominus paſſus eſt ille; nec niſi poſt aliquod ſpatium temporis nativam mentis alacritatem ſuſcepit, etſi quoad reliqua redactus in priſtinum. Eam tamen ipſam integre recuperavit non multo poſt, eaque, favente Deo, etiamnum (ſemper exinde ſanus) valde laudabiliter utitur in cunctis, & in ſuis præſertim Modulationibus.

III. Faber Murarius, nomine *Petrus Antonius Arlottus*, patiebatur Tertianam duplicem per ſubingreſſum paroxyſmorum continuam, eamque intenſiſſimam. Huic nullum erat valde formidandum peculiare ſymptoma præter delirium aliquod, cum remittente tamen Febre evaneſcens. Tanta nihilominus erat Febris intenſio, ut de genere ardentium ea videretur, omniaque ſymptomata febrilia, ſitis videlicet, linguæ ſiccitas, jactatio, præcordiorum æſtus, urinarum paucitas, ac flammeus color, vigilia contumax, & ſimilia, talem ſpeciem præſeferebant, ut acutiem veram, & æqualem Febris continuitatem præ foribus eſſe, palam oſtenderent; minor quippe quotidie fiebat admodum illius remiſſio, & obſcurior periodus, quæ tamen uſque perſeverabat. Inſtabat ille, tolli celeriter Febrem, cui ferendæ imparem ſe fatebatur. Et licet frequens ſit in ore Ægrotantium, præſertim eorum, qui validis Tertianis etiam ſalutaribus detinentur, hujuſmodi querela, hoc tamen caſu metuebam & ipſe, cæteroqui non facile meticuloſus, quod metuebat & Æger; vel ſaltem inevitabilem morbi diuturnitatem, ſi eum manſuefacere licuiſſet, ſuſpicabar. Quamobrem præmiſſis præmittendis juxta exigentiam intenſæ Febris, quinta morbi die cœpi ſimul præſcribere Corticem, ſed diminute, *ad drach. ſs.* videlicet mane, & ſero: idque cum per duos dies peregiſſem non ſine levamine, doſim adauxi *ad drach. j.* per alios duos dies; ſed ſemel tantum in die: fuitque ſenſibilius inde juvamen; adeoque intra nonam circiter, vel decimam Æger a Febre remanſit immunis. Repetito vero poſt aliquot dies ad præcautionem per modum leviuſculi alterantis remedio, perfecte convaluit, nullum exinde incommodum, nullamq; penitus recidivam paſſus.

IV. *Chriſtophorus Landuccius*, Homo provectioris ætatis, duplici pariter Tertiana vexabatur per ſubingreſſum Continua. Violenta Febris intenſio, omniaque ſimul ſymptomata acutiem indicantia, qualia fuerunt ariditas, atque ſcabrities linguæ, ſubdelirium, anheloſa reſpiratio, urinarum tenuitas, ſtupida capitis affectio, manuum tremor, totiuſque nervoſi ſyſtematis oppreſſio imminens in ipſo morbi principio, me facile adduxerunt, ut metuerem Hominem ætate ſatis provectum, aliis morbis jam fractum, vertiginoſum a longo tempore, atque ſurdaſtrum, morbo increbreſcenti minime ſuffecturum. Quapropter præmiſſis præmittendis pariter, ad normam affectus, ſubjectique curandi, circa ipſa morbi initia, vel ſaltem circa primum illius augmentum Corticem exhibui validiuſcule, *ad drachmas* ſcilicet *duas* uno hauſtu, remediumque *ad drachmam unam* altero die bis obtuli, ac dein *ad ſemidrachmam* per aliquot ſubſequentes dies; unde Febris quamcito deſiit, optima ſtatim, ac diudina ſubſequente valetudine. Poſt aliquod

quod tamen tempus haud breve, cum Febrifugum ad prophylaxim præscriptum assumere neglexisset, levioribus aliquot Febriculis fuit iterum correptus, a quibus cito, & facile (non bene sum memor, an sponte, an repetito Cortice) convaluit intantum, ut novam, juvenemque, vetere prædefuncta, valuerit, aususve fuerit etsi senex ducere Uxorem.

V. *D. Joseph. Ludovicus Agnanus*, duplici Tertiana per paroxysmos se mutuo excipientes continua laborans, etsi non leviter febricitaret, tamen nonnisi post aliquot dies, augmento scilicet morbi jam progrediente, cœpit præbere segniora quoque acutiei advenientis indicia. Urgebat interim ille me, urbane quidem, sed fere dixerim importune, ne finerem progredi morbum, cum liceret illum per Corticem corripere, allegans & gracilem habitum suum, & *D. Carolum* Fratrem a me paullo ante Corticis ope sanatum, Febre tamen valde diutius protracta, eaque constanter intermittente, ut *Cap. x. Lib. i. Hist. xii.* narravi. Ad hæc sponsor fui, me attento animo cautelam omnem impleturum, ne mihi occasio excideret, nolle tamen interim inhibere progressum morbi nullum adhuc mihi timorem incutientis, mihi, inquam, ob quandam illius in sudorem proclivitatem morbi lentam solutionem speranti. Cum nihilominus Æger mihi quotidie exprobraret moram, crescerentque non parum intensio Febris, atque symptomatum, simulque virium dejectio in subjecto valde gracili, morem gessi petitioni illius. Quod quidem nedum congruum fuit, sed & necessarium: quandoquidem cum mitius essem aggressus, ac diminute oblationem Corticis, Febris vero jugiter increbresceret, illique inciperet inter alia adjungi singultus [symptoma in Febribus mihi perpetuo metuendum] coactus fui celeriter, ac pleniore dosi illum præscribere. Intra tres, vel quatuor dies, ut mos est, Febris plane recessit. Plures tamen [quod prætereundum non est] recidivas subiit Æger, etsi leviores, non obstante continuato, ac opportune repetito usu Corticis: adeout tandem Febriculas nonnullas irregulares propriis interim, publicisque negotiis addictus per urbem circumtulerit, donec sponte potius, quam Artis ope, illæ evanuerint.

VI. *D. Nicolaus de Pincettis* tunc Mutinæ agens, postea *Saxolensis Militiæ Tribunus*, Tertiana duplici subcontinua plurimum intensa laborabat, illique medicinam faciebat *D. Candrinus*. Is in primo augmento morbi cum videret imminere uniformem continuitatem Febris, intendique symptomata acutiem jam jam demonstrantia (inter quæ non levis stomachi affectio, & angor) me quoque in consilium vocavit, ut Ægro impatienti, & irrequieto solamen daret. Decreverat ille jam meis alias circa hoc ratiociniis imbutus, Corticem tentare, illumque proinde jam pararat, meum tantummodo calculum expectans, ut exhiberet: in quam sententiam quo facilius me traheret, meas mihimetipsi obtrudebat, regerebatque rationes. Fateor, quod etsi clare noscerem imminere acutiem, & æqualem continuitatem Febris, Cortici inposterum minime forsan cessuræ, attamen quia eam superabilem a natura Ægroti robusta sperabam per viam ordinatiæ coctionis, fateor, inquam, quod si solus curassem, fortassis abstinuissem a Cortice. Sed quoniam remedium paratum erat, incerta spes mea, Æger impatiens, & præceptis parum obtemperans, cumque præcipua alioqui remedia satis appositè præcessissent, præbui manus adjutrices usui remedii suapte natura innocui, neque tunc intempestivi. Sumpsit ergo Decumbens Corticem largiuscula dosi, ut citius desineret usus ingrati medicaminis, impatiente natura Ægri diuturnitatem remedii minime latura: & qua celeritate Corticem absorpsit, eadem Febrem depulit non amplius reversuram, utut paullopost, ac in ipsa convalescentia indulserit & Vino, & cuicunque appetitui adverso exigentiæ boni regiminis.

VII. Nobilis, & Splendidus Vir, privata-

vatarum discordiarum Sedator eximius, & Pacifer, *D. Comes Rupertus Fontana* corripiebatur Tertiana duplici subcontinua eodem tempore, quo corripiebatur alia consimili Clarissimus quondam, atque ut temperamento analogus, ita & ætate non longe major, *D. Nicolaus de Sanctis*, qua, ut alias retuli, confectus obiit. Erant utrique haud inæqualia symptomata, vel si qua intererat differentia, graviora erant ex parte Comitis, quam ex parte Ministri, adeout judicio omnium, qui utrunque Ægrotum officii, & amicitiæ gratia invisebant [erant autem permulti, & quidem Civitatis Proceres] longe majus impendere illi, quam huic videretur periculum: mihi vero minor erat formido de morbo D. Comitis Fontanæ, quoniam illum morbos etiam Herculeos ferre consuetum noveram. Patiebatur autem is frequentem lipothymiam cum stomachi angore, virium prostratione summa, summaque pulsus depressione, gemebundus utplurimum languido questu, membris contractus, subfrigido sæpe sudore diffluens, & tempore majoris afflictionis actorum immemor; cum Ministere contrario priusquam in præceps rueret, satis alacriter se gereret, pulsumque consistentem, & spem critici sudoris exhiberet. Præcessit nihilominus ruina Ministri, ut præcesserat nonnihil invasio morbi, majorque fuit mei ipsius, aliorumque Medicorum cunctatio circa oblationem Corticis ibi, quam hic, ubi medebar solus, & ubi jam ex alieno periculo oculatior fiebam, ne ultro fiderem incertæ spei. Quamobrem serio pensitatis omnibus, circa primum morbi vigorem Corticem propinandum censui, exhibuique larga dosi, quam cum post plures horas tentassem repetere, portionem illius Æger vomuit, retenta tamen tum priore dosi, tum modica portione secundæ. Ægre quoque, licet imminuta dosi deinceps offerretur, tulit remedium ingratum stomachus aversus. Utcunque tamen tulit intantum, ut valuerit Patiens intra duos, vel tres dies a Febre simul, & ab omni symptomate liberari, absque ulla penitus recidiva.

VIII. *D. Comitissa Hippolyta de Savignanis Scappinella*, æstate media anni 1706. conflictabatur Tertiana duplici subcontinua plurimum intensa, agebatque insimul quartum gestationis mensem. Cum videret anxius, & prudens Conjux, Febrem jamjam in Continuam, acutamque migrare, noscerentque quam grave malum sit, *Utero gerentem morbo acuto corripi*, pluries instirit, ut Corticem Peruvianum [quem mihi familiarem in casibus arduis sciebat] vellem præscribere, quin immo non semel mihi segnitiem meam in hoc casu exprobravit, veritus, ne sero nimis, ideoque incassum tentarem, quod tempestive neglexerim. Fidebam ego contra robusto, & juvenili Ægræ temperamento, & tolerantiæ cuidam symptomatum, cæteroqui valde gravium, quæ recensere supersedeo. Cum tamen sudor quidam quasi colliquativus sine ullo levamine vires valde prosterneret, urina pauca esset, ac flammea, irritis refrigerantibus, & copiosis quibuscunque potionibus, perpetuæ urgerent vigiliæ, assidua jactatio corporis metum abortus incuteret; Febris vero jam proxime omne periodi indicium videretur amittere, Marituſque irrequietus opem Corticis implorare, factus sum petitioni indulgens, morbo jam ad statum prope vergente. Exhibitus ergo est Cortex mane, & sero *ad drachmam unam* per duos dies, postea per aliquot alios *ad drachmam semis* quotidie; & facile statim, prout de more, liberata est Ægrotans a Febre, atque ab omni febrem comitante Symptomate, vitaque tum illius, tum fœtus (quarum utraque periclitabatur non parum) in tuto est posita. Sed hic notandum occurrit quod inde successit, quodque candide refero, velut partim militans pro remedio, partim adversus usum remedii in circunstantiis descriptis.

Vere, ut modo sum fassus, morbus erat circa vigorem suum, ad quem properabat summa vi, summoque impetu: quamobrem mihi visus sum exhibendo

Cor-

Corticem (licet vere periculum non leve eſſet in morbo, & in mora remedii) mihi, inquam, viſus ſum incendium effræne domus cujuſpiam ſuffocare per ſectionem trabium, tectique proxime cremandi, non per effuſionem aquæ extinguentis: nihilominus ſi præſidium certum neglexiſſem, & Ægra obiiſſet, ſimulque fœtus, quæ infelix jactura! quæ Medici incuria! Vixit itaque; ſed pluries ac pluries recidit, Tertianis modo ſimplicibus, modo duplicibus correpta, & modo ſanata per uſum methodicum remediorum vulgarium, modo ſponte, modo per Corticem. Rus adiit, ibique pariter febriculas aliquot tulit. In urbem reverſa, & optime habens, partum edidit felicem; proceſſere egregie puerperia, Febremque ne Lacteam quidem ſenſit: immo ea occaſione obliteratus eſt tibiarum tumor œdematoſus, eidem cujuslibet geſtationis tempore familiaris. Completo puerperio Febribus iterum Tertianis intermittentibus, primò ſimplicibus, mox duplicibus tentatur, iiſque diuturnis, & ipſo Veris tempore inexpugnabilibus, a quibus tandem ſponte Naturæ potius, quam Artis ope (neque enim tunc Corticem mihi placuit adhibere, ſed Febris pertinaciam patientia vincere) perfecte convaluit; tantumque deinceps floridi coloris acquiſivit, ac roboris, ut nunquam antea melius habere viſa fuerit, licet anno ſubſequente morbo acuto correpta (data tamen occaſione evidenti) diem ſuum obierit Fato ineluctabili, ut *Lib. V. Cap. IV.* in alium finem opportune adnotabimus.

Interim ex adverſo hoc inſuper notandum venit, quod quemadmodum Illi, quam Cortex curavit, pertinaces obtigerunt recidivæ, ita ſimiles, immo etiam pertinaciores, iiſdem ferme temporibus obtigerunt uni ex illius filiis ſimul cum matre decumbenti, ſed nullo unquam Corticis uſu curato. Quæ collatio, qualibet contingente recidiva, ſemper fiebat a me, jugiter admirante in curatione tam diſpari tantam paritatem, ac uniformitatem eventus.

IX. *Sacerdos* quidam, cujus nomen ſubticeo, ne Medico, qui curam illius geſſit, & meliorem fortaſſe partem elegit, videat me cavilloſe quodammodo ſuccenſere, vel promeritæ laudis quidpiam detrahere; Sacerdos, inquam, iſte me conſulturus de ſuo, quod infra ſubdam, incommodo, prænotionis cauſſa narravit mihi: ſe ante annum circiter a violenta Tertiana duplici correptum fuiſſe, in cujus acceſſu primo ſtatim delirus cum ſtupiditate, ac mentis hebes factus eſt. Tertia die his, & aliis gravibus ſymptomatis territus Medicus, ac de ruina præcipiti, nec forſan immerito metuens, ea ipſa die tertia Chinam Chinam exhibuit, cujus uſu ad aliquot dies protenſo ſuppreſſa eſt febris omnino ſine relapſu. Poſt dies L. circiter, translata forſan ad principia nervorum, ad quæ pariter ab initio tendebat, febrili materia, ſtupore crurum, & gravi ad motum ſegnitie capitur, dein balbutie, ſeu interceptione quadam liberæ loquelæ. Jamque ferme annus integer exactus eſt, nec dum tamen, pluribus licet remediis a Medico ſuo ordinario præſcriptis, libere incedit, aut loquitur: Quid frugis reportaturus ſit ex præſcriptis a me, in fatis latet.

Super hoc caſu, ſi quid liceat conjectare, credi poteſt, quidpiam pejus eventurum fuiſſe, ni Cortex ſtatim fuiſſet oblatus: fortaſſis enim quinta die lethargicus obiiſſet ægrotans. Quod ſi dies quinta potuiſſet tuto expectari, priuſquam exhiberetur Cortex, forte vel morbus ab exordio violentus nonnihil de ſua ferocia, ut nonnunquam aſſolet, remiſiſſet, diſcretis magis paroxyſmis redditis; vel ſi talis perſeveraſſet, dummodo non intuliſſet mortem, majori certe cum ſecuritate, & abſque metu novi, graviſque morbi, febris per Chinam Chinam foret depulſa. Sed quis de his audeat ante factum quicquam certo vaticinari?

X. En ſtatim eventus oppoſitus in hoc alio caſu, quem in Perniciosis potius Intermittentibus, quam in Subcontinuis indicaſſem, ut ferebat ordinis ratio, ſi mihi citius innotuiſſet: Utcunque, neque

que hoc loco inopportune memorabitur. Narravit mihi nuperrime non sine laudabili solicitudine junior, sed non exiguæ expectationis Medicus, se non multo ante habuisse præ manibus Tertianam febrim, cujus primus accessus cum frigore incipiens plurimam habuit cum intensione extensionem; quapropter cœpit animo remote volvere oblationem Peruviani Corticis, quotiescunque febris ad continuitatem properasset, ut facile eventurum suspicabatur, nil aliud cæteroqui metuens, quia non ullum aliud symptoma deprehendebat. Secunda accessio cum aliqua vomituritione, & modica dejectione materiæ excerni solitæ invadens, longe breviorem habuit extensionem, & minorem paritet intensionem, cui perfecta de more successit apyrexia, ita ut Æger die vacua difficulter tulerit, se in lectulo detineri: atque hic rerum status omne delevit a mente Medici de China China propinanda consilium. Paroxysmus tertius sine ullo frigore Ægrum invasit, sed cum vomitibus aquosis, & dejectione unica materiæ nullius pravæ qualitatis, cui paullopost successit alia quædam meri, & atri sanguinis, qualem descripsimus *Cap. I. Lib. III.* Quæ dejectio frequentior facta, & ad septem, vel octo vices repetita, sine ullo quidem dolore, sed semper cum exitu copioso nigricantis tum concreti, tum dissoluti sanguinis, quasi ex venæ cujuspiam varicosæ ruptura ille prodiret, in eo ipso paroxysmo Ægrum Sacris Ecclesiæ properanter munitum de medio sustulit. Hujusmodi certe pernicioso, ac lethali symptomate comitatas Intermittentes, nisi in eo, quo illud apparuit, accessu hominem interfecerint, Peruviano Cortice valide oblato brevi sanari & diximus, & exemplis confirmavimus in Historiis. Atque idipsum contigisset, ut reor, hoc casu, si dejectio secundæ accessionis, quæ modum naturæ servavit, quidpiam saltem hujusmodi tincturæ præsetulisset, ita ut Medicus de necessitate sistendi febrem per oblationem Corticis suspicari valuisset, vel etiam si hujusmodi oblationem necessariam tantummodo reputasset (ut ferme reputavit prima accessione) titulo impediendæ continuitatis, de qua tamen metum rationabiliter submovit secunda ipsa mitior accessio. Sed & hic divinationibus magis opus esset, quam conjecturis.

Hinc patet, quam lubricæ sint, ac fallaces conjecturæ nostræ, etiam cum maximam videntur præseferre speciem probabilitatis; quod maxime verum elucescit in prænarratis, ubi una observatio aliam quandoque videtur infirmare. Propterea cum mihi satis adhuc exploratum non sit, neque nisi diutina, prudenti, & cauta experientia sit explorabile, quinam constanter sit profectus, & consequenter quidnam rationabiliter sperandum, quidve metuendum ex propera Corticis oblatione in Febribus, de cita, & celeri continuitate, acutie, atque malignitate acquirenda suspectis, ideo ab ulteriore, aut firmiore voto lubens abstineo, donec longior dies, aut crebrior occasio, & eventus, experientiæ nondum integræ solidiora fundamenta, majusve complementum adjiciat. Non enim æque experiri licuit, aut licet circa Febrium subitam suppressionem, utut benigno id fiat, innocuoque intrinsece medicamento, ubi morbus est naturæ adhuc ancipitis, nec in certam perniciem plane propensus, præcipue circa prima illius initia indeterminata etiamnum, & instabilia, ut licuit, licet, semperque licebit, ubi vel morbus nonnihil protensus pravam inclinationem suam, si quam habet, clarius patefacit, vel pernicioso, ferali, funestoque stipatus symptomate, certum, ac inevitabile portendit exitium. Ibi namque prorsus incunctanter exhibendus est Cortex Methodo nostra, suis locis descripta, eamque, postquam publici juris est facta, salva conscientia negligi, aut omitti non posse, æque certo crediderim, ac credam sine nota impietatis omitti non posse oblationem funis, aut baculi, qui præsto sit, Homini submerso in gurgite, & ob defectum manus auxiliatricis pereunti.

Qua

Qua animi constantia hoc asſero, & asſerui toto *Lib. III.*, qui propositum fere totius Operis solus continet, non sum ausus asſerere Capite præcedenti in casibus, & circunstantiis ibidem recensitis, utut Historiæ felices superius allatæ, aliæque consimiles, quas possem afferre, id ipsum haud inefficaciter suadeant. Mihi sat sit, observationes meas, praximque meam circa hoc circumspectam in medium adduxisse, ut inde docti, prudentes, & experti Viri, quodque magis refert, a præjudiciis immunes, eandem praxim non sine exemplo valeant in usum revocare, eamque vel ampliare, si nimis cautam, restrictamque reperiant, vel moderari, si audaculam. Vix tamen possibile reputo, eam ullo temeritatis stigmate posse notari, si cautionibus luculenter expressis, a Viro temperanter fidenti in actum deducatur. Sufficiat ergo non pusillis quidem, neque audacioribus, sed moderatis tantum, & cordatioribus lumen aliquod, utut incertum, ac dubium, per animadversiones, & conjecturas meas prætulisse: ex iis etenim vel titubanter prolatis, nec uspiam firmatis, facile cuilibet sollerti ingenio pro re nata constare poterit, quid ipsa mea identidem suadeat, quidve dissuadeat hæsitantia, vel subticentia. Atque ita longe melius, ac si quicquam temere pronunciassem, quodnam sit cauti simul, ac providi Medici *munus, & officium*, tacitus innuam, & quempiam forte præcipitanter nimis de hac materia scripturum,

——— *nil scribens ipse, docebo*
Quid deceat, quid non, ———

ratus interim, me, cum non ultra valem, alieno commodo satis præstiturum, si

——— *fungar vice cotis, acutum*
Reddere quæ ferrum valet, exors ipsa secandi.

THE-

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER QUINTUS.

Febrium omnium Continuarum, necnon aliorum quorundam Morborum, præsertim recurrentium, examen continens, docensque in quibusnam earum, eorumve possit esse proficuus Cortex: Item quænam illius utilitas ad Prægnantium, ac Puerperarum Febres, & quæ vis ejusdem in Clysteribus, ac Epicarpiis adhibiti.

CAPUT PRIMUM.

Generalis præmittitur Febrium divisio, materiæ, de qua agitur, congruenter aptabilis.

EXPLEVI hactenus quod spoponderam, loquutus non modo, quod præcipuum erat, de opportuna, & minus trita oblatione Peruviani Corticis in Febribus Intermittentibus Perniciosis, verum etiam de vulgari illius usu in aliis omnibus earundem Intermittentium non malignantium speciebus. Quia vero magni hujusce Remedii activitas hæc quoque pomœria transcendit, sed sorte nonnihil ancipiti, itaut illis vis nulla adversus ullam Continuarum speciem ab aliquibus concedatur, quod falsum vidimus saltem in Perniciosis continuitatem aliquam recenter adeptis; ab aliis vero, quod æque falsum diximus, vis maxima illi tribuatur adversus omnes ipsarum Continuarum species, immo adversus alios Morbos per intervalla potissimum recurrentes, idcirco ne quid nostro huic qualicunque Tractatui desit in hac materia, lubuit veluti Corollarii loco quintum hunc Librum instituere, ubi omni, qua licuerit, claritate, ac certitudine patefiet, in quibusnam aliis præter jam dictas Febrium speciebus, & Morbis China China vere conveniat, & in quibus vere non.

Exordium itaque ducendo a Febribus, quibus universali consensu magis congruit remedium istud, quam aliis quibuscunque Morbis, necesse erit aliquam earum divisionem præmittere, & explicare, ut de quibus vere loquamur, dum usum Corticis in illis vel approbamus, vel reprobamus, sine ulla æquivocatione innotescat. Hæc ergo, quæ sequitur, nobis erit divisio, si non omnibus numeris absoluta [quandoquidem id omnino perficere ad ritus scholasticos inutile simul, & contentiosum foret] saltem sufficienter commoda in eum præcipue finem, in quem illam construimus; eritque magna quidem ex parte ab Antiquioribus deprompta, sed insimul ad Neotericorum leges, quantum sat est, disposita, retento tamen adhuc in generalioribus præsertim membris veterum terminorum, quippe notiorum, sono: esto falsis utplurimum suppositionibus, quas minime admittimus, innixa primum fuerit eorum usurpatio.

Dividebant igitur Antiqui, saltem quamplurimi, nosque pariter impræsentiarum cum illis sub præmissa nuperrime protestatione, Febres omnes in Simplices, Putridas, & Pestilentes, seu Malignas; neque enim Pestilentes a Ma-

lignis

lignis differre dicuntur, ut notum eſt, niſi penes majorem in illis, quam in iſtis maligninatis gradum. Nos autem tertium hoc membrum generale Peſtilentium, ſeu Malignarum omittimus modo; tum quia illud non alias *Febres* ſub ſe continet, niſi antedictas, *Putridas* ſcilicet, ac, ſi velis, etiam *Simplices*, & ſolas, & omnes, vel ſaltem plurimas; tum quia cum tota diverſitas earundem Malignarum ab iiſdem non Malignis in nulla alia re ſita vulgo ſtatueretur antiquitus, niſi in venenata quadam qualitate, putredini, ut ajebant, in Putridis ſuperaddita, ipſiſque ſecundum aliquos Simplicibus, ac minime putridis aſſociabili, non eſt, cur ſub duplici claſſe eandem penitus rem iterum producamus; tum denique quia malignitas iſta [in quocunque illa conſiſtat] ſi ſit adjuncta Febribus, quæ per Corticem curari queant, quando ſunt in ſtatu benigno, non officit, quominus eædem in ſtatu quoque maligno per illum curentur; ſecus ſi malignitas conjungatur cum Febribus in ſtatu etiam non maligno Corticem reſpuentibus. Propterea de iſta malignitate Febribus accidentali ſufficiat in diviſione noſtra aliquam tantum mentionem facere, ubi ea Febribus Cortici obtemperantibus fuerit aſſociata, ut quæ nonnullas accidentales, perniciales tamen, ut alibi vidimus, ipſarum Febrium differentias conſtituit. *Simplicem* ergo Febrim vocabimus cum Veteribus *Ephemeram*, ſeu Diariam, cujuſcunque ſit generis, *Synochum* imputrem dictam, & *Hecticam*, quam poſtremam dividimus in *Primariam*, quæ a principio invadit, & *Secundariam*, quæ, vel particularibus affectionibus, puta Phthyſi, aut conſimili viſcerum corruptioni, vel aliis nonnunquam Febribus, præſertim Ardentibus, ſolet ſuccedere, quatenus illæ, de genere licet Acutarum ab ortu, in Hecticam tamen veram, ſed Secundariam, tractu temporis migrant.

Putridas autem, ſive Humorales Febres [quorum terminorum nota eſt ſignificatio, quantum exigit generica deſignatio reliquarum Febrium] dividebant Veteres in Continuas, & Intermittentes, rurſuſque Continuas in Continentes, ſeu Synochos, & in Proportionatas, ſeu Periodicas. Nos vero majoris claritatis gratia pro fine noſtro, & abſque læſione ſubſtantiæ rei, prima quidem duo recipimus membra generalia, ſeu duo latiora Febrium genera, *Continuarum* videlicet, & *Intermittentium*; ſed Proportionatarum genus ſubalternum non a Continuis ſolis derivamus, verum partim a Continuo, partim ab Intermittente ſummo genere, non ordine quidem plane metaphyſico, ſed ordine phyſico, ac practico, abſque ulla etiam Scholarum injuria. Haud equidem immediate ex Continua, & Intermittente Continuam Proportionatam deducimus, ſed mediate, & per gradus phyſicos ſuæ compoſitionis, ſuique exortus, videlicet ex *Continua Remittente*, & ex *Intermittente* Communicante, ſeu potius *Subintrante*: adeoque *Continuas*, ut infra explicabimus, non dividimus immediate in Continentes, & Proportionatas, ut mos eſt, ſed in *Continentes*, & quoquo modo *Remittentes*, ſicut dividemus *Intermittentes* in *Diſcretas*, & *Subintrantes*, licet Subintrans ſtricte loquendo vix amplius dici queat Intermittens: deinde ex *Continuis* quomodolibet *Remittentibus*, & ſuo loco deſcribendis, ſimul ac ex *Intermittentibus Subintrantibus*, Continuas *Proportionatas*, ſeu Periodicas componi dicimus. Cum enim Febris *Continua Proportionata*, ſeu *Periodica*, ſit revera mediæ inter Continuam, & Intermittentem naturæ, habeatque communem cum Febre Continua ut ſic rationem Continuæ, & cum Intermittente rationem Periodicæ, non eſt extra rem illam ponere velut tertium quid ex Intermittentis, & Continuæ concurſu, ſeu mavis ex Fermentorum earundem mixtura reſultans, & de utriuſque natura participans. Ita ex duobus Animalibus diverſæ ſpeciei unum tertium progignitur; & ita in eodem Stipite, uno Ramo Aurantia, altero Citrea

trea Poma ferente, unus & idem medius Ramus exurgens veluti Hermaphroditus inter illos (norunt hæc quotquot elegans insitionis artificium, & amœna monstra callent, Horrorum luxui inde progenita) Poma edit ex Citreo, & Aurantio mixta,

Miraturque novas frondes, & non sua Poma.

Haud aliter in Febrium genesi Febris Continua Proportionata ex Continua simul, & ex Intermittente quasi conflata visitur in praxi, qualis prostat in Ideali nostra Febrium *Arbore Cap. V. hujusce Libri* : adeoque cohærenter ad praxim, & ad intentum nostrum, quod clarius deinceps eluceſcet, & in cujus gratiam hæc dicta sunt, Febres *Putridas* appellatas immediate quidem dividimus in *Continuas*, & *Intermittentes*, sed utrasque æqualiter ad *Continuam Proportionatam* gignendam, ut infra, disponimus.

Primo itaque loco Febris *Intermittens* vel Discreta est secundum paroxysmos, & plane disjuncta, adeoque Legitima, vel est Subintrans, & consequenter Notha. *Subintrans* (ut de hac prius loquar) dicitur, quando priusquam deficiat unus paroxysmus suapte natura finiendus, subintrat alter; & si valde propinqua sit, vel immediate ante absoluta prioris solutio, cum alter succedit, hujusmodi Febris, dicitur tantum Communicans, vel Coalterna, & adhuc naturam veræ Intermittentis retinet, aut plurimum redolet: si vero paroxysmus prior, tunc cum alter subingreditur, non sit admodum propinquus solutioni suæ, tunc hujusmodi Febris dicitur Subintrans; jamque incipit a natura veræ Intermittentis nonnihil desciscere, & lenta quadam metamorphosi in *Continuam Proportionatam* transmutari: idque eo magis succedit, quo major est paroxysmorum sese mutuo excipientium commixtio, concurrente insimul intima dispositione cruoris ad æstuandum assidue, ut fusius dicemus *Cap. III. Discreta* ex adverso vocabitur quæcumque accessiones suas plane distinctas habebit, quemadmodum veram, & Legitimam Intermittentem decet. Hæc autem vel irregularis est, nullum scilicet typum, nullum certum Circuitum, nullamque determinatam periodum servans, & *Erratica* dicitur; vel has omnes conditiones, atque periodos certas stato ordine servat, & dicitur *Periodica*. Periodicæ tres sunt potiores, & omnibus acceptæ species, quarum quæ quarto quoque die invadit, *Quartana*; quæ tertio quoque die, *Tertiana*, & quæ quotidie, *Quotidiana* vocatur. Rursus notæ sunt, absque eo quod crambem hanc recoquamus, illarum subdivisiones in Legitimas, & Spurias, sicut & in *Simplices*, *Duplices*, *vel Triplices &c.* Item earum complicationes, aut commixtiones cum aliis tam ejusdem, quam diversi generis, unde *Complicatæ* dictæ, quas inter celebris est Semitertiana, aut *Hemitritæus* : pariterque tritæ sunt degenerationes, seu transmutationes earum quandoque omnium in *Subintrantes*, mox in Continuas tum *Acutas*, tum *Lentas*, veræ nonnunquam Cachecticæ, nonnunquam Marasmodis, quin & Hecticæ ipsius æmulas &c.

Sed & his vulgatioribus, ac majori ex parte Benignis, addamus hic loci cum *Mercato* Pernicioſas, seu Malignas Intermittentes; immo non quidem addamus, cum hæ non aliæ sint, quam prædictæ, sed in gratiam Corticis Peruviani specialiter, & mirifice in illas agentis, considerabimus easdem sub qualitate, more, aut charactere Malignarum; quod omnibus quidem Intermittentibus potest competere sive ab intrinseco, sive ratione alicujus adjuncti funesti symptomatis, morbum gravissimum simulantis modo sub una differentia, modo sub alia, ut vidimus suo loco, sed præcipue Tertianis, quibus quælibet species malignitatis facile accedit. Cæterum Quartanæ quoque lethargus non raro, quibuslibet autem aliis saltem Continuitas essentialis, & inde Malignitas potest, ac solet nonnunquam accedere, eaque tam de genere Colliquativo, quam de Coagulativo; ut proinde quod

de Tertiana, quippe potiore, dicitur, data proportione intelligendum sit de quacunque Intermittente. Præmissis itaque antedictis illarum divisionibus, subdividimus Tertianam tam simplicem, quam duplicem ratione moris in *Benignam*, & *Malignam*. De Benigna jam satis. *Malignam* distinguimus in *Solitariam*, & *Comitatam*, videlicet in eam, quæ ex prava natura sua ad Acutam, Malignam, & Pernicialem vergit, & in eam, quæ talis repente fit ob adjunctum ferale aliquod, & peculiare symptoma, morbo ipso, quem mentitur, & Febre, quam comitatur, deterius. Cum autem hujusmodi Malignum symptoma in Comitatis ab humorum colliquatione, vel concretione necessario dependeat, propterea Febris eodem *Comitata* in *Colliquativam* dividitur, & *Coagulativam*. Colliquativæ soboles sunt *Cholerica*, *Subcruenta*, *Cardiaca*, & *Diaphoretica*. Coagulativæ vero, *Syncopalis*, *Algida*, *atque Lethargica*, de quibus omnibus jam suo loco. Malignæ autem Tertianæ *Solitariæ* [idem dic de Quartana &c.) unam tantummodo speciem ponimus, quasi, ut *Mortonus* inquit, Proteiformem, quam *Subcontinuam* dicimus, neque illam ad ullum determinamus Colliquationis aut Concretionis genus, cum ad utrunque sit identidem, & alternatim disposita. Et hæc est, ut & alibi, nostra Intermittentium divisio.

Divisio autem *Continuarum* nobis erit in *Continentes* appellatas, & *Remittentes*. Continuæ *Continentes* sunt (loquor cum communiori) illæ, quæ nulla vicissitudine exacerbationum, aut remissionum notatæ, a principio ad finem una veluti accessione protenduntur, sive id fiat per æqualem semper, sive semper crescentem, sive denique per semper decrescentem continuitatem, & dicuntur Synochi putridæ. Continuæ vero *Remittentes* [quas nomine Continuarum simpliciter placeret appellare, nisi nomen istud Continuis Proportionatis longa tituli possessione communiter tributum foret] ex adverso sunt, quæ non una continuitate vel semper æquali, vel semper crescente, vel semper decrescente sunt præditæ, sed tali, quæ licet jugiter perseveret, aliquas tamen patitur identidem obscuras, nec certo plane ordine recurrentes exacerbationes, seu motiunculas, aliquasque pariter suscipit remissiones, sed eas quoque nec admodum conspicuas, nec certo prorsus ordine redeuntes: adeoque a Continuis Continentibus *Remittentes* istæ distinguuntur secundum nos præcise per hoc, quod non adeo fixam, ut illæ, habeant continuitatem suam, sed plane inæqualem, & quidem vel inordinate talem, vel ad summum ordine quodam pendente potius a rerum externarum, seu non naturalium usu, quam ab intrinseca radice; non vero distinguuntur per hoc, quod habeant continuitatem suapte natura ordinate inæqualem, & certo quodam typo distinctam, ut habent Continuæ Proportionatæ. Istæ siquidem, nempe *Continuæ Proportionatæ*, *seu Proportionales*, quæ secundum nos ex Subintrantibus, & Remittentibus supra explicatis assurgunt, magisque ad Intermittentes in exortu suo, magis vero ad Continuas, & Acutas in progressu spectare videntur, sunt illæ, quæ licet nunquam omnimode solvantur, certas tamen, & periodicas habent incrementi, & decrementi vicissitudines, & juxta diversitatem periodorum, Febrium Intermittentium adinstar (ex quarum fermento saltem partialiter pendent) *Quotidianæ*, *Tertianæ*, *aut Quartanæ Continuæ*, *sive Simplices*, *sive Duplices &c.*, aut solo etiam retento generis nomine, *Continuæ* simpliciter, licet forsan minus appositè, nuncupantur, ut paullo ante diximus; de quarum indole æquivoca fusius acturi sumus *Cap. III. hujusce Libri*. Harum subdivisiones, seu differentiæ accidentales plurimæ recensentur, quarum aliquæ Tertianam, aliquæ Quotidianam Continuam respiciunt. Quæ ad *Tertianam Continuam* pertinent, sunt præ cæteris *Causon*, *seu Febris Ardens*, *Assodes*, *Helodes*, *Syncopalis minuta &c.* Quæ vero respiciunt.

Quo-

Quotidianam Continuam, ſunt *Hepiala*, *Syncopalis humoroſa &c.*

Continentium autem ab antiquis aliæ dicebantur *Eſſentiales*, *ſive Primariæ*, aliæ *Accidentales*, *ſive Secundariæ*, aut communiter *Symptomaticæ*. Hæc tamen diviſio (ut fatear) omnibus indiſcriminatim Continuis aptari ſolita, præcedebat potius, quam ſubſequebatur diviſionem Continentium, & Proportionatarum, nec male: quandoquidem Continuæ Proportionatæ, non ſecus ac Continentes, ſunt Eſſentiales. Sed nobis pro dilucida noſtræ intentionis explicatione commodius eſt eſſentialium, & Symptomaticarum diviſionem a Continente derivare, tanquam a potiori, non excludendo præciſione noſtra rationem Febris Eſſentialis ab ipſa Proportionata. Interim hoc pacto Symptomaticas ad Continentium genus, ad quod ſaltem plerunque ſpectant, revocaſſe non piget. *Eſſentiales* erant Antiquis, ſuntque & nobis illæ, quæ ex ingenito univerſali, ac proprio fluidorum vitio nulla concurrente peculiari determinatæ partis affectione excitantur. Symptomaticæ autem ex adverſo appellabantur illæ, quæ non ex primario fluidorum vitio, ſed ex peculiari nonnullarum corporis partium affectione, puta Inflammatione, Eryſipelate &c. ortum ſuum trahere videbantur. Sed cum pluribus placuerit, *Platero* duce, illas potius ut Eſſentiales reſpicere, & adjunctum Eryſipelas, Inflammationem &c. conſiderare velut quidpiam ab iiſdem Febribus, tanquam a primo fonte promanans, eas idcirco non *Symptomaticas*, ſed potius *Comitatas*, hoc eſt, peculiari morbo, aut incommodo in aliqua corporis parte ab iiſdem excitato, ſtipatas lubuit nominare: quæ opinio plurimis etiamnum Neotericis arridet. Nos cunctis morem gerendo, quoniam id rei noſtræ non officit, ut litem componamus, unicuique aliquid detrahentes, & aliquid ſuperaddentes, retenta diviſione noſtra Febrium, ut ajunt, Putridarum in Intermittentes, & Continuas, Continuarum in Remittentes [quibus Proportionatas ſubnectimus] & in Continentes, nec non admiſſa hac poſtrema, ſcilicet Continentium in *Eſſentiales*, ſeu Primarias, ut ſupra, & in Accidentales, ſeu Secundarias, aut communiter *Symptomaticas*, eaſdem rurſus Continentes Eſſentiales, majoris claritatis gratia, ſubdividimus in *Solitarias*, & *Comitatas*.

Primaria, ſeu *Eſſentialis Continens Solitaria* eſt Synochus jam ſupra expoſita, ex ſola fluidorum dyſcraſia nullo inſigni concurrente, vel concomitante ſolidarum partium vitio, genita; & in tres ſpecies dividi ſolet, quarum quæ pari ſemper paſſu, & intenſione procedit, dicitur *Acmaſtica*; quæ paulatim ſemper creſcit, *Epacmaſtica*; & quæ paulatim ſemper decreſcit, *Paracmaſtica*. *Comitata* vero eſt, quæ cum aliquo morbo particulari a ſe genito, vel ſaltem cum gravi quopiam Symptomate morbum verum ſimulante, aut etiam æquante, copulatur, eſtque illis ortu prior, aut ſaltem ſimultanea, ut iis originem dediſſe credi poſſit. Cumque id potiſſimum accidat media Colliquatione, vel Concretione fluidorum, idcirco in *Colliquativam* dividitur, & *Coagulativam*. Colliquativæ Febris ſoboles erunt *v. gr. Diabetica*, quæ ſcilicet immodicum urinæ profluvium, *Diaphoretica*, quæ nimium ſudorem, *Dejectoria*, quæ frequentes alvi dejectiones inducit, & aliæ hujuſmodi, quæ humores noſtri corporis nimium fundendo, ac diſſolvendo, enormes evacuationes, partiumque, quibus mediis illæ exercentur, moleſtas, atque morboſas affectiones ſibi aſciſcunt comites. Coagulatoriæ vero Febris [quæ varias vel in una, vel in pluribus corporis partibus, aut viſceribus, fluidorum ſtagnationes, aut concretiones inducens, alios morbos, vel affectiones ſaltem graves pro morbis habitas gignit] Coagulativæ, inquam, Febris erunt ſoboles, *Morbilloſa*, *Varioloſa*, *Scarlatina*, *Catarrhalis*, & aliæ pariter hujuſmodi, immo & *Inflammatoria* quævis, aut *Eryſipelatoſa*, ut *Pleuritica*, *Arthritica*, *Anginoſa* &c. dummodo Inflammatio a Febre, non Febris

bris ab Inflammatione ortum duxerit.

Symptomatica autem Febris nobis erit, quæ vero alicui morbo particulari, cui juncta est, sed ortu posterior, non dedit originem, verum illam ab eodem recepit; cujus sententiæ fuit & olim *Galenus*, subscribens Prædecessoribus suis — *A Febribus* [inquit ille] *male habere, & vexari Antiqui dicebant eos, qui sine certa inflammatione, aut abscessu, aut dolore, aut erysipelate, aut, ut generatim, & universim dicam, absq; aliquo membro eximie præ aliis affecto ægrotabant. Quod si vel propter lateris, aut pulmonis, aut alterius cujusdam partis inflammationem febricitabant, non jam febricitantes ipsos appellabant, neque Febribus vexari dicebant, sed Pleuriticos, aut Peripneumonicos, aut Hepaticos, aut similibus aliis nominibus nuncupabant.*

Symptomaticam ergo, respectu habito ad partes, ex quarum affectione illa suboritur, dividemus in *Officialem*, & *Privatam*. Officialis dicetur ea, quæ pendet ab actione vitiata partis alicujus, cujus officium sit publicum, hoc est institutum in gratiam totius corporis, vel in gratiam speciei; quæ vero pendet a vitio partis, cujus actio privata sit, & sibi soli deserviens, vocabitur Privata. *Officialis* erit idcirco Febris *Lactea* Puerperarum, & *Alba*, seu Pallida Virginum Chlorosi laborantium. *Privata* autem Symptomatica dividetur in *Fixam* & *Vagam*. *Fixa*, quæ alicui parti determinatæ laboranti, velut radici suæ, primitus adhæret, cum a pluribus, diversisque omnium plane corporis partium morbis pendere possit, subdividetur saltem in species aliquot frequentiores, & magis obvias, quales sunt *Inflammatoria* [quo sub nomine *Erysipelatosam* quoque comprehendo] *Pustulosa*, seu Tuberculosa, *Ulcerosa*, & *Lenta*, ea scilicet, quæ ex latente, & contumaci Viscerum, imi præsertim Ventris obstructione, tanquam a causa procedit, ipsa labefactata eorundem visce rum glanduloforum intimiore substantia. Quæ enim citra Viscerum labem ex diuturna tantum Febrium Intermittentium duratione, & successiva earum in Continuas transmutatione progignitur, adeoque obstructiones ipsas, easque etiam vulgares, etsi durabiliores, producit, vel productas, & antea genitas auget, esto etiam, quod vel maciem, vel Cachexiæ initium valeat inducere, ad *Lentas* tantummodo essentiales ex *Intermittentium*, non ad *Symtomaticas* ex *Continuarum* stirpe debet referri. Ad *Inflammatoriam*, seu Phlegmonodem *Symptomaticam* spectabit Febris, quæ ab aliqua procedat Febrem ipsam præcedente partis alicujus Inflammatione; si enim Febris Inflammationem præcesserit, vel si utraque simul etiam fuerit excitata, Febris potius Comitata vocabitur, quam Symptomatica, ut supra diximus; & hac de causa juxta regulam modo traditam, una, eademque specifice, non individualiter; Febris, *v. gr.* Podagrica, Pleuritica &c. modo Symptomatica, modo Comitata dici poterit. In suppositione igitur, quod Febrem vere præcesserit *v. gr.* punctorius dolor lateris, Tussis, & difficultas spirandi, Febris hujusmodi *Pleuritica* reducetur ad Symptomaticam Privatam Fixam, & quidem Inflammatoriam; ita & *Anginosa*, *Arthritica*, & alia quævis, quæ ex qualibet prius inflammata corporis parte processerit, quarum seges copiosa existit, ac propemodum innumera. In eadem suppositione, quod Febri det ansam comes affectio, non Febris affectioni comiti, ad *Pustulosam*, seu Tuberculosam pertinebit Febris *Herpetica*, quæ ex Herpete, & *Scabiosa*, quæ ex Scabie; ad *Ulcerosam* vero *Dysenterica*, quæ ex Dysenteria, & *Tabida*, quæ ex Phthysi, vel alio quocunque ulcere sive interno, sive etiam externo, cavo, & sordido, originem ducat: sicuti ad *Lentam* Symptomaticam spectabit Febris *Marasmodes*, quæ cum summa corporis extenuatione, ac consumptione, & *Cachectica*, quæ cum universali, ac insigni illius tumefactione, mortiferoque pallore conjungitur. Et hæc de Symptomatica Fixa. *Vaga* ex adverso Symptomatica nobis nuncupabi-

tur,

tur, quæ nulli peculiariter parti de more addicta est, immo nec ulli præcise Febrium generi, sed a nonnullarum partium actionem tam privatam, quam officialem edentium, morbo præexistente procedit, & per varias, quas facile suscipit, identidem vagatur Febrium species. Hujus ordinis erunt Febris *Verminosa*, *Venerea*, seu Gallica, & *Scorbutica*, quæ omnes ex certis quidem, sed variis partibus graviter affectis possunt pendere, & per diversa Febrium, etiam non Continentium confinia vagari. Ad hæc, si possibilis sit generaliter mutua commixtio Febrium Putridarum Continuarum, puta Symptomaticæ cum Essentiali, vel Continentis cum Proportionata &c. hinc emergent quoque *Continuæ Complicatæ*, complicationi Intermittentium cum Intermittentibus, vel cum Continuis, proportione respondentes.

Hoc denique coronidis loco circa Symptomaticas animadvertendum, quod pro intentione nostra non modo consideramus ut tales Frebres illas, quæ a morbo partis alicujus originem traxere, verum & eas [cujuscunque fuerint speciei, vel generis] quæ licet ortum ab iisdem non traxerint a primordio, talem nihilominus in progressu cum aliqua ex ipsis affectionibus connexionem acquisierunt, & tale fœdus iniere cum illis, ut Febris eadem, quæ primo fortasse hujusmodi affectionem genuit, ab eadem postmodum circulari quadam, & veluti reciproca causalitate, alimentum, fomitem, atque diuturnitatem suam mutuetur; quo casu Febris de *Comitata* in *Symptomaticam* transit. Atque istæ metamorphoses passim obviæ, etsi scholasticæ nugę videantur, sedulo animadvertendæ sunt in praxi, easque hic lubuit obiter indicare, quandoquidem sic una, & eadem Febris pro varia sui habitudine modo curationi per Corticem instituendæ opportuna est, & modo non.

CAPUT II.

Peruvianus Cortex *inutiliter exhibetur in Febribus Continuis Continentibus, seu non Remittentibus, tam simplicibus [ut vocant] quam Putridis, atque his quidem, tum Symptomaticis, tum Essentialibus, tum Solitariis, tum Comitatis, sive Malignæ fuerint, sivæ Acutæ simpliciter.* Mortoni *Praxis in hoc castigatior detegitur, ac vulgo sit credita; non tamen plane recipitur.*

JUXTA allatam nuperrime divisionem, & terminorum acceptionem, quæ nisi ordinate præmissa fuisset, ac per extensum explicata, ab aliquibus uno, ab aliis alio modo potuisset intelligi, jam seorsim examinare fas est singulas obiter Febrium Continuarum species, ut quibus sanandis China China competat, & quibus non competat, clare determinemus.

Generice interim præmittendum est tanquam Theorema inconcussum in Praxi, quod energia Peruviani Corticis unice se se exerit adversus fermentum illud, quod per intervalla sanguini affunditur, ut diximus *Lib. I.* illumque in febrilem effervescentiam concitat; minime vero adversus fermentum, quod in ipso jugiter sanguine radices habet. Hinc sequitur quod post Febres vere Intermittentes nullæ aliæ in linea Continuarum occurrant Cortice curandæ, nisi illæ, quæ accidentalem, ut sic loquar, continuitatem adeptæ, suam tamen primævam originem, vel potiorem saltem suæ originis partem agnoscunt a fermento extraneo in eundem sanguinem influente, ut ipsarum Intermittentium mos est.

Hoc jacto fundamento, cui constans, quantum novi, astipulatur experientia, facile erit deducere, quod nullis Febribus Simplicibus dictis, videlicet nec *Ephemeris*, neque *Synochiis imputribus* (quibus ob citam, & facilem solutionem superfluus esset, etiamsi prodesset) mul-

multoque minus *Hecticis* veris, tam *Primariis*, quam *Secundariis*, cujuscunque sit indolis fermentum pertinax, quod illas fovet, Peruviani Corticis aptetur actio.

Quoad *Continuas Putridas* dictas, sive Humorales, si *Continentes* illæ fuerint, more scilicet a nobis exposito, hoc est nullis Exacerbationum, aut Remissionum vicissitudinibus interpunctæ, fuerintque pariter *Essentiales*, atq; Primariæ, tam *Solitariæ*, quam *Comitatæ*, & tam de genere *Colliquativo*, quam de *Coagulativo*, singulæque tam *Malignæ*, quam simpliciter *Acutæ*, extra dubium videtur, illarum quibusvis stabile intra cruorem, diversumque valde ab Intermittentium fermento fermentum habentibus, Corticem Peruvianum opitulari non posse.

Quia tamen nec obesse ex sui natura crediderim, aut unquam credidi, neque Aliorum favore Corticis opinantium, illudque remedium in quibusvis etiam Continuis Febribus approbantium, auctoritatem temere seponendam duxi in juventute præsertim mea; ideo tunc meæ minime fidens Minervæ nondum satis expertæ, de Cortice in *Continuis Primariis*, & *Continentibus* exhibendo periculum aliquod innoxium, aliorum fretus auctoritate, ut dictum est, faciendum censui. Sed ut ingenue confitear, præscripto aliquoties non paucis Ægrotantibus, parca quidem, sed congrua, & partita dosi, sub specie boli cardiaci remedio, vel nullum inde levamen, sicut nec damnum ullum emergere agnovi, vel illud beneficium tantummodo, quod aliis remediis vulgaribus adscribendum facile creditur, tunc cum morbus, exacto jam Acutorum curriculo, finem suum sive bonum, sive malum assequitur; neque enim promptiorem antedicto, sicuti nec feliciorem, aut infeliciorem terminum in iisdem Febribus usu Corticis obtentum potui dignoscere, non modo cum ipse præscripsi, sed & cum a *Fraſſono* Præceptore meo (postquam scilicet Remedii vires in *Casu xvi. Cap. X. Lib. I.* descripto fuit expertus) præscriptum vidi. Penes me autem, cui operatio Corticis semper prompta, & celer apparuit, etiam cum diminute præscriptus est, apparuit, inquam, semper talis, habita saltem proportione ad dosim præscriptam in aliis casibus: idcirco quotiescunque morbus Cortice curatus suum de more stadium absolvit, ut contigit tunc, profecto illius curationem Cortici non magis tribuam, quam cæteris remediis, aut ipsi Naturæ. Et ideo in hujusmodi Febribus quavis incrementi, ac decrementi alternatione carentibus, inutilem saltem, atque frustraneam crediderim, ingenue loquendo, oblationem ejusdem Corticis; nisi adhibita industria aliqua, mihi hucusque ignota, sensibiliores effectus datum sit intueri: licet non desint, qui nedum sperent se assequuturos, sed & censeant jam assequutos modum, quo aliis adminiculantibus auxiliis, commixtisque medicamentis, puta, Opio, flore Salis ammoniaci, Viperarum sale &c. Corticem ipsum, qui basis reliquorum est, ad *Febrifugi universalis* fastigium elevent. Neque hoc [ut nihil subticeam] plane intentatum ipse reliqui; sed nec rem acu tetigisse mihi sum visus, neque tuta tantummodo, minimeque suspecta admittenti, ulla amplius mihi superest ultro experiundi cupiditas.

Cæterum si quis sit locus Cortici in Febribus Continentibus, is erit ad summum, atque etiam rariuscule, non in Continentibus Originariis, sed in iis, quæ ab Intermittentibus, vel Subintrantibus ortæ, prius in Proportionatas, mox & in Continentes degenerant. Istæ enim sicuti in puncto suæ metamorphoseos solent sæpiuscule curari Cortice, ita fortasse nonnunquam eodem curari poterunt, etiam postquam fuerint in easdem Continentes, saltem de recenti, penitus transmutatæ, vigente scilicet adhuc in illis aliqua primævæ originis conditione, etiamnum corrigenda per Corticem, qui insuper obstare poterit occultis suppetiis a primo fonte extraneo fortasse latenter, & indesinenter sanguini accedentibus. De his tantummodo

modo Febribus recenter Continentibus factis fortaſſe loquutus eſt *Sydenham*, dum eas poſt amiſſam intermiſſionem vocat nomine *maxime Continuarum hujus ſpeciei*, in quibus cum fructu aſſerit Corticem exhiberi, *dummodo intempeſtivus Cardiacorum uſus ulteriorem Continuitatem Febri non conciliaverit : quo in caſu, Peruvianum* (inquit ille) *Corticem nihil quicquam profeciſſe, plus ſemel obſervavi*, quemadmodum aliàs retulimus.

Quoad Febres vero *Symptomaticas*, tam *Privatas*, quam *Officiales*, tam *Fixas*, quam *Vagas*, tam *Lentas*, quam *Acutas*, *Inflammatorias*, *Ulceroſas &c.*, a quibuſvis organicis partium vitiis pendentes, nemo, quod ſciam, tam animoſus fuit hucuſque, ut in illis proficuum eſſe Corticem, abſolute pronunciarit, ſalvis infra ſubdendis; nam præterquamquod Febres hujuſmodi Symptomaticæ conſueſcunt de more, ac utplurimum potius ad Continentium genus Cortici inacceſſum referri, quam ad aliud, utpote a ſtabili vitio affectæ partis progenitæ, habent hoc inſuper, ut nonniſi ſublato eodem vitio poſſint auferri; quod opus pariter ſolet excedere vires ejuſdem Corticis. Id quod intelligendum eſt, tam ſi vitium organicum, puta Ulcus, Tumor &c. ſit in aliqua parte nobili, & interna, quam ſi ſit in ignobili, aut externa, dummodo Febris a tali affectione ortum, aut fomitem ſuum agnoſcat, ſecus ſi agnoſcat a fermento conſueto, habeatque per accidens comitem aliam, ſive præcedentem, ſive ſimultaneam recenſitorum generum affectionem.

Ne vero quod experientia propria compertum habui circa hæc omnia ſilentio præteream, præſertim in confirmationem, quod tenuiſſima ſit, vel nulla vis Corticis adverſus Febres *Symptomaticas*, nedum *Continentes*, verum & *Remittentes*, atque *Periodicas*, fateor, me pluribus Tabidis nondum conſumptis, & præter quotidianas Febris putridæ dictæ periodos valde conſpicuas, vix tantillum Febris habitualis appellatæ tempore remiſſionis habentibus, Corticem obtuliſſe, tum ut eorum petitionibus indulgerem, tum etiam ut ipſas nimium increbreſcentes periodos inhiberem. At licet ex uſu remedii aliquod ſenſibile levamen ad aliquot dies fere ſemper obſervarim, cum manifeſta etiam quandoque (non tamen ſemper) Exacerbationum conſuetarum interceptione; attamen morbus paullopoſt vires reſumens curſum ſuum jugiter proſequebatur uſque ad interitum Ægrotantis; quod infortunium [præter alios caſus, quos ſubticeo, ne longior ſim] eximiis Matronis, *D. D. Marchioniſſæ Fortunatæ Gherardinæ* tabidæ, gravidæ, & ope forſan Corticis ad feliciſſimum partum perductæ, ac dein Vita functæ, demumque *Marchioniſſæ Lucretiæ Molſæ* pariter tabidæ contigiſſe memini. Nec aliter ſe quoque obſervaſſe refert in ſimilibus caſibus Cl. *Nigriſolus*. Contra, novi Militem in Xenodochio ictu ſclopeti vulneratum, & ob diuturnitatem, profunditatem, ac ſordem vulneris copioſo pure ſcatentis, Febricula irregulari correptum, cui tandem ſuperveniens Tertiana ceſſit actioni Corticis, ſuperſtite adhuc ad longum tempus vulneris ulcere, nullam cum extincta Tertiana, ut patefecit eventus, cauſſæ, vel fomitis cognationem habente. Sicuti enim cum Febris fermentum ſuum præciſe recipit a parte inſigniter læſa, qui Symptomaticarum mos eſt, fermentum illud eſt indolis diverſæ a ſolito Intermittentium fermento, habetque Focum Cortici forſitan inacceſſum, unde inutiliter his etiam cauſſis miniſtratur remedium: ita quando verum Intermittentium fermentum præciſe luxuriat, etſi aliqua vigeat alicubi ſejunctim labes, eventus nihilominus actioni Corticis proportionatus, intacta provincia extra ditionem poſita, ab illius oblatione poterit expectari.

Sic, ſi Febri alicui Corticem admittenti, ut ſunt Intermittentes omnes, & Continuæ nonnullæ, adjungatur per accidens Verminoſa affectio, hæc non impediet, quominus Febris curetur eo-

dem Cortice ; neque enim ea Symptomatica erit, cum non a Lumbricis, ſed a conſueto pendeat talium Febrium fermento, verum potius cenſenda erit Comitata illiuſmodi affectione . Quod ſi vere a Lumbricis pendeat , ſitque vere *Vaga Symptomatica Verminoſa* , ſimulque ex ordine earum, quæ Cortici conſueſcunt obtemperare, adhuc tamen Cortice tractari poterit, tum quia in ea recognoſci poteſt fermentum ipſius ordinarium , tum quia etiam ipſi Cauſſæ ſuppoſitæ, Lumbricis nempe, idem Cortex convenire cenſetur [quacunque id ratione fiat] ut ſuo loco videbimus. Et ſane non ſemel Febres periodicas , in quibus Vermes ſi non integram cauſſæ, ſaltem cumcauſſæ rationem habere viſi ſunt, Cortice ſanatas vidimus, ut patet etiam ex una, aut altera ex noſtris Hiſtoriis . Poſito autem, quod Cortex ex vi peculiaris virtutis , qua pollere dicitur ad curandas Verminoſas affectiones, curare quoque per conſequens poſſit Symptomaticam aliquam non modo ex Intermittentium ſtirpe, verum & Vagam Verminoſam inde genitam ex Continentium genere , attamen cum id non efficiat eo caſu [dato quod poſſit efficere] ex vi febrifugæ virtutis , ſed ex vi alterius, qua Vermes dicitur reſpicere, ideo hìc a nobis id minime attenditur , ſicuti nec attendetur in noſtro Febrium Stemmate infra ponendo , ubi Cortex nonniſi ut Febrifugus conſideratur ; utque talis nulli Continenti , præſertim Symptomaticæ, prodeſſe poteſt ex natura ſua ſed tantum fortaſſe per accidens , quatenus Cauſſæ Febrem hujuſmodi producenti per accidens opponatur.

Hac occaſione quæri poſſet , quid ſit agendum , ſi Symptomatica aliqua Vaga , vel Fixa ſit de genere non Continuarum, ſed Intermittentium , nempe, an ea ratione ſuæ naturæ Corticem admittat, an ratione cauſſæ illum reſpuat. Sed breviter dico , me Symptomaticas Febres, præſertim Fixas , collocaſſe ſub genere Continentium, quia revera Continentes utplurimum ſunt , aut Remittentes ſimpliciter, vel ad ſummum Proportionatæ : Intermittentes enim eſſe poſſe Symptomaticas , communiter negatur in Scholis , niſi Symptomaticæ vocentur omnes Intermittentes, eo quia ex obſtructione alicujus Ductus , aut Glandulæ oriri dicantur . Verum uſus invaluit, ut pro Symptomaticis habeantur illæ tantummodo Febres , quæ non a levi obſtructione facile ſuperabili , quæ per ſe morbus non eſt , ſed a vitio aliquo , & fixo , & gravi ſolent procedere ; cujuſmodi vitium non videtur Febrem Intermittentem gignere poſſe . Quotieſcunque vero eam progigneret , cum illud non ſit Cortice ſuperabile , ut ſuperabilis fortaſſis eſt obſtructio alicujus ductus Lymphatici , vel Chyliferi, Febrem Intemittentem [hac data hypotheſi] producens , ideo etiam in Intermittente vere Symptomatica , & a gravi labe particulari progenita, ſi ſit poſſibilis , Corticem minime prodeſſe crediderim. Duæ ſiquidem alias expreſſæ conditiones ſimul requiruntur ad felicem uſum Corticis, nempe primo, ut Febris Continens non ſit ; ſecundò, ut ab aliquo gravi, & peculiaris partis cujuſpiam vitio non pendeat.

Quod ſi quæratur , quid ſaltem ſit agendum , ſi morbus aliquis Febrem Continuam gignere ſolitus , vel cum eadem aſſociari, ut inflammatio aliqua, aſſocietur Febri Intermittenti , vel ab eadem dependeat, dico , hujuſmodi caſum rarum , alioſque forſan poſſibiles, ſed non conſuetos ; non cadere ſub regulis generalibus ; indicationes tamen in ipſa facti inſpectione ſumendas eſſe a potiori. Quamobrem in data poſitione, ſi Febris vere ſit Symptomatica, & pendens a morbo , *v. gr.* ab Inflammatione , indicationes erunt ſumendæ ab ipſo morbo per Corticem minime curabili. Si vero ſit Comitata non quidem ſymptomate ſimplici, utut gravi (tunc enim abſolute curandam eſſe Cortice, vidimus jam *Lib. III.*) ſed vero morbo , cum illa in tali caſu huic originem dederit , indicationes ſumi poterunt ab ipſa Febre, quæ idcirco ut Intermittens etiam curari poterit Cortice, ſi

ce, si urgeat aliqua necessitas, secus si non urgeat; hac enim non urgente, satius est forsitan pugnare remediis, utranque affectionem æque respicientibus, quam Cortice Febrem solam respiciente, cujus extinctioni fortasse non subsequetur extinctio morbi, licet a Febre geniti, cum possit ille suas jam jecisse radices, iisque seipsum alere, quin & Febrem sibi propriam, Continuam nempe paulatim accersere.

In hanc rem sit brevis ista casus infrequentioris Historia, videlicet de non mentita Pleuritide, copulata cum Febre Tertiana duplici, ne Subintrante quidem, sed vere statis horis Intermittente. Eximius, aliasque memoratus Vir *D. Comes Rupertus Fontana* anno 1708. cœpit decumbere cum quadam Rheumatis specie in pectore, & faucibus, quam affectionem nomine Gravedinis appellabat, accedente insimul motu quopiam febrili, qui vespertinis horis cum horrore, & frigore, molestaque inter respirandum sensatione invadebat, & mane sudore modico superveniente solvebatur. Post tres, vel quatuor dies cœpit fieri aperte difficilis respiratio, simulque dolor lateris punctorius apparuit satis acerbus hora præsertim ingruentis paroxysmi; tandemq; Pleuritis, saltem Spuria dicta, se prodidit deficiente tantummodo consueta cæteroqui Febris Continuitate: siquidem servabat hæc exactissime typum Tertianæ duplicis, cujus minor accessio superveniebat quidem majori nondum solutæ, sed inter ipsam mitiorem, & subsequentem fortiorem manifesta intercedebat aliquot horarum apyrexia. Quia vero toto paroxysmorum admodum intensorum tempore valde graviter torquebatur Ægrotans, itaut præ nimio dolore lateris, difficili respiratione, & tussi molesta, fere deliquium animi pateretur, implorabat auxilium Corticis, cujus ope a Tertiana dublici Subcontinua, & ad Acutam properante alias convaluerat. Ast ego renui, non satis credulus remedium hujusmodi in Febre, licet Intermittente, cui conjuncta erat pectoris inflammatio, & cui forsan (ut tunc suspicabar) inflammatio ipsa primis diebus latens originem dederat, posse sufficere ad integram curationem, præsertim cum sputum subcruentum copiosum, & ad coctionem tendens, satis procederet. Igitur Ægrum tractavi ut Pleuriticum, non præcise ut Febricitantem tertianarium, & curatio successit ex voto: siquidem circa undecimam morbi diem sudoribus in fine accessionum abunde fluentibus, sputoque insigniter subcruento, & subflavo, copiose pariter per tussim excreto, tum Febris, tum dolor punctorius evanuere; illa quidem prius, iste posterius. Etenim extinctæ Febri aliqua inter respirandum, & screandum tristis sensatio in parte affecta superstes remansit, quæ post aliquot dies ope sputi semper cruenti, semperque copiosi tandem disperiit. In hoc casu ordinatus morbi progressus me non coegit ad usum Corticis, quem tamen Ægro poscente, quotiescunque minus congrue processisset morbus, fortassis obtulissem, licet animo non plane fidenti. Non est tamen ideo, quod improbem conjecturam oppositam, quin potius illam admitto, nempe quod si Corticem obtulissem, non modo statim cessisset Febris, sed & illa temporius sublata, ipsa forsan facilius evanuisset inflammatio, uti ab eadem Febre non minus probabiliter pendens, atque progenita.

Cæterum quæ data occasione hic lubuit apponere de usu ancipiti Corticis in Febribus Intermittentibus Symptomaticis, si quæ sint, vel morbo Comitatis, nil detrahunt, quin potius robur adjiciunt iis, quæ de minima, vel nulla illius activitate adversus Febres Continentes omnes, tam Comitatas, quam Solitarias, tam Symptomaticas, quam Essentiales, loquutus sum, & adhuc expertus loquor: cujus etiam sententiæ sunt omnes præcipui Scriptores (si attente asserta eorum perpendamus) cum moderamine, ac delectu Cortice utentes.

Quod si *Mortonus*, in administrando

Corti-

Cortice plurimum versatus, ubi de illo agit, & de virtute illius Febrifuga, inquit, quod — *Febres Continentes Inflammatoriæ, æque ac Intermittentes hac antidoto penitus absque aliqua recidivatione quotidie evincuntur, ac extinguuntur* (quem Textum de aliqua animositate satis modesto notasse visus est *Cl. Nigrisolus*) animadvertendum est, ut sequenti Capite fusius dicetur, *Mortonum* per Febres *Continentes* revera intelligere non Continuas omni alternatione carentes, ut nos cum communiori intelligimus, sed Continuas *Proportionatas*, seu manifeste, ac periodice sese remittentes, ac exacerbantes, quas omnes indiscriminatim, quomodocunque remiserint, ac alternatim recruduerint, Cortice semper (utinam vere semper) sanabiles esse contendit. Hanc limitationem innuit ille in ipsa Præfatione suæ *Pyretologiæ* ad Lectorem, ubi idem ac supra repetendo, clarius tamen se explicat, inquiens — *Febres Continuas Synoches dictas, & quascunque alias sive Inflammatorias, sive Colliquativas, quousque typum suum servent* [& hic notanda satis explicita conditio typi] *reapse a Polychresto hoc remedio rite exhibito æque certo, ac cito ac Intermittentes ipsas fugari.*

Hinc est, quod ex professo considerans Inflammatorias ipsas, *Pleuriticam* nempe, *Scarlatinam*, *Morbillosam*, *Variolosam &c.*, quas omnes Cortice quandoque curandas vult, tunc tantum eodem vere curabiles censet (quidquid sit de hujus asserti nimium forsan late patentis soliditate) cum Continentes, eo quo intelligit modo, fortuito evaserint, & quandiu permanserint tales: hoc est manifestis Exacerbationibus, ac Remissionibus præditæ; secus cum fuerint veræ Synochi hisce vicissitudinibus cassæ, aut si in quopiam sui cursus stadio constiterint, in quo nondum ulla fuerit, serius tantum, & in alio stadio observanda ratio periodi. Cum enim hæc non adfuerit, Febrisque Inflammatoria veræ, ac secundum ipsum semper malignæ Synochi naturam, & motum jugiter æqualem præ se tulerit, tunc Corticem nullo pacto posse prodesse, constanter, apertisq; literis asseverat — *Febris Synochus* (inquit ille de Febribus Continuis in genere) *unam tantum generalem indicationem suppeditat &c.*, subditque — *A Cortice Peruviano nihil opis omnino jam expectandum est, donec spiritus antidoti vires regere possint, & a veneno sopiti* (quælibet namque Febris, ut alias adnotavimus, secundum hunc Auctorem a veneno plus minus activo ortum ducit) *Cardiacis, Alexipharmacis &c. excusciteutur, & muniis suis iterum fungantur. Quo facto, Febris genium suum non mutare, & in Synechem Benignam transire non potest, ejusque mutationis specimen exhibere in Exacerbationibus, & Remissionibus periodicis, singulis, vel alternis diebus recurrentibus, & pro ratione victoriæ partæ, plus minus manifestis.* Et paullo supra — *A gradu veneni* (dixerat) *intensissimo suboritur Febris Synochus, ubi utut mitia sub initium cuncta appareant symptomata, quia spiritus primo ictu mortificati luctæ instituendæ impares redduntur; Febris tamen plus minus maligna est: spiritibus enim mortificatis, Antidotus febrifuga* [intellige semper Corticem] *nullius est usus, donec Arte vel Natura venenum quadantenus subigatur, & Febris typum Benignæ, seu Synechis induere incipiat.* Quod idem etiam repetit, atque confirmat ubi de apparatu Variolarum — *Siquidem* [ait] *Cortex Peruvianus, ubi venenum spirituum vires vel æquet, vel superet* (*quod in quaque Febre maligna, ac Synocho accidit*) *nihil omnino valet, ut in Exercitatione præcedenti observavimus.*

De Inflammatoriis autem Febribus agens, *Pleuritica* nempe, *Scarlatina*, *Morbillosa*, *Variolosa* &c., eas, ut ajebam, non in primo sui cursus stadio, neque unquam dum eundem semper tenorem servant, ut Synochorum mos est, nempe ubi — *Venenum* (ut inquit) *morbificum in statu spirituum depresso, ut in cæteris Malignis Febribus, vires Corticis Peruviani, aut alterius cujuscunque*

Anti-

Antidoti ſpecificæ ſpernit, ſed in progreſſu earundem, fidenter curat eodem Peruviano Cortice, ſub hac tamen ſemper conditione, ac circumſtantia, ut videre eſt ubique apud ipſum, quod Febris jam in Remittentem regulariter, & Recrudeſcentem degeneraverit, & non aliter — *Sin ob reliquias* (ſubdit ille de Methodo medendi morbillis) *veneni hactenus non ſubactas Criſis fuerit magis imperfecta, ut in Morbillis malignis, & Epidemiis, indeque Febris Syneches cum Exacerbationibus, & Remiſſionibus quotidianis conjuncta ſuperſtes fuerit, eam incunctanter Cortice Peruviano profligare oportet*. Nec aliter ſentit ubicunque Febrem Inflammatoriam, aut etiam non Inflammatoriam, ſed ſimpliciter Continentem (intelligendam tamen ſuo more, ut ſupra) Cortice Peruviano curandam proponit.

Verum ſi liceat ſuper hac re pro modulo meæ ingenuitatis aperte loqui, quando Febris Synochus, ſive Solitaria illa fuerit, ſive Comitata, Inflammatoria &c. ad eum ſtatum devenit [devenit autem rariuſcule, cum potius per decrementum inſenſile ſolvi conſueſcat] ut in periodice Remittentem degeneret, tunc ſane ex ſe ipſa facile, ac omnimode ſolvitur abſque adjumento Corticis, quem propterea in tali caſu minime præſcriberem, niſi diuturnitas Febris, fermentum ordinarium, atque ſejunctum Intermittentium accuſans, illiuſque pertinaciam extincta etiam Inflammatione ſuperſtitem oſtendens, plane me cogeret, utut idem *Mortonus* alacrem nobis addat animum univerſali aſſertione, quod — *Quandiu Febris ſpeciem Continentis* [intellige ſemper Proportionatæ] *induerit, ſpirituum robur ſupereſt, quod ſufficiat ad vires Antidoti in actum deducendas, cujus exhibitio ad Veneni* [intellige ſemper Fermenti febrilis] *reliquias frangendas apprime neceſſaria eſt, Corticis ſcilicet Peruviani, cujus vires in hac æque certo, & cito efficaces, ac in Intermittente curanda, multo uſu, & communi Medicorum conſenſu comprobantur*. Sed de hoc quoque, quod aliqua diſtinctione, ac limitatione videtur indigere, in ſequentibus ex profeſſo.

Interim obiter indicare liceat, quod ſicuti non facile admittimus id, quod ille agens de Febribus Continuis in genere univerſaliter adſtruit, nempe — *Febrem quamcunque Synochum nunquam poſſe ſanari, donec typum ſuum mutet, ac fiat Syneches*, ſive ut vult, Continua Periodica, quaſi poſſibilis non ſit ſanatio ullius *Synochi* in Proportionatam non permutatæ, ita nonniſi difficulter poſſumus univerſaliter admittere alterum, quod inquit ipſe, nempe, quod quotieſcunque eadem Synochus in periodice Remittentem, & Recrudeſcentem migrat [migrat enim nonnunquam] *vires Corticis in ea æque cito, ac certo efficaces ſint, ac in Intermittente*. Atque id difficilius adhuc admittimus, ſi Febres hujuſmodi a principio jam Continentes, ſeu Synochi, mox in Continuas Proportionatas converſæ, non Solitariæ fuerint, ſed vel Variolis, vel Pleuritide, vel alia inflammatione Comitatæ. Ita nobiſcum ſentiunt aperte *Sydenhamius*, *Nigriſolus*, & alii — *In Continuis Epidemicis* [inquit *Sydenhamius*] *debellandis non alios effectus ex ejus* [videlicet Corticis] *uſu expectare licet, quam eos, quos hodie in Pleuritide, Peripneumonia, Angina, ac id genus Febribus Inflammatoriis videmus, quibus non tantum non prodeſt, ſed & plane obeſt*. *Nigriſolus* vero in Schol. ad *Blegnium* diverſimode ſentientem — *Ab ejus*, nempe Chinæ Chinæ, *uſu* [inquit] *in internis inflammationibus abſtinere melius ſemper ſum arbitratus, nunquam in internis inflammationibus illam propinare auſus fui; quin parum felici exitu ſemper ab aliis exhibitam vidi*. Hæc Viri iſti experti, licet non deſint, qui eam in quibuſvis indiſcriminatim Continuis, Ardentibus, & Malignis Febribus etiam incipientibus, quin & ſignate in Pleuritide, ratione ipſius quoque inflammationis, uſurpandam contendant, ſed inexperti. Pro officioſa tamen *Mortoni* excuſatione, fas eſt ſuſpicari,

eidem

eidem forsitan crebriuscule contigisse in regione sua, quod non semel mihi anno præsertim 1708. contigit in mea, nempe, quod Febres Inflammatoriæ periodicam simul, & talem præ se tulerint remissionem, ut Intermittentes ipsas æmulari, ne dicam æquare viderentur, ut in casu *Co: Fontanæ* paullo ante descripto. In quibus sane circumstantiis cum Febris pro Essentiali, atque Primaria sese prodiderit, nec non de natura earum quæ saltem cum Solitariæ sunt, Cortice sæpius consuescunt curari, credere non renuo, quin Viro illi animosiori felix sæpiuscule potuerit eventus favere. Facile autem est Homini ex propria industria semel, atque iterum remedio quopiam feliciter utenti, & eventus minus faustos, si qui fuerint, in alias postmodum causas refundenti, a particulari, infrequentius licet repetito bono successu, in universalem credulitatem, & assertionem labi. Quamobrem id saltem dari debere *Mortono* crediderim, forsan & incunctanter concedi, quod si quando contingat [quid enim vetat posse contingere in quibusdam aliis Constitutionibus, quod contigit mihi non semel anno 1708.?] Febrem Pleuritide comitatam vere Primariam, & essentialem esse, quemadmodum a pluribus Scriptoribus habetur perpetuo talis, itaut Febris Pleuritidi, non Pleuritis Febri originem dederit, simulque contingat eam febrim esse Periodicam, Subintrantium more, crediderim, inquam, posse concedi, quod tunc non abs re sit, immo sit rationabile China China uti in ipso maxime Morbi principio: neque hæc plane inexpertus loquor; secus vero si Pleuritis sit essentialis, & comitata hujusmodi febri, non Febris comitata Pleuritide: quod attente Juniores animadvertant velim, & forte cum Junioribus etiam Seniores. In propatulo itaque posita quantum interim sat est, *Mortoni* mente, clarius adhuc a nobis develanda uti Auctoris in usu Chinæ Chinæ nimium prodigi a plurimis habiti, satis constat, totam illius liberalitatem in administrando Cortice pro curatione Febrium Continuarum extendi simpliciter ad Continuas Remittentes, ac Proportionales, tam Comitatas quidem, quam Solitarias, & tam ab ortu, quam ex transmutatione tales, minime vero ad Synochos, seu Continentes veras, nisi quatenus istæ, mutata in progressu natura, & facie, in Proportionatas, seu saltem Remittentes migraverint.

Supereſt ergo, ut de istis Proportionatis, ac Remittentibus [quæ tamen postremæ secundum nos considerantur quantum in se ipsis, ut diversæ ab iisdem Proportionalibus] peculiariter agamus, perpendendo, an vere in illis omnibus proficuus sit Cortex, ut *Mortonus* videtur asserere, dato quod alicubi per accidens illum non prodesse ratione symptomatum, asseveret. Sed cum negotium istud nec sit facilis, nec contemnendæ indaginis in praxi, immo sit res summi ponderis, & sæpe obvia [cum valde raro occurrat Continua Febris, Putrida dicta, quæ aliqua non polleat sive manifesta, sive obscura, sive ordinata, sive inordinata Exacerbationum, & Remissionum vicissitudine] illius ideo examen plura exigens, & plura comprehendens, in sequens Caput reservabimus, varia circa hoc distinctione processuri. Interea sat fuerit, eas Continuarum species recensuisse, ac sepositse, in quibus minime proficuum Corticem experti credimus. Posito namque ex una parte, quod ille in Continuis Continentibus Primariis, ac Essentialibus tum Solitariis, tum Comitatis, tum Malignis, tum simpliciter Acutis, sicut & in Symptomaticis dictis nequaquam prosit, & posito ax alia parte, quod in Intermittentibus omnibus tum Benignis, tum etiam Malignis miranda præstet, etiamsi istæ aliquam continuitatem redolere incipiant, haud difficile erit dignoscere, quid statuendum sit de reliquis Febribus inter duo hæc extrema constitutis: quippe quo magis ad Intermittentium naturam accedent, eo facilius Cortice curabiles erunt censendæ, dummodo a nullo gravi solidarum partium

vitio

virio procedant [quæ, ut diximus, est altera conditio necessario requisita pro utili actione Corticis] quo vero magis accedent ad naturam Continuarum Continentium, seu Synochorum, eo difficilius; cui sane ratiocinio ipsa adamussim, quantum novi, respondet experientia. Jam vero hanc ipsam majorem, & minorem approximationem ad alterutrum ex istis extremis, in reliquis, quæ supersunt examinandæ, Febrium speciebus (ne scilicet nos fallat hæc remota nimis, & indeterminata inspectio) quamproxime dimetiamur.

CAPUT III.

Explicatur adhuc Mortonus: *mox statuitur*, Chinam Chinam *utilem esse in Febribus Continuis per subingressum Paroxysmorum*, Subintrantibus *appellatis; non ita in simpliciter Remittentibus, quarum peculiaris natura describitur. In Remittentibus autem periodice, sive Proportionatis, quæ generali* Continuarum *nomine solent donari, distinguit. Dissensus & hic aliquis a Praxi* Mortoni.

CONVENIT ergo nobiscum, ut vidimus, vel ipse *Mortonus*, Corticem scilicet nullis Continuis Febribus, quæ alterna careant remissione, ac exacerbatione, proficuum experientia dignosci. Discrepantia nostra hucusque sita est in hoc, quod cum ambo has Febres quacunque remissione carentes, *Synochos* appellemus, ut appellant Scholæ, Ille has ipsas *Synochos*, non *Continentes* postea vocat, ut eas vocant Scholæ, sed *simpliciter Continuas*, dum nos cum iisdem Scholis non Continuas tantum vocamus; sed & *Continentes*. Ex adverso dum Febres manifesto, ac periodice *Remittentes* nuncupat Ille *Continentes*, seu *Syneches*, nos pariter cum Scholis eas non *Continentes* dicimus, sed vel *Continuas simpliciter*, vel *Continuas Proportionatas*. Sed & alia insuper inter nos est discrepantia, scilicet, quod Ille omnibus Febribus Continuis periodum servantibus, seu quomodolibet etiam Remittentibus (quas parum refert si *Continentes* appellare velit, vel aliter) asserit Corticem vere prodesse: nos vero id quandoque, & quibusdam facile concedimus, quandoque autem, & in quibusdam aliis, nequaquam. Prima discrepantia consistit in vocibus, quibus explicatis tollitur æquivocatio. Altera consistit in re essentiali, qua explicata, crescet dubio procul dissensus noster, ut in sequentibus.

Sed ad tollendam prius aliam æquivocationem, quæ mea fortasse culpa posset obrepere, ob aliquam novitatem a me invectam sub nomenclatura *Remittentis* Febris, advertendum est, ut innuebam *Cap. I.* hujusce Libri, me per Febrem simpliciter Remittentem intelligere speciem Febris ex ordine Continuarum a Proportionata valde diversam, sicuti per Subintrantem intelligo speciem Febris ex ordine Intermittentium valde diversam pariter ab eadem Proportionata; adeoque secundum me omnis quidem Proportionata potest dici etiam Remittens, atque quoquo modo Subintrans, quatenus & remissionem necessario subit, & Exacerbationum minime solubilium mutuam supervenientiam admittit: sed nec omnis Remittens, nec omnis Subintrans potest dici Proportionata juxta acceptionem meam mox clarius explicandam pro constituenda idea quadam istarum Febrium, si non absolute vera quoad Theoriam [neque enim id sustinere ausim, neque ob id eum quoquam dimicare] saltem utili, & congrua quoad Praxim, quantum sit pro Cortice rite administrando, & pro indigitanda vera in iisdem Proportionatis illum offerendi opportunitate.

Quamobrem Febrium istarum naturam, & incerta per consequens Ægrotantium

Fata, si liceat mihi,
Fingere arbitrio meo,

graphicam illarum descriptionem pro modulo mei captus prosequar fidenter ut infra, præmissa interim protestatione, me a multiplici earum subdivisione ad rem

nostram

noſtram inutili, uti hactenus abſtinui, ita & nunc conſulto abſtinere: eſto quod illæ non minus, quam Intermittentes, & Continentes, modo Solitariæ ſint, modo Comitatæ, & tam Colliquativæ, quam Coagulativæ; immo forſan Symptomaticarum ſortem ſubire poſſint. Malignarum vero characterem præ cæteris tam facile ſuſcipiunt, ut nil facilius; adeoque plurimas ſaltem, ſi non omnes, Pernicioſarum Intermittentium differentias [præter conſuetas Intermittentium vulgarium, quas cum communi indicavimus in diviſione, & infra apponemus in Febrium Schemate] haud difficulter ſortiuntur; immo veram, & genuinam *Subcontinuæ* in Malignis Intermittentibus deſcriptæ naturam referunt. Illud enim rationi valde conſentaneum videtur, nempe, Malignas Febres maxima ex parte a fermento Intermittentium cum fermento Continuarum commixto, & valde inæqualiter influente, progigni [quod & agnoviſſe viſi ſunt Veteres in deſcriptione Hemitritæi ſæpius maligni, atque lethalis] unde crebræ reduplicationes, horrores, ſenſus caloris, & frigoris in eadem parte, aliæque conſimiles ſenſationes, quæ non minus ſunt indices exoticæ malignitatis, quam occultæ miſcellæ fermenti Febres Intermittentes producentis cum inſito Continuarum fermento. Cum itaque conſonet probabilitati, ut dicebam, hæc conjectura, Febres nempe *Malignas*, quod adnotat & *Reſtaurandus*, *ab iiſdem cauſſis*, *ac Intermittentes*, magna ſaltem ex parte, *ortum ducere*, nulla Febris aptior erit malignitati ſuſcipiendæ, quam Febris quælibet Proportionata Continua, præſertim Tertiana, ut quæ ab utroque enunciato fermento, ſimul ſub varia proportione commixto, originem trahit. Hinc forraſſe memorabile illud, & tritum *Hippocratis* — *Febres quæcunque non intermittentes tertia die fortiores fiunt, judicium habent difficile:* neque enim ullibi major eſt judicii difficultas (etiam judicii medici) quam ubi ſtat in ancipiti, vel in propinquo character malignitatis, ut in Febribus hujuſcemodi, præſertim Tertianis. Verum iſtas proportionatarum diverſas habitudines hic examinare non vacat, utpote rem noſtram minime alterantes; ſive enim malignæ illæ ſint, ſive non, parum refert, quantum ſit pro ſuſcipienda actione Corticis, dummodo cæteroqui ſit locus oblationi opportunæ illius: hoc vero non a præſentia, aut abſentia malignitatis, ſed a natura fermenti prædominantis, Febremque Proportionatam principaliter producentis, omnino dependet. Hanc unam idcirco inter alias habitudinem lubet perpendere, quæ hujuſmodi Febres actioni Corticis ſuſcipiendæ magis, vel minus diſpoſitas, poteſt oſtendere.

Contrahendo itaque huc, quæ alibi ſparſim diximus, & poſito quod alias firmavimus valde probabiliter, nempe fermentum omnium Febrium ſuapte natura Continuarum intra maſſam ſanguineam oriri, deliteſcere, ac exaltari; fermentum vero Intermittentium extra ſanguinem gigni, ac commorari ad tempus, & ad tempus in eundem ſanguinem periodice influere, ſequitur per conſequens, quod Febris *Continua Periodica*, ſeu *Proportionata*, quæ de Continua ſimpliciter ratione continuitatis, & de Intermittente ratione periodi participat, ex utroque fermento partialiter conſtituatur. Verum & hic aliqua opus eſt explicatione, priuſquam ulterius procedamus, ne cum hac quaſi Hermaphrodita Proportionata *Subintrantem* ſimpliciter, vel ſimpliciter *Remittentem* confundamus, ſed ſingulas ſeorſim minutiori indagine proſequamur, ut cuilibet Quæſito in titulo propoſito ſeorſim pariter, & particulatim ſatisfiat: quod quidem ut facilius Tyrones valeant percipere, non erit abs re aureum hic *Sylvii* dogma præmittere, quo expreſſe monemur, *Aliud eſſe continue febricitare*, *aliud Febre continua laborare*; Adeoque poſſe quempiam febrire quidem aſſidue, ſed tamen per Febres intermittentes ſibi invicem ſupervenientes, quas ideo *Subintrantes* libet appellare.

Per *Subintrantem* igitur Febrem (quæ ſtricte loquendo Intermittens amplius

non

non eſt, quatenus Æger ea detentus nunquam febrire deſinit, cum unus Paroxyſmus ſubintret, priuſquam prior plane ſolvatur) per *Subintrantem*, inquam, intelligo Febrem ex natura ſua Intermittentem, & per accidens tantum Continuam; quatenus per accidens eſt, quod novus Paroxyſmus accedat ante perfectam ſolutionem antecedentis, qui cæteroqui ſuapte natura perfecte ſolveretur, ſi novus ſerius accederet. Id, quod manifeſte cernitur in Tertianis duplicibus, ſæpiſſime Subintrantibus, in quibus cum ſecunda acceſſio priori cito ſupervenit, de more inter ipſam ſecundam, & tertiam (quæ non tam cito ſolet ſuccreſcere) aliqua intercedit major remiſſio apyrexiæ proxima: ſignum evidens diſpoſitionis naturalis ejuſdem Febris, etſi Subintrantis, ad omnimodam ſolutionem. Et hæc Febris pro Intermittente habenda eſt, & ut talis curanda Cortice temporibus opportunis, perinde ac ſi foret pura Intermittens, ut oſtendit experientia: nequaquam vero habenda eſt pro Proportionali, niſi tractu temporis unus Paroxyſmus ita urgeat alterum, ut reſtitante in quolibet acceſſu notabili portione Fermenti febrilis minime ſubacti intra maſſam ſanguineam, ſtabile quoddam exinde gignatur intra ipſum ſanguinem febrile fermentum, ex ſupradictis portionibus fermenti extranei, & ex impuritatibus in ipſo cruore præexiſtentibus coagmentatum, quod conſtituat inibi ſaltem per accidens radicem Febris Continuæ; cui ſane ſi novus rurſus accedat, ut aſſolet, fermenti extranei influxus, Febris, quæ a principio fuit mere Subintrans, per accidens ſaltem, inteſtina metamorphoſi in Proportionatam migrabit. Dupliciter igitur conſiderari poteſt Febris Subintrans, ſcilicet vel quando talis eſt, quia unus Paroxyſmus ſupervenit alteri prope ſolutionem exiſtenti; & in tali caſu Febris hujuſmodi ex quaſi pura Communicans, quæ quandiu ſic perſeverat, veræ Intermittenti æquiparanda eſt in omnibus, & præſertim in uſu Corticis: vel quando talis eſt, quia unus Paroxyſmus corripit alterum a ſua adhuc ſolutione diſtantem; & in hoc caſu Febris Subintrans ad Continuam Proportionatam vergit, ac in eam facile tranſmutatur. Sed per hoc non fit, quin ſit adhuc mera Subintrans, & quin, uſquequo talis eſt, obediat Cortici, cui etiam utplurimum cedere conſuevit, ſtatim ac in Proportionatam ceſſit, ſi ille tempeſtive fuerit exhibitus, priuſquam ſcilicet Febris nova metamorphoſi de Proportionata in ſimpliciter Remittentem tranſierit.

Per *Remmittentem* autem ſimpliciter [quæ ſtricte loquendo Continens vere non eſt, cum aliquibus polleat interdum incrementi, & decrementi notis) ex adverſo intelligo Febrem ſuapte natura Continentem, remittentem tantum per accidens, ſeu, ut ita dicam, Continentem *Spuriam*. Memet explico. Raro viſitur in praxi Febris Continua, quæ vel in eodem ſemper tenore perſeveret, vel ſemper creſcat, vel ſemper decreſcat, qualis eſt Synochus Acmaſtica, Epacmaſtica, & Paracmaſtica, ſæpiſſime obſervantur Febres, quæ licet ab intenſione ſua non multum unquam recedant, aliquibus tamen horis, utplurimum incertis, & modo diurnis, modo nocturnis, modo matutinis, modo pomeridianis, aut veſpertinis, alicujus incaleſcentiæ, ut & alicujus nonnunquam refrigerii notas obſcure præſeferunt; id quod potius dignoſcitur poſtquam contigit, & *in facto eſſe* (ſit venia rancidis veterum Scholarum terminis, rem tamen ſatis exprimentibus) quam dum efficitur, ſeu *in fieri*. Hoc autem non procedit ex influxu fermenti Intermittentium proprii, ſed potius vel ex inæqualitate fermenti Continuarum inſiti, cujus materia ſumme inæqualis eſſe poteſt, & inæqualem propterea fermentationem, aut efferveſcentiam inducere, vel ex influxu novi Chyli, novi ſcilicet cibi, ac novi potus, per alterata ſtomachi fermenta, & per vitioſos ſuccos præterlabentis, ac Cruori ab intrinſeco conſpurcato, atque efferveſcenti, veluti novus hoſpes, ſeſe immiſcentis,

tis, novaſque proinde, ſed obſcuriores turbas excitantis, ut in ipſa Hectica ſimplici fieri obſervamus tribus, vel quatuor horis a paſtu, itemque in Febribus Inflammatoriis Pleuriticorum, aliorumque, Cortice de more, ut dicemus, non curabilibus. Vix enim poſſibile eſt, quod quidquid ſive alimentale, ſive medicamentoſum, ſive comeſtibile, ſive ſorbile, ſive potulentum ingeritur ab Ægro Febrem Continuam patiente, aliquam in adventu ſuo, vel in ſua digeſtione, aut ſubactione alterationem in effervescentibus jam fluidis non producat, concurrente inſimul varia rerum non naturalium, ut vocant, habitudine; ſicut vix poſſibile eſt, ut rebus iiſdem poſtmodum ſubactis aliqua in iiſdem fluidis non ſuccedat tranquillitas. Quod ſi in Synochis veris, atque legitimis id non contingit ſaltem ſenſibiliter, utut in illis adſit eadem novi cibi, novique potus aſſumptio, æqualiterque concurrat varia rerum omnium non naturalium diſpoſitio, ac uſus, hoc fit, quia in illis tanta eſt, tamque valida ſanguinis effervescentia, ut quidquid de novo accedit, ſit parum ſenſibile, paucamque, aut nullam ſenſibilem mutationem inducat, cum potius a præexiſtente tumultu abſorbeatur, ac ſecum rapiatur confuſum, & inconſpicuum. Sic aqua turbidi fluminis inconſpicua eſt in Mari æſtuante: non ita in eodem minus procelloſo. Status autem ſanguinis in Continua Remittente longe minus æſtuoſus eſt, quam in Synocho; æſtum tamen ſuum qualemcunque habet ab intrinſeco, & quod novi habet ab extrinſeco, ſiquid habet, recipit a rebus externis, non a fermento Intermittentium: adeoque Febris Remittens, qualis a nobis intelligitur, de genere Continuarum eſt in radice, & a fermento illarum viribus Corticis inexpugnabili originem ſuam agnoſcit; unde & ipſa virtuti ejuſdem Corticis refractaria cenſenda eſt, ut uſus me docuit.

Jamque videor mihi, circumſcribendo confinia Subintrantium, & Remittentium, naturam *Proportionatarum* adumbraſſe. Iſtæ namque & fixam quandam Continuitatem habent, quam non habent regulariter meræ *Subintrantes*, & claram quandam periodi rationem obtinent, quam non obtinent ſimpliciter *Remittentes*. Proportionatæ ſiquidem habent hoc perpetuum, ut cum continuitate non levi diſtincta plus quidem, ac minus habeant periodi indicia, eaque ordine certo, ſive quotidie, ſive alternis diebus, ſive per majora intervalla, & ſive cum anticipatione, ſive cum poſtpoſitione utplurimum regulari recurrentia, ut Periodicarum Intermittentium mos eſt. Immo cum ſæpiſſime referant typum Tertianæ duplicis, manifeſtus in illis eſt ejuſdem character ob alternam ſimilitudinem exacerbationum, quæ fiunt diebus imparibus, & diſſimilitudinem ab iis, quæ diebus paribus accidunt, quatenus videlicet una die major, altera minor, una citior, altera tardior eſt Exacerbatio, & ſic alternatim; ut proinde dubitandum minime videatur, quin ad Proportionatam gignendam [& hæc tandem eſt ſumma rei] concurrat tum prava ſanguinis diſpotio ad æſtuandum aſſidue ex principio, ſeu fermento intrinſeco, ut de Continuis dictum eſt, tum novus adventus alterius fermenti recenter, ac periodicè aliunde influentis, ut de Intermittentibus.

Quia vero ex una parte uni fermento extinguendo, aut corrigendo par eſt Peruvianus Cortex, alteri vero non: & ex alia parte inæqualis eſſe poteſt in Proportionata hujuſmodi fermentorum concurſus, ſive commixtio, adeout modo fortius ſit fermentum continuitatem producens, modo fermentum producens periodum, unumque eorum in ea Febre teneat locum principii eſſentialis, alterum accidentalis; idcirco eam Proportionatam Cortice curabilem dico, cui eſt eſſentialis periodus, & accidentalis continuitas, non ſic eam, cui eſſentialis eſt continuitas, & accidentalis periodus, ſeu [ne videar diſtinctionibus metaphyſicis rem practicam implicare, ac involuere] eam magis, quæ naturam

ram *Subintrantis* redolet, quam quæ redolet naturam ſimpliciter *Remittentis*, ſeu denique illam, quæ phænomenis omnibus inter ſe collatis, talis apparet intellectui practice judicanti, ut ſi eidem demi poſſet ea mali portio, quam infert noviter recurrens exacerbatio, ipſa probabiliter portio præexiſtens, ac exacerbationem patiens, ſponte evaneſceret; ſecus ſi appareat talis, ut etiamſi dematur eidem quidquid mali noviter accedit ex ipſa exacerbatione, adhuc tamen remanſura videatur ſuperſtes, fixa, & pertinax ea mali portio, quæ durabilem, & ſtabilem Febris continuitatem valeat conſervare. Hanc diſtinctionem a poſteriori me docuit uſus ipſe Chinæ Chinæ, & varius pro varia iſtius Febris ratione inde obſervatus effectus. Id quidem dignoſcere a priori non ita facile; ſed neque tam difficile, quin credam, eum, qui omnibus rite penſitatis practica quadam ſecuritate ipſum non novit, ſaltem utplurimum nomen boni, ac experti Medici nequaquam mereri.

Approximatio igitur major, vel minor ad alterutram ex recenſitis ſpeciebus, Subintrantis nempe, vel Remittentis tantummodo Febris, haud difficulter a perito Medico dignoſcetur in praxi, licet nulla menſura certa hujuſce rei poſſit conſtitui, ſed pendeat quammaxime a judicio, & peritia ipſius Artificis. Siqua tamen ſaltem generalis poteſt indicari Tyronibus, ea eſt hujuſmodi, nempe quod, quo clarior eſt, manifeſtior, & in ſuo typo magis regularis periodus, eo certior eſt effectus, ac uſus Corticis, quia tunc Febris præfert magis naturam Intermittentis Subintrantis, quam Continuæ Remittentis: adeoque ſi exacerbationes ſibi invicem reſpondeant typo periodicarum Intermittentium vero, & proprio, ipſaque exacerbatio non per moram incaleſcentiam ſe prodat, ſomnolentiam, capitis dolorem, aut gravitatem, vel per quandam pulſus elevationem, atque turgentiam ſenſim obrepentem, & potius *in facto eſſe*, quam *in fieri* conſpicuam, ſed per motum aliquem adſtantibus ipſis ſenſibilem, ac obſervabilem, nempe vel per frigus aliquod, utut breve, ac leve, extremorum, aut naſi, vel per horrorem, aut horripilationem aliquam, per unguium livorem, per oſcitationem, aut pandiculationem, per internam quandam ſenſationem, auræ alicujus æmulam, uno verbo; per motionem aliquam motibus Intermittentium analogam, quæ introductionem fermenti per lacteas accuſet (quod & confirmare poteſt aliqua ſimul incidens vomituritio, vel nauſea) in tali caſu Cortex fidenter, cæteris illum coindicantibus, poterit exhiberi; ſecus, vel nonniſi cunctanter, ſi notæ febriles ſint potius in linea caloris, quam frigoris, ut ſupra, & eo minus ſi obſcuriores illæ ſint, aut irregulariter valde contigant fere in morem Simplicis Remittentis. Et hæc pro diagnoſi deſumenda ab ipſa Exacerbationum invaſione.

Sed & alia ſigna nobis præbet ipſa Remiſſio, ſiquidem remiſſio Proportionatæ ad Subintrantem accedentis typum periodorum ſæpe exprimit clarius, ac ipſa invaſio. Poſito enim, quod Febris habeat proportionem Tertianæ duplicis, etiamſi una die *v. gr.* poſt potiorem exacerbationem remiſſio ſit obſcurior propter celerem ſupervenientiam minoris exacerbationis; attamen altera die poſt iſtam, nempe minorem, clarior apparere ſolet remiſſio ante ſupervenientiam tertiæ fortioris; & hac proportione procedunt reliquæ. Quare iſta viciſſitudo alterna remiſſionis majoris, atque minoris, eſt index Circuitus Subintrantium proprii; & ideo in hujuſmodi remiſſione ſenſibiliore conſpicua eſt pulſus tranquillitas non modo reſpective ad ſtatum ipſius exacerbationis, verum etiam reſpective ad tempus ipſum exacerbationem poſtremam antecedens, calor ad tactum blandus eſt, aut parum mordax, apparetque aliqua, utut imperfecta ſudoris, aut urinæ copioſioris excretio. Remiſſio autem Proportionatæ accedentis ad ſimplicem Remittentem non habet eam, quam diximus, cor-

correlativam inæqualitatem, ſed æque obſcura eſt una, ac altera die, pulſus non minus tumultuat poſt, ac ante ipſam, quæcunqne illa ſit, exacerbationem; unde parvi momenti eſt talis remiſſio, quæ vix apparet habito etiam ad ſtatum exacerbationis reſpectu: calor ſiquidem adhuc ſenſibiliter tactum ferit, nec ulla conſpicua viſitur urinæ immutatio, ullumve laudabilis diaphoreſis rudimentum.

Dixi, Corticem in poſtremis hiſce circunſtantiis nonniſi cunctanter exhibendum videri; experientia enim oſtendit, id ſæpiuſcule contingere, ſi ille tunc offeratur, quod paullo ante innuebam, nempe quod, etiamſi per illius oblationem tollatur motus periodi, non tamen tollitur continuitas, quæ illi viget ſuperſtes; ex quo patet, illiuſmodi Febri vere eſſentialem eſſe continuitatem, accidentalem vero periodum; illi namque, etiamſi non aſſociaretur periodus illa qualiſcunque, adhuc tamen tenaciter adhæreret ipſa continuitas. Quod ſi offeratur Cortex in circunſtantiis primo loco recenſitis, non modo tollitur per eum periodus, verum & paullopoſt aboletur conſequutione quadam ipſa continuitas in hujuſmodi Febre imbecilliter vigens, vel in eam ſuapte natura periodicam, quaſi per accidens introducta.

Inſuper non parum confert ad diagnoſim Proportionatæ Corticem reſpuentis, vel admittentis, varium tempus exortus illius, variaque ipſius quocunque tempore naſcentis origo. Quoad primum diſtinguere oportet inter Continuas Proportionatas, quæ Æſtate, mediiſque temporibus, & eas, quæ Hyeme ſolent generari. Quæ enim hyberno tempore regnant [regnant autem frequentius, quam tempore fervidiori Febres Continuæ Proportionatæ] de more graviores ſunt, faciliuſque de ſimpliciter Remittentium natura prædominante participant, quam quæ regnant Æſtate, Vere, aut etiam Autumno, quibus temporibus ex Intermittentium Subintrantium radice ſolent aſſurgere; immo auſim dicere, Febres omnes Continuas Proportionatas Hyeme ortas, non alias eſſe, quam eas, quæ Æſtate ſunt Intermittentes, aut tantummodo Subintrantes. Omnis enim earum diverſitas videtur conſiſtere in hoc, quod Hyeme ſanguis in ſua compage ſtrictior, & ob impeditam tranſpirationem aptior ab intrinſeco ad fermenteſcendum febriliter, eo ipſo, quod inficitur fermento extraneo Febrium Intermittentium auctore (quod fermentum tunc temporis inertius eſt, minuſque activum) ab eodem non aliud ferme recipit, niſi primam occaſionem effervеſcendi, periodice repetitam; ſed a ſe ipſo, ſuoque ex penu, nempe ab ipſa intima diſpoſitione ſua abunde habet, unde ſuſceptam effervеſcentiam conſervet jugiter, ac ultra protrahat, fermento videlicet inſito ſupra fermentum extraneum præpollente, illudque ſecum rapiente, & in propriam naturam tranſmutante. Oppoſitum plane ſolet ſuccedere, ſaltem utplurimum, Æſtivo tempore; tunc enim laxior reddita ſanguinis compages, liberaq; gaudens tranſpiratione, & depuratione univerſali, minus diſpoſita eſt, quantum ex principiis intrinſecis, ad febriendum tenaciter, & aſſidue; adeoq; etiamſi aliqua in eodem degat impuritas, quæ Febrem ſit potis inducere, ea tamen levior eſt, aut citius, faciliuſve diſſipabilis ac Hyeme. Quamobrem etſi accedat illi de novo Fermentum febrile extraneum, quod tunc temporis activius eſt, fortius, atque vehementius; non propterea tranſit iſtud in naturam fermenti præexiſtentis, ſed illud ſuperat, ac ſecum rapit, & diſpoſitionem ſanguinis intrinſecam qualemcunque ad febriendum aſſidue, convertit in diſpoſitionem ad febriendum periodice, ſeu ad defæcandum periodica effervеſcentia ab inteſtinis inquinamentis ſe ipſum. Et propterea, univerſaliter loquendo, tempeſtatibus fervidioribus Continuæ Proportionatæ felicius curantur Cortice, quam rigidioribus, ut Hyeme, propter majorem earum approximationem ad Subintrantes illis tempeſtatibus, & ad meras Remittentes his aliis. Et hæc quoad

varium

varium tempus originis ipſarum Proportionatarum.

Quò verò ad variam ipſam illarum originem diſtinguere paritet oportet inter Continuam Proportionatam, quæ talis orta eſt, vel orta eſt ſimpliciter Remittens, & eam, quæ orta eſt Intermittens. In primis caſibus maxima eſt conjectura, quod Febris pendeat a fermento Febrem eſſentialiter Continuam producente: in ſecundo caſu altera oppoſita emergit conjectura, quod Febris orta Intermittens ſuum adhuc nativum characterem in radice ſervet, etiamſi fiat Continua, adeoque Cortici etiamnum poſſit ſe ipſam ſubmittere, ut adnotat *Sydenham*, dum inquit [ſiquidem fas ſit textum alias relatum hic opportune repetere] — *Cum autem Febres quædam apud nos graſſentur, quæ etſi poſt ſecundum, tertiumve paroxyſmum reponere ſe in claſſem Continuarum nitantur, tamen ad Intermittentes debeant referri* [en hic quid ſit in praxi Continuitas accidentalis] *nulla mihi religio eſt, Corticem in Continuis hujuſmodi ſumendum proponere, qui dicto more* (videlicet *ad ſcrup. ij.* quarta quaque hora) *iteratus, ad apyrexiam certo Ægrum perducet*. In his itaque caſibus, & circunſtantiis, etiamſi periodus valde obſcura ſit, & confuſa, nihilominus ſæpe exhibetur Cortex cum certitudine eventus majore, ac exhibeatur in caſu, ubi Febris fuit ab ortu Continua, etiamſi poſtmodum manifeſtiores nonnihil habeat periodos. Si tamen eas acquirat manifeſtiſſimas, tunc in Subintrantis naturam migrat, & fidenter Cortice tractanda eſt: ſicuti contra, quamvis incœperit Intermittens, eo ipſo, quod omnem jam periodi motum amiſerit, atque in Continentis omnino, nedum Remittentis naturam tranſierit, inutilis ſolet eſſe Cortex; quoniam tunc fermento extraneo in ſanguinem influenti prævalet jam fermentum in ipſo ſanguine præexiſtens, & data occaſione ſuſcitatum, demumque ex portionibus ſimul reſtitantibus extranei non ſubacti valide coagmentatum, ac ibidem permanenter vigens.

Et hæc eſt ratio, propter quam agentes de Subcontinua Maligna (quæ cum Proportionata primo coincidit, mox etiam cum Continente, ut in Arbore infra poſita) fuimus adeo ſoliciti, quærentes anxie, utrum in illius præcipiti tendentia ad Febrem eſſentialiter Continuam, liceret in ipſo principio Corticem exhibere, ne ſcilicet præterlaberetur occaſio præceps, & ſæpius irrevocabilis. Attente ſiquidem conſiderandum eſt punctum iſtius metamorphoſeos, citra quod utilis, & ultra quod inutilis eſſe conſuevit oblatio Corticis — *Cum enim* (inquit egregie Experientiſſimus *Mortonus* de Febribus Continuis in genere) *eadem ipſa Febris brevi temporis ſpatio genium ſuum ſæpius mutare ſoleat, Medici intereſt varias metamorphoſes, quas eadem Febris ſubit, animadvertere, ut inde tanquam Cynoſura ductus, non temerario, & more Empiricorum Febres omnigenas, vel eandem ipſam in diverſis ſuis ſtadiis heu quantum! mutatam, una methodo abſque diſcrimine tractet.*

Punctum autem iſtud, ſeu linea hæc dirimens in Proportionata unum fermentum ab alio, & unam Febris naturam ab alia, exprimitur in citato Stipite noſtro ea paritate, qua ſurculus medius inſertus in Arbore phyſica, duorum generum poma ferente, mixti cujuſdam generis edit poma, modo de uno, modo de altero magis vel minus participantia, prout magis vel minus ipſe participat de ſucco nutritio unius, aut alterius lateralis rami, in ipſum medium influente.

Verum non eſt, cur ſimilitudinem a Vegetabilibus emendicemus, cum in promptu ſit doctrina Veterum in ſubjecta materia. Sit pro omnibus *Daniel Sennertus*, ut qui omnium Prædeceſſorum vota collegit. Hic verba faciens de Febribus Nothis, eas licet a duobus humoribus mixtis productas velit, non tamen Compoſitas vocat, ſed Simplices, ſive incompoſitas, quippe ab intima duorum in unum coaleſcentium mixtione indiviſibiliter procedentes. Sunt hæc illius verba — *Febres Nothæ non ſunt com-*

poſitæ: *nam licet Notha Febris ex duobus humoribus eodem loco, & tempore putreſcentibus* [hanc quæſo putredinem lubeat benignius interpretari] *oriri poſſit, ita tamen illi duo humores ſunt mixti, ut unum mixtum conſtituant, & una forma contineantur: unde etiam cummixtus ille, & ex duobus aggregatus humor putreſcit, ſimplex Febris eſt, mixtam tamen, ac mediam naturam quaſi referens.* Quidni ergo Notham vocemus nos Febrem Proportionatam, ex Continua, & Intermittente, ſive ex utriuſque ſucco radicali ſimul commixto progenitam? Quæ ergo unum tantum ſuccum infringit China China, Febrem tantum ab eo principaliter ſucco prodeuntem, utut de utroque participantem, valet deprimere, non vero prodeuntem principaliter ab altero ſucco, quantunvis ſimilem.

Quod ſi quis quærat, quibus regulis ſit procedendum circa Corticis adminiſtrationem in iis Proportionatis, quæ Solitariæ non ſunt, ſed vel Symptomaticæ, vel Comitatæ, reſpondeo: rationem Febris Symptomaticæ ſicuti facilius forſan poteſt competere Proportionatis, quam Intermittentibus [ſiquidem iſtæ queant eſſe Symptomaticæ] ita ex adverſo reddere illas curatu difficiliores, quam iſtas, etſi Proportionatæ quoque ſint naturæ cæteroqui Cortice medicabilis. Idque ob duplicem rationem, nempe & ob vitium, a quo pendent, tali remedio, ut reor, inſuperabile, & propter adjunctam periodo Continuitatem, quæ grave quidpiam ulterius eſt, ab eodem remedio ſuperandum. Si vero Quæſitum reſtringatur ad Proportionatas Comitatas, reſponſio eſt, quod ſi Febris hujuſmodi ſit Comitata mero ſymptomate, utut gravi, & novum morbum ſimulante, hoc non obſtat, quominus curetur Cortice; dummodo in illa prævaleat natura fermenti Subintrantium proprii, concurrantque conditiones pro recto uſu Corticis requiſitæ, ut ſupra eſt explicatum. Sed ſi ſit Comitata morbo vero, ipſa autem ex ſe videatur Corticem admittere, adhuc nonniſi cum ſumma incertitudine optati ſucceſſus ille poterit exhiberi tum ratione continuitatis ſupra periodum adjunctæ, tum maxime ratione morbi connexi, *v. gr. Inflammationis, Eryſipelatis &c.*, qui morbus, licet ab ipſa Febre in facta ſuppoſitione progenitus, ſuas tamen, ut alibi dictum, poteſt jeciſſe in affecta parte radices, quibus ſe ſolo valeat ſubſiſtere, immo Febrem inde Symptomaticam gignere, ſola interim periodo inutiliter ſublata, ſiquidem ullo pacto in hujuſmodi circunſtantiis poſſit hæc ſubmoveri.

Quod ſi morbus Febri aſſociatus plane organicus fuerit cum læſione inſigni, ſatis notum eſt, hunc reddere Cortici refractarias vel ipſas Intermittentes, nedum Continuas Proportionatas, quarum nonnullæ etiam Solitariæ huic remedio nonnunquam non cedunt, ut diximus, ſi nempe de natura ſimpliciter Remittentium a prædominio participent, multoque minus cedunt, ſi vere ſint Remittentes ſimpliciter, aut ſi in ipſas jam prorſus degeneraverint.

Et hic aſſentiri plane non poſſumus *Cl. Mortono* Remittentes *omnes*, ſive omnes non Synochos [data etiam eidem illarum diſtinctione in Legitimas, & Spurias] aſſignanti pro objecto actionis Corticis. Nos enim, licet æque ac *Mortonus*, ne dicam amplius, admittamus ut Cortice curabiles non modo eas Remittentes *Proportionatas*, quas ipſe vocat *Legitimas*, ſeu *Simplices*, quæque vere ſunt de natura Subintrantium, verum etiam multoties eas, quas vocat *Spurias*, ſeu *Mixtas*, quæque Malignarum, ſeu Pernicioſarum characterem proxime induunt, quatenus Intermittentium ad inſtar *Comitatæ* ſunt uno, vel multiplici verendo ſymptomate, dummodo tamen in illis prævaleat fermentum Subintrantium, ſeu (quod idem eſt) Intermittentium, eo, quo explicuimus, modo: nihilominus, hac conditione deficiente, ab objecto activitatis ejuſdem Corticis excipimus non modo *Remittentes* ſimpliciter a nobis dictas, verum etiam plurimas ex *Proportionatis* deſcriptis, ut ſupra, ſive Malignæ illæ

fuerint,

fuerint, ſive non, eas videlicet, quarum fomes magis ſit intra ſanguinem, quam extra illum.

Certe, ſi attendantur probe ſcripta *Mortoni*, & quæ candide proſtant in illius hiſtoriis, facile conſtabit, quod ubi Cortex aliquando munus ſuum non exegit (ut alicubi ingenue fatetur) in Febribus ſcilicet, quas ipſe *Mixtas* appellat, quæque cum noſtris vel ſimpliciter Remittentibus, vel Proportionatis quidem, ſed de ſimplici Remittente maxime participantibus, plane coincidunt, Febris revera talis erat, qualis a nobis deſcripta eſt, plus ſcilicet de Continua eſſentiali, licet quoquo modo Remittente, quam de Intermittente Subintrante participans. Atque hinc mirum non eſt, ſi eo caſu cogitur concedere, *ſe haud raro ſortem cæterorum Medicorum participaſſe, & reſtitutionem elaſticitatis ſpirituum* in quibuſdam Remittentibus Febribus, facile in Synochos degenerantibus, Cortice quamvis adhibito, *ſæpe incerto, ſæpe incaſſum tentaſſe*.

Ex alia parte, ubi in iiſdem Febribus *Mixtis*, ſeu *Spuriis*, ut vocat (vocat autem *Mixtas* in ſenſu valde diverſo a ſenſu noſtro) ubi, inquam, in iiſdem Febribus eventum felicem ſortitus eſt, & Cortici, nec forſan immerito, gloriam tribuit, non raro tardiuſculus, ut pariter fatetur pluribus in locis, & nonnihil difficilis fuit effectus, protracta videlicet ad conſuetum tempus morbi judicatione. At bona venia tanti Viri tarda operatio Corticis copioſe adminiſtrati mihi, ut alibi faſſus ſum, redditur ſuſpecta non quidem de noxa, ſed tantum de incertitudine, an illi aſcribenda vere ſit gloria, nec ne. Sed interim praxis illius felix id attulit certi, ut Cortice tuto poſſimus uti etiam in caſibus ambiguis de effectu remedii, idque ſimul attulit utilitatis, ut majore fiducia poſthac liceat Peruvianum Corticem effœtis Confectionibus Cardiacis identidem ſubſtituere, ne dicam ob metum ſugillationis anteponere. Anteponendus autem procul dubio foret, ſi quæ Auctor iſte ſe obſervaſſe refert in Febribus de Proportionatis in Synochos malignas degenerantibus, velimus attendere, a quibus ſcilicet plures ex iis evaſiſſe inquit, licet exacto tantum conſueto morbi ſtadio, quibus Cortex ab initio fuerat oblatus, quam quibus oblatus non fuerat — *Palam autem affirmo* (inquit ille) *me multo plures hujuſmodi ægrotantes, Deliriis, Subſultibus Tendinum, cæteriſque id genus Symptomatis Malignis obſeſſos ab Orci faucibus Arte liberaſſe, ubi Antidoti uſus curationem auſpicabatur, quam cum ab initio alia quacunque Methodo uterer: modo cum accerſitus primo eſsem, umbra aliqua Remiſſionum, & Exacerbationum ſupereſset. Fundamentum curationis in Cortice ſemper jacio. Poſtea pro modulo ingenii, juxta normam Artis, quod a Symptomatis indicatur, efficio, atque haud raro cum optato ſucceſsu curationem ad umbilicum duco*. Hæc Auctor ille, qui licet utilitatem remedii fortaſſe per hæc (me quoque judice) haud ſatis probet, illius tamen innocentiam in his quoque caſibus videtur ſaltem ſufficienter teſtari. Cætera, ſi qua ſunt in ejus praxi, quæ aliqua caſtigatione indigere videantur, ea potius illius hypotheſi, quam ipſi Praxi ſatis methodicæ adſcribenda ſunt, & condonanda. Sed & eadem quoque hypotheſis, ſeu Febrium Ætiologia, etſi nobis nec arriſerit in anteactis, neque arrideat modo, ſuis tamen non caret fundamentis, quoad plura ſolidis, plauſibilibus, nec univerſim contemnendis, ut videre eſt apud eundem *Mortonum* in *Apparatu Curationis Morborum univerſalium*, ubi nonnullas etiam ex iis, quas in Scholiis ad ipſum *Lib. II.* protulimus, ſibimetipſi opponit, & ſolvere ſatagit objectiones.

Ex qualicunque autem noſtro in praxi diſſenſu contra facilis reſultat conciliatio quædam tot contrariarum aſſertionum, quæ apud Scriptores minus exactos in hac materia paſſim occurrunt. Ajunt ſiquidem nonnulli, Corticem curare, præter Intermittentes, Febres quoque Continuas, atque Malignas, & aliqui

qui non. Utrique recte, utrique minus recte; utraque etenim propositio de aliquibus Continuis, atque etiam Malignis vera est, de aliquibus falsa: quandoquidem juxta distinctionem nostram curat Continuas, necnon Malignas aliquas, & aliquas non curat; non vero curat omnes, aut curat nullas.

CAPUT IV.

Allata nuperrime distinctio de Cortice *in quibusdam Proportionatis utili, & in quibusdam inutili, illustratur quoad hanc postremam partem (de prima enim jam satis alias) nonnullis exemplis.*

EXEMPLA curationum Febrium Continuarum Proportionatarum, quas Cortex ad bonam frugem reduxit, plura retulimus, ubi *Subcontinuarum* etiam Malignantium, quæ non aliæ sunt ab his, *Historias* descripsimus, quibus illustrata jam sufficienter est ea pars nostræ distinctionis, quæ stat pro Corticis oblatione; quandoquidem in illis casibus Febrium continuitas erat per accidens introducta, & superaddita præexistenti periodo. Modo casus aliquot lubet describere, ubi in Proportionatis continuitatem essentialem cum accidentali tantum periodo sortitis, Corticis inefficaciam datum fuit experiri.

I. Corripiebatur in medio cursu properæ valetudinis *D. Comitissa Hyppolita de Savignanis Scappinella* Febre Tertiana duplici Continua, quæ inter Proportionatas est omnium frequentissima. Caussæ procatharticæ Febris hujusmodi plurimæ fuerunt tum in ratione victus, tum in violenta corporis excercitatione. Illius Exacerbationes, licet regulares, parum tamen conspicuæ erant in invasione, quæ sine ullo sensu frigoris, immo potius cum levi aliqua incalescentia paulatim obrepente fiebat, tantumque sensibilis circa statum erat ipsa exacerbatio, quemadmodum transacto vigore notabilis erat ejusdem remissio. Uti plethorica tractata est ab initio, semperque methodice in morbi progressu hujusmodi Ægrotans, quo toto tempore, spei ancipitis, atque metus identidem signa prodebat. In decursu morbi institit amantissimus Conjux exhiberi Corticem, memor, quod eadem ex Tertiana duplici Subintrante, immo Subcontinua acutiem veram acquirente, ope ejusdem Corticis, ipsoque tunc etiam suadente, ante biennium evaserat, forte, qua diximus. Non ego assensum præbui, respondens: Febrem hanc dubio procul excedere vires Corticis, neque me velle subire censuram vulgi, si citra successum, etiamsi citra noxam, illum exhiberem. Acquievit ille dictis meis, maxime cum spoponderim, me non prætermissurum occasionem, si quando eadem apparuisset. Vix transacta decimaquarta morbi die, reddito nonnihil manifestiore Exacerbationum motu, sed & insimul gravioribus factis symptomatis, & cessante, quod antea apparuerat, sudoris universalis rudimento, Capiteque demum satis gravato, cœpi timere, ne muneri meo deessem, si Corticem omitterem jam mihi propositum a Conjuge, & a clariore aliquantulum Febris periodo indicatum, in circunstantiis crescentis periculi, & Naturæ feriantis ab omni motu critico. Sed ne subirem calumniam in casu carentiæ fausti successus, quoniam Febris ab ortu visa erat essentialiter Continua, Chinam Chinam præscripsi sub forma boli cardiaci, mane, & sero sumendam. Duravit usus illius ad aliquot dies; sed æque perseveravit Febris de more increbrescens. Cognito invalido Cortice, usu illius abstinui, curationem aliis remediis pro varia morbi indicatione prosequutus; sed frustra: mille namque supervenientibus diris symptomatis, videlicet suppressione urinæ, nonnisi assidua ope catheteris per plures dies extractæ, & gangrænis hinc inde subortis, aliisque superadditis cruciatibus, die tandem morbi xxvii. obiit.

II. *D. Lucretia de Sigoniis Agnana*, post contractum ex numerosis gestationibus, & ex frequentibus abortionibus, suc-

ſucceſſiviſq; hæmorrhagiis, habitum corporis ſubtumidum, & decolorem, præter morem ſuæ floridæ conſtitutionis, immo poſt ſuperatam non multo ante acutam ægritudinem, a qua vix cœperat mediocriter reſurgere, recidit iterum in Febrem Tertianam Continuam duplicem, exacerbationes inæquales, & plane inordinatas habentem, ac inconſpicue cum quodam tantummodo ſenſu caloris, & vomituritione irregulari recurrentes, exiguamque ſimul, ac pariter irregularem remiſſionem ſortitas; adeout potius mera Remittens, quam vera Proportionata dici poſſet hujuſmodi Febris. Omni, qua datum fuit, arte, cautela, & induſtria curata fuit. Seriem remediorum hic perſequi, & indicationes eorum, foret inutile. Sat ſit pro re noſtra referre, quod poſt varias ambages, & plura exantlata Vitæ pericula, a die morbi undecimo uſque ad decimumſeptimum Febris tandem, Continua licet, cœpit ad notabilem remiſſionem redigi, & typo Tertianæ duplicis, uno die gravioris, altero levioris, perſpicue diſtingui: quodque magis eſt notatu dignum, Exacerbatio ipſa, præſertim validior, aliquo frigore ſignabatur in morem Acceſſionis Intermittentis. Per tres Circuitus completos, nempe per dies quinque hunc morum obſervavi, nec tamen Corticem præſcripſi: immo Conjugi, qui alias eodem remedio convaluerat, illum proponenti primis diebus obſtiti, ſperans vigeſimaprima die, ſi non ſolutionem morbi, ſaltem permutationem in melius. Sed res aliter ceſſit; tertia ſiquidem fortior Exacerbatio, ut ſuo frigore, levi quidem, ac horrore inſignita, ferocem ſe prodidit in ſtatu, & Ægrotantem male vexavit. Quamobrem tranſacto jam tertio ſeptenario, & rebus, meliore licet facie quoad ſpeciem, in pejus tamen ruentibus quoad rem ipſam, Conjugi filiis onuſto morem gerendum duxi, prompta Corticis præſcriptione. Peractum eſt id partitis vicibus, & doſi medica, ſed quæ Febrem debuerat ſiſtere: attamen jugiter perſeveravit, iiſdem pertinaciter recurrentibus, obſcuriore licet motu, Exacerbationibus; quare cum inanem experirer Corticis operam, poſtquam in ejus uſu ſufficienter perſtiti, ab eodem feriatus ſum, ad conſueta iterum remedia revertens. Cum vero nulla proficerent, vocatus eſt in conſilium *D.* quoque *Davinius*, Ægra tamen ad extremum prope redacta. Is viſo graviſſimo Ægræ ſtatu, & intellecta morbi ſerie, ultimiſque periodi Febrilis motibus, neque conſcius de China China oblata [oblitus ſiquidem fueram in tumultuaria, & inutili Conſultatione, de hoc remedio inter tot alia diſtinctam mentionem facere] ad me converſus, dum egrediebamur domo Ægrotantis, quam ſolo fere prognoſtico dereliquimus, dixit: parum abfuiſſe, quin propoſuerit uſum Chinæ Chinæ, atque tantummodo abſtinuiſſe, eo quia a me in illius oblationem proclivi, nullam de ea mentionem factam fuiſſe obſervarat ne per modum quidem dubitationis, cum tamen cæteroqui remedium tentati poſſe videretur, niſi Ægra jam foret ſuo Fato propinqua. Narravi propterea, quæ immemor ſubticueram, quæque incaſſum tentaveram, refundens omnem culpam in ipſam naturam Febris ab ortu Continuæ. Suſpicatus tamen ſum inſuper de aliquo Uteri vitio organico, ſive alterius Viſceris infimi Ventris, puta, Pancreatis, aut aliarum Glandularum Meſenterii; ſed hujuſce ſuſpicionis nonniſi remota indicia, nulla vero proxima, aut immediata mihi præluxerant. Vixit illa per duos adhuc, vel tres dies, irritiſque omnibus, quæ adminiſtrare licuit, remediis, die morbi xxxiii. deſiit vivere.

III. Clarius adhuc inefficaciam Corticis in Febribus Continuis ab ortu, & per accidens periodicis, patefaciet ſequens caſus, cujus compendiaria quidem, ſed per ſingulos dies diſpoſita ſeries hic exhibetur. Egregius, Claruſque Adoleſcens *D. Antonius de Roncaleis* æſtate anni 1709. correptus eſt Febre, quæ cum nullo rigore, aut frigore illum invaſit. Habita eſt pro Ephemera, ut quæ poſt 24. horas plurimum remiſit;

ſit; ſed paullopoſt, ſecunda nempe die, circa veſperas iterum recruduit pariter ſine frigore, ſed cum vomitu, & ſtomachi angore, Tertianæ incipientis ad inſtar, & per dies pares ſeſe moventis. Protrahitur Febris per totam tertiam diem æqualiter intenſa, & ſine ulla exacerbatione. Exhibetur ea die *Ol. Amygd. dul. ad unc. iv.*, ſubſequiturque modica dejectio bilioſa, nec amplius redit vomitus, vel angor ſtomachi. Quarta die mane adhuc intenſa eſt Febris contra expectationem; quare ſanguinis miſſio, quæ cæteroqui ſtatuta erat, ob id ſuſpenditur, ejuſque loco offertur cibus ob metum exacerbationis, citioris futuræ creditæ, reſpectu habito ad ſecundam diem. Et revera circa meridiem quartæ diei valide exacerbata eſt Febris, ut ſuſpicatus fueram: quod Ægrotanti anſam dedit, ut a me avide ſtatim Corticem expeteret, quem ſciebat plurimis graviter febricitantibus opem tuliſſe; ſed cum reſpondiſſem, Remedium illud non ſatis aptari huic Febri, acquievit ille quidem, ſed animo turbatus eſt; illique propterea ſpopondi, me oblaturum Corticem tempore opportuno, quotieſcunque Febris remedium admitteret. Quinta interim die mane miſſus eſt ſanguis, remiſſa aliquantulum Febre. Veſpere ſubſequuta eſt Exacerbatio, obſcura quidem dum fieret, ſed paullopoſt manifeſta. Fuit hæc omnium leviſſima præter expectationem. Sexta die mane admodum remiſſa eſt Febris, Ægerque viſus eſt ab apyrexia non admodum diſtans. Succeſſit ante meridiem Exacerbatio cum levi, brevique extremorum perfrigeratione. Tunc credidi, Febrem diſponi ad acquirendam naturam, & motum Cortici obſequentem, ſi opus fuiſſet offerre; de quo tamen ut certior fierem, & remiſſionem illius Exacerbationis, & motum alterius correſpondentem ſolicitus expectabam. Modice intenſa ea fuit: cum tamen eſſet in ſtatu, circa veſperas Æger animo deliquit citra cauſſam manifeſtam, Febriſque ultro protracta eſt. Septima die, preſeverante Febre, nec alvo ſatis fluente, præſcribitur clyſter ex Lacte, & Saccharo, quem diutius retinet, ægre fert, ac tandem reddit, ſumme bilioſa, ac ſpumoſa dejiciens, & animo rurſus delinquens, dum ſedens alvum exonerat. Poſt meridiem durante adhuc ultima exacerbatione frigidiuſcule ſudat cum pulſu minuto, & celeri. Propterea rebus in præceps ruentibus, & reſpectu habito ad prægreſſas Febris periodos qualeſcunque, confeſtim exhibetur Cortex *ad drach. ij. ſs.* Octava die mane exhibetur iterum *ad drach. j. ſs.*; utraque tamen vice ſine fructu: ſequitur ſiquidem pari paſſu Febris, ac ſudatiuncula ſubfrigida. Veſpere videtur pulſus tantillum reſurgere, ſed parum: quamobrem circa finem octavæ iterum præſcribitur Cortex *ad drach. ij.* Nona vero, ne quicquam intentatum relinquerem pro ſalute Adoleſcentis plurimis nominibus mihi cariſſimi, eundem Corticem (quoniam aliunde non erat ſperabile auxilium) per clyſterem adminiſtrari juſſi *ad drach. v.*, ſed ſemper incaſſum; in fine ſiquidem ejuſdem nonæ diei frigide ſudans, e vivorum ſtatione ſublatus eſt.

IV. Denique decumbebat Mutinæ ex non levibus animi pathematis *D. Ludovicus Maggius* Canonicus Carpenſis ſexagenarius, gracilis, & delicatulus. Febris, qua detinebatur, Tertianæ duplicis Continuæ regularem typum ſervabat. Et cum in ea æque eluceſceret ratio continuitatis, ac ratio periodi, utra pars prævaleret, haud potui dignoſcere: cum tamen admodum ſenſibilis eſſet ſtatis horis quotidie remiſſio, Subintrantem potius, quam mere Remittentem, Proportionatam hanc ſuſpicabar. Progrediente nonnihil morbo, cœpere admodum obſcuræ fieri exacerbationes, & remiſſiones, quæ prius ſatis patenter ſeſe prodebant. Metuens ego proinde, habito reſpectu ad virium imbecillitatem, & tenuitatem pulſus, ne Æger conſuetis licet ab initio jam ſatis methodice tractatus remediis, impar progreſſu temporis evaderet ferendo morbo in dies creſcenti, decrevi Corticem illi præſcribere mane, & ſero *ad drach. ſs.*: ex

cujus

cujus remedii usu ad paucos dies continuato omnis plane sublata est exacerbatio Febris; restitante tamen jugiter tenui illo, sed tenaci, ejusdem filo, quod pariter ante usum Corticis, tempore quoque majoris remissionis superstes esse consueverat. Vere tam exiguum erat illud, ut vix nomen Febris mereretur: quare Æger ipse sanum se reputans instabat, ut eum dimitterem ad patrios Lares. Illi tamen annuere non potui, quia nondum extinctum noscebam incendium, cujus fomes alter adhuc vigebat. Uno verbo: postquam per aliquot dies satis vegetus visus fuit, paulatim illi cœpere atteri vires, cœpit vox clangosa fieri, oculi rubore, ac lippitudine quadam perfundi, somnus diuturnus, & intempestivus, placidus licet, ac levis caput obruere, & ipse tandem vix febricitans, nec se febricitare noscens, aut credens, insensibiliter deficere. Quod demum plane contigit circa vigesimamquartam, ni fallor, morbi diem, qua placide, & sine ullo doloris, aut molestiæ sensu, perpetuo quievit, me in posterum relinquens ancipitem de usu, & virtute Corticis in hujusmodi Febribus Periodicis, quæ simul stabilem quandam, fixamque, utut levem, continuitatem sunt ab exordio sortitæ. Opinor equidem, ut ingenue loquar, quod ille valde citius obiisset, ni sumpsisset Corticem; Febris namque, pensitatis pensitandis, satis se prodebat pro Corruptiva cruoris, & Individui; sed æque censeo, quod dum absorpto fermento extraneo, quotidie influente, sublata est effervescentia periodica, ita & sublata sit occasio, etsi periculo plena, ipsi cruori, forsitan [si per moderatam effervescentiam licuisset] se defæcandi in progressu [quod tamen præ imbecillitate Ægri minime videbatur sperandum] ab impuritatibus in eodem stabili contubernio præexistentibus, a quibus postmodum per sepultam quandam, & inconspicuam ebullitionem citra ullam despumationem effervescentibus, ultima tandem, æque ac si Cortex fuisset omissus, Ægrotanti illata est clades.

Ex his casibus selectioribus, & ex aliis nonnullis, quos possem adducere, immo & ex quibusdam allatis inter infaustos, *Lib. III. Cap. V.* recensitos, satis constat, quam incertus sit, & sæpe quam inutilis usus Peruviani Corticis in illis Continuis Proportionatis, quibus plus inest de natura Febris Continuæ simpliciter Remittentis, & per accidens periodicæ, quam de natura Subintrantis, ac Periodicæ, & per accidens tantum continuæ; Febris enim quo magis recedit ab Intermittente, & accedit ad Continuam, eo magis se subtrahit actioni Corticis, atque adhuc eo magis, quo magis continuitas illius accedit ad æqualitatem intensionis, atque tenoris.

Eam ideo mihimetipsi metam posui, quam in superioribus per extensum explicui circa usum illius in Febribus Proportionatis, mea qualicunque fretus experientia, cui aliquam, crassiusculam licet, conatus sum adaptare rationem. Cæterum, si cui lubeat ulterius experiri, experiatur; puto quidem sine noxa, sed & puto sine fructu saltem sensibili: quamvis me non lateat, nonnullos Febribus Proportionatis de natura Remittentium potius, quam Subintrantium, laborantes, & Cortice tractatos feliciter convaluisse, sed exacto tantum Acutorum cursu; cujus rei præter Auctorum testimonia, plura ipse possem adducere exempla. At China China, ut pluries sum fassus, propter excellentiam suam habet hoc præjudicium in existimatione mea, ut, cum soleat, ubi convenit, non modo semper prodesse, sed & cito, & manifeste, eo ipso, quod cito, & manifeste non profuit, minime credatur a me ullo pacto profuisse; ad differentiam aliorum plurium remediorum, quæ cum nec cito, nec manifeste [utinam aliquo saltem modo] prodesse soleant, etiam tunc creduntur profuisse, cum non profecerunt, dummodo res, etsi forsan aliunde, bene cesserit. Quos tamen protuli infaustos eventus, non protuli quasi cladem illorum Cortex intulerit, & quasi alii felices

non

non proſtent, ad ſalutem, ſed non citam, ut dixi, pendente uſu Corticis, perducti: verum lethales conſulto ſelegi, ut oſtenderem, illum aliquando certo in deſcriptis circunſtantiis ſatis non profuiſſe, quod æque certo oſtendi non poſſet in caſibus exitum felicem ſortitis, dum talis exitus oblationi Corticis [etſi tardiuſcule tantum, non vero celeriter, ut in Intermittentibus aſſolet] ſucceſſiſſet. De reliquo ſicuti poteſt Medicum decipere Febris Proportionata, a prædominio Remittens ſimpliciter, ſub ſpecie Febris a prædominio Subintrantis, & videri Cortice ſanabilis, licet revera non ſit, ut in relatis poſtremo caſibus, ita poteſt decipere Proportionata, Subintrans a prædominio, ſub ſpecie Febris a prædominio ſimpliciter Remittentis, ac videri ex iis, quæ ſunt Cortice inexpugnabiles, & tamen revera eodem Cortice nonnunquam curari; quod non ſemel mihimetipſi contigit hac in re quandoque minus plana cæſpitanti. Ideo ubi prædominium Continuitatis ſit minus perſpicuum, ſitque ex una parte locus rationabili dubietati, an Febris Proportionata ſit Cortici ceſſura, nec ne, & ex alia parte ſit rationabilis ſuſpicio de aliorum remediorum invaliditate, minime improbare poſſum animoſitatem Medici, qui ſpretis Detractorum calumniis, innoxium medicamentum, etſi tunc vigoris ob circunſtantias incerti, tentare velit.

Caveat tamen in hoc, ne ſibi aduletur, tribuatque remedio pluſquam par ſit, ſi res ex voto ſucceſſerit; ſed videat, num illi, an aliis remediis, vel Naturæ adſcribenda ſit ſanitas; facillimum quippe hic eſt incidere in Paralogiſmum appellatum, *Ex non cauſſa ut cauſſa*. Sicuti enim non valet hæc illatio — *Æger tandem mortuus eſt ſumpto Cortice; ergo propter Corticem* — ita neque valet hæc alia — *Sanatus tandem eſt ſumpto Cortice; ergo propter Corticem* — ad ſummum enim inferri poteſt — *Ergo Cortex non obfuit Curationi*. Sanitas autem, quando a Cortice vere procedit, facile dignoſcibilis eſt ex inſolita, qua acquiritur celeritate; non ſic in aliis caſibus. Si quid ergo certi quis diutius obſervet in hac materia, quod ipſe non ſatis obſervarim, facto prius, ut decet, ſerio, ac diligenti examine, in publicam demum utilitatem fideliter referat. Id forſan quondam nobis ſperandum erat a Doctiſſimo *Lanciſio*, ut juvat conjectare ex paragrapho Epiſtolæ Illius ad me conſcriptæ, quem retuli jam *Lib. II. Cap. VIII. in Schol. ad Mortonum pag.* 188. quandoquidem certior factus, Virum hunc Ampliſſimum e vivis deceſſiſſe non ſine gravi jactura antequam ſuas edidiſſet, quas ibidem recenſuit, circa hanc materiam Obſervationes, ut illas edidiſſe, ex eadem Epiſtola falſo fueram ſuſpicatus.

Hallucinationi meæ haud multum abſimilis ea fuit, quæ nuperrime, ut ſubaudio, occupavit nonnullos, quibus viſæ nunquam fuere *Conſtitutiones Epidemicæ Mutinenſes*, olim a *Cl. Ramazzino* conſcriptæ, exordio ducto ab anno 1690. ad uſque annum integrum 1694. quæ ſane hallucinatio, quoſcunque corripiat earundem Diſſertationum ignaros, mihi dubio procul apud hos notam hominis toto hoc Tractatu parum veridici ſtatim inuret. Putarunt ergo hi, falſo licet, eundem *D. Ramazzinum* tunc apud nos Medicinam facientem, in iiſdem Conſtitutionibus ſuis argumentum meum (quod ego Medicis Noſtratibus ante annum 1695. nedum intactum, ſed & ignotum aſſerui) aliquo ſaltem modo tractaſſe; idque illis viſum eſt poſſe deduci ex iis, quæ Vir iſte Cl. prodidit in Eruditiſſima Diſſertatione ſua recens edita *De Contagioſa Epidemia, quæ in Boves irrepſit*, ubi de China China verba faciens, meorumq; interim aſſertorum veritatem propria auctoritate confirmans, hæc habet. *Equidem hoc præſidii genus in febribus periodicis miranda præſtat, ac præſertim in tertianis intermittentibus malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis ægros interdum necant, quarum febrium in Conſtitutionibus meis epidemicis Mutinenſibus mentiorem habui; hoc enim febrifu-*

brifugum fermentum illud malignum ſive penitus reſtinguit, ſive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne æger in ipſo febris acceſſu intereat.

Textus autem hujuſmodi ſenſus nec eſt, nec eſſe poteſt, quantunvis eſſe credatur, aut videatur, Auctorem hunc promulgaſſe in Conſtitutionibus ſuis Epidemicis, aut eo tempore noviſſe, *Corticem Peruvianum miranda præſtare in Tertianis malignis Intermittentibus, quæ in ipſo impetu acceſſionis ægros interdum necant*, quales reapſe ſunt, quas deſcripſit olim *Mercatus*, mox *Mortonus*, & ego tandem. Ibi enim de iſtiuſmodi Febribus vere nec egit ille, nec mentionem fecit, cum vix obiter innuerit, in Tertianis Febribus *diuturnis*, & *contumaciſſimis* a ſe deſcriptis, quæ *utplurimum* (ſunt ejus verba) *citra malignitatis ſuſpicionem* populariter graſſabantur, *malignum quid nihilominus aliquando etiam adfuiſſe*, vel eas, *cum protractiores erant, in malignas nonnunquam degeneraſſe*; ſubdens inſuper, quod *præ multitudine hominum decumbentium pauci extincti fuere*; *ac potius ex diuturnitate morbi, & frequentibus recidivis, quam ex Febris vehementia ſuccubuere*. Sed quotieſcunque etiam ex vi paucorum verborum, quæ ſupra recenſui, mentionem aliquam de Perniciosis noſtris ipſum implicite habuiſſe quiſpiam contendat, quod parum refert; tantum tamen abeſt, ut Corticem Peruvianum in iis Febribus, immo in ullis primæ *Conſtitutionis*, ſeu *Diſſertationis anni* 1690. [quæ potior eſt in hac mareria] commendarit, ut contra aſſeruerit, eundem Corticem in illis omnibus *inſalubrem* plane, *doloſum*, ac *noxium* extitiſſe, quemadmodum late videre eſt *num. xv.* & *num. xlvij.* ejuſdem Conſtitutionis. Et propterea illud remedium in *Quartanis* duntaxat, ac *Diuturnis* Febribus, & quidem *in calidis tantum, ac ſiccis conſtitutionibus* cum *temporum*, tum *humorum*, minime vero *in frigidis, & humidis*, generaliter uſurpari poſſe; ac revera anno 1691. ad eaſdem *Quartanas*, & *diuturnas* Febres fuiſſe feliciter uſurpatum, prodidit in ſola *Conſtitutione* ejuſdem anni 1691. *num. xxxiv. circa finem*, & *num. xxxv.*: quemadmodum parum utiliter, aut cum detrimento adhibitum fuiſſe in *Lentis* Febribus, Peticulari male judicatæ ſuccedentibus, retulit *in Conſtitutionibus* annorum 1692. 93. & 94. *num. xxxij.*, & *num. lvj.* Quæ cum clariſſima ſint, & proſtent cuique, non eſt, quod quiſquam niſi cohærenter ad ea textum allatum velit interpretari, quaſi nempe dicat Auctor ingenuus in confirmationem aſſertorum meorum, ut conjeci (utque fas eſt credere de Amico imminentis editionis Tractatus mei optime conſcio) quaſi, inquam, dicat — Sibi *modo* notum eſſe, Corticem Peruvianum miranda præſtare in Febribus Periodicis, & præſertim in Tertianis Intermittentibus malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis Ægros interdum necant: cujus generis, aut naturæ Febrium, aliquo modo participes dici poſſe, putat nonnullas earum, quas deſcripſit in prima ex Contiſtutionibus ſuis, licet tunc ad illas eundem Corticem parum ſalubrem crediderit, talemque ſe reperiſſe ea ſaltem conſtitutione, perſuaſum habuerit.

Atque his quidem ita ſe habentibus [ut ad rem noſtram reditus fiat] ne quæſo dedignetur perpendere quiſquis plurima, a nobis circa praxim hujuſce remedii haud ſatis forſan in anteactis dilucidata, in clariorem lucem, ut optandum eſt, aggrediatur evehere, ne, inquam, dedignetur perpendere qua diligentia, qua cautela, & examine, item quam longa, & accurata experientia ſibi ſit opus, priuſquam quidquam certi valeat decernere. Quamvis enim ſupra laudatus Vir poſt repetitam, & firmam, ut illi tunc viſum, plurium annorum obſervationem, & experientiam uſque ad totum nempe annum 1694. tam trepidanter, tam reſtricte, immo non raro tam ſiniſtre fuerit opinatus de Cortice in Conſtitutionibus ſuis [licet, ut verum fatear, etiam ſic ſentiens eminuerit velut inſignior Corticis fautor inter omnes, quotquot tunc aderant, &

in hanc

in hanc usque diem perstitere in hac Urbe, Medicos] quamvis, inquam, tam scrupulose tunc fuerit opinatus de Cortice; facta nihilominus progressu temporis animadversione magis exacta, admodum diversimode sensit. Etenim, perspectis paullopost, ac præsertim anno 1696. illius viribus, cum scilicet ego ipse cæteroqui proxime periturus remedium simul, ac sanitatem uno haustu potavi, eodem *D. Ramazzino* spectante, atque calculum suum apponere non renuente, cognitaque pariter in aliis casibus haud minoris momenti tanti medicaminis efficacia, ut prostat in *Historiis meis pag.* 314. *& seq. pag.* 141. *& pag.* 423. his, inquam, omnibus ab eo satis perspectis, aliisque deinde, ut reor, ex propria praxi depromptis, longe majora, & longe magis favorabilia scripsit Ille de hoc celeberrimo Febrifugo. Sic in *Orationibus*, seu Prolusionibus suis in Patavio Athenæo subinde habitis, & typis editis, ac signate in *Prima*, *Tertia*, & *Septima*, ut & in nuperrima Dissertatione *De Contagiosa Boum Epidemia*, tam late, tamque magnifice loquutus est de virtute illius, velut cujusdam *remedii plane divini*, *quod quolibet*, un inquit, *anni tempore*, *in quacunque regione*, *ætate*, *sexu*, *temperamento*, *ad Febres periodicas exterminandas miranda præstet*, ut, posthabita in concursu recentioris, certiorisque palam repertæ (neque enim aliud potest inferri) priore experientia, minime veritus sit, suam quadantenus mutare sententiam *more scilicet Magnorum Virorum*, ut de Hippocrate ajebat *Celsus*, *& fiduciam magnarum rerum habentium.* Utinam vero ipsum aliquando imitentur ii, qui non satis adhuc experti, in veritatis tamen injuriam, & in damnum publicæ utilitatis expresse sunt obloquuti de Cortice, ut & ii, qui favore illius nimium præocupati nimia pariter, ac sæpius inania præcoci calamo scripsere hactenus, vel posthac scripturi sunt de eodem. Sed tam laudabilis animi candor raro visitur, ut qui datus est tantum *Magnis ingeniis*, *multaque nihilominus habituris*; *nam levia ingenia*, *quia nihil habent*, *nihil sibi detrahunt*: quamvis id revera Viros omnes cultos deceret, ac bene moratos, *in eo præsertim ministerio* [omnia sunt verba ejusdem *Celsi*] *quod utilitatis causa posteris traditur*, *ne qui decipiantur eadem ratione*, *qua quis ante deceptus est*.

CAPUT V.

Proficuus asseritur Peruvianus Cortex, primò *ad Febres Complicatas vulgatiores*, *puta*, Hemitritæos, *&c.* secundò *ad Lentas*, *præsertim Puerorum*, Hecticas *abusive dictas*. *Confirmatur exemplis postrema hæc assertio*. *Demum ad Febres singulas indigitandas*, *quibus utilis est* China China, *& quibus non*, *universalis earum Categoria*, *& varia insimul metamorphosis*, Corticem *modo admittens*, *& modo respuens*, *iconice exprimitur*, *ac explicatur*.

OMNES dari, vel esse possibiles, quas tradiderunt Antiqui, Febrium Complicationes, haud facile admiserim; dari plurimas, haud facile negaverim. Juxta illos complicari possunt Febres Putridæ dictæ cum non Putridis, ut quando Febris periodica Hecticæ copulatur in Tabidis; quod passim videmus. Item commisceri possunt Putridæ cum Putridis; & hoc pluribus modis, nempe vel per Complicationem Continuarum cum Continuis (atque hæc, quam *Fernelius* vocat potius Confusionem Febrium, quam veram Complicationem, reapse mihi videtur confusio non modo Febrium, sed & quodammodo intellectuum) vel Complicationem Intermittentium cum Intermittentibus, tum ejusdem, quod facile, tum diversæ speciei, quod non ita facile, vel denique per implicationem Intermittentium cum Continuis: & hic quoque aliqua fortasse contingit hallucinatio. Inordinatæ siquidem Febrium præsertim Intermittentium, mox & Proportionatarum reduplicationes sæpe Medicis imponunt specie Hemitri-

mitritæi, ſeu Semitertianæ, aliuſve conſimilis Monſtri, medicam cum nonnullis, Chymeræ. Ex oppoſito ea, quæ nonnunquam viſitur in typis inordinatis Febrium nunquam deſinentium ordinata viciſſitudo, itaut ſtato ordine, quandoque bis in die, quandoque una die bis, & altera ſemel, adeoque ter intra duos dies, Febris recrudeſcat, itemque non multo poſt unam invaſionem nova reduplicatio ſuccedat, iſta, inquam, viciſſitudo, & alia quævis conſimilis in praxi non ſemel obvia tollere videtur perpetuæ, qualem nonnulli reputant, impoſturæ ſuſpicionem. Datis itaque ad abundantiam, quidquid ſit de veritate rei, ut poſſibilibus combinationibus Veterum ante memoratis, vel ſaltem earum plurimis, facile eſt ex dictis colligere, quid de ſingulis ſentiendum ſit quoad uſum Corticis in iiſdem.

Si enim commiſceantur Putridæ cum Hecticis, diximus jam, experientia duce, illas per Corticem non ſubmoveri, vel ſi leniantur, aut quoquo modo ſiſti videantur, hoc non impediré, quominus Ægrotans tabe conſumptus ſuo tempore ad interitum ruat.

Si poſſibile ſit complicari Putridas Continuas cum iiſdem pariter Putridis Continuis, certum eſt, quod ſi ambæ, vel etiam alterutra ex illis [cujuſmodi duorum caſuum proſtat icon in Arbore noſtra, data eorum poſſibilitate] ſi, inquam, ambæ, vel alterutra ex illis ſit de Continentium ſtirpe, Cortex non proderit; ſi vero fingantur duæ Continuæ Proportionales, ſuſpicandum merito eſt, ne parum prodeſſe poſſit adverſus duos hoſtes remedium, quod uni ex illis ſæpe non ſufficit; vix enim perceptibile eſt in caſu poſito, quod in maſſa ſanguinea non ſit tale [ſive præexiſtens, ſive noviter cumultatum] taliterque radicatum fermentum, ut vires Corticis eludat, etiamſi aliqua extranei cujuſdam accedat portio, cæteroqui eodem Cortice domabilis.

Quod ſi Complicatio ſit Febrium Intermittentium cum Intermittentibus, ſive illæ dicantur eſſe diverſæ, ſive ejuſdem ſpeciei (in qua linea octo ſimul Tertianas in eodem Ægro dari poſſe, *Caprilius* non dubitavit aſſerere) extra dubium eſt, illis quomodolibet commixtis, ac per varios ſubintrantium, ſeque mutuo, ac diverſimode excipientium paroxyſmorum recurſus, Continuis per accidens factis, Peruvianum Corticem ſtrenue opitulari, ac ſi forent disjunctæ, atque diſcretæ: dummodo non eo uſque ſinantur progredi, ut jam continuitatem eſſentialem, ac fixam, & in maſſa ipſa ſanguinea ſtabiles radices agentem acquirant, aut acquiſierint.

Major difficultas verſatur circa complicationem Intermittentium cum Continuis, non Continentibus quidem, quæ, quoquo modo adſint, vim Corticis ſolent enervare, ſed Proportionatis: cujuſmodi eſſe dicuntur Semitertiana, aut Hemitritæus, cum ſcilicet Tertianæ Continuæ Quotidiana Intermittens, vel Tertianæ Intermittenti Quotidiana Continua copulatur. Circa hanc rem, quæ non æque explicatur ab omnibus (cum aliqui ex Continuis ſymptomaticis, & Inflammatoriis, ſimul ac ex Intermittentibus Hemitritæos componant, alii ex variis, & inæqualibus Intermittentium tantummodo commixtionibus) fateor, me quoque non parum hæſitare, & probabiliter credere, famoſam hanc Febrem eſſe de Tertianarum Intermittentium, multiplicium tamen, puta duplicium, vel triplicium genere, quæ in hac Febris ſpecie ſuas adeo frequenter repetunt Acceſſiones, ut illam non modo crebris rigoribus, & horroribus ſuis reddant toto decurſu Horridam, ſive Horrificam, verum etiam tali intenſione aſſidue præditam, ut ſimul de genere Continuarum ab ortu eandem repræſentent. Et revera tam facile eſt, ut licet Continua ſuapte natura orta non ſit, talis tamen ob rationes recenſitas evadat, ſimulque Maligna, & ſæpiſſime lethalis, noſtræ aliquando Subcontinuæ malignantis adinſtar, ut non prorſus immerito ex Continua, & Intermittente quodammodo conflata dicatur.

Si ita-

Si itaque Hemitritæus, aut Semitertiana vere procedat, ut ſuſpicor, ex Tertiana Intermittente multiplici (Veteribus ipſis, ſaltem aliquibus, non plane diſſentientibus) ſive ex crebro, & æqualiter inæquali fermenti Tertianam producentis influxu, patet, quod activitas Corticis valide, cito, ac frequenter oblati, par eſt morbo vincendo, dummodo id fiat, antequam Febris eſſentialem continuitatem acquirat, quod in enarratis circunſtantiis proxime imminet. Cæterum quæ primis diebus apparet in Complicatis hujuſmodi Febribus continuitas, ſæpe non eſt eſſentialis, qualis creditur; idque conſpicuæ pulſuum concentrationes identidem contingentes palam teſtantur. *Quamvis Febres quædam* (inquit ſatis appoſite hoc loco *Sennertus*) *continuæ videantur, ſi tamen ſæpius fiat pulſus contractio, illa novi paroxyſmi, novique materiæ motus indicium eſt.* Ob hoc igitur in Semitertiana, ſic dicta, Corticem opportuno tempore exhibendum cenſeo, & data occaſione nonnunquam fidenter exhibui: nec de felici ſucceſſu inexpertus loquor.

Si vero, juxta communiorem Antiquorum, Febrem iſtam ex Continua Proportionata, & ex Intermittente prognatam quis velit, cum in illa duplici titulo prævaleat natura Febris Intermittentis, aut Periodicæ, & minore parte concurrat in eam natura Continuæ (ipſa ſiquidem Proportionata Continua participat aliquo modo de ratione, ac fermento Febris Intermittentis, ut diximus) major eſt probabilitas, quod in ea debeat eſſe proficuus, quam inutilis Cortex, dummodo ille viriliter, ac tempeſtive offeratur: niſi videlicet jam Febris Intermittens, crebris, & ſubintrantibus reduplicationibus ſuis, ipſi Continuæ, ejuſve præexiſtenti fermento ſuppetias contubernales attulerit, ipſius præexiſtentis fermenti naturam adeptas; vel niſi id fuerit jam ſubortum, quod non raro aſſolet, & quod ad Semitertianæ generationem concurrere autumat idem *Sennertus*, fretus auctoritate *Spigelii*, & aliorum, videlicet, niſi aliqua lateat in imi Ventris viſceribus inflammatio, quæ Febri, cæteroqui Intermittenti, fixam continuitatem adjungat. Febrem ſiquidem Semitertianam cenſet ille (ſuntque ejus verba) *ex Febre Primaria, & Symptomatica componi, & primo quidem natura ſua Intermittentem Febrem eſſe, cui poſtea continuus calor accedit ex inflammatione Ventriculi, Inteſtinorum, & vicinarum partium*: quo caſu niſi Cortex propinetur, priuſquam fiat inflammatio, actum eſt; cum hujuſmodi Febris & ex hoc capite, & ex more ſuo ſit pravæ ſupra cæteras indolis, itaut non modo maligna, verum & epidemica, & contagioſa, & lethalis præ aliis merito reputetur, unde illud *Q. Sereni*

Mortiferum magis eſt, quod Græcis
Hemitritæum
Vulgatur verbis ——

Exempla tamen curationum Hemitritæi, etſi adeo periculoſi, uſu Corticis abſolutarum exhibet, ut alias diximus, *Badus*; item & *Reſtaurandus* Capite peculiari — *De Cura Hemitritæi per Chinam Chinæ*, ubi animadverſione dignum eſt Scholium *Cl. Nigriſoli* circa Febres hujuſmodi Complicatas; quæ omnia conſulat Lector, noſque a longiore circa hanc materiam eximat mora.

Quoad ſecundum in titulo propoſitum, nempe an China China conveniat Febribus *Lentis*, & Puerorum Hecticis, ſaltem abuſive dictis, diſtinguere oportet Lentas, quæ de genere Symptomaticarum, ac Continentium ſunt, & quæ ſunt de genere Intermittentium a radice, ac proinde Eſſentialium, quemadmodum utraque ſpecies diſtincta eſt in Arbore infra poſita. In primo enim caſu Corticem non congruere, ſeu ſaltem non ſufficere, jam ſatis conſtat ex pluries dictis. In ſecundo vero caſu nullus dubito, quin conferat, ſaltem ut plurimum (quantum novi in praxi) immo quin abſolute conveniat, uſquequo in in Lentis hujuſmodi aliqua ſubcernitur originariæ periodi umbra, ut explicite monet *D' Acquin*, qui egregie præ cæteris

teris ſphæram activitatis remedii paucis diſtinxit, ac circunſcripſit; quare etiamſi, rebus nimis ultro provectis, per accidens China China fortaſſe non profit, attamen fidenter dico, quod rationabiliter, & tuto exhibetur; quoniam convenit naturæ intimæ ipſius Febris. Quamobrem pro ſtatuenda oblatione illius, ſufficit dignoſcere Lentam a fermento Intermittentium pendentem, & gravibus viſcerum vitiis (inter quæ non connumero vulgares obſtructiones) minime copulatam, ſufficit, inquam, dignoſcere illam a Lenta ex radice Continentium Symptomaticarum, & ex gravibus viſcerum læſionibus pullulante. Hoc autem unicuique in arte verſato non admodum difficulter videtur poſſe innoteſcere; quandoquidem ex ipſius Ægrotantis relatu poteſt quilibet doceri, num Lentam illam diuturna Intermittens præceſſerit, & ex ſeipſo cognoſcere [poſito, quod Hecticam veram a meris Lentis diſcernat] an aliqua in Lenta hujuſmodi obſervari poſſit incrementi, & decrementi qualiſcunque nota: illius quidem per ungium *v. gr.* livorem temporaneum, ne dicam perfrigerationem: iſtius vero per interpolatas *v. gr.*, nocturnaſve ſudatiunculas, vel per alia quælibet obſcura ſaltem periodi indicia. In quibus circunſtantiis, aliiſque ſimilibus, ſi Febris Intermittens ſive duplex, ſive triplex, ſive alterius compoſitionis præceſſerit, immo aliquando, præſertim in Pueris, etiamſi non præceſſerit, ſed præceſſerit Febris Continua, dummodo tamen in Lenta ſuccedente appareat levis aliqua imago periodi, Cortex exhibendus eſt cum ſpe boni exitus, ſi non certa, ſaltem probabili, & omnis ſuſpicionis experte. Quod intelligendum eſt etiam, quamvis Febris diuturnitas Cachexiæ rudimenta ſimul induceret, habito tamen aliquo ad hujuſmodi circunſtantiam reſpectu, ſimulque habita conſideratione, quod a Cachexia ipſa ortum, aut fomitem Febris non trahat: tunc enim referenda eſſet ad Lentam Symptomaticam vires Corticis eludentem. Hac conditione abſente, & concurrentibus reliquis antedictis, Cortex in Lenta ipſa non ſine ſpe propinandus.

Idem dicendum de Lentis illis, quæ Pueros peculiariter vel ex prægreſſis Intermittentibus, vel ex ſimplici etiam *Adephagia*, ſeu ingluvie obſidere ſolent, & *Hecticarum* nomine *abuſive* audiunt; nam præterquamquod ab Hecticis veris videtur excipere *Hippocrates* ætatem infra completos pubertatis annos conſtitutam, experientia ipſa ſolet oſtendere, Febres iſtas a cruditatibus genitas ad Cachexiam ſæpius, quam ad maciem Hecticæ veræ ſequacem deducere: etſi, eas cum macie quoque conjungi, nequaquam inficier; quo caſu ſi macies ad conſpicuum gradum perducta ſit, Corticis effectus valde incertus redditur; non tamen ideo ſemper ejus uſus omittendus. Quamobrem in iſtis Puerorum Lentis ſive ex præcedentibus Periodicis, ſive ex nimia voracitate, & ciborum ingurgitatione procedentibus, videtur peccare vel fermentum Intermittentium, vel materia aliqua ejuſdem farinæ, vel ſaltem analoga, quæ ab uſu Peruviani Corticis poſt univerſalia congrua propinati correctionem non levem poteſt recipere, ut non ſemel uſus me docuit, utque melius patefacient nonnullæ ex ſequentibus Hiſtoriis, quibus alias etiam curationem Lentarum in diverſis ætatibus exhibentes placet immiſcere.

I. Anno 1696. memoratus alias *D. Comes Andreas de Sanctis* tunc impuber, ex frequenti, ac intempeſtivo eſu fructuum præſertim, & bellariorum, aliarumque rerum ſaccharo obductarum, incidit in Febrem Acutam Continentem (convaluerat autem non ita pridem ex diuturna Quartana ſponte ſoluta) & periculo plenam, cujus ſymptomata & graviſſima fuere, & inſolita, adeout etiamnum ambigam, num ea Febris fuerit ſimul Varioloſa, propter peregrinam quandam eruptionem cutaneam innumerarum puſtularum, variolas quodammodo, ſed admodum imperfecte, ac abortivo fere dixerim modo æmulantium. Febre non integre judicata, ſuper-

pervenere insignes Abscessus ad articulos, aliasque corporis partes, sanie, & pure summe fœtido abunde scatentes, qui Ægrum una cum *Lenta* quadam Febricula ad insignem maciem deduxerunt, nec nisi post bimestre saltem spatium sanati sunt, & ad cicatricem perducti. Illis nihilominus plane consolidatis eadem remansit superstes Lenta Febricula, crescente in dies totius corporis macie, nihilque proficientibus iis, quæ pro Febre extinguenda, & pro reparanda nutritione ad longum tempus præscribebantur remediis. Assidebat illi perpetuo *D. Candrinus*, medebaturque *D. Cervius*, cui & ipse Socius de more adjungebar. Professores isti mihi non semel obtruserunt per modum Quæsiti, num in hoc casu locum aliquem posset habere Peruvianus Cortex, quem alias in Febribus Lentis, me præscribente [& interim satis memori casus ipsos repetebant] non parum profeciisse observarant. Rejiciebam ego iisdem amice subridens propositionem, & ajebam: maximam esse inter casus illos, & istum disparitatem. Tandem cum quodam die strictius interrogarer (progrediebatur enim in dies carnium consumptio) cur hoc casu abhorrerem a tentamine, quod cæteroqui innoxium fatebar, nec nisi de eadem inefficacia, quam in cæteris quoque remediis aperte experiebamur, suspicabar incertus, respondi: me non suspicari, sed omnino credere inutilem Corticem, & ob id timere me censuram vulgi, aliorumque etiam Medicorum, propter radicem Febris a Continente primitus proficiscentis, demumque de symptomatica fortasse participantis (metuebam siquidem de novo aliquo latente Abscessu interno) & nullam præsertim periodi speciem præseferentis, quantum colligere potui toto morbi tempore, bis licet in die Ægrum invisens. Addebam corporis emaciationem jam ad marasmi gradum perduci, nec esse forsitan ullo pacto possibilem amplius reparationem. Ad hæc reponebant ambo: non omnia, quæ asserebam, sibi talia prorsus apparuisse; ajebant siquidem, & præcipue *D. Candrinus* incessanter Assidens: levem aliquam se nonnunquam deprehendisse Febris remissionem horis præsertim antelucanis: quo tempore, & somnus placidus, & levis quandoque sudatiuncula succedebat, quam & quædam præcedebat trium, vel quatuor horarum spatio, major incalescentia. Hac una motus duorum assertione, Corticem tentandum censui, qui *ad drach. ss.* primò semel, mox & bis in die præscriptus, intra 15., vel 20. dies, Febrem omnem penitus sustulit, & ad mensem circiter continuatus, integram valetudinem, colorem optimum, robur pristinum, perfectam renutritionem, quin & obesitatem cum aliquo etiam excessu post modicum temporis admirabiliter invexit.

II. Nobilissima Virgo xv. agens ætatis annum, habitu corporis valde gracili, & fervido prædita temperamento, anno 1707., latrante Syrio, incidit in Febrem Tertianam duplicem, primò Intermittentem, mox Continuam per paroxysmos sese mutuo excipientes. Quantumvis omni cautela tractaretur, ne Febris plurimum valida continuitatem essentialem, atque acutiem periculosam acquireret, non aliud tamen utilitatis ab adhibitis remediis licuit referre, nisi tolerabiliorem, sed diuturniorem Febris intensionem cum periodis obscurissimis, & macie notabili. Ut rem paucis absolvam, progrediente morbo cum copiosis, serosisque dejectionibus, cum profusis sudoribus tenuioribusq; simul urinis, & jugiter perseverante Febre jam familiari reddita, quæ aliquod tantummodo incrementum suscipere dignoscebatur ab incalescentia quadam horis pomeridianis adaucta, cui nocturnus sudor cum vix perceptibili remissione respondebat, pariterque crescente ad gradum insignem totius corporis, præsertim vero brachiorum, & crurum extenuatione irritis omnibus, quæ tam pro retundendo febrili calore, quam pro reparanda, quæ absumebatur in dies, humiditate, & pro nutritione instauranda, præscripseramus *D. Floranus* Medicus illius ordi-

ordinarius, & Ego, consilium cœpi de proponendo usu Peruviani Corticis, priusquam obscura illa, qualiscunque periodi umbra penitus obliteraretur, Febrisque in habitualem dictam migraret. Sub conditione alicujus quidem incertitudinis, sed plurimæ insimul spei, & omnimodæ semper securitatis, remedium proposui: nec sine plurima suspicione de carentia successus fuit admissum, ob fixam videlicet, ac fere æqualem Febris perseverantiam, & ob insignem metuendam carnium consumptionem cum calore adurente iisdem impresso, tactu judice. Propinatus itaque est Cortex per modum alterantis, scilicet *ad drach. ʃs.* quotidie, nec nisi post aliquot dies sensibile levamen emersit. Emersit tamen evidenter; & continuato ad non breve spatium temporis remedio, Deo dante, convaluit Ægra, sed tamen plurimum emaciata. Recidit illa quidem pluries, Febribus semper typum Tertianæ vel duplicis, vel simplicis primò referentibus, sed mox in Lentam degenerantibus, quæ licet exigua, ac vix perceptibilis, ab una tamen ad aliam usque Recidivam protendebatur. Modo curabatur illa eodem Cortice, quando gravior invalescebat Febris habitualis suspicio, modo sine eo, quando Febris motu clariore procedebat, & laudabili diaphoresi judicabatur. Hyberni Solstitii solvit illa vectigal per novam consuetæ Febris invasionem, idemque tributum postremo dedit Verno Æquinoctio sequentis anni 1708. quo elapso pristinas plane vires, habitum corporis pleniorem ac antea, integramque prorsus resumpsit valetudinem.

III. Vividus, promptusque Ephebus Sereniſſimæ Ducissæ Brunsvicensis Dominæ meæ, *D. Comes Cæsar Furnius*, postquam passus esset Æstate anni 1708. longam ægritudinem ex Tertiana duplici Subintrante, & participante de veræ Proportionatæ natura cum symptomatis valde gravibus, nec periculo vere carentibus, immo post superatas Recidivas multiplices, a quibus omnibus sine ullo Corticis adjumento, sed consuetis tantum præsidiis cum delectu, & peculiari advertentia adhibitis, Deo favente, semper evaserat, Autumnali tandem tempestate convalescentiam suam acturus in paterna domo, adiit Oppidum Finalis Mutinæ, ubi Genitor pro Sereniſſimo Duce Gubernatoris munus exercebat. Ibi vix elapso Solstitio Hyemali Febre iterum correptus est, quæ juxta relatum D. Medici curantis, duplicis Tertianæ de genere Subintrantium, ut alias, typum præseferebat, cum quotidiana videlicet, pomeridiana, & alternatim graviore exacerbatione sine ullo frigoris sensu recurrente. Cum primum mihi nunciata fuit invasio hæc novi morbi, seu mavis recidiva præteriti, & scirem Ægrum jam satis a me antea expurgatum, ac repetita non semel [suaserat id gravis vertigo, & crebra simul, sed invalida hæmorrhagia e naribus] phlebotomia curatum: cumque recenter intelligerem, iisdem de caussis rursus celebratam fuisse ope hirudinum novam sanguinis missionem, sedulo monui, ut Cortex, a quo toto morbi decursu abstinueram, præscriberetur, quotiescumque periculum aliquod immineret, priusquam gravius fieret. Patefacto voto meo, nil ultra quæsivi.

Tractu dierum aliquot (refero, quæ ex literis curantis Medici apud me servatis excerpo) intelligo, Febrem aliis a Cortice curatam remediis, plurimum quidem imminutam esse, sed æqualiter continuam redditam cum rubore genarum præsertim a cibo, & conspicua admodum macie universali: quod movit mentem ipsius Medici ad præscribendum lac Vaccinum coctum, animo ad alterius lactis oblationem aliquando transeundi benigniori tempestate. Post brevem hujusmodi lactis usum refert Medicus, Febrem Continuam increbuisse cum manifestiore semper incalescentia aliquot horis a cibo, tandemque inquit: se periodum observasse Quartanæ Continuæ cum levi quodam frigore recrudescentis, quæritq; rursus, quid modo sentiam de China China non oblata. Inculco denuo illius oblationem, etiam validiuſculam,

culam, nulla mora interpoſita. Negligitur hæc: & reſponſum refero, quod jam Febris dupio procul non poteſt non haberi pro habituali, ideoque in animo eſſe præſcribendi juſculum ex decoctione Teſtudinis, Cancrorum, & Ranarum, dummodo ipſe conſentiam. Interim ſubdit idem Medicus curans: rem eſſe eo perductam [ſunt ipſiſſima illius verba] ut maxima ſit univerſalis emaciatio, virium proſtratio inſignis, notabilis ſurditas, facies ferme Hippocratica, vigiliæ aſſiduæ, dejectiones copioſæ, & ſumme fœtidæ, oculi caligantes, Febris Continua cum incremento a paſtu, genarum rubore, ſiti ardentiſſima, labiis aridis, & faucium ardore cum moleſtiſſimo inſimul ptyaliſmo.

Eodem tempore ſcribit ad me alter Medicus ſuperaccitus, ſe plane invitum acceſſiſſe recenter ad curationem, ubi non Actoris, ſed Spectatoris tantum partes erat acturus, aitque: ſe prima viſitatione deſperatam agnoviſſe Ægri ſalutem propter Febrem Continuam cum pulſu ne minimam quidem reſiſtentiam habente, facie Cadaverica, totius corporis macie, ferinis unguibus, aſſiduiſque vigiliis, Diarrhœa, Hæmorrhagia &c., tandenque concludit, aliis ſignis (ut inquit) lethaliſſimis, adjungi ulcus in Larynge cum ſcreatu veri puris identidem ſubcruenti, neque levamen aliud adhuc dignoſci, niſi moderamen aliquod vigiliarum nonnihil breviorum, quas tamen penſat ſomnus turbatus, & ſubdelirio perſæpe intermixtus. Ambobus reſpondi: me hos reputare acutiei potius, quam morbi habitualis effectus, ac ſigna, maxime cum vix menſis eſſet elapſus ab ultima invaſione morbi: nihilominus quando jam Æger eſt proxime acturus animam, ſive id contingat ob unam, ſive ob aliam cauſſam, prudentis Medici eſſe abſtinere a remediis in eo ſtatu inutilibus. Hoc non obſtante, ſi quid illis videretur tentandum, & ſiquidem aliqua, utut levis, appareret, aut apparuiſſet umbra periodi (manebat quippe mente repoſta Idea primi morbi) loco Ranarum, atque Teſtudinum, quas poſtmodum pro reſtaurando Ægro ſuperſtite non improbaſſem, ſi fuiſſet opus, Chinam Chinam nondum oblatam, precabar, offerrent doſi validiuſcula, quam idcirco indicavi, viſuri forſan, quæ antea non credidiſſent.

Amplexati ſunt illi tandem conſilium meum, jubar aliquod remiſſionis, & exacerbationis alternæ in Febre recognoſcentes; ſed loco ſubſtantiæ Corticis congruum viſum eſt illis pro faciliori Ægri aſſumptione ſubſtituere Julapium ex China China, neſcio qua vi ſaturatum, ex cujus uſu per ſex dies adminiſtrati cum nullum levamen agnoſcerent, ut retulere [interim tamen non obiit Ægrotans pro deplorato jam habitus] quinimmo cum major fieret, ut ajebant, proſtratio virium, Febriſque æque, & cum iiſdem ſymptomatis procedere videretur, iterum Decoctionem non modo, ſed & inſuper Julapium ex iiſdem Teſtudinibus, & Cancris, ſe libentius quam Chinam Chinam uſurpaturos fatebantur, ni ego renuerem. Quibus tandem fidenter reſponſum feci: impræſentiarum ſolo Cortice viriliter agendum eſſe: reliquis remediis in poſterum, ſi res exigeret, aut ſineret. Præſcripta itaque quotidie mane per tres dies *drachma una* Corticis in ſubſtantia, & *ſemidrachmam* ejuſdem per quatuor alios dies ſuperaddita Syrupo de eadem China China ad illum roborandum, iterumque ad alios tres dies exhibita quotie *drachma una*, Febris cœpit paulatim remitti, ſed nondum quantum erat in votis curantium Medicorum, qui pro reparanda Ægri macie remedia a Cancris, & Teſtudinibus petita jugiter proponebant, verbiſque officioſis tantum non implorabant, ut ego ab illis imploraveram promptiorem uſum Corticis. Quamobrem ut ipſis morem gererem (ſunt quippe viri docti non modo, ſed & Amici) etiam præter credulitatem meam in illud remedium conſenſi, hac inita pactione, ut eidem quotidie mane præmitteretur ſaltem *ſcrup. j.* vel *drach. ſs.* Corticis, quod libenter factum eſt ad longum tempus; ſicque com-

communi concursu, & voto perfecte sanatus est Æger, pristinoque robori, mox & optimæ habitudini restitutus circa Æquinoctium Vernum, ante cujus etiam adventum placuit iterum Ægrotantem novo usu Corticis præmunire. An a Febre Lenta, & propemodum habituali sanatus is fuerit, an ab Acuta, judicet Lector; a Cortice sanatum ambigat nemo.

IV. Æstate proxime elapsa *D. Ludovicus de Arboribus* ruri agens, quo me fortuito & ipse contuleram, instituit, ut Filium suum natu majorem, infra pubertatem tamen constitutum, mihique ab ortu notum, & pessime tunc habentem, vellem invisere ad solamen Matris, non ad curationem Filii, quem pro Tabido reputabat. Is alias pro Phthysico prope habitus est ob diuturnam tussim cum sputo semipurulento, difficultate spirandi, raucedine insigni, & lenta Febricula: sed ab his omnibus sedula adhibita curatione præter mei ipsius, curantis licet, expectationem plane convaluit. Ante tres annos quoque Spinam ventosam passus est in cubito, & in pede, quæ præter læsionem partium per triennium obsessarum, notabilem quoque totius corporis maciem invexit. Post hæc omnia circa prægressæ æstatis initia correptus est Tertiana Febre Intermittente, quæ tractu temporis in Lentam migravit, exsiccatis eodem tempore ulceribus articulorum, perennes cæteroqui ichores fundere solitis. De curatione postremæ hujusce Febris conscius non sum; ab alio enim Medico curatus fuit. Id unum scio, quod adhuc lente febricitans Ros adiit sat male habens, & ab aeris mutatione opem quæritans, suasu, ni fallor, ipsius curantis Medici. Ibi moram trahens assidue febricitavit cum vespertinis obscurissimis exacerbationibus, & nocturnis circa caput, collum, & thoracem sudatiunculis. Interim ulteriorem, summamque maciem contraxit, & quod pejus, maximam simul spirandi difficultatem, tussim molestissimam, sæpe siccam, sæpe quoque sputo viscido, ac crasso comitatam, cum raucedine assidua adeo gravi, ut audientibus molestiam inferret. In hoc statu illum Ruri deprehendi, dum ante domum ipsius casu transueherer: cumque eundem Tabidum, saltem fieri cœptum & ipse censerem, ut ab omnibus etiam non Medicis censebatur, Patri a me exquirenti, an China China illum, si non sanare, saltem levare potis esset, negative respondi. Cum tamen interrogarer, num ea citra noxam saltem posset tentari, respondi, quod habito respectu ad primam Febris radicem, tentari poterat, sed parca dosi, quoniam cæteroqui conjunctæ pectoris affectioni non erat congruens. Quod si a dosi parca levamen aliquod emersisset, fidentius postea poterat pleniore dosi usurpari. Præscripsi itaque non in Schedula medica [pudebat enim] sed lingua vernacula, mutato etiam charactere, *semunciam* Chinæ Chinæ in octo partes divisam, & abii, iter meum prosequutus. Assumpta ab eo intra octo dies China China, nunciat mihi Pater, Filium levius se habere, ac mane præsertim videri a Febre immunem, vel saltem infebricitationi proximum. Tunc aliam *semunciam* in quatuor tantum partes distributam præscribo, eaque pariter assumpta, narratur mihi, Ægrum bene se habere, non modo quoad Febrem, quæ jam evanuerat plane, verum etiam quoad reliqua omnia. Vix licet credulus, aliam tamen iterum *semunciam* præscribo in octo partes divisam; nec aliud amplius a quoquam audio. Sub finem Autumni offendens Patrem Ægrotantis in Urbe mihi obvium, interrogo illum de valetudine Filii. Optimam respondet obtinere, nec quicquam aliud pati, nisi incommoda a Spina ventosa in articulis, usque adhuc tamen etiam consolidatis, relicta. Paullopost ipse occurrit mihi per Urbem circumvagus Filius, quem vix dignosco: adeo carnosus, validus, vividoque colore præditus est. Qualem tunc vidi, talem etiamnum, Deo dante, haud infreqenter video, & [quod mirandum magis est] ab ipsis Spinæ ventosæ reliquis prorsus immunem.

V. Lectissima Virgo *D. Ursula Corsina*, gracillima, & universa thoracis, totiusq; corporis structura omnino dispositа ad Tabem, trigesimum circiter agens ætatis annum, cujus Fratrem, unamque insuper, & alteram Sororem sine ullo prævio sanguinis sputo Phthysis confecerat, corripiebatur lenta quadam Febricula cum tussi valde molesta, & pauco nihilominus screatu. Febricula hæc primis diebus me ancipitem reddidit de natura illius, ambigentem scilicet, an Chronica, & Tabem forsitan illatura, an subdole Acuta, malique moris particeps esset; adeo difficilis, & obscurus apparebat illius character. Tractu plurium dierum manifeste se prodidit Febris vere pro Lenta, quam comitabatur tussis assidua, noctu præsertim excrucians, cum copioso subinde screatu materiæ lymphaticæ spumosæ. Sæpius in die, horisq; incertis, modo noctu, modo interdiu asseverabat Ægra sibi exacerbari, & alias nonnihil remitti Febrem; sed sæpius nil tale pulsus, urina, vel carnium temperies aperiebat. Non negaverim tamen, me bis, aut ter, intra spatium 40. dierum circiter sensibilem aliquam deprehendisse remissionem, & exacerbationem. Reliquum temporis pari semper tenore ac passu Febris Lenta commensa est cum acri ad tactum calore, tussi importuna, copioso sputo, albicante, spumoso, & crudo, insignique insuper corporis macie.

Cum non proficerent remedia, quæ plurima fuere, notis indicationibus adimplendis destinata, motus ego a recenter, & crebrius apparente sensibiliore nonnihil incrementi, & decrementi Febris vicissitudine, Corticem Peruvianum tentare decrevi, parca quidem dosi, nempe *ad drach. ss.*, sed ad plures & plures dies. Ab illius usu visæ sunt aboleri obscuræ ille febriles exacerbationes; sed Lenta Febris, sibique deinde semper, aut fere semper æqualis, pertinaciter perstitit; quamobrem ab usu Corticis sine fructu, aut sensibili utilitate adhibiti, supersedere coactus fui.

Jam vero ad marasmum ferme deducebatur Ægrotans. Cum autem illi post tot alia incassum usurpata decoctionem radicis Chinæ præscribere aggrederer, nescio quo œstro percitus, radici Chinæ *Kinkinam* etiam adjunxi. Atq; ita *ex drach. iij. rad. Chinæ, & drach. ij.* Corticis Peruviani in duabus aquæ libris infusis, atque ad medietatem decoctis, duos Syrupos confeci, pauco Syrupo de cortice Citri edulcatos, quorum unum quotidie mane sumebat, & constanter perseverabat. Ab usu novi hujusce remedii semel in die, ut dictum est, assumpti, Ægra sensim melius se habere cœpit; quapropter usus illius ad XL. usque dies protractus integram valetudinem inferre visus est Febre videlicet tandem devicta, vel ad inconspicuam deducta, tussi admodum imminuta, imminutoq; pariter sputo, remanente tantummodo insigni, quæ minime reficiebatur, carnium extenuatione. In hoc statu cum ea haud multum incommode perduraſſet, eidem valedixi; animo tamen Lac exhibendi adventante Vere, aliquam interim quietem, & cessationem a remediis cuilibet anteponens remedio. Sed vix mensis erat elapsus, cum iterum advocabar, ut Ægram inviserem, eadem Febre, eadem tussi, eodemq; sputo a pluribus jam diebus laborantem. A remedio, quod manifeste profuerat, indicatione desumpta, iterum Syrupum ex Cortice Peruviano cum radice Chinæ portionibus æquis decocto, turbidum insuper, & plurima Corticis substantia refertum, neq; semel tantum, ut antea, sed bis in die sumendum præscripsi: quo ad xxx. usque dies continuato, Ægra tandem perfecte convaluit, adeout nunquam antea æque valuerit, abolita in integrum tussi, & ne vestigio quidem, vel umbra Febris superstite. Quia tamen gracilitas membrorum, præsertim extremorum, non satis refici videbatur, Lac Asininum exhibui ad duos circiter menses, quo pro ratione sui habitus fuit omnimode restituta.

Aliam ex oppositо Adolescentulam recens nuptam, ex nativa dispositione minime in Tabem pronam, & Febri manifestiores exacerbationes, sensibilesq; remissiones habente diutius vexatam, cum copio-

piosis sudoribus, tussi molesta, & sputo spumoso, eadem pariter methodo curare institui, postquam consueta, quæ non pauca fuere, remedia nil proficere observassem. Sed incassum plane id sum molitus; hæc enim, licet longe minus dispositæ videretur ad Tabem, inevitabili tamen forte Tabida facta est.

VI. *Frater* impuber Sculptoris æneæ Tabulæ Stemma Febrium genealogicum referentis, & primæ hujusce Therapeuticæs Editioni insertæ, laborabat a duobus jam mensibus Lenta quadam Febricula, quæ ad maciem insignem illum deduxerat. Cum pluries invisendi Operis gratia domum Sculptoris adirem, Puerum hunc macilentum, modo jacentem, modo erectum deprehendebam, sed semper febricitantem pari intensione, cum pulsu celeri, urina male colorata, appetitu vivido potius, quam prostrato, & siti fere nulla. Occasionem Febri videbatur suppeditare diuturnum ulcus Intestini recti, ante aliquot menses a Chirurgo curati quidem, sed imperfecte, aliqua videlicet labe adhuc superstite. Cum interrogarer, data occasione frequentioris accessus mei, an quicquam posset administrari pro curanda hujusmodi Febre, tergiversabar, solum hordei cremorem indigitans pro alimento simul, & medicamento. Tandem cum quadam die scisciteretur a me Sculptor, latinæ linguæ non ignarus, cujusnam generis esset Febris Lenta Fratris sui, quarum Febrium varias species in Arbore mea incidenda observarat, respondi hærere me nonnihil circa hoc; sed tamen probabilius credere, eam esse ex illarum potius specie, quas in ramis delibratis excudebat, quam earum, quas excudebat in ramis Cortice obductis, & consequenter esse veram habitualem potius, quam mentitam, insuperque fortasse symptomaticam, adeoque Cortice Peruviano probabiliter non curabilem. Dum autem in confirmatione meæ assertionis adducerem æqualem semper Febris continuitatem a me deprehensam, subjungebatur mihi Ægrum nullo ordine, & tantum per accidens invisenti, Febrem nonnullis horis, immò & nonnullis inordinate tamen diebus, intensiorem nonnihil, & nonnullis aliis remissiorem observari, ut & exacerbationem illius aliqua nonnunquam brevissima, & fugaci horripilatione notari. His intellectis, nec tamen plane creditis, primo *Syrup. de Cichorio* compositum cum *Rhabarbaro* ad aliquot dies præscripsi, deinde præmissa protestatione de probabili invaliditate remedii, præscripsi Corticem *ad drach. ſs.* omni mane per dies octo. Quod cum non plane inutiliter cessisset, cepi idem remedium offerre mane, & sero ad dies quatuor. Validiori huic impulsui Febris nequivit resistere; sed abiit expulsa. Interjecta vero unius hebdomadæ quiete, rursusq; post eam repetito per octo dies usu Corticis *ad drach. ſs.* quotidie mane, ita fugata est Febris, ut nunquam redire sit ausa, succedente loco illius decenti corporis renutritione, firmaq; in integrum valetudine.

VII. *D. Andreas de Ferrettis* Sacerdos quadragenarius [ut aliquod etiam exemplum Lentarum Febrium in Subjecto provectioris ætatis afferam] habitus corporis summe gracilis, adustique, ut loqui mos est, temperamenti, Febribus acutis, & ardentibus facile obnoxius, semperq; ideo quoties vel ægrotabat, vel convalescebat, de Habituali suspectus, anno 1706. correptus est Febricula quadam ab ipso initio Lenta, quam proinde per duas hebdomadas, & ultra assidue circumtulit. Excarnis ille insigniter evaserat, & decolor, siti assidua premebatur, calorem exhibebat tactum ferientem, & sudatiunculas tantum nocturnas patiebatur, a quibus levius se habere ad aliquot horas asseverabat; reliquo tempore summam præseferebat cutis aridiratem. Consilio meo jussus decumbere, subjecit se regimini medico, maxime cum jam inciperet ægre stare, & circumvagari. Febre diligenter inspecta, & quidem diversis horis, eandem fere semper æqualem reperi, non tamen tam exacte, quin pulsus una nonnunquam vice frequentior quam altera, nulla tamen servata lege, reperiretur. Tantummodo asserebat ille, se noctes aliquot, vel aliquot saltem noctis horas transigere satis tranquillas, Febre

tunc juxta ſenſum illius etiam citra ſudorem leviore reddita, cujus tamen levaminis vix ullum ego veſtigium clarum mane poteram tactu explorare. Tractatus eſt blandis remediis per plures dies, Alterantibus ſcilicet humectantibus, & refrigerantibus, Emulſionibus, Cremore hordei, juſculis Cancrorum, & ſimilibus, præmiſſa parca ſanguinis detractione, & interjectis clyſteribus ex lacte, & ſaccharo, aliiſque hujuſmodi diutius adminiſtratis. Sed cum ſine ulla diminutione protraheretur Febris, macies autem ingraveſceret, & roridæ humiditatis conſumptio, ad uſum Corticis anceps confugi: quo *ad drach. ſs.* quotidie mane per dies duodecim aſſumpto, Febris omnino ſublata eſt, & repetito, continuatoque ad longiuſculum tempus remedio, inhibita quoque eſt omnis Recidiva, & reſtituta in integrum naturalis carnium conſtitutio. Poſt duos annos iterum idem decubuit ex duplici Tertiana Continua ſatis intenſa, & diuturniore, a qua per viam methodicam vulgatiorem liberatus eſt citra auxilium Corticis, cujus tamen uſum jam proxime meditabar, ni Febris evanuiſſet.

Per hoc autem, quod utilitatem Corticis in enarratis caſibus expertus commendem, non fit, quod incertum aliquando non fatear in Febribus Lentis, a radice quoque Intermittente procedentibus, juvamen illius; non enim deſunt caſus, in quibus quandoq; hoc remdium non ſufficit, etſi ſuffecturum videatur. Hujuſmodi exemplum habui, præter alterum ſupra indicatum, in *D. Paulo Paſſarino*, qui poſt duos menſes ruralis ægritudinis ex duplici Tertiana Intermittente in Urbem redux factus eſt cum Lenta Febricula, prægreſſis periodicis ſuccedanea. Hæc cum ingraveſcere nonnihil inciperet, & prorſus amittere levem, quam antea ſervarat, Exacerbationis, & Remiſſionis umbram, tandem poſt alia remedia inutiliter adminiſtrata tractata eſt Cortice *ad drach. ſs.* exhibito bis in die, proteſtatione tamen præmiſſa de incertitudine juvaminis in circunſtatiis hujuſmodi. Licet autem ad nonnullos dies productus fuerit illius uſus, nihilominus Æger ſenſim conſumptus Fatis ceſſit. Neque diuturna admodum fuit Ægritudo, quippe (ut mecum animadvertebat Medicus curans) priuſquam Corticem præſcriberemus, Febris illa aliquem jam acutiei characterem ſuſcipere incœperat. Pectus huic Juveni erat non bene diſpoſitum; alias enim de Phthyſi fuerat ille ſuſpectus. Graveolens erat eidem halitus, tuſſiſque moleſta cum ſcreatu materiæ craſſioris, minime tamen purulentæ. Quare præcordia ſaltem non bene conſtituta fortaſſis habebat. Alios tamen interim pejus habentes, magiſque de Tabe ſuſpectos, ut in Hiſtoriis ſupra relatis, Cortice ſanatos vidi.

Hinc eluceſcit, remedium iſtud ſtrenuam operam non ſemper quidem, ſed tamen ſæpius navare in curatione Febrium Hecticas æmulantium, præſertim in ætate citra completos pubertatis annos conſtituta, necnon in aliis etiam ætatibus, dummodo circunſtantiæ congruentes pro illius utili adminiſtratione concurrant, ut de aliis quoque Febribus naturæ ancipitis abunde jam dictum eſt, nec tamen forſitan dictum ſatis.

Ne igitur hac in re maximi momenti, a qua non raro pendet Hominis Vita, decipiantur Tyrones, aliive parum verſati, quibus cuncta, quæ diximus, poſt abſolutam Tractatus hujuſce lectionem [ſiquidem integram, ut prolixiorem ferre poterunt] facile forſan memoria excident: idcirco ante complementum ejuſdem Tractatus placet hic pro faciliori, commodiori, & regulari uſu Remedii, quoddam veluti locali memoriæ ſpecimen cunctis exhibere in *Arbore* infra delineata, quæ univerſalem, quantum ſat eſt pro re, de qua agitur, Febrium Geneſim, & frequentiores earum metamorphoſes, atque idcirco congruentem quibuſdam, & quibuſdam non congruentem, immo & eidem Febri opportunam uno tempore, & alio non opportunam Corticis adminiſtrationem comprehendit. Pro cujus itidem *Arboris* clariore intelligentia, e re erit ſummatim præmittere ſequentis Pagellæ monita.

Expli-

Explicatio Arboris generatim.

ARBOR hæc ſimulat (neque enim graphice poteſt exprimere) Plantam, cujus Cortex *China China* dicitur. Et quoniam ab Hiſpanis vocatur illa *Palo de las Calenturas*, referente *Bado*, quod idem ſonat, ac *Lignum Febrium*, propterea nos quoque commodam hìc loci nomenclaturam eandem retinendo, Categoriam Febrium ordine ad rem noſtram magis, quam ad ritus ſcholaſticos accommodato (non enim rigoroſam Febrium Synopſim primario deſcribimus, ſed illarum obtemperantiam, vel reluctantiam Cortici) voluimus inſculptam eidem Arbori, Febres ipſas, quas exhibent, magna ex parte extinguenti, cui præluſimus jam altera, utut puſilla *Icone*, ſimulque *Lemmate* ſitis in fronte ipſa Tractatus.

Quia vero tota *Vis inſita* eſt mero Arboris *Libro*, ſeu puro illius Cortici, nec ultra ipſum extenditur: propterea Febres, quas *Cortex* certo ſanare ſolet, in nodis Ramorum Cortice obductorum, ideoque & fronde inſignitorum, inſcribi curavimus; quas vero Cortex non ſolet ſanare, ſculpi juſſimus in nodis Ramorum decorticatorum, omnique propterea fronde carentium. Quas tandem modo ſanat, & modo non ſanat idem Cortex, inciſas voluimus in nodis Ramorum ſecundum medietatem decorticatorum, & ſecundum aliam medietatem Cortice obductorum: quod quidem ea, qua potuit, diligéntia, & arte conatus eſt Sculptor exprimere, ut ſcilicet dimidia pars Rami, ut ſic dicam, Hermaphroditi, dupliciſque generis faciem præſeferentis, productorem ſuum decorticatum reſpiciens, dirimatur, quantum licet, ab alia medietate, productorem ſuo Cortice tectum reſpiciente; idque pariter in ipſa Febrium tranſmutatione, ubi tenuiores ſunt ſurculi, mens fuit aliquo modo adumbrare, ut quantum fieri potuit, innoteſceret, uſquequo in ipſa etiam metamorphoſi ſit locus, vel non ſit uſui Corticis, quemadmodum attente conſideranti patere poterit.

Ob eandem rationem non una ex iſtis tranſmutationibus, propter quas in aliam naturam Febres degenerant, in eadem Arbore expreſſa viſitur, vi cujus metamorphoſeos identidem contingentis Febres nonnullæ de admittentibus Corticem evadunt non admittentes, & e converſo. Hinc emergit quidam veluti earum Circulus imperfectus, quo mediante fere quælibet tranſit in quamlibet, ubi ſcilicet aliqua ſit ſymboleitas. Sic Intermittentes omnes migrant facile in Continuas, & plurimæ Continuæ nonnunquam in Intermittentes. Intermittentes pariter ab una ſpecie migrant in aliam, ut Tertiana in Quartanam, & econtra. Continuæ quoque plurimæ etiam ab Intermittentibus ortæ, tranſire poſſunt in Hecticam, ut Lentæ, vel etiam Acutæ, & Ardentes, ab iiſdem Intermittentibus primitus ortæ. Unde vere quævis in quamvis poteſt tranſmutari, ut dicebam, dummodo non adſit inter illas omnimoda diſſymboleitas, aut improportio. Sic Hectica *v. gr.* non poteſt in Ephemeram, aut Tertianam Intermittentem degenerare curſu retrogrado, etiamſi in aliis caſibus detur, aut debeat intelligi in Arbore noſtra aliqua Febrium plurimarum Circulatio non modo a Ramis majoribus ad minores, & a minoribus unius majoris ad minores alterius, ſed & mox a minoribus ejuſdem ad ipſum majorem, ordine, ſi non plane inverſo, ſaltem quodammodo circulari: Quia ergo tranſmutationes omnes proſequi non eſt poſſibile ſine confuſione, nimiaque implicatione ramorum Arboris, ſufficiat pro modulo adumbraſſe potiores. Exemplo ſint variæ metamorphoſes Diſcretarum in Subintrantes, & Subintrantium in tandem Hecticam. Idem ſubintellige de Lentis etiam ex radice Intermittente prodeuntibus, aliiſque in eandem Hecticam degenerantibus, de Benignis in Malignas converſis &c., intellige, inquam, hæc & ſimilia, ne iſthæc Febrium diviſio manca magis videatur ac ſit, vel diſtributa in membra non ſatis oppoſita. Et hæc univerſim de conſtructione *Arboris*,

Explicatio Arboris particulatim.

(A) EXhibet Ramum decorticatum, & ſegregatum ab aliis, Febrium, ut ajunt, SIMPLICIUM.

(B) ſignat Ramum pariter decorticatum CONTINUARUM CONTINENTIUM PUTRIDARUM, ut ajunt, tam ESSENTIALIUM, quam SYMPTOMATICARUM &c.

Notanda hìc occurrit coaleſcentia (h) *duorum ramuſculorum, quorum unus ab ESSENTIALI COMITATA procedit, alter a SYMPTOMATICA FIXA, & ambo in unam INFLAMMATORIAM (intellige hoc nomine & ERYSIPELATOSAM) uniuntur, utrique communem. Pariter notandum, differentias individuales Febrium inde prodeuntium, nec non aliarum plurium poſitas eſſe pro exemplo innumerabilium.*

(C) denotat Ramum itidem delibratum, & Spurium Continuarum REMITTENTIUM SIMPLICITER, ex quo aſſurgit pro medietate Ramus Hermaphroditus PROPORTIONATARUM.

(D) oſtendit Ramum ſuo Cortice pollentem Febrium INTERMITTENTIUM DISCRETARUM, & ſpecierum frequentiorum earundem, tam benignarum, quam malignarum.

Character tamen malignitatis, Continentibus etiam, & Proportionatis ſæpius familiaris, exprimitur in ſolis Intermittentibus, immo in ſolis TERTIANIS, inter Intermittentes potioribus, idem ſubintelligendo de aliis Intermittentibus, in quibus peculiares, minuſque obſervatas Febrium differentias conſtituit. Neque per hoc, quod eædem Malignæ Intermittentes non conſpiciantur diviſæ in Simplices, Duplices, vel Triplices, ut Benignæ, putet quiſpiam; id, quod ſatis notum eſt, eo quod ſubticetur, excludi.

(E) repræſentat Ramum ſuo pariter Cortice velatum, Spuriumque, Febrium Intermittentium SUBINTRANTIUM, qui pro altera medietate producit Ramum Hermaphroditum PROPORTIONATARUM.

(F) exhibet ipſum Ramum Hermaphroditum Febrium PROPORTIONATARUM pro medietate velatum ſuo Cortice, & pro altera medietate nudum, parte nempe, qua reſpicit Intermittentes, Ramumque Spurium SUBINTRANTIS, Cortice præditum, qua vero reſpicit Continentes, Spuriumque Ramum REMITTENTIS, decorticatum.

De hoc Ramo generaliter notandum eſt, illum, paucis licet ſurculis, reſpectu ad alios habito, inſignitum, eſſe tamen plurium diviſionum capacem, quas hìc repetere minime placuit, non ſecùs ac Rami Continuarum, & Intermittentium, a quibus proficiſcitur; ſiquidem Proportionatæ quoque, præ cæteris Febribus in praxi frequentiſſimæ, vel ſimplices ſunt, vel duplices &c.: item, vel Solitariæ, vel Comitatæ, & vel Coagulativæ, vel Colliquativæ &c. Sed hìc ad confuſionem evitandam, ſat eſt expoſuiſſe quod ad intentum facit.

(GGGG) monſtrant, mediis complicationibus exiliorum aliquot ſurculorum, a Ramis majoribus prodeuntium, vulgatiores (ſaltem Antiquis) Febrium de genere quovis putrido Complicationes. Implicatio ſiquidem Hecticarum cum Putridis de Intermittentium genere, neque ulla cum utilitate, neque ſine confuſione exprimi poterat.

Ramuſculorum Arboris minutiores Notæ.

(a) INdicat tranſmutationem CAUSONIS, ſeu Febris ardentis, in Hecticam.

(b) tranſmutationem Synochi ACMASTICÆ in eandem HECTICAM innuit.

Idem de pluribus aliis, ut dictum eſt, intelligas velim.

(c) duarum pariter Symptomaticarum, ſcilicet MARASMODIS Lentæ, & TABIDÆ Ulceroſæ, inſertionem in eandem indigitat.

(d) denotat ejuſdem TABIDÆ, & MARASMODIS mutuum coalitum.

(e) exprimit metamorphoſim Tertianæ Simplicis SUBCONTINUÆ Malignantis in Tertianam CONTINUAM ACUTAM, pariter Simplicem. Intellige quoque Malignam.

(f) binam comprehendit metamorphoſim ſimul coincidentem, quarum una eſt ejuſdem Tertianæ SUBCONTINUÆ MALIGNANTIS, ACUTÆ, ac DUPLICIS factæ, altera Tertianæ Duplicis Intermittentis Benignæ, primò SUBINTRANTIS, mox ACUTÆ pariter factæ, in eandem Tertianam Duplicem Continuam.

Idem intellige de Quotidiana, de Quartana triplici &c., quæ omnes de Subintrantibus in Acutas æque tranſire poſſunt.

(g) notat utriuſque recenſitæ Febris ab ortu Intermittentis, mox in Continuam Proportionatam converſæ, ulteriorem propagationem, & tranſmutationem in ACMASTICAM.

(h) denique indigitat per modum exempli communionem originis plurium Febrium de genere inflammatorio, modo ad ESSENTIALES COMITATAS, modo ad SYMPTOMATICAS FIXAS pertinentium, ut notavimus in explicatione Rami (B).

Intellige quid ſimile de pluribus aliis, tam ejuſdem, quam diverſi generis. Cætera per ſe patent.

CAPUT VI.

Enodantur nonnulla Quæſita variis titulis comprehenſa circa uſum etiam ulteriorem Peruviani Corticis.

Et Primò

Quæritur, an ille conveniat aliis Morbis, præſertim periodicis, præter Febres; nec niſi cunctanter, creditur, ſpectatis exemplis.

VIRTUTEM Peruviani Corticis adeo mirandam in Febribus tum clare, tum etiam ſubobſcure periodicis, nullam prorſus eſſe in aliis Morbis, & præſertim in iis, quibus ratione cujuſdam, qualiſcunque Circuitus, aliqua videtur ineſſe cum Periodis Febrium proportionalis analogia, ſibi adhuc nonnulli, nec plane forſan immerito ſuadere neſciunt. Neque caret auctoritate plurium Virorum illuſtrium hujuſmodi opinio. *Sebaſtianus* ſiquidem *Badus* putat, Corticem prodeſſe poſſe in omnibus affectibus frigidis, & diuturnis, affertque teſtimonium *Hieronymi S. Sophiæ* celebrantis illum in Catarrhis, & Rheumatiſmis, in Ventriculo firmando, & ſignate in affectibus Hypochondriacis, pro quibus pariter curandis valere Corticem, probat inſuper idem *Badus* auctoritate *Nicolai Suſannæ*, & *Chriſtophori Paravicini*, quibus addit *Nigriſolus* etiam *Malpighium*; quod & ex ineditis illius Conſultationibus ipſe nonnunquam deprehendi. *Monginotius* conjectat huic Cortici, etſi in alios uſus hactenus traductus non fuerit, quam ad Febrium curationem (utor ipſis ejuſdem verbis) Naturam tamen alias proprietates medicas certo indidiſſe pro ſuperandis in genere, aut impediendis quibuſdam aliis fermentationibus alios morbos inducentibus, illis præſertim, quæ ortum debent

bent exuberantiæ ſuccorum accidorum. Ob id & ipſe pro affectionibus hypochondriacis, & hyſtericis præſtantiſſimum remedium appellat. Laudat item ad obſtructiones Lienis, Meſenterii, aliarumque partium, ad ſuppreſſiones quarundam evacuationum naturalium, ac proinde ad Chloroſim, alioſque affectus iſtis finitimos, propriamque experientiam in teſtimonium adducit, & alienam invitat. *Blegnyus* eundem Corticem, cuicunque Febris ſpeciei deſtinetur, vel morbo, quem vaporis nomine donant (adverſus quem Chinam Chinam eximiam credit) omni hydropis ſpeciei, aut alteri cuipiam ægritudini, ſive illius ſubſtantia, ſive infuſio, ſive tinctura &c. exhibeatur, ſuo ſemper fungi munere, pro certo habet. *Morton* ad morbos omnes quoquo modo periodum habentes videtur admittere, atque præſcribere, præſertim ubi abſconditum latere poſſe credat febrile fermentum; idque probare nititur etiam ex curatione hemicraniæ periodicæ habita in ſe ipſo. Nec quid abſimile quadam Epiſtola ad me conſcripſit Accuratiſſimus rei anatomicæ Cultor, atque Promotor *Pacchionus*, Ophthalmiam videlicet periodicam, ſimulque vehementer dolorificam, & epilepticos inſultus proxime minitantem, Cortice curatam aſſeverans in quodam Eminentiſſimo S. R. E. Cardinali. Eundem Corticem mirandas vires habere in confortandis ſpiritibus, & ad ſanam, firmamque corporis craſim teſtituendam Viris hypochondriacis, & hyſtericis fœminis, dejecta jam quaſi corporis œconomia, *Thomas Sydenham* propria obſervatione ratum facit, additque, magis conſpicuum eſſe remedii effectum in illa hyſterica affectione, qua Mulieres *ſpaſmis* affectæ niſus edunt fortiſſimos, & pluſquam muliebres, pectora ſimul fetientes &c., quam in aliis. Lumbricos illum necare, & pellere, plurimi autumant; idque ſibi multiplici experientia compertum eſſe, Cl. *Ramazzinus* aſſerit pluries in ſuis *Conſtitutionibus*, necnon Erudit. *Lanzonus* peculiari obſervatione. Dolorem Ventriculi acerbiſſimum ſtata hora qualibet die recurrentem Cortice feliciter a ſollertiſſimo rerum naturalium ſcrutatore, Clariſſimo ſcilicet *Valliſnerio*, ſanatum legi. Antiepilepticam, quod magis miremur, eſſe Chinam Chinam, ipſe, qui expertus eſt in caſu nobilis Pueri Epilepticis inſultibus una cum Tertiana Febre detenti (quo tamen caſu ego eam reſpicerem potius ut mere Febrifugam) ſcribit *Tozzius*, *De Epilepſia*, credulitatem inſuper ſuam aliis etiam experimentis innixam, innuens. Ad Aſthma quoque convulſivum per intervalla recurrens, eandem proficuam eſſe, nonnulli aſſerunt: demumque accepi ab Eccellentiſſimo *Corghio*, Mantuæ Medicinam exercente, hiſtoriam ſuper hac re notatu digniſſimam, quam ex illius Epiſtola ad me conſcripta fideliter excerptam huc transferre non piget. Eſt autem hujuſmodi.

D. Comes Franciſcus Cajetanus Ferrarius Mantuanus, optimæ indolis Adoleſcens, mihique ſat notus, quandoquidem pluries illum Mutinæ decumbentem curavi, dum in eximio hoc Nobilium Collegio Convictor degeret, Anno 1709. ætatis vero 23., labente Octobris menſe, ut habeo ex enunciata Epiſtola, correptus eſt Tertiana Intermittente, quæ in vigore acceſſioni gravem inferebat anhelitus difficultatem, veri Aſthmatis æmulam. Ope Chinæ Chinæ ſublata Febre, ſublata eſt pariter difficilis reſpiratio, remanente tantummodo ad tempus aliquod hypochondriaca quadam affectione, quæ pariter remediis opportunis curata eſt. Circa medietatem Aprilis anni ſubſequentis, nempe 1710. iterum correptus eſt Febre, ſed Continua, & ad acutam vergente, atque [ut puto] periodica, quam vehemens Aſthma convulſivum comitabatur. Affectio iſthæc ad plures dies omnia Medicorum, & remediorum conamina eluſit; vixque bis, aut ter, ſpirituoſis antiepilepticis ad breve temporis intervallum auſcultaſſe viſa eſt; ſed paullopoſt æque recruduit. Itaque omnibus irritis, habita demum natione tum prioris morbi, & curatio-

LIGNUM FEBRIUM.

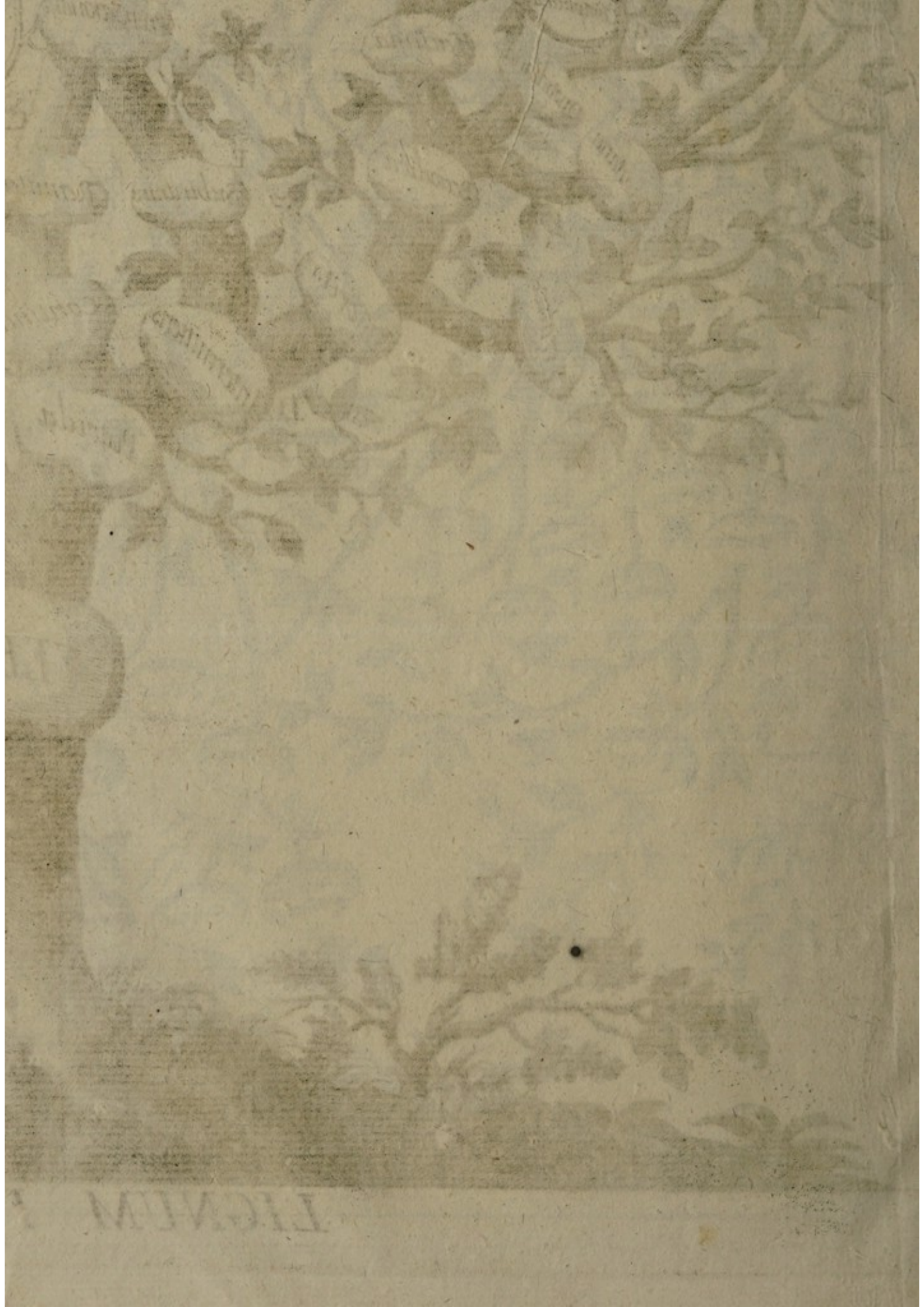

rationis illius, tum affectionis hypochondriacæ ipsi priori morbo superstitis, tum sensationis cujusdam molestæ, superius orificium Ventriculi, totamque Mesenterii regionem occupantis, tum denique motus cujuspiam alterni, quo hujusmodi sensatio una cum convulsivo Asthmate recrudescebat, sancitum fuit a curantibus Medicis, Corticem rursus offerre: quo *ad duas uncias* successive propinato, & Febris & adjunctum symptoma simul evanuere. Nonis Maji revixit Asthma solitarium, scilicet sine Febre, & cum molesto tantum in partibus jam memoratis sensu. Repetitus ideo est Cortex; & *trium unciarum* absumptione extinctus est morbus. Continuatum est per plures dies ad præcautionem remedium; vixque eodem omisso, fortior rediit morbus, sine Febre tamen, ut & deinceps semper: assumptis vero rursus *totidem unciis* Chinæ Chinæ substitit. Diutius propterea usurpatum est idem medicamen ad prophylaxim; sed eo non obstante, circa mediatatem Julii æque ac ante insurrexit Asthma. Mutato proinde consilio, ad alia remedia animum convertere iidem Medici; sed nulla unquam arte datum fuit morbum compescere, nisi facto ad Corticem teditu, cujus Extracto antiepilepticis mixto, necnon solitaria illius infusione, eodem tempore utiliter sunt usi. Morbo vero jam declinante, ad Thermales Aquas confugerunt, quibus feliciter vias permeantibus, bene habuit Patiens usque ad Decembris initium. Eo autem tempote, novo invalescente Asthmatis insultu, eodem medicamine sedatus est. Tunc memoria recolentes Medici levamen, quod intulerant Thermales Aquæ, statim ad valentiora diuretica transitum fecerunt, quibus valetudinem antea dubiam, subinde firmam, ac stabilem Ægrotanti reddidere.

In hoc sane casu (si quid liceat animadvertere) China China nonnisi simplicis Febrifugi munere functa est ab initio; Febrim enim pellendo, adjunctum quoque symptoma difficilis respirationis indirecte tantummodo visa est sustulisse; ipsa vero Febris tam primò, cum fuit Intermittens, quam deinceps, cum rediit Continua, videtur fuisse de Pernicioſarum Comitatarum stirpe, quarum Inconem aliquam nobis exhibuerunt *Mercatus pag.* hujus Tractatus 120., necnon *Mortonus* pag. pariter hujusce Tractatus 131. In progressu autem cum Asthma solitarium redditum, & depulsæ jam Febri superstes, eadem China China pluries compescuit, in ipso tunc Asthmate a Febre olim primitus excitato, febrile fermentum adhuc quoquo modo latuisse suspicaretur *Mortonus*. Et revera difficilis illius respirationis radicem, si non plane intra Focum febrilem, saltem infra Septum transversum quærendam potius esse, quam supra illud, aut intra Thoracem, satis patefacere visa sunt accidentia concomitantia; quare quod hac occasione contigit Cortice adhibito, forsitan haud ita facile in Asthmate primario, ac idiopathico æque eventurum licebit conjicere.

Denique ut ad institutum redeam, eundem Peruvianum Corticem haud exiguis pollere viribus ad ipsam demulcendam sævitiem, & modificandam Caussam Arthritidis, aliorumque hujusmodi affectuum identidem recurrentium, non desunt, qui affirment. Quoad me tamen observavi non semel, hominibus arthritidi obnoxiis, atque a Febre periodica per Chinam Chinam curatis, podagram sibi familiarem paullopost superveniſſe, eosque ab omni in febres relapsu præservasse. Certe hisce casibus China China febrium caussam reprimens, arthritidis caussam nequaquam repressit, sed potius eam specie Criseos cujusdam visa est excitasse. Accepi nihilominus a præclaro quodam Concionatore ex Ordine Cler. Regul., se ad sedandos dolores podagricos, quibus crebro obnoxius erat, Chinam Chinam pluries usurpasse ex consilio cujusdam P. Capuccini, testem expertum se perhibentis, modo *ad sesquidrachmam*, modo *ad drachmas duas* cum magno levamine, itaut assumptis tractu 20. dierum *unciis duabus & semis* circiter

ter Corticis, valuerit intra illud tempus cum exiguo cruciatu a podagra liberari Hyemali tempestate, cum cæteroqui longe diutius, atque crudelius vexari consuevisset. An prædicta omnia vera sint, an sibi blandiantur aliquando tam speciosa asserentes, non parum ambigo, præsertim cum identidem neget unus, quod alter asserit, & uterque propriam experientiam adducat. Cum enim lis agitur inter duos Cortice utentes, præsertim Professores Artis, incertitudinem eventus satis probat assertio hinc inde opposita, quod nonæque contingit, quando ab aliquibus non expertis, & perperam præoccupatis negantur cæco quodam modo de eodem effectus palpabiles, quales in hoc Tractatu retulimus: hujusmodi enim controversia, quæ cadere nequit nisi inter Medicum Cortice utentem & inter non utentem, vel raro, & sine Methodo utentem, nullius justæ incertitudinis index esse potest.

Super hac re si mihi dicendum sit determinate quid sentiam, quidve sim expertus, haud erubesco fateri, me nec satis compotem esse opinionis, nec, quod magis est, experientiæ meæ; nam quoad primam, nimis alta, & inaccessa est, jam non dicam luminibus, sed potius fugacibus coruscationibus intellectus mei Virtus Corticis, ut de illius efficacia valeam hic & nunc a priori differere, aut ita opinari, ut cunctis placeam: quo vero ad secundam, ea adeo me semper cohibuit Obtrectatorum Corticis dicacitas, ut illum in casibus, morbisve, in quibus nondum communi voto sufficiens creditus est, raro propinare sim ausus, etsi citra omnem penitus periculi aleam id fieri potuisse: qua via conatus sum — *posticæ occurrere sannæ* — quam cæteroqui declinare, non succedente effectu, nullatenus licuisset. Ut ut ergo videatur parum decere de rebus hisce haud satis expertum loqui, en nihilominus quod ex manca, nec plane completa observatione mea circa prædicta potis sum edere: satius est enim [ut ajebat Famigeratissimus *Borellus*] *pauca, & minus elaborata, quam nihil ad Posteros transmittere*, ut scilicet (subdam cum *Plinio*) *quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid, quo nos vixisse testemur.*

Si ergo reminisci liceat eorum, quæ diximus hæsitanter *Libro I.* circa virtutem Corticis, & circa succos in Febrium Intermittentium curatione ab eodem probabiliter correctos sive per absorptionem peculiarem, sive per aliam quamlibet salium peregrinorum iisdem inexistentium retusionem: itidem quæ sumus effati circa vias, vasa, & loca, in quibus vividiorem conservari, ac exerceri suspicati sumus illius activitatem, non abs re erit pariter opinari, quod in morbis, qui suam sedem potissimum in Ventriculo, Intestinis, Mesenterio, Glandulis, Ductibusque Chylo-lymphicis obtinent, aliquid opis afferre possit, saltem ut afferre creduntur alia remedia actionis lentæ, minusque conspicuæ. Ob id in morbis hypochondriacis appellatis, & benignius acceptis, in Apepsia, Dyspepsia, indeque ortis affectionibus, non plane rejiciendum arbitramur. Et licet captu non sit admodum facile, quo pacto Cortex Febrifugus possit opitulari Hominibus hypochondriacis, humores parum dispositos ad febricitandum habentibus: nihilominus, quotiescunq; experientia respondeat, credi potest id fieri ea ratione, qua Melancholici, seu Hypochondriaci, & Quartanarii censentur humoribus consimilibus præditi: adeoq; censendi videntur eodem quoq; remedio curabiles. Utcunque, Corticem restaurare infirmas Ventriculi coctiones, ac inde habitum corporis firmiorem inducere, tono viscerum, infimi præsertim ventris, non solum restituto, sed & in meliorem statum redacto identidem obviam est. Circa quod consideratione digna videtur observatio *Mortoni — De Proteiformi Febris Intermittentis genio*, quæ observatio prostat in illius *Historia* 29., alias etiam a nobis memorata; In ea siquidem describitur *Vetula elumbis, ac paralytica, & LXVII. annum ætatis agens, quæ post assumptas tractu temporis* libras duas *Chinæ Chinæ, quadantenus*

nus iterum juveneſcere viſa eſt, appetitum integrum, & firmam valetudinem brevi conſequuta: jamque ubi octuageſimum ætatis annum pene attigit, vultu vivaciori, ac animo hilariori prædicta apparuit, corpore magis erecto, & greſſu magis cito, ac firmo incedens, quam ante uſum Corticis. Proinde affectionibus etiam ſuprarecenſitis, quæ ſimul hypochondriacarum nomine audiunt, quæque a vitiata digeſtione utplurimum pendere ſolent, proficuus idem Cortex, quoquo ſaltem modo, cenſendus videtur.

Memini & ego [ne propria experimenta ſubticeam] mecuidam Adoleſcentulæ hujuſmodi affectibus male vexatæ Corticem cæteris non proficientibus præſcripſiſſe; cumque ab ejus uſu convaluerit, puto non ſine aliis quidem rationibus, quod convaluerit ob ejus uſum: cum tamen id non immediate contigerit, neque frequentia proſtent hujuſmodi exempla, quod hic conjecto; non ea certitudine aſſero, qua Pernicioſas Intermittentes ſanatas aſſerui. Patiebatur illa a duobus jam menſibus aſſiduum ſtomachi angorem cum frequentiſſimis vomitionibus materiæ acidæ, ac ciborum aſſumptorum, & cum ventris rugitibus, ac eructationibus valde moleſtis: identidem tentabatur Febriculis levioribus, ſed per inæqualia, & ſæpius valde diſtantia, nonnunquam & brevia intervalla recurrentibus, quæ ſolvebantur levi ſudore; & quandiu Febris aderat, cætera leniebantur ſymptomata, eadenque iterum ea deficiente ſuſcitabantur. Maciem illa contraxerat admodum inſignem, viriumque imbecillitatem, quæ vix ſinebat eam e lecto ſurgere. Plura, & varia pro varietate circunſtantiarum fuere a me præſcripta remedia toto morbi decurſu. Sed nec oleoſa ad leniendos angores, nec teſtacea ad abſorbendum acorem, nec ſalia fixa ad roborandas fibras, nec aperientia ad reſerandas vias, nec lenientia epicratice præſcripta ad abſtergendas ſordes, quicquam profecerunt. Uno verbo, non *Rhabarbarum*, non *oleum amygdalarum*, non *ſerum caprile*, non *juſcula alterata*, non *ſal Abſynthii*, non *tinctura*, nec *magiſterium Martis*, non *lac ſive chalybeatum, ſive coctum*, non aliud denique medicamentum viſum eſt morbum dimovere a conſuetudine ſua. Solus Peruvianus Cortex *ad drach. ſs.* per viginti circiter dies oblatus utranque paginam implere viſus eſt; quod & in aliis quoque caſibus non longe abſimilibus [ſorte quidem vel tardiore, vel minus conſpicua] mihi nonnunquam contigiſſe, poſſum teſtari; ſed æque poſſum teſtari, alias etiam cum nullo plane ſucceſſu idem remedium me exhibuiſſe. Immo cum aliquando Uxorem meam ex Tertiana Cardiaca Spuria curaſſem Cortice, ut in Hiſtoriis retuli, plurima poſtmodum, etiam ſibi familiaribus moleſtiora incommoda de genere hypochondriaco eidem ſucceſſiſſe memini. Quamobrem etſi Corticem in recenſitis caſibus prodeſſe aliquo modo identidem credam; tamen, nec tam certo, nec tam cito, nec tam inſigniter prodeſt, ut prodeſt in Febribus. Inſuper cum ex duobus caſibus *Lib. I. Cap. X. hiſt. iij. & iv.* relatis conſtet, febribus depuratoriis intempeſtive per Corticem ſuppreſſis gravia ſymptomata convulſiva, ſive hypochondriaca emerſiſſe, quædam videtur inde elici poſſe conjectura, quod etiam citra Febrem in iis ſaltem affectionibus hypochondriacis, quæ non in mera ventriculi male coquentis dyſcraſia conſiſtunt, ſed in nervoſo univerſaliter genere alta jam convulſionum jecere ſemina, plane tutum non ſit eodem remedio indiſcriminatim uti; etſi illud idem in Febribus Corruptivis, & præcipue in Pernicioſis, ſive plane Intermittentes illæ fuerint, ſive ab ortu de Intermittentium ſtirpe, eaſdem fugando, omnia convulſiva ſymptomata ab iis producta ſtrenue ſubmoveat.

Ad Lumbricos necandos utilem eſſe poſſe, ſuadere videtur illius amarities, ſuccis omnibus Inteſtinalibus, ubi hoſpitantur illi, facile communicabilis: ſiquidem verum ſit, ut vulgo creditur, amara Lumbricos necare: quod tamen cum experimentis Clariſſimorum *Redi*, ac *Val-*

ac *Valliſnerii*, neque cum meis antequam hæc primò ederem inſtitutis concordat. Utcunque hæc ſint, & quacunque ratione fiant, ego in Febribus periodicis, quas Vermes potius comitabantur, ut reor, quam producebant, pluries Corticem propinavi cum ſucceſſiva Febris, & Lumbricorum depulſione, cujuſmodi exemplum vidi (non me quidem remedium præſcribente, ſed aliis Medicis) in *D. Comitiſſa Blanca* Febricitante, ac utero gerente, quæ poſt aſſumptam per aliquot dies Chinam Chinam copioſos Lumbricos per alvum excrevit. Obſervavi pariter Mercatorem quemdam Venetum, duplici Quartana Mutinæ laborantem (cui poſt horam ab aſſumpta me præſcribente China China, Acceſſio inexpectata præter morem ſupervenit) Lumbricum poſt tres horas vomitu rejeciſſe ſatis inſignem. In Hiſtoriis quoque noſtris caſus hujuſce generis viſitur *Lib. IV. Cap. III. Hiſt. IX.* habeoque inſuper aliud exemplum a Juniore Medico Praxim mecum jam exercente, quod hic ſubdam. Curabat ille Puerum Febre Tertiana ſimplici laborantem, quæ præter conſueta, & conſuetis etiam graviora ſymptomata inſigne inſuper intulerat delirium, maximam pulſus inæqualitatem, necnon totius corporis convulſivos motus cum halitu verminoſo, & ſubcinereo fœcum colore. Cum autem ſymptomata hujuſmodi in dies majora fierent, præſcripſit ille circa quartam, vel quintam Acceſſionem Ægro admodum debili Peruvianum Corticem imminuta, ſed repetita doſi: quo remedio ad quatuor dies aſſumpto, nedum Febris, verum & verminoſa ſymptomata evanuere. Febre vero jam penitus abolita, & continuato nihilominus uſu Corticis, verminoſæ dejectiones ſubſequutæ ſunt, quibus abſolutis cito Æger, & plane convaluit. An utrique morbo in recenſitis Caſibus æqualiter adverſatus ſit Cortex, an uni Febri, ad cujus ſolutionem quaſi per accidens ſit conſequuta Lumbricorum excretio, præciſe non novi; ſiquidem in affectu verminoſo ſolitario haud ſatis mihi contigit Corticem experiri, ut meam alienæ poſſim vel opponere, vel juxtaponere experientiam.

De experimentis circa hanc rem extra humanum corpus a me, ut ſupra innui, aliquando inſtitutis, modo nolim intelligi, utpote quibus haud ſatis forſan fidendum eſt. Etenim, cum in iis adverſus ſolos Lumbricos Vitulinos, atque Terreſtres vim Corticis explorare tentaverim, fortaſſe haud ſatis efficaciter ab his ad Humanos licet quicquam arguere; quod enim uni Lumbricorum generi adverſatur, id alteri poteſt forſan congruere, & e converſo. Ut enim in diverſis ſpeciebus Corporum Vermes internos alentium diverſæ ſunt eorundem Vermium ſpecies, ita diverſum cuilibet eorum ſpeciei poteſt convenire, aut adverſari pabulum: etſi minime inficier, dari poſſe nonnulla quibuslibet hujuſmodi Inſectorum ſpeciebus pernicialia, qualia vulgo cenſentur, *Petroleum*, *Mercurius*, *Viride æris* &c. licet hæc vere talia, qualia putabam, ego non deprehenderim. Verum quamvis etiam licuiſſet mihi Lumbricos humanos [quos minime quærens ſæpius inveni, rarius autem cum quæſivi] facile ad manus habere, & ad experimentum paratos, adhuc tamen mihimetipſi haud integre ſatisfeciſſem. Hujuſmodi etenim Vermes vel ab Hominibus ægrotantibus excreti, vel e denatis per ſectionem extracti, poſſunt & ipſi ægrotare quodammodo, aut male ſe habere, & propterea inæquali inter ſe robore pollere: ut proinde eorum aliqui diutius, aliqui brevius poſſint in diverſis liquoribus vivere, abſque eo quod ad eorum citiorem, vel tardiorem necem liquor ipſe multum contribuat, ut eoſdem ab Ægrotantibus excretos modo citius, modo tardius ſponte naturæ mori, obſervamus. Atque ideo neque hac via quid plane certi mihi viſus eſſem deprehendere, etſi in amara *v. gr.* Corticis infuſione Lumbricus aliquis humanus citius obiiſſet, ac obiiſſet in alio liquore alius conſimilis; ut omittam (quod noſtrorum experimentorum incertitudinem auget) cuncta, quæ a nobis in

bis in hujuſmodi experimentis adhibentur, remedia, a ſuccis, aut fermentis poſtmodum noſtris alterata, probabiliter ſortiri poſſe activitatem diverſam ab ea, quam extra humanum corpus præſeferunt. Hac etiam de cauſſa de ſeligendis humanis, non æque ſemper, ut dictum eſt, inventu facilibus, ſolicitus non fui; ſed Vitulinos tantum, atq; Terreſtres, eoſque quoad exteriorem apparentiam inter ſe æqualiter vegetos arripui, & uno, eodemque tempore in amaricantem Corticis infuſionem, ac in diverſos alios liquores conjeci, obſervaturus quinam eſſet eis locus infeſtior. Atque Vitulinis equidem Lumbricis primario lubenter ſum uſus [quod antea a quoquam inſtitutum minime novi] quoniam cum Vitulorum æque ac Puerorum vivo hoc morbo laborantium valde ſimilis ſit odor, tum eorum halitui, tum omnibus etiam illorum excretis, immo & ipſis carnibus inexiſtens: propterea nec paucam inter utroſque Vermes intercedere ſymboleitatem, perſuaſum habui. Quamvis autem hinc nonniſi incertas, nulliuſque forſan ſoliditatis conjecturas quis valeat elicere, minime tamen gravabor referre obiter, quæ obſervarim in eo, quod ſpectat ad inſtitutum noſtrum. Cætera altioris indaginis quærenda apud *Cl. Valliſnerium*, pluribus quidem in Lucubrationibus Illius, ſed potiſſimum in elaboratiſſimo ejuſdem Opere circa Vermium humani corporis Originem, ac Geneſim, ubi peculiares edit obſervationes ſumma cura, ac diligentia inſtitutas, ſingularenque ſuam proponit in hac materia, roboratque ſententiam, naturalium Philoſophorum ſtudio, ac animadverſione digniſſimam.

Itaque ut rem perſtringam, extracta e Vituli recens mactati inteſtinis numeroſa Lumbricorum familia, Lacte, & Chylo inebriata, unum ex illis ſingillatim, & ſtatim in unoquoque ex hiſce, quos mox referam, liquoribus, magno vigente Æſtatis calore, uno ac eodem tempore demerſum volui, nempe in *Petroleo flavo*, *Mercurio*, *Aceto*, *Vino*, *Bile bubula*, *ſucco Abſynthii*, *Oleo communi*, *Mellicrato*, ſive *Aqua mulſa*, Infuſionibus *Chinæ Chinæ*, *Aloes*, *Colocynthidis*, & *Viridis æris*, factis in Aqua communi, conjunctaque ſimul ipſa rerum infuſarum ſubſtantia.

Statim ac in hoſce liquores fuere conjecti Lumbrici Vitulini, obſervabiles admodum fuere motiones, & contorſiones eorum ad finem uſque ſpectaculi hoc ordine ſervato, nempe ut inſigniores apparuerint primò quidem, ac valde notabiliter in infuſione *Viridis æris*, deinde in *Petroleo*, mox in infuſione *Colocynthidis*, & tandem *Aloes*. In cæteris liquoribus modicæ tantum, nec ſpecialiter obſervabiles extitere eorum motiones, connumerando inter fluida, ut mos eſt, ipſum Hydrargyrum, in quo identidem vi illata ſubmergebatur Lumbricus, qui aliquo etiam nonnunquam Mercurii granulo exterius onuſtus emergebat. Huic poſtmodum Aqua ſimplex ſuperaddebatur, ipſius præexiſtentis Mercurii agitatione, quantum licet, roborata, qua Lumbricus ab externi aeris immediato contactu, ac injuria tutus evadebat.

Decem horarum ſpatio tota ſeries experimenti inſtituta eſt, cujus progreſſus is fuit. Poſt horas ſex elapſas primus obiit Lumbricus in *Aceto* demerſus; poſt horas octo demerſus in *Vino*; demerſus autem in *Bile Bubula* [quæ mihi viſa eſt hac occaſione graveolens, ac male habens, magiſque diluta, & minus ponderoſa ac apparuerit in experimentis *Lib. I. Cap. III.* inſtitutis, atque relatis ad exploranda Chinæ Chinæ phænomena, ut proinde facile credam, in omnibus individuis etiam ejuſdem ſpeciei non eſſe idem pondus, ſicuti non eſt eadem conſiſtentia bilis eorum] demerſus, inquam, in hac bile mortuus eſt poſt horas novem circiter, & poſt novem pariter pro mortuo habitus, qui in *Mellicrato* poſitus fuerat, licet revera nondum plane extinctus, ſed tantum ab interitu parum diſtans fuerit poſtmodum deprehenſus.

In cæteris liquoribus omnibus vivebant adhuc, & quidem vegeti, ſuoſq; motus

motus [in quatuor præfertim liquoribus paullo ſupra recenſitis] jugiter edebant: cum ego tædio quodam affectus, ad comparandam aliquam ſpectaculo novitatem, hos alios ſuper liquores aſſumpſi, nempe *Vini ſpiritum*, *ſuccum Alii* cum tantillo Aquæ ſolutum, & *Oleum Magni Ducis* Hetruriæ ad Vermes necandos, cum pauxilla pariter Aquæ portione commixtum. Singulis hiſce liquoribus unum Lumbricum indidi, ut in reliquis a primordio peregeram; immo illum, quem in Oleo Magni Ducis, ut ſupra, infundere meditabar, eodem Oleo prius oblinivi, ac poſtmodum in antedictam mixturam conjeci. Paullopoſt Lumbricum in *Vini ſpiritu* ſubmerſum emori obſervavi: quod mihi incitamento fuit, ut alterum ſubſtituerem, qui pariter brevi eandem ſortem ſubiit, ut & tertius ſecundo extincto ſtatim ſubſtitutus. Interim cum reliquos vitam facile protrahere in aliis liquoribus obſervarem, nempe in *Oleo communi*, *Petroleo*, *Mercurio*, *ſucco Abſynthii*, & *Alii*, *Oleo Magni Ducis*, infuſione *Chinæ Chinæ*, *Aloes*, *Colocynthidis*, & *Viridis æris*, necem illorum ſum meditatus, eos a liquoribus, quibus innatabant, extrahendo, & in Vini ſpiritum conjiciendo: qua via ſinguli ſucceſſive brevi interibant; ſcilicet non modo ii, qui in primis condebantur liquoribus, verum & ii, qui poſtremo, ut dictum eſt, in Alliorum ſucco, & in Oleo Magni Ducis fuere conditi, ubi ſcilicet, poſt horam circiter, viventes adhuc placide morabantur. Tam notabilis autem fuit celeritas necis eorum in *Vini ſpiritu*, & agitatio eorundem in infuſione *Viridis æris* præ cæteris liquoribus, ut non ſemel ad explorandum, an Vermis aliquis, de quo adhuc ambigebatur, num eſſet extinctus, vere viveret [quod in Inſectis hiſce haud ita facile ſemper noſcitur] tamquam ad Lydium lapidem factus fuerit recurſus ad infuſionem *Viridis æris*, ubi, ſicut Lumbricus aliquis, qui non plane mortuus erat, ſtatim motum aliquem edebat, ac proinde iterum ſubmerſioni in Vini ſpiritu damnabatur, ibique illico necabatur omnino: ita quoties alii nullum motum edebant, certo mortui deprehendebantur, ac revera tales erant.

Poſtera die in iiſdem Vaſis, iiſdemque liquoribus fere omnibus, inſtitutum eſt experimentum Lumbricorum terreſtrium, nempe in *Vini ſpiritu*, *Petroleo flavo*, *Aceto*, *Vino*, *Oleo communi*, *Mellicrato*, *Hydrargyro*, *ſucco Abſynthii*, infuſione *Chinæ Chinæ*, *Viridis æris*, *Colocynthidis*, & *Aloes*. Parum abſimilis ab antecedente fuit exitus experimenti poſtremi. Aliqua nihilominus in non paucis, nec levibus circunſtantiis fuit diverſitas. Lumbrici namque terreſtres in liquoribus ſibi infeſtis longe citius extincti ſunt ac Vitulini, niſi forſan id contigit eo quia Vitulini craſſi erant valde, ac robuſti; Terreſtres vero etſi vividi admodum, ac vegeti, erant nihilominus modice graciles; propterea ſcena hujuſce ſpectaculi vix ultra duas horas protracta eſt. Item in hoc experimento motus, agitationes, ſaltus, & contorſiones Vermium terreſtrium fuere longe violentiores ac Vitulinorum in alio, primo quidem, ac longe ſenſibilius in infuſione *Viridis æris*, deinde in *Petroleo*. In cæteris liquoribus plus minus modicæ. In *Vini ſpiritu* motus eorum breves, & pariter modici; ſed mors citiſſima.

Necabantur itaque in *Vini ſpiritu* fere ſtatim ac illum attingebant Lumbrici terreſtres, eademque ferme celeritate interibant in *Aceto*. In *Viridis æris* infuſione, & in *Vino* ſatis quoque celeriter moriebantur; ita tamen, ut dum unus in eadem infuſione *Viridis æris* [in qua Vitulini vixere] extinguebatur, tres, vel quatuor ſucceſſive eandem ſortem ſubirent in *Vini ſpiritu*, ut & fere æqualiter in *Aceto*. In *Mellicrato* denique aliquantulum ſerius necabantur ac in *Vino*, non tamen admodum ſero. In cæteris liquoribus, videlicet *Oleo*, *Petroleo*, *ſucco Abſynthii*, *Mercurio*, infuſione *Chinæ Chinæ*, *Colocynthidis*, & *Aloes*, vivebant, & diutius vixiſſent, niſi ad aliquot eorum

tor-

torquendos insigniter, in infusionem *Viridis æris* conjecissem, & ad alios statim necandos, in *Vini spiritum*, aut *Acetum*.

Hinc videtur posse conjici, cum primo in *Vini spiritu*, mox in *Aceto*, & tertio loco in *Vino* interire Lumbrici utriusque speciei fuerint observati, videtur, inquam, conjici posse, quod *Vino*, aliisque liquoribus ex Vino prodeuntibus, præcipue vero parti illius spirituosiori insit aliquid hujusmodi Insectis inimicum, quod illos hebetet, inebriet, ac tandem occidat, quemadmodum Gallinas grano Vini spiritu imbuto nutritas, fere ut mortuas ad tempus in terram concidere, vulgo satis est notum.

Interim nec *Chinæ Chinæ* infusionem [quod erat nostrum tentamen] nec plures alios liquores ex supra memoratis, utut vario, exoticoque sapore præditos, quicquam contulisse ad illorum Lumbricorum necem, datum fuit observare, quamvis eorum nonnulli Vermibus infensissimi censeantur, & vere videantur in Praxi. An vero in Vermes Humanos agant remedia, quæ non agunt in Vitulinos, neque in Terrestres, & an agant quandoque fortius intra corpus, quæ infirmius agunt extra illud, idipsum est, quod adhuc ignoro, & quod diligentioribus attente magis explorandum concedo.

Quoad alios Morbos quodammodo periodicos [ut redeamus unde longe admodum fuimus digressi] quales sunt *Arthritis*, *Asthma* præsertim convulsivum, *Epilepsia*, *Præfocatio hysterica*, & hujusmodi, paucis me expediam, dicamque ingenue, nimis altas, & fortes mihi videri istorum morborum radices, ut eas actio Corticis, quantum vere opus est, possit attingere, vel plane confringere: nisi velimus in gratiam Celeberrimi *Sydenhamii* excipere violentos affectus hystericos, quibus revera ex propria quoque observatione habeo potius, unde Corticem aliquo modo proficuum credam, quam aliter. Immo generaliter loquendo, videtur non extra spem omnem, quod China China aliquid forsan præstare possit quoad suspensionem, & protractionem intervalli inter unum paroxysmum, & alterum, etiam in aliis Morbis periodicis, iis præsertim, quibus frequentes, & violenti sunt paroxysmi, non quoad germanam, & completam illorum curationem. Cæterum, ut pateat, quam facile sit, & lubricum, ut adulemur nobismetipsis, ni cauti simus in suspendendo judicio, ubi agitur de nostris votis, & opinionibus favorabiliter explendis, narrare non piget duos sequentes Casus.

I. Mulieri quinquagenariæ a pluribus jam annis Epilepticæ & post trigesimum ætatis suæ in hunc morbum primo delapsæ, Corticem præscripsi ad longiusculum tempus, mox interposita quiete aliqua, iterum atque iterum eam coegi ad repetendam assumptionem præcipue prope tempora, quibus utplurimum eo morbo consueverat corripi. Perstitit illa præter consuetudinem suam immunis ab insultu epileptico per notabile intervallum temporis, & (quod magis mirabere) cum aliquando morbus tentasset accedere, adeo languidus, & enervis apparuit, ut illi vix ad momentum temporis caligaverint oculi, defecerint vires, & palluerit facies, subsequente subita coloris, virium, & visionis restitutione, cum antea semper decidere, convelli, spumam ab ore, & lotium a vessica emittere consuevisset. Pharmacopola, qui unus conscius erat de qualitate remedii, cœpit evulgare, Epilepticam quinquagenariam jam plane curatam Cortice; eum tamen acriter increpui de incauta assertione, nonnisi duorum, vel trium annorum tractu comprobanda. Et sane pendente ipso usu Corticis diuturniore, unum passa est paroxysmum satis gravem, qui prægressorum invaliditatem, & moram interpositam pensavit. Quamobrem omissus fuit ab Ægrotante usus remedii, & de more cursum suum prosequuti sunt epileptici paroxysmi, quibus non raro tentabatur. Sed revera affirmavit, opinabaturque, se ab assumpto remedio ali-

quid opis reportaſſe, aſſeruitque morboſos inſultus toto tempore, quo iis vixit obnoxia, tanto nunquam intervallo feriatos eſſe, quanto feriati ſunt tunc, cum Corticem aſſumebat: propterea poſt aliquos elapſos menſes me alloquuta ſponte ſtatuit, velle ſe iterum experiri remedium, & quavis Luna ad plures dies repetere. An in eo conſilio manſerit, vere neſcio. Epilepticam extitiſſe, extra dubium eſt.

II. Adoleſcens annorum XIX. ab ipſo ortu ſurdaſter, ac mentis hebes, poſt longam, lentamque Febrem tuſſiculoſam, quæ illum ad inſignem maciem prius deduxit, poſtmodum ſponte ſenſim evanuit, Epilepticus ſubinde factus eſt. Jamque a pluribus menſibus novi hujuſce morbi inſultu identidem recurrente non parum vexabatur, cum increbreſcentibus in dies paroxyſmis eo devenit, ut iiſdem per menſem integrum, alternis primo diebus, mox & quotidie corriperetur. Irritis remediis omnibus, viſa tandem eſt mihi ordinata hæc, & crebra periodus, ipſaque morbi peculiaris origo, videlicet ſuccedanea Febri, quamvis Continuæ, admittere poſſe tentamen aliquod deſumptum a Cortice, quemadmodum nonnullorum Auctorum mens eſt. Itaque præſcripſi *ſemunciam* ejuſdem Corticis cum *Conſerva florum Peoniæ* hoc ordine diſtribuendam, ut ſcilicet prima die dimidium miſturæ illius aſſumeret Æger, alteramque medietatem duobus ſequentibus diebus, in duas partes ſubdiviſam: quo pacto, prima aſſumptione *duas* Corticis *drachmas*, reliquis vero duabus *unam* tantum *drachmam* quotidie deglutiebat. Abſumpta miſtura illa, nova ſimilis denuo parabatur, eadem partitione diſtribuenda, & ſic deinceps: interpoſita tamen identidem inter unam & alteram ſemunciam, duorum, vel trium dierum quiete, quibus ab uſu remedii feriabatur; adeoque unius Lunæ ſpatio nonniſi *tres uncias* Chinæ Chinæ in totum aſſumpſit. Atque, ut verum fatear [ni per accidens id contigit] conſpicuum juvamen, primis præſertim diebus, viſum eſt emerſiſſe; ſiquidem loco Paroxyſmorum alternis diebus, vel etiam quotidie invaleſcentium, levis tantum vertigo, & oculorum caligatio ſucceſſit, quæ pariter illico evaneſcebat, verique propterea paroxyſmi invaſio ultra dies 15. protrahebatur; immo cum fiebat inſultus, levior erat, neque omnimodam inferebat, ut antea, ſenſuum abolitionem. Duabus interim circiter tranſactis hebdomadis, quibus habita eſt ceſſatio ab oblatione remedii, cum nonnihil increbreſcerent iterum paroxyſmi, modo ſcilicet poſt octo, modo poſt ſex tantum dies, repetitus eſt denuo uſus Corticis ad *ſemunciam* cum eadem *Conſerva florum Peoniæ*. Miſtura tamen hæc in quatuor partes æquales dividebatur, quotidie mane ſejunctim ſumendas, & poſt trium, vel quatuor dierum quietem, iterum repetendas, ita ut intra menſem *duæ* plus minus *unciæ* Corticis fuerint uſurpatæ. A nova hac oblatione nullum ſenſibile levamen datum fuit obſervare: etenim æque ac ante, exactis modo ſex, modo octo, modo etiam quindecim diebus, redibat inſultus, parique ratione, etſi nullus poſtmodum fuerit uſus Corticis: & quo majus erat intervallum temporis inter unam, & alteram invaſionem, eo fortior paroxyſmus inde ſuccedebat; levior vero, cum intervallum eſſet brevius. Id unum ſupererat adhuc tentandum, nempe ut uno, aut altero die ante paroxyſmi adventum (ſiquidem ille præmonſtrari ſolebat ex certis ſignis ante duos, vel tres dies apparentibus) larga doſis Corticis, *v. gr.* ad *tres* ſaltem *drachmas* uno hauſtu exhiberetur; videbatur enim poſſe conjici, quod hac forſan via protraheretur nonnunquam, aut enervaretur inſultus imminens. Neque hoc forſan intentatum reliquiſſem niſi ſpontanea, & valde inæqualis, quæ paullopoſt obſervata eſt, intervallorum protractio me ab hoc tentamine retraxiſſet: quamvis enim quodvis emerſiſſet inde juvamen, merito me reddidiſſet ancipitem, an illud Cortici potius adſcriberem, an Caſui. Quamobrem

brem etsi in violentioribus forsan circunstantiis de levamine aliquo non prorsus desperarem primis vicibus, parum tamen sperandum credidi progressu temporis: veritus insuper, ne aliquando major paroxysmorum intensio protractionem invasionis eorundem, ut *Historia* præcedente adnotatum est, nimium compensaret, vel saltem ne morbi pervicacia remedii tandem vires diutino usu sperneret, ac enerves redderet, dato quod primis oblationibus videretur ille nonnihil mitescere; quæ omnia nonnunquam etiam in quarundam contumacium Febrium curatione experimur.

Ex enarratis itaque casibus facile, ut ajebam, deducitur, ad stabiliendum levamen certum in morbis istis Herculeis, paroxysmos inæquales, & modo semel in anno, modo bis in mense, vel etiam in die recurrentes habentibus, requiri perseverantiam plurium annorum in statu sano, & experientiam æqualem in pluribus subjectis, libertatemque experiundi non tantum innoxie, sed & longe a præoccupatione tum Vulgi, tum Professorum Artis.

Denique ut aliquid quoque de morbis quibusdam, non ex sui natura, sed per accidens periodicis subdam, sit casus iste. *Monialis* quædam dolorem acerbissimum patiebatur in ea parte genæ, cui subjacet Os, *Jugale* dictum. Recurrebat hic quotidie, noctu tamen stata hora, tamque vehementer illam excruciabat, tamque gravia inferebat symptomata, ut de aliquo gravissimo affectu imminente in nervoso genere suspicarer. Cum ad longum tempus perduraret affectio isthæc molestissima, nec repetitæ sanguinis missiones, nec purgationes, nec revulsiones, nec diuturniora remedia, ut *Salsæ parillæ* maceratio longiuscule usurpata, nec alia hujusce ordinis quicquam proficerent, tandem confugi ad Corticem, per octo saltem dies *ad drach. ss.* quotidie usurpandum tentandi gratia. Altera die ab incœpto remedio sanum sibi dentem, paullo infra locum doloris consitum, evelli voluit, me licet reluctante. Dens evulsus est post primam Corticis assumptionem, & inculpatæ omnino constitutionis repertus. Ab evulso dente bis tantum eundem Corticem assumpsit; & dolor, qui per mensem hora semper noctis tertia observari consueverat, evanuit; remanente tantummodo sensatione quadam molesta in parte, nempe circa os Zygomatis in ipsa gena: quæ sensatio ex simplici, utut levi, labri superioris contactu exacerbabatur. Cum tamen ea non magnum negotium faceſſeret, neque Ægra me urgentem haberet, quippe eam rarius invisentem, substitit illa sponte ab usu Corticis, post trium tantum dierum usurpationem. An levis adeo, & brevis usus remedii, an evulsio dentis sani cum affecta parte nullam ferme connexionem habentis, an Casus levamen attulerit, nescio, aliisque æquo animo dijudicandum relinquo. Id unum addam, me post aliquot menses eandem Monialem alloquutum intellexisse, ipsum ei dolorem quibusdam temporibus aliquando renovari, & per tres, vel quatuor successivos dies stata hora periodice recurrere, illique subitam sanguinis missionem [pro cujus celebratione me permittentem habebat] non parum opitulari. Addoque insuper, repetiram tandem hac ipsa de caussa Corticis assumptionem ad septem dies nil opis omnino contulisse: ac idcirco eidem affectioni plane irregulariter recurrenti ipsam identidem obnoxiam fuisse.

Una supereſt examinanda Morbi species in eo, quem semel corripuit, iterum atque iterum recurrere solita, videlicet *Hæmoptoe*, seu Sputum sanguinis, etsi Morbus hic, ut verum fatear, non magis ad Periodicorum categoriam possit reduci, ac possit ad eandem revocari, quæ pluribus familiaris identidem est, Gravedo, Raucedo, Ophtalmia, Ægilops, & alia hujusmodi. Cum tamen Hæmoptoen non modo ut morbum periodice recurrentem, verum etiam ut Cortice Peruviano curabilem *Mortonus* consideret, immo & per idem remedium posse illius recursum, ipsique contermi-

nam Phthiſim inhiberi conſtanter aſſerat; peculiarem idcirco hac de re diſquiſitionem inſtituere operæ pretium erit, maxime cum ex adverſo Phthiſicorum febribus putridis, etiam *Intermittentibus*, nil opis conferre poſſe eundem Corticem apertis literis teſtetur expertus ipſemet Auctor, & ego quoque non unum hujuſce eventus exemplum nuper hoc eodem *Lib. Cap. II.* protulerim. Priuſquam tamen quid ſuper hoc ſentiendum ſit proferamus, utrunque *Mortoni* textum fas ſit ſimul conferre, ac expendere; non animo quidem diſquirendi, an ulla in iis ſubſit, vel appareat contradictio, quod meum non eſt; ſed ut poſita in propatulo veritate rei, illuſtretur, ut decet, hæc praxis, & a caliginibus, quibus involuta nonnihil eſt, integre vindicetur.

Inquit itaque laudatus Auctor, & bene inquit, in ſuæ *Phthiſiologiæ lib. 2. cap. 4.*, ubi agens *De ſignis Pathognomon. Phthiſeos pulmonaris confirmatæ*, & ſpeciatim *de Febre Phthiſicorum putrida* hæc habet — *Ubi primum autem hæc turbercula Pulmonum inflammata in apoſtemata migrare incipiunt (ſive hoc a Venæ ſectionis ſatis tempeſtivæ, vel copioſæ neglectu, ſeu a naturali tumorum diſpoſitione in putrefactionem) Febris hæc inflammatoria in Putridam intermittentem tranſmutatur. Cujus paroxyſmi in principio ut plurimum nullum certum ordinem ſervant, rigore, & horrore ſæpius eodem die recurrentibus; ſicuti in puris confectione fieri ſolet. Ubi vero pus jam plane fuerit confectum, hæc Febris typum quotidianæ, aliquando etiam, licet rarius, tertianæ imitatur; idque certo diei tempore cum algore, & rigore incipiens, cum intenſo calore progrediens, atque adeo tandem in ſudores nocturnos, & profuſos, & colliquativos deſinens. Durante algore, & calore, tuſſis, & anhelitus cum reliquis moleſtis ſymptomatis augentur. Durante vero ſudore, & remiſſione, tuſſi, & reliquiis Symptomatis jam minoratis, Æger placide dormit, vires recolligit, & ſibi jam ſpe futuræ ſanitatis concepta abblanditur. Atque hanc Febrem Putridam Intermittentem inter certiſſima ſigna Pathognomonica Phthiſeos confimatæ ſemper habere ſoleo, quippe quæ ſicuti a Pure in Pulmonibus confecto ortum ducit, ita purulentiæ pulmonaris index eſt certiſſimus. Indeque provenit, quod hæc Febris Putrida intermittens Phthiſim, quoties hunc morbum fatalem eſſe contigit, in extremum uſque diem comitari ſoleat. Cujus paroxyſmi cum colliquationibus inde provenientibus magis, vel minus intenſis, & protracti ſunt pro magnitudine, vel numero tuberculorum in apoſtemata maturatorum. Nec quidem hæc Febris ope* Corticis Peruviani, *Antihectici Poterii, vel cujuſvis alius medicamenti ſpecifici, quorum vim in hoc caſu ſæpiſſime ſum expertus, neque ulla alia methodo (quantum ſcio) radicitus extirpari poteſt: niſi ulcus adeo fuerit benignum, ut medicaminum balſamicorum intus exhibitorum ope ſanari, ipſaque ſanguinis maſſa, ubi Febris fomes delituit, in ſanum ſtatum copioſo temperantium, atque alterantium uſu reduci poſſit: vel ſaltem niſi Phthiſis ſit mere ſymptomatica, & ab alio morbo dependens, qui curationem perfectam ex uſu ſpecificorum admittere poſſit.*

Textus ergo iſte quemadmodum plane concordat cum experientia, & cum communi Medicorum ſenſu, ita plane cohæret Theoremati ab omnibus univerſaliter recepto, & a nobis pluries repetito, ſpecialiter vero citato nuperrime *Cap. II. hujuſce Libri*, nempe quod ad hoc ut China China in febribus Intermittentibus ſuo poſſit fungi munere, ſuaſque vires exerere, neceſſe eſt, quod nullum vitium organicum, nullaque viſcerum labes (adverſus quam nequit ea pugnare) ſit febris Intermittentis fomes, aut cauſſa, intelligendo ſemper de vera, & minime palliativa hujuſmodi Febrium curatione, ut in allato textu intelligendus eſt, dum loquitur de putridis Phthiſicorum febribus *Morton* ipſe, inquiens — quod illæ *ope Peruviani Corticis vel cujuſvis alius medicamenti ſpecifici nequeunt radicitus extirpari*; eas namque poſſe quoquo modo leniri,

& ad

& ad tempus nonnunquam intercipi [interitu nihilominus Ægrotantis nequaquam inhibito] neque idem *Morton* de curatione Phthiſeos Pulmonaris *Cap. X.* neque ego ipſe *Cap. II. hujus Libri* diffitemur. Videamus nunc qua ratione, ſalvo hoc Theoremate, aſſerat idem Author, Hæmoptoen, quæ vitium organicum pulmonis eſt, per Chinam Chinam ſtrenue ſanari; deinde videamus, num ſalvo per datam hypotheſim utroque illius dogmate, itaut unum alteri theoretice contrarium non ſit, ſalva ſimul remaneat veritas, & ſubſtantia rei; circa quod vereor, ne plurimum hallucinetur *Mortonus*. Atque ut cuncta hæc claritate omnimoda valeamus perſequi, erit e re alterum illius *Textum* hic loci ſubnectere.

In Libro itaque tertio ſuæ Phthiſiologiæ ex profeſſo acturus de *Phthiſi ab Hæmoptoe* Cap. V. per extenſum *ſic ait* — *Decantantum iſtud Medicorum adagium*, quod Pus ſequitur Sanguinem, *exinde originem ſuam traxiſſe videtur, quod Hæmoptoe celerius, & ſæpius quam ulli alii morbo purulentia Pulmonum, ſeu Phthiſis pulmonaris, ſuccedere ſoleat. Quod utrum a craſi Sanguinis ob nimium ejus diſpendium everſa, vel a copioſo humorum ex univerſo corporis habitu, qua datur vita, in teneros Pulmones affluxu, vel a ſanguinis grumoſi in ipſis Pulmonibus poſt Hæmoptoen relicti putrefactione, vel tandem ab ulcere aliquo eroſionem vaſorum inſequenti accidat, parum ſcio. Hoc tamen perpetuo fere obſervare licet, quoties ſcilicet Hæmoptoe præcedit, Phthiſin pulmonarem ſubſequi ſolere: Ideoque prudentem, & honeſtum Medicum ad curationem Hæmoptoes evocatum decet, non tantum præſagio de Phthiſi ſubſequutura tempeſtive prius facto, ſuæ, atq; etiam Artis Medicæ famæ conſulere, verumetiam quantum in ſe eſt, cautionibus, & medicamentis idoneis hunc fatalem Hæmoptoes exitum æque prævenire ac ipſum præſentem morbum curare: ſaltem nihil in ejus curatione facere, vel tentare, quod Ægrum Phthiſi magis proclivem reddat.*

Atque hic plurimum refert inter Hæmoptoen accidentalem, & habitualem diſtinguere. Accidentalem eam voco, quæ mere ab accidenti aliquo procedit, uti a vociferatione nimia, exercitio, vel vehementi tuſſi, ab hæmorrhagiæ ſolitæ ſuppreſſione, a lapidibus cretaceis in ipſis Pulmonibus generatis, vel ab aciculis, atq; aliis ab extra in eos demiſſis. Habitualem vero, quæ a vitioſa, acri, & fermenteſcente Sanguinis diatheſi dependet, itaut penus, & fomes morbi intus ſemper deliteſcat. Hæmoptoe iſta accidentalis ſicuti rarius poſt Phlebotomiam, debitum diætæ regimen, & medicamentorum uſum curata recrudeſcit, ita utcunque profuſa, & copioſa hæmorrhagia fuerit, rariſſime in Phthiſin terminari ſolet: verum Æger per debitum regimen liberatus paulatim, ſicuti poſt fluxus menſtruos immodicos, atq; alios ejuſmodi fieri ſolet, εἰς χρῶτ, atque εἰς σαρκ, evadit, ac ſi nullum ejuſmodi fluxum omnino ſuſtinuiſſet. Hæmoptoe vero habitualis, ſicuti ab inteſtino Sanguinis fermenteſcentis motu, & ab aperientis vaſa acrimonia dependet, ita etiam Febrem una cum accelerato pulſu, & urina ſubrubra ſemper conjunctam habet, & poſt incerta intervalla identidem ſolet recurrere. Ubi ſcilicet paroxyſmus febrilis incertus a Sanguinis adeo ferociter efferveſcentis impetu recrudeſcit, tenera Pulmonum vaſa, cum motum hunc citatiorem ferre non poſſint, iterum atque iterum debiſcere ſolent una cum magno purpurei liquoris diſpendio, qui ut plurimum fluere non deſinit uſquedum Orgaſmus febrilis, & motus Sanguinis inteſtinus inde dependens vel Artis ope, vel ſponte ſua ſaltem a quantitate liquoris imminuta penitus ceſſet. Et tunc etiam infidæ tantum induciæ dantur, donec vaſa iterum a præternaturali Sanguinis motu in paroxyſmo ſubſequenti nimis diſtendi contingat. Et quidem hæc eſt fatalis illa Hæmoptoe, quæ ut difficilem curationem admittit, atque Ægro ſæpius inexpectato ſupervenit, ita Febrem primum putridam, dein hecticam conjunctam habet, quæ in Phthiſin fatalem, atque incurabilem ſæpiſſime terminari ſolet.

Hujus vero Hæmoptoes herculea *Antidotus est* Cortex Peruvianus, *cujus egregias vires in præsentis febrilis effervescentiæ sanguinis extinctionem, atque in futuræ recidivationis præcautionem semper cum felicissimo successu expertus sum, quotiescunque scilicet eum in hunc usum applicui. Et sicuti præsentem Hæmoptoen cito, & tuto sistit, & futuram etiam prævenit, ita Hemoptoen hoc modo curatam nunquam in Phthisin terminari vidi. Flamma enim hoc modo penitus extincta, & Febre jam evicta, Sanguis illico in naturalem statum reduci solet, adeout ne vel minima suspicio inde subsecuturæ Phthiseos manere possit. Phthisis enim, quæ Hæmoptoen sequi solet, originem suam non tam a vasis exilis dehiscentia, quam a statu sanguinis inordinato, & hectico ducere videtur. Ideoq; utcunq; Phthisis Hæmoptoe vulgari modo curatæ usitato succedat, frequentibus scilicet Phlebotomiis, medicamentis* Emplasticis, Opiatis, &c. *quæ vi potius Sanguinis eruptionem supprimunt, quam internum Sanguinis statum alterant; hinc tamen nemo miretur, si flamma hectica intus manens tandem Ægrum in Phthisin præcipitet. Quoties tamen præsens sanguinis orgasmus post Phlebotomiam repetitam, succorum* Temperantium, & Julapiorum, *vel* Electuariorum, Stypticorum, & Opiatorum, *aliorumque ejusmodi (quæ alibi e* Capite de Hæmoptoe *petenda sunt) usu ita domatur, ut locus opportunus exhibitioni Corticis detur ad flammam febrilem penitus extinguendam, & ad reserationem obstructionum, quæ aliter novæ effervescentiæ ansam præbere possint, perficiendam, non tantum Palliativa in præsens, verum revera Eradicativa etiam, & perfecta curatio sine vel minimo Hæmoptoes redituræ, vel Phthiseos subsequuturæ periculo obtineri solet. Flamma enim hoc modo perfecte extincta, Sanguis ad motum, & crasin naturalem reducitur, quo appetitus statim redit, Pulmones naturali motu, & temperamento fruuntur, & purpurei Penus dispendia sensim reparantur; donec Æger tandem, licet paulatim, priorem robustum, athleticum statum redintegratum, vel forsan meliorem quam antea consequitur sine vel minimo hectici caloris gradu, vel subsequuturæ Phthiseos metu.*

Ex hoc Textu clare patet, *Mortonum* ex principiis suis primo supponere, Febrem quanlibet, saltem primariam, quomodolibet remittentem, etsi continuam, esse curabilem Cortice, quod nos generaliter prolatum nequaquam admittendum esse, pluries jam diximus; secundò supponere, quod omnis Hæmoptoe, quæ ab externa caussa non pendeat, sed ab interna (quam idcirco *Habitualem* vocat) semper habeat pro caussa productrice febrilem sanguinis effervescentiam per paroxysmos incertos, & per incerta intervalla identidem recurrere solitam, adeoque adesse semper in hujusmodi Hæmoptoe Febrem, eamque non symptomaticam, sed primariam, sive essentialem, cujus symptoma sit ipsa Hæmoptoe, & proinde hanc unam Hæmoptoen esse sanabilem Cortice; cum cæteroqui eam, quæ ab externa caussa procedens, Febrem non habet comitem, sola phlebotomia, & remediis vulnerariis, ac stypticis curari asserat, nullo de China China verbo habito; signum evidens, quod in ea Hæmoptoe, in qua Chinam Chinam commendat tanquam *Antidotum Herculeam*, minime considerat eam ut balsamicam, vulnerariam, aut styptiam, sed ut mere *Febrifugam*, cum subdat id fieri, eo quia remedium istud febrilem sanguinis effervescentiam per repetitos insultus Hæmoptoen producentem, & per incerta identidem intervalla reproducentem compescit.

Idcirco, ut ingenue fatear, haud prorsus reijcienda foret illatio *Mortoni*, utilem in Hæmoptoe sic descripta prædicantis Peruvianum Corticem, si vera foret illius hypothesis de Febre saltem erratica per paroxysmos incertos, incertasve periodos recurrente, ac propter æstum suum, sanguinisque acrimoniam, tenera pulmonum vasa iterum atque iterum aperiente, ac proinde Hæmoptoen habitualem, ut vocat, comitante non solum, sed & radicitus producente:

quem-

quemadmodum ſi vere nonnunquam contingeret, quod Febri cuipiam Intermittenti, etiam perniciosæ, adjungeretur in acceſſu tanquam *Symptoma* illius Febris ipſa Hæmoptoe, quæ Febre recurrente recurreret, & declinante ceſſaret [ut in noſtris hiſtoriis cruentos alvi fluxus, immo & nonnunquam inſultus veræ paralyſis cum periodica Febre recurrentes, & per Chinam Chinam indirecte ſublatos retulimus] nullus dubito, quin per oblationem ejuſdem Chinæ Chinæ Febris ſubſiſteret, & cum ea ſputum ipſum ſanguinis ab ipſa procedens, abſque gravi metu Phthiſeos ſubſequuturæ; dummodo non adeſſet inſignis vaſis ruptura, capax etiam ſublata Febre, profundum ulcus in Pulmone relinquere. Hinc plane liquet, omnem fere *Mortoni* Hæmoptoen per Chinam Chinam curare molientis hallucinationem [ſi qua in hoc eſt, ut eſſe autumo] non verſari præciſe circa cognitionem virtutis Chinæ Chinæ, in qua nonniſi conſuetam facultatem febrifugam etiam hac occaſione agnoſcit, atque conſiderat; ſed verſari potius circa cognitionem Morbi, & Cauſſæ illum producentis: ſi enim revera Hæmoptoe ea de cauſſa, & eo modo fieret, quo opinatur *Mortonus*, nempe a Febre Periodica illam producente, fortaſſe ad eam curandam China China poſſet eſſe *Antidotus*, ut ipſe inquit, *Herculea*, eo pacto quo diximus, eam poſſe forſan opitulari Febri alicui periodicæ comitatæ *Pleuritide*, & hac ratione prodeſſe per concomitantiam eidem Pleuritidi, dummodo Febris illa ſit eſſentialis, illiuſque merum ſymptoma ſit ipſa Pleuritis.

Sed niſi longe aliter circa productionem hujuſce Morbi Natura ſe gerat in Anglia, ac ſe gerere ſolet in Italia, aliiſque Regionibus, unde tot prodiere de Hæmoptoe Tractatus Medici, vereor, ne antedicta *Mortoni* ſuppoſitio abludat a veritate rei; quandoquidem morbus hujuſmodi a cauſſa etiam non procathartica genitus Febrem non conſuevit habere (quantum novi, & quantum legi) productricem, immo nec regulariter comitem, ſed, ubi ea adſit, mere Symptomaticam, nec intermittentem, aut recurrentem quidem, ſed potius continuam, atque habitualis ſubſequuturæ prodromam, aut, ſi ſic loqui liceat, ejuſdem habitualis inchoativam, adeoque cum res per experientiam Practicis omnibus ſatis obviam ſic habeat, non video quinam locus eſſe poſſit Peruviano Cortici, quem ut mere febrifugum in ipſa Hæmoptoe *Mortonus* uſurpat.

Quod ſi experientiam ipſam *Mortoni* velimus expendere in hiſtoriis eidem Capiti adnexis allatam, tres tantum numero illæ ſunt per extenſum narratæ. Prima, & tertia nobis exhibent duos Phthiſicos vita functos, quibus Cortex nullatenus fuit adminiſtratus, & per conſequens ad illius vim hiſce caſibus oſtendendam utilem nil conferunt. Secunda tantum quidpiam videtur præferre aliqua dignum animadverſione. Per hanc deſcribit ille *in quadragenario Viro a decem annis tuſſiculoſo, & in phthiſin diſpoſito* (cui tamen ætati non admodum frequens ſolet phthiſis obtingere) *inſignem Hæmoptoen reſpiratione difficili, & pectoris dolore ſtipatam, cum recidivatione ſingulis, vel alternis diebus ſatis notabili, per tres ad minimum ſeptimanas, non obſtante frequenti phlebotomia, aliiſque remediis, perſeverantem*. Huic cum *inſignem Febrem* conjunctam obſervaſſet *intervallis incertis ſæpius recurrentem, ſemperque viam ſputo ſanguinis ſubſequuturo ſternentem, Corticem Peruvianum in hauſtu miſturæ adſtringentis vulnerariæ, ac paregoricæ quarta quoque hora ad octavam uſque vicem exhibuit, ac Febrem protinus extinxit, Ægrumque per ſeſquiannum, Symptomatis omnibus imminutis, ipſaque tuſſi moderatiore jam reddita, aprici ſimul aeris beneficio ad habitum Corporis meliorem ac antea feliciter perduxit*. Hic ipſe tamen Æger paullopoſt ſui negligens in novam, ut ſubdit ingenue, Phthiſim incidit, qua e vivis ſublatus eſt.

Hic ergo ſubit animadvertere, Febrem hujuſmodi vel fuiſſe periodicam

eſſentialem, ſputo ſanguineo ratione ſubjecti per accidens comitata, adeoque Corticis cum ſuo Symptomate obſequentem, vel (quod probabilius eſt) fuiſſe continuam, & quodammodo inflammatoriam, incerto forſan ordine recrudeſcentem, copioſo autem cruento ſputo pariter comitatam, tandenque ope repetitæ Phlebotomiæ, aliorumque remediorum, immo & miſturæ antedictæ (in qua larga viſitur Remediorum adſtringentium, & balſamicorum, paucula vero proportionaliter doſis Corticis) ad vigeſimam primam circiter diem, ut mos eſt plurium Acutorum ſine China China curatorum, ſolutam cum temporanea reſtitutione ad priſtinum, immo & meliorem ſtatum; qua deinde tranſacta malacia, in hujuſmodi caſibus ſæpius obſervari ſolita, in Phthiſim veram rurſus, ut aſſolet, Æger incidit, atque ut pariter aſſolet, tandem obiit. Quapropter, bona Auctoris venia, nil exinde concludi video in rem noſtram, præcipue cum in vera Hæmoptoe Febris omnis ab initio ſaltem ſoleat abeſſe, & Symptomatica eſſe tunc cum ſupervenit. Neque ſatis ſuffragari videtur id, quod legitur acervatim ad calcem *Hiſtoriæ prædictæ* de Vetula quadam ſepuagenaria hæmoptoica, de Aurifabro, & alia puella, de quibus nullam deſcribit hiſtoriam, eſto aſſerat eos omnes eodem modo ſanatos; nam præterquamquod non omne ſputum ſanguinis etiam copioſum e Pulmonibus educitur, & præterquamquod illud in *Senibus*, & *Pueris* phthiſin tam facile non ſolet accerſere, certum eſt inſuper, quod cum miſtura antedicta longe plus recipiat, ut adnotavimus, de remediis vulneratiis inſignioribus, quam de Peruviano Cortice, illis potius, quam huic laus tribuenda videtur, maxime cum paſſim videamus, hujuſmodi ſputa meri ſanguinis ſolo ſiſti eorundem remediorum uſu, & non raro ſponte Naturæ, præcipue ſi aliunde, quam a Pulmone procedant; ut propterea omnino ſtatuendum ſit, quod China China non aliter queat Hæmoptoen ſupprimere, niſi ubi ipſa Hemoptoe ſit merum *Symptoma Febris alicujus eo remedio curabilis*, quemadmodum de Phthiſi loquutus eſt *Mortonus* ipſe in calce *primi Textus* a nobis nuper tranſcripti, videlicet quod ea ope Corticis Peruviani, vel cujuſvis alius medicamenti ſpecifici ſanari nequeat, *niſi ſit mere Symptomatica, & ab alio morbo dependens, qui curationem perfectam ex uſu ſpecificorum admittere poſſit.*

Hæc habui dicenda de Corticis actione adverſus morbos extra lineam febrilem conſtitutos, quibus, vel eorum ſaltem nonnullis ſiquidem ille vere proſit, ut Affectionibus Hypochondriacis, Hyſtericis, & hujuſmodi aliis, lentum tantummodo, & tardum eſt, non præſentaneum ejus auxilium; propterea ex hoc capite minus certa redditur illius operatio, quæ aliis quoque Cauſſis, vel ipſi demum Naturæ nonnunquam poteſt adſcribi. Quamobrem id ſaltem candide fateri oportet, quod & fatetur *Sydenhamius* ipſe poſt celebratas eximias hujuſce remedii vires adverſus affectionem hyſtericam vehementer ſpaſmodicam, præ cæteris iſtius ordinis morbis, ipſo judice, Cortici obſequentem — *Interim tamen* (inquit ille) *confitendum eſt, quod hoc medicamentum non ita certo, crebroque huic malo ſuccurrat ac Febribus Intermittentibus.* Quæ aſſertio, ſicuti vera eſt in hoc caſu, verior a fortiori in reliquis erit habenda. Ulteriorem denique nobis ſuſpicionem de exigua Corticis activitate, adverſus morbos a Febribus Periodicis diverſos, aperte ſuggerit *Mortonus* ipſe, de nimia cæteroqui erga hoc Remedium credulitate ſuſpectus, in Præfatione ſuæ *Pyretologiæ*, dum inquit — *Nuſquam hactenus eum* (ſcilicet Corticem) *titulo Catholici Remedii* (*ac ſi Archæus ad mentem* Helmontii *quocunque modo irritatus eo compeſceretur*) *donandum judicavi, utut non deſint Auctores, uti videre eſt in* Badi Anaſtaſ. Lib. I. Cap. XX., & *Medici aliqui hodierni, qui vires ejus in Hydrope, Ictero, Hypochondriaca affectione, Scorbuto, immo in Peſte ipſa, plurimiſque aliis morbis tam Chronicis,*

quam

quam Acutis debellandis, mirum in modum prædicant. Verum, ut rem ipsam dicam, licet hoc ἱερὸν πικρὸν præ cæteris quibuscunque amaris absterſiva ſua, ſeu quacunque alia qualitate humorum ἀταξίαν corrigendo, & partium labefactatarum tonum confirmando, ad Curationem Hydropis, Scorbuti, Icteri, Hypochondriacæ affectionis, Digeſtionis everſæ, appetitus proſtrati, vel cujuſcunque alterius morboſæ affectionis, incerto cum eventu, conducere nonnunquam obſervetur, nunquam tamen Corticem officium antidoti præſtitiſſe memini, fomitem ſcilicet morbi venenatum delendo præterquam in Morbis univerſalibus acutis, præſertim in Febribus Intermittentibus, & Remittentibus veris, ac Spuriis, atque Inflammatoriis, & Colliquativis, quibus cum prioribus ſimilitudo quædam eſt. Adde & hic congruam explicationem, mox & debitam limitationem ad normam eorum, quæ quinto hoc Libro ſtatuimus; & germanas Corticis vires in univerſum ſatis perſpectas habebis. Id unum cura, ut genuinus ille ſit, ac vegetus. Boni Corticis notas apud plures invenies; illas ideo de induſtria ſubticui: etſi nec graphica, nec plane uniformis ſit apud omnes illus deſcriptio, ſive de ſapore, ſive de aliis qualitatibus ſit ſermo; immo non deſunt, qui Corticem hunc non e Trunco, vel Ramis Arboris, ſed e Radice detrahi putant. Ita rebus caliginem offundit Locorum diſtantia. Bonum ego Corticem reputo, quem experientia talem alias deprehendi.

Quæritur Secundo,

An, ubi Cortex vere indicatur, liceat ratione Subjecti illum adminiſtrare citra periculum Mulieribus Gravidis, Puerperis, Abortum paſſis, *aut* Menſtruas purgationes *actu patientibus: & incunctanter aſſeritur, experientia duce.*

QUÆ diximus toto decurſu hujuſce Tractatus, & quæ paſſim tradunt Auctores omnes in adminiſtratione Corticis magis verſati, nullum videntur propoſito Quæſito locum relinquere. Ad tollendam nihilominus omnem, ſi qua ſit adhuc, ſcrupuloſitatem in hac materia delicatiore, in qua ſuſpicio quævis Prudentiæ ſoboles eſt, lubuit hæc pauca ſeorſim ſubnectere.

Chinam Chinam vel amarore ſuo, vel alia quavis qualitate adverſari fœtui in utero exiſtenti, nemo ex iis poterit ſuſpicari, qui noſtras perluſtrarint Hiſtorias; ſiquidem *Lib. IV. Cap.* 1. *Hiſt.* 2. ex Cholericis, & *Cap.* 2. *Hiſt.* 14. ex Subcontinuis Malignantibus, necnon *Cap.* 6. *Hiſt.* 8. ejuſdem Libri proſtant caſus mulierum Geſtantium, uſu Corticis valde copioſo ſanatarum, & debito poſtmodum tempore vitalem fœtum feliciter enixarum. Sane ſi ubi adfuere vomitus, & alvi fluxus immanes, Febreſque, tum Matri, tum Fœtui ſuapte natura perniciales, atque inſimul adfuit copioſa affatim Corticis exhibitio, repetitio, & diuturna continuatio, partus nihilominus ad ſuam maturitatem, & excluſionem vitalem auſpicato pervenit, quid quæſo nobis metuendum ſupereſt in quibuslibet aliis Gravidarum Febribus ab eodem ſæpeſæpius moderatiori Corticis uſu? At ſicuti tres tantum per accidens, ac ob alium finem ibi recenſui fœminarum utero gerentium caſus in linea Febrium Pernicioſarum, & in circunſtantiis per conſequens liberalioris oblationis Chinæ Chinæ, ita nonnullos alios in eadem linea poſſem recenſere, quemadmodum nonnullos quoque videre eſt in Hiſtoriis a *D. Ferrario Lib. IV. Cap.* 4. mihi communicatis; innumeros autem poſſem adducere in linea Intermittentium benigniorum, atque vulgarium, conſueto, atque parciore uſu remedii depulſarum in iiſdem prægnantibus, cum incolumitate tam fœtus, quam matris. Immo memini, *D. Marchioniſſam Gherardinam*, Tabidam, & Febre inſimul putrida dicta detentam, auxilio, ut reor, Corticis, quo non ſublatæ quidem, ſed obſcuriores redditæ ſunt putridæ Febris cum rigore Fœtui infenſo antea invaden-

dentis acceſſiones, feliciſſimum ſuo tempore partum edidiſſe, quemadmodum innui *Cap.* 2. *hujuſce Libri*; adeoque quod Matri prodeſſe integre remedium non potuit, profuit per accidens fœtui, Puellæ videlicet, quæ paucis ante matris obitum diebus in lucem prodiit, vivitque incolumis, & habitu corporis pollet, ut audio, inter Sorores omnes firmiore. Ut ergo incœptum argumentum proſequar, fidenter aſſeram, me in Febribus Intermittentibus benignioribus, in quibus majus, quod impendet periculum, eſt Abortus tum ratione concuſſionis violentæ corporis in frigida, & horrifica Febris invaſione, tum ratione vomitus, alvi fluxus, jactationis, aliorumque ſymptomatum, aſſuetum eſſe confugere ad Corticem, non tam ad curationem Febris [a qua parum timeo, ſi ſit ſincera] quam ad præcautionem ipſius abortus ex Febre imminentis, impedibilis vero, Febre inhibita. Ob id quaſi in morem adagii dicere conſueverat Experientiſſimus *Fraſſonus* Præceptor meus ſemper colendus: *Chinam Chinam eſſe Remedium Gravidarum, & Senum, quippe diuturnis Intermittentibus ferendis imparium.*

Quemadmodum autem centies obſervavi in Gravidis proficuum Corticem, ita nunquam, quod meminerim, noxium vel obſervavi, vel ſuſpicari rationabiliter potui. Et licet quis metuat, ne inſit eidem vis quædam irritans, ac ſtimulans, quæ tormina in Ventriculo, & Inteſtinis, immo teneſmum ipſum valeat excitare, ac ſubinde abortum parere, ego certe poſſum teſtari, me nil tale unquam animadvertiſſe, immo obſervaſſe potius oppoſitum, ut ſupra memoravi, in Febribus ipſis Cholericis, aliiſque Teneſmo, aut Dyſenteria accidentali comitatis, in quibus China China Febres ſubmovens, inde producta ſimul tollebat recenſita ſymptomata. Quod ſi uni inter innumeros aliquam excitet China China in Stomacho irritationem, id ſoli idioſyncraſiæ talis ſubjecti imputandum eſt, non remedio, nec ab ipſo propterea abſtinendum in aliis: ſicuti ab eſu Caſei abſtinere non debet humana ſpecies, eo quia Caſeus alicui hominum minime conferat. Sed & hic aliqua nonnunquam poteſt contigere hallucinatio, refundendo crimen aliarum forſan diſpoſitionum in medicamen inſons. Memini; nec vetus quidem eſt caſus; *D. Comitiſſam Blancam* paullo ante memoratam, cui febricitanti ſimul, atque utero gerenti China China a curantibus Medicis præſcripta fuerat ultimo tandem ſuæ ægritudinis tempore paſſam eſſe Teneſmum. Sed hunc ipſum in unico ferme hoc, quem noverim, caſu, quis quæſo potius non adſcribat Lumbricis paullopoſt uſum Chinæ Chinæ copioſe per alvum excretis, ut retulimus, quam ipſi Cortici longe prius epoto? Convaluit illa nihilominus ab omni morbo, partum feliciſſimum ſuo demum tempore enixa. Pariter ſi alicui fortaſſe contigerit obſervaſſe abortum ab epota non multo ante China China, ut apud nos quoque *Lib. IV. Cap.* 2. *Hiſt.* 15., is ſi bene animadvertat, inveniet, puto, proceſſiſſe abortum non a remedio, ſed a morbo, in cujus gratiam forte nimis ſero adhibitum eſt remedium, vel ab aliquo alio accidenti. Ita mihi nonnunquam contigit abortum cernere poſt venam ſectam, quæ tamen ſecta fuerat ad præcautionem præviſi periculi. Neque propterea abſtineo ego a venæ ſectione in morbis prægnantium, ubi ea cæteroqui indicetur: immo eadem frequenter, & repetitis quoque vicibus identidem utor, tanquam remedio utplurimum efficaciſſimo, & tuto, ad ſolam præcautionem abortus.

Quod dixi de Prægnantibus, cum proportione dico de Puerperis, Abortum paſſis, & Menſtruas purgationes actu patientibus, quarum nulli denegari poteſt uſus Corticis, dummodo aliunde indicetur, maxime cum nullas illum ſupprimere evacuationes, alibi ſtatuerimus, & cum apud plurimos, ut *Monginotium*, *Mortonum*, alioſque viderimus, eundem ad menſes ciendos, & promovendos directe idoneum cenſeri, & *in Puerperis* (ut idem inquit *Mortonus*) *ſalubriter mini-*

miniſtrari. Saltem inferri poteſt, ſi hujuſmodi etiam Auctores decepti ſint, tribuendo Cortici virtutem, quam vere non habet, videlicet menſes, vel lochia promovendi, inferri poteſt, inquam quod ille ſaltem nec Menſes, nec Lochia cohibeat; neque enim poterunt Auctores illi decipi in facto: multoque minus credendum eſt, voluiſſe alios decipere. Sed omiſſa experientia aliena, jam propriam adducamus.

Quoad Puerperas itaque, aut abortum recenter paſſas, non admodum frequens eſt occaſio utendi Cortice, nec conſequenter frequens mihi experimentorum numerus, cum tempore partus, aut abortus raro ſuboriri ſoleat Febris ulla, loquendo etiam de admittentibus Corticem, quæ illius uſum circa prima puerperii tempora (de quibus Quæſtio poſſet eſſe rationabilior) ſtatim exigat, præcipue cum ex rebus partus non bene procedentibus, quibus ſemper proſpiciendum eſt, æque ac ex conſueto fermento, occaſionem plurimam Febris quælibet Puerperarum ſoleat nanciſci. Quod ſi partum, aut abortum quavis de cauſſa contingentem, Febris jam anteceſſerat, ut Quartana, aut Tertiana vulgaris, vix ulla occaſio poteſt eſſe vel Corticem ſtatim exhibendi, vel incœptum antecedenter illius uſum ſine ulla, utut brevi (quæ ſufficeret) interruptione, continuandi, habita ratione tum morbi moras admittentis, tum aliorum remediorum, partui utplurimum, vel abortui neceſſariorum, quæ oblationi Corticis, in tali caſu ex vi Febris minime periculoſo, debent anteponi. Vera itaque, ac propria occaſio exhibendi Corticem, illiuſve uſum continuandi tempore ipſo partus, abortus, aut puerperii, erit tantummodo, ſi vel Febris Pernicioſa a fermento, de quo jam alibi, pendens, immediate ante partum, aut abortum, vel non longe a partu, aut abortu ſuboriatur, aut ſi Febris non Pernicioſa, ſive partum antecedens, ſive ſubſequens, in eum ſtatum deveniat tempore ipſo partus, abortus, aut puerperii, ut aliquo modo periculoſa evadat: ſive deinde id accidat ob Ægræ imbecillitatem, ſive ob gravitatem ſymptomatum, quæ ſymptomata licet maligna, aut pernicialia adhuc non ſint, a lochiorum tamen fluxu, etſi congruo, non alleventur, & conſequenter nonniſi ſublata Febre poſſint auferri. In his circunſtantiis, præmiſſis, quæ præmittenda ſunt ratione partus, aut abortus, ſiquidem ſint aliqua præmittenda, alacri animo offerendus eſt Cortex, eo prorſus modo, eaque doſi, quæ reſpondeat exigentiæ morbi, perinde ac ſi Ægrotans non eſſet Puerpera; quod a me feliciter actum eſt non modo in caſu *Lib. IV. Cap. 2. Hiſt. 15.* relato, ac paullo ſupra citato, verum & in aliis minus urgentibus, actumque eſt æque feliciter a *D. Ferrario*, ut conſtat ex illius *Hiſtoriis* mihi communicatis, pariterque paullo ante citatis: adeoque (ut circa hoc aperte me explicem) allatas ſupra conditiones, & circunſtantias oblationi Corticis tempore puerperii inſtituendæ opportunas, non retuli ut neceſſarias, quaſi citra urgentiam inſignem nequeat ille propinari, vel incœptus antecedenter illius uſus continuari abſque ſuſpicione periculi, ſed quia extra illas ſuperflua viſa mihi ſemper eſt ejuſdem oblatio, cum partus ipſe, & puerperia rite fluentia ſoleant plurium Morborum, Febriumve præexiſtentium medelam ſe ſolis inducere. Atque ob id etiam Cortex in Puerperis haud crebro mihi uſuvenit. Addo, quod retroactis longe temporibus, priuſquam me neceſſitas cogeret ad experimentum, hæſitabam & ipſe, non ſatis conſcius de modo inteſtinæ fermentationis excretoriæ lochiorum, aut menſtruorum, ſicut nec de modo intimo actionis Peruviani Corticis (circa quæ, ac hujuſmodi alia Naturæ arcana cæcutient diu *tabeſcentes omnes Sapientes terræ*) multoque minus de eventu ſucceſſuro ex ſimultate utriuſque. At, quod inanes ſpeculationes meæ nequaquam præſtiterant, ſatis tandem me ſuaſit, docuitque, nec tamen ſine ratione, urgens neceſſitas, & ex re feliciter geſta ſubinde ortus uſus diuturnior.

Inculpabilem quoque cohærenter ad ante-

antedictaesse Chinæ Chinæ oblationem, pendente ordinario Menstruorum fluxu, non modo evincit a fortiori usus felix ejusdem in fluxu lochiorum tam congruo, quam imminuto, & [ut reor] etiam immodico, verum & idem a posteriori pluries me docuit casus; siquidem non semel mulieribus, quibus præscripseram in Febribus diuturnioribus modo ad curationem, modo ad prophylaxim Peruvianum Corticem ad longum tempus, supervenere interim purgationes menstruæ. Cumque me tunc illas minime invisente nescirent præcise, quid agendum sibi, usum remedii sine ulla interruptione prosequutæ sunt, utpote non admonitæ de suspensione illius in tali casu; neque proinde remoram ullam injecit remedium fluxui, nec ullam promovit exuberantiam; finem vero, pro cujus consequutione illud assumpserant, ipsæ feliciter attigerunt. Fortuito itaque factus compos tutissimæ administrationis illius in hujusmodi casibus, deinceps in iisdem cœpi exhibere incunctanter. Quamobrem ubi opus exigat præscribere Corticem in Febre periculosa [dummodo sit ex admittentibus illum] præscribo tam in hac circunstantia, quam extra illam, & tam copiose, si occasio ferat, quam modice, probe conscius, nullam esse circunstantiam a tempore, ætate, sexu, temperamento, vel alia quavis conditione petitam, quæ usum Corticis cæteroqui rationabiliter indicatum valeat prohibere. Ubi vero Febris careat periculo, & moram admittat, relinquo arbitrio Mulierum plus vel minus meticulosarum, usum illius inchoare, vel non, fluentibus Menstruis, incœptum prosequi, vel suspendere ad libitum, sive ad curationem assumant, sive ad præcautionem, dummodo usum suspensum, absoluto postmodum fluxu menstruo, iterum resumant. Atque eo facilius in eam interruptionem consentio, quoniam extra hanc quoque occasionem utile est, mihique admodum familiare, Corticis administrationi intervalla aliquot vacua intermiscere, cum scilicet ad prophylaxim pro inhibenda recidiva præscribo. Idque eo præsertim nomine faciendum puto, ne de generante sensim in quendam veluti torporem Naturæ diu remedium ferentis tolerantia, ejusdem tandem assidui, placidique remedii vires nimia fragant, infirmetve ipsum ferendi consuetudo.

Quæritur Tertiò.

An ex eo, quod China China *sit Remedium suapte natura innocens, liceat eam tentandi gratia indiscriminatim usurpare in quibuslibet Febribus, & Morbis, iis etiam, in quibus communiter deprehendi solet inutilis: & negatur.*

SUPERVACANEUM credidissem universale examen istiusmodi hic instituere, nisi hoc ipsum, tum generaliter tum specialiter in familiari colloquio medico præter intentionem suscipere fuissem olim coactus, atque in terminis quidem strictioribus, minusque disputabilibus; in suppositione videlicet cujusdam Morbi, in quo ex communi sensu, & experientia Auctorum quoque China China liberaliter utentium, ea reperta sit semper frustranea.

Ut rem paucis expediam, absque ulla hæsitantia dico, non debere, neque rationabiliter posse Corticem Peruvianum præscribi, ubi hæc duo non concurrant, nempe primo, quod aliqua saltem, utut levis, adsit rationabilis conjectura, posse illum prodesse; secundo, quod hujusmodi conjectura non destruatur a communi experientia, & constanti assertione Scriptorum Classicorum China China uti assuetorum, eamque iis casibus se observasse inutilem asserentium: quæ duæ conditiones solummodo possunt concurrere in iis Morbis, & casibus, in quibus nondum factum fuerit, quod sciamus, ullum tentamen illius a Practicis melioribus, adsitque nihilominus nonnulla conjecturalis ratio, sive in sanioribus hypothesibus, sive in observationibus nonnihil analogis fundata,

data, quæ ſuadeat tentamen hujuſmodi; concurrentibus ſiquidem hiſce conditionibus, naturalis innocentia remedii tentamen etiam inutile potis eſt excuſare; iiſdem vero abſentibus, vel contrariis præſentibus, illud idem tentamen non modo irrationabile cenſendum erit, ſed juxta varietatem caſuum, ac circunſtantiarum, vel ridiculum, & imprudens, vel temerarium, vel forte noxium. Atque hic tota rei ſumma paucis reſtricta jam viſitur.

Jam vero in ipſo hujuſce diſquiſitionis limine videri forſan poterit (ut alicui quondam viſa eſt) contraria iis, quæ ſcripſimus de innocentia Remedii, triplex iſthæc aſſertio. Aſt quilibet diverſimode præoccupatus animadvertat velim primo, quod pro curandis morbis remediorum uſurpandorum ratio deſumi non debet ex eo, quod noxia illa non ſint, ſed ex eo, quod poſitive proficua cenſeantur, atque ut talia praxis meliorum receperit; alias omnes Confectiones, & Julapia, quæ Cardiacorum nomine audiunt, in quovis morbo, puta in Suffuſione, in Surditate, in Podagra, & ſimilibus, poſſent rationabiliter uſurpari pro peculiari eorundem morborum medela, parique ratione uſurpari poſſet ad Verrucas, & pedum clavos Chinæ Chinæ potio, quia hæc non minus quam antedicta Cardiaca ſaltem innoxie uſurparetur. Quid autem in linea Medica ridiculum magis? Animadvertat ſecundo, nos aſſeruiſſe ſemper innocuum quoad ſubſtantiam ſuam Peruvianum Corticem, talemque probaſſe rancidis inhærendo Adverſantium principiis ex hoc, quod nullum exceſſum præſeferat in manifeſtis qualitatibus, nullamque pariter pravitatem velet in occultis; nullam enim qualitatem, aut vim latentem in eo vere deprehendimus, niſi febrifugam, attendatque, nos id inculcaſſe adverſus primos inexpertos oſores Corticis, penes quos [ambigo an majore fatuitate dicam, an pervicacia] ſuſpecta erat de venefica quaſi, vel præſtigioſa natura novitas, & virtus admiranda remedii: Cæterum noxiam millies in hoc Tractatu diximus eſſe poſſe, non ſubſtantiam illius quantum eſt in ſe, quippe ſuapte naturam inſontem; ſed incongruam, & præ cæteris intempeſtivam, ac præcocem oblationem ſubſtantiæ illius, etſi per ſe ipſam inſontis: immo eo caſu ſolum eſſe noxiam oblationem ſubſtantiæ illius Febrem ſiſtentis, quia ipſa ſubſtantia perfecta eſt, & naturali ſuo fungitur officio; ſed cum imperite per eam ſiſtatur nonnunquam Febris, quam nullo pacto deceret ſiſtere, quippe Depuratoriam, & ſtantem loco remedii, vel ſiſtatur tunc, cum magis expediret ob eandem rationem ſinere illam progredi; idcirco ſarta tecta remanente innocentia ſubſtantiæ remedii, noxia evadit imprudens illius oblatio, ut fuſius explicuimus in *Reſponſionibus noſtris Jatro-apologeticis ad Clariſſimum Ramazzinum*. Id autem non remedii crimen eſt, ſed crimen Medici remedium inſons, ubi illud nullatenus convenit, vel ubi convenit culpabiliter præſcribentis. Quid quæſo innoxium magis quoad ſubſtantiam ſuam Pane, Carnibus, aliiſque ſalubribus eſculentis, quibus quotidie veſcimur ſani, quibuſque utimur etiam in Morbis chronicis? Ecquis tamen proinde rationalis Medicus iſthæc indiſcriminatim in Morbis acutis, vel in ipſa Febrium invaſione ſuis Ægris præſcribat; vel innoxia, quæ præbet Ægris, medicamina ſuadeat Sanis? Nimis nempe notum eſt, nimiſque vulgatum, quod

. . . . . *data tempore proſunt,*
Et data non apto tempore Vina nocent.

His ergo pariter nominibus noxia nonnunquam eſſe poterit Peruviani Corticis, etſi natura ſua innocentis, oblatio. Animadvertat denique tertio, adminiſtrationem hujuſce Remedii, ubi ſecundum communem meliorum Practicorum ſententiam, & experientiam nequit prodeſſe, quamvis noxia fortaſſe non ſit, poſſe tamen eſſe nedum imprudentem, ſed & temerariam, quippe de damno fortuito ſaltem ſuſpectam: circa quod liceat fuſius nonnihil pro

Junio-

Juniorum saltem institutione differere. China China, etsi per se ipsam innoxia, neque ullo modo sensibiliter perturbans œconomiam humani corporis, tandem cibus ea non est, sed Medicamentum, ariduſque Cortex arboris exotici nobis ignoti, adeoque re ipsa lignum, haud secus ac lignum vere sint scobes cujuslibet alterius arboris, quæ tamen indiscriminatim nequaquam exhiberentur ulli febricitanti, eo nomine, quod sint naturæ per se ipsas innoxiæ, quia nempe aliquem [ni quid pejus] in stomacho possent inferre gravitatis sensum, ut China China ipsa vere nonnullis hujusmodi incommodum aliquando solet inferre. Ad hæc remedium istud, etsi stipticitatem potius aliquam consueſcat inducere, quandoque tamen ventrem nonnullis solvit instar remedii purgantis, tuncque infirmior esse solet, vel brevioris durationis in nostro corpore vis ejus Febrifuga. Si ergo vel alvi stipticitatem inferat, vel alvum solvat cum aliquo, ut facile contingere potest, ægri damno, ubi solius innocentiæ titulo præter leges ordinarias administretur, nonne id cum temeritatis nota patratum dicetur?

Sed quid quæso, si vera forent, non tot mala quidem, quæ plurimi somniarunt anteacti seculi Scriptores ab ejus usu metuentes Icterum, Obstructiones, Hydropem, Apoplexiam &c. sed ea solum, quæ suspicatus est ille idem famigeratissimus *Sydenham*, qui de illius naturali innocentia tot, & tanta testatur, ut suis ipsius Textibus alias retulimus? Natrat hic Auctor in Epistola ad *Bradium*, Febrifugum istud in Anglia in quandam olim desuetudinem, & contemptum ferme universalem abiisse, eo quod nonnulli ex Febribus Intermittentibus laborantes, eo paullo ante accessionem epoto, paucas post horas obierint, atque ex iis duos, vel tres nominatim profert sibi notos; idemque sibi contigisse in uno ex suis Ægrotis mihi olim fassus est *Cl. Ramazzinus* cum viveret, eo scilicet tempore, quo Cortici amicus erat; & opinionibus meis, quemadmodum videre est in *Responsionibus meis Jatro — apologeticis* ad eundem §. 32. *pag.* 104. quas *Responsiones* quasi mei complementum Operis hortor, ne graventur legere Tyrones, & quotquot materiæ hujus Pyretologicæ, ac omnifariæ administrationis Peruviani Febrifugi completa notione indigent. Equidem, ut ad *Sydenhamium* redeam, infaustorum eventuum prædictorum culpam omnem refundit Auctor ille non in remedium certe a se pro innoxio assertum, & habitum, sed in oblationem intempestivam; quia nempe more priorum temporum paullo ante accessionem iis Ægrotis fuerat exhibitum: cui tamen malo asserit facile prospici simplici adhibita cautela exhibendi Febrifugum declinante solum, vel soluto integre paroxysmo, atque hac una via refert fuisse illud primævæ æstimationi restitutum. Existimat quippe magnus hic Practicus, ea infortunia contigisse exhibito paullo ante accessionem Febrifugo, quia eo tempore cumulata jam tota paroxysmi imminentis materia, hæc a vi Febrifugi violenter repressa nequibat amplius methodo naturæ digeri, sed affatim suffocata ægrum affatim suffocabat: cujus sententiæ videtur fuisse etiam *Sponius*, inquiens, *nonnullos ex conflictu excitato inter Febrem, & Remedium interiisse:* Ego vero, ut ingenue fatear, non paullo ante accessionem quidem, sed actu invadente accessione, in ipso scilicet frigoris, & tremoris initio centies ac centies vidi a Præceptore meo *Frassono* exhiberi Corticem, illumque centies ac centies primis temporibus exhibui & ipse eodem modo in benignis Intermittentibus semper feliciter, ac semper innoxie. Aliam propterea lethalium eventuum recensitorum causſam fuisse sum conjectatus *Lib. III. Cap.* 4. eamque obiter etiam tetigi in citatis *Responsionibus meis Jatro — apologeticis* §. 35. *pag.* 118. Quod si ratio Caussalis, propter quam *Sydenham* putat oblationem Corticis instante proxime accessione esse posse, & reapse fuisse lethalem, forte subsistat, quid metuendum non

erit

erit ab illius oblatione in iis Febribus, aut Morbis, in quibus ille nullius esse juvaminis communiter deprehenditur, & in quibus ignoramus quinam sit, aut ubi sit cumulus materiæ morbificæ, quænam futura sit inter materiam ipsam, & remedium lucta, vel quodnam tempus illiusmodi tentamini magis propitium? Anne ergo præscribetur animo vere sanandi Tabidis, Peripneumonicis, Pleuriticis e Morbi radice talibus, & aliis hujusmodi, postquam experientissimus *Mortonus* (memetipsum excipio, etsi in materia facti testem idoneum) illam est testatus invalidam, & *Sydenham* plane noxiam, amboque ratione simul, & longa experientia freti, non obstante nativa innocentia remedii ab eis veridice decantata, hæc protulere, ut infra protulisse ostendemus?

Non ego hic quæro, an China China Sanguinem, alioque humores figat, ut plurimi censente Medicorum vulgo, iique forsan præ aliis, qui præ aliis ea abutuntur innocentiæ titulo; hanc enim opinionem in eo sensu, in quo communiter solet recipi, rejeci jam satis tum *Lib. I. hujusce Tractatus Cap.* 3. tum maxime in *Responsionibus meis Jatro-apologeticis* §. 41. *pag.* 136. & 137.: Dico tamen utroque loco, eam quodammodo figere febrile Intermittentium fermentum, quodcunque sit, illud combibendo, vel absorbendo per meum intelligendi modum, sive forsan illud disgregando, & dissipando, ut censet *Antymus Conygius*, sive *Honoratus Fabri*. Quid possit illa agere in fermentum Continuarum ab essentia, quod certe non subigit, quidve in humores aliorum Morborum effectores, me latet; ac propterea ubi sciam, eam prodesse non posse [non posse autem credam, ubi nunquam ex meliorum experientia profuit] dubio procul prætextu innocentiæ suæ nequaquam utar.

Rursus equidem pro mea ingenuitate repeto, nullam ex ejus usu, ubi ea ab imperitis præscripta nullatenus conveniebat, noxam sensibilem observasse, ut id malum observavi sæpius ex usu intempestivo in Febribus Intermittentibus, maxime quidem in plane Depurativis nonnihil quoque protractis, ut recentibus etiam exemplis annotavi *Lib. I. Cap. X.*, non raro vero etiam in Febribus non plane Depurativis, illamque propterea suapte natura admissuris, sed nonnihil serius; neque tamen damnose id semper: nonnunquam enim, rarius licet, Febres hujusmodi omnino immature suppressas, neque rediisse, neque quicquam aliud morbosum peperisse vidi; sed heu quoties vidi & oppositum! nec sine ratione quidem: certum est quippe ex principiis nostris, quod is, qui Febrem sistit vere *Depuratoriam*, quæque talem cum facili ægrotantis tolerantia se prodit [si quidem non raro Depurativa est quoq; quæ ægrum haud leviter vexat] etsi medicamento ut atur ex se innoxio, nihilominus errat; quatenus tollit de medio remedium absumptivum Caussæ morbificæ, videlicet effervescentiam febrilem depuratricem infecti Sanguinis, ut illi substituat aliud remedium mere absorptivum ejusdem Caussæ morbificæ, cujus semper certa non est post absorptionem eliminatio, vel subactio perfecta, dato quod nonnunquam id accidat, ut nuper sum fassus. Cum itaque qui per Chinam Chinam curare indiscriminatim aggreditur Febres etiam *Depurativas*, præsertim circa illarum initia, spontaneam impediat solutionem morbi, qui mediis febrilibus deflagrationibus sensim jam *judicatur* per viam lentæ (verbo sit venia) *Coctionis*, ponatq; per consequens in ancipiti spem cæteroqui moraliter certam felicis exitus, temere, ac præter rationem operatur, peccatque directe contra tritum illud, & summopere verum *Hippocratis*, nempe quod — *Quæ judicantur neque movere, neque novare aliquid, sed sinere oportet*.

Ut vero ad oblationem Chinæ Chinæ, ubi ea ex communi vere expertorum observatione, ac sensu frustranea, & iners reperta sit, redeam, fidenter dico, non obstante quod in quibusdam ejusmodi casibus, qui pauci revera fuere, nulla sensibilis noxa mihi fuerit observa-

ſervata, temerariam nihilominus eſſe, nec omni carentem periculo illius adminiſtrationem, quantunvis ſubſtantia remedii ex ſe ſit innocens. Atque iterum ſic progredior. Quæcunque ſit vis illius, ſive abſorbens, ſive diſgregans, ſive figens, ſive quidpiam aliud intra nos efficiens, certum eſt, quod vis illa maxima eſt, & talis, ut illi par ulla non ſit in linea Alexipyretorum, neque Specificorum cujuſcunque ordinis, certuſque, citus, & conſtans illius operandi modus maximum ſupra humores noſtri Corporis periodice febrientes dominium oſtendit; iſta vero vis incomparabilis, in quo conſiſtat, neſcimus, neſcimus modum, quo ipſa agit, neſcimuſq; tandem objectum, in quod agit, videlicet Cauſſam febrilem, ſeu Fermentum febrile. Quid ergo, non obſtante innocentia prædicta, poſſit illa per accidens nonnunquam efficere intra humores tam varios, tamque varie alterabiles noſtri Corporis, vel in partes illius ſolidas: uno verbo, an poſſit ullo pacto vel ſenſibiliter, vel inſenſibiliter lædere, quando ad exercendam incaſſum vim ſuam validiſſimam, & ignotam citra veram occaſionem violenter cogitur, ne dicam damnatur, id eſt, quod pariter me prorſus latet, & quod propterea me retrahit ab uſu illius, ubi eam nequaquam prodeſſe ſit notum. Neque enim hic agitur de vulgaribus, uſitatiſque Specificis, & alterantibus, quorum fere omnium innocentia, ſi quod eſt velimus fateri, conſiſtit in hoc, quod neque ſenſibiliter lædant, ubi non congruunt, neque ſenſibiliter, ubi congruunt, proficiant, vel ſi proficiunt (quod incertum eſt quoque) id nonniſi longo temporis tractu pedetentim præſtent; ut propterea parum interſit, an quis loco Specifici Cephalici crediti, *v. gr.* loco ungulæ Alcis, ſpecificum Pectorale, puta Pulmonem Vulpis, vel Lucii mandibulam in vertigine uſurpet: idem dic de Farfara loco Betonicæ &c. ſed agitur de Specifico, & Alterante, quod ubi convenit, poteſt pereuntem hominem ab Orci faucibus & certo, & ſtatim eripere; idque non per qualitates, ut vocant, Senſibiles [quas tamen poſſidet, creditur que idcirco non exigui caloris particeps] ſed per occultam efficaciſſimam, de qua plane ignoramus, an ſicuti Periodicis febribus in noſtram utilitatem adverſatur; ſic alicui forſan diſpoſitioni fortuitæ noſtri Corporis, ubi hoſtem non invenit quem peſſundet, ſed alium loco illius plane refractarium nanciſcitur, adverſatura nonnunquam ſit in damnum noſtrum. Certe ſpirituoſa quædam potio efficaciter ſudorifica, ad leges Artis compoſita, & opportuno tempore exhibita in ſubjecto febricitante, ſimulque in bonam diaphoreſim ſufficienter proclivi, non leve beneficium poris eſt revera producere; eadem vero in ſubjecto, vel morbo ad ſuſcipiendam remedii actionem nequaquam diſpoſito, non leve damnum ex oppoſito poteſt inferre.

Verum quid opus eſt ab aliis remediis exempla depromere, ſi de China China ipſa, ubi vim ſuam febrifugam nequivit exerere, quid non abſimile ſuſpicatus eſt Autor, centies innocentiam illius intrinſecam religioſe teſtatus, & in ejus uſum ſumme proclivis, nempe *Richardus Morton*? Hic igitur in *Phthiſiologiæ* ſuæ *Lib. II. cap.* 10. poſtquam ad Febres Phthiſicorum putridas Intermittentes leniendas, vel ſupprimendos nonnunquam ad tempus earum paroxyſmos, atque impetrandas inducias, ut inquit, parum fidas, atque incertas (præmiſſo conſtanter, ut pariter inquit, lethali de Ægri vita prognoſtico) Peruviani Corticis uſum propoſuit; ſubinde tamen faſſus eſt ad calcem ejuſdem Capitis, non modo quod ejus operatio illis caſibus non æque certo, ac perpetuo ſcopum ſuum attingit, ac in ſimplicibus Intermittentibus; verum etiam quod ubi eum non proficere perſpexit, Ægrotantem [quæcunque fuerit diſpoſitio præcedens] pejus quam antea ſe habuiſſe. En illius præciſa verba: *Libere tamen fateor, me non obſervaſſe Corticem æque certo, & perpetuo in Febre Phthiſica intermittente ſcopum ſuum attigiſſe, ac in Intermittente ſim-*

re *ſimplici a mere morbida ſanguinis diatheſi orta: Ubi autem minus proficere perſpexi, ſemper ſuſpicatus ſum jam læsi cerebrum, & genus nervoſum; atque Ægrum deliriis, & ſpaſmis magis obnoxium fuiſſe, quam antea fuerat*: Nolo hic *Mortoni* effatum adeo ſcrutari, ut diſquiram, an læſio Cerebri, & nervoſi generis, quam ſuſpicatus eſt, credita ſit ab eo irrepere jam cœpiſſe ante oblationem Corticis, qui proinde nequaquam profecerit, an ſucceſſiſſe oblationi illius, eo quod vis ejuſdem proficere neſciens nocuerit. Mihi ſat ſit ſcire, quod poſt ejus uſum invalidum Æger in deterius ruerit, ut ab eodem caveam, ubi nequit prodeſſe. Cæterum quæri poſſet, qui fiat, ut deliria, ſpaſmi, lethargus, & ſimilia obſeſſi jam Cerebri, & nervoſi generis ſymptomata, per Chinam Chinam ſtatim tollantur in iis febribus, utut Pernicialibus, quæ Febrifugo revera auſcultant; minime vero ſublata fuerint, ſed *magis aucta* in iis, in quibus illam perſpexit invalidam. Sane non erit abs re, ſi forte id factum ſuſpicemur ab egregia per ſe remedii vi, ſed incaſſum exercita, & perperam in malum uſum, tandenque in noxam traducta. Quod ſi non irrationabilis eſt hæc ſuſpicio in caſibus, ubi cæteroqui eadem China China nonnihil temporanei levaminis ſolet nonnunquam afferre, quanto rationabilior erit metus, ne poſſit obeſſe, ubi nunquam prodeſſe conſuevit? Apertius adhuc quam *Morton* loquitur in Epiſtolis *Sydenham* æque exercitatus ac ille in uſu remedii, a ſe pro innoxio ubi congruat habiti: ibi namque poſt excluſas a ditione Corticis Febres Continuas vere excludendas, incunctanter ſubdit, quod ſi in iiſdem libeat de Peruviano Cortice periculum facere, *non alios effectus* (ſunt hæc illius præciſa verba) *ex ejus uſu expectare licet, quam eos, quos hodie in Pleuritide, Peripneumonia, Angina, ac id genus Febribus inflammatoriis videmus, quibus non tantum non prodeſt, ſed & plane obeſt*: quod quidem intelligendum de Pleuritide morbo Febrem ſymptomaticam inflammatoriam ſecum trahente; non de Pleuritico ſymptomate Febrim eſſentialem, vel intermittentem, vel etiam continuam, ſed ſatis conſpicue periodicantem, nonnunquam comitante; quo caſu non inutilem prorſus Peruviani Corticis operam ſum aliquoties expertus. Quod de Febribus Inflammatoriis, ab interna ſcilicet inflammatione oriundis, aſſerit *Sydenham*, confirmat cum communi graviorum Scriptorum *Cl. Nigriſolus* in Libro, cui titulus — *Febris China Chinæ expugnata*, & ſpecialiter in Notis ad *Blegnyum num.* 19. afferens ſe iis caſibus eandem vidiſſe vel *irrito ſemper conatu, vel exitu ſemper parum felici exhibitam*. Neque aliter ipſe mihi pluries obſervaſſe ſum viſus, ut ſubobſcure ſaltem indicare in animo habui, ejuſdem *Nigriſoli* Obſervationem meis conformem innuens ſub initia *Cap. II. hujuſce Libri*. Quis ergo ſe vadem præbeat, nullam adeſſe latentem, & nobis occultam internam (quod ſæpe accidit) inflammationem in iis Febribus, aut Morbis, in quibus contra experientiam communem illius uſum tentare præſumimus?

Iſtiuſmodi conſiderationes, totque Clariſſimorum Virorum ſano uſui Corticis cæteroqui amicorum aſſerta nuper relata, & meis quoque Obſervationibus conſentanea deprehenſa, eam mihi cautelam indidere, ut nedum ab ejus oblatione ſemper abſtinendum duxerim iis in Morbis, in quibus vere non indicatur; ſed neque Sanis ipſis ad præcautionem (cum ſcilicet regnant, vel inſtant Conſtitutiones, & tempeſtates febrium Periodicarum feraces) fuerim auſus hucuſque, vel impræſentiarum audeam proponere; minime quidem quia id improbem, ſed quia hæreo nonnihil incertus, etſi de hujuſmodi praxi, ex ſe certe non irrationabili, nulla experientia in contrarium; immo potius quæ haberi potuit, ſit favorabilis. Convaleſcentibus enim ex iis febribus, & in relapſum pronis China China ad præcautionem communiter cum fructu, quin & neceſſario exhibetur, eamque hoc nomine etiam omnino ſanis exhibitam fuiſſe, &

se, & quotannis repeti consueviſse ſcimus Invictiſſimo quondam Galliarum Regi LUDOVICO XIV. Attamen cum experientia hujuſmodi reſpectu Sanorum ſemper incerta futura ſit, tunc cum favorabilis extiterit, [neſcimus enim an qui China China ad præmunitionem epota immunis remanſit, debuiſſet ea omiſſa decumbere, nec ne] ſolumque certa queat eſſe experientia de oppoſito, ſi nempe quiſpiam China China ad prophylaxim uſus, nihilominus æque decumbat ac ii, qui nullatenus eam ſumpſere; idcirco ab iſtiuſmodi experimento, quod aliis etiamnum tentandum relinquo, hactenus abſtinendum cenſui, cum me lateat, ut ajebam, quid illa in diverſis diverſorum corporum diſpoſitionibus poſſit efficere, tunc cum Antagoniſtam ſuum luctæ ſuſcipiendæ paratum non reperit, ſeu cum materia Febris remota nondum eſt in motu, neque ad efferveſcendum diſpoſita. Equidem ſi China China ſuum munus in humanum Corpus exerceret præciſe per hoc, quod naturali humorum Symmetriæ robur quoddam poſitivum adderet, quo mediante iidem valerent ſibi ſponte reſtitui, atque hinc ſpontanea pariter emergeret Morbi ceſſatio, abſque ulla medicaminis in Morbum ipſum, ejuſque Cauſſam pugna, in hac ſuppoſitione China China, quaſi quid mere balſamicum, videretur poſſe pro libito ad præcavendas Febres uſurpari; ſed hic, ni fallor, non videtur eſſe, nec eſſe poſſe illius agendi modus, qui ad febrile potius, ut reor, Fermentum præciſe abſorbendum, ſubigendum, atque domandum vi pluries repetita, ne rurſus reviviſcat, videtur dirigi, media quadam lucta, cui non abſimilem videmus inter duos liquores ex mutua commixtione efferveſcentes: & quandocunque etiam plane pacifice intra corpus noſtrum id fieret, cum alioqui incertum ſit, an qui ſubeundæ *v. gr.* Tertianæ Febri diſpoſitus eſt, eam ſit ſortiturus *Corruptricem*, ac proinde arcendam pro viribus, an potius *Depurativam*; penes me autem ſatius ſit hanc ſubire, quam ab ea præcaveri, ob eaſdem rationes, propter quas dixi nec expedire ab eadem, ſi invaſerit, per Chinam Chinam curari; propterea etiam ex hoc capite ambigo, an Sanis ea ſuadenda ſit ad prophylaxim, etiamſi certum foret [quod ſane non eſt] poſſe per illam in ſtatu ſano Febres Intermittentes præcaveri. Quodcunque nihilominus hac de re libeat judicium ferre, id cujuſvis fidentioris arbitrio relictum volo; non enim [ut fatear] pari paſſu putarim procedere inter ſtatum ſani, & ægri hominis ſuſpiciones meas ſuperius allatas. Iis igitur jam ſatis uſquemodo in conſpectum poſitis, in rem eandem noſtram concludo tribus hiſce Theorematis plane inconcuſſis. Primum eſt, quod *China China eſt magnum, præſtantiſſimumque Febrifugum, & ſuapte natura innoxium*. Secundum, quod *in Mundo univerſo non eſt Medicamentum, neque Alimentum ullum, quantunvis innoxium, quod extra opportunitatem datum nocere poſſit*. Tertium denique, quod *Medicamentum quodlibet ſemper extra opportunitatem datum cenſendum eſt, quando ibi adminiſtratur, ubi communis experientia oſtendit, illud nequaquam prodeſſe*.

Non ego tamen per ea, quæ hactenus protuli, eos activitati Peruviani Corticis intendo conſtituere limites, ut de illius viribus nil ultra quærendum ſit. Etſi enim fortaſſe nil detegendum ſuperſit ultra quod eſt hucuſq; detectum; attamen non improbaverim qui ulterius pergere moliatur exploranda ad alios Morbos, aut Febres illius virtute: ad eas inquam præſertim Febres, quæ ſunt naturæ quodammodo ancipitis quoad recipiendam modo, & modo aſpernandam illius actionem, quarum Febrium genium verſatilem fuſe indicavi *Cap. III. hujuſce Libri*, & in *Icone* paullo ante ob oculos poſita expreſſum volui. Quod dico de hiſce, aliiſve Febribus, *v. gr.* Lymphaticis [in quibus ſæpius invalidum reperi Peruvianum Corticem] dictum volo de Morbis omnibus, in quibus nondum ullum ex una parte de hoc remedio factum fuerit a gravibus, eoque uti aſſuetis Auctori-

ctoribus contrarium experimentum, atque ex alia parte ad tentamen hujuſmodi aliqua moveat non commentitia, & aerea, ſed probabilis, & prudens conjectura, ſive in ſolidis rationibus phyſicis, ſive in obſervationibus experimentalibus plurimum analogis veriſimiliter fundata. His enim concurrentibus conditionibus ceſſat cautela antedicta de ſuſpicione in contrarium, & congruenter ſubingreditur favorabilis præſumptio reſultans ex innocentia ſubſtantiæ Remedii.

Neque pariter per eadem, quæ hic, & alibi, præſertim in nonnullis Additionibus hujuſce novæ Editionis loquutus ſum de malo, & intempeſtivo uſu Peruviani Corticis, ſibi quiſpiam perſuadeat, velle me ullum metum incutere, vel quicquam de illa fiducia recte, ac opportune utentibus demere, quam in prima Tractatus editione iiſdem luculenter indidi; ea enim ex adverſo mihi mens eſt, ut plane nolim ab iis, quæ tunc de uſu Corticis evulgavi, ne latum quidem ungem recedere, neque dogmata meæ Praxeos, quæcunque fuerint, ullo pacto modificare, ſive reſtringere, ſed ea potius mediis iiſdem Additamentis undique comprobare, tum ea parte, qua admirandam Remedii virtutem ad Pernicioſas præſertim Intermittentes, & Subcontinuas eximiis laudibus extuli: quam partem ſatis receptam univerſaliter a Profeſſoribus & ſcio, & lætor; tum ea, qua cautelas omnes uſum inopportunum docentes inſimul, atque vetantes ſum perſequutus: quam partem, ut fatear, identidem haud ſatis exultam & video, & doleo. Atque ut circa hoc quoque præter regulas particulares ſuis locis jam ſatis expoſitas, quidpiam generaliter ſubdam, liceat mihi Modulum quendam, ſive Exemplar practicum operandi, atque pro re nata cavendi incidenter ab occaſione depromere, illudque Practicorum oculis ſpectandum exhibere: qua equidem in re neutiquam piget me quoad generalem quandam Ideam ſequi veſtigia, etſi nequeam quoad ſpecialem ſequi ſenſa Clariſſimi *Ramazzini*, mei quondam in hac materia Antagoniſtæ ſemper ſpectabilis, ſemperque colendi. Clauſit ille Diſſertationem ſuam *de Abuſu Chinæ Chinæ* hoc dogmate, videlicet, *Uſum Peruviani Corticis in febribus intervallatis eſſe debere, qualis eſt uſus Opii in doloribus demulcendis, atque ad tempus ſedandis*. Dogma iſtiuſmodi, utpote nimis reſtrictum, & arctum (eo maxime, quo Author ſe explicat ſenſu) ſive Modulum hunc ab eodem pro Archetypo in hanc rem nobis oblatum debita proportione carere, habito reſpectu ad opus faciendum, ſatis ſuperque oſtendi, rejecique idcirco in *Reſponſionibus meis Jatro — apologeticis ad §. 48. pag. 173., & ſeq.*: quamobrem hunc alium potius illi ſubſtituendum dixerim, ſcilicet, *Uſum Peruviani Corticis ad expungendas eaſdem Febres* (hic intellige Vulgares tantum: Pernicioſarum ſiquidem Intermittentium curatio ſub hac regula nequaquam cadit;) *eſſe debere, qualis eſſe ſolet uſus externus Sulphuris ad depellendam Scabiem*. Ut me clarius explicem in gratiam Tyronum, notum eſt Medicis omnibus, Sulphur bis, aut ter externe illitum, Scabiem multiplicis generis, ſive humidam, ſive ſiccam cito, ac certo depellere, & cutem mundare. Notum eſt pariter, de Scabiebus alias eſſe, ut ſic dicam, Corruptrices liquidorum noſtri corporis, cujuſmodi ſunt quæ habent radicale vitium in cute, ſive fuerint illæ ab ingenitis in ipſa cute vermiculis, aut Acaris ortæ (omnibus enim Scabiebus unam hanc eſſe originem non ita facile admiſerim) ſive per contactum fuerint ab externo communicatæ, alias vero eſſe eorundem liquidorum Depuratrices, cujuſmodi ſunt, quæ poſt longas ægritudines ſolent erumpere, aliæque non raro de genere præſertim humido, ſponte prodeuntes, quæ puſtulis, & tuberculis pus, & ichorem manantibus ſolent ſcatere. Certe has utriuſque generis Scabies, tum ſiccas videlicet, tum humidas [addamus inſuper, etiam pro Depurativis nonnunquam habitas] illitione Sulphuris, impurgato

corpore, hyemali etiam tempore, expulsas non semel vidi absque ullo subsequente sanitatis detrimento, aut incommodo, præsertim in robustis hominibus, assiduoque labori, motui, & corporis exercitio adstrictis, aut deditis. Felicius autem semper, ut & rationabilius, id accidisse observavi, ubi Scabie *recenter* per contactum suscepta, priusquam labes fluidis circulantibus communicaretur, fuit illa per externam Sulphuris applicationem depulsa vel ubi eadem labe ipsis fluidis jam communicata, & impressa, aliquis subinde concessus fuit Scabiei jam introductæ progressus, & diuturna quædam materiæ successive erumpentis imminutio, atque consumptio, demumque fuit post præmissam, prout opportuna credita est, venarum depletionem, atque ablutionem cavitatum, Vernali tandem, aut Æstiva tempestate, favente simul transpirationis libertate, & Balneorum aquæ fluvialis commodo, administratum Sulphur. Contra vero pluries ac pluries, forsan & centies, novi ex suppressa per solam ejusdem Sulphuris butyro excepti inunctionem Scabie sponte orta, vel ægritudinum diuturnarum, aut acutarum subsequa, statim Febres Inflammatorias, maxime vero Pleuritides, Peripneumonias, & Pectoris hydropes, aliaque non absimilia mala erupisse, quorum non paucis funestum tandem terminum imposuit mors ipsa.

Cuncta hæc, quæ dicta sunt de variis Scabiei speciebus, quarum plurimæ nunquam, aut fere nunquam Sulphure sunt attingendæ, si nempe Depuratoriæ extiterint; aliæ, quamvis Corruptrices, non omni tamen tempore, & modo possunt attingi, quia nempe non semper æque tuto, etsi æque cito, depellerentur, cuncta, inquam, hæc ad varias Febrium Periodicarum, tum Depurativarum, tum Corruptivarum species, æque facile quidem, & æque cito, sed non semper æque tuto, quovis etiam earum tempore per Chinam Chinam fugabiles, proportionaliter debent referri. Nec aliud deest ad hoc, ut quis opportunitatem, modum, & locum exhibendi Remedii possit edisscere, nisi ut primo loco ad Febrium Naturam, & Differentias, secundo ad Regulas, & Cautiones omnes, quas toto Tractatu recensui, & inculcavi, tertio tandem ad ea omnia, quæ in *Responsionibus meis Jatro-apologeticis* nuper citatis eidem Clarissimo *Ramazzino* reposui circa usum, & abusum Chinæ Chinæ, animum a præjudiciis immunem diligenter advertat.

Quæritur Quartò.

An Cortex Peruvianus *per Clysteres injectus, aut Carpis appositus quicquam curationi Febrium conferre valeat. Primus modus, utut imbecillus, non plane rejicitur. Secundus nil prope præbet fiduciæ, languida illinc, hinc inani respondente experientia.*

FEBRES Cortice curabiles, nullo per os exhibito medicamine, sed ipso tantum Cortice per Clysteres frequenter ad plures dies injecto, facillime curari vulgatum fuit ab *Helvetio* ante annos aliquot peculiari Libello ad hanc Methodum innuendam, & promovendam edito. Paradoxa tamen plerisque visa est hæc opinio; nec sine ratione quidem; eamque diserte satis examinat *Nigrisolus* in Libro alias citato, ad quem curiosos relegamus. Nos, qui dimissis opinionibus, de sola experientia sumus soliciti, si non aliena, quam suis Auctoribus relinquimus, & legentium fidei, saltem propria, quid nobis circa hoc experiri licuerit, paucis hic perstringemus.

Et primò, quoniam hujusmodi curatio Febrium per frequentissimos Clysteres, ter scilicet, ac quater in die, cursu plurium dierum injectos, deberet absolvi, Methodus hæc apud nos Italos, præsertim Circumpadanos, qui ægre admodum unum, vel alterum Clysterem ad alvum exonerandam admittimus, universaliter usurpari nequit, illamque ideo, etsi certa foret, vix auderem

derem cuiquam proponere. Quam ergo experientiam talis Methodi penes nos propemodum inviſæ poſſidere poſſim, vel ex hoc uno deducat quilibet.

Fateor tamen, quod licet olim mihi non innoteſceret hæc *Helvetii* Methodus, tamen meo marte hoc tentamen qualecunque ipſe inii Anno 1695. prout conſtat ex *Hiſtoria unica Cap. VI. Lib.* 3. deſcripta. Alias poſtmodum placuit mihi idem experimentum repetere, Ægro quidem modo feliciter convaleſcente, ut tunc, modo non convaleſcente, ut in *Hiſtoria tertia Cap. IV.* hujuſce Libri. Verum quoniam nunquam præſcripſi Corticem in Clyſteribus, quin ſimul præſcripſerim aſſumendum per os, ſanationem, ubi contigit, longe probabilius tribuendam cenſeo ingeſto, quam injecto remedio, dato quod, ut erat in votis, ipſa ingeſtionem roborarit injectio. Ex adverſo cum ubi Æger ſervari non potuit, ne propinatus quidem profuerit Cortex, mirum non eſt, quod neque profecerit injectus, præſertim cum ſemel tantum, aut bis, ad ſummum ter, fuerit ope Clyſteris intruſus.

Cæterum, ſi liceat libere proferre quod ſentio etiam adverſus me ipſum, vereor, ne quæ ſolis Clyſteribus facile adſcribitur medela; proficiſcatur potius, maximâ ſaltem ex parte, ab ipſa Natura: tum quia curatio hujuſmodi nonniſi plurium dierum curriculo poteſt obtineri, quod æque ſolet contingere ſponte, & citra hanc methodum: tum quia nonniſi difficulter poteſt ad Lacteas pertingere (ſiquidem *Bauhini* valvulam ſuperare queat) injectum medicamen; nec, niſi ad illas pertingat, videtur poſſe corrigere ſaltem efficaciter Fermentum febrile, quodcunque illud ſupponatur, & ubicunque, in ipſis videlicet etiam Inteſtinis deliteſcens. Quoniam ergo vix poteſt intelligi, quod Febris ulla, quæ grave periculum inferat, ut aliqua *v. gr.* ex Perniciosis, poſſit debili hac methodo ſanari, propterea nulli auctor ero, ut huic uni præciſe fidat in caſibus arduis, niſi videlicet ſimul Corticem, & quidem largiore doſi per os exhibuerit, quærens in ſubſidium tantum ab injectione ejuſdem tenue id, quod poterit obtineri. Si vero Febris ſit mitior, atque diuturnior, videtur mihi longe major Ægro moleſtia ex remedio, nempe ex repetita toties Enematum admiſſione, quam ex morbo ad conſuetum fere terminum nihilominus perventuro, aut ex breviori Corticis per os aſſumptione, morbum ipſum ſtatim tollente. Quapropter hujuſmodi methodo locus tantum eſſe videtur in iis caſibus, ubi Febricitans Corticem vel renuit, ut ſi ſit delirans, vel nequit aſſumere, ut ſi ſit lethargicus, vel aſſumptum retinere, ut ſi aſſidue vomat; in quibus caſibus, & circunſtantiis melius eſt ancipitem, aut imbecillam, quam nullam methodum experiri; ſiquidem ſepoſita etiam ancipiti, & infirmiore experientia mea, ſufficiens teſtimonium perhibere poteſt de aliqua ſaltem activitate Corticis per Clyſteres infuſi aſſertio conſtans ejuſdem *Helvetii* de maxima, adminiculantibus præſertim hujuſmodi aſſertionem aliorum quoque Virorum fide dignorum ſuffragiis, quos inter Clariſs. *Sbaralea*, qui de China China verba faciens, hæc habet — *Qui non tolerant in ſtomacho hunc pulverem, ad* unciam unam *in clyſteribus utiliter recipiunt, ut nobis contigit obſervare in muliere cum facie ſemper maxime rubicunda: hæc enim aſſumptam per os Chinam non tolerabat; a prædicto autem clyſtere ſanata eſt.* Si quis tamen curationem iſtam Chinæ Chinæ potius per os aſſumptæ, nec per vomitum forſan plane rejectæ [poſito etiam, quod eam vel magna ex parte, vel non multo poſt aſſumptionem mulier illa vomuerit] quam per Clyſterem admiſſæ tribuere velit, is, puto, de oppoſito poterit difficulter convinci.

De appoſitione Corticis ad carpos, non eſt, quod multa loquar. Experientia, quæ docet ipſius ſubſtantiam prævalere Extractis, atque Tincturis, videtur pariter ſuadere, virtutem illius conſiſtere non in particulis ſpirituoſis, aut vola-

volatilibus, per externum contactum facile communicabilibus, ac susceptibilibus, sed in terreis, resinosis, ægre admodum per poros insensiles cutis usque ad sedem qualemcunque febrilis Fermenti traducibilibus, & consequenter vel tenuissimum, vel, quod credibilius est, nullum plane ab externa Corticis appositione juvamen esse sperandum. Huic ratiocinio respondere visa est experientia ipsa, quæ cum potis sit, si inaniter succedat, Medicum exponere derisioni vulgi, ideo semel vacua, non amplius a me tentata fuit. Sic autem se habuit. Quartanariæ cuidam pauperculæ, in Xenodochio degenti, Corticem in tenuissimum pollinem redactum, & Vini spiritu subactum, in formam Emplastri, sive, ut ajunt, Epicarpii, utrinque ad carpos apponi jussi, addendo quotidie per dies octo novum pulverem similiter subactum in locum exsiccati, atque deperditi. Paroxysmi interim pari passu procedebant: cumque Ægram tæderet remedii æque ac morbi, mihique exprobraret illa prioris inefficaciam, audaculæ mulierculæ reposui: me non alio, quam illo eodem *in specie* medicamento velle ipsam sanare. His dictis, evestigio jussi Emplastrum removeri, *duasque* novi Corticis *drachmas* non Carpis amplius admoveri, sed interius exhiberi, ex Vino potandas. Cum vero illa male credula suspicaretur, ne quid aliud loco Corticis, vel ipsi saltem Cortici furtim commiscendum, præscribere, subdidit: malle se (dummodo ipse non renuerem) illum eundem pulverem per os assumere, quem per octiduum circum brachia frustra gestaverat. Miratus ego pervicaciam mulieris, annui. Potavit illa Epicarpium ipsum Vino dilutum, & futuram arcuit Accessionem, continuatoque sensim remedio, recidivam etiam evasit, Cortici, cui prius maledixerat, plaudens postmodum, ac benedicens.

Sunt hæc, quæ de omnifario usu Peruviani Corticis, respectu habito ad singulas Febrium, aliorumque morborum species, hactenus mihi licuit colligere, ac per novem lustra & amplius experiri; *nullius enim morbi nomen* (dicam cum *Hippocrate*, intelligendo tamen de morbis, quibus Cortex possit opem conferre) *nullius*, inquam, *morbi nomen desiderare oportet, quod hic non est adscriptum.* Qua vero sorte peractum id fuerit, videat Lector. Non hic mihi loqui mens est de inelegantia sermonis, vel de illius implexa, & in suo sæpius interciſa circuitu prolixitate. Tyronibus etenim scribens id egi, ut a Prælectionum mearum consuetudine nequaquam recederem, Stylo usus mere scholastico, ne dicam barbaro, verbisque identidem, quæ *Priscianus*, aut *Orbilius* horreat, videns non raro meliora, probansque, sed persæpe deteriora sequutus, utpote rem, quæ doceri exigit, non ornari, commodius explicantia. De his ergo levioribus, & superficiem tantum respicientibus hic non loquor; loquor unice de substantia rei. Hæc ipsa vero, si quædam spectemus crassioris Theorices intermixta specimina, delicatulis quibusdam, atque subtilibus, fore identidem ut parum arrideat, satis superque prævideo. Sed & hanc Theoreticam partem ipsemet non magni facio, ac do libenter castigandam doctioribus: non enim refert, si Remedium non prodest propter eam præcise rationem, propter quam illud profuturum conjeci; dummodo prosit. Materiam autem practicam, in ea præsertim, quæ præcipua est, Tractatus parte, adeo sartam tectam puto, experientia vindice, ab Adversantium cavillationibus, ut si quas forsitan subire cogar, eas universali Practicorum judicio tacite sim relicturus, pacato interim animo cum *Sydenhamio* concludens — *Sicubi circa Theoriam me hallucinatum fuisse Lector deprehendat, errori veniam peto; verum quod ad Praxim attinet, profiteor, me omnia ex vero tradidisse, nihilque uspiam proposuisse, nisi quod probe exploratum habeam* &c., *ratus, quantulamcunque in hoc scientiæ genere accessionem, etsi nihil magnificentius, quam Odontalgiæ, aut Clavorum pedibus innascentium, curationem edoceat,*

edoceat, longe maximi faciendam esse præ inani subtilium speculationum pompa, ac levicularum rerum notitia, quæ fortasse Medico ad abigendos morbos non magis ex usu futura est, quam Architecto ad construendas ædes Musicæ artis peritia.

De Cortice dixi, quæ animadverti in Urbe, ac Regione mea. Quid præstet ille apud Alienigenas, immo non in Europa tantum nostra, sed & in America, & Asia, ex Scriptoribus fide dignis jam satis innotescit. Facile est autem ex eo, quod hucusque præstitit, quid sit inposterum præstiturus conjicere. Nemo proinde me insimulet vanitatis, si quando (quod ægre crediderim) votis respondentem non plane sortiatur eventum in Regione sua, ut ego dubio procul, eademque certitudine, qua protuli, sum sortitus in mea. Nullus tamen dubito, quin servatis exacte regulis, & limitationibus a me constitutis, eventurum sit semper ubique terrarum, quod hic quotidie contingit, sive Curationem spectemus, sive Febres, ac Signa febrium curandarum. Sicuti enim ex *Hippocrate — In omni anno, & omni tempore mala malum, & bona bonum significant*, ita probabiliter idem significant in omni loco. Quia vero de his omnibus, quæ late spero, me vadem nequeo præbere, nisi iis tantum in locis, in quibus circumcirca eadem mihi contigit experiri, liceat ideo mihimet pariter, huic Tractatui finem imposituro, imitari eundem *Hippocratem*, Prænotionum Librum hac declaratione claudentem — *In Lybia, & Delo, ac Scythia* (dicam ego: *In Æmilia, & Longobardia Cispadana*) *præscripta vera comperiuntur. Proinde sciendum est minime difficile esse, in iisdem Regionibus posse aliquem pleraque ex ipsis assequi, si memoria tenens ipsa, judicare, ac recte expendere sciat.*

FINIS.

INDEX
RERUM NOTABILIUM.

A

ABortum passa Mulier tuto potest curari *Peruviano Cortice*, si Febris id remedium exigat, non omissis aliis, quæ Abortum respiciunt *pag.* 346. 347.

—— Circunstantiæ rationabiliores illum exhibendi Puerperis, vel Abortum passis. *Ibid.*

Absorptio Fermenti febrilis per *Corticem* facta est peculiaris, & suis generis coctio 269.

Abusus quandoque, & neglectus *Chinæ Chinæ* ob inscitiam medentium. 256.

Aceti solutivi portiuncula in acetario sumpta Febrem *Chinæ Chinæ* fugatam statim revocavit. 201.

Acetum, nondum statutum est inter Medicos, an refrigeret, ancalefaciat. 19.

Acredinem salinam Fermenti Febrilis retundi vult *Borellus* a salibus contrariæ naturæ citra priorum exclusionem. 27. & 28.

Actio *Corticis* videtur suadere coacervationem Fermenti Febrium Intermittentium extra cruorem. 71.

Actio *Corticis* sine evacuatione sensibili febrem fugans cohæret etiam principiis ipsius Scholæ Paracelsistæ, & Helmontianæ. 39. & 40.

—— Neque minus cohæret novo Solidorum, quam vulgato Fluidorum Systemati. *Ibid.*

Acuta facta Febris, hominem tamen non interemptura, si ex se judicetur *integre*, atque *perfecte*, melius etiam quoad suspitionem recidivæ judicatur, quam si curetur per *Corticem*. 173. 174.

Adulterinus quandoque *Cortex* potest nos fallere. 3.

Admonitio Auctoris circa Innocentiam *Corticis* 86.

Admonitio de *Cortice* caute offerendo in Intermittentium principio. 87.

Ægris nonnunquam accepta magis officiosa jugulatio, quam sanatio minus serviliter præstita. 9.

Ægroti ex Perniciosis Periodicis ad extrema redacti, & repente animam cæteroqui efflaturi, debita oblata dosi *Corticis*, illico restituuntur. 130.

Ægroto jam deplorato ex Pernicioſa Intermittente, dummodo vita in futuram accessionem postridie adventuram debeat protrahi, exhibendus est *Cortex* methodo valida. 160.

Aeris nostro seculo examen multiplex. 111.

Algidæ Intermittentis Perniciosæ descriptio. 138.

Algidarum Febrium *China China* sanatarum Historiæ 211. usque ad 219.

—— Algidæ Febris Historia nu. v. 211.

—— Alia num. vi. 212.

—— Alia num. vii. 213.

—— Alia num. vii. 214.

—— Alia num. ix. 214.

—— Alia num. x. 218.

Alvi fluxus loturæ Carnium similis, Perniciosæ Tertianæ associatus, curata per Chinam Chinam febre, simul evanescit. 199. 200.

—— Item Fluxus atro-sanguineus. 246.

Amara non videntur Vermes necare experientia *Redi*, *Vallisnerii*, & Auctoris 333. 337.

Amuletis, Purgationibus crebris, & Specificis invalidis &c. Medici nimium credituli Intermittentium curationem incassum tentabant ante inventum *Corticem*. 11.

Animadversiones in casu peculiari *Chinæ Chinæ* feliciter oblatæ. 218.

Animadversio in oblationem Corticis haud satis felicem in Intermittentium principio. 84.

—— Alia in oblationem adhuc minus felicem in Intermittentium plane Depurativarum progressu 86. 87.

—— In casum infelicem 234. 235.

—— In Historiam Hæmoptoes a *Mortono* Cortice curatæ 343. 344.

Animadversiones Auctoris in Historias ab aliis Medicis sibi communicatas 254. a 255. & 261.

ANONYMUS stupet Italorum incredulitatem erga *Corticem* 10.

Apologeticæ Scribentibus de *Cortice* familiaris

liaris est tutela fervidior ejusdem, 8. & 9.
—— Iisdem necesse est se accommodare crassioribus Adversantium Principiis, ut eos convincant. 9.
Apoplecticus insultus periodice cum febre recurrens, & in Paraplegiam commutatus, una cum febre per *Chinam Chinam* sublatus est. 249. 250.
Appendix ad Historias. 255.
Aqua Stibiata Pomponacii morbos plurimos sanat sæpius absque sensibili evacuatione. 28.
AQUIN quidquid a *Cortice* dicatur relictum in corpore post Febres depulsas, maturari putat, concoqui, & discuti sponte. 31.
—— Illius sententia de Intermittentium caussis. 37.
Arboris Febrium Genealogicæ explicatio generalis. 327.
—— Ejusdem explicatio particularis. 328. & 329.
Ardentibus, Malignis ab ortu, & Inflammatoriis Febribus curandis aptari *Corticem* asserunt nonnulli, sed inexperti, & falso. 299.
Ars Medica superfluis Medicamentis alioqui ditissima, bonis, & certis, quæ innotuerint, identidem caret. 124.
Asthmati convulsivo *Chinam Chinam* opem tulisse, Epistola *Corghii* ad Auctorem ratum facit. 330.
—— Casus ipse describitur *ibid.* & 331.
Asthmaticum affectum, Catharrum suffocativum, dolorem Pleuritico similem, Arthriticosque dolores Pernicioss Intermittentibus associatos observavit *Mercatus*, neque tamen veluti morbos consideravit, sed veluti accidentia, ut vere sunt, a Febre producta. 121.
Atrabilaris Febris pernicioſa Intermittens describitur. 136.
Atrabilaris dejectio immanis Pernicioſæ Tertianæ adjuncta una cum Febre curatur ope *Chinæ Chinæ*. 199. 200.
Atrabilaris Febris *China China* curatæ Historia una *num.* vii. 199.
—— Ejusdem Historia altera *numer.* viii. 200.
AUCTOR anno 1696. usu *Chinæ Chinæ* ab imminente morte liberatur. 5. & 208.
—— Historiam suæ ægritudinis, & curationis refert. 205. ad 209.
—— Sobrius est in usu *Corticis* ad *Benignas* Intermittentes præ aliis Medicis *Cortice* utentibus. 76. & 97.
—— Vix unquam eo utitur ad Intermittentes tempore Veris, & in principio Ætatis. 75.
—— Illius cum *Mortono* coincidentia quædam fortuita. 170.
—— Auget dosim *Corticis* germani, & vegeti, ut vere efficaciam sortiatur, Pernicioſis fugandis in extrema angustia necessariam. 172.
—— Quid suis Scriptis ominetur. 167.
—— Quid de sua Methodo sentiat. 168. 169.
—— Ejusdem Methodi discrepantia cum Methodo *Mortoni*. 171.
—— Quid reddat Auctoris Methodum spectabilem, & præ reliquis admirabilem. 168. 169.
—— Exemplum affert pro innuenda præstantia hujusce Methodi. 169.
—— Methodus Auctoris ad Intermittentium diuturniorum recursum præcavendum post adhibitam Methodum Romanæ Schedæ. 61.
—— Semel tantum, vel bis intra Annos circiter 50. illum fefellit *Cortex* in curandis Intermittentibus Febribus. 4.
—— Cogitata sua manca adhuc, & imperfecta circa Febrium Intermittentium Caussam, & Genesim innuit. 51. usque ad 60.
—— In Dissertatione sua tricipiti, Anno 1698. edita, difficultatibus circa rem Barometricam a *Camerario*, atque *Fontana* sibi objectis respondens, *Schellamerum* valide impugnavit in ea materia plane deceptum. 111.
—— Fermenti Nomen in Febribus metaphorice usurpat. 40.
—— Ubi tamen non bene sonat, aut superfluit, longe rejicit. 46.
—— Fluidorum Systemati adhæret potius, quam Solidorum. 40.
—— Non omnes complicationes Febrium, quot, & quales erant apud Antiquos, facile admittit; sed ad abundantiam supponit. 316. 317.
—— Quænam apud eum Continentes Febres. 290. 297. 301.
—— Germanas *Corticis* notas describere renuit. 345.
—— Sicuti & ejus Historiam. 2.
—— Experimenta circa plurima instituit, quæ Lumbricos dicuntur necare, connumerando *Corticem* inter hæc. 334. 337.
—— Experimenta ex *Cortice* commixto cum Sanguine, & Bile, 23.
—— Expe-

— Experimenta ad explorandam vim *Corticis* ſenſibilem incaſſum inſtituit. 23.
— Se hallucinatum fatetur circa Epiſtolam *Lanciſii* ſibi inſcriptam. 314.
— *Chinam Chinam* per Clyſteres injecit ad corrigendum Fermentum febrile, *Helvetii* methodo ſibi adhuc incognita. 357.
— Tali Methodo parum tamen, aut nihil fidendum cenſet in caſibus arduis. *Ibid.*
— Hemitritæi originem probabiliorem exponit. 318.
— Eumque *Cortice* curari poſſet affirmat. *Ibid. & ſeq.*
— Textum *Mortoni* de Hęmoptoe exponit. 341.
— Item de Phthiſicorum Febre. 340.
— Item Capitulum ejuſdem de *Proteiformi Febris Intermittentis genio*, adjectis Scholiis recudit. 124.
— Innocentiam Corticis jurejurando teſtatur. 4.
— Intermittentium Febrium originem per conjecturas varias, & imperfectas requirit. 51. ad 60.
— Virtutem *Corticis* ad Pernicioſas Periodicas a ſe detectam, & promulgatam, univerſaliter receptam fuiſſe lætatur. 355.
— Cautiones vero illius uſum inopportunum docentes, atque vetantes, haud ſatis eſſe a nonnullis excultas docet. *ibidem.*
— Corticem Peruvianum eſſe Hæmoptoes habitualis Antidotum herculeam, ut aſſerit *Morton*, non admittit. 341.
— Non diffitetur cum *Mortono* poſſe putridas Phthiſicorum Febres intermittentes aliquo modo *Cortice* leniri, interitu tamen Ægrotantis nequaquam inhibito. *ibid.*
— Experimentum facit de Lumbricis Terreſtribus, & Vitulinis in Infuſione Chinæ Chinæ, & in aliis ſuccis. Vide, *Lumbrici Vitulini*, & *Terreſtres.*
— Quaſdam Pernicioſas Febres obſervat forte a *Mercato* non obſervatas: ſicut alias ab Auctore non obſervatas obſervavit *Mercatus* 139.
— Methodus Auctoris ad Pernicioſas Periodicas. Vide *Methodus Auctoris &c.*
— Generaliter non admittit ſuppoſitionem *Mortoni*, Febrem quanlibet, ſaltem primariam quomodolibet remittentem, etſi continuam poſſe *Cortice* curari. 342.
— Nondum cuſa, vel nota ſibi erant *Mortoni* Scripta, cum propriam Methodum ad Pernicioſas exercuit. 123. 241.
— Syrupum ex China China præſertim pro Pueris deſcribit. 64.
— Nomenclaturam Veneni Febrilis a *Mortono* uſurpatam examinat, nec facile admittit, niſi lis ſit de voce. 128. 129.
— Refractariam *Cortici* ſæpius deprehendit Lymphaticam Febrem. 354.
— Suſpectas habet Virtutes plurimas, a multis *Cortici* attributas. 331. 332.
— Hiſtoriam Corticis, ſcribere detrectat, quum eam aput *Badum* legere poſſit quilibet. 2.

B

BACCONI animadverſio notatu digna in praxi medica. 170.
BACCONUS nullum inquit remedium ſemel oblatum curationi alicui grandiori poſſe ſufficere. 16.
BADUS Corticem Peruvianum propugnavit Libro peculiari. 2.
— Hiſtoriam *Peruviani Corticis* conſcripſit. 2.
— Aſſerta ſua de *Corticis* activitate adverſus varias Febrium ſpecies, plurium ævi ſui illuſtrium Medicorum auctoritate roboravit. 2. 3.
— Circa Febrium Intermittentium Cauſſas non coincidit cum *Protoſpatario*, ut opinatur *Morton*, ſed illi adverſatur. 38.
— Morbis omnibus Frigidis mederi Corticem putat. 329.
BARBETTE opinio circa eſſentiam Febris, & Intermittentium Cauſſas. 37.
BELLINUS primus Medico-mechanici Syſtematis anteſignanus. 40.
— Ejuſdem de Cauſſis Intermittentium Sententia. 38.
— Laudatur 40.
BELLOT ſectator *Magati* in re Chirurgica. 125.
Benignarum Intermittentium apud Auctores mentio frequens, & curatio copioſa; Pernicioſarum fere nulla. 190.
Bili Humanæ, magiſque Bubulæ, injecta *China China* pulverata cito ſubmerſa eſt; non ita in Aqua, licet hæc levior tunc apparuerit eadem Bile. 25.
Bilis abſorbetur a *China China* facilius ac abſorbeantur plures alii liquores, ob peculiarem proportionem particularum illius

illius cum poris *China China*. 24. & 25.
Bilis æque ac Aqua extinguit ignem, nec eſt facile inflammabilis: ardet tamen Olei ad inſtar, ſi fortiori igne urgeatur. 26.
Bilis, & Olei analoga eſt ſtructura, licet inæquale ſit pondus. 25.
Bilis poros *Corticis* facile replens, illius ſubmerſionem in ipſa Bile faciliorem reddit. Horum neutrum efficit Aqua. 25.
BLEGNY de Cauſſis Intermittentium, & actione *China China* in illas opinio. 37.
—— Aſſerit Morbos *Vaporis* nomine donatos, Febres quaſcumque, Hydropes &c. *Cortice* curari. 330.
Bolus Paregoricus Auctori familiaris non multo ante paroxyſmum Tertianarum Cholericarum. 71.
BORELLI opinio de Intermittentium Cauſſis. 35.
BORELLUS acredinem ſalinam Fermenti febrilis retundi vult a ſalibus contrariæ naturæ citra priorum excluſionem. 27. & 28.
—— Idem ab actione *Corticis* deducit, Febres evacuationibus non eſſe curandas. 17.
—— Ejuſdem dictum. 332.

C

CAMERARII difficultatibus Auctor reſpondit. 111.
CAMPANELLÆ opinio de prima Febrium Cauſſa. 39.
Camphora, dubium eſt apud Medicos, an refrigeret, an calefaciat. 12.
CAPRILIUS octo ſimul Tertianas dari poſſe in eodem Ægro, non dubitavit aſſerere. 317.
Cardiacæ Febris Intermittentis perniciosæ deſcriptio. 136.
Cardiacarum Febrium *China China* ſanatarum Hiſtoriæ 201. uſque ad 205.
Cardiacæ legitimæ Hiſtoria *num.* ix 201.
—— Ejuſdem Cardiacæ legitimæ Hiſtoria altera *num.* x. 202.
—— Cardiacæ Spuriæ Hiſtoria *num.* xi. 202.
—— Ejuſdem Cardiacæ Spuriæ alia Hiſtoria *num.* xii. 203.
—— Alia ſimilis *num.* xiii. 204.
—— Alia pariter *num.* xiv. 204.
Carpis appoſita *China China* nihil probabiliter conferre credendum eſt ad curationem Febrium. 357. 358.
—— Narratio Hiſtoriæ cujuſdam lepidæ idipſum confirmantis. *Ibidem.*
Caſus minus felix notatu dignus. 232.
—— Animadverſiones in hunc caſum. *ibid.* & 235.
—— Alius pariter caſus. 285.
Cataleptici quodammodo facti Ægrotantes in Perniciosis Febribus *China China* feliciter curati. 236.
—— Item. 238. 247.
Cathartica, aut Emetica nequeunt Fermentum Intermittentium, etiamſi in Ventriculo, aut Inteſtinis ſtabuletur, a ſcaturigine ſua mineram inſtaurante radicitus extirpare. 49.
Catharticum poſt Pernicioſam Febrem *China China* curatam aſſumptum in majus ſtatim diſcrimen Ægrum conjecit; eodem tamen remedio ille iterum ſanatus eſt. 246.
Catharhum ſuffocativum Perniciosis Intermittentibus aſſociatum &c. Vide, *Aſthmaticum affectum* &c.
Cauſſa Febrium eſt res molis exiguæ. 22.
—— Non aliter poteſt figi a *Cortice*, niſi per ſimplicem abſorptionem ipſiuſmet Cauſſæ, ſeu Fermenti febrilis. *ibid.*
Cauſſa antecedens Febrium Intermittentium ægre per diuretica, aut diaphoretica poteſt educi. 32.
Cauſſæ Quartanam, Tertianam, & Quotidianam Febres producentes in quadam ratione univoca conveniunt. 152.
—— Quænam probabiliter, ſit hæc ratio. 152. 153.
Cauſſæ Febrium quærendæ ſunt in humoribus notis, alteratis in motu, & craſi, ſeu ſtructura, non in fictitis putreſcentibus, qui debeant evacuari. 28. 29.
Cauſſas plurium Morborum periodice recurrentium non evacuatione ſemper ſenſibili, ſed ſæpius alteratione curare conſueſcimus. 28.
Cautela de non exhibendo *Cortice* deploratis omnino, & proxime animam efflaturis. 175. 176.
Cautiones uſum *Corticis* inopportunum docentes, atque vetantes non ſatis eſſe a nonnullis excultas dolet Auctor. 355.
Cenſura adverſus *Corticem* cuipiam patenter morituro fruſtra adminiſtratum inanis. 178.
Character perniciosus in primo exortu ſuo mitis: in progreſſu ferox. 140.
CHARAS peculiarem *China China* præparationem docet, ut inhibeantur Recidivæ. 15. 16.

CHINA CHINA circa annum 1649. in Italiam translata opera Eminent. Card. *de Lugo*, aliorumque PP. Soc. Jesu. 2.
—— Illius historiam scribere detrectat Auctor, cum eam apud *Badum* possit legere quilibet. 2.
—— A solo Bado illam transcripsere quotquot ante, & post editionem hujusce Tractatus eandem sunt persequuti. *ibidem*.
—— Illius varia nomina. 1., & 2.
—— Item Locus Natalis. 2.
—— Ejusdem quamvis innoxiæ, oblatio intempestiva potest obesse, ut & oblatio aliorum remediorum, atque ciborum. 18.
—— Illam Catharticis admiscere ad evacuandam simul Caussam Febris, error est. 59.
—— Eandem obesse pinguibus, ipsamve post annum, vel post septennium saltem Febres iterum, aliosve morbos accersere, ridiculum est. 5.
—— Humano Sanguini recenter educto commixta illius concretionem, ut putarunt aliqui, non impedit. 23. & 24.
—— Utiliter commiscetur cum Conservis, Syrupis &c. 64.
—— Creditur caussam Febris figendo, intus detinere ad graviora mala inducenda, sed perperam. 16. 17.
—— Item. 21. usque ad 23.
—— Relinquit Sanguinem in eo statu, in quo illum reperit, nec adversus illius impuritates pugnat. 71.
—— Sive in forma solida exhibeatur, sive liquida, sive in Vino tenuiore, sive in generosiore, sive prævia, sive omissa infusione (quod perinde est) Febrim tollit. 3.
—— Caussæ Febrium antecedenti per viam solius alterationis, non evacuationis adversatur. 20.
—— Neque figit, neque fundit humores, aut Sanguinem. *ibid.* & 5.
—— Quid vere efficiat, cum Febres sistit. 267.
—— Si offeratur dosi congrua in Febre Intermittente, potest Medicus certo spondere Febrim minime redituram. 4.
—— In Pernicioſarum extremo periculo quum offeratur, expectanda est Accessionis Remissio. Vide, *Remissio Accessionis*.
—— Narcosim nullam in se continet. 6.
—— Nisi in principio Subcontinuæ Malignantis, quæ Corruptiva futura sit, exhibeatur, non amplius potest utiliter ægrotanti exhiberi. 264. 265.
—— Esse Antidotum Hæmoptoes habitualis, ut *Morton* asserit, Auctor non admittit. 343.
—— Infusa Clysteribus imbecillium est virium. 357.
—— Coctionem quandam humorum illico assumpta patenter inducit, 6., & 269.
—— Hancque potest pro libito nostro inducere segnius. 30.
—— Usus hujusce, & omissionis difficultates. Vide, *Difficultates*.
—— Epilepsiæ opem ferre asserit *Tozius*, Vide, *Epilepsia*.
—— Epileptico Adolescenti visa est levamen afferre. Vide, *Epilepticus*.
—— Febrifugum universale hucusque non est. 294.
—— Gravidis, & Puerperis tuto exhibetur. 21.
—— Immo Gravidis febricitantibus convenire asserit *Frassonus*. 346.
—— Etsi per se ipsam innocua, cibus tamen non est, sed Medicamentum, quod ubi nullatenus convenit, suspectum redditur. 350.
—— Stipticitatem plurimis inferens, nonnullis solutionem Ventris, ubi extra rem præscribatur, per accidens saltem potest obesse. *ibid.*
—— Quid possit agere in Fermentum Continuarum ab essentia, cui subigendo est impar, quidve in humores aliorum Morborum effectores, latet. 354.
—— Ubi non proficit, quandoque obesse asserit *Morton*. 352.
—— Etsi Sanis ad prophilaxin præscripta non improbetur, attamen nec landatur, 353. & 354.
—— Non admodum tuto usurpari videtur in iis affectionibus Hypochondriacis, quæ non in ventriculi male coquentis dyscrasia consistunt, sed in nervoso genere alta jam convulsionum semina jecere. 333.
CHINA CHINA. Vide plura in Verbo, *Cortex Peruvianus*, *Febrifugum Peruvianum*, *Peruvianus Cortex* &c.
CHINÆ CHINÆ virtutem ad perniciosas Periodicas a se detectam, & promulgatam, universaliter receptam fuisse, lætatur Auctor: Cautiones vero illius usum inopportunum docentes, atque vetantes haud satis esse a nonnullis excultas dolet. 355.
CHINAM CHINAM in Hæmoptoe habitua-

bituali non ut balſamicam, vulnerariam, aut ſtypticam *Morton* conſiderat, ſed ut mere Febrifugam. 342.
Chirurgorum quorundam Caſtrenſium abuſus in præſcribendo *Cortice* in quarumlibet Febrium quoquo modo periodi ſpeciem præſeferenrium principio. 276.
Chocolatæ, Coffee, & Thè uſus, ac juvamen anceps. 12.
Cholerica Febris Intermittens pernicioſa deſcribitur. 136.
Cholericarum Febrium *China China* curatarum Hiſtoriæ. 194. uſque ad 197.
—— Febris Cholericæ humidæ Hiſtoria I. 194.
—— Ejuſdem Cholericæ humidæ Hiſtoria II. 195.
—— Cholericæ ſiccæ Hiſtoria III. 197. 198.
Cholericis Tertianis occurrit Auctor non multo ante paroxyſmum Bolo paregorico ſibi familiari. 71.
Chylus, & Lympha. Vide, *Lympha*, & *Chylus*.
Cibi diſtantia ab aſſumpto *Cortice* quænam, Vide, *Intervallum*.
Cichorii ſuccum ſine metu noxæ præſcribentes, Cichorium probe conditum ſæpe proſcribunt. 13.
Cichorium controvertitur, an ad caliditatem magis vergat, an ad frigiditatem. *ibid.*
Circunſtantiæ, in quibus certo licet *Corticem* offerre in Subcontinuarum Malignantium principio. 272.
Circunſtantiæ graviſſimæ, quæ validam *Corticis* adminiſtrationem & ſuadent, & admittunt. 160. & 161.
Clyſteribus infuſa *China China* imbecillium eſt virium. 357.
Coctionem quandam humorum patenter illico inducit aſſumptus *Cortex*. 6. & 269.
Coctionem illam humorum, quam cito ſolet *Cortex* inducere, poteſt pro libito noſtro inducere ſegnius. 30.
COLE opinio circa Intermittentium Cauſſas. 35.
Comitata Febris quænam. 291.
Commixtionem Medicamentorum cum *China China*, vehiculo neceſſario excepto, *Sydenham* damnat. 68.
Comparatio inter ſuppreſſionem Febris Intermittentis Comitatæ, Subcontinuæ tardigradæ, & Subcontinuæ velocioris. 274.
Comparatio *Mortoni* inter curationem Febrium Proportionatarum in Malignas Synochos tranſeuntium peractam *Cortice*, & peractam ſine *Cortice*. 309.
Comparatio uſus Sulphuris in depellenda Scabie cum uſu Corticis in expugnandis Febribus Intervallatis vulgaribus data, & explicata. 355. 356.
Complicationes Febrium quot, & quales apud Antiquos. 316.
—— Omnes illas non facile admittit Auctor: ad abundantiam tantum eas ſupponit. 316. 317.
Conditio neceſſaria pro utili oblatione congruæ doſis *China China* in Pernicioſis, mortem cæteroqui intra horas 24. illaturis. 226.
Conditiones Depurativæ Intermittentis. 74.
Conformationem fœtus cujuſcunque fuiſſe coævam Mundo in primo ſuæ ſpeciei Ovo opinantur Neoterici non pauci. 44.
—— Eam de novo fieri videtur libentius opinari Auctor. 44.
Continentes Febres quænam ſint Auctori. 290. Item. 297. Item. 301.
—— Quænam ſint *Mortono* 297. Item 301.
Continentes Febres humorales nullas ſolet ſanare *Cortex* experientia Auctoris. 293. & 294.
—— Quænam *Cortice* ſint fortaſſe curabiles, ſi quæ ſunt, & quando. 295.
Continua Proportionata. Vide, *Proportionata*.
Continua Periodica. Vide, *Proportionata*.
Continua Periodica quælibet. Vide *Febris quælibet*.
Continuarum, & Intermittentium Febrium ſimilitudo, & diſſimilitudo. 69.
Continuarum Febrium Fermentum ipſi ab intrinſeco Sanguini inſidet. 70.
Continuitas Periodicarum pernicioſarum acquiſita ſolum in progreſſu, aliter conſideranda, & tractanda eſt ac acquiſita in principio. 143.
Continuitas in Subcontinuæ progreſſu ſuperveniens, ſi celerrimo properet gradu, *valida*, ut in reliquis Pernicioſis, *Corticis* oblatione curanda eſt. 165.
Continuitas Febribus Intermittentibus circa initia ſuperveniens, poteſt quandoque procedere ab influxu copioſo, & celeri Fermenti extranei redundantis potius, quam ex prava Sanguinis diatheſi. 271.
Continuitas blanda Febrium Subintrantim ſine gravi ſymptomate, non conſtituit Subcontinuam Febrem Pernicioſam; ſed continuitas cum gravitate ſymptomatum

tum conjuncta, quæ acutiem simul ostendit. 142.
CONYGII opinio de *China China* Fermenti febrilis particulas dissociante, ac distrahente, non plane recipitur. 27.
CORGHIUS Asthmati *Chinam Chinam* opitulari testatus est Auctori. 330.
—— Idque Historia confirmavit. 330.
Corruptiva Intermittens ab ipso initio *Cortice* potest curari. 69.
Corruptivæ Febris *China China* feliciter curatæ exempla duo. 96.
Corruptivæ Intermittentes, quocunque tempore tales se prodeant, *Cortice* sunt curandæ 75.
—— Et quo pacto. Vide, *Quo pacto*.
Corruptivæ Intermittentis conditiones. 74.
CORTEX PERUVIANUS nullas evacuationes criticas sistit, sed tantum symtomaticas. 21.
—— Unica, & antiqua dosi exhibitus in paroxysmo leviore, correspondentem tantum leviorem fugare solet, non graviorem: oblatus vero in graviore fugat utrunque. 61.
—— Etiamsi absorbendo Fermentum febrile dicatur illud figere, non tamen figit cruorem, qui fermenti subjectum est. 21. & 22.
—— Noxius non est, cum non proficit, seu cum Febrem non pellit; sed potius aliquando forsan cum nimis cito proficit: hoc est, cum Febrem aliquam citò submovet, quam expediret sinere progredi 276.
—— Si quid attulit incommodi, non sua certe culpa, sed offerentis attulit. 4.
—— Adulterinus quandoque potest nos fallere. 3.
—— Caute offerendus in Intermittentium principio. 87.
—— Experientia Auctoris nullas Continentes Febres Humorales solet sanare. 293. 294.
—— Quas forte sanet, si quæ sunt, & quando 295.
—— Non exhibendus deploratis omnino. Vide, *Cautela*.
—— Dosi liberaliori exhibitus obesse non potest. Vide, *Dosis liberalior*.
—— Vel nullam, vel facilem tantum, ac salubrem evacuationem excitat *Cortex*. 6.
—— Ejusdem offerendi exemplum in Perniciosis. 292. 293.
—— Febribus nullis, quæ Simplices vocantur, ut Hecticis, Synochis imputribus, aut Ephemeris aptatur *Cortex*. *ibid.*
—— Eundem offerendi formula. Vide, *Formula*.
—— Febrem Depurativam sistendo imprudenter, magis noxius *Cortex* esse potest, quam si Febribus illum non admittentibus adhibeatur. 349. & 351.
CORTICE in extremis angustiis oblato; si intra illum eundem paroxysmum occumbat Æger, nil imputandum Remedio. 179.
—— In Febribus Intermittentibus paullo ante accessionem epoto, nonnullos in Anglia occubuisse, narrat *Sydenham*. 350.
—— De exhibendo, vel omittendo *Cortice* difficultates. Vide, *Difficultates*.
CORTICEM PERUVIANUM sunt qui non a trunco, vel ramis, sed a radice Arboris detrahi putant. 345.
—— Illum, ejusdemque germani, & vegeti notas describere Auctor renuit. *Ibidem*.
—— Optimus ille censendus, qui alias profuit. Ibidem.
CORTICEM neque figere, neque fundere Sanguinem experientia patet. 20.
—— Eundem neque tormina, neque tenesmum, neque abortum in prægnantibus excitare. 346.
—— Eundem olim in Anglia abisse in contemptum ob Casus infaustos ab illius oblatione paullo ante accessionem facta observatos, refert *Sydenham* 350.
—— Hujusmodi tamen malo facile fuisse prospectum exhibendo Febrifugum declinante solum, vel soluto paroxysmo asserit idem Auctor. *ibid.*
—— Eundem tamen in Benignis Intermittentibus, invadente paroxysmo, primis temporibus a se, aliisque fuisse innoxie semper exhibitum asserit idem, qui supra. *Ibidem*.
—— Qui propterea aliam eorum eventuum causam fuisse autumat. *Ibidem*.
—— Eundem plane obesse in Continuis ab essentia affirmat *Sydenham*. Vide *Peruvianum Corticem*.
CORTICEM in Febricitantibus Arthritidi obnoxiis, Causam Febris reprimendo, Arthritidis Causam nequaquam repressisse; immo Podagram extinctæ febri paullo post supervenisse observavit Auctor. 331.
CORTICI nonnunquam adscripta curatio tardior, Auctori redditur incerta. 309.
CORTICIS Actio. Vide, *Actio Corticis*.

CORTICIS Innocentia. Vide, *Innocentia Corticis*.
CORTICIS vis validiſſima, & ignota, coacta ſe ipſam in caſſum exerere contra objectum ſibi improportionatum in Morbis, quibus non convenit, ſatis probat oblationem Remedii iis caſibus temerariam, & de damno ſuſpectam. 352.
CORTICIS uſus ubi non adſit probabilis conjectura poſſe illum prodeſſe, adſitque experientia de illius invaliditate, rationabilis non eſt. 348. & 354.
CORTICIS ſubſtantia ſuapte natura eſt inſons; ſed ob incongruam, vel intempeſtivam oblationem poteſt eſſe noxia. 349.
CORTICIS noxa ob imprudentem, vel temerariam oblationem contingens, non eſt crimen illius, ſed Medici perperam præſcribentis *ibid.*
CORTICIS virtus ſicuti Cauſſæ Febrium Periodicarum adverſatur in noſtram utilitatem, ſic ubi hujuſmodi Cauſſam non invenit, forſitan poteſt alicui fortuitæ diſpoſitioni noſtri Corporis adverſari nonnunquam in damnum noſtrum. 353.
CORTICIS PERUVIANI uſus ad expugnandas Febres Intervallatas vulgares &c. Vide, *Peruviani Corticis uſum*.
CORTICIS PERUVIANI virtus ad Pernicioſas Intermittentes. Vide, *Chinæ Chinæ virtutem*.
CORTICIS Subſtantia. Vide, *Subſtantia*.
CORTICIS ſex Scrupuli ſejunctim aſſumpti non æquivalent activitati, licet æquivaleant ponderi duarum Drachmarum uno hauſtu aſſumptum. 62
CORTICIS effectus citus cito dignoſcitur, an ſperabilis. Vide, *Effectus*.
CORTICIS uſus exuberans. Vide, *Uſus*.
Corticis Fraxini cum *Peruviano Cortice* collatio pro fugandis Febribus. 15.
CORTICIS PERUVIANI effectus eſt inbibere non paroxyſmum ipſum, quo exhibetur, ſed correſpondentem. 179.
Criſis copioſa per urinam modica inſimul diarrhœa comitatam poſt uſum *Corticis* ſubſequuta. 226.
—— Eadem Criſis per urinam ſimul, & ſudorem, poſt uſum ejuſdem *Corticis*. 226. 227.
Criticæ evacuationes. Vide, *Evacuationes nonnunquam*.
Curatio præſentanea Febris Pernicioſæ non minus exigit regulariter quam *drach.* vi. *Corticis* nec plus quam *unc.* 1. 158.
—— Integra vero, ac univerſalis curatio, *duabus* plus minus *unciis Chinæ Chinæ* perficitur. 165.
Curatio Pernicioſarum in genere. Vide, *Idea*,
Curatio, quæ ad Morbos diuturnos, & non Febriles ſolet adhiberi, ea ipſa eſt, quæ Febribus adhibetur, quando curantur *Cortice* 269.
Curatio Febrium, & quorunvis Morborum, facta per abſorptionem principii peccantis, obnoxia eſt reviviſcentiæ ejuſdem principii. 269., & 270.
—— Melior eſt propterea, ſi fiat per febrilis efferveſcentiæ deflagrationem, quando hæc *perfecte* ſuccedit, quam ſi fiat medio *Cortice* per abſorptionem Fermenti, adeoque illa Curatio ſub tali conditione, cæteris paribus, huic anteponenda. 271.
—— Non ideo tamen videtur hæc in caſibus periculi ancipitis abſolute rejicienda. 270.
Curatio Pernicioſarum Periodicarum ope *Chinæ Chinæ* probabiliter exercetur quodammodo indirecte, & fortuito, ubicunque generice ad Febres Continuas, & periculoſas ea ſolet adhiberi, ut in Gallia, & alibi. 126.
Curatione Febrium, ut ajunt, methodica inſtituta, Medicus ſe gerit ut Inſpector Morbi, & ut miniſter Naturæ: curatione vero inſtituta per *Chinam Chinam*, ſe gerit ut Arbiter Morbi, & ut Inſtaurator Naturæ. 268.
Curationes inſignes Pernicioſarum Periodicarum ex quavis earum ſpecie, *China China* peculiariter adminiſtrata ſanatarum, ordinatim diſpoſitæ 194. uſque ad 262.

D

D'AQUIN quid opinetur circa Febrium Intermittentium Cauſſas, & *Chinæ Chinæ* actionem in illas. Vide *Aquin*.
DAVINIUS Sereniſſimi Mutinæ Ducis Medicus, & Auctoris Collega, Lucubrationes quaſdam tum Latino, tum Hetruſco Idiomate conſcripſit in laudem *Corticis Peruviani* ſub nomine, *Hectoris e Valle*. 241.
—— Diluitur umbra quædam, quam prædictæ Lucubrationes præter intentionem offundere viſæ ſunt aſſertionibus Auctoris, quibus ſe prodidit primum repertorem in Urbe ſua Methodi curandi per *Chi-*

Chinam Chinam Pernicioſas Intermittentes. 241. ad 245.
—— Illius modeſtia laudatur. *Ibidem*.
—— Quæ methodus illi familiaris in exhibendo *Cortice*. *Ibidem*.
Decocta aliorum Corticum, & Lignorum pluries, ac diu uſurpantur cum incertitudine eventus: Cur non & *Cortex Peruvianus* cum certitudine? 16.
Definitio Febrium Periodicarum Pernicioſarum in communi. 134.
Defunctorum aliquot *Cortice* modo tractatorum, & modo non, Hiſtoriæ. Vide, *Hiſtoriæ Defunctorum*.
Dejectiones alvinas tum ſpontaneas, tum artificiales, ut plurimum in Febribus Intermittentibus parum proficere, experientia comprobatur. 79.
—— Hiſtoriæ idipſum teſtantes, 79. ad 81.
—— Hiſtoria I. 79.
—— Hiſtoria II. 80.
—— Hiſtoria III. *ibidem*.
—— Hiſtoria IV. 81.
—— Hiſtoria V. *ibidem*.
—— Hiſtoria VI. *ibidem*.
Depurativa, ſeu Perfectiva Febris Intermittens, non ab initio ſupprimenda per *Corticem*. 69.
Depurativæ Intermittentis conditiones. 73., & 74.
Depurativam Intermittentem, licet *Cortice* curari poſſit, tutius videtur non curare. 74.
Depurativam nonnunquam, & nonnunquam Corruptivam naturam Intermittentium efficiunt plura, 73. & 74.
Depurativam Febrem qui ſiſtit. Vide, *Febrem Depurativam*.
Depurativas Febres præſertim circa initia ſiſtendo &c. Vide, *Febres Depurativas*.
Deſcriptio Methodi lentioris ad curandas Subcontinuas Pernicioſas. 163. 164.
Deſcriptio Specierum omnium Febrium Periodicarum Pernicioſarum. 136. uſq; ad 144.
Diæta quæ ſervanda tempore uſus *Corticis* in Pernicioſis. 166.
Diagnoſis pernicioſi ſymptomatis a non pernicioſo illuſtratur exemplo. 190. 191.
Diagnoſis Febris Subcontinuæ Pernicioſæ, illiuſque ortus, atque progreſſus. 143. uſque ad 145.
Diaphoreticæ Intermittentis pernicioſæ deſcriptio. 137.
Diaphoreticarum Febrium *China China* curatarum Hiſtoriæ. 205. uſque ad 211.
—— Diaphoreticæ Febris Hiſtoria I. 205.
—— Hiſtoria II. 269.
—— Hiſtoria III. 209.
Differentiæ Febrium Periodicarum Pernicioſarum ab earum ſymptomatis peculiaribus derivatæ. 135.
—— Prima Febrium Intermittentium Pernicioſarum differentia, quæ *Cholerica* dicitur. 136.
—— Item & quaſi *Dyſenterica*. *ibid.*
—— Secunda differentia, quæ dicitur *Subcruenta* 136.
—— Item & *Atrabilaris*. 137.
—— Tertia differentia *Cardiaca* nuncupata. 137.
—— Quarta ſpecies *Diaphoretica* dicta. *Ibid.*
—— Quinta ſpecies, quæ *Syncopalis* appellatur. 138.
—— Sexta quæ dicitur *Algida ibid.*
—— Septima, nempe *Lethargica*. *Ibid.*
—— Octava denique, quæ Subcontinua nuncupatur. 142. ad 145.
Difficultates contra uſum *Corticis* in mitioribus febribus afferri ſolitæ, & per modum fictionis etiam admiſſæ, in caſibus præcipiti exitii locum non habent. 97. 98.
Difficultates quænam ſint contra uſum *Corticis* in Subcontinuarum Malignantium principio. 264. 265.
—— Quæ contra omiſſionem *Corticis* in principio Subcontinuarum Malignantium. 265. 266.
Diſcrepantia inter *Mortoni*, & Auctoris Methodum 171.
Diſcrepantia quænam ſit inter curationem Febrium tum methodice, tum ſponte, tum ope *Corticis* abſolutam, & curationem aliorum Morborum præſertim Chronicorum. 268. 269.
Diſcrepantia practica inter oblatum, & non oblatum *Corticem* in Subcontinuarum Malignantium principiis ex *Morton*o. 275. 276.
Diſcrimen inter Febres certum exitium, & inter alias anceps tantum periculum inferentes, quoad oblationem *Corticis*. 285.
Diſcrimen quodnam intercedat inter curationem Febrium methodicam, vel etiam ſpontaneam, & eam, quæ fit ope *China China*. 266. ad 269.
Diſtributio congrua doſis *Corticis* pro cita, & certa curatione Febrium Pernicioſarum 158. ad 160.
Diſtributio Hiſtoriarum Curationum Inſignium ſecundum variam Pernicioſarum actionem in triplicem humani Corporis regionem inſtituta. 194.

Distributione *Corticis* congruenter facta, curantur Perniciosæ Periodicæ cum minori *Corticis* quantitate, ac a multis curentur Benignæ. 163.
Divisio Febrium omnium secundum Auctorem. 287. ad 293.
Divisio Periodicarum Pernicioſarum, & ſpecierum earundem, ab accidentibus potioribus illas concomitantibus petita. 135.
—— Alia divisio ad ritus Scholasticos. *Ibidem*.
Doctrina Febrium. Vide *Febrium Doctrina*.
DOLÆI de causſis Febrium Intermittentium opinio. 38.
DOLÆUS Purgantia ad tollendas ſimul Febres Intermittentes, & earum Cauſſas, minus recte Cortici admiſcet. *Ibid.*
Dolor periodicus in Maxilla ſuperiore *Cortice* ſedari viſus, ſed non curatus. 338. & 339.
Dolorem Ventriculi periodice recurrentem *China China* ſanatum refert *Vallisnerius*. 330.
DONZELLUS (Joſeph) quodammodo ſubſcripſit *Protoſpatario* circa Febrium Cauſſam. 38.
Doſim liberaliorem *China China* tum univerſim, tum particulatim conſideratam, obeſſe non poſſe probatur ex *Sydenhamio*, *Mortono*, *Monginotio*, & *Charas*. 124. & 125.
Doſis liberalior *China China* experientia 50. circiter annorum Auctori familiaris, in uſu eſt quoq; apud alios Practicos. 165. 166.
DUCIS DE LESDIGUIERES defuncti Hiſtoria. 278.
Dyſenterica Febris Intermittens Pernicioſa deſcribitur. 136.
Dyſentericæ Febris *China China* curatæ Hiſtoria unica *num.* iv. 197.

E

EFfectus *Corticis* citus cum ſit, cito dignoſcitur, an ille ſperari debeat, necne, ubi idem *Cortex* in caſibus ancipitis naturæ fuerit oblatus. 276.
Emetica, & Cathartica Fermento febrili ſæpius analoga, & Febrim *Cortice* curatam ſtatim revocantia, Cauſſam febrilem nequeunt evacuare. 31.
Emetica, aut Cathartica nequeunt Fermentum Intermittentium &c. Vide. *Cathartica, & Emetica nequeunt.*
Epilepſiæ *Chinam Chinam* opem ferre, aſſerit *Tozzius*. 330.
Epileptica quinquagenaria viſa eſt curari *Cortice*; nec tamen curata eſt. 337.
Epilepticus Adoleſcens ab uſu *Corticis* plurimum levaminis viſus eſt ab initio reportaſſe; minime tamen ſanatus eſt. 338.
ETTMULLERI Sententia de Febrium Intermittentium Cauſſis. 37.
Evacuatio Cauſſæ febrilis ſæpe ſuccedit aſſumptioni *Corticis* ſub velamine conſuetarum excretionum. 27.
—— Nulla ſenſibilis exigi debet a *China China*, etiamſi hæc dicatur febrile Fermentum præcipitare. 19. & 20.
Evacuatio artificialis in Febribus Intermittentibus neque a Cauſſa Conjuncta indicatur, neque ab Antecedente. 18.
Evacuatione ſenſibili, datis etiam Galenicorum principiis, ſæpius opus non eſt pro curandis Febribus. 30.
Evacuationem vel nullam, vel facilem tantum, ac ſalubrem excitat *Cortex*. 6.
Evacuationes omnes ad Febrium Intermittentium curationem damnat *Morton*. 32.
—— Ita ſentit & *Sydenham*. 32. & 33.
Evacuationes nonnunquam criticæ ſuccedunt poſt *Chinam Chinam* aſſumptam. 17.
Evacuationis defectus cuilibet alio præter *Chinam Chinam* Specifico Febrifugo poſſet imputari. 39.
Evacuationibus ad exceſſum uſque tentatis, *Cortex* uſurpandus ſaltem eſſet loco Febrifugorum ineptorum. 60.
Evacuatis ſine Febris levamine copioſis humoribus, Ægrum ab imminente lethali ægritudine ſaltem præſervatum pronunciant curantes Medici. 11.
Excretiones copioſæ in Febribus, materia incocta, quamvis ſpontaneæ, vel morbi longitudinem, vel difficilem ſolutionem protendunt. 18.
Exempla oblationis *Corticis* vario cum ſucceſſu inſtitutæ variis Intermittentium temporibus, & in circunſtantiis variis Febrium modo Depurativarum, & modo Corruptivarum, taliumque modo ob ſolam diuturnitatem, & modo ob ſupervenientia gravia ſymptomata. 82. ad 96.
—— Hiſtoria I. 82.
—— Hiſtoria II. 84.
—— Animadverſio Auctoris in oblationem *Corticis* non ſatis felicem in Intermittentium principio. 85.

— Hiſtoria III. *Ibidem*.
— Hiſtoria IV. 85.
— Animadverſio Auctoris in oblationem adhuc minus felicem in Intermittentium plane depurativarum progreſſu. 86.
— Hiſtoria V. 86.
— Hiſtoria VI. *Ibidem*.
— Hiſtoria VII. *Ibidem*.
— Hiſtoria VIII. 88.
— Hiſtoria IX. 89.
— Hiſtoria X. *Ibid.*
— Hiſtoria XI. 89.
— Hiſtoria XII. 90.
— Hiſtoria XIII. *Ibid.*
— Hiſtoria XIV. 91.
— Hiſtoria XV. 92.
— Hiſtoria XVI. 93.
— Hiſtoria XVII. 93.
— Hiſtoria XVIII. ſpecialiter notanda. 94.

Exemplum pro innuenda præſtantia Methodi Auctoris. 169.
— Aliud illuſtrans diagnoſim pernicioſi Symptomatis a non pernicioſo. 140.

Exemplum Circunſtantiarum graviſſimarum, quæ *Corticis* adminiſtrationem validam & ſuadent, & feliciter admittunt, & quomodo. 160. & 161.

Exemplum offerendi Corticem in Pernicioſis lentiore Methodo, indicata ordinatim diſtributione remedii. 164.

Experientiam, praxinque propriam nonnihil hæſitantem circa oblationem *Corticis* in Subcontinuarum Malignantium principio exponit Auctor, ab aliena complementum ſperans. 285. 286.

Experimenta Auctoris circa plurima, quæ Lumbricos dicuntur necare, connumerando inter hæc *Chinam Chinam*. 335. ad 337.

Experimenta ex *Cortice* commixto cum ſuccis humanis, præſertim cum Sanguine, & Bile. 23.

Experimenta quædam ad *Corticis* vim ſenſibiliter explorandam ferme incaſſum ab Auctore inſtituta. *Ibid.*

Extracta, Tincturas &c. *China China* noverunt & primis illius temporibus Medici, qui tunc aderant. 65.

Extractum *China China*, & Tinctura illius utilia ſunt, ſed utiliora, ſi illis ſubſtantia ipſa *Corticis* adjungatur. 63.

F

FEbrem Depurativam qui ſiſtit per *Corticem*, tollit de medio remedium abſumptivum Cauſſæ morbificæ, ut illi ſubſtituat aliud mere abſorptivum cum incerta ſubactione ejuſdem Cauſſæ. 351.

Febres Depurativas præſertim circa initia ſiſtendo peccatur contra Aphoriſmum Hippocratis: *Quæ judicantur* &c. *Ibid.*

Febres Phthiſicorum putridas Intermittentes poſſe aliquo modo leniri *Cortice*, interitu Ægrotantis nequaquam inhibito *Morton*, & Auctor non diffitentur. 341.

Febres Malignæ ab ortu. Vide, *malignæ Febres*.

Febres Intermittentes, Ardentes, Inflammatoriæ &c. Vide, *Intermittentes Febres*, *Ardentes*, *Inflammatoriæ* &c.

Febres in ſuis tranſmutationibus poſſibilibus quendam veluti Circulum imperfectum videntur agere. 327.

Febres imminentes (ita & alias ægritudines) ſicuti licet impedire ne adveniant, cum fieri poteſt, ita congruum videtur eas impedire per *Corticem*, ne progrediantur, poſtquam advenere. 271.

Febres ab ortu Intermittentes, ut tales eſſe conſiderandas etiam poſt acquiſitam recenter continuitatem, & *Cortice* curandas docent *Morton*, & *Sydenham*. 124.

Febres evacuationibus non eſſe curandas ab actione *Corticis* deduxit *Borellus*. 17.

Febribus nullis, quæ Simplices vocantur, ut Hecticis, Synochis imputribus, aut ephemeris aptatur actio *Corticis*. 293.

Febrifuga vera non ſolent eſſe ſenſibiliter evacuantia. 19.
— Quæ talia ſunt apud Auctores, atque vehementia, inutilia ſunt, & noxia. 10. & 11.

Febrifuga nonnulla vegetabilia in locum *Peruviani Corticis* ſuffecta, eodem ſunt inbecilliora. 4.
— Ita, & alia quævis Febrifuga. *Ibid.*

Febrifugorum quorundam vis alchalica. Vide, *Sennertus vim alchalicam*.

Febrifugum univerſale hucuſque non eſt *China China*, licet aliqui ſe Arte talem eam reddidiſſe putent. 294.

Febrifugum diu quæſitum reperitur in *Cortice*, ſtatimque repertum rejicitur. 12.

FEBRIFUGUM PERUVIANUM ſaltem loco Febrifugorum ineptorum uſurpandum, poſt tentatas ad exceſſum uſque evacuationes. 60.

Febrile Fermentum. Vide, *Fementum Febrile*.
Febris fere quælibet tranſit in quamlibet, ubi aliqua ſit inter illas ſymboleitas. 327.
Febris Algida, Ardens, Atrabilaris, Cardiaca, Cholerica, Comitata, Continua, Diaphoretica, Dyſenterica, Inflammatoria, Lethargica, Lenta, Maligna ab ortu, Subcontinua, Subcruenta, Subintrans, Symptomatica, Syncopalis, Verminoſa &c. Vide, *Algida Febris*, *Ardens*, *Atrabilaris &c.*
Febris quælibet periodica Continua quo magis ad naturam Intermittentium accedit eo facilius ſe ſubmittit actioni *Corticis*: Quo vero magis accedit ad naturam Continentium, ſeu Synochorum, eo facilius eidem ſe ſubtrahit 301. Item. 313.
Febris ſecundum *Campanellam* Morbus non eſt, ſed Remedium contra morbum 267.
Febris acuta facta. Vide, *Acuta facta Febris*.
Febris quibus modis ſolvi conſueſcat. Vide, *Quibus modis*.
Febris Pernicioſæ periculum extremum. Vide, *Periculum extremum Febris* &c.
Febrium Intermittentium origo. Vide, *Intermittentium Febrium origo*.
Febrium Doctrina etſi utrunque Syſtema mechanicum, tam Solidorum ſcilicet, quam Fluidorum fatiget, nihilominus congruentius videtur ſuperſtrui huic, quam illi. 153. 154.
Fœtus Conformatio. Vide, *Conformationem fœtus*.
Fermenti nomen in Febribus metaphorice uſurpat Auctor. 40.
—— Ubi non bene ſonat, aut ſuperfluit, longe rejicit. 40.
—— Exoſum eſt Mechanicis præſertim Solidorum Syſtema profitentibus. 40.
Fermenti, ſeu potius Menſtrui nomen, & uſus in opere digeſtionis videtur adoptari ab Auctore; ſed hæſitanter. 45.
Fermenti Febrium Intermittentium Minera potius ultra, vel citra Sanguinem ſita eſt, quam intra. 51.
Fermenti Pernicioſi, ſeu venenati natura. Vide, *Natura Fermenti Pernicioſi*. &c.
Fermenti Febrium Intermittentium extra cruorem videtur ſuadere coacervationem actio Corticis. 71. 72.
Fermenti febrilis abſortio. Vide, *Abſorptio*.
Fermenti febrilis Acredinem. Vide, *Acredinem*.
Fermenti, ſeu Succi Febrilis ſtagnatio temporanea requiri videtur ad efficiendam periodum. 51.
Fermentorum Pernicioſas, & non Pernicioſas producentium ſymboleitas. Vide, *Uniformitas*.
—— Illus ſola retuſio a ſalibus *Chinæ Chinæ* facta, abſque ulla etiam ſenſibili evacuatione, ſufficit ad curationem Febrium. 27.
—— Excretio ejuſdem *a China China* abſorpti (ſiqua nonnunquam requiritur) ſæpius ſuccedit abſque ſenſibili conſuetarum evacuationum incremento. 59.
Fermentorum Symboleitas & uniformitas. Vide, *Uniformitas*.
Fermentum Continuarum ipſi ab intrinſeco Sanguini inſidet. 69.
Fermentum Intermittentium. Vide, *Intermittentium Fermentum*.
Fermentum Pernicioſarum. Vide, *Pernicioſarum*.
Fermentum Pernicioſum. Vide, *Pernicioſum Fermentum*.
Fermentum febrile ſubit potius poros *Corticis*, quam iſte poros illius. 26. & 27.
—— Sic abſortum a Cortice per ordinarias Naturæ vias ſenſim, & ſponte ſolet excerni. 27.
—— Pro varia Subjectorum conſtitutione, & Succorum commixtione, modo indolis Colliquativæ, modo Coagulativæ poteſt evadere. 151.
—— Vel non ſtabulatur in cavitatibus Ventriculi, & Inteſtinorum, vel ſaltem ab iis per purgantia, & vomitoria non ſolet educi. 31.
—— Debet leniri potius, & corrigi, quam evacuari, & agitari. 50.
—— Sub conſuetis, nec adauctis evacuationibus, poſt epotam *Chinam Chinam* ſæpius excernitur. 17. Item. 59.
—— Credi poteſt habere ſtructuram Bili, vel Oleo quadantenus analogam. 26.
—— Ipſius fixatio, ſeu depreſſio per abſorptionem a *Cortice* peracta, eſt vera omnium Febrifugorum, aliorumque Specificorum, quæ paſſim adhibentur intentio. 22.
—— Commoda ejuſdem ſedes videntur eſſe Glandulæ Meſenterii in Intermittentibus. 47.
—— Ejuſdem correctionem aliquam per Clyſteres tentat Auctor. 190. 191.

Fermentum quid reddat Venenatum. Vide, *Venenatum, seu Pernicioſum magis* &c.
Fluida in machina humani Corporis quid pluries præſtent ad motus omnes, quam ſuum eſſe mere fluxile. 42.
—— Ad id confert plurimum eorum craſis, ſeu determinata compages. 42.
—— In ipſis, & eorum motibus elegantiſſimam eſſe Mechanicen, ſed nobis inexplicabilem. 43.
—— Principium hujuſmodi mechanices in Fluidis vitalibus eſſe id, quod ab *Hippocrate* dicitur: *Impetum faciens*. 43.
—— Illuſtratur aſſertum hoc exemplo Molendini, aliarumq; machinarum Hydraulicarum, & Pneumaticarum ſimul. 43. & 44.
Fluidi nomine intelligendum quidquid actu fluit, vel aptum eſt fluere. 44.
Fluidorum Syſtemati adhæret Auctor potius, quam Solidorum. 40.
—— In utroque Syſtemate æque difficulter explicatur ratio febrilis periodi. 40.
Fluidorum gravitas major, vel minor. Vide, *Gravitas*.
Fluidorum motus primario a ſpiritu illis intercluſo, & ſecundario tantum a Solidis derivandus. 41. 42.
Fluxus Alvi. Vide, *Alvi fluxus*.
FONTANÆ objectionibus reſpondit Auctor. 111.
Formula antiquior exhibendi *Corticem* in Benignis Intermittentibus, reliquis omnibus anteponenda, dummodo opportune repetatur, & continuetur uſus remedii. 64.
Formula certior, & ſimplicior fugandi diuturnas Intermittentes, & Recidivas arcendi. 66.
Formula duplex offerendi *Corticis* ex *Sydenhamio*. Ibidem.
—— Alia ejuſdem pro Infantibus. *Ibidem*.
Formulæ *Corticem* præſcribendi plures ex *Mortono*. 67.
—— Tinctura ejuſdem diluta pro delicatulis. *Ibidem*.
FRASSONI obitus Anno 1680. 3.
—— Ejus diſciplinam in praxi ſubiit Auctor Anno 1677. *Ibidem*.
—— Illius methodus in uſu *Chinæ Chinæ*. 2.
—— Ejuſdem Epiſtola ſibi inſcripta confirmat *Badus* virtutem Peruviani *Corticis*, Ibidem,
—— Ejuſdem Dictum. 346.
FRASSONO Curationes omnes medio *Cortice* inſtitutæ feliciter ceſſerunt. 3.
—— Caſus ſingularis excipitur. *Ibidem*.
FRASSONUS Auctoris præceptor laudatur. *Ibidem*.
—— Inter primos *Chinæ Chinæ* fautores connumerandus. 2.
—— Gravidis Febricitantibus convenire non adverſari *Corticem* aſſerit. 346.
Fraxini Cortex. Vide, *Corticis Fraxini*.

G

GALENI, & HIPPOCRATIS doctrina purgationem in Febribus minime ſuadet. 34. & 35.
Galenicorum etiam datis principiis, ſæpius evacuatione ſenſibili opus non eſt pro curatione Febrium. 30.
Glandulæ Meſenterii commoda ſedes eſſe videntur Fermenti febrilis in Intermittentibus. 47.
GRAAF circa Cauſſas Febrium Intermittentium *Sylvio* ſubſcribit. 36.
Gravida Septimeſtris ex Subcontinua Acuta per *Chinam Chinam* curata, & ad partum felicem perducta. 221. ad 223.
—— Aliæ pariter. 254.
Gravida quadrimeſtris Cholerica Febre laborans *Cortice* copioſe epoto ſanatur, & partum edit ſuo tempore felicem. 195. ad 197.
Gravidis, & Puerperis tuto exhibetur *Cortex*. 20.
—— Item 345. uſque ad 347.
Gravidis Febricitantibus *Chinam Chinam* non modo non adverſari, ſed & ſpecialiter convenire ex *Fraſſono*. 346.
Gravitas major, vel minor Fluidorum ligno graviorum, præciſe non efficit faciliorem, vel difficiliorem ligni ſubmerſionem, ſed facilior, vel difficilior ingreſſus particularum fluidi intra poros ligni. 24.

H

HAllucinatio *Mortoni* Hæmoptoen Habitualem *Chinæ Chinæ* curare molientis. 343.
Hallucinatio nonnullorum circa Textum *Ramazzini*. 314.
—— Interpretatio germana ejuſdem Textus. 315.
Hallucinationem ſuam fatetur Auctor circa Epiſtolam *Lancifii* ſibi inſcriptam. 314.

HECQUETUS laudatur ab Auctore, & colitur. 40., & 154.
Hecticæ abusive dictæ, Lentæ scilicet puerorum Febres, a cruditatibus genitæ, *Cortice* sæpissime curantur. 319.
HECTORIS E VALLE. Vide, *Davinius*.
HELVETII Methodi nondum conscius Auctor, *China China* per Clysteres injecta, Fermenti febrilis correctionem aliquam tentavit. 356. 357.
—— Eidem tamen methodo parum, vel nihil fidendum censet in arduis præsertim casibus. *Ibidem*.
—— Quibus in circunstantiis eam tentare liceat. 357.
HELVETIUS nullo per os oblato medicamento, sed tantum *Cortice* per Clysteres frequenter injecto, Febres curare satagit. 356.
Hemitritæi origo probabilior exponitur. 318.
—— Ejusdem ortus, & compositio varia secundum Veteres. *ibid.*
—— Curatur *Cortice* secundum Auctorem, *Badum*, & *Restaurandum*. 318.
Hæmoptoe si aliquando est merum Symptoma febris Intermittentis, etiam erraticæ (ut semper esse falso censet *Morton*) probabiliter sanari posset a *Cortice*, Febrem talis Hæmoptoes productricem sanante. 343., & 344.
Hæmoptoes Accidentalis, & Habitualis differentia secundum *Mortonum*. 341.
Hæmoptoes Habitualis Antidotum herculeam esse *Peruvianum Corticem*, ut asserit *Morton*, non admittit Auctor. 341.
Hæmoptoes a *Mortono* curatæ, ut inquit, per Chinam Chinam Historia. 343.
—— Animadversio Auctoris in hanc Historiam. 343., & 344.
Hippocratis, & Galeni doctrinæ male conformis est usus Purgationis in Febribus 34.
—— Ejusdem aphorismum. 351.
Historia peculiaris primæ inventionis, ac administrationis methodi ab Auctore traditæ. 187. usque ad 192.
Historia Præfecti cujusdam Gallicæ militiæ defuncti. 277.
Historia Hæmoptoes per *Corticem* a Mortono curatæ. 343.
Historiæ variæ circa varium *Corticis* usum in variis Intermittentium non Pernicioſarum circunstantiis. Vide, *Exempla*.
Historiæ Algidarum Febrium, Ardentium, Atrabilarium, Cardiacarum, Cholericarum, Comitatarum, Continuarum, Diaphoreticarum, Dysentericarum, Inflammatoriarum, Lethargicarum, Lentarum, Malignarum, Subcontinuarum, Subcruentarum, Subintrantium, Symptomaticarum, Syncopalium, Verminosarum &c. Vide, *Algidarum Febrium Historiæ*, *Atrabilarium Historiæ* &c.
Historiæ Defunctorum, quibus falso vulgatum est fuisse oblatum *Corticem*, cum vere oblatus non fuerit. 179. ad 182.
—— Historia I. 179.
—— Historia II. 179.
—— Historia III. 180.
—— Historia IV. 181.
—— Item. 186.
Historiæ Defunctorum, quibus vere *Cortex* fuit oblatus, tam iis scilicet, quibus jam deploratis propinatus fuit indulgendi gratia, quam iis, quibus etsi non desperatis nullatenus profuit. 182. usque ad 185.
—— Historia I. 182.
—— Historia II. 183.
—— Historia III. *Ibidem*.
—— Historia IV. *Ibidem*.
—— Historia V. 184.
—— Historia VI. 183.
—— Historia VII., & VIII. 185.
Historiæ Febrium Pernicioſarum *Cortice* curatarum, communicatæ Auctori ab uno ex Collegis illius 248. ad 254.
—— Historia I. 248.
—— Historia II. 249.
—— Historia III. 249.
—— Historia IV. 250.
—— Historia V. 251.
—— Historia VI. 251.
—— Historia VII. 252.
—— Aliæ plures acervatim enunciatæ. 254.
Historiæ ab eodem Collega in Exedra publica nunc vices Auctoris supplente novissime communicatæ. 256. ad 262.
—— Historia I. 257.
—— Historia II. *Ibidem*.
—— Historia III. *Ibidem*.
—— Historia IV. *Ibidem*.
—— Historia V. 258.
—— Historia VI. *Ibidem*.
—— Historia VII. 259.
—— Historia VIII. *Ibidem*.
—— Historia IX. *Ibidem*.
—— Historia X. 260.
—— Historia XI. *Ibidem*.
—— Historia XII. 261.

Hiſtoriæ Febrium Pernicioſarum *Cortice* ſanatarum Auctori pariter communicatæ ab alio ex ipſius Collegis. 245. uſque ad 247.
—— Hiſtoria I. 245.
—— Hiſtoria II. 246.
—— Hiſtoria III. *Ibid.*
—— Hiſtoria IV. *Ibid.*
—— Hiſtoria V. 247.
Hiſtoriæ Febrium Periodicarum Pernicioſarum ex unaquaque ſpecie, curatarum *China China* peculiari methodo oblata 194. uſque ad 240.
—— Item 245. uſque ad 262.
Humorales Febres Continentes. Vide, *Continentes Febres*.
Humoriſtarum etiam data doctrina, ſæpe non eſt opus evacuatione ſenſibili ad curationem Febrium. 30.
Humores per alvum, & per vomitum excreti in Tertianarum principio, ſunt illarum effectus, non Cauſſæ. 22.
Humoribus copioſis ſine Febris levamine evacuatis &c. Vide, *Evacuatis &c.*
Humorum quaternarius numerus a Scholis jam dudum exploſus. 29.
Hydropi Febres Intermittentes ſubſequenti ex *Reſtaurando* opitulatur *Cortex*: non ſic Hydropi Febres præcedenti. 92.
Hipochondriacis affectibus Corticem opitulari putant *Badus*, & alii. 329.
Hypochondriacis affectionibus male vexata Adoleſcentula viſa eſt curari *Cortice*. 333.
—— In aliis hujuſmodi caſibus aliud obſervatum eſt, *ibidem*.
—— Eodem tamen indiſcriminatim uti tutum non eſt, *ibidem*.
Hypotheſi qualibet probabiliore ſuppoſita circa Intermittentium originem, uſus *Chinæ Chinæ* ad illarum curationem indicatur, & explicatur, nulla inde emergente ſenſibilis evacuationis neceſſitate. 57. ad 59.
Hyſtericis, & Hypochondriacis inſultibus *Chinam Chinam* prodeſſe, Spirituſque, & craſin Corporis roborare, affirmat Sydenham. 330.
—— Non plane diſſentit Auctor. 337.
—— Item 332. 333.

I

IDea quædam practica generalis pro curandis media China China Pernicioſis Intermittentibus. 155. ad 156.
Inflammatoria Febris *Cortice* curari poſſe aſſerunt inexperti nonnulli. 299.
Inflammatorias Febres *Mortonus* putat *Cortice* curabiles, quando manifeſtas exacerbationes, & remiſſiones habent. 298. 299.
Inflammatoriis Febribus *Corticem* non congruere, affirmant ex adverſo *Sydenham*, & *Nigriſolus*. 299. Item. 353.
Infuſio *Chinæ Chinæ* turbida, & referta ipſo Cortice, longe activior eſt ac percolata. 63.
Infuſio ſimplex *Chinæ Chinæ*, rejecta ſubſtantia, dupla ſaltem doſi exhibeatur neceſſe eſt, & longiore maceratione inſtituatur, ut proſit. 67. 68.
Innocentia *Corticis* excuſare poteſt tentamen illius in probabili conjectura fundatum, ubi nulla facta fuerit experientia de oppoſito. 349. & 354.
Innocentiam *Corticis* jurejurando teſtatur Auctor. 4.
—— Ejuſdem Admonitio circa hujuſce innocentiam. 86.
Innocentiam, & præſtantiam *Corticis* teſtatur *Badus*, atque *Conygius*. 7.
—— Idem aſſerit *Reſtaurandus*, & D'*Aquin*. 7.
—— Idem *Monginotius*, & *Sydenham*. *Ibidem*.
—— Idipſum inculcat. *Morton*. 7. & 8.
Intermittentes Febres, & quæcumque ab initio tales fuere, necdum omnino a ſua natura deſcrivere, ſunt verum objectum actionis *Corticis*. 10.
Intermittentes Malignæ quænam ſint. 289. 290.
Intermittentes Corruptivæ quomodo *Cortice* tractandæ. 75.
Intermittentes ab ortu. Vide, *Febres ab ortu*.
Intermittentes quædam contumaciſſimæ reperiuntur nonnunquam *Cortici* non auſcultantes. 76.
—— Exemplum hujuſce generis. *Ibidem*.
Intermittentes Pernicioſæ. Vide, *Pernicioſæ Intermittentes*.
Intermittentes putridæ Phthiſicorum Febres. Vide, *Febres Phthiſicorum*.
Intermittentium Benignarum. Vide, *Benignarum Intermittentium*.
Intermittentium Febrium origo per conjecturas varias, & imperfectas ab Auctore quæſita. 51. uſque ad 60.
Intermittentium origo, & Cauſſæ ſecundum celebriores plurium Neotericorum opiniones &c. Vide, *Sententiæ*.
—— Opinio *Borelli* de earum Cauſſis. 38.

—— Item opinio *Blegny* 37. *Barbetta.* 37. *Bellini.* 38. *Badi.* 38. *Cole.* 35. *D'Aquin.* 37. *Dolai.* 38. *Donzelli.* 38. *Graaf.* 36. *Jonesii.* 36. *Monginotii.* 37. *Mortoni.* 38. *Mundii.* 35. *Sacchi.* 37. *Sponii.* 36. *Sydenham.* 36. *Sylvii.* 36. *Tozzi.* 36. *Villisii.* 35. *Ettmulleri.* 37.

Intermittentium Fermentum probabiliter advenit Sanguini aliunde. 46.

—— Videtur affatim Torrentis adinstar Sanguini accedere invadente paroxysmo, non paulatim tempore intermissionis in Sanguine congeri. 47.

—— Item 69. usque ad 71.

—— Nonnisi per Vasa lactea, vel per Lymphatica videtur posse in Sanguinem deferri, minime vero per Venas cum Sanguine refluo ab extremis artubus. 60.

—— Ubicunque condatur, tandem in lacteas secundi ordinis, seu in Vasa Chylo-lymphica citra Sanguinem posita, majori saltem ex parte influat necesse est, priusquam deferatur in Sanguinem. 51.

—— Consideratum, ut easdem excitans (quæcunque sit illius materia) videtur potius accedere, vel inesse Sanguini, quam alteri cuipiam succo, *v. gr.* Nerveo. 46.

—— Etiamsi in Ventriculo, & Intestinis stabuletur, non tamen potest per Cathartica, aut Emetica a scaturigine sua mineram instaurante radicitus extirpari. 49.

—— In lacteis secundi potius, quam primi ordinis delitescit. 48. 49.

—— Potest tamen forsan suum focum habere ubicunque repleri incipiunt Vasa lactea, vel Lymphatica. 47. 48.

—— Idem vel in Vasis Chyliferis, vel in Lymphaticis, vel in Glandulis iisdem appensis probabiliter ad tempus congeritur, ut ad tempus pariter ab illis erumpat; vel cum iisdem Vasis saltem communicat, ut per ea deferatur in Sanguinem. *Ibidem.*

Intermittentium naturam nonnunquam Corruptivam, & nonnunquam Depurativam efficiunt plura. 73.

Intervallatæ Febres vulgares. Vide, *Peruviani Corticis usum ad expugnandas Febres Intervallatas &c.*

Intervallum temporis quodnam servandum inter oblationem Cibi, & Febrifugi in Pernicioſis. 166.

Intestina non congerere intra se Fermentum Intermittentium, neque illud aliunde recipere, ut per Lacteas primi ordinis transmittant in Sanguinem, plura videntur suadere, inter quæ *Peruvianus Cortex.* 48. 49.

JONESII opinio circa Febrium Intermittentium Causas. 36.

Itali præcipue notantur de incredulitate erga *Corticem*, præsertim a Gallis. 10.

K

KINKINA. Vide, *China Cina*, *Cortex Peruvianus*, *Febrifugum Peruvianum*, *Peruvianus Cortex. &c.*

—— Illius varia Nomina. 1. & 2.

—— Illius Historiam apud *Badum* legere potest quilibet. 2.

KINKINÆ cum radice Chinæ decoctio Febrem Lentam curavit Hecticæ æmulam. 324.

—— Non sic in alio casu, quantumvis simili. 325.

KINKINAM, seu *Quinquinam* vocant Galli, quam nos dicimus *Chinam Chinam.* 1.

L

LAmpadis ignis vitalis cum Lampade ignis elementaris comparatio. 71.

LANCISII Epistolæ Fragmentum ad Auctorem circa Febres Pernicioſas *China China* curandas. 126.

—— Auctoris hallucinatio deprehensa postmodum ab eodem circa sensum hujus Epistolæ. 314.

LANCISIUS Pontificius Archjater, ejusque Tractatus — *De nativis, deque adventitiis Romani Cœli qualitatibus* — laudatur. 111.

LEIBNITII experimentum Hydrostaticum non parum luminis contulit ad abstrusum Barometri phænomenon explicandum, etsi rem adhuc forsan non confecerit. 112.

Lenta Febris Hæcticæ æmula decoctione *China China* cum radice Chinæ curatur. 224.

—— Non sic in alio casu, quamvis simili. 325.

Lentæ Febres quænam *Cortice* sint curabiles, & quænam non. 318. 319.

—— Diagnosis unius casus ab alio. *Ibid.*

Lentarum Febrium in Pueris, aliisque etiam Subjectis, *Cortice* sanatarum Historiæ. 226. usque ad 319.

Hiſtoria II. 320.
Hiſtoria III. 321.
Hiſtoria IV. 323.
Hiſtoria V. 324.
Hiſtoria VI. 325.
Hiſtoria VII. 325.
Lentarum Febrium in duplici caſu inutiliter Cortice tentata curatio. 324. & 326.
Lenientia, aut Purgantia non æque prohibentur ante ac poſt uſum Corticis. 78.
Lethargica Febris Intermittens perniciosa deſcribitur. 139.
—— Gravior eſt ex inſpectione, ac eſſe videatur ex relatu. 227.
Lethargicarum Febrium *China China* curatarum Hiſtoriæ. 227. uſque ad 240.
Hiſtoria I. 227.
Hiſtoria II. 229.
Hiſtoria III. 229.
Hiſtoria IV. 231.
Hiſtoria V. 232.
Hiſtoria VI. 235.
Hiſtoria VII. 236.
Hiſtoria VIII. 237.
Hiſtoria IX. 238.
Hiſtoria X. 238.
Hiſtoria XI. *Ibidem*.
Hiſtoria XII. 239.
Hiſtoria XIII. *Ibidem*.
Lethargicas, ſeu Veterno comitatas Febres, momento temporis ſolvit *Cortex*. 6.
Ligna, ſecluſis poris, materiam habent Aqua graviorem. 24.
Lignorum innatatio in aqua procedit ex copia, & amplitudine quadam pororum compaginis ligneæ. *Ibidem*.
Lochia ſuppreſſa in Febre Cardiaca, curata per *Corticem* Febre, ſtatim revocata ſunt. 254.
Locus natalis *China China*. 2.
Lumbrici Vitulini, & Terreſtres in amara Corticis infuſione diu vivunt, experientia Auctoris. 336.
—— Item in infuſione Aloes, & Colocyntidis, in ſucco Abſyntii, in Petroleo, Mercurio ipſo &c. *Ibidem*.
Lumbrici Vitulini citiſſime necantur in Vini Spiritu, deinde in Aceto, mox in Vino, Mellicrato &c. 335. & 336.
—— Ita, & quidem citius, etiam Terreſtres. 337.
Lumbrici Vitulini Oleo Magni Ducis Heturiæ obliniti, ac in eodem aquæ commixto infuſi, vivunt: non ſic in Vini ſpiritu. 335., & 336.
Lumbrici Terreſtres primo loco, mox & Vitulini motus edunt plurimos, & violentiſſimas contractiones, præcipue quidem in infuſione Viridis Æris, ſecundariò vero in Petroleo. 336.
Lumbrici Terreſtres necantur facile in infuſione Viridis Æris: non ita Vitulini. 337.
Lumbricis diverſi ordinis diverſum probabiliter convenit, & adverſatur pabulum. 334.
Lumbricorum poſt aſſumptam *Chinam Chinam* excretorum exempla 333. 334.
Lumbricorum excretio depulſæ per *Corticem* Febri ſubſequens. 238.
—— Item quoque 333. 334.
Lumbricorum Humanorum necandorum, & aliorum, eadem forſan non eſt ratio. *Ibidem*.
Lumbricos Humanos adhibere in experimentis fortaſſe non ſufficit ad ſtatuendum quid vere illos valentius necet. 335.
Lumbricos necare credita Remedia forſan aliud præſtant extra Corpus humanum, & aliud intra. 335. & 337.
Lumbricos a *China China* necari ſibi compertum ſcribunt *Ramazzinus*, & alii. 330.
Lympha, & Chylus primariò, ſecundariò vero Succi omnes eidem Chylo immiſcere ſoliti, videntur eſſe materia Fermenti Febrium Intermittentium. 50.
Lymphaticam Febrem ſæpius *Corticis* refractariam deprehendit Auctor. 354.

M

MAGATI (Cæſaris) Methodus *de rara Vulnerum ſolutione, & de Turundis oblegandis*, laudatur. 125.
MAGATUS (Joh. Bapt.) Cæſaris Frater Apparicio cuidam tribuit ingenue primum uſum ablegandarum Turundarum, Romaniſque Chirurgis morem raræ Vulnerum ſolutionis: *Cæſari* vero Fratri adſcribit Methodum hujus paxeos rationalem. *Ibidem*.
Malignæ Febres ab ortu falſo aſſerunt nonnulli poſſe *Cortice* curari. 299.
Malignæ Intermittentes quænam ſint. 289.
Malignæ Febres magna ex parte a Fermento Intermittentium cum Fermento Continuarum commixto ſolent progigni. 302.
MANZII Profeſſoris Bononienſis prognoſticum in lethali quadam Ægritudine, per adminiſtrationem *Corticis* ſubinde curata. 189.
Matheſeos uſus in Medicina laudatur. dummodo ſobrius, & cautus ſit in exercenda praxi, 40, 41.

Matheſis Medico Practico decora eſt, & ſæpius utilis, dummodo illam accommodet Praxi: ſecus ſi Praxin accommodet illi. 41.

—— Ob id nonnunquam præ Medicos mathematicis imbuto excellit rudior in operibus Artis magis verſatus. 41.

—— Illuſtratur id exemplo eorum, quæ identidem accidunt in corrigendis incongruis aquarum fluentium motibus. 41. & 42.

Matheſis practicæ Medicinæ bene jugata felicius applicari poteſt Morbis organicis, quam ſimilaribus. 153.

—— Id in rebus ad Opticem pertinentibus (pluribus aliis minime excluſis) maxime eluceſcit. 154.

Mechanice naturalis fluidorum difficile explicabilis; multo magis vitiata in febribus. 43.

Medicamenta *China China* addita ad illam roborandum, ut plurimum ſupervacanea. 65.

Medicamenta inutilia præſcribentes in legem de *Repetundis* incurrunt ex *Bado*. 13.

Medicamenta evacuantia, titulo Febrifugi ante paroxyſmum exhibita, ſi præſertim pluſquam par ſit expellant, noxia. 18.

Medicamenti adminiſtratio præpoſtera, ac ideo inutilis, nil detrahit eidem Medicamento, cæteroqui ſalubri. 186.

Medicamentorum cum *China China* commixtionem, vehiculo neceſſario excepto. *Sydenham* damnat. 68.

Medici nimium creduli ante inventum *Corticem* primò crebris purgationibus, mox Specificis invalidis, Amuletis &c. Intermittentium curationem tentabant incaſſum. 11.

Medici cordatiores ante inventum *Corticem* diuturnarum Febrium curationem ſæpe Naturæ committebant, & Tempori. 12.

Medici prudentia ſola debent decernere in quibuſdam caſibus naturæ ancipitis, an *Cortex* ſit offerendus, nec ne, habito ad rationabilem ſpem, metumve reſpectu. 274.

—— Rationes quædam hinc inde militantes afferuntur, & perpenduntur. 274. 275.

Medici univerſa Matheſi præſtantes, & ſi nondum Theoriam Febrium Periodicarum, & Malignarum, aut Peſtilentium ſatis extricarint; id tamen conſtanti labore adhibito aliquando ſperandum videtur, quoad ſinit Artis incertitudo. 154.

Medici Mutinenſes anno 1696. tantum notant Curationes inſignes Febrium Pernicioſarum *China China* ab Auctore anno ſuperiore abſolutas, ſed qua methodo ignorabant. 243.

Medicis tempore primi adventus *Corticis* in Europam florentibus, condonanda aliqua trepidatio. 14.

Medico perperam præſcribenti imputanda eſt Corticis noxa, non ipſo Cortici. 349.

Medicorum nonnunquam ſcrupuloſa ſuperſtitio, ſeu vana Artis oſtentatio in Morbis curandis. 156. 157.

Medicus tenetur tum Veterum, tum Recentiorum Scripta callere, & ex utriſque meliora ſeligere, ne ſuo muneri deſit. 29.

—— Niſi in principio Subcontinuæ Malignantis, quæ Corruptiva futura ſit, *Corticem* exhibeat, non amplius poteſt illum utiliter exhibere. 264. 265.

—— Curans Febres *China China* id agit, quod agit Chirurgus reponens Oſſa luxata: curans vero aliis remediis agit, quod Chirurgus vulnera curans, & ulcera. 267. 268.

Medicus, qui in Febribus Continuis Proportionatis, etiam de Continuitate eſſentiali ſuſpectis, velit *Corticem* tentare cum incertitudine de activitate Remedii in tali circunſtantia, culpandus non eſt. 314.

Medicus miſericors poteſt etiam proxime, ut ſibi videtur, morituris *Corticem* nonnunquam offerre, præſertim ſi ſit requiſitus, præmiſſo tamen de innocui tentaminis invaliditate prognoſtico, dummodo Febris, qua detinetur Æger, ſit ex natura ſua de admittentibus Corticem. 176.

Medicus, curatione Febrium, ut ajunt, methodice inſtituta, ſe gerit ut Inſpector morbi, & miniſter Naturæ: curatione vero per *Chinam Chinam*, ſe gerit ut Arbiter Morbi, & Inſtaurator Naturæ. 268.

Medicus unus idem Morbum in iiſdem circunſtantiis iiſdem Remediis curare poteſt, non vero alius propter diverſitatem ordinis adminiſtratorum Remediorum. 122.

Medicus, qui Febrem in Depuratoriam præſertim circa initia ſiſtit peccat contra Aphoriſmum Hippocratis: *Quæ judicantur &c.* 351. 352.

Menſtruas Purgationes actu patientibus Fœminis tuto exhibetur *Cortex*, ſi Febris tunc exigat. 348.

Suſpen-

—— Suſpenſio eo tempore uſus illius ante inchoati arbitraria eſt, nec improbanda, ſi Febris moram admittat. *Ibid.*

Mentis torpor quidam ex gravi febre immerito Cortici adſcriptus, *Cortice* ipſo furtim præſcripto ſublatus. 225.

MERCATI Tractatulus de *Tertiana Perniciosa* recuſus. 100.

MERCATO obſervatæ ſunt Febres quædam Perniciosæ non obſervatæ ab Auctore, & Auctori quædam forte non obſervatæ a *Mercato*. 139.

MERCATUS Tertianarum Perniciosarum primus Obſervator, & Scriptor. 98.

—— Pro Perniciosarum curatione quo ſe vertat anceps, minime anceps fuiſſet, ſi noviſſet *Corticem*. 115.

—— Aſthmaticum affectum, Catrharum ſuffocativum, dolorem Pleuritico ſimilem, Arthriticoſque dolores Perniciosis Intermittentibus aſſociatos obſervavit, nec veluti morbos conſideravit, ſed ut accidentia a Febre producta. 121.

Meſenterii Glandulæ. Vide, *Glandulæ meſenterii*.

Metamorphoſes Febrium diverſæ eas modo reddunt *Cortici* obſequentes, & modo non. 307.

Methodi plures curandarum Febrium Methodo Auctoris ſuccenſeant neceſſe eſt. 177.

Methodi lentioris ad curandas Subcontinuas Perniciosas propoſitæ deſcriptio. 163. 164.

Methodo Auctoris quid probabiliter ſint objecturi Vaniloqui. 167. 168.

Methodo validiſſima offerendus eſt *Cortex* in extremo periculo, extremaque temporis anguſtia: modice valida in periculo modico. 158.

Methodum Auctoris quid reddat ſpectabilem, & præ reliquis admirabilem. 168. 169.

—— Ejuſdem diſcrepantia cum Methodo *Mortoni*. 171.

—— Exemplum pro innuenda præſtantia Methodi Auctoris. 169.

Methodus antiquior offerendi *Corticem* in diuturnis Intermittentibus ex Romana Scheda. 61.

Methodus Auctoris ad Intermittentium diuturniorum recurſum præcavendum poſt adhibitam methodum Romanę Schedæ. *Ibidem*, *& ſeq.*

Methodus exhibendi *Corticem* in Perniciosis duplex eſt, & pro occaſionum diverſitate adhuc varia. 158.

—— Fortior generaliter convenit magis Septem prioribus Perniciosarum ſpeciebus: levior vero Octavæ ſpecie. *Ibid.*

Methodus ſervanda in exhibendo ad prophilaxin *Cortice* poſt Perniciosas Intermittentes depulſas. 162. 163.

Methodus, qua exhiberi debet *Cortex* in Subcontinuarum Malignantium principio, ubi illum expediat exhibere. 372. 373.

Methodus *Mortoni*, ubi *Cortex* offerri debeat in Subcontinuarum Malignantium principiis, poterit uſurpari ab iis ſaltem, qui non valent exacte metiri proportionem inter vires Remedii, & Morbi, ut fert Methodus Auctoris. 272.

Methodus Auctoris ad Perniciosas Periodicas proponitur, non ſolum uſquequo illæ patenter ſunt periodicæ, verum etiam poſtquam jam in Continuas obſcuratis admodum periodis degenerarunt cum aſphyxia, & aliis ſignis lethaliſſimis 123.

Methodus nonnullorum mitior offerendi *Corticem* in debiliorum Febrium diuturnitate utilis. 61.

—— In Febribus Fortioribus ſatius eſt doſim juſtam ſemel ſaltem præmiſiſſe. *Ibid.*

Methodus *Talbotii*. Vide, *Talbotii*.

Minera Fermenti Febrium Intermittentium potius ultra, vel citra Sanguinem ſita eſt, quam intra. 51.

MONGINOT, data Humoriſtarum hypotheſi, nulla ſæpe opus eſſe evacuatione ſenſibili pro curatione Febrium oſtendit. 30.

—— CHINAM CHINAM affirmat mederi Morbis ab exuberantia Succorum acidorum diverſimode in Viſceribus ſtagnantium, vel fermenteſcentium ortis. 329. 330.

MONGINOTII de Cauſſis Intermittentium opinio. 37.

Morbi Herculei, ut credi poſſint vere curari ab aliquo Remedio, experientia opus eſt pluries repetita, & diutina perſeverantia in ſtatu ſano. 339.

Morbi omnes periodici extra lineam Febrilem, qui dicuntur a multis *Cortice* curabiles, aliquando forſan ſortiuntur ab eodem aliquam modificationem, non curationem veram. 337.

Morbis omnibus frigidis *Corticem* mederi putant *Badus*, & *S. Sophia*. 329.

Morbis ab exuberantia Succorum acidorum diverſimode in Viſceribus ſtagnantium, vel fermenteſcentium ortis, *Chinam Chinam* mederi affirmat *Monginotius*. 329.

Mor-

Morbos nonnullos prȩter Febres identidem recurrentes *China China* curat *Morton*. 133.

—— Immo omnes quoquo modo periodum habentes, ac de latente præsertim Fermento febrili suspectos, posse a *Cortice* levamen obtinere, videtur innuere. 130.

—— Ejusdem Auctoris limitatio rationabilior quoad sphæram activitatis talis Remedii. 345.

Morbos *Vaporis* nomine donatos, Febres quascunque, Hydropes &c. per *Chinam Chinam* curari asserit Blegny. 330.

Morbus idem in iisdem circunstantiis iisdem remediis curatus ab uno Medico sanari potest, & non ab alio propter diversitatem ordinis administratorum remediorum. 122.

MORTON etsi Causas Febrium minus dilucide forsan explicarit, earum tamen curationem satis viriliter docuit. 39.

—— Pernicioſas Intermittentes sub aliorum Morborum larva delitescentes postremus descripsit, easque media *China China* feliciter jugulare docuit. 99.

—— Morbos nonnullos præter Febres identidem recurrentes *China China* curavit. 133.

—— Item omnes quoquo modo periodum habentes, ac de latente præsertim Fermento febrili suspectos posse *Cortice* leniri, videtur innuere. 330.

—— Illius responsio ad objectionem petitam a Recidivis. 4. & 5.

—— Febres Phthisicorum putridas intermittentes posse aliquo modo *Cortice* leniri, interitu Ægrotantis nequaquam inhibito, non diffitetur. 341.

—— Hæmoptoen accidentalem, & habitualem quomodo discriminet. *Ibid.*

—— Hęmoptoes habitualis antidotum herculeam esse *Corticem* asserit; sed Auctor non admittit. *Ibid. & seq.*

—— Hęmoptoes ab eodem curatæ Historia. 343.

—— Inflammatorias Febres, quando manifestas exacerbationes, & remissiones habent, curabiles *Cortice* putat. 298. 299.

—— Febrem quanlibet, saltem Primariam, quomodolibet remittentem; etsi Continuam, *Cortice* curabilem supponit. 242.

—— CORTEX ubi non proficit, quandoque obesse asserit. 352.

—— Evacuationes omnes in curandis Intermittentibus damnat. 32.

—— Febres ab ortu Intermittentes, ut tales eiiam considerat post acquisitam recenter Continuitatem, & Cortice curat. 124.

MORTONI Scripta ut in praxi utilissima laudantur, & obiter defenduntur in nonnullis. 172.

—— Nondum cusa, vel nondum nota, quum Auctor propriam Methodum ad Pernicioſas exercuit. 123., & 241.

MORTONI Sententia de Febrium omnium etiam Intermittentium Benignarum Causa. 38.

—— Ejusdem hallucinatio Hæmoptoen habitualem *China China* curare molientis. 343. 344.

—— Illius Textus de Febribus Continentibus Inflammatoriis æque curabilibus *Cortice* ac sunt Intermittentes, explicatur. 297. 298.

—— Ejusdem Comparatio inter curationem Febrium Proportionatarum in Malignas Synochos transeuntium peractam *Cortice*, & peractam sine. 309.

—— Ejusdem Capitulum unicum recusum, *de Proteiformi Intermittentis Febris genio*. 124.

—— Ejusdem Textus *de Phthisicorum Febre putrida Intermittente* per *Chinam Chinam* non sananda, sed tantum lenienda. 340.

—— Item de *Hæmoptoe* per eandem *Chinam Chinam*, ut putat, sananda. 341.

MORTONUM præcesserunt in dignotione, & observatione Intermittentium Pernicioſarum, *Mercatus*, *Sennertus*, *Mercurialis*, *Saxonia*, *Riverius*, & alii. 125. 126.

MORTONUS augendo dosim Corticis illam revera non intendit augere, quia *Corticem* magna ex parte putat effœtum. 271.

—— Solus inter omnes Pernicioſarum Intermittentium Observatores congruam eorundem Febrium curationem docuit ope *China China*. 126.

—— In Puerperio salubriter ministrari *Corticem* asserit, nulla idcirco vi adstrictoria pollentem. 20.

—— Recentiorum licet doctrinis imbutus, Veterum tamen praxin asperiorem, & minus castigatam identidem exercet. 132.

—— Nomine Febris Continentis intelligit omnes Continuas Remittentes, seu Periodicas, non Febres omni remissione, atque incremento carentes. 298. Item. 301.

Motus febrilis principium. Vide, *Principium motus febrilis*.
Motus Fluidorum. Vide, *Fluidorum motus*.
Motus principium in humano Corpore. Vide, *Principium motus in humano &c.*
Motus Solidorum. Vide, *Solidorum motus*.
Mulieribus gravidis. Vide, *Gravidis*.
Mulieribus Menſtruas purgationes patientibus. Vide. *Menſtruas*.
MUNDII Sententia de Cauſſis Intermittentium. 35.
Mutinæ quando incœptus *Chinæ Chinæ* uſus, & quomodo. 2., & 3.
Mutinæ perpauci ſunt ex Medicis, qui non faveant Cortici: Plurimi autem, qui favent, varia methodo eodem utentes. 240. 241.
Mutinenſes Medici. Vide, *Medici Mutinenſes*.

N

NArcoſim nullam in ſe continet *Chinæ Chinæ*. 6.
Narcoticorum uſus in morbis longe infidelior eſt uſu *Corticis* in Febribus. 15.
Natura Fermenti Pernicioſi, ſeu venenati, in primam Corporis regionem agentis, explicatur analogice pluribus modis. 148.
Natura, vel indoles Fermenti pernicioſi in primam Corporis regionem ſævientis Emetica eſt, atque Cathartica. 148.
Naturæ medicatricis nomine quid intelligendum. 74.
Neceſſitas exhibendi Corticem in extremo ſaltem Pernicioſarum periculo probatur, & illuſtratur exemplo. 157. 158.
Neotericorum plurium Sententiæ potiores de Febrium Intermittentium Cauſſis obiter conſideratæ favent curationi per *Chinam Chinam* inſtitutæ, etſi ea nullam ſenſibilem inferat evacuationem 35. uſque ad 39.
NIGRISOLI Sententia circa Cauſſas Febrium Intermittentium. 36.
NIGRISOLUS luculenter *de Cortice* ſcribens laudatur. 8.
—— Idem ad Febres Inflammatorias ſanandas minime aptum eſſe *Corticem* teſtatur. 299.
—— Idem ex *Hippocrate* humores noſtros fieri meliores, ac mitiores concentratione, aſſerit & permixtione. 30.
—— *Corticem* in Febribus Continuis ab eſſentia, ut & in Inflammatoriis puta in Pleuritide, Peripneumonia, Angina &c. plane obeſſe affirmat. 353.
—— Hocque & Sydenham. *Ibid.*
Nomenclatura Arboris, cujus Cortex *China China* dicitur. 2.
Noxa Corticis. Vide, *Corticis noxa*.
Noxa Purgationis etiam *minorativæ* dictæ in Febribus. 33. 34.
Noxam non arguit, ſed ad ſummum imperfectam judicationem, Recidiva poſt Febres *Cortice* curatas. 14., & 15.

O

OBjectio quævis adverſus certum *Corticis* uſum laborat ſemper ſuppoſitione aliqua incerta, quippe fundata ſuper hypotheſim aliquam ſemper incertam. 28.
Objectio reſultans ex dictis de Fermento Intermittentium extra Sanguinem poſito, qua videtur probari nullam Intermittentem eſſe poſſe Depurativam. 72.
—— Ad objectionem reſponſio. 72. & 73.
Objectio nulla valida poteſt adduci contra *Corticem*, ignota vera Febrium Cauſſa. 28.
Objectionis a Recidivis petitæ in curatione Pernicioſarum peragenda per *Chinam Chinam* feſtiva prius, mox & feria Reſponſio. 174.
Oblatio *Chinæ Chinæ* impurgatis Ægris *Reſtaurando* uſitata. 77.
Oblationem *Chinæ Chinæ* ſine prævia purgatione, aut Venæ ſectione inſtituendam eſſe ult *Sydenham*. 76. 77.
Oblationem Corticis remorari non debet Recidiva poſt depulſas Cortice Pernicioſas. 173.
Oblationi Corticis Paroxyſmus intenſior ſuccedens. Vide, *Paroxyſmus intenſior*.
Olationis *Corticis* vario lucceſſu inſtitutæ Exempla. Vide, *Exempla oblationis*.
Oblationis *Corticis* omiſſio. Vide *Omiſſio*.
Olei, & Bilis analoga eſt ſtructura, licet inæquale ſit pondus. 25.
Oleum facillime abſorbetur a Cortice præ aliis liquoribus. 25., & 26.
Omiſſio oblationis *Corticis* in Subcontinuarum principio forſitan indicatæ, corrigi nequit in illarum progreſſu, ut in meris Intermittentibus. 274.
Opera *Mortoni* nondum cuſa, vel nondum nota, quum Auctor ſuam Methodum curandi Pernicioſas Intermittentes exercuit. 123. Item, 241.

Ophtalmiam Periodicam, Epilepticos insultus præ dolore minitantem, *Cortice* curatam refert *Pacchionus*. 330.
Opiata ex China China *in Zodiaco Medico-Gallico* descripta. 67.
—— Eandem efficaciorem reddit *Nigrisolus*. 67.
Opiatæ ex China China cum Cardiacis Confectionibus mixta confectæ utilis quidem sunt effectus, sed inutilis expensæ. 68.
Opiniones incertæ de Febrium Causis nequeunt infirmare certam *Corticis* operationem. 16.
Opiniones Neotericorum communiores de Intermittentium Causis &c. Vide, *Neotericorum*.
Opium dubitatur, an refrigeret, an calefaciat. 13.
Oppositio vulgaris in *Chinam Chinam* ex sensibilis evacuationis defectu. 12.

P

PACCHIONUS Ophthalmiam periodicam, Epilepticos insultus præ dolore minitantem, *Cortice* curatam refert. 330.
PALO DE LAS CALENTURAS vocatur ab Hispanis China China. 327.
Paralogismus *ex non caussa ut caussa* obvius æque potest esse, adscribendo *Cortici* effectum bonum, qui ab eo non procedat, ac malum. 314.
Paralyticam, ac elumbem Vetulam Cortice curatam, ac juvenescere visam refert *Morton*. 332. 333.
Parotides Febribus Periodicis supervenientes *Corticis Peruviani* medelam non respuunt. 220. Item 246.
Paroxysmo lethali jam invadente, vel proxime instante, Ægroque etiam ante jam conclamato, non exhibendus, nec infamiæ exponendus *Cortex* infons. 176.
Paroxysmus intensior nonnunqnam oblationi Corticis succedens, certioris curationis indicium esse solet. 228.
—— Frequentius tamen succedit mitior, idque pariter utile. 230.
Periculum extremum Febris Perniciosæ curationem etiam tantummodo Palliativam æquius quam Cancer admitteret, nedum veram 156.
Periculum Revivisentiæ principii depressi non remoratur Medicos a curatione plurium Morborum nequaquam Febrilium. 270.
—— Exemplo Chirurgiæ res hæc quodammodo illustratur. *Ibidem*.
Periodica Continua. Vide, *Proportionata*.
Periodica Continua quælibet. Vide, *Febris qualibet Periodica*.
Periodica Pernicioſa. Vide, *Pernicioſa*.
Peripneumonici, Pleuritici e morbi radice, Tabidi. Vide, *Pleuriticis e morbi radice* &c.
Pernicioſa Febris in universum quænam sit. 134.
Perniciosæ Febris periculum extremum. Vide, *Periculum extremum*.
Perniciosæ Subcontinuæ curandæ methodus lentior. 163. 164.
Perniciosæ Intermittentes, præsertim Comitatæ, vocantur Intermittentes ab Auctore etiam tunc, cum extremo imminente exitio fiunt Continuæ. 139.
Perniciosæ Intermittentes non sunt admodum infrequentes in praxi: immo quandoque quasi epidemice grassantur. 98.
Perniciosæ pro sua curatione quandoque indigent drach. sex Corticis simul oblatis: quandoque vel duæ tantum drach. more veteri possunt sufficere. 161. 162.
—— Curantur minori *Corticis* quantitate, ac alii curent Benignas, Cortice congruenter distributo. 163.
Perniciosarum Intermittentium Fermentum nonnisi accidentaliter differt a Fermento non Perniciosarum. 152.
—— Evincit id Peruvianus Cortex utrumque Fermentum æqualiter domans. 152.
Perniciosarum Febrium periodicarum omnium descriptio. 136. usque ad 145.
—— Earum differentiæ. *Ibidem*.
—— Item earum divisio. 134. 135.
—— Alia earundem divisio ad ritus Scholasticos. 135.
Perniciosarum Febrium Periodicarum ex qualibet earum specie *China China* peculiari methodo ministrata sanatarum Historiæ ordinatim descriptæ. 194. ad 196.
—— Earundem *Cortice* curatarum gravia symptomata non sunt curanda remediis peculiaribus, saltem si hæc remedia sint onerosa Ægrotanti: ea enim symptomata solvuntur sponte ad solutionem Febrium 132.
—— Confirmat id *Monginotius*. Ibidem.
Perniciosum Fermentum in primam Corporis

ris regionem agens imitatur indolem Venenorum Colliquantium 145. 146.
—— In ſecundam agens regionem æmulatur utranque naturam, Venenorum Colliquantium videlicet, & Fixantium. 149. 150.
—— Agens vero in tertiam regionem Venenis tantum ſoporiferis analogice reſpondet. 150. 151.
Pernicioſum Fermentum febrile in primam Corporis regionem agens quaſdam Pernicioſarum ſpecies producit. 146. 148.
—— Idem in ſecundam agens regionem quaſdam alias gignit Pernicioſarum ſpecies. 149. ad 151.
—— Agens in tertiam regionem Pernicioſæ Intermittentis ſpeciem peculiarem conſtituit. 150.
Pernicioſus character in primo exortu ſuo mitis: in progreſſu ferox. 140.
PERUVIANI CORTICIS uſus in principio Subcontinuarum Pernicioſarum ad hoc, ut poſſet damnari, oporteret habere certitudinem de futura judicatione perfecta morbi, abſtinendo ab illo, & de Recidiva graviore, illum adminiſtrando. 270.
PERUVIANI CORTICIS uſum ad expugnandas Febres Intervallatas vulgares (Pernicioſarum ſiquidem curatio cita, & coacta ſub hac regula rigoroſe non cadit) eſſe debere qualis eſſe debet uſus externus Sulphuris ad depellendam Scabiem. 355.
—— Comparatio hæc explicatur. 355. 356.
PERUVIANI CORTICIS actio videtur ſuadere coacervationem Fermenti Febrium Intermittentium extra cruorem. 72.
PERUVIANO CORTICI non competit privilegium bonæ fidei, quod aliis Remediis competit citra ſucceſſum adhibitis. 276. 277., & 313.
PERUVIANO CORTICE Febres Phthiſicorum putridas Intermittentes poſſe aliquo modo leniri, interitu Ægrotantis nequaquam inhibito, *Morton*, & Auctor non diffitentur 341.
PERUVIANUM CORTICEM damnant nonnulli, ac ſi Toxicum foret. 9.
—— Non congruere Inflammatoriis Febribus affirmant *Sydenham*, & *Nigriſolus*. 299.
—— Immo & plane obeſſe etiam in Continuis ab eſſentia. 353.
—— Eſſe Antidotum herculeam Hæmoptoes habitualis, ut *Morton* aſſerit, Auctor non admittit. 341. 542.
—— Mederi Morbis omnibus frigidis putant *Badus*, & *S. Sophia*. 329.
PERUVIANUM CORTICEM offerendi methodus in Pernicioſis duplex eſt, & pro occaſionum diverſitate adhuc varia. 158.
Peruvianum Febrifugum. Vide, *Febrifugum Peruvianum*.
PERUVIANUS CORTEX ut poſſit ſuo fungi munere in Febribus Intermittentibus, requirit, ut nullum vitium organicum, nullaque Viſcerum labes ſit ejus Febris fomes, vel Cauſſa. 295., & 341.
—— Offerendus eſt methodo validiſſima in extremo periculo, & extrema temporis anguſtia: modice valida in periculo modico. 158. 159.
—— Qua methodo offerendus in Subcontinuarum Malignantium principio, ubi expediat exhibere. 272. 273.
—— Item qua methodo offerendus ad prophilaxin poſt Pernicioſas Intermittentes depulſas. 163.
—— Non exhibendus, nec infamiæ exponendus, Paroxyſmo lethali jam invadente, vel proxime inſtante, Ægroque jam conclamato. 176.
Peruvianus Cortex. Vide plura in verbo: *Cortex*, *China China* &c.
Phthiſicorum Febres putridas Intermittentes. Vide *Febres Phthiſicorum*.
Placentinus *Schelhamerum* impugnavit. 179.
Pleuriticis e morbi radice talibus, Peripneumonicis, & Tabidis ſanandis *Peruvianum Corticem* plane invalidum eſſe, immo & noxium a melioribus haberi. 352. 353.
Pleuritis cum Febre Intermittente conjuncta Caſus peculiaris ab Auctore obſervatus. 297.
Podagricus quidam aſſerit ſe a dolore, & diuturnitate inſultus allevari conſuetum per uſum Chinæ Chinæ. 331.
Pomponacii Aqua ſtibiata curat varios morbos abſque excretionibus ſenſibiliter adauctis, habita ad potum adauctum proportione. 28.
Præfecti cujuſdam Gallicæ militiæ defuncti Hiſtoria. 277.
Praxeos medicæ cardo conſiſtit non in multiplicitate, ſed in electione Remediorum, & in captanda occaſione. 122.
Praxis *Mortoni* id ſaltem attulit utilitatis. ut in caſibus ambiguis de effectu Remedii poſſimus ſine metu uti eodem. 309.
Principium Motus Febrilis a Fluidis primario affectis petendum, 40.

Principium motus in humano corpore a Fluidis primo actuantibus Solida videtur deducendum: a Solidis vero diuturnitas motus eorundem Fluidorum. 43. 44.
Privilegium bonæ fidei, quo fruuntur alia Remedia citra succeſſum adhibita, non competit Cortici. 276. 277. & 313.
Prognoſticum Auctoris in peculiari quodam caſu controverſæ oblationis Corticis. 216.
Prophilaxis poſt depulſam Subcontinuam Periodicam quo pacto inſtituenda. 165.
Proportionata Continua quænam ſit, & quo modo producatur 288. 289. Item 290.
—— A Fermento Continuarum, & Intermittentium ſimul commixto procedit. 302. 303.
—— Ea neque ſimpliciter Subintrans eſt, neque ſimpliciter Remittens, ſed de utraque, ſeu de Fermento utriuſque ſimul concurrente participat. 304.
Proportionata talis orta, vel orta ſimpliciter Remittens, *Cortici* refractaria eſſe ſolet: ſecus ſi orta fuerit Intermittens. 307.
Porportionata quævis Continua poteſt dici Remittens, ac quoquo modo Subintrans; ſed nec omnis Subintrans, nec omnis Remittens poteſt dici Proportionata, 301.
Proportionata Continua facile curatur *Cortice*, quando magis de natura, ſeu de Fermento Subintrantis participat: difficillime vero, quando magis participat de natura, ſeu de Fermento Remittentis ſimpliciter. 305.
—— Diſtinctio hæc explicatur. *Ibidem*.
Proportionatæ *Corticem* admittentis, ejuſdemque reſpuentis varia deſcriptio. 305. uſque ad 307.
Proportionatæ ſi Symptomaticæ ſint, minime *Cortice* ſunt curabiles. 308.
—— Ita fere, ſi ſint Comitatæ vero morbo. *Ibidem*.
—— Comitatæ vero mero Symptomate *Cortice* curari poterunt, cæteris conſentientibus. *Ibidem*.
—— Vere, Æſtate, atque etiam Autumno facile de natura Subintrantium participant: Hyeme facile de natura Remittentium ſimpliciter. 306.
—— Characterem malignum ſuſcipiunt facillime. 301. 302.
Proportionatarum accidentalem Continuitatem cum eſſentiali periodo habentium, & *China China* feliciter curatarum Hiſtoriæ. Vide, *Subcontinarum &c.*
Proportionatarum eſſentialem Continuitatem cum accidentali periodo habentium, & *China China* inutiliter tractatarum Hiſtoriæ. 310. ad 314.
Hiſtoria I. 310.
Hiſtoria II. *Ibid.*, & *ſeq.*
Hiſtoria III. 311.
Hiſtoria IV. 312.
—— Animadverſio in iv. Hiſtoriam. 313.
Proportionatis, ac Remittentibus omnibus curandis idoneam *Chinam Chinam* Mortonus reputat. Auctor in quibuſdam admittit, in quibuſdam non. 301.
Propugnatores Corticis quandoque abundant aliquo eccelſu, orto nihilominus ex admirabili deprehenſa pluries illius virtute. 9.
Proteſtatio Auctoris de integritate, qua præditos putat ſentientes aliter ac ſentiat ipſe, & de ſua erga illos exiſtimatione 177. 178.
Proteſtatio Auctoris de Innocentia Corticis per experientiam deprehenſa, exceptis caſibus intempeſtivæ oblationis. 178.
Proteſtatio Auctoris de uſurpatione nominis *Fermenti Febrilis*. 40.
Proteſtationes Auctoris pro coronide Tractatus. 358.
PROTOSPATARII opinio de Febrili miaſmate a *Joſepho Donzello* explicata. 39.
Puerorum Febres Lentæ, Hecticæ abuſive apellatæ, *Cortice* frequenter curantur. 319.
Puerorum, & Vitulorum Lumbricis laborantium conſimilis halitus, aliquam ſuadet ſymboleitatem inter iſtorum, & illorum Vermes. 335.
Puerpera ex Febre Acuta Subcontinua feliciter *Cortice* curata. 222.
—— Item. 254.
Puerperis, & Abortum paſſis tuto *Cortex* propinatur. 347.
Puerperis Febre Periodica laborantium tuto *Cortex* adminiſtratur, non neglectis quæ Puerperio congruunt. 346. 347.
Pulſus primas tenet pro manifeſtando charactere pernicioſo in ſex prioribus Intermittentium Pernicioſarum ſpeciebus: non autem in ſeptima ſpecie. 140. ad 142.
Purgantia agunt immediate in Solida, & mediate tantum in Fluida. 34.
Purgantia ad tollendas ſimul Febres Intermittentes, & earum Cauſſas, minus recte *China China* admiſcet *Dolæus*. 37. 38.
Purgantia *Cortici* perperam admiſcentur. 65.
Purgantia, aut Lenientia non æque prohibentur

bentur ante ac poſt uſum Corticis. 78.
Purgantia ut noxia in Febribus damnat *Monginot*, & Corticem laudat. 32.
Purgatio, & Venæ ſectio ante uſum Corticis poteſt omitti: ſed & ſæpe poteſt inſtitui. 76. 77.
Purgatio levis ante uſum Chinæ Chinæ poteſt inſtitui in quantum indicatur ab aliis Corporis diſpoſitionibus, non ab ipſa Febre, ejuſve Cauſſa. 77.
—— Quomodo eadem utendum, & quibus Solventibus utendum pro varia Febrium, & Tempeſtatum ratione. 77. uſque ad 80.
Purgatio præſertim (ſæpe etiam Venę ſectio) in Febribus Intermittentibus non indicatur nec ratione Cauſſæ, nec ratione Febris, ſed potius prohibetur ratione utriuſque. 77.
Purgationis etiam *Minorativæ* dictæ noxa in Febribus. 33. 34.

Q

QUæſita nonnulla enodata circa uſum Corticis. 329. uſque ad 359.
Quæſitum maximi ponderis in praxi, exemplo practico explanatum, mox fuſe, & analytice pertractatum. 262. 263.
Qualitatem nullam ſive manifeſtam, ſive occultam, qua poſſit nocere, obtinet *Cortex*. 6.
QUANDO, UBI, & QUOMODO ſit adhibenda *China China*, ſunt tria attente reſpicienda in uſu illius. 170. 171.
Quartanæ triplicis in uno ſubjecto, & duplicis in altero; in utroque autem jam complete Hydropem producentis, feliciterque *China China* curatæ cum Hydropis ipſius eradicatione, exempla duo. 80. 81.
Querimoniæ Ægrorum etiam in extremo periculo *Cortice* ſanatorum. 175.
Qui *Corticem* ſtrenuum Febrifugum reſpuunt, utuntur Remediis, quibus nullam, vel invalidam ineſſe virtutem pluries noverunt. 13.
Quibus modis Febris ſolvi conſueſcat, ſive per curationem methodicam, ſive ſponte ſolvatur. 267.
Quid vere ſentiendum de aliis viribus *Cortici* attributis præter Febrifugam. 339.
—— Quid fateantur de hoc *Sydenham*, & *Morton*. 344.
QUINQUINA, ſeu *Kinkina* dicitur a Gallis, quæ a nobis dicitur *China China*. 1.
Quo pacto in curandis Intermittentibus Corruptivis ſit exhibendus Cortex, ſi id fiat pro ſymptomatum gravitate; & quomodo, ſi fiat præ ſola Febrium diuturnitate. 75.
Quo pacto, & per quas vias poſſit *Peruvianus Cortex* occurrere Fermento Febrili Pernicioſas Periodicas producenti. 155. ad 156.

R

RAMAZZINI monitum in Libro *De Principum Valetudine tuenda*. 111.
RAMAZZINI Ephemeridibus Barometricis adnexa Diſertatio Auctoris, anno 1695. edita ad *Borelli* tutamen aliquod, non ad completam defenſionem. 111.
—— Reſponſiones ſuas Jatro-apologeticas ad Objecta, quæ poſtremo contra hanc Therapeuticen edidit *Ramazzinus*, Tyronibus legendas commendat Auctor, quaſi complementum ſui Tractatus. 350.
RAMAZZINUS Auctori vel diſſentiens, ſemper humanus. 279. 280.
—— Nuſquam tractavit Argumentum Auctoris, nec ei ſimile. 217. & 314.
—— Et ſi in *Conſtitutionibus* ſuis *Epidemicis* Cortici parum amicus, & ſæpe cunctabundus, fuit tamen vel tunc inſignior ejuſdem fautor inter alios Medicos Conterraneos. 315.
—— Poſt annum 1695. longe melius cœpit ſentire de Cortice ac ante 180. Item. 315.
—— Expoſitio Textus illius circa uſum Corticis in Tertianis Intermittentibus Malignis. 315.
—— Ejuſdem Dogma æquiparans uſum Corticis uſui Opii non admittitur. 355.
—— Lumbricos necari per *Chinam Chinam* ſcribit. 330.
—— Laudatur. *pag.* 90. 91. 314. 316. & 355.
Ratio occurrendi tempeſtive Recidivis. Vide, *Recidivam*.
Ratio Remediorum uſurpandorum. Vide, *Remediorum uſurpandorum*.
Rationes militantes pro omiſſione Corticis in Subcontinuarum Malignantium principiis contemnendæ non ſunt, licet illis præponderare videantur militantes pro illius oblatione. 271.
Recentiorum plurimorum opiniones circa Febrium Intermittentium Cauſſas curſim examinatæ optimam ſuadent illarum

rum curationem media *China China* instituta, licet ab ea nulla fiat sensibilis evacuatio. 36. ad 39.
Recidiva facta, post sui depulsionem *Cortice* peractam, Subcontinua Pernicioſa non adeo sollicite iterum *Cortice* curanda est, ut reliquæ Pernicioſæ recidivæ. 166. 167.
Recidiva post fugatas *Cortice* Febres ad summum imperfectam judicationem arguit, non noxam. 14. & 15.
Recidiva post curatas *Cortice* Pernicioſas quandoque contingens, sed frequentius non contingens, ab oblatione Corticis non debet Medicum remorari. 173.
—— Contingens post Corticem non satis diu usurpatum, priorem, vel similem Febrem de more iterum infert, non deteriorem. 17.
Recidivæ periculum ex Fermento febrili tantum absorpto nec sensibiliter evacuato, æque imminet & aliis specificis ad alios morbos communiter adhibitis. 22. & 23.
Recidivæ depulsis ope *Corticis* Febribus succedentes, sæpe adeo leves, ut nulla prorsus egeant curatione. 15.
Recidivarum Febrium post assumptum Corticem objectio diluitur. 4. & 5.
Recidivarum præcavendarum ratio. 15.
Recidivo eodem morbo, eadem quoque repetenda curatio. 15.
Remedia Vermes necare credita, aliud forsan præstant extra humanum Corpus, & aliud intra 334. 335. & 337.
Remedia pauca satis nota fere totam implent medicam supellectilem. 124.
Remediis incertis utuntur Medici, *Corticem*, qui certum præsidium affert, respuentes. 12.
Remediorum celebriorum abusus ad omnes indiscriminatim Ægros extreme periclitantes. 186.
Remediorum usurpandorum ratio desumi non debet ex eo, quod noxia illa non sint, sed ex eo, quod positive proficua censeantur. 348.
Remissio Accessionis expectanda, si fieri possit, cum *Cortex* offertur in extremo Pernicioſarum periculo, ne cum dedecore, etsi citra culpam exhibeatur. 176.
Remittens simpliciter Febris quænam sit Auctori, 290. 301.
Remittens, ac quoquo modo Subintrans dici potest Proportionata quævis Continua; Sed nec omnis Subintrans, nec omnis Remittens potest dici Proportionata. 301.
Remittentes Febres omnes, & omnes Continuas Proportionatas *Mortonus* appellat *Continentes*. 297. Item. 301.
Remittentes omnes, sive omnes non Synochi, non sunt objectum actionis Corticis, ut vult *Mortonus*: immo nec plurimæ ex Proportionatis. 309.
Remittentibus, & Proportionatis omnibus curandis idoneam *Chinam Chinam* reputat *Mortonus*; sed plane Auctor non admittit. 301.
Remittentis simpliciter Febris descriptio, & productionis modus. 303. 304.
—— Est quædam veluti Continens tantum spuria. 303.
—— Motum cujusdam Incrementi, & Decrementi habet aliunde quam a Fermento Intermittentium. 303. 304.
Responsiones Jatro-apologeticas ad objecta, quæ contra hanc Therapeuticen edidit *Ramazzinus*, Tyronibus legendas commendat Auctor, quasi complementum sui Tractatus. 350.
RIVERIUS donat nomine *Insignis experimenti, quod silentio præterire sit nefas*, curationem Febris Malignæ Epidemicæ a se institutam repetita solum Venæ sectione, & purgatione. 170.
RESTAURANDI in eos, qui oblato *Cortice* Purgans postridie exhibent, acris censura. 59.
—— Illius Responsio ad objectionem a Recidivis petitam. 5.
RESTAURANDUS, etsi acerrimus Humorista, *China China* usum doctrinæ *Hippocratis* consonum esse probat Tractatulo peculiari. 30.
—— Idem non evacuationem, sed solam humorum alterationem quærit a *China China*. 30.
—— Idem enervi licet methodo quarundam Pernicioſarum curationem aliquam ope *Corticis* tradidit. 126. 127.
—— Idem ut Humorista, dum purgationem aliquam in Febribus conatur admittere, illius omissionem experientia ductus potius commendat. 33.
Revivisccntiæ Principii depressi periculum. Vide, *Periculum revivisccntiæ*.

S

SACCHI Sententia peculiaris de Cauſſis Febrium Intermittentium 37.
Salivam in maſticatione, & digeſtione primas tenere. 45.
—— Ab aliis quoque ſuccis in ventriculum, & inteſtina influis adjuvari. *Ibidem*.
Salium liquores componentium ſola variatio texturæ poteſt eos modo infirmare, modo reſtituere. 27.
SANCASSANUS ſponſor Operis inſcribendi — *Magatus redivivus*. 125.
Sanguinis ſtatus quinam Vere, quinam Æſtate, & Autumno. 78.
SBARALEA utilem ſe reperiſſe refert *Chinam Chinam* per Clyſterem injectam. 358.
Scabies nonnullæ ſunt liquidorum noſtri Corporis Corruptrices, Depuratrices nonnullæ. 355.
SCHELHAMERUS a Ramazzino, & ab Auctore, mox & a Placentino circa rem Barometricam fuit impugnatus. 112.
Scholarum Humoriſtarum doctrinæ ſunt innnixa præcipua machinamenta contra *Corticem*. 14.
Scholia Auctoris ad Capitulum *Mortoni*. 124. ad 133.
Scholia Auctoris ad Tractatum *Mercati*, & ad ſingula illius Capitula. *pag.* 100. *pag.* 101. uſque ad 106. *pag.* 108. uſque ad 111. *pag.* 113. uſque ad 116. *pag.* 117. *pag.* 120. ad 121. *pag.* 122.
Scopulus duplex, in quorum alterutrum facile eſt impingere, offerendo, vel omittendo *Cortice* in Subcontinuarum Malignantium principiis. 264.
Scriptores, qui recens advenientem Orbi noſtro *Chinam Chinam* primo ſalutarunt, excuſandi, & laudandi, ſi cauti fuere, vel nonnihil hæſitantes. 14.
Sectio Venæ ante uſum Corticis. Vide, *Purgatio, & Venæ ſectio*.
Sectio Venæ ſæpe, & Purgatio præſertim. Vide, *Purgatio præſertim*.
Senex nonagenarius, & ultra curatus *Cortice*. Et poſt biennium iterum. 253. ad 254.
—— Simillimum quoque exemplum habet *Badus*. 256.
SENNERTI doctrina Febres Nothas deſcribentis aptatur deſcriptioni, quam de Proportionatis Febribus habet Auctor. 307.
SENNERTUS vim Alchalicam Febrifugorum quorundam explicat ad depreſſionem Acidi Fermenti efferveſcentiam ſuſcitantis. 19.
—— In epilogum contraxit, quæ ſcripſit *Mercatus* de Tertiana Pernicioſa. 99.
Sententiæ communiores plurium Recentiorum de Febrium Intermittentium Cauſſis. Vide, *Recentiorum*.
Similitudo graphice repræſentans diſcrepantiam inter ſolutionem Febrium ſpontaneam, & curationem illarum *Cortice* inſtitutam. 174.
Solida ex Fluidis in prima humani fœtus conformatione fuiſſe conflata. 44.
Solidorum motus in machina humani Corporis hydraulico-pneumatica primitus a liquido Fluidorum elatere, non a Solidis ipſis petendus. 41., & 42.
Solidorum Syſtema. Vide, *Syſtema Solidorum*.
Spiritus Vitrioli caliduſne, an frigidus ſit, ambigitur. 13.
SPONII Sententia circa Febrium Intermittentium Cauſſas. 36.
Subcontinua Malignans præſentibus omnibus quamproximæ Mortis indiciis per *Chinam Chinam* ſanata. 219. 220.
—— Si in ſuo principio cenſeatur cohibenda *Cortice*, blande tantum, niſi neceſſitas urgeat, & artificioſa valde diſtributione Remedii tractanda eſt. 272. 273.
Eadem in ſuo principio comitata ſymptomate valde gravi, analogo iis, quæ Comitatis Intermittentibus Pernicioſis ſolent aſſociari, ſtatim *Cortice* curari debet. 272.
—— Quo magis accedit ad naturam Pernicioſarum Continuarum, eo fidentius vel in ipſo principio tractanda eſt *Cortice*: Quo vero minus accedit, eo cautius, & temperantius. 272. 273.
—— Omnes differentias Continuarum Proportionatarum poteſt ſortiri. 143.
—— Eadem cum Parotidibus *Cortice* feliciter curata. 220. Item. 246.
Subcontinua Febris celeriter ad Acutam vergens ægre dignoſci poteſt in principio, an Depurativa futura ſit, an Corruptiva. 264.
Subcontinuæ Febres frequentiores ſunt Æſtate, Autumno, ac Vere: Hyeme autem vere Continuæ. 273.
—— Quædam ex iis nonnunquam ſunt, in quibus *Cortex* inutiliter exhibetur etiam in illarum principio, 276.

Subcontinuæ Febris Malignantis deſcriptio. 143.
Subcontinuæ Pernicioſæ Diagnoſis, ortus, atque progreſſus. 143. ad 145.
—— Quænam ſint difficultates adverſus *Corticem* in earum principio. 264. ad 266.
—— Quænam adverſus omiſſionem in earum pariter principio. 265. 266.
Subcontinuarum Febrium Malignantium in ſuo progreſſu *China China* ſanatarum Hiſtoriæ prima *num.* xi. 319.
Alia *num.* xii. 220.
Alia *num.* xiii. 221.
Alia *num.* xiv. 221.
Alia *num.* xv. 222.
Alia *num.* xvi. 223.
Alia *num.* xvii. *Ibidem.*
Alia *num.* xviii. 224.
Alia *num.* xix. 225.
Alia *num.* xx. 226.
Subcontinuarum Malignantium in ipſo principio *China China* feliciter curatarum, & infeliciter ſuppreſſarum Hiſtoriæ. 279. uſque ad 285.
Hiſtoria I. 279.
Hiſtoria II. 280.
Hiſtoria III. 281.
Hiſtoria IV. *Ibidem.*
Hiſtoria V. 282.
Hiſtoria VI. 282.
Hiſtoria VII. *Ibidem.*
Hiſtoria VIII. 383.
Animadverſiones in hanc Hiſtoriam. 284.
Hiſtoria IX. 284.
Animadverſio in hanc Hiſtoriam. 284.
Hiſtoria X. funeſta. 284. 285.
Subcontinuarum Pernicioſarum curandarum methodus lentior. 163. 164.
Subcruenta Febris Pernicioſa Intermittens deſcribitur. 136.
Subcruentæ Febris *China China* ſanatæ Hiſtoria prima *num.* v. 198.
—— Ejuſdem Subcruentæ Hiſtoria altera *num.* vi. 199.
Subintrantis Febris deſcriptio 302. 303.
—— Veræ Intermittenti æquiparanda eſt. *Ibidem.*
—— Facile in Continuam Proportionatam migrat. *Ibidem.*
Subſtantia Corticis ſuperſtes infuſioni, etſi nonnihil exhauſta, validior adhuc eſt ipſa percolata infuſione. 63.
Subſtantiam ſimplicem *Corticis* præferendam eſſe Tincturis, extractis &c. teſtatur *Morton*, & *Blegnyus*. 65.
Succus nerveus eſt potius terminus, *ad quem* progrediuntur quandoque Febres, quam terminus, *a quo* ſoleant incipere. 46.
Sulphur Scabiem depellit. 355.
Status Sanguinis quinam Vere, Æſtate, & Autumno. 78.
SYDENHAM ſymptoma quoddam Febris Pernicioſæ graviſſimum non ut morbum conſiderandum cenſuit; ſed ut ſymptoma Febris *Cortice* ſimul cum Febre curandum. 127. 128.
—— Idem Febribus Inflammatoriis *Corticem* non modo non prodeſſe, ſed & obeſſe affirmat. 299. Item. 353.
—— Medicamentorum commixtione cum China China damnat, excepto vehiculo neceſſario. 68.
—— Oblationem *Corticis* in Subcontinuarum Acutarum principio videtur ſuadere. 275.
—— Intermittentis cujuſdam Pernicioſæ ſpeciem aliquam exhibet *China China* ſanabilem. 127.
—— Illius cautela de non exhibendo ſolvente medicamento iis, qui *Cortice* curati ſunt. 60.
—— Evacuationes omnes damnat in curatione Intermittentium. 32. 33.
—— Illius opinio de Cauſſis Intermittentium. 36.
—— Ejuſdem Methodus ad diuturnas Intermittentes curandas quænam fuerit, priuſquam vires Corticis ſatis noſſet. 11.
SYLVII opinio circa Intermittentium Cauſſas. 35.
—— Ejuſdem utiliſſimum Dogma. 303.
Symboleitas, vel uniformitas plurima Fermentorum &c. Vide. *Uniformitas plurima.*
Symptoma Pernicioſum non differt a non Pernicioſo niſi ratione majoris intenſionis. 153.
—— Pernicioſum a non Pernicioſo exemplis demonſtratur. 140. 141.
Symptomata Febrium, depulſis per Corticem Febribus, nullo indigent diſtincto Remedio. 71.
—— Item. 121. & 122.
Symptomatica Febris quænam. 292.
Symptomaticæ Proportionatæ. Vide, *Proportionatæ, Symptomaticæ.*
Symptomatica Intermittens, ſi dari poteſt, *Cortice* curabilis non eſt cenſenda. 296.
Symptomaticis Febribus nonnullis opitulatur *Cortex*. 295.

— Hujuſce rei aliqua obiter recenſentur exempla. 295.
Symptomatis pernicioſi diagnoſis a non pernicioſo illuſtratur exemplo. 140.
Symptomatis lethaliſſimis omnibus comitata Febris *Cortice* curata, & notatu digna. *num.* v. 247.
Syncopalis Intermittentis Pernicioſæ deſcriptio. 138.
Syncopalis Febris *China China* curatæ, Ægro licet in agone mortis ferme conſtituto, Hiſtoria unica. *num.* iv. 210.
Synochos permutatas in Remittentes, ſeu in Proportionatas, *Cortice* curandas cenſet *Morton*: non ita Auctor. 299.
Synochos veras nunquam ſanabiles *Cortice* cenſuit *Mortonus*, quamvis eodem ſanabiles dixerit Febres Continentes. 298.
Synochus nullam cenſet ullo pacto ſanabilem *Morton*, niſi prius in Periodicam mutetur: Sic mutatam ſemper aſſerit curabilem *Cortice*: Neutrum facile admittit Auctor. 299.
Syrupus ex *China China*, præſertim pro Pueris, ex deſcriptione Auctoris. 64.
Syſtema Fluidorum. Vide, *Fluida in machina* &c.
Syſtema Solidorum in permultis laudatur. 44. 45.
Syſtema Solidorum plura pro certis ſupponat oportet, quæ talia forte non ſunt. 42.
Syſtemati Fluidorum adhæret Auctor potius, quam Solidorum. 40.
— In utroque Syſtemate æque difficulter explicatur ratio Febrilis periodi. 40.

T

TALBOTII, & Aſſeclarum ejus Methodus in exhibenda *China China*. 62.
— Non plane laudatur, licet nec improbetur. 63.
— Illius præparatio non admodum efficax: & potius diuturno uſu, quam ex ſe ipſa talis. 67.
Tertiana Pernicioſa, & non Pernicioſa differunt minus inter ſe ac differant Tertiana, & Quartana non pernicioſæ. 153.
— Differunt enim ſolum ratione inæqualis intenſionis æqualium ſymptomatum. 153. 154.
— Ita & eorum Fermenta differunt ſortaſſe ſolum majoris, & minoris intenſionis propriæ acrimoniæ, aut dyſcraſiæ. *Ibid.*
Thè, Chocolatæ, & Coffèe potus. 12.
Theorema inconcuſſum in praxi eſt: *Corticem adverſari Fermento Febrili*, quod Sanguini ab extrinſeco, non illi quod eidem innaſcitur. 294.
Tincturæ, & Extracta *China China* jucundiora: ſed certior effectus ſubſtantiæ illius. 63. 64.
TOZZI opinio de Cauſſis Intermittentium. 36.
— Illius æquivocatio quædam levis circa nomenclaturam *China China* Auctori dedit anſam felicis curationis citra diſſidium. 232.
— Aſſerit *Chinam Chinam* Epilepſia opem ferre. 330.

V

VALLESII expoſitio in Textum Hippocratis de Pernicioſis Intermittentibus. 109. & 110.
VALLISNERIUS de INSECTIS plura ſcripſit, laude, & admiratione digniſſima. 335.
— Dolorem Ventriculi periodice recurrentem *China China* ſanatum refert. 330.
UBI, QUANDO, & QUOMODO ſit adhibenda China China, ſunt tria ſcitu neceſſaria in uſu illius. 170.
Vegetabilia Febrifuga ſuffecta in locum *Corticis* ſunt eodem imbecilliora. 3. 4.
Venæ Sectio. Vide, *Sectio Venæ*.
Venæ Sectione, & Purgatione ante *Corticis* oblationem ſi placeat uti, quomodo utendum, & quibus laxantibus utendum pro varia Febrium, Tempeſtatumque ratione 77. ad 80.
Venenatum, ſeu Pernicioſum magis adhuc reddit Fermentum febrile varia diſpoſitio *medii*, & *termini ad quem*. 148.
Veneni febrilis nomenclatura a *Mortono* uſurpata examinatur, nec, niſi lis ſit de voce, facile admittitur. 128. ad 130.
Ventriculi dolor. Vide, *Dolorem Ventriculi*.
Ventriculus & Inteſtina non excluduntur abſolute ab hoc, quod præbeant vel ſedem, vel ſemitam Fermento Febrili in Sanguinem ingreſſuro. 49.
Vermes amara non videntur necare. Vide, *Amara*.
Vermes. Vide, *Lumbrici*.

Verminoſa Febris Periodica *Cortice* poteſt tractari. Multo magis ſi verminoſa affectio ſit tantum comes, non Cauſſa Febris. 295. 296.
Veſſicantia certo dolorifica, incertum eſt, an proficua. 14.
Vetula elumbis, ac paralytica, aſſumptis tractu temporis libris duabus *Chinæ Chinæ*, iterum juveneſcere viſa eſt, referente *Mortono*. 333.
Victus ratio in Pernicioſis *Cortice* curatis quænam. 166.
Victus regimen China China utentibus tale præſcribendum, quale indicatur a morbo: nec enim aliud exigit Febrifugum ipſum. 66.
VILLIS CHINAM CHINAM neque Sanguinem figere, neque fundere putat, ut alia Febrifuga. 20.
VILLESII Sententia de Cauſſis Intermittentium. 35.
Vini uſus pro Chinæ Chinæ infuſione, etſi non neceſſarius, non tamen noxius; immo utilis. 62.
Vini uſum pro China China propinanda minime noxium eſſe teſtatur *Sydenham*. *Ibidem*.
Vinum, & ab eo prodeuntes liquores, præcipue vero illius Spiritus, experientia videntur ſpecialiter adverſari Lumbricis ſaltem Terreſtribus, & Vitulinis. 336. 337.
Vipera controverſum eſt, an calefaciat, vel refrigeret. 12.
Virtus *Chinæ Chinæ* in omni ſexu, ætate, temperamento, ac climate ſemper æqualis. 14.
Virtus Corticis. Vide, *Corticis Virtus*.
Virtutem Corticis. Vide, *Chinæ Chinæ virtutem*.
Virtutes plurimas præter Febrifugam, *Cortici* a multis tributas, ſuſpectas habet Auctor. 331. 332.
Vis Corticis. Vide, *Corticis vis*.
Viſcerum læſionibus organicis aſſociatæ Febres, ſive Pernicioſæ ſint, ſive non, *Corticis* medelam reſpuunt. 177.
Uniformitas plurima, ſeu ſymboleitas Fermentorum Pernicioſas, & non Pernicioſas Intermittentes producentium oſtenditur. 153.
Urina poſt Corticem aſſumptum ſemper ſenſibiliter augetur, & in meliorem ſtatim aperte mutatur. 59.
Uſus Corticis exuberans quandoque fœdus ſocietatis init cum Febribus etiam cæteroqui benignioribus, ſed refractariis. 165.
Uſus Corticis. Vide, *Corticis uſus*.
Uſus Peruviani Corticis. Vide, *Peruviani Corticis uſus*.
Uſus Matheſeos. Vide, *Matheſeos uſus*.
Utero gerentibus. Vide, *Gravidis*.

Z

ZODIACO MEDICO-GALLICO inſerta ſparſim Opuſcula quædam *de Chinæ Chinæ uſu*, Nigriſolus conjunctim recudit. 8.
—— Variæ *Chinæ Chinæ* præparationes ex eodem Zodiaco. 67.
—— Opiata *Chinæ Chinæ* elegans ex eodem. 67.

F I N I S.

F I N I S.

AD CRITICAM DISSERTATIONEM

DE ABUSU

CHINÆ CHINÆ

Mutinensibus Medicis perperam objecto

A CLARISSIMO QUONDAM VIRO

BERNARDINO RAMAZZINO

In Patavina Universitate Practicæ Medicinæ
Professore Primario

RESPONSIONES JATRO-APOLOGETICÆ

FRANCISCI TORTI

Medici Mutinensis.

VENETIIS.
APUD LAURENTIUM BASILIUM.

ANNO MDCCXXXII.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

AD CRITICAM

DISSERTATIONEM

DE USU

CHINÆ

Multiplicibus Medicis perperam objecto

A CLARISSIMO QUONDAM VIRO

BERNARDINO RAMAZZINO

In Patavina Universitate Practicæ Medicinæ

Professore Primario

RESPONSIONES

IATRO-APOLOGETICÆ

FRANCISCI TORTI

Medici Mutinensis.

VENETIIS,

APUD LAURENTIUM BASILIUM.

ANNO MDCCXXII.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

ALMO, INCLYTOQUE
CLARISSIMORUM, ET DOCTISSIMORUM
MUTINENSIUM
MEDICORUM
COLLEGIO
FRANCISCUS TORTUS
S. P.

QUAS *ad Criticam Viri Clarissimi* Ramazzini *quondam nostri Dissertationem,* De Abusu Chinæ Chinæ, *intuemini Responsiones meas,* COLLEGÆ DOCTISSIMI, *hæsi aliquandiu anceps an scriberem: hæsi diutiùs, postquam conscripseram, magis anceps an promulgarem. Re tandem apud memeptipsum seriò perpensa, ad tria potissimè illas me adornasse novi; ad tutelam nempe meam, ad decus Vestrum, ad bonum Reipublicæ. Ex his quod meum est, Viri defuncti Manibus litandum facilè credidi: non ita facilè, quod Vestrum, quod Publicum. Equidem quicquid in Scriptis legitur extincti Professoris, quod Dignitati Vestræ minùs con-*

veniat,

veniat, communive officiat utilitati; id omne ex infelici quodam mei calami Fato, velut ex malo fonte, tum Vobis, tum quibuscunque illud detrimento fuerit, dimanasse, persuasum est mihi: mea etenim si quondam de hac materia siluisset Minerva rudis, & citra venustatem veridica; nullus dubito, quin & Clarissimi Opponentis siluisset affabrè compta, & Censoria simul Majestate gravis: nec alio fortasse nomine Vos, imò Nos conjunctim omnes, immeritò quidem, criminatus est, nisi ut me unum, quasi cæteros seducentem, perstringeret, qui me unum seorsum perstringere quodammodo veritus est, Criticus Auctor. Idem propterea, qui, prima spectata mali scaturigine, Vobis æquè, ac publicæ Rei quadantenus obfuit, dum prodesse credidit, calamus meus; damna præter intentionem illata æquum est ut rependat: siquidem judicio Vestro acri, & limato id congruum censeatur. His de causis Scripta hæc mea, qualiacunque ea sint, in manibus tandem Vestris posita volui, Vestro subjecta examini, Vestroque planè arbitrio relicta; ut sortem quamcunque illis destinarint Fata, nanciscantur à Vobis; lucem quoquè publicam Vestris primùm ex placitis receptura, si Literatorum, Ingenuorumque conspectu haud prorsus indigna reputaveritis; sin minùs, nativis in tenebris latere contenta, nec vitam habitura, nec nomen. Quod si ea, faustis fortè sideribus obstetricantibus orta, Vestro humaniter probentur calculo; nil posthac illis metuendum credam ab Aristarchis, aut Momis, postquam inter res Vestras Profanis intemerandas fuerit cooptata, nec ad me ampliùs, sed ad Vos tantùm, qui auctoritate non minùs præpolletis, quàm robore, ipsorum defensio pertineat. Si verò ex adverso tenues hi conatus mei, sive ut oneri susceptæ impares, sive ut Opusculum levidense nimis, sint Vobis despectui; accepta saltem sit, precor, hæc ipsa mea grati animi erga Vos, erga Patriam studiosa propensio. Valete ad annos Nestoreos, VIRI DOCTISSIMI, per quos jugiter bene valet Civitas nostra.

Dabam ex Musæolo meo Idibus Octobris MDCCXV.

APPRO-

APPROBATIO
ALMI COLLEGII D.D. MEDICORUM
CIVITATIS MUTINÆ.

REsponsiones Jatro-apologeticas a Viro Clarissimo D. FRANCISCO de TORTIS, SERENISSIMI DUCIS Medico, & Almi Collegii D.D. Medicorum Mutinæ Priore, cùm ad Patriæ decus, tum ad publicam utilitatem conscriptas, atque ob id etiam universo eorumdem D.D. Medicorum Collegio, cui eas humaniter obtulit, quàm maximè acceptas, luce statim publica (cæteris, ad quos id pertinet, annuentibus) ipsius Collegii expensis esse donandas, omnes ejusdem Almi Collegii Doctores unanimiter decreverunt.

Hac die 18. Octobris 1715.

Joannes Maninus Inclyti Collegii D.D. Medicorum Mutinæ Cancellarius de Mandato.

IN

IN hujus Divini Remedii laudes non effundar, cum se ipsum satis commendet.

Ramazzin. de China China verba faciens Orat. 3. Patr. argum. pag. 103. Edit. Patav. 1708.

IDem hæc non acriùs accusavit in Senectute, quàm antea defensitaverat. Quamvis igitur fuerit acutus, ut fuit: tamen inconstantia levatur auctoritas.

Cicero de Antiocho Philosopho sermonem habens in Lib. Acad. Quæst. qui inscribitur, Lucullus.

PROLUSIO AD DISCEPTATIONEM UNIVERSAM, ET Scribendi Occasio.

VIx sub extremos Octobris dies anni proximè elapsi 1714. ad captanda bidui spatio, ne completi quidem, ruris otia secesseram, cùm mihi fortè ab Amico favente communicatæ, in manus incidere Constitutiones Epidemicæ Mutinenses Clarissimi quondam Viri D. Bernardini Ramazzini, mense Julio ipsiusmet anni Patavii recusæ, addita ad calcem nova Dissertatione Epistolari ejusdem Auctoris *De Abusu Chinæ Chinæ Ad D. Bartholomæum Ramazzini Nepotem suum Mutinæ Medicinam facientem*. Constitutiones ipsas sicco, ut fatear, pede prætergressus, ut qui primam earum editionem aliàs lustraveram, in Dissertationem tantùm adjectam curiosos oculos statim conjeci ea spe, ut argumentum nec parvi ponderis, nec modicæ utilitatis, quod pridem & ipse in Therapeutice mea Speciali enucleandum assumpseram, rursus a Viro *Cl.* majori saltem venustate, majoriq; eruditione absolutum intuerer. Sed meam profectò non parum fefellit expectationem eventus; non enim Chinæ Chinæ abusum tantummodo jure, ac meritò reprehensibilem, in ea Lucubratione damnatum legi (cujusmodi vitium, nedum obiter pluribus in locis Operis mei, sed ex professo per integra Libri Capita, indicatis singillatim cunctis erroribus & ipse perstrinxi) verùm etiam invisо abusus nomine usum ipsum rationalem, atque methodicum, non sine plurima quidem admiratione, haud rarò notatum vidi, vanisque potiùs, si fas est dicere, terriculamentis, quàm rationibus, sinceriſve experimentis, a Viro cæteroqui doctissimo tentatum ubique, acriterque persæpe etiam rejectum.

Præconceptam adhuc admirationem id magis adauxit, quòd Vir Clarissimus istiusmodi abusus crimen, de quo potiori forsitan jure plurimas alias Regiones culpare poterat, Mutinensi duntaxat Urbi, quam diu coluit loco Patriæ, fidenter objecerit; & quidem fide nixus unius tantùm præoccupati Relatoris, huic Remedio tunc temporis plus quàm par fuisset infensi, dolens usque adeò scandalum hoc, atque perinde ingemiscens, ac si de immani Civium omnium ageretur excidio. Hac idcirco, utinam non affectata, solicitudine percitus, totum ferè Mutinensium Medicorum cœtum vehementer impetens, ac de enormi Chinæ Chinæ abusu usque ad quotidianam Ægrorum internecionem Paragrapho 48. suæ Dissertationis insimulans, spreta quasi ut pusilla, vel ut imbelli hac multitudine, minime veritus est *in cavernam* ut ajunt, *formicarum inspuere*: cum alioqui *multos caveat sit necesse, qui singulos non metuit*. Nihil tamen ex his, fateor, tanti penes me valuit, ut proinde præcipitem illico manum calamo admoverem: neque enim mea tunc interesse credidi. Medicos omnes conterraneos ab opposito crimine vindicare, multòque minùs refellere quemlibet de Peruviano Febrifugo malè sentientem, quantumvis immeritò. Præterquam enim quòd nimis operosum hoc foret, tanta insuper mei ipsius me non tenet fiducia, ut alios, qui sui planè sunt juris, placitis meis acquiescentes audacter velim, aut a propriis dimovere arroganter contendam.

Id unum præ cæteris nequivi aut satis mirari, aut tacitus præterire, Cl. nempe Virum, quem paulò ante in Therapeutice mea non amplius, ut olim in Constitutionibus suis Epidemicis, Chinæ Chinæ parum propitium, sed mutata sententia maximum hujusce Remedii Patronum, imò

imò & argumenti mei Fautorem asserui pag. 314. ad pag. usque 316., ab hoc ipso asserto, palam, & publicè a me ibidem promulgato, adeò discrepasse in hac nupera Dissertatione, ut non modò quicquid Peruviano Cortici adversum in iisdem Constitutionibus protulit, in hac Dissertatione confirmarit, verùm etiam hanc, illis recens recusis velut quid planè cohærens annexam, ulteriori contra hoc Remedium, meamque Praxim siniſtrè detortam asperserit acrimonia. Quæ sanè omnia apud Lectores Operis mei, quibus fortè minimè visæ sint Viri Cl. Lucubrationes, liberalem Chinæ Chinæ usum aduſque sidera efferentes, me jam vel inconsultæ levitatis incusant, si mentem illius haud satis attigisse dicar, vel aperti mendacii, si de industria credar contemerasse.

Turpes hasce notas haud leviter perhorrescenti cum se mihi obtulisset illud Boetii *De Consol. Phil.*, eos nempe, *qui crimen aliquod affixum ferunt, videri meruisse, quæ perferunt*, ne silentio meo propriæ simul existimationi viderer deesse, & publicæ, quæ magis cordi esse debet, utilitati, rem totam in propatulo ponere evestigio decreveram, quippe de Cl. Viri scriptis æquè ac de meis, nec non de quocumque controversæ praxeos usu intimè conscius, ut versatilem, sed malè tornatam illius, *modò Palliati, modò Togati* opinionem, incudi quoque meæ pauliſper redderem. Qui itaque gregarium quemlibet, Sciolumque contra scribentem, vel sibimet adversantem nequaquam fuissem moratus, nec unquam morabor, a censura nihilominus Famigerati Scriptoris, sua simul & mea in detrimentum Reipublicæ infirmare molientis, haud modice, ut par erat, timendum duxi; ne scilicet ii saltem terrerentur, quibus Causæ integræ momenta minimè perspecta essent, neve beneficium, quod Praxi Medicæ deferre fueram conatus, in suspicionem intentati maleficii veniret. In id autem tria potissimùm assumpseram demonstranda; *Primò* nempe, Virum Clarissimum sicuti in enunciatis Constitutionibus suis parum amicè sensit de Cortice Peruviano, ut videre est in Constitutione anni 1690. num. 15. & num. 47., & in Constitutione unica trium annorum 1692. 93. 94. num. 32., & num. 56. (siquidem in Constitutione anni 1691. illum commendaverat num. 34. & num. 37.) ita postmodum constanter per annos tredecim subsequentes, nempe ab anno 1700. usque ad 1712. inclusivè, quo tempore meum Tractatum edidi, mirificè non solùm, sed & magnificè sensisse de eodem Febrifugo, solemniterque pluries, ac pluries scripsisse oppositum, ac scripserit tam in illis Constitutionibus, quàm in nupera Dissertatione; ipsum videlicet Corticem, ejus usum, & repetitum, & liberalem, ejusque vim super omnia, quæ hactenus innotuerint, Febrifuga eximiam, miris laudibus absque ulla limitatione deprædicando, & connumerando inter potiora, humanoque generi magis proficua divinæ munificentiæ dona: *Secundò*, Virum eundem in hac sua Dissertatione, ubi iterum labitur in priorem, imò & pejorem sententiam, in hoc probabiliter aberrare, quòd nonnullis in rebus verè rationabilibus, & bonæ praxi consonis, in quibus non sinè lepore quodam affectat ostentare semetipsum a me non modicè discrepantem, tantum abest ut verè discrepet, quin potiùs illa eadem volens nolens repetat, confusè licèt, quæ ipse ordinatim, ac per extensum in Opere meo priùs exaraveram: quod sanè a me non parvi faciendum, ob spectabilem cæteroqui Viri Famigeratissimi auctoritatem, ubi ea mecum vel invita coincidat. *Tertiò* tandem, eundem Scriptorem, ubi revera dissentit a me, non modò hallucinari perplurimum, & a meliore praxi deflectere, sed & æquè dissentire a se ipso suisque publicis assertionibus, imò (tribuat id quivis ætati, impeditæque valetudini, libenter annuam) ab ipsa sæpius Facti veritate. Id eluceſcit quàm maximè, ubi adductis in medium peculiaribus casibus Denatorum, qui Viro Cl. mihi socio, quandiu ægrotaverunt, curæ meæ fuere commissi, Chinam Chinam, quam ne per somnium quidem iisdem præscripsi, si non apertè obitus illorum Ream, enervem saltem, atque frustraneam conatur ostendere ad sanandas Pernicioſas eorum Febres quas olim pro præcipuo meæ Therapeutices argumento selegi, & pro objecto activitatis Chinæ Chinæ, adversùs eas in summis etiam anguſtiis lethalibuſque circumstantiis eximiæ.

Jamque manum Operi cœperam admovere, crebriſque memoratæ Lucubrationis marginem universum conspersera notis, ut iisdem postmodum ordinatè digestis uterer ad concinnandam longiuſculam Dissertationem: cum ecce nil tale expectanti delatum est mihi nuncium infaustum

de Obi-

de Obitu Viri Cl., repentino (quod verè dolendum) fato ſublati Nonis Novembris ejuſdem anni 1714., dum octogeſimum primum ageret, felici etiamnum pollens mentis acumine, ætatis annum. Caſus profectò iſte planè inopinatus ab incœpto opere calamum ſtatim retraxit, ne ſcilicet Viri Celebris, mihique aliàs amiciſſimi Manibus, cineribuſve adhuc tepentibus infenſus viderer, quaſi cum Protogene mortuo bella gerere ſatagerem aut Leoni exanimi barbam vellere: cum ea præſertim in hujuſcemodi contentionibus, ubi nonnihil aſperè laceſſitus quis fuerit, difficillima ſit temperantia, quæ omnem excludat acerbitatem; *quid enim eſt*, ajebat Tullius, *quod contra vim, ſine vi fieri poſſit*? Sepoſito itaque conſilio Diſſertationem animo jam conceptam condendi, & cuncta, quæ ſparſim annotaveram, ita contexendi, ut Auctorem ſalibus, dicteriiſque ditiſſimum ubicunque me confricaſſet, viciſſim refricando, ſervata ſemper utriuſque dignitate, pro ingenii viribus retaliarem (ſi namque illi Machæra aderat, nec mihi deerat Veruina domi) decentius, ac laudabilius duxi, ipſas tantummodo Animadverſiones, ſeu Reſponſiones meas, non quidem nudas, quales a primordio mihi excidere, ſed eouſque tantùm adauctas, quoad fert mera, & inculpabilis defenſio mea, inſimul conſarcinare, eodem planè retento contrariæ Diſſertationis ordine, quæ me certè præ aliis Urbis hujus Medicis, etiam (ſi fas eſt dicere) nonnihil intemperanter, vellicat.

Hanc quoquè nihilominus operam, extincto Antagoniſta, multò magis ac antea facilè dimiſiſſem, ſi de una mea ipſius tutela actum fuiſſet, præſertim ne viderer partæ in re medica, & in cultiori Philologia Viri Cl. gloriæ invidere. At (quæ & ab initio potiſſimè ad ſcribendum me impulit cauſa) cum de totius agatur negotio Reipublicæ, cujus vitæ, aut incolumitati neceſſe eſt modò, ut alterutrius noſtrum noceat ſententia, hanc idcirco Provinciam minimè deſerendam cenſui; imò potiùs eidem aperiendum eſſe Reipublicæ, quanam ex parte lateat error, & quanam veritas: id quod, omni ſemoto vilis ultionis, aut turpis cujuslibet æmulationis affectu, mihi planè licere crediderim. Et ſanè quidni liceat, cum idipſum religioſiſſimi doceant morum Cenſores? quos tamen hìc immiſcere minùs opportunum putaſſem, niſi priùs Cl. Auctori longè leviore de cauſa (ut ſcilicet vanum quemdam Seculi morem piè ſugillaret) placuiſſet uti auctoritate Sanctorum Patrum §. 49. ſuæ Diſſertationis. Unam igitur inter tot, quæ proſtarent, huc libet transferre D. Baſilii ſententiam, nedum permittentis, ſed & expreſsè monentis, ad criminationes hujuſmodi (ſunt hæc illius verba) *tacendum non eſſe, non ut contradicendo nos ulciſcamur, ſed ne mendacio inoffenſum progreſſum permittamus*: quod quidem hìc maximè videtur cavendum, ubi fallacia dogmatis, auctoritates vel nullius ponderis, vel mutilæ, minùſve ſinceræ, & apocryphæ tandem narrationes (omnia namque ſingillatim oſtendentur talia) damnoſam facilè praxim valerent in Artem inducere. Quæ cum ita ſe habeant, ut in progreſſu poterit ſenſim dignoſcere quilibet etiam in re medica nequaquam verſatus, ipſius potiùs indigentiam rei, quàm vota mea me expleturum dicam, ſi poſitis in mutuum conſpectum rationibus a noſtrum quolibet hinc indè deductis, Opus tandem meum defendere mihi haud difficulter obtingat, nebulaſque omnes perfectè diſcutere, quas eidem Operi, ſive directè, ſive indirectè, offundere viſus eſt Cl. Auctor. Vindicato autem a velitationibus, imò & cavillationibus Viri Celebris Tractatu meo, minutiori poſtmodum obſtrepentium, aut objurgantium plebeculæ, de quà ſanè minùs laboro, quàm de Ranis paluſtribus, videbor mihi quodammodo fauces præcluſiſſe. Sic & publicam utilitatem, & rem meam, & Collegarum tandem meorum, imò Patriæ totius dignitatem unà tuebor. Nec proinde mihi tam juſta cauſa compulſo, neque lædere quemquam, ſed reſpondere meditanti, ſeverior quiſpiam Judex audeat obtrudere,

Nullum cum victis certamen, & æthere caſſis

unquam probari. Occurram namque verbis Eraſmi, & potiori quidem jure, ac pro ſua Cauſa occurrerit olim, aut decertarit Eraſmus ipſe Apologia ad Libros prædefuncti Alberti Pii quondam Carpenſium Principis, quæ ſic habent, *Vehementer invidioſum habetur ſcribere in mortuos, & ut ajunt, cum Larvis Luctari. Sed quid facias, ſi in te ſcribant mortui, & impingant apud totius Orbis Tribunal, ad quæ connivere* non decet? *Valeat proverbium, Non eſſe luctandum cum Larvis, niſi contra proverbium mordent mortui. Fugit Apis;*

ſed

ſed in vulnere reliquit aculeum. Non eſt, quem referiam; ſed eſt, cui medear. Eſt, cui medear, inquam: patriæ quippe Academiæ dignitas læſa (ut ſingula recolligam) vulnerata commentitiis ſaltem in hiſtoriis veritas, & periclitans ob panicum terrorem incuſſum tot Ægrotantium ſalus, medelam profecto nullis diſſimulandam officiis expoſtulant.

Priuſquam tamen penſum hocce peragere aggrediar, Febrifugique inſontis æque ac benefici partes ſuſcipiam, a propoſito minime alienum putarim, generalem quandam æquivocationem, in ſcriptis Viri Cl. paſſim obviam, de medio tollere; qua nimirum detentus ille, conatus ſuos vel minimè ad rem, vel prorſus inaniter exerit, Securim, ut eſt in adagiis, adhibens ad reſerandas fores, & Clavem ad findenda ligna. Ejuſmodi autem fallacia nullo ſtatim negotio ſubmovebitur, ubi quis animadvertat, Remedia medica duplici reſpectu poſſe pro noxiis, aut ſaltem pro ſuſpectis haberi, nempe, vel ratione ſui, vel ratione inoportunæ adminiſtrationis, ſive deinde hæc referatur ad morbum, ſive ad tempus, quorum alterutri remedium non congruat, ſive ad utrumque. Priori modo ſuſpectus, aut noxius eſſe poterit uſus exempli gratia Medicamentorum Purgantium, præſertim validiorum, ob ſolam videlicet acriorem, & irritantem eorum ſubſtantiam ex ſe nocendi capacem. Altero autem modo, ſcilicet ratione intempeſtivæ adminiſtrationis, non ſolùm Purgantia, Narcotica, aliaque plura, quæ utramque certè exceptionem patiuntur, ſed præterea quotquot ſunt in Medicina remedia, quotquot in Mundo alimenta, poſſunt obeſſe. Atque hoc nomine minimè negaverim, ut pluries faſſus ſum in Opere meo, ſuſpectum nonnunquam dici poſſe uſum Peruviani Corticis, quantumvis ille cæteroqui ſit revera Remedium ſupra omnia Pharmaca, tum mitiſſimum, & ſuapte natura prorſus innoxium (quippe quod ſine humorum perturbatione, ſpirituumve irritamento, aut diſſipatione, ſuum munus abſolvit) tum etiam efficaciſſimum in eo præſtando effectu, cui illud præordinavit, cùm condidit, Divina Bonitas, ſcilicet in ſiſtendis, atque delendis Febribus illis, ad quas extenditur ejus activitas. Adeòque ſi vis huic Febrifugo ingenita, efficax, & ex ſe nunquam inanis, transferatur ob nimiam Medici confidentiam, aut imperitiam, ad alios uſus extra illius ditionem ſitos, vel etiam ad ordinarios quidem, ſed quorum non ſit rationabilis opportunitas, eo certè caſu, vel inutile illud evadet, vel fortè noxium; non quidem ratione ſui, ſed ratione adminiſtrationis minùs caſtigatæ; ſi videlicet, vel in Febre, quæ ſuapte natura ipſius Corticis medelam reſpuat, uſurpetur, vel in ea, quam forte ſupprimere ſit nefas, utpote *depuratricem* Fluidorum, & *cujuſdam quaſi lixivii loco* (ut in eodem Opere meo locutus ſum pag. 74., & alibi) *ſordes ſanguinis verè abluentem*, vel denique in ea, quæ ex una parte nondum debitam maturitatem acquiſivit, & ex alia nullum portendit periculum, vi cujus ad ſuppreſſionem, aut extinctionem illius ſtatim, ac præmature ſit deveniendum. Hæc profectò Medicis incautis nonnunquam haud ſatis perſpecta, nonnunquam etiam ante præcipitem Corticis oblationem neglecta, vertuntur poſtmodum ab iis ipſis poſt oblationem, vel irritam, vel minùs felicem, in crimen, & contumeliam illius, quantumvis inſontis, eoſque fero *pœnitet hujuſmodi remedio uſos fuiſſe*, cum potiùs deberet pœnitere, ſe illo perperam fuiſſe uſos.

Contra nonnullis, æqua licèt hallucinatione detentis, ſors identidem favet oppoſita. Hi namque Febres, nedum Intermittentes, ſed & Continuarum naturam non parum redolentes, imò & quadantenus vere præſeferentes, quovis etiam earum tempore, fortuita Corticis oblatione nonnunquam feliciter curant (quod non rarò quidem, ſed non perpetuò contingere debere ſum conſcius) abſque ullo etiam ſubſequente Ægrotantium detrimento: quo fit perſæpe, ut ab iis nimiùm glorioſa, adeòque vana Indo huic Antipyretico texantur elogia; Illud videlicet indiſcriminatim poſſe ad Febres omnes, tam Continuas, quàm Intermittentes, quocumque etiam earum tempore ſupprimendas, & cum eventus certitudine, & impunè penitùs uſurpari. Has ob cauſas Scriptores quamplurimi, haud ſatis, ut reor, remedium experti, in Claſſes abeunt oppoſitas, quarum una uni vitio adhæret, & altera alteri; pauci etenim vere ſunt, qui medium teneant iter tutiſſimum, paucis videlicet prælucente, quod Regiam præmonſtret viam, claro lumine veritatis, aut conſtantis experi-

perimenti. Nimirum & in hac Gymnade cæteroqui satis frequenti,

Plures Thyrsigeros, paucos est cernere Bacchos.

Cum verò in praxi frequentissima occurrat, vel saltem videatur occurrere, administrandi hujusce Febrifugi occasio, frequenter quoque contingat facillimum est, vel quòd usus in abusum transeat penes audaciores, vel quòd abusus metu, a recto etiam usu quis meticulosus abstineat, ut de Phlebotomia, aliisque præsidiis in peculiaribus quotidie casibus videmus accidere.

Absit ideo, ut ausim quemquam refellere, qui huic farinæ suum inesse furfurem asseveret, ut in vastissima materia medica cuique farinæ suus inest, sive de Remediis Pharmaceuticis, sive de Chirurgicis sit sermo; quibus equidem omnibus usus rationalis pretium comparat, irrationalis adimit. Hac ego potissimùm de causa hanc eandem farinam, repetitis non semel laboribus pluries, ac pluries excussam, in Therapeutice mea jamdudum tra. jeci. Secrevi quippe, qualis Pistorum mos est (siquidem per similia hujuscemodi liceat prolixiùs rem declarare) pluribus veluti distinctis, sæpiusque pertentatis Incerniculis, tum crassiorem, tum tenuiorem furfurem, quoadusque purissimum, & plane impermistum illum collegerim pollinem, unde non rubidus, aut secundarius panis,

Sed tener, & niveus, mollique siligine factus in escam venire potis est quammaximè vitalem, quæ nempe vel prope morituris auxilio sit præsentaneo. Hæc quidem omnia membratim, ac per gradus me præstitisse reor, materiam universam partitis vicibus minutissimè perscrutatus, cùm primo statim loco Febres *Continentes* omnes, quotquot sunt, tam *Solitarias*, quàm *Comitatas*, tam *Essentiales*, quàm *Symptomaticas*, turmatim a ditione Corticis ablegavi, remanente, pro suscipienda illius actione, confertissimo agmine *Vulgarium omnium*, seu *Benigniorum Intermittentium*, quibus tamen nulla fomentum præbeat Viscerum, aut Solidi cujusquam labes. Id ipsum diligentiùs adhuc peragere mihi sum visus, cùm nonnullas iterum Febres, tum Periodicas, tum Periodicis similes, sed suapte natura verè *Continuas*, videlicet vel *simpliciter Remittentes*, vel etiam *Proportionatas*, sæpe a proficua hujusce remedii administratione sejunxi, retentis iis Periodicis simul, & Continuis Febribus, quæ contra suopte genio verè *Intermittentes*, sed fortuitam quandam continuitatem nactæ, cujusmodi sunt *Subintrantes* omnes, usu pariter Peruviani Corticis prudenter adhibiti haud difficulter fugantur, non ampliùs redituræ. Ultimam denique manum materiæ incernendæ, Cribro quodam peculiari, & Medicis hactenus ferme omnibus intentato, me imposuisse persuasum habeo, cùm Febrium earundem *Intermittentium* quidem, saltem *ab ortu*, sed nihilominus quammaximè *Perniciosarum*, curationem indigitavi, eodem Febrifugo, certa quadam, & speciali regula ministrato feliciter absolvendam, non modò tunc cùm Febres illæ, moris cæteroqui maximè subdoli, atque maligni, tempestivè possunt dignosci, verùm etiam non rarò postquam curantes Medicos decepere, Ægrumque ad id redegere, ut jam totus algens, pulsuque præditus ferme nullo, ac non ampliùs perceptibili, Nyctemerino tantùm spatio distet a morte, nempe a futuro Paroxysmo, citra dubitationis aleam lethali.

Hic sanè hujusce Farinæ purus putus Flos est. Portionibus cæteris, utut summè utilibus, nonnihil tamen tenuissimi saltem Furfuris inesse nequaquam negaverim, idest, ut apertè loquar, non negaverim, locum fortè quempiam Superstitiosis quibusdam etiamnum in illis relinqui ad scrupulositates, ineptias, atque sophismata pertinaciter obtrudenda, ut mercem hanc utilissimam reddant in dies abjectiorem. Atque his, palato meliora etiam nauseante instructis, liberum sit expuere quod non arridet, meque habebunt minimè repugnantem, qualem in Opere meo apertis notis memetipsum spopondi. Minimè verò me talem polliceor, ubi agitur de purissimo, mundissimoque hoc polline, quem postrema diligentia excussum secrevi, & cui ædepol nihil est, quod vel a dicacioribus queat opponi. Cum itaque intentum unicum, vel saltem primarium hoc sit Tractatus mei, docere scilicet recensitarum Febrium *Perniciosarum* medelam, Peruviano Cortice peculiariter usurpato instituendam, cætera verò reliquas Febres respicientia, sint mera additamenta, cujusvis arbitrio vel ibidem relicta, idipsum est, quod opposita, sed vera, & solida adminiculante experientia, turpem falsitatis, aut vanitatis notam præseferre deberet evinci. Quòd si quis in Opus meum animadvertens,

hoc, quod potissimum dixi, contendat evertere, evincat quoque simul necesse est, crimen esse in Medicina, certò servare hominem cæteroqui certò pereuntem, si per Remedium id fiat quotidie obvium, de quo tamen quis ambigat, an Empyricum illud sit, an Methodicum, & an perpetui, an temporanei tantùm quandoque levaminis.

Materiam hanc universam Farinæ nomine hactenus vocitatam, & recensita hucusque sedulitate particulatim secretam (patere Lector coactum assumptæ semel allegoriæ satis appositè rem explicantis progressum) totam denuo recens incernere aggressus est Cl. Ramazzinus. Et quidem quicquid ipse partite, nec sine labore segregaveram, ille primò commiscuit iterum, atque turbulenter confudit; dein uno tantùm exilissimo, ac penè imperfosso ad opus suscepto pollinario Cribro, materiaque, quanta illa extitit, nonnisi leviter excussa, vix tenuissimum collegit Pollinem; non illum tamen, qui meliore pollens substantia, in egregium panem solet evadere, sed volatilem illum, qui parietibus, ubi pinsitur, adhærere consuevit, ex quo nonnisi infirmissimus panis confici potest. Præposteram hanc cribrandi, aut incernendi normam visus est ille procul dubio tenuisse, cùm usum omnem Peruviani Corticis *ad unam tantùm, vel alteram Drachmam* contraxit *semel oblatam, & quidem in diuturnis duntaxat Intermittentibus, ad impetrandas aliquot dierum inducias*. Reliquum Materiæ universæ utilissima adhuc abundè refertum Farina, nomine Furfuris, & recrementi, nedum inutilis, sed & noxii, planè rejecit, imò & projecit. Uno verbo (ut a Pistoria tandem ad Medicam Artem rem contraham) in id potissimè nervos intendit, ut quas deleveram difficultates, iterum suscitaret, ne minimùm quidem easdem promovens, crambemque jam coctam recoctioni planè fastidiendæ rursus exponeret. Demum in eo totus fuit, ut peculiaris, distinctæque probationis defectum, quo persæpe laborat, oscitaturque jejuna illius Dissertatio, Rhetorica identidem suppleret industria, clamans undequaque, declamansque, Americanum istud Febrifugum *non tam facilè, nec tanta copia, ad uncias videlicet integras in Vino infusum, pluries in die, largaque Dosi, ut Mutinæ fieri solet, indiscriminatim esse exhibendum, sed modo adhibito: quandoquidem remedium istud empyricum prorsus, & amethodicum noxas plurimas solet progignere, & ob improprium illius usum, & ob occultam ejusdem malitiam*. Quibus omnibus generaliter, & indefinitè hìc illic prolatis, quin plurima insit veritatis species, forsan ambiget nemo; sed facto, ut decet, scrutinio, proh quantum vacuitatis subest, deceptionis, & falsitatis! Si quispiam igitur rumoribus hisce Viri Cl. fortasse præventus, calculum præcocem opinioni illius statim apponendum censuerit (quod consuevit factitare nonnemo) suffragium tantisper suum æquum est ut suspendat: *Scelestum* siquidem, *& crudele judicium est, si quid statuatur antea quàm cum accusatione comparata sit defensio*, clamat Lucianus *De non temere credendo calumniæ*, subdens insuper illud Phoclylidis,

Ne Judex fueris, partes ni audiveris ambas.

Ad hæc ego respiciens, e re fore censui, priusquam ad criticam Cl. Auctoris *Dissertationem* meas *Responsiones* apponam, Propositum Lucubrationis illius, æquè ac Theraupetices meæ, summatim præmittere, ut ex juxta posito utriusque nostrum germano sensu, clariùs indè elucescat consensus, ac dissensus noster: mox erutis ab eadem Dissertatione potioribus textibus Peruviano Cortici infensis; aliis verò e directo consitis eidem Cortici apprimè faventibus, quos ex variis Cl. Auctoris Operibus, ante meæ Therapeutices evulgationem editis, placuit excerpere, atque transcribere ad literam, quid ab utrisque simul collatis resultet, haud frustraneum credidi nudis terminis, & citra fucum exponere; ultimoque tandem loco ipsam Viri Clarissimi Dissertationem in Paragraphos concisam (quam percurrenti si fortè alicubi hæreat aqua, sciat is, primi Exemplaris, non secundi, prout jacet illud hìc adamussim recusi, id esse vitium) cum Notis meis membratim respondentibus, pro pleniori, nedum Professorum Artis, sed & aliorum quoque Eruditorum notitia subnectere. An verò per hæc omnia neverim quod Colo aptavi, scilicet an satis ostenderim, cæssim licèt, ac interrupte, Virum Cl. *malo suo* (quod ajebat Seneca *De Vita beata*) *vim suam exercuisse*, ipsumve clarè demonstrarim vel præter intentionem nonnunquam consentientem mihi: cæterum præter rationem prorsus, & a me, & a se, & ab ipsa re dissentientem, *Judicet*, ut verbis illius utar, *Judicet*, inquam, *cui cor sapit*.

DISCRE-

DISCREPANTIA
INTER
Clariſſimum Ramazzinum, & Me,
SIVE
SUMMARIUM

Propoſiti Cl. Ramazzini, ex illius Diſſertatione fideliter excerptum.

OPinatur ille in hac Diſſertatione (quidquid aliàs ſenſerit) Chinam Chinam poſſe obeſſe Febricitantibus, tum ratione intempeſtivæ ſuppreſſionis Febrium, tum etiam ratione *malitiæ* cujuſdam *occultæ* illi inſitæ, quam pluribus in locis innuit, ſed nuſquam probat. Ex eo pariter quòd *occulta* ſit *virtus febrifuga* illius, arcanuſque modus, quo ipſa operatur in nobis, cum nullam ſenſibilem pariat evacuationem; imò ex eo quòdin Europa quicquam ei analogum non reperiatur in Vegetabilium familia, concludit ille, rationalem eſſe non poſſe hujuſce Corticis uſum, ſed merè *empyricum*, & *amethodicum*. Experimenta enim, ad explorandam ejus virtutem antifebrilem hactenus inſtituta, etſi planè non improbet; plurimis tamen hallucinationibus putat obnoxia, ut indè nil utilitatis quis valeat eruere:

Illam æquo animo nuſquam admittit, niſi in *diuturnis* tandem *Intermittentibus*, ſalvis etiam limitationibus infra recenſendis: & quidem ſemel tantùm exhibitam *ad Dra-*

Propoſiti mei ſaltem præcipui, ex Therapeutice mea Speciali fideliter excerptum.

OPinor ego in Opere meo, Chinam Chinam nonnunquam obeſſe poſſe, ut poſſunt omnia Remedia ſelectiora, omneſque etiam cibi, quantumvis optimi, ſi *intempeſtivè* illa uſurpetur, hoc eſt ſi per eam aliquando ſiſtantur Febres, quas expediat omnino ſinere progredi, vel ſi ſiſtantur præmaturè, quæ ſeriùs tantùm eſſent ſupprimendæ. Poſſe verò ipſam obeſſe ob *malitiam occultam*, quam habeat, vel ex eo quòd *arcana* ſit illius *virtus febrifuga*, nedum non conſentio, ſed oppoſitum rationibus, auctoritatibus, & experimentis ſatis abundè conor ibidem oſtendere.

Illam in Intermittentibus omnibus admitto quidem, cùm adeſt indicans; ſed ut ab aliis vel invitè admittatur inſudare detrecto: neque enim hic eſt Therapeutices meæ ſcopus præcipuus. Hanc unam tamen limitationem adjunctam volo, ut ſcilicet Febres hujuſmodi tunc ſolùm curentur Peruviano Cortice, quando naturam *Corruptivam* habeant, vel ſenſim adipiſcantur; ſecùs ſi *Depurativæ* ſint, vel tales probabiliter ſint evaſuræ: tunc enim Febres ſui ipſius, ſuæque cauſæ Remedium eſſe ſum faſſus. Adeòque ferme ridicula Quæſtio eſt penes me diſputare, an Febris aliqua curanda ſit ope Chinæ Chinæ, an *alterius* cujuſvis *Specifici Febrifugi*; ſi etenim ea verè ſiſtenda ſit, nec melius, nec certiùs id aſſequi licet, quàm uſu Peruviani Corticis. Sed prudentis Medici eſt potiùs quærere, ac ſeriò perpendere, num verè eam Febrem ſiſtere expediat, & an eo tempore, an

Drachmam unam, vel duas, ad impetrandas aliquot dierum inducias, ut nonnihil reparentur vires, quemadmodum fieri ſolet oblatione Opii ad ſedandos dolores. Cæterum uſum repetitum, aut diuturnum improbat, ne illo ſcilicet impediatur recurſus Febrium, quas iterum expectandas, exoptandas, imò & excitandas dicit remedii loco; niſi enim redeant, malè conſultum putat rebus Ægrotantium: ignem nanque febrilem penes prudentes Medicos ſuum uſum habere, novum non eſſe commemorat.

Liberaliorem illius uſum in quibuſvis caſibus apertè damnat. Et licèt de hoc generaliter tantùm, & nonnihil etiam hyperbolicè loqui videatur, quaſi pro certo habeat, exuberantem admodum Chinæ Chinæ profuſionem fieri *Mutinæ* (Urbem quippe hanc inter tot reprehendendam ſeligit) quia tamen nulla alia uſpiam reperitur taxatio licitæ doſis, quàm ſupra recenſita unius, vel duarum ad ſummum Drachmarum, quamlibet idcirco doſim, quæ hanc excedat, ab eodem damnari cenſendum eſt.

Quamvis autem, ut dictum ſuperiùs, in Febribus Intermittentibus, tunc ſolùm cùm illæ nimis protractæ Ægros fatigant, Drachmam unam, vel duas Peruviani Corticis admittat, præſcribatque juxta Methodum ſanioris, ut ait, ætatis ſuæ; nihilominus eundem Corticem locum opportunum minimè habere autumat in Regionibus, Anni temporibus, Aeriſve Conſtitutionibus humidis; in ſiccis verò feliciùs, ſive, ut caſtigatiùs loquatur, minori damno in-

alio; quod ex dignotione Depurativi, aut Corruptivi Febrium generis planè dependet. Quomodo autem dignoſcantur ab invicem hujuſmodi *Depuratoria*, aut *Corruptiva* Intermittentes, ibi per extenſum docentur Tyrones.

Et quia ego relapſum Sanatorum in priſtinas Febres, quas Corruptrices cenſui, cùm Chinam Chinam præſcripſi, prohibere conor pro viribus: idcirco Remedium ſemel oblatum, pluries cum moderamine repeto. Doſis tamen mea minimè tranſcendit in hujuſmodi Febribus doſim *vulgarem*, imò plurimis etiam vulgaribus *parcior* eſt. Primo ſiquidem hauſtus non excedit unquam *Drachmas duas*, quod ſummum eſt. Alias *ſex Drachmas* ad ſummum pariter impendo *trium hebdomadarum ſpatio* ad præcautionem. Atque ita quantitas univerſa *unciæ unius* pondere continetur. Nonnunquam etiam, ubi lentiorem curationem citiori præferendam putem (ut ſi præ ſola Febrium diuturnitate Chinam Chinam præſcribam) per *ſemidrachmas* tantùm, ad *quindecim* circiter dies exhibitas, negotium abſolvo.

Ingenuè tamen ibidem fateor, me *rarò* in *vulgaribus* Intermittentibus Corticem præſcribere conſueviſſe, quippe quas ſæpiſſime, ac quibuſdam potiſſimùm tempeſtatibus, pro *Depurativis* habeo, melioremque eo caſu, cæteris paribus, reputo curationem ſponte Naturæ abſolutam, ubi liceat eam ſperare, quàm Specificorum, ſive *Chinæ Chinæ* adjumento quæſitam. Imò ſi quando ob ſuppreſſam, vel *ad preces* Ægrotantium *importunas*, vel ob *metum* fortè *præcocem*, qui me corripuerit, Febrim, aliqua mihi ſuſpicio incidat de Febrifugo nonnihil præmaturè adminiſtrato: Febris autem ipſa non multò poſt redeat: diuturniorem eo caſu illi curſum denuò permitto, priuſquam remedium repetam: illudque etiam ſæpe non repeto, quoties Febre rationabiliter quoque depulſa, ſed nihilominùs redeunte, *levior* eſt, & ad ſpontaneam ſolutionem facilè vergens illius recurſus.

De ſexuum, ætatum, temperamentorum, inſtitutorum vitæ, & ſimilium diverſitate *accidentali*, & quò ad Chinam Chinam exhibendam, vel non exhibendam planè *ſuperſtitioſa*, non minùs quàm ad tot alia, quæ ſine hiſce cautionibus quotidie offeruntur Remedia, ſum parum ſo-

lici-

inquit exhiberi. In temperamentis pariter Pituosis Febrifugum hoc suspectum putat: adeòq; Corpulentos, & præpingues homines in Cachexiam sensim delabi, ac tandem longum post tempus obire, se observasse refert. In temperamentis verò Melancholicis graviores adhuc noxas Chinam Chinam parere, nervosè asserit, de humoris atrabilaris ferocia ibidem nonnulla commentus.

Sed & insuper sexus, ætas, & vitæ conditio parum proficuum reddere solet, ipso Judice, Peruviani Corticis usum. Talem reputat, ut summatim dicam, in Pueris, Adolescentibus, & Mulieribus, exceptis gravidis, & operosis, cujusmodi sunt Textrices, Lotrices, & servilibus operibus addictæ. Item ablegat a Monialibus, ab ædibus Nobilium, & Potentium virorum, & tandem (quod fortassis erat illi intentum primarium) a *Principibus*; tutioremque usum habere antifebrile istud in Populari gente, quæ ex manuariis operibus victitat, quàm in cæteris quibuscumque, tandem concludit.

Neque verò illud prætereundum, quòd quamvis hujusmodi remedium admittat semel tantùm in diuturnis Febribus, ad impetrandas aliquot dierum inducias; nihilominus neque id planè tutum censet, omnibus licèt expletis conditionibus supra recensitis, ob suspicionem, ne Febris, quæ ad tempus sisti creditur, Medicum eludat, & sistatur omnino, quod pessimum reputat: quam ob causam non semel illum pœnituit, eo Febrifugo se usum fuisse.

Remedio huic inesse facultatem licitus; atque ad ea omnia tantùm respicio quò ad dosim plus minùs *liberalem* usurpandam, ut in aliis quoque Pharmacis præscribendis mos est, & quò ad vehiculum illius plus minùs activum, aut energeticum seligendum. Cæterum indicationem offerendi, vel non offerendi, sumo a *natura*, & *causa* Febris, nec non etiam ab *accidentibus* ejusdem, si *graviora* sint præter ordinem. In hunc finem ipsam Febrium omnium Periodicarum naturam diligenti indagine pluribus in locis Operis mei ex instituto persequor, & Causas illarum productrices inquiro, placita Scholarum, tam Veterum, quàm Recentiorum perpendens: atq; indè ad quævis medendi Systemata, & ad quasvis Scriptorum Hypotheses accommodatum esse Peruviani Corticis usum, pro curandis in quovis Subjecto iisdem Periodicis Febribus, luce meridiana clariùs ostendo.

Vim nullam fluida nostra *figentem* Chinæ Chinæ inesse, & rationibus, & practicis experimentis perspicuè demonstro, admittoque solùm in ea Fermenti febrilis *absorptionem*, meliori quo possim mechanemate explicatam. *In quo sensu* si quis contendat, a Peruviano Cortice *figi* nudum ipsum *febrile Fermentum*, dum ab illo *absorbetur*, me nequaquam dissentientem habet; dummodo hoc idem dicat de *cæteris absorbentibus*, citra dissidium apud omnes innocuis habitis, si ritè usurpentur. Neq; enim absortio materiæ adeò exiguæ, cujusmodi est Fermentum febrile, ullam subinde necessariò exigit sensibilem evacuationem: quod pariter quarumlibet Scholarum Thesibus cohærere, facto prolixiori celebriorum examine, indigito. Et quotiescunque etiam sensibilis evacuatio quæratur, illam satis superque patefacit, quæ Chinæ Chinæ actionem perpetuò sub solis naturalibus excretionibus minimè adauctis facilè tota possit delitescere Fermenti febrilis absorti materia, & hac demum via integrè excerni.

In Febribus porrò *Intermittentibus Malignis*, non solùm admitto Peruvianum Corticem, sed ita admitto, ut nullo pacto patiar omissionem illius; unicum enim hoc est, verum, germanumq; Propositum Theraupetices meæ. Harum Febrium multiplex *differentia*, imò & tempestiva *diagnosis* hactenus parum nota, dilucidata est ex professo pro viribus a me, exemplo

figentem fluida quæque humani corporis, ut *Sanguinem*, *Spiritus &c.* pro re certa ſupponit, ne lites agat; atq; ob id fortaſſe Nepotem ſuum ſeriò admonet, ut diligenter animadvertat, Febres Intermittentes poſt epotam Chinam Chinam *nunquam* ad veram, & perfectam apyrexiam pertingere; non enim, inquit ille, Febres verè fugantur, ſed potiùs concentrantur: ideoque non recurrunt quidem Paroxyſmi; veruntamen Febris ipſa, quæ creditur receſſiſſe, tacitè cubat, ut ignis ſub cinere doloſo, & tacitè Corpus depaſcitur: adeòq; optandum eſt, ut in apertam flammam erumpant, ſitque reditus illius remedii loco.

Utiliorem *forſan* diceret Corticem Peruvianum in Febribus Intermittentibus *malignis* a Mercato deſcriptis, ſi tales ab initio dignoſcerentur; ſed illas quoquè a Medicis Mutinenſibus, tumultuariè, ut inquit, ad ſacram Anchoram Chinæ Chinæ, ad uncias in Vino infuſæ, incaſſum confugientibus, minimè curatas vidit; perpaucos enim ab hujuſmodi Febribus correptos evaſiſſe, ſibi obſervatum teſtatur. Et ſi exemplum aliquod oppoſitum afferatur, hujuſmodi portenta, inquit ille, viſebantur quoquè antequam Chinæ Chinæ nomen innoteſceret.

In hujus, aliorumque etiam aſſertorum ſuorum confirmationem auctoritates nonnullas, quodque magis refert, caſus etiam nonnullos adducit: quibus tamen omnibus quænam vis inſit, & quænam facti veritas, nonniſi invitè quidem, ſuo loco patefiet.

Denique in Febribus nullis, quibus etiam Mercati, & Mortoni. In his caſibus, ubi dignotio ſit *tempeſtiva*, non plus, aut paulò plus Chinæ Chinæ præſcribendum dico, ac in *vulgaribus* Intermittentibus: & hac proportione, imò etiam parciùs procedendum aſſero, ſi *maligna* Intermittens ſit de earum ſpecie, quæ nil aliud pernicioſi præſeferunt, quàm diſpoſitionem quandam proximam ad acquirendam continuitatem, quam *Febrim* idcirco *Subcontinuam* appellavi.

Quòd ſi vel ob Medici incuriam, vel ob Ægri calamitatem, *ſeriùs* dignoſcatur *Perniciosæ* Intermittentis *malignitas*, ſitque *repentè* conſtitutus homo in anguſtia ferè *extrema*, dummodo victurus ſit per horas 24., quatenus per totidem diſtet a futuro lethali acceſſu, etſi *frigidus*, & *arteriæ micatione deſtitutus*; in eo ſtatu conſtanter ſtatuo, inculco, & doceo, ſaltem Tyrones (neque hoc unum, quod mordicùs ſuſtineo in Therapeutice mea, ab ullo Viro culto in circumſtantiis hujuſcemodi refutari poſſe cenſuerim) aſſero, inquam, maxima, ne dicam certa ſpe felicis exitus, offerendum eſſe Peruvianum Corticem, ſed aucta doſi: itaut primus hauſtus, de quo mihi ſumma anxietas (ſecùs eventu fruſtrarer) conſtet Drachmis, modò *tribus*, modò *quatuor*, modò *quinque*, modò etiam *ſex*, ſi opus ſit, pro diverſa caſus plùs, vel minùs *præcipitis* exigentia; dummodo tamen in progreſſu, tranſactaque unius, aut alterius diei procella, admodum *temperanter* agatur in oblatione Remedii, ſuapte licèt natura prorſus innoxii.

Uno verbo ea regula, menſuraque procedendum volo in his caſibus, ut non plus quàm *unciæ duæ* Chinæ Chinæ, pro *curatione* ſimul, & *præſervatione* impendantur; *una* ſcilicet, vel etiam quid minùs pro *ſubita* extinctione Febris, & ſpatio *trium hebdomadarum* ad præcautionem *altera*. Et hanc Methodam, quam *meam*, ac *peculiarem* voco, poſſumque *novam* jure vocare, ſaltem in regione mea, imò & alibi, non abnuo, quin pro libito quiſque appellet, vel *ſuam*, vel *alienam*, dummodo in commune beneficium eadem utatur.

Pro aſſertorum quorumcunque meorum veritate confirmanda, non modo *auctoritates* affero Scriptorum *expertorum* (inexpertos enim, vel ſine methodo expertos fidenter appello quot quot oppoſitum ſentiant, quamvis expertos ſe jactitent) verùm

bus obtigerit *continuitas*, qualiſcunque ea ſit, ne in iis quidem, quæ de Intermittentium natura quodammodo participare creduntur, aut ſunt de earum *proſapia*, quamvis etiam *quid malignum portendant*, Peruvianum Corticem (quem adversùs eas nimis liberaliter, ut dictum ſupra, *Mutinæ* uſurpari putat) exhibendum cenſet; plurimas enim deceptiones hac in re ait contingere, cum Febres ipſæ Continentes, & ab eſſentia Continuæ, quæ Cortici certè non auſcultant, quoſdam preſeferant nonnunquam parvus motus, quales ſunt ii, qui Febribus Intermittentibus competunt: qua demum vana ſpe ſeducti Mutinenſes Medici, Chinam Chinam ad uncias integras in Vino infuſam pluries in die propinant; ſed perperam, etſi illis curationes nonnullæ Ægrorum pro conclamatis habitorum *fortuitò* feliciter ceſſerint.

Interim hanc Methodum, neque *novam* eſſe contendit, neque inclytæ *Scholæ Bononienſis* uſui conſonam: miraturque ideo, Peruvianam hanc Plantam altas adeò radices egiſſe *inter Scultennam*, & *Gabellum*; non ita verò in Solo Bononienſi finitimo, cum cæteroqui apud Medicos temporibus Viri Cl. *Mutinæ* florentes, valde rarò, & valde cautè præſcribi conſueviſſet Peruvianus Cortex, utpote *infidus*, atq; *ſuſpectus*. Hæc Ille. Diſpiciendum poſthac particulatim, quo ſingula conſiſtant robore.

rùm etiam *hiſtorias* quamplurimas *inſignes* æquè ac *fideles*, de quarum certitudine ipſe Cl. Ramazzinus expreſſe, uti ſocius in curatione, ita & teſtis a me non ſemel adducitur; neque tamen earum ullam pro ea, qua pollebat honeſtate, in Diſſertatione ſua vel minimum inficiari aggreſſus eſt. Utinam verò liceret mihi quas ipſe adducit ex adverſo, me ſontem, ſeque teſtem criminis faciens, meo licèt ſuppreſſo nomine, pari ſilentio diſſimulare; ſed juſta dignitatis meæ tutela, & multò magis communis cauſa, quæ defendi debet, inofficioſam hujuſmodi moderationem non patitur.

Ad *Continuas* denique *Continentes* omnes, ſive *minimè* Remittentes Febres Chinam Chinam & ipſe inutilem cenſeo, ut & ad plures alias diverſorum generum nulla interſtitione notabiles. Ad *Continuas Proportionales* ſic dictas in Scholis, ſive *Periodicas*, minimè proficuam pariter dico, ſi illæ ex radice *Continuarum ab eſſentia* prodeant; ſecùs ſi ſint de Stirpe *Intermittentium ab ortu*, vel *Subintrantium*, dummodo nondum continuitatem *eſſentialem* ſint aſſecutæ: quouſque enim illuc non pervenere, eas etiamnum dico curabiles Cortice modicè exhibito.

Ne tamen ulla hinc oriatur in praxi confuſio, Febris *ſimpliciter Remittentis*, a me ſic appellatæ, naturam, & ſigna diagnoſtica minutè ſum proſecutus, eamque, licèt obſcurè confuſè, aut inordinatè periodica videatur, Cortice inexpugnabilem profero; non ſic merè *Subintrantem*, quam quoquè deſcribo, ſuiſque ſignis a *ſimpliciter Remittente* diſtinguo. Atque hac poſita duplicis generis Febre, *Continuæ* quoquè *Proportionalis*, ex hiſce duabus quodammodo miſtis, ſeu potiùs ex diverſi Febris utriuſque Fermenti commiſtione conflatæ, naturam ancipitem, China China quandoque curabilem, & quandoque nequaquam curabilem, ſub utraque hac conditione conſidero, propriiſque clarè, quantùm fieri poteſt, ſignis indigito.

Ac tandem ne quis error poſſit obrepere, diſtinctas omnium planè Febrium ſpecies, juxta ſeriem practicæ earundem Geneſeos (quarum plurimæ Peruviani Corticis conatus eludunt, aliæ plurimæ eidem cedunt, aliæ denique modò cedunt, & modò non, pro varia ipſarum natura, ortu, & ſucceſſiva nonnunquam Metamorphoſi) in Icone peculiari ob oculos legentium, præſertim Juniorum, pono: ut ideo

laborem fruſtraneum aſſumpſiſſe videatur Cl. Ramazzinus, Opus meum eatenus tantùm convellens, ut perſpicuè viſitur, quatenus quæ ipſe clarè diſpoſui, & ſecrevi ab invicem, ille denuo ſimul confundit, mox ſuſque deque declamatoriè perturbat.

An verò ſingula, quæ huc tranſtuli, in ipſa Therapeutice mea ſatis digeſſerim, ac ad umbilicum perduxerim, perduxerimve ratione duce, & comite experimento, qui diſtinctè cupit dignoſere; prolixam autem nimiùm, quippe in gratiam Tyronum conſcriptam, eandem Therapeuticen detrectat percurrere, adeat ſolummodo Cap. 1. 3. 7. & 8. Libri primi, Cap. 3. & 4. Libri tertii, Cap. 5. Libri quarti, & Cap. 2. & 3. Libri quinti, cunctaque ibidem comminuta, forſan & ſupra modum, reperiet.

DISCREPANTIA

Clariſſimi Ramazzini a ſemetipſo,

SIVE

COLLATIO

Potiorum Textuum ſummatim huc translatorum, quos in noviſſima Diſſertatione ſua De Abuſu Chinæ Chinæ, *Anno* 1714. *evulgata, edidit Clariſſimus Ramazzinus in contumeliam Chinæ Chinæ*, præſertim ne poſthac Juvenes relinquantur dubii [*ut eos antea reliquerant Auctores ab invicem diſcrepantes*] in quam partem ſe dedere debeant, *quemadmodum infra deducitur ex eadem Diſſertatione, Paragrapho ſeptimo.*

Plurium Textuum hic ad literam tranſcriptorum, quos in diverſis Operibus ſuis, non juvenili, aut conſiſtente ætate, ſed in medio, ac ultimo Senio, ab Anno ſcilicet 67. ad 79. ætatis ſuæ, ſive a 1700. *ad* 1712. *Æræ Chriſtianæ, idem Cl. Ramazzinus edidit in laudem Chinæ Chinæ, non Oratorem agens, ſed* Documenta Theorica, & Practica ſtudioſæ ſuggerens Juventuti, *ut in Orat. Jatr. argum. ipſe ad Lectorem præfatur.*

A

NOn eſt tam inſons, ut vulgo creditur, Americanum iſtud Febrifugum. *Ramazz. Diſſertat. de Abuſu Chinæ Chinæ Epiſt. nuncupat. lit. c.*

A

PEruvianum Febrifugum, non arte quidem, aut induſtria repertum eſt; ſed nobis *divinitùs* conceſſum. *Ramazz. Orat. Jatrici Arg. pag.* 104. *Orat.* 3. *Edition. Patav.* 1708.

B

Remedium iſtud natura ſua *doloſum* eſt. *Diſſertat. ead. §.* 50. *circa finem.*

B

Peruvianus Cortex Antipyreticorum omnium, quotquot excogitavit Antiquitas, & Chymicorum ſolertia conflavit, eſt facilè Princeps. *Idem ibidem pag.* 101.

C

Noxa hujus Febrifugi tantò *perniciosior* est, quantò occultior. *Dissert. ead.* §. 15. *lit. b.*

D

Hoc Febrifugi genus apud me tanti non est pro Febribus Intermittentibus curandis, ut Medicina æquè benè hoc præsidii genere carere non posset, & Veterum Febrifugis, quæ si non tam citò, tutiùs tamen operanrur, non posset esse contenta. *Ibid.* §. 18. *lit. b.*

E

Certè constat, longè tutiora fuisse Veterum Febrifuga, quæ olim usui erant, quàm Indum istud. *Epist. nuncupat. ejusd. Dissert. lit. e.*

F

In quacunque Febre Intetmittente, in qualibet Regione, quocunque anni tempore, ætate, sexu, temperamento &c. Chinam Chinam indiscriminatim exhibere velle, magnum abusum esse judico. *Dissertat. ead.* §. 8. *lit. c.*

G

Chinæ Chinæ Fautores in ea laudanda modum nesciunt, sed summis laudibus ad Astra efferunt, *Arborem Vitæ* illam appellantes. *Ibid.* §. 7. *lit. a. b.*

H

In Febribus Tertianis Intermittentitentibus Malignis Medici Mutinenses ad sacram Anchoram Chinæ Chinæ incassum

C

Utinam favore Numinum, & commiseratione, qua solent in res humanas, aliud Febrifugum reperire daretur, quod *eadem securitate*, qua Peruvianus Cortex Periodicas sanat, reliquas Febres, quas Synochas, & Continentes vocant, sanandi facultate polleret. *Ibidem pag.* 103. *&* 104.

D

Quot seculis desudarunt Artis Primores, ut Febrifugum aliquod reperirent, aut arte conflarent? Modò e Peruviana Regione Cortex ad nos defertur, *divinum planè* remedium ad malè natam Febrium sobolem *exterminandam*. *Ibid. pag.* 34. *Orat. Secular.*

E. F. G.

Quàm diu a peritioribus Artis Magistris insudatum est ad Febrifugum aliquod conflandum, ex triplici Regno materia petita? At omnes hactenus illorum labores frustrante diligentia in irritum cessere; & si aliquod Antipyreticum in illorum monumentis extat, nonnisi sub Grypho descriptum legitur, ut Delio Natatore opus sit, si mens Auctoris sincera habenda sit. *Solus* Peruvianus Cortex, nobis a Divina beneficentia munus concessum, sinè alterius rei mixtura, in qualibet regione, quocunque anni tempore, ætate, sexu, temperamento, Febres saltem recurrentes, atque intervallatas fugat, & *exterminat*, quamquam non defuerint qui *hieron* hoc *picron* ex *Arbore Vitæ* decerptum temerare pertentarint Opio, aliisque rebus adjectis, ut solitis mangoniis vulgo imponerent. *Ibid. pag.* 212., *&* 213. *Orat. sept.*

H

Equidem hoc præsidii genus in Febribus Periodicis miranda præstat, & præsertim in Tertianis Intermittentibus Mali-

cassum confugiebant ; perpaucos enim ab hujusmodi Febribus correptos , evasisse vidi. *Ibid.* §. 30. & 32. *lit. a.*

I

Cum post tot conatus Magnorum Virorum, & facta tentamina, adhuc *ignotus* sit operandi modus hujus celebris Antipyretici , asserere necesse est , *rationalem non esse* illius usum , sed merè *empyricum* , & *amethodicum* . *Ibid.* §. 6.

K

In Periodicis Febribus *continuatus* hujus Febrifugi usus Obstructiones , & Cachexias invehit , Hydropem & mortem . *Ibid.* §. 21.

L

Sicuti Opium , pro sedandis doloribus semel oblatum , rursus ad prophylaxim repetendum non est ; ita *nec repetendus* ad prophylaxim Peruvianus Cortex , pro sedanda febri semel præscriptus . *Ibid.* §. 48. *lit. a.*

M

Ab hoc remedio Febres Intermittentes fugari videntur ; sed Medicis nimis credendum Malignis , quæ in ipso impetu accessionis Ægros interdum necant &c. hoc enim Febrifugum fermentum illud malignum sive penitùs restinguit , sive ita enervat , ut periculum illud tollatur , ne Æger in ipso Febris accessu intereat . *Idem Dissert. De Contagiosa Epidemia , quæ in Boves irrepsit pag.* 37. *Edit. Patav.* 1712.

I

Licèt autem in Peruviano Febrifugo &c. nondum teneamus quid verè sit Febris , nec satis constet quid in nostris corporibus præstet hoc remedium &c. ; magnum tamen mortalitati nostræ solamen foret , si consimile præsidium haberemus , quo contra Febres vere continuas , quæ nobis exitium interminantur , *cæco licèt modo* , & Andabatarum more pugnaremus , quando idem penè *de omnibus Remediis* , quotquot habet Ars medica , proferre liceat , posse nos quidem pro lubitu fingere quid agant , quove modo operentur , ubi nostri corporis penetralia subierint ; *modum* autem , & *ingenium* , quo morbum , & causas morbificas oppugnent , verè , ac scienter nequaquam posse pertingere . *Idem Orat. Jatr. argum. pag.* 104. & 105. *Orat.* 3.

K. L. M.

Profectò postquam hujus remedii usus innotuit , & præmissis justis purgationibus , *non semel tantùm* , ut olim , *sed plures ad dies* exhiberi cœptus (*ita habet Auctoris Codex*) donec febrile Miasma fuerit *penitùs exantlatum* , talem circa Febrium doctrinam , ac illam curandi methodum factam fuisse fateri oportet (*hìc quoquè ita habet Auctoris exemplar*) qualem in re militari post inventum pulverem pyrium omnes norunt . Quemadmodum autem abjectis Catapultis , & Arietibus , solo tormentario pulvere terræ cuniculis incluso , & accenso alta propugnacula temporis momento solo æquantur , & Arces obsessæ ad deditionem coguntur ; sic valere

credulis imponunt : non enim verè fugantur, sed potiùs *concentrantur*, *tacitè cubantes*, ut ignis sub cinere doloso, & corpus tacitè depascentes. *Ibid.* §. 24. *lit. b.* §. 25. *lit. a.* & §. 27. *lit. b.*

N

Aliquando Medico, qui Americanum istud Febrifugum exhibuit, in votis est Febrem repetere, sed fortiorem, ut tollantur ea mala, quæ China China ob Febris extinctionem invexit. *Epist. nuncupat. lit. c.* & *d.*

O

Optandum esset, ut in apertam flammam erumperet Febris, postquam Æger ad aliquot dies, ea silente, roboris aliquantum reportasset ; nam reditus Febris remedii loco esset. *Dissertat. ead.* §. 25. *lit. b.*

P

Ægri Febris obstinationem fastidientes, inscio nonnunquam Medico Quinquinam capiunt; sed magno sui damno pœnas luunt, Hypochondriacis postmodum affectibus, Cachexiis, ac lentis Febribus correpti ; ut postea cogantur Medicos accersere, qui multis remediis Febres *excitando* morbum vincant, & remedia quærant ad sepultum ignem suscitandum : in quem finem Spiritus Salis Armoniaci commendatur, & *Ficus Pharaonis*, qui Tertianas Febres *excitare* creduntur. Novum enim non est, ignem Febrilem penes prudentes Medicos suum usum habere. Sic Celsus scripsit, *licere Febres parvas augere*; *fortasse enim curationi opportuniores fient*. *Ibid.* §. 38. *lit. a. b. c. d.*

lere jussis tot pharmaceuticis præsidiis, modico Quinquinæ pulvere exhibito *contumaciores* Febres *victas* dant manus. *Ibid. pag.* 102. & 103.

N. O. P.

Cum in universa morborum classe nullus extet nobis hostis infensior, & cui minùs fidere oporteat, veluti Febris ; attamen eò audaciæ ventum est, ut inter Quæstiones Medicas sit, num ad alios morbos curandos Febrem excitare liceat, eò quòd interdum in quibusdam affectibus, veluti convulsione, & hypochondriorum dolore, superveniens Febris remedii loco fuerit, quasi in nostra potestate sit ignem febrilem accendere, ac pro lubitu ipsum restinguere. Quàm libenter scirem, quodnam corpus, sive de genere simplicium, sive compositorum prostet, quo quis Tertianam Febrem, Quartanam, Synocham, vel quamcunque aliam *excitare* possit. Pro fabula enim accipitur, quod quidam de *Pharaonis Ficu* referunt, quam ajunt, Tertianam Febrem *excitandi* vim habere. Non absimilis priori est alia Quæstio, non adeò tamen audax, quam habet Celsus, num *Febrem lentam augere liceat, ut curationi opportunior fiat* : verùm quam suspecta, & quàm infausti ominis sint beneficia, & dona, quæ ab hoste proveniunt, satis compertum est, ut vetus proverbium admonet, *Hostium munera non munera*. O quàm egregiè in hanc rem Seneca. *Gravissima infamia est Medici opus quærere ; multi quos auxerant morbos, & incitaverant, ut majori gloria sanarent, non potuerunt discutere, aut cum magna miserorum vexatione vicerunt*. *Ibid. pag.* 94. 95., & 96.

ANTITHESES RAMAZZINIANÆ

Ex unius nempe Viri Cl. Textibus hucusque citatis, atque regestis excerptæ,

SEU

VERSICOLOR PAVONIS CAUDA.

Caudaque Pavonis larga cum luce repleta est,
Consimili mutat ratione obversa colores. Lucr. lib. 1.

China China est Remedium

I.

NOn tam insons, ut vulgo creditur, sed natura sua dolosum, noxium, & pernicioſum.

II.

Arboris vitæ nomine perperam appellatum.

III.

Veterum Febrifugis eo longè tutioribus posthabendum.

IV.

Quo nempe pro Febribus Intermittentibus curandis æque benè carere posset Medicina, & iis tantummodo, quæ antea habuit, esse contenta.

V.

In quacunque Febre Intermittente, quacunque Regione, anni tempore, ætate, sexu, temperamento indiscriminatim non usurpandum.

VI.

Semel oblatum, non ampliùs ad Prophylaxim repetendum.

VII.

Non continuandum, ne Obstructiones invehat, Cachexias, & Hydropem.

In Ter-

I.

PLanè divinum, a beneficentia divina nobis concessum, & Antipyreticorum omnium facilè Princeps.

II.

Hieron picron ex Arbore vitæ decerptum.

III.

Veterum Febrifugis eo longè infirmioribus anteponendum.

IV.

Quo nempe contra Febres Intermittentes reperto, magnum mortalitati nostræ solamen foret, si Medicina consimile aliud haberet contra Continuas.

V.

In quacunque Febre saltem Intermittente, quacunque Regione, anni tempore, ætate, sexu, temperamento indiscriminatim usurpandum.

VI.

Non semel tantùm, ut olim, sed ad plures dies exhibendum.

VII.

Continuandum, donec penitùs exantlatum sit febrile miasma.

In Ter-

VIII.

In Tertianis Intermittentibus Malignis, e quibus perpaucos evasisse observatum est, incassum adhibitum.

IX.

Quippe Febres Intermittentes verè non fugans, sed potiùs concentrans.

X.

Ejus enim operandi modus ignotus cum sit, usum quoquè ejusdem irrationalem esse, empyricum, & amethodicum asserere necesse est.

XI.

Ad tollenda ergo mala, quæ ob Febris extinctionem illud invexit, excitare Febrem debent Medici, & ad sepultum ignem suscitandum, remedia, quæ huic usui prostant, exhibere.

XII.

In hunc finem commendantur Spiritus Salis Armoniaci, & Ficus Pharaonis, qui Tertianas Febres excitare creduntur.

XIII.

Neque enim novum est in Arte nostra, ignem febrilem penès prudentes Medicos suum usum habere. Sic nos docuit Celsus, cùm scripsit, licere Febres parvas augere; fortasse enim curationi opportuniores fient.

VIII.

In Tertianis Intermittentibus, præsertim Malignis, miranda præstans; adeòque ne Æger in accessu intereat fidenter adhibendum.

IX.

Quippe Febres Intermittentes omnes fugans, & exterminans.

X.

Ejus enim operandi modus ignotus sit licèt, nil officit, quando idem penè de omnibus Medicinæ remediis asserere necesse est.

XI.

Et tamen eò audaciæ ventum est, ut ad alios morbos curandos contendatur, num liceat Febrem, qua nil nobis infensius, excitare, quasi in potestate nostra sit ignem febrilem accendere, ac pro lubitu restinguere.

XII.

Nullum tamen, aut simplex, aut compositum corpus prostat, Tertianam, aut Quartanam excitare potis: pro Fabula enim accipitur, quod Ficus Pharaonis Tertianam Febrem excitandi vim habeant.

XIII.

Cum ergo inter morbos nullus extet nobis hostis infensior, & cui minùs fidere oporteat, quàm Febris, suspectum est, & infausti ominis, quod habet Celsus; licere nempe Febrem lentam augere, ut curationi opportunior fiat.

Præter hactenus recensitas, aliæ supereſſent pugnantes invicem Propositiones, ex unà tantùm Viri Cl. novissima Dissertatione facilè depromendæ; quas tamen hìc juxta ponere supersedeo, quoniam mutua illarum repugnantia in Responsionum mearum decursu satis patefiet. Interim superiùs exaratas, neque ab hac unà Cl. Auctoris

Lucu-

Lucubratione, ſed & ab ea, & ab aliis ſimul ejuſdem Operibus excerptas, placuit uno intuitu ob oculos ponere, ut me illico quiſque cernat ea ineluctabili neceſſitate compulſum, ut quicquid ſcribam in hac gravi, atque inter nos controverſa materia, velim, nolim, cogar diſſentire a Viro Cl. vel ſeptuagenario, vel octogenario; ita tamen, ut quacunque ex parte illi adverſer, ex alia ſemper adhæream: quapropter, ſi ex iis partibus meliorem fortè ſelegerim, eidem Auctori æquiùs adhærere dicar, quàm adverſari; idque eò magis, ſi ab illo quoquè ipſa dignoſcendæ melioris, aut deterioris partis documenta depromam. Cum itaque ille §. 7. ſuæ nuperæ Diſſertationis Nepotem doceat, fidem potiùs adhibendam eſſe iis Scriptoribus, *qui de China China judicium ſuum tulerunt data tantùm occaſione tractandi de Febribus, utpote qui de hoc Febrifugo ſana mente, ac ingenuè diſquiſiverunt, quàm iis, qui ex profeſſo de eadem China China ſcripſere, ac edidere Tractatus*: ipſe autem Scriptorum utriuſque Claſſis perſonam diverſo tempore indutus, ſteterit pro Cortice Peruviano per annos 13. tunc ſcilicet cùm de *Febribus tractavit, earumque remediis*, ut in Orat. 3. Patavina, & in Diſſertatione De Contagioſa Boum Epidemia; & quidem non *juvenili, aut virili, ſed provectiori*, atque, ut ipſe alibi vocat, *ſaniori ætate* (quam unam *inter varias, quas percurrit*, attendendam eſſe præcipit. §. 3. & 8. ejuſdem Diſſertationis) ſteterit verò adversùs Peruvianum Corticem vix ante paucos menſes, ſive ultima provectiſſimæ ætatis periodo, cùm videlicet *de ipſo Cortice ex profeſſo* acriter *ſcripſit, ac Tractatum edidit*: idcirco meliorem partem me ſelecturum, nec illi verè me adverſaturum putarim, ſi eum potiùs ſequar pro China China, quàm adversùs Chinam Chinam ſcribentem. His præmiſſis, eveſtigio rem ipſam aggredior.

ANI-

ANIMADVERSIONES
IN TITULUM
A CLARISSIMO RAMAZZINO
CONSTITUTIONIBUS SUIS EPIDEMICIS,
Annexæque Dissertationi De Abusu Chinæ Chinæ conjunctim præpositum, qui sic habet.

(a) CONstitutionum *Epidemicarum Mutinensium Annorum quinque Editio secunda* BERNARDINI RAMAZZINI *in Patavino Gymnasio Practicæ Medicinæ Professoris Primarii.*

(b) *Accedit Dissertatio Epistolaris de Abusu Chinæ Chinæ Ad D. Bartholomæum Ramazzini Mutinæ Medicinam facientem. Patavii* 1714.

(a) (*Constitutionum &c.*) PRior hæc Tituli portio nihil ad me, quemadmodum nihil ad me Constitutiones ipsæ, quas non alio certè consilio recudere studuit artificiosus Auctor, nisi ut ab his colorem mutuatus, annexæ Dissertationi viam sterneret; quandoquidem in illis quoquè parum amicè identidem senserat de Peruviano Cortice. Scripsit ille quidem (atque hoc referre non erit inutile) hujusmodi Constitutiones ab anno ætatis suæ 56. usq; ad 61. & cum *Juvenili ætate, ac in virili etiam statu Chinam Chinam in magno pretio habuisset; procedente tamen ætate* (cùm videlicet easdem Constitutiones conscripsit) *a priori sententia recessit non parum*, ut de his omnibus in subsequenti Dissertatione §. 3. nos monet. Adeòque in Constitutione prima, scilicet anni 1690., usum Chinæ Chinæ *improsperè cessisse* sibi observatum refert; in secunda verò anni 1691., ejusdem Febrifugi administrationem *saluberrimam fuisse* testatur pag. 126. nuperæ Patavinæ Editionis, confirmatque pag. 131.: subdens insuper pag. 132. ex vi oppositarum invicem observationum, in oppositis hisce Constitutionibus a se habitarum, *securiorem probabiliter esse Chinæ Chinæ usum, quando humores frano potiùs egent, quàm stimulo*; quod in Constitutionibus calidis, & siccis evenit; secus in frigidis, & humidis. Atque idipsum tandem *ulteriori*, ut ait, *facta observatione* incunctanter statuit sub finem ultimæ Constitutionis trium subsequentium annorum 1692. 93. & 94. ubi Chinæ Chinæ usum pro curanda lenta Febre, Peticulari malè judicatæ identidem tunc succcedente, *parum salutarem* fuisse adnotat. Omnibus porrò hisce observationibus haud semper uniformibus inter se collatis, pro coronide demum concludit pag. 192. earundem Constitutionum — *In frigidis, & humidis Constitutionibus, quæ corpora nostra crassis humoribus infarciunt, parum salutarem esse Corticis Peruviani usum, in calidis vero, & siccis Constitutionibus, in quibus humores aliquo egent susflamine, Remedium istud egregiam operam præstitisse.* Hæc ille tunc. Ejus verò sensa, qualiacunque ea fuerint, huc compendiosè retulisse sufficiat, omissa earundem Constitutionum recusione, quippe frustranea, ut earum connexionem cum subsequenti Dissertatione minimè videar de industria dissimulasse. Quid verò, & quanta quidem diversitate, post annum 61. ætatis suæ, nempe post annum 1694., senserit de eodem Cortice, postquam scilicet memetipsum vidit, sociumque non semel habuit, eo Febrifugo felicissimè semper utentem, in arduis præsertim circumstantiis, tam Intermittentium, quàm Subcontinuarum Febrium lethaliter malignantium, quidve in illius commendationem palàm scripserit ab anno 67. usque ad 79. ejusdem ætatis suæ, scilicet ab anno Christi 1700. usque ad annum 1712., satis constat

ſtat ex ipſius Auctoris Textibus ſuperiùs tranſcriptis ; ut ideo tam inſignis mutatio ſententiæ, relapſuſve in priorem, cæteroqui ab eodem repudiatam, contigerit ultimo biennio vitæ illius: quo tempore, & Exedræ addictus, & Ægros inviſendi vix capax, quantùm potuerit in praxi proficere, ut experientia ulteriore edoctum ſe nobis oſtentet, nemo non novit.

(*b*) (*Accedit &c.*) Altera hæc Tituli pars magis ad me. Hìc autem nonniſi de *Abuſu Chinæ Chinæ* conſtituit agere Cl. Auctor: egi ego in Opere meo de *Uſu*, & *Abuſu*. Ille univerſim, ac indefinitè; ego definitè, ac particulatim. Vide ergo Titulum meæ Therapeutices, Præfationem ad Lectorem editionis primæ 1712. totumque fermè, ſi lubet, Librum quintum; nec non Cap. 8. Libri primi, Cap. 5. Libri quarti &c.; & me æquè inimicum abuſui, ac recto uſui amicum ubique deprehendes. In eandem ergo metam tendimus: diſquirendum ſupereſt, an eodem itinere, dum quinam ſit rectus uſus, & quinam abuſus intimiùs examinabitur. Vereor tamen, ne hujuſmodi examine minùs caſtigatè inſtituto, ſibique propterea nimiùm fidens, & nimiùm placens, *Ollam auxerit ante Lentem* Cl. Auctor.

ANIMADVERSIONES IN EPISTOLAM NUNCUPATORIAM,

Quæ sic inscribitur.

ILlustrissimis, atque Excellentissimis D. D. Equitibus, D. Marci Procuratoribus, & Patavini Gymnasii Moderatoribus, D. CAROLO RUZINO, D. FRANCISCO LAUREDANO, D. ALOYSIO PISANO, *Bernardinus Ramazzini Felicitatem.*

(a) CONstitutiones *meas Epidemicas, quas olim circa finem prægressi Seculi evulgavi, & Mutinenses dixi, quia modo Agros, modo Civitatem afflixerint, denuo in publicum prodire volui, sed nonnisi sub Nominum Vestrorum auspiciis, Patavini Lycei MODERATORES AMPLISSIMI, neque ab hoc proposito quidquam me dimovit, quòd novum aliquod Opus non sint, scio enim Autoritatem Vestram eam esse,* ut Antiquis gratiam, Obscuris lucem *conciliare valeat.*

Hisce tamen novum aliquid accedit, Dissertatio nempe de Chinæ Chinæ abusu, quem (b) ubique *tam grandem, ac familiarem factum video, ut castigatione aliqua, & animadversione indigeat.* (c) Non est enim tam insons, *ut vulgò creditur, Americanum istud Febrifugum, ut aliquando Medico, qui illud exhibuerit, in votis non sit febrem repetere, sed fortiorem, ut tollantur ea mala,* (d) quæ China China *ob febris extinctionem invexerit.* (e) Certè constat *longe tutiora fuisse Veterum febrifuga, quæ olim usui erant ad febris causam sensim eliminandam, quàm Indum istud, cujus operandi modum in nostris Corporibus, admirari potiùs licet, quàm intelligere.* (f) Vos autem *CLARISSIMI VIRI, quorum Incolumitas ad publicum bonum tanti interest, ita valere volo, ut Medicorum nullus Peruvianum Corticem, aut quidquam aliud pharmaceuticum Vobis unquam præscribat.*

DABAM PATAVII
Die 20. Julii 1714.

(a) *Constitutiones &c.*) QUemadmodum prima pars Tituli nihil rei habuit cum Animadversionibus meis, ita nec quicquam habet prima pars Epistolæ Nuncupatoriæ, quippe quæ Constitutiones a me sepositas æquè connotat. Sat igitur sit & hanc ordinis gratia integram recusisse, ne mutila in publicum conspectum veniret. Cæterum cum altera tantùm illius parte nonnulla mihi res est.

(b) (*Ubique &c.*) Animadvertant Geographi, hoc *Ubique* sumi a Cl. Auctore per strictam quamdam Synecdochen pro eo tantùm terrarum spatio, quod *inter Scultennam, & Gabellum* intercipitur. Quòd si illud idem *Ubique* semel saltem in tota Dissertatione occurreret, neque is, qui satis immeritò insonti Mutinæ affigitur, illi uni imputaretur Chinæ Chinæ abusus, ferenda utique, dum amplior, etsi adhuc animosa plurimùm, Censoria hujusmodi castigatio.

(c) (*Non est enim tam insons &c.*) Non

esse insons istud Febrifugum, facilè est asserere; difficillimum nervosè probare. Naturam illius innoxiam ex oppositò satis, superque me ostendisse puto Cap. 1. & 2. Libri 1. meæ Therapeutices Specialis, & signatè a pag. 4. usque ad 15. inclusivè. Id nihilominus ex abundanti ultro confirmabitur in progressu ex ipsis Responsionibus meis ad peculiares Paragraphos Ramazzinianæ Dissertationis, & præsertim ad §. 47., ubi fusiùs de indubitabili, & patente hujusce remedii innocentia. Et sanè quidni sit insons Febrifugum, quod Cl. Ramazzinus *in saniori state* appellavit (ut vidimus in *Collatione* Textuum illius) *Remedium planè divinum, ex Arbore vitæ decerptum, Antipyreticorum omnium facilè Princeps* &c.?

(*d*) (*Quæ China China &c.*) Satiùs fuisset dicere, *quæ Medicus*, non *China China*, ob Febris extinctionem intempestivam *invexit*. Si enim præcisè ob Febris extinctionem quidquam mali contigit, idem, ut patet, contigisset effectus, si per aliud quodvis Febrifugum specificum, puta Gentianam, Centaurium &c. *eo tempore* Febris extincta fuisset. Medicus ergo rationem reddat præscripti *eo tempore* Febrifugi Corticis, non ipse tunc forsitan malè præscriptus Febrifugus Cortex. Num fortè culpabitur ut pravus cibus optimus, quem malè tulit Æger, quia illum Medicus sumendum præscripsit invadente accessione, cum debuisset ingerendum præscribere eadem soluta? Ad evitandos hujusmodi scopulos in Chinæ Chinæ oblatione, circumstantias omnes examinavi, in quibus liceat, vel non liceat Febres supprimere. Hoc est, quod methodicum reddit illius usum, quodque talem reddit usum cujuscumque remedii, nempe ut illud *tempestivè* administretur: posito enim quòd supprimendæ verè sint Febres, & cognito opportuno tempore suppressionis earum, quod ex Medici peritia dependet, non aliud quærendum Febrifugum, quàm China China, quà certius, aut tutius nullum. Vide propterea totum nuper citatum Caput octavum, ni te pigeat, Libri primi Therapeutices meæ, ut & decimum, si exempla tempestivæ, & intempestivæ oblationis nosse velis in Intermittentibus benignis; si verò in Subcontinuis malignantibus, ac præsertim in earum principio, ne graveris inspicere a fronte ad calcem citatum pariter Caput quintum Libri quarti; & si exempla desideres, etiam Caput sextum ejusdem Libri, ubi in historia prima occurret tibi curatio Ægrotantis a Cl. Ramazzino pro conclamato habiti, subinde tamen Peruviani Corticis administratione restituti. Sanè eo casu perspecto, miraberis cur idem Auctor, nulla etiam ratione habita aliorum plurium, arctis adeò limitibus rectum Chinæ Chinæ usum restrinxerit.

(*e*) (*Certe constat &c.*) Veterum Febrifugis quales olim laudes, sive, ut apertè loquar, quas criminationes in concursu Peruviani Corticis attexuerit Cl. Ramazzinus in suis Orationibus Patavinis, vidimus supra in *Collatione* Textuum illius lit. E. F. G., ubi *frustrantem Priscorum Medicinæ Patrum diligentiam, laboremque in iis, tam reperiendis, quàm arte conflandis planè irritum*, parum abest quin ore pleno derideat: ut proinde & hìc subeat mirari, quo pacto iisdem Amplissimis Patavini Lycæi Moderatoribus hæc tam facilè obtrudat in Veterum Febrifugorum commendationem, coram quibus ante paucos annos tam effusè effatus erat oppositum. Sed nec id inglorium prorsus dixerim Viro Cl., Carneadem in hoc imitato, qui coram Catone prisco, Galba, aliisque principibus Viris elegantem, & acutam habuit Orationem *pro Injustitia*, cum oppositam haud minus elegantem *pro Justitia* pridie habuisset *eisdem audientibus*. Quid de Veterum Febrifugis, partim noxiis, partim inertibus sentiam ipse, legi potest in mea Therapeutice a pag. 10. finem versùs, usque ad totam pag. 11.

(*f*) (*Vos autem &c.*) Non erat, ut in Epistolæ fine officioso incolumitatis omine averti ab Amplissimis, prosperaque longævitate dignissimis Viris Peruvianum Corticem deprecaretur, qui severo Interdicto Medicis omnibus observando, *ab Ædibus Nobilium, & Potentium Virorum*, ut infra §. 10., vulgare istud Antipyrecum *proscripsit*, Exedræ Practicæ Patavinæ Professor Primarius. Quemadmodum tamen ille Nobilium, & Potentium Virorum genus egregium jam bene valens, sinè Peruviano Cortice jugiter *valere voluit*: ita ego, ut revalescat non rarò malè valens ex Periodicis Febribus quodcunque genus hominum, universam Viri Cl. Dissertationem, ut in sequentibus, valere jugiter volo.

RE-

RESPONSIONES JATRO-APOLOGETICÆ AD IPSAM DISSERTATIONEM

In Paragraphos divisam, cujus tota series hæc est.

DE ABUSU CHINÆ CHINÆ

Dissertatio Epistolaris.

§. 1.

QUæsisti à me per literas, nec semel (a) *Nepos* carissime, quidnam ego sentiam de celebri Febrifugo Peruviano, cujus usum (b) *istic* tam frequentem, tam magnum sensim factum ais, ut qui sine hoc præsidii genere ad febrem oppugnandam velit accedere, tanquam inermis accedat, ac si forte æger intereat (c) *pro magno piaculo* habeatur remedium istud non fuisse pertentatum. Quosdam tamen adhuc esse, ut scribis, ingenuos Medicos, qui sui juris sint, & hujusce remedii usum quidem non abhorreant, sed (d) *modum adhibendum* velint, ut nec tam facile, nec in tanta copia sit exhibendum, sed potius hac in re rationem, & experientiam consulendam, longe tamen vincere illorum numerum, qui sibi plaudunt ex hoc solo remedio curatas febres, quas Natura si non tam cito, tutius tamen curasset non ita facile redituras.

(a) (*Quæsisti &c.*) PIscis primùm a Capite fœtere incipit. Nepoti pluries sciscitanti, usumque Chinæ Chinæ verè immodicum describenti (siquidem tam latè, ut in hoc Paragrapho asseritur, ille scripserit) æquum erat certè, ut hujuscemodi excessum minimè probans rescriberet Patruus: neque enim is sine stomacho aliquo audire poterat, Mutinensibus Medicis fere omnibus pravum hunc esse morem (quod tamen longè abest) ut Febrim quamlibet armata

ſemper Peruviano Cortice manu indiſcriminatim aggrediantur, imò apud eos hodie piaculum reputari, hoc intentato præſidii genere Febricitantem quempiam interire. At minimè æquum, ut a ſe ipſo paucos ante annos ſcribente, novis nullis emergentibus cauſis, diſſentiret, ac in percunctantis opinionem planè oppoſitam, inexplorata rerum narratarum veritate, mediis typis publicis, præceps deſcenderet. Sanè ſi minùs frigidè Urbis hujus Medicos, magis verò ſobriè Nepotem ſuum dilexiſſet Cl. Auctor, æquius, ut opinor, hac de re judicium tuliſſet: *Oportet* ſiquidem ſolùm *diligere cum judicaveris, non cum dilexeris judicare*, inquit Cic. de Amicitia. Cæterum Relatori ad præſcribendam Chinam Chinam tunc temporis parum propenſo, mirum non eſt, ſi fortè uſus laudabilis, a ſcrupuloſiore tamen ipſius methodo nonnihil recedens, impoſuerit nomine abuſus; multòque minùs mirum, quòd accedentibus partium ſtudiis, iſthæc tandem Nepotem non modò, ſed & Patruum ipſum tranſverſum egerint. Quòd inter nimis auſteros in oblatione Corticis collocandus tum fuerit Nepos Cl. Auctoris, ſatis ſuperque nunc poteſt eruere quilibet pluribus ex locis Therapeutices meæ, ut pag. 214. hiſtoria 9. pag. 179. hiſt. 2. pag. 202. hiſt. 11., nec non etiam pag. 229. hiſt. 2. Idem namque ille eſt, cujus nomen locis citatis ſemper officiosè ſubticui; modo verò ſcriptæ Diſſertationis occaſione cum indicetur a Patruo, totius quoquè Cauſæ cognitioni admodum conducit haud ampliùs occulere; quemadmodum nec grave eſt mihi, eum in hac materia opinabili, & libera palam ferre diſcrepantem a me, qui diſcrepat, aut diſcrepabat ſaltem, ut legitur in contextu, a *longè majore Medicorum Mutinæ degentium numero*. Occaſione ſcribendi, quam captare ſibi complacuit Cl. Ramazzinus, quantum ſufficit explicata, minùs forſan poſthac habebit unde obſtupeſcat quiſquam, Cl. Auctorem ab iis, quæ pro Cortice nuper ſcripſerat adeò inſigniter deſciviſſe in hac Diſſertatione, ubi Cauſam inſtantis Nepotis jam facit ſuam. Etſi enim profiteatur §. 49. *ad publicum beneficium iſthæc ſe conſcripſiſſe*, nihilominus & in Rempublicam (ut puto) inofficioſus, & ſibimet ipſi, quæ antea docuerat refellens, quodammodo injurius, ſolis *Nepotis* ſibi *cariſſimi* votis, Cenſuram in *longè majorem Mutinenſium Medicorum numerum* præſtolantis, obſecundavit. Sed ſatius forſan fuiſſet reſpondere ſciſcitanti: *Ipſe Teſtudines comede, qui cepiſti*.

(*b*) (*Iſtic &c.*) Vaſtiſſimum illud *UBIQUE* Epiſtolæ Nuncupatoriæ ſtatim ad breve *ISTIC* Mutinenſis Pomœrii contrahit Cl. Auctor. Liceat ergo & mihi hoc idem *ISTIC*, quatenus ſolas connotat Mutinenſium Medicorum domos, reſtringere ſenſim in pulcherrimum, & æquali extenſione præditum *NUSQUAM*.

(*c*) (*Pro Magno Piaculo &c.*) Piaculum certè foret ſinere, ut hoc remedio minimè pertentato Æger occumberet, ſi ex *Febre Intermittente Perniciosa* interiret, aut alia ſimili, ejuſdem *tantummodo*, non alterius cujuſvis remedii viribus ceſſura, unique *Naturæ* palam ſuccumbenti linqueretur jam deſperanda curatio, ne fortè aliquando rediret febris per Chinam Chinam fugata. Si verò obiret ex Febre, remedium hocce reſpuere, aut eludere ſolita, cujuſmodi ſunt omnes Synochi, aliæque ab eſſentia continuæ, tùnc potiùs illiud pertentaſſe, ridiculum. Neque verò, ut quis *ingenuus* dicatur, & *ſui juris Medicus*, neceſſe eſt illi, uſum proficuum hujuſce Febrifugi ab aliis præmonſtratum, ſibique cognitum ut talem, rejicere, alienamve Methodum, ne ſervus videatur, etſi res exigat, minimè amplecti.

(*d*) (*Modum adhibendum &c.*) Modum adhibendum eſſe, ne nimis *facilè*, aut nimia *copia* exhibeatur Remedium iſtud, *rationemque, & experientiam hac in re conſulendam*, ipſe quoquè in Opere meo pluries inculcavi (quis enim tam ferreus, ut aliter ſentiat?) quodque magis refert, perpetuò etiam utramque conſului. Quamobrem ſi fortè me collocet Cl. Auctor in Claſſe illa numeroſiore Mutinenſium Medicorum, qui, ut inquit, in hujuſce Febrifugi uſu modum non ſervant, ſciat ſe hallucinari quamplurimùm, cum debeat me potiùs reponere in eorum Claſſe, qui modum adhibent. Et primò quò ad nimiam in Peruviani Corticis adminiſtrationem facilitatem, an ego vacem hujuſmodi culpa, manifeſtè viſitur ubicunque de abuſu illius, vel de tot cautionibus, pro caſuum varietate hìc, & nunc in eo præſcribendo adhibendis, locutus ſum. Atque ut rem minutiùs perſequar, ſi ſermo ſit de hac facilitate in

Febri-

Febribus *Intermittentibus vulgaribus*, seu non malignis, videndum Caput octavum Libri primi, præcipuè a pag. 75. usque ad finem Capitis, & duæ priores pagina Libri secundi, videlicet pagina 95. quibus in locis me nedum cautum, sed & scrupulosum prodidi. Si verò sit sermo de *Subcontinuis malignantibus* (in *Intermittentibus enim malignis*, ac præsertim in præcipiti earum periculo me facilem non solùm fateor, sed & profiteor) videndum Caput quintum Libri quarti; imò, & Caput sextum ejusdem Libri a pag. 283. usque ad finem ipsiusmet Capitis. Si denique sermo sit de *Continuis* absolutè cujuscunque speciei, legendum Caput secundum, tertium, & quartum, præcipuè verò tertium Libri quinti, tandemq; lustranda Icon Febrium China China curandarum, vel non curandarum, quæ prostat Cap. quinto ejusdem Libri. Ex quibus omnibus clarè eluceſcet, me hujusce Febrifugi usum a quamplurimarum Febrium curatione planè proscribere, ad alias planè admittere, ad alias verò, imò etiam ad eandem in diversis illius stadiis modò admittere, modò rejicere, summa in hoc adhibita circumspectione, tantaque interdum, ut remedium istud, quantumvis natura sua prorsus innoxium, alias tamen ob causas sæpius contra Gravissimorum Scriptorum placita minimè verear excludere, vel alicubi nonnisi cunctanter admittere, aut potiùs permittere, ut latiùs de his omnibus in Responsionum processu.

Quò verò ad exuberantem illius profusionem, si quis me ab hoc quoquè crimine immunem velit dignoscere, legere ne gravetur Caput septimum Libri primi, quod est ad quantitatem in *diuturnioribus Intermittentibus* præscribendam, ubi me non transcendere intra hebdomadas tres, pro earum curatione simul, & præcautione, pondus unciæ unius Chinæ Chinæ clarè deprehendet. Quòd si loquamur de *Intermittentibus malignis*, aut etiam de *Subcontinuis*, ut vocitavi, pariter *malignantibus*, & in *acutas* sensim migrantibus, dispiciendum est Cap. 3. Lib. 3. præsertim a pag. 158. usque ad finem, & Cap. 4. ejusdem Libri a pag. 172. usque ad 174. inclusivè. Atque ibi me pro harum validissima curatione in occasione præcipiti non plus Corticis impendere, trium pariter hebdomadarum spatio, quàm sesquiunciam, aut ad summum uncias duas, peculiariter tantùm distributas, cuique obvium est cernere. Ast hæc quantitas, imò & longè minor, quæ in *Benignis* impenditur, quo jure poterit imbrobari a Cl. Auctore, qui, ut vidimus in *Collatione* Textuum illius Cortici favorabilium, Textu literis K. L. M. signato, admittit usum Corticis hodiernum *ad plures dies, donec scilicet febrile miasma sit penitus exantlatum*? Ad quod equidem opus absolvendum, eam requiri ad minimum, quam taxavimus quantitatem, nemo non videt; quotidiana siquidem idipsum experientia confirmat. Denique si de omnibus antedictis varia identidem, attentaque determinatione a me statutis, præter scrutinium rationis, quis etiam *experientiam* desideret, quam quoquè *consulendam* esse monet egregiè Cl. Auctor, præter historias omnes tribus primis Capitibus Libri 4. comprehensas, quæ Methodum meam, & proficuam, & rationalem ostendunt, præter illas inquam, ut meam insuper cautionem quoquè; imò, & nonnunquam hæsitantiam in præscribendo Cortice, in experimentis ipsis, & observationibus plurium, ac plurium annorum fundatam queat dispicere, adeat Cap. 10. Libri primi, Cap. 6. Libri quarti, & Cap. 4. Libri quinti, ni velit insuper inspicari casus alios innumeros per totum Tractatum meum dispersos. Quæ omnia in ipso Dissertationis limine per extensum indigitasse sufficiat, in reliquo clariùs adhuc exponenda ejusdem Dissertationis, ac Responsionum mearum progressu. An verò his omnibus satis patefiat, non solùm *modum* ubique *adhibitum* fuisse a me in China China præscribenda; verùm etiam fuisse definitè indicatum, quinam esse debeat, & qua religione servandus sit hujusmodi modus, a Cl. Auctore generaliter tantùm deprædicatus: item an ipse *nimis facilè*, aut *nimia copia* in Therapeutice mea illam præscribam, aut præscribendam doceam, ut fortasse visum est Nepoti, & Patruo, penes Practicos judicium sit. Quòd si fortè quispiam ex Nostratibus Medicus, me inscio, revera sit, vel videatur nimius in usu Chinæ Chinæ, illum, illosve, quotcunque sint, sicuti si regulis, & cautionibus a me positis eadem utantur, rectè utentes dicam; ita si secùs, forsitan abutentes. Sitne verò Mutinæ major Medicorum sibi ex hoc plaudentium, vel non plaudentium numerus, ego sanè, qui gressus alienos non dinumero, calculum hunc nequaquam subduxi.

§. 2.

Quaris ulterius an ſalutare conſilium eſſet uſum Chinæ Chinæ pertentare ad ſolam prophylaxim, num ſcilicet antequam ingruat ſolita febrium periodicarum tempeſtas per æſtatem, ſive autumnum, bonum eſſet Chinam Chinam adhibere ad præcautionem, ne generetur fermentum illud, quod hujuſmodi febres excitare ſolet.

(*Quæris ulterius &c.*) Fucatum hoc Quæſitum abnuo ſcalpere, ne color Diſſertationi obductus repentè concidat. Cum verò jam præ craſſitie ſua incipiat ille concidere, quamvis non ſcalptus, *alium* idcirco —— *Dic Quintiliane colorem.*

§. 3.

UT honeſtis petitionibus tuis ſatisfaciam, ad primum Quæſitum reſpondeo, juxta varias ætates, quas Divina Beneficentia percurrere mihi indulſit, (*a*) *varie ac diverſimode* de Peruviano Cortice me ſenſiſſe; juvenili ætate, ac in virili etiam ſtatu, fateor mihi in magno pretio habitam Chinam Chinam, & illa familiariter uſum, non ita tamen ab illius veſano affectu me fuiſſe infatuatum, ut illam tanquam Panaceam omnibus remediis præferrem, procedente vero ætate, (*b*) *experientia edoctum* à priori ſententia receſſiſſe me non parum, & non niſi cum ſumma cautione remedium hujuſmodi præſcripſiſſe. Sic frequenter evenit non ſolum in re Medica, ſed in aliis quoque facultatibus, quod ajebat Demea ille Terentianus.

Nuſquam ita quiſquam benè ſubducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, uſus ſemper aliquid adportet novi,
Aliquid moneat, ut illa quæ te ſcire credas, neſcias,
Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

(*a*) (*Variè, ac diverſimodè &c.*) Variè, ac diverſimodè ſenſiſſe, aut ſaltem ſcripſiſſe Cl. Auctorem de Peruviano Cortice diverſis temporibus, verum eſt nimis. *Juvenili ætate, ac in virili etiam ſtatu eam magno in pretio illi habitam quidem fuiſſe; ſed procedente ætate a priori ſententia ipſum receſſiſſe non parum*, bona ejus venia, diſtinctione indiget; enormis enim hic latet æquivocatio. Ante annum ætatis ſuæ 57. ac ideo tum in juvenili, tum in virili etiam ſtatu fuiſſe Cl. Virum uſui Corticis ſatis addictum ea vulgari, quæ tunc vigebat methodo, minimè inficias iverim: id enim & me non prorſus latet. Ab anno 57. uſque ad annum 61. ejuſdem ætatis ſuæ, nempe ab anno 1690. uſque ad annum 1694. (quo tempore Conſtitutiones Epidemicas Mutinenſes conſcripſit) receſſiſſe ipſum nonnihil a priore ſententia, itaut nonniſi cunctanter, & cum recenſitis paulò ante limitationibus, quas modò ferme ad proſcriptionem uſque remedii coarctat, illius uſum admiſerit, ultro patet ex iiſdem Conſtitutionibus. Aſt progrediente adhuc ætate, & praxi, æquè patet, illum incomparabili huic Febrifugo ſtrictiore longè fœdere, quàm in ipſa juvenili ætate ſe devinxiſſe. Id ſtatim patefecit, ac Patavinam Exedram cœpit conſcendere, fretus, ut reor, ulteriore experientia ab an. 1694. ad an. 1700. acquiſita: quo anno primam habuit in eodem Patavino Athenæo Orationem, quam *Secularem* dixit; in cujus decurſu non vulgaribus Peruvianum Corticem laudibus extulit. Multò magis extulit in *Tertia* anno

1702.

1702. ibidem habita, & in *Septima* habita anno 1706. Tandemque anno 1712. in Dissertatione *De Contagiosa Epidemia, quæ in Boves irrepsit*, eoque devenit, ut sphæram activitatis hujusce remedii propagare conatus fuerit, quousque illam tunc me propagaturum spoponderam in Synopsi Tractatus mei antea edita. Quamobrem quasi iis, quæ ipse promulgaturus eram, prævium calculum vellet apponere, ad *Tertianas Perniciosas* curandas mirabile remedium esse Chinam Chinam pronunciavit: Quorum omnium veritas, absque eo quòd hanc crambem ad nauseam usque recoquam, satis liquet ex *Collatione* Textuum illius supra prolatorum, ad quos Lectorem iterum remitto. Constat itaque evidenter, illum in provectiori, gravique ætate nempe ab anno 67. circiter ejusdem ætatis usque ad 79. eam mutasse strictiorem sententiam, quam anno tantùm 57. ad 61. professus erat, ut in mea Therapeutice asserui pag. 316. Adeòque toto vitæ suæ cursu quater saltem diversimodè, sententiis videlicet alternatim oppositis, opinatus est de Peruviano Cortice Cl. Auctor. Juvenili siquidem ætate, ac in virili statu illam in magno pretio habuit, ut hic fatetur. In prima senecta habuit in minori, ut patet ex Constitutionibus Epidemicis. In secunda senecta usq; ad decrepitam ætatem (siquidem menti tam vegetæ ulla unquam obtigit ætas decrepita) habuit in maximo, ut Opera illius palàm commonstrant. Ultima tandem Vitæ periodo, ab anno scilicet 79. usque ad 81., quo fatis cessit, habuit in minimo, ut nupera hæc Dissertatio rursus testatur.

(b) (*Experientia edoctum &c.*) Hancergo, qua edoctum se profitetur Cl. Auctor ulteriorem experientiam, ab editione tantummodo Tractatus mei, Fungorum more, citra cultum repentè prognatam, sterile biennium octogenariæ ætatis produxit. Ast reclamat ille §. 18. hujusce Dissertationis. *Observationes istæ*, scilicet usui Corticis infensæ, *multorum annorum sunt fructus* (rectiùs dixisset *duorum*, quos retuli) *& longævitatis a divina beneficentia mihi concessæ*. Quid ergo? Insequarne ampliùs Virum, qui vel in dolo aliquo deprehensus, *unum* pro re nata *pedem habet in calceo, & unum in pelvi*?

§. 4.

Absit tamen, ut febrifugi hujus vim arcanam contemptui habeam, etenim ingenue fateor Peruvianum Corticem unum esse ex iis quæ facilius admirari possumus, quàm intelligere. Sicuti enim divinum illud Hippocratis aliquando in morbis reperitur, idest quiddam abditum, quod humanum captum excedat, ita etiam in aliquibus remediis observatur non raro τὸ θεῖον & potissimum in Peruviano Cortice. Admirandum est profecto quomodo ad exiguum pulviculum quomodocunque exhibitum febris periodicæ furor conquiescat, interdum etiam extinguatur, quod de quocunque alio remedio pharmaceutico non tam facile observatur, quod sciam. Opium equidem, ex quo Nobile illud Nepenthes dolorum sedativum, paucarum horarum spatio dynamin suam ostendit, spiritus animales consopiendo, sed hujusmodi virtus ephemera est, nam altera die dolor redit, ast Chinæ Chinæ beneficium non tam paucis diebus clauditur.

(*Absit tamen &c.*) *Malo nodo malus Cuneus*, dici solet; ast hìc duro nodo mollis, & iners Cuneus a Cl. Auctore adhibetur: artificiosa quippe isthæc laudum pondere carentium congeries enomiasticis Textibus, aliàs a Cl. Ramazzino editis, nequit supplere Commentarii vicem, ut ille fortassis autumat; nisi Commentarii nomine veniat hic explicatio germano textui planè contraria. Aliud namque est asserere, ut hìc asseritur, inesse Chinæ Chinæ nescio quid arcani, quid abditi, quid tandem divini, uti quid divinum, aut potiùs quid divinandum latet in morbis, & asserere in eum præcisè finem, ut in progressu post-

modum oſtendatur, illud idem *Arcanum illudque mirabile, quod humanum captum excedit*, & Chinæ Chinæ ineſt, illud inquam, ob hoc ipſum quòd *arcanum* eſt, eſſe in praxi *amethodicum, irrationale, merè empyricum, natura ſua doloſum, ac noxium, malitiamque habens occultam, & noxam inferens tantò pernicioſorem, quantò occultiorem*, ut infra §. 6. 8. 15. 47. 50. &c.: aliud eſt ſcripſiſſe, & ſinè ulla limitatione pluries promulgaſſe, eam eſſe *Remedium*, non habens tantummodo quid divini (id nempe divini, quod etiam in morbis malignis, & in venenis exitialibus deliteſcit) ſed *divinum planè, tanquam munus a divina beneficentia nobis conceſſum, ad malè natam Febrium ſobolem*, non conſopiendam tantùm, ac interdum etiam extinguendam, ſed abſolutè *exterminandam, & exanltandum penitùs febrile miaſma, dummodo ad plures dies exhibeatur*: *cui remedio ſimile aliud optandum eſt favore Numinum, & commiſeratione, qua ſolent in res humanas, ad Febres verè Continuas, & Continentes pari ſecuritate ſanandas, ac ſanantur ab eo Periodica &c.*, quemadmodum latiùs legitur in *Collatione* pluries indicata. Certè Gloſſa recens minimè cohæret veteri Codici, digna tantùm quæ *apud Mulieres, & imperitam plebeculam* (ſi Cl. Auctoris verbis uti licet) *locum habeat, non apud eos, qui ſapiunt*.

§. 5.

(*a*) CÆtera *remedia*, uti omnia emetica, cathartica, hydrotica in morbis quibuſdam promptam opem quam ſpondent, re ipſa præſtant, ſed cum ratione, dum è corpore peccantes humores eductos adſpicimus, aſt exhibito Cortice, ſive in mediocri, ſive in larga doſi, ſaltem ut plurimum nihil ſenſibile propelli videmus, fortuitum enim eſt ſi aliquid per vomitum rejiciatur, ſive propinata China China contingat alui dejectio, (*b*) *virtute ergo ſecreta*, & adhuc incomperta Febrifugum iſtud agit id, quod agit.

(*a*) (*Cætera Remedia &c.*) QUOD perfunctoriè, ut ſic dicam, habet hìc Cl. Auctor de carentia, ſaltem ut plurimum, ſenſibilis evacuationis ab epota China China, non videtur prolatum per modum objectionis; ſed etſi eo etiam nomine intelligatur, vulgarem hujuſmodi oppoſitionem ad ultimas uſque ineptias ſolutam vide Cap. 3. 4. 5., & 6. Libri primi Therapeutices meæ. Quòd ſi te pigeat hujuſce generis *Pandectas* evolvere, & nihilominus Catharticorum, Emeticorum, aliorumque ſimilium remediorum inutilitatem, ac noxam, in concurſu Febrifugi Corticis nil ſenſibile propellentis, paucis expreſſam noſſe deſideres; adi tantummodo Cl. Auctorem Orat. 3. Jatrici Argum. pag. 101., ubi hæc reperies. *E ſingulari hujus remedii præſtantia* (loquitur de Peruviano Cortice) *quòd in Periodicas Febres vim ſuam potiſſimùm exerat, id beneficii fuimus aſſecuti, ut verum diſcrimen inter Febres Intermittentes, ac eas, quæ verè ſunt Continuæ, nec non inter illarum ſocum teneamus; neque ampliùs unica methodo Febres omnes curentur, tam Gaſtricæ, quam Venoſæ, continuato ſcilicet refrigerantium, & humectantium uſu, tot repetitis venæ ſectionibus, tot iteratis purgationibus, quæ humani corporis machinam potiùs infirment* (en ergo quid præſtent in curandis hujuſmodi febribus remedia, quæ *humores e corpore educunt*, quæque in hoc Paragrapho tam fidenter dicuntur *re ipſa præſtare promptam opem, quam ſpondent*) *ſed illæ tantùm Febres, quæ de Intermittentium familia ſunt, pulveris exigui hauſtu in vino ſoluti, aut compreſſæ quieſcant, aut etiam penitùs aboleantur*. Aboleri poſſunt igitur ſecundùm ipſum Cl. Auctorem Febres, *quæ de Intermittentium familia ſunt, hauſtu pulveris exigui nihil ſenſibile propellentis*. Quomodo autem tutò, & rationabiliter id fiat, videre eſt per extenſum locis nuper citatis Therapeutices meæ.

(*b*) (*Virtute ergo ſecreta &c.*) Hocce effatum per modum Conſequentiæ hic loci prolatum, ſinè ullo etiam antecedente, nemo, quòd ſciam, unquam negavit. Ratio tamen potiſſima (ſi velimus ingenuè fateri) cur tam *ſecreta* ſit virtus hujuſce Febrifugi, eſt quia *ſecreta* eſt *Cauſa* Febrem

brem Intermittentem gignens; hac enim cognita, facile forsan esset dignoscere quidquid habet in se China China, quod hujusmodi Causæ opponatur. Ita quoquè si Chinæ Chinæ in febres agentis ratio intima innotesceret, ad incompertam febrium ipsarum notitiam via facilis sterneretur. Ob hanc rationem Villis, Borellus, & alii ominati sunt, fore, ut ex hujusce Corticis virtute, quamvis adhuc occulta, lumen sufficiens aliquando trahatur ad detegendam *occultam* pariter Febrium Intermittentium naturam. Sed hi fortasse Viri, inquiet Cl. Auctor, ut in §. septimo, haud satis *sanamente disquisiverunt de hoc Peruviano Febrifugo*. Audiamus potiùs illum nulla præoccupatione detentum, *neque* (quod maximè cavendum præcipit eodem §. septimo) *de China China Tractatus edentem, sed ingenuè data occasione tractandi de Febribus suum judicium ferentem. Hariolari licet*, inquit ille Orat. 3. Jatr. argum. pag. 103. *hariolari licet, ex admiranda hujus Corticis virtute Febris naturam medullitus aliquando erutam iri; passim enim hujus celeberrimi Febrifugi Chymica Analysis instituitur &c.* Consequentia igitur, quæ ex hisce omnibus debet inferri de *virtute abdita* Chinæ Chinæ, respectu habito ad virtutem patentem aliorum remediorum, mediis evacuationibus sensibilibus morbos nonnullos curantium, ea non est, quam illaturus est Paragrapho sequenti Vir Cl., quòd nempe *amethodicus* idcircò sit illius usus; sed est ea, quam infert, ab ipso Cl. Auctore sæpissimè laudatus Sydenham, in Præfat. ad Lectorem lib. de *Observationibus Acutorum*; videlicet Peruvianum Corticem hac de una causa, quòd *virtute ignota sinè evacuatione sensibili* determinatam morbi speciem delet, ac destruit, jure merito *Remedium Specificum* appellari; imò *unicum* esse in Medicina, cui verè competat *Specifici* denominatio: remedia verò, quæ mediantibus evacuationibus ad varios morbos curandos adhibentur, æquè impropriè appellari *Specifica*, ac quis *Scalpellum Phlebotomum* Remedium Pleuritidis *Specificum* vocitaret.

§. 6.

Diu equidem, seu frustrante diligentia à sagacioribus Medicis allaboratum est circa hunc Corticem, ut aliquid proferrent quod animum veritatis avidum expleret, *sed vincit adhuc natura latendi*, ut olim de Nili origine cecinit Lucanus. Cum ergo post tot conatus magnorum virorum, & facta tentamina per varia experimenta, num saltem pro solamine laborum in Vegetabilium familia in Europa aliquid analogum Peruviano Febrifugo reperiri posset, adhuc ignotus sit operandi modus hujus celebris Antipyretici, asserere necesse est rationalem non esse illius usum, sed mere empiricum, & amethodicum.

(*Diu equidem &c.*) EX eo quòd Febrifugum istud agat virtute *adhuc incomperta*, ut supra adnotavit Cl. Auctor, *sit que adhuc ignotus*, ut modò repetit, *illius operandi modus*, haud satis percipio, cur *necesse sit asserere*, ut asserit, *rationalem non esse illius usum, sed merè empyricum, & amethodicum*. Hoc jacto fundamento, nunquam China China licebit uti; semper enim obstabit, qui semper *occultus*, & *ignotus* est, illius operandi modus: cum tamen aliquando utendum esse, & quomodo utendum sit, per varia ratiocinia, variasque regulas, quæcunque illæ sint, doceat idem Cl. Auctor in processu Dissertationis, & signatè §. 48., remediumque istud, quod modò *amethodicum* dicit, tandem *methodicum*, & *rationale* affectet reddere, etsi modo illi etiamnum incomperto vim suam exerat antipyreticam. Sic egomet illud idem, in prima licèt inventione sua, ut alia remedia ferè omnia, prorsus empyricum, ad rationales demum, & insolitos usus extendere pro viribus conatus sum, præeuntibus mihi aliis non paucis, egregii hujusce Febrifugi fortuitò quondam detecti utilitatem eximiam legibus Artis promovere, & ampliare studentibus. Scilicet non pudet Medicos culti hujusce Seculi (inquit doctissimè suo more Eruditissimus D. Anto-

nius

nius Franciſcus Bertini in præclariſſimo Opere ſuo, cui Titulus -- *La Medicina difeſa* pag. 171.) non pudet, inquam, Medicos hujuſce Seculi ; imò referunt ii in decus ſuum, Chinam Chinam, qua primò a Barbaris uti didicere ad Quartanas tantùm expugnandas, ad meliores uſus quotidie transferre, nedum ratione, & obſervationibus fulti ; verùm & auctoritate ipſius Hippocratis, ſic, illo notante, docentis. *Neque verò pigeat ex plebejis ſciſcitari, ſi quid ad curandi opportunitatem conferre videatur*. En igitur quo pacto ex mente Divini Senis remedia empyrica parum nota, & a plebejis ipſis petita accedente demum Medicorum obſervatione, ſtudio, & induſtria, ad rationales Canones redigi poſſint. Verùm quid multis? Nonne ignota nobis eſt virtus cujuſcumque Specifici, quorum tam creber eſt uſus, & copia tam ferax in Medicina, ut ſeries eorum, ſi cuncta vellem perſequi, facilè volumen impleret? Nemo certè virtutem novit, ſeu modum actionis, quà Lapis Aetites abortum dicitur præcavere, Judaicus mederi Nephritidi, Hæmatites Hæmophthyſi, tot Amuleta Quartanæ, aut Tertianæ Febri, tot alia Ictero, Epilepſiæ, Hyſtericæ affectioni &c. An igitur horum virtus, & actio, quantumvis *occulta*, *methodica* vocabitur, & *rationalis*, quia utplurimùm futilis, aut nulla eſt? Si hac ratione methodicus eſt rerum hujuſmodi occultè agere creditarum uſus inanis, verè ex Contrariorum regula erit amethodicus, nedum uſus Peruviani Corticis apud Medicos, ſed & apud Nautas uſus Acus nauticæ, quia *ignota*, & adhuc incomperta eſt virtus utique certa, qua verè Magnes conſtanter reſpicit Polum. Extraordinarium magis eſt id, quod additur a Viro Cl., nempe amethodicum eſſe Chinæ Chinæ uſum, eò quia *in Vegetabilium Familia nihil illi analogum adhuc reperiri potuerit in Europa*. Anne quidquid ab Indis ad nos defertur, cui ſimile non ſit in Europa, vocabitur amethodicum in Medicina? Exulent igitur a Pharmacopoliis quævis Aromata. Si verò Cortex Peruviano Cortici analogus in Europa repereriretur, numquid propterea methodicus una evaderet Americanus, & Europæus Cortex? Sed hæc fruſtra obtruduntur a me Cl. Auctori, qui decreto irrevocabili jam ſancivit, ex eo quòd *ignotus ſit adhuc operandi modus hujus celebris Antipyretici, neceſſe eſſe aſſerere, rationalem non eſſe illius uſum, ſed merè empyricum, & amethodicum*. Appello itaque a D. Ramazzino Cortici irato ad D. Ramazzinum Cortici benigniorem, & ante paucos anno ingenuè faſſum, æquè *ignotum* eſſe operandi modum *omnium* fermè, quot quot habet Ars Medica, *remediorum*: ideoque optandum eſſe ſimile aliud Febrifugum pari *ſecuritate* Febres verè Continuas ſanans, ac iſtud ſanat Periodicas ; neque referre quicquam, etiamſi *ignoto* illius operandi modo, *esco nos modo Andabatarum more* contra eaſdem Febres pugnaremus. Vide propterea, tum Textum notatum lit. C. ; tum maximè alium notatum lit. I. in *Textibus Ramazzinianis* Cortici favorabilibus, &, ni obſtupeſcas, obſtupeſcam.

§. 7.

SUppono Te clariores Scriptores legiſſe, non eos ſolum qui ex profeſſo de China China ſcripſere, qua de re tot in dies prodeunt novitates, ut de hoc remedio jam habeamus Pandectas, ſed etiam eos, qui data occaſione tractandi de febribus, ac illorum remediis, de hoc Peruviano Febrifugo (*a*) *ſana mente*, ac ingenue diſquiſiverunt, facile enim Tibi fuiſſe exiſtimo obſervare quàm parum conveniant qui ex profeſſo de China China tractatus edidere, & illi qui data occaſione de hoc remedio judicium ſuum tulere, priores enim (qualis mos eſt eorum, qui de aliquo novo medicamento tractatus integros edunt, in eo quod laudandum aſſumpſere modum neſciunt, ac ut ait Juvenalis *de magnis majora loquuntur*) ſummis laudibus remedium iſtud ad Aſtra efferunt, (*b*) *Arborem Vitæ* illud appellantes, alii vero ſuſpenſo pede de China China procedunt, (*c*) *bona & mala* quæ non raro inferat

ferat ingenue exponentes, sic (*d*) *laudatur ab his*, culpatur ab *illis*, ut legentes, ac præsertim Juvenes dubios relinquant in quam partem se dedere debeant.

(*a*) *Sana mente &c.*) QUasi sana mente non disquisierint, *qui ex professo de China China scripsere, ac edidere Tractatus*. Sed hoc in obsequium defuncti missum faciamus. Sana certè mente de hoc Febrifugo disquisivit Cl. Auctor in suis Orationibus Jatrici Argumenti, ubi tot, quas partim recensuimus, partim etiam non recensuimus laudes effudit; & quidem majores, ac unquam effuderint ii, qui, ut inquit ille, *in ea laudanda modum nesciunt, ac de magnis majora loquuntur*. Sana inquam mente tunc disquisivit de China China Cl. Auctor; tum quia non aliter potis erat quicquam scribere; tum quia, non ad augendas de hoc Remedio *Pandectas* ullo scripsit perculsus affectu, *sed data tantùm occasione tractandi de Febribus*, & signatè in tertia ex iisdem Orationibus (quæ circa Febres versatur tota) ut fusè jam vidimus. Qua postmodum, & quàm sana Minerva scripserit ille in hac Dissertatione, ubi *ex professo de China China agens*, sentit oppositum, decernere meum non est.

(*b*) (*Arborem vitæ &c.*) Ego certe, qui de hoc Remedio *Tractatum integrum edidi*, Arborem Vitæ illud me appellasse non memini. Memini tantùm, pag. 4. ejusdem Tractatus dixisse hæc obiter; cùm videlicet facilem relapsum in Febres, assumpta semel, ac unica tantùm dosi China China, citra contentionem concessi -- *Nisi hoc unum obstaret, Arborem Vitæ in China China superstitem divina clementia crediderim* -- Sed hìc Vir Cl. incidit solus in foveam, quam fecit. Mihi enim obstitit aliquid, ne Chinam Chinam appellarim *Arborem vitæ*. At illi, *nullum de eadem Tractatum edenti*, nil obstitit, quò minùs asseruerit, ut in præmissa Collatione Textuum, *Hieron hoc Picron ex Arbore Vitæ fuisse decerptum*. Sic dum Vineta mea cædere satagit Cl. Auctor, cæsit sua.

(*c*) (*Bona, & mala &c.*) Satis memetipsum citavi, ut ostenderem, quàm *suspenso pede processerim* in Opere meo, usum Chinæ Chinæ methodicum omni adhibita cautela ibidem indigitans. *Malos* verò æquè ac *bonos* eventus an ingenuè *exposuerim*, quos ab illius administratione, vel præpostera, vel præpopera, vel minùs castigata, vel minùs circumspecta procedere observavi, facile est cernere a pag. 276. usque ad 277. & a pag. 310., usque ad 313. ut & pag. 324. & 326. ejusdem Operis. Imò si quis ultroneam quoquè ingenuitatem meam velit adhuc clariùs dignoscere, lustret historias defunctorum, quibus, vel planè desperatis, vel constitutis in aliis quibusdam difficillimis circumstantiis inutiliter solùm (neque enim noxiè) propinatus est Cortex: eas verò reperiet a pag. 182. usque ad 185. Tractatus ejusdem. Ut proinde, si fortè modò me petat, me certè nequaquam attingat Cl. Auctoris Censura.

(*d*) (*Laudatur ab his &c.*) Laudari ab uno, & culpari ab alio, est Fatum pluribus aliis Remediis commune; ut laudari ab uno, & ab eodem culpari, unius est Chinæ Chinæ in Scriptis Cl. Ramazzini. Inde puto & ego, fore posthac, ut non ampliùs ambigant Juvenes, *in quam partem se dedere debeant*. Viro enim Cl. in *Collatione* superiùs allata viam utramque præmonstrante, tam *dextrorsum* vergere impunè poterunt, quàm *sinistrorsum*. Nisi forsan illis in eo bivio, cui simile rarò visitur, constitutis contingat, quod sibimetipsi, Veterum, & Recentiorum volumina, ut naturam Febrium explorarent, evolventi, contigisse refert idem Cl. Auctor pag. 89. Orat. Jatrici Argumenti, recollens illud Terentiani Senis -- *Incertior multò sum, quàm dudum*.

§. 8.

(*a*) IN *provectiori* ergo ætate experientia edoctus, & observatis noxis ab illa prognatis, cautius in illius usu processi, & mediocri solum dosi præscripsi (*b*) *ad drachmam unam* vel duas in febribus intermittentibus, quando nimis protractæ ægros fatigarent: in hunc præ-

præcipuum finem, ut aliquot dierum induciis impetratis æger recrearetur, & vires resumeret, (c) *non sine spe*, imo cum certitudine febrem redituram, quæ una cum natura roborata, morbi causam expelleret, seu mutata aeris temperies, quæ in morbis diuturnis magnam vim habet, febris historiam absolveret; hæc mea est methodus, qua in ætate saniori sum usus. (d) *Cæterum* in quacumque febre intermittente, quacumque ætate, sexu, regione, tempore, temperamento, corporis habitu, Chinam Chinam indiscriminatim exhibere velle, magnum abusum esse judico.

(a) (*In provectiori &c.*) PRæter id, quod diximus §. 3., & dicturi sumus §. 18. de *experientia* per Cl. Auctorem acquisita *in provectiori*, ut inquit, *ætate* pravorum effectuum Peruviani Corticis, hìc quoquè loci animadvertat Lector, Virum Cl. ab anno 67. ad 79. ætatis suæ (quæ quidem ætas videtur nonnihil provecta) tot, tantaque scripsisse, ut vidimus, & posthac videbimus, in commendationem Chinæ Chinæ, ut minimè verisimile sit, noxas ullas ab ea prognatas illi tunc observatas fuisse. Universam ergo experientiam noxarum hujusmodi eo ipso anno ætatis 80., quo Dissertationem hanc conscribebat, praxique Medicæ exercendæ vitio corporis impar evaserat, ipsum acquisiviisse necesse est, & tunc tantùm Chinam Chinam cautiùs præscribere didicisse. Hæccine ergo longa illa multorum annorum experientia tam inconcussa, quam jactitat?

(b) (*Ad Drachmam unam &c.*) Præscribere tamen ad Drachmam *unam*, & *semel* tantùm, idem est ferè ac non præscribere. Ad Drachmas autem duas in istiusmodi diuturnis, benigniisque Intermittentibus Febribus, verè sat est, ad impetrandas aliquot dierum inducias; quandoque etiam ad extinguendam Febrim: neque ego hisce casibus hanc dosim vulgarem transcendo, ut aliàs sum effatus; nec rarò quoquè unam tantùm Drachmam prima vice præscribo. Sed sive unam præscribam, sive duas, sequentibus semper diebus nonnullas iterum Drachmas, vel saltem semidrachmas sumendas præcipio, ne, si fieri possit, Febris, ut verè nocens depulsa, iterum redeat. Idipsum commendavit aliàs Cl. Ramazzinus, tum in Dissertatione *De Contagiosa Boum Epidemia*, fassus ibi pag. 38., tacitèque approbans, ut ex contextu, quòd nostris temporibus *hujus remedii dosis largior esse cœpit, quàm olim*, tum in Orationibus Jatrici Argumenti pag. 102. his verbis. *Postquam hujus Remedii usus innotuit, & non semel tantùm, ut olim, sed plures ad dies exhiberi cœptus, donec Febrile miasma fuerit penitùs exantlatum, talem Febres curandi Methodum factam fuisse fateri oportet, qualem in re Militari post inventum pulverem pyrium omnes norunt &c.*, ut fusiùs in Collatione Textuum illius lit. K. L. M. Immeritò ergo nunc ad unam, vel alteram Drachmam restringit rectum usum Corticis idem Cl. Auctor. Alia profectò mensura, & quidem pro Febrium varietate varia, statuenda est. Verùm de congruente singulis Febrium generibus Chinæ Chinæ dosi, pleniorem in sequentibus suo loco sermonem habebimus.

(c) (*Non sinè spe &c.*) Plura hoc loco sunt perpendenda. Inquit Cl. Auctor, se Chinam Chinam præscripsisse *non sinè spe, imò cum certitudine Febrem redituram*. Quoad *spem redituræ Febris*, alicui forsan lusui locus esset, si viveret Vir Cl., cui placuit olim in suis Constitut. Epidem. pag. 125. annotare, quinam *fuerit Medicis annus quæstuosior*: modò cum cineribus jocari non decet; atque ob id etiam, quòd Viro, non quæstus, sed famæ cupido, minimè congruunt hujusmodi ludicra. Relinquamus ergo hanc *spem* cuipiam Agyrtæ, aut Circulatori, corium humanum cùm se præbet occasio, lubenter negotianti. Quò ad *certitudinem* verò reditus Febris, quam habuit idem Vir Cl., cùm Chinam Chinam præscripsit *ad impetrandas tantùm aliquot dierum inducias*, quispiam me doceret velim, quomodo conciliandus sit Textus iste cum alio Textu Paragraphi 27., qui sic habet. *Hic nimirum Medicorum est error, ut si Chinam Chinam in hunc solum finem præscribant, ut paucos a paroxysmis dies liberos obtineant, interdum eludantur, Febre amplius non redeunte*

unte, ſed tacitè corpus depaſcente. Anne igitur unus ille potuit cum Febre paciſci, ut ea rediret? atque ita quidem ex privilegio ſpeciali, ut quod ei licuit, cæteris Medicis nequaquam liceat? Ad hæc ſi ſatis cautè ſe China China uſum putat *in ætate ſaniori*, quia uſus eſt *in hunc præcipuum finem, ut aliquot dierum induciis impetratis Æger recrearetur, & vires reſumeret, quando Febres nimis protractæ Ægros fatigarent*; cur æquè cautè ſe, vel alios non putaret uti, ſi Febribus modicè tantùm protractis, ea uterentur ad tollenda *gravia Symptomata* quandoque ſupervenientia, quæ vires etiam conſtantes non rarò opprimunt, Ægrumque tandem in vitæ diſcrimen adducunt? Hunc ſanè titulum pro præſcribenda rationabiliter China China, Viro Cl. cæteroqui ſuſpecta, potiorem crediderim, quàm ut Æger a *diuturnitate* morbi *recreetur*, & vires reſumat.

(*d*) (*Cæterum &c.*) Huic Textui ante annos octo hunc alium Textum præmiſit, & poſt biennium ſponte recuſit Cl. Ramazzinus: feratque Lector coactam hanc repetitionem *provocante materia. Solus Peruvianus Cortex, nobis a Divina beneficentia munus conceſſum, ſinè alterius rei mixtura* (ſunt illius præciſa verba, quæ in ſeptima Oratione Patavina leguntur pag. 212. ſecundæ Edit., & pag. 19. primæ Edit.) *in qualibet Regione, quocunque anni tempore, ætate, ſexu, temperamento, Febres ſaltem recurrentes, atque intervallatas fugat, & exterminat.* Si adverſari ſibimetipſi in eadem provectiori ætate non eſt hoc; quodnam erit? Certè quiſquis non ultra conſcius hæc legeret, facilè Cl. Ramazzinum diceret anno 73. ætatis ſuæ quo hæc primò conſcripſit, & 75., quo ea recuſit, *infatuatum eo veſano affectu* erga Corticem Peruvianum, quo nec fuiſſe inquit *juvenili ætate, cùm Chinam Chinam habuit in magno pretio.* Sed tantam rerum diſcrepantiam in tanta verborum ſimilitudine miretur nemo: ſic namque *iiſdem literis Comœdia, & Tragœdia componitur.*

Si qua tamen limitatio extra tot fruſtraneas a Viro Cl. recenſitas conſtituenda videatur, ea una potiùs eſt, quam ego indicavi pluries in Opere meo, locis antea citatis, & alibi; ſcilicet, ne quocunque morbi tempore (non quocunque tempore anni) imò nec in quacunque Febre Intermittente, niſi videlicet ea *Corruptiva* ſit, Cortex adhibeatur; ne vel præmaturè ſiſtatur Febris, quæ ſeriùs ſiſti debuiſſet, vel ea ſiſtatur, quæ abſolutè non erat ſiſtenda. Quamobrem ſi arrideret Scholarum diſtinctio, dicendum eſſet, Chinam Chinam convenire in quacunque Febre Intermittente *ſpecificè*, puta, tam in Quartanis, quàm in Tertianis &c. non in quacunque *individualiter*; ſed in una convenire, non in alia: imò ubi etiam individualiter convenit, modò uno tempore illius convenire, modò alio. In hoc conſiſtit, magna ſaltem ex parte, uſus methodicus. Cætera ab eo recenſita non prohibent Chinam Chinam uſurpari; ſed ad ſummum eorum nonnulla dici poſſunt quoquo modo prohibere quò ad quantum, ut, ſi Puero ea ſit præſcribenda, minori doſi præſcribatur, ac præſcribatur Adulto. Sed hæc quibuſvis remediis communia cum ſint, & vel Tyronibus nota, non eſt cur illis Practicos velit morari Cl. Auctor.

§. 9.

CErte in (*a*) *Pueris*, & *Adoleſcentibus*, ubi per æſtatem febribus intermittentibus, quæ ut plurimum ſunt tertianæ ſpuriæ, raro autem ſimplices, & exquiſitæ, parum proficuum obſervavi Chinæ Chinæ uſum, licet enim videantur aliquantulum miteſcere, hoc febrifugo exhibito, ſæpiſſime redeunt, & ad multos menſes (*b*) *contumaciores perſtant*, nec niſi ad oppoſitas anni tropas receptui canunt. (*c*) *Vidi* anno elapſo Patavii in familia quadam, quæ multas puellas habebat, eodem tempore febribus iſtiuſmodi laborantes, cum ferina tuſſi in principio acceſſionis, quibus cum varia remedia fuiſſent adminiſtrata, ſed incaſſum, & Mater inſtaret, ut illis præſcriberetur China China, nec Medici qui curationi aderant annuere vellent, Mater libere

bere dixit se tale remedium, cujus vim fuerat experta esse exhibituram, quod cum feciſſet febres ſemper contumaciores ſunt factæ, ac per totum autumnum, ac hyemem, uſque ad veris principium perdurarunt; ætas enim hujuſmodi ob errata in victu, & minorem per ambitum corporis humorum diffflationem, ab hoc remedio, quod nihil è corpore educit, (*d*) *ſed potius concentrat*, nil opis obtinet; fortior autem ætas, qualis eſt Juvenum & virorum facilius ſuſtinet incommoda, quæ poſſet China China inferre.

(*a*) (*Pueris, & Adoleſcentibus &c.*) NE tẽpus inutiliter teram, oſtendendo proficuum Pueris, & Adoleſcentibus Peruvianum Corticem, (quod nonniſi experimentis poteſt nervosè probari) neve caſus propemodum innumeros in medium adducam, qui in dies hoc idem evincunt; ſat erit eos tantùm rurſus indicare, quos in Therapeutice mea protuli, ubi tam diuturniorum *Intermittentium*, quàm *Subcontinuarum*, atque etiam *Lentarum*, non contemnendæ curationes viſuntur. Adeat ergo Lector Tractatum meum pag. 87. hiſtoria 7. pag. 94. hiſt. 17. & pag. 96. a principio ad finem. Item pag. 209. hiſtoria 3. pag. 227. hiſt. 1. & pag. 238. hiſt. 9. Item pag. 319. hiſtoria 1. pag. 320. hiſt. 2. pag. 321. hiſt. 3. pag. 323. hiſt. 4. & pag. 325. hiſt. 6. Non ergo *parum proficuus Pueris, & Adoleſcentibus eſt China China uſus*, ſi ea ſolùm cùm decet, atque ut decet adminiſtretur. Potiùs non adeò frequens in illis eſt utendi occaſio; quippe quibus faciliùs eſt, & febres ſortiri *depurativas*, & eas ſinè gravi incomodo diutiùs perferre.

(*b*) (*Contumaciores perſtant &c.*) Si perſtant Pueris ad multos menſes contumaciores Febres, cùm redeunt ab epota China China, quomodo *illarum reditus* denuo poſt Chinam Chinam exoptatur a Cl. Auctore §. 25. *loco remedii?* Vel ſi *remedii loco* ſtat *reditus febris*, cur modò ab eo damnatur hoc idem remedium, cujus actio ſi diutiùs perſtet, diutiùs juvabit? Hac data occaſione, quærerem inſuper, ſi liceret, cum Peruvianus Cortex commendetur ſæpius a Viro Cl. in Conſtitutionibus ſuis Epidemicis ad Vermes Puerorum necandos, ut pag. 14. & pag. 61. ipſarum Conſtitutionum: & cum in præſenti Diſſertatione dicatur habere *malitiam occultam*, qua noxas plurimas ratione ſui poſſit progignere, qui fiet, ut ſolam *virtutem*, qua Vermes necat non *malitiam*, qua homini nocet, exerat in Pueris induſtrius Cortex?

(*c*) (*Vidi &c.*) Quidquid Patavii contigerit in Puellis unius Familiæ, quibus forſan *ſemel tantùm* (ſcitq; Deus qua doſi, qua lege, qua methodo, & quo morbi tempore) invitis Medicis Chinam Chinam exhibuit impatiens Mater, certum eſt, Mutinæ mihi longè aliter ſæpius contigiſſe, ut retuli; nec ab uno tantùm eventu malè parto aſſurgit Regula, ſed a multiplici. Interim eo quoquè caſu nil magis profecerant *alia remedia incaſſum*, ut legitur, *antea adminiſtrata*. Neque proinde adhuc meante aſſequor, unde habuerit Vir Cl., durationem ulteriorem earum Febrium aſcribendam potiùs fuiſſe Chinæ Chinæ, quam aliis remediis æquè incaſſum adminiſtratis. Quoniam ergo, ut ſubdit, *Contumaciores Febres per totum Autumnum. & Hyemem* his Puellis *factæ fuerunt*, cur illas Veterum Febrifugis, ipſo judice, longè *præſtantioribus*, licèt e corpore *nihil ſenſibile* pariter *propellentibus*, *quibuſque ſolis*, ut inquit §. 18., *Medicina poſſet eſſe contenta*, non fugavit Cl. Auctor, unde erubeſcerent, & Chinæ Chinæ Fautores, & audacula Genitrix?

(*d*) (*Sed potiùs concentrat &c.*) Si quis Tractatum meum legere non renuat, inveniet paſſim in hiſtoriis, ut in 19. & 20. Cap. 2. Libri 4., nempe pagg. 225. 226. ab epota China China urinam copioſiorem redditam; atque hoc quidem perpetuum eſt. Inveniet inſuper, idem Febrifugum propinatum erumpentibus Corticis Sudoribus, fluentibus Menſtruis, Puerperiis, Alvo &c. nunquam haſce evacuationes interturbaſſe; ſed eas ſolùm ſiſtere conſueviſſe, quæ Symptomaticæ ſunt; inquantum ſcilicet tollendo Febrem, indè quoquè producta tollit Symptomata: non autem quia vi peculiari polleat eaſdem evacuationes ſiſtente. Cur itaque tam fidenter, & gratis aſſerat Cl. Auctor, *hoc Remedium nihil e corpore educere, ſed potiùs concentrare*, non video. At de his fuſiùs alibi, præſertim §. 41.

(*a*) *AST*

§. 10.

(a) AST *hoc de muliebri* ſexu dici nequaquam poteſt, ſexus enim muliebris ex ſua natura minus aptus eſt ad beneficia reportanda ex uſu Chinæ Chinæ, minus enim operoſus eſt hujuſmodi ſexus, & larium domeſticorum magis amans; (b) *Monialibus præſertim* intra ſua Clauſtra concluſis, parum ſalubrem eſſe Chinæ Chinæ uſum, ſatis compertum habeo; perraro etenim induci potui, ut illis Chinam Chinam exhiberem, nec niſi cum proteſtatione (c) *febrem redituram*, & pertinacius duraturam, Medici enim non ſolum ab ægris, ſed etiam ab aliis Monialibus interdum compelluntur præſcribere ea, quæ nollent remedia, quod obſervavi pariter in puellis, quæ apud ipſas educantur. A Monialibus itaque antifebrile iſtud exoticum longe ablegare bonum judico, ab experientia ſic edoctus, febres enim Sacrarum Virginum, ut ut parvæ, habent neſcio quid abditum, cui malo abigendo potius alchalia volatilia, quàm fixa conveniunt. (d) *Ab Ædibus quoque Nobilium*, aliorumque potentium Virorum, in ocio urbano, ſeu rureſtri cum victus lautitia degentium, Chinam Chinam proſcribi utile judico, licet enim ubi interdum ex aliqua febre intermittente decumbant, quamvis caſſiæ modico purgentur, aut vena ſecetur, non tam facile diſponi poſſunt, ut ſatis tuto iis præſcribi poſſit febrifugum, ut ab aliis malis poſtea non plectantur.

(a) (*Aſt hoc de muliebri &c.*) DE hoc Ligno vitæ poteſt fructum carpere etiam poſt lapſum fœmineus æquè, ac virilis ſexus, ut diutiùs vivat. Si exempla cupiat Lector, adeat (ſecluſis hinc Mulieribus *Gravidis*, & *operoſis*, quæ plures forent) adeat inquam Therapeuticen meam pag. 81. hiſtoria 4. pag. 86. hiſt. 5. pag. 87. hiſt. 6. pag. 91. hiſt. 14. pag. 201. hiſt. 9. pag. 202. hiſt. 10. & 11. pag. 203. hiſt. 12. pag. 218. hiſt. 10. pag. 220. hiſtor. 12. pag. 221. hiſt. 13. pag. 231. hiſtor. 4. pag. 324. hiſt. 5., pag. 248. hiſt. 1., pag. 249. hiſt. 2., tandemque pag. 254. a fronte ad calcem, ubi proſtant inſignes Mulierum China China ſanatarum hiſtoriæ. Sed forſan id contigit, quia hiſce temporibus ſequior ſexus *Larium domeſticorum* eſt *minùs amans*, ac olim.

(b) (*Monialibus præſertim &c.*) Quod eſt ad Moniales, adeat idem Lector pag. 80. hiſtoria 2. pag. 88. hiſt. 9. pag. 89. hiſt. 10. pag. 223. hiſt. 16. pag. 235. hiſt. 6. &c. Id unum ſciſcitarer a Cl. Auctore, ſi adhuc eſſet in vivis, num ſcilicet ad Veſtales quoquè illas quas Tertiarias vocant, quæque Moniales cum ſint, extra Clauſtra tamen vagantur, extendatur illius Interdictum. Nec feſtivè tantùm ſciſcitarer, ſed ad rem quoquè: nuper enim dum hæc ſcriptitarem, venit domum meam Tertiaria quædam ex ordine S. Franciſci, cui nomen *Soror Maria Franciſca Righi*, ut me de invaletudine ſua conſuleret. Narravit illa mihi (narro ego, quæ ipſa retulit) ſe Quartanam Febrem diutiùs geſtaſſe; pro cujus curatione cum Chinam Chinam jugiter reſpuiſſet, tandem aſſumptis, nunc Medicorum, nunc Mulierum ſuaſu, pluribus Veterum Febrifugis, id opis reportavit, ut *Febrium cauſa extenuata, & ſenſim exantlata* (quemadmodum loqui conſuevit Cl. Auctor) elapſo integro *decennio* convaluerit: poſt vacationem autem duorum menſium a Febre, ſibi ex improviſo ſuccreviſſe in infimo ventre Tumorem quemdam dolorificum, ferme ac ſi Corticem Peruvianum, *obſtructiones*, *cachexias*, & his ſimilia, ex eodem Cl. Auctore, mala progignentem, potaſſet. His ita ſe habentibus, quærerem, an Peruviano Febrifugo poſt ſex V. G. priores menſes aſſumpto, citiùs illa, tutiùs, atque

que jucundiùs convaluiſſet necne. Jam verò rurſus ad nos. Siquid cavendum eſt in Monialibus China China curandis, illud eſt, ut diligenter diſpiciamus, num Febres earum verè pendeant a Fermento ordinario Febrium Intermittentium, an potiùs, ut perſæpe accidit, a nervoſo, vel lymphatico genere univerſo, atque occaſione potiſſimùm vitæ cœlibis: quo caſu longè minùs efficax eſt actio Corticis. Has verò diverſi ordinis Febres, per ſua ſigna ab invicem dignoſci aptas, nonniſi peritis datum eſt internoſcere, iiſque tantùm, qui callent ex praxi, quantum ab æqualibns abſint ſimilia, &

—— *quid diſtent æra lupinis.*

(*c*) (*Febrem redituram &c.*) Ne me quidem latet, Febrim ferè ſemper *redituram*, ſi *ſemel* tantùm *ad Drachmam unam, vel duas* exhibeatur Peruvianus Cortex, ut Auctor conſuevit: non ita? vel non tam facilè, ſi *repetatur*. Si verò Febres poſt aſſumptam Chinam Chinam redeuntes, redeunt contumaciores, *& pertinaciùs duraturæ*, cur (quod pluriés cogor regerere) cur inquam ex eodem Auctore §. 25. *optandum, ut redeant remedii loco, ad abſolvendam Febris Hiſtoriam*? Aut cur Chinam Chinam præſcribit & ipſe *ad impetrandas inducias*, ſi has inducias excepturus eſt longior cruciatus?

(*d*) (*Ab Ædibus quoquè Nobilium &c.*) Quò ad Viros Nobiles in otio urbano, vel rureſtri degentes China China curatos, neque tamen *ab aliis malis*, quæ aſſerente Cl. Auctore, Chinæ Chinæ potus portendit, *ſubindè vexatos*, videnda pag. 204. hiſtoria 14. pag. 209. hiſtor. 2. pag. 214. hiſt. 9. pag. 239. hiſt. 13. &c. Forſan ſi Cl. Auctoris Edictum aliquantò citiùs emanaſſet, non auſus eſſem præſcribere plebejum iſtud Febrifugum Nobiliſſimis quibuſdam Viris, ut puta Neapolitano Principi Limatulæ Duci, Tertiana duplici Subcontinua, & ad Acutam properante detento; feliciſſimè tamen illius ope ſanato: ſicut neque Nobili Hiſpano Viro, & (quod ſecundùm Cl. Auctorem auget difficultatem felicis curationis) præpingui, Domno Joſepho Marchioni de Borda, & Aragon, modò pro Sacra Cæſ. Cath. Majeſtate in Regno Neapolis totius Hiſpanæ pedeſtris Militiæ Generali Caſtrorum Præfecto, qui cum Tertiana pariter duplici, nedum Subcontinua, ſed & Malignante, ac fermè Lethargica Mutinæ laboraret, ignobilis hujuſce Febrifugi auxilio convaluit: neque tandem Parmam accitus ad inviſendum Marchionem Joannem Franciſcum Gonzagam, unum ex Generalibus Tribunis Militum Regis Chriſtianiſſimi, Tertiana ſimplici Intermittente, ſed in Cardiacam Pernicioſam converſa malè vexatum, calculum meum appoſuiſſem tam facilè, ut illi methodo valida, quemadmodum in hiſce repentinis Febrium mutationibus mihi mos eſt, exhiberetur exoticum iſtud, *doloſum*, & vile Antipyreticum; quantumvis hoc idem a Doctiſſimis Viris Parmenſibus curationi præſentibus (inſtante præſertim D. Clerico) etiam ut mihi, qui nondum illùc perveneram, pro eorum humanitate morem gererent, & præcipiti exitio occurrerent, in uſum jam revocaretur, favente ſtatim communibus noſtrum omnium votis eventu, Doctiſſimiſque pariter plaudentibus fortunato operi Mantuanis Profeſſoribus, ſubinde cum Fratre decumbentis Equitis illùc pariter accedentibus. Has, inquam, Curationes recentes Nobilium Virorum tam feliciter abſolutas fortaſſe non auſus eſſem hoc remedio pertentare, aut eo ab aliis jam pertentato, meis quoquè ſuffragiis additis tam facilè perſequi, ſi mihi Animadverſio hæc ſevera Viri Cl., dictatorio plane ſupercilio prolata, & experimentis imaginariis feriantis biennii extremæ illius ſenectæ firmata, paulò priùs innotuiſſet. Sed quoniam poſt res jam feliciter geſtas tempeſtivè illa non exiit, ſatiùs eſt, eam repetito pluries ſucceſſu inanem deprehenſam negligi, quàm Praxim hanc auſpicatiſſimam.

§. 11.

(*a*) *Sed quid Medico Aulico* agendum, inquies, ubi aut Conjugem, aut Filium Principis, ſive ipſum Regnantem Principem, febre aliqua intermittente inter æſtivos ardores decumbere contingat? (*b*) *Num ſuo Principi*, apud quem multoties glorioſas curationes, in

hoc

hoc atque illo à se factas solo Peruviano Cortice, celebrarit, tam fidenter, tam animose (c) *potionem hujusmodi* porriget, ut illi (d) *præcordia non sudent* ob metum de aliquo improspero eventu? Hac in re si Galenum consulere velimus, optimum habebimus documentum, ille etenim, ut refert in Libro de *Præ. Ad Post.*, ab Imperatore, passione quadam stomachi ab assumpto cibo laborante, per noctem accersitus, & ab ipso interrogatus quo remedii genere hujusmodi passioni mederetur, cui Romani Medici nil opis afferre potuissent, prompte respondit se cæteris hominibus sic affectis (e) *vinum pipere insperſum* exhibere solitum, Regibus autem, non nisi *tutissima remedia* à Medico debere præscribi; (f) *num autem* Peruvianus Cortex inter tutissima remedia recenseri debeat, judicet cui Cor sapit.

(a) (*Sed quid Medico Aulico &c.*) HIC piis Auctoris Manibus pio silentio litanda, quæ cæteroqui congrueret acrior responsio. Nec enim illi fuerat satis, generalia sibi creasse ab exordio, quæ pro arbitrio resolveret Quæsita, nisi peculiare hoc quoquè de rebus, ut juvat sperare, ne futuris quidem, esset denuo commentus, ut jocari visus cum Nepote, *as alienum* interim *luderet vel nondum cusum*. Emphaticus tamen, quo usus est citra opportunitatem loquendi modus, etsi indefinitus, casusque respiciens tantùm possibiles (nullus enim hujusmodi hactenus Deo dante, saltem hìc loci, contigit) videtur *fidenter* admodum, atque *animosè* ab Auctore vivente usurpatus; sed liceat modò defuncto, quod forsitan minùs licuisset viventi. Liceat, inquam, illi hæc impunè proferre, atque ab Aulis Principum pro libito suo Chinam Chinam proscribere. Monendus tantùm Typographus, qui omnia simul Viri Cl. Opera quamprimum recusurus dicitur, ut Tractatui illius, *De Principum Valetudine tuenda*, Præceptum hoc tanti ponderis, ab Auctore ipso tunc omissum, peculiariter adjiciendum curet.

(b) (*Num suo Principi &c.*) Nisi duos de eadem Fidelia velit Cl. Auctor denigrare, non dealbare parietes, sed unum tantùm, adeòque si Medicus ille Aulicus forem ego (ut in me unum conversa facilè hariolatur Urbs tota) quem pictorio veluti calamo studet ille circumscribere, coloribus a Nuncupatoria Epistola mea forsan petitis, sed alteratis, & ad omnimodam usque mutationem confusis, sinè ulla prorsus hæsitantia hæc responderem. An apud meum Principem *gloriosas curationes jactarim*, an laudibus minimè promeritis, prout modestum hominem decet, potiùs obstiterim, tribuerimque divino tantùm favori, quos ad Principem fama detulerat faustos eventus: item an ea, quæ modò minùs humaniter in me vibrantur spicula a longè præviderim,

— *ipsos divinarimque lacertos,*
Queis jaculanda forent;

tandemque an his de causis Therapeuticen meam, nedum suadente, sed & ferè dixerim imperante eodem Principe invitus ediderim, ipse scit, qui mihi & Dominus clemens est, & æquus Judex. Id insuper addam (quæ mihi est gloria non levis) eundem Serenissimum Dominum meum, post editam, sibique jam notam Dissertationem Cl. Auctoris, cum fortè haud leviter ægrotaret Vir quidam Principis existimatione dignus, de cujus idcirco salute solicitus erat ipsemet Princeps, mihi animum, & stimulos addidisse, ut Ægro inspecto, repertoque in talibus circumstantiis, ut ei China China judicio meo posset opitulari, posthabitis, si quæ obstitissent, adversis cavillationibus, id remedium promptè, statimque præscriberem. Cui cum facilè id me præstiturum respondissem, quoties ea se mihi præbuisset opportunitas ex parte morbi, quæ se præbebat ex parte Subjecti, videlicet privatæ personæ, non æquè facilè idem acturus, si fuisset in discrimine salus cujuspiam Principis, quibus Chinam Chinam minimè offerendam docet Cl. Ramazzinus, reposuit ille subridens, *cavendum esse pro viribus ab occasione hujusmodi: cæterum necesse esse, ut Principes, qui commune cum reliquis hominibus habent morborum fatum, communia quoquè*

cum illis habeant remedia. Ægrum itaque inviſi (ne deſit complementum hiſtoriæ) Tertiana duplici Subintrante nonnihil violenta detentum; quam tamen, cum ad depurationem ea vergere videretur, nondum Peruviano Cortice attingendam cenſui: quamobrem methodo tantùm vulgari adhibita, ad vigeſimam primam uſque diem protracta eſt illius judicatio, quamvis negotia Principis Ægrotanti commiſſa, citiorem exigerent curationem. Cum verò poſt dies nonnullos incidiſſet ſuſpicio non levis de Febre eadem recidiva, Corticem ipſum ad præcautionem præſcripſi, facilè annuente curante Medico, in hocce remedium ſuopte genio pro re nata propenſo. Paucis horis elapſis ab aſſumpto Febrifugo, quæ jam prope imminebat, ſucceſſit Febris; eo tamen repetito, hæc ſtatim penitùs ſuppreſſa eſt ſinè reditu, ſimulque expleta ſunt Principis æque, ac Ægrotantis vota.

(*c*) *Potionem hujuſmodi &c.*) Si ex Croco Metallorum, ex pulvere Algorethi, ex Elaterio, Eſula, aut Gummi gutta conflata eſſet *hujuſmodi Potio*, poſſetne acerbiùs illa, ne ullo quidem colore quæſito, proſcribi a Cl. Auctore, apertam hoc loco *temeritatis* notam Aulico Medico apud Principem præter rationem prorſus inurente? Nolo hìc hiſtoriolam recenſere accuſationis, ab Antiphilo Pictore ad Ptolemæum Regem delatæ adversùs Apellem, Luciano referente: quæ inſimulatio, probabilitatis limites non parum excedens, evanuit ſtatim ac Rex animadvertit, *Antiphilum Apellea artis æmulum eſſe*; nolo inquam recenſere hiſtoriam hujuſmodi; neque enim Apelles ſum ego in Arte medica, aut Viri defuncti æmulatione dignus; neque fuit ille capax unquam livoris Antiphili. Sed ad quid quæſo pavorem, quem verè nullum habebat Vir Cl., imò quem in reliqua Diſſertatione, *dummodo adhibeatur modus*, ſe non habere profitetur, tam ſtrenuè ſimulavit? Certè neque timuit ille, neque ſenſit quæ protulit. *Nolim quis inferat, velle me ex Albo medicaminum Chinam Chinam expungere* (inquit ille §. 48.) *abſit hoc; habeat ſuos uſus remedium iſtud: beneficium, quod afferre poteſt, ab illo excipiamus &c.* Si ergo *ſuos uſus habere debet remedium iſtud, ſi beneficium aliquod poteſt afferre*, quo jure poſtea potio illius ex arte parata, ſudores e præſcribentis Medici præcordiis, ob metum ſiniſtri eventus debebit ciere?

(*d*) (*Præcordia non ſudent &c.*) Sudent inexpertis præcordia; non millies, & innoxiè ſemper expertis. Mihi fortaſſis ea ſudarent, ſi quando in Febre aliqua, non tantùm Intermittente benigna, de qua ſum parum ſolicitus, quippe ſæpius depurativa; ſed nonnihil graviore, præſertim in circumſtantiis, in quibus Peruvianum Corticem, vel opportunum, vel abſolutè neceſſarium cenſeo (quas omnes tamen avertat Deus, ut hucuſque avertere dignatus eſt) præſentaneum hoc auxilium vano quopiam timore perculſus, vel obſtrepentibus hujuſmodi terriculamentis inaniter divexatus, me omiſiſſe dignoſcerem, a munere meo, officioque Principibus meis debito turpiter declinans. Piget me ſanè Cl. Auctorem tam emphaticè hìc locutum, redarguere ſtatim inconſtantiæ, ac erroris; ſed materiæ pondus vulneratæ veritatis diſſimulationem non patitur. In toto Diſſertationis decurſu, & ſignatè paulò ſupra §. 8., ubi revelat ille Methodum ſanioris, ut inquit, ætatis ſuæ, univerſaliter loquendo, Peruviani Corticis uſum admittit, & approbat *in hunc præcipuum finem, ut aliquot dierum induciis impetratis Æger recreetur, & vires reſumat*, additq; inſuper infra §. 48. *ad eundem finem obtinendum, ſcilicet ad obtinendum aliquod intervallum pro virium reparatione admittendum, & laudandum eſſe Chinæ Chinæ uſum in Febribus præſertim intervallatis*; quin imò §. 22. Ægris ipſis quandoque citra rationem poſcentibus, *in mediocri doſi, ut lædere non poſſet* (poteſt ergo ita exhiberi, ut lædere non poſſit) *eam exhibuit cum eventu*, ut fatetur, *ſatis felici*: id, quod verè cohæret præceptis illius, ut ſcilicet uſus Chinæ Chinæ in Febribus *ſit qualis eſt Opii ad ſedandos dolores*; utriuſque enim remedii, ipſo docente eodem §. 48., eadem eſſe debet, & regula oblationis, & cautio. At hoc ſolamen ſaltem, quod fatigatis Ægris cujuſcumque conditionis, imò & fœminis ipſis utero gerentibus (quibus §. 13. non ſolùm tutò, ſed & cum *beneficio* aſſerit Chinam Chinam exhiberi) concedit, & donat Cl. Auctor, quomodo *tam fidenter, tam animosè* Magnatibus denegat, quibus tamen dolore aliquo afflictis Opium præſcriberet, quamvis, niſi cautè exhibeatur, haud neget eodem §. 48. periculum fortè ſubeſſe, *ne ex ſomno excitare poſſimus, quem obdormire volumus*? Si verò in Principibus quo-

què

què Chinam Chinam admittat, eo saltem nomine, ut tantummodo reparentur vires; cur in eundem finem, *sinè præcordiorum sudore, ac æstu, potio hujusmodi in dosi mediocri, quæ*, ut ait ille, *nequit lædere*, a Medico Aulico porrigi data occasione non poterit, imò & in dosi nonnunquam liberaliore, ut reparentur simul vires, & periclitans salus?

(e) (*Vinum Pipere insperſum &c.*) Sano consilio abstinuit eo casu Galenus a pipere, ut qui forsan prævidit, fore tandem longo seculorum tractu, ut exotica *Vegetabilia, quibus aliud analogum non sit in Europa*, cujusmodi est Piper, *irrationabilia* a Cl. Ramazzino declarentur, & *amethodica*, ut nuper vidimus §. 6. Documentum autem, quod indè trahere debet Posteritas, illud est ut Viris Principibus ea ipsa præscribantur remedia, quæ sæpius per experientiam profuere plebejis. Imperator enim ille, *Commodus* nempe, intellecto Galeni effato, statim *Vinum Sabinum pipere insperſum, in vulgari gente remedium expertum, sibi laboranti adhiberi jussit; & sanitati feliciter fuit restitutus*, ipso nedum fatente, sed & iisdem verbis modò relatis apertè docente Cl. Ramazzino, Orat. Jatr. argum. pag. 46.

Non omnia quidem remedia (ut nugas etiam has persequar) præsertim sumptuosiora, quæ sibi potest comparare dives, æquè potest pauper, ut facilè quæcunque potest pauper, potest & dives; quæ tamen uni verè conveniunt, quæcunque ea sint, conveniunt & alteri. Profectò non hominum, sed morborum varia conditio varietatem remediorum expostulat. Menti nunc subit, Virum Cl. mecum olim risum effusum risisse, cum fortè utrique nostrum nuntiatum fuisset, Medicum quemdam afflictæ Mulieri, filii sui unigeniti acerbum funus lamentanti, illudque ipsi Medico, qui morbo adstiterat, acriter exprobranti, hæc fidenter reposuisse - *Unicum tibi hunc esse filium quare incauta non monuisti? fortassis enim aliter, aliisve remediis curationem illius peregissem* - Sed quid, si Viri hujusmodi testimonio uteretur alicubi in sua Dissertatione Cl. Auctor, cum cæteroqui ex veteri Paræmia, *Nunquam Paterfamilias qui semel Scurra.*

(f) (*Num autem &c.*) Num inter tutissima recenseri debeat *Remedium planè divinum*; *Antipyreticorum omnium, quot quot excogitavit Antiquitas, aut Chymicorum solertia conflavit, facile Princeps*; *Febrifugum non arte repertum, sed a divina beneficentia concessum, ad malè natam Febrium sobolem exterminandam*; *Sacrum Amarum ex Arbore vitæ decerptum, cui simile aliud optandum a commiseratione Numinum in res humanas, quod eadem securitate Febres verè Continuas sanare sit potis, ac istud sanat Periodicas*; num, inquam, Medicamentum hujusmodi *inter tutissima remedia recenseri debeat, Judicet cui cor sapit.* Nisi fortasse tutissimorum nomine audiant hìc ea solùm Remedia inertia, & varia, quæ nihil agunt, quæque tantùm ostentant magnificentiam, & pretium. Scilicet apud Magnates vel in ipsis remediis latet adulatio. Pernicioſa profectò hujusmodi dogmata (ut universim loquar) affectatæ circumspectionis, & vigilantiæ plena, quibus ad captandam principum benevolentiam, usi sunt omni tempore Aulici præsertim Medici, non sinè aliquo ipsorum quoquè Principum detrimento, replevere jam superstitionibus Aulas quamplurimas: non hanc quidem, ubi decora tantùm Majestatis custodia, sed excessus nullus. Nimirum communiter malè audit, quod Medicus Aulicus accedat ad morbos immediato, diuturno, intimoq; contactu vix communicabiles, ut ad Febrem mali moris, Scabiem, Variolas, Morbillos, & hujusmodi; ne scilicet illæsus ipse, morbi tamen effluvia, quasi semina in vestimentis susceptа, in Aulam deportet, perinde ac si in Xenodochiis vera peste Infectorum noctu æquè, ac interdiu assiduè ministraret, conviveret, ac obdormiret; cum tamen omni securitate domi suæ, & familiares, & Liberos illotis persæpe manibus contrectet, osculetur, & amplexetur innoxiè: a quibus procul dubio caveret amplexibus, nisi vacuitatem aerearum hujusmodi circumspectionum didicisset expertus. Cautela, quæ ad summum devenit subtilitatis, plerumque noxia. Hinc fit, ut in Constitutionibus Epidemicis nonnunquam grassantibus Medicus Aulicus ut ut doctus, sed tantùm ex Libris, si præ scrupulositatibus hisce a morbis communibus invisendis abstineat, cum neque signa diagnostica, neque prognostica, neq; remedia ipsa callere queat illius Constitutionis peculiaria, ad curandos eosdem morbos, si fortè in Aulam irrepserint, planè ineptus evadat, in incertum denuo Tyronem conversus. Populares morbi Magnum fecere Hippocratem, quæsitum Regibus, & Posteris admirabilem. Sed caveam, ne lon-

gè nimis ab instituto excurrat calamus.

Ut ergo ad *Remedia tutissima* redeam, si ab illorum censu excludat Peruvianum Corticem Cl. Auctor, necesse erit remediis tantùm usualibus, & quotidie obviis, iis præsertim, quæ in Veterum monumentis extant, quippe tutissimis (etenim *qui veteri utuntur Vino Sapientes putat* ex Plauto) periodicas aggredi Magnatum Febres. Statim itaque in usum vocanda erunt celeberrima duo (neque enim alia peculiariter usurpari legimus a Viro Cl. in suis Operibus) & usitatissima Artis præsidia; Venæ sectio videlicet, ac Purgatio, vel horum saltem alterutrum; ut his præmissis, Specificorum dein Febrifugorum usus ab Antiquis celebratorum, quorum plurima, si arte facta sint, ex Mercurio, aut Antimonio erunt parata, minimè verò Peruviani Corticis, quippe parum tuti, sensim succedat. At bone Deus. *Tutissima erunt Remedia* in Febribus, præsertim intervallatis, Venæ sectio, & Purgatio, quæ & vires dejiciunt, & spiritus dissipant, & humores perturbant, & Venas exhauriunt, nisi summa cautione usurpentur, ut cæteroqui a prudentibus Medicis solent usurpari; & tutus non erit debita circumspectione adhibitus, qui vires non dejicit, qui spiritus non fatigat, qui humores non perturbat, qui Venas non exhaurit, sed ex Cl. quoquè Auctore Ægrum *recreat*, & *instaurat* Peruvianus Cortex? Id sanè non aliud est, nisi nobismetipsis effingere Spectra, & pueriles metus incutere,

Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: sic nos in luce timemus
Interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis, quàm
Quæ pueri in tenebris pavitant, fugiuntque futura.

Hæc tamen Lucretii neutiquam congruunt Viro Cl., qui aliàs minimè trepidanter purgationi, & Venæ sectioni, utpotè remediis minùs tutis, tutissimum Peruviani Corticis antepositi præsidium. Hic ergo ipse sibi responsionem adornet, ne præfervidè forsitan quis me locutum arbitretur. Adeamus itaque rursus pag. 101. Orat. Jatrici Argumenti, & videamus, an tutius putet ille, ad Febres, *quæ de Intermittentium familia sunt*, curandas, uti Methodo antehac recepta, an potiùs Peruviano Cortice. Inquit igitur de China China verba faciens; & inquit tam appositè, ut minimè tædio futurum sit, alibi transcriptum huc denuo summatim transferre: tanti enim Viri effata etiam repetita placebunt. *E singulari hujus remedii præstantia id beneficii fuimus assecuti, ut non ampliùs unica methodo Febres omnes curentur, continuato scilicet refrigerantium, & humectantium usu, tot repetitis Venæ sectionibus, tot iteratis Purgationibus, quæ humani corporis machinam potiùs infirment, quàm confirment; sed illæ tantùm Febres, quæ de Intermittentium familia sunt, Pulveris exigui haustu in vino soluti, aut compressæ quiescant, aut etiam penitùs aboleantur.* Num ergo *inter tutissima Remedia* Principibus exhibenda, in concursu cæterorum, ac præsertim Venæ Sectionis, & Purgationis, *recenseri debeat*, ex ipsius Cl. Auctoris decreto, *Peruvianus Cortex*, iterum *Judicet*, *cui cor sapit*.

§. 12.

EX *nuperis Ephemeridibus* hebdomadariis, pro curiosorum pabulo ad nos deferri solitis, accepimus in Regia Persona pertentatum fuisse Corticis Peruviani usum, sed non multa Medicorum laude & fortuna, in casu intermittentis febris, ut reor, cum illius non expressa fuerit mentio, fugata enim, seu sopita febris prohiberi non potuit, quin rediret, continuato licet ad prophilaxim Febrifugi usu, at id forsan pro Regiæ Majestatis beneficio accipiendum, ut febris historiam suam perfecte absolveret.

(*Ex nuperis Ephemeridibus &c.*) EPhemerides hebdomadarias non vacat legere: propterea quò tendant hæc spicula, obscurum mihi. Qui præscripsit Corticem, repellat ictum, si operæ pretium putet; si se-

si secùs, negligat. Rumores istiusmodi, re benè perspecta plerumque vacui, Invictissimum certè Galliarum Regem Ludovicum XIV. nuperrimè extinctum, & China China, ut fertur, valde familiariter utentem dum viveret, neutiquam terruere.

§. 13.

TUtiorem ergo usum habet hoc antifebrile in populari gente, (a) *quæ ex manuariis operibus* vivit, quales sunt Artifices continuis laboribus exerciti, quibus cum non vacet diu in lectulis ægrotare, suam si velint alere familiam, propinare licet potionem hanc febrifugam, (b) *etiam ab initio*, paucis præmissis, ad consuetos enim labores redeundo, congestos humores, & si quid noxæ Febrifugum affixerit, sudore discutiunt. Hoc itidem dicendum de Mulieribus operosis, quales sunt, quæ servili opere sunt addictæ, uti lotrices, textrices, & aliæ hujuscemodi. (c) *Gravidis* quoque mulieribus, sicubi à febre tertiana, seu quartana corripiantur, facta aliqua levi purgatione, scilicet etiam V. S. lubenter remedium hoc præscribi poterit, & cum beneficio, præsertim in postremis graviditatis Mensibus, prævalet enim metus, ne concussio illa, quæ in febribus periodicis, & præsertim quartanis contingit, fœtum cum Matris periculo possit excutere, quod si ex China China præjudicium aliquod subsequi posset, remedio futuram uterinam proluviem, quæ partum consequitur.

(a) (*Quæ ex manuariis operibus &c.*) POstquã per varios Virorum, & per Mulierum ordines vagatus est Cl. Auctor, nondum quemquam Cortici Peruviano impunè potando aptum dignoscens, reperit tandem ex infima Plebe nonnullos, in quibus ille tutiorem usum possit habere, in iis nempe, *qui ex manuariis operibus victitant*. Mirum profectò, quòd Viri Cl. animadversiones subterfugerit passim obvia Gens Recutita; cum nescio quid peculiare insit huic populo, sive victum consideremus, sive genus ipsum Vitæ, in his activæ, in illis sedentariæ, & plerumque citra manuarii operis exercitium. Id si fortè addidisset, ut facilè poterat, non aliud defuisset in posterum ad complendos Annales, nisi tandem investigare, quid præstet hoc Antifebrile in Ægyptiis apud nos identidem irrequieto pede circumvagantibus.

(b) (*Etiam ab initio &c.*) Scrupulosissimus alibi Cl. Auctor, hoc tamen loco Peruviano Cortici præter institutum favens, Quæstionem non parvi ponderis duobus tantùm verbis liberaliter absolvit: quam quæstionem, agens ego de vulgaribus Intermittentibus, toto fermè Capite 8. Libri primi; agens verò de Subcontinuis in celerem malignitatem pronis, toto pariter Capite 5. Libri quarti nonnisi hæsitanter sum ausus resolvere; nempe, *An in hujusmodi Febrium principio Chinam Chinam liceat exhibere*. Certè hìc videtur oblitus noster Auctor eorum, quæ paulò ante sancivit §. 8. ad leges *sanioris* Methodi suæ: cumque illi antea Culices hæsissent in Cribro, modò Camelum illinc *transmitti* facilè patitur. Cum enim ibidem docuerit, præscribendam esse Chinam Chinam *ad drachmam unam, vel duas* in Febribus, tunc solùm *quando nimis protract. Ægros fatigant, ut aliquot dierum induciis impetratis, Æger recreetur, sinè spe, imò cum certitudine Febrem redituram*: modò recedens a lege, quam posuit, vult, Plebem, *quæ ex manuariis operibus vivit, cujusmodi sunt Artifices, quibus non vacat diu in lectulis ægrotare, curari posse propinata potione febrifuga Peruviani Corticis, etiam ab initio morbi, suam ut possint alere familiam*. Sed nisi statim post Febrem una, vel altera Corticis drachma suppressam, incerto pede, nutante gressu, a lectulis ipsis ad Officinas migrent (quod difficile, ac periculosum simul) post aliquot autem dies pro

voto Viri Cl. revertatur Febris, ad consuetos profectò labores non admodum festinanter redibunt. Si verò tempestivè redeant, totque, & tanta, quæ ex hujusce Febrifugi usu secundùm Virum Cl. imminent pericula, ut *Cachexiæ*, *Obstructiones*, & *hydropes*, avertuntur tam facilè mediantibus laboribus, & exercitiis, ad quæ ipsimet denuo redeunt Artifices; cur non poterit idem effectus obtineri, si post propinatum idem Febrifugum, & Febrem depulsam, Civibus quoquè, Nobilibus, &| Principibus, lusum Pilæ, Choreas, Equitationem, Venationem &c. auctoritate Artis imperemus? Hos puto labores, tanto etiam pensatos fœnore, multò libentiùs subibunt Potentes, quàm diros, & diuturnos labores Febrium. Nec cæteroqui putarim expedire absolutè, quod avidis forsan, si qui sint, expediret Pharmacopolis, Febres nempe Divitum diutiùs durare, quàm Pauperum, ut illis scilicet *annus fiat quæstuosior*.

(*c*) (*Gravidis &c.*) Facilem quoquè se præbet Cl. Auctor in exhibendo Gravidis Mulieribus Peruviano Cortice; & quidem rectè: atque adhuc rectiùs, si absque prævia saltem *Purgatione* exhiberet. Sed hìc insurgit difficultas non contemnenda (fatum nempe quoddam illius est, ut in contradictionem aliquam vel dicti, vel facti adeò frequenter impingat) si enim ex una parte China China *postremis præsertim*, ut ait, *gestationis mensibus* offeratur; *habeat autem* ex alia parte eadem *Quinquina facultatem figentem*, ut ille §. 41. *pro re certa supponit*, *motumque sanguinis compescat*, *fluida quæque in nostris corporibus cogat*, *omnesque evacuationes per se*, & *non per accidens supprimat*; qua ratione *præjudicio*, *quod ex China China subsequi posset*, *futura erit remedio*, ut hìc asseritur, *uterina proluvies*, quæ partum ampliùs (hoc Febrifugo humores quosque *figente*, & quasvis evacuationes *supprimente*) non poterit consequi? Heu quot in Scopulos agimur, cum a cognita nobis veritate sponte deflectimus!

§. 14.

CUm autem varia, ac diversa sint hominum temperamenta, & corporis habitus, varios, ac diversos effectus operatur China China. (*b*) *In temperamentis melancholicis* graviores noxas parere observavi, humor enim atrabilaris ferox est, nec tam facile auscultat remedio febrifugo, licet ab initio primarius usus Chinæ Chinæ in febribus quartanis sibi famam, & nomen compararit, aut si paululum febrem infringat, non multo post ferocior caput exerat. (*b*) *In temperamento quoque pituitoso* suspectus est Chinæ Chinæ usus, & quamvis paroxismi febriles in febribus spuriis post longum usum Chinæ Chinæ conquiescant, prolixior est restitutio ad priorem sanitatis statum, crassi enim & pituitosi humores post hujusce remedii usum fixiores fiunt, & minus difflabiles; homines corpulentos, & præpingues sensim cachecticos factos ex usu febrifugi, ac tandem (*c*) *longum post tempus* obiisse observavi, (*d*) *licet aliæ* culparentur causæ.

(*a*) (*In Temperamentis &c.*) QUod de Temperamentorum diversitate, de humoris Atrabilaris ferocia &c. profert hìc, & in subsequen tibus prolaturus est Cl. Auctor, ea præsertim, qua utitur malè sonante Recentiorum auribus se explicandi forma, ejus dignitatis ratione habita dictum nollem: sic enim loqui Medici eo vix tempore consueverunt, quo illis barba femoralibus erat prolixior,

Atque supercilio brevior coma ——

Jamque mihi videor quempiam audire a Viro Cl., vel a superstite saltem illius Minerva scìscitantem, cujusnam speciei, aut differentiæ sit *ferox iste humor atrabilaris*; an scilicet ex *Melancholia naturali putrefacta*, & *exusta*, *an ex flava bile torrefacta*, & *in cinerem redacta progenitus*, postquam ei placuit per obsoleta hæc nomina, quasi per imaginaria quædam Veterum formidamina terrere ignarum vulgus.

gus. Ego verò, qui hujuſmodi nomenclaturam retinui in Febribus, *Atrabilaribus* a me vocitatis, ſignificatione licèt longè diverſa, ut ſcilicet ſolis Antiquiorum terminis me accommodarem, non rei, quemadmodum & terminis, & ipſi rei fictitiæ hìc ſe accommodat Cl. Auctor; ego inquam, datis illi omnibus hiſce commentis, ſciſcitarer potiùs quid intelligat, aut ab aliis velit intelligi per hæc, quæ in præſenti Paragrapho, & alibi ſcripſit idem Vir Cl.; fateor enim, mè ab hoc Labyrintho neſcire tam facilè memet ipſum extricare. Nimirum inquit ille, *In Temperamento Melancholico Chinam Chinam graviores, ac alibi noxas parere, quia humor atrabilaris* (qui pro cauſa Quartanæ Febris manifeſtè hìc aſtruitur) *ferox eſt, nec tam facilè auſcultat remedio Febrifugo, licèt ab initio primarius uſus illius in Febribus Quartanis ſibi famam, & nomen compararit: aut ſi paululum Febrem infringat, illa tamen non multò poſt ferocior caput exerit.*

Tot contradictiones propemodum quot ſyllabas continet hæc Viri Cl. brevis aſſertio. Primò namque per hanc apertè ſupponit ille cum Antiquis, ut annotavimus, fictitium humorem illum atrabilarem, in corpore univerſo prædominantem, eſſe Cauſam Quartanæ Febris. At §. 46. ſtatuit omninò, ſecundùm Ettmullerum, alioſque Recentiores, *Febres Intermittentes pendere a ſalſo-acido Fermento exiſtente intra ventriculum*. An fortè intelligendus etiamnum per hoc Fermentum humor atrabilaris, aut melancholicus per vas breve a Liene ad Stomachum inverſo motu tranſmiſſus? Nugæ, Somnia. Secundò clarè aſſerit, Chinam Chinam noxas parere in caſibus ſupra recenſitis, eò quòd *idem humor atrabilaris non facilè auſcultat remedio Febrifugo*, quaſi Quartanæ Febres conſueſcant eludere actionem Peruviani Corticis; cum tamen ſit vel ipſis Mulierculis notum, eas de more hujuſmodi remedio perpetuò vinci, ac edomari. Septem ego Ægrotos (nec enim inviſi plures) Quartana laborantes prægreſſa Hyeme feliciſſimè curavi ſolius Corticis ope, quorum duos tantùm Febris rurſus corripuit, priuſquam planè dimitteret, reliquis ſtatim perfectè convaleſcentibus, robuſtis, ac pinguioribus redditis: quos inter peculiari mentione dignus eſt Co: Johannes Andreas Valentinus, e citrino, ferè dixerim, Sceleto in carnoſum paulo poſt, & benè coloratum Athletam converſus. Sed demus, humorem atrabilarem, qui pro cauſa Quartanæ hìc habetur a Viro Cl., verè *non auſcultare remedio Febrifugo*. An proinde dicetur ab eo noxam parere ipſum Febrifugum? Nonne §. 40., & 41. illi tribuit Auctor Cl. *facultatem figentem*, qua tot noxas ibidem inferre dicitur? Quam ergo noxam inferet, ubi humor, qui figi deberet, *eidem non auſcultat*? Inſuper ſi hoc ipſum *non auſcultare Febrifugo* in bonis habetur §. 16., ubi tutior aſſeritur illius uſus in Temperamentis, & Febribus bilioſis, præcisè per hoc, quòd *bilioſus humor non ſe patiatur adſtringi vinculis ejuſdem Febrifugi*, cur in malis habebitur, quòd iiſdem vinculis non ſe patiatur adſtringi humor atrabilaris in Febribus atrabilaribus? Tertiò tandem concludit Vir Cl., noxam graviorem inferri a Peruviano Cortice, quia *etiamſi paululum Febrem infringat, ea nihilominus non multò poſt ferocior caput exerat*. Aſt ſi de *ſimplici* Febris reditu ſit ſermo, nonne ex §. 25. *Optandum eſſet, ut Febris in apertam flammam erumperet, poſtquam Æger ad aliquot dies ſilente Febre roboris aliquantum reportaſſet, nam reditus Febris remedii loco eſſet*? Et ex §. 27. nonne *Medici a China China eluduntur interdum, Febre ampliùs non redeunte*? Si verò ſit ſermo de reditu ipſius Febris, ſed *fortiore*, velut de graviore noxa, nonne ex ipſa nuncupatoria Epiſtola lit. d. *Sæpe Medico in votis eſt Febrem repetere, ſed fortiorem, ut tollantur noxæ, quas China China ob Febris extinctionem invexit*? Et §. 27. nuper citato, nonne *Rem feliciùs ceſſiſſe annotavit, quibus Febris denuo caput erexit etiam ferocior, quàm quibus Febris viſa eſt prorſus extincta, & obliterata, ſeu parva ſubſecuta*? Infelix China China, quid tibi agendum, *ſananti*, & *non ſananti* æquè rejectæ, *redeuntibus*, & *non redeuntibus* Febribus, iiſque vel *levibus*, vel *ferocibus* æquè proſcriptæ?

(*b*) *In Temperamento quoquè pituitoſo &c.*) Hìc quoq; loquendo de Temperamento pituitoſo, Febres ſtatim ſpurias in medium adducit Cl. Auctor, quaſi ab humore *pituitoſo*, & *craſſo* pendentes, non verò a *Salſo-acido Fermento Ventriculi*, ut ex profeſſo autumat §. 46. Confundit pariter & hìc, unumque, & eundem efficit humorem in Temperamento prædominantem, & humorem Febres Intermittentes producentem; cuilibet nimirum Temperamento ſuam Febrim correſpon-

dentem assignans, & cuilibet Febri, Antiquorum more, suum humorem: quæ omnia jam sunt e Scholis exsibilata, & explosa. Hisce tenebris involutus, mirum profectò, quàm clarè introspiciat Causas physicas effectuum, quos nondum in rerum natura observavit quisquam, dum rationes omnium malorum assignat, quorum nulla in pituitosis Temperamentis, aut Febribus comperiunt alii, a China China illatorum. Sed audiamus, quæ probationis loco in sequentibus est allaturus.

(*c*) (*Longum post tempus &c.*) Longum post tempus obeunt & Pingues, & Macilenti, obeuntque China China curati, & non curati, Medicis utentes, & non utentes. Fieri verò *Cachecticos ex usu hujusce Febrifugi* eosdem *Præpingues, & corpulentos homines*, mihi certè non observatum; potiùs enim oppositum compertum habui. Et ne videar gratis refellere quod planè gratis asseritur, verè præpingues, ac corpulentos homines, tam Mares, quàm Fœminas, plurimis retro annis China China curatos, curatasve, *cum facili restitutione ad priorem sanitatis statum*, & in hanc usque diem inculpata valetudine utentes, vide Lector in Therapeutice mea pag. 87. historia 6. pag. 88. historia 9. pag 204. historia 14. pag. 209. historia 3. pag. 211. historia 5. pag. 213. historia 7. pag. 214. historia 9. pag. 227. hist. 1. &c. Adde recens curatos ope Corticis, & quidem de Vita quam maximè periclitantes (numerum enim pinguium Hominum ex vulgaribus Intermittentibus feliciſſimè sanatorum quis meminit?) corpulentos, ac ætate provectos, D. D. Johannem Baptistam de Carandinis, Paulum Æmilium de Bignardis, & Antonium de Zanellis, Viros huic Urbi plurimis nominibus notos: quos omnes, ut & alios supra recensitos, ferme quotidie sanos, ac robustos intueor; potestque intueri, & audire quilibet alius, cui grave non sit solutionem oppositionis Viri Cl. ex viva illorum voce repetere. Quòd si eos, qui maturo jam Fato decesserunt e vivis, memorare liceret, pinguissimus certè omnium hujus Urbis erat Æger pag. 94. historia 18. descriptus, annoque 1678. (curante illum Præceptore meo colendæ memoriæ) per accidens China China oblata servatus: pinguisque pariter, ac corpulenta erat Ægra octogenaria pag. 231. historia 4. relata. Sed hos, alioſque omnes, etsi vel longævum simpliciter, vel diutinum ab epota China China vitæ stadium emensos, *tandem longum post tempus obituros*, jam divinavit Cl. Auctor.

(*d*) (*Licèt aliæ &c.*) Quicunque dicantur esse *præpingues* isti *homines* innominati (quorum nempe saltem nomen a Viro Cl. indicatum optassem, quemadmodum nomina simul & historias Sanatorum ipse indicavi, tum in Therapeut., tum in hisce Responsionibus meis) quicunque inquam esse dicantur imaginarii isti Ægrotantes, indefinita tantum, & cuique arbitraria hìc enuntiatione prolati, qui *ex usu hujus febrifugi sensim cachectici facti, longum post tempus objerint*, posito quòd illius infortunii *aliæ, ut inquit, culparentur Causæ*, unde habet Cl. Auctor, certè culpandam fuisse *longum* illud *post tempus* Chinam Chinam, minimè verò causas easdem forsitan evidentes? Si ab ingurgitatione fructuum horariorum succedat Diarrhœa, num culpandum potiùs, quàm fructus recens comesti, epotum ter, aut quater ante biennium, vel triennium Colate? Ita & qui moritur *longo* post Chinam Chinam assumptam *tempore*, aliis licèt existentibus proximis interitus causis, anne ob olim cum juvamine assumptam mortuus dicendus erit, quasi hoc Pharmacum sit Pomum Adami, quo cæteroqui non deglutito homines sint æviterni?

§. 15.

(*a*) *Non paucos* hic memorare possem Mutinæ mihi observatos, in quibus hanc principalem causam credidi extinctam fuisse intempestive febrem; (*b*) *verum noxa* hujus Febrifugi tanto perniciosior est, quanto occultior, cum enim ægri ab illius usu, non autem Naturæ beneficio evaluerint, si postea post aliquod tempus in morbos recidant, creditur à Medicis ab aliis causis prognatum morbum.

(*a*) (*Non*

(*a*) (*Non paucos &c.*) NOn paucos Mutinæ ſibi obſervatos, quos memorare poſſet, non memorat Vir Cl., & quidem conſultè; nam quos alicubi memorat, non rarò illum juviſſet ſubticuiſſe, ut in decurſu videbimus. Quòd ſi nomina ſupprimat, eò quòd fuerint ab ipſo *potionati*, tunc forſan cum *Chinam Chinam habuit in magno pretio*, ut ſupra §. 3., *affectuque ſuo in eam nimis effusè ferebatur*, ut infra §. 18., ſintque idcirco de eorum numero, pro quorum curatione *illum pœnituerit*, *hoc remedio ſe uſum fuiſſe*, ut §. 27., ſciat, Chinam Chinam fuiſſe inſontem, & ſuo munere bene functam, dum Febrem ſuſtulit; ipſum autem erraſſe in præſcriptione, ſi malorum *hanc principalem cauſam credidit*, *extinctam fuiſſe intempeſtivè Febrem*; quod idem eſt ac dicere, oblatam fuiſſe *intempeſtivè* Chinam Chinam. Sed hoc perperam patratum quis negat? His non obſtantibus, ego Febrifugum hoc a Barbitonſoribus, Pharmacopolis, imò & Medicis haud multùm circumſpectis, non ſemel minùs opportunè (ut mihi tunc viſum) ſine ulla, neque tum, neque mox ſuborta noxia, oblatum novi; cùm videlicet Fermentum Febrile, utut præmaturè forſitan, & ut ita dicam in ſtatu ſuæ cruditatis a Febrifugo abſortum, ſubinde tamen potuerit expelli, aut diſcuti, priuſquam rurſus exaltaretur: quemadmodum probabiliter, & quidem faciliùs, vel expellitur, vel diſcutitur, vel perfectè ſubigitur, cùm tempeſtivè offertur idem Remedium. Nihilominus illud ego ſemper inopportunè ſaltem uſurpatum ſuſpicor, idque ipſum in Opere meo profero ubique; quotieſcunque vel vitæ imminens, certumque periculum non adſit, ut in Febribus *Intermittentibus Pernicioſis*, vel probabiliſſimum, ut in *Subcontinuis Malignantibus*, vel denique niſi corruptivæ naturæ indicia certa ſint in *Vulgaribus Intermirtentibus*, quas utplurimum, niſi valdè diuturnæ fuerint, pro *Depurativis* habeo, vel tales nonnunquam evaſuras ſpero. Quò ad hanc ergo intempeſtivam Febris extinctionem, ne actum agam, me refero ad ea, quæ ſupra dixi in Animadverſionibus ad Epiſtolam Nuncupatoriam, lit. d., & in Reſponſionibus ad §. 1. pariter lit. d., & alibi.

(*b*) (*Verùm noxa &c.*) Noxa hujus Febrifugi, iterum repeto, nulla eſt; ex ſe enim Febrem ſubmovet, quod ex ſe pariter bonum. Si malum aliquod nonnunquam ſit ſubſecutum (quod non repugnat) ob tempus inopportunum, quo Febris *præmaturè* ſuppreſſa fuerit, expectanda erat opportunitas oblationis, nullaque fuiſſet *noxa* Febrifugi; quamvis eadem fuiſſet illius actio in corpus Ægrotantis. Sed jam æquivocatio iſthæc pluries ſublata, eò turpior eſt, quò patentior, & crebrior. Cum verò ex iſtiuſmodi æquivocationis repetito abuſu gratis omnino affigatur Chinæ Chinæ beneficæ qualitas quædam *pernicialis*, ratione cujus in contextu imputatur illi quilibet *novus morbus ab aliis cauſis*, *longè poſtquam ejus beneficio Ægri evaluerint*, *prognatus*: adeòque cum a Cl. Auctore ſuſtineatur mordicùs, cavendum eſſe ab eadem China China, ſtatim licet juvante, quippe tractu temporis nocitura; æquè gratis quis poſſet aſſerere, tum quòd Salſæ parillæ V. G. inſit *occulta noxa*, qua homini in Febrem, aliumve morbum delapſo, detrimentum attulerit, poſtquam hic *ab illius uſu*, *non autem Naturæ beneficio evaluerit* a Lue Celtica; tum quòd veneno cuipiam vis inſit balſamica, poſtquam eo per ſua Antidota tempeſtivè debellato, proſperam nonnemo valetudinem fuerit ſubinde ſortitus. Ut ego ad Chinam Chinam redeam: *Proba eſt*, dicam, *materia*, *ſi probus illam adhibeat Artifex*.

§. 16.

(*a*) *IN temperamento bilioſo* ſecurior forſan Peruviani Febrifugi uſus, bilis enim humor ſubtilis, & facilis motus, non tam arctis vinculis adſtringi ſe patitur, ut propriis viribus ſe non expediat. (*b*) *Tempus quoque*, regiones, & annorum conſtitutiones obſervandæ; æſtivo tempore felicius, ſeu minori damno exhibetur hoc remedium, & ſub finem Autumni, hyemali parum fauſto ſucceſſu, per totam enim hyemem fatigantur ægri, nec niſi ad primum veris acceſſum liberantur.

tur. Hoc idem evenit in regionibus humidis, ubi aer craſſus, & humidus, magis, quàm in ſiccis quæ puriori aere gaudent, quales ſunt Civitates Montibus proximæ, ſive Montanæ.

(*a*) (*In Temperamento &c.*) Reditum facimus ad conſuetas contradictiones, ſeu potiùs ab iiſdem nunquam recedimus. *In temperamento bilioſo ſecurior reputatur* a Cl. Auctore *Peruviani Febrifugi uſus, quia bilis ab eo non tam arctis vinculis adſtringi ſe patitur, ut propriis viribus ſe non expediat.* Hìc ergo bilis ſupponitur Cauſa Febris alicujus Intermittentis, puta Tertianæ, cum tamen §. 46. hujuſmodi opinio ab eo rejiciatur his verbis -- *Neque novum Intermittentes Febres Æſtate pervagantes pendere a Salſo-acido Fermento, licèt utplurimum opinio ſit, a luxuriante bile progigni.* Sed pergamus. Cur quæſo modò tutum eſt, quòd humor bilioſus *non ſinat ſe adſtringi vinculis Chinæ Chinæ*, ſi noxium nuper erat §. 14., quòd iiſdem vinculis ſe adſtringi non ſineret, ſeu quòd hujuſmodi *Febrifugo non auſcultaret* humor Atrabilaris? Forſan quia bonum eſt, flavam bilem non figi, Febrimque ab ea pendentem minimè infringi? At malum erat, interque *noxas Corticis graviores* numerabatur, non figi bilem atram, nec infringi Febrem ab ea pendentem. An denique tutiùs eſt modò, *ut propriis viribus ſe expediat* febrilis humor, quia ex §. 25. & 27. *optandus eſt remedii loco reditus Febris* a China China fugatæ; imò reditus Febris *fortioris*, ac *ferocioris*, ut ex eodem §. 27., & ex ipſa nuncupatoria Epiſtola? At nulla major noxa recenſetur §. 14. a Peruviano Cortice illata, quàm quòd Febris paululum enervata, aut ad aliquod tempus depulſa, *denuò ferocior exerat caput*. Quidnam igitur inter hæc omnia bonum eſt, quidnam malum? Certè tota hæc Diſſertatio nonniſi acervus contradictionum videtur.

(*b*) (*Tempus quoquè &c.*) Expectabam hoc inſuper, ut ſcilicet dilucidaretur a Viro Cl., an tutius ſit exhibere Peruvianum Corticem creſcente, an decreſcente Luna, die Martis, an die Veneris &c. Sed non vacat ampliùs minutiora hæc, futilia, & vana ſingillatim perſequi. Et quoniam adversùs auctoritatem illius haud ſatis videntur poſſe experimenta mea, meæque ratiunculæ, illam demum pro me refellat, deleatque æqualis auctoritas. Ex ipſo itaque tandem Bove lora ſumamus. Idem nempe Vir. Cl. una Periodo ſua ſibi reſponſum faciat: penſetque prolixiores, quæ occurrerent animadverſiones, repetita quidem, ſed preſſior illius confeſſio, tum paulò ſupra, tum in notæ jam *Collationis* textibus etiam allata literis E. F. G., videlicet. *Peruvianus Cortex nobis a divina beneficentia munus conceſſum, in qualibet Regione, quocunque anni tempore, ætate, ſexu, temperamento, Febres ſaltem recurrentes, atque intervallatas fugat, & exterminat*. Ita ante ſexennium Cl. Ramazzinus

Ipſe ſibi Judex, & Reus ipſe ſibi.

§. 17.

Curioſum porro eſt quod in Conſtitutionibus meis Mutinenſibus annotavi, nam cum anno 1690. in auſtrina, & pluvioſa tempeſtate à veris principio per totam æſtatem campeſtris regio infra Mutinam Padum verſus aquis exundaret, quam ob cauſam peſſum ivere fruges cujuſcumque generis, Ruſtici fere omnes eodem tempore ex tertianis febribus intermittentibus decumbebant, obſervatum eſt in illis, quibus fuit adminiſtrata China China, infeliciter ceſſiſſe illius uſum, tardius enim convaluere, quàm ii qui ſoli Naturæ negotio commiſſo multo citius ad Agrorum culturam rediere; ſequenti vero anno vagante urbana Epidemia tertianarum febrium in conſtitutione valde ſicca, & æſtate præfervida Cortex Peruvianus in uſum adhibitus, honorem, & famam, quam priori anno amiſerat, viſus eſt recuperaſſe.

(*Curio-*

(*Curiosum porrò &c.*) Huic Paragrapho, partim pro usu Chinæ Chinæ, partim pro illius omissione militanti, non aliud reponam, nisi quòd Autumnali tempestate anni 1714. nuper elapsi, inter omnes, quas meminerim, summè pluviosa, vixque integram ob id seminum, segetumve sationem permittente, æquè felicem, & æquè certum illius usum comperi (eam siquidem ad multiplicis generis Febres sæpius præscripsi) ac quavis sicca, & suda tempestate. Quòd si in *Rusticis* anno 1690. observavit oppositum Cl. Auctor; me vel tunc hujusmodi diversitatem saltem in *Civibus*, non observasse sum conscius: quemadmodum plura alia, quæ de Constitutionibus eorum temporum ipse conscripsit, haud semper cohæsisse memini observationibus meis, etsi præ multitudine Ægrotantium, quos invisebam quotidie (*Urbi nota loquor*) longè major mihi, quàm illi obtigerit opportunitas dispiciendi, quæ generaliter, quæ peculiariter in iis morbis accideren. Profectò hujusce Febrifugi actionem semper ego uniformem deprehendi; efficacem scilicet semper in iis omnibus febribus, in quibus revera convenit; in iis, in quibus non convenit, semper ineficacem. Qui propterea nullos unquam Medicos audire consuevi dicentes -- *Hoc anno longè melius, ac prægressis purgat Senna, aperit Chalybs, Alchermes roborat, attenuat Salsa*, rideo quoties eorum nonnullos audio identidem exclamantes -- *Verè hoc anno mirabilis est Peruvianus Cortex, proficuusque longe magis, ac annis elapsis*; hujusmodi enim assertio, ex observata forsitan illis eventus diversitate procedens, infirmam, & cæspitantem eorum praxim accusat; quippe quæ ex eo solùm oritur, quòd cum satis non distinguant ab invincem febres Cortice curabiles ab aliis Cortice non curabilibus, aliquam tamen vicissim similitudinem allucinationum Matrem habentibus; quotiescunque regnant universaliter febres Cortici suapte natura obsequentes, alius verò generis fermè nullæ, in earum medelam uno Cortice indiscriminatim adhibito fortuitò impingunt, & remedium eo anno *Mirabile* prædicant, quoties verò diversæ intrinsecùs inter se se febres vagantur, aliquam licèt symboleitatem primo aspectu præ se ferentes, easque omnes sinè delectu curare satagunt eodem Febrifugo, res male cadit, & Chinam Chinam eo anno ut *Maleficam*, vel saltem sæpius *Inutilem*, summa quidem injuria, criminantur: haud secus ac olim Vetula cæcutiens fortuitò casum passa, suæ domus, non sui visus obscuritatem execrabatur.

§. 18.

OBservationes istæ quas memoravi, (*a*) *multorum annorum* sunt fructus, & longævitatis à Divina Beneficentia mihi concessæ; hæ affectum, quo à principio in Peruvianum Corticem nimis effuse ferebar, paulatim attemperarunt, & varium, ac suspensum in hujus remedii administratione reddidere; summatim igitur hoc Febrifugi genus apud me tanti non est pro febribus intermittentibus curandis, (*b*) *ut Medicina* æque bene hoc præsidii genere carere non posset, (*c*) *& Veterum Febrifugis*, quæ si non tam cito, tutius tamen operantur, febrium causam extenuando, (*d*) *& sensim exantlando*, non posset esse contenta, (*e*) *qui veteri utuntur vino sapientes puto*, ajebat Plautus in Cassina.

(*a*) (*Multorum annorum &c.*) Quot annorum sint fructus singillatim quatuor opiniones alternè oppositæ, quæ Cl. Auctorem *varium*, ac inconstantem *reddidere in administratione Peruviani Corticis*, ostendit supputatio a me facta §. 3.; ex qua infertur apertè, confusam hanc, & indigestam observationum Chinæ Chinæ infensarum reminiscentiam (nullas enim, aut ferè nullas recentes tam brevi, sibique tam inopportuno tempore potuit ille instituere) initium sumpsisse ab editione Tractatus mei, paucorumque proinde mensium

ſobolem planè abortivam fuiſſe. Etenim ſi anno 1712. de Contagioſa agens ille Boum Epidemia argumentum ipſum meum ex præmiſſa ejuſdem Tractatus Synopſi mea eluceſcens, ſibi ferme adoptavit, ut patet ex Textu in *Collatione* tranſcripto lit. H.; edito autem immediatè poſt a me anno eodem 1712. ipſo Tractatu, tam repentè ſententiam mutavit, ut ſubſequente ſtatim anno 1713. Diſſertationem hanc Criticam e diametro oppoſitam ſcripſerit (quod deducitur ex Paragrapho 47., obitum Comitis Torricini, qui eo ipſo tempore contigit, connotante, quamvis in annum 1714. protracta fuerit ejuſdem Diſſertationis editio) ſatis conſtat, fallacium hujuſmodi obſervationum reminiſcentiam paucorum tantummodo menſium, non *multorum annorum fructum* extitiſſe, obliterata illico penitùs, vel ſaltem neglecta favorabilium omnium, quæ antea ſcripſerat, memoria. Niſi hanc Camarinam moviſſet Vir Cl., neque ego in damna illius moviſſem fortaſſis. *Suo igitur ipſius indicio periit Sorex.*

(*b*) (*Ut Medicina &c.*) Medicina olim carens hoc præſidii genere, Tertianas Pernicioſas, atque lethales a Mercato deſcriptas non ſanabat, quamvis innumera tentaret remedia: hodie feliciſſimè ſanat, etiam rebus in præceps ruentibus; ſitque teſtis Urbs Mutinenſis tota. Æquè bene ergo hoc præſidii genere Medicina carere non poſſet. Sed aſſerta mea Cl. Auctori nequaquam probantur: etenim inquit ille infra §. 33. *Antequam Chinæ Chinæ nomen innoteſceret, hujuſmodi portenta viſebantur, ut in incerto eſſet, num Medicamentorum, an Fortunæ beneficio Ægri convaluiſſent.* Probata igitur erunt mihi aſſerta illius, eaque præſertim, quæ in Tertia Oratione Jatrici Argumenti proſtant a pag. 101. uſque ad 105.; quorum plurima tranſcripta cum ſint in *Collatione* Textuum illius Chinæ Chinæ favorabilium, præſertim litera C., litera I., & literis K. L. M.; idcirco ad evitandam prolixitatem, ea hìc omittere ſatius duxi, atque illuc Lectorem relegare.

Hunc tamen inſuper rogatum velim, ut Textum appoſitum noviſſimè, tum §. 5., tum in fine §. 11., rurſus adire non renuat, ubi ait Vir Cl. -- *E ſingulari hujus remedii præſtantia, id beneficii fuimus aſſecuti &c.* Ex his enim omnibus conjiciet, illum nova, quæ hodie cernimus Medicinæ incrementa, novoſque progreſſus in explorandis Febrium, præſertim Intermittentium Cauſis, & inſtituenda meliori earum curatione, uni inventioni auſpicatiſſimæ Peruviani Corticis adſcripſiſſe: & quaſi eo reperto multa quidem, ſed non adhuc omnia expleta ſint Medicinæ vota, ſimile aliud inſuper remedium ad Febres Continuas, pro ejuſdem Medicinæ complemento, a Numinibus implorantem videbit. Quibus equidem tam manifeſtè, ac per extenſum ab eodem prolatis, decernet facilè quilibet cohærenter, *Hoc Febrifugi genus apud ipſum potiùs tanti fuiſſe pro Febribus Intermittentibus curandis, ut Medicina æquè bene hoc præſidii genere carere non poſſet.* Aſt reponet ille fortaſſis, tunc iſtud Febrifugum, anno videlicet 1708. apud ipſum tanti fuiſſe; modò *tanti non eſſe.* Videamus ergo quanti ſaltem apud eum etiamnum ſit. Aſſerit ille §. 48. hujuſce nuperæ Diſſertationis, *admittendum, & laudandum eſſe Chinæ Chinæ uſum, ad obtinendum aliquod intervallum pro virium reparatione*: aſſerit §. 22., *Corticem Peruvianum in Febribus Intermittentibus revera aliquid poſſe, quia paroxyſmos ſiſtit per aliquot dies, atque interdum etiam omninò, ut amplius non redeant*: aſſeruitque ſupra §. 4., *Admirandum eſſe, quomodo ad exiguum pulviſculum Peruviani Corticis, quomodocunque exhibitum, Febris Periodicæ furor conquieſcat, interdum etiam extinguatur; quod de quocunque alio remedio pharmaceutico non tam facilè obſervatur, quod ſciat.* Hæc ſunt effata Cl. Auctoris anni 1714., quæ in hac ipſa Critica illius Diſſertatione leguntur. Quomodo ergo Medicina, quæ, ipſo fatente, tot habet ab hoc uno Febrifugo, & quæ *nullum aliud habet remedium pharmaceuticum, de quo quid ſimile obſervetur, quod ſciat*, æquè bene hoc præſidii genere carere poſſet?

(*c*) (*Et Veterum Febrifugis &c.*) De Peruviano Cortice, quem modò Veterum Febrifugis poſtponit immeritò, ſic olim exclamavit Cl. Ramazzinus, ut in *Collatione* Textuum lit. D. *Quot ſeculis deſudarunt Artis Primores, ut Febrifugum aliquod reperirent, aut arte conflarent? Modò è Peruviana Regione Cortex ad nos defertur divinum planè remedium ad malè natam Febrium ſobolem exterminandam.* Eundem Corticem aliàs appellavit ille, ut in citata Collatione lit. B., *Antipyreticorum omnium quotquot excogitavit Antiquitas, & Chymicorum ſolertia conflavit, facilè Principem.* Tandemque de eodem cum Veterum

terùm Febrifugis comparato hæc protulit, ut in eadem Collatione lit. E. F. G. *Quam diu a peritioribus Artis Magistris insudatum est ad Febrifugum aliquod conflandum, ex triplici Regno materia petita? At omnes hactenus illorum labores frustrante diligentia in irritum cessere; & si aliquod Antipyreticum in illorum monumentis extat, nonnisi sub Grypho descriptum legitur: ut Delio Natatore opus sit, si Mens Auctoris sincera habenda sit. Solus Peruvianus Cortex &c.* Hujuscemodi ergo Febrifugis diu, sed frustra quæsitis a Peritiorum, Antiquiorumque Magistrorum Artis industria, sinè Peruviano Cortice, qui *Solus*, ipso docente, Febres fugare, & exterminare perhibetur, *Medicina posset esse contenta?* Illis, illis ergo in Chinæ Chinæ dedecus oportebat curare Puellas Patavinas §. 9. ab Auctore visas, nec tamen sanatas, Nobilemque Virginem ab eodem pariter §. 26. infra descriptam, solique tempori, & domui paternæ medicatrici commissam.

(*d*) (*Et sensim exantlando &c.*) Profectò *sensim*: & adeò sensim, ut ad biennium sæpius protrahatur in Quartanis ista Causæ febrilis extenuatio, Veterum Febrifugis, quæcunque in usum revocata fuerint, facilè adscripta a Cl. Auctore, tanta quidem fiducia, ac si *recens ab Academia venerit*, praximque medicam nunquam exercuerit. Contra, non rarò *valere jussis* illiusmodi *Febrifugis*, ubi simul quis renuat uti Peruviano Cortice, intra quatuor, plus minùs, menses solet contingere plurium Quartanarum spontanea solutio. Saltem *unum* ex tot Veterum Antipyreticis, cui magis fidat, indicasset Cl. Auctor, ut facto experimento, & asserti tam utilis veritate detecta, *tutius* istiusmodi Remedium, China China sepositа, totis ulnis possemus amplecti. *Sed isthæc* (ut infra ipsemet inquit) *apud mulieres, & imperitam plebeculam locum habent, non apud eos, qui sapiunt.*

(*e*) (*Qui veteri &c.*) Sapienter admodum, in commendationem Febrifugorum a Veteribus usurpatorum, subdit Cl. Auctor effatum Plauti -- *Qui veteri utuntur Vino, sapientes puto* -- Desideratur tantummodo commentarium, quod in Orat. Jatr. Argum. pag. 183. huic ipsi Textui addendum censuit idem Cl. Ramazzinus, quod sic habet -- *Qui veteri vino utuntur Sapientes puto, ajebat Comicus; rectè quidem, nisi tamen Vinum in vappam, seu acorem transierit. Non minus tamen sapientes judicandi, qui recenti utuntur Vino, si defœcatum fuerit; hoc enim Vini genus plus nutrit multòque plus spiritus ab eo elicitur.* Ita ille. In hisce terminis tam bene quadrat casui nostro, collatione facta vappescentium, ac mucidorum Febrifugorum Antiquitatis cum recenti, & vivifico Peruviano Febrifugo, expositio Cl. Auctoris, ut volupe mihi sit, absque ulla hæsitantia eidem subscribere.

§. 19.

E*Quidem si damni dati*, & collati beneficii à Chinæ usu ineatur ratio, non tam facile crediderim, ut ab æquis judicibus illa possit absolvi à crimine objecto, magis damnosam illam esse, quàm utilem, seu num liceat de Peruviano Cortice proferre, quod de Ottone scripsit Tacitus, *tantundem apud posteros meruit bonæ famæ, quantum malæ.*

(*Equidem si damni dati &c.*) OMne damnum, quod China China possit inferre (si quod potest inferre) eo solùm nomine inferre valet, quòd est verè Febrifuga. Nisi ea talis esset, neque esset in potestate imperiti Medici Febrem sistere, *ubi*, vel *quando* non convenit. Hoc est damnum unicum, quod ab usu illius, intempestivo tamen, queat fortasse procedere. Contra, ab usu recto quot beneficia prodeant, satis patet vel ex uno Tractatu meo, & ex adductis ibidem historiis. Si ergo *damni dati, & collati beneficii* ineatur justa ratio, *ab æquis Judicibus* facilè crediderim posse decerni, *minimè damnosam illam esse, sed utilem*. Quòd si ratio ineatur laudum, & probrorum, quæ a Viro Cl. ea retulit, tunc verè crediderim, licere de ipsa proferre, quòd ex uno tantùm defuncti Auctoris versatili calamo (quandoquidem velit ei Posteritas fidere) *tantundem bonæ famæ apud Posteros ea meruit, quantum malæ*. Ita nimirum nobismetipsis haud satis faventes

Cædimus, inque vicem præbemus crura Sagittis, Pers. Sat. 4.

Possem

§. 20.

POssem *funestos casus* referre non paucos, quos observavi toto eo tempore, quo Mutinæ Medicinam feci, sed prolixior essem, & Epistolæ leges transgrederer, unicum tantum in Viro insigni satis noto referam, dum casus, qui in gente vulgari contingunt sine rumore terra obtegit. Comes Joannes Carolus Morandi placentinus, olim Serenissimo Principi Cæsari Estensi Eques percarus, media æstate simplici quartana correptus est, cui Medicus magnus Peruviani Corticis Fautor, facta ut puto levi aliqua purgatione, seu etiam V. S. Chinam Chinam ad plures dies pro more suo præscripsit, aſt Eques ille contumaciori febre facta in pejus ruere semper cœpit, donec appetente hyeme hydrops ascites factus Placentiam asportari voluit, ut in Majorum sepulchro tumularetur.

(*Possem funestos Casus &c.*) MAgnam potiùs esse dixerim Cl. Auctori penuriam funestorum casuum, quos possit obtrudere, si quem primo loco producit, a septem retro lustris cogitur emendicare, Verùm nec rem planè tangit acu, neque me imparatum invadit; sed strenuè jam præmunitum. Atque hinc dignoscat quilibet, me *ingenuè bona, & mala exposuisse* in Tractatu meo, non encomia tantùm, laudesq; Chinæ Chinæ profusas, *qualis mos est eorum, qui de aliquo novo medicamento Tractatus integros edunt*, ut acutè notavit §. 7. Cl. Auctor. Hunc igitur eundem Casum vide Lector in Therapeutice mea, pro animi mei candore primò tantùm obiter indigitatum in quadam parenthesi pag. 3., dein expositum quidem breviter, sed ad trutinam longiusculè expensum a pag. 91. ad totam pag. 93., suppresso licèt Ægrotantis nomine; atque ob id solùm suppresso, ne viderer in infausti eventus discrimen velle me trahere, præter Experientissimum *Frassonum* Præceptorem meum, qui primò solus curæ adfuit, & ab Obtrectatoribus suis ob id malè audiit, ipsum quoquè superaccitum eidem curationi Cl. Ramazzinum, cujus propterea mentionem facere opus erat. Neque enim satis memineram, quemadmodum neque modò satis sum memor, an Vir iste Cl., qui tunc *Chinam Chinam habebat in magno pretio, & affectu suo nimis effusè in illam ferebatur*, ante oblationem Peruviani Corticis, an solummodo post oblationem curationi a Præceptore meo susceptæ supervenerit; atque ideo an calculum suum pro administratione Febrifugi hujus addiderit necne. Discrepat tamen in nonnullis a mea, in aliis manca est historia a Cl. Auctore laconicè nimis expressa; quam ideo nonnihil fusionem, usque tamen sinceram, apud me videre est loco citato his verbis. *Meus itaque colendæ semper memoriæ Præceptor Frassonus Nobili cuidam Viro* (fuit is idem Comes Jo: Carolus Morandus, de quo hìc Cl. Auctor, etsi nomen illius tunc reticuerim) *Quartana Febre per mensem circiter detento, & supra modum vexato cum notabili anhelitus difficultate, atque œdematoso pedum tumore ante Febrem exortis, & cum ea in dies crescentibus, Chinam Chinam exhibuit, & Febrem sustulit. Post aliquot alios successivè dies tumor œdematosus, suapte natura in incrementum pronus, major est factus, ad tibias, & crura sensim procedens, ventre non immuni. Atque ita, increbrescente anhelitus difficultate, intra paucos tandem menses, a serosa colluvie universaliter obrutus Æger, fato cessit, Hydopricus Abdominis simul, & Pectoris.*

Hæc cum ita verè se habuerint, minimè consonat veritati, quòd Febris ab epota China China *facta fuerit contumacior*; ut asserit Vir Cl.; sicut nec eidem veritati pariter consonat, quòd Frassonus *ad plures dies* ipsam Chinam Chinam præscripserit. Præscripsit ille quidem *pro more suo*; sed mos illius, omniumque tunc Medicorum erat præscribere ad Drachmas duas, & semel tantùm *juxta Methodum* etiam *sanioris ætatis* Cl. Ramazzini. Quòd si Febris, ut subdit ille, *facta fuit indè con-*

contummacior, cum Medici tunc ſolùm *eludantur*, *quando ea non redit*, *ſed tacitè corpus depaſcitur*, ut §. 27.; imò cum *res feliciùs cedat* §. eodem, *quando illa caput erigit etiam ferocior*, quomodo hinc modò colligit Vir Cl., Chinam Chinam obfuiſſe, & Hydropem aſciviſſe, ſi Febris ex ejus effato nequaquam abiit, ſed *contumacior evaſit*? Prodeat tamen iterum e latebris in apertum Veritas. China China *ſemel* tantùm ad Drachmas duas propinata fuit, & Febris receſſit; ſed Hydrops antea genitus incrementum, quod eo etiam Febrifugo minimè epoto ſuſcepiſſet, æquè ſuſcepit. Rediit quidem pro more poſt nonnullas hebdomadas paroxyſmis levioribus, uno tantùm Corticis hauſtu depulſa Febris; ſed nulla ferè ampliùs habita eſt illius ratio: quandoquidem conatus omnes ad ſe trahebat Hydrops uſque ſuccreſcens, dum tractu temporis in lentiorem ſymptomaticam Febriculam ſenſim converſa, paulatim obliterabatur Quartana.

Hæc eſt germana facti ſeries: & præterquamquod vivit adhuc in luctu Comitiſſa defuncti Viri tunc Conjux, omnium facilè memor, ipſe nequeo non meminiſſe, qui eidem Comiti Johanni Carolo Placentiam proficiſcenti, *ut in Majorum Sepulcro*, cùm obiret, *tumularetur*, de mandato ipſius Præceptori adſtiti, Medicinæ ſacris vix initiatus, circa annum videlicet 1678. Cauſæ morbi procatarticæ, quas brevitatis gratia ibidem ſubticui, modò verò cogor innuere, fuerunt labores inſueti, & incommoda lata præſertim Liburni; ut Principi, cui famulabatur, morem gereret, non ſemel ſub dio pernoctans in ipſo Portu nebulis confertiſſimis obſitus; interdiu vero ferme aſſiduè, ac violenter equitans ad plures dies per juga, & montes, tam in profectione, quàm in reditu. Quæ quidem omnia omnino præter conſuetudinem perpeſſus, cœpit paulò poſt lumbis dolere, imminuto ſenſim lotio, domi hærere, pallere, ſibi gravis fieri, ſubtumiduſque, & anheloſus, nonnihil ad quemcunque motum evadere, ac mox Febre Quartana corripi, ſuccedentibus poſtmodum iis omnibus, quæ ſupra retuli, tranſcripſique ex Therapeutice mea; ut indè cuique pateat, Caſum hunc unicum minùs favorabilem, lapſu annorum vel tunc pluſquam triginta mihi obſervatum, ac quodammodo pro ſuſpecto habitum, fideliter manifeſtaſſe. Et quamvis pro Fraſſono curante tot, tantiq; ponderis militarent rationes (quas fuſiùs ibidem ſum perſecutus) ut ob illas Practici eximii Placentini, *Eques Moraggius*, *& Stanislaus Homatus*, quibus Ægrum tradidi graviſſimè habentem, ipſum Præceptorem meum omni culpa vacare pro ſua ingenuitate aſſeruerint; eum nihilominus ego ſeverior, ac forſan minùs æquus Judex, in ipſo Tractatu meo ab omni ſuſpicione parum cautæ oblationis remedii, ſolam Febrim, non Hydropem præortum mulctare valentis, nequaquam abſolvi.

Interim tamen Lectorem enixè rogatum volo, ut dempto ſibi, mihique repetitionis tædio, examen integrum hujuſce caſus videat in fonte, paginis ſupra citatis Therapeutices meæ: ubi quando Hydrops China China curari poſſit, ſi nempe a Febribus pendeat, & quando non poſſit, ſi nempe Febres ipſas præcedat: crebris tum experimentis tum Scriptorum expertorum auctoritatibus, ſtatutum reperiet, planèque diſcuſſas intuebitur nebulas omnes, quæ hinc Peruviani Corticis uſui cavilloſus quiſpiam vel tunc ſtuduiſſet offundere: tandemque noſcet, me, his non obſtantibus, de Febrifugi adminiſtratione haud ſatis fortaſſe cauta, ipſum quadantenus Præceptorem meum (æquè audacter quidem, ac ſincerè) notaſſe. Sed hoc idem ſi detur etiam Cl. Auctori; quid contra Remedium, cum tempeſtivè, atque ubi prodeſſe debet, non ubi nequit, offertur? Verùm ranceſcunt hæc a Viro Cl. nunc allata; imò dixerim, putent, quippe extincti jamdudum Fraſſoni Manibus, prout ab Opponente appinguntur, heu nimis infenſa.

§. 21.

HUjuſmodi *exemplum* in quartana intermittente, multaque alia poſtmodum mihi obſervata in febribus periodicis, in quibus continuatus Febrifugi uſus obſtructiones & cachexias invexit, ut ægri cum ſanitate in gratiam nunquam redierint, ac tandem hydropici objc-

objerint, ut postremo contingit Domino Comiti Marsiano, alia inquam exempla cautiorem me fecere in præscribendo hoc Febrifugo, licet febres essent de genere intermittentium.

(*Hujusmodi &c.*) CL. Auctor suadere contendens, *continuatum* Febrifugi *usum obstructiones, & Cachexias invehere, ac tandem Hydropem, & mortem*, exemplum in signe *inter multa*, ut inquit, *alia* selectum (quæ tamen minimè indigitat) in medium proferre satagit, quasi per transennam memoria recolens obitum Generosi Viri D. Comitis Ludovici de Marsciano, anno 1703. Bononiæ vita functi, post septennium tamen (quod ille subticet) integræ valetudinis ab epota China China, quam D. Davinius anno 1696. curationi adstans, vota soliciti Ægrotantis proposuit pro curatione Quartanæ Febris, qua tunc tenebatur Nob. ille Patiens, D. tandem Ramazzino, meque ipso, cunctanter quidem ante, faciliùs verò post rem discussam, eo casu remedium admittentibus. Hanc quoquè historiam nominatim expressam, atque descriptam videsis Lector in Therapeutice mea pag. 90. historia 13. sciasque illam non ibi relatam, ut simplicis Quartanæ curationem China China absolutam, velut quid Cedro dignum, promulgarem; puduisset enim trivialia hæc pro magnificis venditare: sed ut Lienis intumescentiam (quæ nobis curantibus negotium facessebat non leve) a Quartana prognatam, ope verò Corticis una cum Quartana ipsa deletam, malè credulorum oculis subjicerem, fassus hac in re nonnullam quoquè hæsitantiam meam; quamvis in Sententiam Cl. curantis Viri, D. scilicet Davinii, qui votis Ægri enixè instantis annuerat omnium facillimè, revera descenderim. Ad calcem historiæ, quasi futuræ cavillationis extitissem præsagus, hæc quoquè reperies, quæ placuit tunc subdere, seriorem ejusdem Ægrotantis obitum connotantia, si quando & hunc in crimen Corticis quisquam vertere non erubuisset. Sunt hæc præcisa verba pag. 91. meæ Therapeutices exarata -- *Nisi fortè morosus quispiam recidivam morbi illius* (videlicet Quartanæ China China curatæ) *appellare velit lethalem ejusdem ægritudinem, post septennium a causa evidenti productam, Febrim videlicet acutam, ex suppressa cutanea quadam habituali affectione oriundam, & intra 14. dies per abscessum ad anum imperfectè judicatam: quo demum abscessu priùs in Gangrænam converso, mox difficulter curato, translatoque interim Ægro in aerem palustrem, Febris erratica subsecuta est, quæ tractu temporis Lienis tumorem ascivit, dein Icterum, mox Hydropem, & mortem.* His adde modò, radicem omnium malorum verè fuisse suppressionem, nedum cutaneæ cujusdam affectionis habitualis, ut supra, sed & antiquæ simul *Fistulæ* ad anum (quod tunc subticui, quippe quod paucis notum) unde profundioris postea, altiorisve abscessus origo cum Febre acuta, indè Gangræna, & partium imi ventris intimiorum, ac connexarum labes, Hydrops denique, & mors. Ita sensit distinctè inter cæteros Vir Cl. D. Paulus Piela in Consultatione postrema, quam cum plurimis aliis celeberrimi Bononiensis Archilycei Viris illustribus, de mandato Sereniſſimi Ducis ibidem habuimus D. Davinius, & ego. Atque hinc sanè petenda Causa obitus Viri Generosi, non ex Peruviano Cortice ante tot annos epoto. Certè tot Medici insignes ex inclyto illo Athenæo, qui ad longum tempus curæ illius Equitis adstitere, quibusque universa prægressorum morborum series apprimè innotuerat, quicquam mali a China China progenitum, ne per somnium unquam sunt suspicati. Vivit unus ex iis Cl. Simonius, quæ circa hoc sentiat valens testari, & parum candidam hanc oppositionem, futilesve potiùs has nugas potens diluere, si sit opus.

§. 22.

INdulgentior tamèn fui in hujus remedii administratione, quando observabam ægrum ipsum instanter appetere tam decantatum præsidii genus, & quodammodo conqueri de mea procrastinatione, novi enim quanti momenti sit ægri confidentia in hisce remediis assumendis,

dis, quæ ſibi profutura animo conceperint. Ne igitur tam magnam confidentiam fruſtrarer, Chinam Chinam (*a*) *in mediocri doſi*, ut lædere non poſſet, & cum ſatis felici eventu exhibui, hac in re Celeberrimum Sanctorium noſtrum imitatus, qui, ut in Methodo Vitandorum errorum Libro 13. Cap. 4. ſuadet Lapidem Bezoar, licet fictitium aliquando exhibendum, propter nimiam ægrorum confidentiam, & ut vitentur calumniæ propter confirmatam opinionem (*b*) *quod malignæ qualitati* obſiſtat: Hæc nimirum opinio de Lapide Bezoar, à veneranda Antiquitate in tanta exiſtimatione habito, fuit penes hunc noſtrum Profeſſorem, ut illum præſcriberet in fide Parentum, à qua opinione non multum abludunt noſtrorum temporum Medici peritiores modicæ fidei circa omnia bezoartica, & alexipharmaca, de quibus virgilianum illud dicere liceat, *poſſunt quia poſſe videntur*, quod dictum tamen Peruviano Cortici non videtur congruere, nam revera in febribus intermittentibus aliquid poteſt quia paroxyſmos ſiſtit per aliquot dies, atque interdum etiam omnino, ut amplius non redeant.

(*a*) (*In Mediocri Doſi &c.*) MEdiocrem doſim Chinæ Chinæ a Cl. Auctore conſtitui in *una* tantùm Drachma, maximam vero in *duabus*, vidimus jam ipſo fatente §. 8. Quantitas autem Drachmæ unius, vel paulò major, præſertim *ſemel* tantùm oblata, nedum *lædere non poterat*; verùm nec ferè prodeſſe, niſi de Febre Intermittente planè facili ſermo ſit, & ſponte ad ſolutionem vergente. Profectò ſi fortè hujuſmodi, aut ſimili Methodo religiosè ſemper hæſit in Praxi Cl. Auctor, ægrè admodum de activitate remedii ferre poterat Judicium undequaque abſolutum, ut illud damnaret. Neque jure crediderim potuiſſe ab illo decerni, an ſiniſtri ſucceſſus, quos identidem memoravit, aut perhibuit ſe poſſe memorare, unique Cortici fidenter attribuit (niſi ab inopportuna forſan oblatione proceſſerint) a Cortice verè proceſſerint, an a doſi illius enervi, ac invalida, remque propterea infectam relinquente. Sed urget ille, aſſerens, eo pacto ſe *Chinam Chinam exhibuiſſe cum ſatis felici eventu*. Hic, fateor, curioſus quærerem, ſi liceret; cum verò non liceat, mente ſaltem mea ſcrutabor, quinam fuerit eventus ille, qui dicitur felix. Vel enim (repetitæ occaſioni donari velim repetitiunculas quoquè nonnunquam meas) Vel enim *poſt aliquot dies Febris denuo caput erexit etiam ferocior*: *ſic enim rem feliciùs ceſſiſſe Ægrotantibus* annotat §. 27., annotavitque in Epiſtola Nuncupatoria, *Febrem, ſed fortiorem* redeuntem, penſare damna Chinæ Chinæ, ob ejuſdem Febris extinctionem Ægris illata: & hunc eventum, quidquid dicat Auctor, procul dubio parum felicem dixerit Æger ipſe. Vel Febris non ampliùs rediit: & hic eventus ſecundùm eundem Cl. Auctorem omnium peſſimus eſt; ex §. enim 25. *Optandum eſſet, ut Febris, quæ diebus a paroxyſmo vacuis tacitè cubat, ut ignis ſub cinere doloſo, in apertam flammam erumperet, nam reditus illius remedii loco eſſet*. Sive ergo reciderit Æger a Cl. Viro China China curatus, ſive non reciderit, difficile eſt eruere ex Theorematis hujuſce Diſſertationis, quinam fuerit eventus felix, & quinam ſiniſter. Ad lubricas iſtiuſmodi anguſtias perſæpe redactus, quocunque tandem ſe vertat Cl. Auctor, ſemper illi *A fronte Præcipitium eſt, a tergo Lupus*.

(*b*) (*Quod malignæ qualitati &c.*) Gratias tandem habeo quamplurimas cineribus Viri Cl., quòd in re obvia quidem, ſed in caſu noſtro plurimi æſtimanda, quippe quæ prima forſan, ut mox declarabitur, Controverſiæ noſtræ jecit ſemina, partes meas tam liberaliter, tamque ingenuè ſuſceperit. Decernit ille cum celeberrimo Sanctorio, *confirmatam* apud Medicorum vulgus *Opinionem, quòd Lapis Bezoar malignæ*, ut ajunt, *qualitati obſiſtat*, vanam eſſe, *Medicoſque peritiores noſtrorum temporum eſſe modicæ fidei circa omnia Bezoartica, & Alexipharmaca, de*

quibus Virgilianum illud dicere licet,

— *Possunt, quia posse videntur;*

atque ideo, subdam ego, diligenter reponenda erunt inter *tutissima* illa *Remedia*, de quibus §. 11. Regibus præscribenda. His præjudiciis explosis, comparat in contextu eundem Lapidem Bezoarticum Peruviano Cortici, fateturque, cuncta hæc, *quæ de Bezoarticorum, & Alexipharmacorum invaliditate ab eo dicta sunt, nequaquam congruere huic Febrifugo; nam revera* (inquit ille) *in Febribus Intermittentibus aliquid potest, quia paroxysmos sistit per aliquot dies, atque interdum etiam omnino, ut amplius non redeant.* Lectorem hìc, quæso, ne pigeat adire Therapeuticen meam pag. 214. historia 9., vel saltem pag. 216. Ibi videat, totam discrepantiam, quæ anno 1709. inter me, & Cl. Auctoris Nepotem Relatorem abusus Chinæ Chinæ in Urbe nostra, insurrexit, quæque forsan Scriptis hisce Cl. Viri ansam præbuit non minimam, in hoc uno constitutam fuisse, quòd ille Febris Tertianæ duplicis, ab ortu suo Intermittentis, aut Subintrantis, mox recens Continuæ, ipsoque Judice, malignæ jam factæ, cum totali asphyxia, frigidisque circa Pectus, Caput, & Collum sudoribus curationem (quam ego Chinæ Chinæ ope certam pollicebar, ut contigit, inhibito per eam superventuro novo paroxysmo, cæteroqui planè lethali) ille inquam Lapide potiùs Bezoartico, quàm China China absolvendam contenderet, eo precisè titulo, ut *maligna obsisteret qualitati*. Quid ergo mihi, tam secunda ne cogitanti quidem, propitium magis poterat obvenire? Profectò

— *Insperata accidunt magis sæpe, quàm quæ speres,*

inquit Plautus in Mostell. Etenim nonne ultronea ferme hæc est Cl. Patrui ingenuitas, quæ Corticem Peruvianum, *Paroxysmos Febrium revera sistentem*, Lapidi Bezoartico anteponit, *peritioresque nostrorum temporum Medicos* eos vocat, qui virtutem alexipharmacam illius celeberrimi Lapidis parvi faciunt, opinionemq; ipsam, confirmatam licèt, quòd *malignæ*, ut vulgus Medicorum loquitur, *obsistat qualitati*? Sed nonne simul rationalis erat in casu tam præcipiti solicitudo mea, ut rationalis felixq; fuit ipsa Febrifugi oblatio? Nimirum ope illius Pernicioſa Febris recessit sinè reditu a Subjecto *Præpingui, Pituitoso, Adolescenti, Nobili, & lautitia victus utenti*; quæ conditiones, nedum conjunctim omnes, sed & seorsim singulæ, Peruviani Corticis usum prohibent ex Cl. Auctore, ut supra vidimus: jamque septennium interim inculpatæ valetudinis labitur a China China assumpta. Hujusmodi *noxam* ex vi *occultæ malitiæ* suæ intulit illa, intra mensem ad uncias duas epota. Nec majorem forsan, magisve noxium abusum mox vidit, aut ante viderat Mutinæ studiosus Relator.

§. 23.

ATque id est, quod valde admiror, & in variis meis Operibus (*a*) *virtutem hanc arcanam* commendavi, & nunquam satis admirari cessabo, (*b*) *sed optandum* esset, ut in periti, & prudentis Medici manibus esset hoc remedium, eò enim ventum est, ut vulgaris quisque Medicus, & juvenis, qui recens ab Academia venerit, non vereatur periodica febre laboranti ægro Febrifugum istud ad multos dies, & in liberali dosi præscribere ea securitate, qua Magistros suos operari vidit.

(*a*) (*Virtutem hanc &c.*) NOn solùm *virtutem arcanam* Chinæ Chinæ (cujus *usum* ex hoc ipso quòd *arcana* est illius *virtus*, §. 6. hujusce Dissertationis vocat *amethodicum*) sed *usum* ipsum *liberalem*, & *amplum* ejusdem virtutis, illamq; possidentis Peruviani Corticis, cum exclusione ferè omnimoda cæterorum præsidiorum Artis, *in variis Operibus suis commendavit* Cl. Auctor, ubique asseverans, ut vidimus, -- *Antipyreticum istud esse Remedium cum securitate Febres Periodicas sanans: in Tertianis malignis, Fermentum illarum, sive penitus restinguendo, sive quamplurimùm enervando miranda præstans, Ægrum-*

grumq; ob id vindicans ab interitu: in qualibet Febre recurrente, quocunq; anni tempore, Regione, Ætate, Sexu, Temperamento exhibendum; non tamen ſemel tantùm, ut olim, ſed ad plures dies, donec febrile miaſma ſit penitùs exantlatum; valere juſſis tot pharmaceuticis præſidiis, tot repetitis venæ ſectionibus, tot iteratis purgationibus, quæ humani corporis machinam potiùs infirmant, quam confirmant &c. Vulneribus hiſce conſolidandis, quæ ſibimetipſi gladio veritatis inflixit Cl. Auctor, Emplaſtrum tergiverſationis hujuſce Paragraphi profectò eſt impar. Interim tamen nequit ſaltem non commendari ſagax ſolertia, qua ſemetipſum expreſſæ contradictioni ſubtrahere ſtuduit. Sed jam jacta erat alea, nec ullus ſupererat ampliùs (manu licèt magiſtra calamum contrectaret) induſtrioſæ defenſioni locus. Quòd ſi quis verè fuiſſet, Viri certè ſollertiſſimi dexteritatem nequaquam ſubterfugiſſet, ut de illo meritò dici poſſit,

—— *Si Pergama dextra*
Defendi poſſent, certè hac defenſa fuiſſent.

(*b*) *Sed optandum &c.*) *Optandum* omnino, *ut in periti, & prudentis Medici manibus ſit hoc Remedium*; & magis adhuc optandum, ut in periti, & prudentis Medici manibus ſint *alia Remedia*, non ob præpoſteram aliquando adminiſtrationem tantùm, ſed *ſuapte natura* inſimul periculoſa, cujuſmodi ſunt Cathartica, & Emetica, Opiata omnia, Diaphoretica, ea præſertim, quæ vocant Spirituoſiora, Venæ ſectio, & alia hujuſmodi generoſiora præſidia. Ex horum quippe uſu minùs caſtigato longè majora impendent damna, quàm ex uſu promiſcuo Peruviani Corticis; licèt ſinè rigidiuſcula, ut hìc, Cl. Auctoris animadverſione, *vulgaris quiſque Medicus, & Juvenis qui recens ab Academia venerit, non vereatur illa quotidie præſcribere, ea ſecuritate, qua Magiſtros ſuos operari vidit*. Non eſt tamen ideo, quòd approbem nimiam, ſi ſit nonnunquam, Juvenum facilitatem, quam verè corripiendam & ipſe judico: dico tantummodo, errorem ipſius præcocis Febrium extinctionis ſæpe leviorem reperiri a poſteriori (ut cum Scholis loquar) ac a priori apparuerit: errorem verò Febrifugi oblati in Febre, cui nullatenus illud convenit, ut in Synocho, aut alia quavis Febre per eſſentiam Continua, ad ſolam ferme palati fruſtraneam mulctam forſan reſtringi; damnum enim, ſaltem ſenſibile, nullum exinde viſitur. Propterea, quam jure exquirimus Cl. Auctor, & ego, peritiam, prudentiamque in Medico Chinam Chinam præſcribente, eam non ſolùm, ſed & majorem exopto ego in Medicis, *alia Remedia*, ſi malè adminiſtrentur verè periculoſa, quotidie tamen, ac ſi bellaria forent, facillimè præſcribentibus.

§. 24.

SEd hoc etiam eſſet tolerandum, niſi quoque (*a*) *Chirurgi*, & *Pharmacopolæ*, inſcio Medico hanc arrogarent auctoritatem, ſibi plaudentes quod pauca impenſa ægrum è lecto cui diuturnæ febres affixiſſent citiſſime exemerint non ſine prævia purgatione, & venæ ſectione, quæ duo magna remedia præmittenda cenſent, ut methodice videantur operari, quod ſi febris omnes illorum conatus eludat redeundo, in promptu habent ægrotantium errata in victu, & rebus non naturalibus, ſeu non exhibitam ad plures dies debitam Chinæ Chinæ quantitatem, ſed iſthæc apud mulieres, & imperitam plebeculam locum habent, non apud eos qui ſapiunt, febres enim intermittentes ab hoc remedio fugari videntur, ac Medicis nimis credulis facile imponunt, (*b*) *non enim vere fugantur*, ſed potius concentrantur, & quia paroxyſmi non repetunt, putant nonnulli febrem abjiſſe.

(*a*) (*Chirurgi, &c.*) SCandalum hoc an ipſe præviderim, ab excellentia, & præſtantia ipſa remedii facilè oriundum: imò prognatum olim apud extraneos quoſdam Chirurgos, nec planè innoxiè tunc Mutinæ propaga-

tum, an obſervarim, enunciarim, & malè tulerim, videre eſt in Therapeutice mea; primum quidem pag. 186., ſecundum verò a pag. 276. uſque ad finem Capitis. Id bonæ frugis, quod ex malo ſemine, & tunc, & poſtea collegi; nempe ex profuſa, & amethodica Corticis oblatione, ignaris hiſce gentibus identidem uſitata, fuit, ab hac ipſa cæteroqui reprehenſibili, ac temeraria praxi, non malos eos ſemper, quos ſuſpicatus eſſem; ſed non rarò potiùs bonos, & felices, quos non ita facilè expectaſſem, eventus ſucceſſiſſe. Quamobrem etſi adminiſtrationi præpoſteræ illius malè aptetur excuſatio de erratis Ægrotantium, vel de non ſatis continuato uſu remedii, ſi Febris redeat: nihilominus hæc eadem excuſatio planè contemnenda non eſt, ut illam videtur planè contemnere Cl. Auctor, ſi verax alioqui ea ſit, & candida. Cum ergo ſæpe, ut dictum ſupra, res bene ceciderit, quamvis remedium minùs congruenter fuerit adminiſtratum, colligo ego, nullam verè ab hoc Febrifugo *ratione ſubſtantiæ ſuæ* noxam hominibus invehi; ſed eam ſolummodo nonnunquam (nec enim ſemper) quam mera *intempeſtiva Depurativæ Febris extinctio* poteſt inferre. *Bonæ* ſcilicet *leges ex malis* quandoque *moribus* etiam in Re medica *procreantur*.

(*b*) (*Non enim verè fugantur &c.*) Sciebam equidem, objici a Medicis Cortici Peruviano infenſis, illum, qui ſolam Cauſæ febrilis quaſi ſopitæ *actionem* ab iiſdem creditur impedire, ſolas per conſequens *Febres* fugare conſueviſſe, minimè verò Febrium *Cauſam*, pro illis iterum ſuſcitandis intus latentem; ſed *Febres ipſas verè non fugari, imò eas concentrari potiùs* (apertis adeò ſaltem notis) nondum audivi. Me itaque ſponte recipio inter *Medicos illos nimis credulos, quibus facile imponunt* abditæ hujuſmodi Febres, quæ ſinunt Ægrum facilè cibum appetere, benè ferre, meliùs nutriri, optimè quieſcere, vires reſumere, equitare, iter facere, ludere &c. ſinè laſſitudine, ſinè moleſtia, ſinè ſiti; uno verbo, ſinè ullo Febris indicio. Certè Maligna valde ſit oportet *concentrata* ſic hujuſmodi Febris. Modò infortunium noſco a Cl. Auctore toties deprædicatum, ſi nempe non recidat Æger: neceſſe quippe eſt illi, latentem hujuſcemodi Febrem toto vitæ ſuæ tempore circumferre. Quis tamen ideo vel ſomniaſſet unquam, Cl. Auctorem, de ſuis Ægris cæteroqui ſolicitum, in hunc errorem ſcienter incidiſſe, ut illis non ſemel imponeret, præſcriberetque *in ætate ſaniori, jam experientia edoctus, & noxis Peruviani Corticis obſervatis*, illud idem Febrifugum (quemadmodum ſe præſcripſiſſe faſſus eſt §. 8., & alibi) ſub vano prætextu, quòd *recrearentur ipſimet Ægri, & vires reſumerent*; cum tamen ſciret, *ab hoc remedio non fugari Febres, ſed concentrari, tacitèque ab illis*, ut infra §. 27., *corpus humanum depaſci* potiùs, quàm recreari?

§. 25.

(*a*) *Adverte quæſo* mi Nepos, ac diligenter obſerva, febres intermittentes poſt epotam Chinam Chinam nunquam ad veram, & perfectam apyrexiam pertingere, qualis contingit quando natura ſponte per ſudorem, aut alias vias acceſſionem diſcutit, nam in tertianis exquiſitis in die intermiſſionis vera & abſoluta ex pulſu obſervatur infebricitatio, non ſic vero ubi aſſumpta fuerit China China, nam pulſus percipitur parvus, & cum aliqua frequentia, quod etiam (*b*) *à Doctiſſimo Ettmullero* fuit annotatum, ſic facile decipiuntur Medici qui putant febrem receſſiſſe, quæ tacite cubat, ut ignis ſub cinere doloſo, ſed optandum eſſet ut in apertam flammam erumperet, poſtquam æger ad aliquot dies ſilente febre roboris aliquantum reportaſſet, nam reditus febris (*c*) *remedii loco* eſſet.

(*a*) *Adver-*

(*a*) (*Adverte quæso &c.*) Mulierculārum more a crassioribus tantùm indiciis carentiam Febris eram nuper metitus; sed Medico *Vena tangenda est*, ajebat Seneca. Venam itaque, seu potiùs pulsantem Arteriam attentè scrutatus Cl. Auctor, Nepotem monet, *ut diligenter advertat*, *Febres Intermittentes post epotam Chinam Chinam nunquam* (ne toto quidem Vitæ cursu?) *ad veram*, *& perfectam apyrexiam pertingere*. Hæc observatio respicit Rem, non Ratiocinia: quamobrem videtur turpe, contrectato pulsu, Medicos non convenire circa existentiam, aut carentiam Febris. Vadem tamen me pretio quolibet dare volo, nullum inter Obtrectatores Peruviani Corticis reperiri Medicum tam exquisito præditum tactu, ut ex pulsu (etsi frequens ille dicatur, ac parvus) valeat dignoscere Hominem hoc Febrifugo potiùs, quàm sponte, aut alia quavis via ex Febre Intermittente sanatum, si aliunde nesciat. *Isthæc* verè *apud Mulieres*, *& imperitam plebeculam locum habere possunt*, *non apud eos*, *qui* saltem digitis *sapiunt*. Haud tamen inficior, quòd si cuipiam Febricitanti diuturnis simul obstructionibus, aliisve similibus affectionibus detento, & diebus etiam a paroxysmo vacuis aliquam pulsus frequentiam de more habenti, offeratur Cortex, eadem ad aliquot dies perstare non possit pulsuum frequentia, quæ priùs aderat, ut illi perstaret, vel sponte, vel alia quavis arte sanato; verùm illam eandem frequentiam citiùs evanescere continuato usu Febrifugi, quàm si aliter fuerit curatus Æger, non semel quoquè compertum habui. Cæterum si Febris ante assumptum Corticem perfectè intermittebat diebus a paroxysmo vacuis, quomodo sublato per Corticem paroxysmo, cæterisque in suo statu relictis, poterit ipsam occupare intermissionis diem Febris depulsa? Aliud sanè docet nos Praxis, aliudque docuit ipsum Cl. Auctorem. Si enim Febres ab assumpta China China *non recessisse*, *nec verè fugatas esse* observasset ille in Ægris suis, *neque ad veram*, *& perfectam apyrexiam pertigisse*, *sed concentratas cubasse*, *& corpus tacitè depavisse*, ut in hoc Paragrapho videtur monere Nepotem, & in §. 27. alios Medicos; dubio procul non dixisset in Orat. Jatrici Argumenti, *Febres*, *quæ de Intermittentium familia sunt*, *exigui hujusce pulveris haustu etiam penitùs aboleri*: item eundem Peruvianum pulverem *Febres*, *saltem recurrentes*, *& intervallatas fugare*, *& exterminare*, ut qui verè datus est nobis *ad malè natam Febrium sobolem exterminandam &c.* quemadmodum in *Collatione* textuum lit. D., & E. F. G. potest facilè quilibet intueri.

(*b*) (*A Doctissimo Ettmullero &c.*) Ettmullerum, cujus auctoritate hìc liberaliter nimis abutitur Vir Cl., videbimus in responsione ad §. 35. dicentem, *Chinam Chinam esse Remedium egregium*, *feliciter* (nota illud *feliciter*) *curans tam Quartanas*, *quàm Tertianas Febres etiam duplicatas*, seque *verissimum arbitrari*, *hunc Corticem fugare* (nota quoquè istud *fugare*) *suo usu quasvis Intermittentes*; *nec has solùm &c.* An hæc cohærere possint aliis, prout jacent in hoc Paragrapho, per Virum Cl. adductis, judicet interim Lector, usquequo germana omnia Ettmulleri sensa, in citato §. 35. a nobis aperienda, & ad trutinam expendenda, clariùs intueatur.

(*c*) (*Remedii loco &c.*) Febrim aliquando remedii vicem supplere posse, in Morbis præsertim Herculeis, cujusmodi sunt Epilepsia, Apoplexia, & alii, nos docet Hippocrates, & experientia confirmat. Atque hisce casibus sicuti Febrium suppressio debet esse suspecta, ita potest esse optabilis illarum inopportunè depulsarum reditus, ut ipse in Tractatu meo pag. 82. historia 1. observavi: idque semper asseram, quotiescunque Febris habeat characterem *Depurativæ*. Dicam scilicet, illam per nullum Specificum Antifebrile, quod eandem valeat ejicere (quodque præter Chinam Chinam nullum est adhuc) posse fugari sinè metu aliquo erroris. Dixi *sinè metu*, aut *suspicione* erroris, aut damni, non *sinè certitudine*: plerumque enim, ut paulò superiùs annotavi, Febres quasdam Intermittentes mihi contigit observare, ab ignaris Empyricis hoc remedio absque ulla indè orta noxa fugatas, quas ipse in quibusdam saltem circumstantiis, præsertim temporis, eo tunc remedio non attigissem. Quamvis enim aliquid audaciæ subsit in hisce casibus; si tamen vivida sit Fluidorum crasis, motus eorum liber, moxque cribrationes ac secretiones adamussim peragantur, sæpissime probè subigitur, aut expellitur Fermentum illud, quod minùs castigatè fuit in statu cruditatis absorptum. Etsi verò in hujusmodi tantùm suppressione audacula, & amethodica optandum fortasse nonnunquam

quam sit, ut revertatur Febris; quando tamen methodicè illa depellitur, non est cur eandem votis adeò ardentibus revocemus. Neque idcircò vidimus adhuc votivas Tabulas pro Febris reditu in Templis nostris appensas.

§. 26.

(a) *Novi olim* Nobilem Virginem in Monasterio S. Magdalenæ Mutinæ educatam, cui duplici tertiana spuria correptæ, & ad mensem integrum decumbenti, facta aliqua purgatione, aliisque solitis remediis, Peruvianum Febrifugum exhibere constitui, sed non sine alterius Medici consilio. Vocato itaque ad consultandum D. Antonio de Abbatibus, & exposita morbi historia, Chinam Chinam proposui, ut unicum remedium ad febris pertinaciam debellandam, seu aliquot dierum vacationem à tam diris paroxysmis obtinendam, at ille modeste tamen ac humaniter pro more suo professus est huic remedio se assentiri non posse, rationibus, & (b) *experimentis à se habitis*, ast ego tandem ab ipso obtinui, ut assensum præstaret, sed non ex animo, ut reor; propinata itaque Chinæ Chinæ potione ad aliquot dies, paroxysmi obliterari visi sunt, sed Nobili ægrotante pejus se habente, in summum mœrorem, & anorexiam prolapsa, quare mihi in votis erat reditus febris ad priorem statum, sic ad menses integros decumbere in lecto coacta est, ut de illius salute non parum timeretur, è Monasterio tandem educta, & apud suos liberaliori vitæ commissa, longum post tempus convaluit.

(a) (*Novi olim &c.*) Historia hæc a quinque retro lustris nonnisi ob inopiam petita, imò & repetita, est illa eadem, quam in Constitutionibus Epidemicis Mutinensibus habet Auctor Cl. pag. 42. Edition. Mut., pag. verò 57. nuperæ Patav. Edit., etsi aliqua in narratione novissima hujusce Dissertationis observetur a prioribus diversitas. In Constitutionibus siquidem tam primæ, quam secundæ impressionis dicitur oblata China China *in forma boli*, *cum in Vino infusam Ægra respueret*: neque ibi fit ulla mentio de repetitione remedii; & quidem appositè ad ejus ævi praxim; tunc enim apud nos nondum erat in usu, Febrifugum istud ad plures dies exhibere. In hac verò Dissertatione aliter factum asseritur, *propinata* videlicet *ad aliquot dies Chinæ Chinæ potione*. In aliis quoquè variat narratio; imò & discrepat nonnihil, quæ in Mutinensi editione Constitutionum Epidemicarum reperitur, ab ea, quæ modo legitur in Patavina Editione ipsarum Constitutionum: in hac enim Domino quondam Antonio de Abbatibus Dignitas Archiatri Serenissimi Ducis Mutinæ, quæ viventi a Cl. Auctore in illis officiosè tributa fuerat hujus historiæ occasione, adempta est, dum recuderentur, extincto. Sed hæc rem nostram non ita immutant, quin stet propositum Viri Cl., quòd nempe post Chinæ Chinæ usum Ægra illa pejùs habuerit, sive ad longum, ut in Dissertatione dicitur, sive ad modicum tempus, ut in Constitutionibus Epidemicis. Ast quomodocunque hæc fuerint, quomodocunque Febrifugum fuerit oblatum (certè tamen semel) qualiscunque fuerit jam Ægræ status, qualiscunque Febris illius, diuturnioris licèt, natura, & qualescunque Causę peculiariter illam producentes, concomitantes, atque foventes, mihique Ægram licèt non invisenti, magis fortasse notæ, quàm Cl. Auctori, hac in re (si liceret cuncta persequi) non parum decepto: posito nihilominus, quod omni cautela circa singula hæc adhibita, fuerit Cortex parum feliciter propinatus, subsequente videlicet laboriosa, difficili, seraque, ac diutina, ut hìc asseritur, convalescentia, non tamen morte, quid indè propterea? Nunquid deterior multò sors Ægrotantis eva-

evaſit? Nunquid alia Remedia *ad menſem integrum* priùs adminiſtrata, inter quæ dubio procul *Febrifuga Veterum*, *cauſam Febris*, ut aſſerit Vir Cl., *ſenſim exantlantia*, profecerant plurimum? Nunquid ergo ſinè Cortice feliciùs convaluiſſet *a tam diris*, ut Auctor inquit, *paroxyſmis* ea Conſtitutione, qua (ut adnotat ille pag. 15. earundem Conſtitutionum Edit. Patav.) *nunquam viſa contumaciores Febres, ad recidivandum magis prona, & quæ magis Medicorum induſtriam eluderent? ſiquidem* (ſequitur) *nec repetita phebotomia, nec purgationes, nec mille Alexipharmaca* (en hìc involuta Febrifuga Veterum) *quæ pleno gutture tanquam manus Deorum, Receptariorum Chorus adeò celebrat, quicquam profuere*. Adeò igitur mirum non eſt, in tam pervicaci Conſtitutione morboſa repertam eſſe Adoleſcentulam, cui fortè uni opem cæteroqui conſuetam Cortex non tulerit, quando id nonnunquam, rarò licèt, accidere, atque ob idipſum quoquè, rarò me in benignis Intermittentibus, perſæpe *Depurativis*, Corticem eundem præſcribere conſueviſſe, apertis literis prodidi, allatoque ſimul Exemplo confirmavi in Therapeutice mea pag. 75. & 76. Verùm quid multis? Tutela Chinæ Chinæ ſemel a Viro Cl. improſperè, forſan & impropriè oblatæ, quid ad me?

(*b*) (*Experimentis a ſe habitis &c.*) Ornamentum poſtremæ huic narrationi ſuperadditum eſſe crediderim, non quidem quòd Aulicus quondam Profeſſor iſte oblationi Peruviani Corticis nonnihil obſtiterit, ac *minimè ex animo aſſenſum ſuum præſtiterit*: etenim & ille, & reliqui ferè omnes Mutinenſes Medici, præſertim Seniores eorum temporum, uſui illius quammaximè reluctabantur, ut dixi jam in Therapeutice mea pag. 3.; ſed Mantiſſa quædam colorata eſt, quòd obſtiterit non ſolùm rationibus, verùm & *experimentis a ſe habitis*: tantùm enim abeſt, ut ulla, ſive fauſta, ſive infauſta de hoc Febrifugo ille habuerit experimenta, ut certò ſciam, ipſum, qui ſympatheticas potiùs curationes in deliciis habebat, aliquando nugatoriam Febrium tranſplantationem in perterebratos Arborum Cortices tentare maluiſſe, quàm implantationem (liceat nonnunquam vocabula condere) hujuſce Corticis in Corpus humanum.

§. 27.

(*a*) *Hìc nimirum* Medicorum eſt error, ut ſi Chinam Chinam in hunc ſolum finem præſcribant, ut paucos à paroxyſmis dies liberos obtineant, (*b*) *interdum eludantur*, febre amplius non redeunte, ſed tacite corpus depaſcente; non abſimiles caſus alias mihi contigere, ut me pœnituerit hoc remedio uſum fuiſſe. Rem felicius ceſſiſſe annotavi quibus poſt aliquot paroxyſmos febris denuo caput erexit etiam ferocior, quàm quibus febris viſa eſt prorſus extincta, & obliterata, ſeu parva ſubſecuta.

(*a*) (*Hìc nimirum &c.*) ÆGrè admodum cavere poterunt Medici ab errore, a quo nequivit ita cavere Vir Cl., quin illum ob id *pœnituerit*, *hoc remedio ſe uſum fuiſſe*, ut ſubdit in contextu. Sed tunc fortè nondum advenerat tempeſtas, qua matureſcunt Ficus, ut *Ficu* febrifera *Pharaonis* præſcripta, de qua §. 38., poſſet errorem corrigere, depulſamque Febrem iterum revocare. Cum itaque in Medici poteſtate non ſit, præcipere Febri diſceſſum ea lege, ut poſtliminio brevi revertatur: neque *Ficubus Pharaonis* queat illam vel invitam cogere rurſus ad reditum pro libito ſuo; non aliud agendum ſupererit, ne Febris ipſa *in apertam denuo flammam renuens erumpere*, *corpus tacitè depaſcatur*, niſi abſtinere prorſus ab oblatione Febrifugi, etiam *ad impetrandas inducias*, *& ad virium reparationem*; quod cæteroqui faciendum docuit Cl. Auctor §. 8., & magis adhuc expreſsè docebit §. 48. abſque ulla formidine erroris. Atque ideo, vel præceptum Viri Cl. de China China exhibenda *ad impetrandas aliquot dierum inducias*, *& ut recreetur æger*, *vireſque reſumat*, planè corruat neceſſe eſt, vel nullus ſit *error* Medici id remedium in ejuſmodi finem præſcribentis, etiamſi febris vim ſibi illa-

bi illatam in receſſu indignata, votis eam reducem exoptantibus minimè auſcultet.

(*b*) (*Interdum eludantur &c.*) Præſcribant ergo Medici Chinam Chinam, repetantque opportunè in eum potiùs finem, ut, ſi fieri poſſit, Ægros, non *ad tempus tantùm*, ſed *jugiter* a paroxyſmis liberos reddant: ſic enim *non eludentur a Febre ampliùs non redeunte*. Sed præſcribant *tempeſtivè*, reguliſque ac cautionibus debitis; itaut non uſurpent, niſi *Ubi*, *Quando*, & *Quomodo* decet, ut in Therapeu. mea pag. 170., & alibi. Si ita ſe gerant, nunquam eos pœnitebit, ſe fuiſſe uſos tam ſtrenuo Febrifugo: pœnitebit potiùs poſt rem proſperè geſtam tam ſerò uti didiciſſe. Tunc & Ægri ſibi *rem feliciùs ceſſiſſe* dignoſcent, nec *tacitè ſe depaſtos* a Febre ſuſpicabuntur (quomodo enim ſe depaſtum ſuſpicabitur a febre, qui, ut nuper fatebatur §. 25. ipſe Cl. Auctor, eadem *Silente per Chinam Chinam febres reportat robur?*) non ſuſpicabuntur, inquam, ſe depaſtos a febre, ſed ſibi rem longè feliciùs ceſſiſſe dicent, ſi ea vel *non revertatur ampliùs*, vel ſaltem nonniſi *mitior*, *ac parva*, quàm ſi *ferocior caput extulerit*. In primo etenim caſu illam fuiſſe a Febrifugo opportunè mulctatam, ſenſu ipſo experientur; in altero minùs opportune; abſque eo quòd alienum, & quidem ſatis paradoxum, de rebus ſuis judicium exquirant. Neque enim homini China China ſanato, qui jam, ipſo notante ut ſupra, Cl. Auctore, *roboris aliquantum reportet in dies*, opus eſſe crediderim conſulere Oracula, & trepidanter quærere, ſit ne ſibi melior continuata ſanitatis poſſeſſio, an relapſus in Morbum.

§. 28.

(*a*) DOminus *Auguſtus* Quirinus Rivinus Scriptor recens, in ſuo Libro Elegantiſſimo Medicarum Diſſertationum, Typis Lipſienſibus an. 1710. edito in Diſſertatione de Febribus Intermittentibus, eos ſugillat, qui poſtquam aliquo ſpecifico febrem propulſatam videant, ut illam amplius non eſſe redituram prædicent, ſibi plaudunt, & gaudent, ait enim *Medicos quoſdam gratulari, quando ægrotantes è charibdi in Scillam deduxerunt, ideſt febrem feliciter profligarunt, ægro interim vel contabeſcente, vel intumeſcente ab humoribus pravis, atque hydrope*, & paulo poſt mentione facta de Veterum Febrifugis, qualia ſunt Centaurium minus, Abſinthium, Carduus Benedictus, radix Gentianæ, & alia hujuſcemodi quorum uſum commendat, hæc ſubdit verba. (*b*) *Idem hoc de Cortice Peruviano Gannaperide, vel ut alias vocatur China China, cenſeo, ut pote qui præ cæteris amaris, aut Febrifugis revera nihil peculiare, aut tanta laude dignum præſtet. Certe ſive genuinum, ſive adulteratum ſit, quod venditur, ab ejus uſu interdum quidem febrem aliquando delituiſſe, ſeu plerumque ſubſecutam pejorem recidivam, in aliis & fruſtraneam, & nocivam extitiſſe.*

NIl minùs me terret ratione ſatis, & experientia munitum, ſed me ſimul nil magis angit, quàm Auctoritate impugnari. In id nanque diſcriminis non ſemel adducor, ut Scriptoribus omni honore, ac exiſtimatione cæteroqui digniſſimis, ullo pacto hac in re nequeam ſubſcribere: imò cogar, impellente me nota nimiùm veritate rei, non modò contrariis aliorum illuſtrium Virorum adductis teſtimoniis eos refellere, verùm & iis memetipſum fidenter opponere omnium infimum, ſed fortaſſe præ multis expertum. Puderet me ſanè cum quoquam tanta decertare fiducia, ſi de ſubtili quapiam doctrina lis ageretur; ſed ubi diſquiritur factum, quæ de illo ſum millies expertus, ingenuè referre, & adversùs Opponentem quemlibet conſtanter ſuſtinere haud erubeſco. Ob id penes me nulla auctoritas in hac materia experimentali magni penditur, niſi ab Auctore illa proficiſcatur, qui per quatuor ſaltem, vel quinque luſtra hoc remedio liberaliter ſit uſus.

uſus. Atque ob id ipſum in Tractatu meo inter tot Auctores huic Febrifugo uſque ad exceſſum addictos, paucos ſelegi pro Anteſignanis; eos nempe, qui longam, crebram, & rationalem de illo experientiam nacti fuerunt; relictis tot aliis, qui, quamvis miranda prædicent, forſan toto Praxeos illorum decurſu vigeſies Antifebrile iſtud non præſcripſere. Quod de Auctoribus faventibus aſſero, multò magis aſſero de adverſantibus; quos inter impoſſibile ferè crediderim numerari quemquam, qui plures, ac pluries, ut opus eſſet, Febrifugum iſtud adminiſtraverit. Atque id duplici quidem de cauſa: primò nempe, quia poſſibile verè non eſt, hujuſmodi Pharmaco crebrò uti, & crebrò falli, ſaltem ut de noxa poſſit meritò quis ſuſpicari, niſi præter rationem prorſus utatur: ſecundò, quia credibile non eſt, quòd Vir honeſtus, ac probus, qui ſemel, bis, aut ter eodem uſus, quacunque demum de cauſa, quantunvis irrationabili, ſed ſibi apparenter vera, umbram non levem ſuſpicionis admiſerit, audeat remedium ſibi ſuſpectum deinceps præſcribere, atque, ut cæteroqui expediret hoc caſu, ulteriùs experiri, ſua jam ſatis ſuſpicione occupatus. Atque hæc præmiſiſſe lubuit, ne poſthac Lector nimiam mihi facilè imputet in rejiciendis oppoſitis auctoritatibus confidentiam; licèt hanc quoquè omni, quoad ſinet veritas, modeſtia me ubique temperaturum pollicear.

(*a*) (*D. Auguſtus &c.*) Jam verò objicitur mihi ſtatim auctoritas D. Auguſti Quirini Rivini, *Scriptoris*, ſpectata ſaltem Libri impreſſione, *recentis*; quæ quidem qualitas non parvi facienda in caſu noſtro. Etenim (ne vel hoc ipſum ſubticeam) Auctores ferè omnes, quantunvis famigeratiſſimi, qui ante annos plus minùs viginti quid ſiniſtri, quidve ſuſpecti de hoc Cortice ſibi tunc haud ſatis noto ſcripſere; cùm ſcilicet nondum univerſalia, ut modò, peracta erant de illo experimenta felicia; mirum non eſt, ſi ſolo ducti conjecturarum ſuapte natura fallacium, & rariorum, incertorumve ſucceſſuum lumine id egerint, ſuiſque in Scriptis miſtas identidem laudibus exceptiones, aut ſuſpiciones quaſdam protulerint, accuratiori Poſterorum indagine diſcutiendas. Perſæpe quoquè abſque ulteriori veritatis ſcrutinio *ad unius Cuculi cantum cecinere plures*: quo dein factum, ut etiam hodie remedium iſtud egregium damnent nonnulli tantummodo *in Fide Parentum*, aut ad modulum ſui captus; cùm tamen, ſi eis inviſendum detur, futurum ſit fortaſſe, ut illud ægrè internoſcant a Caſſia, vel Cinnamomo. Ut igitur redeam ad recentem Scriptorem, cujus Librum, ob locorum diſtantiam, nondum eſt datum poſſe mihi tam facilè comparare, omiſſo illius priore Textu generali, qui nec de *China China*, vel alio *Specifico* Febrifugo quicquam loquitur, neque me (quoſcunque ſugillet) ullo pacto afficit, cum de qualibet præpoſtera Febres pellendi methodo poſſit intelligi, ſive id fiat per inſigniter evacuantium, refrigerantium, aut humectantium abuſum, ſive per exuberantem ſanguinis effuſionem, ſive alia quavis via minùs laudabili, omiſſo inquam hujuſmodi Textu, quippe Corticem Peruvianum uſque adhuc minimè improbante, ad alterum me converto magis ſpecialem, uſuique hujuſce Febrifugi minùs faventem: ſiquidem miſellus hic Textus, qui per omnes errans Grammaticæ Regulas undique claudicat (luxationem, ut reor, paſſus, dum dimotus e ſede ſua) graviore inſuper vitio aliquo non laboret.

(*b*) (*Idem hoc &c.*) In hoc Textu cum ſtatim ambigat Scriptor ipſe, *an adulteratus ſit*, *an genuinus*, *qui Lipſiæ venditur Peruvianus Cortex*, omnino dicendum erit, ut mos eidem geratur, Corticem illum adulterinum eſſe, non quidem ob facilem Febrium recurſum, quæ poſt aſſumptum etiam quandoque germanum Corticem ſolent recurrere, niſi diutiùs ille uſurpetur, ac repetatur; imò etiam nonnunquam, rariùs licèt, quamvis & continuetur, & repetatur uſus illius, ut faſſus ſum in ipſo Tractatu meo: ſed alduteratum ſuſpicabor ex hoc ſolùm, quòd ille *præ cæteris*, ut inquit, *amaris*, *aut Febrifugis*, *qualia ſunt*, *Radix Gentianæ*, *Centaurium minus*, *Abſynthium*, *Carduus Benedictus &c. revera nihil peculiare*, *aut tanta laude dignum præſtet*. Hìc ergo cum non auſim, quaſi Corchorus inter Olera, cum Profeſſore Botanices, qualem agnoſco D. Rivinum, de re Botanica diſputare, quæram ſaltem, num tanti ſit apud ipſum Rivinum Ramazzini auctoritas quanti eſt apud Ramazzinum Rivini. Si pari utrinque, ut reor, paſſu procedat res, dicam ſtatim ex Cl. Ramazzini effato, ut in *Collatione* aliàs citata lit. B., Chinam Chinam, nedum vulgarium antiſebrilium, cujuſ-

cujuſmodi ſunt Gentiana, Abſynthium, Centaurium &c., ſed & *Alexipyretorum omnium, quotquot excogitavit Antiquitas, aut Chymicorum ſolertia conflavit, eſſe facilè Principem*. Cum verò hoc ipſum Judicium ſuum in præſenti Diſſertatione retractare, aut revocare ſtudeat idem, qui protulit Cl. Ramazzinus, appellare demum liceat ad ſupremum Tribunal univerſæ Reipublicæ Medicæ, inſtando enixè, declarari communibus Medicorum Febrifugum hoc expertorum ſuffragiis, an *ſincerus*, & *genuinus* Peruvianus Cortex in ſiſtendis, & ſtatim, & ſemper, Febrium Intermittentium paroxyſmis, præſtet revera aliquid peculiare *præ cæteris amaris*, *aut Febrifugis* ſuperiùs recenſitis. Proh magna Europæorum Mercatorum cæcitas, qui ex America Chinam Chinam ad nos aſportant, cùm ſatius foret, Abſynthium, & Centaurium noſtrum ad Americanos devehere! Quòd ſi ad Poſteritatis Tribunal Cauſæ hujuſcemodi examen placeat prorogare, nullus dubito, quin decantatis Veterum Febrifugis cum China China collatis id ſit eventurum, quod olim Criſtis Gallinaceis in Pavonis Caudam velitantibus contigiſſe, falsè fabulatur Celius Calcagninus in ſuis Apologis. Cum enim illæ in *ſummo* capitis *faſtigio* prominentes, Pavonis Caudæ inſultarent, quòd *poſtremiſſimo loco* nata eſſet, ſcopæque inſtar terram verreret; *Reſpondebo his, inquit illa, quum vos pallidulæ, ac ætate exeſæ, e militari cono me hoſtibus minitantem ſuſpicietis*. Sed ad nos iterum.

Evincit quoquè, Chinam Chinam, quæ Lipſiæ venalis proſtat, *ſinceram* non eſſe (quod ſuſpicatur & Langius Profeſſor Lipſienſis) evincit, inquam, idipſum aſſertio altera ejuſdem D. Rivini, nempe, a Peruviani Corticis uſu *interdum* tantùm, & *aliquando Febrem delituiſſe*: *in aliis illum, & fruſtraneum, & nocuum extitiſſe*; bono enim, & *germano* aſſumpto Cortice, ſi depulſa Febris dicatur etiam ſolùm *delitescere*, id ſaltem non contingit *interdum*, ſed *ſemper*; adeòque in hoc ſenſu nec evadit ille unquam *fruſtraneus*; dummodo Febris ſit, vel Intermittens, vel de Intermittentium proſapia, quod omnino requiritur. De *noxa* verò, quæ nonniſi ab uſu præpoſtero, ut diximus, poteſt procedere, loqui ampliùs planè detrecto. Revera ut hæc omnia, quæ obtruduntur, queant ſubſiſtere, non aliud conjectare licebit, niſi quòd hic Scriptor loquatur promiſcuè de Febribus omnibus, tam continuis, quam Intermittentibus: quo ſolo caſu plura ex dictis poterunt haud difficulter admitti. Nec forſitan emendicatam quis dixerit iſtiuſmodi conjecturam; quandoquidem §. 35. hujuſce Diſſertationis ex Cl. Ramazzino habemus, abſque eo quòd aliunde quæramus, in Actis Lipſienſibus improbari uſum Chinæ Chinæ, in Conſtitutione quadam Uratislavienſi anno 1699. univerſaliter adhibitæ (& quidem perperam) ad *Febres Continuas populariter graſſantes*. Forſan & illuc reſpicit hujuſce Lipſienſis pariter Scriptoris obſervatio.

Cæterum cum adducta illius auctoritas, prout jacet, non congruat experientiæ meæ; neque id ego præſumam, ut mihi potiùs, quàm illi acquieſcat quivis hoc remedium nunquam expertus Lector (expertos enim jam inter meos connumero) fas ſit, omiſſis tot aliis, qui ſimul congeſti efficiunt, ut *de hoc Remedio jam habeamus Pandectas*, recentem aliquem Auctorem Lipſienſem pro Conciliatore noſtro ſeligere, cujus Scripta approbet, ac magni faciat ipſe D. Rivinus. Sit iſte celebris Chriſtianus Johannes Langius; cujus Opera Medica omnia, duobus amplis voluminibus comprehenſa, edita ſunt Typis pariter Lipſienſibus anno 1704. *curante*, ut legitur in fronte illorum, eodem *D. Auguſto Quirino Rivino Patholg.*, *atque Botanices P. P.*; ut nempe ſui *conjunctiſſimi Affinis* (quemadmodum ipſe ad Lectorem præfatur) labores, ac Scripta Cedro digna, & Orbi perutilia commendaret immortalitati. Cum ergo in his Langianis operibus reperiatur part. 3. Volum. 2. pag. 361. *Diſputatio* diſertiſſima *De China China virtute febrifuga*, in qua quicquid ferme in eam uſque diem a diverſis Auctoribus tum in approbationem illius, tum etiam in contemptum prolatum fuerat, collectum, examinatum, & diſcuſſum viſitur ad pag. uſque 375. idcircò ad id ſaltem me refero, quod in ea Diſputatione adversùs Obtrectatores Corticis adſtruit Vir ille Celeberrimus: etſi fatear, omnia, quæ in ea Lucubratione ab eodem Langio traduntur, etiam de favorabilium numero, mihi non ſemper probari, ut qui ſuſpicor, haud completam ſufficienter, fuiſſe defectu temporis Viro illi Clariſſimo, anno ætatis ſuæ 46. vita functo, hujuſce Febrifugi elegan-

gantiorem praxim. Interim saltem, quod nobis præcipuum est, reponere liceat, illa eadem quatuor Amara Febrifuga, a D. Rivino Chinæ Chinæ, non quidem prælata (ut illa huic præfert Cl. Ramazzinus) sed tantùm æquiparata, & æquè commendata, nempe *Centaurium minus*, *Absynthium*, *Carduum Benedictum*, & *Gentianæ Radicem*, illa inquam eadem nominatim in citata Disputatione a Cl. Langio Chinæ Chinæ ita posthaberi, ut secundùm ipsum pag. 372. *His, aliisque*, ut inquit, *hujus generis pluribus Medicamentis Antifebrilibus, quæ ordine recensere nimis esset prolixum, extra controversiam præripiat palmam China nostra China, dubio sinè ex sua singularissima textura &c.*

Tandem quoniam hisce Langianis Disputationibus D. Rivino *Placuit* (ipse sic Lectorem admonet) *in margine breviter annotare, quæ prolixius in contextu pertractantur, ut hoc feliciùs contenta evolventi, & vel obiter inspicienti appareant*, referam ipsius D. Rivini verba, pag. eadem 372. Paragrapho 50. in margine appositа, quæ sic habent. *China China reliquis Antifebrilibus antefertur.* Antefertur equidem, fateor, a Langio; sed a Langio Practico egregio, Scriptore recenti, D. Rivini Discipulo, illiusque conjunctissimo Affini; atq; idipsum patitur, & sponte studet exscribere, ac annotare sinè ulla limitatione Præceptor ipse D. Rivinus, forsan ut quadam veluti approbatione fortuitò appositа, propriis ipsius verbis lis hæc dirimatur. Quòd si denique ipsi D. Rivino Scriptori recenti recentissimum aliquem quis opponendum velit, is legat D. Bernardinum Zendrinum, qui in suo De China China Tractatu, Typis Venetis hoc ipso an. 1715. edito, sensa ubique profert sensibus D. D. Rivini, & Ramazzini apertè contraria (reliqua ejusdem Tractatus non est quòd persequar, aut perquiram curiosus) ne verbum quidem habens de hac Ramazziniana Dissertatione, paulò ante Patavii impressa, & apud Venetos Bibliopolas publicè prostante: indicio manifesto, tam rationes Cl. Ramazzini, quàm auctoritates D. Rivini, & aliorum contra Chinam Chinam allatas, libero huic Scriptori nullum negotium facessere valuisse; sed exoleviſse neglectas.

§. 29.

(a) UTilior *forsan* esset Corticis Peruviani usus in febribus intermittentibus malignis, si tales ab initio dignoscerentur, observantur enim aliquando tertianæ febres vere intermittentes, sed mali moris & pernicioſæ, (b) *de quibus Mercatus* peculiare Caput habet, quales febres Hippocrati non prorsus fuerunt ignotæ, in septimo enim Epidemiorum hæc habet verba. (c) *Cholericæ affectiones magis in æstate fiunt, & febres intermittentes, & quibus horrores accedunt, hæ quandoque malignæ fiunt.* In hujuscemodi casu (d) *si aliqua* pravitatis signa se prodant, quæ ut plurimum obscura sunt, & Medicos fallunt, non alienum erit hujus Febrifugi usum pertentare, *periclitari enim oportet, cum morbus periculosissimus est*, ajebat Hippocrates.

HActenus conatus est Cl. Auctor ostendere, *amethodicum* esse, & *irrationalem* usum Chinæ Chinæ, *suapte natura*, ut inquit, *dolosæ*, ac suspectæ, tum universaliter loquendo, tum etiam peculiariter in Febribus Intermittentibus, nullam malignitatem præseferentibus; in quibus, ut vidimus, non ad cautionem omnimodam (quæ hoc remedio obtenta ipso Judice noxia foret) sed ad inducias solummodo aliquot dierum impetrandas, dummodo adsit certitudo de illarum reditu, nonnunquam permittit; dosi tam satis exili, quippe non repetita, imo & in nonnullis tantùm, non omnibus usurpanda Ægrotantium generibus. Cuncta hæc ferè ex diametro opponuntur iis, quæ de innocua hujus Remedii substantia, usu illius, & dosi, ad Febres Intermittentes *non malignas* abigendas, toto primo Libro Therapeutices meæ præmisi; ut propterea idem primus scopus unicus hucusque

que fuerit caſtigationis a Cl. Auctore in anteactis tentatæ. Huic tamen labori ſuo forſitan pepercisſet, ſi primam, & alteram tantummodo paginam Libri ſecundi non renuiſſet evolvere; ubi apertiſſimis notis (quod a Lectore velim conſiderari) me nullatenus repugnantem polliceor cuilibet, qui in *benignis* Intermittentibus Peruviani Corticis opera uti recuſet: cum eo Febrifugo ipſe quoquè in iiſdem Intermittentibus non admodum frequenter utar, quippe pro *Depurativis*, ſeu *Perfectivis* ſæpius a me habitis.

Enimvero etiamſi contendere velit Cl. Auctor, vel alius quiſpiam, ſolam effervescentiam febrilem etiam periodicam, eſſe inſtrumentum *unicum* depurationis Fluidorum; atq; hanc depurationem eſſe jugiter a Natura, pauco adminiculante remediorum apparatu, nobis expectandam, uſquequo ſaltem magnum non ſuperveniat, impendatque periculum: adeoque *nullum* unquam eſſe locum, hac ſemota conditione, oblationi cujuſvis *Specifici*, quod citò paroxyſmos ſiſtat abſque criſi valde copioſa, & palam ſenſibili (cujuſmodi nullum adhuc præter Chinam Chinam repertum eſt) ego ſanè ita ſentientem nullo pacto refellere aggrediar, quantumvis forſan rigidè nimis ſentientem. Neque me ab hoc propoſito dimoveret quiſpiam alius, qui minimè innixus hujuſmodi ratiocinio, haud planè forſitan contemnendo, ſed quavis inepta, aut futili motus ratiuncula, hoc ipſum tamen in re faciendum vellet. Etſi enim id rigorosè ſemper exigere in praxi, ſæpe non cedat in proximi utilitatem; neque tamen cedit in evidens, & graviſſimum damnum illius, ut contingit, quoties quis in periculo, & *certo*, & gravi, *certum* pariter hujuſce Febrifugi a Deo dati ſpernit auxilium. Cuilibet propterea, qui duræ adeò cervicis non ſit, ut in extrema etiam anguſtia Remedium iſtud ablegandum judicet (iis videlicet in Febribus, iis in circumſtantiis, eaque Methodo adhibita, de quibus abundè in Tractatu meo) cuilibet inquam hæc, quæ putarim negari non poſſe, facilè admittenti, etſi in reliquis dein omnibus adverſanti, abſit, ut unquam ſuccenſeam, ut qui nullam hinc aſſertis meis, ſaltem potioribus, injuriam, nullumq; grave (quod majoris momenti eſt) Praxi Medicæ damnum fateor inferri.

Sola itaque oppugnatio *Methodi* meæ in *Perniciosis* a me deſcriptis evulgatæ, ſola inquam hæc, ſi fortè a Viro quopiam exiſtimatione digno (quod vix crediderim poſſe contingere) tentaretur, potis eſſet me commovere nonnihil; nullius tamen impugnatoris, utut Celebris, rationem haberem, niſi ſe profiteretur ſatis expertum: qui autem ritè expertum poterit ſe profiteri, rationem impugnatoris habere nequibit. Pro uſu verò qualicunque alio Peruviani Corticis in *vulgaribus* Intermittentibus, pro quarum curatione nil ferè ſpeciale prodidi, quod a pluribus ante me non fuerit annotatum; nec ea mihi propenſio eſt, nec illud otium, ut velim decertare, & Cauſam, quam cum tot Viris pari voto mecum ſentientibus habeo communem, mihi uni advocare. Atque ideo ſi intrà hoſce cancellos ſubſtitiſſet, ut hactenus ſubſtitit, Cl. Viri diſſenſus, omnes profectò illius, etſi alicubi valde peculiares, ac acerbiuſculas animadverſiones tuliſſem tacitus; verùm eas jam uſquequaque ad nimietatem exuberaſſe, in bonæ ſimul praxeos, & veritatis detrimentum; atque ita quidem, ut tantùm qui ſtertit non videat, paulò infrà clariùs patebit. Quod autem palam cœpit

Omnibus & Lippis notum & Tonſoribus eſſe,

id certè a me citra quoddam dedecus ampliùs diſſimulari non poterat. Et porrò diſſimulare religioni mihi ducere, cum publica potiùs res agatur, quàm mea; nec exinde minùs quàm exiſtimatio mea, periclitetur Reipublicæ utilitas. Jam verò his interjectis pro Lectorum pleniore notitia, Animadverſionum Cl. Auctoris ſimulque Reſponſionum mearum filum reſumo.

(*a*) (*Utilior forſan &c.*) In hoc Paragrapho Vir Cl. tertii præcipuè Libri Therapeutices meæ, quippe potioris, aſſerta quadantenus infirmare aggreſſus (id enim ex aſſe conficere haud ita planum) progreditur ad expendendum, quem locum in Tertianis Intermittentibus *Perniciosis* a Mercato deſcriptis, queat habere Peruvianus Cortex. Atque hìc, priori depoſita ſeveritate, duo admittit non exigui ponderis; unum quidem abſolutè, alterum conditionaliter tantum. Quod abſolutè concedit, eſt, Febres Tertianas *malignas*, & *Perniciosas* a Mercato deſcriptas eſſe *verè Intermittentes*; itaut (quemadmodum ſubdit §. ſequenti) *ad perfectam apyrexiam deveniant*. Mirum autem viſum eſt mi-

est mihi, quòd Cl. Auctor admittat, Febrem adeò ferocem, quæ heri hominem pessimè exercuit, & cras est nedum reversura, sed & eundem statim interemptura, hodie illum planè dimittat, *nec concentrata tacitè cubet, nec corpus illius tacitè depascatur*; cum omnia hæc mala contingant, neque *unquam amplius homo ad veram, & perfectam apyrexiam pertingat* ex Cl. Auctoris effato §. 25., & 27., quoties Tertiana Febris *benigna* curatur Peruviano Cortice, post duas tantùm hebdomadas forsitan reversura, & facilè iterum recessura. Alterum, quod conditione apposita admittit pariter Vir Cl., est Febrifugum istud utilius *forsan* (nec enim certò) esse posse *in Malignis Intermittentibus, si tales ab initio dignoscerentur*. Addo ego, & *etiamsi tales ab initio non dignoscerentur*, sed Medicum fallerent; dummodo in illa ipsa accessione, qua tandem dignoscuntur, Æger non pereat, sed in alteram accessionem prorogetur illius vita, utut frigidus, & arteriarum pulsu fere omnimodè destitutus, expirare videatur: in his enim quoquè circumstantiis ille, ferè dixerim certò, China China secundùm Methodum meam oblata restituitur. Imo sæpe etiam, etsi non tam certò, restitui poterit sola usurpata Mortoni Methodo, qui Febres hasce in extremum, quod modò diximus, discrimen hominem adducentes, graphicè describit, & China China non rarò feliciter curat, ut videre est, tum apud ipsum, tum Lib. 2. Tractatus mei pag. 124., ubi Caput peculiare istius Auctoris recusum visitur, & Scholiis meis additis etiam ulteriùs dilucidatum. Quod ejus Methodo in usum ducta potest *sæpe* contingere; mea similiter adhibita solet contingere *semper*, aut ferè *semper*. Experiantur ter saltem, aut quater increduli, dummodo ingenui; meque tunc, si tanta illos teneat fiducia, mendacii redarguant. Quòd si eas *ab initio* per sua signa, perque suos peculiares characteres *dignoscendas* velit Cl. Auctor, ut curationi suscipiendæ fiant opportuniores; id ex professo me per extensum scio tentasse haud oscitanter, forsan & integrè præstitisse, Cap. primo Libri 3., Mercato præsertim, & Mortono præeuntibus.

(*b*) (*De quibus Mercatus &c.*) Mercatus itaque non *unum peculiare Caput habet* de hujusmodi Febribus, sed *multiplex*; illiusque Tractatulus de hac materia verè aureus est, ac utilissimus, etsi non admodum comptus; adeòque plurimis philologico ornatu luxuriantibus longè anteferendus. Primus ille fuit, qui ferocissimas hasce Febres observarit, exactissimè secundùm varias illarum species descripserit, ac pro more suorum temporum peculiariter curare docuerit. Et tamen incuriosa Posteritas nullum indè traxit emolumentum; adeòut major Scriptoribus omnibus fuerit solicitudo scribendi quodammodo ad pompam, ne dicam ad Lectoris stomachum, de *benigna* Intermittente Tertiana, quæ neminem, quousque talis manet, tollit de medio, quàm vestigiis Mercati inhærendo, quidquam scribendi de *Perniciosa*, & ex se ferè semper lethali. Excipe Lector Mortonum, qui de Mercati Scriptis, ut licet conjicere, minimè conscius, propria nihilominus observatione easdem Febres (minùs dilucidè quidem) exposuit; quodque laudandum magis, feliciter curare docuit Peruviano Cortice, rebus etiam in præceps lapsis, liberaliter oblato. Utriusque Auctoris scripta circa hanc materiam habes recusa in Therapeutice mea Speciali, Scholiisque meis haud planè forsan inutilibus adaucta: quæ simul omnia secundum Librum constituunt ejusdem Operis, ut nuper innui.

(*c*) (*Cholerica affectiones &c.*) Textus hic Hippocratis a Cl. Ramazzino allatus quasi quid peregrinum, ille idem est, quem primò observavit Mercatus, bisque de eodem meminit, Vallesii simul expositionem indigitans. Ego & Textum a Mercato citatum, a Cl. verò Ramazzino nunc recitatum, & ipsam Vallesii expositionem in Scholiis adduxi. Cuncta videsis apud me, primò pag. 100., secundò pag. 108. & 109. Sed hæc forsan, utut repetita, debiliorem Viri Cl. obtutum subterfugere.

(*d*) (*Si aliqua &c.*) Tandem fatetur Cl. Auctor, in hisce Febribus, *si aliqua pravitatis signa se prodant, quæ utplurimùm obscura sunt, & Medicos fallunt, non alienum esse* (rectiùs dixisset, necessarium esse) *hujus Febrifugi usum pertentare*. Hæc una confessio mihi sufficeret, nisi ea statim infirmaretur ab exemplis per eum allatis; quodque pejus est, commentitiis. Sed de his quàm mox. *Non alienum* itaque putat ille uti China China in Intermittentibus Perniciosis, *si aliqua pravitatis signa se prodeant*: cum verò istiusmodi

signa,

ſigna, ut inquit, *obſcura ſint*, & *Medicos fallant*, Theſis vix ſtatuta ſtatim vacillat. Saltem (fidenter ſubdam) obſcura non erunt ſigna pravitatis, cùm Æger in anguſtiis ſupra recenſitis conſtitutus, non ſinè maxima difficultate febrilem paroxyſmum incipit vix vivus tranſigere. In hujuſcemodi caſu, ni priùs dignota ſit Pernicioſa Intermittens, offeratur a curante Medico Peruvianus Cortex; ſed, bona venia Cl. Auctori, non ad drachmam *unam*, vel *duas* (neque tamen *ad uncias*, & *uncias*) exhibeatur: ea ſiquidem puſilla doſi præſcriptus, nec citò dein, ac pluries, ſaltem ad Mortoni, vel Sydenhamii mentem repetitus, id aget ſolummodo, ut Vir Cl. poſſit jure, ac verè teſtari, quod nonniſi declamando teſtatur Paragrapho ſequenti, *paucos* nempe *qui evaſerint*, *ſibi fuiſſe obſervatos*. Secùs verò fiet, ſi exhibeatur idem Cortex Methodo validiore, ſed congrua, & rationali, qualem in Therapeutice mea docui Cap. 3. Lib. 3., felicemque jugiter perplurimis Exemplis oſtendi.

§. 30.

Memini me vidiſſe Mutinæ variis temporibus Conſtitutiones quaſdam tertianarum febrium intermittentium, ſed malignarum, quæ tertia quaque die ſuas habebant acceſſiones cum rigore & horrore, & more ſolito per ſudorem fiebat ſolutio, ut ad perfectam apyrexiam devenirent, ſed quarta, aut quinta acceſſio tanto rigore invadebat, ut ægri non amplius incaleſcerent, concentrato pulſu, ac toto corpore perfrigerato, nec multo poſt interierint. In tam gravi, ac ſubita tempeſtate Medici tanquam è gravi ſomno exciti, cum antea ſuper utramque aurem, ut dici ſolet, obdormirent nil tale expectantes in febribus, quæ cum frigore, & rigore accederent, abſoluta infebricitatione poſtmodum ſubſequente, tumultuarie ad ſacram anchoram Chinæ Chinæ ad uncias in vino infuſæ confugiebant, ſed incaſſum, paucos enim evaſiſſe obſervavi.

(*Memini &c.*) Memini & ego quod meminit Vir. Cl. varias ſcilicet Mutinæ contigiſſe Conſtitutiones Pernicioſarum Intermittentium, quæ non ea ſolùm, qua narrat via, ſed valde multiplici, in Tractatu meo ordinatim expoſita, Ægrotantes non paucos *ante repertam Methodum meam* (id namque addere neceſſe eſt) *Peruviano Cortice penitus intentato*, trahebant repentè, ac inopinatò ad interitum. Sed ſimul memini, debuiſſetque & ille meminiſſe teſtis de viſu, plurimos alios ejuſdem generis Ægrotos, ne dicam omnes, eadem Methodo curatos, ocyſſimè pariter, ac inopinatò *evaſiſſe*. Saltem quot vidit ille Pernicioſis hujuſmodi Febribus laborantes, quibus ego meam Methodum adhibuerim, tot vidit repentè reſtitutos; pereuntem verò neminem. Et ſiquidem ullus ſinceræ Inductioni locus concedatur; nonne vidit ille me duodeviginti abhinc annis, cùm mihi graviter decumbenti tam humaniter adſtitit (medicas enim manus nobis invicem pro re nata præbebamus adjutrices) nonne inquam vidit, poſt latam a memetipſo, atque ab eo citra diſſimulationem admiſſam de imminente mea morte ſententiam, epoto, doſi quidem maxima, unoque hauſtu, ad ſex videlicet uſque Drachmas Peruviano Cortice, omiſſa poſtmodum conſultò repetitione Remedii, ab Orci faucibus illicò ereptum, ut fusè in Therapeutice mea pag. 205. atque ita quidem ereptum, ut ab eo tempore (ſuperato videlicet novo Febris inſultu, quem tunc præcavere non libuit) firmiorem ac antea in hanc uſque diem traxerim valetudinem? Nonne pariter alios Ægrotos inſpexit hujuſce ordinis, quandoque etiam mihi ſocius in curatione, eodem remedio ſtatim ſanatos, nec ullo ampliùs morbo tentatos? Hujuſmodi ſortem fauſtiſſimam experti ſunt, tum Æger ibidem a me deſcriptus pagin. 93. anno videlicet 1695. uſu Corticis Peruviani, Viro Cl. tunc facilè conſentiente, curatus; tum alter eodem remedio, me præſcribente,

ipſo

ipso verò desperante, restitutus an. 1707. de quo pag. 279. & adhuc vegetus, etsi jam senex: ut plures omittam, de quorum Ægritudine, & cura omnimodam pariter certitudinem habuit, quamvis ad eos invisendos verè non accesserit. Ast hæc narrantur, & narrata sunt a me; fortasse verò non admitterentur (inquiet aliquis) a Cl. Ramazzino, si respondere potis esset. Scripta sunt a me (subdam) & a Viro Cl. lecta, nec tamen negata; licèt omnem lapidem moverit ille, ut asserta sua exemplis quibuscunque, ac undecunque conquisitis, imò etiam interdum minùs germanis, fulciret; mea verò enervaret. Usque tamen libet eundem audire, hæc ante biennium, anno scilicet 1712. de China China locutum in Dissertatione *De Contagiosa Epidemia, quæ in Boves irrepsit* pag. 37. ut retuli in *Collatione* Textuum illius lit. H. *Equidem hoc præsidii genus in Febribus periodicis miranda præstat, ac præsertim in Tertianis Intermittentibus malignis, quæ in ipso impetu accessionis ægros interdum necant &c. hoc enim Febrifugum fermentum illud malignum sive penitùs restinguit, sive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne Æger in ipso Febris accessu intereat.*

Hìc ergo quæro: Si Cortex Peruvianus *in Malignis Intermittentibus*, ipso Judice, *miranda præstat; si Fermentum illud malignum, vel penitùs restinguit, vel plurimùm saltem enervat*; tandemque *si periculum illud tollit, ne Æger in ipso Febris accessu intereat*, cur tot additis limitationibus, cur tanta incertitudine, ac nutatione, verboque *forsan* interjecto, protulit §. antecedenti, *Peruvianum Corticem in iisdem Malignis Intermittentibus esse posse forsan utilem, si tales ab initio dignoscerentur*? item, *non alienum esse, usum illius pertentare, si malignitatis signa se prodant, quæ tamen obscura sunt, & Medicos fallunt &c.*? Rursus si verè, ac absolutè ille utilis est in hujusmodi casibus, & incunctanter usurpandus, eo quòd in *Malignis Febribus, præsertim Tertianis verè miranda præstet*, ut ante biennium asseruit; ubinam gentium quæso, ubinam terrarum miranda hæc observavit, aut commodiùs observare potuit ille, quàm Mutinæ; imò etiam, ausim dicere, quàm me præscribente? Si verò Mutinæ, ea miranda vidit, quæ prædicat, ubi verè vidisse certum est ex antedictis, qua animi fiducia nunc jactat, Mutinenses Medicos pro curandis hujusmodi Febribus *tumultuariè ad Sacram Anchoram China China incassum confugisse, ac perpaucos evasisse sibi observatum?* Habet profectò quid admirabile hæc inconstantia, eòque admirabilior ea est, quò brevioribus distincta temporum intervallis. Etenim Textus nuper citatus, ingenuus planè, ac etiam ultroneus, vix quatuor mensibus præcessit ortu Therapeuticen meam; ea verò vix in lucem edita, statim conceptum suum sortita est, ortaque nuper hæc Viri Cl. Dissertatio, Auctori æquè suo infensa, ac Operi meo.

§. 31.

Occurrit nunc mihi funestus casus Domini Francisci Guidoni, qui ex hujusmodi febre misere oppetiit; laborabat Vir iste Nobilis Media æstate tertiana febre, quæ exquisitæ speciem referebat, ut altera die prorsus apyretos esset, & è lecto si vellet posset exurgere, die quinta h. e. quinto circuitu accessit febris tanto rigore, & frigore una cum mentis stupore, pulsu exili ut vix perciperetur, unde Medicus ad visitationem pro more accedens, ad ægri adspectum attonitus institit me non procul habitantem subito pro Consultatione acciri, in qua Vir ille cæteroqui doctus ingenue confessus est se deceptum à febre, quæ tertianæ exquisitæ morem, & leges omnino servabat, nullo se prodente pravitatis signo. Proposuit ille Peruvianum Febrifugum more suo propinandum, annui ego memor dicti illius, quod habet Celsus, *in præcipiti periculo multa recte fieri alias omittenda*, sed altera die aphonus, & gelidus æger mortuus est.

Hu cus-

HUcusque tribus, vel quatuor Casibus a tempore valde diutino emendicatis, inter tot, quos ipse referre se posse identidem obtrudebat, parum profecit, nihilque probavit Cl. Auctor. Et quotiescunque etiam ii pleno robore constitissent, nec potuissent rejici a me ea facilitate, qua sunt rejecti, ut exempla probationis invalidæ; quid quæso a Viro Cl. probatum foret, ubi agebatur de usu Peruviani Corticis in Intermittentibus tantùm diu turnis, & cæteroqui *benignis*, cujusmodi curationum felicissimarum ipse plusquam quingenta, si omnium memor essem, tribus illis, aut quatuor ab eo recensitis opponere possem exempla? Forsitan modò, ubi agitur de re valde gravi, videlicet de oblatione ejusdem remedii in Febribus Intermittentibus quidem, sed *Perniciosis*, atque lethalibus, fortioribus exemplis utetur, nec ullam exceptionem admissuris; ut nempe Quartum Librum meæ Therapeutices impugnaturus, Historias in eo contentas, quippe felices, funestis ab ipso mox afferendis infirmet.

(*Succurrit &c.*) Jamque memetipsum armis meis confodere aggreditur, unius ex meis Ægris Pernicioſa Tertiana confecti casum opponens, ipse paulò ante mortem ejusdem Ægrotantis in consilium accitus. Sed hæc quoquè narratio variat in pluribus; & primò in circumstantia gravi, quæ vel ipsa dirimit Matrimonia: adest quippe *error personæ*. Non enim *D. Franciscus* Guidonius, qui multò ante objerat Apoplecticus, neque à me fuit unquam curatus; sed D. *Antoninus* Franciſci, & Opizonis frater fuit, quem Pernicioſa illa Febris sustulit; ille verò Medicus ego fui (atque hinc dignoscat quilibet, an Censoria virgula Viri Cl. me peculiariter petat, & an ictum, auras licèt, non me sugillantem, queam dissimulare) ille inquam ego fui, qui me deceptum fassus sum a tam celeri prolapsu in illud exitium, quod tardiusculè forsitan, lentiùs eventurum a longè fueram suspicatus. Neque enim adeò deceptus fui, quin futurum mentis stuporem tempestivè prænoscens, priusquam scilicet Æger in præceps rueret, curarim, ut ille rebus suis, animæque consuleret: cujus rei solicitudo me impulit, ut D. Marco Antonio Origono Sacerdoti, Ægrotantis familiari, viventi adhuc, & memori, negotium anxiè committerem (quod ille egregiè præstitit) quoniam Uxorem de imminente periculo haud rebar satis adhuc persuasam. Cæterum nec morbi series, qualis a Cl. Viro describitur, nec alia minutiora mihi uni nota, non illi, qui cuncta habuit ex relatu meo, & quorum facilè postmodum erit oblitus, cum re ipsa concordant. Utcunque tamen hæc fuerint, certum est, Virum illum Nobilem ex Pernicioſa Febre, primò Intermittente, mox Subcontinua, & repentè soporosa (quo casu quis forsan alius, subortam ex improviso Apoplexiam, vel vafrè, vel stolidè pronunciasset) præcipiti lapsu occubuisse. Me vesperi fassum esse Cl. Ramazzino, qui post administrata ob prævisum opportunè periculum Sacramenta Ecclesiæ fuit in consilium vocatus, deceptum memetipsum a motu morbi supra suspicionem quoq; meam matutinam citiore, verum est: ultròque fateor, me aliàs etiam magis deceptum, inscio licèt Viro Cl.: ac si diutiùs vivam, magis adhuc forsan decipiendum. In hoc tamen uno me tum deceptum sum fassus, quòd tempus adhuc mihi sufficiens pro China China venturis accessibus exhibenda futurum esse antea conjectaram; cum tamen ob excidium immodicè præceps ampliùs ea nequiret administrari. Hoc ergo solùm nomine, quòd nullus ei locus esset, de Peruviano Cortice mentionem habui. Oblatum verò fuisse huic Ægrotanti, aut propositum a me Remedium hujusmodi, ut fidenter asserit, breviqueverborum ambitu affabrè circumscribit Cl. Auctor, summa dixerim illius etiam non viventis pace, ne per somnium quidem consonat veritati. De assertorum meorum honestate, nec ipsi, si quos novi, Obtrectatores mei solent suspicari. Prostant nihilominus apud Pharmacopolam *Hortensium Candrinum*, Virum probum, honestumque Schedulæ meæ, Adversaria propria, & Codices fideles, ac integerrimi, lituram non admittentes, unde cuicunque lubeat, vel curæ sit, facilè datum est certiorari. Ibi cuncta cernuntur, quæ usui fuere, & inter cætera a Cl. Viro proposita, mihique statim probata, Ceratum Vesicatorium, & Lapis Bezoarticus, quæ forsan Celeberrimum imitatus Sanctorium, *in fide Parentum* proposuit.

Hallucinationem tam masculam, quòd nempe obtrudat ille pro oblato minimè oblatum hoc casu, imò neque propositum Peruvianum Corticem, absit ut exprobrem Cl. Auctori, pie quippe quiescenti, deque his omnibus sibi nunc vanis forsan riden-

denti; in cujus obsequium lapsam fortè longa die memoriam tantùm culpabo. Id unum innuam Lectori; obstupuisse me non parum, cum primò hæc legissem, miratus nempe quomodo Vir circumspectus, ubi de Facto agitur, hujusmodi commentitia *tam fidenter, tam animosè* scripserit, *ut illi non sudarint præcordia* (quemadmodum loqui consuevit ille §. 11.) *ob metum de improspero eventu*: improsper namque illi eventus est, se fuisse ista hæc narrando deceptum, vel eum videri, cui fuerit animus alios fortasse decipere. *Atque hæc Corinthiis audientibus, & satis scientibus recitat*? ajebat olim Lucianus de quodam Historico nugatore, apud Corinthios se vidisse jactante, quæ illum neutiquam vidisse ipsimet norant Corinthii.

Obiit itaque Vir ille Nobilis, Peruviano Cortice ne proposito quidem planè jejunus; quandoquidem præceps illius lapsus, in Subcontinuis cæteroqui Febribus, cujusmodi hæc evaserat, haud ita repentè fieri solitus, contigit præter ordinem quoquè; inclinante videlicet die minoris afflictionis: erat enim ea Febris Tertiana duplex, ab initio tamen penitùs intermittens. Cum verò paucis horis distaret potior, & planè lethalis accessio; jamque patenter incœptum esset præcox præter morem exitium, lethalia prorsus de more paulò post incrementa susceperum, ab exhibendo incassum, imò & proponendo Febrifugo abstinendum duxi, *ne quem servare* illud *non poterat, occidissem videretur*. Scilicet Virum jam conclamatum, & postridie, ut patefecit eventus, morituram, postridie quoque ab epoto minimè cruciante Peruviano Cortice (si fortè fuisset exhibitus) occubuisse, fuisset certè, ut infra §. 48., *amaris China China potionibus miserum Ægrum conficere*: interiisse verò deglutito Lapide Bezoartico, & Vesicantibus Emplastris inaniter divexatum, fuit, illum pro viribus Artis dubio procul reficere. Sicuti ergo perperam culpatur hoc casu non assumptus, neque præscriptus Cortex; ita perperam culparetur, si morituro fuisset incassum exhibitus. Revera nonne quotquot obeunt, obeant necesse est non multò post assumptum, vel cibum, vel potum, vel cardiacum medicamentum, vel quid aliud æquè innocuum, nisi ex inedia deficiant? Nonne pariter identidem prostridie ab epoto solvente, aut leniente Medicamento pereunt Ægroti, quos tamen non Leniens illud pro innoxio habitum, sed Fatum eorum dicitur sustulisse? Exempla sanè hujusmodi, inculpato nihilominus Remedio simul ac Medico, haud infrequenter occurrunt in praxi. Unum liceat hìc referre, non quidem ut defunctum Antagonistam retaliem, ac quodammodo vicissim criminer, sed ut inopinata quandoque artis infortunia haud intempestivè commemorem; unum, inquam, liceat referre de Viro Nobili, *dum casus, qui in gente vulgari contingunt*, ut ajebat §. 20. Cl. Auctor, *sinè rumore terra obtegit*. Nimirum *ita res accendunt lumina rebus*: quemadmodum enim sub initia hujusce Paragraphi *succurrebat* in rem suam eidem Cl. Auctori *funestus casus D. Antonii Guidoni*, Francisci nomine inconsultè appellati, ita in rem meam

Succurrit nunc mihi, & quidem succurrit certa reminiscentia (multòque magis hujusce eventus deberet meminisse, si viveret, idem Cl. Auctor) *funestus casus D. Honorii Barocci, qui ex hujusmodi infortunio miserè oppetiit. Laboraverat Vir iste Nobilis* levioribus quibusdam sed diuturnis Febribus, a quibus jam ferme convaluerat, vel saltem adeò leviter affici videbatur, *ut jam e lecto exurgeret, posset que, si vellet, etiam e cubiculo egredi*. Usque tamen obstinata alvi stipticitate premebatur; pro qua solicitanda Medicus illi præscripsit sex tantùm drachmas Electuarii Lenitivi. Eo remedio assumpto, Æger supergationem passus, in deliquia subinde incidit, Febremque intensissimam *una cum pulsu exili, ut vix perciperetur*; *unde Medicus ad visitationem pro more accedens, ad Ægri adspectum attonitus, instit it, me non procul habitantem subitò pro Consultatione acciri*; *in qua Vir ille cæteroqui doctissimus ingenuè confessus est, se deceptum* a Remedio tam blando, tamque parca dosi exhibito in morbo tam levi, *ubi nulla unquam se prodidere infausti ominis signa*: sed vix Febricula quædam mitior superstes remanserat, actiones tamen minimùm lædens. Irrita fuere nihilominus quævis in eo præcipiti periculo licuit experiri Artis auxilia: *Altera enim die aphonus, & gelidus Æger mortuus est*.

Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus, Juven. Sat. 2.

§. 32.

(a) EOdem *fato* obiit D. Comes Fortunatus Corteſius, D. Joannes Altimanus, & complures alii eodem pene tempore, perpaucos enim ab hujuſmodi febre correptos evaſiſſe vidi. (b) *Credo equidem*, quod ſi attentius haſce febres, quæ æſtate potiſſimum aliquando caput exerunt, obſervarent Medici, credo inquam quod ſigna quædam pravitatis deprehenderint; magnarum enim calamitatum parva ſolent eſſe ab initio ſigna, ut in morbis peſtilentibus evenit. *Sæpe exiguus mus augurium tibi triſte dabit*, ajebat Doctiſſimus Fracaſtorius de Contagione.

(a) (*Eodem Fato &c.*) EOdem verè Fato obiit; China China videlicet nec aſſumpta, nec ei præſcripta, D. Joannes Altimanus, ut habetur ex Conſanguineis, ex Pharmacopola, & ex ipſo curante Medico ordinario, nempe D. Riccio: neque enim caſus iſte, ut nec ſubſequens quicquam ad me; quod quis crederet, oppoſitum indicante prævio contextu? Aſſerit is, qui verè adſtitit Febrem fuiſſe ab initio Intermittentem, mox in Malignam degeneraſſe; cui tamen curandæ, nec ipſe, nec D. Ramazzinus ſuperaccitus opportunum unquam putaſſent Peruvianum Corticem: tantùm abeſt, ut vel propoſitus ille fuerit, vel in uſum ductus. Ita ille: cujus effatum quò ad non oblatam Chinam Chinam nequit in dubium revocari, cæteris etiam adminiculantibus: quò verò ad carentiam opportunitatis illam exhibendi, ſtandum erit amborum placitis, cum non aliter deceat.

D. autem *Marchio* (non *Comes*, ut habet Cl. Auctor) Fortunatus Corteſius in quadam Ægritudine verè fuit olim curatus (ne quicquam reticeam) & a Cl. Ramazzino Medico illius ordinario, & a me ſimul in conſilium vocato. Evaſit tamen ille tunc a diuturnioribus Febribus; puto etiam ope Chinæ Chinæ; ſed non ſatis memini, ut aſſeram. In ultima verò Ægritudine, cui compendiariò ſuccubuit, ſolus illi adſtitit Vir Cl. proinde quibus pharmacis (dicam & ipſe verbis illius ex §. 34. petitis) Æger iſte *fuerit potionatus in poſtrema Ægritudine, omnino mihi ignotum*. Hæredes Defuncti, conſuetuſque illius Pharmacopola Joſeph Sallarolus cenſent, nullum, aut fere nullum (nullis videlicet hac de re extantibus monumentis) breviſſimo illius morbi tempore præſcriptum fuiſſe remedium: nullam propterea exegit idem Pharmacopola, nullam Hæredes ſolverunt expenſam. Certè Corticem Peruvianum minimè uſurpatum fuiſſe, aſſerit hoc quoquè caſu idem D. Riccius, qui & hunc ægrum peſſimè habentem inviſit, cùm fortè Mulierem quandam de Nobilis ejuſdem Viri famulitio tunc Ægrotantem curans, ad eum quoquè officii cauſa non ſemel acceſſiſſet. Chirurgus pariter Andreas Taſſonus, qui pro ſuo quoquè munere eidem adſtitit, de ſolis Veſſicantibus paratis, ſed ob præcocem illius obitum nequaquam appoſitis, memorem ſe perhibet, de Cortice nil conſcius. Quòd ſi nihilominus, omnibus inſciis, Chinam Chinam ſe exhibuiſſe contendat Cl. Auctor; cum Methodus illius non tranſcendat drachmas duas; hæ autem in præcipiti periculo nequeant ſufficere; habet hinc potiùs unde eum pœniteat ſuæ Methodi, puſillæque, ac invalidæ ſuæ doſis, quàm unde aliis exprobret abuſus nomine uſum liberalioris, virilemve adeò fidenter traducat Methodum, qua nullatenus uſus eſt; qua verò uti neceſſe eſt hiſce caſibus, ut Cortex proſit. Quamobrem qua ratione inferret ille, noxium, vel fruſtraneum ſaltem fuiſſe funeſtis hujuſmodi caſibus ipſum Peruvianum Corticem, ſi verè fuiſſet oblatus; eadem ratione ſaltem, forſan & potiore, mihi modò liceret inferre, funeſtos probabiliter illos extitiſſe, eò quia non fuit oblatus, vel non oblatus ſaltem Methodo mea.

Expectaſſem proinde potiùs, ut retuliſſet hoc loco, ubi proprios luctus alienis intermiſcere non renuit, Caſum antiquiorem, quem ſibi olim contigiſſe, centies mihi narravit Cl. Auctor de quodam Laico Oblato ex Cœnobio Canonicorum Regula-

gularium Rhenanorum, quos vulgò S. Salvatoris; Mutinæ verò, ab Eccleſia deſumpto nomine, S. Hieronymi appellant. Hic ergo cum Quartana Febre ab aliquot menſibus detineretur, adeòque jam valde debilis, ut & valde ſenex exiſteret, atque ex Catarrho intra bronchia deliteſcente aſſiduè ſubſtertens; Cl. autem Ramazzinus invadente acceſſione (cui a nonnullis jam diebus non ut antea præibat ampliùs omnimoda apyrexia) duas, pro more illius temporis, Corticis drachmas illi exhibuiſſet, *ad impetrandas*, ut puto, *aliquot dierum inducias*, ea ipſa acceſſione deceſſit e vivis: quo pacto recedente febre, verè *optandum eſſet*, *ut ea rediret*. Hunc inquam caſum potiùs, quàm ſupra recenſitos expectaſſem ut referret Cl. Auctor, ad innuendam, ſi non *malitiam occultam*, & prope veneficam, ſaltem invalidam, ac enervem in arduis hiſce, ac *Perniciosis* Caſibus Chinæ Chinæ virtutem. Sed forſan meminit, quòd ſicuti ſe mihi quodnam faſſus erat ab eventu hoc inopinato adeò terrefactum, ut hac una de cauſa in Conſtitutionibus ſuis Epidemicis nonnihil meticulosè ſcripſerit de uſu hujuſce Febrifugi (licèt cauſam hanc ipſam ſubticuerit, ne ſibi magis noceret, quàm Cortici) ita poſtquam mecum rem eandem meliùs examinavit, viditque poſt editas Conſtitutiones ſuas tam crebrò quid poſſit, quidve præſtet remedium iſlud ritè uſurpatum, faſſus erat pariter ingenuè mihi, ſe clarè jam dignoviſſe, protractam ſerò nimis eo caſu fuiſſe Febrifugi oblationem, ac propterea perperam expoſitum infamiæ Remedium ſaluberrimum, cujus magis intempeſtiva eſſe poteſt ſerior, quàm præcox adminiſtratio; cum ob ejus innocentiam, atque ſalubritatem de ipſo dici queat oppoſitum, ac de alio quovis remedio dici ſolet; videlicet, in eo uſurpando *leviora eſſe perpetuò peccata commiſſionis*, *quàm omiſſionis*. Ita ille tunc.

Ut ergo rem contrahamus, ea tantummodo, quam ſupra vidimus, eſt vis, & veritas omnis trium Hiſtoriarum, a Cl. Viro allatarum, quibus probare ſatagit, ſe *Mutinæ perpaucos vidiſſe Perniciosis Intermittentibus correptos*, *qui China China epota ab iis evaſerint*; cum tamen contra viderit nonnullos, ſi eorum placuiſſet illi tantulùm meminiſſe, & noverit alios plurimos, in Hiſtoriis octoginta circiter, toto fermè Libro quarto, & alibi a me deſcriptos, iiſdem quidem Febribus confoſſos propemodum; ſed ejuſdem nihilominus Febrifugi ope priſtinæ incolumitati, qua etiamnum a tot annis integrè utuntur, feliciſſimè reſtitutos.

(*b*) (*Credo equidem &c.*) Credo & ipſe, Medicos, ſi attentè advertant animum, poſſe tempeſtivè per ſua ſigna, ſi non perpetuò clarè cognoſcere, ſuſpicari ſaltem rationabiliter morem peſſimum harum *Febrium Perniciosarum*. Niſi enim id credidiſſem, octo diſtinctas illarum ſpecies, ac differentias cum ſignis omnibus earum diagnoſticis, prout mihi obſervare licuit, non eſſem exactiſſimè perſecutus toto Capite primo, imò & ſecundo Libri tertii, quemadmodum pro viribus exequi conatus ſum. Neque Tractatulum Mercati idipſum docentis, nec non etiam Mortoni deſcriptionem compendiariam præmiſiſſem Libro ſecundo; ut ex illorum Auctorum, meiſque obſervationibus ſimul collatis, facilior, & clarior evaderet obſcura cæteroqui hujuſmodi Febrium tempeſtiva Diagnoſis. Sed & inſuper quando Medicum etiam oculatum decepit nonnunquam fraudulentus hic hoſtis, dummodo eo ipſo acceſſu, quo ſe prodit, hominem non interficiat, ſat habet idem Medicus ex obſervationibus, & Methodo mea, unde hoſtem eundem, ultimum licèt excidium interminantem, confodiat. Ut propterea ſuis Hiſtoriis, tum paucis, tum veritati minùs conſentaneis, everſionem Tertii mei Libri, praxim hanc utiliſſimam, totque inſignibus Hiſtoriis in Quarto expoſitis confirmatam, continentis, irrito planè conatu tentarit Cl. Auctor.

§. 33.

(*a*) IN *Febribus porro continuis*, dummodo de periodicarum proſapia ſint, ſi malignum quid portendant, jamdudum ſcio familiarem eſſe iſtic Chinæ Chinæ uſum, & in larga doſi, ſed multæ deceptiones hic etiam contingunt, nam febres continentes, eſſentiales ut vocant, interdum etiam inflammatoriæ, perſæpe de natura intermit-

tentium participare creduntur, cum enim in febribus vere continuis obſerventur (*b*) *aliquando parvi motus*, & horrores ex internis vellicationibus, quales febres intermittentium naturam ſapere exiſtimant, unde conſuetum remedium præſcribere non dubitant; habent enim id omnes fere morbi, ut veſpertinis horis graviores ſint, *Quale eſt ad veſperam exacerbari, ita & in omni morbo*, ajebat Hippocrates 4. Epidemiorum, omnibus pene ægrotantibus commune eſt, ut accedente Sole ad occaſum magis moleſti ſint, atmoſphæra etenim tunc gravior eſt, ac perſpiratus debilior, quod in morbis melancholicis manifeſte deprehenditur. Quartana febris, annotante Fernelio in Libro de Abditis morborum cauſis, nunquam, vel raro antemeridianis horis, ſed pomeridianis ſuas habet acceſſiones. (*c*) *Quod ſi unum* vel alterum exemplum afferatur eorum, qui in aliqua febre continua peſſimis accidentibus comitata, ut pro conclamatis haberentur, Chinæ Chinæ potione ad uncias integras in vino infuſæ pluries in die exhibita, evaſerint, ut hoc ſolo remedio ab Orci faucibus videantur erepti, talia exempla tanti non ſunt, ut animum faciant ad Chinæ Chinæ uſum indiſcriminatim, ac tam liberaliter adhibendum. Antequam Chinæ Chinæ nomen innoteſceret, hujuſmodi portenta viſebantur, ut in incerto eſſet num medicamentorum, an fortunæ beneficio ægri convaluiſſent; *quemadmodum enim*, uti ajebat Celſus, *moritur aliquis de quo Medicus ſecurus fuit*, quod non raro evenit, *ita aliquando quidam deſerti à Medicis convaleſcunt*.

(*a*) (*In Febribus &c.*) NOn recedendo penitùs a tertio, & quarto, ad convellendum progreditur Librum quintum Therapeutices meæ Cl. Auctor. Ut ergo cunctis ab eo turmatim objectis ſingillatim a me ſatisfiat, pauca hæc pro reſponſione lubet innuere. In Febribus *recenter tantùm* Continuis factis (de Continuis enim ab ortu, ſeu *Continentibus originariis*, tam *Solitariis*, quàm *Comitatis*, tam *Eſſentialibus*, quàm *Symptomaticis &c.* hìc ſermo non eſt, utpote quibus, nec meo, prout latè in Therapeut., nec Viri Cl. judicio, China China quicquam prodeſt) in Febribus, inquam, *recenter tantùm* continuis factis, ac ideo Subcontinuis a me appellatis; dummodo de *Periodicarum*, hoc eſt de *Intermittentium*, *aut Subintrantium proſapia ſint*, *ſi malignum quid portendant*, idque contingat in morbi *progreſſu*; familiarem mihi eſſe Chinæ Chinæ uſum, non in tam larga, ſed in modica, & opportuna doſi, ex Libro tertio Tractatus mei Cap. pariter 3. poteſt certè Lector habere a pag. 163. uſque ad 166. Si verò Continuitas illis accidat citiùs, ac in *ipſo* fere morbi *principio*, plurima cautione, ac circumſpectione agendum eſſe, & perpendendum, an ope Chinæ Chinæ, an *Methodo* potiùs *ordinaria* tractandus ſit morbus, expreſsè inculcavi; omneſque problematicas rationes hinc indè pugnantes fusè examinavi toto Cap. 5. Libri Quarti; imò & exempla inſuper cohærentia retuli Cap. 6. ejuſdem Libri. In Continuis autem de *Periodicarum* quidem, ſed *Continuarum proſapia*, hoc eſt de *Proportionatarum*, ſive *Proportionalium*, ut vocant, Stirpe, quæ modò ad *Subintrantium* tantùm, modò ad *Continuarum originalium* genus reducuntur; nonniſi cum diſtinctione procedendum dixi in oblatione Peruviani Corticis, in uno caſu proficua, in altero fruſtranea forſitan evaſura: prout ſcilicet fermentum peccans, vel eſt præcipuè inſitum ſanguini, & febrem natura ſua Continuam gignit, vel præcipuè ab extrinſeco accedit eidem ſanguini, & febrem natura ſua producit Intermittentem. Ac tandem ipſam Theoreticam diſtinctionem ad praxim contraxi, docendo Signa ipſa diagnoſtica ejuſdem Febris, modò ad unum genus, modò ad alterum pertinentis;

tis; adeòque modò Cortice curabilis, & modò non, Cap. tertio Libri Quinti, præcipuè a pag. 304. usque ad 308. neque enim eundem calceum omni indiscriminatim pedi inducendum uspiam asserui.

Quibus omnibus a Lectore consideratis, facile erit illi decernere, an *multæ illæ deceptiones, quas hìc contingere* autumat Cl. Auctor, sive de activis intelligat, sive de passivis, se teneant ex parte mei, cuncta minutè explicantis, & dividentis (quod omnino requiritur, ut cum utilitate exhibeatur hisce Casibus China China; secus saltem frustra exhibetur) an potiùs se teneant ex parte illius, cuncta, quæ ipse clarè distinxeram, turbulenter iterum confundentis; quasi ut damnare queat sic commistum, quod damnare nequibat tam clarè secretum.

(*b*) (*Aliquando parvi motus &c.*) Quænam sint hæ Febres *Continuæ, nonnunquam etiam Inflammatoriæ, quibus aliquando parvi motus, & horrores ex internis vellicationibus*, aliisque causis obtingunt Intermittentium ad instar, quæque tamen Peruviano Cortice non sunt curabiles; adeò perspicuè explicare, illasque ab aliis eodem Cortice verè sanabilibus, per sua diagnostica signa distinguere, ac unam Speciem ab alia vicissim sejungere conatus sum in citato Libro Quinto Therapeutices meæ Cap. 3., & signatè pag. 303., ut omnino supervacaneum censeam aliud addere. Imò aliquando eousque perrexit cautela mea; ut in Febre *Inflammatoria* nequaquam Continua, sed planè *Intermittente*) quam semel tantùm licuit observare) a Corticis nihilominus oblatione abstinendum duxerim pag. 297. ejusdem Tractatus mei: ut proinde modò minimè repetendum sit mihi quod aliàs luculenter aperui. Dicam tantummodo in gratiam Tyronum; distinctiones illa practicas unius *Continuæ* Febris ab alias, inter quas Febres nonnulla sit Symboleitas, & similitudo, quæ pluribus identidem erroribus ansam præbet, esse hujusmodi, ut si probè attendantur, Medicum in Chinæ Chinæ administratione apprimè versatum ostendant, efficiantque, ut ferè nunquam incassum illam exhibeat, cum non exhibeat nisi ubi eam propemodum certò profuturam prænoscat, atque etiam prænuntiet; si verò minùs exactè observentur, aut intelligantur, detegant illum eo remedio cæspitanter tantum, aut fortuitò utentem, ac non rarò iis, qui bene uti norunt, etiam ridiculum. *Non omnes, qui habent Citharam, sunt Citharœdi.*

(*c*) (*Quod si unum, vel alterum &c.*) Octoginta circiter exempla, non *unum, vel alterum* attuli in Therapeutice mea Febrium lethalissimis persæpe accidentibus comitatarum, & China China, *non ad uncias integras pluries in die exhibita*, sed dosi decenter liberali, ut aliàs dictum est, & clariùs etiam dicetur §. 48., felicissimè expugnatarum. Istas omnes appellare *Continuas* non recuso, etiamsi ab ortu fuerint, vel *Subintrantes* tantùm, vel prorsus etiam *Intermittentes*; pernicie siquidem in apertum prodeunte, statim in Continuarum castra se receperunt: adeòque & Continuæ tunc dici potuere; eo tamen modo, quo in eadem Therapeutice mea locutus sum pag. 139. An verò *talia exempla tanti sint, ut animum faciant ad Chinæ Chinæ usum liberaliter adhibendum*, judicent Practici. *Quòd si etiam* (jure merito reponam ego) *unum, vel alterum exemplum afferatur eorum, qui in aliqua Febre Continua, pessimis accidentibus comitata, ut pro conclamatis haberentur, Chinæ Chinæ potione exhibita nequaquam evaserint; taliæ exempla tanti non sunt, ut animum faciant ad illius usum*, quasi noxius ille fuerit, *tam liberaliter prohibendum: antequam enim Chinæ Chinæ nomen innotesceret, hujusmodi portenta crebrò visebantur.*

At verò portenta, quæ visuntur postquam Chinæ Chinæ non nomen tantùm, sed usus melior, me promulgante saltem, innotuit, sunt, ut Pernicioſa Febris de Intermittentium, vel Subintrantium Stirpe, sed mox Continua recenter reddita, & gravissimis accidentibus comitata, quæ proinde in extremum vitæ periculum Ægrotantem redegerit, post biduum, vel triduum ab epoto hoc Febrifugo *statim* solvatur: idque non semel, aut bis; sed decies, vigesies, sexagies: neque etiam fortuitò; sed ex præmissa Prognosi expressa, quòd ita sit eventurum. Adeò celer, adeò constans, & adeò certa moraliter est vel in hisce angustiis Peruviani Corticis actio. Quæ verò nonnunquam, sed perrarò, in hujusmodi casibus, sive Naturæ opera, sive Fortunæ, aut Artis ordinariæ beneficio contingit restitutio *Ægrotantium pro conclamatis habitorum*, nonnisi lentè, ægrè, ac difficulter contra ipsam Medici expectationem, atque Prognosim succedit. Ad hunc Lydium Lapidem exami-

nanda est acquisita salus: atq; ita unde illa processerit vel ipsæ dignoscent mulierculæ; ea quidem facilitate, qua Cuminum dispiciunt a Pipere, & fissa a non fissis, cocta a non coctis fictilia Vasa: siquidem & hìc, si qua subest labes,

—— *Sonat vitium percussa, malignè*
Respondens viridi non cocta fidelia limo,

ut cecinit Persius. Sanitas per Corticem obtenta (dixi pluries in Opere meo, & signatè pag. 313., 314., 276., & 294.) *facilè dignoscitur ex insolita; qua acquiritur celeritate*; id, quod fusiùs explicui in Schol. ad Mortonum, pag. 130. ejusdem Operis, istiusmodi cavillationem jam tum prævisam explodens. Sed pergamus.

Virtutem hanc certam *sistendi paroxysmos*, quam Chinæ Chinæ tribuit in diuturnis Intermittentibus Cl. Auctor, ut videre est in fine §. 22., eo quò scilicet eas *illico* post remedium illud assumptum cernit subsistere, quantumvis etiam non rarò, & sponte, & ex improviso subsistant; cur illi denegat in *iisdem* Febribus *recentem* Continuitatem adeptis, adeòque difficiliùs sponte sua, tam citò saltem, solubilibus, adscribitque salutem Fortunę potiùs, quàm Cortici; cum tamen eundem prorsus, æque certum, & æquè celerem in his, ac in illis intuetur effectum? *Febres, quæ de Intermittentium familia sunt* (ajebat ille in Orat. Jatrici Argumenti pag. 102.) *pulveris exigui haustu in vino soluti, aut compressæ quiescunt, aut etiam penitùs abolentur*. At de Intermittentium adhuc familia sunt, si me Deus juvet, saltem quò ad suspiciendam actionem Corticis, Intermittentes illæ, quæ ab eodem etiamnum Fermento Intermittentium majori ex parte pendentes, vix cœperunt se se reponere in Continuarum classem. *Admirandum est profectò* (ajebat nuper idem Vir Cl. §. 4. hujusce Dissertationis) *quomodo ad exiguum pulviculum quomodocunque exhibitum Febris Periodica furor conquiescat, interdum etiam extinguatur; quòd de quocunque alio remedio pharmaceutico non tam facilè observatur, quod sciam*. At Febres istæ, de quibus portenta visuntur, *Periodicæ* sunt. Si ergo eas oblata China China *statim* sanatas videat, ut saltem octogies videre potest in historiis meis; cur earum extinctionem Naturæ potiùs, vel Casui velit adscribere, quàm *admirando Pulviculo, cui nullum, quod sciat, æquiparari potest remedium pharmaceuticum?* Quid verò, si ante pulviculi exhibitionem Medicus fiat sponsor de subsecuturo ipsam felici eventu? Prognosim de certa, & cita morte, omisso Peruviano Cortice, & de certa, ac cita salute, eodem assumpto, a me in praxi præmissam ante oblationem illius, & quidem in circumstantiis gravissimis, vide in Tractatu meo pag. 214. Historia 9., ubi hanc, quam Cl. Auctor obtrudit cavillationem, penitùs explosam comperies.

§. 34.

Cum decem ab hinc annis clauso jam Lyceo Mutinam venissem ad otia captanda, nec satis cavere possem, quin implicater in curandis ægris, ac forte ex febre continua decumberet insignis Juris Consultus, vocatus ad consultandum cum Medico, qui curæ aderat, ac postmodum quoque accersito Domino Paulo Piela Clarissimo Medico Bononiensi, qui paucis ab hinc annis omnium dolore è vivis excessit, varia quidem administrata sunt remedia, sed ægro in pejus labente, unde alter Medicus, magnus Chinæ Chinæ virtutum assertor, declamare cœpit nullum aliud supereſſe remedium, quàm Peruvianum Corticem suo more exhibere; modeste responsum febrem eam non esse, cui conveniret tale remedium, sed illo instante, ac domesticis omnibus nos arguentibus, quod in re desperata unicum remedium arceremus, prædictus D. Piela, & ego assentiri necessarium esse credidimus, ne quidquam relinqueretur inausum. Per duos vel tres dies, si bene memini, quolibet mane, & forsan etiam pluries in die propina-

pinata Chinæ Chinæ potio pro more, ſed ægro in deterius ruente, & pulſu ita depreſſo, ut vix perciperetur, quo viſo aperte proteſtati ſumus, ab hoc Febrifugo deſiſtendum, quo facto pulſus paulatim cœpit aſſurgere, ac ſenſibiliter percipi, torpore quo prius æger tenebatur diſcuſſo, ſic tandem poſt multos dies ſolo victu, remediis omnibus ablegatis, præter ſpem prioris Medici, qui inter mortuos illum referebat, perfecte convaluit Vir ille, dignus ſane qui longum tempus viveret, ſed paucos poſt annos communi fato cedere illi neceſſe fuit, num autem in poſtrema ægritudine ſolito Febrifugo potionatus fuerit, omnino mihi ignotum.

(*Cum decem ab hinc &c.*) CAſus hic, quem pro libito magna ex parte fabrefacit Clariſſimus Auctor, eſt ille idem, quem obiter egomet innui in Tractatu meo pag. 179. hiſtoria prima. Ibi namque ultimum, lethalemque deſcribens morbum eximii hujus Juriſconſulti (cujus nomen modò ſupprimit Vir Cl., ego verò candidè tunc patefeci) hanc aliam, quæ jamdudum præceſſerat ægritudinem; imò & tentatum in illa Peruviani Corticis uſum paucis hiſce lineis adumbravi -- *In alia difficillima Ægritudine ejuſdem Patientis non ſinè fructu remedium illud* (videlicet Peruvianum Corticem) *vix vix indicatum, cum aliis tamen quamplurimis, longo temporis tractu* (in hoc uno me fefellit memoria; brevis enim, ut infra, fuit ille temporis tractus) *præſcripſimus; & ab eo morbo contra ipſam expectationem noſtram evaſit. An Cortex ſimul cum aliis remediis, an ſola Naturæ actio opus illud abſolverit, ignoro* -- Ita ego tunc loco citato.

Si minùs ingenuè ſcripſiſſem, tribuiſſemque abſolutè curationem graviſſimi illius morbi, qui ad extremum uſque maraſmum Ægrotantem perduxerat, ſoli Peruviano Cortici, mihique uni arrogaſſem dignotionem opportunitatis illum utiliter exhibendi, *poſt alia remedia adminiſtrata; ſed Ægro*, ut inquit Vir Cl., *in pejus labente*; imò, ut ſubdit, *re jam deſperata*, dubio procul hoc adamuſſim quadraret narrationi illius, utut in plurimis plurimùm alteratæ. Etenim ſi *re deſperata*, & cum *Æger in pejus labebatur, propinata fuit per duos, vel tres dies*, ut inquit, *China China potio*: item ſi brevi illo oblationis tempore (ſcilicet verè per biduum tantummodo) quo nondum actio Corticis ſe ſe poterat exerere, Ægrotus ille in *deterius* quidem, ut cœperat, etiamnum ruere videbatur (ſiquidem poterat non moriens pejùs habere) ſed tamen aſſumpta jam intrà illud biduum modica quantitate Febrifugi, duarum nempe drachmarum quadripartitarum, illiuſque virtute in actum, ut mox aſſolet, paulatim deducta, *pulſus*, ut pariter inquit, *cœpit aſſurgere, torpore, quo priùs Æger tenebatur, diſcuſſo*, itaut *ſolo victu, remediis omnibus ablegatis, convaluerit* ipſemet Æger; profectò aliquid non alienum a probabilitate ſcripſiſſem, ſi adſcripſiſſem Febrifugo curationis gloriam, mihique meritum oblationis, qui tanta efficacia dicor illud propoſuiſſe. Et tamen eo moderamine, eoque neglectu hæc omnia tranſegi, ut mihi abundè ſuffecerit merè dixiſſe, *illud non ſinè fructu fuiſſe præſcriptuum*: neque a me uno quidem, ſed ab omnibus ſimul curantibus Medicis, ut verè fuit unanimiter, & electum, & exhibitum. Oblatio autem illius inſtituta fuit per modum levioris alterantis, videlicet ad ſimplicem ſemidrachmam, manè, & ſerò; non tamen in forma potus, ut ait Vir Cl., ſed in forma boli, per duos tantùm dies, nempe die 25., & 26. Septembris anni 1704., ut habetur ex Schedis meis, & ex Adverſariis, Codicibuſque Pharmacopæi Hortenſii Candrini ſimul collatis. Ex quibus conſtat, duas ſolummodo Peruviani Corticis drachmas intrà biduum partitis, & exiguis doſibus, nonniſi lentè, ac imbecilliter agentibus, fuiſſe præſcriptas. Propoſitum autem, uſurpatumque fuit eo modo, eoque caſu id Febrifugum in Febre Continua (quæ tamen ab exordio ſui talis non fuerat) ſolùm tentandi gratia, nullaque ferme ſpe, etiam ut Domeſticis illud feliciter pluries expertis, morem gereremus; cum cæteroqui vix ulla tunc eſſet offerendi Corticem indicatio, ullave ſaltem ſolida ratio. Propterea ſubdidi, nos præſcri-

pſiſſe quidem *Remedium hujuſmodi*, *ſed vix vix indicatum*.

Qua ergo ſui ipſius ſecuritate, poſtquam hæc ſcripſerim, quæ a Viri defuncti Uxore, & Filio, bis propter Chinam Chinam vivente, ſemperque deinceps meliùs ac antea valente, poſſunt confirmari, illudit ille mihi, inquiens, *declamaſſe me* (neque enim cum D. Piela, & D. Ramazzino ullus erat, qui, ut ait, *declamare* poſſet, & feſtivè appellari, *Magnus China Chinæ virtutum aſſertor* præter me) ut Peruvianus Cortex exhiberetur, ſi remedium illud, non modò *vix vix indicatum* fuiſſe ſum faſſus; verùm etiam poſt abſolutam feliciter curationem in dubium revocavi, meque inſuper *ignorare* ſum proteſtatus, *num Cortici ſimul cum aliis remediis, num ſoli potiùs Naturæ* eadem fuerit adſcribenda, quæ contra expectationem noſtram ſucceſſit ſanatio? Neque enim unus ego, ſed omnes, quotquot curæ aderamus, Medici, *Ægrum illum inter mortuos referebamus*. Atque hac una de cauſa, ſi benè meminiſſet Cl. Auctor, *declamavi* (quoniam hoc verbo uti eidem placuit) cum D. Piela, Viro mihi amiciſſimo, & humaniſſimo, ut Bononiam reverſurus ante morbi exitum, funeſtum illud præſagium, quod nobiſcum privatim edebat, nullo pacto officii cauſa ante diſceſſum ſuum occuleret, ſed apertè potiùs pro ingenuitate ſua revelaret Domeſticis.

Hæc ſunt, quæ mihi uni obtruduntur de oblato Cortice Peruviano, quando communibus offertur Mutinenſium, & Bononienſium Medicorum ſuffragiis, & quando tandem Æger evadit a Morbo lethali. Quid ſi ſolus præſcripſiſſem, & Æger occubuiſſet? Tunc certè non fuiſſet *ignotum* Cl. Auctori, *num ſolito Febrifugo fuerit potionatus*, ut modò inquit, *in poſtrema Ægritudine*: ſciret enim omnino, fuiſſe potionatum. Sed etſi diſtinctè narraverim in citata hiſtoria quo pacto res tota ceſſerit, ejuſque veritatis, nedum Conſanguinei, ſed & Adſtantes Cives, honeſtique Viri poſſint eſſe Teſtes, id omne nihilominus Viro Cl. *omnino ignotum*. Mirum ſolummodo, ei potiùs notum non fuiſſe omnino (quandoquidem Chinam Chinam ante ſeptennium epotam minimè veretur ille criminari de morte Ægrotantium) inſignem illum Juriſconſultum, qui *paucos poſt annos Fato ceſſit*, occubuiſſe propter illum eundem Corticem, quem in præcedente ſumpſerat Ægritudine, licèt tunc toxicum illud, quippe Clariſſimi Auctoris ſuaſu opportunè omiſſum, ſuis non valuerit *amaris potionibus*, ut eidem loqui libet §. 48. *miſerum Ægrum conficere*.

§. 35.

(*a*) *Caſus hic, & plures alii*, quos Mutinæ variis temporibus, & hic quoque Patavii, de infauſto ſucceſſu hujuſce remedii obſervavi, mihi in mentem revocant quod in Actis publicis Lipſienſibus Anni 1701. memini me legiſſe de Conſtitutione quadam Uratiſlavienſi Anni 1699. in qua (*b*) *febribus continuis* populariter graſſantibus, China univerſaliter exhibita cauſa potiſſima habita fuerit, quæ Annum illum nefaſtum plurimorum morte reddiderit, qualis hiſtoria fuſius legitur in Ephemeridibus Curioſorum Naturæ Anni 1702. talia leguntur de Chinæ uſu in continuis febribus. Nimius eſſem ſi referre vellem mala, quæ apud graviſſimos Scriptores de China China leguntur. (*c*) *Videndus Ettmullerus* de Uſu, & Abuſu præcipitantium, ubi ait perſæpe concentrari acidum morboſum, quod compreſſum ad inſtar ſpiræ contortæ, ubi vim reſumat, ſuos niſus impetuoſiores reddere, quod idem experimur in Automate ubi diu quieverit, motus enim ſuos ab initio velociores efficit. (*d*) *Legendus Thomas Sidenham* de febre intermittente, ubi de Quartana, agens de uſu Pulveris Peruviani, quem magis laudat paulatim ſumptum, & pluribus vicibus, quàm in ipſa acceſſione, ut fieri ſolet, ſic enim ait ſenſim ſanguinem

nem turgere, & officium ſuum abſolvere, neque enim bonum putat febrilem motum illico compeſcere, & ſanguinis deſpumationem cohibere. Legi quoque meretur Obſervatio D. Danielis Grugeri in Ephem. Ger. Decadis 3. Anno 3. (*e*) *ubi de intempeſtivo* Chinæ Chinæ uſu varios caſus refert, ſed unum præcipue memoratu dignum de Paſtore quodam, qui prius Epilepſia laborabat, ſingulis menſibus recurrente, ſed Quartana correptus, quæ ipſi remedio erat, & ut ex Hippocrate à magnis morbis liberat, prætèrlapſo dimidio anno tædii ex longa febre pertæſus Corticis Chinæ Chinæ drachmam unam ad aliquot dies aſſumpſit, febris quidem abiit, aſt Epilepſia rediit.

(*a*) (*Caſus hic, &c.*) PRovido ſanè conſilio *plures alios caſus infauſtos*, *Mutinæ*, *& Pataviі*, ut ait, *ſibi obſervatos*, generalibus tantùm, & gratuitis hiſce terminis jactat, ſed ne unum quidem deſcribit, aut memorat Cl. Auctor: ſi enim omnes ejuſdem ſint ponderis, ac recenſiti hucuſque, nullo negotio evaneſcent in auras. Tres, aut quatuor protulit ille, accuſavitque ut nefaſtos ob infortunatum, ut contendit, exitum Peruviani Corticis in *diuturnis Intermittentibus* adminiſtrati: eos tamen nec funeſtos omnes, nec a modico tempore, ſed a ſeptem luſtris, & ampliùs in hanc uſque diem petitos; omnes verò fallaces a me deprehenſos, atque ut tales Orbi detectos. His nihilominus ab eo tempore uſque ad hodiernum forſan quingentos opponam, ſi opus ſit, in eadem linea planè propitios. Tres alios objecit ſiniſtri eventus in *Intermittentibus Perniciоſis*, eoſque nedum fallaces, ſed apertè falſos a me demonſtratos. His quoquè octoginta circiter feliciſſimos (minimè ſupputatis, quos communicarunt Amici) in Therapeutice mea, tum ſparſim, tum conjunctim facilè opponendos expoſui, & plurimos adhuc in hiſce reſponſionibus meis perquam recentes, compendiariò ſaltem, exponam. Unum denique expectationi haud ſatis reſpondentem in *Continuis* obtruſit; eumque partim commentitium, partim invalidum, nec bono tandem ſucceſſu carentem, ipſo fatente. Hùc in ſola Therapeutice mea inſunt, qui poſſunt opponi, ſaltem viginti quinque planè inculpabiles, cùm ex *Subcontinuarum malignantium*, tum ex *Lentarum* genere; ex eo tamen, de quo clarè, quantum ſufficit, ibidem locutus ſum. Neque enim ullam Febrem *Continuam*, quæ talis *ab ortu* jam fuerit, Peruviano Cortice curandam volo; ſed illam tantùm quæ per accidens *recenter* fit talis, quæque fuit ab ortu *Intermittens*, vel ad ſummum *Subintrans*, ut aliàs dixi.

Cæterum ſi Caſus infelicem nonnunquam eventum ſortitos; eos videlicet, ubi a me incaſſum oblatus eſt Cortex, aucupabatur Cl. Auctor (quandoquidem immortales nequit efficere homines pharmacum iſtud, ſicuti neque iis ita unquam officere, ut ſinè calumnia dici queat occiſus, qui ſervari non potuit) eos non aliunde emendicare habebat opus, quàm ex Tractatu meo Lib. 3. Cap. 5., & Lib. 5. Cap. 4.: ubi quotquot toto vitæ meæ curſu malè cecidiſſe obſervavi, aut ſaltem me obſervaſſe memini; eos omnes, nedum ingenuè deſcripſi, ſed ea ſimul ratione indigitavi, ut indè regulam elicerem aliis communicandam, qua mediante ab exhibitione fruſtranea Remedii, quod cùm non ſanat, ab hominibus malè feriatis necare dicitur, in ſimilibus circumſtantiis quiſque caveret.

(*b*) (*Febribus Continuis &c.*) *Continuis Febribus ab eſſentia talibus*, quales rationabiliter fuiſſe puto, quæ in citata Conſtitutione Uratislavienſi *populariter graſſabantur*, & cujuſmodi ſunt omnes, quæ nomine *Continuarum ſimpliciter* ſolent donari, Peruvianum Corticem, niſi noxiè, ſaltem inaniter adhiberi, non eſt quòd aliorum teſtimoniis conetur probare Cl. Auctor; cùm delendo nimiæ hujuſmodi fiduciæ, & Praxeos intemperantis abuſui, ipſe quoquè in Tractatu meo, tum rationibus, tum obſervationibus ſedulò allaboraverim. Mihi propterea hæc, quæ ex Actis Lipſienſibus, ac ex Ephemeridibus Curioſorum Naturæ petita eſt Auctoritas, nullo pacto adverſatur. Sed ſi qua alicubi unquam reperiretur, quæ Chinam Chinam excluderet, ubi eam incunctanter neceſſariam ſtatui, ſcilicet in *Perniciоſis Intermittentibus*, earumque præcipiti periculo jam detecto, Methodumque meam expreſsè da-

sè damnaret, in funestis etiam circumstantiis illarum de more perutilem; hujusmodi, fateor, auctoritatem, aut auctoritates, quotquot fuerint, creberrimæ, semperque uniformi experientiæ meę reluctantes, nihili facerem, etiamsi forent Responsa Æsculapii, aut Oracula Apollinis. At nulla adversa, saltem quæ rem percutiat, uspiam profecto reperiri potest auctoritas. Si enim Methodum Auctoribus penè omnibus usque adhuc incompertam tradidi; quo pacto poterit ea ab iis, quibus cognita nunquam fuit, aut in usum deducta, expressè damnari? Liceat ergo mihi hac in re peculiarem tantùm observationem, & longam, rationalemque experientiam promulganti, Scriptorum quorumcunque conjecturas, si quæ sint, quæ genericè prolatæ adversari videantur, ut falsas Magnorum Virorum haud satis expertorum suspiciones, aut hallucinationes potiùs corrigere, quam ut Oracula venerari.

(c) (*Videndus Ettmullerus &c.*) Videndus utique Ettmullerus; sed secundùm id, quod §. 7. præcepit Cl. Auctor, videndus ubi *de Febribus* agit, *ac illarum Remediis*: ibi namque hæc saltem leguntur pag. mihi 198. *Vocatur etiam* (loquitur de China China) *Antiquartium Peruvianum, ex eo quòd in Quartana sit singulare, utut etiam Tertianas Chronicas; item Tertianas duplicatas etiam Nothas feliciter curet.* Et paulò inferiùs cum Gentianæ pulverem loco pulveris Chinæ Chinæ assumi quoquè posse priùs dixisset, subdit hæc verba -- *Utut certum sit, Chinam China esse egregium remedium, tam in Quartanis, quàm Tertianis diuturnis.* Neque ibi quicquam legitur, quod illius usum vel minimùm improbet: tantummodo hanc cautelam subjungit. *Sed observetur, quòd ritè præmissa debent esse universalia, & quòd post usum China China leniter expurgandum sit Corpus, aliàs certò recidivant Febres.* Hoc tamen monitum, non tam de præmittendis universalibus, quàm de purgatione quacunque post propinatam Chinam Chinam instituenda, ut scilicet inhibeatur relapsus in Febres, mihi, ut verum fatear, ostendit apertè, hunc Auctorem cæteroqui præclarum, in usu tamen Peruviani Febrifugi fuisse parum versatum, ob rationes etiam infra recensendas: nullum enim mea, & universali expertorum ferè omnium observatione, medium certius est ad revocandas Febres China China depulsas, quàm post Antipyretici illius oblationem quælibet, utut levis, successivè administrata purgatio. Sed hallucinatio hujusmodi, pluribus aliis Scriptoribus, hoc Febrifugum procul dubio rariùs expertis, fallacique tantùm ratiocinio fidentibus, etiam communis, maximè condonanda est huic Auctori, qui brevi dies suos implevit, nec trigesimum nonum ætatis annum transegit (obiit verò anno 1683.) scripsitque Posthuma hæc valde juvenis, eoque tempore, quo vix cœperat (nec forsan cœperat iis in regionibus, ad quas nonnisi seriùs pervenit) experimentis increbrescere fama remedii, illi fortasse vix noti.

Hujus rei conjectura est valde firma, ne dicam probatio certa, quòd ille Remedium describens loco citato, primò illud sub *Radicis*, mox sub *Corticis* nomine designet, tribuatque illi *saporem ferè instar Cinnamomi*; cum tamen quò ad saporem minùs distent a Cydoniis malis Mespila, quàm China China a Cinnamomo. In Phytologia postmodum Schroderi dilucidati meliùs edoctus, verum Chinæ Chinæ saporem se paulò magis nosse indicavit: novis tamen interim & ibi allucinationibus eum detentum videas; non modò quia in Italia Medicinam facientem dicat Digbæum Anglum, & in Gallia Redium Italum (hæc enim sunt de levioribus) sed maximè quia genuinam Chinam Chinam *ex Roma* afferri asserit, quasi in Romano Solo hæc Planta frondescat, aut in Peruviano floreścat Roma; tandemque quia contendit Gentianam nostratem (proh lapsus!) esse æquiparandam, forsan & præferendam, eidem Chinæ Chinæ;

Verùm hæc tantùm alias inter caput extulit herbas,
Quantum lenta solent inter Viburna Cupressi.

Fatetur nihilominus iterum hisce verbis, eam esse *Remedium expertum contra Febres Intermittentes quascunque, etiam Chronicas, in specie Quartanas*, item, *usum illius esse in debellandis Febribus Intermittentibus Francofurti quoquè satis frequentem, nec carere optato successu &c.* Quæ omnia, & his similia leguntur Classe prima Phytologiæ Schroderi dilucid. pag. mihi 43., & 44.

Si ergo Auctor iste alibi, nempe ubi *De Usu, & Abusu Præcipitantium*, suis innixus ratiociniis quicquam protulit, quod

Peru-

Peruviano Cortici minùs favere videatur; quanti ponderis in hoc cenſenda ſit illius aſſertio, ex ſuperiùs dictis, & infra dicendis eruat Lector. Addo nihilominus, Ettmullerum ibidem, in citatæ nempe Diſſertationis De Uſu, & Abuſu Præcipitantium Capite tertio, §. 5. priuſquam ſuas exceptiones adducat, hæc præmittere - *Superiùs dixi, Corticem Peruvianum fugare ſuo uſu quaſvis Intermittentes; id quod veriſſimum arbitror: nec has ſolùm, quin &c.* ubi verò eaſdem exceptiones protulit, expreſsè loqui de uſu tantùm, ut inquit, *illegitimo*, cùm videlicet (ſequitur ille) *paulò ante, non poſt paroxyſmum* aſſumitur Cortex, *vel proprio auſu, vel Medici præcoci conſilio, & nedum ad Intermittentes Febres, ſed & ad Continuas quoquè, tam benignas, quàm malignas, Symptomaticas, Lentas, & quæ ex decubitu materiæ peccantis in quandam partem oriuntur*: quibus in Febribus, vel perperam, vel ſaltem incaſſum uſurpari eundem Peruvianum Corticem certum eſt, ut præter Ettmullerum ipſe quoquè Libro 5. Therapeutices meæ ſatis admonui.

Cæterum notatu dignum eſt quod nuper innui, nempe omnem ſuſpicionem malorum, quæ ibidem recenſet hic Auctor, quæque ait poſſe contingere *ex uſu illegitimo* Peruviani Corticis, locum habere tantummodo, ipſo quidem latè fatente, ubi Cortex *ingruente paroxyſmo* exhibeatur; ſecùs ſi exhibeatur *poſt paroxyſmum* ſolutum. *Obtinet hoc* (inquit ille eodem §. 5. capitis tertii) *Obtinet hoc de Cortice dicto, ante paroxyſmum more hactenus recepto exhibito:* ſubdens poſtmodum ferme immediatè -- *Concinnior itaque, ac tutior iſta videtur exhibendi methodus, qua poſt paroxyſmum, & interniſſionis tempore, idque præſertim in infuſo cum vino, repetitis tamen crebriùs vicibus, exhibetur*: ut ideo hac via, *cita, tuta, & jucunda magis videatur cura*. Hæc ille; qui proinde *crebram, & repetitam*, ut patet, oblationem Remedii, nedum non improbat, ut eam improbat Cl. Ramazzinus; verùm potiùs, ea ſic inſtituta, *citiorem, tutiorem, ac jucundiorem* indè curationem emerſuram ſperat.

Quòd ſi nonnullas hìc illic interſevit Scriptor iſte querimonias, facilem nonnunquam Febrium recurſum connotantes, etiamſi Cortex adhibeatur *ex arte*; id ego quoquè, rariùs licèt, contingere nequaquam diffiteor: ſed cum ſæpiſſimè, ac de more contingat oppoſitum, uſui potiùs, quàm excluſioni Remedii favet hæc infrequens ejuſdem Auctoris obſervatio. Alias, ſi quas obtrudit mucidiuſculas ſcrupuloſitates, partim deſumpſit ille a Scriptoribus nonnullis priorum præſertim temporum (quorum alii adeò nervosè a Bado fuere impugnati, ut ne hiſcere quidem auſi fuerint, alii experientia ulteriore adeò profecerunt, ut eo extincto palinodiam ſponte cecinerint) partim deprompſit a ſemetipſo; cui & propria brevis ætas, & recens adhuc Corticis in eas præſertim Oras adventus, locum nequaquam reliquere, quo meliùs præconceptam qualemcunque hæſitationem diutiori, & crebriori uſu emendare potuerit. Sed ſi vixiſſet, ut facilè poterat, in hanc uſque diem, & triginta duorum annorum, qui ab ejus obitu uſque adhuc præteriere, experientiam fuiſſet nactus, aliarumque Nationum tot nova, & tam præclara legiſſet monumenta; nullus dubito, quin ſinè ulla trepidatione cum reliquis conſenſiſſet, hujus remedii uſum, & innocentiam planè incunctanter admittentibus.

Ad rationem denique petitam *ab Acido morboſo Spiræ ad inſtar compreſſo*, quam adversùs, non Chinam Chinam, ſed *Præcipitantes omnes generaliter*, & quidem, ut rurſus ait, *ſub illegitimo uſu* adhibitos, adducit idem Ettmullerus, & *Automatis* exemplo illuſtrat, liceat reſpondere in caſu noſtro, Spiram Acidi morboſi haud difficulter forſan ita compreſſam iri, ut omni elaſticitate deperdita nequeat ampliùs reſilire, ſi ſufficienti Abſorbentis Corticis *quantitate*, congruo *tempore*, ac *modo*, prout a me indicatum eſt, propinata, prematur illa fortiùs, ut tandem penitùs infringatur.

(*d*) (*Legendus Thomas Sydenham &c.*) Legendus quoquè, perlegendus, noctur-cturnaque manu, ac diurna verſandus Celeberrimus Thomas Sydenham, quem pro Anteſignano & ipſe habui toto Therapeutices meæ decurſu: proinde qui me renuit ſequi, ſequatur Sydenham, mecumque vel invitus ferme coincidet. Revera hanc ipſam hujuſce Scriptoris cautelam, a Cl. Ramazzino hìc loci recenſitam, de oblatione Corticis Peruviani partitè potiùs, & extra acceſſionem, quàm acervatim, & in ipſa acceſſione in Quartanis, aliiſve diuturnis Intermittentibus, appoſui & ego; imò & uſu proprio confirmatam, exercitamque in illis iiſdem circumſtantiis

ſtantiis expreſsè tradidi pag. 61. ejuſdem Therapeutices meæ. Id nihilominus lubet addere, hanc ipſam videlicet cautelam, etſi rationalem in illiuſmodi ſaltem caſibus, appoſitam tamen fuiſſe in Libro ſuarum Obſervationum Medicarum ab Anglo illo Scriptore, cùm nondum uſus Remedii, a 25. circiter annis tantùm tunc in Europam delati, erat univerſaliter ſatis perſpectus: neque ipſe perfectam illam adhuc erat nactus, quam deinceps acquiſivit experientiam, fiduciamque, in reliquis poſtea ejuſdem Operibus abundè patentem. Mirum verò, quòd auctoritatem hujuſce Scriptoris ullo pacto attulerit Vir Cl. haud ſatis animadvertens, quòd dum inquit, a Sydenhamio *laudari pulverem Peruvianum pluribus vicibus ſumptum*, ſibi ſtatim officit, qui eundem pulverem *minimè repetendum eſſe* inculcat ubique. Sic & loco ipſo per Cl. Opponentem allegato, & innumeris aliis aſſerta mea ubique confirmat Doctiſſimus Sydenham; illius verò dogmata omnia funditùs evertit. Liceat ergo, ipſo provocante, hìc immorari tantiſper, varioſque ejuſdem Sydenhamii Textus, prout proſtant in Tractatu meo, huc iterum transferre in conſpectum Diſſertationis Cl. Ramazzini, mala jugiter ad ſe ſe attrahentis, ut Cecias nubes.

In hac Diſſertatione §. 21., & alibi inquit is, Chinam Chinam *noxas plurimas*, videlicet *Obſtructiones*, *Cachexias*, *& Hydropem invehere*, quemadmodum & vidimus, & poſthac videbimus. Inquit verò Sydenham in Epiſtola Reſponſoria ad Bradyum pag. mihi 342. -- *Verè affirmare poſſum, non obſtante tam vulgi, quàm perpaucorum e doctis præjudicio, me nihil mali Ægris accidiſſe ab ejus uſu vidiſſe unquam, vel cum ratione ſuſpicari potuiſſe:* & paulò poſt -- *Profectò ſi tam effectorum durationem, quàm Corticis hujus innocentiam exploratam haberem, principem illi locum inter omnia, quot quot ſunt, remedia deferre nullus dubitarem &c. Tantùm abeſt, ut de ejus inſalubritate meritò quis conqueratur.* Vide Therapeuticen meam pag. 7., & 8., ibique plura etiam alia reperies ab hoc Auctore nonnihil acriter exarata. Scias enim, hæc de innocentia Peruviani Febrifugi ſcripta fuiſſe a Sydenhamio etiam ad diſſipandas nebulas, quas illius uſui, cùm primum cœpit in Anglia crebriùs adhiberi, offuderat caſus aliquis, in quo illud, ut ait, *minùs opportunè fuerat Ægro ingeſtum*; cujus inopportunitatis conjecturam aliquam ulteriorem addidi & ipſe in Tractatu meo pag. 176.

Subdit Cl. Ramazzinus, doſim Chinæ Chinæ eſſe debere *ad Drachmam unam, vel duas tantùm, nec eam eſſe repetendam ad prophylaxim*, pluribus quidem in locis, ſed præcipuè §. 8., & §. 48. Aſſerit Sydenham, loco ipſo per Cl. Virum nuperrimè citato, præſcribendam eſſe *unciam unam Chinæ Chinæ*, pro curatione Quartanæ Febris cum Conſerva Ros. commiſtam; *eamque bis in die paulatim eſſe aſſumendam*, donec tota Confectio ſit abſumpta, ſubditque hæc verba -- *Repetatur porrò ad tres alias vices interjectis ſemper diebus quatuordecim*. Uncias ergo quatuor, ſeu Drachmas 32. Chinæ Chinæ impendit Sydenham pro curatione, & prophylaxi Quartanæ Febris. Sed tunc nondum firmò talo incedebat ille in præſcriptione Corticis. Efficaciùs adhuc agit in citata Epiſtola ad Bradyum pag. 342., & 343. ubi ulteriore experientia confirmatus, unciam unam Chinæ Chinæ *intra biduum intermiſſionis* ejuſdem Quartanæ duodecim ſcilicet partitis vicibus, ſingulo quadrihorio repetitis, integrè abſumit; *quaterque* renovat, *octo* tantùm diebus interjectis, eandem oblationem unciæ uniùs, ut ſupra. Videſis Therapeuticen meam pag. 66.

Contendit Cl. Ramazzinus, *In Malignis Intermittentibus incaſſum confugere Medicos ad Sacram Anchoram Chinæ Chinæ, cum Febres hujuſmodi ab initio difficulter dignoſcatur*; de quo latè §. 29., & 30. Affirmat Sydenham in eadem Epiſtola pag. 253., Febres Intermittentes Symptomate inſigni Apoplexiam veram æmulante comitatas, quas inter magis *Perniciosas* collocat Mercatus, quaſque ego *Lethargicas* appellavi, *Omiſſis omnino evacuationibus quibuſcunque, in primaria Apoplexia fieri ſolitis, expectandum eſſe tantummodo, donec paroxyſmus ſponte evanuerit; quo tempore Cortex (modo citiùs idem ingeri non potuerit) quàm primùm eſt exhibendus, & in intervallis ab hujuſmodi acceſſionibus liberis idem ſedulo repetendus, uſque dum perfectè convaluerit Æger.* Ita ille. Vide Therapeuticen meam pag. 127., & 128.

Denique improbat Auctor Diſſertationis uſum Corticis Peruviani *in Febribus illis Continuis, quæ de Intermittentium proſapia ſunt, & quid malignum portendunt*, ut nuper §. 33. Contra in citata Epiſtola ſcribit incunctanter hæc Sydenham pag.

349. (vide Therapeuticen meam pag. 275. & pag. 307. *Cum Febres quædam apud nos graſſentur, quæ etſi poſt ſecundum, tertiumve paroxyſmum reponere ſe in claſſem continuarum nitantur, tamen ad Intermittentes debeant referri, nulla mihi religio eſt, Corticem vel in maximè Continuis hujus ſpeciei ſumendum proponere, qui dicto more* (videlicet ad ſcrupulos duos quarta quaque hora) *iteratus, ad apyrexiam certò Ægrum perducet*. Atque ita ſecundùm Sydenhamium ſingulis diebus naturalibus quatuor drachmæ Peruviani Corticis impendentur pro *certa* curatione Febrium *maximè Continuarum*, quæ ſint *de Intermittentium proſapia*, pro quibus peculiariter curandis, ſubdit inſuper ibidem. *Hic autem obſervandum, quòd quò magis Febris ad Continuitatem accedit, eò major Corticis quantitas eſt exhibenda*. Itane igitur iſtiuſmodi Patronis ſuam cauſam ſatagit ſuſtinere, & meam proſternere Cl. Auctor? Scilicet dum Chinam Chinam ab horto Medico evellere aggreditur *Anagyrim incautus movet*.

Legendus itaque (repetam & ipſe) *Thomas Sydenham*, nedum in Obſervationibus Acutorum, ſed & in Epiſtola Reſponſoria ad Bradyum, & in Diſſertatione Epiſtolari ad Cole. Imò ſi adeò placeant, quæ Sydenham ſcripſit, eadem quoquè ratione legendi Viri alii Celeberrimi, non alia ſentientes, Sebaſtianus Badus in Anaſtaſi Corticis Peruviæ, Richardus Morton De Cortice Peruviano, & ejus virtute Febrifuga, Chriſtianus Joannes Langius De Febrifuga pariter ejusdem Chinæ Chinæ virtute, Franciſcus Maria Nigriſolus, ſimulque Nicolaus Blegnyus, Talbotius, Reſtaurandus, Monginotius, d' Acquin, & Sponius Lib., cui titulus *Febris China China expugnata &c.* Videndus etiam Guilielmus Cole, Hadrianus Helvetius, Teophilus Bonetus, Antonius Franciſcus Bertinus, Joannes Jones, Joannes Jacobus Mangetus &c. *Legi quoquè merentur* inter antiquiores Rolandus Sturmius, Gaudentius Brunaccius, Antymus Conygius, & inter Recentiores Anſanus Franciſcus de Hieronymis, Carolus Franciſcus Cogroſſius, Bernardinus Zendrinus, aliique propemodum innumeri, quos modò recenſere non vacat; in progreſſu tamen vacabit opportuniore loco.

(*e*) (*Ubi de intempeſtivo &c.*) Obſervationes *de intempeſtivo*, ut ait Cl. Auctor, *China China uſu* adversùs *tempeſtivum uſum* nil probant, ut pluries dixi; quodnam enim tam levidenſis texturæ cerebrum, ut remedii, quantumvis optimi, adminiſtrationem etiam intempeſtivam commendet? Quamobrem ad obſervationem D. Grugeri exclamabo tantùm. Quodnam crimen Peruviani Corticis, ſi Paſtor ille ignorabat Aphoriſmum Hippocratis 70. Sectionis quintæ - *A Quartanis capti non admodum a Convulſionibus capiuntur: ſi verò priùs capiantur, & Quartana ſupervenerit, liberantur?* Quænam Febris magis *depurativa*, quàm iſthæc? Anne propterea ignari Paſtoris loco damnabitur Remedium egregium, quod illam ſuſtulit? atque ubi Coquus peccavit, vapulabit Tibicen? Suppreſſionem Febrium Intermittentium, quæ aliorum nonnunquam morborum ſemina deleant, rejectam vide in Therapeutice mea pag. 74. 269., & alibi. Oportet ergo diſtinguere *Ubi*, *quando*, & *Quomodo* ſit exhibendus Peruvianus Cortex, ut exhibeatur utiliter, quemadmodum expreſsè monui pag. 170. ejuſdem Tractatus. Nec aliter quidem nobis agendum in praxi; nec enim ipſe aliter, ac in Scriptis tradiderim, in praxi exerceo.

Uno Auguſti menſe currentis anni decem ſaltem Ægrotos vidi Quartana intermittente recens correptos (hujuſmodi enim febrium feraciſſimus fuit hic menſis) quibus nil ferme aliud ſuaſi, niſi temporaneam ipſius Quartanæ geſtationem. Nemini eorum Chinam Chinam adhuc præſcripſi; cunctis tamen præſcripturus, ſi quando tempus, & opus id tulerit. Interim citra exigentiam Febris, vel deterioris, vel diuturnioris redditæ, ea utar ſobrietate, quam mihi familiarem jugiter prodidi pag. 76. & 97. præcitatæ Therapeut. meæ. Summa itaque negotii hæc eſt. Febris haud infrequenter homini poteſt prodeſſe, ac revera nonnunquam prodeſt; ſæpius verò illi, aut vitam adimit, aut œconomiam vitalem plurimùm labefactat. Atque ita ſæpius utile, imò & neceſſarium eſt, China China febrem delere (quoniam inter Febrifuga non aliud æquè idoneum proſtat) nonnunquam verò temerarium, aut noxium. Munus ergo boni Medici eſt hæc duo probè diſtinguere, ut a Barbitonſoribus, & Pharmacopolis diſtinguatur & ipſe. Atque hæc ſunt, quæ non adeò facilem reddunt *rectam, & rationalem* adminiſtrationem celeberrimi hujuſce Febrifugi: qua de re vide Therapeut. meam, tum Cap. 8. Lib. 1., tum maximè Cap. 5. Lib. 4. Sic & in Febribus frequen-

quenter recidivis ſatius eſt pedetentim progredi, nec illarum recurſum ſtatim reprimere; ſed ita præbere ſe temperantem, ut partim ex ſe ipſa, partim remedii vi Febris deficiat. Neque pudeat Medicum, Ægris Chinam Chinam pro Febrium quarumdam ſuapte natura diuturniorum medela intempeſtivè poſcentibus, reſpondere quandoque illud Ovidii.

Quod malè fers, aſſueſce; feres bene; multa vetuſtas
Lenit ——

§. 36.

(a) *Memoratu quoque* dignum eſt, quod in paulo ante citata Uratislavienſi Conſtitutione legitur de duobus Clariſſimis Medicis Ricchardo Louver celeberrimo Anatomico, qui Elegantiſſimum Tractatum de Corde edidit, & Sohort, qui in febre continua ex temulentia orta Peruvianum Corticem ſumpſerunt, qui nono, vel undecimo die, aut circiter utrumque è medio ſuſtulit. (b) *Nefas porro ducerem* omittere id quod refert Doctiſſimus Joannes Vvillelmus Rhambergius in Ephem. Cur. Nat. Decad. 3. Anno IX. & X. ubi narrat hiſtoriam cujuſdam legionis pedeſtris, quæ prope Manhemium æſtiva Caſtra poſuerat, & paulo poſt 400. fere milites febre tertiana correpti fuere, quibus Chirurgus ad aliquot dies Chinam Chinam exhibuit, qui brevi omnes hydropici evaſere cum omnimoda virium & appetitus proſtratione.

(a) (*Memoratu quoquè &c.*) IN Febre Epidemica *per eſſentiam Continua* citatæ nuper Conſtitutionis Uratislavienſis, quà occubuerunt duo illi Cl. Medici, jam dictum eſt ſupra, Peruvianum Corticem perperam uſurpatum fuiſſe; de quo abuſu ſatis clamat Tractatus meus, ubi ſemper, ſi non ut noxius, (quod profectò non auderem aſſerere) ſaltem ut fruſtraneus in illiuſmodi circumſtantiis a me rejicitur. Quòd ſi contendatur, eam Febrem fuiſſe de genere Subcontinuarum a me deſcriptarum (quod tamen minimè admittam) certè, quocunque modo uſurpatus fuerit a duobus illis Medicis Peruvianus Cortex, non fuit ſaltem uſurpatus *Methodo mea*, iiſdem ignota, quod mihi ſat eſt. Neque enim Febres *Perniciosas*, nedum *Continuas*, ſed nec *Intermittentes*, Cortice *ſemper* curabiles dico, niſi ille *mea Methodo*, quam idcirco *Specialem* appellavi, diligenter adminiſtretur; ſecùs ſi Methodus quælibet apta *ſemper* eſſet ad opus, *peculiarem* meam promulgaſſem incaſſum. Ita nempe obſervavi Mutinæ; atque haud aliter putarim contingere potuiſſe & Uratislaviæ. Singulari nihilominus animadverſione dignum eſt, quòd mors illorum Virorum, quæ contigit exacto, ut mos eſt, Acutorum ſtadio, *tam fidenter*, *tamque animosè* a Cl. Auctore imputetur Peruviano Cortici, quamvis extra rem aſſumpto; *qui* ſcilicet, ut facilè decernit ille, *utrumque è medio ſuſtulit* (quaſi de mortifero quodam pharmaco ſermo eſſet) minimè verò tribuatur *Temulentiæ*, aut *Continuæ Febri epidemicè graſſanti*, ac *populariter*, ut ſupra, *funeſtæ*. Profectò ego neſcio quid nominis pſeudo-propheticæ huic divinationi conveniat.

Divinationem ſanè, ſeu potiùs rationalem conſequentiam valde diſſimilem ex hoc alio Caſu (quoniam de Medicis incidit ſermo) eliciendam ego cenſuerim. Vidi nuper Medicum hujus Urbis laborantem Febre *Continuæ* generis, cui verè proficuus judicio quoquè meo, minimè cenſendus erat Peruvianus Cortex. Febris namque vix de *Remittentium ſimpliciter*, non de *Subintrantium* ſtirpe videbatur. Comitabatur illam dejectio valde frequens, jactatio, & faucium ariditas. Poſt ſeptimam circiter morbi diem (quo tempore amicitiæ cauſa ad illum inviſendum acceſſi) Diarrhœæ cœpit adjungi ſudor aliquis, inanis tamen, & nullius adhuc juvaminis. Nonnullos poſt dies, cum rurſus ad eum acceſſiſſem, narravit ille mihi, ſe morbi vim, & vehementiam per-

perteſum, eo ipſo mane potaſſe pulveris Peruviani drachmas duas uno hauſtu; ægrè tamen, nec planè ex animo conſentiente Docto Amico ipſum curante: ſubdidit nihilominus, totidem pariter ejuſdem pulveris drachmas ſe potaturum poſtridie. Admonitus a me de probabili vacuitate hujuſce tentaminis, non ideo tamen abſtinuit; cum me ſatis noviſſet a remedii ſemel jam ſumpti repetitione minùs alienum, ac a prima illius ſumptione, ſi fortè fuiſſem conſultus. Animoſior adhuc factus eſt ille, poſtquam ab ore meo excerpſit haud difficulter, omnem ſuſpicionem tandem reſtringi ad irritum tantùm, minimè verò ad noxium uſum Febrifugi quàvis malitia carentis. Sumpſit itaque iterum Corticem, prout animo præconceperat; mox tamen ceſſavit, conſilio etiàm meo remedii modica jam doſi adhibiti effectum, quicunque indè emerſiſſet, tantiſper expectaturus. Accedente interim morbi ſtatu, & Diarrhœa nonnihil mitiore reddita, largior non parum ſudor cœpit erumpere; qui ad vigeſimam primam uſque diem protenſus, viſus eſt Febrim ferme penitùs extinxiſſe. Non proinde tamen ea ſubſtitit; ſed obſcuris motibus quotidie exacerbata, anſam rurſus paulò rationabiliorem dedit Ægroto (me quoquè non diſſentiente) ut Chinæ Chinæ parcioribus doſibus aſſumptæ vires iterum experiretur. Quod etſi ad plures dies tentaſſet, ſemidrachma nempe illius, primò bis, deinde ſemel in die epota; nihilominus ad trigeſimam quintam circiter diem protracta eſt integra judicatio Febris, conſueto temperatioris Diarrhœæ curſu, & ſpontaneis de more ſudoribus tandem ſoluta.

Poſt illius ſolutionem ingenue faſſus eſt ille mihi, ſe primis quoquè morbi diebus morboſo pariter neſcio quo percitum œſtro (cum aliàs nunquam in ſuis Ægris curandis quicquam tale peregiſſet) nonnullas ejuſdem Chinæ Chinæ drachmas clam quidem omnino, ſed & incaſſum potaſſe. Non ego idcirco unquam crediderim, ſanationem hujuſmodi, quippe ſeriuſculam, & difficilem, hoc caſu adſcribendam Cortici; ſed Naturæ, opus, quod jamdudum molita erat, tandem perficienti. Id potiùs exinde concludendum putarim: primò nempe, Chinam Chinam, ſicuti hunc Medicum ſanitati reſtitutum, me quidem judice, nequaquam ſanavit; ita duos illos Medicos a Cl. Auctore citatos, & vita functos nequaquam interemiſſe: ſecundò, eventum hunc, alioſque non abſimiles mihi obſervatos, ſemper magis in dies ſuadere poſſe, uſum verè proficuum, & rectum Peruviani Corticis, nec ampliores, nec ſtrictiores pati cancellos iis, qui a me fuere in Tractatu meo conſtituti: tertiò denique, Antifebrile iſtud verè Specificum, tam cùm apertè convenit, quàm cùm minùs videtur convenire, nullas evacuationes criticas, cujuſcunque ſint generis, a Natura inſtitutas, aut præordinatas interturbare; ipſumq; tantummodo forſan obeſſe poſſe nonnunquam, ubi præproperè Febrim ſeriùs curandam valeat ſiſtere; non ubi vim ſuam Febrifugam nequit exerere.

(*b*((*Nefas porrò ducerem &c.*) Nefas ego duxiſſem potiùs recenſere hiſtoriam hujuſmodi. Toxicum certè aliquod paulò ante contudiſſet neceſſe eſt in eo Mortario incautus Pharmacopola, in quo Chinam Chinam poſtmodum quoquè contudit; unde quadringentorum ſimul Abdominum inflatio ſubſecuta. Dixerit potiùs Relator hiſtoriæ, ea de cauſa, qua tota ferme Legio illa decubuit, (fortè ob locum, victum, aquas, & aerem) plurimos ex iis militibus, ab imperito etiam Chirurgo China China ſinè methodo oblata curatos, ſubtumidos quoquè, aut Lienoſos factos fuiſſe; quemadmodum in Urbibus, aut Locis paluſtribus, Febrium æſtivarum feracibus, ſive adhibito, ſive non adhibito Peruviano Cortice, quotannis videmus accidere. Si enim verè *hydropici prope Manhemium* 400. *illi milites omnes evaſiſſent ob Chinam Chinam*, ut aſſeritur, *ad aliquot dies aſſumptam*; cum tantus ſit apud nos, exprobrante Cl. Auctore, ejuſdem Febrifugi abuſus, jam hydropicorum chiliades Mutinæ numerarentur. Sed hujus ingenii hiſtorias, bona cujuſvis venia, inter Fabulas liceat reponere. Scilicet ad has nugas, ad has vaniloquentias confugere opus eſt Cl. Auctori, ut ſuam, cui germanæ non ſuppetunt hiſtoriæ, Cauſam futilibus tueatur.

Febrem

§. 37.

FEbres hujus generis, quæ ubi eò pervenerint, ut amplius non recaleſcant corpora, audio iſtic algidas à Practicis appellari, (*a*) *ſed ſcito illos decipi*, nam febres algidæ alio nomine caſtrenſes dictæ, à ſui initio uſque ad finem algorem habent comitem perpetuum, de quo vide Ettmul. de Febr. Helmo. de Febr. Sylvium, & alios. (*b*) *Hinc magnum documentum* habere poſſunt caſtrenſes Medici, quàm periculoſum ſit in febribus hujuſce indolis hoc Febrifugo uti, nam in morbis hujuſmodi generis (quod idem de Epidemicis dicendum) ſanum conſilium eſt pravos & malignos humores ad ambitum corporis per diaphoretica ſenſim promovere, potius quàm figere, & concentrare, uti fecit Chirurgus ille imperitus.

POſt tentatas hactenus, & ſucceſſivo particulatim ordine repetitas aggreſſiones Tractatus mei, generale quaquaveſum certamen tandem indicit, & hinc illinc claſſicum canit Cl. Auctor, modò hanc pro re nata, modò illam partem invadens; omnimodam demum totius Operis everſionem molitus. Deinceps ergo quò me trahet identidem Cl. Viri vexatio inconſtans; eò tendet laceſſita, ut tempeſtivè occurrat, præſens ubique defenſio mea. Pergendum igitur.

(*a*) (*Sed ſcito illos decipi &c.*) Hoſpes adeò non ſum in Medicina, ut Febrium nomenclaturas frequentiores ignorem, earumve differentias confundam, qui aliquando ſaltem novi diſtinguere, Ægrotante ne inſpecta quidem, Bubonocelen, ſive Herniam inteſtinalem ab hyſterico dolore, & ſola Subligaculi præſcriptione (admotione verò Peritis commiſſa) ſtatim ſanare indè ortam paſſionem Iliacam, cui antihyſterica remedia, & incaſſum, & perperam quis adhibeat. Quòd ſi iſtiuſmodi Intermittentes Febres, quas deſcripſi pag. 138. Therapeutices meæ, quæque Sextam apud me Pernicioſarum differentiam conſtituunt, *Algidarum* nomine, quippe alio peculiari carentes, indigitavi; minimè propterea me *deceptum* puto. Qua enim ratione *Continuæ* Febres, quæ *a ſui initio uſque ad finem algorem habent comitem perpetuum*, *Algidæ appellantur*, ut docet ex Tripode Cl. Auctor; eadem quoquè ratione *Algidæ* nuncupantur a me *Intermittentes illæ*, quæ ab initio Acceſſionis uſque ad finem illius, conſueti caloris loco, eundem pariter algorem habent comitem perpetuum: hac una differentia adjecta quòd illæ *Algidæ Continuæ* vocantur; iſtæ *Algidæ Intermittentes*.

Vix tamen hic riſum continere queo, mente recolens, quòd de hujuſce nomenclaturæ novitate me criminari contendat Vir Cl. auctoritate Helmontii, Ettmulleri, & Sylvii in medium adducta, cum non aliis ferme, quàm hiſce Patronis Cauſam ipſe meam poſſim tueri. Si enim de Helmontio ſit ſermo, nemo unquam præ illo Scriptore, in morbis, aliiſque rebus explicandis vocum novitate Medicinam ferè dixerim inquinavit; & tamen minùs ægrè tulerunt Scholæ *Blas*, *Gas*, *Archeum*, *AlKaeſt &c.* Helmontii, ac ferat modò nomen *Algidarum Intermittentium* Cl. Ramazzinus.

De Ettmullero, & Sylvio non aliud dicam, niſi me ab utroque Scriptore *Algidarum*, ſeu *Frigidarum Intermittentium* denominationem didiciſſe. Ettmullerus ſiquidem Cap. 17. De Febribus pag. mihi 187. Febrium *Frigidarum* exemplum aliquod allaturus, ſtatim *Tertianam Intermittentem* deſcribit his verbis huc ſummatim translatis -- *Exempla Febrium Frigidarum non tam a Sylvio fuerunt obſervata* (ſtatim igitur auctoritate Sylvii ſemetipſum, & me tuetur Ettmullerus) *ſed & mihi contigit obſervare &c. Erat hìc Artifex, qui laborabat perfecta Tertiana, ſeu recurrebat febris tertio quoquè die, anticipando ſemper duabus horis cum nullo ſubſequente calore &c. Paroxyſmus ingruebat cum inſigni rigore, & horrore graviſſimo, qui ultra horam integram durabat; poſtmodum cum deberet ſuccedere calor, nullus apparebat omninò &c. Paroxyſmi obſervabant ordinarium typum, anticipando per horas duas.*

Hæc

Hæc Ettmullerus. Ne verò ulla ſuſpicio incidat, hujuſmodi *Tertianam* minime fuiſſe *Intermittentem*, etſi ſymptomatis prædictis ſtipatam, ſed fortaſſe Continuam, obſervetur quid in illius curationis progreſſu manifeſtè ſubdat ipſemet Scriptor. *Præſcribo*, inquit, *die intermiſſionis &c.* & rurſus, *Die intermiſſionis denuò continuavit Miſturam &c.* Iciens ergo ictus eſt eodem lapide, ut aſſolet, Opponens Cl.

Prodeat tandem in Scenam & Sylvius, qui Cap. 30. De Febribus Intermittentibus §. 7., & 8., pag. mihi 241. hæc habet -- *Ratione Symptomatum graviorum (quemadmodum de Synochis jam dictum) nomina diverſa ſortita ſunt Febres Intermittentes. Nam primò Algidæ obſervantur nonnunquam, non tantùm frigore præſertim, ſed frigore tantùm moleſtæ; adeout aliquando, & frequentiùs levis, aliquando & rariùs nullus ſequatur Calor. Tales etiam ſemper Algidas in Noſocomio Academico habuimus ita manifeſtas, ut non tantùm incipiente, atque augeſcente, ſed etiam vigente, ac declinante, imò ceſſante Paroxyſmo, ideſt ſemper, tum ſuo, tum Aſſtantium, aut Medicorum ſenſu moleſtè ubique frigerent, nunquam teperent, minùs calerent ullibi Ægri. Suntque hæ Algidæ graviores ſemper forſan Quotidianæ.* Hæc pariter Sylvius. Et hac pariter occaſione Aſciam cruribus ſuis illiſit Cl. noſter Auctor. Mirumque planè, quòd ob tam decentem, quam reſpuit immeritò, nomenclaturam, velit auctoritate præſertim Sylvii me redarguere Vir idem Cl., cum potiùs habeat unde Sylvium ipſum corripiat, qui majore forſan puſillorum ſcandalo haud veritus fuit in Catalogum Febrium plures referre magis peregrinas, *Sputatorias* puta, *Ureticas*, imò & *Cacatorias*, Naſutulis fortè plurimis non benè olentes.

(*b*) (*Hinc magnum documentum &c.*) Maximum documentum, quod in *Algidis Intermittentibus* curandis poſſint habere tam Urbani, quàm Caſtrenſes Medici, eſt, ut fidenter utantur Peruviano Cortice, qui teſte experientia illas quotidie ſanat; nunquam verò eaſdem ſanant, quæ incaſſum tunc adhibentur Medicamenta Diaphoretica, Hujuſmodi enim Febrifugus Cortex Fermentum omnium Intermittentium Febrium, etiam Pernicioſarum, cujuſcunque demum naturæ illud fuerit in diverſis earum Speciebus, *abſorbet*, ſive, ut explicat citatus a Viro Cl. Ettmullerus de uſu, & abuſu Præcipitantium, *invertit*, *attemperat*, *ſaturat*, aut etiam ſi ita placeat, *figit*, atque *concentrat*: quod perinde eſt, tum apud eundem Auctorem, tum apud me; in eo videlicet ſenſu, in quo explicui in Therapeutice mea a pag. 21. uſque ad 23. & non aliter. Quid igitur mali putat innuere Vir Cl., dum ait, etſi gratis, Chinam Chinam morboſa ſemina *figere*, & *concentrare*, ſi D. Hippocrates Lib. de Vet. Med. docuit apertè, *Concentratione*, & *permixtione meliora, ac mitiora omnia fieri in homine*? Tantum ergo abeſt, ut ex hujuſmodi *Concentratione*, aut *Fixatione* Fermenti febrilis mole *perexigui* (intellige idcirco *concentrationem* illius intrà poroſam Subſtantiam Corticis, non intrà viſcera humani corporis) ſive in *Algidis*, ſive in *Æſtuoſis* Febribus quicquam ſequatur incommodi; quin potiùs enervato æqualiter, & abſorpto principio illo diverſimodè hìc illic fermentante, omnes Intermittentium Pernicioſarum Species etiam oppoſitæ, vel ſaltem, quæ tales nobis apparent, nempe tam de genere *Colliquativo*, quàm de *Coagulativo*, *victas dent manus*; quemadmodum annotavi, manuducente ſemper experientia, pag. 20. toties memorati Tractatus mei. De hoc itaque Febrifugo rurſus affirmare liceat, quod generaliter olim de Remediis *Antifebrilibus* ſcripſit idem Hippocrates Lib. De Affectionibus, illud nempe *Vim habere in Tertianis, & Quartanis Febribus, ut totum corpus conſervet in conſueta caliditate, ac frigiditate, & neque præter naturam taleſiat, neque frigeſiat*, ut cæteroqui in *Algidis* ſolet frigeſieri, & in *Æſtuoſis* caleſieri: eo enim ipſo, quòd inhibet Paroxyſmum febrilem, inhibet ſimul ejus comitem Algorem, ac Æſtum, ut in hiſtoriis propemodum innumeris demonſtravi toto ferme Libro Quarto ejuſdem Therapeutices. Ut quid ergo inutiliter pugnatur ampliùs ratiociniis hinc indè fallacibus, ubi litem omnem dirimunt facta?

§. 38.

(a) *Vide quæso mi Nepos* quomodo ex nimia facilitate præscribendi Peruvianum Febrifugum in febribus, hoc remedii genus factum fuerit adeo commune Chirurgis, Pharmacopœis, Agyrtis, & ipsis quoque Fœminis, ut non amplius in Medicorum potestate sit illud rite administrare, & si Medicus rationibus velit obsistere, ægri ipsi febris obstinationem fastidientes, inscio illo Quinquinam capiant, quale vitium in hisce regionibus satis obvium & familiare est, sed magno ægrotantium damno, qui pœnas luunt, postmodum hippochondriacis affectibus, chachexiis, ac lentis febribus correpti, ut postea cogantur Medicos pro curatione accersere, qui multis remediis, (b) *atque febres excitando* morbum vincant, & remedia quærant ad sepultum ignem suscitandum, in quem finem laudatus Ettmullerus spiritum salis armoniaci commendat, & (c) *ficus Pharaonis*, qui tertianas febres excitare creduntur. (d) *Novum non est ignem febrilem* penes prudentes Medicos suum usum habere. Sic Celsus scripsit *licere febres parvas augere, fortasse enim curationi opportuniores fient.* (e) *Aureus* extat locus apud Hippocratem de febre, quæ in Apoplexia interdum accenditur, qualem locum observat Ballonius Medicus experientissimus, nam si Apoplexia sit sine febre, venam secandam suadet, si vero cum febre præsertim acuta, à V. S. omnino cavendum, ipsi enim Naturæ arma præripimus, quibus hostem suum potuisset confodere. Alter locus Hippocratis extat in Libris Epidemiorum, *Puerperis convulsis ignem fac*, ajebat ille, hoc est febrem magnam excitato, febris enim continua græce pyr dicitur, parva autem pyretos. Idem præstat ignis febrilis corporibus male affectis, ac ignis agris humidioribus.

Sæpe etiam steriles incendere profuit agros,

ajebat Virgilius in Georgicis, varias quidem rationes inibi affert Poeta vere physicas, sed illa potior est, cum ait.

——— sive illis omne per ignem
Excoquitur vitium, atque exsudat inutilis humor.

(a) (*Vide quæso &c.*) Ipsam Peruviani Febrifugi excellentiam sibimet aliquando obfuturam; adeòque fore, tum ut faustorum eventuum frequentia illius *abusum* apud imperitos accersat, tum ut ex hujusmodi *abusu* aliquod quoquè fundamentum acquirat Adversantium dicacitas, pro eo excludendo etiam tunc cum legitimè deberet admitti, jam pag. 186. Therapeutices meæ sum pridem vaticinatus. Neque tamen usum rectum apud gnaros supprimendum credam, ne apud ignaros invalescat abusus. Quòd si *nimia in præscribendo Peruviano Febrifugo facilitati* imputet Cl. Auctor, quod remedium hocce, inter pretiosiora certè servandum, *factum sit commune Chirurgis, Pharmacopœis, Agyrtis, & ipsis Fœminis*, jure potiori imputabo ego *nimiæ facilitati* Obtrectatorum illius *in eo proscribendo*, quòd præstantissimum, & tutissimum hujusmodi Medicamentum hodie apud Vulgus audiat pro Pharmaco ancipiti, quòd (ut olim de phlebotomia in Apoplecticis scripsit Celsus) Ægrotantes *vel liberet, vel occidat*: quo fit interdum, ut illud, magno cæteroqui in pretio, & honore habendum, vilescat; sitque non modò (æquè

dò (æquè indecenter quidem) nunc uſui, nunc ludibrio *Chirurgis*, *Pharmacopæis*, *Agyrtis*, *atque Mulierculis*; verùm etiam in Fabulis materiam dicteriorum ſuppeditet vel *Pueris ipſis*, & cuicunque inſimul libet claudicare cum ſimulantibus Claudum, & pro re nata cum Pueris puerascere.

(*b*) (*Atque Febres excitando &c.*) Ad ſuſcitandam iterum Febrem a China China depulſam Remedium certiſſimum eſt, nec ullum aptius proſtat (quid enim aliunde emendicat Cl. Auctor?) quàm quælibet paulò poſt inſtituta purgatio, ut dictum eſt nuper, & latiùs adhuc olim pag. 65. 78., imò & exemplo confirmatum pag. 202. ipſius Therapeutices meæ: niſi fortè inter ipſam Chinam Chinam, & Purgans aliquod peculiare, V. G. de amaricantium Stirpe (quod quis obſervarit, quodque ego haud ſatis experiri ſtudui) detur aliqua Symboleitas, quæ mutuum eorum nexum facilè ferat, & ſinè diſſidio patiatur. Utcunque; generalis hæc Peruviani Corticis, neſcio an dicenda mira proprietas, an potiùs infirmitas; quòd nempe ab aſſumpto quovis vel leviſſimo Leniente, hujuſce Febrifugi virtus adeò infringatur, & langueat, ut redeat ſtatim Febris antea fugata, hæc inquam proprietas, Medicis haud ſatis expertis (hujuſmodi ſunt omnes, qui hæc non callent) minùs perſpecta, in cauſa forſan aliquando fuit, eſtque etiamnum, ut Auctores nonnulli cæteroqui docti, ad educendam, ut putant, e corpore Cauſam febrilem, ipſi Chinæ Chinæ admiſceant Purgantia Medicamenta, vel poſt biduum, aut triduum in eundem finem ea præſcribant, vel, ad alvum, ut identidem aſſolet, ſtypticam leniendam, etiam poſt octiduum: quo fit perſæpe, ut fruſtranea verè in primo caſu evadat Febrifugi oblatio; in poſterioribus verò caſibus culpetur idem Febrifugum de inopinato Febris reditu, vel de pejore etiam noxa, ſi Febris per Catharticum revocata redierit gravior: cum tamen culpa omnis verè ſit adſcribenda purgantibus, utut leviſſimis, perperam commiſtis, aut ſubinde ſuperepotis, ut crebra diligentes Scriptores, Obſervatoreſque docuit experientia. Sic omnino quidem injuſtè damnata ab uno, vel altero Auctore minùs attento China China inſonte, plures poſtmodum in fide aliena eidem condemnatoriæ jejuni prorſus, & inexperti ſubſcripſere ſententiæ.

Nec minùs hodie forſan hallucinantur nonnulli, Chinæ Chinæ virtuti eouſque fidentes, ut illam æquè ſartam tectam putent a Purgantium injuria, ſi eadem poſt epotum, ac ſi ante epotum hujuſmodi Febrifugum aſſumantur; quod profectò experientiæ quotidianæ manifeſtè repugnat, prout pluries, ac pluries obſervavi. Solvens equidem Medicamentum ante Chinam Chinam præſcriptum futuram Corticis in futurum præſcribendi actionem non impedit; ſubſequens autem delet de more prægreſſam. Quòd ſi quis, dum China China utitur, intermiſceat quoq; uſum Purgantis cujuſpiam; ſed pari ſimul paſſu, & doſi æquè liberali in ejuſdem Chinæ Chinæ oblatione etiamnum perſeveret; is forſan damnum, quod Purgans intulit, neutiquam dignoſcet, quia veneno nova ſucceſſit antidotus; facilè tamen dignoſceret, ſi purgante exhibito, a Corticis poſtmodum exhibitione feriaretur pauliſper; Febre ſcilicet ante novam Febrifugi oblationem iterum redeunte. Ad quid igitur Siſyphi ſaxum rotare inutiliter, vel texere viciſſim, atque retexere telam Penelopis? At de hoc jam ſatis. Redeamus ad Virum Cl., pro ſuſcitandis Febribus intempeſtivè depulſis remedia quærentem.

(*c*) (*Ficus Pharaonis &c.*) De *Ficu febrifera*, quam *Pharaonis* appellant, quamque in Sardinia in Ducatu Galuriæ abundè reperiri ferunt, fusè loquitur Badus (quem deinde ſecutus eſt Morton) de Cortice Peruviæ Lib. 1. a pag. 125. ad 129., adducitque auctoritatem Hieronymi Cardani, & teſtimonium de viſu Petri Aponenſis. Hæc tamen, nec forſan immeritò, inter fabuloſas narrationes referunt plurimi. Sed quid, ſi Ficum febrifteram Pharaonis inter Fabulas recenſeret, ſimulque temerariam aſſereret, imò & a noſtra poteſtate longè diſſitam praxim ipſam excitandi Febres, pro aliorum morborum medela, eamque idcircò rejiceret, & derideret idem, qui modò laudat, Cl. Ramazzinus? Audiamus illum denuò in Orat. tertia Jatrici Argumenti pag. 94., 95. ita loquentem, etſi aliàs quoquè in memorabili *Collatione* Textuum illius audiverimus lit. N. O. P. -- *Cum in univerſa Morborum claſſe nullus extet nobis hoſtis infenſior, & cui minùs fidere oporteat veluti Febris, attamen eò audaciæ ventum eſt, ut inter Quæſtiones medicas ſit, num ad alios morbos curandos Febrem excitare liceat* (quid ego dicendum de affirmativa ſententia, ſi tam audax eſt ſola Queſtio?) *eò quòd interdum*

dum in quibuſdam affectibus, veluti convulſione, & hypocondriorum dolore, ſuperveniens Febris remedii loco fuerit, quaſi in noſtra poteſtate ſit ignem febrilem accendere, ac pro lubitu ipſum reſtinguere. Quam libenter ſcirem, quodnam corpus, ſive de genere ſimplicium, ſive Compoſitorum proſtet, quo quis Tertianam Febrem, Quartanam, Synocham, vel quamcunque aliam excitare poſſit. Pro Fabula enim accipitur, quod quidam de Pharaonis Ficu referunt, quam ajunt Tertianam Febrem excitandi vim habere. Sic ſuis ipſius pennis capitur Cl. Auctor. Sed pergamus.

(*d*) (*Novum non eſt ignem febrilem &c.*) Ignem febrilem, quando debitam ſuccorum ebullientium *deſpumationem* promovet, ſuum uſum habere penès prudentes Medicos, latè dixi & ego in Opere meo Cap. 8. Lib. 1., præcipue pag. 73., & Cap. 5. Lib. 4. præſertim pag. 267.; ſecùs verò, quando eorundem Fluidorum immanem efferveſcentiam, *corruptelam*, aut in viſceribus ſtagnationem producit, ſive illam conſequitur. Num verò ad *ancipitem* hanc ſuccorum *defæcationem* quærendam. *liceat* prudenti Medico ſequi Conſilium Celſi, *parvas nempe Febres augere, ut curationi fortaſſe opportuniores fiant*; ex ipſo audiamus iterum Cl. Ramazzino, qui ex profeſſo hanc quoquè Quæſtionem eadem pag. 95. Orat. Jatrici Argumenti reſolvit his verbis. *Non abſimilis priori* (videlicet nuper expoſitæ) *eſt alia Quæſtio, non adeo tamen audax, quam habet Celſus, num Febrem lentam augere liceat, ut curationi opportunior fiat. Verùm quàm ſuſpecta, & quàm infauſti ominis ſint beneficia, & dona, quæ ab hoſte proveniunt, ſatis compertum eſt, ut vetus proverbium admonet, Hoſtium munera non munera. O quàm egregiè in hanc rem Seneca. Graviſſima infamia eſt Medici, opus quærere: multi quos auxerant morbos, & incitaverant, ut majori gloria ſanarent, non potuerunt diſcutere, aut cum magna miſerorum vexatione vicerunt.* Ita & hanc Quæſtionem adversùs ſemetipſum reſolvit Vir Clariſſimus, ex eodem ore calidum pariter, & frigidum efflans, ut eandem Pultem calefaciat, & frigefaciat pro libito.

(*e*) (*Aureus &c.*) *Aureus* potiùs uterque *locus* eſt Cl. noſtri Auctoris nuperrimè recenſitus, dignuſque planè, quem obſervaret Ballonius, ſi modò viveret, ut cum Hippocratis, & Celſi Textibus conciliaret. Sed ſive ex auro, ſive ex aurichalco fuerint loca per Cl. Virum allata, locum certè ullum nequeunt habere, ubi Febris *Corruptiva* per Corticem tempeſtivè, methodicè, ac verè ex arte fuerit ante depulſa. An verò eadem poſita, quæ ſolùm poni debet, *Corruptrice* Febre, locum opportunum habeant tot alia ex Græcis dictionibus ſatis notis, & ex Virgilii Georgicis huc gregatim, confertimque translata, ne dicam intruſa, non quæram. Quiſpiam fortè animoſior haud planè importunè huc traheret Jambos illos Nicoſtrati,

Loqui ſi indeſinenter, multaque & velociter
Prudentiam indicaret: utique hirundines
Fortaſſe quàm nos ſapere dicantur magis.

§. 39.

Non *ſemper* terreri Medicum decet, ſi videat in febribus calorem augeri, *pus* enim *fit* ajebat laudatus Ballonius, hoc eſt humorum maturatio, merito itaque reprehendit idem Scriptor eos Medicos, qui in febribus cum videant calorem augeri, mittunt ſanguinem, quod procul dubio non facerent, ſi abſceſſum viderent in parte aliqua externa, nam potius maturantia, & calorem foventia, quàm V. S. & refrigerantia adhiberent, *quæ* enim *ſuppurantur non revertuntur*, ajebat Hippocrates, *ipſa enim maturatio judicatio ſimul & abſceſſus.* Haud aliter evenit in periodicis præſertim febribus, ex uſu Quinquinæ intempeſtivo, impeditur illa humorum maturatio, quam Natura intendebat, hinc poſtea habitus cachectici fiunt, & diſpoſitiones ad hydropem.

(*Non*

(*Non ſemper &c.*) CAlorem Febrium etiam intenſiorem, ac ſenſibiliter adauctum non ſemper debere Medico terrorem incutere; ſed eſſe pluries verum opificem inteſtinæ ſecretionis heterogenearum particularum diſſidentium ab invicem, turbaſque effervescentis ſanguinis excitantium, ac proinde eſſe quoquè non rarò inſtrumentum bonæ Judicationis morbi; tum locis nuper citatis in Paragrapho antecedenti lit. d., tum alibi in tota Therapeutice mea adeò inculcavi, ut fortè nimiùm. *Neque enim* (ajebat Galenus in Comment. Aphor. 12. primæ Sect. Hippocratis) *neque enim fieri poteſt, ut magna incrementa ſuſcipientibus acceſſionibus, non proxima ſit Morbi conſiſtentia*, ac per conſequens ipſa impuritatum ebullientium ſecretio. Atque hanc a Natura expectandam potiùs nobis eſſe, ſi probabiliter queat expectari, quam intercipiendam, aut quodammodo impediendam China China, qua ſolùm abſorbetur Fermentum efferveſcentiam gignens, ac fovens; iiſdem pariter locis, atque inſuper pag. 174.; item pag. 270., ac 271., apertiſſimè prodidi: cum verè melior, ac perfectior cenſenda ſit (ut ibi ſum faſſus, atque iterum repeto) judicatio Febris, quæ ſponte fit ab ipſa Natura, *perfectè, ac integrè* judicante, quàm quæ obtinetur a Cortice Peruviano, aut alio quovis Abſorbente Specifico. Ac propterea verum nonnunquam erit, aut eſſe poterit (nec tamen perpetuò) quòd ubi adauctus Febrium æſtus ad *depurationem* tendat, ex *uſu Quinquinæ* tunc, ut ait Clariſſimus Auctor, revera *intempeſtivo, impediatur illa humorum maturatio, quam Natura intendebat*.

Id autem certè non eſt de nihilo; etiamſi nen adeò facilè indè *fiant habitus cachectici, aut diſpoſitiones ad Hydropem*, ut ſinè ulla hæſitantia ipſe decernit; quaſi ex ſola Febrium, Cortice nullatenus curatarum *diuturnitate* Cachexiæ nunquam contingant, aut Hydropes, de quo vide Therapeut. meam pag. 92.; & quaſi eodem Cortice ritè adminiſtrato non curentur eædem Cachexiæ, aut diſpoſitiones ad Hydropem ab ipſa Febrium *diuturnitate* prodeuntes, ut experientia multiplici confirmarunt Raymundus Reſtaurandus, Cap. *De Hydropis ſuccedentis Febribus curatione ope Chinæ Chinæ*, ac alii quamplures; imò quaſi ſuppreſſis etiam intempeſtivè Febribus, quandoque Natura non queat Fermentum ipſum febrile, præmaturè licet abſorptum, ſponte ſubigere, aut ad illius perfectam expulſionem converti; & quaſi denique, redeuntibus nonnunquam poſt Corticem, ſive præmaturè forſan, ſive etiam tempeſtivè adminiſtratum, Febribus, aliquem rurſus iiſdem progreſſum permittendum eſſe ipſemet non ſuadeam, priuſquam repetatur Febrifugum; vel ad omittendam planè illius repetitionem non horter Medicos pag. 15, 166. Therapeutices meæ, quoties levior, ut crebrò aſſolet, illarum recurſus ſolutionem quoquè ſpontaneam, ope ipſius febrilis æſtus *depurativi* jam redditi ſenſim promovendam, haud longè diſtare prænunciet: Ad quid ergo futiles iſtæ Viri Cl. Declamationes nonniſi aerem ferientes?

Quia verò idem ſæpenumero Febrilis æſtus (ut vela contraham) in *diuturniorum Intermittentium* progreſſu ſuccos nutritios potiùs exhaurit, cruoremque ipſum per repetitas deflagrationes ſpiritibus depauperat, graviaque ſenſim accerſit etiam ſymptomata, ut *corruptionis* potior ſit metus, quàm ſpes futuræ *depurationis*: item cum in iiſdem Intermittentibus, mox Subintrantibus, ac dein *Subcontinuis* redditis, cum ſymptomatis peſſimis in dies increbreſcentibus, ille idem æſtus acutiem certò, mox & necem probabiliter interminetur: denique cum in ipſis Intermittentibus quidem, ſed *Perniciojis* (& hæc eſt rerum ſumma) laudatus nuper a Viro Cl. hujuſmodi febrilis calor, nonnunquam & funeſtus algor, certam, ultimam, & inevitabilem, nedum portendat, ſed & jam inferat cladem; propterea in hiſce caſibus, & circumſtantiis, in quibus tantùm Peruvianum Corticem abſolutè laudat Therapeutices mea, & quidem adhibitum Methodo pro caſuum varietate pariter varia, ipſum proſcribi eo nomine, *ne videlicet impediatur illa humorum maturatio*, quam in Febribus *ſalutaribus* promovere nonnunquam ſolet calor adauctus, minimè admittam; etſi mille Hippocratis, & Ballonii Textus ad ſuam ſententiam detorquere conetur idem Cl. Auctor.

§. 40.

HÆc *olim* non ignota erant Medicis Mutinenſibus meorum temporum, uti D. Joanni Manzino Viro ſane doctiſſimo, ſed Chinæ Chinæ nimis infenſo, D. Joanni Baptiſtæ de Grandis, D. Scajolæ Equiti, D. Antonio de Abbatibus, D. Antonio Ferrarino, Viro, ſi quis alius, omnigenæ eruditionis, Protomedico vere digniſſimo, hactenus ultimo eorum, qui in Aula Eſtenſi hujuſmodi titulo fuerint inſigniti, aſt ii omnes jamdudum è vivis exceſſere; vivit tamen adhuc D. Franciſcus Tonanus feliciſſimus Practicus jam ſenex, Platonis ætatem prætergreſſus, qui eorum quæ diximus teſtis eſſe poteſt, ſcitque ipſe quàm raro, quam caute à laudatis Viris præſcriberetur in quibuſcumque febribus Peruvianus Cortex, utpote quem ſuſpectum habebant, & infidum, cum nihil de cauſa morbifica viderent excerni, ac idem evenire, quod interdum in Corporibus à Cacodæmone obſeſſis evenit, quando ab Exorciſta malignus ſpiritus ſolum in aliqua parte figitur, ſed non expellitur.

(*Hæc olim &c.*) MEdici Mutinenſes *temporum Viri Cl.* meorum quoquè fuere temporum. Cum enim ille Mutinam primò domicilium tranſtuliſſet Vir jam maturus; tum verò Praxi medicæ primam ego navarem operam Adoleſcens, Concives meos optimè noveram ante adventum illius, non in Exedris, ut longè ſeriùs, ſed in Cuneis tunc ſedentis. Eorum ferè omnium trepidationem, cunctationem, imò & averſationem, quò ad recipiendum Chinæ Chinæ uſum, vivente Fraſſono Præceptore meo (qui primus Mutinam advocavit hocce Febrifugum, ſtatim ac illud in Europam cepit deferri) ſatis in propatulo poſui pag. 2. Therapeutices meæ. Sed antiquiores illi priorum temporum Mutinenſes Medici (rectiùs dicam omnes ferme illius ævi) quidquid novi Arti acceſſiſſet, quod non noviſſet Galenus, pro commentitio reputantes, nedum de Chinæ Chinæ uſu tunc apud eos naſcente; ſed de ipſa quoquè Sanguinis Circulatione, de Chyliferis ductibus, aliiſque ad oculum patentibus Inventis haud modicè dubitabant; veterem adhuc Hepatis hæmatoſim, Facultates Viſcerum attractrices, & mille alia figmenta contra mechanicum humani Corporis artificium, quod manibus contrectamus, acriter ſuſtinentes. An propterea Medici hodierni deliramenta hæc nequaquam ſecuti, aliamque cohærenter ad detecta exercentes praxim, ut Nugatores, aut Novatores improbi erunt damnandi?

Addo tamen hìc, quod in eodem Opere meo pag. 3. innui, videlicet, poſt obitum egregii illius Viri, qui contigit anno 1680., plures eorum paulatim mutaſſe ſententiam, & Peruviano Cortici humaniores evaſiſſe. Hujuſmodi fuit inter cæteros D. Antonius Ferrarinus Archiater certè dignus, qui ſibi tranſmiſſam in Schedulis a Celeberrimo Malpighio Talbotii Methodum, mihi de mandato ipſius Malpighii libenter, & ex animo communicavit, laudavitque; cum cæteroqui antea fuiſſet ab hoc Remedio omnimodè averſus, ut conſtat pag. 94. Therapeutices meæ hiſt. 18. Ille namque fuit, quem ibidem deſcripſi Fraſſono repugnantem, quamvis nomen illius, quod tunc aperire haud opus erat, ſubticuerim; quemadmodum pag. 212. hiſtoria 6. & pag. 214. hiſt. 8. ſubticui quoquè nomen D. Franciſci Tonani, ante paucos menſes, poſt editam nempe Cl. Auctoris Diſſertationem vita functi; ſed cujus teſtimonio nihilominus non indiget prævia confeſſio mea. Miror verò, quòd Catalogum Medicorum Mutinenſium ſui temporis contexens Vir Cl., Virum digniſſimum D. Antonium Fraſſonum unicum Præceptorem meum prætermiſerit, de ſe quoque bene meritum, & Chinæ Chinæ in hac Urbe primum, ac celeberrimum Fautorem, Medicumque experientiſſimum

qui

qui unus tot ſaltem Ægrotos quotidie inviſere conſueverat, quòt inviſebant conjunctim omnes alii a Cl. Auctore hìc recenſiti: ſimulque miror, quòd tot alios ſuppreſſerit, eodem Febrifugo, præſertim poſt Fraſſoni obitum, palam utentes; quaſi ſolummodo a Cl. Ramazzini diſceſſu irrepſerit in hanc Urbem merx vetita, & contagioſa Peruviani Corticis.

Parcant, quæſo, Manes Viri Critici, Medicos Mutinenſes hodiernos Antiquiorum ſeveritate caſtigare molientis, parcant inquam, ſi & hac in re quæ opinabilis non eſt, ſed hiſtorica, illum inconſtantiæ redarguere cogor, & contradictionis planè inexcuſabilis. Inquit ille hoc Paragrapho, *Medicos Mutinenſes ſuorum temporum rarò admodum præſcribere conſueviſſe in quibuſcunque Febribus Peruvianum Corticem, utpote quem ſuſpectum habebant, & infidum &c.* Ante annos verò 24. (quod non breve eſt temporis ſpatium) anno ſcilicet 1690., dum priorem ſuam de Conſtitutionibus Epidemicis Mutinenſibus Diſſertationem conſcriberet, utebatur autem ſatis liberaliter, forſan & præ aliis, Peruviano Cortice; neſcio quo actus tunc ſpiritu, *Medicis Mutinenſibus ſuorum temporum* hac eadem de Cauſa, quòd nempe China China ea Conſtitutione fuerint uſi, Num. 15. ejuſdem prioris Diſſertationis pag. 71. Edit. Patav. ita ſuccenſuit -- *Major itaque pars Medentium apud Noſtrates* (ſemper illi cum majore hujus Urbis Medicorum parte lis eſt) *ut vulgi calumniis, & aſſiduis Ægrorum querimoniis ſe ſubducerent, in hac Tempeſtate ad Peruviani Corticis ſacram Anchoram confugere, at parum proſperè; nam in periculoſiores ſcopulos Ægrotantes ſuos perſæpe deduxere. Uſu Febrifugi per aliquot dies equidem ſub doloſo cinere latebat ignis; verùm poſtliminio violentior recandeſcebat. Qui tamen peritiores erant, ac rebus Ægrotantium magis quam propriæ ambitioni conſultum volebant, Nabant ſine Cortice.* Major ergo Mutinenſium Medicorum pars anno etiam 1690. Peruviano Cortice utebatur, imo & abutebatur, ſi Cl. Auctori habenda ſit fides. Sed illum fortaſſe paulò poſt ſuaſit religio quædam, ut ad leniendam hujuſmodi ſugillationem molliora hæc verba ſubdiderit in ſecunda Conſtitutione, anni videlicet 1691. Num. 34. pag. 126. -- *Sicuti præcedenti anno Peruviani Corticis uſus in Quartanis ac diuturnis Febribus improſperè ceſſit, ita hoc Anno ſaluberrimus fuit; & ii qui paſſi ſunt recidivas, Febres mitiores poſtmodum experti ſunt, ac antequam Hyems accederet, perfectè convaluerunt*: quod & propè finem rurſus confirmavit Num. 37. ejuſdem ſecundæ Conſtitutionis pag. 131. ſic inquiens -- *Sicuti in ſuperioris Anni Conſtitutione noxius fuit China China uſus, ut adnotatum, ita in hac ab illa toto Cœlo diverſa valde ſalubris compertus eſt; multi quidem Quartanarii hoc Autumno per Urbem vagari viſebantur, ſed quot quot ad hoc remedium confugere, vel integrè ſunt reſtituti* (poſſunt igitur, ipſo fatente, non ſolum *inducias obtinere*, ſed & ſine Febris recurſu, & ſinè noxa *integrè reſtitui* Ægrotantes, abſq; eo quòd eadem Febris *tacitè cubet, & corpus eorum depaſcat*) *vel ſi nonnulli recidivas paſſi ſunt, paulo poſt convaluere.* Ex his omnibus, ut reor, ſatis patet, Medicos Mutinenſes, non aliquot tantùm, ſed *majorem*, ut inquit, eorum *partem*, modò quidem *feliciter*, modò, ut aſſerit ille, *improſpere*, temporibus Cl. Auctoris China China uti conſueviſſe: atque ita quidem, ut ejus Cenſuram de intemperantia minimè declinare potuerit vetuſtior ille Virorum Cœtus, qui modò ut maximè temperans in medium adducitur in reprehenſionem hodierni.

Quòd ſi curioſus quiſpiam, qui Catalogum eorum legerit Medicorum, quos Vir Cl., quinario tantùm, vel ſenario numero comprehenſos voluit, alium pariter Catalogum, non totidem tantùm, ſed plures Profeſſores Cortici amicos continentem, præ oculis habere deſideret; occurrent primo ſtatim loco recenſendi, quippe temporibus Viri Cl., & quidem valde remotis florentes, modò verò è vivis ſublati, laudatus nuper D. Antonius Fraſſonus Chinæ Chinæ celebris adminiſtrator, D. Annibal Cervius Cl. Auctoris antiquus olim Antagoniſta, adeòque eidem notiſſimus, nec non D. Marcus Antonius Montagutus Medicus quondam Aulicus eximius, quo vivente nedum ego, ſed & ipſe non multò poſt D. Ramazzinus (qui cæteroqui, ut doctrina, ac ætate me longè præibat, ita & ordine temporis, ac dignitatis merebatur præire, niſi aliter Domino placuiſſet) ad Sereniſſimi Franciſci Secundi glorioſæ memoriæ Ducis extraordinarium Famulatum fuimus acciti; ut proinde quinam in uſurpanda China China fuerit mos Aulici illius, &

doctiſſimi Profeſſoris, cùm viveret nobiſcum agentis, ipſum Cl. Ramazzinum nequaquam latere potuerit; occurretque demum inter recentiùs defunctos D. Joſeph Candrinus, eidem Cl. Auctori Præceptori quondam ſuo ſat notus. His accedent ſecundo loco, viventes adhuc, & bene valentes (memetipſum omitto, quem inter Juniores olim meritò collocandum diceret Vir Cl., novus tamen & ille in hac Urbe, cùm ego novus in Praxi) occurrent, inquam, inter adhuc viventes D. Jo: Baptiſta Riccius Practicus pariter notiſſimus provectioris ætatis, D. Paulus Floranus ætate ſimul, & experientia ſpectabilis, qui tempore militaris incendii Genuenſis Urbis, ubi domicilium contraxerat, in Patriam conceſſit iterum, Genuenſis pariter Badi Chinæ Chinæ Propugnatoris celeberrimi ſenſibus imbutus, vivaque ipſius voce etiam inſtructus; tandemque Aulicus ipſe Collega meus, ſcientia, & eruditione Clariſſimus, D. nempe Johannes Baptiſta Davinius: Viri ſanè omnes, & Docti, & Peruviano Cortice uſi temporibus Cl. Auctoris, eodemque etiamnum pro re nata, nec rarò, nec trepidanter utentes, ſed ſimul nec abutentes, ut ex quamplurimis viſitur, quos recenſere tædioſum foret, meæ Therapeutices locis. Sed quid ſi inter alios abundè China China utentes numerandus foret Auctor ipſe, nec non etiam (ultimis quidem temporibus) illius Nepos, qui tamen dicitur Relator abuſus, aut criminis, cujus eſt complex? Abſit tamen, ut id ulli eorum exprobrem, de quo mitius judicium infra ferendum mihi §. 49. An verò quiſquam ex iis Profeſſoribus, quorum non meminit Vir Cl., quia illum non meminiſſe juvabat, putarit, aut putet, *Malignum Cauſæ morbificæ Spiritum veluti exorcizatum figi a China China in aliqua Ægrotantium parte* (ut quodammodo fieri videtur ab illis, qui eam ſemel oblatam non ampliùs offerunt, unde febrile fermentum per temporaneam abſorptionem nonnihil figitur, ſed non planè ſubigitur) an potiùs putet, *Spiritum* illum ab ægrotante corpore penitus *expelli*; meum non eſt inveſtigare. Ad me quod attinet, ſi fortè uſpiam, in Ventre porrò inflato (lubet feriis ludicra quandoque miſcere) quadringentorum illorum Militum, de quibus §. 36., verum Cacodæmonem a Malefica China China, vel a Chirurgo Incantatore illùc relegatum, delituiſſe crediderim.

§. 41.

QUinquinam autem facultatem figentem habere (*a*) *pro re certa ſuppono*, cum motum ſanguinis, & ſpirituum compeſcat, & alvum ipſum denſiorem faciat, obſervatur enim, iis qui ad plures dies hoc remedio uſi fuerint, ventrem adſtringi, ut clyſteribus indigeant: vim hanc hujus Febrifugi fluida quæque in noſtris Corporibus cogendi, talem eſſe credidit (*b*) *Gedeon Harveus*, ut ſcripta hæc verba reliquerit, *omnes evacuationes ſupprimit China China per ſe, ſed non per accidens*.

(*a*) *Pro re certa &c.*) SUpponit *pro re certa* Cl. Auctor, quod ab aliis Scriptoribus admodum controvertitur & a quamplurimis mordicùs negatur, *Quinquinam* ſcilicet *facultatem figentem habere, & vim Fluida quæque in corporibus noſtris cogendi*. Recens tamen acquiſita hæc eſt eidem cognitio, cum §. 4., 5., & 6. *ignotam illius, abditam, ſecretam, & incompertam adhuc virtutem, humanum captum excedere*, conſtanter aſſeruerit, pleno ibidem hæc decantans gutture. *Diu equidem, ſed fruſtrante diligentia a ſagacioribus Medicis allaboratum eſt circa hunc Corticem, ut aliquid proferrent, quod animum veritatis avidum expleret; ſed vincit adhuc natura latendi &c.* Quòd ſi iis in locis ſe locutum dicat de ſola Virtute febrifuga ſibi verè occulta, hìc verò de ſola figente ſibi nota, tamquam de duabus rebus toto Cœlo diverſis; itaut in vi figente, & nota nullatenus conſiſtat febrifuga occulta: ut quid, quæſo, in tota Diſſertatione ſoli Virtuti occultæ, quæ febrim pellit, iraſcitur Auctor Cl., nec pugnat unicè contra

tra Figentem damnosam; quam tamen corrigere posset (si adesset illa) per contraria sua satis obvia sinè detrimento Febrifugæ in abscondito degentis?

Verùm ut isthæc quoquè sileat de Figente Peruviani Corticis Facultate fallax cantilena; aliud est, Chinam Chinam compescere turbas febriles efferveścentis *præter naturam* sanguinis, absorbendo fermentum illud *acidum*, seu *salso-acidum*, quod §. 46., ut videbimus, adstruit pro Causa Febrium Intermittentium idem Cl. Auctor; aliud est, figere motum ipsum *naturalem* cruoris, atque spirituum, cæterorumque fluidorum, ut valde crassa æquivocatione videtur ille confundere, Ocream fronti quasi applicans, & Galeam tibiæ. Quid quæso spirituum agitatorum, aut irritatorum turbas sedat, compescit, & consopit magis, quàm Opium, ut habet §. 5., & 48. Vir Cl.? Et tamen ex hoc ipso virtutem eidem Opio rarefacientem potiùs, quàm densantem fluida, tribuit, mechanica adducta ratione, Pitcarnius adversùs Ettmullerum Dissert. De Circul. Sang. in Anim. gen., & non gen. Quòd si cum eodem Ettmullero, quem libentiùs sequitur Vir Cl., *absorptionem* ipsam Fermenti febrilis, mole dubio procul perexigui, velimus donare nomine *fixationis*, *attemperationis*, vel *saturationis* illius, quæ omnia idem sonant apud eundem Auctorem; facilè in Cl. Opponentis castra descendam: dummodo liberiorem subinde fieri fluidorum motum, cùm circularem, tum fermentativum concedat; nec plus *figi a China China* sanguinem velit, quàm *figatur a Chalybe*, qui pariter dicitur Acidum obstruens *absorbere*, dum ad Chlorosim V. G. curandam, aliasve tollendas ipsius sanguinis stagnationes assumitur; de quibus vide latè Therapeut. meam a pag. 21. usque ad 23. Verùm historias potiùs Febrium Syncopalium, Lethargicarum quoquè, si lubeat; sed præ cæteris Algidarum, Peruviano Cortice sanatarum, ubi marmoreum frigus, & micatio pulsuum jam ferme abolita, stagnationem, aut fixationem ferè omnimodam cruoris, atque spirituum apertè prodebat, lustrare sufficit, eamque signatè, quam proprio testimonio firmare potest, ni renuat, ipse Cl. Auctoris Nepos, pag. 214. recensitam. Ex subita namque eorundem pulsuum elatione, ex calore quaquaversum ad exteriora diffuso &c. facile erit dignoscere, an China China illis casibus *Cruoris*, *Spirituum*, & *Fluidorum omnium fixationem* induxerit.

Per hoc verò, quòd Febrifugum istud de more *alvum densiorem faciat* (quod facilè admiserim, etsi non paucis quoquè identidem solvat, reddatque laxiorem) nolim deduci a Viro tam docto, eadem ratione figi *Spiritus*, & densari *Sanguinem*, qua densantur feces alvinæ. Pudet hæc ulteriùs persequi: proinde liceat tantùm reponere, Vina generosa, & meraca, si austeriora sint, ut austeriusculus est Chinæ Chinæ sapor, alvum adstrictam facere: interim tamen sanguinem, aut spiritus non figere; sed in ebrietatem magis quàm Vina tenuia, dulcia licèt, ac alvum laxantia, compellere.

(*b*) (*Gedeon Harveus &c.*) Gedeonis Harvei auctoritati fortasse subscriberem, nisi opposita, diuturna & multiplex me retraheret experientia. Evacuationes Sudoris, Urinæ (cujus excretionem depulsis Febribus China China peculiariter promovet) Menstruorum pariter, ac Lochiorum, imò & ipsius Diarrhœæ, dummodo *Criticas*, nunquam ab hoc Febribugo suppressas vidi, ut in Therapeut. mea pag. 42. innui; pag. verò 226. exemplis confirmavi; atque magis adhuc posui ob oculos casu recenti, in responsione mea nupera ad §. 36. hujusce Dissertationis allato lit. a. *Symptomaticas* equidem a Febre pendentes indirectè, sive *per accidens* supprimit, sistendo Febres, quæ immaturas hujusmodi excretiones producunt; non verò *per se*, sive per vim propriam, ipsiq; peculiariter insitam. Proinde nonnihil allucinatus est (si hoc vocabulo uti liceat sinè crimine) Vir quidam doctus, qui commendari a me in Therapeut. mea Peruvianum Corticem pro curatione Dysenteriæ suis in Scriptis promulgavit; fortasse quia Febres quasdam Pernicioſas, quas ratione adjuncti dysenterici cujuspiam Symptomatis *Dysentericas* appellavi Lib. 3. cap. 1., eo facilè remedio sanari protulerim: quod tamen de *Dysenteria* vera, & essentiali, quæ *Morbus* est, non Symptoma, nequaquam intelligendum, ut expressè monui pag. 182. ejusdem Operis. Sed alterutro forsitan loco, haud satis clarè memetipsum explicui. Antifebrilis ergo solùm, non antidysenterica est China China: neque idcirco prædictam, aut ullam aliam evacuationem, præsertim Criticam, seu quæ febrilis symptomatis rationem non habeat, figit, aut sistit per se, di-

se, directè, ac ex natura sua, ut falsò autumat Gedeon Harveus.

Ubi experientia loquitur, auctoritates silent: si tamen ulla arrideat, ea nunc desumatur a Scriptore in usu Remedii plurimum exercitato, qualis est Morton, cujus testimonium crebra, & longa praxi credibilius redditum, poterit citra injuriam cuilibet alteri opponi; maximè cum a Mortono ratiocinium confirmetur ea ipsa experientia, quæ ab Harveo aliter se habere creditur ex vi ratiocinii. Inquit itaque *De Peruviani Corticis Virtute Febrifuga* Exercit. 1. Cap. 7. laudatus Auctor, *figentem* hanc, atque *obstruentem* vim Cortici objectam explodens. *Quo pacto Pharmacum, quod in Puerperio* (nulla certè evacuatio magis solicitè servanda, quàm isthæc) *salubriter ministratur, inter obstruentia numerari potest?* Ast suspectus semper habebitur Morton. Vertamus nos ad Ettmullerum, a Cl. Auctore in hac materia tanti habitum, & videamus, an Scriptor iste, ubi Chinæ Chinæ facultates ex professo recenset, *figentem* illi, & *condensantem* attribuat. Inquit ergo ille in Phytologia Schroderi dilucidati pag. mihi 43. edit. Lugdun. in Fol. -- *China China calida, & sicca est, vim habens aperiendi* (en primo statim loco vis *aperiens*, non *figens*) *discutiendi, attenuandi, resolvendi, putredinem arcendi, roborandi*. An hæc omnia cum suppositа virtute *figente*, & Fluida quæque *cogente* conveniant, vel rudes judicent Pharmacopæi. Quòd si de hac celebri figendi vi auctoritatem ratiocinantis quis optet, in promptu est Sententia Villisii, a Cl. Auctore pluries pro sua Causa citati, & *de Febribus* cap. 6. scribentis. *Annotetur, quòd hoc remedium, non quemadmodum vulgaria Febrifuga sanguinem figendo &c. accessiones febriles sistit &c.* Suum ergo sequatur novum Scriptorem Vir Cl. Ego meos, utut veridicos, præcisè non sequor; sed ratione manuducente experientiam.

§. 42.

Nunc autem quando usus, *quem penes arbitrium, jus est & norma medendi*, ita Mutinæ obtinuit, ut tanto in honore Febrifugum istud sit, ut nullibi magis, expectandum num ad longum tempus duratura sit illius fortuna, habent enim sua fata medicamenta, sicuti cætera omnia. Radix Chinæ ab Indiis Orientalibus in Europam devecta, olim inter Medicamenta ad morbos chronicos, & contumaces propulsandos, principatum obtinuit, ac tantam affinitatem cum natura humana habere credita, ut cum cibariis ipsis locum obtineret; modo pene obsolevit illius usus, ac in Officinis cariosa reperitur. Qualis fors Quinquinam maneat, imposterum decernet tempus.

(*Nunc autem &c.*) Etsi usus ita obtinuerit Mutinæ, ut hìc non minùs, quàm alibi in præscribendo Peruviano Cortice *Ars Medica, non secus ac militaris, suos Fabios habeat, suos Marcellos*; sortem nihilominus faustam, quàm intrà universæ jam Europæ confinia China China sortitur, eousque duraturam crediderim, quousque illa germana, sincera, & minimè adulterata ad nos devehetur. *Radix Chinæ*, quę a Viro Cl. confidenter hìc loci traducitur velut inutilis, plus forsan ac verè mereatur, ab eo contemnitur. Si tamen illa de more beneficia præstaret in morbis Chronicis, quæ *China China Cortex* perpetuò præstat in Febribus, non tam facilè in Officinis cariem contraheret. Quemadmodum verò Peruvianum Febrifugum tandiù plurimi habitum est apud nos, quandiù in Scriptis Viri Cl. *habitum est in tanto honore & pretio, ut nullibi magis*; ita fortassis posthac in minore habebitur, postquam scilicet adeò sinistrè de ipso *locutus est* varius pro re nata, & versatilior ginglymo Cl. Auctor,

Quem penès arbitrium, jus est, & norma loquendi.

Verum

§. 43.

VErum hic mirari ſubit quomodo (*a*) *intra Sculteunam, & Gabellum* tam altas radices egerit Planta hæc Peruviana, non ita vero in ſolo Bononienſi finitimo. Certe (*b*) *apud Bononienſem Scholam*, quæ cæteris pro Regula Policleti eſſe poteſt, ſatis moderatus ſemper fuit, eſtque etiamnum, ut audio, hujus febrifugi uſus. (*c*) *Quanta cautione* Peruvianum Corticem præſcriberet Celeberrimus Malpighius, ſatis patet ex Centuria Conſiliorum hujus Auctoris Patavii impreſſa Conſilio 97. in quo Vir iſte Sapientiſſimus in Febre lenta cum tenſione abdominis poſt uſum Aperientium, Diureticorum, Chinam Chinam proponit ad ſcrupulum unum ſingulo mane, ſive alternis diebus per quindecim dies. Itidem in Opere ejuſdem poſthumo, Londini impreſſo, hæc de China China leguntur verba. (*d*) *Remedia, quæ vulgariter inventa creduntur à caſu, & fortuito, & à ſola Empirica, egent pariter, ut examinentur à ratiocinante, & reducantur ad tutam operandi naturam; Id experimur in uſu Chinæ, quæ ſine arte adhibita, non ſolum eſt cauſa recidivarum, ſed etiam fixationum, & ut plurimum cachexiæ.* (*e*) *Hinc neceſſe fuit pro illius tuto uſu ab eadem elicere tincturas in pauca doſi, & paulatim, & aliis cautionibus, à priori erutis, eam exhibere.* Omittam referre, quæ de hujus remedii (*f*) *malo uſu* Scripta extant (*g*) *apud Georgium Baglivum* in Libro de Fibra Motrice, (*h*) *Nicolaum Lemeri* in curſu Chimico, (*i*) *Theophilum Bonetum* in Medicina Septentrionali, Mercurio Compitalitio, apud Polialthem.

(*a*) *Intra Sculteunam, &c.*) NON intra Sculteunam tantùm, & Gabellum altas radices egit Planta hæc Peruviana; verùm eas quaquaverſum diffudit, totque ſaltem in Regionibus jecit, quot ſunt natales loci Scriptorum omnium, quos recenſere cepi §. 35. lit. d. & quorum ſeriem ulteriorem nunc perſequi hæc ipſa me cogit uni *Sculteunæ*, atque *Gabello* adſcripta fertilitas: cum alioqui ab imo trunco ad elatiores uſque ramos ſatis conſpicua pateat hæc Planta ad Arnum, ad Padum, ad Sebetum, ad Tyberim. Tam latæ propagationis ampla hinc illinc ſpecimina exhibent Viri Clariſſimi, Hieronymus Bardi, Johannes Nardius, Vincentius Protoſpatarius, Hieronymus Sanctaſoffia, Franciſcus Redius, Antonius Valliſnerius, Lucas Tozzius, Joſeph, & Thomas Donzellus, Joſeph Lanzonus, Pompejus Sacchus &c. Sed has in Solo tantùm Italico. Quas verò in Tranſalpinis Provinciis, Exteriſque Nationibus non egit illa radices? Eam ſcilicet, præter allegatos citato Paragrapho Auctores Celeberrimos, excoluere inſuper ad ripas Iberi, Tameſis, Sequanæ, Rhodani, & Rheni, Gaſpar Kaldera, Joſeph Villerobel, Thomas Villis, Robertus Bradyus, Dionyſius Jonquet, Digbæus, Hœferus, Rolfincius, Glantzius, Zuvelferus, Thomas, & Eraſmus Bartholinus, Martinus Liſter, Andreas Nicolus, Moyſes Charas, Fridericus Illmer, Johannes Dolæus, aliique adhuc non pauci ad tædium evitandum reticendi.

Prope alia ergo Flumina, a Noſtratibus etiam longè diſſita, firmiſſimas radices egit, & ramos expandit Orbi toti ſpectabiles exotica hæc Planta; magis quidem, & minùs pro varia Soli, & Cultorum ratione; ſed centum in locis longè majores, atque altiores, quàm Mutinæ. Præter Cultores verò, ſeù Scriptores, quos retuli, ſuis Operibus notos (quibus addere quis poſſet omnes a Viro Cl. pro ſuæ Cauſæ teſtibus adductos, & infra adducendos) quot Medici tacitè in Hortulo ſuo domeſtico, ad privatam ſcilicet praxim,

xim, hanc alunt, aut excolunt Plantam, etsi omnium oculis non exhibeant palam? Horum numerum novit, qui stellas dinumerat solus, & arenas Maris. Primis certè temporibus, quibus usui cępit esse Febrifugum istud, quinquaginta saltem Illustrium Medicorum testimonia de illius innocentia, & vi ad Febres quascunque Periodicas, nonnunquam etiam Continuas, Scriptis mandavit Sebastianus Badus nunquam satis laudatus. Modò quot millia possint haberi, conjiciat quisque: ut proinde prorsus immeritò mihi, cui forsan nonnullam quis alius tribueret utilioris administrationis laudem, culpam liberalioris, imò & turpe abusus crimen fidenter, etsi dissimulanter, objiciat Auctor Clarissimus.

Nolim tamen hìc me quispiam redarguat verbis illius §. 49., quòd *communium errorum reprehensionem in propriam calumniam referam*, cum de Cortice Peruviano *Mutinæ* non scripserim solus: extat siquidem in Diario, quod vocant Italicè *Galleria di Minerva* Venetiis edito, Tom. 6. pag. 119., Dissertatio quædam Anonymi *De Chinæ Chinæ in Febribus utilitate, & de vana quorundam methodo &c.*, sub dat. *Mutinæ* die 5. Novembris 1699.; in qua Lucubratione non parum erudita, & eleganti, cum plurimus, & latus admodum suadeatur Chinæ Chinæ usus, huic potiùs, quàm meæ Therapeuticæ in hoc casligatiori, videtur adaptari posse, atque congruere Cl. Auctoris Censura. Verùm patent nimiùm peculiares illius in Opus meum suggillationes: & dato etiam, quòd utrique nostrum plectendo idem intendatur Arcus, tutelam saltem meam in damnum bonæ praxeos renuo negligere, aut in detrimentum veritatis. Alienæ quidem Lucubrationis sensa, a sensibus præsertim meis non parum aliena, tueri meum non est; sed nec silentio prætereundum, quòd sicuti Dissertatio illa *Academica* inscribitur, non *Medica*; ita Auctor illius (quod certò scio) longè aliter ac ediderit in eo Scripto, Corticem Peruvianum præscribit in praxi.

(*b*) (*Apud Bononiensem Scholam &c.*) Scholæ Medicæ Mutinensi, cujus partem sat debilem ago ipse, *pro Regula Policleti esse posse Bononiensem*, Patavinam, Pisanam, Ticinensem, aliasque inclytas Universitates, tam meo, quàm meorum Collegarum, & Comprofessorum nomine minimè cunctabor fateri. Quænam sit illarum inter se se ipsas proportio, res esset audaciæ plena velle decernere. Utcunque de ea re sit, certum est, illas omnes usum Peruviani Corticis admittere longè latiorem, ac in sua Dissertatione sanciverit Cl. Auctor. Et quòad Bononiensem Scholam, ipse quoquè nedum audio, sed & scio, *moderatum*, ut decet, apud eam *semper fuisse, ac etiamnum esse hujus Febrifugi usum* (quis enim ullius immoderantiæ velit arguere prudens illud, ac celeberrimum Athenæum?) sed æquè scio, moderatum illum usum longè transcendere cancellos angustissimos, a Cl. Auctore constitutos; meamque praxim, quæ apud eum audit *abusus* nomine, haud ita audire *in solo Bononiensi finitimo*.

Hujusce rei fidem manifestam facit Dissertatio lucubratissima circa hanc materiam anno 1711. a Clarissimo Viro, in praxi æquè, ac in Exedra exercitatissimo D. Francisco Simonio conscripta, & a Clarissimo pariter, Scriptisque suis doctissimis Orbi jam noto, D. Jacobo Sandrio subscripta, & approbata. In ea siquidem responsoria ad aliam Dissertationem e Pisauro missam ad duos hosce Viros Celebres Bononiensis Universitatis, de suo circa usum Quinquinæ judicio requisitos, occasione cujusdam Epidemicæ Constitutionis, in Urbe Pisaurensi grassantis, responsa hæc sapientissima, & verè practica expressa leguntur. *Planè asserimus, Febrem quamcunque Peruviano Cortice curabilem, quantùm quidem nobis observare licuit, de natura Intermittentium esse oportere, licèt sæpenumero continuè Ægros vexet. Præsupponendum enim hìc est, quod optimè docet Sylvius de le Boe in Appendice Prax. Med. Tract. 9., aliud esse continuè febricitare, aliud Febre continuè laborare: atque hæc duo non tam a plebejs, verùm Medicis quoquè haud rarò malè confundi* (& hoc est, quod ego explicare, & distinguere totis viribus conatus sum in Therapeutice mea a pag. 303. usque ad 307.) *cum de facto possint Ægri continuè Febribus affligi, sed Intermittentibus, quæ idcircò neutiquam pro Continuis habendæ &c. Reliqua, quotquot sunt, quæ Febres istas comitantur Symptomata, sive benigna, sive maligna appellata, nihil ad præfatam Diagnosim spectant, nihilque de Speciali earum natura mox indicata detrahunt &c. Quare neque ab istorum præsenti malignitate, & pernicie Corticis Peruviani usum frustrari, tum ratione, tum experientia didicimus.* Tandem

exclusis

excluſis a ditione ejuſdem Corticis Febribus ab eſſentia Continuis, Symptomaticis quoquè omnibus, Inflammatoriis &c. (quod & ipſe in eodem Opere meo planè decerno) ſic in ea Diſſertatione concluditur. *Omnibus hiſce conditionibus ex parte Febrium ritè perpenſis, atque ſervatis, nos quoquè divinam planè, & admirabilem hujus Corticis utilitatem ultro aſſerimus, atque iis omnibus elogiis libenter ſubſcribimus quibus ejus famam condecorarunt Celeberrimi Scriptores plurimi. Quin imò facilè id etiam largimur, quod . . . . . D. Franciſcus Torti jampridem ſe oſtenſurum promiſit in ſuo, quem propediem avidè expectamus, de re iſta Tractatu; Perniciosas ſcilicet, & Malignas Febres (modò indicatæ naturæ ſint) ejus uſu tutò curari poſſe &c.*

Hæc ſunt ſenſa duorum inclytæ Scholæ Bononienſis luminum, quibus vel præibat, quoniam præibat ætate, vel ſaltem aſtipulabatur in praxi, cum viveret, Cl. *Livizzanus*, Famigeratiſſimi Malpighii amiciſſimus; aſtipulaturque hodie eidem veritati, ſibi & uſu, & dogmate planè compertæ, Cl. quoquè *Albertinus* ejuſdem Celeberrimi Malpighii Propinquus, aliique ſat noti. Imò, ſi liceat addere, quæ ex ore ipſo eorundem Profeſſorum nuper accepi, dicam, Cl. Simonium perplures caſus mihi narraſſe *Nobilium* Virorum *Perniciosis* Intermittentibus laborantium, & China China *liberaliter* oblata ab eodem feliciſſimè ſanatorum: Cl. verò Albertinum mihi pariter expoſuiſſe, ſe non modò in vulgaribus Intermittentibus eo Febrifugo familiariter uti conſueviſſe; ſed & illud celebri cuidam Pharmacopolæ, *Perniciosa* Tertiana detento, præſcripſiſſe *ad drachmas ſex*, tempore inter tertiam, & quartam acceſſionem medio, partitè oblatas; calculum ſuum libenter apponentibus Viris Eximiis, D. D. Livizzano, & Salano, in conſilium vocatis. Quo præſidio adhibito, Æger cæteroqui moriturus facilè reſtitutus fuit, atque etiamnum vivit incolumis. Malè itaque praxi meæ objicit Vir Cl. praxim Bononienſis Scholæ, cujus uſum ſaltem recentiorem, cùm ſuam Diſſertationem conſcripſit, haud ſatis callebat.

De aliarum Scholarum ritu non loquor, cum nec loquatur Auctor Cl., & cum de illo ſatis ſuperque loquantur nedum Scriptores, verùm & fama univerſalis. Jam notum quippe quinam generaliter Italiæ noſtræ, quinam Galliæ, quinam Angliæ, quinam Hiſpaniæ mos ſit. Accepi nuper a Sacerdote Aragonenſi inclytæ Soc. Jeſu, Viro fide digniſſimo, Scholam Cæſaraugustanam in uſu adeò frequenti Febrifugum hoc habere, ut nihil magis; neminemque, cui præſtò ſit illud, quod immediatè a P. P. ipſis beneficæ illius Societatis ab Indiis aſportatur, Febres unquam recidivas pati. Sed nimiùm diſtant a Cælo noſtro, ut Viri Cl. aſſenſum mereantur, aut fidem, iſtiuſmodi Scholæ, Cæterum ſi Patavinam ſuam Orbi tam celebrem, ſibi (uni forſan, qui de Cortice tam malè ſentiat) vel modicè faventem noviſſet ille, non reticuiſſet profectò.

Sed quoniam cuncta, quæ ſibi quoquo modo favorabilia tantummodo imaginabatur, in medium tam facilè adduxit, cur non licebit & mihi Scriptorum qualiumcunque meorum ſortem, modeſtè ut decuit hucuſque ſuppreſſam, approbationemque omnimodam, quam a permultis inſignibus noſtri Sæculi Profeſſoribus (una quidem ſuadente materia) Scripta eadem ſortita ſunt, cavillationibus Viri Cl. ſaltem ad defenſionem opponere? Cur inquam non liceat, cum idipſum non me tantùm reſpiciat, ſed & publicum Bonum, cui in primis ſervando mea hæc inſtituta eſt Apologia? Sanè apud Homines a partium ſtudiis liberos magno momento erit, ut ab illis Methodus mea in beneficum uſum adoptetur, ſi ea doctiſſimis ævi noſtri Profeſſoribus probata compareat. Inter tot tamen, tantoſque Viros laboribus meis propitios unus ſit inſtar omnium Celeberrimus *Lanciſius*, *Vir, ſi quis alius, omnigenæ eruditionis, Archiaterque Pontificius verè digniſſimus*, & effectuum Chinæ Chimæ utiliſſimorum Obſervator neutiquam recens, ut ex Therapeut. mea pag. 126. Illius ergo Epiſtolam perelegantem (innumeras aliunde acceptas ſupprimo, ne jactare videar, vel oſtentare) exuberante licèt erga me humanitate refertam, cùm primò Opus meum recepit, excepitque, liceat proferre; eo ſaltem titulo, ut Romanæ Scholæ, quam non immeritò repræſentat unus, haud malè acceptum probem Tractatum meum: cujus omnia quotquot ſunt, ſatis ab Opponentium ſophiſmatis tuta, imò & ſarta tecta, in eadem Epiſtola, ipſo Judice, reputantur. Unum autem ex integra Romana Academia Lanciſium ſeligo, quòd hic illius eſt Caput, non quòd aliis ea careat Viris Illuſtribus ob egregia ſcripta Orbi jam notis, & de

Opere

Opere meo humaniter æquè ſentientibus. Excipe tamen (quod auſpicatiſſimum mihi) Excellentiſſimum Barnabam Ciccolinum, Romæ ſcriptitantem, atque in Libello ſuo noviſſimo, cui Titulus -- *La Filoſofia e Medicina de' Savj* -- acriter incandeſcentem adversùs non me unum quidem, ſed Neotericos omnes, vel minimè lectos, vel perperam intellectos, atque Atomiſtarum nomine illis affixo, confidenter traductos; eo tamen ingenii acumine, ac robore, ut verear, ne (quod ajebat Cic. 1. de Orat.) *aliis miſerandus, aliis irridendus eſſe videatur*. Et hoc illi reſponſum; nec unquam aliud.

Quia verò quadam veluti pietatis, ac religionis ſpecie Vir iſte bonus ea ineptiit Magiſtrali ſecuritate, ut ideo a probabilitate minimè alienum ſit ſuſpicari, quòd Religioſiores ſaltem Viri, ſapientia quidem, zeloque pollentes, ſed rei Medicæ haud ſatis gnari, nonnullam illi fortaſſe adhibituri ſint fidem; quippe facilè metuentes, ne doctrina, quam tradidit Renatus des-Cartes, etiam caſtigata, nimiùm nihilominus accedat adhuc ad errores Democriticos; quam verò tradidit Petrus Gaſſendus, ad Epicureos (quibus Sectis, Carteſianæ præſertim, neceſſariò addictos Recentiores Medicos, quotquot ſunt, ſatis abſurdè arbitratur, blateratque Excellentiſſimus Ciccolinus) idcirco, non ut illi quicquam reponam, ſed ad tollenda, ſi qua fuerint, ſuper hac re Puſillorum ſcandala, pauca hæc raptim liceat addere, tum Medicos omnes Neotericos univerſim tum memetipſum peculiariter a futilibus hiſce facillimè vindicantia.

Notum ſit itaque, hodiernam ſolidiorem Medicinam, quà Theoricam, qua Practicam, pro ſuo ſtabili fundamento unicè agnoſcere Structuram organicam humani Corporis, poſtremo tantùm ævo noſtro meliùs detectam, oculo judice: adeòque in Viſcerum, Glandularum, Ductuum &c. compage, textura, diſpoſitione, ac uſu; item in varia Fluidorum natura, motu, commiſtione, fermentatione, ſecretione &c. hìc evidenter, illic probabiliter cognitis, omnes fundari Hypotheſes, & omnia Syſtemata Recentiorum Theoretica; ſive deinde cuncta hæc Scholaſticè conſiderata, vel more Peripatetico, vel Carteſiano, vel quovis alio (quod perinde Medico eſt) explicentur, pro vario ſcilicet Philoſophantium, & Scholarum totius Orbis arbitrio, aut ritu: eandem verò Medicinam Recentiorem, quò ad exercendam Praxim, ſiſti, velut in baſi ſat firma, partim in Inventis iiſdem Anatomicis, partim in obſervatione experimentali; qua identidem non modò remediorum ferè omnium, etſi ex arte adminiſtratorum, incertitudo perſpicitur, quam præſeferunt tum ratione ſui, tum ratione Subjecti ſuapte natura mutabilis; verùm etiam certa quotidie viſitur nonnullorum, a Veteribus in magno pretio habitorum, inefficacia; clarèque dignoſcitur, Priſcam, quæ ad noviter detectorum normam minimè correcta ſit, medendi Methodum, nec cohærere principiis conſtituentibus humanum Corpus, nec reſpondere expectationi Medentium in morbis curandis, peritiorum judicio, & conſenſu unanimi. Utinam tam perſpicuè didiciſſemus, quæ ſeligenda ſint, ac utilia, quemadmodum didicimus, quæ vana, vel noxia ſunt, atque vitanda. Hinc emerſit Galenicæ nonnunquam, vel Galeno ſaltem adſcriptæ Methodi caſtigaſtio in nonnullis; in nonnullis aliis approbatio, prout detecta veritas identidem ſuadet, propriumque munus exigit, & quæſita præ cæteris Ægrotantium ſalus.

Cæterum nec Priſcorum Medicina probos, pioſve facit Homines, niſi aliunde ſint tales, nec Recentiorum impios, aut improbos. Sic potiùs conſcientiæ ſuæ non deeſſent quandoque, qui nova medici ordinis minimè ponderata, aut examinata cæco quodam inſtinctu contemnunt. Hac de re vide Therapeuticem meam pag. 29. 30. Nihil ergo rei magis habet Neotericorum Medicina cum philoſophia Carteſii, vel Gaſſendi, quàm cùm Philoſophia Ariſtotelis: a quibus etiam omnibus Scholis, ſi libeat, poteſt illa præſcindere. Hanc idcirco praxim, non minùs quàm vetuſtiorem, potis eſt exercere citra religionis detrimentum Chriſtianus quilibet Medicus, ac ſummè pius, non ſecus ac illam exerceat Judæus, vel Scytha. *Phyſicam Ariſtotelis, & Galeni Ignaram* longè ante hoc Seculum promulgavit, ſuamque *Novam Medicinam*, novamque Sectam fundavit Jo: Baptiſta Van-Helmont; necdum tamen in Scholis ortum habuerat Carteſii, vel Gaſſendi Philoſophia.

Quod eſt ad me, nulli me Factioni profiteor ſerviliter deditum, ſive de rebus Medicis ſermo ſit, ſive de Philoſophicis: neque ideo Remedia, quæ, Hippocrate duce,

duce, incerta protuli, sive *periculoso* identidem *experimento* obnoxia (cujusmodi sunt eorum non pauca) planè ob idipsum proscribenda censeo; iis siquidem utor & ipse defectu certiorum, ut patet undique ex Tractatu meo; ea tamen utor fiducia, & cautela, quæ incertitudini nunc majori, nunc minori æquum est ut respondeat. Inertia solummodo, & inutilia, quæ nempe talia deprehenderim, quantumvis magnifica, constanter rejicio: contra verò, efficacia, quæ scilicet longo usu expertus sim talia (sunt autem hæc numero non multa quidem; sed nec tam pauca, quin satis) constanter quoquè adhibenda sustineo; ut abundè jam in eadem Therapeutice mea. Hanc sanè si lustrasset, ut cæteroqui par erat, Excellentissimus Ciccolinus solis paginis 12. 13. & 14. ab eodem citatis, vel etiam pag. 122. & 124. magisq; attentè considerasset quæ a me sunt absolutè, quæ tantùm comparativè, aut cum aliqua limitatione prolata, quæque pariter in tota historiarum inibi narratarum praxi mihi usui fuere remedia, vel denique si Lexicographos, ubi illi opus erat, consulere non erubuisset; profectò nec tam facilè pro Bajulis a me fortuitò alicubi memoratis Apparitores, aut Lictores intellexisset, nec tot absona, falsa, & vana, quæ puderet hic recensere, æquè inaniter quidem ac illepidè obtrusisset.

Sed quoniam ex Opere meo latinè conscripto laborare noluit, ut satis percipere quid obiter saltem de Cartesii doctrina senserim pag. 145. commodius certè poterat, atque etiamnum posset idipsum edisce re ex Dissertatione quadam mea Epistolari anno 1706. vernaculo sermone exarata ad Doctissimum D. Marchionem Ursium, & ab eo edita in Eruditissimo Libro suo, cui titulus -- *Lettere di diversi Autori in proposito delle Considerazioni del Marchese Giovan Giosesso Orsi &c.* a pag. 287. usque ad 330. ejusdem Operis: ibi namque, ubi fusè de Cartesio, nec non de Gassendo, & Aristotele sermonem habui, me nullius in verba Magistri quò ad res Philosophicas unquam jurasse, apertè visitur. Ea siquidem semper, quæ tam in Sententia ejusdem Aristotelis, quàm Cartesii, Gassendi, aliorumve saniora, & meliora credidi, ni mea me fefellit electio, conatus sum hinc indè excerpere, & pro ingenii viribus etiam connectere; quæ verò deteriora, planè rejicere: id perpetuò præ omnibus ratum habens; in hisce videlicet rebus, persæpe etiam vanis, veritatem in puteo latere, nulli hominum in hac vita unquam se prodituram. Jam verò unde digressus sum denuo revertor. Epistola itaque Famigeratissimi Lancisii sic habet.

Viro ....

D. FRANCISCO TORTO

Med. Doct. & Mutinensis Academiæ Professori longè .....

JO: MARIA LANCISIUS

S. P. D.

VIx librum, Therapeutices specialis ad Febres quasdam perniciosas, quem avidissimè præstolabar, Clarissimus Pacchionus noster abs te mihi reddidit, cum statim aperire illum, atque evolvere occœpi, tametsi nondum compactum, & conglutinatum. Nec sanè Titulus ipse citra admirationem modestiæ tuæ occurrit: rem enim summis dignam ingeniis, & in arte medica exercitatissimis tractandam aggressus, Juniorum, & Candidatorum propositam tibi utilitatem profiteris. Tum utraque, ad Principem nempe, atque ad Lectorem epistola singularem animi tui moderationem, ac eruditionem nobis exhibuit. Subinde Librorum singula Capita percurrimus, ex iisque, perspicua methodo dispositis, specimen prodire conspeximus pulcherrimorum undique argumentorum, quæ varietate simul, & veritate, procul a fastidio, atque offensione, mirificè blandiuntur. Deinceps attentissimè legimus primum, & secundum Librum, in quibus, ut experimenta de China usu tanquam pretiosam Recentiorum mercem extollis, ita Priscorum, ac Mercati præsertim animadversiones circa perniciosarum Febrium discrimina aureum veluti pulverem agitare non prætermittis, æquissimus semper Judex, verique amantissimus. Ex reliquis autem tribus Libris tot, tantaque, omnia tamen tuo ab ingenio cum fructu jucunditatis, atque utilitatis, deprompsimus, ut, quemadmodum tu sine plena rerum Physico-Mechanico-Anatomicarum scientia, ac longo usu, scriptis illa tradere nequisses; sic neminem, qui eadem penitiùs persequi velit, absque magno suorum studiorum emolumento a lectione recessurum existima-

ſtimamus. Placuerunt, fateor, inter cætera, quæ Libro 3. Cap. 2. nervosè, ac doctiſſimè a te proponuntur: etenim inſequeris eò loci perniciosarum Febrium fermentum, aut ſubſiſtens, aut fugiens a primis in ſecundas chyli vias, atque ab iis in tertias circulantis ſanguinis, quartaſque excurrentis ſucci nervei ſemitas, itaut, quocunque ſe hoſtis recipiat, turbas faciat, claſſicumque canat; armata ſemper Peruviano Cortice manu feliciter proſtiges, atque proſternas. Quid? quod Arborem immortalitate dignam, in calce libri delineatam, Studioſorum in gratiam poſuiſti. Scilicet ut ab ejus ſingulis ramis, ut ſcribis, non decorticatis (modò memoriæ committantur) totidem quaſi haſtæ ad confodiendas febres, plerumque exitiales parari facillimè poſſint. Hæc autem omnia eo quidem judicio ubique rimatus es, ut nihil a ſtylo tuo (ſatis alioquin robuſto, atque eleganti) excidere videatur, quod non ſit vel graviſſimorum Virorum auctoritate, vel longo tuo experimento confirmatum. Quamobrem ſi fortè imprudens quiſpiam (caveat hic ſibi Excellentiſſimus Ciccolinus) *carpere aliquid tuis in Scriptis auſus fuerit, latrabit ſemper ille, non mordebit. Neque verò præterii ſine grata humanitatis tuæ commendatione locos illos, quibus me, meoſque labores officiosè commemoras. Hoc ſanè faciet, ut jure multò majori meis in Commentariis æternorum tuorum Operum debeam meminiſſe. Vale Vir ..... Amicis pariter, & Reipublicæ.*

Datum Romæ XIII. Kalen. Martii MDCCXII.

(*c*) (*Quanta cautione &c.*) Tanta cautione, remotioribus præſertim temporibus, Corticem Peruvianum, ut & alia ferme omnia remedia, præſcribere conſueverat oculatiſſimus Malpighius, ut fuerim auſus in Therapeutice mea pag. 14. proferre, *ſuam illi in hoc condonandam eſſe cautelam*, quippe eidem de more quidem familiarem, ſed circa uſum hujuſce Febrifugi fortè nimiam. In citato tamen per Cl. Auctorem Conſilio nihil illi condonandum duxerim; neque enim eo caſu valde ancipiti quicquam ampliùs ipſe propoſuiſſem. Habebit fortaſſe quid donet illi, aut potiùs quid parcat, ſed de exceſſu, idem Cl. Auctor, qui duas tantùm Chinæ Chinæ drachmas exhibere conſuevit; neque tamen repetere: cum contra hìc Malpighius drachmas quinque *ad quindecim dies* partitis vicibus offerendas proponat. Atque hanc ipſam & mihi iis nonnunquam caſibus Lentarum, & Diuturniorum febrium, ex Intermittentium tamen radice, eſſe Methodum præſcribendi Peruvianum Corticem, poteſt quilibet intueri pag. 61., & 62., imò & a pag. 318. ad 321. ejuſdem Therapeutices meæ.

(*d*) (*Remedia &c.*) Ad hunc Textum petitum ab Opere Poſthumo ejuſdem Malpighii, & ſignatè ad primam illius partem reſpondeo, hìc improbari a Viro illo circumſpectiſſimo Chinam Chinam tanquam recenſitorum malorum productricem, ſi ea, ut clarè inquit, fuerit *ſinè arte adhibita*. Adhibeatur itaque ex arte, ut in Tractatu meo ſum conatus explicare pro viribus; atque ita, non modò evitabuntur *Recidivæ*, *Fixationes*, & *Cachexiæ*, quas *arte non adhibita* metuit (fortaſſis & ſupra modum metuit) famigeratiſſimus Malpighius; ſed hæc ipſiſſima mala, *Fixationes* nempe, & *Cachexiæ*, ſi præextiterint, a Febribus diuturnis invectæ, eodem Febrifugo una, & eadem opera ſanabuntur. Audiamus in hanc rem, præter Reſtaurandum, Monginotium, alioſque plures ſuper hac materia citatos in Therapeut. mea pag. 92. 93., & præter hiſtorias a me ipſo allatas, tum ibidem, tum pag. 90. hiſtoria 13. & pag. 91. hiſt. 14., audiamus inquam ſex Medicos Inſignes, ex Inclyto Collegio Mediolanenſi, videlicet Jo: Horatium Caſtillioneum, Jo: Paulum Gambiagum, Hieronymum Cardanum, Franciſcum Guadignanum, Sebaſtianum Calvum, & Chriſtophorum Paravicinum, apud Badum lib. 3. pag. 205. hæc atteſtantes ab anno 1658., quo tempore novus adhuc erat in Europa Peruvianus Cortex. Illorum verba ſunt hæc. *Facta igitur a nobis per decem continuos annos* (non per decem dies, aut menſes) *multiplici experientia, omnibus, quibus ex præſcripto exhibitus fuit, profuit. Aut enim eos omnino a Febre immunes reddidit unica vice aſſumptus, aut ſi ex delictis in victus ratione, vel ex alia cauſa* (adderem, ſi bene ferret Cl. Auctor, *qui ſapiebat* plurimùm, *- ex non continuato illius uſu*) *Febris rediit, denuò eo aſſumpto liberi evaſere. Mirum dictu! Lienoſi, Cachectici, extincta Febri, nullis aliis aſſumptis remediis, a Cachexia, & Lienis infarctibus liberati ſunt &c. Nullis, quod ſciamus nocumentum attulit &c.* En ergo quomodo China China ex arte illorum ſolummodo temporum præſcripta, & repetita

tìta *Recidivas* facilè tollebat, & *Fixationes* intrà Lienem, & *Cachexias* ipſas curabat. Idem confirmat ſerioribus hiſce temporibus famigeratiſſimus Jo: Jacobus Mangetus Bibliot. Medico-Pract. lib. 6. §. 20. pag. mihi 239. his verbis. *Cortex non tantùm Febrem, ſed nonnunquam etiam Hydropem indè ortum depellit:* & quidem in ſubſtantia ipſa exhibitus, non *Tincturæ* ſpecie; etenim ex eodem Auct. ibidem §. 16. *In Subſtantia ſumptus efficacior eſt: certiùs enim, & citiùs paroxyſmos ſiſtit &c.*

(*e*) (*Hinc neceſſe fuit &c.*) Quemadmodum prima pars hujus Textus reſpicit uſum Chinæ Chinæ *ſinè arte adhibitæ*, hoc eſt adhibitæ, vel *Ubi*, vel *Quando* non convenit (qua de re jam pluries ad faſtidium uſque) ita ſecunda hæc pars reſpicit *Modum* eadem utendi rationalem. Atque hìc animadvertat Lector, quàm parum cautè, quàm parum appoſitè Cl. Ramazzinus Chinæ Chinæ uſum *quemcunque* §. 6. merè empyricum, irrationalem, & amethodicum prædicans, utatur hoc Textu, quem Malpighius, ut ſatis patet, protulit in eum præcisè finem, ut ejuſdem Febrifugi uſum, non merè empyricum, ſed methodicum, rationalem, & planè jam *tutum*, mediis præparationibus variis, apud Medicos factum oſtenderet. Adeòque nil aliud hinc poſſet inferre noſter Auctor, niſi ad ſummum, neceſſarias eſſe præparationes a Malpighio allegatas, ut *tutò* poſſit China China adhiberi ad eas Febres, ad quas illius actionem pertingere docet experientia, cùm in ſubſtantia nuda exhibetur.

Licèt autem quò ad iſtas Remedii præparationes ego experientia multiplici ductus poſſim aſſerere denuo, quod & aſſerui in Therapeut. mea pag. 64. cum Mortono, & Blegnyo; Efficaciorem ſcilicet eſſe ſubſtantiam ſimplicem hujuſce Febrifugi, quàm Extracta, & Tincturas illius, ut ſentit quoquè Lemeryus in curſu Chymico, a Cl. Auctore infra citatus, & in Bibliotheca Medico -- practica, ut annotavimus nuperrimè, Jo: Jacobus Mangetus, aliique; nihilominus neque renuo rurſus admittere, quod in obſequium Viri tamen celebris admiſi pag. 63. ejuſdem Therapeut.; poſſe videlicet *Tincturam* potiùs, quàm *ſubſtantiam* ligneam Corticis, eamque *paulatim* potiùs, quàm *cumulatim* exhiberi, ubi non magna urgeat neceſſitas, vel ſolicitudo citioris, aut certioris eventus: uno verbo, in *diuturnis*, & *benignioribus* Intermittentibus. In *Perniciosis* ſiquidem, tam Intervallatis, quàm Subcontinuis, etſi quandoque Extracta, & Tincturæ ex uſu eſſe poſſint, nec inutiliter; haud tamen vereor affirmare, *certiorem* ſemper eſſe, *citiorem*, *nec* propterea *minùs tutam* curationem, quæ *Subſtantia* Corticis aſſumpta obtinetur, quàm quæ obtinetur ope *Tincturæ*, aut *Extracti*: quemadmodum in Libro, cui Titulus, *Oculorum, & Mentis vigiliæ*, pag. 274., auctoritate Mortoni, & propria experientia fretus, huic eidem Malpighianæ animadverſioni reſpondet Cl. Sbaragli, ejuſdem pariter Scholæ Bononienſis Profeſſor, & (quantùm ex ejus Scriptis licet conjicere) Peruviani Corticis adminiſtrator neutiquam ſcrupuloſus. Sed & his miſſis, Malpighius certè temporibus ſuis ne cogitavit quidem de Febribus hujuſmodi lethalibus China China curandis, vel de tam valida illius virtute in extremo etiam earundem Febrium exitio; imò in anguſtiis *proximæ*, *certæque* jam necis. Neque enim metum *Recidivarum*, nec *Fixationum*, nec *Cachexiæ*, nec aliorum quorumvis morborum, ſervato tunc Ægrotante ſubinde facilè curabilium, in tam gravibus circumſtantiis objeciſſet, ſatis conſcius aurei effati, quod habet Cel. ſus lib. 8. cap. ult. *Nihil intereſt, an ſatis tutum præſidium ſit, quod unicum eſt.*

His omnibus de cauſis, *ſuam* in Therapeut. mea, loco citato, *cautelam* dixi *condonandam Malpighio*, Viro ſanè, quem libenter & ipſe fateor *Sapientiſſimum*, qualem modò prædicat, qui ſibi favorabilem putat, Cl. Ramazzinus. Neque ego propterea tanto Viro, velut crimen aliquod unquam objecerim, quòd ille populari, crebræque praxi minus addictus, ſæpius etiam in otio rurali Sectionibus Anatomicis, præſertim minutioribus, occupatiſſimus (quibus ſtudiis, utilitate ſua nequaquam carentibus, longè a Medentium, & Ægrotantium turba eminenter incaluerit, inacceſſa peragrans loca, & *nullius ante Trita pede*) humilioribus hiſce, quantumvis æquè ſaltem utilibus, minùs vacare potuerit, aut potiùs voluerit. Nullus enim dubito, quin pro ſua ingenuitate, ſi vixiſſet in hæc uſque tempora, alienæ ſaltem praxi eam fidem in hoc fuiſſet adhibiturus, quam anatomicæ illius dexteritati alii adhibere conſueverunt. Nec proinde illius ego *curioſam diligentiam ſa-*

libus Ariſtophanis perfricuerim, ut ſatis manifeſtè, diſſimulanter licèt, olim perfricare viſus eſt Cl. noſter Auctor: & quidem acrioribus, ac unquam perfricuerit illam jiſdem temporibus Auctor Diſſertationis *De Recentiorum Medicorum ſtudio*. Videſis curioſe Lector Diſſertationem Cl. Ramazzini De Conſtitutionibus trium annorum 1692., 93., & 94. §. 58., & 59. pag. 193. Edit. Patavin., ibique Mantiſſam hanc illi Diſſertationi, etſi jam planè abſolutæ, pruriente nihilominus calamo eleganter aſſutam reperies.

(*f*) (*Malo uſu &c.*) Quis quæſo de *malo uſu*, nedum Peruviani Corticis, ſed & aliorum remediorum, puta Phlebotomię, Purgationis &c. acria non ſcribat? Contra *malum* hujuſce Febrifugi *uſum* ſcripſi & ego, qui tamen dicor alicubi a Cl. Auctore, *Magnus Chinæ Chinæ virtutum aſſertor*; ſcripſere Sydenhamius, imò & Mortonus ipſe, aliique ferè omnes, innoxii cæteroqui, & ſaluberrimi Remedii Fautores, ut paſſim videre eſt, tam in Scriptis eorum, quàm in ipſa Therapeutice mea. Sed quid indè? Opus eſſet oſtendere, *malum* uſum, quem damnant auctoritates omnes, tum hoc, tum aliis Criticæ hujus Diſſertationis locis adductæ, eſſe illum *eundem*, quem ſpecie recti uſus exercent *Mutinenſes Medici*; ſive, ut citra fucum loquamur, quem titulo *peculiaris*, ac perutilis *Methodi* proponit, ac laudat eadem Therapeutice mea: *rectum* verò uſum illum eſſe *tantummodo*, quem limitibus arctiſſimis concluſum ferme ad nihilum tandem redegit Cl. Auctor. Ad hæc oporteret (ut vim probationis haberent eædem auctoritates) opporteret, inquam, ut Scriptores illi *Methodum* ipſam *meam*, in circumſtantiis præſertim, in quibus eam *peculiariter* propoſui, nedum præcisè damnarent, ſed & damnarent *experti*, non ratiociniis tantùm innixi; meque *re ipſa* falſitatis evincerent, aut vaniloquentiæ. Sed quis, Mortono excepto, aliiſve perpaucis, Peruvianum Corticem in Perniciosis Febribus a Mercato deſcriptis, methodicè, ac ex arte fuit unquam, ſaltem conſtanter expertus, ante evulgationem Tractatus mei, ſpecialem Methodum, nondumque notam tradentis, ut praxi meæ ſuam in iiſdem Febribus, & circumſtantiis æqualiter exercitam, queat opponere experientiam?

Quæ igitur de *malo* hujuſce Corticis *uſu* generaliter ſcripta extare dicuntur apud Georgium Baglivum, Nicolaum Lemery, & Theophilum Bonetum in variis Operibus ſuis, nil probant adversùm me, nilque adversùs Peruvianum Corticem: cum vix aliquid per tranſennam apud ipſos legatur de *abuſu Antifebrilium omnium* in genere, ut & de *uſu* Chinæ Chinæ nonnunquam, ut ajunt explicitè, *intempeſtivo*; quem quoquè *intempeſtivum* nihilominus etiam admittunt *in curatione coacta*. Contra verò reperio plurima apud eoſdem Auctores de vi, certitudine, & ſecuritate hujuſce remedii, quæ aciem legentis Cl. Ramazzini fortaſſe ſubterfugerunt, quæque facilè a curioſis Lectoribus poſſunt adinveniri, ut in ſequentibus.

(*g*) (*Apud Georgium Baglivum &c.*) Georgius ergo Baglivus, ut aliquid obiter innuam de ſingulis, Lib. 2. Prax. Med. Cap. 3. pag. mihi 156. hæc habet. *China China eſt Remedium profectò herculeum in curatione Intermittentium; dummodò tamen* (quæ peritorum omnium cautela eſt) *non detur, ſi aderit ſuſpicio inflammationis alicujus viſceris, vel aſceſſus interni; neque in principio, crudis adhuc exiſtentibus humoribus &c.* Item lib. eod. pag. 234. de inutili, ac noxia locutus bilis evacuatione in Tertianis -- *Evincit id*, inquit, *nuperrima Corticis Peruviani, aliorumque Febrifugorum artificialium detectio, quibus prudenter, & tempeſtivè datis, Febres omnes Intermittentes, a quibuslibet demum cauſis productæ, feliciſſimè eliminantur, nullis in medium productis Queſtionibus præparationis, aut evacuationis humorum*. De Remediis deniq; Specificis agens pag. 242. principem ſtatim locum tribuit Peruviano Cortici, inquiens. *Sint conſtantia*, videlicet Remedia ſpecifica, *methodo præſcribendi munita, & morbo ſpecificè, ac ferme infallibiliter reſpondentia, prout eſt in Intermittentibus Cortex Peruvianus &c.*

Quod ſi in Tractatu De Fibra Motrice, & Morboſa identidem ſuccenſet uſui Chinæ Chinæ, perpetuò loquitur cohærenter ad ſuperiùs relata, tùm de illius oblatione ante ſublatam, ut clarè ſemetipſum explicat, *Cacochiliam*, tùm de abuſu ejuſdem in Febribus *Meſentericis Romanorum*, ut vocat, ex vitio illius visceris non levi proficiſcentibus, ac proinde *Symptomaticis*; adversùs quas nil poſſe Peruvianum Corticem, communiter notum eſt, & a me pariter, nedum annotatum, ſed & fuſiori explicatione declaratum pag. 295., & 296. Tractatus mei. Oportet ergo probè digno-

dignoſcere Febrium ſpecies, differentias, & tranſmutationes, ut pluribus aliis in locis Tyrones docui. Sed hoc (ut ajebam pag. 102. ejuſdem Tractatus) quod maximè oporteret docere, idipſum eſt, quod nequit ſatis doceri. Qui ergo omnes haſce Febrium viciſſitudines exactè, quantùm licet per obſervationes, & experimenta, non callet, nunquam erit Corticis opportunus adminiſtrator; remediumque a perito Medico ferè nunquam incaſſum adhibitum, ſi fortè bis, aut ter cum ſucceſſu, quater, aut quinquies ſinè ſucceſſu exhibebit. In hos ſcopulos, in has Syrtes forſitan impegere Scriptores nonnulli, Chinæ Chinæ uſui frigidiuſculè tantùm plaudentes.

(*h*) (*Nicolaum Lemeri &c.*) Nicolaus verò Lemeryus in curſu Chymico Part. 2. Cap. 6. de Quinquina pag. mihi 454. ait -- *Hoc eſt Remedium tutiùs, quod uſq; adhuc repertum ſit adversùs Febrium Intermittentium fermentum &c.* Uſum illius *prima* oblatione *liberalem* præcipit, *continuatque* diminuta doſi bis in die *per octiduum*, & ſemel in die *per aliud octiduum*; aſſeritque *conſtantem* illius *repetitionem* impedire Febrium *recurſum*, dummodo Æger fuerit antea ritè purgatus; impurgato enim corpore Chinam Chinam exhibere, minimè tutum exiſtimat. Hac de re vide Therapeut. meam lib. 1. Cap. 9.

(*i*) (*Theophilum Bonetum &c.*) Quòad Theophilum denique Bonetum, in variis hujus Auctoris Operibus tot ſunt, quæ favent uſui Peruviani Corticis, ut cuncta recenſere non vacet; ſiquidem apud vaſtorum hujuſmodi Collectaneorum Scriptores qui aliena diverſorum generum acervatim referunt in Studentium commodum, quiſque reperit facilè quod ſibi congruit. In Polyalthe itaque ſuo Bonetus Tom. 1. Lib. 1. de Febr. Tit. 5. Cap. 1. de Intermitt. in gen. §. 59. de China China hæc habet ex Sponio pag. mihi 221. *Omnium ſuſtatiſſimum, & certiſſimum omnium eſt Febrifugum &c.*, ſuadetque ex eodem ad præcavendum Febrium *recurſum* doſim *liberalem* ad uncias uſque *duas* §. 61.; item ex Saccho hæc addit eodem §. 59. *In his Febribus China Chinæ valde ſalutaris ab experientia probatur &c. & ſi revertatur paroxyſmus, nova Chinæ exhibitione ſupprimitur.* Ex Villiſio quoquè §. 60. ſic loquitur pag. 222. *Uſus pulveris Corticis Peruviani hunc morbum* (hìc intellige Quartanam) *certiſſimè curare perhibetur &c.* Denique (ut plura alia omittam loca tam vaſti Operis) ibidem ex Boyle ſic concludit. *Si credendum erit magno Digbeo, culpandus potiùs Medicus, quàm nobilis hæc Medicina, ſi poſt hujus exhibitionem unquam revertatur Febris; nam cum illum conſulerem ſuper hac re, ſanctè mihi aſſeveravit, ex 30. aut 40. circiter Quartana detentis, quos hoc ſolo remedio curavit, ne vel duos relapſos fuiſſe:* neque tamen indè crediderim, Cachecticos illos paulò poſt obiiſſe, aut Hydropicos. Sed citati Auctores, de inhibendo relapſu adeò ſoliciti, neſciebant adhuc Theorema practicum Cl. Ramazzini; videlicet, *Optandum eſſe, ut Febris redeat remedii loco: Medicoſque Chinam Chinam præſcribentes interdum eludi, Febre amplius non redeunte; ſed tacitè corpus depaſcente.*

Idem Bonetus in Mercurio Compitalitio, ubi de China China ſermonem habens nihil edit de proprio, ſed tantùm Villiſii verba tranſcribit, ſcilicet lib. 6. De Febre Intermittente in genere, pag. 207. hæc nobis innuit. *Qui ea ratione* (videlicet uſu Peruviani Corticis repetito) *crebras inducias Quartanæ procurabant; alacres, & vividi ad negotia quæque expediti degebant, cum ſecùs enerves, & pallidi in languorem, & vitioſum corporis habitum redigerentur. Vix unus e centum hoc remedium incaſſum tentavit: nec tantum in Febre Quartana; verùm in aliis Intermittentium Speciebus cum fructu adhibetur &c.*

Tandem in Medicina Septentrionali feliciſſimas adducit idem Bonetus Febrium curationes, ope Chinæ Chinæ abſolutas. Harum tres juvat recenſere. Prima legitur Volum. 2. Lib. 5. De Febribus Sect. 1. De Medicam. Antifeb. Obſer. 5. pag. mihi 177., eſtque obſervatio Eraſmi Bartholini, qui primò in ſe ipſo anno 1679., mox in aliis felix de illa periculum fecit, ejuſque famam illis in Regionibus antea obſcuram illuſtravit; imò & rationibus validis uſum ejuſdem ea ipſa obſervatione confirmavit. Et quaſi Regionibus illis indecorum putaſſet, apud alienigenas credi minùs excultum ibidem eſſe remedium illud, quod non multò ante Europæ innotuerat, hæc addidit. *Celeberrimus Vir Villiſius multis experimentis edoctus ſtauit lib. de Febr., eximias eſſe hujus pulveris vires in Febri Quartana debellanda; id, quod & Nobiliſſimus Robertus Boyle teſtatur in diverſis editis a ſe Scriptis. Quare neque nos decuit uſum ejus in terris hiſce Septentriona-*

libus ſalutarem fuiſſe ſilentio prætermittere, ut optimis rebus honos inprimis habeatur, neque in Medicamentorum cognitione confeſſa cum ancipitibus, & obſcuris confundamus. Et paulò poſt -- *Adeòut veriſſimum eſſe deprehenderim quicquid laudati Auctores* (alios enim antea citaverat, præſertim Antymum Conygium, ſive Honoratum Fabri) *de hoc pulvere bono publico divulgarunt; neque in hiſce terris minorem eſſe ejus nobilitatem, quam in Meridionalibus.*

Obſervatio altera habetur eadem Part. 2. Medicin. Septentr. lib. 7. Paraleipom. ad lib. 3. Sect. 3. de Febribus Intermitt. pag. mihi 550. Obſervat. 19., eſtque illa obſervatio Ferdinandi Friderici Illmer, pariter digna, quæ luſtretur; licèt hìc ob ſuam prolixitatem omittatur. Ex ea ſiquidem non minùs Peruviani Corticis efficacia, quàm inefficacia *potius* vulgaris Methodi, aliorumque *Antifebrilium* ferme *omnium*, eo caſu inutiliter uſurpatorum, clarè deprehenditur.

Sed tertia Obſervatio, quæ hanc immediatè antecedit pag. 549., eſtque Obſer. 18. rem planè conficit. Exhibet hæc Auctorem ipſum, qui eam deſcribit, Theophilum Bonetum Quartana laborantem, & in ipſo morbi principio, poſt ſextum videlicet Paroxyſmum, China China intra biduum ad drachmas, *non duas* tantùm pro more, *ſed ſex* aſſumpta, perfectè ſanatum, atque ad calcem Obſervationis pag. 550. plura de hoc Febrifugo egregiè locutum; inter quæ nonnulla hæc curſim excerpta. *Circa uſum iſtius Febrifugi, notandum, quòd ſimplicius exhibetur, eò efficaciorem ejus vim deprehendi; neque conſortium aliorum medicamentorum expoſcere. Nam neque adjuvante indiget, quod vim illius intendat, cum hactenus nullum adeò efficax antipyreton innotuerit, hinc ut quicquid in ſocietatem illius venerit, infirmius ſit, & inutile: neque corrigente, cum nullum ab ejus uſu ex arte exhibiti, experientia teſte, damnum emergat &c. Si Recidiva ſuccedit, ea vel Ægri intemperantiæ adſcribenda, aut quia intempeſtivè, vel coactè id aſſumptum eſt &c.* Quid clarius? Quid Cortici favorabilius? Itane illum auctoritatibus Baglivi, Lemerii, & Boneti mulctat Cl. Auctor? Certè & hac vice *Carpathius teſtem.*

Quid verò ſi ego, præter reſponſionem hanc ab iiſdem petitam, retaliarem Virum Cl. auctoritatibus quinquaginta forſan Scriptorum ſupra enumeratorum, tot, & tanta eidem adverſa canentium? Quid, ſi unius Langii Diſſertationem? Quid, ſi ſolam Mangeti Bibliothecam, vel Medico-practicam, vel Pharmaceutico-medicam cum Auctoribus in eadem, præter a nobis expoſitos, recenſitis, Rajo, Courtine, Goodall, Hulſe, Robinſon &c. opponerem? Sed puderet, ubi de praxi lis agitur, alio uti teſte, quàm experientia: maximè cum non de primæva vulgari Methodo, nec de Febribus tantùm diuturnis, de quibus ſolummodo paſſim loquuntur Auctores, inter nos ſit Quæſtio ſuborta; ſed de Methodo *recenti*, & de uſu pauciſſimis noto, cujus Judicium penès Seculum iſtud deinceps erit, ſeroſque Nepotes, non penès prægreſſum. Id unum liceat a Mangeto ſupra laudato in rem noſtram excerpere, Bibliot. Pharmaceutico-med. lib. 17. pag. mihi 697., quod ſic habet. *Pro ejus vi febrifuga* (loquitur de China China) *quidam acriter militarunt, dum alii nobile hoc medicamentum totis impugnarunt viribus*, (en igitur quàm facile ſit, & ſimul quàm vanum, notas jam, ſed effœtas, atque hodie inanes contra illud congerere auctoritates) *donec tandem ultimis hiſce annis ab omnibus prope Medicinæ Cultoribus, Ægrorum ſuorum ſolatium verè expetentibus, non tantùm amicè excipitur* (en ex adverſo quàm facilius ſit, ſed ſimul quàm æquius, potiore auctoritate, & experientia firmatas, condere pro eodem Pandectas) *ſed etiam pro Panacea quadam quaſi ſpecie non immeritò ſalutatur.* Cur ergo *ultimis hiſce annis* deſiit ſaluberrimam hujuſmodi Medicinam ita ſalutare, qui ante paucos annos, imò ante paucos menſes tam humaniter, tamque benignè ſalutaverat Cl. Auctor?

§. 44.

SEd forte quis dicet ignotam fuiſſe novam hanc Methodum Chinam Chinam exhibendi in larga doſi ad uncias, & pluries in die, ac in illius uſu perſiſtere donec febris extincta fuerit. At iſta Methodus nova non eſt, (*a*) *licet pro nova venditetur*, jamdiu in Germania

uſui

uſui eſſe cœpit, ut videre eſt in Epiſtola reſponſiva Roberti Bradi ad Thomam Sydenham, ibi enim verba hæc ſcripta reperio. *Equidem ſcio quoſdam haud infimi ſubſellii Medicos, qui in magna quantitate, & doſi ſæpius repetita eum exhibent; alios item qui ex eodem extracta, infuſiones, & ex infuſionibus jblapia, & emulſiones conficiunt, quibus modis ſe non tantum intermittentes, ſed & continuas quaſdam certo curare affirmant.* Profecto hac in re (*b*) *nil inauſum*, nil intentatum reliquit Medicorum induſtria, ut etiam excogitarit ex Chinæ Chinæ decocto Clyſteres Febrifugos.

(*a*) (*Licet pro nova &c.*) PRo *nova* certè non venditatur a me Methodus mea, quam patior libenter, ut appellet quiſque pro arbitrio, vel meam, vel alienam, vel ad imitationem alienarum conſarcinatam, quemadmodum in Therapeut. mea lib. 3. Cap. 4. pag. 168., & ſeq. Poſſe nihilominus, forſan & debere, novam vocari, habito ad circumſtantias quaſdam reſpectu, quæ ſe tenent tum ex parte Febrium curandarum, tum maximè ex parte modi exhibendi Peruvianum Corticem, illumve induſtri quadam, & inæquali partitione diſtribuendi, pro ratione anguſtiæ temporis, & imminentis exitii, ne inutiliter adminiſtretur, ex eodem Cap. 4. lib. 3. a pag. 168. uſque ad 173. luce meridiana clariùs apparet.

Sed hæc novitas, ſeu, quod refert, peculiaris utilitas Methodi meæ non conſiſtit in exhibenda, ut hìc inquit Cl. Auctor, China China *in larga doſi ad uncias, & pluries in die &c.*: hujuſmodi enim lata nimiùm, & *indeterminata* loquendi forma ſatis a me exſibilata eſt pag 162. Tractatus mei; ſed conſiſtit ad ſummum, ut aliàs recenſui, & ut patet ex eodem Opere meo pag. 163., in duabus plus minùs unciis Chinæ Chinæ, intrà tres hebdomadas aſſumptis; una ex illis ad curationem, altera ad præcautionem præſcripta, in caſibus Febrium Perniciosarum, ac ſummè lethalium, ubi major neceſſariò, quàm in benignioribus impenditur copia Febrifugi. Doſim iſta copioſiorem, quæ ſcilicet pro una Ægritudine curanda, uncias duas longè tranſcendat Peruviani Corticis, tanquam abuſum a me damnatam vide pag. 164., & 165. ejuſdem pariter Tractatus mei. Diſtributio autem iſtiuſmodi doſis liberalior eſt mihi tantummodo in primo Cyatho, ſive in prima Remedii oblatione, in caſibus tamen ſolùm maximè urgentibus, & deficiente tempore lentiùs agendi: tunc ſiquidem ſemunciam de more, paulò etiam plus, aut paulò minùs, pro affectus, ac temporis exigentia præſcribo. Atque ita ſufflamine ſtatim impoſito Febri præcipiti, reliquum Corticis ad alteram uſque unciam, lentiore ſenſim pro re nata progreſſu, conſumptum volo. De his omnibus fusè, & ordinatè in eodem Opere meo a pag. 158. uſque ad 173., ubi totum Corticis impendium, & tota ſimul meæ Methodi novitas abundè perſpicitur. Novum quippe revera eſt, propinare hoc pharmacum in iis circumſtantiis, in quibus nulla ampliùs pharmaca locum habent, magis novum, propinare tam utiliter; & maximè novum, hanc utilitatem pendere ab induſtri quadam modicæ potiùs, quàm exuberantis tandem quantitatis diſtributione.

Sed ſi *Methodus iſta nova non eſt, & ſi jamdiu in Germania*, ut inquit, *uſui cœpit eſſe*, cur illam ſoli *Mutinæ* ſequaci imputat, non verò *Germaniæ*, ut aſſerit, præeunti Cl. Auctor? Aſt hallucinatur ille non parum, dum in aſſerti ſui probationem adducit Epiſtolam Bradii (fallitur & in hoc, quòd *reſponſivam* vocat, cum ſit ſciſcitatoria ad Sydendam) Robertus enim Bradyus, ut patet ex eadem Epiſtola, & ex Reſponſoria annexa Sydenhamii ad ipſum Bradyum pag. 332., & ſeq. in Operibus præcitati Sydenhamii, Edit. Patav. 1700., eſt Profeſſor *Cantabrigienſis*; verbaque a Cl. Ramazzino hìc recenſita ſcripſit idem Bradyus e *Cantabrigia*, Urbe, non *Germaniæ*, *ſed Angliæ* celeberrima, ut videre eſt loco citato. Crebrò nimis profectò labitur vel inter plana hæc cæſpitans Vir Cl., ut queam ipſe tam crebrò diſſimulanter connivere. Quòd ille §. 31. *Franciſcum* pro *Antonio* extinctum, ſive occiſum voluerit: quòd §. 32. alium quempiam de *Marchione Comitem* fecerit: quòd §. 33. Fernelii Libros De abditis non *Rerum*, ſed *Morborum* Cauſis inſcriptos dixerit: quòd denique hoc ipſo Paragrapho Epiſtolam Bradii *Sciſcitatoriam* pro *Reſponſo-*

ponsor a ſumpſerit, & Nationum Medicinam confundens, *Germanicam* Scholam citarit loco *Anglicæ*, vel Germaniam ipſam ad Tameſim, & Camum pro Anglia collocarit; id omne illi facilè condonandum dixerim; quamvis idipſum alii non ita facilè laturi ſint Medici, neque Geographi. Sed quòd morem ejuſdem Anglicæ Scholæ, quam mihi, tunc licèt inſcio, præeuntem in liberaliori Chinæ Chinæ uſu ad Pernicioſas Intermittentes pluries aſſerui in Opere meo, velit ille adſcribere inſuper Scholæ Germanicæ in contumeliam Methodi meæ, ut ſcilicet omne illi adimat novitatis decus; id certè non æquè facilè ferendum mihi: quemadmodum nec bene tuli, nec unquam feram, venditatum falsò ab eodem (puto quidem ſinè crimine) pro infauſtè alicubi exhibito, nullatenus exhibitum, aut propoſitum Peruvianum Corticem.

Sed quoniam Germanum effinxit invita Natura Robertum Bradyum, cur ſaltem illius germana ſenſa noſtro Cortici adeò favorabilia, & ex immediato ejuſdem contextu clarè patentia non ſubdidit Vir integerrimus? Subdam ego de more prolixior quod de induſtria omiſit ille, cùm maximè ipſum juvabat brevitati ſtudens; imò totum, prout jacet, Bradii Textum, a Cl. Ramazzino partim allatum, & partim omiſſum integrè huc reddam. Si ergo Thomæ Sydenham Londonienſi ſub die 30. Decembris anni 1679. ſcripſit e *Cantabrigia* Robertus Bradyus -- *In Sectione prima Cap. quinto Libri tui paucis egiſti de uſu Corticis Indici, & ejuſdem exhibendi Methodo. Equidem ſcio quoſdam haud infimi ſubſellii Medicos, qui in magna quantitate, & doſi ſæpius repetita eum exhibent; alios item, qui ex eodem extracta, infuſiones, & ex infuſionibus julapia, & emulſiones conficiunt: quibus modis ſe non tantùm Intermittentes, ſed & Continuas quaſdam certò curare affirmant. Magnum procul omni dubio in curandis Intermittentibus eſt remedium. Ego quidem per 20. plus minùs annos dictum Corticem varia forma, & multiplici præparatione maximo cum ſucceſſu exhibendum curavi. Si verò peculiare quippiam de uſu hujuſce Corticis noſti, vel quid melius progrediente experientia fueris edoctus, id ne graveris, precor, in lucem proferre.* Hæc omnia e Cantabrigia Bradyus. In *Anglia* ergo, non in *Germania*, (penès Mortonum ſaltem, & Sydenhamium) uſitata erat Methodus, non quidem eadem, ſed nec longè abſimilis a mea, præſcribendi Peruvianum Corticem, ut candidè faſſus ſum in Therapeutice mea locis citatis, & alibi. Quodnam autem Bradyo reſponſum dederit Sydenham, & quæ Methodo ſe uſum dixerit in miniſtrando Ægrotis Peruviano Febrifugo, ſatis patet ex Textibus illius a me tranſcriptis, tum olim in Tractatu meo, tum denuo in hiſce Reſponſionibus Jatro-apologeticis. Quòd ſi inſuper particulam quamdam finalem Reſponſionis ejuſdem Sydenhamii ad Bradyum, pro meliùs dignoſcenda eximia vi Corticis ex arte adhibita, meorumque inſimul dictorum exploranda fide, luſtrare libeat; quoniam hæc ipſa Sydenhamii concluſio rebus quoquè meis tam bene congruit, ut mihi fortaſſis hodie idem de Opere meo liceat affirmare, quod de ſuo quondam Sydenhamius aſſeruit; hæc illius verba ſummatim huc translata haud piget ſubdere. *Si placuiſſet ad ea animum advertere, quæ annis abhinc quatuor tradideram; quo pacto ſcilicet Cortex debuerit miniſtrari, tumpoſtea repeti, Ægro convaleſcente, viverent fortaſſis haud pauci eorum, quos jam terra tegit; utut homines vilipendant tenues ſanè illos conatus noſtros, communi omnium bono dicatos, & monita ſpreverint ibidem dictata.* Hæc eadem itaque mihi ſors obtigit a Cl. Ramazzino, cui mea minimè placuerunt vel dono miſſa. Nullo igitur pretio mercem hanc *venditavi*, quæ tantùm abeſt, ut illum emptorem habere meruerit, quin potiùs habuerit contemptorem.

(*b*) (*Nil inauſum &c.*) Auſus iſte tam inſolens præſcribendi *Clyſteres ex China China decocto*, ſi apud Cl. Auctorem malè audiat ut enervis, aut parum efficax, eadem quoquè ratione non admodum gloriosè audit apud me pag. 330. Tractatus mei; quamvis non ſemel & hac via mihi uſui fuerit idem Peruvianus Cortex. Si verò malè audiat alio nomine; ſciat idem noſter Auctor, ad auſum hujuſmodi, præter Helvetium Facinoris Auctorem, perveniſſe quoquè e *Schola* inclyta *Bononienſi* (*quæ cæteris*, ipſo Judice, *pro regula Polycleti eſſe poteſt*) Clariſſimum Sbaragli, per ſuperiora, & per inferiora Febrifugum hoc pro caſuum exigentia in Ægrotantium corpus immittere non renuentem, ut in *Oculorum*, & *Mentis Vigiliis* pag. 273. Sciat inſuper, ad eundem auſum nedum perveniſſe in curatione auſpica-

picatissima Pueri quinquennis, remedia quævis per os respuentis, sed & Practicis stimulos addidisse ad idem tentamen Georgium Baglivum, quem §. antecedenti citavit Cl. Auctor tanquam Scriptorem usui Chinæ Chinæ adversantem. Legatur Casus apud eundem Baglivum lib. 1. Prax. Med. Cap. 13. pag. mihi 128. Quid ergo miratur adeò Vir Cl. de *Clysteribus Febrifugis* ex China China paratis, qui Moniali cuidam nihil per os assumenti, ad 66. dies per solum Clysterem *Nutrientem*, singulis diebus injectum, vitam se prorogasse refert in suis Constitutionibus Epidemicis Mutinensibus, a pag. 107. usque ad totam pag. 109.? Metuitne forsan, ne qui parantur ex China China Clysteres, *Cachexiam* pariant, aut *Hydropem*, eadem, qua *Nutrientes* illi alimentum intrudebant via? Certè si crebrò, & copiosè repetantur, inflabunt Abdomen: cujusmodi infortunium fortè contigit quadringentibus illis militibus prope Manhemium æstiva castra sortitis.

§. 45.

JAm multa habita sunt experimenta permiscendo Chinam cum variis Spiritibus, cum succis corporis animalium, cum succo pancreatico, cum bile, cum sanguine recenter extracto, ad observandum, num aliqua fiat effervescentia, & colorum mutatio. Hujusmodi tentamina, quæcumque ea sint, non improbo, sed dico hac in re non paucas contingere hallucinationes; in Stomacho etenim ex succo acido, qui inibi ex naturæ lege hospitatur, & alchali fixo Chinæ Chinæ fit lucta, & exinde novum concretum, quod ad alias partes demissum, diversas habet vires, quod permixtum cum succo pancreatico, cum bile, cum sanguine, quid operetur scit Deus. Quantum in rerum natura possit mixtio, ex nitri, sulphuris, & carbonis permixtione, unde emergit pulveris pyrii tantarum virium compositio, jam satis notum. Sat celebre est illud Ausonii de Muliere mœcha, quæ Marito zelotypo toxicum dedit, ac postea ut illius vim geminaret, Argentum vivum porrexit, sed antidotum prioris veneni exhibuit.

(*Jam multa &c.*) NE quis possit ambigere, utrum ipse petar, & an ventiletur Opus meum in hac Dissertatione Critica universa, placuit Cl. illius Auctori in ipsa quoquè Specialia experimenta mea, seu potiùs tentamina quædam, ad explorandam febrifugam virtutem Corticis aliquando instituta, & pag. 23. mei Operis exposita, nonnihil animadvertere. Et licèt ex iis me nihil solidi elicuisse fim fassus; imò licèt in iis nil improbandum se reperisse quodammodo fateatur Vir ipse Cl. nihilominus aliquid tandem expiscatur, quod carpat, generaliter inquiens, *Hac etiam in re non paucas contingere hallucinationes*: quasi fallax fuisset regula investigandi per hæc tentamina virtutem Corticis, quotiescunque etiam per illa phænomenon aliquod speciale, ac novum innotuisset. Sed, bona ejus venia, hallucinatur ille non parum, ordinem philosophandi experimentalem invertens. Ex actione quidem cujuspiam Remedii quid peculiare agentis extra corpus humanum, haud satis certò potest elici conjectura, quòd idem pariter acturum sit intrà corpus humanum, ob tot aliorum, diversorumque succorum commistionem, quibus inficitur, ut pag. quoquè 335. Tractatus mei minimè sum veritus confiteri. At verò si illud idem Remedium, nempe in casu nostro China China, *certò* agat quid peculiare intrà corpus humanum; scilicet Fermentum febrile nobis occultum *certò* corrigat, ut *certò* corrigit; subinde autem per experimenta extra corpus habita nobis constet (quod tamen nequivit constare) illam succos V. G. insigniter acidos, amaros, aut salsos retundere, eosque omni acrimonia Naturæ modum excedente spo-

liatos, ad dulcedinem quandam reducere; plurima certè probabilitate, ne dicam evidentia, inferri poterit, tum quod China China humores noſtri corporis præter naturam acidos, amaros, aut ſalſos redditos, vi ſua cogat dulceſcere, tum maximè quòd ipſum febrile fermentum ab eadem retuſum, acidum revera ſit, amarum, aut ſalſum.

Aliud ergo eſt, quærere per experimenta extra corpus inſtituta Remedium febrifugum; aliud eſt, Remedii febrifugi jam reperti quærere vim intrà corpus exercitam, per experimenta illam demonſtrantia extra ipſum corpus. Si ex Toxici, Hydrargyri, & humanæ ſimul Salivæ permiſtione, Toxicum ipſum extra corpus humanum dulceſcere, ſuaque acrimonia ſpoliari, aliquando obſervare potuiſſet Mulier Mœcha, ab hujuſmodi commiſtione intrà corpus Mariti Zelotypi dubio procul abſtinuiſſet, aliterque ceciniſſet Auſonius. Sed & aliter caneret hodie, ſi Medicos quoſdam noſſet in uſu Chinæ Chinæ parum verſatos, qui hoc Febrium *Alexipharmaco* propinato, & Febre depulſa, aliud paulò poſt *Pharmacum purgans* exhibent, quo Febrem ſtatim revocant, dum arcere contendunt: exclamaret quippe; nec forſitan lepidè minùs,

Et cum Fata volunt, Pharmaca *bina*
nocent.

§. 46.

(*a*) EX *permixtione* ſolutionis Vitrioli cum ſolutione Chinæ Chinæ obſervavi ſpeciem quandam atramenti, unde ſuborta mihi ſuſpicio idem fieri in Stomacho ex potione Chinæ Chinæ dum acido permiſcetur, ficque fermenti febrilis craſim inverti, ac impotentem fieri ad novos motus febriles excitandos. Neque novum intermittentes febres æſtate pervagantes pendere à ſalſoacido fermento, licet, ut plurimum opinio ſit (*b*) *a luxuriante bile* progigni. Æſtate acida quæque avide appetimus ac utimur, & fructus hujuſce naturæ exquirimus, unde Ventriculi acidum tunc temporis abundare non alienum eſt credere, quamvis enim in principio febrium intermittentium reiici ſoleat multa bilis, irritamentum prius in Stomacho factum ab acido turgente, vaſa cholidoca trahere poteſt in conſenſum, veluti fit in nephritica paſſione; puto ergo Chinam Chinam totam vim ſuam in Ventriculo exerere, quia video in febre intermittente, alterum paroxyſmum, qui expectabatur, omnino ſiſti, quod certe admirationem facit; in aliis autem locis extra Ventriculum, aut parum, aut nihil operari, ſeu quia illius virtus ſit infracta, ſeu quia contrarietatem non reperiat, nam ubi febris (*c*) *primo periodica, poſtea continua* facta fuerit, nihil admirandi obſervo, quod Chinæ Chinæ, licet larga doſi aſſumptæ, mereatur adſcribi, febris enim ad plures dies perſtat & paulatim ſolvitur.

(*a*) (*Ex permixtione &c.*) EXperimenta omnia ad Chinæ Chinæ virtutem indagandam tentata, per commiſtionem illius cum aliis Succis extra humanum corpus, reputat fallacia Cl. Auctor; *in Stomaco etenim*, ajebat ille Paragrapho antecedenti, *ex ſucco acido, qui inibi ex Naturæ lege hoſpitatur, & alchali fixo Chinæ Chinæ fit lucta, & exinde novum concretum, quod ad alias partes demiſſum diverſas habet vires, & permiſtum cum ſucco pancreatico, cum bile, cum ſanguine, quid operetur ſcit Deus.* Statim tamen in præſenti Paragrapho horum omnium oblitus, ſuum ille Experimentum, pari penitus modo inſtitutum adducit, *ſolutionem* nempe *Vitrioli cum ſolutione* (rectiùs dixiſſet, *cum infuſione*) *Chinæ Chinæ permiſcens*; ſuamque indè fidenter deducit hypotheſim, qua modò vult,

Chi-

Chinam Chinam totam vim ſuam exerere, non ampliùs in ſanguine, ut immediatè dixerat, ſed *in Ventriculo : in aliis autem locis extra ventriculum, aut parum, aut nihil operari.* Illi ergo uni datum ſit per contrarias undiq; ſemitas adire Corinthum, & quomodolibet propriam ſententiam proferre, ac proprium experimentum. Verùm quid proprium illius experimentum dixi, quod ab Ettmullero, Langio, & aliis fuit ille mutuatus; quodque omnibus *ex infuſione Gallarum, & ſolutione Vitrioli* atramenta conficientibus, ut olim in ſuis Conſtitutionibus Epidemicis pag. 121. annotavit Vir ipſe Cl., quotidie eſt obvium? Cum ergo (ut hinc æſtimetur pondus experimentorum illius) cum, inquam, tam ex permiſtione infuſionis *Gallarum*, *Cinnamomi*, aliarumque rerum poroſarum, colore quadantenus his ſimilium, quàm ex permiſtione infuſionis *Chinæ Chinæ* cum una ſemper ſolutione Vitrioli, eadem ſuboriatur Atramenti ſpecies (ut facto experimento obſervavi) eodem quoquè pacto deberet a *Gallarum*, *Cinnamoni &c.* pulvere *Fermenti febrilis craſis inverti, & impotens reddi ad novos motus febriles excitandos*, ut redditur a China China, ſecundùm hypotheſim Viri Cl.: quod tamen indè ſperare foret ridiculum.

(*b*) (*A luxuriante bile &c.*) Tertianas *Febres Æſtate pervagantes a luxuriante bile progigni*, opinabatur Paragrapho 16. hujus Diſſertationis ipſe Cl. Auctor, ut vidimus : modò non illi arridet ampliùs, quæ tunc placuit opinio; fortaſſe quia ſimilem quoquè me fovere ſit ſuſpicatus. Cum enim experimenta mea, pro inveſtiganda Chinæ Chinæ actione quondam inſtituta, ad trutinam revocaſſet ille Paragrapho antecedenti, ut ea parvi penderet; ex iiſque longè faciliorem deduci ipſius Chinæ Chinæ nexum cum Bile, quàm cum Limpha, Salvia, Urina, aliiſque diverſis fluidis, ut reor, conſideraſſet; aliqua hinc mihi occaſio ſuſpicandi, Virum Cl. me propenſum ſaltem putaſſe ad ſtatuendam pro Intermittentium Cauſa eandem Bilem, maximè cum pag. 26. Operis mei hæc verba protulerim -- *Quod de Bile, & Oleo conſtat per experientiam* (ſermo ibi eſt de facili abſorptione Chinæ Chinæ intrà Bilem, & Oleum obſervata) *poteſt fortaſſe per conjecturam credi de Fermento febrili : ſive ad illud conſtituendum Bilis concurrat, ſive aliud Fluidum oleoſæ forſitan naturæ particeps*, Sed facilè poterat certior fieri, me nuſquam *determinatè* adſtruxiſſe Bilem, ut Cauſam Intermittentium, ſi animadvertiſſet ferè ibidem hæc alia verba, pag. 24. ejuſdem Tractatus exarata -- *Parum refert obſervare quid China China operetur intrà Bilem qualemcunque, cum nos lateat quinam ſit, vel eſſe poſſit, ad Cauſam Intermittentium conſtituendam Bilis concurſus.*

Multò magis id poterat ille dignoſcere, ſi Conjecturas meas omnes de Intermittentium Cauſis, toto ferme Cap. 6., nec non etiam 8. Libri primi prolatas, & pro imperfectis a me ipſo habitas, legere non renuiſſet; ubi nempe me in generalibus tantùm quibuſdam Theorematis firmum, in peculiaribus ſummè hæſitantem deprehendiſſet. Et jure quidem merito: quemadmodum enim in meo Tractatu, anno 1712. publici juris facto, occultam planè protuli ad ea uſque tempora *veram*, & germanam Intermittentium Cauſam; ita minimè verebor fateri, idem contigiſſe in hanc uſque diem; æquè conſcius, Naturam ulli nondum Medicorum liberaliorem, ſed æquè avaram ac antea ſe præbuiſſe, in pandendo hujuſmodi arcano. Tantùm abeſt, ut *Bilem luxuriantem*, aliumve liquorem *determinatè* humani corporis (quamquam eorum aliquem certè peccare neceſſe ſit) hujuſmodi criminis reum audeam proferre. In re tam obſcura ſat ſit ſuſpiciones nonnullas in eodem Tractatu cunctanter olim enunciaſſe locis nuper citatis.

Non eſt igitur cur mihi obtrudat Vir Cl., *Intermittentes æſtivas pendere a Salſo.acido Fermento, non a luxuriante bile*, atque (ut in contextu) *Chinam Chinam totam vim ſuam in ventriculo exerere*; ſiquidem revera hanc litem mecum agere ſatagat: mihi enim abundè ſufficit, quòd eadem China China Fermentum febrile peſſundet, ſive acidum dicatur illud, ſive ſalſum, ſive amarum, ſive alius ſaporis, aut indolis. Quòd verò Febrifugi actio, incipiendo a Ventriculo, non prætergrediatur ſecundas Chyli vias; & quòd ſanguis (quem in Intermittentibus merè paſſivè ſe habere centies dixi) nullam probabiliter judicio meo ſenſibilem alterationem patiatur ab eodem Febrifugo, jam literis cubitalibus ſcripſi in ipſa Therapeutice mea iiſdem pariter citatis Cap. 6. & 8. Libri primi. Sed quid, ſi ad componendam litem, quam mihi, non eo, quo forſitan cenſuit, modo, de hiſce revera ſentienti, vide-

videtur indicere Vir Cl., opinionem Eruditissimi D. Zendrini quispiam in medium adduceret? Cum enim Professor iste pro Intermittentium Causa Bilem adstruat, sed *Acidam* redditam, & in Duodeno præsertim Intestino suæ dyscrasiæ vires in Chyli damna exercentem; jam ferè cessare deberent Cl. Ramazzini querimoniæ contra eandem Bilem; quatenus in hujusmodi Hypothesi Causa febrium, & acida esset, quamvis constituta in ipsa bile, & vix infra Ventriculum (quod illi displicere nequit) sedem haberet.

Scio equidem fore, si viveret Vir Cl., ut D. Zendrini sententiam de Febrium Intermittentium ortu, & circuitu minimè admitteret, saltem ut proficiscentem a Viro docto quidem, sed qui de præstantia, actione, dosi, & usu Chinæ Chinæ post me nuperrimè scribens, innumera protulit, tum Theorica, tum Practica, Operi meo, sensibusve meis in eodem expositis planè conformia; adeòque Scriptore sibi suspecto: posset nihilominus illum a partium quarumlibet studiis immunem ex hoc saltem agnoscere, quòd in nonnullis aliis, nec parvi quidem ponderis, pari a me facilitate discreparit; licèt consensus, æque ac dissensus sui, prout liberum Philosophum decet, nullam omnino rationem habuerit, aut scrupulosam solicitudinem. Quòd verò in tot aliis mecum coincidat pro tutela, & administratione Febrifugi optimi; id ejusdem Remedii præstantiæ adscribendum omnibus Professoribus notæ, non literariæ amicitiæ nexui inter nos exinde suborto.

Sepositа itaque illius auctoritate Clarissimo fortasse Ramazzino suspecta, seponamus quoquè omnem considerationem de quovis concursu Bilis ad Febres Intermittentes, & de quacunque illius dyscrasia, & motu, tam fermentativo, quàm progressivo &c.; quem progressivum laudatus D. Zendrinus Circularem statuit, Venarum Meseraicarum ope, fretus experientia Reverhorst, aliorumque nonnullorum Anatomicorum, præeunte Borelli ratiocinantis conjectura. Eos tamen (ut hoc obiter innuam, unde aliquando speranda solutio non contemnendi Problematis) eos inquam rejecit in sua Historia Hepatica anno 1711. edita accuratissimus Anatomicus, idem pariter & Amicus D. Jo: Baptista Bianchi Part. 1. Cap. 11. §. 11. pag. 52. his verbis -- *Multò minùs per venas meseraicas refugitur bilioſus hic humor, ut inde per eas in Portam derivatus, hinc per Hepar rursus in Ductum excretorium, & Intestina confluens, Circulationem habeat & suam per viscera Abdominis, æmulam expositæ salivariæ circulationi per viscera, & sanguinem; quantum ferunt Modernorum aliqualium insomnia* (& hìc asteriſco notat in margine Jo: Alphonsum Borellum, Nuck, & Reverhorst) *Nam præterquamquod in Intestinorum cavitatem non hiant Meseraicæ; nil contra Circuitus leges, & animalem Machinam deformius excogitari potest bilioso hoc motu circulari; ut vel Medicina initiatis patet.* Hæc citatus D. Bianchi. Amicus ille mihi; Amicus D. Zendrinus; nec dubito, quin utrique, non minùs quàm mihi, amica futura sit Veritas, quotiescunque eorum alterutri obtingat, illam e tenui, qua etiamnum obvolvitur, caligine, educere. His ergo dimissis omnibus, mihi potiùs esset e re, Hypothesim ipsam Cl. Ramazzini de salsoacido Fermento febrili propiùs examinare. Eam nihilominus in pluribus quidem fortasse non contemnendam, sed quæ suos in plurimis aliis patitur Manes, ego hìc in obsequium Defuncti minimè vellicabo; ne videar, ut ab exordio jam dixi, velle me luctari cum Larvis.

Id unum rursus disquiram, si liceat; quo nempe jure dicatur hìc China China corrigere Fermentum *acidum*, aut *salsoacidum*, tanquam *Causam* Intermittentium Febrium, cum ex adverso §. 14. dictum fuerit a Viro Cl., *humorem atrabilarem*, *seu melancholicum* (qui dubio procul statuitur *acidus* ab admittentibus hæc, & similia Veterum commenta) *non auscultare huic Febrifugo*. Quòd si verè China China agat in Febres Intermittentes, easque depellat, in quantum *Fermenti febrilis salso-acidi morbosam crasim invertit, & ad novos motus febriles excitandos impotentem reddit, totamque vim suam exerit intrà ventriculum* (quem nullo pacto irritat, aut lædit, sed præ amarore suo potiùs roborat) *parum verò, aut nihil operatur in aliis locis extra ventriculum*, ut modò conjicit Vir idem Cl., profectò nescio, quo pacto ea per modum operandi tam blandum, tamque tutum, cujusmodi est simplex immutatio Crasis Fermenti febrilis ventriculo inexistentis, possit de tot noxis alibi recensitis suspecta reddi, ac dici *sanguinem figere*, viscerumque *Obstructiones*, & *Cachexias* inducere; cum *ad loca extra Ventriculum* sita non extendatur, ex ejus-

dem

dem Viri Cl. effato, illius activitas.

(c) (*Primò Periodica, postea Continua &c.*) Quotiescunque Febris primò Intermittens, mox Continua *recenter* facta (de illa enim, quæ continuitatem essentialem adepta jam sit, mihi sermo non est) quotiescunque, inquam, Febris hujusmodi post assumptam dosim congruam Chinæ Chinæ, *ad plures adhuc dies perstet, & tantùm paulatim solvatur*; ultrò concedo, nec quicquam admirandi contingere in curatione illius hoc pacto peracta, nec Chinam Chinam mereri, ut illi adscribatur sanationis gloria, tanquam iners, & effœta ea fuerit; quemadmodum pluries protuli in Tractatu meo, videlicet pag. 276. 297., 313 & 314. Ast in hisce Febribus, *continuè* quidem (ut nuper ajebat ex Sylvio Cl. Simonius) Ægrum vexantibus, sed non ideo verè *Continuis*; in quibus nempe viget adhuc primæva Intermittentium conditio, ipsumque adhuc prævalet Periodicarum speciale Fermentum, etsi paroxysmorum confusio veram continuitatem simulet; in hisce inquam Febribus, sive mortem proximam, ratione cujusdam adjuncti pernicioſi Symptomatis, sive acutam, malignamque metamorphosim, hinc & mortem quoquè, seriusculè saltem, minitantibus, exhibito, ut decet pro varia casuum exigentia, Peruviano Cortice, non *paulatim*, sed *illico*, nempe intrà biduum, aut triduum succedit salus, æquè ac fit in veris Intermittentibus, ut latè dixi in responsione ad §. 33. lit. c.

Id autem evenit (ut me rursum nonnihil explicem) quia in istiusmodi febribus per accidens tantùm, hoc est per productiones, aut intempestivas renovationes, & communicationes paroxysmorum *Continuis* redditis, non fermentum quoddam sanguini *ingenitum*, quod Cortici refractarium est, peccat, ut in *Continuis* ab origine talibus; sed illud tantummodo, quod eidem sanguini per crebras, & repetitas vices aliunde accedit, nec tamen qualibet vice integrè absumitur, sed secundùm quasdam sui portiones haudquaquam subactas paulatim in ipso cruore conturbernales agit radices, minimè tamen indigenas; unde assidua, sed præter ordinem incidens, febrium protractio. Hujusmodi idcirco radices nondum firmæ, sive istæ fermenti *extranei* reliquiæ sensim aggestæ, haud difficulter evelluntur ope Corticis, etsi fortasse in illas non immediatè ampliùs agat ipsemet Cortex, sed solùm mediatè, quatenus nempe suppetias, unde alimentum trahunt, & quo per interceptionem paroxysmorum sublato arescunt illæ, omnino prohibet, arcet, ac destruit: adeòque consecutione quadam ipsam febrium etiam exitialium *fortuitam* continuitatem quàm citò, ac planè admirabiliter delet, ut fusè, satisque, ut reor, dilucidè explicare hæc omnia conatus sum pluribus in locis Therapeut. meæ, præsertim Cap. 6. & 8. Lib. 1. Cap. 3. Lib. 5., & alibi.

Quòd si miranda hæc non observavit Cl. Auctor; neque mirum mihi, ea non fuisse illi observata: si enim in saniori ætate nullo pacto in Febribus quamcunque continuitatem adeptis, exhibuit unquam Peruvianum Corticem; in juvenili verò nondum mos invaluerat, præsertim apud nos, uti Febrifugo hujusmodi, aut hisce *casibus*, aut hisce *modis*; quandonam quæso potuit ille quicquam *admirandi* observare in hac materia? Si tamen non observavit, aut se observasse non meminit, ne in Curationibus quidem eo mihi socio absolutis; id saltem facilè poterat in Historiis meis observare, toto ferme Libro quarto descriptis, ipsosque restitutos Ægrotantes etiamnum bene valentes interrogando pro libito, de *citissima* illorum post assumptionem Corticis sanitate acquisita, ore ipso tenus certior fieri.

§. 47.

DUm hæc ad Te scriberem, (a) *allata est mihi Epistola*, quæ funestum casum Comitis Torricini, Sereniſſimi Ducis Guastallæ Ministri, referebat. Vir iste parva febre laborare cœpit, ut vix annotationem sensibilem haberet; modico Cassiæ à Medico familiari purgatus est, ac alterantibus ad universalem purgationem disponebatur. Medicus alter majoris autoritatis accessit, qui Chinam Chinam proposuit, ut ægrum ad solitum ministerium, quàm primum remitteret,

reposuit

repoſuit alter ſibi non ſatis tutum videri impurgato Corpore hanc febrem velle abolere, ſèd prævaluit conſilium, quod citam ſanationem pollicebatur. Exhibita China China, modo in tota ſubſtantia, modo in vino infuſa, ſed parum fauſto ſucceſſu, augebatur enim febris in dies, facta manifeſte continua, ſed die 20. nequitiam ſuam aperte prodidit, vocati illico è vicinis regionibus alii Medici, ſed Vir ille inter Medicorum controverſias miſere oppetiit. Caſus hujuſmodi, hic & illic identidem occurrentes, (*b*) *ſive ob remedii* improprium uſum, ſive ob ejuſdem occultam malitiam, in cauſa ſunt, ut Peruvianus Cortex à Doctis Scriptoribus, veluti (*c*) *Vvilliſio, Etmullero*, titulis parum honorificis vocitetur.

(*a*) (*Allata eſt mihi &c.*) UT Mutinam corrigat Cl. noſter Auctor, Guaſtallam plectit; parcitque nemini, ne parcat Cortici. Mihi quoquè allata fuit haud abſimilis Epiſtola, funeſtum videlicet eundem eventum apportans, data ſub die 17. Novembris anni 1713., octo nempe vix elapſis diebus ab obitu Nob. illius Viri. Annexa inſuper aderat hiſtoria Morbi, quotidianum tum Febris, tum Curæ progreſſum deſcribens, & quatuor Aſſidentium Medicorum nomine firmata: quæ quidem in pluribus non exigui ponderis circumſtantiis diſcrepat a narratione ſummaria Viri Cl.. Meum non eſt hìc inquirere (mihi etenim, etſi ſuper hac ipſa re expreſsè requiſito, ſemper a munere Judicis abſtinendum duxi) meum, inquam, non eſt inquirere ſolerti indagine intimam naturam, aut ſpeciem illius Febris, neque accidentia omnia eam concomitantia, quæ oblationi Corticis anſam, ut reor, rationalem præbuere. Hujuſmodi enim examine minimè prævio, culpa ſemper vacare dixerim Corticem etiam inutiliter oblatum; quin & præſcribentes Medicos, qui auxilium ſuapte natura tutum, quamvis incaſſum (ut perſæpe aliis remediis adhibitis fieri ſolet) rationabiliter tamen tentavere, præeunte Mortono, aliiſque Scriptoribus, præſertim in circumſtantiis prævisi forſan exitus, cæteroqui etiam funeſti: qua de re Apologeticam propediem edendam eſſe ab iiſdem curantibus Medicis, vel eorum ſaltem nonnullis, Reſponſionem ad hæc ipſa Cl. Ramazzini objecta, haud obſcurè ſubaudio. Quæ cum ita ſint, nequeo non admirari in Cl. Auctore rem confidentiæ, & animoſitatis plenam, dum ipſum tam lubricè, tamque præcipiti lapſu irruere intueor in damnatorium illud judicium ſuum adversùs Viros illos egregios curatione functos, quos apertæ redarguere videtur imperitiæ, aut ignorantiæ: quaſi ex ipſa Corticis oblatione mors Ægrotantis emerſerit; nempe, *vel ob remedii*, ut ſubdit in contextu, *improprium uſum*: en imperitia Praxeos; *vel ob occultam ejuſdem malitiam*: en ignorantia Botanices; vi cujus eos fefellit *occulta malitia* Peruvianæ Plantæ, Cl. Auctori, quippe doctiori apprime nota.

At (bone Deus!) culpari equidem quandoque ſolet de morte Ægrotantium, etſi ſæpius etiam immeritò, Remedium aliquod ex ſe tumultuoſum, & magnum, videlicet in corpora noſtra ſenſibiliter, ac fortiter agens. V. G. Purgatio, aut Venæ ſectio, tunc cùm Æger, cæteroqui haud multùm graviter habens, ſtatim a Purgatione, aut Venæ ſectione ruit in præceps, ac moritur. Sed cùm ab aſſumpto remedio nullam moleſtiam, aut turbationem ſenſibilem inferente, morbus ſtadium ſuum ad plures, & plures dies pro more abſolvit, donec Ægrum ſenſim tabeſcentem conficiat, ut in caſu, de quo agitur; magna profectò confidentia eſt aſſerere, ejuſmodi remedii culpa Ægrum periiſſe: quaſi, ut ajebam in Therapeutice mea, idem ſit mori poſt aſſumptum, imò longè poſt aſſumptum, ac propter aſſumptum remedium.

Cœpit autem hìc offerri China China in ſubſtantia ad drachmam tantùm nona morbi die; cùm ſcilicet Febris jam ſenſibiliter ingraveſcebat, adeout verrentur Medici, ne oneri diutiùs ferendo par eſſet Ægrotus; impoſuitque terminum remedio in ſubſtantia oblato dies duodecima. Subſtituta equidem fuit die 13. tinctura ejuſdem Chinæ Chinæ; ſed & hæc ſtatim omiſſa. Interim circa undecima Febris

bris miteſcere viſa fuerat, apparentibus in urina coctionis ſignis; itaut in fine duodecimæ Medicus noviſſimè ſuperaccitus Ægrum a Febre immunem aſſeruerit. Subinde tamen ſenſim recruduit morbus, qui vigeſima tandem die Patientem gravi ſenio, laboribuſque confectum ſuſtulit.

Hæc omnia me docuit recenſita curantium Medicorum *omnium* Relatio. Cur igitur lentus, ac ſerior Ægrotantis interitus Cortici imputatur antea exhibito, cum eidem Cortici recenter oblato non adſcribatur unquam, me quoquè conſentiente, lenta, ſeriorque ſanatio? Cur illi potiùs hæc culpa tribuitur, quàm Mannæ (fuit enim *Manna* oblata, non *Caſſia*) vel ſanguinis miſſioni, aut omiſſioni illius, quoniam de hoc præſidio Narratio ſilet, vel Confectionibus, aut Elixiribus calidioribus, vel Bezoartico Lapidi, vel Vino, vel Aquæ, quorum utrumque controvertebatur, vel aliis omnibus, quæ uſui fuere, inſontibus quidem, ut reor, ſingulis; ſed jure potiori a rigido quopiam Cenſore culpabilibus? Memini me dixiſſe aliàs, Corticem Peruvianum tunc ſolùm forſan obeſſe poſſe, cùm ſuas exerit vires, & Febrem ſiſtit, ſed *depuratricem*; quam nempe ſatiùs eſſet protrahi diutiùs. At cùm Febrem nequit ſiſtere, ut nequivit hoc caſu, cur eam dicamus deteriorem feciſſe? Anne meliorem feciſſet, quæ Chinæ Chinæ in augmento morbi, abſentibus coctionis ſignis, & tendente ad urinæ vias excretorum motu, præferebatur, aut illi præmittenda proponebatur nova purgatio? Minimè gentium certè. Cortex ergo nec Febrem, nec Ægrum ſuſtulit. Si Febrem fugaſſet, Cl. Auctor *illam optaſſet rurſus, ſed fortiorem, remedii loco*. Non fugavit, nec prohibuit, quin paulò poſt fortior fieret. Voti ergo compos abundè factus, quid Cortici iraſcitur, qui & Cardiacis, & Bezoarticis, & Febrifugis Veterum, & Febri ipſi medicatrici locum, an tempus de more ad curationem ſufficiens conceſſit, forſan & impetravit?

Hæc contigere dum ſcriberet Vir Clariſſimus: dum autem ipſe hæc reſcriberem; imò potiùs dum anceps adhuc hærerem, an ſcripta hæc ante ſpatium trimeſtre jam condita promulgarem, *allata eſt mihi Epiſtola*, quæ caſum, nedum periculoſum, ſed & præcipitem D. Auguſtini Tomaſii, Plebis Maſſæ Finalenſis Archipresbyteri referebat. Vir iſte die 21. Junii 1715. Tertiana Febre laborare cœpit, quæ primo acceſſu *vix ſenſibilem frigoris annotationem habuit*, eademque penitùs caruit acceſſibus ſubſequentibus. Tertio paroxyſmo brevem, quam antea præſetulerat, apyrexiam amiſit, continua duplex jam reddita, cum anxietate, & inquietudine maxima, ſiti inexplebili, lingua ſcabra, urina crocea, craſſa, pauca, & lixiviali; uſque tamen periodum ſervans, exacerbationemque, ac remiſſionem, quantumvis obſcuriſſimam. Admonitus ego, ut ſupra, per literas D. Morandi Medici curantis de periculo Decumbentis Viri mihi conjunctiſſimi, illuc confeſtim transfero die 29. ejuſdem menſis, hora ipſa invadentis, ſeu potiùs recrudeſcentis quinti paroxyſmi.

Tam gravis fuit hujuſmodi exacerbatio, ut indè vita Ægrotantis in manifeſtum diſcrimen fuerit adducta: ſiquidem præter Symptomata prænarrata ſupervenit ſudor circa brachia, collum, & frontem ſubfrigidus, copioſus, vireſque ſummè dejiciens, qui licèt ad femora tandem nonnihil pertingeret; nihilominus Febrem quàm minimùm levabat. Pulſus tunc temporis parvus factus eſt, & inæqualis, reſpiratio anheloſa, urina ferme nulla, ſubortuſque tandem Singultus. Priuſquam tamen is patenter ſe proderet, quod mox contigit Corticis Peruviani drachmas tres ex Aqua Card. b. potandas exhibui hora quinta pomeridiana. Sex horis elapſis, mictio copia inſignis, colore verò, & conſiſtentia laudabilis ſubſecuta eſt; quod animum addidit ad duas iterum drachmas ejuſdem Corticis ſtatim ex Vino tenuiore offerendas, hora nempe noctis tertia. Mane hora undecima, nova drachma oblata eſt pariter ex Vino tenui, & hora vigeſima, alia iterum drachma: tandemque, poſt adminiſtratum Euchariſticum Sacramentum, conſimilis alia mane diluculo ſequenti die, quæ majoris afflictionis dies eſſe debuerat. Sed dum in uſum duceretur remedium, res omnes horridam, quam præſetulerant, faciem adeò inſigniter mutavere, ut intrà triduum, ea ſcilicet ipſa die, qua id futurum prædixeram. Febris abierit, critica ſimul erumpente urinæ copia. Repetitum eſt nihilominus, poſt biduum vacationis omnimodæ, idem Febrifugum ad præcautionem, ſeu (ſi dicere liceat ſinè Cl. Auctoris ſtomacho) ad *prophylaxim*, quandoquidem omnis jam Febris evanuerat; primò quidem ad drachmas duas,

die

die tertia Julii; poſtmodum ad drachmam tantùm, duobus ſubſequentibus diebus: tandemque, interjecto octo dierum ſpatio, rurſus oblatum eſt Remedium ad drachmas duas die 15. ejuſdem menſis, deinde ad Semidrachmam per quatuor dies ſucceſſivos. Atque ita conſumptis trium hebdomadarum curriculo unciis duabus Chinæ Chinæ, Æger, tum ſtatim ab omni Febre liberatus eſt, tum paulatim ab omni relapſu præſervatus.

Cuncta hæc teſtari poſſunt Viri Docti, & ingenui Finalenſes Medici, D. nempe Morandus curans, & D. Manfredus, qui pro ſua humanitate me ibidem inviſit officii cauſa, ipſumque Ægrotantem graviſſimè habentem, ſocio ſibi adjuncto D. Ignatio de Groſſis, Viro nedum literato, & pluribus nominibus ſpectabili; ſed & Medicinæ Theoricæ, ac Practicæ haud parum gnaro. An Scriptis Cl. Ramazzini circa hiſtoriam Comitis Torricini calculum facilè ſint addituri unanimes Guaſtallenſes Medicini, ut mea circa hunc Caſum aſſerta promptè roboraturi ſunt, ſi res exigat, Finalenſes; non longa, ut reor, dies oſtendet.

(*b*) (*Sive ob remedii &c.*) Hic pedetentim quæſo. Duplex hæc fovea, -- *Sive ob remedii improprium uſum, ſive ob ejuſdem occultam malitiam*, - eo non eſt, ut uno ſaltu queat tam facilè tranſigi: diſtant enim non parum hæc duo ab invicem. Oportet ergo omnino diſtinguere inter *malum uſum*, & *malam occultè naturam*. Primum, quod ex præſcribentis imperitia procedit, conceditur obeſſe poſſe; debitis tamen additis limitationibus, ut pluries effatus ſum. Secundum gratis omnino, etſi dubitativè, hìc prolatum, minimè admittitur: nec niſi cum aliquo propriæ exiſtimationis, ac ingenuitatis detrimento, poteſt quiſquam viriliter aſſerere, quòd clam, & occultè noceat id, quod evidenter, etiam quandoque cùm minùs appoſitè uſurpatur, prodeſt. Innocentiam intrinſecam Chinæ Chinæ ſatis me probaſſe puto toto ferme Libro primo Therapeutices meæ. Sed & poſt eam editam ſanctè teſtari poſſum, me in nonnullis caſibus planè incurabilibus Morborum quorundam, non febrilium quidem; ſed periodo nihilominus aliqua recurrentium, aut recrudeſcentium, præſertim de genere convulſivo, experiundi cauſa quod a pluribus Claſſicis Auctoribus ſuadetur (etſi mihi minùs credulo minùs pariter probaretur) præſcripſiſſe Corticem Peruvianum ad plures dies quotidie, modò ad drachmas duas, modò ad ſeſquidrachmam, modò ad drachmam, aut ſemidrachmam; ita ut tractu temporis modici, puta duarum hebdomadarum, conſumptæ fuerint unciæ duæ, aut tres ejuſdem Corticis; nihilque incommodi, aut damni Ægrotantes hujuſmodi fuiſſe paſſos, etſi fuerint imbecilles, conſumpti, & ad maraſmum uſque perducti: imò potiùs eorum nonnullos, non omnes, inſignem, & immediatam opem reportaſſe præter ipſam expectationem meam. Et quamvis, fateor, haud diutinum fuerit levamen iſti uſmodi, cæteroqui conſpicuum; deinceps tamen longè levior, & tolerabilior evaſit conſueta morbi recrudeſcentia: eaque ipſa, cùm recurreret, novo ſemper uſu Corticis miteſcebat.

Quid ſimile pluries contigit *D. Comitiſſæ Barbaræ de Stoffis*, cujus infrequentem æquè ac diuturnam ægritudinem hìc per tranſennam innuere, haud inopportunum crediderim. Laboravit hæc ad duos annos, necdum tamen laborare deſiit peculiari quodam convulſivo Aſthmate, cujus paroxyſmus ſtatis horis *quotidie* a prandio recurrebat, per octo circiter horas ferociter perſeverans, cum ferina, ſiccaque tuſſi, interceptione loquelæ omnimoda, contractis digitis, convulſis oculis, tenuique, brevi, ac interciſo ducto, erecta licèt perpetuo cervice, difficulter ſpiritu. In vigore paroxyſmi attonita, & ferme immobilis evadebat; poſt ejuſdem paroxyſmi ſolutionem qualemcunque actorum circa eam immemor, quippe omni ferè ſenſu tunc deſtituta. Macilenta proinde reddita erat inſigniter (præter morem obeſi cæteroqui plurimùm habitus ſui) quò ad partes omnes ſupra abdomen, cum articulorum dolore, ac duritie, imò & oſſium pectoris nonnullorum diſtorſione inæquali; tumida æquè inſigniter, ut aſſolent leucophlegmatia affecti, quò ad inferiores. A ſolo ferme uſu Corticis admodum liberali, cùm ampliùs par non eſſe ferendis paroxyſmis, in ipſo mortis agone illam conſtituere ſæpe viſis, auxilium præſentaneum incantamenti ad inſtar, ut Galenus loqui conſueverat, retulit ea non ſemel. Redibat tamen, ſed admodum mitior, poſt modicum temporis morbus, irrita remedii repetitione, a cujus uſu propterea, ceſſante ſenſim inſimul occaſione, congruo parto aliis quoquè remediis loco, jamdudum,

dum ceſſavit, eo uſura tantùm in majoribus, ſi fortè redirent, anguſtiis. Nunc temporis, in ſtatu licèt valetudinario verſetur jugiter, atque nonnihil ægriùs ſit illi ad veſperas quò ad tuſſim, & quò ad ſpirandi modum, nec niſi elata cervice queat decumbere in lecto, & quidem ad aliquot tantùm horas; illam tamen, quantumvis adhuc excarnem, ſed in artibus pariter inferioribus talem, nec ampliùs tumidam, revixiſſe dicunt quotquot laborantem videre: quod & ipſa latè fatetur teſtaturque cunctis domi, & non rarò extra, matutino tamen tempore, ac feſto quoquè die, illam inviſentibus. Sic citrà omnem noxam, imò non citra levamen evidens in circumſtantiis adeò difficilibus liberaliter uſurpatus eſt Cortex: ut ſileam exuberantem hujuſce remedii conſumptionem, quam in nonnullis Europæ Provinciis fieri notum eſt abſque eo quòd ulla, quòd ſciamus, reclamet inſignis, quæque famam excitet adverſam, experientia.

Et ne longè ab hac Urbe recedam, recens aliud hìc proſtat exemplum in Sene jam ferme nonagenario, *D. Sebaſtiano de Gherardis*, qui ante biennium Quartana Febre correptus, epoto Peruviano Cortice, brevi, & facilè ſanatus eſt. Admiratus ille hujuſmodi Pharmacothejon, ſponte ſua deinceps, & abſque Medici præſcripto, identidem cœpit idem remedium aſſumere: quo in hanc uſque diem (parum abeſt, quin aſſiduè) uſus, & in poſterum conſtanter, ut aſſerit, ſemper uſurus, firmiorem ſibi ſuadet ſe comparaſſe, & poſthac comparaturum valetudinem. Tantùm abeſt, ut noxam ullam ex *occulta*, quam metuit Vir Cl. illius *malitia* perſentiat. Noxa igitur omnis, quæ huic Febrifugo poſſit attribui, ſola erit Febrium *immatura* ſuppreſſio; quas ſi ideo nunquam ſupprimendas velit, niſi cùm periculum, ne anceps quidem, ſed certum, & inevitabile imminet, parum refert: neque enim quicquam plus a Medico exegerim ex debito officii ſui, etſi quid ampliùs conſulam ex abundanti cautela.

Hujuſmodi ergo eſt, quam hucuſque ſum perſecutus, & quæ toties obiicitur Peruviani Corticis *malitia occulta, & pernicialis noxa*. Sed abigatur tandem muſca hæc importuna,

Quæ quamvis de pelle Viri ſit ſæpe repulſa:
Aſſultat morſura tamen, ———

ut cecinit Homerus; turpiſque demum hæc, & malitiam habens minimè occultam loquor de malitia phyſica, nempe de falſitate, non de morali) diluatur objectio, paritate ineluctabili adducta; ſitque judicium apud ipſos Peruviani Corticis Obtrectatores. Eja, ſit hoc Febrifugum, vel poſſit eſſe *noxium*, tum ob *improprium uſum*, tum *ob occultam* ſimul *malitiam*, credaturq; illi ineſſe hæc ipſa malitia, & hæc noxa, quæ nobis occulta eſt, cum verè nulla ſit, ſoliſque forſan appareat Adverſantibus. Quid inde? Illam certè non ſemper exerit; mille enim ſaltem homines in una hac Urbe, quæ Criticæ hujus Diſſertationis ſubjectum eſt, & ubi a duodecim annis præſertim, Deo dante, perfectiſſima, & inculpata viget univerſalis ſalubritas; mille inquam ad minùs homines in una hac Urbe videre eſt, ex variis Febribus periodicis, a variis itidem Medicis una China China curatos, modò a duobus], modò a ſeptem, modò a quindecim, modò a viginti retrò annis; & quidem diverſi inter ſe ſe temperamenti, ætatis, & ſexus, omnes verò etiamnum penitùs incolumes; pluresq; etiam illorum ab ea curatione nullo ampliùs morbo tentatos: argumento ſatis firmo, & cuicumque ſocium interroganti facilè obvio, quòd remedium iſtud ſæpe ſæpius *occultam*, quam dicitur habere, *malitiam*, non exerit; imò quòd illam (datis etiam vanis probationibus ex adverſo allatis) exerit rariſſimè, ſi a ſeptem luſtris in hanc uſque diem Cl. Ramazzinus, omnia callens hujuſce Civitatis in hac materia, vix ſex, aut ſeptem fallaciſſimos Caſus, minùs, ut autumat, felices, novit colligere, aut expiſcari; ſed ea ſorte, qua quis Anguillas prehenſas ſibi a manibus præ lubricitate elabi mox videt. Ergo, infero (etſi paritas hæc ſit prorſus injuria Chinæ Chinæ longè magis inſonti) infero inquam: ergo ad ſummum noxia eſt China China, & *ob improprium uſum*, & *ob occultam malitiam*, ſolummodo ut noxia ſunt, & propter *improprium uſum*, & propter *malitiam occultam*, ſeu mavis *patentem*, inter Chirurgica quidem Remedia *Venæ ſectio*, inter Pharmaceutica verò *Purgatio*; imò & præter hæc, *Narcotica* omnia, *Diaphoretica* verè talia &c. ut & inter extrinſecùs appoſita, *Veſſicantia*, *Cauſtica* &c. Ecquis enim tam perfricatæ frontis erit uſpiam Profeſſor Medicus, qui hæc audeat inficiari, & Chinam Chinam hiſce remediis magis ſuſpectam, aut periculoſam aſſerere?

Si li-

Si liceret ſubducere calculum Ægrotantium omnium, quibus obſuit Venæ ſectio, & Purgatio, remedia adeò decantata, ſed in Morbis quibuſdam, præſertim Acutis, adeò controverſa, puta in Variolis, in Febribus Peticularibus, & tot aliis, ubi agitur immediatè de Corio humano; præponderaretne, quæſo, ratione inita, illorum clades, quos Chirurgi Phlebotomon, vel Crater Pharmacopolæ, vel etiam obductus auro ſoporifer Bolus de medio ſuſtulere; an eorum, quos China China iniquè dicitur interemiſſe? Certè pauci occumbunt, quibus ægrotantibus præſcripta non fuerit Venæ ſectio, aut Purgatio, quamvis ſæpiſſimè non ob id verè obierint; nonnunquam tamen ob idipſum quoquè. Paucos verò ex iis interire obſervamus, quibus China China exhibetur; nec unquam profectò ob eam aſſumptam. Patet hoc ſatis ex Therapeutice mea, in qua candidè eorum hiſtorias expoſui, qui toto Vitæ meæ decurſu in difficillimis jam, graviſſimiſque circumſtantiis poſiti, eoque remedio, fruſtra illud me præſcribente, tractati obiere, cum contra mille ſubticuerim feliciter eodem ſanatos in circumſtantiis facilibus: patetque adhuc magis ex Diſſertatione ipſius Cl. Ramazzini, tot propitiis caſibus a me allatis nil in ea valentis reponere; res enim ipſa loquitur: tam paucos verò, quodque magis refert, tam vanos adverſi exitus opponentis. Cur ergo uni Cortici imputabitur mors paucorum graviſſimè certè jam habentium; non ita verò Phlebotomiæ, Purgationi, aut Narcoſi mors innumerorum ſæpe non tam graviter affectorum? Sed infauſtos eventus, quos peperit *Phlebotomia*, aut *Purgatio*, propter aſſuetudinem *ſinè rumore terra obtegit*.

Anne verò, ob fortuitos hujuſmodi funeſtos caſus, contra Cathartica, Venæ ſectionem, Opium &c. Invectivæ acerbiores erunt ejaculandæ, quàm contra Piſonem, Verrem, aut Catilinam vibrarit Cicero? Et tamen non longè abſimiles in hac Diſſertatione vibrantur contra Corticem Peruvianum; qui nihilominus (etiamſi tractu temporis illum nocere poſſe pertinaciter quiſpiam contendat) prodeſt certè ſtatim ac uſurpatur: cum ex adverſo Phlebotomia, & Purgatio, quæ ex Cl. Auctore *humani corporis machinam infirmant potiùs quàm confirmant*, ſtatim certò debilitent; ſitque in ancipiti ſemper, an in poſterum ſint profuturæ. Quocunque ergo modo noxia dicatur, aut ſuſpecta China China; cum tamen ſemper minùs noxia, & ſuſpecta illa ſit, aut ſaltem non magis, quàm Purgatio, & Venæ ſectio; ſitque ea ſæpiùs, atque etiam magis, quàm Purgatio, & Venæ ſectio proficua (Febres enim quamplurimas pernicioſas ſæpiſſime ſanat, quas minimè novit ſanare Catharſis, aut phlebotomia) eadem ſaltem fiducia, imò longè majore, debet illa in uſum poſſe revocari; ac revocantur quotidie, ſecundùm rationem quidem, atque utplurimum citra diſſidium, celeberrima illa duo, & alia quævis methodica Artis præſidia.

(*c*) (*Villiſio, Ettmullero &c.*) Quàm decenter, quàm candidè virtutem febrifugam, utilitatemque Peruviani Corticis a ſeptem jam luſtris faſſus ſit Ettm. Ilerus pluribus in locis (pro ratione ſaltem eorum temporum, & proprii uſus non adhuc planè completi) vidimus nuper §. 35. Cunctatio illius alicubi nonnulla; tum ob ſuſpicionem *intempeſtivæ* oblationis, ac præcisè eò quia minùs tutò offeratur remedium *invadente*, quàm *recedente* Acceſſione; tum ob metum recurſus Febrium, ignorata poſteriorum temporum methodo tunc verè frequentioris: condonanda penitùs Ætati, Tempori, Regioni, & Conſuetudini haud ſatis liberaliter introductæ.

Quàm verò favorabiliter de eodem Cortice Villiſius ſcripſerit, etſi ante annos abhinc quadraginta deſierit vivere, non eſt cur per extenſum referam; cum non paucos illius textus, ab Eraſmo Bartholino, & Theophilo Boneto §. 43. lit. f. in laudem ejuſdem Corticis citatos, nuper viderimus. Revera nullus forſan Scriptor primis illis temporibus æquiùs ſenſit de hujuſmodi Febrifugo, quàm Thomas Villis, unicum tantummodo Febrium reditum, quem nondum inhibere quis norat, hìc illic obtrudens. Interim tamen apertis notis teſtatur Lib. 6. de Febribus, illud eſſe *unicum adhuc repertum Febris Quartanæ alexiterion*; *quod nimirum ipſius, aliarumque Intermittentium paroxyſmos, ſaltem pro tempore, inhibet &c. quod fere in omnibus paroxyſmos tollit &c. ita ut vix unus e centum hoc remedium incaſſum tentarit &c. quod non tantum in Febre Quartana, verùm in aliis Intermittentium Speciebus, quibuſcunque nimirum apyrexia quædam intercedit, cum fructu adhibetur &c., quod in quibuſdam valdem imbecillis, & lecto affixis*

ſinè

sinè pravia pharmacia solitariè sumptum effectus laudabiles procuravit &c. quo denique usi non pauci Quartana laborantes, alacres, & vividi ad negotia quævis expediti degebant, cum secus enerves, & pallidi in languorem, & vitiosum corporis habitum redigerentur: in quem vitiosum corporis habitum hodie redigi eos autumat noster Auctor, qui hoc Febrifugo in iisdem Quartanis utuntur. Quòd si ergo, ut ajebam paulò ante, tum Villisius, tum Ettmullerus de Febrium recursu perpetuò suspicantes, hujusmodi nihilominus curationem, tunc temporis veluti *palliativam* ab ipsis creditam, non modò non respuebant, sed admittebant libenter, & laudibus prosequebantur, ubi tantùm *morbi diuturnitas, fracta vires, appetitus dejectus*, & id genus alia idipsum suasissent; quantò libentiùs hodie, si essent in vivis, ipsius Febrifugi usum feliciorem admitterent ad Febres, tum *Intermittentes*, tum *Subcontinuas*, vel *Malignantes*, vel jam *Malignas*, & *perniciales*, nullaque alia tandem arte, aliove remedio sanabiles?

§. 48.

(a) SEd *ex his*, quæ hactenus de Peruviano Cortice diximus, nolim quis inferat, velle me ex albo Medicaminum Chinam Chinam expungere; absit hoc, habeat suos usus remedium istud, beneficium quod afferre potest, ab illo excipiamus, & malo, quod interdum ex illo consequitur, bene uti discamus; periti Nautæ ventis etiam adversis aliquando portum fortiter occupare norunt. Illius usus sit qualis est Opii, quod magnum est dolorum sedativum: in doloribus nephriticis, cholicis, podagricis, aliisq; similibus singulare beneficium ab Opiatis habemus, non quod morbi causam tollant, sed quia gravia symptomata compescant, vigilias scilicet contumaces, & spirituum dissipationem, interim reparatis per somnum viribus, morbi causa auferenda propriis remediis. At quia scimus, quod ubi vis Opii expiravit, redituros pristinos dolores, an rursus altera die repetenda opiata ad prophylaxim? Nemo prudens Medicus id aget, sed ægro petenti, & instanti denuo idem remedium offerri, reluctabitur, ne morbi causam figat, & contumaciorem reddat, Opiata enim ea cautione sunt exhibenda, ut è somno excitare possimus, quem obdormire volumus. Mehercle si papaveris virtus nobis ignota esset, aut Plantam hujusmodi Europa non aleret, ac ex Indiis ad nos deferretur succus concretus, cujus grana tria vel quatuor paucarum horarum spacio dolores quoscumque gravissimos sedarent, ut post aliquem somnum ad analgysiam devenirent, majori certe admirationi esset talis planta, ex qua haberetur tantarum virium succus, quàm Cortex Chinæ Chinæ, quæ exhibita præsentem febrem non tollit, sed eam quæ altera die erat reditura. Sicuti ergo composita ex Opio à prudenti Medico non exhibentur in vehementia dolorum, nisi ad obtinendum aliquod intervallum pro virium reparatione, ita ut diximus, ad eundem finem obtinendum admittendus, & laudandus Chinæ Chinæ usus in febribus præsertim intervallatis. (b) *Ast quotidie*, ac pluries in die larga dosi, ut istic fieri solet, in febribus, quæ maligni aliquid præferant, amaris potionibus Chinæ Chinæ in vino infusæ, miserum ægrum conficere, (c) *id est quod periculosum*, & omnino empyricum existimo.

(a) (*Sed ex his &c.*) Post præmissam Rhetoricam Præfatiunculam, concludit tandem medicè Cl. Auctor, omnem usum Chinæ Chinæ, cujus dosim taxavit jam §. 8. ad drachmam unam, vel duas, ad unicam quoquè oblationem restringi debere: neque repetendum esse ad prophylaxim remedium; quemadmodum sedatis per Opium doloribus, *altera die rursus repetenda non sunt ad prophylaxim Opiata*. Hac occasione virtutem ejusdem Opii admirabiliorem, & præstantiorem prædicat, ac sit Chinæ Chinæ virtus; cum tamen §. 4. virtutem Opii tantummodò *ephemeram* dixerit; *beneficium verò Chinæ Chinæ non tam paucis diebus claudi*. Insuper haud ignotam hìc nobis supponit virtutem Opii, quippe *Europæi* Papaveris sobolem; ignotam verò virtutem Chinæ Chinæ, quippe Plantæ *Americanæ*; cum tamen æquè ignotus, aut controversus sit modus, quo agit Opium, ac modus, quo agit China China; & æquè notum sit, Chinæ Chinæ virtutem esse Febrifugam, ac esse narcoticam Opii virtutem. Hæc quidem leviora sunt; sed sibi de more contraria. Contrarium nihilominus huic assertioni de non repetendo ad prophylaxim Febrifugo magis est, quod Orat. 3. Jatrici Argumenti docuit idem Cl. Auctor, ut in Collatione Textuum lit. K. L. M.; ubi nempe longè meliorem factam esse ait *Febrium doctrinam, illasque curandi methodum, postquam hujus Febrifugi usus innotuit; nec semel tantùm, ut olim, sed plures ad dies illud exhiberi cœptum, donec febrile miasma sit penitùs exantlatum*. Sed tunc cùm ita scripsit, annum licèt agens 75., & *Dogmata hæc Theorica, & Practica studiosæ suggerens Juventuti*, in juvenili tamen adhuc ætate forsan & semetipsum constitutum dicet; quo tempore *Chinam Chinam*, ut alibi vidimus, *habebat in magno pretio, & in eam affectu suo nimis effusè ferebatur*. Missa ergo faciamus, & ut fructus immaturos præfervidæ juventutis seponamus quæcunque favens Peruviano Febrifugo scripsit ille ad annum usque 79. ætatis suæ; sitque nobis hæc ultima Dissertatio Prototypus unicus opinionis acceptabilioris Viri Cl. in hac materia.

Inquit itaque ille in hoc Paragrapho, *laudandum, & admittendum esse Chinæ Chinæ usum in Febribus præsertim intervallatis, dummodo ea Opii more semel oblata non repetatur ad prophylaxim; sed tantùm ad obtinendum aliquod intervallum pro virium reparatione, unica vice usurpetur*. Sed neque hoc sufficit: alia namque ad rectum illius usum requiritur necessaria conditio ex paragrapho 27. depromenda; ut scilicet Medicus, priusquam *dolosum* istud Febrifugum præscribat ad intervallum illud temporis obtinendum, *certitudinem* habeat, vel eam sibi comparet, de novo post aliquot dies Febris reditu, aliàs gravissimè erraret. *Hic nimirum Medicorum est error* (scripsit ille antedicto §. 27.) *ut si Chinam Chinam in hunc solum finem præscribant* (in hunc autem solum finem licere Chinam Chinam præscribere contendit ille in tota Dissertatione, ut vidimus, & paulò infra videbimus) *ut paucos a paroxysmis dies liberos obtineant, interdum eludantur, Febre ampliùs non redeunte, sed* (en damnum gravissimum) *tacitè corpus depascente*. Id sibi quondam in Nobili Virgine, quæ nonnisi ægrè, ac serò a diutino morbo convaluit, contigisse refert §. 26., subdens statim citato §. 27. hæc verba -- *Non absimiles casus alias mihi contigere, ut me pœnituerit hoc remedio usum fuisse*.

Crediderim autem hæc, & similia illi contigisse eo tantùm tempore, quo *nimis effusè ferebatur affectu suo in Peruvianum Corticem*; exinde tamen ita profeciisse, ut *in saniori ætate* didicerit modum præscribendi remedium istud cum *certitudine* reditus Febris: secùs, deficiente hujusmodi *certitudine*, caro nimis quis emere aggrederetur breves aliquot dierum inducias, si subesset periculum, ne *corpus tacitè depastum iret, Febre ampliùs non redeunte*. Quòd autem ita exinde profecerit Cl. Auctor, ut nonnisi cum *certitudine* reditus Febris Chinam Chinam *in saniori ætate* præscripserit, palàm faciunt hæc illius verba, ex §. 8. huc iterum revocata -- *In provectiori ergo ætate experientia edoctus, & observatis noxis a China China prognatis, cautiùs in illius usu processi, & mediocri solum dosi præscripsi ad drachmam unam, vel duas in Febribus Intermittentibus, quando nimis protractæ ægros fatigarent; in hunc præcipuum finem, ut aliquot dierum induciis impetratis ager recrearetur, & vires resumeret, non sinè spe, imo cum certitudine* (hic enim est cardo rei) *Febrem redituram &c. Hæc mea est Methodus, qua in ætate saniori sum usus*. Et ex hac Methodo, atque ex hoc dogmate colligo ego, cæteros Medicos, qui de futuro rursus

ſus Febris reditu *certitudinem* non habeant (cujuſmodi ſunt quotquot in hoc Orbe ſunt) etiamſi ſemel tantùm, & doſi unius, vel duarum drachmarum præſcribant Peruvianum Corticem, adhuc eo remedio uti non poſſe ſinè trepidatione, & ſuſpicione, ne *corpora Ægrotantium tacitè depaſcat Febris latens, nec in apertam flammam forſan ampliùs eruptura.*

Atque ut in epilogum hac occaſione contrahatur univerſa Cl. Viri Sententia, etſi ſcripſerit ille §. 4., & in præſenti confirmarit, ſe nec contemptui habere, nec parvi facere Peruvianum Corticem, utpote qui non vulgaria commoda præſtat in Medicina; attamen ſenſim uſum illius ad eas redigit anguſtias, ut tandem ferme penitùs feriantem velit. Etenim, ut ordine recenſeam, illum neque proficuum cenſet in *Pueris*, neque in *Adoleſcentibus* (en pars Virorum non infima) neque in *Mulieribus* (quæ medietatem ſaltem conſtituunt humani generis) præſertim verò *Monialibus*, nec in *Puellis*, quæ apud ipſas educantur, nec in *Nobilibus*, aut *Potentibus Viris*, multòque minùs in *Principibus*. Item nec in *Temperamentis Melancholicis*, nec in *Pituitoſis*, nec in *Hominibus corpulentis, aut habitu præpingui præditis*, nec in *Regionibus humidis, aut aere craſſo refertis*, ſicut nec *Hyberno tempore*, aut alia quavis *Humida*, *Auſtrali*, *ac Pluvioſa Conſtitutione*. His demum omnibus excluſis, *unam* tantùm, vel *duas* ad ſummum illius *drachmas* concedit alicubi; non quidem innoxiè, ſed *minori damno* uſurpandas: at *ſemel* duntaxat; cavendo a *repetitione* remedii; eaſque tandem, ut modò annotavimus, ſalva conditione *certitudinis* de novo Febris reditu, ſecùs nonniſi cum *damno*, vel ſaltem nonniſi cum *periculo* exhiberentur. Adeòque (ſi velimus citra fucum ſincerè loqui) æquè pro Febrium curatione, ac pro earundem præcautione locum habere poterit, imò & debebit, graviſſimum effatum Viri Cl. Paragrapho finali ab eodem prolatum; videlicet -- *Conſilium tandem magis ſanum eſſe, remedium iſtud natura ſua doloſum prorſus omittere.* Hæc eſt germana Concluſio totius Operis, ut ex ſupradictis patet; quantumvis *Ex albo Medicaminum ſe minimè expungere velle Peruvianum Corticem*, hoc ipſo Paragrapho profiteatur verbo tenus idem Cl. Auctor.

Quòd ſi revera aberat ab illius animo inauſpicatum iſtud propoſitum, quemadmodum tam in præſenti, quàm in quarto Paragrapho abundè teſtatus eſt; imò ſi *Beneficium, quod China China poteſt afferre, ab eadem libenter eſt excepturus, & malo, quod interdum ex illa* (ſic ait ipſe) *conſequitur, bene uti diſcere etiamnum ſatagit*, ut in hoc contextu; cur poſtea beneficium iſtud, coarctato ſupra modum uſu remedii, ad nihilum redigit, & quæ largiore uſu parta ſunt experimenta felicia, tanquam malè, aut temerè parta contemnit? Notum eſt, Artem Medicam conſueviſſe ex rebus, quæ nullius ſuapte natura ſunt uſus; imò & ex deleteriis ipſis Venenis, induſtri præparationum, & correctionum magiſterio, ſalubria identidem medicamenta, quæ Dracones ſubinde mitigatos vocant, conficere, potiùs quàm illa, etſi vel inutilia, vel abſolutè nocentia, planè rejicere. Si ergo Viro Cl. cordi erat *publica ſolùm utilitas*, ut ſequenti Paragrapho latè aſſerit, cur quæſo medicamentum iſtud, magna ſaltem (quod negari nequit) ex parte ſaluberrimum, ea demum parte, qua noxium reputat, non eſt conatus ita præparare, atque corrigere, ut dein ſinè metu, & ſuſpicione poſſet ad notos ſaltem, ſi non etiam meliores uſus adhiberi? Atque ut ad ſpecialia deſcendam; cenſebatne Vir Cl. Cortici huic *certè Febrifugo* ineſſe ulteriùs vim quamdam *figentem*, quâ Obſtructiones, & Cachexias tractu temporis poſſet inducere? Cur igitur hanc vim ſibi notam præparatione aliqua delere non ſtuduit, intacta Febrifuga, ſibi, ut fatetur, ignota, adeòque ſecundùm illius hypotheſim a figente diverſa? Si verò modum eam vim delendi non norat, cur ſaltem non docuit illam infringere per remedia, volatilitatem aliquam ſubſtantiæ Corticis impertiri apta, vel per aperientia peculiaria commiſta, vel per hujuſce generis alia?

Mehercule ſi iſthæc addere, aut commiſcere fortaſſis erubuit, vel hujuſmodi correctionem tentare, ne Remedium ſuapte natura egregium temerare videretur, memor eorum, quæ protulerat in Orat. Jatr. argum. ut in Collatione lit. E. F. G. nempe -- *Solum Peruvianum Corticem, nobis a divina beneficentia munus conceſſum, ſinè alterius rei mixtura, in qualibet Regione, quocunque anni tempore, ætate, ſexu, temperamento, Febres ſaltem recurrentes, atque intervallatas fugare, & exterminare, quamquam non defuerint, qui Hieron hoc picron ex Arbore Vitæ decerptum te-*

merare pertentarit Opio, aliisque rebus adjectis, ut solitis mangoniis vulgo imponerent -- si inquam ob hæc tam clara effata sua fortassis erubuit, Chinæ Chinæ correctionem per hujuscemodi additamenta tentare, facilè semetipsum excusare poterat titulo junioris ætatis; nonnisi enim, ut & nuper innui, 75. annum agebat, cum isthæc conscripsit. *In provectiori* ergo, *& saniori* ultima *ætate* longè aliter sentiens, liberè quoquè poterat addere, & Orbi pandere quicquid *malitiam* remedii seriùs detectam valeret infringere. In hoc feraciſſimo Campo suam longè meliùs, & in majorem proximi utilitatem poterat Minervam exercere; innocuisque experimentis sedulò institutis, docere nos usum Corticis saniorem adhuc, atque certiorem, aut, si ita libeat, etiam tutiorem, potiùs quàm hucusque repertum, tamque utiliter exercitum, inviso Abusus nomine falsò traducere. Satius namque fuisset, Remedium simpliciter bonum, etsi quadantenus, ut modò autumat, imperfectum perficere, quàm ex toto proscribere; imò & proscribere, quia nimis efficax, & bonum, nempe quia sæpe non ad *tempus tantùm*, sed *perpetuò* valet Febrim depellere. Felicia venena Correctorem nacta. Infelix Remedium ultra venena exulare jussum. Sed magis infelix hominum conditio, quos media China China morti eripere nefas est in morbis exitialibus, ob metum superstitis obstructionis; cum tamen, eodem metu minimè obstante, liceat passim eodem remedio ex præscripto ipsius Cl. Auctoris, aliquot tantùm dierum inducias impetrare in morbis benignioribus.

(*b*) (*Ast quotidie &c.*) Omne igitur crimen, *admisso, & laudato* per Cl. Auctorem *Chinæ Chinæ usu pro virium reparatione*, omne inquam crimen, si quod est, consistit *in larga dosi ejusdem Chinæ Chinæ, quotidie, ac pluries in die in Febribus, quæ maligni aliquid præferant, exhibitæ*: quasi ad libras consuescant illa præscribi (quod tamen liceret, ubi nulla alia prostaret salutis via) & quasi inter libras illius, & inter drachmas ad summum duas, quas semel tantùm concedit Vir Cl. non detur medium. Alibi, nempe §. 30., & 33. magis determinatè locutus ille, improbat *potionem Chinæ Chinæ ad uncias integras in Vino infusæ pluries in die exhibitam*; quo nomine magis in Methodum Talbotii, verè Corticis uncias in copiosa Vini quantitate acervatim, cumulatimque infundentis animadverteret, quàm in meam, vel in Mortoni, aut Sydenhamii Methodum, qui eam tantummodo, qua tunc uti opus est, Febrifugi dosim qualibet vice præscribimus. Sed quemcunque petat sugillatio isthæc, vanus est ictus; ea siquidem, quæ subest æquivocatio, *apud mulieres tantùm, & imperitam plebeculam locum habere potest: non apud eos, qui sapiunt.* Aliud est infundere in Vino, aliove liquore unciam integram, vel etiam uncias integras (si ita velit) Chinæ Chinæ, & pluries in die portionem debitam, ac modicam illius exhibere: aliud est, uncias easdem integras pluries in die, seu qualibet dosi propinare. Providus Pater Familias pluries Vini Congios infundit in Dolio; illud tamen Familiæ distribuit solùm ad Lagenas, & Cotylas, ebrietatem cavens.

Hujusmodi tamen Methodum, qua nimirum una, vel duæ Peruviani pulveris unciæ, in phiala vino plena infusæ, partitis haustibus exhibentur, quæque in vulgaribus Casibus, & quandoque etiam in arduis, sed nonnihil lentioribus, haud inutiliter solet administrari, neque mihi, ut verum fatear, universaliter loquendo planè probatur, præsertim in Casibus præcipitis exitii: non quidem ob inanes hasce Viri Cl. declamationes, molem universam hyperbolicè commensas; sed ob rationes, quas olim innui in Therapeut. mea, tum Lib. 1. cap. 7., tum Lib. 3. cap. 3., præsertim a pag. 162. ad pag. usque 163. Id enim est sæpe *ad Sacram Chinæ Chinæ anchoram verè nonnihil tumultuariè confugere*, quod plurimi perpetuò hìc illic factitant exemplo Talbotii, & aliorum, quodque solis nihilominus Empyricis, aliisve parum expertis vix condonandum, dosi per vices quodammodo fortuita utentibus. Hinc nanque identidem fit, ut tunc cùm res magis urget, haud satis valida sit; nimis verò, cùm minùs res postulat, dosis remedii. Hæc ipsa dosis magis adhuc incerta redditur, & fortuita ex Mulierculârum-utplurimum assidentium socordia, liquorem scilicet modò magis, modò minùs turbidum (quicquid clamet Medicus) offerentium; adeòque remedii particulis modò magis, modò minùs imprægnatum. Ex qua sola inæqualitate, inverso nonnunquam ordine instituta, cùm labitur occasio præceps, periclitatur non rarò, nonnunquam & perditur, quæ cæteroqui servari poterat, hominis vita; tumque incassum solummodo dicitur oblatum remedium

dium, cum potiùs dici deberet oblatum & perperam. Medicus ergo Navis hujuſce Palinurus, præſcribat quoties, & prout opus eſt, doſim certam, certis quoquè temporibus exhibendam, ea adhibita partitione inæquali, & induſtri, quæ morbi, & temporis exigentiæ reſpondeat, ut fusè Tyrones docui in Therap. mea eodem cap. 3., imò & 4. Libri 3.

Ad me igitur, Methodumque meam quod attinet, repeto quod centies dixi; nimirum ſeſquiunciam circiter, vel uncias duas Chinæ Chinæ, ſpatio trium hebdomarum epotas, pro curatione ſimul, & præſervatione ſufficere; ſive ſermo ſit de *Subcontinuis Malignantibus*, ubi lenior; ſive de *Perniciosis Intermittentibus*, ubi validior requiritur Methodus. Licèt enim in Tractatu meo, maximè verò in hiſtoriis, identidem de *Methodo validiſſima, de doſi liberali &c.* indefinitè ſermonem habeam; attamen non alia determinatè uſpiam legitur doſis, nec alia debet, aut poteſt intelligi, quàm ſupra recenſita. Id ſatis patet vel ipſo *Indice* ejuſdem Tractatus, ubi ſub litera C. hæc proſtant. *Curatio præſentanea Febris Perniciosæ non minùs exigit regulariter, quàm drachmas ſex Corticis, nec plus quam unciam unam, pag.* 158. *Integra verò, ac univerſalis Curatio duabus plus minùs unciis perficitur, pag.* 165. Me legat ergo locis ibidem citatis curioſus quilibet, ac inſuper etiam pag. 163. ipſiuſmet Operis. Totum doſis augmentum penès me, in Caſibus tamen ſolummodo urgentiſſimis, quando nimirum præ foribus mors eſt, altera die hominem interemptura, totum inquam augmentum doſis tunc conſiſtit in prima oblatione, a futuro acceſſu magis remota: illam etenim ex quatuor utplurimum drachmis Febrifugi conflatam volo; & pluribus etiam, ſi minor; paucioribus, ſi major ſit ab eodem paroxyſmo diſtantia. Hoc jacto curationis fundamento, rem totam per drachmas deinceps, ac mox etiam per ſemidrachmas abſolvo, uſquequo duæ circiter unciæ pulveris, trium ſaltem hebdomadarum decurſu, compleantur. Hac una Methodo ſanati ſunt, & ab Orci faucibus erepti *amaris Chinæ Chinæ potionibus*, minimè verò *confecti*, quotquot in hiſtoriis retuli.

(*c*) *Id eſt quod periculoſum &c.*) Res *periculoſa* profectò, & valde inſalubris eſt mors. Amara pariter, etſi a Cratere dulci, & ab incruento Medici calamo illa proficiſcatur, quocunque tandem modo ab eodem Medico *conficiatur Ægrotus miſer*. Sed nec dulce ſonat noſtratium Medicorum auribus crebrum modulamen illius *Iſtic*, quo Mutinæ ita de more fieri intonat Cl. Auctor, ſumma nobis confidentia crimen alienæ internecionis attribuens. Verùm mittamus iſthæc, & pacificum nunc Senem in veritatis gremio placidè quieſcentem ſinamus. Hoc unum liceat reponere, *amaris Chinæ Chinæ potionibus non modò non confici Mutinæ miſeros Ægrotantes*, ſeu, quòd idem eſt, non modò Methodum meam revera nec *periculoſam* eſſe, nec merè *empyricam*; ſed potiùs mirum eſſe, quòd ea tam confidenter, vel a Viro Cl., vel ab ejus Nepote abuſus Relatore diffametur ut talis, & velut merx planè improba, cum nullam unquam quiſquam eorum indè prognatam noxam me curante obſervarit. Sexies illis videre me contigit illam exercentem. Ter vidit Patruus, ut ex Therap. mea pag. 93. hiſt. 16. pag. 205. hiſt. 1. & pag. 279. hiſt. 1. Ter quoquè vidit Nepos, ut pag. 202. hiſt. 11., pag. 214. hiſt. 9., & pag. 229. hiſt. 2. Quàm felices, & ſimul quàm arduæ fuerint illiuſmodi curationes, ipſi norunt. Ne unam quidem præter illas, ſive fauſtam, ſive infelicem inſpexere; imò unam ambo inſpexere, ipſis quidem aſſidentibus, me verò ſuperaccito, ob id ſolùm infauſtam, quia ibi Methodus mea nequivit, ut propoſueram, adminiſtrari, quemadmodum viſitur in eadem Therapeutic. pagin. 179 hiſtor. 2. Quo ergo pacto ut malam redarguunt Methodum, quam quoties viderunt in uſum deductam, ſemper proficuam novere, nunquam verò fruſtraneam, aut noxiam? Quod ſi aliarum quoquè curationum, quas recenſui in Opere meo, & quibus ipſi minimè interfuere, exitum omnem inveſtigaſſent curioſi, nil pariter carpendum reperiſſent; nec probabiliter reperere, cum non carpſerint.

Quos enim in tota Diſſertatione ſua retulit ex adverſo Cl. Auctor Caſus parum felices; ii nec ſibi conſtant, nec meis ullo pacto opponuntur; quatenus videlicet nonnulli ex illis Ægrotis a morbo tandem evaſere; alii vero vita functi Corticem nullatenus potaverunt, & alii pariter tandem obitum paſſin (fuere autem duo intrà ſeptem luſtra) potaverunt methedo tantùm vulgari, non mea, de qua agitur, quippe ex Quartanis Intermittentibus laborantes: atque unus quidem ex his, poſt ſeptennium inculpatæ valetudinis a China

China epota, obiit demùm ex alio morbo acuto ab origine, mox in Chronicum conversò: alter verò ex Chronico pariter, nempe ex Hydrope, ante epotam Chinam Chinam inchoato; præscribente tamen illam Frassono ante annos 37., non me, ut retuli in Therapeutice mea; ubi *unicum* hunc casum, antequam Viri Cl. Dissertatio mente illius conciperetur, rigidiusculè examinavi pag. 92. hist. 15.

Septem ergo, ut rem minutiùs persequar, vel octo sunt Casus, per Virum Cl. a septem lustris ostiatim quæsiti, & nominatim oppositi, dempto casu D. Co: Torricini Guastallæ defuncti, qui me nullatenus tangit, & de quo jam satis §. 47. Duo ex iis Ægrotis, ut nuper ajebam, a morbo convaluere, ipso fatente, nempe Virgo in Monasterio S. Mariæ Magdalenæ Mutinæ educata, de qua in Dissertat. sua §. 26., & insignis Jurisconsultus, de quo §. 34., ipso pariter fatente restitutus: quibus si tertium Casum addere velit ille sibi, ut inquit §. 9., visum Patavii in Puellis illis, quarum nomen minimè protulit, quibusque etsi Chinam Chinam exhibuêrit Mater, febres nihilominus (non continuato, ut reor, Febrifugo) *usque ad Veris principium perdurarunt*, nil officit; quandoquidem & illæ pariter sanitatem demum sunt assecutæ, & eam frustra ab aliis remediis citiorem quæsiverunt. Atque ita jam tres ex adductis a Viro Cl. Ægrotis (*multas* hasce *puellas unius familiæ* pro uno tantùm Casu numerando) sanitatem tandem integram sunt sortiti. Tres alii, qui verè decesserunt e vivis, decessere prorsus jejuni Peruviano Cortice; nempe D. Antonius Guidonius de quo § 31., & D. Marchio Fortunatus Cortesius, Dominusque Jo: Altimanus, de quibus §. 32. Duo ergo tantùm superfunt, videlicet D. Comes de Marsciano, de quo §. 21. per septennium ab hausto Cortice strenuè valens, ac tandem ex aliis evidentibus morbis confectus; & D. Co: Jo: Carolus Morandus, de quo §. 20., qui verè post fugatam Cortice Quartanam, in Hydropem antea incœptum ultro progredi minimè desiit; sed ad interitum, quò jam tendebat, pertigit anno, ni fallor, 1678., vel circiter, me hæsitantem semper relinquens, ut candidè fassus sum in Therapeut. mea, num hoc casu intrà annos nunc quidem 37. *singulari*, minùs fausto, fuerit ad leges circumspectioris Praxeos præscriptus idem Cortex, minimè adeò profuturus Hydropi, a Quartana nequaquam producto, sed ab aliis peculiaribus causis. Hi omnes sunt Ægroti, Viro Cl. nedum referente, sed penè dixerim flente, China China confecti. Atque ne unus quidem ex recensitis, ex iis scilicet, qui verè Chinam Chinam hausere, illam hausit *Methodo mea*: quam tamen unam in fine hujus Paragraphi, quem modò expendimus, tanquam in totius Dissertationis epilogo, manifeste traducere satagit Cl. Auctor; sed *Methodo* tantùm *Vulgari*. Ut proinde hisce exemplis quibuscunque, non mihi uni, sed omnibus vel religiosissimis Chinæ Chinæ fautoribus bellum, inane quidem, nil tale putans indixerit. Sic dum *Fullonem adoritur* Vir Cl., *percutit Fabrum*.

Sed quod majorem ultimo tandem loco incutit admirationem illud est, quòd omnes hosce Casus verè nihili unquam fecerit, aut usui Corticis quicquam officientes putarit ipse, qui modò tanti facere ostentat, Cl. Ramazzinus. Licèt enim asseruerit §. 8. hujusce Criticæ Dissertationis, *se in provectiori ætate experientia edoctum, & observatis noxis a China China prognatis, cautiùs in illius usu processisse*, ac subinde has omnes historias in asserti sui probationem attexuerit; nihilominus hæ ipsæ historiæ, de quarum veritate satis sibi conscius extiterat, minimè obstiterunt, quò minùs in maximas Chinæ Chinæ laudes fuerit effusus in Orationibus Jatr. argum. pluries citatis; imò nec obstiterunt, quò minùs ad ultimos usque annos incolatus sui in hac Urbe, quæ idcirco miratur adhuc novissima illius effata, fuerit usus eodem Febrifugo: & quidem semper fidentiùs, ac liberaliùs, quàm antea.

Atque ut clariùs eluceseat hæc veritas, & cuncta ordinatim enucleem, sciat Lector, Virginem in Monasterio S. Magdalenæ educatam ægrotasse, & convaluisse (neque enim obiit) anno 1690. Jurisconsultum insignem, Dominum nempe Nicolaum de Sanctis, a Secretis Serenissimi Ducis Mutinæ, ægrotasse pariter, & convaluisse anno 1704. Eodem anno 1704. ex Pernicioſis Tertianis Febribus, *China China nequaquam epota*, Fatis cesserunt D. Antonius Guidonius, D. Marchio Cortesius, & D. Jo: Altimanus. Anno 1703. occubuit D. Comes de Marsciano, & circa annum 1678. vel 79. D. Comes Morandus. Cl. autem Ramazzinus post hos morbos,

& post

& poſt hæc funera greſſu nedum pari, ſed & firmiore in eadem ſemper praxi procedens, ut Urbi huic univerſæ notiſſimum eſt, Orationes ſuas Jatrici argumenti, quas Peruviani Corticis quiſque diceret Panegyricas, conjunctim edidit anno 1708. Diſſertationem verò *De Contagioſa Boum Epidemia*, anno 1712. immediatè ante editionem Tractatus mei; longè verò *poſt editionem Synopſis* ejuſdem Tractatus: in qua Diſſertatione ſua ferme ſibi adoptare viſus eſt argumentum ipſius Therapeutices meæ, ſub Prelo tunc exiſtentis. Atque ita quidem, ut ideo putarint nonnulli (temerè tamen) Virum Cl. in ea Diſſertatione, dum meus cuderetur Tractatus edita, indicare voluiſſe ſemetipſum ante me conſcium Methodi, quam propediem eram promulgaturus; exploſa verò a me pag. 314. & ſequent. Operis mei omni ſuſpicione, quòd illi Methodus hujuſmodi innotuiſſet priuſquam mihi, ipſum in oppoſitam partem animum convertiſſe, acriter impugnando quod ſibi ampliùs nequibat aſciſcere. Sed falluntur quotquot de tam perſpectæ dignitatis Viro tam ſiniſtrè opinantur. Scripſit ille tunc quæ ſentiebat de admiranda Corticis virtute, ut veritati ſubſcriberet ſibi cognitæ, mihique plauderet illam promulgaturo. Mox illum facti pœnituit; neque tamen mentem mutavit, ſed cor.

Mentem igitur ſuam (ut revertar unde receſſi) ingenuè patefecit ille in prædicta Diſſertatione *De Contagioſa Boum Epidemia* anno 1712., longè ſcilicet poſt ſiniſtros Caſus nuperrimè memoratos; patefecit inquam textu illo inſigni aliàs recenſito, videlicet -- *Equidem hoc præſidii genus* (loquitur de China China *in Febribus periodicis miranda præſtat, ac præſertim in Tertianis Intermittentibus Malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis ægros interdum necant &c. hoc enim Febrifugum Fermentum illud malignum ſive penitùs reſtinguit, ſive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne æger in ipſo Febris acceſſu intereat.* Cui textui (ne vel hoc ſubticeam) haud ſatis percipio quomodo quadret textus finalis hujuſce Paragraphi, nempe, - *omnino periculoſum eſſe, amaris Chinæ Chinæ potionibus uti in Febribus, quæ Maligni aliquid præferant*, quaſi benignitas, vel malignitas Fermenti febrilis, contra id quod experimur, reddat Febrem, etſi Intermittentem, Subintrantem, aut Subcontinuam, in primo caſu curabilem Cortice, inſanabilem in ſecundo: & quaſi non liceat in extremo Vitæ periculo uti China China more Opii, & pro Curatione etiam palliativa perperam credita (qua ſimilitudine, ab Opio nimirum, aliiſque Narcoticis deſumpta, ipſe quoquè ſum uſus in Therapeut. mea pag. 15. 173., & alibi) cum tamen *ad impetrandas* in Febribus minimè periculoſis *aliquot dierum inducias*, ex Viri Cl. effato in hoc ipſo Paragrapho, *admittendus ſit, & laudandus Chinæ Chinæ uſus*; imo cum ex eodem contextu *uſus illius eſſe debeat qualis eſt Opii*. Sed redeamus in viam. Alias ergo noxas ſibi obſervatas poſt annum 1708. imò poſt 1712., opus erat recenſere Viro Cl., non Hiſtorias inanes, longè ante edita Corticis encomia ſibi notas, quæ tamen encomiis ſubinde prolatis non obſtitere. Rumor itaque omnis tandem deſinet, partim in Puellas Patavinas, quibus anno 1713. empyricè prorſus Chinam Chinam obtulit Mater, & quarum *ſanario* in ſubſequens Ver dilata fuit, partim in Hiſtoriam Co: Torricini eodem anno Guaſtallæ extincti, Auctori noſtro, dum hæc ſcriberet, communicatam per literas; ſed illi ſatius fuiſſet, ut reor, hanc quoquè Cicadam ala nequaquam corripuiſſe.

Sunt hæc, a Viro Cl. objecta, ſeptem, vel octo Corticis facinora, quæ deprædicantur infauſta. Prodeant ergo in apertum neceſſe eſt, non quidem ad oſtentationem, nec meæ tantùm defenſionis habita ratione, ſed & publicæ utilitatis, quæ fuere præclara. Verùm hæc jam ſatis prodiere in Therapeutice mea. Ægrotantium reſtitutorum ſeries (non hìc eſt ſermo de Ægrotis citra grave periculum febricitantibus, qui forent innumeri, ſed de *lethaliter* decumbentibus) facta ſupputatione omnium hìc illic cumulatim deſcriptorum, ſecluſis etiam Hiſtoriis ab aliis communicatis, numerum implet 74. Horum 64. cujuslibet ſexus, temperamenti, ac ætatis, incolumes vivunt adhuc, ſuntque vivi teſtes virtutis eximiæ, quam Deus indidit huic remedio. Reliqui ab eo, quo deſii ſcribere, tempore (agitur jam quintus annus, etſi ſegnior proceſſerit impreſſio completa totius Operis) objerunt: quatuor quidem jam octogenarii deſcripti olim, cùm convaluerunt ope Corticis, in eodem Opere pag. 87. hiſt. 6. pag. 88. hiſt. 11. pag. 89. hiſt. 10. & pag. 231. hiſt. 4. ſex alii virilis, aut inclinantis ætatis, & ex cauſis planè evidentibus, ſive, ut ajunt, procatarticis, in varios demum morbos dela-

pſi, deſcriptique pariter quondam, cùm China China fuere ſervati, pag. 198. hiſt. 5. pag. 200. hiſt. 8. pag. 212. hiſt. 6. pag. 244. hiſt. 18. pag. 229. hiſt. 3. & pag. 238. hiſt. 12. omnes verò, tam primo ſcilicet, quàm ſecundo loco recenſiti, poſt annos, modò *ſeptem*, modò *octo*, modò *ſex*, & ad minimum *duos* ab epota China China, e vivis ſublati, neque illa in poſtremis, quibus ſuccubuere, ægritudinibus uſi.

Unum tamen excipiam, & aliis addam, memoratum olim in citata Therapeutice mea pag. 93. hiſtoria 16. qui *viginti* ab hinc annis præſentaneo Corticis auxilio a periculoſa Febre feliciter evaſerat; ſed nuperrimè dum hæc ſcribere jamdudum deſiiſſem, occubuit, eodem remedio rurſus, ſed incaſſum, adhibito. Ne itaque ab ingenuo more meo unquam deflectam, quemadmodum in eo Tractatu lib. 3. cap 5. & lib. 5. cap. 4. hiſtorias omnes defunctorum, quos China China ſervare, nequivit ſum fideliter perſecutus; ita modò hunc ejuſdem ſortis eventum, imminente harum Reſponſionum evulgatione præter expectationem mihi obſervatum (quandoquidem

Multa cadunt inter calicem, ſupremaque labra)

candidè recenſere, meum exiſtimo. Idem igitur Vir Nobilis D. Geminianus Levizzanus, de quo jam loco citato, paulò ante Æquinoctium Autumnale hujuſce anni 1715. dúplici Tertiana Subcontinua ruri correptus, in Urbem ſe tranſtulit; ubi methodicè a me, ut loqui mos eſt, ab initio tractatus, non modò nil opis ab Arte retulit, ſed acceſſionibus, quæ ſe mutuò excipiebant, obſcurioribus redditis, & ingraveſcentibus in dies ſymptomatis, e Subcontinua periodica ad Acutam, & Continentem febrem jam properanter tendebat. Uſque tamen motum levem exacerbationis, & remiſſionis haud planè contemnendæ ſervabat eadem Febris: ut proinde Peruviani Corticis uſum, non plena quidem, ſed nec minima fiducia, fore proficuum crediderim. Illum itaque præſcripſi parciore tantùm doſi, ut morbi, remediique vires ſenſim explorarem; ad drachmam nempe unam per dies quatuor quolibet mane in Aqua Cardiaca. Me interim aliò migrante, ad inviſendum ſcilicet Ægrotum Nobiliſſimum ruri graviter decumbentem, cum poſtridie reverterer, actionem aliquam Febrifugi ſalutarem probabiliter percepturus, non ſinè admiratione quadam oppoſitum deprehendi, æqualem videlicèt, imò & fortiorem, ut ſuapte natura ferebat progreſſus morbi, Febris quoquè progreſſum agnoſcens, perinde ac ſi Chinam Chinam nullatenus Æger potaſſet; quem idcirco in noviſſima exacerbatione inſigniter ſoporoſa, & gravi Sacris celeriter muniendum putavere Medici, qui vicem meam brevi eo tempore ſuppleverunt. Admonitus interim ego de levi quidem, ſed perceptibili motu, quem Febris adhuc ſervabat, recolenſque memoria, quod mihi narratum fuerat contigiſſe primis morbi diebus (niſi me fefellere adſtantes decepti & ipſi) Febrim ſcilicet, dum ruri ageret Nobilis Patiens, claros Tertianæ duplicis, Subintrantis licèt, paroxyſmos præ ſe tuliſſe, facilè perſuaſum habui, illam etiamnum de *Subintrantis* potiùs, etſi gravioris, atque contumacioris, quàm de *ſimpliciter Remittentis* natura participare; adeòque Cortice juſta doſi exhibito curationem illius (quam non aliunde licebat ſperare, quoniam fruſtranea viſebantur alia, quæ ſimul ex uſu erant Artis præſidia) eſſe tentandam. Duas itaque Chinæ Chinæ drachmas ſummo mane in forma boli ſumendas ſtatim præſcripſi, & totidem mane ſequenti: quibus oblatis, non modica facta eſt morbi remiſſio, & conſuetarum exacerbationum abolitio omnimoda, ſuperſtite tantùm leviore Febricula vix perceptibili. Hæc tamen cum intrà duos, aut tres dies minimè ſolveretur, ut cæteroqui aſſolet hiſce caſibus; imò pertinaciter perſtaret, comitante illam voce exili, & facillima etiamnum ad ſomnum, placidum licèt, propenſione; maximum mihi terrorem incuſſit: præcipuè cum ſimul de pondere quodam in regione thoracis toto morbi decurſu conqueſtus fuerit Æger, quamvis ſinè ulla unquam difficili reſpiratione. Fuit autem ejuſmodi, qui me tunc corripuit timor, ut actum eſſe probabiliter de vita Ægrotantis facilè pronunciaverim, latentem aliquam in præcordiis labem ſuſpicatus, quæ decumbentem Virum ſenſim eſſet confectura. Intermiſſo idcirco ad aliquot dies Febrifugo, in hiſce circumſtantiis inutili a me credito, & continuatis tantummodo reliquis remediis vulgaribus, pari adhuc paſſu procedebat ſuperſtes Febricula, ſed cum tolerantia adeò facili, ut jam non parum ſpe Adſtantes omnes conciperent,

& Con-

& Conſanguinei; me tamen apertis notis jugiter reluctante.

Ne verò Febrifugo planè poſthabito violenter iterum recandeſceret Febris, & reviviſcerent Exacerbationes, facile illis poſtliminium præſtituro foco ſuperſtite: & cum inania ex alia parte experirer quotquot ad omnimodam Febris extinctionem adminiſtrabantur remedia, ad ejuſdem Corticis uſum iterum tranſitum feci, præſcribendo ad drachmas tres in formam Opiatæ, intrà tres tamen dies partitè abſumendæ. Quæcunque fuerit eventus cauſa, ab eo certè tempore levius ſe habere cœpit Ægrotus quò ad omnia, & quò ad ipſam quoquè Febriculam; quæ tamen nunquam integrè obliterabatur. Vox illius cœpit ſe exerere, & ſonora evadere; ſputum quoddam craſſum, nonnunquam ſubcruentum, ac identidem ferme ſemipurulentum facilè excerni; ſomnus de more placidus levamen ferre; urina antea craſſa laudabilis fieri; appetitus non modicè redire, ac ferè dixerim nimis: itaut ſolidos cibos appeteret Æger, & è lecto ſurgere ſibi permitti conſtanter efflagitaret. In hac rerum tranquillitate cum tamen nunquam planè recederet obſtinata Febricula, jamque inſtaret vigeſima morbi dies, Conſanguineis, & Amicis illius, qui inter ſanos eum planè referebant, mihique, nedum non fidenti, ſed & omnino malum exitum metuenti, parum aberat quin illuderent, apertè dixi, me adduci non poſſe, ut unquam crederem, Ægrotum ab eo morbo evaſurum, etſi illum domi ambulantem cernerem: quandoquidem laticæ illiuſmodi Febres me vel prope quadrageſimum diem aliàs decepere. Nihilominus ne ſorte, ut aliis videbatur, propitia abuterer, Corticem ad ſemidrachmam in forma boli ad quatuor adhuc dies continuandam præcepi, tredecim ſic illius drachmis toto morbi tempore partitè conſumptis. Quod quidem eo fructu viſum eſt fieri, ut vigeſima quinta morbi die Æger mihi cubiculum mane ingredienti nuntiare potuerit, ſe nocte prægreſſa a Febre omnino liberum ſemetipſum dignoviſſe, & etiamnum talem ſe mihi perhibere, ac perfectè jam ſanum. Immunem verè tunc a Febre & ipſe deprehendi, pronuntiavi, & metum libenter depoſui; ſubdens tamen Uxori ſolicitæ, me reapſe non reputare levamen illud pro ultimo morbi termino, cujus ſolutionem ſeriuſculè protrahendam etiamnum cenſebam; attamen deprehenſam febris carentiam tanti ponderis eſſe apud me, ut jam jam Ægrum in tuto poſitum crederem, neque ampliùs eum tentari poſſe, niſi febriculis forſan levioribus, & paulatim facilè receſſuris. Revera veſpere motu nonnihil ſenſibili novus acceſſit febrilis inſultus; quo ſtatim terrefactus Æger, ſe de vita deſperare palam fatetur, cibum, quem antea benè appetebat, averſans, me tamen illum redarguente de puſillanimitate intempeſtiva. Sed heu vana quàm ſunt hominum judicia! Mane ſequenti graviſſimè habentem invenio, & faucibus quaſi ſtertentem, quem pridie tutum putaram. Præſcribo tumultuariò plura, ſed incaſſum; nec Cortici locus, aut tempus eſt, nec ulla mihi ampliùs fiducia. Poſt meridiem exacerbatur febris cum ſopore, & gravi anhelitu. Animæ idcirco iterum conſulit, & poſtridie manè, vigeſima nempe ſeptima morbi die, dum leviùs habere creditur ab Adſtantibus, me ideo ſtatim acciri curantibus, ſub eorum oculis ſpe rurſus concepta lætantium, ſinè ſtertore, ſinè labore ullo placidè expirat.

Recentem hunc eventum, qui minimè ſucceſſit ex voto, tanquam quid infrequens in hac Praxi (*Omnibus* namque *Malis Punicis ineſt aliquod granum putre*) excipe prudens Lector; & ex numeroſa, quæ ſupereſt fauſtorum ſerie, & ex perſpecta, etiam cùm planè tollere morbum nequit, ſed tantùm mulcere, innocentia remedii, conjice quàm ſæpe fidendum ſit, quàm rarò cunctandum in uſu Peruviani Corticis, ubi præſertim ſatis patens Febrium indoles, & imminens periculum illius adminiſtrationem rationabiliter ſuadeant. At verò quid hìc immoror, librando Caſus felices olim relatos, ut eos huic uni, ubi remedium diſtulit tantùm, non prohibuit cladem, vel paucis quibuſdam commentitiis, & vanis, a Viro Cl. adductis, longè præponderantes oſtendam? Nonne præter ſexaginta quatuor in Therapeutice memoratos Ægrotos adhuc ſuperſtites, nonne, inquam, ſeptem alios, quaſi in defunctorum locum ſuffectos (neque enim China China ſemel curati immortales fiunt) & ſeptem famoſis Caſibus a Cl. Auctore oppoſitis jure merito præferendos, in harum Reſponſionum decurſu recenſui, quippe qui poſt editam eandem Therapeuticen, decubuere, & feli-

felicissimam in periculosissimis circumstantiis sanationem unius Chinæ Chinæ ope fuere sortiti? Ut omnes simul colligam, fuere hi Viri Nobilissimi, D. D. *Dux Limatula* Neapolitanus, *Marchio Borda* Hispanus, *Marchio Gonzaga* Mantuanus: item D. D. *Jo: Baptista de Carandinis*, *Paulus Æmilius de Bignardis*, *Antonius de Zanellis* Mutinenses, & Archipresbyter Massæ Finalensis paulò ante descriptus.

Quòd si alios addere lubeat admirabili hoc Febrifugo recens curatos, quorum nulla hactenus facta est mentio; in promptu erunt Viri pariter Nobilissimi, *D. D. Marchio Thomas de Obiciis*, & *Comes Fulvius de Rangonis*, ambo ex Tertiana duplici Subcontinua cum symptomatis non parum gravibus, & pejora minitantibus ægrotantes; *Monialis* ferme octogenaria e Cœnobio S. Claræ lecto ferè semper affixa, quæ a Tertiana Intermittente convalescens, post nonnullos subinde menses e Subcontinua iterum longè graviore decubuit; *D. Lucretia Ferraria* ejusdem pariter ætatis, ex Pernicioſa Lethargica ad ferreum mortis soporem properans; *D. Claudius de Donnolinis* ex Subcontinua Tertiana in Algidam conversa ad extremum vitæ planè redactus; *D. Dejanira de Raynaldis Rovighia*, quæ ex Quartana triplici Subintrante in Continuam demum soporosam ruebat gradu præcipiti; *D. Alphonsus Tonanus* ex Quartana itidem, primò simplici, mox duplici, ac demum continua, cum assiduis vomitibus, singultibus, & animi deliquiis gravissimè habens; *D. Joannes Amorosi* jam senex, & ex Algida Tertiana Lipyriam æmulante quàm maximè, & quam proximè periclitans; *D. Margarita Vaccaria* prope nonagenaria, quæ unoquoque post tertium Febris Tertianæ paroxysmum accessu, in profundissimum soporem cum renovatione Paralysis, quam ante aliquot menses ex Apoplexia contraxerat, & a qua demum evaserat, denuo labebatur, itaut alternis diebus novum veluti levis Apoplexiæ insultum experiri videretur, una cum febrili paroxysmo invadentem; tandemque *D. Lavinia de Speramanis* in domo Camporea moram trahens, cui Tertiana primò simplex, mox duplex in Pernicioſam migravit ex Catarrho, ut vocant, suffocativo, in vigore accessionis stertorem planè mortiferum intra bronchia pulmonis excitante; ita ut reccurrente bis, aut ter, semperque ferociùs, cum paroxysmis febrilibus horrendo hoc symptomate, Ægra brevì pro conclamata habita fuerit a sacris ipsis Ministris, spiritus exitum quàm mox expectantibus. Quam quidem Pernicioſæ Tertianæ speciem a Mercato descriptam, mihi verè nunquam contigit observare, ut in Therapeutice dixi; hanc tamen observavit, curavitque unus ex *Junioribus illis Medicis*, *quem* Cl. Auctor diceret *recens ex Academia venisse*, Corticem præscribens *dosi liberali* (drachmas tamen sex partitè oblatas non excedente) *ea securitate*, *qua Magistrum suum operari vidit*, eademque pariter securitate Febrim insimul, & exitiale illud Symptoma sustulit, omnibus quotquot aderant, possuntque cuncta testari, non parum stupentibus.

His Ægrotis alii accedere possent inferioris notæ, cujusmodi fuere nescio quis de Famulitio D. Ducissæ Massensis, nunc Mutinæ commorantis, nomine *Jacobus*, ex duplici Tertiana Subcontinua Malignante quàm graviter habens; *Jacobus Antonius Corghius* minister in Xenodochio, ex Tertiana duplici in Subcontinuam acutam permutata non modico positus in discrimine; *Christophorus Ricciolius* ex Tertiana duplici Subcontinua cum Diarrhœa immani singultuosus factus, frigidus, & omnimodæ asphyxiæ propinquus; *Antonia Pini* ex Cardiaca Tertiana duplici ad Continuam properante cum delirio, luctuosis suspiriis, & voce exili ad obitum vergens; *Ludovica de Manzeriis* in quarto Tertianæ Syncopalis paroxysmo sua cæteroqui proxima prænoscens funera; *Dominicus Doricius* septuagenarius, ex Lethargica Pernicioſa Catalepticus jam redditus; & *Bernardinus de Floranis*, ex Algida pariter Tertiana ad interitum ruens: quos omnes Ægrotos unum hoc Alexiterium ex arte adhibitum promptè restituit; non me uno quidem, sed & aliis quoquè Medicis illud præscribentibus; iis nempe, qui *sui* jamdudum facti *sunt juris*, nec verè dici queunt ampliùs recens ab Academia venisse.

Scio equidem, *Pauperis esse numerare pecus*. At si septem tantùm pecudes, & macras, & vetulas pro integro suo grege hucusque ostentavit Cl. Auctor, qui se nobis perhibebat tam divitem; cur centum pinguissimas, pluresque ex iis adhuc tenellas e grege meo seligere ipse non possim, & digito commonstrare, nec tamen haberi pauperculus? Quid verò si Febricitantes omnes Viri Cl. ut sinè parabolis loquar,

per-

perſequi vellem China China fortaſſe curabiles, quibus tandem ea poſthabita, vel neglecta, non Galenus, non Hippocrates, non Celſus, non Ballonius, ſed ſolus *Aceſias medicatus eſt*? Abſit, hoc tamen ut unquam mediter. Hoc igitur, quo nuperrimè recenſui, pacto *Mutinæ amaris Chinæ Chinæ potionibus quotidie, ac pluries in die larga doſi oblatis, in Febribus, quæ maligni aliquid præferant, Ægri miſeri conficiuntur.* Clamet, pugnet, obſtrepat, verbis, cavillationibus, ſophiſmatis, auctoritatibus Vir Cl. Philologia ipſa, & Arte Rhetorica in ſubſidium vocata, ceu qui motum *progreſſivum* dari pernegabat: ego interim ſilens, ſed eandem ſemitam calcans, *eodemque jugiter paſſu pergens*, reſponſum faciam.

§. 49.

Hæc habe mi Nepos pro reſponſione ad primum tuum quæſitum, de quo multa alia haberem dicenda, provocante materia. Scio me hac Diſſertatione non multum gratiæ reperturum apud eos, qui communium errorum reprehenſionem in propriam calumniam referunt, ſed neminem hic nominavi, nec veteris Comœdiæ more volui quemquam perſtringere. Mens mihi ad publicum beneficium ſolum fuit iſthæc conſcribere, non laudes quærere, eas potiſſimum, quibus uti ſolent Scriptores in re Medica, cum aliis Scriptoribus ampulloſis titulis laudes cumulando, quæ nec ipſis Medicinæ Parentibus vix convenirent, ut alias ſimiles ab iis exigant. Revera novum non eſt hoc vitium, ſed ad ſummum devenit. Suppetit mihi egregium dictum D. Hieronymi in Epiſtola ad Celantiam, quæ Epiſtola creditur D. Paulini. *Eſt ſane grande, & ſubtile artificium, laudare alterum in commendationem ſui, & decipiendo, animum ſibi obligare decepti.*

(*Hæc habe mi Nepos &c.*) *Sera in fundo parſimonia*. In calce Diſſertationis ceſſatio Viri Cl. a profuſè adhibita hucuſque libertate, ſeu mavis licentia, ubi præſertim officioſas proteſtationes ipſum deſtruit Factum, haud planè ſatisfacit iis, in quos peculiariter hæc etiamnum cuditur Faba. Communis namque in Republica Medica perperam vocatur error, qui non modò uni tantùm Mutinenſi Scholæ, ſed uni duntaxat adſcribitur, imputaturque illius parti; ne uni dicam Scholæ meæ, cui fortè largiuſcula illa haud malè aptatur appellatio *numeroſioris Mutinenſium Medicorum partis*, de immodico Chinæ Chinæ uſu apud Cl. Auctorem §. 1. notatæ. Apud hoſce igitur omnes Urbis Mutinenſis Profeſſores ſi multum *gratiæ* fortaſſe *non reperit* Vir Cenſorius, nec plurimum ob id certè meruit reperiſſe. *Neminem* quidem ex his *nominavit* ille; ſed injurius ſibimet ipſi Pictor (reſpice Paragraphum undecimum Ramazzinianæ Diſſertationis Lector, qui ſupinè non dormis) ſi cui nec varo, nec valgo, diſtortis tamen de induſtria cruribus a ſe depicto, nomen addere neceſſum putet, ut notum faciat. Me ſaltem noluit perſtringere, qui *veteris Comœdiæ more noluit perſtringere quemquam*. Ita piè credendum cineribus Viri Cl. Verùm ut quid *cineribus* dixi? Ipſi viventi credendum; meque jam meæ pœniteat præconceptæ ſuſpicionis: mihi ſiquidem ipſi de Opere meo, cùm illud primùm ex me recepit humaniter, hæc ſub die 12. Septembris 1712. reſcripſit lingua vernacula, niſi & hìc (quod ægrè admiſerim) *non idem ſint Scriptura, & Leucæus. -- Ho ſempre avuto ſomma veneraziene alle coſe di V. S. .... sì in voce, come in iſcritto, l'averò ſempre* uſque ad cineres &c. *Non ho dubbio, che queſt'Opera non ſia per eſſer ricevuta ſe non con lode da gli Uomini dotti, molto più, che quelle leggende, che ſono .... colle quali taluno ſi crede d' immortolare il ſuo nome. Mi rallegro con V. S. .... che ſia entrata nella Claſſe de'veri Scrittori con un'Opera, che merita nome di Libro,*

Libro, e le rendo per un tal favore infinite grazie &c. Officiosis hisce verbis, quamvis supra merita commendatus, minimè tamen contra honestatem a Viro ingenuo me deceptum credam, qui nec illum unquam decepi, cùm laudibus promeritis sum prosecutus, neque ab eo antehac recepi unquam, unde me sic deceptum suspicari potuerim.

Ut igitur & huic, & cuicunque graviori notæ defunctum Virum tandem eximamus, dicamus etiamnum, *isthæc*, quæ in præsenti Dissertatione prostant, *ab eo fuisse conscripta* exercendi ingenii, sive, ut dici solet, arguendi gratia (qui nobis olim quoquè mos fuit in Disputationibus, cum in hoc Mutinensi Lycæo Medicinam ambo pari munere profiteremur) imò *ad publicum solum*, ut asserit, *beneficium*: illud beneficium scilicet, quod ex mutua ingeniorum collisione solet emergere, eruto indè claro lumine veritatis. Convellendum dubio procul assumpsit ille (quis non videt?) Tractatum meum; non eo tamen fortassis animo, ut everteret, cum verè sentiret, quæ sentio; sed ut *functus* quodammodo *vice cotis*, vomerem mihi, rastrum, & marram acueret, ad detegendam faciliùs, effodiendam & expugnandam ab inquinamentis omnibus veritatem. Ita mentem illius modò lubet interpretari. Suadeamus insuper nobis (ut Nepotem quoquè subtrahamus a nota Relatoris minùs sinceri) eundem Cl. Auctorem, ut hæc lepidiùs nobis obtruderet, Dissertationem suam inscripsisse Nepoti forsitan inscio, nec de China China quicquam locuto, nec responsum ullum per literas unquam quærenti. Juvat hoc credere; tum quia tantam in Viro modestо, cujusmodi est Nepos defuncti Auctoris, non libet fiduciam arguere, ut numerosiori, forsan & digniori, Mutinensium Medicorum parti, Peruviano Febrifugo liberaliter, ut decet, utenti, tam facilè succensuerit; tum maximè quia abundè jam constat, ipsum longè aliter ac olim de China China sentire cœpisse, suamque laudabilem mutationem sententiæ usu ipso practico prodidisse non semel.

Exemplum recens hujusce metamorphoseos ipse nuper aliud acturus ex inopinato deprehendi: cum enim quispiam de Familia D. Caroli Foresti a septem circiter diebus febricitaret, illique Cl. Auctoris Nepos Medicinam faceret; mihi constitit ex inspectione fortuita Adversariorum Pharmacopœi, dum scilicet meæ cujusdam Schedulæ rationem quærerem, hujusmodi Ægrotanti præscriptam fuisse sub die 16. Julii labentis anni 1715. a memorato curante Viro unciam unam Chinæ Chinæ in vino infusam, & immediatè postridie drachmas tres ejusdem medicaminis in forma boli, quæ dosis postrema quater renovata fuit in morbi decursu: atque ita unciis duabus, & semis Chinæ Chinæ larga satis manu, etiam supra morem meum, administratæ, convaluit Æger. Magis adhuc recens Exemplum nuperrimè sum intuitus apud Aulicum Pharmacopolam in Tabula Schedularum Medicarum, pro R. R. P. P. Capuccinis ab ipso pariter conscriptarum; ibi enim, sub die 30. Julii proximè elapsi, primò semunciam Chinæ Chinæ descriptam vidi, dein (& quidem immediatè post) unciam unam, quæ subinde fuit pluries repetita. Subsequentibus postmodum mensibus eadem proportione rem processisse, admonent Schedulæ peculiares: ut omittam, quæ insuper ex Amicorum, & Pharmacopæorum relatu hac occasione mihi certò innotuere de crebra, & liberali oblatione ejusdem Febrifugi, quæ hodie citra ullam hæsitantiam, aut frugalitatem in usu est eidem Cl. Auctoris Nepoti. An ergo censendus ille dosim parciorem, majori urgente periculo aliis usitatam, abusus nomine apud Patruum traduxisse? Saltem si ante biennium, cùm nondum Collega noster evaserat, tam sinistrè opinabatur; eo exacto, meliùsque perspecta utilitate remedii, in meliorem quoquè sententiam, prout hominem ingenuum decebat, tandem devenit. Quod illi quidem glorioſum planè, & ad delendas admissi olim præjudicii notas abundè sufficiens.

Quòd si nimis officiosæ, adeòque affectatæ cuipiam videantur piæ istiusmodi erga Defunctum Virum, & erga Superstitem meditationes meæ, ut affectatæ visæ sunt mihi protestationes illius in principio hujusce Paragraphi, easque idcirco ingenuitati meæ minùs cohærentes putet; is, ne candori meo quicquam detrahat, posthabitis quibuscunque meis, aut semotis, quæ præstare sum conatus, officiis; expensis verò æqua utrinque lance totius Causæ momentis; prout illi videbitur concedens, de Cl. Auctore, de me, ac de integra tandem controversia nostra judicium ferat.

Alte-

§. 50.

A*Lterum quæſitum*, num ſcilicet ſalubre foret pertentare Corticis Peruviani uſum ad prophylaxim, paucis abſolvam. Suppono Te pro remedio prophylactico non intelligere hujus remedii uſum, profligata febre, ne amplius redeat, licet etenim à Medicis in hoc ſenſu communiter accipiatur, proprius tamen non eſt illius ſenſus, nam ut Joannes Gorræus in ſuis Definitionibus medicis, nomine prophylaxeos intelligendum eſt remedium illud, quod potius operetur ne morbus aliquis accedat, quàm quod jam profligatus redeat, ſed hoc multo ante ſcripſerat Galenus in Commento Aphoriſmi 22. Sectionis ſecundæ, puto igitur ſecundum rationem licere experiri Febrifugum Peruvianum, ſed modica doſi ad aliquod tempus quolibet mane, antequam febrium periodicarum, & continuarum quoque per æſtatem, & autumnum ingruat tempeſtas, nam ex Hippocrate, *Quæ facta tollunt, ante facta fieri prohibent*, quem locum primo adſpectu obſcuriorem egregie exponit Valleſius, purgationes, Venæ ſectiones, ſolita morborum remedia antefacta, ut primo vere, fieri prohibent morbos æſtate, & autumno. *Quibus convenit Venæ ſectio, vel purgatio, hos Vere purgare, vel Venam ſecare oportet*, ajebat Hippocrates Aphoriſmo 47. 6. Sectionis, in cujus Aphoriſmi expoſitione ajebat Galenus ſe hiſce remediis multos præſervaſſe graviſſimis morbis per autumnum laborare ſolitos, hujus tamen remedii ad prophylaxim uſum, ſi quis velit experiri, exhibendum exiſtimo in iis, qui commodo fruantur ſanitatis ſtatu, nam ſi quid noxii Chinæ inſit, convenienti corporis exercitio facile excutient. At forſan conſilium magis ſanum erit remedium iſtud, natura ſua doloſum omittere, nam ex Celſi monitu *cavendum ne in ſecunda valetudine adverſæ preſidia conſumantur*. Vale.

Dabam Patavii die 20. Julii 1714.

(*Alterum Quæſitum &c.*) *Mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur*, ajebat apud Plautum Epidicus. Sed neque hìc forſitan metet Nepos ipſe Viri Cl., aut alius quiſpiam. Non metam ego, qui nomine *Prophylaxeos* uſus ſum in Opere meo, intelligendo præcautionem a novo quoquè morbi præteriti, ſed facilè recurrentis inſultu; ſive proprius hic ſit vocis illius ſenſus, ſive communiter adoptatus etiam ut talis. Nihil inquam emolumenti hinc referam, omnium ferè Medicinæ Scriptorum veſtigia ſecutus, & poſthac pariter ſecuturus; hi enim de inhibendo Aſthmatis, Epilepſiæ, aut alterius Morbi intervallati recurſu locuti, hujuſmodi verbum perpetuò uſurpavere. Me tamen uſque magis firmabit in poſterum exemplum ipſum Cl. Auctoris, in hac ipſa Diſſertatione vocem *Prophylaxeos* ſub eadem ſignificatione *bis* uſurpantis, nempe nuperrimè §. 48. circa medium, & §. 12. circa finem. Sic & in minimis ſibi adverſatur, miliumque torno inaniter ſculpit Vir cæteroqui doctiſſimus. Denique nec metet, aut manipulos colliget Nepos ipſe Viri Cl., aut quiſpiam alius, ob dogmatis incertitudinem, ubi hæc ipſius verba perpendat -- *Puto igitur, ſecundùm rationem licere experiri Febrifugum Peruvianum quolibet mane* (nota hìc facilem citra exigentiam repetitionem remedii *malitiam occultam* habentis ex §. 48. *altera die ad prophylaxim minimè repetendi*) *quolibet*, inquam, *mane modica doſi, ad aliquod tempus &c.* & paulò poſt perpendat hæc alia verba, palinodiam de more canentia, -- *At forſan conſilium magis ſanum*

num erit, Remedium istud natura sua dolosum omittere. Hæc ille. *Remedia* tamen *natura sua dolosa*, qualem contumeliosè vocat Chinam Chinam Vir Cl. ad extrema redactus suæ Antifebrifugæ Dissertationis, nusquam legitur in Genesi, Deum, qui Medicinam condidit, unquam creasse.

Hæc habe mi Lector pro responsione ad objecta Cl. Ramazzini, cujus animadversiones, quantumvis futiles, tacitè negligendas minimè credidi; non me quidem perturbante Scripto, acriore licèt, Viri, qui in vivis non est; sed sola, ut inquit ipse, *provocante materia*. Non alia tamen hujus ingenii ex me fortasse posthac habiturus est quispiam, si vel dilaceretur a Cynicis Opus meum, aut aliquam simultantem foventibus. Cum enim nullum ampliùs ex illius propugnatione commodum Reipublicæ queat emergere; ipse verò nihili faciam labores meos, nisi quatenus cessuri sint in bonum ejusdem Reipublicæ; non est, quòd in posterum commovear tam facilè, animo potiùs pacato deinceps laturus.

——— rhonchos, & ludibria turbæ
Nasutæ, & quicquid fingere livor amat.

Id unum vix potis esset animi fortasse mei firmitatem nonnihil inflectere; si nempe utiliorem, atque potissimam Tractatus partem, Methodum videlicet Specialem curandi Pernicioſas Febres a Mercato descriptas (quæ summa Operis est) quisquam arte clarus refutandam susciperet. Sed quis unquam, qui artem calleat, nudam observationem meam, non ratiociniis suapte natura fallacibus, sed constanti innixam experimento, ubi præsertim nullum aliud pro *Curatione* pereuntis hominis planè *coacta*, sed nihilominus planè tuta prostat auxilium, aggrediatur refellere? Et quandocunque id etiam contingeret, qua necessitate cogente aggrederer ipse, observationem, & experientiam meam argumentis, rationibusve tueri, aut auctoritatibus etiam fulcire, cum satis ea semetipsam tueatur, & fulciat? Cætera ejusdem Tractatus, utut non prorsus inania, cuilibet tamen Sophistæ pro arbitrio ventilanda tacitus, & lubens relinquo. Solo diutiùs vivente, & novissima Scripta sua pro eximio, quo pollebat, ingenii acumine, etiamnum defensitare volente Cl. Ramazzino, potuisset perennare lis nostra: tunc enim publicæ utilitati, quæ stimulos addidisset, accessisset quoquè voluptas mea, ab amœnitate styli resultans Eruditissimi Antagonistæ; cujus aculeos, suo semper melle conspersos, pluries experiri, mihi haud injucundum fuisset; & cui propterea minimè hæsitassem aptare, quod Joannes Franciscus Picus *De Imitatione* disputans cum Petro Bembo, scriptum reliquit; videlicet -- *Tantùm suavis acrimoniæ præseferunt illi ipsi aculei, tantumque me* Viri Clarissimi *simul & pupugit, & oblectavit oratio; ut iterum pungi cupiam, quo possim iterum oblectari.* Istiusmodi conditione semota, præstat silere.

Hucusque igitur per me satis actum in hac materia; forsan & nimis: neque idcirco lubet ampliùs per eandem lineam Serram reciprocare. Etsi verò quæ Stylo Apologetico hactenus reponenda censui, ferme invitus, quippe coactus, & lacessitus addiderim; nihilominus haud planè inutiliter tempus me trivisse rebor, si vel ex Disceptatione hujusmodi, vel ex Therapeutice ipsa jampridem edita nonnemo forsan pro exitialium saltem Febrium, de quibus præcipuè sermo est, curatione rectiùs instituenda, quicquam profecerit; etsi per quem profecerit etiam dissimulet: vel si quis alius, me viam præmonstrante, hanc mox arenam ingressus, sed materiam feliciùs *exhauriens*, præcipuam exinde sibi comparet famam: vel denique si paucis malè feriatis invisus, bene merear tandem de pluribus, & bene cordatis. Adeòque, ut Doctissimi Vvillisii verbis utar, ex Pharmaceut. Rational. Præfat. ad Lect. depromptis, - *Si leves hi conatus alios ad Studium istud meliùs excolendum instigarint, quicquid ab invidis, ac malevolis oppobrii metiar* (*metam* potiùs, vel *patiar* legendum puto) *opera me mea neutiquam pœnitebit.*

FINIS.

CATA-

CATALOGO DI LIBRI

Che si trovano presso Lorenzo Baseggio Libraro in Venezia l'Anno MDCCXXXI.

ANatomia del Cavallo, infermità, e suoi rimedj di Carlo Ruini. fol. tom. 2. fig.
Arcadia di M. Jacopo Sannazzaro. 24.
Achille Cattolico del P. Diego de Rosis della Compagnia di Gesù. 12.
Ateneo dell'Uomo Nobile di Agostino Paradisi fol. Tomo primo delli Nobiltà: Tomo secondo dell Onore.
Agnensi (Jo: Baptistæ) Conceptio Immaculata B. V. M. 1215. anagrammatibus celebrata. 16.
Buon Pensiero del P. Carlo Gregorio Rosignoli della Comp. di Gesù. 12.
Baronii (Cæsaris Cardinalis) Annales Ecclesiastici fol. tom. 12.
Bidermani (Jacobi è Soc. Jesu) Epigrammata 12.
Boerhaave (Hermanni) Opera omnia Medica 4. 1723.
Catechismo Istorico che contiene in ristretto l'Istoria Santa, e la Dottrina Cristiana dell'Abbate Claudio Fleury. 8. tomi 2. 1728.
—— detto in lingua Francese, ed Italiana 8. tom. 2.
Discorsi di Sagre Controversie di S. Francesco di Sales. 4.
Consolato del Mare col Portolano. 4.
Cuoco, Pasticciere, e Confettoriere Francese del Sign. de la Varenne. 12.
Compendio delle Meditazioni sopra la vita di Gesù Cristo per ciascun giorno dell'anno del P. Ambrogio Spinola. 12.
Clericati (Jo:) Decisiones miscellaneæ. 4. 1724.
Carriere (Francisci) Historia Chronologica Pontificum Roman. 12.
Cabassutii (Jo.) Notitia Ecclesiastica Historiarum Concilior. Canonum &c. fol. 1729.
Dizionario Italiano Francese, e Francese Italiano di Gio: Veneroni 4. tom. 2.
Donato volgarizzato colla giunta d'alcuni avvisi per la Grammatica volgare per ripurgare li principianti dallo scorretto scrivere, e parlar Toscano di Francesco Onorato Tondelli. 8. 1716.
Del Bene, ovvero Filosofia morale del Cardinale Sforza Pallavicino. 4.
Discorsi di Guid-Ubaldo Bonarelli in difesa del doppio amore della sua Celia. 12.
Deleboe Sylvii (Franciscí) Opera Medica. fol.
Ecclesiastico Istruito nei Misterj dell'ufficio Divino da Paolo Medici 12. 1715.
Farmacopea, o nuovo Tesoro d' Arcani Farmacologici, Galenici, Chimici o Spargirici di Frà Felice Passera infermiero Capuccino. fol. tomi 2.
Filli di Sciro Favola Pastorale di Guid-Ubaldo Bonarelli. 12.
Fisica de'Peripatetici, Cartesiani, ed Atomisti al Paragone della vera Fisica d'Aristotele del P. Stefano Pace. 12. tomi 3. con fig. 1729.
D. Fulgentii Opera 8.
Giornale de'Santi, Meditazioni per tutti li giorni dell'anno dedotte dalla vita del Santo accennata in compendio, del P. Gio: Stefano Grosè della Compagn. di Cesù. 12. tomi 3.
Grammatica della lingua Todesca di Mattia Chirchmair. 12. 1719.
—— Italiana, e Francese del Veneroni. 12.
Gersone della perfezion religiosa del P. Luca Pinelli. 12. 1729.
Hugonis (Hermanni) Pia Desideria. 12.
Istoria del Mondo del Signor di Chevreau tradotta dal Francese da Selvaggio Canturani. 4. tom. 2. 1715.
—— della Volgar Poesia, e Comentarj intorno alla medesima di Gio. Mario Crescimbeni terza edizione accresciuta 4. 6. vol. 1731.
Industrie per fare una buona Morte del P. Giulio Cesare Recupito della Compagn. di Gesù. 12. 1722.
Jungken (Johan. Helfric.) Lexicon Chimico-Pharmaceuticum. 8.
Janua Grammaticæ. 8. Viterbii 1709.
Lettera toccante le considerazioni sopra la maniera di ben pensare del Co: *** 4.
Lettere di Seneca tradotte da Angelo Nicolosi. 12. tomi 4.
—— del Cardinal Sforza Pallavicino. 12.
Lucerna Salis Philosophorum. 12.

Lamy

Lamy (Bernardi) Apparatus Biblicus, ſive Manuductio ad Sacram Scripturam intelligendam. 8. fig. 1722.
Melchiori (Barth.) de Homicidio 8. 1729.
Manna dell' Anima del P. Paolo Segneri. 24. tom. 13. 1719.
Mente del Savio di Gio: Batiſta Comazzi. 12.
Maſſime con eſempi tratti dalla Storia Sacra, e profana, antica, e moderna per iſtruzione de' Giovani dell' Abbate di Bellegarde tradotte dal Franc. 12. 1722.
Moretti (Petri Mariæ) Tribunal Conſcientiæ, Selectiores caſus proponens, rationibus utrinque diſcutiens, atque tutioribus ſententiis definiens. 12. tomi 2.
Manuale Theologiæ Dogmaticæ ſive ad tritiſſimam in Fidei controverſiis quæſtionem ubi ſcriptum eſt Catholicorum vera, Acatholicorum falſa reſponſio a quodam Societatis Jeſu Theologo collecta addita controverſia præliminari de indifferentia Religionis 24. 1726.
Navar Manuductio ad praxim executionis Litterarum Sacræ Pœnitentiariæ. 8.
Natalis Alexandri O. P. Præcepta, & regulæ ad Prædicatores Verbi divini informandos cum ideis Concionum per totum Annum 4. 1731.
Oſſervazioni pratiche circa il Veneto Foro criminale miſto con alcuni generali avvertimenti circa il civile raccolte da Benedetto Paſqualigo N. V. 12. 1725.
Ovidii de Faſtis, Triſtibus, & Ponto cum Notis Biman. 12. 1726.
—— Opera omnia. 12. 3. vol.
Penna volante ridotta al Morale del P. Maeſtr. Gio: Maria Muti. 12.
—— Critica, o ſia la critica della vita eſpreſſa in lettere del detto. 12.
Proſodia Italiana, ovvero l'Arte con l'uſo degli accenti nella volgar favella d'Italia del P. Placido Spadafora, ſettima impreſſione accreſciuta. 8. tomi 2. 1718.
Prodigio del Divino amore del P. Gio: Euſebio Nieremberg. 12. tomi 2.
Prezzo, e ſtima, che ſi deve fare della Divina grazia del detto 12. tomi 2.
Plico d'ogni ſorte di tinture raccolto da Gallipido Tallier. 12.
Poeſie Toſcane di Vincenzio da Filicaja. 8.
Pratica degli Eſercizj Spirituali di Sant' Ignazio del P. Sebaſtiano Izquierdo. 8.
Perazzo (F. Jo: Benedicti) Thomiſticus Eccleſiaſtes. fol. tomi 3.
Quareſimale di D. Franceſco Zappata 4.
Quanto più alletti la Bellezza dell'animo che quella del corpo di Stefano Pignatelli. 12.
Ruæi (Caroli) è Soc. Jeſu Carmina. 12.
Ranſt (F. Franciſci) O. P. Hiſtoria Hæreticorum, & Hæreſum. 8. 1720.
—— Veritas in medio ſeu Theſes Damnatæ cum vita Paſchaſii Queſnel. 8. 1720.
Rudimenta Poetica ad uſum candidatorum Latinæ Poeſeos. 12.
Satire di Salvator Roſa. 12.
Scienza delle Medaglie antiche, e moderne con nuove ſcoperte fatte in queſta ſcienza, traduzione dal Franceſe di Selvaggio Canturani. 12. *grande* con fig. 1728.
Scelta di Sonetti, e Canzoni de' più eccellenti Rimatori d'ogni ſecolo *compilata già da Agoſtino Gobbi ora in queſta* terza Edizione *notabilmente accreſciuta* 12. tomi 4. 1727.
Scioppii (Gaſperis) Grammatica Philoſophica à Petro Scavenio aucta, atque ſcholarum Uſui deſtinata a Tobia Gutberleth. Hac Editione ſubnectuntur ejuſdem Scioppii Paradoxa literaria, & de Rhetoricarum exercitationum generibus diſſertatio. 8. 1728.
Sidronii Hoſſchii, & Gulielmi Becani Elegiæ. 12.
Spondani (Henrici) Continuatio Annalium Eccleſ. Baronii ab anno 1197. quo is deſiit uſque ad annum 1652. fol. tomi 3.
Sarbievi (Matthiæ Caſimiri) è Soc. Jeſu Lyricorum lib. 4. Epodon lib. 1. alterque Epigrammatum. 12.
Sectani (Q.) Satyræ. 12.
Sennyei (Ladislai) Soc. Jeſu. Examen Ordinandorum ſive inſtitutiones practicæ non modo ad ordines ritè exercendos, ſed reſolutiones etiam ad animarum Curatores inſtruendos utiliſſimæ. 12. 1725.
Tyrocinium æloquentiæ Sive Rhetorica nova & facilior auctore Carolo Pajot è Soc. Jeſu. 12.
Vita divina, e ſtrada per acquiſtare la perfezione del P. Euſebio Nieremberg 12. 1722.
— Virtù, e miracoli di S. Franceſco Solano Min. Oſſ. ſcritta da F. Raimondo da Roma Min. Oſſ. 12. 1727.
— di S. Giacomo della Marca Min. Oſſ. 12. 1727.
Vocabolario della Cruſca compendiato da un'Accademico Animoſo ſecondo l'ultima impreſſione di Firenze del 1691. 4. tomi 2. 1728.
Verità eterne del P. Carlo Gregorio Roſignoli. 12.
Verna (Jo: Baptiſtæ) de Pleuritide. 4. 1713.
Vallenſis (Andreæ) Paratitla Juris Canon. 4. 1731.

